Dhao Alkitab

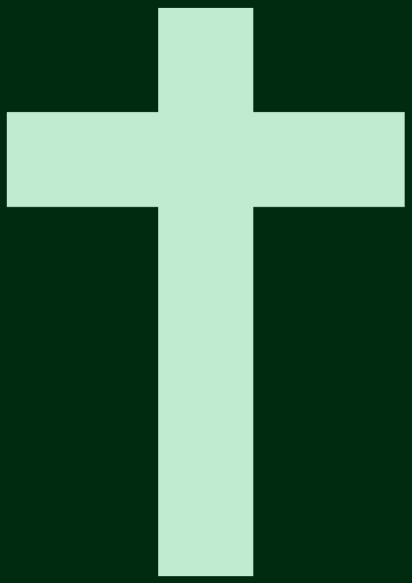

Genesis and the New Testament in the Dhao language of Indonesia

Dhao Alkitab

Genesis and the New Testament in the Dhao language of Indonesia
Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Dhao

copyright © 2012 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Dhao

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
526bd1ea-5f35-574c-9a7a-dabc714cb5d3

Contents

Lii lolo dhu uru tèka . . 1
Mateos 75
Markus 144
Lukas 187
Yohanis 257
Lii Lolo nèti Dhèu
Pajuu-paleha 308
Roma 379
1 Korintus 413
2 Korintus 443
Galati 462
Epesus 472
Pilipi 482
Kolose 489
1 Tesalonika 496
2 Tesalonika 502
1 Timotius 505
2 Timotius 513
Titus 519
Pilmon 523
Ibrani 525
Yakobis 550
1 Petrus 558
2 Petrus 567
1 Yohanis 573
2 Yohanis 580
3 Yohanis 581
Yudas 582
Rai-haha Rupa Hiu . . .585

Lii lolo dhu uru tèka Nèti Ama Lamatua paj'aj'i dedha-liru dènge rai-haha

Ama Lamatua paj'aj'i dedha-liru, rai-haha, dènge isi ra

1 Uru-uru tèka, Ama Lamatua paj'aj'i dedha-liru dènge rai-haha.
2 Lod'o rai-haha j'aj'i mèka, aa'i-aa'i dhae mèci mèka. Dhu abhu, èi. Aa maroga aatu-aatu saguru nare ne. Ka Roh Lamatua lela ètu dedha èi èèna.*
3 Hèia Ama Lamatua peka, “Hud'i ku dènge saraa.” Ropa peka nare sèmi ne'e, ka saraa j'aj'i dènge ka.
4 Ropa nèdhi saraa ne, d'ara Na karej'e, lula ngaa dhu Na ad'u, mema be'a. Hèia Na hag'e eele saraa nèti maroga, sèna ka èci-èci ka dènge taa na.
5 Ka pangare saraa ne ‘mèu’, aa maroga na ‘mèda’. Ne'e ne, lod'o ka èci kèna.
6-7 Hèia Ama Lamatua lii hari, Na peka, “Hud'i dènge ku era talele, sèna ka hag'e eele èi. Nèti èèna ka, èi re dedha, aa abhu kahèi èi re haha.” Ropa peka nare sèmi èèna, hèia èi b'agi dènge mi dua.
8 Ka Na pangare èi re dedha na, ‘liru’. Ne'e ne, lod'o ka dua kèna.
9 Hèia Ama Lamatua peka hari, aku Nèngu na, “Èi re haha hud'i pak-aboko ku mi ca era, sèna ka abhu rai kamango.” Ropa padhai lii nare sèmi ne'e, j'aj'i dènge ka rai mango.
10 Ka era rai mango, Na pangare na ‘rai-dedha’; aa era èi dhu kaboko èèna, Na pangare na ‘dhasi’. Ropa nèdhi aa'i-aa'i ne, d'ara Na karej'e, lula ngaa dhu Na ad'u, mema be'a.
11 Ka Ama Lamatua lii hari, peka na, “Rai hud'i pamamuri ku rupa-rupa ana aaj'u. Sèna ka abhu aj'u dhu hua, dhu dènge lamusi, aa dhu dènge rèu mangèru. Sèna ka aj'u-aj'u se, hua-hela madhutu rupa rèngu.” Ropa padhai lii nare sèmi ne'e, j'aj'i dènge ka ana aaj'u aa'i-aa'i ra.
12 Ètu dedha-rai, ana aaj'u se hua-hela ka madhutu rupa rèngu. Ropa nèdhi aa'i-aa'i se, d'ara Na karej'e, lula ngaa dhu Na ad'u, mema be'a.
13 Ne'e ne, lod'o ka tèlu kèna.
14-15 Hèia Ama Lamatua lii hari, aku Nèngu na, “Re bèka dedha, hud'i abhu ku mèdha dhu saraa, ho pasaraa rai-haha ne. Hud'i abhu mèdha dhu pasaraa re mèu, aa abhu kahèi dhu pasaraa re mèda. Rèngu aa'i-aa'i se, j'aj'i tadha, ho sèna ka bisa ige lod'o, hèru, dènge tèu.” Ropa padhai lii nare sèmi ne'e, mèdha dhu heo aa'i-aa'i ra j'aj'i dènge ka.
16 Ka Na tao ka mèdha kapai dua dhu pasaraa rai-haha. Dhu kapai risi, pasaraa re mèu; aa dhu ako ana iiki, pasaraa re mèda. Aa Na tao hua-hètu kahèi.
17 Na tèke mèdha dhu saraa sèra ètu dedha-liru, sèna ka loti mai asa rai-haha.
18 Ka mèdha se, pasaraa ka re mèu, aa pasaraa re mèda. Dènge j'ara ne'e, Na hag'e eele saraa nèti maroga. Ropa nèdhi aa'i-aa'i se, d'ara Na karej'e, lula ngaa dhu Na ad'u, mema be'a.
19 Ne'e ne, lod'o ka èpa kèna.
20 Hèia Ama Lamatua padhai lii hari, peka na, “Hud'i abhu ku ae-ae dhu mamuri ètu d'ara èi. Dènge hud'i abhu ku rupa-rupa manu-bhui dhu lela ètu dedha rai-haha ne.”
21 Ka Na tao ka i'a aa'i-aa'i dènge badha kapai dhu mamuri ètu d'ara èi. Na paj'aj'i kahèi manu-bhui aa'i-aa'i. Ropa nèdhi aa'i-aa'i se, d'ara Na karej'e, lula ngaa dhu Na ad'u, mema be'a.
22 Ka Na padhai lii ho sèna ka hia berkat mi aa'i-aa'i dhu mamuri, peka na, “I'a se, hud'i laa bèba-kacanga sèna ka papènu èi ètu

* **1:2** Madhutu lii Ibrani ètu ne'e, sasoa na bisa ‘Roh Lamatua’, bisa ‘ngèlu nèti Lamatua’, bisa ‘koasa nèti Lamatua’ kahèi.

mia-mia. Aa manu-bhui, asa tabha kahèi.”
23 Ne'e ne, lod'o ka lèmi kèna.
24-25 Ka Ama Lamatua peka hari, na, “Hud'i abhu ku rupa-rupa badha dhu mamuri ètu rai-dedha. Sèmi: badha-manu dhu ani, badha hui, dènge badha dhu rod'o, èci-èci ka dènge rupa na.” Ropa padhai lii nare sèmi ne'e, badha aa'i-aa'i ra j'aj'i dènge ka. Ropa nèdhi aa'i-aa'i se, d'ara Na karej'e, lula ngaa dhu Na ad'u, mema be'a.

26 Ka Ama Lamatua peka hari, aku Nèngu na, “Hua iia, mai Ta paj'aj'i dhèu, madhutu rupa Èdhi. Hud'i laa ra leru dènge ator i'a aa'i-aa'i ètu d'ara dhasi, manu-bhui aa'i-aa'i ètu dedha-liru, badha-manu dhu ani, dènge badha leo aa'i-aa'i ra dhu mamuri ètu rai-haha ne.”✡
27 Hèia Na paj'aj'i dhèu rai-haha ne madhutu rupa Na. Na paj'aj'i si, dhèu mone dènge dhèu bhèni.
28 Ka Na padhai lii ho sèna ka hia berkat mi rèngu, aku Nèngu na, “Miu hud'i bèba-kacanga ku, sèna ka pea papènu rai-haha ne, ho mi ator ne. Ja'a hia miu koasa, sèna ka mi ator i'a, manu-bhui, dènge badha-manu aa'i-aa'i ra ètu rai-haha ne.
29 Mi nanene paie-iie! Ja'a hia miu rupa-rupa nganga'a ètu rai-haha ne'e. Sèmi: ana aaj'u dhu dènge hua, dhu dènge lamusi, aa dhu dènge rèu mangèru.
30 Ja'a hia rupa-rupa ana aaj'u kahèi sèna ka j'aj'i nganga'a badha. Nganga'a hia badha-manu dhu ani, badha hui, badha dhu rod'o, dènge manu-bhui.” Ropa padhai lii nare sèmi ne'e, nganga'a badha sèra aa'i-aa'i ra j'aj'i dènge ka.
31 Ropa nèdhi aa'i-aa'i se, d'ara Na karej'e, lula ngaa dhu Na ad'u, mema be'a. Ne'e ne, lod'o ka èna kèna.

2

1 Dènge j'ara sèmi èèna ka, Ama Lamatua paj'aj'i dedha-liru, rai-haha, dènge isi ra aa'i-aa'i.
2 Ropa Na sab'a èle, asa bèli èèna, lèke dènge lod'o ka pidhu. Hèia Na ae nèti sasab'a-la'a Na.
3 Dènge j'ara ne'e, Na tao lod'o ka pidhu ne, lod'o dhu kapai risi nèti lod'o dhu leo sèra. Na tao sèmi èèna, lula Na pa'èle aa'i le sasab'a Na, ka ètu d'ara lod'o ka pidhu na, Na ae.
4a D'ai sange ne'e ka, lii lolo Ama Lamatua paj'aj'i dedha-liru dènge rai-haha ne.

Ama Lamatua paj'aj'i dhèu mone dènge dhèu bhèni

(Mateos 19:4-6, Markus 10:4-9, 1 Korintus 6:16, 15:45,47, Epesus 5:31-33)

4b Lod'o Ama LAMATUA heka paj'aj'i dedha-liru dènge rai-haha èèna,
5-6 dhae abhu mèka ana aaj'u, lula Na papuru mèka èj'i. Taa èèna, dhoka sèb'u èi di, mai nèti d'ara rai ho pabasa rai re dedha. Aa abhu mèka dhèu rai-haha dhu tao oka-tedhe.
7 Èle èèna ka, Ama LAMATUA nare rai ciki, ka Na paj'aj'i dhèu rai-haha. Hèia Na tiu a'ae Na asa d'ara sahènga dhèu na, ka na mamuri dènge ka.
8 Hèia Ama LAMATUA bhoke oka cue ètu rai Eden, re bèka dhimu. Hèia Na hia dhèu ne pea ètu d'ara oka na.
9 Ètu d'ara oka èèna, Na pamamuri rupa-rupa aj'u dhu be'a, dhu dhèu bisa ra'a. Aa Na pamamuri kahèi aj'u dua kapua ètu talora aae oka èèna. Ladhe dhèu ra'e hua nèti aj'u èci, na mamuri taa-taa. Aa ladhe dhèu ra'e hua nèti aj'u èci hari, ne'a hag'e mia dhu be'a, aa mia dhu karehe.
10 Ètu era èèna, abhu loko èci dhu hae nèti d'ara oka èèna. Loko èèna, èpa kacanga.
11 Kacanga ka èci na, ngara na Pison. Nèngu ka dhu hae pale-lème rai Hawila dhu abhu hualaa ae-ae.

✡ **1:26** Kolose 1:16

12 Ètu era èèna ka, abhu poe-pai,
aj'u dhu raa na hèu mèngi, dènge
hadhu kale'e.
13 Kacanga ka dua, ngara na Gi-
hon. Kacanga ne, hae pale-lème rai
Kus.*
14 Kacanga ka tèlu, ngara na
Tigris. Kacanga ne'e ka, j'aj'i mi
too rai Asyur† re ca bèka dhimu.
Kacanga ka èpa, ngara na Efrat.
15 Ka Ama LAMATUA hia dhèu pea
ètu d'ara Eden, ho na ladhe-leru oka
èèna.
16 Hèia Na hia paredha mi dhèu
ne, aku Nèngu na, "Hua aaj'u aa'i-
aa'i ètu d'ara oka ne, èu bisa mu'a.
17 Te ngaa èci dhu èu bisa boe
mu'a. Nuka hua nèti aj'u dhu ne'a
hag'e mia dhu be'a, aa mia dhu
karehe. Ladhe mu'a, èu madhe
dènge."
18 Ka Ama LAMATUA tuhu haru lii
Na, aku Nèngu na, "Babe'a na aad'o,
ladhe dhèu ne mamuri mesa na. De
Ja'a neo paj'aj'i hia ne, anga ca dhèu
dhu pamèci dènge ne."
19-20 Lod'o èèna, Ama LAMATUA
nare rai ciki, ka Na tao rupa-rupa
badha dènge manu-bhui. Hèia Na
pangèd'u si asa dhèu ne, sèna ka
na pangare si. Ka dhèu ne pangare
badha se dènge manu-bhui aa'i-aa'i
ra, èci-èci ka dènge ngara ra. Te
ngaa dhèu ne abhu mèka anga dhu
pamèci dènge nèngu.
21 Hèia Ama LAMATUA pabhèj'i
luu dhèu ne'e. Ropa na bhèj'i, Ama
Lamatua nare rui karasa na calaa,
ka Na pakateme hari nu'a deo na.
22 Nèti rui ne, Na paj'aj'i bhèni ca
dhèu. Hèia Na pangèd'u bhèni ne
mi dhèu èèna.
23 Ropa ladhe nèdhi bhèni ne, ka
dhèu na peka, aku nèngu na,

"Waaa! Ne'e ne ku! Sèmi ne'e ku,
heka pamèci dènge ja'a kèna!
Rui na, sama èci èèna ka dènge
rui ja'a.
Aa isi na, sama kahèi dènge
isi ja'a.
Lula nèngu ne, j'aj'i nèti dhèu
mone, nèti èèna ka ja'a pan-
gare ne, 'dhèu bhèni'."‡
24 Nèti èèna ka, dhèu mone hud'i
tèke eele ku ina-ama na,
ho la'e mamuri d'ara èci dènge
dhèu èmu-kamali na,
lula dua ra, j'aj'i le èci.
25 Lod'o èèna, dua ra dhu dènge
boe mèdha-papake, te ngaa ra
makae boe.

3

Dhèu ro'o boe madhutu lii Ama Lamatua

1 Nèti badha aa'i-aa'i dhu Ama
LAMATUA paj'aj'i ètu rai-haha ne,
mege ka dhu mèu risi kapod'e-
kabèli. Ca lod'o, mege karèi bhèni
na, aku nèngu na, "Tare'a, do? Ama
Lamatua kai miu baku mi'a hua
aaj'u aa'i-aa'i ètu d'ara oka ne'e."
2-3 Ka bhèni na b'ala, "Aad'o! Ji'i
bisa nga'a! Dhodhoka aj'u ca kapua
ètu talora oka ne, Ama Lamatua kai,
baku nga'a hua na. Na peka na, ji'i
baku nga'a, aa baku g'ag'e hua èèna
kahèi, te aad'o na, ji'i madhe!"
4 Te ngaa mege na dhaa, aku
nèngu na, "Waa! Sèmi boe èèna!
Miu se madhe boe!
5 Ama Lamatua mema kai tare'a
sèmi èèna, lula dhu ne'a le, ladhe
mi'e hua aaj'u èèna, miu j'aj'i d'èlu-
mèu sèmi Nèngu. Ho èèna na me'a
mia dhu be'a, aa mia dhu karehe."
6 Aa bhèni ne ladhe na aj'u ne be'a
titu kèna, dènge hua na ele boe kee.
Na ngee, "Ladhe ja'a ku'a hua aj'u
ne'e, ja'a d'èlu-mèu." Hèia puu nare
ka hua aj'u èèna, ka na'e. Na'e nare,
nèti hia dhèu èmu na, ka na'a kahèi.
7 Ra'a rare ka, heka re'a na rèngu
dhu pake boe mèdha dhu hutu ua
rèngu. Nèti èèna ka, ra lui rèu aj'u
ho pa'abhe era makae rèngu.

* **2:13** Uru èèna, rai ne, ngara na 'Kus'. Limuri ne, rai Kus ne ca bèka ètu negara Etiopia dènge negara Sudan, ètu Afrika re dhimu. † **2:14** Asyur ne'e, negara dhu limuri ne, ngara na 'Irak'. ‡ **2:23** D'ara lii Ibrani, dhèu mone ngara na *'ish'*. Aa bhèni na, *'isha'*. Ka ètu ne'e ne, ra pab'unge lii padhai, peka na, "*isha* (dhèu bhèni) j'aj'i nèti *ish* (dhèu mone)."

8 D'ai lod'o nihia, dua ra tadèngi lii
core haga Ama LAMATUA ètu d'ara
oka èèna. Ka dua ra rai lasi lu'u
asa ca bèka aj'u, sèna ka LAMATUA
baku nèdhi si.
9 Te ngaa Ama LAMATUA paroa
mi dhèu mone èèna, aku Nèngu na,
“Adam! Èu ètu mia?”
10 Hèia mone na dhaa, “Ja'a
tadèngi lii Lamatua ètu ne'e. Te
ngaa ja'a makae, lula ja'a pake boe
mèdha ètu ua. Nèti èèna ka, ja'a rai
pahuni iisi.”
11 Ka Lamatua peka na, “Cee ka
dhu peka, na èu dhu pake boe
mèdha-papake? De tasamia? Tatu
èu mu'a le hua aj'u dhu Ja'a kai na,
sina ma?”
12 Ka na b'ala, peka na, “Bhèni dhu
Èu hia ho pa'anga dènge ja'a èèna,
ka dhu hia ja'a ku'a!”
13 Hèia Ama LAMATUA peka
dènge bhèni na, aku Nèngu na,
“Nga tao ka, èu ad'u madha j'ara
èèna?”
Ka bhèni ne dhaa, peka na, “Te
mege ne ka dhu ag'o ja'a! Nèti èèna
ka, ja'a ku'a.”

Ama Lamatua dhoo si

14 Èle èèna ka, Ama LAMATUA
dhoo mege èèna, aku Nèngu na,
“Ja'a huku èu, lula tatao èu. Nèti
badha aa'i-aa'i, dhoka èu di dhu
abhu huku sèmi ne'e. Mulai nèti deo
ne'e toke èu madhe, èu dhoka rod'o
dènge kakara, aa mu'a ètu rai di.
15 Ja'a tao sèna ka, èu loe boe pa-
musu dènge bhèni ne. Aa ana-èpu
miu dua mi sèmi èèna kahèi. Ana-
èpu èu, èèna na kadhi hui tèdhu
dhèu. Te ngaa ca dhèu nèti ana-èpu
bhèni ne, èèna na dhedhe palaho
kètu èu.”
16 Èle èèna ka, Ama Lamatua peka
dènge bhèni ne,
“Èèna na, Ja'a pasusa tabha èu, ropa
èu dènge babia; lod'o mora iisi, èu
asa tabha j'èra. Masi ka sèmi èèna,
d'ara èu d'èi taruu dhèu èmu èu, aa
nèngu ka dhu ator èu.”
17 Ka Ama Lamatua peka dènge
mone ne,
“Èu madhutu boe lii paredha Ja'a,
te ngaa èu nanene dhoka lii dhèu
èmu èu di, ka èu mu'a hua aj'u dhu
Ja'a kai èèna. Nèti èèna ka, èu
abhu huku kahèi. Aa rai lèke huku
kahèi. Nèti deo ne'e, toke d'ai èu
madhe, hud'i èu kabèli rai, heka èu
abhu nganga'a kèna. Dènge sab'a
bia sèmi ne'e ka, èu heka mamuri
kèna.
18 Masi ka èu sèle rupa-rupa hini
èèna ka, te ngaa dhu muri mai
dhodhoka dhudhu-sete di.
19 Hud'i èu èi kabhèsu haa ku, heka
rai hia èu nganga'a kèna. Èu hud'i
sab'a bia sèmi èèna ku, toke d'ai
lod'o èu madhe. Èu ne, Ja'a paj'aj'i
nèti rai. De ladhe èu madhe, èu j'aj'i
hari rai.”
20 Èle èèna ka, Adam pangare
dhèu èmu na ‘Hawa’ (dhu sasoa na
‘dhu mamuri’), te nèngu ka j'aj'i ina
nèti dhèu dhu mamuri aa'i-aa'i.*
21 Hèia Ama LAMATUA tao
mèdha-papake nèti ka'uri badha,
ka papake dua ra.

Ama Lamatua babège eele Adam dènge Hawa

22 Ka Ama LAMATUA peka,
“Limuri ne, dhèu re'a le, mia dhu
be'a dènge mia dhu karehe, sèmi
Èdhi kahèi. De mage dhoka, rèngu
ra'a hua aj'u dhu èci hari na, dhu
hia mamuri taa-taa.”
23 Èle èèna ka, Na babèga eele si
nèti d'ara oka Eden èèna, ho lasi asa
era leo, sèna ka ra mamuri dènge
sab'e oka-tedhe. Lula dhèu j'aj'i nèti
rai, de mamuri kahèi nèti rai.
24 Babège nare si, ka Lamatua
paredha ana pajuu Na nèti sorga,
dhu dènge èla,† ho lasi j'aga oka
èèna re ca bèka dhimu. Rèngu
dènge samala dhu heo ha'a-ha'a,
dhu seru la'e-mai. Lamatua pua
si bèdho eele j'ara la'e sa d'ara, te
Nèngu d'èi boe dhèu puu rare hua
aj'u dhu hia ra mamuri taa-taa èèna.

* **3:20** Madhutu lii Ibrani, ‘*adam*’ sasoa na ‘dhèu rai-haha’. † **3:24** Madhutu lii Ibrani, peka na, ana pajuu Lamatua nèti sorga sèra ètu ne'e, ngara ra ‘*kerubim*’.

4

Kaen dènge Habel

1 Hèia Adam j'unu dènge dhèu èmu na, Hawa. Ka bhèni ne dènge babia. Hèia nara iisi ana mone ca dhèu. Ka na peka, aku nèngu na, “Ja'a abhu le ana mone ca dhèu, lula Ama LAMATUA soru nare le ja'a.” Ka na pangare ana ne, *Kaen* (dhu sasoa na ‘abhu’).
2 Hèia Hawa nara iisi hari ana mone èci. Ka na pangare ne *Habel*.

Dua ra kapai ka, Habel j'aj'i dhèu madhenge badha. Aa a'a na Kaen, sab'a oka-tedhe.
3 Ca lod'o, Kaen nèti isi rai na cahag'e, ka hia LAMATUA.
4 Habel nèti ana-ana uuru kahib'i-kalèbho na. Na roro kahib'i-kalèbho se, ka nèti sisi dhu be'a hia Lamatua. D'ara Ama Lamatua karej'e ropa ladhe nèdhi korban nèti Habel ne.
5 Te ngaa Na d'èi boe korban unu Kaen. Hèia Kaen nasa bia, ka rèhu na mare boe.
6 Ka LAMATUA lii dènge Kaen, aku Nèngu na, “Kaen! Nga tao ka èu nasa sèmi èèna, ka rèhu èu mare boe?
7 Ladhe tatao èu be'a, na Ja'a sèmi èu dènge hua iia. De mu pangee uuru ku! Ladhe èu tao bhelu, na bhabhelu èèna na'e hari èu, sama sèmi meo neo pacèli maraho. De sèmi èu neo tao bhabhelu, be'a risi core eele ka!”
8 Ca tèka, Kaen gale Habel, na peka na, “Mai lati ngad'o oka, we.”* Ropa dua ra d'ai d'ara oka, Kaen kalabhe pamadhe ari na.
9 Ka LAMATUA karèi Kaen, aku Nèngu na, “Kaen! Ari mu ka mia?”

Hèia Kaen dhaa, aku nèngu na, “Ja'a ke'a boe na ètu mia! Èu ngee na, ja'a dhèu kèpe haga na, do?”
10 Ka Lamatua b'ala, “Nga tao ka èu bhelu sèmi èèna? Baku pangee na, èu pahuni more le raa ari èu ètu d'ara rai, te Ja'a dhu kèdhi aa'i-aa'i le!
11 De lii dhoo lèke le mi dedha èu. Lod'o èu pamadhe ari èu, rai sakid'o nare raa na. De limuri ne, rai bisa heka nèti mamuri mi èu.
12 De ladhe èu sab'a oka-tedhe, rai ne hia heka èu ngaa-ngaa. Nèti deo ne'e, èu lu'u sa haa-sa dhimu, sèmi dhèu dhu dènge boe era paleo-palu'u.”
13 Te ngaa Kaen b'ala LAMATUA, aku nèngu na, “Haii! Ama Lamatua, ee! Lamatua dhoo ja'a bia titu kèna, de ja'a pasae mèke boe nga.
14 Lula Lamatua bège eele ja'a nèti era ne'e, ja'a kaj'èu nèti Ama Lamatua. Ja'a kako lole-laa asa mia-mia. De ladhe paraga dènge dhèu, èèna na ra pamadhe ja'a.”
15 Te ngaa LAMATUA dhaa na, “Aad'o sèmi èèna! Dhèu cee dhu pamadhe èu, èèna na Ja'a huku ne, babia na pidhu hari risi nèti èu.” Hèia LAMATUA tao tadha mi Kaen, sèna ka dhèu re'a ho baku pamadhe ne.
16 Hèia Kaen tèke eele dènge era èèna. La'e pakaj'èu nèti LAMATUA, asa era èci, ètu bèka dhimu oka Eden. Era ne'e, ngara na *Nod* dhu sasoa na, ‘lole-laa’. Ka na pea ètu era èèna.

Ana-èpu Kaen

17 Hèia Kaen leo-èmu, ka dhèu èmu na dènge babia. Ka nara iisi ana mone ca dhèu, dhu pangare na Henok. Hèia Kaen patitu rae cue, ngara na Henok, madhutu ngara ana na.
18 Ka Henok matana Irad. Hèia Irad matana Mehuyael. Mehuyael matana Metusael. Aa ana Metusael, Lamek.
19 Dhèu èmu Lamek, dhèu dua. Èci ngara na Ada, aa ca dhèu hari, ngara na Sila.
20 Ana Ada, ngara na Yabal. Ana-èpu na, j'aj'i dhèu piara badha. Mamuri ra ètu boe ca era, aa ra pea dhoka ètu d'ara paleo di.
21 Ari Yabal, ngara na Yubal. Ana-èpu Yubal, j'aj'i dhèu gai sasadhu, dènge tiu sakino.

* **4:8** Abhu pèri-pèri sasuri dhu uru sa, dhu pake lii padhai lii Kaen na, te ngaa lii sèra abhu boe ètu d'ara sasuri lii Ibrani uru na.

22 Dhèu èmu Lamek èci hari, Sila,
nara iisi Tubal Kaen. Ana-èpu na
j'aj'i tuka bèsi, ka ra tuku mèdha ae-
ae tao nèti bèsi, dènge tabaga. Ana
hèni Tubal Kaen, ngara na Na'ama.
23 Ca tèka, Lamek padedha iisi
na ètu madha dhèu èmu dua ra,
peka na, “Mi nanene, ee! Deo na,
ana mone ngèru èci neo game ja'a.
Te ngaa ja'a dhadhedhe ne, toke
madhe.
24 Dhèu dhu pamadhe Kaen, abhu
huku pidhu hari. Te ngaa cee ka dhu
neo b'ala ho pamadhe ja'a, abhu
huku pidhu nguru pidhu hari.”

Ana Adam dhu leo, ngara na Set

25 Ka Hawa nara iisi hari ana
mone ca dhèu. Hèia ra pangare ne,
Set (dhu sasoa na, ‘hia’), lula aku
Hawa na, “Ama Lamatua hia ja'a
ana ne, sèna ka gati madha Habel,
dhu Kaen pamadhe ne.”
26 Pe d'ai nèbhu ku, Set abhu
ana mone ca dhèu, dhu pangare na
Enos.
Tèu èèna, dhèu mulai manèngi-
mangaj'i mi Ama LAMATUA.

5

Ana-èpu Adam toke Noh

1-2 Lod'o Ama Lamatua paj'aj'i
dhèu rai-haha, Na tao si sama sèmi
rupa Nèngu. Na paj'aj'i si, dhèu
mone dènge dhèu bhèni. Ka Na
pangare si ‘dhèu rai-haha’, aa Na hia
si berkat.
Dhèu dhu uru, ngara na Adam.
Ana-èpu Adam, nuka sèmi ne'e ka:
3 Lod'o Adam d'ai 130 (ca ngasu tèlu
nguru) tèu, na matana ana mone ca
dhèu, dhu rèhu na nare Adam. Ka
pangare na, *Set*.
4 Ka Adam mamuri hari d'ai 800 (aru
ngasu) tèu, hèia na abhu hari ana
mone dènge ana bhèni.
5 Umur Adam 930 (ceo ngasu tèlu
nguru) tèu, heka madhe kèna.
6 Lod'o Set d'ai 105 (ca ngasu lèmi)
tèu, na abhu ana mone ca dhèu,
ngara na Enos.
7 Ka Set mamuri hari d'ai 807 (aru
ngasu pidhu) tèu, na abhu hari ana
mone dènge ana bhèni.
8 Umur Set 912 (ceo ngasu canguru
dua) tèu, heka madhe kèna.
9 Lod'o Enos mamuri d'ai 90 (ceo
nguru) tèu, na matana ana mone ca
dhèu, ngara na Kenan.
10 Ka Enos mamuri hari d'ai 815 (aru
ngasu canguru lèmi) tèu, na abhu
hari ana mone dènge ana bhèni.
11 Umur Enos 905 (ceo ngasu lèmi)
tèu, heka madhe kèna.
12 Lod'o Kenan d'ai 70 (pidhu nguru)
tèu, na matana ana mone ca dhèu,
ngara na Mahalalel.
13 Ka Kenan mamuri hari d'ai 840
(aru ngasu èpa nguru) tèu, ka na
abhu hari ana mone dènge ana
bhèni.
14 Umur Kenan 910 (ceo ngasu can-
guru) tèu, heka madhe kèna.
15 Lod'o Mahalalel d'ai 65 (èna
nguru lèmi) tèu, na abhu ana mone
ca dhèu, ngara na Yared.
16 Ka Mahalalel mamuri hari d'ai
830 (aru ngasu tèlu nguru) tèu, na
abhu hari ana mone dènge ana
bhèni.
17 Umur Mahalalel 895 (aru ngasu
ceo nguru lèmi) tèu, heka na madhe
kèna.
18 Lod'o Yared d'ai 162 (cangasu èna
nguru dua) tèu, na abhu ana mone
ca dhèu, ngara na Henok.
19 Ka Yared mamuri d'ai 800 (aru
ngasu) tèu, na abhu hari ana mone
dènge ana bhèni.
20 Umur Yared 962 (ceo ngasu èna
nguru dua) tèu, heka madhe kèna.
21 Ropa Henok mamuri d'ai 65 (èna
nguru lèmi) tèu, na matana ana
mone ca dhèu, ngara na Metusalak.
22 Ele èèna, Henok mamuri d'ara èci
dènge Ama Lamatua d'ai 300 (tèlu
ngasu) tèu. Ka na abhu hari ana
mone dènge ana bhèni.
23-24 Na mamuri d'ara èci dènge
Ama Lamatua. Hèia lod'o na d'ai
365 (tèlu ngasu èna nguru lèmi) tèu,
ka na ele, lula Ama Lamatua paca'e
ne sa dedha.
25 Lod'o Metusalak d'ai 187 (cangasu
aru nguru pidhu) tèu, na matana
ana mone èci, ngara na Lamek.
26 Èle èèna ka, Metusalak mamuri
hari d'ai 782 (pidhu ngasu aru nguru

dua) tèu, ka na abhu hari ana mone dènge ana bhèni.
27 Umur Metusalak 969 (ceo ngasu èna nguru ceo) tèu, heka madhe kèna.
28 Lod'o Lamek mamuri d'ai 182 (ca ngasu aru nguru dua) tèu, na matana ana mone ca dhèu.
29 Lamek pangare ne *Noh* (dhu sasoa na ‘pakarej'e d'ara’), lula na peka na, “Ana ne, èèna na pakarej'e d'ara èdhi nèti sasab'a dhu bia, ètu rai dhu Ama Lamatua dhoo le.”
30 Ka Lamek mamuri taruu d'ai 595 (lèmi ngasu ceo nguru lèmi) tèu, aa na abhu hari ana mone dènge ana bhèni.
31 Umur Lamek 777 (pidhu ngasu pidhu nguru pidhu) tèu, heka na madhe kèna.
32 Lod'o Noh mamuri d'ai 500 (lèmi ngasu) tèu, na matana ana mone dhèu tèlu, Sem, Yafet dènge Ham.*

6

Bhabhelu-katub'a dhèu rai-haha

1 Taa èèna, dhèu rai-haha, asa bèba-kacanga. Ka ra papala-palème rai-haha. Dhèu se matana kahèi ana-ana bhèni.
2 Ana-ana mone nèti Lamatua* ladhe rèdhi ana bhèni nèti dhèu rai-haha se, bhèni iia hua. Ka lasi todhe rare ana bhèni mia dhu ra d'èi.
3 Ka LAMATUA peka na, “Ja'a roca le dènge tatao dhèu dhu lèke-lèke boe se. Roh Ja'a dhu pamamuri rèngu sa, d'èi heka hia ra mamuri manèro.† Hud'i rèngu madhe ku. De èèna na, mamuri rèngu se dhoka d'ai 120 (ca ngasu dua nguru) tèu di.”
4 Taa èèna, dènge taa-tebho dhu limuri nèti èèna hari, abhu le dhèu raksasa ètu rai-haha ne.‡ Ropa ana mone nèti Lamatua leo rare ana bhèni dhèu rai-haha se, ka rara iisi dhèu kapai, nuka: kapala musu, dhèu re'a madhutu lii lolo uru-uru sèra.
5 Taa èèna, LAMATUA ladhe nèdhi bhabhelu-katub'a dhèu rai-haha dhu seli-kolane. D'ara rèngu pangee dhoka bhabhelu di.
6 Ka LAMATUA manyasa, lula Na paj'aj'i le rèngu se ho pea ètu rai-haha ne. Tatao rèngu ne'e ka dhu papèd'a d'ara Lamatua.
7 Nèti èèna ka, Na peka na, “Dènge tatao rèngu sèmi èèna na, Ja'a huku pamadhe dhèu rai-haha aa'i-aa'i dhu paj'aj'i kore si le. Manu-bhui dènge badha leo sèra, Ja'a palaho aa'i si kahèi. Te Ja'a manyasa, nèti Ja'a ka paj'aj'i si.”
8 Te ngaa Noh di dhu pakarej'e d'ara LAMATUA.

Lii lolo Noh

9-10 Lii lolo Noh sèmi ne'e ka: Ana mone na, dhèu tèlu, nuka Sem, Yafet dènge Ham. Noh mamuri dènge mola, koe-kapengo boe. Taa èèna, nèngu di dhu mamuri mola. D'ara na dhodhoka ètu Ama Lamatua.
11-12 Te ngaa dhèu leo se, Ama Lamatua ladhe ra bhelu aa'i mèu-mèu. Ètu mia-mia èèna ka, j'ara mamuri dhèu se ele iie aa'i. Ama Lamatua nèdhi dhodhoka bhabhelu di, ètu rai-haha ne.
13 Hèia Ama Lamatua peka dènge Noh, aku Nèngu na, “Ja'a kèdhi dhoka bhabhelu dhèu di, dhu pale-lème rai-haha ne. Ka Ja'a pama'ète kore le, sèna ka Ja'a palaho aa'i rai-haha ne dènge isi na aa'i-aa'i.
14 De sèmi ne'e, Noh! Èu tao kapa aae cue, dhu tao nèti aj'u adhu. Re d'ara roa na, èu bagi mi kama-kama. Aa re d'ara dènge li'u kapa, èu lame dènge èi dama.
15 Mu sab'e kapa na, madhera na 133 (ca ngasu tèlu nguru tèlu) meter; bhabhèla na 22 (dua nguru dua)

* **5:32** Ham èèna, ana limuri. Ladhe ètu *Lii Lolo Uru* 9:24-25. * **6:2** Lii ‘ana-ana mone nèti Lamatua’ sèra, mèu iia boe. Abhu dhèu d'èlu-mèu cahag'e dhu peka, rèngu sèra, ana-ana dhèu aae. Cahag'e hari peka, rèngu sèra, kapua nèti dhèu rai-haha boe. Cahag'e hari dhu ngee, na, rèngu sèra ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga. Te ngaa abhu boe ca dhèu sa dhu re'a mèu. † **6:3** Sasoa lii Ibrani ètu ne'e mèu iia boe. ‡ **6:4** Lii Ibrani peka na ‘dhèu Nefil sèra’. Te ngaa sasoa na mèu iia boe.

meter; dènge katitu na 13 (canguru tèlu) meter.
16 Èu tao èmu ètu dedha kapa
na. Te ngaa paconga ca laa ai nèti
kadidhi re dedha. Èu bagi kapa ne
mi tèlu tad'a. Aa re karasa na, tao
babèdho èci.
17 Sanèd'e paie-iie! Bèli-camèd'a,
Ja'a papuru èi aae lala, ho pacène
eele rai-haha ne, sèna ka pamadhe
aa'i dhu mamuri.
18 Te ngaa Ja'a pa'èki lii pajaji
dènge èu. Èèna na, èu maso d'ara
kapa èèna, mèti dènge dhèu èmu
èu, ana-ana èu, dènge dhèu èmu
ana-ana èu.
19-20 Badha aa'i-aa'i ra, èu hag'e
more ca pasa-ca pasa, eo mèti asa
d'ara kapa, ho ra abhu mamuri
dènge èu kahèi. Sèmi: badha ani,
manu-bhui, dènge badha dhu rod'o,
sèna ka ra abhu mamuri.
21 Èu hud'i mèti dènge nganga'a-
nganginu, pala miu dènge pala
badha sèra hèi.”
22 Ka Noh sab'e madhutu sèmi
lii paredha Ama Lamatua aa'i-aa'i
sèra.

7

Èi aae lala

1 Èle èèna ka, LAMATUA peka
dènge Noh, “Ja'a ladhe le palème,
te ngaa abhu dhoka èu di dhu d'ara
mola. Nèti èèna ka, èu dènge bhèni-
ana niki èu, lami ka asa d'ara kapa.
2-3 Mèti dènge badha-badha dhu
bisa mi'a, aa bisa hia Ja'a kahèi,
de mèti pidhu-pidhu pasa asa d'ara
kapa. Mèti kahèi rupa-rupa manu-
bhui pidhu-pidhu pasa. Te ngaa
badha dhu leo, mèti dhoka ca pasa-
ca pasa di. Sèna ka badha dènge
manu-bhui se, j'aj'i hini, ho baku
ma'ète.
4 Sanèd'e paie-iie, oo! Di pidhu
lod'o ka, Ja'a papuru èj'i aae mai
dhu bhoka boe ca lod'o sa, toke d'ai
èpa nguru lod'o mèu-mèda. Dènge
sèmi ne'e, Ja'a pamadhe aa'i ngaa-
ngaa dhu mamuri ètu dedha-rai,
dhu Ja'a paj'aj'i kore le.”
5 Ka Noh tao aa'i sèmi lii paredha
LAMATUA.
6 Lod'o èi aae lala, umur Noh 600
(èna ngasu) tèu.
7 Noh dènge dhèu èmu na, dènge
ana niki na, aa dènge dhèu èmu ana
ra di, lasi asa d'ara kapa, ho ra abhu
mamuri.
8-9 Madhutu lii paredha LAMATUA,
ka Noh pamaso manu-bhui dènge
badha leo sèra, èci-èci ka dènge
pasa na, nèti dhu bisa ra'a, dènge
dhu bisa boe ra'a.
10 Ropa èle pidhu lod'o, cag'ag'a
laa èi aae lala, ka rai-haha ne, mulai
cène.
11 Lèke dènge umur Noh 600 (èna
ngasu) tèu, risi dua hèru, canguru
pidhu lod'o, ka mulai èi aae lala.
Lod'o èèna, sèmi babèdho liru dhu
bhoke eele sa, ka èi na tao sabhori
mai. Aa èi madha-èi madha ètu rai-
haha sabhoka, ka sèmi tao sabhuu
sa dedha.
12 Ka èj'i bhori mai loe boe èpa
nguru lod'o mèu-mèda.
13 Te ngaa lod'o èèna, Noh dènge
dhèu èmu na, dènge ana mone na
dhèu tèlu: Sem, Yafet dènge Ham,
dènge dhèu èmu ra, maso lasi asa
d'ara kapa.
14 Lasi palere dènge badha aa'i-
aa'i ra, sèmi: badha ani, badha
hui, badha dhu rod'o, manu-bhui,
dènge badha-badha leo dhu dènge
èla sèra.
15-16 Ca pasa-ca pasa nèti aa'i-aa'i
dhu mamuri, lasi asa d'ara kapa
palere dènge Noh, madhutu sèmi lii
paredha Ama Lamatua.
Ropa aa'i-aa'i ra d'ai d'ara kapa,
LAMATUA bèdho babèdho kapa
èèna.
17-19 Èj'i aae puru ma'ète boe d'ai
èpa nguru lod'o. Hèia kapa èèna
taleb'o. Èi ca'e loe boe toke hutu
nare kolo ledhe dhu dedha aae.
20 Èi ca'e taruu, ka marèma na seli
èpa rèpa risi nèti kolo ledhe sèra.
21-23 Dènge j'ara èèna, ngaa-ngaa
dhu mamuri ètu dedha-rai sèra,
madhe aa'i mèu-mèu. Nuka: dhèu,
badha ani, badha hui, badha dhu
rod'o, dènge manu-bhui aa'i-aa'i ra.

Ate dhoka Noh dènge aa'i-aa'i dhu ètu dedha kapa.
24 Èi na, kura boe toke 150 (ca ngasu lèmi nguru) lod'o.

8

Rai mango noo-noo

1 Masi ka sèmi èèna, Ama Lamatua bhèlu boe Noh si dènge badha-manu aa'i-aa'i dhu ètu dedha kapa. Hèia Na hia ngèlu g'oro, ka èi na kura ka noo-noo.
2 Na katange èi madha aa'i-aa'i ètu rai-haha ne, aa Na taha èj'i kahèi.
3 Ka èi kura noo-noo ka. D'ai cangasu lèmi nguru lod'o, èi marèma heka.
4 Lèke dènge hèru ka pidhu, risi canguru pidhu lod'o, kapa eta ètu kolo ledhe aae èci, ngara na Ararat.
5 Èi kura taruu toke lod'o ka èci, hèru ka canguru, ka kolo-kolo ledhe cèu noo-noo.
6 Risi nèti èpa nguru lod'o, hèia Noh bhoke jendela èci.
7 Ka na patalale lakaa ci'u. Manu-bhui ne lela la'e-mai, toke èi puru. Ka na lèpa heka asa kapa.
8 Hèia Noh patabuli hari, koro j'aha ci'u, sèna ka neo ne'a èi na puru le, do dhae.
9 Te ngaa, lula èi hutu nare dedha-rai era, ka koro ne abhu boe era tèka. Ka lèpa hari asa kapa. Hèia Noh j'ole ai na, kèpe nare, ka na pamaso hari asa d'ara kapa.
10 Ka Noh tatae hari d'ai pidhu lod'o, hèia na patabuli hari koro j'aha deo na.
11 D'ara lod'o nihia sa, koro ne lèpa hari la'e asa Noh, tutu nèti dènge rèu saitun ca rèu dhu heka tutu nare kèna. Nèti èèna ka, Noh heka ne'a kèna, èi na dhu puru le tare'a di.
12 Ka na mate hari d'ai pidhu lod'o, hèia na patalale hari koro j'aha ca hari ni. Te ngaa ca tèka ne, koro ne lèpa heka.
13 Lod'o Noh mamuri d'ai 601 (èna ngasu ca) tèu, lèke lod'o ka èci hèru èci, èi mèti aa'i le. Hèia Noh bhoke jendela, ka na ladhe palème, nèdhi rai dhu mango le.
14 D'ai hèru ka dua, lod'o ka dua nguru pidhu, dedha-rai ne dhu mango meto le.
15 Ka Ama Lamatua peka dènge Noh,
16 "Noh! Aa'i-aa'i mi puru ka nèti dedha kapa èèna.
17 Papuru aa'i badha-manu sèra! Nuka: badha ani, badha hui, badha dhu rod'o, dènge manu-bhui aa'i-aa'i ra. Hud'i si, sèna ka ra bèba, papènu rai-haha ne."
18-19 Èle èèna ka, Noh dènge dhèu èmu na, dènge ana-ana na, aa dènge dhèu èmu ana na sèra, aa'i-aa'i ra puru nèti dedha kapa èèna. Badha se, aa'i-aa'i ra, kalua ka madhutu anga ra èci-èci.

Noh hia korban makasi mi Lamatua

20 Hèia Noh pudhi hadhu, tao mei korban hia LAMATUA. Nèti badha-badha dhu bisa ra'a sèra, Noh nare ci'u-ci'u, ka na roro, tunu ètu dedha mei deo na, ho j'aj'i mi tadha makasi mi LAMATUA.
21 Ropa LAMATUA sangèd'u nare hèu gèmu korban deo na, d'ara Na karej'e. Ka Na ngee na,
"Nèti deo ne'e ne, Ja'a huku heka rai-haha ne, lula bhabhelu-katub'a dhèu. Masi ka rèngu dhoka ngee bhabhelu di, Ja'a pa'ele iie heka ngaa-ngaa dhu mamuri, sèmi dhu Ja'a heka tao kore èèna.
22 Lod'o rai-haha ne era, hèru dènge tèu, kako madhutu atora. Sèmi: hèru sèla dènge hèru puu-g'ètu, hèru pacuhi dènge hèru sagoro, hèru hadhu dènge hèru èj'i lai, mèu dènge mèda."

9

Ama Lamatua pajaji dènge Noh

1 Hèia Ama Lamatua pala-bagi berkat mi Noh dènge ana-ana na, peka na, "Miu matana pa'ae-ae, sèna ka papènu rai-haha ne.
2 Ladhe èèna na, badha hui, manu-bhui dènge i'a aa'i-aa'i ra

madha'u dènge miu. Miu ka dhu ator si.
3 Sisi badha aa'i-aa'i, miu bisa mi'a, sèmi dhu mi'a hua-hela, dènge rèu ana aaj'u se. Aa'i-aa'i se, Ja'a hia miu.
4 Dhoka sisi dhu dènge raa era, miu madha mèu mi'a, lula samanga badha ètu raa na.
5-6 Ja'a paj'aj'i dhèu madhutu raropa Ja'a. Nèti èèna ka, baku pamadhe dhèu. Ladhe abhu dhèu, do badha, dhu pamadhe dhèu, na, pamadhe ne kahèi. Ne'e, lii paredha nèti Ja'a.
7 Miu se hud'i matana pa'ae-ae ku, sèna ka papènu hari rai-haha ne."
8 Ka Ama Lamatua tuhu hari lii padhai lii Na,
9 "De ne'e ne, Ja'a pajaji dènge miu, toke d'ai lai ana lai èpu.
10 Lii pajaji ne, lèke kahèi mi aa'i-aa'i dhu mamuri, sèmi: badha ani, badha hui, dènge manu-bhui. Peka ka laa, lèke aa'i-aa'i dhu kalua palere-lere dènge miu nèti dedha kapa.
11 Lii pajaji Ja'a sèmi ne'e: Ja'a hia heka èi aae lala, ho pamadhe aa'i ngaa-ngaa dhu mamuri, aa dènge pa'ele iie rai-haha ne.
12-13 Ja'a pasa saroo ètu dedha-liru, sèna ka j'aj'i tadha pasanèd'e lii pajaji Ja'a dhu ma'ète boe dènge miu, dènge aa'i-aa'i dhu mamuri, aa dènge rai-haha ne.
14-17 Ladhe abhu ra'i-liru, ho saroo cèu, èèna na pasanèd'e Ja'a nèti lii pajaji èèna. Na peka na, èi aae pa'ele iie heka aa'i-aa'i dhu mamuri. Dènge j'ara ne'e ne ka, lii pajaji Ja'a dhu ma'ète boe, pa'èki tèke le dènge miu, aa dènge aa'i-aa'i dhu mamuri."

Noh mahu

18 Ana-ana Noh dhu puru nèti dedha kapa, Sem, Yafet dènge Ham (Ham èèna, ama Kana'an).
19 Dhèu aa'i-aa'i ra ètu rai-haha ne, j'aj'i nèti ana Noh dhèu tèlu sèra.
20 Noh èèna, dhèu sab'a oka-tedhe. Nèngu ka dhu uru j'ara tao oka anggor.
21 Ca tèka, na ninu èi anggor, ka na mahu titu kèna. Hèia na puru eele mèdha-papake nèti ua na. Ka na j'unu lega-loli dènge boe mèdha-papake ètu d'ara paleo na.
22 Ropa Ham ladhe nèdhi era makae ama na, ka rai li'u la'e, lolo dènge a'a na, Sem dènge Yafet.
23 Hèia dua ra rare sig'i-kalolo ca bèla, ka ra bhoke mema ètu kabela-kao ra. Ka dua ra kako kabodho lasi asa d'ara paleo ama ra, sèna ka ra pahutu mi ngi'u na. Dènge sèmi èèna, rèdhi boe era makae ama ra. Èle èèna ka, ra kalua sa li'u.
24 Ropa Noh mase'a, na ne'a tatao nèti ana limuri na, Ham.
25 Ka na peka, aku nèngu na, "He! Ama Kana'an! Ja'a dhoo èu! Èu ne, èèna na j'aj'i ènu nèti a'a mu si!
26 Koa-kio LAMATUA, lula Sem!
Te ngaa Kana'an j'aj'i ènu Sem.
27 Hud'i laa, Ama Lamatua pataleo rai unu Yafet.
Aa ana-èpu na mamuri mera-milu dènge ana-èpu Sem.
Te ngaa hud'i Kana'an j'aj'i ènu Yafet."
28 Nèti èle èi aae lala, Noh mamuri era d'ai 350 (tèlu ngasu lèmi nguru) tèu.
29 Umur Noh d'ai 950 (ceo ngasu lèmi nguru) tèu, heka madhe kèna.

10

Ana-èpu Noh dènge ana-èpu Yafet

1 Èle èi aae, ka ana-ana Noh abhu ana-èpu. Nuka ana-èpu nèti Sem, Yafet, dènge Ham.
2-5 Ana-èpu Yafet, nuka: Gomer, Magog, Madai, Yawan, Tubal, Mesek dènge Tiras. Èci-èci ka dènge lii, suku, aa dènge rai ra.
Ana-èpu Gomer, ka: Askenas, Rifat dènge Togarma.

* **10:2-5** Abhu sasuri cahag'e dhu uru sèra, peka na 'Rodanim'.

Ana-èpu Yawan, ka: Elisa, Tarsis, dhèu Kitim, dènge dhèu Dodanim dhu pea ètu sebhe dhasi.*

Ana-èpu Ham

6 Ana-èpu Ham, ka: Kus, Misraim, Put, dènge Kana'an.†
7 Ana-èpu Kus, ka: Seba, Hawila, Sabta, Raema dènge Sabteka.
Ana-èpu Raema, ka: Syeba dènge Dedan.
8 Ana mone Kus, ka, Nimrod. Nèngu ne, kapala musu dhu uru tèka, aa èra.
9 A'èra na mai nèti LAMATUA, aa nèngu kahèi j'aj'i dhèu dhu èra bia magèla badha. Nèti èèna ka, dhèu biasa peka na, “Sèna ka èu more dhèu dhu èra bia magèla badha, sèmi Nimrod, dhu abhu a'èra nèti LAMATUA.”
10 Era na, mulai uru nèti rae Babel, Erek Akad, toke Kalne. Rae se aa'i-aa'i ra, ètu rai Sinear.‡
11 Nèti era sèra, na nare hari Asyur. Ka na patitu kota Niniwe, Rehobot-Ir, Kala,
12 dènge Resen, ètu talora aae Niniwe dènge Kala. Aa'i-aa'i sèra, kota-kota kapai hua.
13 Ana-èpu Misraim, ka: dhèu Ludim, dhèu Ananim, dhèu Lehabim, dhèu Naftuhim,
14 dhèu Patrusim, dhèu Kasluhim, dènge dhèu Kaftorim. Dhèu Kasluhim nuka bèi-baki nèti dhèu Pilistin.
15 Ana uuru Kana'an, nuka, Sidon. Kana'an j'aj'i bèi-baki nèti dhèu Het,
16 dhèu Yebusi, dhèu Amori, dhèu Girgasi,
17 dhèu Hiwi, dhèu Arki, dhèu Sini,
18 dhèu Arwadi, dhèu Semari, dènge dhèu Hamati.
Ana-èpu Kana'an se, pea palème d'ai era dhu kaj'èu,
19 toke too rai rèngu mulai nèti Sidon taruu asa Gerar, d'ai Gasa. Nèti èèna, la'e d'ai Sodom, Gomora, Adma dènge Seboim, d'ai kota Lasa.
20 Rèngu aa'i-aa'i sèra, ana-èpu Ham. Èci-èci dènge lii, suku, aa dènge rai ra.

Ana-èpu Sem

21 Sem, a'a Yafet, nèngu ka j'aj'i bèi-baki dhèu Eber.§
22 Ana-èpu Sem, ka: Elam, Asyur, Arpaksad, Lud dènge Aram.
23 Ana-èpu Aram ka: dhèu Us, dhèu Hul, dhèu Geter, dènge dhèu Mas.*
24 Ana Arpaksad ka, Sela. Ana Sela ka, Eber.
25 Ana Eber, mone dhèu dua. Ana uuru, ngara na Pelek (dhu sasoa na ‘palème era’), lula taa èèna dhèu pea palème ètu rai-haha ne. Ngara ari na, Yoktan.
26 Ana-èpu Yoktan, ka: Almodad, Selef, Hasar-Mawet, Yera,
27 Hadoram, Usal, Dikla,
28 Obal, Abimael, Syeba,
29 Ofir, Hawila, dènge Yobab. Rèngu aa'i-aa'i se, ana-èpu Yoktan.
30 Era pea rèngu, mulai nèti Mesa, taruu d'ai Sefar, nuka era dhu kab-huku re sebhe dhimu.
31 Rèngu aa'i-aa'i se, ana-èpu Sem. Èci-èci ka dènge lii, suku, aa dènge rai ra.
32 Aa'i-aa'i se, ana-èpu Noh, èci-èci ka dènge suku ra. Ropa èi aae lala èle, rèngu se'e ka pea papènu lème rai-haha ne.

11

Manara Babel

1 Uru-uru tèka na, dhèu ètu rai-haha ne, dhoka lii èci di.
2 Lod'o rèngu cahag'e lasi asa ca bèka dhimu, ra d'ai era mera ètu Sinear, ka ra pea ètu èèna.*
3-4 Rèngu aa'i-aa'i rare lii èci, aku rèngu na, “A'ari, ee! Mai ta patitu kota kapai aae cue. Ti tao hadhu bata; ti tunu pa'adhu. Èèna na, èdhi pudhi sa dedha, ho ti tape dènge èi dama. Ho èèna na, ti patitu manara

† **10:6** Kus èèna, nuka ‘Etiopia’. Aa Misraim, nuka ‘Masir’. ‡ **10:10** Sinear èèna, ngara leo nèti Babel. Limuri ne, era èèna ètu Iran dènge Irak. § **10:21** Abhu dhèu d'èlu-mèu cahag'e dhu peka na, dhèu Eber sèra, nuka ‘dhèu Ibrani’. * **10:23** Mas, ngara leo na, ‘Mesek’. * **11:2** Lii Ibrani ‘lasi asa ca bèka dhimu’ sasoa na bisa kahèi ‘mai nèti ca bèka dhimu’. Ngara leo nèti *Sinear*, na, ‘Babel’.

dedha aae èci, dhu kolo nèngu na d'ai dedha-liru, sèna ka èdhi abhu kolongara kapai. Ho sèna ka èdhi j'aj'i ca kabarai aae, dhu pahag'a ia ka.”
5 Hèia LAMATUA puru mai laladhe kota dènge manara dhu ra patitu èèna.
6 Ka Na peka na, “Dhèu rai-haha se, aa'i-aa'i ra ca kabarai, dènge lii èci di. Ngaa dhu rèngu tao ne, heka mulai kèna. Bèli-camèd'a ladhe rèngu aa'i-aa'i ra j'aj'i mi èci sèmi ne'e, èèna na, ngaa dhu rèngu neo tao, j'aj'i aa'i mèu-mèu.
7 De be'a risi, Èdhi puru lati ho tao lii si baka-leo, ho sèna ka èci ne'a boe lii èci.”
8 Hèia Lamatua puru, ka kakeho lii ra. Dènge j'ara sèmi èèna, Na pacèri si palème rai-haha ne. Ka ra pakèd'i taruu heka kota deo na.
9 Nèti èèna ka, ra pangare kota na, *Babel* (dhu sasoa na ‘pab'ingu’), lula LAMATUA kakeho lii ra, aa pacèri eele si palème rai-haha ne.

Nèti ana-èpu Sem, toke d'ai Abram

10 Se'e se, ana-èpu Sem. Ropa èle èi aae lala dua tèu sa, Sem mamuri cangasu tèu kèna, ka na abhu ana mone ca dhèu, ngara na Arpaksad.
11 Ka Sem mamuri hari d'ai 500 (lèmi ngasu) tèu, na abhu hari ana mone dènge ana bhèni.
12 Lod'o umur Arpaksad d'ai 35 (tèlu nguru lèmi) tèu, na abhu ana mone ca dhèu, ngara na Sela.
13 Ka Arpaksad mamuri hari d'ai 403 (èpa ngasu tèlu) tèu, na abhu hari ana mone dènge ana bhèni.
14 Lod'o umur Sela d'ai 30 (tèlu nguru) tèu, na abhu ana mone ca dhèu, ngara na Eber.
15 Ka Sela mamuri hari d'ai 403 (èpa ngasu tèlu) tèu, na abhu hari ana mone dènge ana bhèni.
16 Lod'o umur Eber d'ai 34 (tèlu nguru èpa) tèu, na abhu ana mone ca dhèu, ngara na Pelek.
17 Ka Eber mamuri era d'ai 430 (èpa ngasu tèlu nguru) tèu, na abhu hari ana mone dènge ana bhèni.
18 Lod'o umur Pelek d'ai 30 (tèlu nguru) tèu, na matana ana mone ca dhèu, ngara na Rehu.
19 Ka Pelek mamuri era d'ai 209 (dua ngasu ceo) tèu, na abhu hari ana mone dènge ana bhèni.
20 Lod'o umur Rehu d'ai 32 (tèlu nguru dua) tèu, na abhu ana mone èci, ngara na Seruk.
21 Ka Rehu mamuri era d'ai 207 (dua ngasu pidhu) tèu, na abhu hari ana mone dènge ana bhèni.
22 Lod'o umur Seruk d'ai 30 (tèlu nguru) tèu, na matana ana mone ca dhèu, ngara na Nahor.
23 Ka Seruk mamuri era d'ai 200 (dua ngasu) tèu, ka na abhu hari ana mone dènge ana bhèni.
24 Lod'o umur Nahor d'ai 29 (dua nguru ceo) tèu, na abhu ana mone èci, ngara na Tera.
25 Ka Nahor mamuri era d'ai 119 (cangasu canguru ceo) tèu, ka na abhu hari ana mone dènge ana bhèni.
26 Lod'o umur Tera d'ai pidhu nguru tèu risi, na abhu ana mone, dhèu tèlu: Abram, Nahor, dènge Haran.

Ana-èpu Tera

27 Ana-èpu Tera, sèmi ne'e: ana mone na, ka: Abram, Nahor, dènge Haran. Haran abhu ana mone ca dhèu, ngara na Lot.
28 Haran madhe ètu rae èta-èsu na, ngara na Ur, rai dhèu Kasdim. Lod'o èèna, ama na Tera mamuri era.
29 Abram madhèdi dènge Sarai. Nahor leo dènge ana bhèni Haran, ngara na Milka. Haran abhu ana mone èci kahèi, ngara na Yiska.
30 Te ngaa Sarai dènge boe ana.
31 Ca tèka, Tera nèti ana na Abram, dènge Sarai dhèu èmu Abram, dènge èpu na Lot, lasi tèke eele rae Ur, neo lasi asa rai Kana'an. Te ngaa lasi d'ai rae Haran, rèngu pea ka ètu èèna.
32 Tera madhe ètu èèna, dènge umur na 205 (dua ngasu lèmi) tèu.

12

Ama Lamatua pili nare Abram

1 Lod'o èèna, LAMATUA peka le
dènge Abram, peka na, “Abram! Èu
pakèd'i nèti era èu ne, tèke eele ina-
ama èu, èmu ina-ama mu, dènge
rae-lesa èu. Lamu asa era èci, dhu
pe Ja'a peka dènge èu.
2 Èèna na, Ja'a hia mèngi-nale mi
èu.
Aa ana-èpu èu, èèna na, bèba-
kacanga,
j'aj'i suku dhu kapai, toke
dhèu tadhe kolongara èu.
Ho bèli-camèd'a, èu j'aj'i berkat
hia dhèu leo kahèi.
3 Èèna na, Ja'a hia berkat mi dhèu
dhu hia berkat mi èu.
Te ngaa Ja'a huku dhèu cee dhu
dhoo èu.
Nanene paie!
Pe èèna na, dhèu aa'i-aa'i ètu
rai-haha ne abhu berkat lula
èu.”
4-5 Lod'o èèna, umur Abram 75
(pidhu nguru lèmi) tèu. Na nèti
dhèu èmu na Sarai, aa dènge ana
ari na, Lot, dènge mèdha-panyau
ra aa'i-aa'i, aa dènge dhèu sab'a na
aa'i-aa'i dhu na abhu ètu kota Ha-
ran. Hèia Abram si lasi ka, tèke eele
kota Haran, asa era dhu LAMATUA
peka le dènge ne. Ka ra kako taruu,
d'ai rai èci, ngara na Kana'an.
6 D'ai era èèna, Abram kako
palème rai ne, toke d'ai padètu
dènge rae èci, ngara na Sikem. Ka
ra pea taha ètu èèna, padètu dènge
aj'u aae ca kapua ètu More. Lod'o
èèna, dhèu Kana'an dhu pea ètu
èèna era.
7 Ètu era èèna ka, LAMATUA
pad'elo iisi Na mi Abram, peka na,
“Èèna na, Ja'a hia ana-èpu èu rai
ne'e ne.” Ka Abram pudhi hadhu
tao mei korban hia LAMATUA dhu
pad'elo iisi Na dènge nèngu ètu era
èèna.
8 Èle èèna ka, Abram si pidha hari
asa ledhe re balèu. Ka ra pea taha
ètu talora rae Betel dènge rae Ai.
Ètu èèna, na patitu mei korban èci
ho na mangaj'i mi LAMATUA.
9 Èle èèna ka, na pidha-pidha era,
d'ai rai Negeb re ca bèka balèu nèti
rai Kana'an.

Abram la'e asa rai Masir

10 Ca tèka, rai Kana'an lèke man-
ganga aae. Nèti èèna ka, Abram si
lasi asa bèka balèu, ka ra d'ai rai
Masir. Ka ra manubha taha ètu nèi.
11 Ropa oe d'ai Masir, Abram peka
dènge dhèu èmu na, Sarai, aku
nèngu na, “Sarai, èu bhèni iia, nia
boe.
12 De ladhe dhèu Masir rèdhi èu
bhèni iia sèmi ne'e, mage dhoka ra
pamadhe ja'a, lula ja'a dhèu èmu-
kamali èu. Dènge sèmi èèna, ra
parame rare èu.
13 De be'a risi, èu peka dènge ra,
na ja'a ne, ana mone èu. Dènge
sèmi èèna ka, rèngu pamadhe boe
ja'a, aa ra be'a-be'a dènge ja'a, lula
èu ne.”
14 Ropa Abram si d'ai Masir, dhèu
ètu èèna, ladhe laa na, Sarai ne
bhèni iia titu kèna.
15 Ropa dhèu sab'a dhèu aae sèra
ladhe rèdhi ne, aa ra koa bhabhèni
iia na ètu madha dhèu aae. Ka rèti
bhèni ne, asa èmu dhèu aae.
16 Hèia dhèu aae be'a-be'a ka
dènge Abram, lula Sarai. Ka na
parasee Abram mèdha rupa-rupa.
Nuka badha sèmi: kahib'i-kalèbho,
kahib'i-ka'ia, sapi, keled'ei, dènge
onta. Na parasee kahèi, ènu dhèu
mone dènge dhèu bhèni.
17 Lula na nare dhèu èmu dhèu
asa d'ara èmu na, nèti èèna ka,
LAMATUA hia huku rupa-rupa mi
dhèu aae dènge isi èmu na.
18 Hèia dhèu aae Masir paroa
Abram, ka na karèi ne, aku nèngu
na, “Èu ne tao tasamia mi ja'a ne?
Nga tao ka èu peka boe na, bhèni ne
dhèu èmu èu?
19 Te ngaa aku èu na, nèngu ne
ana hèni èu! Nèti èèna ka, ja'a oe
kore ne j'aj'i dhèu èmu ja'a! Dhèu
èmu èu ka ne'e! More hari ka, aa
pakaj'èu ka nèti madha ja'a!”
20 Hèia dhèu aae paredha dhèu
sab'a na sèra, babège eele Abram,
dhèu èmu na, rèti dènge dhèu aa

mèdha-panyau aa'i-aa'i ra, kalua nèti rai èèna.

13

Abram dènge Lot pacèri

1 Ka Abram si tèke eele Masir, lasi asa rai Negeb. La'e dènge dhèu èmu na, aa dènge dhèu aa mèdha-panyau aa'i-aa'i ra. Ana ari na Lot madhutu ra kahèi.
2 Abram èèna, kaja ae titu kèna. Badha-manu na, mèdha hualaa dènge mèdha hualaa-pudhi na, ae titu kèna.
3 Nèti Negeb, ra pidha-pidha era, ka d'ai hari talora rae Betel dènge rae Ai. Dhu uru èèna, ra pea rèdhi le ètu era èèna.
4 Aa dhu Abram patitu le kahèi mei korban, ho na mangaj'i mi LAMATUA ètu era èèna.
5 Lot dhu madhutu Abram èèna, unu badha-manu dènge dhèu sab'a ae kahèi.
6-7 Te ngaa era èèna taleo boe, ho Abram dènge Lot aa dènge kakaja ra bisa pea pa'èci. Nèti èèna ka, ana madhenge badha Abram dènge Lot sèra j'aj'i patao-palaha, lula j'u'u ètu era èèna d'ai boe hia badha rèngu. (Lod'o èèna, dhèu Kana'an dènge dhèu Feris, dhu pea ètu èèna era.)
8 Ka Abram peka dènge Lot, aku nèngu na, “Èdhi se, pa'a'ari. Mage dhoka èdhi, èci dènge èci be'a boe, lula dhèu sab'a èdhi se patao-palaha taruu.
9 De hua iia dua ti pahag'a ka laa. Rai ne, taleo. De ladhe èu d'èi rai ca bèka kariu na, ja'a abhu re ca bèka g'ana. Te ngaa ladhe èu d'èi re ca bèka g'ana, na ja'a re ca bèka kariu.”
10 Hèia Lot ladhe palème. Ka na ladhe nèdhi rai taleo ètu sebhe loko Yarden dhu madha èi ae, toke d'ai rae Soar. Era ne, rai hèu mèngi sama sèmi oka LAMATUA, dènge rai Masir kahèi. (Lod'o èèna, LAMATUA dhae huku mèka kota Sodom dènge kota Gomora. De rai èèna, be'a era.)
11 Hèia Lot pili nare era sebhe loko Yarden èèna. Ka dua ra pahag'e ka. De Lot la'e sa ca bèka dhimu.
12 Te ngaa Abram pea taruu ètu rai Kana'an. Aa Lot la'e pea ètu rae-rae dhu padètu dènge kota Sodom ètu sebhe loko Yarden.
13 Te ngaa dhèu-dhèu Sodom sèra bhelu-katub'a titu kèna. Rèngu ro'o boe nanene LAMATUA.
14 Ropa Lot pacèri dènge Abram, ka LAMATUA padhai lii dènge Abram, peka na, “Èu ladhe palème aa'i ku, rai aa'i-aa'i nèti era titu èu èèna. Ladhe paie re madha, re kabodho, re ca bèka g'ana, dènge ca bèka kariu mu.
15 Rai aa'i-aa'i dhu èu ladhe mèdhi sèi, bèli-camèd'a Ja'a hia mi èu, dènge ana-èpu èu, sèna ka j'aj'i pusaka ra, toke d'ai mia-mia.
16 Èèna na Ja'a paj'aj'i ana-èpu èu ae sama sèmi salae dhasi, toke dhèu ige rare boe.
17 De lamu kako palème madhutu madhera dènge bhabhèla na. Te rai se aa'i-aa'i ra, Ja'a hia mi èu.”
18 Hèia Abram si lèpa hari asa era pea ra, dhu dètu dènge aj'u-aj'u aae ètu Mamre, dhu padètu dènge Hebron. Èle èèna ka, na pudhi hadhu tao mei korban ho na mangaj'i LAMATUA ètu èèna.

14

Abram la'e parame nare Lot nèti kacui-aai musu

1 Tèu èèna, dhèu aae èpa dhu pa'èci. Rèngu se ka: Amrafel, dhèu aae rai Sinear. Ariok, dhèu aae rai Elasar, Kedarlaomer, dhèu aae rai Elam. Dènge Tideal, dhèu aae rai Goyim.
2 Lod'o èèna, dhèu aae leo dhèu lèmi, pa'èci kahèi. Nuka: Bera, dhèu aae rai Sodom. Birsa, dhèu aae rai Gomora. Sinab, dhèu aae rai Adema. Semeber, dhèu aae rai Seboim. Dènge Bela, dhèu aae rai Soar. Ka èpa dhèu aae se, lasi pamusu dènge lèmi dhèu aae sèra.
3 Dhèu aae, dhèu lèmi sèra pak-aboko dènge sordad'u ra, ètu d'ara mamoo Sidim, (dhu limuri ne, ngara na Dhasi Madhe).

4 J'aj'aj'i pamusu na, sèmi ne'e
ka: Uru èèna, dhèu aae, dhèu lèmi
se dhu ta'alo mi dhèu aae Kedar-
laomer, canguru dua tèu kèna. Te
d'ai tèu ka canguru tèlu, ka rèngu
aa'i-aa'i ra lab'a ne.
5 Ka maso tèu ka canguru èpa,
Kedarlaomer dènge angalai na dhèu
aae dhèu tèlu sera, mai dènge sor-
dad'u ra. Hèia ra pamusu ka, ka ra
segi pèri-pèri rai. Nuka: dhèu Re-
faim ètu rai Asterot-Karnaim; dhèu
Susim ètu rai Ham; dhèu Emim ètu
rai Sawe-Kiryataim,
6 dènge dhèu Hori dhu ètu ledhe
Seir, d'ai sebhe mamoo El Paran.
7 Èle èèna ka, ra lèpa hari asa
En Mispat (dhu limuri ne ngara na
Kades). Ka ra segi rai dhèu Amalek,
dènge dhèu Amori dhu pea ètu rae
Haseson-Tamar.
8-9 Hèia, lèmi dhèu aae se ator
sordad'u ra ètu d'ara mamoo Sidim,
ka lasi pamusu dènge dhèu aae
dhèu èpa sèra.
10 Ètu d'ara mamoo èèna, dhu
abhu mananga èi dama pèri-pèri.
Ropa ra pamusu, dhèu aae Sodom
dènge dhèu aae Gomora dènge sor-
dad'u ra, rai. Ka cahag'e manahu
asa d'ara mananga èi dama se. Aa
cahag'e hari rai asa ledhe lasi.
11 Ka èpa dhèu aae dhu segi se, lasi
parame rèti mèdha-panyau dènge
nganga'a-nginu nèti Sodom dènge
Gomora. Èèna ka, ra lèpa dènge ka.
12 Te ngaa Lot, ana ari Abram, dhu
pea ètu Sodom. Ka èpa dhèu aae
sèra, ère rèti Lot si, dènge mèdha-
panyau ra aa'i-aa'i.
13 Te ngaa dhèu èci rai nèti era
èèna. Ka la'e lolo dènge Abram,
dhèu Ibrani èèna. (Lod'o èèna,
dhèu Amori èci, ngara na Mamre.
Aa Abram pea dètu dènge aj'u-
aj'u aae unu Mamre. A'ari Mamre
dhèu dua, ngara na Eskol dènge
Aner. Rèngu se dhu pa'anga dènge
Abram.)
14 Ropa Abram tadèngi na dhèu
kèpe rèti le Lot, ana ari na, ka
Abram pakaboko nare dhèu-dhèu
sab'a na dhu re'a pamusu. Aa'i-
aa'i ra 318 (tèlu ngasu canguru aru)
dhèu. Ka lasi magèla èpa dhèu aae
sèra, asa badae aae lasi d'ai rae Dan.
15 Ètu era èèna, Abram hag'e dhèu
na sèra, mi pèri-pèri kaboko. D'ara
mèda èèna kahèi, lasi age si, dènge
j'ara pa'oke. Ka Abram si lasi bate
dhèu se d'ai rae Hoba, ètu bèka
badae kota Damsik.
16 Hèia Abram abhu hari Lot,
dènge dhèu-dhèu nèngu, aa dènge
mèdha-panyau ra aa'i-aa'i. Na abhu
kahèi dhèu-dhèu leo.

Melkisedek la'e paraga dènge Abram. Nèngu ne, ca dhèu dhèu aae aa ama agama kahèi

17 Ropa Abram segi nare dhèu aae
èpa sèra, ka na lèpa. Hèia dhèu
aae Sodom mai soru ne ètu d'ara
mamoo Sawe (dhu dhèu biasa peka
na, Mamoo Dhèu Aae).
18 Tèu èèna, Melkisedek, j'aj'i
dhèu aae kota Salem.* Aa nèngu
ne j'aj'i kahèi ama agama nèti Ama
Lamatua dhu Dedha Risi Eele. Na
mai soru Abram, nèti roti dènge èi
hua anggor.
19-20 Ka na padhai lii ho hia berkat
mi Abram, aku nèngu na, “Ja'a
sanao sèna ka Ama Lamatua, dhu
Dedha Risi Eele èèna, dhu paj'aj'i
dedha-liru dènge rai-haha ne, hia
mèngi-nale mi dedha èu. Koa-kio
Ama Lamatua dhu hia le èu segi
musu.”
Èle èèna ka, Abram bagi hia
Melkisedek ca pala nèti canguru
pala mèdha-panyau dhu na abhu
hari sèra.
21 Hèia dhèu aae Sodom èèna
pahaha iisi na mi Abram, peka na,
“Ama. Mèdha-panyau dhu èu abhu
hari nèti musu ja'a sèra, hud'i laa
ama ku abhu aa'i si. Te ngaa dhu
ja'a manèngi hari, dhoka dhèu-dhèu
ja'a sèra.”
22 Hèia Abram b'ala ne, peka
na, “Ja'a subha ètu madha Ama

* **14:18** Abhu dhèu d'èlu-mèu cahag'e peka na, ngara Salem dènge ngara Yerusalem èèna, kota èci di.

Lamatua dhu Dedha Risi Eele, dhu tao dedha-liru dènge rai-haha,
23 na, ja'a kore boe mèdha-panyau èu, masi ka ciki èèna ka. Masi ka loa hèngu ca'èta sa, ja'a kore boe. Dènge j'ara sèmi ne'e, èu baku peka na, ‘Kakaja Abram sèra mai nèti ja'a.’
24 Ja'a parluu boe ngaa-ngaa. Dhoka mia dhu dhèu ja'a se pake le, sèra èle le, ale ia ka. Aa hud'i laa, angalai ja'a dhèu tèlu se: Aner, Eskol dènge Mamre, hag'e rare unu rèngu di.”

15

Ama Lamatua pajaji dènge Abram

1 Èle èèna ka, LAMATUA pad'elo iisi Na mi Abram. Ka Na peka, aku Nèngu na, “Abram! Èu baku madha'u. Lula Ja'a ka dhu j'aj'i mi tami ho bhiri èu nèti musu. Aa Ja'a hia a'oto mi dedha èu.”
2-3 Te ngaa, aku Abram na, “Masi ka Ama Lamatua hia ae-ae èèna ka, j'aj'i boe mi ngaa sa èci. Lula ja'a ne dènge boe ana matana, ho hia ja'a ana-èpu. De dhu neo unu ae-ae sèmi èèna, tao mi ngaa? Neu-neu ka, noto mi ènu ja'a Elieser, dhèu Damsik èèna. Nèngu ka dhu sèmi nare aa'i-aa'i.”
4 Te ngaa LAMATUA dhaa na, “J'ara na sèmi boe èèna! Ana d'èlu èu ku, dhu unu pusaka sèra. Ènu èu abhu boe.”
5 Hèia nèti Abram asa li'u, ka Na peka, “Èu ladhe ku asa dedha-liru nèi. Ladhe paie ku hua-hètu sèi. Bisa iga more, do aad'o? Bèli-camèd'a, ana-èpu èu sama sèmi hua-hètu sèi!”
6 Ka Abram sèmi nare lii padhai LAMATUA. Aa LAMATUA tadhe ne, dhèu mola, lula Abram lèka Ne.
7 Èle èèna ka, LAMATUA tuhu hari lii Na, “Ja'a ne, Ama Lamatua. Ja'a ka dhu lere kèti èu nèti rae Ur, ètu rai dhèu Kasdim sèra. Aa rai ne'e ne, Ja'a hia èu, sèna ka j'aj'i pusaka mu.”
8 Te ngaa Abram karèi, aku nèngu na, “Tasamia, LAMATUA? Dènge j'ara sa mia ka ho ja'a ke'a na, rai ne j'aj'i pusaka ja'a?”
9 Ka Na dhaa, peka na, “Sèmi ne'e! Mai ti tao madha j'ara èci, dhu pa'èki lii padhai lii Ja'a deo na. De lamu more sapi rena ci'u, kahib'i rena ci'u, dènge kahib'i-kalèbho mone ci'u. Aa'i-aa'i sèra hud'i dhu umur tèlu tèu. Aa mèti kahèi koro iia ci'u, dènge koro j'aha ci'u.”
10 Ka Abram la'e nare badha sèra. Hèia na kacèb'e bagi mi dua, sapi, kahib'i, dènge kahib'i-kalèbho sèra. Ka na pale sisi se mi rai, dhu èci patangara dènge èci, j'aj'i mi dua b'aris. Te ngaa na kacèb'e boe manu-bhui sèra.
11 Ka manu-bhui dhu tema ra'a sisi sèra, mai ho neo ra'a sisi se'e. Te ngaa Abram bhabhoo eele si.
12 Ropa lod'o cèna, Abram bhèj'i luu. Na nii, kuri na maroga mai sarimu nare nèngu, ka na madha'u titu kèna.
13-15 Ka Ama Lamatua peka dènge ne,

“Abram! Èèna na èu mamuri toke
heka bhoro, aa madhe dènge
be'a, ka ra padhane èu dènge
be'a.
Te ngaa ana-èpu èu, èèna na j'aj'i
dhèu tao mai ètu kabarai
dhèu.
Ho èèna na, dhèu isi rai sèra,
tao si sèmi ènu sa, ka ra ènyi
aa paj'èra si, toke èpa ngasu
tèu.
Te, ladhe èèna na, Ja'a huku si.
Ho èèna na, Ja'a kèti hari ana-
èpu èu nèti era èèna, aa
dènge mèdha-panyau ra ae-
ae.✡
16 Aa èèna na, Ja'a ator ho ana-èpu
èu dhu ka lèmi kèti hari si asa
ne'e mai.
Limuri ne, dhèu Amori dhu pea
ètu rai ne'e. Dhèu se'e dhèu
bhelu, te ngaa dhae bhelu iia
mèka.

✡ **15:13-15** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 7:6-7

Ladhe ana-èpu èu sèra lèpa hari
asa era ne'e, Ja'a neo pake si
ho huku palaho dhèu Amori
sèra. Lula d'ai taa èèna,
bhabhelu ra asa hino."

17 Ropa d'ai mèda sa, cag'ag'a laa
ètu era èèna, abhu èru rai èci dhu
sèb'u poka-poka, dènge badhu ai èci
dhu heo, kako re sasanga sisi dua
baris se.
18 Lod'o èèna, LAMATUA pa'èki
lii pajaji dènge Abram. Na peka
na, "Ja'a jaji mema èu kèna, bèli-
camèd'a Ja'a pangèd'u mi ana-èpu
èu rai ne'e ne, mulai nèti loko
Masir,* d'ai loko Efrat,
19 dènge rai dhèu Keni, dhèu Ke-
nas, dhèu Kadmon,
20 dhèu Het, dhèu Feris, dhèu
Refaim,
21 dhèu Amori, dhèu Kana'an,
dhèu Girgasi, dènge dhèu Yebus."

16

Hagar dènge ana na Ismael

1-3 Tèu èèna, Abram lèpa hari le
nèti Masir, ka na pea le canguru tèu
ètu Kana'an. Dhèu èmu na Sarai
abhu mèka kolo. Sarai dènge ènu
bhèni ca dhèu nèti Masir, ngara na
Hagar.

Ca lod'o, Sarai peka dènge Abram,
aku nèngu na, "A'a. LAMATUA hia
boe ja'a ana. De hua iia, lamu j'unu
dènge ènu ja'a, Hagar, sèna ka na
hia ja'a ana."

Ka Abram madhutu lii dhèu èmu
na. Ka Sarai hia Hagar j'aj'i dhèu
èmu ka dua Abram.
4 Hèia Abram j'unu dènge Hagar,
ka na dènge babia. Ropa Hagar
ne'a nèngu dènge babia le, ka na
padedha iisi na, aa na pahae heka
Sarai.
5 Ka Sarai peka dènge Abram, aku
nèngu na, "Ja'a ka dhu hia nèngu
mi èu j'aj'i dhèu èmu ka dua. Te
ngaa ropa na dènge babia, na pusi
pahae heka ja'a! Ne'e ne, sala èu!
De hud'i laa, sèna ka LAMATUA ka
dhu pama'ète lii èdhi dua ti! Heka
èu me'a kèna!"
6 Ka Abram dhaa, peka na, "Sèmi
ne'e, wee! Èu ne, dhèu èmu uru.
Aa nèngu, dhèu èmu limuri. De èu
ne dhu mèd'u paredha. De èu neo
tao ne tasamia, èèna ètu èu na!"
Ka Sarai mulai tao sakaa hua dènge
Hagar, hèia na rai.
7 Na rai d'ai d'ara mamoo. Hèia
ana pajuu LAMATUA nèti sorga ca
dhèu, rage ne dètu dènge madha èi,
ètu j'ara la'e asa Sur.
8 Ka na lii, aku nèngu na, "Èu ne
Hagar, ènu Sarai. Nga tao ka èu
ètu ne'e? Èu mai nèti mia, aa lamu
mia?"
Hèia Hagar dhaa, aku nèngu na,
"Ja'a rai nèti d'ara èmu lamatua
ja'a."
9 Ka ana pajuu èèna pamako ne,
aku nèngu na, "Sèmi ne'e! Be'a
risi, èu lèpa hari asa adhe-aai Sarai,
lamatua èu. Masi ka na tao èu
tasamia èèna ka, sèmi la.
10 Baku madha'u. Bèli-camèd'a,
Ja'a pabèba ana-èpu èu pa'ae-ae,
toke dhèu ige rare boe.
11 Èu dhu dènge babia. Nèbhu
heka, èu mora iisi ana mone ca
dhèu. Èèna na mu pangare ne
Ismael (dhu sasoa na 'Lamatua
tadèngi'), lula LAMATUA tadèngi le
lii roma iisi èu.
12 Ropa ana ne kapai, na mamuri
pakaj'èu nèti a'ari na. Lula nèngu
ne, sama sèmi jara hui dhu d'èi boe
nanene lii paredha. Sad'i dhèu cee
èèna ka, na sisu. Aa dhèu aa'i-aa'i
lab'a ne kahèi."
13 Ropa tadèngi nare, Hagar ngee
ka ètu d'ara na, aku nèngu na, "Ja'a
kèdhi le LAMATUA, dhu ladhe-leru
aa madhenge ja'a." Hèia na hia
ngara mi Lamatua, "Lamatua dhu
ladhe-leru ja'a."
14 Nèti èèna ka, dhèu pangare
madha èi na, *Beer Lahai Roi*, dhu
sasoa na "Madha èi nèti Nèngu dhu
mamuri, dhu ladhe-leru ja'a." Era
na, ètu talora aae nèti rae Kades

* **15:18** Loko Masir èèna, ele boe ka loko Misraim ètu Sinai, do ele boe kahèi kacanga nèti loko Nil re bèka dhimu.

dènge rae Beret. Madha èi ne, abhu era toke d'ai sange ne'e.

15 Èle èèna ka, Hagar lèpa hari. Hèia nara iisi ana mone ca dhèu. Abram pangare ne *Ismael*.

16 Lod'o Hagar nare iisi Ismael, umur Abram 86 (aru nguru èna) tèu kèna.

17

Ama Lamatua pa'èki lii pajaji dènge Abram dènge tadha suna

1 Ropa umur Abram d'ai 99 (ceo nguru ceo) tèu, LAMATUA mai pad'elo iisi dènge ne. Ka Na peka dènge Abram, aku Nèngu na, "Ja'a ne, Ama Lamatua dhu Koasa Risi Eele. Èu hud'i madhutu taruu dad'èi Ja'a, dènge j'ara mamuri èu hud'i mola.

2 Ja'a neo pa'èki lii pajaji dènge èu. Aa Ja'a neo pabèba kacanga ana-èpu èu."

3 Hèia Abram patitu kètu urutuu, ka na pacud'u kètu d'ai rai. Ka Ama Lamatua tuhu hari lii padhai lii Na, aku Nèngu na,

4-5 "Lii pajaji Ja'a dènge èu sèmi ne'e ka: èèna na, èu j'aj'i bèi-baki nèti suku ae-ae. Nèti èèna ka, èu pake ia ka ngara èu *Abram* (dhu sasoa na 'ama dhu dhèu tadhe'), te ngaa *Abraham* (dhu sasoa na 'bèi-baki nèti suku ae-ae').

6 Ja'a neo pabèba kacanga ana-èpu èu ae-ae. Ja'a paj'aj'i si suku ae-ae. Aa Ja'a ded'e dhèu aae ae nèti rèngu sèra.

7 Ja'a sanèd'e taruu lii pajaji Ja'a dènge èu, aa dènge ana-èpu èu sèra. Lii pajaji ne ma'ète boe toke taa-taa, lula Ja'a ne'e ka Ama Lamatua nèti èu dènge ana-èpu mu.

8 Rai Kana'an ne aa'i-aa'i, bèli-camèd'a Ja'a hia mi èu dènge ana-èpu èu. Ne'e ne, èu dhoka pea manubha di ètu ne'e. Te ngaa èèna na, j'aj'i mi unu ana-èpu èu toke taa-taa. Aa Ja'a j'aj'i Ama Lamatua rèngu sèra kahèi.

9-10 Te ngaa èu dènge ana-èpu èu sèra, hud'i kèpe pa'èra lii pajaji ne, dènge d'ara kateme ku. Dhèu mone aa'i-aa'i ra, hud'i suna ku.

11-13 Ne'e ne, mone aa'i-aa'i hud'i suna, mulai nèti umur aru lod'o. A'ari èu, dhèu-dhèu sab'a èu, dènge ènu dhu èu hèli more nèti rai leo, aa'i-aa'i ra hud'i suna si. Suna na j'aj'i tadha mi ngi'u miu, dhu pa'èki èdhi taa-taa.

14 Mone mia dhu suna boe, rèngu sèra maso boe ètu d'ara lii pajaji Ja'a ne, aa rèngu sèra j'aj'i boe dhèu Ja'a kahèi."

15 Èle èèna ka, Ama Lamatua peka hari, aku Nèngu na, "Nèti deo ne'e ne, èu paroa ia ka ngara dhèu èmu mu *Sarai*, te ngaa *Sara*.

16 Èèna na Ja'a hia mamèngi ae-ae mi Sara, sèna ka nara iisi hia èu, ana mone ca dhèu. Tare'a! Bèli-camèd'a, Sara j'aj'i bèi nèti suku ae-ae. Aa èèna na, Ja'a ded'e dhèu aae ae-ae nèti ana-èpu nèngu."

17 Hèia Abraham patitu kètu urutuu ka pacud'u kètu d'ai rai. Te ngaa na mari ètu d'ara. Na pangee, na, "Mone heka bhora dhu cangasu tèu sama sèmi ja'a ne, bisa abhu ana era? Aa Sara dhu heka gagoo-gagehu ne, dhu ceo nguru tèu kèna, nara iisi hari sa mia?"

18 Ka na peka dènge Lamatua, aku nèngu na, "Hud'i ka laa, Ismael ka dhu abhu pusaka ja'a èèna ka, ngaa-ngaa tao boe."

19 Te ngaa aku Ama Lamatua na, "Aad'o sèmi èèna! Bèli-camèd'a, dhèu èmu mu Sara, nara iisi ana mone ca dhèu. Pangare ne *Isak*. Lii jaji Ja'a ne, lèke mi nèngu dènge ana-èpu na toke mia-mia.

20 Ja'a tadèngi le ngaa dhu èu manèngi kahèi, hia Ismael. Nèti èèna ka, Ja'a hia berkat mi nèngu kahèi, aa hia ana-èpu na tabha ae. Bèli-camèd'a ana-èpu Ismael ne, j'aj'i mi canguru dua kapala suku. Aa ana-èpu na suku èci dhu kapai.

21 Masi ka sèmi èèna, lii pajaji Ja'a ne, lèke dhoka mi ana mu Isak di. Tèu mai ni, hèru sèmi ne'e kahèi, Sara nara iisi le."

22 Ropa padhai lii nare, ka Ama
Lamatua tèke eele Abraham.
23-27 Lod'o èèna kahèi, Abraham
tao dènge ka, madhutu sèmi lii
paredha Ama Lamatua. Ka na suna.
Na suna ana na, Ismael, dènge dhèu
mone aa'i-aa'i dhu pea dènge ne.
Lod'o èèna, umur Abraham 99 (ceo
nguru ceo) tèu le, aa Ismael 13
(canguru tèlu) tèu.

18

Dhèu tèlu mai paraga dènge Abraham

1 Ca tèka, Abraham pea padètu
dènge aj'u aae canau ètu Mamre.
LAMATUA mai pad'elo iisi Na mi
nèngu ètu era èèna. Lii lolo na
sèmi ne'e ka: lod'o èèna, sagoro ae
titu kèna, ka Abraham madhèdi ètu
hèb'a paleo na, sèna ka abhu ngèlu
g'oro ciki.
2 Ropa Abraham boti kètu na,
ladhe nèdhi dhèu tèlu dhu titu
kaj'èu boe nèti era èèna. Hèia na
rai la'e soru nare si. Ropa na d'ai
madha si, na patitu kètu urutuu na,
3 ka na peka, aku nèngu na, "Ama
si. Mai dhuli ku ho minu èi ciki.
4 Ama si ae ciki mi mamaho ne'e.
Ho ana-ana iiki rèti èi, sèna ka rasa
haga miu.
5 Pe ja'a laku lalau nganga'a-nginu
ho ama si mi'a ciki, sèna ka ako
kadhii ciki, heka lami taruu kèna.
Te ja'a karej'e bisa lalau ama si."
Ka ra dhaa, aku rèngu na, "Ooo.
Ji'i dhuli."
6 Hèia Abraham pamèri sa d'ara
paleo, la'e peka dènge Sara, aku
nèngu na, "Mèri! More tarigu dhu
be'a risi, ca saku, ho tao roti!"*
7 Ka rai la'e hari asa era sapi na,
hèia kèpe ana sapi kabèb'u ci'u. Ka
na pua dhèu sab'a na sa, pare.
8 Hèia la'e nare susu, keju dènge
sisi dhu heka nasu èèna, nèti hia
tamu sèra ra'a. Abraham titu taruu
ètu mamaho aj'u, ho na lalau si.
9 Hèia ra karèi ne, aku rèngu na,
"Dhèu èmu mu Sara, ka mia?"
Na dhaa, aku nèngu na, "Nuka
d'ara paleo èèna."
10 Ka ca dhèu nèti rèngu se padhai
lii, aku nèngu na, "Pe d'ai tèu mai
nèi, Ja'a lèpa hari mai. Lod'o èèna,
dhèu èmu èu Sara nare iisi le ana
mone ca dhèu."
Ropa rèngu padhai lii èèna, Sara
nanene nèti kabodho babèdho.
11 Lod'o èèna, Abraham dènge
Sara dhu heka bhoro le, ngaa hari
Sara dhu abhu heka hèru.
12 Ropa Sara tadèngi padhue-
padhai rèngu se, ka na mari kèmu.
Na pangee na, "Ja'a dhu heka roto-
roto sèmi ne'e ne, aa dhèu èmu ja'a
dhu roe nia heka. Tasamia ji'i bisa
tao sèmi ana ngèru dhu leo-èmu hiu,
ho abhu ana?"
13 Ka LAMATUA peka dènge Abra-
ham, aku Nèngu na, "Nga tao ka
Sara mari? Ele boe na ngee na, lii
padhai Ja'a ne j'aj'i boe, lula nèngu
heka le.
14 Ja'a ne, LAMATUA! Abhu boe
ngaa èci sa dhu Ja'a bisa boe tao.
Sanèd'e paie. Tèu mai, ladhe Ja'a
lèpa hari mai, Sara dhu nara iisi le,
ana mone ca dhèu."
15 Ropa tadèngi lii èèna, Sara j'aj'i
madha'u. Ka na pasili, aku nèngu
na, "Ja'a mari boe, nga!"
Te ngaa Lamatua b'ala, na, "Deo
na, èu mari, nga."

Abraham pamako Lamatua sèna ka baku huku dhèu Sodom

16 Èle ka, dhèu tèlu se pakèd'i neo
lasi asa kota Sodom. Ka Abraham
lere si d'ai talora j'ara. Nèti era
èèna, ladhe rèdhi kota Sodom.
17 Ka LAMATUA ngee ètu d'ara Na,
"Hua iia Ja'a peka dènge Abraham,
Ja'a neo palaho kota Sodom.
18 Te ladhe èèna na, ana-èpu na
asa tabha ae, aa suku dhu kapai. Aa
nèngu ne, èèna na, j'aj'i berkat mi
suku aa'i-aa'i ètu rai-haha ne.
19 Ja'a hag'e kore le nèngu, ho
na nori ana-èpu na dènge dhèu
leo, sèna ka madhutu taruu j'ara
LAMATUA, ho ra mamuri dènge

* **18:6** Lii Ibrani peka na, 'more tarigu tèlu *seah*'. Tèlu seah èèna, sama kahèi ca saku tarigu (20-25 kilo).

mola. Ladhe rèngu mamuri sèmi èèna, Ja'a tao aa'i lii dhu Ja'a pajaji dènge Abraham."
20 Hèia LAMATUA peka dènge Abraham, aku Nèngu na, "Sèmi ne'e! Ja'a tadèngi le, lii roma iisi dhèu ae, peka na, dhèu kota Sodom dènge Gomora bhabhelu ra seli-kolane.
21 Nèti èèna ka, Ja'a puru madha ku mai, sèna ka kèdhi unu ku, ngaa dhu Ja'a tadèngi sèra, tare'a, do aad'o. Ladhe aad'o, pe Ja'a ke'a unu ku."
22 Ropa LAMATUA padhai lii era dènge Abraham, dhèu dua se lasi taruu sa kota Sodom.
23 Hèia Abraham la'e padètu dènge Lamatua, ka na pamako Na, peka na, "Tasamia? Ama neo pa-madhe aa'i dhèu-dhèu be'a pa'èci dènge dhèu-dhèu bhelu, do?
24 Ladhe abhu dhèu lèmi nguru dhu be'a ètu d'ara kota èèna, Ama pamadhe si hèi? Do, Ama palaho heka kota sèra, lula rèngu se'e, do?
25 Ama baku tao sèmi èèna! Mage dhoka, dhèu be'a sèra madhe hèi, lula Ama neo pamadhe dhèu bhelu sèra. Ama ka dhu pama'ète lii ètu dedha-liru dènge rai-haha. De Ama ku unu Mu dhu me'a j'ara èèna adil boe."
26 Ka LAMATUA dhaa, peka na, "Ladhe abhu dhèu be'a lèmi nguru dhèu ètu kota Sodom, Ja'a huku boe kota èèna, lula rèngu."
27 Hèia Abraham padhai lii hari, aku nèngu na, "Ama, ja'a manèngi abho, lula ja'a neo padhai lii hari ciki. Ja'a ne dhoka dhèu goa di, dhu ke'a boe ngaa-ngaa.
28 Sèmi d'ai boe dhèu lèmi nguru dhu be'a, te ngaa dhoka èpa nguru lèmi di, tasamia? Kura dhoka dhèu lèmi di, na Ama neo palaho eele kota èèna, do?"
Ka Lamatua b'ala, aku Nèngu na, "Ladhe Ja'a abhu dhèu be'a èpa nguru lèmi, Ja'a palaho boe kota èèna."
29 Ka Abraham pamako hari, na, "Sèmi abhu dhoka èpa nguru dhèu be'a di, tasamia, Ama?"
Ka Na dhaa, "Ladhe Ja'a abhu èpa nguru dhèu be'a, Ja'a huku boe si."
30 Abraham pamako hari, aku nèngu na, "Ama baku nasa. Te abhu dhoka tèlu nguru dhèu be'a di, na tasamia?"
Hèia Na dhaa, "Ladhe Ja'a abhu tèlu nguru dhèu be'a, Ja'a huku boe si."
31 Hèia Abraham peka hari, "Ama mage nasa ladhe ja'a karèi hari ciki. Sèmi abhu dhoka dhèu dua nguru di dhu be'a, na tasamia?"
Ka Na dhaa hari, aku Nèngu na, "Sèmi abhu dhèu dua nguru di dhu be'a, Ja'a palaho eele boe kota èèna."
32 Ka Abraham katange lii padhai na, aa na karèi, peka na, "Ama! Ja'a padhai lii hari ca tèka, te ngaa baku nasa dènge ja'a. Tasamia, ladhe abhu dhoka canguru dhèu di dhu be'a?"
Hèia Na dhaa, "Ladhe Ja'a abhu canguru dhèu dhu be'a ètu era èèna, Ja'a palaho boe kota èèna."
33 Padhai lii èle sèmi èèna, LAMATUA la'e dènge ka, aa Abra-ham lèpa kahèi.

19

Bhabhelu-katub'a dhèu Sodom

1 Ètu d'ara Lamatua dhu padhue-padhai era dènge Abraham, ana pajuu Na dhèu dua, lasi le asa kota Sodom. D'ai nèi, lod'o oe cèna kèna. Ka Lot dhu madhèdi ètu hèb'a tedhe kota.* Ropa nèdhi dhèu dua se, la'e soru nare si. Ka na patitu kètu urutuu, aa pacud'u kètu ètu madha ra.
2 Ka na padhai lii, aku nèngu na, "Mai lati dhuli ku èmu ja'a la. Sèna ka ama si rase haga, aa j'unu ètu èmu ja'a. Pe bèli mad'ae, heka ama si kako hari kèna."

* **19:1** Uru-uru sèra, hèb'a tedhe kota j'aj'i mi era dhèu-dhèu heka madhèdi ho pama'ète lii, aa era dhu rèngu pake ho padhue-padhai.

Ra dhaa, aku rèngu na, “Makasi. Te ngaa repo ia ka. Hud'i laa ji'i j'unu ètu d'ara lapa.”
3 Te ngaa Lot pamako si loe boe, ka lasi manubha asa èmu na. Ka Lot si tunu roti, lalau mei, ka ra'a-rinu pa'èci.
4 Dhu dua ra lasi mèka j'unu, cag'ag'a laa, dhèu mone Sodom aa'i-aa'i, ana mone ngèru toke d'ai mone heka, mai reo rare èmu Lot.
5 Dhèu se'e pa'oo-parodha, peka mi Lot, aku rèngu na, “He, Lot! Mone dua deo sa, ètu mia? Bhab-hodho si mai, sèna ka ji'i j'unu dènge ra!”
6 Hèia Lot li'u la'e, ka na bèdho hari èmu.
7 Ka na lii, aku nèngu na, “A'ari, ee! Baku miu tao bhelu mi tamu ja'a se.
8 Mi nanene ku ja'a laa! Ana bhèni ja'a, dhèu dua. Dua ra dhu pa'èci mèka dènge dhèu mone. Ja'a hia miu. Mere, ho mi tao tasamia èèna ka, sad'i madhutu dad'èi miu. Sad'i miu baku tao karehe mi tamu ja'a dhèu dua se. Lula madhutu ad'a èdhi, ja'a ka dhu hud'i j'aga si.”
9 Masi ka sèmi èèna, dhèu Sodom se pa'oo ma'ète boe, aku rèngu na, “Èu ne, baku patabha! Te èu ne, dhèu tao mai ètu kabarai ji'i ne! De èu dènge boe hak ho kai ji'i. Hua iia, èu pakaj'èu nèti era ne'e. Te, ladhe lamu boe, ji'i tao èu bia risi nèti dhèu dua se'e!” Ka ra tule eele Lot, hèia aa'i-aa'i ra rai lasi j'èje babèdho èmu.
10 Te ngaa dhèu dua se soro kacui-aai ra, ère pamaso Lot, ka ra patèke èmu nèti d'ara.
11 Dua ra tao pabèdhu ana madha dhèu Sodom aa'i-aa'i ra, ka rèdhi heka ngaa-ngaa. Ra gogo tenge babèdho, te ngaa abhu boe.

Lamatua kalua eele Lot si nèti Sodom

12-13 Hèia tamu dhèu dua se, peka dènge Lot, aku rèngu na, “LAMATUA ne'a le, bhabhelu-katub'a dhèu Sodom se. Nèti èèna ka, Na paleha ji'i dua mi mai, sèna ka palaho eele kota ne. De èu dhu dènge a'ari leo dhu ètu d'ara kota ne, do aad'o? Ladhe dènge ana mone, do ana bhèni, do dhèu èmu ana èu, do, sad'i cee èèna ka, lamu more si, ho rai ka nèti d'ara kota ne lai-lai!”
14 Hèia Lot la'e paraga dènge ana mone dhèu dua, dhu lii d'ai ana bhèni na. Ka na peka, “Dua mi nanene paie! Rai ka nèti d'ara kota ne, te LAMATUA neo palaho eele ne!” Te ngaa ra pangee na, Lot padhai lii paleko di.
15 Bèli mad'ae aae era, ana pajuu Lamatua dhèu dua se, pakaseti Lot si, ho lasi karohe asa era kaj'èu. Ra peka na, “Lami ka! Ère mèti dhèu èmu mu, dènge ana bhèni èu dhèu dua sèra, ho rai ka. Tèke eele kota ne'e! Mage dhoka miu madhe aa'i palere-lere dènge kota ne.”
16 Te ngaa Lot neka-neka era, masi ka LAMATUA neo hia ne mamuri. Nèti èèna ka, tamu dhèu dua se nuni Lot, dhèu èmu na, dènge ana bhèni dhèu dua sèra, rèti asa li'u kota.
17 Hèia ca dhèu nèti tamu dhèu dua sèra paredha si, peka na, “Rai palasa, sèna ka abhu sod'a! Mage mi kabib'a kabodho! Baku ae ètu d'ara mamoo! Rai taruu, asa ledhe nèi, sèna ka miu baku madhe!”
18 Te ngaa Lot peka, aku nèngu na, “Iraa ee! Baku sèmi èèna!
19 Mema ama si pamamuri le ji'i se. Te ngaa ledhe nèi kaj'èu bia nèti ne'e! Mage dhoka ji'i d'ai mèka nèi, j'aj'èra dhu magee nare le ji'i èèna, ètu talora j'ara.
20 Ama ladhe ku laa. Rae iiki cue dhu kaj'èu boe nèti era ne'e. Rae nèi dhu kolongara aad'o. Ladhe ama d'èi, ji'i la'a pasoru iisi asa nèi!”
21 Ka na dhaa, peka na, “Oo! Lami ka! Te èèna na, ja'a palaho boe rae nèi.
22 De rai karohe ka, lami asa nèi! Te ja'a tao mèka ngaa-ngaa, ladhe miu d'ai mèka era nèi.” Karèi nèti lod'o èèna, dhèu pangare rae ne *Soar*, dhu sasoa na ‘ana iiki-iiki’.

Kota Sodom dènge Gomora kèpu-ladhu ai

23 Ropa lod'o rea, Lot si d'ai Soar.
24 Cag'ag'a laa, LAMATUA sadutu
ai dènge èi nasu nèti dedha-liru asa
Sodom dènge Gomora.
25 LAMATUA pakèpu-ladhu ai kota
dènge rae aa'i-aa'i ètu d'ara rai
èèna, dènge ngaa-ngaa dhu mamuri
ètu èèna, nuka: dhèu, badha-manu,
dènge ana aaj'u.
26 Lod'o rèngu rai, dhèu èmu Lot
kabib'a kabodho. Cag'ag'a laa, na
j'aj'i agarii masi.
27 Asa bèli èèna, dhu mad'ae aae
era, Abraham la'e asa era dhu med'a
na, na pamako LAMATUA.
28 Hèia na ladhe sa haha asa
Sodom dènge Gomora, aa asa d'ara
mamoo èèna. Na ladhe la'a na,
sèb'u poka-poka sèna, dhu ca'e asa
dedha-liru. Aa ai na'e aa'i le ngaa-
ngaa.
29 Ama Lamatua patalale Lot si
nèti hahuku èèna, ropa Na pakèpu-
ladhu ai kota-kota sèra, lula Na ngee
nèdhi lii pajaji Na dènge Abraham.

Lot dènge ana-ana bhèni na

30 Lod'o èèna, Lot madha'u pea
taruu ètu rae Soar. Nèti èèna ka,
nèngu dènge ana bhèni na dhèu
dua sèra, lasi asa ledhe ka ra pea ètu
d'ara loe cue.
31 Ca lod'o, ana bhèni uru èèna,
peka dènge ari na, aku nèngu na,
“Ètu era ne'e ne, abhu boe dhèu
mone ca dhèu sa, dhu bisa leo dènge
èdhi se. Aa ama èdhi asa heka, de
ladhe èèna na, na bisa heka abhu
ana.
32 De be'a risi, ti hia ne ninu mahu,
sèna ka èdhi dua ti j'unu dènge ne,
ho ti abhu kolo hia ama èdhi.”
33 Ka ropa d'ai mèda, dua ra hia
ama ra ninu èi anggor toke mahu.
Hèia ana bhèni uru èèna, la'e j'unu
dènge ama na. Lula ama na dhu
mahu ae, ka ne'a boe nèngu dhu
j'unu dènge ana na.
34 Hèia asa bèli èèna, a'a na peka
dènge ari na, aku nèngu na, “Mèda
deo na, ja'a j'unu le dènge ama èdhi.
De mèda ne'e, èu kèna. Èdhi hia
ne hari ninu mahu, ho lamu j'unu
dènge ne. Sèna ka èdhi dua ti abhu
ana, ho hia ana-èpu mi ama èdhi.”
35 Ka d'ara mèda na, dua ra hia
hari ama ra ninu mahu. Ka ana
bhèni limuri ne, la'e ka j'unu dènge
ama na. Te ngaa, lula ama ra dhu
mahu titu kèna, nèti èèna ka, ne'a
boe ngaa dhu nèngu tao mi dedha
ana bhèni na.
36 Dènge j'ara ne'e ne ka, dua ra
dènge babia nèti ama d'èlu rèngu.
37 Hèia ana bhèni uru èèna nara
iisi ana mone ca dhèu. Ka na
pangare na *Moab* (dhu sasoa na ‘mai
nèti ama’). Ana ne'e ka dhu j'aj'i bèi-
baki nèti dhèu Moab.
38 Ka ana bhèni limuri ne, nara
iisi ana mone èci kahèi. Na pangare
na *Ben Ami* (dhu sasoa na ‘mai nèti
dhèu ja'a’). Ana ne ka dhu j'aj'i bèi-
baki nèti dhèu Amon.†

20

Abraham monya dhèu aae Abimelek

1 Èle èèna, ka Abraham nèti
Mamre, pidha asa rai Negeb, dhu
ètu re balèu, ka na pea ètu talora
rae Kades, dènge rae Syur. Te ngaa
na pea nèbhu boe, ka pidha hari asa
rae Gerar.
2 Hèia na peka dènge dhèu ètu
sèra, aku nèngu na, “Sara ne, ana
hèni ja'a.” Nèti èèna ka, Abimelek
dhèu aae Gerar, pua dhèu lasi lii d'ai
Sara. Ka nèti ne mai asa d'ara èmu
dhèu aae.
3 D'ara ca mèda sa, Ama Lamatua
pad'elo iisi Na dènge dhèu aae ètu
d'ara nii. Na peka, “Mamadhe èu ne
dètu kèna! Lula èu more dhèu èmu
dhèu.”
4-5 Hèia Abimelek dhaa, peka na,
“Lamatua! Ja'a dhae pa'èci mèka
dènge bhèni na. Aa ja'a sasala
aad'o. Abraham unu na ka dhu
peka, bhèni na, ana hèni nèngu! Aa
bhèni na dhaa sèmi èèna kahèi. Nèti
èèna ka, ja'a hia dhèu lasi lii d'ai ne,
dènge d'ara mola. De Lamatua baku
pad'ui ja'a sasala!”

† **19:38** Èèna na, dhèu Moab dènge dhèu Amon sèra paj'èra taruu dhèu Isra'el sèra.

6 Ka Lamatua dhaa, peka na,
“Tare'a. Mema Ja'a ke'a d'ara èu
mola. Nèti èèna ka, Ja'a ka dhu taha
èu, ho baku pa'èci dènge ne. Dènge
j'ara sèmi èèna, èu tao boe sala mi
Ja'a hèi.
7 De èu mèti hari ka bhèni ne, lèpa
sa dhèu èmu na. Mone na ka dhu
nèti lii padhue-padhai Ja'a. De lamu
manèngi ne, sèna ka na sabaj'a hia
èu, ho èu baku madhe. Sanèd'e
paie! Ladhe èu hia boe bhèni na
lèpa, èu dènge kabarai èu madhe
aa'i mèu-mèu.”
8 Bèli mad'ae aae èèna, dhèu aae
pakaboko nare dhèu-dhèu kapai na
aa'i-aa'i, ka na lolo lii nii na. Hèia
aa'i-aa'i ra madha'u.
9 Ka dhèu aae paroa Abraham. Na
karèi, aku nèngu na, “Ja'a tao sala
ngaa mi èu, ka èu neo paj'èra ja'a
dènge kabarai ja'a? Èu ne ele-ho'a
ka dènge tao madha j'ara sèmi ne'e
ne.
10 Ngangee èu tasamia ka, mu tao
sèmi ne'e ne?”
11 Ka Abraham dhaa, peka na,
“Ama dhèu aae! Ja'a pangee na, miu
aa'i-aa'i mi, kabarai ne dhèu dhu
tadhe boe Ama Lamatua. De ele boe
cahag'e neo pamadhe ja'a, sèna ka
parame rare dhèu èmu ja'a.
12 Mema ja'a dhu peka tare'a,
nèngu ne, ana hèni ja'a. Lula ji'i
dua mi ca ama, te ngaa ina baka-leo.
Nèti èèna ka, ji'i dua mi paleo.
13 Ka ropa Ama Lamatua pua ji'i
ho tèke eele era paleo-palu'u ji'i,
lod'o èèna ja'a peka dènge dhèu
èmu ja'a, aku ja'a na, ‘Ladhe èdhi
lati asa era leo, ho dhèu karèi
èu, dhu èdhi se dhèu èmu-kamali,
ladhe èu dhu sue ja'a, na dhaa la,
peka na èdhi se, dua ti pa'a'ari.’”

14-16 Èle èèna ka, dhèu aae
Abimelek pangèd'u hari Sara la'e
asa Abraham. Ka na peka dènge
Sara, “Èèna na, ja'a hia ana mone
mu doi iia ca riho, sèna ka j'aj'i
tadha ja'a tao boe sala ngaa-ngaa
mi èu. Ho hud'i sène, dhèu aa'i-aa'i
ra re'a!”

Hèia dhèu aae peka dènge Abra-
ham, aku nèngu na, “Kabarai ja'a
ne, dhu bhoke tèke hia èu. Èu
neo pea mi era mia èèna ka, ja'a
hia èu.” Ka Abimelek hia Abraham
sapi, kahib'i-ka'ia, dènge kahib'i-
kalèbho. Na hia kahèi ènu dhèu
mone dènge dhèu bhèni.
17-18 Uru èèna, lula Abimelek nare
dhèu èmu Abraham, ka LAMATUA
hutu eele era ana nèti bhèni aa'i-aa'i
dhu pea ètu kabarai dhèu aae èèna.
Te ngaa ropa Abimelek hia Sara lèpa
hari sa dhèu èmu na, ka Abraham
sabaj'a ho Lamatua bhoke hari era
ana nèti bhèni se. Ka ra abhu hari
ana.

21

Sara nara iisi Isak

1-7 Èle èèna ka, LAMATUA hia Sara
mèngi-nale madhutu lii pajaji Na.
Lod'o Sara dènge babia, Abraham
dhu heka le. Ropa Sara nara iisi,
umur Abraham d'ai cangasu tèu
kèna. Lod'o Sara d'ai hèru, ka nara
iisi ana mone ca dhèu. Ka Abraham
pangare ne, *Isak* (dhu sasoa na ‘na
mari’).
Sara peka hèi, aku nèngu na,
“Ama Lamatua tao ja'a mari, lula
ja'a karej'e. Dhèu ae ka dhu pangee
na, ja'a ètu d'ara heka sèmi ne'e ne,
abhu heka ana. Masi ka dhèu èmu
ja'a heka bhoro le, te ja'a bisa kora
iisi ana hia ne. Èèna na, ladhe dhèu
tadèngi j'ara ne'e, rèngu aa'i-aa'i ra
mari kahèi dènge ja'a ne.”
Ropa Isak d'ai aru lod'o, Abraham
suna ne, madhutu paredha Ama
Lamatua.

Ra babège eele Hagar dènge Ismael

8 Isak kapai ka noo-noo. Ropa oe
d'ai lod'o luri susu, Abraham tao
tatao aae.
9-10 Ca tèke, Sara ladhe nèdhi
Ismael, ana nèti dhèu èmu limuri
Abraham, padadisi dènge Isak.
Ropa nèdhi sèmi èèna, Sara peka
dènge dhèu èmu na, “Bège eele ènu
Masir nèi dènge ana na! Te, ja'a ko'o
boe ana ènu èèna unu pusaka, masi

ka ciki oo'e èèna ka. Dhoka ana ja'a
Isak di, dhu abhu sèra aa'i-aa'i."
11 Ropa Abraham tadèngi lii pad-
hai Sara ne, ka d'ara na ako be'a boe,
lula Ismael ne, ana d'èlu na kahèi.
12 Te ngaa Ama Lamatua lii dènge
Abraham, peka na, "Abraham! Èu
baku ngee pa'ae dhèu èmu limuri
èu, dènge ana na. Madhutu la
dad'èi Sara ne, lula bèli-camèd'a,
èu abhu ana-èpu dhu Ja'a moa tèke
èèna, nèti Isak ne'e ka.
13 Te ngaa Ja'a hia kahèi mèngi-
nale mi ana nèti dhèu èmu limuri
mu, lula nèngu ne, ana d'èlu èu
kahèi. Bèli-camèd'a, ana-èpu na
j'aj'i suku èci kahèi."
14 Bèli mad'ae aae èèna, Abraham
tao gee j'ara hia Hagar, aa na kadhoe
èi d'ara babo'i cue mi kabela-kao
na. Hèia na patabuli ka bhèni ne
dènge ana na Ismael, ho lasi. Ka ra
kako palème d'ara mamoo dhu dètu
dènge Beer-Syeba.*
15 Ropa èle èi rinu ra, Hagar tèke
eele ana na ètu d'ara mamaho aj'u
iiki ca kapua.
16 Ka na pangee ètu d'ara na,
"D'ara ja'a la'e boe, ladhe ja'a kèdhi
mamadhe ana ja'a." Ka na madhèdi
ako kaj'èu nèti ana na, pe d'ai lèmi
nguru meter sa. Ka na tangi dènge
lii roma iisi.
17 Lula Ama Lamatua dhu tadèngi
lii tangi Ismael, ka ana pajuu Na
mai nèti sorga, ka paroa Hagar, aku
nèngu na, "Hagar! Nga tao ka, èu
j'èra ae sèmi ne'e ne? Baku madha'u
ia ka, te Lamatua tadèngi le lii tangi
ana èu.
18 De kèd'i lamu more ana nèi.
Pa'èra d'ara na, te bèli-camèd'a Ja'a
paj'aj'i ana-èpu na, suku èci dhu
kapai."
19 Ka Ama Lamatua pasaraa musi
madha na. Cag'ag'a laa nèdhi
dènge, èi ca madha ètu era èèna.
Hèia la'e soli èi asa d'ara babo'i, ka
na panginu ana na Ismael.
20-21 Ka Ismael dènge ina na Ha-
gar pea dènge ka ètu d'ara mamoo
Paran. Ismael asa na kapai, aa ne'a
mèu kataki. Ka ina na paleo ne
dènge ana bhèni Masir ca dhèu.
Se'e se j'aj'i, lula Ama Lamatua bera-
bera dènge Ismael.

Abraham padame dènge Abimelek ètu Beer Syeba

22 Lod'o èèna, dhèu aae Abimelek
dènge kètu kapai sordad'u na, Fikol,
mai pangad'o dènge Abraham. Hèia
dhèu aae padhai lii, ka na peka,
"Abraham! Ji'i se nge'a Ama
Lamatua bera-bera dènge èu. Nèti
èèna ka, sad'i èu ad'u ngaa sa èci,
j'aj'i dènge be'a.
23 De ja'a manèngi, sèna ka èu
subha ètu katanga madha Ama
Lamatua, dhu peka na, èu bisa boe
kapod'e-kabèli ja'a, dènge ana-èpu
ja'a aa'i-aa'i ra. Sèmi dhu ja'a tao
le be'a mi èu, na, èu hud'i tao be'a
kahèi mi ja'a dènge kabarai ja'a."
24 Ka aku Abraham na, "Ooo! Ja'a
subha."
25 Te ngaa èle èèna ka, Abra-
ham lapor dènge dhèu aae, aku
nèngu na, "Dhèu-dhèu ama dhèu
aae parame rare èi ja'a ca madha."
26 Tadèngi sèmi èèna, hèia na
peka, "Waa! Ja'a heka tadèngi kèna
j'ara ne'e ne. Tasamia ka karèi nèti
ca hari ni, èu peka boe dènge ja'a?
Ja'a dhae ke'a mèka, ne'e ne tatao
cee ka ne."
27-28 Èle èèna ka, Abraham dènge
Abimelek pa'èki lii pajaji. Ka
Abraham hia Abimelek sapi dènge
kahib'i-kalèbho. Èle èèna ka, Abra-
ham hag'e nare hari kahib'i-kalèbho
èni pidhu ngi'u.
29 Hèia dhèu aae karèi ne, peka na,
"Nga tao ka èu tao sèmi èèna?"
30 Ka Abraham peka, aku nèngu
na, "Ama dhèu aae. Sèmi la kalèbho
èni pidhu ngi'u se, sèna ka j'aj'i
tadha dhu ama peka le na, ja'a ka
dhu kèi èi na."

* **21:14** Lod'o èèna, umur Ismael canguru èpa tèu risi le. Ladhe ètu Sasuri *Lii Lolo dhu Uru Tèka* 16:16; 21:5, 8.

31 Lula dua ra dhu pa'èki le soo-
subha ètu èèna, ka era na ra pan-
gare na *Beer-Syeba* (dhu sasoa na,
‘madha èi soo-subha’).†
32 Ropa pasubha èle, ka dhèu aae
dènge kètu kapai sordad'u na lèpa
ka, asa era rèngu, rai dhèu Pilistin.
33 Èle èèna ka, Abraham sèle
aj'u tamareska‡ ca kapua ètu Beer
Syeba. Karèi nèti lod'o èèna, aj'u
ne pasanèd'e Abraham, lula ètu era
èèna ka, nèngu mangaj'i LAMATUA
dhu Mamuri Toke D'ai Mia-Mia.
34 Ka Abraham pea dènge ka ètu
talora dhèu Pilistin sèmi dhèu tao
mai.

22

Lamatua pua Abraham tao Isak sama sèmi badha korban
(Mateos 3:17, 17:5, Markus 1:11, 9:7, Lukas 3:22, 9:35, 2 Petrus 1:17)

1 Nèbhu boe, hèia Lamatua sèku
neo ne'a d'ara Abraham. Neo
ne'a Abraham madhutu Lamatua,
do aad'o. Ka Lamatua paroa ne, aku
Nèngu na, “Abraham!”
Hèia na dhaa, peka na, “Ooo,
Lamatua.”
2 Ka Ama Lamatua peka dènge
ne, “Mu nanene paie-iie! More ana
pasue èu mone mesa na. Mèti ne
asa rai Moria, ho tao ne j'aj'i korban
tunu hia Ja'a. Pe d'ai nèi, Ja'a heka
paj'uj'u era dhu ètu ledhe èci.”
3 D'ai bèli mad'ae aae na, Abra-
ham sèg'i aj'u sèna ka tao kadhèna.
Na èki, ka na hue asa dedha keled'ei.
Ka dua ra dènge Isak, aa dènge
dhèu sab'a na dhèu dua, pakèd'i asa
era dhu Lamatua peka dènge ne.
4 Ra kako taruu, ka d'ai camèd'a
èèna, Abraham nèdhi le era èèna
nèti kaj'èu.
5 Hèia na peka dènge dhèu dua
sèra, aku nèngu na, “Dua mi mate
taha mi ne'e dènge keled'ei ne. Ja'a
dènge ana ja'a la'a asa dedha nèi,
ho mangaj'i Ama Lamatua. Ladhe
èle na, ji'i lèpa hari mai.”
6 Ka Abraham nare kadhèna dhu
neo tunu korban, ka na tao mi
kabela-kao Isak. Aa nèngu nèd'u
tud'i, dènge suu ai. Ropa dua ra
palere lasi,
7 hèia Isak paroa ama na, aku
nèngu na, “Ama!”
Ka Abraham dhaa, aku nèngu na,
“Nga tao, ana?”
Hèia Isak karèi, aku nèngu na,
“Èdhi neo lati tunu korban. De ai
dènge kadhèna ka se'e le. Te ngaa
ana kahib'i-kalèbho dhu èdhi pake
j'aj'i korban, ka mia?”
8 Te ngaa, aku Abraham na, “Pe
Ama Lamatua unu Na ka dhu hia
ana kalèbho, sèna ka j'aj'i mi kor-
ban.”
Ka dua ra ca'e lasi taruu.
9 Ropa dua ra d'ai era dhu
Lamatua peka èèna, ka Abraham
pudhi hadhu ho tao mei korban.
Hèia na paloko kadhèna ètu dedha
mei korban ne. Ka kèpe ana na
Isak, èki patarenga ne ètu dedha
kadhèna.
10 Ka nare tud'i, ho neo kèj'i pa-
madhe ana na.
11 Cag'ag'a laa, ana pajuu
LAMATUA lii nèti dedha-liru, peka
na, “Abraham! Mata ku!”
Ka Abraham dhaa, aku nèngu na,
“Nga tao, Lamatua?”
12 Ka na peka hari, na, “Baku
pamadhe ana èèna! Baku tao
ngaa-ngaa mi nèngu. Ja'a ke'a le,
èu ne tare'a-re'a madhutu dad'èi
Lamatua. Lula èu dènge d'ara
kateme hia ana èu ca dhèu mesa
èèna, sèna ka j'aj'i mi korban hia
Ne.”
13 Hèia Abraham ladhe nèdhi
kahib'i-kalèbho mone ci'u, dhu
tadhu na pakai nare dadana aaj'u
dhu karoki. Ka na la'e kèpe nare,
ho tunu j'aj'i mi korban hia Ama
Lamatua, gati ana na.

† **21:31** Madhutu lii Ibrani, Beer Syeba sasoa na bisa ‘madha èi dame’, bisa ‘madha èi kalua hua iia’, bisa ‘madha èi pidhu’, dènge bisa ‘madha èi soo-subha’. ‡ **21:33** Aj'u *tamareska* aad'o ètu rai Sona Ba'i dènge ètu Dhao. Aj'u èèna, mamuri rai mango, te ngaa rèu na mangèru taruu. Amo na maso d'ai marèma ètu ro'a rai. Kahib'i ra'a rèu na.

14 Ka Abraham pangare era èèna,
na, ‘Lamatua sadia tèke ngaa dhu
parluu.’* Nèti èèna ka, d'ai sange
ne'e, dhèu peka na, “Ètu ledhe
LAMATUA èèna, Na sadia tèke ngaa
dhu parluu.”
15 Èle èèna ka, ana pajuu Lamatua
lii hari nèti dedha-liru, peka na,
16 “LAMATUA unu Na, peka, ‘Ja'a
subha dènge kolongara Ja'a mesa
ku, sèmi ne'e: èu sadia le hia Ja'a
ana mu ca dhèu mone mesa na ho
j'aj'i mi korban. Nèti èèna ka,
17 bèli-camèd'a, Ja'a pala-bagi èu
dènge ana-èpu èu mèngi-nale ae-
ae. Èèna na, ra bèba-kacanga, toke
dhèu ige rare boe, sèmi hua-hètu ètu
dedha-liru, aa salae ètu sebhe dhasi.
Ana-èpu èu sèra, èèna na, segi aa'i
musu rèngu sèra.
18 Nèti ana-èpu èu, dhèu aa'i-
aa'i ètu rai-haha ne abhu mèngi-
nale lula èu madhutu le lii paredha
Ja'a.’ ”
19 Èle hèia, Abraham dènge Isak,
lèpa hari asa era dhu dhèu sab'a na
sèra. Ka lasi palere asa Beer-Syeba.
D'ai nèi, Abraham si pea dènge ka.

Ana-èpu Nahor

20 Ca lod'o, Abraham tadèngi na,
dhèu èmu ari na Nahor, dhu ngara
na Milka, nara iisi ana na.
21 Ana uru, ngara na Us. Ari na,
Bus. Èle ka, nara iisi hari Kemuel
(dhu j'aj'i ama Aram.)
22 Ka na abhu hari Kesed, Haso,
Pildas, Yidlaf, dènge Betuel.
23 Betuel èèna, ama nèti Ribka.
24 Nahor abhu ana kahèi nèti
bhèni piara na, ngara na Reuma.
Ana Reuma, nuka: Teba, Gaham,
Tahas, dènge Maaka.

23

Abraham padhane dhèu èmu na Sara

1-2 Lod'o Sara madhe, umur na 127
(ca ngasu dua nguru pidhu) tèu le.
Lod'o na madhe èèna, Abraham si
pea ètu rae Kiryat-Arba (nuka He-
bron), ètu rai Kana'an. Ka Abraham
beke aa tangi dhèu èmu na dènge
d'ara pèd'a.
3 Hèia Abraham kèd'i la'e paraga
dènge dhèu-dhèu Het. Ka na peka
dènge si, aku nèngu na,
4 “Ja'a ne, dhèu tao mai ètu talora
miu se. Ja'a dhu dènge boe rai ca
kasib'i sa, sèna ka padhane dhèu
èmu ja'a. De ladhe miu sue ja'a, ja'a
hèli kore rai miu d'ai ca kasib'i sa,
ho tao era padhane ne.”
5 Hèia ra dhaa, aku rèngu na,
6 “Sèmi ne'e, ama! Nèbhu nare
sange ne'e, ji'i se tadhe le ama, dhu
sama sèmi ca dhèu, dhèu heka dhu
ji'i pakab'ua. De sad'i ama d'èi rai
mia dhu be'a, dhu pamèci dènge
dad'èi ama. Ji'i se dhoka ngo'o di;
dhèu èci sa dhu magee boe.”
7 Hèia Abraham pacud'u iisi ho
hia hormat mi lamatua rai, dhèu Het
sèra.
8 Ka na padhai lii, peka na, “Ladhe
miu sèmi lii ja'a na, ja'a manèngi
ho peka dènge ana mone Sohar, dhu
ngara na Efron.
9 Peka dènge ne, ladhe na d'èi, na
pahia dènge ja'a loe na, Makpela,
dhu ètu karasa oka na. Na manèngi
ca ngaa èèna ka, ja'a tihe. Ja'a neo
tihe pama'ète kab'ua na, ètu madha
miu aa'i-aa'i mi, sèna ka rai èèna
j'aj'i unu ja'a. Ja'a neo tao era èèna,
j'aj'i mi ro'a dhèu madhe ji'i.”
10 Lod'o èèna, Efron madhèdi ètu
era èèna kahèi, dènge dhèu-dhèu
Het sèra. Ka na tadèngi kahèi lii
padhai lii Abraham deo na. Hèia
na kèd'i titu, ka na b'ala Abraham
ètu madha dhèu heka aa'i-aa'i ra ètu
sèra, aku nèngu na,
11 “Baku sèmi èèna, ama! Sèmi
ne'e ka laa! Oka dènge loe Makpela
èèna, ja'a hia iia ama. Sèna ka
mu padhane dhèu èmu èu mi èèna.
Ja'a pangèd'u rai èèna mi ama, ètu
madha dhèu-dhèu ja'a se. Sèna ka
rèngu aa'i-aa'i ra j'aj'i sakasii!”

* **22:14** Madhutu lii Ibrani, peka na, *Yahova Yire*, sasoa na, ‘Pe Lamatua sadia tèke ngaa dhu parluu.’

12 Ka Abraham pacud'u kètu hari
mi dhèu Het se.
13 Hèia na peka dènge Efron, aku
nèngu na, “Sèmi èèna oo, be'a
kahèi. Te ngaa miu nanene lii ja'a,
la ma. Ja'a neo hèli pama'ète rai
na, sèna ka j'aj'i era padhane dhèu-
dhèu ja'a.”
14-15 Hèia, aku Efron na, “Rai
èèna, kab'ua na, dhoka èpa ngasu
doi pudhi di. Guna ngaa èdhi dua
ti padhue kab'ua rai ciki oo'e èèna,
dhu sasoa na aad'o. De lamu ka,
ho mèti dhèu madhe na, sèna ka
padhane ne ètu nèi.”
16 Ka Abraham d'èi kahèi dènge
kab'ua na sange èèna, madhutu
sèmi lii Efron. Hèia ètu madha dhèu
ae-ae sèra, na ige nare doi pudhi èpa
ngasu, tihe kab'ua rai èèna mi Efron.
17-19 De dènge j'ara sèmi èèna,
Abraham abhu dènge rai ne nèti
Efron, j'aj'i mi unu na. Rai na nuka
ètu Makpela, padètu dènge Mamre
(nuka Hebron). Na hèli pama'ète
rai ne dènge oka na, dènge loe na,
aa dènge aj'u aa'i-aa'i ra. Dhèu-
dhèu heka nèti suku Het, aa'i-aa'i
ra ka dhu j'aj'i sakasii, peka na, rai
èèna dènge isi aa'i-aa'i j'aj'i le unu
Abraham.
Èle èèna ka, Abraham la'e pad-
hane Sara ètu d'ara loe èèna, ètu rai
Kana'an.
20 Dènge sèmi èèna, dhu uru èèna
oka dènge loe na unu dhèu Het,
limuri ne j'aj'i le rai unu Abraham.
Ka na tao j'aj'i mi era udhu rui ra.

24

Tenge dhèu èmu hia Isak

1 Tèu-tèu mamuri Abraham mad-
hera titu kèna. LAMATUA ladhe-
leru ne dènge be'a, aa hia ne ma-
muri dènge mera-milu.
2-3 Abraham dhu dènge dhèu èci
dhu na lèka ho ladhe-leru mèdha-
panyau na. Ca lod'o, Abraham
paroa nare, ka peka dènge ne,
aku nèngu na, “Mu pasa dhilu
èu paie-iie! Ja'a manèngi sèna
ka èu subha madhe dènge kolon-
gara LAMATUA.* Nèngu ka, Ama
Lamatua dhu tao dedha-liru dènge
rai-haha ne. Dhu peka na, èu
bisa boe more ana bhèni nèti dhèu
Kana'an, ho paleo dènge ana ja'a
Isak.
4 Te ngaa èu hud'i lamu ku asa rai
èta-èsu ja'a, asa a'ari ja'a. Ho tenge
ètu rèngu sèi, ana bhèni ca dhèu, ho
mu paleo dènge ana ja'a ne.”
5 Hèia dhèu sab'a ne karèi Abra-
ham, aku nèngu na, “Be'a, ama! Te
ngaa, sèmi ana bhèni na d'èi boe
mai asa ne'e, na tasamia? Ladhe
sèmi èèna, hud'i ja'a kèti ana ama
ku, ho hia ne leo-èmu ètu nèi, do
tasamia?”
6 Hèia, aku Abraham na, “Èu
nanene paie! Masi ka tasamia èèna
ka, mage èu mèti ana ja'a ne, asa nèi
kahèi!
7 Mu sanèd'e, te LAMATUA dhu
nèd'u koasa ètu dedha-liru, ka dhu
lere ja'a nèti rai èta-èsu ja'a, asa
dedha-rai ne'e ne. Aa dhu Na pa'èki
le lii pajaji dènge ja'a, dhu peka
na, ‘Èèna na, Ja'a hia rai ne aa'i-
aa'i mi ana-èpu èu.’ De èu baku
madha'u. Sad'i lamu. Te èèna
na, Lamatua pua ana pajuu Na nèti
sorga, mai bhoke j'ara hia èu, sèna
ka èu paraga dènge ana bhèni, dhu
èèna na j'aj'i dhèu èmu ana ja'a.
8 Te ngaa ladhe ana bhèni na d'èi
boe mai asa ne'e, lii soo-subha ne
lèke boe èu. Masi ka tasamia na, èu
bisa boe mèti ana ja'a asa nèi.”
9 Hèia dhèu ne, ded'e subha dènge
Abraham, ka na peka, èèna na,
nèngu tao madhutu dad'èi Abraham
aa'i-aa'i.
10 Ka dhèu èèna pili nare badha
onta canguru ngi'u. Hèia na hua
rupa-rupa mèdha dhu kab'ua asa
dedha onta se. Hèia la'e ka asa kota
Nahor, ètu rai Mesopotamia.†
11 Nèbhu-nèbhu ka mone ne d'ai
kota èèna. Hèia na ae kabhèsu
dènge onta sèra ètu sebhe kota

* **24:2-3** Madhutu lii Ibrani, peka na, “Tao kacui-aai èu mi d'ara sanga ja'a.” Sasoa na, subha madhe. † **24:10** Madhutu lii Ibrani, ngara era èèna, *Aram-Naharaim*. Limuri ne, era èèna ètu Siria re bèka badae.

èèna, dètu dènge madha èi èci. Na ae èèna d'ara lod'o nihia le, ropa ana bhèni-ana bhèni kota èèna mai rara èi ètu madha èi èèna.
12 Hèia dhèu ne sabaj'a, peka na,
“LAMATUA, Èu ka dhu j'aj'i Ama
Lamatua nèti lamatua ja'a, Abra-
ham. Bhoke j'ara hia ja'a, sèna
ka kakako ja'a ne dènge kab'ua.
Pad'elo sasue Èu mi lamatua ja'a,
aa baku bhèlu lii pajaji ne dènge
ja'a. De hia la ja'a paraga dènge ana
bhèni dhu èèna na j'aj'i dhèu èmu
Isak.
13 Lamatua, ja'a ka titu ètu karasa
madha èi ne. Aa ana bhèni-ana
bhèni nèti kota ne, mai rara èi ètu
ne'e.
14 De ja'a manèngi sèmi ne'e:
ladhe ja'a padhai lii dènge ana
bhèni èci, peka na, ‘Ana, ee! Papuru
ku èru èi èu hia ja'a kinu.’ Ho ladhe
na dhaa, peka na, ‘Ama, minu la!
Aa, pe ja'a hia dènge onta ama, rinu
hèi!’ J'ara ne'e ne j'aj'i tadha dhu
peka na, ana bhèni ne ka dhu Ama
Lamatua paj'uj'u, j'aj'i mi dhèu èmu
Isak! Dènge tadha sèmi ne'e, ja'a
ke'a na Lamatua pad'elo le babe'a
mi Abraham, lamatua ja'a èèna.”

Dhèu sab'a Abraham paraga dènge Ribka

15-16 Dhu na sabaj'a nare mèka,
ana bhèni ca dhèu mai. Ngara
na Ribka. Nèngu ne, èpu nèti ari
Abraham, nuka Nahor, dènge dhèu
èmu na, Milka. Ama Ribka, ngara na
Betuel. Ribka ne, bhèni iia nia boe,
aa pa'èci nèdhi mèka dènge mone.
D'ai era èèna, puru asa d'ara èi la'e,
ka na isi èru èi na. Nèbhu boe, ka
ca'e mai sa dedha.
17 Ropa nare dedha, ka dhèu sab'a
Abraham èèna, la'e padètu dènge
ne. Hèia na manèngi, peka na,
“Ana. Hia ku ja'a kinu ciki.”
18 Ka na dhaa, “Minu la, ama!”
Hèia na papuru ka èru èi na, ka na
hia dhèu ne ninu.
19 Ropa ninu èle, ka ana bhèni ne
peka na, “Pe ja'a laku dhui hari èi,
sèna ka hia onta ama se, rinu toke
bècu.”
20 Ka la'e bhori èi dhu risi, asa
d'ara karab'a badha. Hèia na ca'e-
la'e mai pèri-pèri hari, dhui èi, ho
hia onta se rinu toke bècu.
21 Te ngaa dhèu sab'a Abraham,
titu ka mau-mau, na taru kira ka ana
bhèni ne sab'a. Ka na pangee ètu
d'ara na, aku nèngu na, “Èle boe
nèngu èèna ka ne'e, dhu Lamatua
paj'uj'u.”
22 Onta se rinu toke bècu. Hèia
dhèu ne nare kadheli sahènga,
dènge kanau ca pasa. Mèdha se
dhu tao nèti hualaa. Ka na pasa mi
sahènga dènge pasaluu mi ai kariu
dènge g'ana ana bhèni ne.‡
23 Èle èèna ka, dhèu ne karèi
ne, aku nèngu na, “Ana, ama mu,
ngara na cee? Ladhe mo'o, na ja'a
manubha taha ètu èmu ama mu.”
24 Hèia na dhaa, “Ngara ama ku,
na Betuel. Aa ngara baki ku, Nahor.
Dènge ngara bèi ku, Milka.
25 Ètu èmu ji'i, era j'unu ae, de d'ai
miu j'unu. Aa j'u'u ae kahèi, ho hia
badha miu se ra'a.”
26 Hèia dhèu sab'a ne pahaha iisi
ho mangaj'i mi LAMATUA.
27 Ka na peka, aku nèngu na,
“Koa-kio kolongara Lamatua! Ama
Lamatua bhoke le j'ara hia ja'a, ka
ja'a paraga le dènge a'ari lamatua
ja'a Abraham ètu kabarai ne'e.
Dènge j'ara ne'e, Lamatua pad'elo
sasue Na mi lamatua ja'a, Abraham,
aa tao madhutu sama sèmi lii pajaji
na dènge ja'a.”
28 Èle èèna ka, ana bhèni ne rai
la'e asa èmu, na lolo dènge isi èmu
na ngaa dhu j'aj'i le èèna.
29-30 Ana mone Ribka, ngara na
Laban. Ropa Laban ladhe nèdhi
mèdha hualaa se, aa na tadèngi lii
lolo ana hèni na, ka rai asa li'u la'e.
La'e soru dhèu sab'a Abraham dhu
titu era dènge onta ra ètu madha èi.

‡ **24:22** Madhutu lii Ibrani, peka na, ‘kadheli sahènga hualaa èèna, babia na ca tenga *syekel* (nuka 6 baj'u)’. Aa kanau dua sèra, babia ra ‘10 *syekel* (nuka 114 baj'u)’.

31 Hèia Laban peka, aku nèngu na,
“Ama! LAMATUA ka dhu lere miu
mai dènge karej'e-karae d'ai ne'e.
De baku titu mi li'u ne! Mai lati sa
èmu ji'i, te ji'i lalau ngare le kama.
Nganga'a hia badha se, dhu tesa.”

Dhèu sab'a Abraham lii d'ai Ribka hia Isak

32 Hèia dhèu sab'a Abraham ne,
madhutu dènge ka Laban, lasi èmu
Betuel. Ka Laban si papuru mèdha-
panyau nèti dedha onta se. Èle èèna
ka, ra panga'a onta se. Rèti èi, hia
dhèu sab'a dènge anga na se, ho
rase haga.
33 Ropa lalau rare nganga'a-nginu
ètu dedha mei, dhèu sab'a ne padhai
lii, aku nèngu na, “Ji'i neo nga'a ne,
te ngaa ja'a lole uuru ku, mamai ja'a
ne.”
Ka Laban dhaa, peka na, “Ama,
mu padhai lii ngaa, na peka ka laa.”
34 Hèia dhèu èèna peka, aku
nèngu na, “Ja'a ne, dhèu sab'a nèti
baki miu Abraham.
35 LAMATUA hia Abraham,
lamatua ja'a èèna, mèngi-nale
ae titu kèna, ka na kaja-su'i.
Lamatua pala-bagi ne doi hualaa
pudhi dènge hualaa iia; ènu dhèu
bhèni dènge dhèu mone, dènge
badha-manu ae-ae, sèmi: sapi,
onta, keled'ei, kahib'i-ka'ia, dènge
kahib'i-kalèbho.
36 Lod'o lamatua ja'a se, bhèni-
mone d'ai heka ku, ka Sara nara iisi
ana mone ca dhèu. Nèngu ka dhu
bèli-camèd'a unu aa'i pusaka ama
na.
37 Ka Abraham pua ja'a subha,
peka na, ‘Mage èu more ana bhèni
Kana'an kahèi, ho paleo dènge ana
ja'a, Isak.
38 Te ngaa èu hud'i more ana
bhèni nèti a'ari ja'a unu ku, ho sèna
ka j'aj'i dhèu èmu na.’
39 Hèia ja'a karèi ne, aku ja'a na,
‘Tasamia, ladhe ana bhèni ne, no'o
boe madhutu ja'a mai sa ne'e?’
40 Ka na peka, ‘LAMATUA dhu ja'a
madhutu dad'èi Na, pe Na paleha
ana pajuu Na nèti sorga, mai bhoke
j'ara hia èu, sèna ka èu abhu ana
bhèni ca dhèu nèti a'ari ja'a unu ku,
ho j'aj'i mi dhèu èmu ana ja'a.
41 Te ngaa ladhe a'ari ja'a se'e ro'o
boe ana bhèni na mai asa ne'e, lii
subha na lèke boe mi dedha èu ne.’
42 Ka deo na, ropa ja'a d'ai madha
èi èèna, ja'a manèngi-mangaj'i ètu
d'ara, peka na, ‘LAMATUA nèti
lamatua ja'a Abraham. Bhoke ku
j'ara hia ja'a, sèna ka mamai ja'a ne
dènge kab'ua. Ho sèna ka ja'a abhu
ana bhèni dhu èèna na j'aj'i dhèu
èmu Isak.
43 Lamatua, ja'a titu ètu sebhe
madha èi ne. Aa ana bhèni-ana
bhèni nèti d'ara kota ne mai rara èi
ètu ne'e. De ja'a manèngi sèmi ne'e:
ladhe ja'a peka dènge ana bhèni èci,
aku ja'a na, “Ana, ee! Papuru ku èru
èi èu, ho ja'a kinu èi ciki.”
44 Ho ladhe na dhaa na, “Oo.
Minu! Aa èle na, ja'a panginu badha
ama se kahèi!” Ladhe j'aj'i madhutu
sèmi lii ja'a ne, na èèna ka dhu j'aj'i
tadha, ana bhèni ne ka dhu Lamatua
paj'uj'u nare hia ana lamatua ja'a.’
45 Ja'a dhu dhae èle mèka
manèngi-mangaj'i, te Ribka dhu
nare le era èèna nèti dènge èru èi
na. Ropa na ca'e mai nèti d'ara èi,
ja'a lii dènge ne, aku ja'a na, ‘Ana,
ee! Hia ku ja'a kinu èi ciki.’
46 Ka na papuru dènge ka èru èi
na, ka na peka, ‘Oo. Minu! Aa
pe ja'a panginu onta ama se kahèi.’
Hèia ja'a kinu, aa onta ja'a se oo rinu
kahèi.
47 Ka ja'a karèi ne, ‘Ama mu, ngara
na cee?’
Ka na dhaa, peka na, ‘Ama ku,
ngara na Betuel. Aa baki ku, ngara
na Nahor. Dènge ngara bèi ku,
Milka.’ Hèia ja'a papake ne kad-
heli mi sahènga na, dènge pasaluu
kanau hualaa ca pasa mi ai kariu
dènge ai g'ana na.
48 Èle èèna ka, ja'a pacud'u
kètu ho mangaj'i mi Lamatua, ka
ja'a peka na, ‘Koa-kio kolongara
Lamatua! Lamatua bhoke le j'ara
hia ja'a, nèti èèna ka, ja'a paraga le
dènge a'ari lamatua ja'a Abraham
ètu era ne'e ne. Aa paraga le kahèi

dènge ana bhèni dhu èèna na j'aj'i dhèu èmu Isak!'
49 De ne'e ne, ladhe ama si neo pad'elo sasue mi lamatua ja'a Abraham, na mi peka pamèu dènge ja'a. Te ngaa ladhe aad'o, peka la mola-mola dènge ja'a. Ho ja'a ke'a, sèna ka tao hari ngaa."

A'ari Ribka sèmi lii karèi dhèu sab'a Abraham hia Isak

50 Ropa dhèu sab'a ne padhai lii nare, ka Laban dènge Betuel dhaa, aku rèngu na, "Ladhe LAMATUA dhu ad'u nare le madha j'ara ne, ji'i peka lii ngaa hari.
51 Ribka ka ne'e ne. More ho mèti, sèna ka na j'aj'i mi dhèu èmu ana Abraham, madhutu sèmi dhu LAMATUA ator èèna."
52 Ropa na tadèngi nare, dhèu sab'a ne pacud'u kètu d'ai rai, ka na manèngi makasi mi LAMATUA.
53 Èle èèna ka, nare mèdha nèti hualaa iia dènge hualaa pudhi sèra, dènge mèdha-papake dhu saraga, ka na hia mi Ribka. Aa na hia kahèi mi ana mone na dènge ina na, mèdha-mèdha dhu kab'ua aae.
54 Èle aa'i ka, heka dhèu sab'a ne dènge anga na madhèdi ra'a-rinu aa'i-aa'i ra. Ka ra j'unu ètu èèna. Bèli mad'ae èèna, dhèu sab'a ne palangu lii dènge lamatua èmu se, aku nèngu na, "Hia ka ja'a ho lèpa la asa lamatua ja'a Abraham."
55 Te ngaa ana mone dènge ina ana bhèni na, peka na, "Te neo hari lèpa lai-lai, tao ngaa ne? Hud'i Ribka pea hari ku dènge ji'i d'ai canguru lod'o sa laa ma, heka lami kèna."
56 Te ngaa dhèu sab'a èèna dhaa, peka na, "Waa! Baku kai ja'a! Te LAMATUA sue le ja'a, ka toke ja'a rage le bhèni dhu èèna na j'aj'i dhèu èmu Isak. De patabuli ka ji'i se, la'a peka ku dènge lamatua ji'i Abraham."
57 Hèia ra dhaa, aku rèngu na, "Sèmi ne'e ka laa! Mai ti karèi Ribka, sèna ka te'a dad'èi na tasa mera mia?"
58 Hèia ra paroa ne, aku rèngu na, "Ribka! Di aku èu kèna. Èu neo lamu dènge ka dènge dhèu ne'e do, tasamia?"
Ka Ribka dhaa, peka na, "Ja'a ko'o."

Isak dènge Ribka paleo èmu

59-60 Hèia ra hia Ribka dènge bhèni dhu leru ne karèi nèti ana iiki ka, ho lasi palere dènge dhèu sab'a Abraham sèra. Ka ra hia Ribka mèngi-nale, aku rèngu na, "Ji'i sanao-maena sèna ka Ama Lamatua hia èu mora iisi ana ae-ae, ho ana-èpu mu d'ai riho-kehi. Aa ji'i sanao kahèi, sèna ka ana-èpu èu sèra segi aa'i musu rèngu sèra!"
61 Èle èèna ka, Ribka dènge bhèni dhu leru nèngu na lalau ka mèdha ra, ka ra ca'e onta, pakèd'i dènge ka, madhutu dhèu sab'a Abraham sèra.
62 Isak pea ètu rai Negeb. Lod'o èèna, na heka lèpa kèna nèti madha èi Beer Lahai Roi.
63 D'ara lod'o nihia ca lod'o, na kalua nèti d'ara paleo na, la'e pasiar ciki. Ropa na boti kètu, na ladhe laa na onta-onta kako mai asa era nèngu na.
64 Ropa Ribka ladhe nèdhi Isak, hèia na puru lai-lai nèti dedha onta.
65 Ka na karèi dhèu sab'a Abraham, aku nèngu na, "Dhèu mone cee ka mai nèi?"
Ka dhèu ne dhaa, peka na, "Nèngu na, ana lamatua ja'a kèna." Hèia Ribka nare salalu na, pa'abhe rèhu na.
66 Ka dhèu sab'a ne lolo dènge Isak, aa'i-aa'i dhu j'aj'i le.
67 Hèia Isak todhe nèti ka Ribka lasi asa d'ara paleo ina na, ka dua ra paleo ka èmu. Lula Isak sue seli eele Ribka, ka na susa heka dènge mamadhe ina na.

25

Abraham leo hari èmu

1 Ka Abraham leo hari èmu dènge bhèni èci, ngara na Ketura.
2 Hèia Ketura matana ana hia ne. Ana se, ngara ra: Simran, Yoksan, Medan, Midian, Isbak, dènge Sua.

3 Ana Yoksan ka: Seba dènge
Dedan. Ana-èpu Dedan nuka, dhèu
Asyur, dhèu Letus, dènge dhèu
Leum.
4 Ana Midian ka: Efa, Efer, Henok,
Abida dènge Eldaa. Rèngu aa'i-aa'i
se, ana-èpu Ketura.
5-6 Lod'o dhu Abraham mamuri
era, na hag'e nare le mèdha-panyau
hia ana Hagar dènge ana-ana Ke-
tura, èci-èci ka dènge unu na. Èle
èèna ka, Abraham pua si lasi pea re
bèka dhimu rai Kana'an, sèna ka ra
pakaj'èu nèti ana na Isak. Ka pusaka
na aa'i-aa'i, na pangèd'u mi ana na
Isak.

Abraham madhe

7-8 Lod'o umur Abraham d'ai 175
(ca ngasu pidhu nguru lèmi) tèu, na
madhe.
9-10 Ka ana na, Isak dènge Ismael,
padhane ne ètu d'ara loe Makpela,
dhu padètu dènge Mamre. Rai ne,
dhu uru èèna, Abraham hèli nare
nèti Efron, ana Sohar, dhèu Het. Ka
dhu uru èèna, ra padhane le Sara
ètu d'ara loe èèna.
11 Èle madha Abraham, ka Ama
Lamatua hia mèngi-nale mi Isak, ka
na mamuri mera-milu. Lod'o èèna,
Isak pea dètu dènge madha èi Beer
Lahai Roi.

Ana-èpu Ismael

12 Ne'e ne, lii lolo nèti mamuri
Ismael. Nèngu ne, ana Abraham
dènge dhèu èmu limuri na, Hagar,
dhu j'aj'i ènu Sara nèti Masir.
13-16 Ana-ana Ismael, mone dhèu
canguru dua. Ngara ra dhu mad-
hutu nèti dhu uru tèka d'ai ana
limuri tèka, nuka: Nebayot, Kedar,
Adbeel, Mibsam, Misma, Duma,
Masa, Hadad, Tema, Yetur, Nafis,
dènge Kedma. Ana-ana sèra ka,
j'aj'i bèi-baki nèti canguru dua suku,
dhu èci-èci ka dènge kabarai ra.
Ra pangare kabarai ra èci-èci, mad-
hutu ngara bèi-baki ra.
17 Ropa umur Ismael d'ai 137 (can-
gasu tèlu nguru pidhu) tèu, ka na
madhe.
18 Te ngaa ana-èpu na sèra, èci
pamusu dènge èci. Ka ra pea pa-
hag'a, mulai nèti rai Hawila d'ai rai
Syur, dhu palane dènge rai Masir,
toke d'ai rai Asyur.✡

Esau dènge Yakob

19 Ne'e ne, lii lolo nèti mamuri
Isak, ana Abraham.
20 Lod'o Isak madhèdi dènge
Ribka, umur na 40 (èpa nguru) tèu
le. Ama Ribka, ngara na Betuel. Ana
mone Ribka, ngara na Laban. Rèngu
se, dhèu Aram, nèti Padan Aram.*
21 Ribka dhu dènge mèka ana.
Nèti èèna ka, Isak manèngi-
mangaj'i mi LAMATUA, sèna ka
Na bhoke era ana Ribka. Hèia
LAMATUA tadèngi lii manèngi Isak,
ka Ribka dènge babia.
22 Te ngaa ana dhu Ribka kad'o ne,
dhèu dua. Aa ana se paliku taruu
ètu d'ara kabake ina ra. Ka Ribka
ngee ka ètu d'ara na, “Nga tao ka
ana dua se, sèmi ne'e?” Hèia na
pakarèi dènge LAMATUA.
23 Ka LAMATUA dhaa, peka na,

“Ètu d'ara kabake èu na, abhu dua
suku, dhu èèna na loe boe
dènge pamusu.
Dhu limuri èra risi nèti dhu uru.
Ka a'a na, lalau-lalo'o ari
na.”

24 Ropa lod'o d'ai, Ribka nara iisi
ana mone dhèu dua.
25 Dhu a'a, isi na mea, dènge ngi'u
na pènu dènge rèu. Nèti èèna ka,
ra pangare ne, *Esau* (dhu sasoa na
‘dènge rèu’).
26 Èle èèna ka, ari na heka kalua
kèna. Te ngaa dhu na kèpe hui
tèdhu a'a na. Nèti èèna ka, ra
pangare ne, *Yakob* (dhu sasoa na
‘hui tèdhu’). Lod'o Ribka nara iisi
ana na se, umur Isak 60 (èna nguru
tèu) kèna.

Yakob monya a'a na Esau

27 Lod'o ana dua se kapai, Esau
dhu ne'a mèu kasiro badha hui. Ae
ka dhu na pea ètu d'ara j'ami. Te

✡ **25:18** Lii Lolo dhu Uru Tèka 16:12 * **25:20** Padan Aram èèna, nuka Mesopotamia, ètu ca bèka badae d'ara rai Siria.

ngaa Yakob dhu mau-mau, dhu d'èi dhoka pea ètu d'ara èmu di.
28 Isak d'èi na'a sisi badha hui. Nèti èèna ka, na sue risi Esau. Te ngaa Ribka sue risi Yakob.
29 Ca lod'o, Yakob dhu tao bubur kab'ui, aa Esau heka lèpa nèti kasiro badha hui kèna. Na lèpa dènge manganga, ka roe titu kèna.
30 Ka na peka dènge Yakob, aku nèngu na, “Ari, ee! Hia ku ja'a bubur kab'ui mea ciki ètu d'ara èru èèna, ho ja'a ku'a! Te ja'a manganga bia.” (Nèti èèna ka, ra pangare na, *Edom*, dhu sasoa na ‘mea’.)
31 Ka, aku Yakob na, “Be'a a'a. Te ngaa pasilu ku dènge hak a'a èèna!”†
32 Hèia Esau dhaa, aku nèngu na, “Hak a'a ne, ngaa kèna, hud'i nèngu sèna! Neo more, na more la. Te ja'a manganga bia. Sod'e mèti bubur èèna lai-lai mai, te ja'a taha heka.”
33 Te ngaa, aku Yakob hari na, “Mata ku a'a! Èu subha uuru ku, dhu peka na, èu pangèd'u le hak a'a èèna mi ja'a ne.” Ka Esau ded'e subha sèmi dhu Yakob peka.
34 Hèia Yakob sod'e dènge ka hia ne bubur kab'ui deo na dènge roti. Ropa na'a-ninu nare, ka la'e dènge ka.
Dènge j'ara ne'e ka, Esau pusi boe dènge hak a'a na.

26

Isak monya dhèu aae Abimelek

1 Ca tèka, ètu d'ara rai èèna, lèke tèu manganga, èci èèna ka dènge tèu Abraham mamuri era. Ka Isak la'e manèngi Abimelek, dhèu aae Pilistin, sèna ka na pea ètu Gerar.
2 Na tao sèmi èèna, lula LAMATUA dhu pad'elo le iisi Na mi nèngu, peka na, “Mage lamu ka asa Masir hèi. Pea la mi era dhu èèna na Ja'a paj'uj'u hia èu.
3-4 Ladhe èu manubha ètu era èèna, Ja'a sama-sama dènge èu, aa pala-bagi èu mèngi-nale rupa-rupa. Èèna na, Ja'a pabèba ana-èpu èu sama sèmi hua-hètu ètu dedha-liru. Aa Ja'a hia kateme rai ne mi èu dènge ana-èpu èu. Nèti ana-èpu èu ka, dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne abhu mèngi-nale. Dènge j'ara ne'e, Ja'a tao madhutu lii pajaji dhu Ja'a pa'èki le dènge ama mu Abraham.✡
5 Ja'a tao sèmi ne'e ne, lula ama mu madhutu dad'èi Ja'a, paredha Ja'a, dènge atora Ja'a.”
6 Ka Isak pea taha ètu Gerar.

7 Ribka ne, bhèni iia titu kèna. Ka ropa dhèu ètu Gerar ladhe rèdhi ne, ra pakarèi. Te ngaa Isak peka na, “Ribka ne, ana hèni ja'a.” Na madha'u, ladhe na peka na dhèu èmu nèngu, dhèu se pamadhe ne, aa Ribka parame rare.
8 Isak dhu pea nèbhu le ètu nèi, hèia ca lod'o, dhèu aae nèdhi nèti ro'a jendela na, ladhe laa na Isak dènge Ribka dhu pa'ango.
9 Ka na pua dhèu lasi paroa Isak, hèia na peka, “Isak! Ja'a dhu ke'a le, bhèni ne dhèu èmu èu! Te ngaa tasamia ka, èu peka na, nèngu ne ana hèni èu?”

Hèia Isak dhaa, aku nèngu na, “Sèmi ne'e ama! Ja'a ne madha'u, ladhe ja'a peka na nèngu ne dhèu èmu ja'a, mage dhoka dhèu pa-madhe ja'a.”

10 Ka dhèu aae dhaa, peka na, “Sèmi dhèu ètu se'e j'unu dènge dhèu èmu èu, tatu èu pasala ji'i! Tasamia ka, èu ad'u j'ara ne'e mi dedha ji'i se?”

11 Èle èèna ka, dhèu aae Abimelek pasanèd'e ana kabarai na, aku nèngu na, “Miu nanene paie-iie! Cee ka dhu bani gagu dhèu ne'e, do dhèu èmu na, èèna na ja'a huku pamadhe ne.”

Ra patao-palaha lula madha èi

12 Tèu èèna, Isak sèle hini ètu dedha rai dhèu se'e. Lod'o d'ai

† **25:31** Madhutu ad'a rèngu, ana mone uuru, gati madha ama na, aa abhu pusaka ae risi nèti ari na si. ✡ **26:3-4** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 3:25, Galati 3:8

puu-g'ètu, ka na abhu isi rai cangasu hari, lula LAMATUA hia ne mamèngi.
13 Lula mèdha-panyau na asa ae,
ka na kaja titu kèna.
14 Badha-manu na sèmi sapi,
kahib'i-kalèbho asa tabha ae.
Dhèu-dhèu sab'a na, ae kahèi.
Nèti èèna ka, dhèu Pilistin tèka d'ara dènge ne.
15 Uru èèna, Abraham, ama Isak,
dhu kèi èi ae-ae.
Te ngaa limuri ne, dhèu Pilistin dhènu eele aa'i si dènge rai.
16 Ka dhèu aae Abimelek peka dènge Isak, aku nèngu na, "Isak!
Be'a risi èu pakèd'i ka nèti kabarai ne'e.
Lula koasa èu, risi eele le nèti ji'i se."
17 Èle èèna ka, Isak pakèd'i nèti era èèna,
ka lasi pea hari ètu d'ara mamoo Gerar.
18 Ètu era ne'e, ra kèi hari madha èi dhu uru èèna,
dhèu Pilistin dhènu eele aa'i si.
Ka na pangare madha èi se madhutu ngara dhu ama na pangare.
19 Ropa dhèu sab'a Isak se kèi èi ètu d'ara mamoo Gerar,
hèi lèke èi madha dhu sabhoka mai.
20 Lula madha èi ne'e ka, dhèu-dhèu madhenge badha nèti Gerar,
patao dènge dhèu madhenge badha Isak.
Dhèu se peka na, "Ne'e ne, madha èi ji'i!"
Nèti èèna ka, Isak pangare madha èi na *Esek*, dhu sasoa na 'patao-palaha'.
21 Hèia dhèu-dhèu Isak se, kèi hari èi leo ca madha.
Te ngaa ra patao-palaha hari, lula èi èèna.
Nèti èèna ka, Isak pangare na *Sitna*, dhu sasoa na 'palab'a'.
22 Èle èèna ka, Isak tèke eele era èèna,
la'e kèi hari èi èci.
D'ai ne'e ne, ra patao-palaha heka.
Ka Isak pangare madha èi ne *Rehobot*, dhu sasoa na 'era taleo'.
Hèia na peka, aku nèngu na, "Limuri ne, Lamatua hia le èdhi pea ètu era taleo.
Ho ètu era ne'e ne, èdhi asa bèba-kacanga."
23 Ka nèti era ne'e, Isak si lasi hari era pea asa Beer Syeba.
24 Ka mèda na, LAMATUA pad'elo iisi Na mi Isak, hèia Na peka, "Isak!
Ja'a ne, Ama Lamatua nèti ama mu Abraham.
De mage mu madha'u, te Ja'a ladhe-leru èu.
Èèna na, Ja'a pala-bagi èu mèngi-nale.
Aa ana-èpu èu asa bèba-kacanga.
Ja'a ad'u madha j'ara ne'e, lula lii pajaji Ja'a dènge ama mu."
25 Hèia Isak pudhi hadhu, tao mei korban ètu èèna.
Ka na manèngi makasi mi LAMATUA.
Hèia, na pea ètu era èèna, ka dhèu sab'a na kèi hari èi.

Dhèu aae Abimelek padame dènge Isak

26 Lod'o èèna, dhèu aae Abimelek mai nèti Gerar.
Angalai na Ahusat, dènge kètu kapai sordad'u na, Fikol, mai dènge ne, ho paraga dènge Isak.
27 Ka Isak karèi, aku nèngu na, "Ama dhèu aae!
Uru èèna, miu se dhu babège eele ja'a nèti kabarai miu.
De ne'e ne, miu se mai tao ngaa hari?"
28 Hèia ra peka na, "Sèmi ne'e.
Ji'i dhu nge'a le, Lamatua dhu j'aga pa'ère èu.
Nèti èèna ka, ji'i pangee, hua iia èdhi dua ti pa'èki lii pajaji dhu peka sèmi ne'e: èu j'oka subha, peka na,
29 miu se baku tao karehe dènge ji'i,
aa ji'i kahèi baku tao karehe dènge miu.
Mema ji'i se d'ara be'a dènge miu.
Nèti èèna ka, ca hari ni, miu se lami dènge mera-milu nèti kabarai ji'i ne.
Ji'i dhu nge'a le, LAMATUA ka dhu pala-bagi mèngi-nale mi miu."
30 Èle èèna ka, Isak tao pesta, ka ra'a-rinu aa'i-aa'i ra.
31 Ka asa bèli mad'ae èèna, rèngu j'oka lii soo-subha.
Hèia Isak pata-lala si lèpa dènge dame.
32 Lod'o èèna kahèi, dhèu sab'a Isak mai peka lula-nèti èi dhu rèngu kèi, na, "Ama! Ji'i rage le èi."

* **26:33** Madhutu lii Ibrani, *Syeba* sasoa na bisa 'subha', bisa 'pidhu', bisa 'kalua mèngi'. Madhutu lii Ibrani, *Beer* sasoa na 'madha èi'.

33 Hèia Isak pangare madha èi ne *Syeba* (dhu sasoa na ‘subha’). Ka ra pangare kota èèna Beer Syeba, toke sange ne'e.*

Esau leo dènge bhèni dhèu dua nèti suku leo

34 Ropa umur Esau d'ai èpa nguru tèu, na leo dènge bhèni dhèu dua nèti suku Het. Bhèni èci, ana nèti Beeri, ngara na Yudit. Èci hari, ana Elon, ngara na Basmat.
35 Bhèni dhèu dua se, papèd'a d'ara Isak dènge Ribka.

27

Ribka leko-monya Isak ho hia Yakob mèngi-nale

1 Ropa Isak manahu asa d'ara heka, nèdhi heka ngaa-ngaa, lula musi madha na ahu le. Ka na paroa ana uuru èèna, dhu na sue risi èèna, peka na, “Esau. Mai ku sa ne'e!”
Hèia Esau dhaa, aku nèngu na, “Tasamia, ama?”
2 Ka Isak peka hari, “Sèmi ne'e! Ja'a ne, ètu d'ara heka le. Ke'a boe, pèri lod'o ja'a ne madhe.
3 De more rèka èu, lamu kataki mèti badha hui ci'u hia ja'a.
4 Mu pananasu pabe'a-be'a, madhutu dad'èi ja'a, ho mèti mai hia ja'a. Ladhe ku'a-kinu kora, ja'a hia mema èu mèngi-nale. Sad'i èu unu le mèngi-nale èèna, ja'a madhe èèna ka, ngaa-ngaa tao heka.”
5 Hèia Esau la'e dènge ka, kataki badha hui. Te ngaa Ribka dhu tadèngi kahèi lii padhai Isak deo na.
6 Ka Ribka la'e peka dènge Yakob, aku nèngu na, “Yakob! Èu nanene ku! Deo na, ja'a tadèngi ama mu pua Esau sèmi ne'e:
7 ‘Lamu kataki more ku badha hui ci'u, mai mu pananasu pabe'a-be'a hia ja'a. Ladhe ku'a-kinu kora, ja'a hia èu mèngi-nale ètu katanga madha LAMATUA.’
8 De mu nanene paie-iie! Mu madhutu mola-mola lii paredha ja'a ne.
9 De lamu ka asa era badha èdhi sèi, ho kèpe more kalèbho èni dhu kabèb'u dua ngi'u. Roro ho mèti sisi mai asa ja'a. Pe ja'a pananasu madhutu dad'èi ama mu.
10 Ladhe panasu kore, mèti hia ama mu na'a. Ho èle na, na hia èu mèngi-nale, heka na madhe kèna. Dènge sèmi ne'e ka, èu ka dhu abhu mèngi-nale èèna. A'a mu abhu boe.”
11 Te ngaa Yakob peka dènge ina na, “Ina! A'a ku Esau, ngi'u na dhu pènu dènge rèu, te ngaa ja'a ne, isi dhu milu aadha-aadha!
12 Mage dhoka ama ku g'ag'e isi ja'a, ladhe na ne'a na ja'a dhu leko-monya na. Hèia na dhoo ja'a!”
13 Ka ina na dhaa, aku nèngu na, “Èu baku cag'ag'a! Hud'i laa ina ka dhu ator! Ladhe ama mu dhoo èu, pe ina ka pasae! Mu mate ia ka, la more ka kahib'i sèra.”
14 Ka Yakob la'e nare kahib'i dua ngi'u sèra, hèia na roro, ka nèti hia ina na. Hèia Ribka pananasu madhutu dad'èi Isak.
15 Ka Ribka la'e nare mèdha-papake Esau dhu be'a, ho na papake mi Yakob.
16 Hèia na pahutu kahèi kacui-aai dènge ladhe goro Yakob, pake ka'uri kahib'i deo sa.
17 Ka na pangèd'u Yakob nganga'a dhu pananasu nare deo na, dènge roti dhu tunu nare.
18 Hèia Yakob ded'e nèti nganga'a se'e, hia ama na na'a. Ka na lii, aku nèngu na, “Ama. Ja'a mai hari le.”

Hèia Isak dhaa, peka na, “Hee! Èu ne, cee?”
19 Ka Yakob dhaa, peka na, “Ja'a, Esau ana mone uuru ama ku! Ja'a sab'e le, madhutu sèmi dhu ama pua deo na. Kèd'i, ho mu'a-minu ka. Lula ja'a pananasu kore le sisi badha hui dhu ja'a kèti nèti d'ara j'ami. Mu'a, ho èle na, ama pala-bagi ja'a mèngi-nale.”
20 Hèia Isak peka, aku nèngu na, “Èu ne, bia tai nga! Abhu malai titu kèna, badha hui èèna!”
Hèia Yakob dhaa, “Ja'a abhu le, lula LAMATUA dhu èu mangaj'i èèna, ka dhu tulu ja'a.”

21 Ka Isak paroa Yakob, aku nèngu
na, “Padètu ku asa ne'e mai, sèna ka
ja'a g'ag'e sèku èu. Èu ne, tare'a ana
ja'a Esau, do aad'o?”
22 Hèia Yakob la'e padètu-dètu
dènge ama na, ka ama na g'ag'e
ne. Ka Isak peka, “Lii ne, sèmi lii
Yakob! Te ngaa kacui-aai na, kacui-
aai Esau.”
23 Te ngaa Isak dhu tadhe iia boe
Yakob, lula kacui-aai na rèu sèmi
Esau. Ka ropa na neo hia mèngi-
nale mi Yakob,
24 na karèi hari era, aku nèngu na,
“Èu ne, tare'a-re'a Esau, do?”
Hèia Yakob dhaa, peka na,
“Tare'a-re'a ama. Ja'a ne, Esau!”
25 Ka Isak peka na, “Na, j'ole ka
sisina mai, sèna ka ja'a ku'a. Èle
ku, pe ja'a hia èu mèngi-nale.” Hèia
Yakob hia sisi dènge èi anggor hia
ama na na'a-ninu.
26 Na'a nare ka, Isak lii, aku nèngu
na, “Ana, ee! Mai padètu asa ne'e,
ho mu uu ku ja'a laa.”
27 Ka ropa Yakob padètu dènge
ne, ho uu ne, Isak sangèd'u nare
hèu mèdha-papake Esau. Hèia na
padhai lii hia mèngi-nale mi Yakob,
aku nèngu na,
“Hèu ana ja'a tare'a-re'a sèmi
hèu j'u'u ètu d'ara pad'a,
dhu abhu mamèngi nèti
LAMATUA.
28 Hud'i laa Ama Lamatua patiri
èi paringi nèti dedha-liru,
sèna ka oka-tedhe èu j'aj'i
mi rai hèu mèngi.
Hud'i laa Na hia èu are dhu
udhu sobhu-sobhu,
dènge hua anggor dhu
pènu ako-pènu èru.
29 Suku-suku j'aj'i mi ènu èu,
Aa dhèu-dhèu leo pahaha iisi mi
dedha èu.
Èu j'aj'i mi lamatua nèti a'ari èu.
Aa rèngu patitu kètu urutuu ètu
madha èu.
Dhèu cee dhu dhoo èu, rèngu abhu
dhoo kahèi.
Aa dhèu cee dhu hia mèngi-nale
mi èu, rèngu abhu mèngi-
nale kahèi.”

Esau lèpa, ka na manèngi Isak ho hia ne berkat kahèi

30 Ropa Isak hia nare mèngi-nale
mi Yakob, ka heka bhodho li'u la'e
tèke eele ama na, cag'ag'a laa Esau
lèpa nèti kataki badha hui.
31 Hèia la'e pananasu, ka sod'e
nèti hia ama na. Ka na parèi ama
na, aku nèngu na, “Ama, kèd'i mu'a.
Ja'a lalau kore le sisi badha dhu ja'a
kataki kore. Mu'a more ku, pe hia
ja'a berkat.”
32 Te ngaa Isak malaa, ka na karèi,
“Hee! Te èu ne, cee hari ne?”
Hèia Esau dhaa, aku nèngu na,
“Ja'a ne'e, Esau! Ana uuru ama ku.”
33 Ka Isak cag'ag'a, hèia na karèi,
aku nèngu na, “Ladhe sèmi èèna,
deo na cee ka dhu hia ja'a sisi, ka ja'a
ku'a èèna? Ka ja'a hia ne mèngi-
nale. Aa mèngi-nale èèna, bisa
heka ère hari.”
34 Ropa tadèngi nare, Esau roe ai
ca palèpa, ka na tangi d'ara pèd'a
dènge roma iisi, aku nèngu na,
“Tasamia ne, ama, ee! Bagi hia ja'a
berkat hèi ma.”
35 Hèia Isak peka, “Ari mu ka
monya ja'a, ka parame nare berkat
dhu pala èu di.”
36 Ka aku Esau na, “Nèngu na
leko-monya ja'a dua hari kèna. Uru
èèna, parame nare hak a'a. Ka ne'e
ne, parame nare hari berkat dhu
madhutu iia-iia na unu ja'a. Nèka
na, ngara na ‘Yakob’ Te ngaa ele boe
ama dhu dènge berkat era, ho hia
ja'a. Do, aad'o heka?” (Yakob sasoa
na ‘kèpe hui tèdhu’, te ngaa sasoa
dhu leo ‘tuka leko-monya’.)
37 Hèia Isak dhaa, aku nèngu
na, “Ja'a dhu ded'e le nèngu, j'aj'i
lamatua èu. Aa a'ari na aa'i-aa'i ra,
j'aj'i mi ènu na. Ja'a hia na le, unu
are pènu soka-pènu karo, dènge hua
anggor pènu ako-pènu èru. De ana,
ee! Mamèngi tasamia hari, dhu ja'a
ne pala-bagi mi èu?”
38 Masi ka tadèngi nare le sèmi
èèna, te ngaa Esau loe boe dènge
pamako ama na, peka na, “Mamèngi
na dhodhoka èci di, do? Tatu ama

dènge hari mamèngi dhu leo hia ja'a. Masi ka ciki oo'e èèna ka, sad'i ja'a ne abhu!” Ka Esau tangi hari dènge d'ara laho mae-mae.

39 Ka Isak b'ala ne, peka na,
“Mamuri èu ne, èèna na kaj'èu nèti oka-tedhe dhu hèu mèngi,
lula èi paringi patiri boe nèti dedha-liru mai, ho pabasa rai èu.
40 Èu ne, mamuri dhoka nèti samala èu di.
Aa tasa mera mia èèna ka, èu ne j'aj'i ènu ari mu.
Dhodhoka ladhe bèli-camèd'a, èu bani lab'a ne, èèna na èu heka rai eele nèti d'ara adhe-aai na.”

Ribka pua Yakob rai

41 Lula j'ara sèmi ne'e ne ka, Esau tèke d'ara dènge ari na Yakob, lula parame nare mamèngi na. Ka Esau pangee na, “Nèbhu heka, ama ku madhe. De hud'i laa, pe d'ai ku lod'o. Ladhe èle beke, ja'a pamadhe ne!”

42-43 Ropa Ribka tadèngi Esau dhu neo ad'u j'ara karehe, ka na peka dènge Yakob, aku nèngu na, “Èu nanene ku lii ne! A'a mu neo b'ala d'ara pèd'a na, de na neo pamadhe èu. De be'a risi, èu ne rai lai-lai asa to'o mu Laban, ètu kota Haran.

44 Lamu asa nèi, pea ako nèbhu, toke èle nanasa a'a mu.

45 Ladhe na bhèlu eele ku tatao èu ne, pe ja'a pua dhèu dhiu paroa èu, sèna ka èu lèpa hari mai. Lula ja'a ko'o boe, sèna ka ana ja'a dua-dua mi ele parènga d'ara ca lod'o èèna ka.”

46 Hèia Ribka roma iisi dènge Isak, peka na, “Ja'a ru'a le dènge dhèu èmu Esau, dhèu Het se! De ladhe Yakob todhe nare hari kahèi ana bhèni nèti dhèu Het se, hua iia ja'a madhe ka laa.”

28

1 Hèia Isak paroa nare Yakob, ka hia ne mèngi-nale aa holo ne, peka na, “Sanèd'e paie! Èu mage leo ka dènge ana bhèni Kana'an hèi.

2 De lamu ka asa Padan Aram, asa baki mu Betuel. Lamu madhèdi dènge ana bhèni to'o mu Laban ca dhèu.*

3 Hud'i laa Ama Lamatua dhu Koasa Risi Eele na, hia èu mamèngi, sèna ka ana-èpu èu bèba-kacanga, ho nèti rèngu ka j'aj'i suku ae-ae dhu kapai.

4 Hud'i laa, lii pajaji Ama Lamatua dènge Abraham èèna, noto mi dedha èu ne, dènge ana-èpu èu. Sèna ka èu unu rai dhu Ama Lamatua jaji tèke le mi Abraham.”✡

5 Padhai lii nare, ka Isak hia Yakob la'e asa Padan Aram, asa èmu to'o na Laban, dènge baki na Betuel.

Esau leo dènge ana bhèni Ismael

6 Esau dhu tadèngi le kahèi, dhu peka na Isak hia Yakob mamèngi, aa kai ne sèna ka baku leo dènge bhèni Kana'an. Aa na tadèngi hèi, dhu Isak hia Yakob leo dènge ana bhèni to'o na Laban ètu Padan Aram.

7 Ka Yakob madhutu lii paredha ina dènge ama na, ka pakèd'i la'e asa Padan Aram.

8 Aa Esau dhu ne'a le kahèi, ama na d'èi boe dhèu èmu na, bhèni Kana'an dua sèra.

9 Hèia na la'e asa ama aae na Ismael, ka leo hari èmu dènge ana bhèni Ismael ca dhèu, ngara na Mahalat. Mahalat ne, ana mone na ka Nebayot.

Yakob nii ètu Betel

10 Ka Yakob tèke eele Beer Syeba, la'e asa Haran.

11 Ropa lod'o cèna, Yakob d'ai era èci, ka na j'unu ètu era èèna. Na neo j'unu, nare hadhu cue, tao lalaka kètu na.

12 D'ara mèda èèna, na nii. Na ladhe nèdhi langa èci dhu patitu ètu rai, suu na d'ai dedha-liru. Ka ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga, ca'e-puru ètu dedha langa èèna.

---

* **28:2** Padan Aram èèna, nuka Mesopotamia, ètu d'ara negara Siria re badae, padètu-dètu dènge Irak. Haran èèna, kota ètu Padan Aram. ✡ **28:4** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 3:25, Galati 3:8

13 Ètu d'ara nii na, Yakob ladhe
nèdhi LAMATUA dhu titu ètu karasa
nèngu, hèia na lii, aku nèngu na,
“Ja'a ne LAMATUA, Ama Lamatua
nèti baki mu Abraham, dènge ama
mu Isak. Èèna na, Ja'a hia rai ne mi
èu dènge ana-èpu èu.
14 Bèli-camèd'a, ana-èpu èu ae-
ae, sama sèmi ahu rai ne. Rèngu
se, èèna na, pea palème era-era ètu
rai-haha ne. Nèti ana-èpu èu ka,
suku aa'i-aa'i ètu rai-haha ne, abhu
mèngi-nale.✡
15 Mage mu bhèlu! Èu ne ètu mia
èèna ka, Ja'a bera-bera dènge èu.
Ladhe èèna na, Ja'a lere kèti hari èu
mai asa dedha-rai ne'e. Ja'a bhera
boe èu. Aa èèna na, Ja'a tao aa'i
madhutu sèmi lii pajaji Ja'a dènge
èu.”
16 Ropa Yakob kèd'i nèti bhèj'i, na
padhai lii, aku nèngu na, “Ja'a heka
ke'a kèna, LAMATUA dhu ètu era
ne'e kahèi.”
17 Na madha'u, ka na pangee, na,
“Boo! Era ne'e ne pamadha'u ja'a,
nga. Tatu Èmu Ama Lamatua ètu
era ne'e ne! Aa era ne'e ne, j'aj'i
hèb'a babèdho sorga.”✡
18 D'ara mad'ae aae era, Yakob
kèd'i le èèna. Ka nare hadhu dhu
na tao lalaka deo na. Hèia na
patitu j'aj'i mi tadha. Ka na bhori èi
mènyi asa dedha hadhu èèna, hèia
na mangaj'i mi Lamatua.
19 Ka na pangare era ne *Betel*, dhu
sasoa na ‘Èmu Lamatua’. (Uru èèna,
era ne ngara na Lus.)
20 Èle èèna ka, Yakob ded'e
subha, aku nèngu na, “Ladhe Ama
Lamatua dhu dènge ja'a, aa j'aga
ja'a ètu d'ara kakako ja'a ne, aa
panga'e dènge papake ja'a,
21 toke ja'a lèpa dènge sod'a, èèna
na LAMATUA j'aj'i mi Ama Lamatua
ja'a.
22 Hadhu dhu ja'a patitu ne, j'aj'i
mi era sogo-tagu mi Ama Lamatua.
Aa aa'i-aa'i dhu Lamatua pala-bagi
mi ja'a, ja'a hia Na ca pala nèti
canguru pala.”

29

Yakob d'ai èmu to'o na Laban

1 Hèia Yakob kako hari ka asa
bèka dhimu.
2 Ca lod'o, ladhe nèdhi èi ca
madha, dètu dènge rae cue. Padètu-
dètu dènge madha èi èèna, abhu
tèlu kaboko kahib'i-kalèbho, dhu
mate rinu èi. Te ngaa hadhu aae cue
dhu ra pasaguru mi hèb'a èi na.
3 Dhu tema le, ladhe kahib'i
tesa aa'i-aa'i ra, ana-ana madhenga
kahib'i se, lasi bhoke hadhu na, heka
ra dhui kèna, panginu kahib'i si.
Panginu rare na, ra katange hari
hadhu na la'e.
4 Ka Yakob kako la'e asa madha
dhèu madhenge kahib'i se, hèia na
karèi, aku nèngu na, “Miu se, dhèu
mia?”
Hèia ra dhaa, “Ji'i se, nèti rae
Haran ne'e.”
5 Ka Yakob karèi hari, aku nèngu
na, “Miu tadhe to'o ja'a, Laban, do?
Nèngu na, ana Nahor.”
Ka ra dhaa, “Ji'i tadhe ne.”
6 Hèia Yakob karèi hari, aku
nèngu na, “Na be'a-be'a, sina ma?”
Ka ra peka, “Oo, na be'a-be'a.
Ladhe, ana bhèni na ka nèi. Ngara
na, Rahel. Nuka eo nèti kahib'i ama
na mai sa ne'e, ho hia rinu ètu ne'e.
Mate ne.”
7 Hèia Yakob peka hari, “Loo nètu
era. De be'a risi, badha mia ètu se'e
le, panginu ka si. Sèna ka lere mèti
hari asa d'ara pad'a, ho ra'a hari
j'u'u.”
8 Te ngaa ra peka, “We, j'ara na
aad'o sèmi èèna! Ji'i mate toke tesa
aa'i ku, heka ji'i pakeso hadhu ne,
heka panginu badha se kèna.”
9 Yakob padhai lii era, Rahel d'ai
le era èèna dènge kahib'i ama na.
Nèngu ka dhu biasa ladhe-leru si.
10 Ropa Yakob nèdhi Rahel dènge
kahib'i sèra, la'e dènge ka pa'eso
eele hadhu dhu saguru hèb'a èi na.
Ka na panginu badha to'o na sèra.
11 Èle ka, la'e uu Rahel, dènge
tangi.

✡ **28:14** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 3:25, Galati 3:8 ✡ **28:17** Yohanis 1:51

12 Ka na lolo dènge Rahel, aku nèngu na, “Ari! Ja'a ne, ana nèti Ribka, ana hèni ama mu.” Hèia Rahel rai sa èmu la'e, peka dènge ama na.
13 Ropa Laban tadèngi lii lolo Rahel, dhu peka na Yakob ana nèti ana hèni na Ribka, ka la'e dènge ka, soru nare Yakob. Ropa na d'ai, liku nare Yakob, ka na uu, hèia gale nèti dènge ka, lasi asa èmu na. Ka Yakob lolo aa'i-aa'i dènge to'o na.
14a Hèia Laban lii, aku nèngu na, “Mema tare'a! Èdhi dua ti dhu pa'a'ari.”

Yakob nare Lea dènge Rahel, j'aj'i dhèu èmu na

14b Ropa Yakob pea dènge rèngu d'ai ca hèru,
15 Laban padhai lii dènge ne, aku nèngu na, “Yakob! Ja'a ko'o boe, sèna ka èu sab'a hia ja'a dènge iia-iia d'ara, lula èdhi se dhu pa'a'ari. De èu neo sèna ka rui-j'aj'èra èu ja'a b'ae ca ngaa?”
16 Laban ne, dhu dènge ana bhèni dhèu dua. Dhu uru, ngara na Lea. Aa ari na, ngara na Rahel.
17 Lea ne, musi madha na ako ahu.* Te ngaa Rahel, rèhu na bhèni iia, aa ngi'u na saraga bia.
18 Yakob d'èi risi Rahel. Ka na peka dènge Laban, “Ladhe to'o ku mo'o, ja'a sab'a hia to'o ku pidhu tèu, sad'i to'o ku hia ja'a madhèdi dènge Rahel.”
19 Hèia Laban dhaa, aku nèngu na, “Ja'a ko'o! Be'a risi, ja'a paleo èu dènge Rahel, lula èdhi dua ti dhu a'ari. Mage dhoka na madhèdi dènge dhèu leo. De mu pea mi ne'e, sèna ka sab'a hia ja'a.”
20 Ka Yakob sab'a hia Laban pidhu tèu, sèna ka na bisa madhèdi dènge Rahel. Lula na d'èi madhe-madhe Rahel, nèti èèna ka, pidhu tèu èèna, na pangee nuka sèmi pèri-pèri lod'o di.
21 Ropa risi nèti pidhu tèu, ka na pasanèd'e Laban, aku nèngu na, “To'o! Ja'a sab'a le hia to'o ku pidhu tèu, de paleo ka ja'a dènge Rahel.”
22 Hèia Laban tao tatao, ka na nèru aa'i rae lesa ètu rae èèna.
23-27 Ropa d'ai mèda èèna, Laban hia boe Rahel, te ngaa na pua Lea maso asa d'ara paleo Yakob. Ka Yakob j'unu dènge ne. Asa bèli èèna, Yakob heka ne'a kèna, nèngu dhu leo dènge Lea di. Hèia Yakob la'e patao dènge Laban, aku nèngu na, “Nga tao ka, to'o pasèru ja'a sèmi ne'e? Ja'a sab'a sèmi ènu pidhu tèu kateme hia mi èu, sèna ka bisa abhu Rahel! Nga tao ka to'o pasilu dènge Lea?”
Ka Laban dhaa, “Baku nasa ku! Madhutu ad'a ji'i ètu rai ne'e, ari bisa boe leo uuru èmu nèti a'a. De be'a risi sèmi ne'e! Èu mate hari ku pidhu lod'o, d'ai èle tatao ne, heka èu abhu Rahel kèna. Sad'i èu sab'a hari hia ja'a pidhu tèu.” Hèia Laban pangèd'u dènge ènu bhèni èci, hia mi Lea. Ngara na Silpa.
28 Lii padhai Laban deo na, Yakob d'èi kahèi. Nèti èèna ka, èle tatao ne pidhu lod'o, ka Laban pamadhèdi hari Yakob dènge Rahel.
29 Ka Laban hia ènu na dhèu bhèni èci, ngara na Bilha, sèna ka j'aj'i mi ènu Rahel.
30 Hèia Yakob pa'èci ka dènge Rahel. Na d'èi risi Rahel nèti Lea. Ka Yakob sab'a hari hia to'o na pidhu tèu.

Ana-ana Yakob

31 Te ngaa LAMATUA ne'a le, Yakob sue risi Rahel nèti Lea. Nèti èèna ka, Na hia Lea nara iisi ana. Te ngaa Rahel abhu boe ana.
32 Hèia Lea dènge babia, ka nara iisi ana mone ca dhèu. Na pangare ne, *Ruben* (dhu sasoa na ‘mèdhi si, abhu ana’),† lula na peka na, “LAMATUA ladhe nèdhi le sasusa ja'a. Nèti èèna ka, limuri ne, dhèu èmu ja'a tao madha-dhilu mi ja'a.”
33 Ka Lea dènge hari babia, hèia nara iisi hari ana mone èci. Na pangare ne, *Simeon* (dhu sasoa na,

* **29:17** Lii Ibrani ètu ne'e, mèu iia boe. † **29:32** Madhutu lii Ibrani, ‘Ruben’ sasoa na ‘mèdhi, abhu ana’. Aa lii na oe sama sèmi lii èci, dhu sasoa na ‘na ladhe nèdhi sasusa ja'a’.

ele boe ‘dhèu tadèngi le’), lula na peka na, “LAMATUA dhu ne'a na, dhèu èmu ja'a sue boe ja'a. Tu d'ai èèna ka, Na hia ja'a ana dhèu èci hari.”

34 Èle èèna ka, Lea kad'o hari ana èci, ka nara iisi ana mone ca dhèu. Na pangare na *Lewi*,‡ lula na peka na, “Dènge ana ne'e ne, èle dènge lii langu ja'a. D'ara dhèu èmu ja'a, pa'èki dènge ja'a, lula ja'a matana hia ne ana mone, dhèu tèlu kèna.”

35 Ka Lea dènge hari babia ca tèka, hèia nara iisi ana mone èci. Na pangare na, *Yahuda* (dhu sasoa na ele boe ‘koa-kio’), lula na peka na, “Dènge j'ara ne'e ne, ja'a neo koa-kio LAMATUA!” Èle ka, Lea dènge heka ana.

30

1 Te ngaa Rahel dhu abhu mèka ana. Nèti èèna ka, nèngu tèke d'ara dènge a'a na. Hèia na peka dènge dhèu èmu na, “A'a! Hia ku ja'a ana laa, ma. Ladhe aad'o, be'a risi ja'a madhe ka laa.”

2 Te ngaa Yakob jèke ne, aku nèngu na, “Èu ngee na, ja'a ne, Lamatua, ho bisa hia èu ana!?”

3 Ka Rahel b'ala na, “Sèmi ne'e: hua iia èu more Bilha, ènu ja'a na. J'unu dènge ne, sèna ka na matana hia ja'a ana.”

4 Hèia na pangèd'u Bilha mi dhèu èmu na. Ka Yakob j'unu dènge ne.

5 Ka Bilha dènge babia, hèia nara iisi ana mone ca dhèu.

6 Hèia Rahel padhai lii, aku nèngu na, “Ama Lamatua nanene le lii manèngi-mangaj'i ja'a. Nèti èèna ka, Na hia ja'a ana mone ca dhèu. Ama Lamatua pama'ète le, lii langu ja'a dènge mola-mola.” Ka na pangare ana ne, *Dan* (dhu sasoa na ‘pama'ète lii’).

7 Èle èèna ka, Bilha dènge hari babia, ka nara iisi ana mone èci.

8 Ka Rahel peka, aku nèngu na, “Ja'a limuri ne pa'uji dènge a'a ku, ka ja'a segi.” Nèti èèna ka, na pangare ana na, *Naftali* (dhu sasoa na ‘pa'uji’, do ‘pa'ère’).

9 Ropa Lea ne'a na nèngu ne dènge heka ana, ka na paleo ènu na Silpa dènge Yakob.

10 Ka Silpa nara iisi ana mone ca dhèu.

11 Hèia Lea peka na, “Kalua ja'a, mèngi le.” Ka na pangare na, *Gad* (dhu sasoa na ‘kalua mèngi’).

12 Ka Silpa nara iisi hari ana mone èci.

13 Hèia Lea padhai lii, peka na, “Waa! Limuri ne, ja'a heka karej'e kèna! Mi laladhe ee, te bèli-camèd'a, dhèu bhèni aa'i-aa'i ra, peka na ja'a ne oto bia.” Nèti èèna ka, na pangare ana ne, *Aser* (dhu sasoa na ‘karej'e’).

14 Ca lod'o, lèke dènge hèru puu-g'ètu are, Ruben la'e asa d'ara j'ami. Na rage ana aaj'u ca kapua dhu j'aj'i sèmi èi na'i ho hia dhèu bhèni abhu kolo. Ka Ruben nèti hia ina na Lea. Ropa Rahel nèdhi, ka na peka dènge Lea, aku nèngu na, “A'a! Bagi ku ja'a ciki, èi na'i dhu Ruben nèti èèna.”

15 Te ngaa Lea b'ala, aku nèngu na, “Wee! Èu ne seli-kolane! Parame more le dhèu èmu ja'a. Te ngaa roca mèka na. Mu neo hari unu aj'u èi na'i èèna nèti ana ja'a? Me'a heka makae d'ara!”

Te ngaa Rahel dhaa, “Sèmi ne'e, a'a! Ladhe ja'a abhu èi na'i na, mèda ne'e èu pa'èci dènge Yakob.” Ka Lea d'èi kahèi.

16 Ka pe d'ai loo nihia sa, Yakob lèpa nèti d'ara oka. Lea la'e soru nare ne, ka na peka, “A'a! Mèda ne, èu j'unu dènge ja'a! Lula ja'a dhu hèli kore le èu, dènge kab'ua èi na'i ana ja'a!” Ka mèda na, Yakob j'unu dènge Lea.

17 Ka Ama Lamatua tadèngi lii manèngi-mangaj'i Lea. Nèti èèna ka, na dènge babia, hèia nara iisi ana mone ka lèmi.

18 Hèia Lea pangare ana na, *Isas-kar*, (dhu sasoa na, ‘b'ae j'aj'èra’), lula na peka na, “Ama Lamatua

‡ **29:34** Lewi sasoa na ele boe ‘pa'èki’, do ‘paliku padètu-dètu’.

b'ae-baj'a le j'aj'èra ja'a, lula ja'a hia le Silpa madhèdi dènge dhèu èmu ja'a.”

19 Èle èèna ka, Lea dènge babia hari, hèia nara iisi ana mone ka èna.
20 Ka na peka, aku nèngu na, “Ama Lamatua parasee ja'a mèdha dhu be'a. Ka limuri ne, dhèu èmu ja'a hud'i pakab'ua ku ja'a, lula ja'a matana hia ne ana mone dhèu èna.” Nèti èèna ka, na pangare ana ne, *Sebulon* (dhu sasoa na ‘pakab'ua’).

21 Ka Lea nara iisi hari, te ngaa ana bhèni, ka na pangare na, *Dina*.

22 Te ngaa Ama Lamatua dhu bhèlu boe Rahel, ka sèmi lii manèngi-mangaj'i na. Nèti èèna ka, Na bhoke era ana na.
23 Hèia Rahel dènge babia, ka nara iisi ana mone ca dhèu. Ka na peka, “Ama Lamatua saku eele le d'ara makae ja'a.”
24 Hèia na pangare ana na *Yusuf* (dhu sasoa na ele boe ‘hud'i laa na hia tabha hari’), lula aku nèngu na, “Ja'a manèngi, sèna ka Ama Lamatua hia ja'a ana mone ca dhèu hari.”

Yakob tenge j'ara ho pa'ae badha-manu na

25 Lod'o Rahel nara iisi Yusuf, Yakob peka dènge Laban, aku nèngu na, “To'o! Ladhe mo'o, ja'a neo lèpa asa rai ètu-èsu ja'a.
26 Ja'a neo laku dènge ana-dhèu èmu ja'a. To'o, èu dhu me'a le, ja'a ne sab'a tèu-tèu nèti mad'ae d'ai loo nihia. De ja'a b'ae pama'ète le rèngu se. Nèti èèna ka, rèngu se, j'aj'i le unu ja'a ka teme aae.”

27 Hèia, aku to'o na, “Ana, ee! Èu nanene ku lii ja'a laa! Madhutu lii malare dhu ja'a abhu, Lamatua hia ja'a mamèngi lula èu.
28 De èu neo manèngi ca ngaa, peka, sèna ka ja'a b'ae! Sad'i èu baku tèke eele ja'a, te ngaa sab'a taruu hia ja'a.”
29 Ka Yakob peka, “To'o! Èu mèdhi unu mu le, sasab'a-la'a ja'a. Nèti èèna ka, badha-manu to'o se, bèba-kacanga.
30 Lod'o dhu ja'a dhae mai mèka, mèdha-panyau to'o ku ae èèna mèka. Te ngaa limuri ne, to'o kaja le. Lamatua pala-bagi le to'o ku mamèngi, lula sasab'a-la'a ja'a ka. Te d'ai le lod'o na, sèna ka ja'a sab'a hia ana-dhèu èmu ja'a.”
31 Hèia Laban karèi ne, aku nèngu na, “De sèmi èèna na, ja'a b'ae èu tasamia?”
Ka Yakob dhaa, peka na, “To'o ku, hia ia ka ja'a ngaa-ngaa. Te ngaa badha-manu to'o ku, ja'a ladhe-leru taruu, sad'i mu tao ku j'ara èci.
32 Ladhe mo'o, deo ne'e kahèi, ja'a laku asa badha-manu to'o sèi, ho hag'e si. Mia dhu dènge boe katèd'a aa dènge boe karata, sèra sa unu to'o ku taruu. Te ngaa mia dhu dènge katèd'a aa dhu karata, hia mi ja'a. Dènge kahib'i-kalèbho dhu mèdhi, ja'a kora aa'i si. Se'e se, hud'i laa j'aj'i mi bab'ae rui-j'aj'èra ja'a.*
33 D'ai lod'o limuri, pe to'o me'a ja'a ne sab'a dènge mola, do aad'o. Sad'i lake more, mai ho mu parisa badha-manu ja'a. Ladhe mu abhu kahib'i-ka'ia dhu dènge boe katèd'a, aa dhu karata boe, do, kahib'i-kalèbho dhu pudhi, èèna na, dhu me'a le èèna, ja'a mana'u badha-manu to'o.”
34 Ka Laban d'èi kahèi, aku nèngu na, “Oo! J'ara na sèmi èèna ka.”
35 Te ngaa ètu d'ara lod'o èèna kahèi, Laban hag'e dènge badha dhu katèd'a, dhu karata, dènge kahib'i-kalèbho dhu mèdhi. Ka na pangèd'u mi ana na si, ho ladhe-leru.
36 Hèia eo rèti ka badha se asa era èci dhu kaj'èu na tèlu lod'o kako haga nèti era Yakob si. Ka Yakob madhenge ka badha dhu ata se.
37 Èla èèna ka, Yakob poro nare dadana aaj'u nèti aj'u tèlu rupa. Ka

* **30:32** Uru èèna, dhèu pangee kahib'i-kalèbho dhu pudhi, dhu be'a. Rèngu sèra ae. Aa kahib'i-kalèbho dhu mèdhi, karehe. Te ngaa rèngu se, ciki di. Kahib'i-ka'ia dènge kalèbho dhu katèd'a aa dhu karata sèra, ciki oo'e di.

na caci pakarata ka'uri aj'u sèra, tao strep-strep.
38 Hèia aj'u dhu strep-strep se,
na tèke asa d'ara karab'a kahib'i.
Badha se dhu tema le pa'ango aa
paleo ètu era èèna.
39 De ladhe badha se paleo ètu
madha aj'u strep-strep se, ra matana
ana dhu rèu ra katèd'a dènge
karata.
40 Ka ladhe badha Laban se neo
paleo, Yakob patangare si asa kahib'i
dhu katèd'a dènge karata sèra.
Hèia ana dhu ra matana sa rèu ra
katèd'a dènge karata kahèi. Dènge
j'ara sèmi èèna ka, badha na asa
ae. Ka na pacèri eele si nèti badha
Laban sèra.
41 Ropa badha dhu èra neo paleo,
Yakob nare kadhèli aj'u dhu strep-
strep sèra, tao mi d'ara karab'a ètu
madha si.
42 Te ngaa ladhe kahib'i dhu
roe dènge malaka-god'a neo paleo,
Yakob soro tèke si. Ka badha dhu
roe, sèra unu to'o na Laban. Aa mia
dhu èra, sèra unu nèngu.
43 Dènge j'ara ne'e ne, Yakob
j'aj'i dhèu kaja-su'i. Ka kahib'i-
ka'ia na, kahib'i-kalèbho na, onta
na, keled'ei na, dènge ènu na bhèni-
mone, udhu sobhu-sobhu.

31

Yakob rai tèke eele Laban

1 Ca tèka, Yakob tadèngi lii padhai
ana-ana Laban se, aku rèngu na,
“Kakaja-sasu'i Yakob sèra, lula na
kao nare aa'i mèdha-panyau ama
èdhi.”
2 Yakob nèdhi kahèi rèhu to'o La-
ban mare heka, aa be'a heka dènge
ne, sèmi uru èèna.
3 Hèia LAMATUA peka dènge
Yakob, “D'ai le lod'o, ho èu lèpa asa
ina dènge ama mu. Ja'a palere-lere
dènge èu.”
4 Ka Yakob hia dhèu lasi paroa Ra-
hel dènge Lea, sèna ka mai paraga
dènge ne ètu era ani badha, ètu
d'ara mamoo.
5 Hèia na peka dènge ra, aku
nèngu na, “Limuri ne, ja'a ladhe-
ladhe na, ama miu na rèhu na mare
heka dènge ja'a. Aa babe'a na mi
ja'a, sèmi heka uru èèna. Te ngaa
Ama Lamatua dhu ama ku sogo-tagu
èèna, palere-lere dènge ja'a.
6 Miu dua mi se me'a le, nèbhu
nare sange ne'e, ja'a j'aj'i kuli ètu
ama miu!
7 Te ngaa sèmi èèna, d'ara na la'e
kahèi, ka na kapod'e-kabèli taruu
ja'a. Ka na ub'a rui-j'aj'èra ja'a,
canguru hari kèna. Masi ka sèmi
èèna, Ama Lamatua j'aga pa'èra
ja'a.
8 Lod'o ama miu peka na, ‘Badha
dhu rèu ra katèd'a sèra j'aj'i mi unu
èu,’ ho ladhe lod'o badha se matana,
ana dhu katèd'a hua-hua. Lod'o leo
hari, na peka, ‘Badha dhu karata
sèra, j'aj'i mi unu èu,’ ka badha se
matana ana karata aa'i-aa'i.
9 Ama Lamatua ad'u sèmi èèna na,
sèna ka nare aa'i badha-manu ama
miu èèna, ho hia mi ja'a.
10 Ca tèka, ropa badha se paleo,
ja'a kèdhi ètu d'ara nii, dhu peka
na, badha mone aa'i-aa'i dhu paleo,
abhu dhu katèd'a aa dhu karata hèi.
11 Ka ana pajuu Lamatua nèti
sorga paroa ja'a, peka na, ‘Yakob!’
Hèia ja'a dhaa, ‘Tasamia,
Lamatua?’
12 Ka na lii, ‘Ladhe ku laa! Badha
mone dhu paleo sèra, dhodhoka
dhu karata dènge katèd'a di. Ja'a ka
ad'u sèra sa, lula Ja'a dhu kèdhi le,
ngaa dhu Laban tao mi dedha èu.
13 Ja'a ne, Ama Lamatua, dhu
pad'elo iisi mi èu ètu Betel èèna.
Ètu era nèi, èu patitu hadhu, ka mu
bhori èi mènyi ètu dedha na, ka èu
sogo-tagu Ja'a. Ka èu pa'èki lii pajaji
dènge Ja'a ètu nèi. De kèd'i ka,
tèke eele ka rai ne'e ne, lamu ka asa
kabarai ina-ama èu.’ ”
14 Hèia Rahel dènge Lea b'ala lii
na, aku rèngu na, “La'a ma! Ji'i
dènge heka pusaka ngaa-ngaa nèti
ama ji'i Laban.
15 Nèbhu nare sange ne'e, mone
heka ne tao ji'i sèmi dhèu leo kara
sa. Na pahie eele le ji'i se. Ka na'e
aa'i le kab'ua-kadheli ji'i se.

16 De mèdha-panyau dhu Ama
Lamatua nare sèra nèti ama ji'i
Laban, aa'i-aa'i sèra j'aj'i le unu èdhi
dènge ana-ana èdhi se. De ladhe
aku Lamatua tasa mera mia, te'a
dhoka madhutu di!”
17-18 Èle èèna ka, Yakob lalau
mèdha-panyau na. Hèia na paca'e
ana-dhèu èmu na asa dedha onta
lasi, aa na eo nèti badha-manu na
aa'i-aa'i, dènge mèdha-panyau dhu
na abhu ètu Padan Aram, ho lasi asa
rai Kana'an.
19 Lod'o èèna, Laban dhu la'e g'ute
rèu kahib'i-kalèbho na. Ka Rahel
mana'u nare patung mèdha sogo-
tagu ama na.
20 Aa Yakob si lasi palangu boe lii
dènge to'o na.
21 Na bau nèti aa'i mèdha-panyau
na, ka ra kako pamèri-mèri, lasi re
loko Efrat, asa ledhe Gilead.

Laban la'e bate Yakob

22 Rarai Yakob si èèna d'ai tèlu
lod'o ku, heka Laban ne'a kèna.
23 Hèia Laban oru nare ka dhèu-
dhèu na, lasi bate Yakob si. D'ai
pidhu lod'o ku, heka ra paraga
dènge si ètu ledhe Gilead.
24 Ka d'ara mèda èèna, Lamatua
pad'elo iisi Na mi Laban ètu d'ara
nii. Na peka na, “Laban! Ladhe èu
padhai lii dènge Yakob, j'aga paie
hèb'a èu na.”
25 Mèda èèna, Yakob si dhu patitu
paleo ètu ledhe Gilead. Aa Laban
si patitu unu ra kaj'èu boe nèti era
èèna kahèi.
26 Èle ka, Laban mai paraga dènge
Yakob. Hèia na lii, aku nèngu na,
“Nga tao ka, èu rai mèti ana bhèni
ja'a se, dènge boe lii ugu-ge'e sa hèi?
Mu tao si sèmi dhèu dhu èu segi ètu
d'ara papara-pakèj'i.
27 Èu ne ad'a aad'o, palangu boe
sa hèi dènge ja'a! Ladhe èu peka
dènge ja'a be'a-be'a, ele boe ja'a tao
sisi-kau, ho ta'a-tinu boko-boko, ho
lere miu dènge lii sod'a,* heka ji'i
patabuli miu kèna.
28 Sasala èu èci hari ka, èu hia boe
ja'a uu ana-èpu ja'a hèi. Tatao èu ne
goa titu kèna!
29 Carui boe, ladhe ja'a ne neo
paj'èra èu! Te ngaa malo-malo ka
mèda-mèda na, Ama Lamatua dhu
ama mu sogo-tagu èèna, kai ja'a
peka na, ladhe ja'a padhai lii dènge
èu, ja'a hud'i j'aga paie-iie ku hèb'a
ja'a.
30 Mema, ja'a dhu ke'a le, èu
pakèd'i lula èu dhu neo le lèpa. Te
ngaa tasamia ka, èu mana'u mèti
patung mèdha sogo-tagu ja'a?”
31 Hèia Yakob b'ala, aku nèngu
na, “To'o baku nasa ku dènge ja'a!
Ja'a pakèd'i mau-mau èèna, lula ja'a
mage dhoka mo'o boe ja'a kèti ana-
ana se!”
32 Te ngaa Yakob dhu ne'a nare
boe, na dhèu èmu na Rahel ka dhu
mana'u nèti. Ka na lii, aku nèngu
na, “To'o! Mèdha sogo-tagu èèna,
mu tenge ne! Ladhe mèdhi ètu cee,
huku pamadhe ne. Parisa aa'i mèu-
mèu. Ladhe abhu kahèi pusaka to'o
dhu leo, more aa'i si. Hud'i laa, dhèu
se'e se j'aj'i sakasii.”
33 Hèia Laban la'e parisa ka asa
d'ara paleo se èci-èci. Na la'e uru
asa d'ara paleo Yakob. Èle ka, la'e
asa d'ara paleo Lea. Èle ka, la'e asa
d'ara paleo ènu se dua ra. Te ngaa
abhu boe ngaa-ngaa. Paleo Rahel
limuri tèka.
34 Te ngaa Rahel dhu huni le
mèdha sogo-tagu sèra ètu d'ara
lalaka onta. Ka na madhèdi ètu
dedha. D'ai d'ara paleo ne, Laban
tenge paie-iie, te ngaa na rage boe.
35 Hèia Rahel peka dènge ama na,
aku nèngu na, “Ama mage mu nasa
kahèi. Te ja'a bisa boe titu, lula ja'a
abhu hèru.” Masi ka sèmi èèna,
Laban tenge taruu, te ngaa abhu boe
mèdha sogo-tagu sèra.
36 Ka Yakob nasa, hèia na pajèka
dènge Laban, aku nèngu na, “Ja'a
ne tao bhelu ngaa mi to'o? Ka to'o

* **31:27** Madhutu lii Ibrani peka na, ‘sod'a pake dènge dere iiki aa dènge alat musiik dhu pake dhari sanár’.

mai bate ja'a, sèmi dhu ja'a ne, dhèu bhelu-katub'a sa!
37 Mèdha-panyau ja'a, to'o ceb'e eele si. De mu abhu ngaa? More ka mai tèke mi madha ne, sèna ka aa'i-aa'i ti tèdhi. Aa hud'i laa, dhèu se'e ka dhu pama'ète mèdha èèna unu cee.
38 Dua nguru tèu kèna, ja'a sab'a kuli mi to'o. Lod'o ja'a madhenga badha-manu to'o, ci'u sa legu boe. Aa ku'a kèdhi boe ci'u sa hèi!
39 Ladhe badha hui-hahi hui, kadhi pamadhe badha to'o ci'u, ja'a peka boe, te ngaa ja'a gati. Aa ladhe dhèu mana'u, to'o pua ja'a gati, masi ka ja'a sala boe.
40 Ladhe re mèu, madha lod'o ai pamango ja'a. Aa ladhe mèda, ja'a maringi rig'i-rig'i. Ja'a pasaruru boe ciki sa, toke mèu rai, lula madhenge badha-manu to'o.
41 Mema tare'a, dua nguru tèu èèna! Ja'a sab'a canguru èpa tèu, sèna ka abhu ana bhèni to'o, dhèu dua se. Ka ja'a sab'a hari èna tèu, sèna ka ja'a unu badha-manu se'e. J'aj'i kuli nèbhu nare sange èèna, te ngaa to'o pakura rui-j'aj'èra ja'a d'ai canguru hari.
42 Malo-malo ka, dènge Ama Lamatua, dhu baki ku Abraham, dènge ama ku Isak, dhu sogo-tagu Ne. Ladhe Na leru boe ja'a ne, ele boe to'o hia ja'a lèpa dènge ai hua da'u-da'u. Te ngaa Ama Lamatua dhu pa'abhe boe musi madha Na mi j'aj'èra ja'a, aa Na tao madha-dhilu mi sasab'a-la'a ja'a aa'i-aa'i. Nèti èèna ka, mèda deo na, Na mai kai to'o, sèna ka baku lii sakaa dènge ja'a."

Yakob dènge Laban pa'èki lii pajaji

43 Ropa nanene nare lii padhai Yakob, ka Laban dhaa, aku nèngu na, "Sèmi ne'e! Bhèni dua se, ana ja'a. Ana dhu ra matana se, aa'i-aa'i ra èpu ja'a. Badha-manu aa'i-aa'i se, unu ja'a. Aa'i-aa'i dhu èu ladhe mèdhi ètu se'e se, unu ja'a. Te ngaa ja'a neo tao si, tasamia? Ja'a bisa boe magee si.
44 De be'a risi, èdhi dua ti pa'èki lii pajaji. Sèna ka lii pajaji èèna ka dhu èki èdhi dua ti."
45 Hèia Yakob nare ka hadhu aae cue, na patitu ètu èèna, sèna ka j'aj'i mi tadha.
46 Hèia Yakob pua dhèu sab'a na, lasi udhu hadhu. Ka ra madhèdi ra'a-rinu ètu era èèna, padètu dènge hadhu sèra.
47 Hèia Laban pangare hadhu udhu sèra, *Yegar Sahaduta*. Te ngaa Yakob pangare na, *Galeed*.†
48 Ka Laban padhai lii, aku nèngu na, "Hadhu udhu se, j'aj'i sakasii mi èdhi dua ti." Nèti èèna ka, era èèna ngara na, Galeed.
49 Laban pangare kahèi era èèna, *Mispa* (dhu sasoa na 'era j'aga dhu dedha'), lula na peka na, "Pe èèna na, LAMATUA ka dhu j'aga èdhi dua ti, ho masi ka dua ti pakaj'èu, baku kako eele lii pajaji ne.
50 Ladhe èu tao karehe ana ja'a se, do leo-èmu dènge bhèni leo hari, tatu ja'a ke'a boe. Te ngaa mu sanèd'e! Ama Lamatua ka dhu j'aj'i sakasii mi èdhi dua ti.
51-52 Èu ladhe ku hadhu dhu patitu ne, dènge hadhu dhu udhu se. Sanèd'e, hadhu se'e ka dhu j'aj'i mi too dènge lane. Èu bisa boe kako seli hadhu se, ho tao bhelu mi ja'a. Aa ja'a kahèi bisa boe kako seli hadhu se, ho tao bhelu mi èu.
53 Dua ti pa'èki lii pajaji ne, dènge kolongara Ama Lamatua nèti bèi-baki èdhi. Nuka Ama Lamatua nèti baki mu Abraham dènge baki ja'a Nahor. Nèngu èèna ka, dhu j'aj'i hakim, sèna ka pama'ète lii èdhi dua ti."
Ropa nanene nare, hèia Yakob j'oka soo-subha dènge kolongara Ama Lamatua, dhu ama na Isak sogo-tagu.
54 Èle èèna ka, Yakob roro badha, ho j'aj'i mi korban hia mi Lamatua ètu ledhe èèna. Hèia na paroa dhèu

† **31:47** Madhutu lii Aram, *Yegar Sahaduta* sasoa na 'hadhu sakasii'. Madhutu lii Ibrani, *Galeed* sasoa na 'hadhu sakasii' kahèi.

aa'i-aa'i mai ra'a-rinu pa'èci, ka ra
beke d'ai lod'o rea.
55 Asa bèli mad'ae èèna, Laban
la'e liku dènge uu ana-èpu na aa'i-
aa'i ra. Ka na hia si mèngi-nale,
hèia na lèpa hari asa rai na.

32

Yakob madha'u paraga dènge a'a na Esau

1 Èle èèna ka, Yakob si kako taruu.
Hèia ana pajuu Lamatua nèti sorga
sèra mai paraga dènge ne.
2 Ropa ladhe nèdhi si, na lii, aku
nèngu na, “Era ne'e ne, sèmi era ae
sordad'u Lamatua!” Nèti èèna ka,
era èèna na pangare na, *Mahanaim*
(dhu sasoa na ‘dua era ae iisi’).
3 Ka Yakob pua dhèu na pèri-pèri
lasi uuru asa rai Edom (nuka Seir),
sèna ka lasi peka dènge a'a na Esau,
ho ne'a mamai na.
4 Hèia Yakob peka dènge si, aku
nèngu na, “Lami peka dènge a'a
ku Esau, sèmi ne'e: ‘Lamatua Esau!
Ènu mu Yakob, hia ji'i ngèti lii
karej'e-karae mi a'a na. Peka na,
“Karèi nèti ja'a pakèd'i, toke sange
ne'e ne, ja'a pea ètu d'ara èmu to'o
Laban.
5 Limuri ne, ènu lamatua na
dènge le unu sapi, keled'ei, rupa-
rupa kahib'i, dènge ènu bhèni-
mone. Ja'a hia uru dhèu se'e dhiu,
ho peka dènge a'a ku, mamai ja'a
ne. Ja'a sanao sèna ka a'a ku sèmi
ja'a dènge d'ara kateme.” ’ ” Èle ka
dhèu se lasi.
6 Ropa dhèu se lèpa hari mai, ra
lolo dènge Yakob, aku rèngu na, “Ji'i
paraga le dènge a'a mu Esau. Nuka
na mai re limuri nèi, dènge dhèu
na èpa ngasu dhèu mone, neo mai
paraga dènge èu.”
7 Ropa na tadèngi nare, sangasa
Yakob rèbha-rèbha, aa na madha'u
ae. Ka na hag'e eele dhèu na dènge
badha-manu j'aj'i mi dua kaboko.
8 Na pangee, “Ladhe Esau mai, ho
na age kaboko dhu uru, na kaboko
dhu limuri bisa rai, tenge sod'a.”
9 Hèia Yakob manèngi-mangaj'i,
aku nèngu na, “Ama Lamatua! Èu
j'aj'i Lamatua nèti baki ja'a Abra-
ham, aa nèti ama ku Isak. Nanene
ku lii manèngi ja'a la! Uru èèna,
Lamatua ka dhu hia ja'a lèpa asa
a'ari ja'a, ètu kabarai ne'e. Lamatua
ka dhu moa tèke, peka na pe
Lamatua uri pamola j'ara.
10 Ja'a ne madhutu mola-mola na,
bisa boe abhu sasue dènge mamako
Lamatua. Uru èèna, lod'o ja'a pège
loko Yarden, ja'a kèti dhoka tatea
di. Te ngaa limuri ne, ja'a lèpa
kèti dènge dhèu dua nau, aa dènge
badha-manu ae.
11 Ja'a mangingi, mage dhoka a'a
ja'a Esau, mai pare pamadhe ji'i aa'i-
aa'i mi. De ja'a manèngi sèna ka
Ama Lamatua hia mamuri mi ja'a,
dènge ana-dhèu èmu-kamali aa'i-
aa'i mi.
12 Lamatua dhu jaji tèke, èèna na
pala-bagi mi dedha ja'a mamèngi
ae-ae, aa hia ana-èpu ja'a bèba-
kacanga, sama sèmi salae ètu
nebhe dhasi, dhu dhèu ige rare boe.”
13 Èle ka, Yakob si j'unu ètu era
èèna. Asa bèli èèna, na hag'e badha
pèri-pèri ngi'u ho rèti hia a'a na.
14 Na pili nare kahib'i rena dua
ngasu ngi'u, kahib'i mone dua
nguru ngi'u, kahib'i-kalèbho rena
dua ngasu ngi'u, kahib'i-kalèbho
mone dua nguru ngi'u,
15 onta rena tèlu nguru ngi'u
dènge ana susu, sapi rena èpa
nguru ngi'u, canguru ngi'u sapi
mone, keled'ei rena dua nguru
ngi'u, dènge canguru ngi'u keled'ei
mone.
16 Ka na hag'e ka badha se, èci-èci
ka dènge anga na. Hèia na papala
ka, èci-èci dènge ana madhenge na.
Ka na peka dènge dhèu se'e, aku
nèngu na, “Miu kako uuru. Pe
ja'a dhiu. Te ngaa mi palaladha ho
kaboko èci pakaj'èu nèti kaboko dhu
leo sèra.”
17 Ka na peka dènge kaboko dhu
uuru tèka, aku nèngu na, “Ladhe
a'a ku Esau paraga dènge èu, aa na

karèi, peka na, ‘Èu lamu mia? Èu ne, ènu nèti cee? Badha-manu se, unu cee?’
18 Na mi dhaa, peka na, ‘Badha-manu se, unu ènu mu, Yakob. Na pa'adhu hia a'a na, Esau. Te ngaa nèngu nuka nèti limuri nèi.’ ”
19-20 Lii sèmi èèna, na peka kahèi dènge dhèu madhenga badha ca-hag'e sèra hèi, aku nèngu na, “Ladhe mi paraga dènge a'a ku Esau, mi hia ne badha-manu se. Aa mi peka dènge ne, ja'a re limuri.” Lula madhutu a'abhu Yakob, na hia badha se aa'i-aa'i mi Esau, èèna na Esau sèmi nèngu dènge be'a.
21 Nèti èèna ka, na hia uuru rèti badha se. Te ngaa mèda èèna, nèngu pea ètu èèna era.

Yakob palèka dènge Lamatua

22 Mèda na, Yakob kèd'i, ka na pua dhèu èmu na dhèu dua, dènge dhèu èmu piara dhèu dua, dènge ana na dhèu canguru èci sèra, lasi uuru pège asa cabèka loko Yabok.
23 Ropa ra d'ai ca bèka loko, ka na hia aa'i mèdha-panyau na asa nèi.
24 Te ngaa Yakob pea ka mesa-mesa ètu èèna. Hèia dhèu mone èci mai, ka dua ra palèka d'ai oe mèu.
25 Ropa mone ne ne'a na nèngu segi boe Yakob, ka na kalabhe mi kolo keja Yakob, ka gage na tabod'a eele nèti era na.
26 Hèia mone ne lii, aku nèngu na, “Patabuli ja'a, te ciki hari, lod'o rea kèna.”
Te ngaa, aku Yakob na, “Èu hia ja'a mèngi-nale, heka ja'a patabuli èu kèna!”
27 Ka mone ne karèi ne, “Ngara èu ne, cee?”
Na dhaa, peka na, “Yakob.”
28 Hèia mone ne lii hari, aku nèngu na, “Èu ngara heka Yakob. Te ngaa mulai nèti deo ne'e ne, dhèu paroa èu, *Isra'el*, lula èu lab'a le dhèu rai-haha dènge Ama Lamatua, ka èu segi.” (Ngara Isra'el sasoa na ‘dhu palèka dènge Ama Lamatua’.)
29 Ka Yakob karèi ne, “Èu peka ku ngara èu la.”
Te ngaa mone ne peka na, “Èu neo me'a ngara ja'a, tao ngaa?” Hèia na hia mèngi-nale mi Yakob ètu era èèna.
30 Ka Yakob padhai lii, aku nèngu na, “Ja'a kèdhi le Ama Lamatua madha dènge madha, te ngaa ja'a mamuri era.” Nèti èèna ka, Yakob pangare era èèna, *Peniel*, dhu sasoa na, ‘Rèhu Lamatua’.
31 Ropa Yakob tèke eele era èèna, lod'o dhu rea le. Te ngaa na kako ged'a, lula gage na tabod'a.
32 Nèti èèna ka, toke d'ai sange ne'e, dhèu Isra'el ra'a boe sisi isi lasona, lula Lamatua kalabhe pata-bod'a eele gage bèi-baki ra Yakob.

33

Yakob paraga dènge a'a na Esau

1 Ètu d'ara lod'o èèna kahèi, Yakob ladhe nèdhi Esau, dènge dhèu na èpa ngasu sèra, mai asa rèngu. Ka na papala ana na mi ina ra èci-èci.
2 Na hia dhèu èmu piara sèra dènge ana ra kako uuru. Èle ka, Lea dènge ana-ana na, heka Rahel dènge ana na Yusuf limuri tèka.
3 Te ngaa Yakob kako uuru nèti rèngu aa'i-aa'i ra. Ropa na padètu dènge a'a na, na patitu kètu urutuu, ka na pacud'u d'ai rai pidhu hari.
4 Te ngaa lod'o Esau ladhe nèdhi ari na, rai dènge ka, la'e liku nare Yakob. Dua ra paliku dènge pa'uu. Hèia dua ra tangi d'ara pèd'a.
5 Ropa Esau nèdhi bhèni dènge ana-ana si, ka na karèi, aku nèngu na, “Se'e se, cee ka se'e?”
Ka Yakob peka, “Rèngu se'e se, dhu Ama Lamatua pala-bagi hia ja'a, ènu a'a ku ne.”
6 Hèia dhèu èmu piara na, dènge ana niki ra lasi pahaha iisi ètu madha Esau.
7 Èle ka, Lea dènge ana-ana na, lasi pahaha iisi mi Esau kahèi. Dhu lasi limuri, Yusuf dènge ina na Rahel lasi pahaha iisi mi Esau kahèi.
8 Èle èèna ka, Esau karèi, aku nèngu na, “Èu pa'adhu badha pèri nau sèi, èu neo tao ngaa?”

Hèia Yakob dhaa, aku nèngu na, “Sèmi ne'e, a'a! Ja'a hia mi a'a ku, sèna ka a'a ku sèmi ja'a dènge d'ara taleo.”
9 Te ngaa Esau peka, “Ja'a dènge mèdha-panyau ae kahèi. De hia ia ka ja'a ngaa-ngaa.”
10 Te ngaa Yakob b'ala, peka na, “Baku, a'a. A'a ku hud'i sèmi la mèdha se, sèna ka j'aj'i mi tadha, peka na, a'a ku sèmi ja'a dènge d'ara taleo. Te ropa a'a ku b'ui mari, ka ja'a sèmi dhu kèdhi b'ui mari nèti Ama Lamatua.
11 De ja'a manèngi, a'a ku sèmi la mèdha-panyau dhu kab'ua aad'o se. Lula Ama Lamatua be'a titu kèna dènge ja'a ne. Nèti èèna ka, Na hia ja'a unu ngaa-ngaa se aa'i-aa'i.” Lula Yakob pamako taruu, no'o do no'o boe èèna ka, Esau sèmi nare kahèi.
12 Hèia Esau peka dènge Yakob, aku nèngu na, “Ladhe sèmi èèna, miu pa'èra ho lati palere. Ja'a lere miu.”
13 Te ngaa aku Yakob na, “Hud'i laa, a'a! A'a ku ladhe mèdhi unu mu. Ana mu se, ana iiki ae era. Rèngu se dhae èra èèna mèka. Aa badha ae ka dhu heka matana. Ladhe ta pakaseti si kako pamèri, ètu d'ara ca lod'o, èèna na madhe aa'i si.
14 De be'a risi, a'a ku si kako uuru. Pe ji'i kako mau-mau dhiu. Ladhe èèna na, ja'a dhiu ngad'o a'a ku ètu Seir.”
15 Hèia Esau lii hari, na peka, “Ladhe sèmi èèna, ja'a tèke eele dhèu ja'a se cahag'e, sèna ka pad'elo j'ara hia miu.”
Te ngaa, aku Yakob na, “Hud'i laa, a'a, ee! Sad'i ja'a ke'a le, a'a ku sèmi ja'a dènge be'a.”
16 Tadèngi nare, Esau pakèd'i ka, tèke eele si, lèpa asa Seir.
17 Te ngaa nèti era èèna, Yakob la'e asa Sukot. D'ai nèi, na tao èmu dènge oka hia badha aa'i-aa'i ra. Nèti èèna ka, era èèna ra pangare na *Sukot* (dhu sasoa na ‘èmu pea taha’).
18 Te ngaa nèbhu boe ka, Yakob si kako nèti Padan Aram, lasi d'ai rae Sikem ètu rai Kana'an dènge sod'a-mole. Hèia ra patitu paleo, sèna ka ra pea padètu dènge rae èèna.
19 Rai dhu Yakob patitu paleo ne, hèli nare nèti Hemor, ana Sikem. Kab'ua rai ne, ca ngasu doi iia.
20 Ètu era ne, na pudhi hadhu, tao mei korban. Ka na pangare era ne'e, *El-Elohe-Isra'el*, dhu sasoa na ‘Ama Lamatua nèti Isra'el’.

34

Sikem tao pakarehe Dina, ana bhèni Yakob

1 Ca lod'o, Dina, ana bhèni Yakob dènge Lea, la'e pangad'o dènge bhèni anga-aangalai na ètu rae èèna.
2 Dhèu aae kabarai ne, ngara na Hemor, nèti suku Hewi. Ngara ana mone na, Sikem. Ca tèka, Sikem ladhe nèdhi Dina, ka rai nèti ne, hèia na tao pakarehe ne.
3 Sikem d'èi madhe-madhe Dina ne. Ka na solo mako, sèna ka Dina no'o dènge ne.
4 Hèia Sikem peka dènge ama na, aku nèngu na, “Ama! Lamu karèi Dina hia ja'a, sèna ka ja'a madhèdi dènge ne.”
5 Tatao Sikem ne, Yakob dhu tadèngi le, te ngaa na mau-mau, aa tao boe ngaa-ngaa. Te lod'o èèna, ana mone na sèra, ètu d'ara pad'a madhenge badha rèngu. Ka na mate si mai ku.
6 Lod'o èèna, Hemor, ama Sikem, mai padhai lii dènge Yakob, ho neo karèi Dina hia Sikem.
7 Ètu talora dua ra padhue-padhai era, ana-ana Yakob lèpa nèti d'ara pad'a. Ropa ra tadèngi Sikem dhu tao pakarehe le ana hèni ra, ka d'ara ra pèd'a, ka ra nasa bia. Ka ra peka, “Madha j'ara dhu sèmi ne'e ne, lèke boe ètu Isra'el. De ji'i se sèmi boe dhèu tao bhelu-katub'a sèmi èèna.”
8 Ka Hemor pamako Yakob, aku nèngu na, “Ana ja'a Sikem d'èi tare'a-re'a ana èu Dina. De ja'a manèngi d'ara èu, sèna ka mo'o la, paleo ana bhèni èu dènge ne.

9 Ladhe mo'o ana-ana èdhi se pa-
leo iisi-aanga ra. Ana-ana mone nèti
miu, madhèdi dènge ana-ana bhèni
nèti ji'i. Sèmi èèna kahèi, ana-ana
mone ji'i madhèdi dènge ana-ana
bhèni miu.
10 Sèna ka èdhi pea pa'oru pa'èci
ètu d'ara rai ne'e. Sad'i miu d'èi era
mia èèna ka, mi pea la dènge boe
ngaa-ngaa. Mi d'aga, sèna ka abhu
kakaja ètu ne'e."
11-12 Hèia Sikem peka dènge ama
Dina dènge a'a na sèra, peka na,
"Miu se, sad'i manèngi ngaa, ja'a
dhoka madhutu di. Masi ka miu
manèngi doi pamèu madha, dènge
kab'ua pèri-pèri èèna ka, ja'a hia.
Sad'i mo'o ja'a leo dènge ana hèni
miu."
13 Te ngaa ana-ana Yakob se re'a
le, Sikem dhu tao pakarehe ana hèni
ra Dina. Hèia ra karihu-kahadhu, ka
ra bèle, peka mi Sikem dènge ama
na Hemor,
14 aku rèngu na, "Ji'i bisa boe hia
ana hèni ji'i leo dènge dhèu dhu
suna boe. Te èèna na, era makae ji'i
èèna!
15 Te ngaa j'ara na sèmi ne'e: Miu
se, hud'i sama ku sèmi ji'i, mone
aa'i-aa'i ra, ana iiki, dhèu kapai,
hud'i suna ku.
16 Ladhe miu madhutu j'ara ne'e,
èdhi heka paleo kèna. Aa ji'i pea
ètu rai ne'e hèi, sèna ka èdhi j'aj'i
mi èci.
17 Te ngaa ladhe miu madhutu boe
dad'èi ji'i, aa mo'o boe suna, ji'i
ngare hari ana hèni ji'i, ho kèd'i eele
rai ne'e."
18 Hèia Hemor dènge ana na
Sikem ro'o kahèi.
19 Te ngaa Sikem no'o heka mate,
lula d'ara na d'èi ae Dina. Dhèu isi
rai ètu èèna pakab'ua Sikem ne titu
kèna.
20 Ka Hemor dènge Sikem lasi asa
era pama'ète lii, ètu hèb'a tedhe rae
èèna, hèia ra padhue lii ne dènge
kabarai sèra. Ra peka, aku rèngu
na,
21 "A'ari aa'i-aa'i! Dhèu Isra'el se,
d'èi mamuri mera-milu dènge èdhi.
De hud'i laa ta pea pa'èci dènge
rèngu ètu dedha-rai ne'e. Rai ne ta-
leo, de èdhi bisa pea pa'èci aa'i-aa'i
ti. Èdhi se bisa leo dènge ana bhèni
rèngu. Aa rèngu bisa madhèdi
dènge ana bhèni èdhi kahèi.
22 Lii manèngi rèngu dhoka èci
di, nèti èdhi se. Ra manèngi, èdhi
mone se aa'i-aa'i hud'i suna ku,
madhutu ad'a rèngu.
23 Ladhe èdhi se pab'ali le dènge
rèngu, èèna na badha-manu dènge
mèdha-panyau ra j'aj'i unu èdhi. De
be'a risi èdhi to'o la madhutu dad'èi
ra. Mai sèna ka aa'i-aa'i ti suna!
Mo'o, sina ma?"
24 Ka dhèu aa'i-aa'i ètu sèra sa,
sèmi lii padhai lii Hemor dènge ana
na Sikem. Hèia dhèu mone aa'i-aa'i
ètu rai èèna suna palere-lere.
25 D'ara lod'o ka tèlu, ropa rèngu
dhu suna se, nu'a ra dhu pèd'a era,
ka ana mone Dina, Simeon dènge
Lewi, rare samala ra, kako mau-
mau, lasi asa d'ara kota. Ka dua ra
pare pamadhe aa'i-aa'i dhèu mone
sèra.
26 Hemor dènge Sikem, ra pare
pamadhe kahèi. Hèia ra rèti dènge
ka Dina nèti d'ara èmu Sikem, lèpa
èmu rèngu.
27 Aa ana Yakob dhu cahag'e sèra,
maso asa d'ara kota èèna, ra parama
rèti aa'i mèu-mèu isi kabarai èèna.
Ra nasa, lula dhèu tao pakarehe ana
hèni ra ètu èèna.
28 Ra parama rèti mèdha-panyau
dhèu nèti d'ara èmu ra, dènge eo
rèti badha-manu aa'i-aa'i ètu d'ara
pad'a.
29 Rèti aa'i bhèni dènge ana-ana,
aa parame rare aa'i mèdha dhu
kab'ua nèti kabarai ne.
30 Ropa Yakob ne'a j'ara dhu j'aj'i
èèna, na peka dènge Simeon dènge
Lewi, "Miu dua mi se, goa ngaa
ka ne'e? Miu paj'èra ja'a! Èèna
na, dhèu Kana'an dènge dhèu Peris
dènge dhèu aa'i-aa'i ra ètu dedha
rai ne'e, tèka d'ara dènge èdhi se.
Rèngu se, dhèu ae-ae. Te ngaa èdhi
se, dhèu ciki di. Ladhe rèngu se mai
age èdhi, na, ra palaho aa'i èdhi."

31 Te ngaa ana se dhaa dènge lii
nasa, peka na, “Ama! Ama pangee
na hud'i laa ji'i soro tèke si, sèna ka
ra tao ana hèni ji'i ne, bhèni kajeo!”

35

Yakob si rai asa Betel

1 Èle èèna ka, Ama Lamatua pad-
hai lii dènge Yakob, peka na, “Ja'a
ne, Ama Lamatua dhu pad'elo iisi
mi èu, lod'o èu rai nèti madha a'a
mu Esau. Kèd'i, lamu dènge ka asa
Betel. Ladhe d'ai nèi, mu patitu mei
korban hia Ja'a. Aa pea dènge ka
ètu èèna.”
2-3 Ka Yakob peka dènge isi èmu
na aa'i-aa'i, aku nèngu na, “Aa'i-aa'i
ti lati dènge ka asa Betel. Uru èèna,
lod'o ja'a ètu d'ara j'aj'èra, Ama
Lamatua ka dhu ladhe-leru ja'a ètu
èèna. Ja'a neo tao mei korban ètu
nèi. De mi core eele mèdha sogo-
tagu miu. Aa mi pamèu iisi mi, ho
mi gati mèdha-papake leo, te èdhi
neo pahaha iisi mi Ama Lamatua.”
4 Ka ra oru mèdha sogo-tagu,
dènge ate-ate* ra aa'i-aa'i ra. Hèia
Yakob dhènu mèdha se aa'i-aa'i ra
ètu kapua aj'u aae ca kapua dhu
padètu dènge rae Sikem.
5 Ropa Yakob dènge dhèu na
aa'i-aa'i pakèd'i nèti Sikem, Ama
Lamatua hia d'ara madha'u mi
dhèu-dhèu dhu pea ètu d'ara rae-
rae dhu padètu dènge rae Sikem, ka
ra bani boe tao karehe mi Yakob si.
6 Ka Yakob si d'ai dènge sod'a ètu
Betel (dhu uru èèna, ngara na *Lus*),
ètu rai Kana'an.
7 Ètu ne'e, Yakob pudhi hadhu,
tao mei korban. Ka na pangare
era ne, *El Betel*, (sasoa na ‘Betel
unu Ama Lamatua’), lula uru èèna
Ama Lamatua pad'elo iisi mi Yakob
ètu era èèna, lod'o nèngu rai nèti
madha a'a na.
8 Padètu dènge rae Betel, abhu
aj'u aae ca kapua, ngara na *Alon
Bakut*. Sasoa na ‘aj'u tangi dhèu
madhe’. Pake ngara ne, lod'o
Debora, ina dhu lalau-lalo'o Ribka,
madhe, ka padhane ètu karasa aj'u
èèna.
9 Lod'o Yakob lèpa nèti Padan
Aram, Ama Lamatua pad'elo hari
iisi Na, ka hia na berkat.
10 Hèia Lamatua peka dènge ne,
“Nèti deo ne'e ne, èu ngara heka
Yakob, te ngaa *Isra'el*.†
11 Ja'a ne, Ama Lamatua dhu
Koasa Risi Eele. De èu matana pa'ae-
ae, aa ana-èpu èu sèmi èèna kahèi.
Bèli-camèd'a, suku-suku mai nèti
ana-èpu èu. Aa nèti ana-èpu èu
sèra, cèu dhèu aae-dhèu aae.
12 Rai dhu pangèd'u mi baki mu
Abraham, dènge ama mu Isak, Ja'a
hia mi èu dènge ana-èpu èu.”
13-14 Lod'o Ama Lamatua peka
nare, Yakob patitu dènge hadhu ètu
era èèna, sèna ka j'aj'i mi tadha
ho na baku bhèlu eele lii Lamatua.
Ka na bhori èi anggor dènge èi
mènyi mi dedha hadhu na, hèia na
mangaj'i mi Lamatua.
15 Era èèna, na pangare ‘Betel’.

Rahel madhe nara iisi

16 Èle èèna ka, Yakob si pakèd'i
nèti Betel. Ropa rèngu kaj'èu èèna
mèka nèti rae Efrata (nuka Betle-
hem èèna), Rahel dhu d'ai le lod'o
nara iisi na. Te ngaa nara iisi carui,
hèia na roe titu kèna.
17 Ka ropa na pèngu stenga
madhe, dhèu ai tadha peka dènge
ne, “Pa'èra d'ara èu, te mora iisi hari
ana mone ca dhèu! De baku paroe
iisi.”
18 Lod'o Rahel oe ma'ète a'ae, na
pangare ana ne, *Ben-Oni*, (dhu sasoa
na ‘ana nèti j'aj'èra ja'a’). Ka heka
na madhe kèna. Te ngaa Yakob hia
ana ne ngara *Benyamin*, (dhu sasoa
na ‘ana ai g'ana’).
19 Ka ra padhane Rahel ètu sebhe
j'ara dhu la'e asa Efrata, (dhu limuri
ne, ngara na Betlehem).
20 Hèia Yakob pudhi lutu bhatu ètu
ro'a dhèu èmu na èèna. D'ai sange
ne'e, ro'a Rahel ne era.

* **35:4** Uru èèna, ètu ate-ate se, abhu rupa mèdha sogo-tagu rèngu. † **35:10** Isra'el sasoa na ‘dhu palèka dènge Lamatua’.

Ana-ana Yakob

21 Èle èèna ka, Yakob‡ pea boe mi
ca era sa. Ca tèka, na patitu paleo
ètu sebhe manara Eder.
22 Lod'o rèngu ètu era èèna,
Ruben j'unu dènge Bilha, dhèu èmu
piara ama na. Èèna ka, Yakob ne'a
j'ara ne'e kahèi.

Ana mone Yakob, canguru dua
dhèu.
23 Ana-ana nèti Lea, nuka: Ruben
(ana uuru Yakob), Simeon, Lewi,
Yahuda, Isaskar, dènge Sebulon.
24 Ana-ana Rahel, nuka: Yusuf
dènge Benyamin.
25 Ana-ana nèti Bilha, ènu Rahel:
Dan dènge Naftali.
26 Aa ana-ana nèti Silpa, ènu Lea,
nuka: Gad dènge Aser.

Rara iisi ana se ètu Padan Aram.

Isak, ama Yakob madhe

27 Èle èèna ka, Yakob la'e ngad'o
ama na Isak asa Mamre, dhu dètu
dènge Kiryat-Arba (dhu limuri ne,
ngara na Hebron). Uru èèna, baki
na Abraham pea ètu èèna.
28-29 Umur Isak d'ai 180 (ca ngasu
aru nguru) tèu, heka madhe kèna.
Ka ana na Esau dènge Yakob pad-
hane ne.

36

Ana-èpu nèti Esau

1 Ne'e ne, ana-èpu Esau. Ngara
Esau dhu leo, Edom.
2 Esau leo dènge ana bhèni
Kana'an dhèu dua. Èci dhèu Het,
ana bhèni nèti Elon, ngara na Ada.
Dhèu èmu na èci hari, dhèu Hewi,
ngara na Oholibama. Ama na, ngara
na Anah, aa baki na Sibeon.
3 Esau leo kahèi dènge ana Ismael,
ngara na Basmat. Ana mone Bas-
mat, ngara na Nebayot.
4 Ada, dhèu èmu uuru Esau, nara
iisi Elifas. Basmat matana Rahuel.
5 Aa Oholibama matana Yeus,
Yalam dènge Kora. Ana Esau aa'i-
aa'i ra sèra rara iisi si ètu rai
Kana'an.
6 Ca tèka, Esau pidha asa rai leo
cue dhu kaj'èu nèti Yakob. La'e
nèti aa'i bhèni-ana niki, dhèu-dhèu
sab'a, badha-manu, dènge mèdha-
panyau na.
7 Esau pacèri dènge Yakob, lula
badha-manu ra dènge mèdha-
panyau ra ae d'ai seli. Nèti èèna ka,
era pea rèngu katata ètu rai èèna.
8 Hèia Esau (nuka Edom) la'e pea
ètu ledhe ètu Seir.
9 Se'e se, ana-èpu Esau dhu ra
peka na ‘dhèu Edom’. Rèngu pea
ètu era ledhe Seir.
10-13 Ada, dhèu èmu Esau, nara iisi
ana mone ca dhèu, ngara na Elifas.
Elifas ne, ana mone na, dhèu lèmi,
nuka: Teman, Omar, Sefo, Gatam
dènge Kenas. Dhèu èmu piara Eli-
fas, ngara na Timna. Nara iisi ana
mone ca dhèu, ngara na Amalek.
Dhèu èmu Esau, Basmat, nara iisi
ana mone ca dhèu, ngara na Rehuel.
Rehuel abhu ana mone dhèu èpa,
nuka: Nahat, Sera, Syama, dènge
Misa.
14 Dhèu èmu Esau, Oholibama, ana
nèti Anah, aa èpu nèti Sibeon, nara
iisi ana mone dhèu tèlu, nuka: Yeus,
Yalam, dènge Kora.
15-16 Ana-èpu Esau se pahag'a lème,
ka j'aj'i mi suku ae-ae. Èci-èci
ka dènge kapala suku ra. Ana-
ana Elifas, dhu ana uuru nèti Esau,
j'aj'i kapala suku nèti suku Teman,
suku Omar, suku Sefo, suku Kenas,
suku Kora, suku Gatam dènge suku
Amalek. Rèngu aa'i-aa'i se'e, ana-
èpu nèti Esau dènge dhèu èmu na
Ada.
17 Ana-ana Rehuel, dhu ana nèti
Esau, j'aj'i kapala suku nèti suku Na-
hat, suku Sera, suku Syama, dènge
suku Misa. Aa'i-aa'i se, ana-èpu
Esau dènge dhèu èmu na, Basmat.
18 Ana-ana nèti Esau dènge dhèu
èmu na, Oholibama, j'aj'i kapala
suku nèti suku Yeus, suku Yalam,
dènge suku Kora.

19 Suku se'e aa'i-aa'i ra nèti ana-
èpu Esau.

‡ **35:21** Sasuri dhu uru tèka, peka na, ‘Isra'el’. Isra'el dènge Yakob èèna, dua ngara dhu hia mi ca dhèu.

Ana-èpu Seir

20-21 Ètu era èèna, abhu dhèu Hori èci, ngara na Seir. Ana-ana na pahag'a palème rai, ka j'aj'i suku ae-ae. Èci-èci ka dènge kapala suku na. Èle èèna ka, ana-ana na se j'aj'i kapala suku nèti suku Lotan, suku Sobal, suku Sibeon, suku Anah, suku Dison, suku Eser, dènge suku Disan.
22 Ana Lotan nuka: Hori dènge Heman. (Ana hèni Lotan, nuka Timna.)
23 Ana-ana Sobal, nuka: Alwan, Manahat, Ebal, Sefo, dènge Onam.
24 Ana-ana nèti Sibeon, nuka: Aya, dènge Anah. Anah ne'e ka dhu rage madha èi pana ètu d'ara mamoo, lod'o na madhenga keled'ei ama na.
25-26 Ana bhèni nèti Anah, nuka Oholibama. Aa ana mone na, nuka, Dison. Ana-ana Dison, nuka: Hemdan, Esban, Yitran, dènge Keran.
27 Ana-ana Eser, nuka: Bilhan, Saawan, dènge Akan.
28 Ana-ana Disan, nuka: Us, dènge Aran.
29-30 De kapala-kapala suku nèti dhèu Hori sèra, nuka: Lotan, Sobal, Sibeon, Anah, Dison, Eser, dènge Disan. Rèngu aa'i-aa'i se pea ètu rai Seir.

Dhèu aae-dhèu aae Edom

31 Lod'o dhu kabarai Isra'el dènge mèka dhèu aae, te ngaa ètu rai Edom dènge le dhèu aae. Ngara dhèu aae se, dhutu-dhutu, nuka:
32 Ra ded'e Bela, ana nèti Beor, j'aj'i dhèu aae ètu kota Dinhaba.
33 Ropa Bela madhe, ra ded'e Yobab ho gati ne, j'aj'i dhèu aae. Ama na, ngara na Sera, nèti rae Bosra.
34 Ropa Yobab madhe, ra ded'e Husam ho gati na, j'aj'i dhèu aae. Husam ne, nèti rai dhèu Teman.
35 Ropa Husam madhe, ra ded'e Hadad ho gati na, j'aj'i dhèu aae. Ama na, ngara na Bedad, nèti rae Awit. (Nèngu ka dhu segi dhèu Midian, lod'o ra pamusu ètu Moab.)
36 Ropa Hadad madhe, ra ded'e Samla ho gati na, j'aj'i dhèu aae. Nèngu ne, nèti rae Masreka.
37 Ropa Samla madhe, ra ded'e Saul ho gati na, j'aj'i dhèu aae. Saul èèna, nèti rae Rehobot, dhu ètu sebhe loko.
38 Ropa Saul madhe, ra ded'e Baal-Hanan ho gati na, j'aj'i dhèu aae. Ama na, ngara na Akbor.
39 Ropa Baal-Hanan madhe, ra ded'e Hadar ho gati na, j'aj'i dhèu aae. Hadar ne, nèti rae Pau. Aa dhèu èmu na, ngara Mehetabel. Ama Mehetabel, ngara na Matret. Aa baki na, Mesahab.
40-43 De kapala-kapala suku dhu j'aj'i nèti ana-èpu Esau, nuka: Timna, Alwa, Yetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mibsar, Magdiel, dènge Iram. Rèngu se èci-èci pangare rai ra madhutu ngara rèngu unu ra.

De aa'i-aa'i se'e, lii lolo nèti ana-èpu Esau, dhèu Edom èèna.

37

Yakob lèpa hari asa rai Kana'an

1-2a Ne'e ne, lii lole nèti Yakob si. Ca tèka ka, Yakob la'e pea hari asa rai Kana'an. Èèna, era pea ama na Isak nèti uru ka.

Yusuf dènge a'a na si

2b Tèu èèna, ana Yakob èci, nèti dhèu èmu na Rahel, ngara na Yusuf. Yusuf ne'e, ropa umur na d'ai 17 (canguru pidhu) tèu, nèngu dènge a'a na si, tema le j'aga kahib'i-kalèbho rèngu. A'a na sèra, ana nèti ina leo hari, ngara na Bilha dènge Silpa. Te ngaa Yusuf ne'e tuka tenge lii mi dedha a'a na si, ho la'e pana'e ama na.
3 Lod'o dhu rara iisi Yusuf na, ama na dhu heka le. Nèti èèna ka, na sue Yusuf ne risi eele nèti ana-ana na leo sèra. Ca lod'o ka, Yakob j'au kodho madhera èci dhu saraga bia* hia Yusuf.

* **37:3** Madhutu lii Ibrani, sasoa na bisa ‘kodho madhera dhu rupa-rupa warna’, aa bisa kahèi ‘kodho madhera dhu saraga’ nuka kodho madhera dènge ka'ae madhera.

4 Ropa a'a na si ladhe-ladhe la'a na
ama na sue risi Yusuf, hèia ra mulai
tèka d'ara dènge ne, ro'o boe padhai
lii dènge ne.
5-7 Mèda ca lod'o ka Yusuf nii.
Kèd'i nèti bhèj'i ka, na lolo dènge
a'a na si lii nii deo na, aku nèngu
na, “We! Mi nanene ku la! Ja'a nii,
na èdhi aa'i-aa'i ti, èki are ètu d'ara
oka. Kabèdhi laa, are dhu ja'a èki
titu dhoo-dhoo. Te ngaa are miu,
oke mere are ja'a deo na, ka pacud'u
mi unu ja'a.” Ra nanene rare sèmi
èèna, hèia a'a na se'e tabha nasa
hari dènge ne.
8 Hèia ra jèke ne, aku rèngu na,
“We! Èu ngee na, èu neo j'aj'i dhèu
kapai kèna, ho neo paredha ji'i, do?”
Taga na lolo lii nii ne'e, hèia asa ra
nasa dènge ne.
9 Nèbhu boe, Yusuf nii hari ca
tèka. Na lolo hari dènge a'a na si,
aku nèngu na, “We! Ja'a nii hari,
sèmi ne'e ka. Ja'a kèdhi madha
lod'o, hèru, dènge hua-hètu can-
guru èci. Aa'i-aa'i sèra, pahaha iisi
mi ja'a.”
10 Hèia Yusuf lolo hari lii nii deo
na dènge ama na, aa dènge a'a na
sèra.
Ka ama na jèke ne, aku nèngu na,
“Lii nii ngaa, kèna! Èu ngee na, ja'a
dènge ina mu, dènge a'ari èu sèra,
mai uu kabaj'èla èu, do? Èu nia ae
le èèna, nga!”
11 Nèti èèna ka, a'a na sèra tèka
d'ara bia dènge ne. Te ngaa ama na
pangee taruu lii nii èèna ètu d'ara
na.

Ra pahie Yusuf asa Masir, ka na j'aj'i ènu

12 Ca tèka ka, a'a Yusuf sèra rèti
kahib'i-kalèbho ama na, asa era
j'u'u dètu dènge rae Sikem.
13 Nèbhu boe ka, ama na peka
dènge Yusuf, aku nèngu na, “A'a mu
si j'aga kahib'i-kalèbho dètu dènge
Sikem. De èu pa'èra, ho lamu ladhe
ku si la.”
Ka Yusuf dhaa, aku nèngu na,
“Ja'a laku, ama.”
14 Hèia ama na peka hari, aku
nèngu na, “Èu lamu ladhe a'a mu si,
dènge kahib'i-kalèbho èdhi. Ladhe
ra samia na, mai peka dènge ja'a.”
Ka Yusuf pakèd'i ka nèti d'ara
pad'a Hebron, la'e taruu d'ai Sikem.
15 D'ai nèi, na tenge a'a na si,
palème d'ara pad'a èèna. Na paraga
dènge dhèu mone èci, ka dhèu èèna
karèi ne, aku nèngu na, “Èu tenge
ngaa?”
16 Yusuf dhaa, aku nèngu na, “Ja'a
tenge a'a ja'a. Rèngu eo kahib'i-
kalèbho dètu ètu era ne'e. De ama,
èu paraga dènge si, do aad'o?”
17 Hèia, dhèu deo na peka, aku
nèngu na, “Ra aad'o heka ètu ne'e.
Te ja'a tadèngi, ra peka na lasi
padètu dènge rae Dotan.”
Hèia Yusuf la'e taruu, ka paraga
dènge si ètu rae Dotan.
18 Ropa ladhe rèdhi Yusuf nèti
kaj'èu, ra padhue rare lii èci neo
pamadhe ne.
19 Èci peka dènge èci, aku rèngu
na, “Miu ladhe ku la! Mone eele
tuka nii na, nuka mai nèi!
20 De mai ho ti pamadhe ne. Ho
èèna na, ti core eele ne asa d'ara
madha èi madhe èèna. Ladhe d'ai
èmu na, ti peka dènge ama peka na,
badha hui ra'e ne. Ho èèna na, ti
ladhe sèku, lii nii na sèra sa mia!”
21 Ropa nanene èèna, hèia a'a na
Ruben tenge j'ara ho patabuli eele
Yusuf. Hèia na kai ari na si, aku
nèngu na, “We! Èdhi baku pamadhe
ne!
22 Be'a risi èdhi kèpe ne, ti tao
asa d'ara madha èi madhe nèi. Ètu
èèna, era dhu dhèu aad'o, de èci sa
rèdhi boe ne. Sad'i baku pasuti raa
na.” Na peka sèmi èèna, lula na
tenge j'ara ho patalale Yusuf, ho hia
na lèpa hari èmu.
23 Ropa Yusuf d'ai madha a'a na si,
ra kèpe ne, ka ra rèbhi eele kodho
dhu saraga aae ètu ua na.
24 Ka ra nuni pa'oro ne, hèia ra
tule ne asa d'ara madha èi madhe
èèna.

25 Èle èèna ka, ra lèpa, lasi ra'a-
rinu. Ètu talora ra'a-rinu, kabèdhi
la ra ladhe rèdhi dhèu canau mai re
èèna. Dhèu sèra kako rèti dènge
badha onta ra, hue dènge mèdha
d'aga, sèmi raa aj'u hèu mèngi,
bubhu-bubhu dènge èi na'i rupa-
rupa. Dhèu sèra sa, dhèu Ismael,
dhu mai nèti rae Gilead neo lasi
kaj'èu d'ai Masir.
26 Èle èèna hèia, Yahuda peka
dènge a'ari na sèra, aku nèngu na,
“Ee! Be'a risi sèmi ne'e. Èdhi baku
pamadhe ne. A'oto na ngaa? Tasa
mera mia èèna ka, èdhi bisa boe
pahuni raa na.
27 Be'a risi èdhi pahie ne dènge
dhèu Ismael sèi. Èdhi tao ne samia
èèna ka oo, nèngu ne'e ari d'èlu
èdhi. Nèti èèna ka, baku èdhi
pamadhe ne!” Aa'i-aa'i ra d'èi kahèi
dènge lii Yahuda èèna.
28 Ropa dhèu d'aga sèra† d'ai era
èèna, hèia a'a Yusuf sèra lasi ère
rare ne, nèti d'ara madha èi madhe
deo na. Ka ra pahie ne mi dhèu
Ismael sèra dènge kab'ua 20 (dua
nguru) bua doi pudhi.‡ Ka dhèu
Ismael sèra rèti Yusuf asa rai Masir.
29 Lod'o ra pahie Yusuf ne, Ruben
ne'a boe. Ropa na la'e patigi sa
d'ara madha èi madhe na, capa na
kabèdhi, ladhe la'a na Yusuf aad'o
heka ètu d'ara. Nèti èèna ka, na ciu
pamae kodho ètu ngi'u na, lula d'ara
na pèd'a ae titu kèna.
30 Hèia na la'e sa ari na si, ka na
peka, aku nèngu na, “Ira ii! Ari èdhi
aad'o heka ètu era èèna! Ja'a tao
samia hari?”
31 Hèia ra roro kahib'i ci'u, ka rare
kodho Yusuf dhu saraga aae èèna,
cèb'u sa d'ara raa kahib'i deo na.
32 Hèia ra lèpa ka rèti dènge
kodho deo na, pad'elo dènge ama
na, ka ra peka, aku rèngu na, “Ama!
Ji'i pili ngare kodho ne'e. Ama ku
ladhe sèku la. Tao-tao ne'e kodho ari
ji'i Yusuf.”
33 Ropa nèdhi kodho deo na, Yakob
tadhe dènge. Hèia na peka, aku
nèngu na, “Ira ii! Ne'e kodho ana
ja'a. Èle boe badha hui ra'e ana ja'a.
Ira iiii! Ana ja'a madhe le!”
34 Nèti èèna ka, Yakob ciu pamae
kodho ètu ngi'u na, ka na pake karo,
taga nèti d'ara na susa titu kèna.§
Na tangi lii ooi-ooi sène nare lod'o
nèbhu aae.
35 Ana na, ana mone dènge ana
bhèni sèra aa'i-aa'i ra, mai padhai lii
pakarej'e d'ara ama ra, te ngaa tao
rare boe ne. Aku nèngu na, “Aad'o!
Sasusa ja'a ne bisa d'ai madhe kèti.
Te ja'a bisa boe bhèlu ana èci ne'e.”
Mema d'ara Yakob j'èra taruu, lula
na ngee nèdhi ana na Yusuf dhu
madhe èèna.
36 Lod'o-lod'o dhu Yakob ètu d'ara
susa era, dhèu d'aga sèra* d'ai le
Masir. D'ai nèi, ka lasi pahie eele
Yusuf dènge dhèu kapai èci ètu
nèi, ngara na Potifar. Dhèu ne'e
komedhaa j'aga nèti dhèu aae Masir.

38

Yahuda dènge dhèu èmu ana na, Tamar

1 Èle èèna ka, Yahuda tèke eele
a'ari na, ka la'e pea dènge angalai
na èci, ngara na Hira, ètu rae Adu-
lam.
2 Ètu èèna, dhèu mone èci, dhèu
Kana'an, ngara na Sua. Yahuda d'èi
ana bhèni na èci, ka nare j'aj'i dhèu
èmu na. Dhèu èmu Yahuda ne'e
nara iisi ana mone pagod'o-pagod'o
dhèu pèri-pèri.
3 Ana uuru èèna, ngara na Er.

† **37:28** a: Sasuri lii Ibrani ae ka dhu peka, na, ‘dhèu nèti rai Midian’. Abhu dhèu d'èlu-mèu cahag'e peka na dhèu Midian sèra dènge dhèu Ismael sèra, dua ngara, te ngaa ca suku. Rèngu sèra j'aj'i ana-èpu Ismael, aa rèngu pea ètu rai Midian. (Ladhe ètu *Tuka Pama'ète Lii* 8:22-24). Abhu dhèu d'èlu-mèu cahag'e hari dhu peka na, dhèu Midian dènge dhèu Ismael sèra j'aj'i nèti dua suku, te ngaa rèngu sama-sama dhèu d'aga. ‡ **37:28** b: Dhèu d'èlu-mèu sèra peka na, taa èèna, ra biasa pahia ènu dhu ngèru era, dènge kab'ua dua nguru doi pudhi. Sasuri lii Ibrani peka na doi pudhi èèna sikel. § **37:34** Yakob ciu kodho ètu ngi'u na, ka na pake karo, sama sèmi dhèu Yahudi biasa pake ètu d'ara mamadhe. * **37:36** Alkitab madhutu lii Ibrani peka ètu ayat ne'e, na, dhèu d'aga sèra, ‘dhèu Midian’.

4 Ana ka dua, ngara na Onan.
5 Aa ana ka tèlu, ngara na Sela.
Lod'o ina na nara iisi Sela na,
Yahuda si pidha le asa rae Kesib.
6 Ropa ana mone uuru, dhu ngara
na Er èèna kapai, ka ama na la'e
tenge dhèu hia ne. Ngara ana bhèni
na Tamar. Ka dua ra j'aj'i paleo
èmu.
7 Lula Er ne, bhelu-katub'a, ka
Ama Lamatua huku pamadhe ne.
Nèti èèna ka, nèngu dènge boe kolo.
8 Hèia Yahuda paroe nare ana
mone ka dua na, ka na peka, aku
nèngu na, “Onan! A'a mu Er madhe,
dènge boe ana. Madhutu ad'a èdhi
na, èu hud'i leo hari ku dènge dhèu
èmu a'a mu ne. Sèna ka èu bisa hia
kolo hia a'a mu.”
9 Mema Onan ne'a le ad'a sèmi
ne'e. Te ngaa na no'o boe hia kolo
mi a'a na Er. Nèti èèna ka, ladhe
rèngu j'unu pa'èci, na pasuti eele
hua hini nèngu asa li'u, sèna ka
Tamar baku dènge babia.
10 Taga tatao Onan sèmi ne'e ka,
Lamatua nasa bia dènge ne. Nèti
èèna ka, Lamatua huku pamadhe ne
kahèi.
11 Ropa Yahuda nèdhi ana mone
na dua sèra dhu leo dènge Tamar
madhe sèmi èèna, hèia Yahuda
madha'u. Ka na pangee mage dhoka
ana mone ka tèlu èèna, leo hari
dènge Tamar na madhe kahèi. Nèti
èèna ka, la'e peka dènge Tamar, aku
nèngu na, “Be'a risi èu lèpa hari asa
d'ara adhe-aai ina dènge ama mu.
Ladhe ana ja'a Sela kapai, na èu lèpa
hari mai ho leo dènge ne.” Hèia
Tamar lèpa dènge ka.
12 Nèbhu-nèbhu hèia, dhèu èmu
Yahuda madhe. Na j'èra toke d'ai
pa'èle lod'o sasusa na.* Ka na la'e
gale nare angalai na Hira, ka lasi asa
rae Timna. Ètu èèna, dhèu rame-
rame g'ute rèu kahib'i-kalèbho ho
pahia.
13 Dhèu lolo dènge Tamar, peka
na, “To'o mu la'e leru dhèu g'ute rèu
kahib'i-kalèbho ètu rae Timna.”
14 Lod'o èèna, ana limuri Yahuda,
ngara na Sela, kapai le. Te ngaa
Tamar ne'a le, na, to'o na no'o boe
paleo Sela dènge ne. Nèti èèna
ka, Tamar tenge j'ara neo katèju
hak nèngu. Na bhoke eele mèdha-
papake bhèni balu ètu ngi'u na, ka
na silu mèdha-papake dhu be'a. Na
pake salalu pahutu kètu dènge rèhu
na. Ka la'e madhèdi ètu hèb'a tedhe
sebhe j'ara rae Enaim, dhu biasa
dhèu kako re èèna lasi rae Timna.
15 Ropa Yahuda kako re èèna,
na ladhe nèdhi dhèu bhèni èci
madhèdi ètu èèna. Na neo laa
na dhèu bhèni kajeo, te Tamar
dhu lalau iisi dènge mèdha-papake
saraga, aa pahutu rèhu na kahèi.
16 Yahuda ne'a nare boe na dhèu
bhèni na, dhèu èmu ana na dhu
madhe sèra. Hèia na kako la'e
padètu dènge bhèni deo na ka, na
peka dènge ne, aku nèngu na, “Ee!
Sèmi ja'a dènge èu na, èu manèngi
ca ngaa?”
Hèia Tamar dhaa, aku nèngu na,
“Èèna nèti d'ara d'èi ama.”
17 Aku Yahuda na, “Sa mia! Sèmi
ja'a hia èu kahib'i ci'u?”
Hèia Tamar dhaa hari, aku nèngu
na, “Bisa ama. Sad'i ama hia ku ja'a
mèdha èci ho ja'a kèd'u. Pe pèri
lod'o ho ama pa'adhu kahib'i èèna
mai oo, ngaa-ngaa tao boe.”
18-19 Hèia Yahuda karèi hari, aku
nèngu na, “De ja'a tèka mèdha ngaa
mi èu?”
Tamar dhaa, aku nèngu na, “Ama
tèke eele cap, dènge dhari dhu ama
inu, dènge tatea dhu ama kèpe èèna
hèi.” Nanene nare ka, Yahuda hia
mèdha sèra la'e.
Hèia dua ra lasi bhèj'i ka. Èle èèna
ka, Tamar lèpa la'e èmu. D'ai èmu
ka, na bhoke mèdha-papake saraga
dènge salalu, ka gati dènge mèdha-
papake bhèni balu. Nèti èèna ka,
Tamar dènge babia.
20 Nèbhu boe hèia, Yahuda
manèngi tolong angalai na Hira, aku
nèngu na, “Èu mèti kahib'i ne'e hia

* **38:12** Madhutu ad'a rèngu, ladhe dhèu èmu ra madhe, rèngu bisa boe kalua èmu, dènge pake mèdha-papake susa. Toke d'ai pèri-pèri hèru.

dhèu bhèni kajeo dhu ètu Enaim èèna, ho mèti hari mèdha ja'a dhu ètu nèngu sèra.” Lod'o Hira la'e d'ai nèi, na karèi palème, te ngaa paraga boe dènge bhèni èèna.
21 Ka na karèi dhèu-dhèu ètu sèra, aku nèngu na, “Eee! Miu mèdhi dhèu bhèni kajeo dhu biasa madhèdi ètu hèb'a tedhe èèna, do? Na ètu mia, ee?”
Dhèu sèra dhaa, aku rèngu na, “Ama, ètu ne'e bhèni kajeo aad'o!”
22 Hèia Hira lèpa hari peka dènge Yahuda, aku nèngu na, “Ja'a paraga boe dènge bhèni èèna. Ja'a tenge palème, te ngaa dhèu ètu sèra peka aku rèngu na, ètu rae èèna bhèni kajeo aad'o.”
23 Yahuda dhaa, aku nèngu na, “Hud'i ka la, nèngu abhu mèdha sèra! Sad'i dhèu baku pamakae èdhi! Ja'a neo b'ae, te ngaa èdhi paraga boe dènge bhèni èèna na.”
24 Ropa d'ai tèlu hèru hèia, dhèu lasi lolo dènge Yahuda, peka na, “Dhèu èmu ana èu na tao ngi'u na sèmi dhèu bhèni kajeo. Ka na dènge babia le.”
Nanene nare èèna hèia, Yahuda nasa bia. Hèia na pua dhèu, aku nèngu na, “Lami nuni pa'oro ne mai, ho labhu asa d'ara ai la'e!”
25 Ka dhèu lasi ka nuni rèti Tamar mai. Te ngaa na pad'elo cap dènge tatea èèna. Ka na pua dhèu lasi peka dènge to'o na, aku nèngu na, “Parisa ku mèdha se'e. Dhèu dhu unu cap dènge tatea ne'e ka dhu ad'u-ue tatao ne'e, ka ja'a dènge babia ne.”
26 Ropa nèdhi mèdha se'e, Yahuda tadhe dènge, na mèdha sèra unu nèngu. Hèia na padhai lii dènge ka, aku nèngu na, “Mema dhèu bhèni ne'e sala boe. Ja'a ka dhu sala. Madhutu iia na, ja'a ka dhu paleo bhèni ne'e dènge ana ja'a Sela. Te ngaa ja'a ka ko'o boe.” Karèi nèti èèna ka, Yahuda pa'èci heka dènge Tamar.
27 D'ai hèru ka Tamar nara iisi ana dhèu dua.
28 Lod'o Tamar nara iisi na, kabèdhi laa ana èci pacèu uuru kacui-aai èci sa li'u mai. Ka dhèu ai tadha dhu panara iisi na nare loa hèngu mea, ka èki mi kanau riti na. Bhèni na peka, aku nèngu na, “Ana uuru ka ne'e.”
29 Te ngaa ana èèna ère hari kacui-aai na sa d'ara. Hèia, ana èci na kalua uuru hari. Nèdhi sèmi èèna hèia, bhèni ai tadha èèna peka, aku nèngu na, “Waa! Èu èra titu kèna! Nèti èèna ka, èu paseti ho kalua uuru sa li'u.” Bhèni na pangare ne, *Peres*, (dhu sasoa na, ‘paseti sa li'u’).
30 Èle èèna ka, dhu èki dènge loa hèngu mea deo na kalua. Ra pangare ne *Sera* (sasoa na ‘mea gèu-gèu’).

39

Yusuf dènge dhèu èmu Potifar

1-2 Dhèu Ismael sèra rèti Yusuf d'ai Masir, hèia ra pahie eele ne dènge dhèu kapai èci ètu nèi, ngara na Potifar. Dhèu ne'e komedhaa sordad'u dhu j'aga ètu dhèu aae Masir. Yusuf j'aj'i ènu ètu èmu Potifar. Ètu èèna, LAMATUA dènge Yusuf, ka sasab'a ngaa dhu na tao, nèti babe'a hua-hua.
3 Dhèu kapai ne'e ladhe-ladhe na, sasab'a Yusuf nèti babe'a hua, ka na ngee ètu d'ara na, LAMATUA tare'a-re'a dènge Yusuf.
4 Nèti èèna ka, komedhaa ne'e d'èi Yusuf, ka na lèka ne. Hèia na ded'e ne j'aj'i madho ètu èmu na. Aa, na hia ne paredha d'ara èmu nèngu, sèmi èèna kahèi, mèdha-panyau na aa'i-aa'i.
5 Lula Yusuf pea ètu èèna, ka Lamatua hia mamuri hua iia mi lamatua èmu, dhèu Masir èèna. Isi èmu na, mèdha-panyau na, oka-tedhe na, aa sasab'a-la'a na, j'aj'i dènge be'a.
6 Lula Potifar ladhe-ladhe la'a na Yusuf sab'a dènge be'a, ka na pangee heka ngaa-ngaa, dhoka na'a-ninu di.
Yusuf ne, mone iia.
7 Na pea ètu èèna nèbhu mèka. Te ngaa dhèu èmu Potifar na, d'èi

Yusuf. Ka na mai pamako ne ho dua ra j'unu pa'èci.

8 Te ngaa Yusuf no'o boe. Ka na peka sèmi ne'e ka, “Baku ina ee! Ja'a ne, ènu Potifar, dhu na pangèd'u le koasa ho ja'a tao ai-hèb'a mi sasab'a nèngu aa'i-aa'i.

9 Ètu d'ara èmu ne'e, abhu boe dhèu èci sa dhu koasa risi nèti ja'a. Aa'i-aa'i dhu ètu d'ara èmu ne'e, na saraka mi kacui-aai ja'a. Dhodhoka ina ku di, aad'o. Tasamia ka, ja'a bisa tao j'ara karehe ne'e. Èèna lèke boe dènge dad'èi Ama Lamatua!”

10 Masi ka sèmi èèna, dhèu èmu Potifar ne pakaseti taruu bèli-bèli. Te ngaa Yusuf ne tao boe madha-dhilu dènge ne.

11 Ca tèka, Yusuf kako la'e asa d'ara èmu, ho sab'a sasab'a nèngu. Lod'o èèna, dhèu leo aad'o èci sa ètu èmu.

12 Ka dhèu èmu Potifar na raga mai ka, na kèpe kodho Yusuf, ka na ère ne, hèia na peka, aku nèngu na, “Mai! Ata dhodhoka èdhi dua ti. De mai ho ti j'unu.”

Te ngaa Yusuf d'èi boe. Ka na parui, hèia kodho na bhoke eele nèti ua na, ka na rai asa li'u. Aa kodho deo na ètu kacui-aai bhèni èèna era.

13 Ropa dhèu èmu Potifar ladhe laa, na, Yusuf rai li'u le la'e, aa kodho na tèke eele,

14-15 hèia na paroa dhèu sab'a sèra, ka na peka, aku nèngu na, “We! Miu mai ladhe ku laa! Deo na, ana mone dhèu Ibrani na, maso sa d'ara kama ja'a. Na neo pamakae ja'a. Malo ka ja'a pa'oo, ka na rai, tèke eele kodho na ètu ja'a ne. Dhèu èmu ja'a ne, nèti dhèu bhelu asa d'ara èmu, ho hia èdhi ta'e makae!”

16 Bhèni na kèpe pa'ère kodho èèna, toke d'ai dhèu èmu na lèpa.

17 Ropa dhèu èmu na nare d'ara èmu, na lolo peka na, “A'a! Dhèu Ibrani dhu mèti mai sa èmu ne'e, deo na maso asa d'ara kama ja'a, neo pakarehe ja'a!

18 Malo ka ja'a pa'oo, paroa ana sab'a se'e. Hèia na rai tèke eele kodho na, ka ne'e.”

19 Tadèngi nare lii lolo dhèu èmu na, Potifar nasa bia.

20 Hèia na paredha ka dhèu lasi kèpe Yusuf. Ka ra pamaso asa d'ara bèdho dhèu aae.

21 Te ngaa LAMATUA bhèlu boe Yusuf. Nèti èèna ka, LAMATUA ladhe-leru ne taruu, ka kapala ètu d'ara bèdho èèna, sue Yusuf ae titu kèna.

22 Na lèka Yusuf, ka hia ne j'aj'i madho ho laladhe ana bèdho sèra aa'i-aa'i ra. Aa, hia na lalau sasab'a ètu èèna kahèi.

23 Lula lèka ne, ka kapala èmu bèdho na, tao heka ai-hèb'a mi ngaa-ngaa ètu d'ara bèdho èèna. LAMATUA ladhe-leru taruu Yusuf, nèti èèna ka, sasab'a ngaa ètu d'ara bèdho na kako dènge be'a.

40

Yusuf peka sasoa lii nii, nèti ana bèdho dhèu dua

1-3 Ètu d'ara bèdho èèna, abhu kahèi dhèu dua, dhu uru na j'aj'i kapala urusan ètu d'ara èmu dhèu aae Masir. Èci lalau dhua èi dhèu aae. Aa èci hari lalau roti dhèu aae. Dua ra tao pasala dhèu aae. Nèti èèna ka, dhèu aae nasa, ka na pamaso si asa d'ara bèdho. Dua ra pea ètu era èci dènge Yusuf.

4 Kapala èmu bèdho na, paredha Yusuf lalau dhèu dua se'e. Ra ètu d'ara bèdho na, ele boe ca tèu do dua tèu le.

5 Mèda ca lod'o ka, dua ra nii. Ca dhèu ka dènge nii na. Aa, lii nii dua sèra, èci-èci ka dènge sasoa na.

6 Bèli mad'ae èèna, Yusuf ladhe na dua ra rèhu susa.

7 Ka na karèi si, aku nèngu na, “Nga tao ka mad'ae ne'e, miu dua mi roe-roe?”

8 Hèia ra dhaa, peka na, “Mèda deo na, ji'i nii. Te ngaa ji'i nge'a boe sasoa na samia!”

Hèia Yusuf peka dènge dua ra, aku nèngu na, “Dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne'e, èci sa re'a boe sasoa nii, dhodhoka Ama Lamatua di. De miu lolo ku laa. Pe èèna ho ja'a karèi sasoa nèti Lamatua.”

9 Hèia dhèu dhu lalau dhua èi hia
dhèu aae èèna, lolo uuru peka na,
“Ètu d'ara nii, ja'a ladhe kèdhi aj'u
anggor ca kapua.
10 Aj'u anggor ne dadana nèngu
tèlu di. Aj'u na muri mai ka dènge
rèu, hela, dènge hua giru-gari dhu
madhasa.
11 Aa ja'a kèd'u galaa dhu dhèu
aae biasa pake ninu. Ja'a puu hua
anggor, ka pacèli èi sa d'ara galaa
deo na. Hèia kèti asa dhèu aae, hia
na ninu.”
12 Tadèngi nare hèia, Yusuf peka
dènge ne sèmi ne'e ka, “Ama, ee.
Sasoa nii na sèmi ne'e ka: dadana
tèlu, sasoa na di tèlu lod'o ka.
13 Ètu d'ara tèlu lod'o ne, dhèu
aae kalua eele ama nèti d'ara bèdho
ne'e. Ho na hia hari, ama lalau dhua
èi hia dhèu aae sèmi uru na.
14 Ladhe ama abhu babe'a sèmi
èèna, baku bhèlu ja'a, ee? Ladhe
ama sue ja'a, peka dènge dhèu aae
kalua eele ja'a nèti era ne'e.
15 Te ja'a ne, madhutu madha
j'ara na dhu mola, rèngu se rare
ja'a dènge laka-seti, nèti rae dhèu
Ibrani. D'ai era ne'e, ja'a tao boe
sasala ngaa èci sa. Te ngaa rèngu
pamaso ja'a asa d'ara bèdho ne'e.
Rèngu tao ja'a sèmi dhèu bhelu-
katub'a sa.”
16 Ropa tadèngi nare sasoa nii ne'e
be'a mi dedha angalai na, hèia dhèu
èci dhu lalau roti na, lolo hari nii
nèngu, peka na, “Ari Yusuf. Nii ja'a
sèmi ne'e ka: ja'a tèd'u soe pagod'o-
god'o tèlu.
17 Ètu d'ara soe re dedha tèka na,
pènu dènge koki dhèu aae, dhu rupa
ae titu kèna. Te ngaa manu-bhui lela
mai ka ra'e aa'i koki d'ara soe dhu
ètu kètu ja'a na.”
18 Ropa Yusuf tadèngi nare, ka na
dhaa, peka na, “Sasoa lii nii ama,
sèmi ne'e ka: soe tèlu sèra, sama
kahèi dènge tèlu lod'o.
19 D'ara tèlu lod'o ne, mu ladhe, te
dhèu aae pua dhèu mai poro rare
kètu èu. Ho èèna na, ra kadhoe
ngi'u aae èu ètu agarii. Hèia manu-
bhui tutu ra'e aa'i sisi èu.”
20 Ropa d'ai tèlu lod'o, dhu lèke
dènge lod'o hari jadi dhèu aae, na
tao tatao dhu kapai hia dhèu kapai
na aa'i-aa'i sèra. Na paredha ho
dhèu lasi kalua eele dhèu dua sèra
nèti d'ara bèdho.
21 Ka na hia hari mone dhu lalau
dhua èi na, sab'e sasab'a nèngu uru
na.
22 Te ngaa dhèu dhu lalau roti
dhèu aae èèna, ra poro eele kètu na,
ka ra kadhoe ngi'u na, sama sèmi
ngaa dhu Yusuf peka dènge rèngu
dua ra.
23 Te ngaa mone dhu lalau dhua èi
dhèu aae ne, sanèd'e heka Yusuf. Na
bhèlu eele lii moa Yusuf.

41

Yusuf peka sasoa lii nii dhèu aae Masir

1 Pe d'ai dua tèu risi sa, hèia dhèu
aae Masir nii. Na nii na, nèngu dhu
titu ètu sebhe loko Nil.
2 Kabèdhi laa, nèngu nèdhi sapi
pidhu ngi'u dhu kabèb'u bia. Ka'uri
ra kale'e. Ra kalua nèti d'ara loko,
ka ra'a j'u'u ètu sebhe loko èèna.
3 Nèbhu boe, sapi pidhu ngi'u dhu
leo hari, kalua nèti d'ara loko deo
na. Ngi'u sapi sèra malaka-god'a. Ra
titu padètu dènge sapi kabèb'u sèra.
4 Hèia sapi malaka pidhu ngi'u
sèra, dhèle aa'i pidhu sapi dhu
kabèb'u sèra. Hèia dhèu aae
kabèdhi, ka na marèi dènge.
5 Nèbhu boe ka, dhèu aae bhèj'i
luu hari. Ka na nii hari ca tèka. Lii
nii na sèmi ne'e ka: nèngu ladhe
nèdhi are pidhu huri dhu isi pènu,
bhodho nèti laa are dhu sub'u.
6 Èle èèna ka, nèdhi hari are pidhu
huri dhu isi aad'o, aa dhu kamale
dhae-dhae sène, lèke lai ngèlu dhu
pana.
7 Ka pidhu huri are dhu isi aad'o
sèra, dhèle aa'i pidhu huri are dhu
isi pènu deo sa. Hèia dhèu aae
kabèdhi ka nèti bhèj'i. Heka nèngu
ne'a kèna, nèngu dhu nii hari di.
8 Mad'ae aae èèna, d'ara isi na
be'a boe. Hèia, na paredha dhèu lasi
paroa aa'i dhèu ai tadha dènge dhèu
d'èlu-mèu, ètu rai Masir mai paraga

dènge ne. Ka na lolo lii nii na sèra dènge si. Te ngaa dhèu èci sa bisa boe peka sasoa lii nii deo sa mi dhèu aae.
9 Ka mone dhu lalau dhua èi dhèu aae èèna, heka sanèd'e nèdhi Yusuf kèna. Hèia la'e peka dènge dhèu aae, aku nèngu na, “Ama! Ja'a mangaku sala.
10 Uru èèna, dhu ama ku nasa dènge ja'a, dènge angalai ku èci na, ka pamaso ji'i asa d'ara bèdho,
11 mèda ca lod'o ka, ji'i dua mi nii. Èci-èci ka dènge nii na. Aa sasoa nii se'e, sama boe kahèi.
12 Ètu d'ara bèdho na, abhu ana mone Ibrani èci. Kapala èmu bèdho nedhe ana mone ne, j'aj'i kapala urusan ho lalau ji'i. Ji'i lolo lii nii ji'i dènge ne, ka na peka sasoa lii nii sèra dènge ji'i.
13 Nèti èèna ka, ama dhèu aae ded'e hari ja'a. Aa angalai ja'a na, abhu huku madhe. Se'e se j'aj'i sama sèmi ngaa dhu ana mone Ibrani na peka.”
14 Nanene nare lii ne'e hèia, dhèu aae pua dhèu lasi lai-lai rare Yusuf nèti d'ara bèdho mai. Ka Yusuf pamèu iisi na, aa na gati mèdha-papake na, ka na la'e paraga dènge dhèu aae.
15 Ropa na d'ai madha hèia, dhèu aae peka, “Ja'a nii, te ngaa dhèu èci sa re'a boe sasoa lii nii sèra. Te ngaa dhèu peka na èu me'a.”
16 Hèia Yusuf dhaa, aku nèngu na, “Ama dhèu aae. Ja'a èèna ka oo, ke'a boe ngaa-ngaa kahèi. Dhoka Ama Lamatua di dhu ne'a, ho Na peka sasoa lii nii sa, dènge lèke. Na neo peka lii dhu be'a mi ama dhèu aae.”
17 Hèia dhèu aae lolo ka, lii nii sèra dènge ne, aku nèngu na, “Ètu d'ara nii èèna, ja'a titu ètu sebhe loko Nil.
18 Ja'a ladhe la'a na sapi pidhu ngi'u dhu kabèb'u bia, dènge ka'uri dhu kale'e. Ra kalua nèti d'ara loko mai, ka ra'a j'u'u ètu sebhe loko èèna.
19 Hèia sapi pidhu ngi'u dhu leo mai hari. Rèngu se'e dhu malaka-god'a. Ètu rai Masir ne'e, ja'a kèdhi mèka sapi dhu malaka-god'a sèmi èèna!
20 Dhu pamalaa ja'a, pidhu sapi dhu malaka-god'a sèra, kabèdhi laa dhèle aa'i pidhu sapi dhu kabèb'u se.
21 Sapi dhu malaka sèra dhèle aa'i, te ngaa ngi'u ra malaka taruu sèmi èèna ka. Hèia ja'a kabèdhi dènge ka.
22 Èle èèna ka, ja'a bhèj'i luu hari, ka nii hari ca tèka. Ja'a kèdhi pidhu huri are dhu isi pènu, kalua nèti laa are ca kapua dhu sub'u.
23 Èle èèna ka, ja'a kèdhi hari, pidhu huri are dhu isi aad'o, aa dhu kamale dhae-dhae, lèke lai ngèlu pana.
24 Ka pidhu huri are dhu bèdhu sèra dhèle aa'i pidhu huri are dhu isi pènu sèra. Èle èèna ka, ja'a kèd'i nèti bhèj'i. Ka ja'a lolo lii nii se'e mi dhèu d'èlu-mèu se'e, te ngaa èci sa bisa boe peka sasoa lii nii sèra.”
25 Hèia Yusuf padhai lii, peka na, “Ama dhèu aae! Lii nii dua sèra, sasoa na dhoka èci di. Ama Lamatua peka le, mi ama dhèu aae, ngaa dhu Na neo tao.
26 Sasoa na sèmi ne'e ka: pidhu sapi dhu kabèb'u, dènge pidhu huri are dhu isi pènu sèra, sasoa na, tèu dhu bècu-manèsa pidhu tèu. Sasoa ra dhoka èci di.
27 Sèmi èèna kahèi, pidhu sapi dhu malaka-god'a, dènge pidhu huri are dhu isi aad'o, sasoa na, tèu manganga pidhu tèu.
28 De Lamatua dhu peka mema le, ngaa dhu Nèngu neo tao. Èèna sama kahèi, dènge ngaa dhu ja'a peka deo na.
29 Ladhe bèli-camèd'a, ètu rai Masir ne'e, d'ara pidhu tèu, èdhi abhu bècu-manèsa palème rae.
30-31 Èle èèna na, heka èdhi abhu manganga d'ara pidhu tèu. D'ara pidhu tèu na, manganga madèu aae. Toke èdhi abhu boe nganga'a calamusi sa, ètu dedha rai Masir ne'e. Dhèu aa'i-aa'i manganga ae titu kèna, ka ra bhèlu eele uru na

dhu rèngu abhu le babècu pidhu tèu.
32 De ladhe ama dhèu aae abhu nii
dua hari, sasoa na, Ama Lamatua ka
dhu ator tèke. Nèbhu heka, ngaa
dhu Na ator ne, j'aj'i kèna.
33 Nèti èèna ka, ja'a manèngi sèmi
ne'e: be'a risi ama dhèu aae tenge
dhèu d'èlu-mèu èci, dhu bisa tao
ai-hèb'a la'a dènge be'a. Aa ded'e
ne, ho ladhe-leru kabarai ne'e dènge
be'a.
34 D'ara pidhu tèu dhu bècu èèna,
be'a risi ama dhèu aae ded'e hari
dhèu, ho ra oru-pakaboko nganga'a
dhu risi eele. Nganga'a dhu risi
sèra, bagi mi lèmi ho tèke ca pala.
35 Ana kabarai ne'e, hud'i mad-
hutu dènge be'a paredha ama dhèu
aae, ho pakaboko are-are dhu risi
eele, nèti rae-rae ètu rai Masir ne'e.
Aa ra soli sa d'ara soka ho j'aga paie.
36 Sèna ka pidhu tèu dhu man-
ganga nèi mai te, èdhi dhu sadia le
nganga'a. Dènge j'ara sèmi ne'e, èci
sa madhe boe manganga."

Dhèu aae ded'e Yusuf j'aj'i ai g'ana na ètu rai Masir

37 Ropa tadèngi lii padhai lii Yusuf
ne, dhèu aae dènge dhèu kapai sèra,
sèmi ngaa dhu na peka dènge dhèu
aae èèna.
38 Ka dhèu aae padhai lii, peka na,
"Roh Ama Lamatua hia le koasa mi
Yusuf ne'e. Nèti èèna ka, èdhi abhu
heka dhèu dhu risi nèti nèngu."
39 Èle èèna ka, dhèu aae padhai
lii dènge Yusuf, peka na, "Ama
Lamatua peka dènge èu, ngaa-ngaa
se'e aa'i-aa'i. Nèti sèmi ne'e ka,
heka ji'i nge'a kèna èu ne'e tare'a-
re'a dhèu mèu. Aa mamèu èu ne,
risi eele dhèu ètu mia-mia.
40 Nèti èèna ka, deo ne'e kahèi ja'a
ded'e èu j'aj'i ai g'ana ja'a. Sèna ka
èu j'aj'i dhèu kapai ètu d'ara èmu
ja'a. Aa ana kabarai ja'a nanene lii
paredha èu. Dhoka ja'a di dhu risi
nèti èu."
41-42 Èle èèna ka, dhèu aae puru
eele kadheli dhu dènge cap nèti
ai na, ka na pasaluu mi ai Yusuf.
Ka na padhai lii, aku nèngu na,
"Dènge ne'e ne, ja'a ded'e èu, j'aj'i
ai g'ana ja'a ètu rai Masir." Hèia na
papake kodho madhera dhu milu èci
mi Yusuf, aa na pa'inu rate hualaa
cakoko mi ladha-goro na.
43 Èle èèna ka, dhèu aae hia hari
Yusuf kareta ka dua nèngu. Ka na
hia dhèu lasi uuru, ho pa'oo peka
na, "We! Patalele j'ara oo! Pahaha
iisi mliu!* Dhèu kapai neo re ne'e!"
Dènge j'ara ne'e, dhèu aae ded'e le
Yusuf, j'aj'i ai g'ana na ètu rai Masir.
44 Hèia dhèu aae padhai lii dènge
Yusuf, peka na, "Sèmi ne'e. Èu dhu
me'a le ja'a ne dhèu aae. Te ngaa
ja'a peka le dènge ana kabarai Masir
aa'i-aa'i, peka na, ladhe èu hia boe
ijin, rèngu bisa boe tao ngaa èci sa."
45 Èle ka, dhèu aae pangare Yusuf
madhutu ngara Masir, na *Safnat*
Panea. Aa, na hia Yusuf madhèdi
dènge ana bhèni èci, ngara na As-
nat. Ama dhèu èmu na, ngara
na Potifera. Nèngu ne'e ka dhu
j'aj'i ama agama ètu d'ara kota On.†
Dènge j'ara ne'e, Yusuf j'aj'i dhèu
kapai ètu rai Masir.
46 Lod'o na j'aj'i dhèu kapai ètu rai
Masir, umur nèngu 30 (tèlu nguru)
tèu le. Hèia na kako palème rai
Masir.
47 Ètu d'ara pidhu tèu dhu bècu-
manèsa ne'e, oka-tedhe pènu dènge
nganga'a.
48 Hèia Yusuf kaboko nganga'a
dhu risi, ka na tèka paia si. Ètu era
mia dhu na pakaboko nganga'a, ètu
èèna kahèi na soli asa d'ara soka.
49 Are dhu pakaboko nare, ae titu
kèna. Èci èèna ka, dènge salae ètu
nebhe dhasi, ka dhèu uku rare heka.
50 D'ai mèka tèu manganga, dhèu
èmu Yusuf, Asnat nara iisi le ana
mone dhèu dua.
51 Ka Yusuf padhai lii, peka na,
"Ama Lamatua tao j'ara ne'e, sèna
ka pabhèlu ja'a nèti j'aj'èra dhu

* **41:43** Lii Ibrani dhu asli, sasoa na bisa 'pacud'u', do 'pakabua' kahèi. † **41:45** Ngara kota On madhutu lii Yunani, 'Heliopolis'.

lod'o ja'a kalua nèti d'ara èmu ama ku.” Nèti èèna ka, ana uuru, na pangare ne *Manase* (dhu sasoa na ele boe ‘bhèlu’).
52 Lod'o na abhu ana ka dua, na padhai lii hari, peka na, “Ja'a abhu j'aj'èra ae d'ai seli ètu era ne'e. Te ngaa sasue dènge ladhe-leru Ama Lamatua ka, ja'a abhu ana ètu ne'e.” Ka na pangare ana ne'e *Efraim*.‡
53 Nèbhu boe ka, èle pidhu tèu dhu bècu-manèsa na.
54 Aa pidhu tèu manganga madèu d'ai kèna, sama sèmi dhu uru èèna Yusuf peka le. Ètu era leo, dhèu manganga le. Te ngaa rae-rae ètu Masir nganga'a ae era.
55 Te ngaa nèbhu-nèbhu, kabarai Masir manganga kahèi. Ka lasi asa dhèu aae ho ra manèngi nganga'a. Aa dhèu aae pua si lasi asa Yusuf, sèna ka ra madhutu paredha Yusuf.
56 Te ngaa rai manganga ètu mia-mia asa tabha, toke d'ai rae-rae ètu rai Masir. Nèti èèna ka, Yusuf bhoke aa'i soka nganga'a sèna ka pahie dènge dhèu Masir.
57 Lula manganga ae titu kèna, ka dhèu nèti mia-mia mai hèli nganga'a ètu Yusuf ètu rai Masir.

42

A'a Yusuf lasi hèli nganga'a asa Masir

1 Tèu èèna, Yakob tadèngi dhèu palolo na abhu are ètu Masir. Ka na peka dènge ana na si, aku nèngu na, “Ana ee! Miu nga tao madhèdi mau-mau ka laa?
2 Ja'a tadèngi na ètu Masir pahia nganga'a. Hua iia lami hèli, sèna ka èdhi baku madhe manganga.”
3 Ka a'a Yusuf canguru dhèu se'e pa'èra ka, lasi hèli nganga'a asa Masir.
4 Te ngaa Yakob hia boe ari Yusuf dhu ngara na Benyamin, la'e dènge a'a na si. Te, na pangee, “Mage dhoka, ana ne'e abhu hari j'aj'èra ètu talora j'ara.”
5 Lula dhèu ae nèti mia-mia tadèngi le abhu nganga'a ètu Masir, ka ra lasi hèli asa nèi. Manganga ne d'ai le rai Kana'an kahèi. Ka ana-ana Yakob se,* lasi hèli kahèi asa Masir.
6 Tèu èèna, Yusuf j'aj'i ai g'ana dhèu aae Masir. Ladhe dhèu nèti mia-mia mai hèli are, Yusuf ka dhu pahia. Nèti èèna ka, lod'o a'a na si d'ai nèi, rèngu patitu kètu urutuu, ho tab'e Yusuf toke rèhu rèngu oe d'ai rai.
7-8 Ropa Yusuf ladhe nèdhi a'a na si, na tadhe le èèna. Te ngaa Yusuf tao iisi sèmi dhèu Masir. Nèti èèna ka, rèngu tadhe boe ne hèi. Hèia na jèka si, aku nèngu na, “Ee! Miu se nèti mia?”
Hèia ra dhaa, aku rèngu na, “Ji'i se nèti Kana'an. Ji'i mai hèli nganga'a sa ama wakil.”
9 Hèia Yusuf sanèd'e lii nii na uru na. Ka na pamadha'u si, aku nèngu na, “Ja'a lèka boe! Miu se'e dhèu mata-mata. Miu mai tenge rahasia rai Masir, ho èèna na mai musu rai ji'i!”
10 Te ngaa ra dhaa peka na, “Aad'o, ama! Ji'i se'e dhoka ana pua-paleha nèti ama di. Tare'a-re'a ji'i mai sa ne'e ne, neo hèli nganga'a di. Leo nèti èèna, aad'o.
11 Ji'i aa'i-aa'i se'e, ana nèti ca ama di. Ji'i mai mata-mata boe rai ama ku si ne'e. Ji'i se'e dhèu be'a.”
12 Te ngaa Yusuf jèka si dènge lii mèdhu hari, peka na, “He! Omo koso! Baku kapod'e-kabèli ja'a. Miu se'e tare'a-re'a dhèu bhelu. Miu mai tenge rahasia rai ne'e!”
13 Ka ra peka, “Aad'o ama! Ji'i se'e ana pua-paleha ama ku di. Ji'i mai nèti rai Kana'an. Ji'i aa'i-aa'i mi nèti ca ama, canguru dua dhèu. Ari ji'i dhu limuri tèka, pea dènge ama ji'i. Aa ari ji'i èci aad'o heka!”
14 Hèia Yusuf dhaa, aku nèngu na, “Aad'o! Lèke sèmi lii ja'a deo na! Miu se'e dhèu mata-mata.

‡ **41:52** Ètu d'ara lii Ibrani, *Efraim* sasoa na ‘abhu ana’, do ‘rai hèu mèngi’, do ‘asa ae’. * **42:5** Sasuri madhutu lii Ibrani peka na, ‘ana-ana Isra'el se’. Te ngaa Yakob dènge Isra'el ne, ngara nèti ca dhèu.

15 Na! Karèi sèmi èèna, na miu
hia ku tadha èci, sèna ka ja'a ke'a
lii padhai lii miu deo sa, tare'a, do
aad'o. Ja'a subha ee! Ladhe ari miu
dhu limuri na, d'ai boe ne'e, miu èci
sa bisa boe kalua nèti rai ne'e!
16 De hua iia miu pua dhèu èci la'e,
ho nèti ari miu dhu limuri èèna asa
ne'e mai. Aa miu dhu leo se, ja'a
taha. Ja'a neo ke'a miu se'e peka
tare'a, do aad'o. Ladhe aad'o, miu
se'e tare'a-re'a mata-mata."
17 Ka Yusuf pua taha si d'ara
bèdho tèlu lod'o.
18 D'ai lod'o ka tèlu, Yusuf la'e
padhai lii dènge ra ètu d'ara bèdho,
peka na, "Ja'a ne'e, ca dhèu dhu
madha'u dènge Lamatua. Aa ja'a
madhutu dad'èi Na taruu. Sèna ka
miu mamuri, ja'a neo patabuli miu.
Te ngaa hud'i dènge ku lii pajaji.
19 Ladhe miu se'e tare'a padhai
lii dhu mola, miu pad'elo ku ngaa
èci j'aj'i mi tadha. J'ara na sèmi
ne'e: ja'a taha ca dhèu ètu d'ara
bèdho ne'e. Dhèu leo lèpa ho mèti
nganga'a hia a'ari miu, te ra tatae
miu lami mèti nganga'a.
20 D'ai nèi, miu mèti ari miu dhu
limuri èèna mai asa ne'e, ho j'aj'i
bukti, tare'a miu se'e dhèu be'a.
Sèna ka ja'a baku huku pamadhe
miu."

Ropa ra tadèngi rare ne'e, ra d'èi
kahèi sèmi èèna.
21 Ka ra padhue-padhai ka èci
dènge èci, peka na, "Waa! Ne'e ne,
èdhi heka abhu b'ala kèna, lula sala
dhu èdhi ad'u-ue mi dedha ari èdhi
uru na. Èdhi ladhe tèdhi nèngu j'èra
titu kèna, d'ai na manèngi sasue
èdhi, te ngaa èdhi pusi boe ne. Nèti
èèna ka, èdhi abhu j'aj'èra sèmi ne'e
ne."
22 Hèia Ruben pasanèd'e si, peka
na, "We! Ari-ari ja'a, ee! Uru na
ja'a kai le miu, ho baku paj'èra ana
èèna, si? Te ngaa miu-miu se'e ka
dhu mo'o boe nanene lii ja'a. Nèti
èèna ka, lod'o ne'e èdhi dui tare raa
ari èdhi Yusuf èèna."
23 Rèngu padhai lii ae-ae sèmi
èèna, re'a boe na Yusuf ne'a lii
rèngu kahèi. Lod'o Yusuf padhai lii
dènge rèngu, na pake lii Masir, ho
èèna na dhèu leo lole hari pake lii
Ibrani.
24 Tadèngi ra padhai lii sèmi èèna
hèia, Yusuf kèd'i eele si, la'e tangi
asa era leo. Tangi nare, la'e hari
pa'èci dènge si. Ka na pua dhèu èki
Simeon ètu madha a'ari na sèra.

A'a Yusuf sèra lèpa asa Kana'an

25 Èle èèna ka, Yusuf paredha
dhèu sab'a sèra, ho soli are asa d'ara
karo a'a na si. Aa tao hari doi kab'ua
are sèra, asa d'ara karo ra èci-èci.
Ra tèke ètu hèb'a karo sèra. Na
pua dhèu sab'a se'e, ho hia si dènge
gee. Ka dhèu sab'a se'e lalau ka,
madhutu ngaa dhu Yusuf paredha.
26 Èle ka, a'a na si hua karo
nganga'a sèra asa dedha badha
keled'ei. Ka ra pakèd'i dènge ka.
27 Ropa d'ai talora j'ara, ra ae.
Dhèu èci bhoke karo na, ho neo ani
keled'ei na. Na ladhe la'a na, doi na
ètu dedha are, ètu d'ara karo èèna.
28 Capa na cag'ag'a! Hèia na paroa
a'a na si, peka na, "Irii! Miu mai
ladhe ku laa! Madhe èdhi kèna. Ra
tao hari doi ja'a asa d'ara karo ne."

Ladhe rèdhi èèna ka, ra ele
ngangee, aa madha'u bia. Ka ra
papeka ka, aku rèngu na, "Ama
Lamatua tao èdhi samia ka ne?"
29 Hèia ra kako taruu ka, lasi d'ai
Kana'an. D'ai nèi ka, ra lolo dènge
ama ra, ngaa dhu rèngu paraga ètu
rai Masir.
30 Ra lolo, peka na, "Ama, ee! Ai
g'ana dhèu aae Masir èèna, bhelu
titu kèna. Na jèka taruu ji'i. Na
peka na ji'i la'a j'aj'i mata-mata ho
neo pa'ele iie rai Masir.
31 Ka ji'i dhaa, peka na, 'Aad'o! Ji'i
se'e padhai lii mola-mola. Ji'i mata-
mata boe.
32 Ji'i se'e, dhèu be'a-be'a. Ji'i
aa'i-aa'i mi, j'aj'i nèti ca ama, dhèu
canguru dua. Te ngaa èci madhe le.
Aa ari dhu limuri èèna, dènge ama
ji'i ètu Kana'an.'
33 Na peka hari, aku nèngu na,
'Ja'a neo kèdhi, na, miu se'e dhèu
be'a, do aad'o! Miu èci, pea mi
ne'e. Aa leo lèpa mèti nganga'a hia

a'ari miu, sèna ka ra baku madhe manganga.
34 Hud'i miu mèti ku ari miu èèna mai sa ne'e, heka ja'a ke'a kèna, tare'a-re'a miu se'e dhèu be'a, mata-mata boe. Èèna na, heka ja'a patabuli dhèu miu dhu ja'a taha ne. Aa dènge sèmi èèna, ja'a heka ko'o kèna, miu kako palème dedha rai ne'e.'"
35 Lolo èle hèia, heka ra bhoke karo-karo rèngu dhu pènu dènge are sèra. Te ngaa ra cag'ag'a ladhe la'a na doi rèngu sèra aa'i-aa'i ra, ètu hèb'a karo. Rèdhi sèmi èèna, Yakob dènge ana-ana na madha'u titu kèna.
36 Hèia Yakob padhai lii dènge si, peka na, "Miu se, pa'ele le ana-ana ja'a. Yusuf aad'o heka. Sèmi èèna kahèi, Simeon. Ne'e miu neo mèti hari Benyamin kèna? Miu se'e, tare'a-re'a neo paj'èra ja'a!"
37 Hèia Ruben peka dènge ama na, aku nèngu na, "Ama, ee! Pangèd'u laa Benyamin asa ja'a mai. Ja'a tago kore. Ja'a jaji kèna mi ama ku, èèna ja'a kèti hari na mai. Te ngaa ladhe aad'o, na ja'a hia ana ja'a, mone dhèu dua sèra ho ama pamadhe aa'i si."
38 Te ngaa Yakob dhaa hari, peka na, "Bisa boe! Miu bisa boe mèti Benyamin. Te a'a na Yusuf, madhe le. Ne'e, di nèngu ka mesa na. Ladhe na abhu calaka ètu j'ara, miu tabha babia mi ja'a, toke madhe kèti."†

43

A'a Yusuf sèra lasi hari asa Masir, rèti dènge Benyamin

1 Tèu èèna, ètu rai Kana'an asa tabha manganga.
2 Isi èmu Yakob ra'a aa'i le nganga'a dhu ca hari na, ana na si lasi hèli ètu Masir. Ka na padhai lii dènge ana na si, "Be'a risi lami hari hèli nganga'a asa rai Masir."
3 Te ngaa Yahuda b'ala, peka na, "Ama, ca hari na ai g'ana dhèu aae Masir dhu pasanèd'e le ji'i, aku nèngu na, ji'i bisa boe pad'elo rèhu mi nèngu, ladhe ji'i ngèti boe ari ji'i dhu limuri, Benyamin èèna.
4 Nèti èèna ka, ama ku hud'i laa hia ji'i ngèti Benyamin. Heka ji'i bisa la'a hèli nganga'a hia ama ku kèna.
5 Te ngaa ladhe ama patabuli boe nèngu, ji'i oo la'a boe kahèi. Lula dhèu Masir na peka le sèmi èèna."

6 Hèia Yakob jèke si, peka na, "Nga tao ka miu lolo dènge dhèu èèna, peka na, miu dènge ari èci era? Miu tenge j'ara ho paj'èra tabha ja'a!"

7 Ka ra dhaa, peka na, "Baku nasa ama, ee! Te lula dhèu ne, karèi taruu-taruu neo ne'a a'ari èdhi. Na karèi peka na, 'Tasamia? Ama mi era, do? Miu dènge hari ari dhèu mone dhu leo, do?' Sèmi èèna na, ji'i dhaa tasamia hari? Pakaseti ka ji'i dhaa ka laa, dènge mola-mola. Te pe, cee ne'a na pua ji'i ngèti hari ari ji'i sa nèi?"

8-9 Ka Yahuda padhai lii hari, aku nèngu na, "Ama hud'i patabuli ku Benyamin la'e dènge ji'i. Ja'a jaji mema, ladhe j'aj'i ngaa-ngaa mi ngi'u ari ji'i ne'e, ja'a ka dhu gati ne. Ladhe ja'a kèti heka nèngu mai asa d'ara kacui-aai ama ku dènge mamuri, hud'i laa sasala na ama ku pasae mi dedha ja'a toke madhe. Nèti èèna ka, ama ku hia la, ho ji'i sama-sama la'a dènge ne, te ji'i neo pakèd'i kèna. De karohe mai lati ka, sèna ka cahag'e baku madhe manganga.
10 Ladhe sèmi èdhi mate boe panèbhu sèmi ne'e, na, èdhi lati-mai dua hari le."

11 Hèia ama ra padhai lii, peka na, "Ladhe sèmi èèna, na, miu nanene! Lami mere isi rai èdhi dhu be'a risi, sèmi: dhua nasu oni, bubhu-bubhu, raa aj'u hèu mèngi, èi na'i salap, kanari* dènge kab'ui dhu leo sèra. Ho sèna ka mèti hia ai g'ana dhèu

† **42:38** Sasuri lii Ibrani peka na, "toke d'ai ja'a puru asa Sheol (èèna era dhèu madhe sèra)".
* **43:11** Sasuri madhutu lii Ibrani peka na, '*shaqed*'. Isi na èci èèna ka dènge isi kanari.

aae Masir èèna. Aa peka dènge ne, ne'e ne tadha mata.
12 Aa miu mèti doi risi eele nèti ca hari ni, sèna ka miu bisa hia hari doi kab'ua are uru sèra la'a, dhu miu mèdhi ètu d'ara karo miu sèra. Tao-tao dhèu sèra re'a boe, ka tèka sala.
13 Miu mèti ari mu. De èèna na lèpa hari lai-lai!
14 Ja'a sanao-maena, sèna ka, Ama Lamatua dhu dènge Koasa Kapai Risi Eele èèna, sab'a mi d'ara ai g'ana dhèu aae Masir èèna, sèna ka na sue miu. Aa na hia hari Benyamin dènge Simeon lèpa palere dènge miu. Te, ladhe ana ja'a se ele, hud'i laa ja'a pasae j'aj'èra ne'e taruu."
15 Hèia lasi pakaboko tadha mata sèra dènge doi, ka lasi asa Masir. Rèti kahèi dènge Benyamin. D'ai nèi ka lasi paraga dènge Yusuf.
16 Ropa Yusuf nèdhi Benyamin dènge a'a na si, na pua kapala urusan na, aku nèngu na, "Lere mèti dhèu se'e sa èmu ja'a! Ho èèna na, pare sapi ci'u, mi pananasu nganga'a dhu be'a. Sèna ka lod'o nètu none, ra'a dènge ja'a."
17 Hèia kapala urusan èèna, tao sama sèmi lii paredha Yusuf èèna. Na lere nèti dhèu sèra asa èmu Yusuf.
18 Ropa ra kako lasi èmu èèna, a'a na sèra madha'u bia. Ètu talora j'ara, ra papeka, aku rèngu na, "We! Nga tao ka na pua rèti èdhi sa ne'e? Mage dhoka na neo pasusa èdhi. Lula doi dhu ra tao hari asa d'ara karo èdhi ca hari na. Ra sangaja rèti èdhi sa ne'e, sèna ka ra kèpa èdhi j'aj'i ènu nèngu. Ho èèna na, ra parama rara keled'ei èdhi sèra."
19 Nèti èèna ka, ropa ra dètu èmu Yusuf na, ra padhai lii dènge kapala urusan èèna, peka na,
20 "Ama! Baku nasa dènge ji'i, te ca hari na dhu ji'i mai hèli nganga'a ètu ne'e.
21-22 Ropa ji'i lèpa d'ai talora j'ara, ji'i ae ngara iisi, ho bhèj'i ciki. Hèia ji'i bhoke karo ho neo panga'a badha. Ladhe la'a na, doi bab'ae ji'i èci-èci ka ètu d'ara karo sèra. Ji'i nge'a boe cee ka dhu tao la'a! Nèti èèna ka, ji'i ngèti hari doi sèra ka se'e. Ji'i manèngi sèna ka ama ku baku nasa. Aa ji'i ngèti doi ka risi kahèi, neo hèli hari nganga'a."
23 Hèia kapala urusan èèna dhaa, aku nèngu na, "Mau-mau, baku madha'u! Ele boe Lamatua miu èèna ka dhu hia miu berkat ètu d'ara karo sèra. Ca hari na, ja'a sèmi le doi miu aa'i-aa'i. Miu pakèlu boe!" D'ai èmu ka, na patalale Simeon pa'èci dènge rèngu.
24 Ka aa'i-aa'i ra lasi asa d'ara èmu Yusuf. Hèia kapala urusan èèna hia èi ho ra rase haga ra. Aa na ani keled'ei si hèi.
25 Ka na peka dènge si, aku nèngu na, "Ladhe èèna na, lod'o nètu miu mi'a dènge ai g'ana dhèu aae." D'ara ra tatae Yusuf lèpa, rèngu lalau paie tadha mata ra sèra.
26 Ropa Yusuf d'ai èmu, aa'i-aa'i ra patitu kètu urutuu ètu madha na. Ka ra j'ole tadha mata sa hia ne.
27 Hèia Yusuf karèi si, peka na, "Tasamia? Miu be'a-be'a, do? Tasamia dènge ama miu dhu heka èèna? Na be'a-be'a, do?"
28 Ra dhaa, aku rèngu na, "Ènu ama dhu heka na, dhu ama matana ji'i, be'a-be'a." Hèia ra patitu kètu urutuu pahaha iisi hari mi Yusuf.
29 Hèia Yusuf ladhe palème, ka nèdhi ari na Benyamin. Rèngu dua ra se, ina-ama èci. Hèia, aku nèngu na, "Ooo! Ne'e ne ka ari miu dhu limuri, dhu ca hari na miu lolo èèna, do?"
Ka na lii dènge Benyamin, aku nèngu na, "Ana, ee! Ja'a sanao, sèna ka Ama Lamatua hia èu mamuri dènge mera-milu."
30 Ropa ladhe nèdhi Benyamin ne, d'ara Yusuf karej'e bia, lula na sue ari na ae titu kèna. Na taha nare heka d'ara na. Ka na kako eele si la'e sa d'ara kama na. Ka na tangi ngob'i-ngob'i ètu èèna.
31 Tangi nare hèia, la'e riu katanga madha na. Èle èèna ka, na pa'èra d'ara na, ka la'e hari paraga dènge

si. Hèia na pua dhèu sab'a sèra lasi lalau nganga'a.
32 Ra lalau nganga'a hia Yusuf mei leo. Aa a'ari na sèra ra'a mei leo. Dhèu sab'a dhèu Masir sèra, ra'a ètu mei rèngu mesa ra. Lula dhèu Masir sèra madenge ladhe madhèdi ra'a pa'èci dènge dhèu Ibrani.†
33 Kapala urusan èèna ator sèna ka a'ari Yusuf sèra, madhèdi patangara dènge Yusuf. Na ator hia si madhèdi mulai nèti a'a uru, padhutu-dhutu toke ari ra dhu limuri. Ropa ra ladhe rèdhi j'ara madhèdi sèmi èèna, ra malaa.
34 Yusuf pua dhèu sab'a sèra, bagi nganga'a nèti mei nèngu, hia a'ari na sèra. Aa'i-aa'i ra abhu nganga'a dhu ae sama. Dhoka Benyamin di abhu ae risi a'a na si lèmi hari. Ka ra'a-rinu d'ai bècu.

44

Moo hualaa pudhi Yusuf ele

1 Ra'a-rinu rara hèia, Yusuf paholo dènge kapala urusan na, aku nèngu na, “Ssst! Èu lamu isi are asa d'ara karo dhèu sèi, papènu d'ai hèb'a. Èle èèna na, èu tao hari doi ra, asa d'ara karo ra èci-èci.
2 Aa more moo hualaa pudhi ja'a èèna, ho tao asa d'ara hèb'a karo ari ra dhu limuri èèna.” Ka na la'e tao madhutu lii paredha Yusuf.
3 Asa bèli d'ara cika lii sa, Yusuf hia si lèpa. Rèti nganga'a dènge keled'ei rèngu.
4 Ra lasi dhae kaj'èu mèka nèti d'ara kota, ka Yusuf paredha kapala urusan, peka na, “Èu karohe lamu magèla si. Ladhe paraga dènge si, èu peka sèmi ne'e: ‘Nga tao ka miu pake d'ara aapa sèmi èèna mi ai g'ana dhèu aae? Miu b'ala babe'a na dènge tatao karehe sèmi ne'e!
5 Nga tao ka, miu mana'u mèti moo hualaa pudhi na? Miu me'a boe, do? Mèdha èèna na, na pake boe ho dhoka ninu di! Te ngaa biasa na pake ho ne'a tasamia dènge mamuri dhèu. Èèna, mèdha sogotagu! Tatao miu ne, mema selikolane!’ ”
6 Èle èèna ka, kapala urusan èèna la'e magèle si toke abhu. Ropa na raga si, hèia na peka sèmi ngaa dhu Yusuf moa èèna.
7 Ka ra bari ne, aku rèngu na, “Ama peka ngaa èèna? Ji'i subha. Ji'i se'e bisa boe tao karehe sèmi èèna!
8 Ama, èu me'a era, si ma? Doi-doi ca hari sa, dhu ètu d'ara karo ji'i sèra, ji'i hia hari le sa ama, to? Tasamia ka ji'i bisa mana'u hualaa iia do hualaa pudhi ètu d'ara èmu dhèu kapai èèna! Bisa boe!
9 Ama parisa la! Ladhe abhu mèdha èèna ètu d'ara karo cee, na huku pamadhe ne! Aa hud'i laa, ji'i dhu leo se'e, j'aj'i ènu èu.”
10 Hèia kapala urusan na dhaa, peka na, “Aad'o! Sèmi ne'e. Ladhe abhu moo èèna ètu cee, na dhoka nèngu di j'aj'i ènu ja'a. Miu dhu leo lèpa.”
11 Ra papuru ka karo sèra. Ka ra bhoke dènge.
12 Hèia kapala urusan èèna parisa karo sèra èci-èci, mulai nèti karo unu a'a na, toke d'ai ari limuri tèka. Ka nèdhi moo èèna, ètu d'ara karo Benyamin.
13 Rèdhi sèmi èèna hèia, d'ara a'a na sèra j'èra ma'ète mae-mae sène. Hèia ra paca'e hari ka karo deo sa asa dedha keled'ei, ka ra lèpa hari asa d'ara kota.
14 Ropa ra d'ai èmu Yusuf, na ètu èmu era. Hèia ra patitu kètu urutuu ètu madha na.
15 Yusuf jèka si, aku nèngu na, “He! Nga tao ka miu tao ne'e mi ja'a! Miu me'a boe, ja'a ne dhèu kapai ètu ne'e. Ja'a pake na'i dhu bisa ke'a tatao dhèu, dhu dhèu leo re'a boe!”
16 Hèia Yahuda dhaa, aku nèngu na, “Irii! Te Ama Lamatua pasabhoka kèna sasala èdhi. Pe ji'i peka lii mia hari, ama? Ji'i sili iisi sa mia hari? Ladhe ama neo taha ari ji'i ne'e, na be'a risi, taha ji'i aa'i-aa'i

† **43:32** Dhèu Masir madenge dènge dhèu Isra'el, lula dhèu Isra'el dhèu j'aga kahib'i-kalèbho.

mi. More ji'i aa'i-aa'i, j'aj'i mi ènu ama ka laa."
17 Te ngaa Yusuf dhaa, aku nèngu na, "Aad'o! Abhu moo èèna ètu cee, na nèngu di dhu j'aj'i ènu ja'a. Miu dhu leo, lèpa hari dènge mera-milu sa ama miu!"

Yahuda manèngi sèna ka nèngu gati Benyamin

18 Hèia Yahuda la'e padètu asa madha Yusuf, ka na padhai lii, aku nèngu na, "Ama wakil! Ja'a ke'a koasa ama sama sèmi koasa dhèu aae! Uru nèti èèna, ja'a manèngi ama baku nasa dènge ja'a. Ja'a neo padhai lii ciki dènge ama.
19 Med'a na, ama karèi le ji'i, peka na, 'Ama miu, dènge ari miu dhu èci na, era do?'
20 Ka ji'i dhaa peka na, 'Ama ji'i heka d'ai seli le. Aa ari ji'i dhu limuri èci. Lod'o nara iisi ari ji'i ne'e, ama ji'i na heka le. Ari ji'i dhu limuri ne'e dènge a'a d'èlu na èci, te ngaa na aad'o heka. Ina ra madhe le. Ka di nèngu ka mesa na. Nèti èèna ka, ama ji'i ne sue ne titu kèna!'
21 Ka ama pua ho ji'i ngèti ari ji'i na mai, sèna ka ama nèdhi ne.
22 Ka ji'i dhaa na, 'Ana èèna, bisa boe tèke eele ama na mesa na. Ladhe na tèke eele, na ama ji'i na tatu madhe dènge kèna.'
23 Hèia ama dhaa na, 'Ladhe miu mèti boe ari miu na, baku mi pad'elo hari rèhu mi sa ne'e.'
24 Èle èèna ka, ji'i lèpa. D'ai nèi ka, ji'i lolo lii dhu mu moa sèra dènge ama ji'i.
25 Nèbhu-nèbhu, nganga'a ji'i èla. Hèia ama ji'i pua hari ji'i mai hèli nganga'a sa Masir ne'e.
26 Te ngaa ji'i dhaa na, 'Ama, ee! Ji'i la'a heka sa nèi. Te ai g'ana dhèu aae na dhu moa le, aku nèngu na, ladhe ji'i ngèti boe ari ji'i dhu limuri na, bisa heka ji'i pad'elo rèhu sa nèi. De ladhe ari ji'i la'e hèi, na heka ji'i la'a kèna.'
27 Ama ji'i peka hari, aku nèngu na, 'Miu me'a kahèi, si ma? Dhèu èmu ja'a Rahel èèna, ana na dhoka dua di.
28 Ana uuru èèna, aad'o heka. Ele boe badha hui na'e aa'i le. Nèti èèna ka, ja'a kèdhi heka rèhu na toke d'ai sange ne'e.
29 Ladhe miu mèti hari ana limuri ne, ho sèmi na abhu j'aj'èra, èèna miu paj'èra ja'a dhèu heka ne'e. Ladhe sèmi èèna na, ja'a madhe dènge kèna.'
30-31 Nèti èèna ka, ama, ladhe ja'a lèpa kèti boe dènge ari ji'i ne, ama ji'i madhe dènge kèna. Te samanga na dhu pa'èki dènge ana ne'e di. Dènge ètu d'ara haheka na ne'e, ladhe ji'i tao ne tabha j'èra, tatu na madhe dènge kèna.
32 Ngaa hari, ja'a moa le mi ama ku, peka na, 'Ja'a ka dhu tago ana ne'e. Ladhe ja'a kèti heka ana ne'e mai sa madha ama, ja'a ka tago sasala na, toke d'ai ja'a madhe.'
33 Nèti èèna ka, ja'a manèngi sèmi ne'e, ama wakil: hud'i laa ja'a ka pea mi ne'e gati nèngu, sèna ka ja'a j'aj'i ènu ama wakil. Hia ne lèpa dènge a'a na si.
34 Ladhe ana ne'e la'e boe, ja'a bisa boe lèpa kahèi. D'ara ja'a la'e boe ladhe j'aj'èra ama ji'i toke madhe."

45

Yusuf patadhe ngi'u mi a'ari na, aa na manèngi sèna ka ama na si pidha asa Masir

1 Ropa tadèngi nare lii Yahuda na, d'ara Yusuf roe bhilu, toke taha nare boe ètu madha dhèu sab'a na sèra. Nèti èèna ka, na hia ra lasi asa li'u, sèna ka mesa na di, dènge a'ari na ètu d'ara èmu. Dènge j'ara ne'e, nèngu bisa patadhe iisi na, mi a'ari na sèra.
2 Hèia dhèu sab'a se'e kalua asa li'u, ka Yusuf tangi dènge d'ara pèd'a. Lii tangi na mèdhu, ka dhèu-dhèu Masir ètu li'u sèra tadèngi kahèi. Mesa boe dhèu ètu li'u sèra, te dhèu ètu èmu dhèu aae tadèngi kahèi.

3 Ka Yusuf peka mola-mola dènge
a'ari na si, aku nèngu na, “A'ari, ee!
Ja'a ne'e ka Yusuf èèna! Ama ku
mamuri era, do?”
Ropa tadèngi rare, a'a na sèra
madha'u titu kèna. Ra bisa heka
bhoke hèb'a padhai lii ngaa èci sa.
4 Hèia Yusuf paroa si, peka na,
“Mai ku padètu-dètu dènge ja'a.”
Ka ara lasi padètu sa madha
Yusuf. Ka na peka hari, “Ja'a ne,
Yusuf, dhu uru èèna, miu pahia eele
asa Masir ne'e.
5 Miu se tare'a pahie eele ja'a. Te
ngaa mage miu madha'u, aa baku
peka cee ka dhu sala. Lula Ama
Lamatua ka dhu hia uuru ja'a mai
sa ne'e. Ho dènge j'ara ne'e, Na
pake ja'a ho hia mamuri mi dhèu ae.
Sèna ka baku madhe manganga.
6 Rai manganga ne heka dua tèu
kèna. Lèmi tèu era. Bèli-camèd'a
dhèu tao heka oka-tedhe, sèla heka,
aa abhu heka nganga'a hèru èj'i lai.
7 Dènge j'ara dhu èdhi te'a boe ne,
Ama Lamatua hia ja'a mai asa ne'e
uru nèti miu. Sèna ka, miu dènge
ana-èpu miu abhu mamuri.
8 De dhu lèke, nèti boe tatao miu
ka ja'a d'ai era ne'e, te ngaa tatao
Ama Lamatua di. Nèngu ka dhu hia
ja'a j'aj'i ai g'ana dhèu aae Masir. Ka
ja'a j'aj'i mi kapala urusan ètu d'ara
èmu dhèu aae. Abhu boe dhèu leo
èci sa dhu kapai risi nèti ja'a.
9 De miu lami ka lai-lai ne, ho
peka lii padhai lii ja'a ne dènge ama
ku, sèmi ne'e: ‘Yusuf, ana ama ku,
mamuri era! Nèngu j'aj'i le dhèu
kapai ètu rai Masir. Na manèngi
ama ku la'e lai-lai asa nèi.
10 Ho èèna na, ama pea ètu rai
Gosen padètu dènge nèngu. Era
na be'a aa taleo. Sèna ka ama
bisa piara kahib'i-kalèbho, kahib'i-
ka'ia dènge sapi aa'i-aa'i ra. Aa na
manèngi kahèi ho ama la'e dènge
ana-èpu, dènge isi èmu, dènge
mèdha-panyau, ho pea taruu mi
nèi.*
11 Ladhe ama pea ètu Gosen,
nèngu ladhe-leru ama ètu nèi. Te
rai manganga lèmi tèu era. Sèna
ka na tenge j'ara ho ama dènge
ana-èpu, aa dènge badha-manu bisa
mamuri dènge be'a.’ ”
12 Yusuf peka nare hèia, na padhai
lii hari, peka na, “Miu unu mi mèdhi
le, si? Aa èu kahèi, Benyamin. Ja'a
ne'e, tare'a-re'a Yusuf.
13 De miu peka dènge ama èdhi,
na, ja'a ne'e dènge koasa kapai titu
kèna, ètu kabarai Masir ne'e. Aa
lolo dènge ama, ngaa aa'i-aa'i dhu
miu mèdhi le ètu ne'e. Ho èèna na,
karohe mèti ama sa ne'e mai!”
14 Èle èèna ka, liku nare ari na
Benyamin, hèia dua ra tangi.
15 Sèmi èèna kahèi, na liku nare
a'a na si èci-èci, ka na uu si. Ka heka
ra bani padhai lii dènge ne kèna.

Dhèu aae Masir sèmi nare a'ari Yusuf sèra

16 Ropa dhèu aae dènge dhèu-
dhèu kapai na sèra, tadèngi rare
a'ari Yusuf mai asa Masir, ra karej'e
kahèi.
17 Ka dhèu aae peka dènge Yusuf,
aku nèngu na, “Ari! Peka dènge
a'ari èu sèra, ho hua ka nganga'a
asa dedha keled'ei rèngu, sèna ka
rèti sa Kana'an.
18 Aa peka dènge si, rèti ama mu
dènge ana-èpu aa'i-aa'i, mai pea sa
ne'e. D'ai ne'e, pe ja'a hia rèngu
rai, era dhu hèu mèngi risi, sèna ka
rèngu bisa mamuri nèti isi rai èèna.
19 Aa hia rèti mema dènge kareta
pèri-pèri nèti ne'e, ho sèna ka hua
ana iiki-ana iiki dènge ama mu.
20 Baku ra pangee mèdha-panyau
dhu rèngu bisa boe nedhe rèti, te,
ngaa-ngaa dhu be'a ètu rai Masir ne,
èèna na j'aj'i unu rèngu.”
21 Tadèngi sèmi èèna, ka Yusuf
hia si kareta pèri-pèri bua, dènge
parèko ra'a j'ara, sama sèmi lii
paredha dhèu aae. Aa a'ari na†
pa'èra ka, ho lèpa madhutu lii
paredha dhèu aae.

* **45:10** Rai Gosen èèna, ngara era èci ètu rai Masir. † **45:21** Madhutu sasuri dhu uru-uru sèra, peka na “ana-ana nèti Isra'el sèra madhutu lii paredha dhèu aae.” Isra'el ne, ngara leo nèti Yakob.

22 Ka Yusuf hia si mèdha-papake
dhu hiu, ca dhèu ca pasa. Te ngaa
Benyamin, na hia doi iia tèlu ngasu,
dènge mèdha-papake dhu hiu, lèmi
pasa.
23 Yusuf pa'adhu mèdha-panyau
dhu be'a risi nèti Masir hia ama
na. Rèngu hua mi dedha keled'ei
canguru ngi'u. Sèmi èèna kahèi,
na hia are, roti, dènge nganga'a ae-
ae, dhu j'aj'i parèko j'ara, lod'o dhu
rèngu mulai pakèd'i nèti Kana'an
asa Masir. Nganga'a se, ra hua ètu
dedha keled'ei dhu leo hari canguru
ngi'u.
24 Èle èèna ka, na hia si lèpa, aa
na moa si, aku nèngu na, "Miu baku
patao-palaha ètu talora j'ara, ee!"

Yakob tadèngi na Yusuf mamuri era

25 Hèia ra pakèd'i ka lasi sa ama
ra ètu Kana'an.
26 D'ai nèi ka, ra lolo dènge ama
ra, peka na, "Ama! Ana mu Yusuf
na, dhu mamuri era di. Na j'aj'i le
dhèu kapai, ka na paredha ètu rai
Masir!"
Yakob tadèngi hiu-hiu na, loo-loo
sène, te na lèka boe.
27 Te ngaa ropa na tadèngi nare lii
lolo rèngu sèra, aa na ladhe nèdhi
kareta dhu Yusuf pa'adhu mai ho
hua ne asa Masir, heka na lèka kèna.
28 Hèia na padhai lii, aku nèngu
na, "Hea! De ana ja'a dhu mamuri
era di! Ja'a heka karej'e kèna. Ja'a
hud'i laku kèdhi ku ne, heka ja'a
madhe dènge karej'e kèna."

46

Yakob dènge isi èmu na pa'èra mèdha neo pakèd'i asa rai Masir

1 Èle èèna ka, Yakob* si pa'èra
ka mèdha ra, ka ra pakèd'i nèti
Kana'an. Ropa ra d'ai rae Barseba,
ka na roro badha tao korban hia
Lamatua, dhu uru na ama na Isak
mangaj'i.
2 Mèda ca lod'o ka na nii. Ètu
d'ara nii ne'e, na tadèngi na Ama
Lamatua paroa ne, peka na, "Yakob!
Yakob! Èu kèd'i ho nanene ku la!"
Hèia na dhaa, peka na, "Nga tao,
Ama?"
3 Ka Lamatua peka na, "Ja'a ne,
Ama Lamatua dhu ama mu mangaj'i
nèti uru ka. Mage èu madha'u kahèi
lamu Masir. Te èèna na, Ja'a tao ana-
èpu èu j'aj'i suku kapai ètu rai nèi.
4 Ja'a laku hèi Masir sama-sama
dènge èu. Ho ladhe èèna na, Ja'a
kahèi dhu kèti hari ana-èpu èu lèpa
asa rai Kana'an ne'e. Ropa èu
madhe, na, ana mu Yusuf madhèdi
ètu baboa èu."
5 Èle èèna ka, Yakob dènge ana-
ana na sèra,† lasi taruu tèke eele rae
Barseba. Ra paca'e ne dènge bhèni-
ana iiki na asa kareta sèra dhu dhèu
aae Masir pa'adhu hia si.
6-7 Rèti aa'i mèu-mèu mèdha-
panyau dènge badha-manu dhu
j'aj'i kakaja rèngu ètu rai Kana'an.
Hèia Yakob dènge ana-èpu na,
bhèni-mone aa'i-aa'i ra pakèd'i ka
lasi rai Masir.

Ana-èpu Yakob dhu madhutu lasi sa Masir

8 Ana-èpu Yakob dhu madhutu lasi
asa Masir, nuka se'e:‡
Ruben, ana uuru na.
9 Ana-ana na ka: Henok, Palu, Hes-
ron dènge Karmi.
10 Simeon, dènge ana-ana na:
Yemuel, Yamin, Ohat, Yakin,
dènge Sohar. Dènge Saul
kahèi, ana na nèti dhèu èmu
na bhèni Kana'an.
11 Lewi, dènge ana-ana na: Gerson,
Kehat, dènge Merari.
12 Yahuda, dènge ana-ana na: Sela,
Peres, dènge Sera. Ana
Yahuda dhu leo, Er dènge
Onan, madhe le ètu Kana'an.
Na nèti dènge ana-ana Peres,
Hesron dènge Hamul.
13 Isaskar, dènge ana-ana na: Tola,
Pua, Ayub, dènge Simron.

* **46:1** Sasuri lii Ibrani peka na, "Isra'el pa'èra ka mèdha ra, ka ra pakèd'i". † **46:5** Sasuri lii Ibrani peka na, "Ana-ana Isra'el rèti dènge ama ra Yakob." ‡ **46:8** Sasuri lii Ibrani peka na, "ana-èpu Isra'el".

14 Sebulon, dènge ana-ana na: Seret,
Elon, dènge Jahleel.
15 Rèngu se'e, ana-ana nèti Yakob
dènge dhèu èmu na Lea, lod'o
rèngu pea ètu Mesopotamia. Ana
bhèni rèngu èci, ngara na Dina.
Ana-èpu nèti Yakob dènge Lea, aa'i-
aa'i ra 33 (tèlu nguru tèlu) dhèu.
16 Aa Yakob abhu ana-ana dènge
dhèu èmu dhu leo hari.
Nuka: Gad, dènge ana-ana
na: Sifion, Hagi, Suni, Esbon,
Eri, Arodi dènge Areli.
17 Aser, dènge ana-ana na: Yimna,
Yiswa, Yiswi, Beria, dènge
ana hèni ra èci, ngara na Sera.
Beria, dènge ana le kahèi: Heber
dènge Malkiel.
18 Rèngu aa'i-aa'i ra, canguru èna
dhèu. Ana-èpu nèti Yakob dènge
dhèu èmu na Silpa. Silpa ne'e ka
dhu Laban hia j'aj'i ènu nèti Lea,
dhèu èmu uru Yakob na.
19 Aa ana-ana nèti Yakob dènge
dhèu èmu na bhèni leo hari,
ngara na Rahel, nuka: Yusuf
dènge Benyamin.
20 Lod'o èèna, Yusuf leo le dènge
Asnat ètu Masir. Ama Asnat èèna,
ama agama ètu kota On. Ngara
na, Potifera. Ana-ana Yusuf dènge
Asnat: Efraim dènge Manase.
21 Benyamin madhutu hèi lasi Masir
dènge ana-ana na: Bela,
Beker, Asibel, Gera, Naa-
man, Ehi, Ros, Mupim, Hupim
dènge Aret.
22 Ana-èpu Yakob dènge dhèu
èmu na Rahel, canguru èpa dhèu.
23 Dhèu èmu Yakob èci hari, ngara
na Bilha. Ana-ana ra, Dan,
dènge Naftali.
Ana Dan, ngara na Husim.
24 Ana nèti Naftali: Yasel, Guni,
Yeser dènge Silem.
25 Yakob dènge dhèu èmu na
Bilha, ana-èpu rèngu dhèu pidhu.
Bilha ne, ènu nèti Rahel, dhu na
abhu nèti ama na Laban.
26 De ana-èpu Yakob dhu lasi
Masir, aa'i-aa'i ra dhèu 66 (èna
nguru èna) dhèu. Se'e se, ige
mèka dènge dhèu èmu nèti ana-ana
nèngu sèra.
27 Ladhe tabha dènge ana-ana
Yusuf dhu ina na nara iisi ètu Masir
dhèu dua, na Yakob dènge ana-
èpu aa'i-aa'i ra si, 70 (pidhu nguru)
dhèu.

Yakob paraga hari dènge ana na Yusuf

28 Ropa ra dètu dènge Masir,
Yakob pua Yahuda la'e uuru, paroa
Yusuf ho mai paraga dènge ne ètu
Gosen. Ropa ra d'ai Gosen,
29 Yusuf ca'e nare kareta na, mai
paraga dènge ama na. Ropa ra
paraga, liku nare ama na, ka na
tangi nèbhu bia.
30 Hèia Yakob padhai lii dènge
Yusuf, aku nèngu na, “Ana, ee! Ja'a
unu ku kèdhi le èu. Aa ja'a ke'a le
èu mamuri era. De ladhe ja'a madhe
èèna ka oo, ngaa-ngaa tao heka.”
31 Ka Yusuf peka dènge a'ari na
aa'i-aa'i, peka na, “Ja'a laku peka ku
dènge dhèu aae, sèna ka ne'a na
a'ari ja'a mai le nèti Kana'an.
32 Aa, pe ja'a peka kahèi dènge ne,
miu biasa ani kahib'i-kalèbho dènge
sapi. Nèti èèna ka, miu mèti dènge
badha-manu dènge mèdha-panyau
miu nèti Kana'an.
33 De ladhe dhèu aae paroa miu,
ho na karèi miu biasa sab'a ngaa,
34 na, miu dhaa ne peka na, miu se
aa'i-aa'i mi nèti ana iiki ka mai piara
badha, sama sèmi bèi-baki ji'i. Sèna
ka na pua miu pea ètu rai Gosen.”
Yusuf peka sèmi èèna, lula dhèu
Masir madenge pea pa'èci dènge
ana madhutu badha.

47

Dhèu aae hia a'ari Yusuf era pea

1-2 Èle èèna ka, Yusuf dènge a'ari
na dhèu lèmi, lasi paraga dènge
dhèu aae. D'ai madha dhèu aae, ka
Yusuf patadha si dènge dhèu aae, ka
na peka na, “Ama dhèu aae! Ama ku
dènge a'ari ku mai le nèti Kana'an.
Rèngu mai dènge kahib'i-kalèbho,

sapi, dènge mèdha-panyau aa'i-aa'i ra. Nuka ra ètu rai Gosen nèi."

3 Dhèu aae karèi si, aku nèngu na, "Sasab'a miu ngaa?"

Ra dhaa, peka na, "Ji'i se, ana madhutu badha, sama sèmi bèi-baki ji'i sèra.

4 Limuri ne'e, ètu rai ji'i Kana'an, hèru hadhu madhera, ka nganga'a dènge j'u'u tèdhi heka. Nèti èèna ka, ji'i mai taha asa kabarai ne'e. Ngèti dènge badha-manu ji'i. De ji'i manèngi ama dhèu aae, ho hia ji'i pea ètu rai Gosen, sèna ka ji'i piara badha ji'i ètu nèi."

5 Hèia dhèu aae padhai lii dènge Yusuf sèmi ne'e: "Ama mu dènge a'ari mu ètu ne'e le.

6 De hud'i laa rèngu tao kabarai ne'e, sama sèmi kabarai rèngu. Madhutu kake'a ja'a, Gosen èèna era dhu be'a risi nèti era leo ètu rai Masir ne'e. De be'a risi rèngu pea ètu èèna ka la. Aa ladhe rèngu cee dhu ladhe-leru badha dènge hua iia, na ja'a hia badha ja'a ho na piara si ètu èèna."

7 Èle èèna hèia, Yusuf patadhe ama na dènge dhèu aae. Ka Yakob manèngi mi Ama Lamatua, sèna ka hia mèngi-nale mi dhèu aae.

8 Dhèu aae karèi Yakob, aku nèngu na, "Ama umur pèri tèu kèna?"

9 Yakob dhaa, "Umur ja'a cangasu tèlu nguru tèu kèna, te ngaa ja'a pea boe mi ca era sa. Bèi-baki ja'a sèmi èèna kahèi. Ladhe pakasame dènge rèngu, na umur ja'a kura nèti rèngu. Te ngaa mamuri ja'a pènu dènge j'aj'èra."

10 Hèia Yakob manèngi parmisi neo lèpa. Te ngaa kalua mèka nèti d'ara èmu, na manèngi hari ca tèka mi Lamatua ho sèna ka hia berkat mi dhèu aae.

11 Èle èèna ka, Yusuf pad'elo era pea hia a'ari na si ètu Gosen, madhutu lii pua dhèu aae deo na. Era èèna be'a titu kèna. (Ra pangare era èèna 'Rameses'.) Ka ama na dènge a'ari na sèra pea taruu ètu èèna.

12 Hèia Yusuf sadia nganga'a hia ama na, a'ari na, dènge ana dhèu èmu ra, aa'i-aa'i ra, nèti dhèu kapai toke d'ai ana susu.

Tèu manganga ètu rai Masir

13 Taa èèna, rai manganga titu kèna, tèdhi boe nganga'a ca lamusi sa ètu mia-mia. Nèti Masir toke Kana'an, dhèu-dhèu manganga roe ca palèpa, taga nèti ra'a-rinu heka. Dhèu bisa heka sab'a ngaa-ngaa, lula manganga titu kèna.

14 Dhèu-dhèu nèti d'ara rae-rae ètu Masir, sèmi èèna kahèi dhèu-dhèu nèti d'ara rae-rae ètu Kana'an, mai hèli nganga'a ètu Yusuf. Doi-doi dhu na sèmi sèra, na pakaboko aa'i ka, la'e tèke asa èmu dhèu aae.

15 Tèu èèna, èla aa'i doi dhèu Masir dènge dhèu Kana'an ka ra bisa heka hèli nganga'a. Hèia ra mai roma iisi mi Yusuf, aku rèngu na, "Ama wakil! Hia ku ji'i nganga'a ciki la, sèna ka ji'i baku madhe manganga. Te doi ji'i, èla aa'i mèu-mèu le."

16 Hèia Yusuf dhaa, peka na, "Ladhe tare'a doi miu aad'o heka, na sèmi ne'e ka la! Mèti badha miu, ho pasilu dènge nganga'a."

17 Ka dhèu se'e mai pasilu badha ra dènge nganga'a. Badha-badha sèmi jara, kahib'i-ka'ia, kahib'i-kalèbho, sapi, dènge keled'ei. Lula tèu èèna, Yusuf dhu moa tèke le.

18 Tèu mai na, rèngu mai hari sa madha Yusuf, ka ra peka, "Ama wakil, ee! Ji'i peka tare'a-re'a kèna. Doi ji'i dènge badha ji'i ama pasilu aa'i-aa'i le. Limuri ne'e, ji'i dènge heka ngaa-ngaa. Dhu ètu ji'i dhodhoka ngi'u dènge rai ji'i di.

19 Baku tèke eele ji'i madhe manganga. Te ladhe ji'i madhe na, cee ka dhu sab'a oka-tedhe se'e? De hua iia, ama wakil more ji'i, ho j'aj'i ènu mu. Aa more aa'i rai ji'i kahèi. Pe, èèna na, ama hia hini ho ji'i sèla hia ama. Gaji dènge kab'ua rai ji'i, ama pasilu dènge nganga'a. Sad'i ji'i baku madhe manganga."

20 Lula rai manganga ae, ka dhèu
Masir pahie aa'i rai rèngu. Nèti
èèna ka, Yusuf hèli nara aa'i rai ètu
Masir j'aj'i mi pusaka dhèu aae.
21 Dènge j'ara sèmi èèna ka, dhèu
Masir aa'i-aa'i ra j'aj'i ènu nèti dhèu
aae.*
22 Dhoka rai unu ama agama sèra
di, Yusuf hèli nare boe, te dhèu
aae hia taruu dhèu se nganga'a na.
Nèti èèna ka, dhèu se pahie boe rai
rèngu.
23 Lod'o èèna, Yusuf peka dènge
ana kabarai sèra, aku nèngu na,
"Naa! Miu j'aj'i le ènu nèti dhèu
aae. Ja'a hèli kore aa'i le, rai miu
hia dhèu aae. De mere hini se'e ho
lami sèla ka mi dedha rai sèra.
24 Ladhe miu puu-g'ètu na, bagi mi
lèmi. Ho ca pala hia dhèu aae. Aa
èpa pala sèra, miu tao hini dènge mi
pake mi'a-minu dènge a'ari miu."
25 Hèia ra dhaa, aku rèngu na,
"Ama pamamuri ji'i le, de ji'i
manèngi tarima kasi. Ji'i neo j'aj'i
ènu nèti dhèu aae."
26 Nèti èèna ka, Yusuf tao madha
j'ara ne'e, j'aj'i ad'a kabarai ètu
Masir. Ladhe ra puru rare are na,
ra bagi mi lèmi pala. Ho ca pala
rèngu hia mi dhèu aae. Aa èpa pala
rèngu abhu. Te ngaa rai ama agama
sèra, dhèu aae hèli boe. Ad'a èèna,
ra pake taruu.

Yusuf jaji na nèngu padhane ama na Yakob ètu era ro'a bèi-baki ra

27 Karèi nèti lod'o èèna, dhèu
Isra'el pea taruu ka ètu Masir, ètu
rai Gosen. Ra j'aj'i dhèu kaja, aa
ana-èpu rèngu asa tabha ae.
28 Ètu Masir, Yakob mamuri hari
17 (canguru pidhu) tèu era. J'aj'i
umur Yakob aa'i-aa'i ra, 147 (can-
gasu èpa nguru pidhu) tèu.
29 Lod'o dètu na madhe èèna, na
paroa Yusuf, ka na padhai lii dènge
ne, aku nèngu na, "Ana Yusuf! Ja'a
rasa na, mamuri ja'a madhera heka.
Nèbhu heka, Lamatua paroa ja'a
lèpa kèna. Èèna ka ja'a manèngi
sèna ka ladhe èu sue ja'a, èu subha
sèna ka baku padhane ja'a ètu rai
Masir ne'e.
30 Èu hud'i mèti ngi'u aae ja'a, ho
padhane asa era ro'a bèi-baki èdhi.
Ho èu padhane ja'a ètu èèna. Ne'e
ne, dad'èi d'ara ama."
Ka Yusuf dhaa ne, aku nèngu na,
"Be'a ama! Ladhe dad'èi ama ku
kèna, na ja'a madhutu."
31 Ka Yakob padhai lii hari, peka
na, "De ladhe sèmi èèna, èu hud'i
subha uuru ku, ho ke'a na èu mad-
hutu dad'èi ama."
Hèia Yusuf subha madhutu dad'èi
Yakob. Ka Yakob patitu kètu uru-
tuu ètu dedha era j'unu na, ka na
manèngi makasi mi Ama Lamatua.

48

Yakob manèngi Lamatua ho hia mèngi-nale mi ana-ana Yusuf, Efraim dènge Manase

1 Nèbhu boe ka, dhèu lasi peka
dènge Yusuf na, ama na pèd'a aae.
Hèia la'e nèti dènge ana na, Efraim
dènge Manase, sèna ka lasi ladhe
baki ra Yakob.
2 Ropa Yakob tadèngi Yusuf si mai
le, ka na pakaseti madhèdi.
3 Hèia na padhai lii dènge Yusuf,
aku nèngu na, "Ana Yusuf, ee! Ama
Lamatua dhu dènge Koasa Kapai
Risi na, uru èèna, Na pad'elo le iisi
Na dènge ja'a ètu rae Lus, ètu rai
Kana'an. Ètu nèi, Na moa tèke mi
ja'a.
4 Na padhai lii, peka na, 'Bèli-
camèd'a Ja'a hia ana-èpu èu j'aj'i
ae, ho rèngu j'aj'i suku dhu kapai.
Rai ne'e ne, ja'a hia j'aj'i unu rèngu,
ho j'aj'i pusaka ra toke d'ai rai-haha
èle.'
5 Aa ana èu Efraim dènge Manase
èèna, hak rèngu sèmi ne'e ka: lod'o
dhu ja'a d'ai Masir na, mere iisi le
rèngu dua ra. Masi ka sèmi èèna,
ja'a tao rèngu sèmi ana d'èlu ja'a,
sama sèmi Ruben dènge Simeon.
6 Aa ladhe bèli-camèd'a èu abhu
hari ana, na èèna di unu èu kèna.
Ja'a tao boe rèngu sèmi ana d'èlu

* **47:21** Abhu sasuri lii Ibrani dhu peka kahèi na "Yusuf pidha eele dhèu aa'i-aa'i ra asa d'ara kota."

ja'a. Pe pusaka ra, rèngu abhu nèti
a'a ra, Efraim dènge Manase.
7 Ja'a tao sèmi èèna, sèna ka èdhi
sanèd'e ina mu Rahel. Lod'o ji'i
mai nèti Mesopotamia asa Kana'an,
d'ai talora j'ara, ina mu madhe ropa
nara iisi aa'i. Èèna na, ji'i dètu
rae Efrata ètu rai Kana'an. Lod'o
èèna, ja'a susa d'ai seli. Ka ja'a
padhane ne ètu sebhe j'ara la'e asa
rae Efrata." (Limuri ne, rae èèna ra
gati ngara na *Betlehem*.)

8 Ropa Yakob* padhai lii nare sèmi
èèna hèia, na boti kètu na, ladhe
nèdhi ana-ana Yusuf ètu èèna. Hèia
na karèi Yusuf, aku nèngu na, "Se'e
se, ana cee?"

9 Ka Yusuf dhaa, "Se'e, ana dhu
Ama Lamatua hia ja'a ètu Masir."

Yakob peka hari, "Ladhe sèmi
èèna, na hia ra mai padètu dènge
ja'a, ho ja'a manèngi Ama Lamatua
hia si mèngi-nale."
10 Yakob heka le, aa musi madha
na ahu le. Na ladhe nèdhi be'a heka.
Hèia Yusuf nèti ana na sèra padètu
asa madha Yakob, ka na liku nare si,
aa na uu si dua ra.
11 Ka na peka dènge Yusuf, aku
nèngu na, "Nèbhu nare sange ne'e,
ja'a pangee na, ja'a bisa heka kèdhi
rèhu èu. Te ngaa Ama Lamatua, tao
risi eele nèti ngaa dhu ja'a ngee, toke
ja'a bisa kèdhi ana-ana èu kahèi."

12 Hèia Yusuf hari eele ana na
dhèu dua sèra nèti madha Yakob,†
ka na patitu kètu urutuu na, aa na
pacud'u rèhu na d'ai rai, ètu madha
ama na.
13 Èle èèna ka, Yusuf kèd'i. Na
nare ana na dhèu dua sèra, ka na
hia ra titu padètu-dètu dènge ama
na. Na patitu ana uuru na Manase,
re bèka g'ana Yakob. Aa ana ka dua,
Efraim, re bèka kariu Yakob.
14 Te ngaa ropa Yakob soro ai na
neo manèngi mèngi-nale hia ana
dua sèra, na soro ai g'ana na mi kètu
Efraim, aa ai kariu mi kètu Manase.
15 Ka na manèngi Ama Lamatua
hia berkat mi Yusuf, peka na,
"Baki mu Isak,
dènge ama na Abraham,
dua ra madhutu taruu
dad'èi Ama Lamatua.
Ama Lamatua ladhe-leru ja'a kahèi,
nèti ana ngèru toke d'ai deo
ne'e ne.
16 Na pakaj'èu ja'a nèti rupa-
rupa sasusa.‡
De ja'a manèngi sèna ka Na
hia mèngi-nale mi ana èu
se'e, dènge ana-èpu ra.
Aa ladhe ra manèngi-mangaj'i mi
Ama Lamatua,
ra bhèlu boe ale kolongara baki
Abraham, kolongara Isak, aa
kolongara ja'a,
sèna ka ana-èpu rèngu asa
bèba-kacanga,
ho j'aj'i kapai ètu rai-haha
ne'e."
17 Te ngaa ropa Yusuf ladhe nèdhi
ama na tao ai g'ana na mi kètu
Efraim, hèia kèpe nare ai ama na,
ho tao sa kètu a'a na Manase.
18 Ka na peka dènge ama na,
"Ama, ee! Baku tao sèmi èèna.
Nèngu ne, ari Efraim. Nèngu ana
limuri. De ai g'ana ama hud'i tao sa
kètu a'a na Manase. Lula èèna hak
ana uuru."
19 Te ngaa ama na Yakob d'èi boe.
Ka na peka na, "Ana, ee! Ja'a ke'a.
Ladhe èèna na, Manase j'aj'i èra,
aa ana-èpu na tabha ae, ho j'aj'i
suku kapai. Te ngaa ari na Efraim
èèna, bèli-camèd'a kapai risi hari
nèti nèngu. Sèmi èèna kahèi ana-
èpu na ae risi eele hari, ho ladhe
èèna na, rèngu j'aj'i suku-suku dhu
kapai aae."
20 Ka na peka dènge ana se dua
ra, "Ladhe dhèu Isra'el manèngi
Ama Lamatua ho hia mamèngi-nale

* **48:8** Sasuri lii Ibrani peka na "Isra'el padhai lii". † **48:12** Sasuri lii Ibrani peka na, "Yusuf pa'eso ana na nèti talora aae kètu urutuu Yakob." ‡ **48:16** Sasuri lii Ibrani peka na, "Ja'a manèngi sèna ka ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga mai ho pakaj'èu nèti ja'a rupa-rupa j'aj'èra." Te ngaa abhu kahèi dhèu d'èlu-mèu peka na, Ama Lamatua ka dhu pad'elo iisi Na, ropa Na pake ana pajuu na nèti sorga mai ho patalale Yakob nèti rupa-rupa j'aj'èra. Ladhe ètu *Lii Lolo Uuru* 16:7; 21:17; 22:11,15.

mi dhèu, rèngu ale ngara miu dua mi hèi. Ladhe èèna na, ra peka sèmi ne'e: ‘Ji'i sanao sèna ka Ama Lamatua hia mamèngi-nale mi èu, sama sèmi Na hia mi Efraim dènge Manase.’ ”

Dènge j'ara ne'e, Yakob ale uuru ngara Efraim nèti ngara a'a na Manase.

21 Èle èèna, hèia Yakob padhai lii dènge Yusuf, peka na, “Ana, ee! Ja'a nèbhu heka madhe. Te ngaa Ama Lamatua dènge miu, ho èèna na nèti hari miu asa era pea-palu'u bèibaki miu.

22 Te ngaa ne'e ne, ja'a hia èu risi eele nèti a'ari èu. Aa ja'a hia tabha èu, ledhe ètu rai Kana'an èèna, dhu uru na ja'a kore nèti dhèu Amori, lod'o ja'a segi rèngu ètu d'ara pamusu.”

49

Yakob peka tatao ana na si èci-èci, aa manèngi berkat nèti Lamatua

1 Hèia Yakob pua ana na aa'i-aa'i ra pakaboko. Ropa ra kaboko aa'i, na peka dènge si, aku nèngu na, “Ana ja'a aa'i-aa'i! Mai padètu dènge ja'a. Te ja'a neo peka dènge miu j'ara mamuri mi èci-èci lod'o limuri.”

2 Ka na peka mema dènge ana-ana na si, aku nèngu na,

“Sèmi ne'e, ana-ana Yakob! Mai titu
lingu mere ja'a.
Mi nanene, ama miu Isra'el ne, neo
padhai lii.

3 *Ruben!* Èu ne, ana ja'a dhu
uru tèka! Èu ne'e tatea ja'a,
dènge ai g'ana ja'a. Dhèu
pakab'ua risi èu.

4 Te ngaa d'ara èu èra boe, sama sèmi rii dhasi dhu la'e-mai la'e-mai. Cag'ag'a laa, èu lamu j'unu dènge dhèu èmu ja'a, ka pakaj'alu era j'unu ama èu. Tatao èu èèna ka, pamanahu eele kolongara ca dhèu a'a.

5 *Simeon* dènge *Lewi!* Miu dua mi ca
rupa. Miu dua mi, malai titu
kèna ded'e samala, ho paj'èra
dhèu.

6 Ladhe miu pare pama'ète kalua haga sapi, ho ra kapod'e reo-reo ètu era, na lèke dad'èi miu kèna. Aa bhabhelu miu hari, ladhe miu kadhi ngutu, na mi pamadhe dhèu. Nèti èèna ka, ja'a pahae boe lii padhai lii miu. Aa ja'a d'èi boe tao madhadhilu mi lii langu miu.

7 Nèti èèna ka, ja'a dhoo bhelu-katub'a miu ne, te seli-kolane nga! Dènge nanasa miu dhu dènge boe sasue ciki sa hèi. Ladhe èèna na, miu pasae unu mi, bhelu-katub'a miu sèra. Ho èèna na, Lamatua ceb'e ana-èpu miu, asa g'ana asa kariu. Ka ra paceb'a asa mia-mia, ètu dedha rai Isra'el.

8 *Yahuda!* Ngara èu ne, sasoa na,
‘koa-kio’. A'ari èu èèna na ra
koa èu, aa ra pacud'u kètu ho
pakab'ua èu. Èu ne, j'èli musu
èu, toke ra bisa heka doa kètu.

9 Èu ne, sama sèmi singa ngèru dhu èra, ho tenge nganga'a unu mu. Aa èu ne, sama sèmi singa mone, dhu tèku iisi neo bhèj'i; èci sa bani boe pagagai dènge èu. Èu kahèi sèmi singa rena, dhu madhenge ana; èci sa bani boe gagu. Èci èèna ka dènge èu. Dhèu èci sa bani boe padadisi, aa bani boe tao macam-macam mi dedha èu.

10 Èèna na èu mèd'u paredha. Ana-èpu èu oo rèd'u paredha padhutu-dhutu, toke abhu èci dhu hak nèngu risi eele nèti cahag'e, ho nèd'u paredha na. Ka dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne'e, pahaha iisi ho nanene lii paredha nèngu hèi.✡

11 Èèna na, èu ne mamuri dènge karej'e-karae. Èu neo ngaa, na abhu. Èu neo tao ngaa, na j'aj'i! Aa ladhe èèna na, badha-manu, dènge isi rai nèti oka-tedhe èu, asa ae d'ai ceb'e lebhe eele hèi.

12 Nganga'a-nginu èu, dhu be'a hua, aa dhu èle boe.

13 *Sebolon!* Rai pusaka dhu èu
unu, kapai seli, nèti nebhe

✡ **49:10** Mateos 1:3

dhasi toke d'ai too dènge kota Sidon. Kapa-kapa mai nèti mia-mia ho panahu dènge be'a ètu d'ara hèb'a-namo dhasi èu.

14-15 *Isaskar!* Èu ne, sama sèmi keled'ei dhu èra, te ngaa èu kètu hadhu papake na aad'o. Ladhe èu j'unu ètu talora j'ara,* dhèu èci sa bisa boe pakèd'i èu ho kako taruu. Te ngaa ladhe èu mèdhi rae ètu ca bèka nèi be'a, èci sa dhae pua mèka èèna ka, mu pasae mèti le mèdha-panyau èu ho lamu. Tatu èu sama sèmi èèna ka!

16 *Dan!* Ngara èu ne, sasoa na, ‘dhèu pama'ète lii’. Aa èu ne, dènge ana-èpu èu, ladhe bèli-camèd'a pama'ète lii nèti dhèu èu Isra'el sèra, dènge boe bia ca bèka.

17 Aa èu ne, sama èci èèna ka dènge mege kaisao dhu j'unu ètu sebhe j'ara. Dhèu ca'e jara ho èèna na, èu kadhi haga jara èèna nèti kabodho, toke dhèu manahu sa rai.

18 O LAMATUA! Ja'a ke'a na Èu hia mamuri mi ji'i aa'i-aa'i mi.

19 *Gad!* Ngara èu, lii na oe èci èèna ka dènge, ‘age’. Ladhe èèna na, dhèu parapo mai age èu, te ngaa èu kabèli hari age si, ka mu segi si.

20 *Aser!* Ladhe èèna isi rai nèti oka-tedhe èu be'a risi, d'ai èu tao koki dhu be'a bia, ka dhèu aae-dhèu kapai mai hèli ètu èu.

21 *Naftali!* Èu ne sama sèmi rusa hui, dhu dhèu èci sa ator rare boe èu. Ana-ana matana èu, bhèni iia dènge mone iia.

22 *Yusuf!* Èu ne, sama sèmi aj'u loro dhu dètu dènge madha èi. Dadana na loro asa tembok dhu dedha aae.†

23 Abhu kahèi dhèu tèka d'ara dènge èu, sama èci èèna ka, dènge musu dhu neo kataki èu.

24 Te ngaa Ama Lamatua dhu ja'a mangaj'i na, bera-bera dènge èu. Ho Na pa'èra ai èu, ka èu kataki si hari, masi ka nèti kaj'èu èèna ka. Èu segi si, lula Ama Lamatua dhu tolong èu. Mema koasa Na risi aa'i ngaa-ngaa! Nèti èèna ka, Nèngu j'aj'i era sarai ja'a, lula Nèngu na ka dhu madhenge ja'a.

25 Aa Nèngu madhenge èu kahèi. Dènge Na pala-bagi hia èu mèngi-nale nèti dedha-liru, nèti rai-haha, dènge berkat ho matana ana ae-ae dhu ngi'u èra.

26 Ledhe-ledhe ra ele boe. Aa mamèngi-nale dhu ja'a peka mi èu ne, dedha risi nèti ledhe aa'i-aa'i ra. Sèna ka hud'i laa berkat se aa'i-aa'i sabhori asa èu, lula èu ne risi nèti a'ari èu se aa'i-aa'i si.

27 *Benyamin!* Babani èu sama sèmi busa hui dhu manganga. Mad'ae aae era, na kèd'i le èèna, ho bata-magèla badha hui, ho j'aj'i mi nganga'a na. Aa, ladhe d'ai ka mèda, la'e papala dhu sisa hia mi ana-ana nèngu. Babe'a ana-èpu èu sèmi èèna kahèi.”

28 Sange ne'e ka, Yakob peka dènge ana-ana na, tasa mera mia mamuri rèngu pala lod'o limuri, èci-èci ka dènge ana-èpu rèngu. Rèngu aa'i-aa'i se'e ka, j'aj'i mi bèi-baki nèti canguru dua suku dhèu Isra'el.

Yakob madhe

29-30 Èle èèna ka, Yakob manèngi sèna ka ana-ana na pajaji mema, peka na, “Nèbhu heka, ja'a madhe. Ladhe bèli-camèd'a ja'a madhe, na miu hud'i padhane ku ja'a asa d'ara ro'a baki ku Abraham. Ro'a ne, ètu d'ara loe padètu dènge rae Makpela, dènge Mamre ètu rai Kana'an. Uru na baki Abraham ka dhu hèli loe dènge oka na, ho j'aj'i mi era ro'a

* **49:14-15** Madhutu lii Ibrani, pake dua sasoa: “bhèj'i ètu talora dua era” dènge “j'unu ètu talora dua mèdha pasaa”. † **49:22** Sasuri lii madhutu Ibrani ètu d'ara ayat ne, mèu iia boe. Abhu dhèu mèu peka na, ‘aj'u dhu loro’, aa cahag'e hari na ‘badha keled'ei’.

nèngu. Na hèli pama'ète nèti dhèu suku Het, ngara na Efron.

31 Ètu era èèna, ra padhane baki èdhi Abraham dènge bèi èdhi Sara; ama ja'a Isak dènge ina ku Ribka ètu èèna kahèi. De èèna na, miu hud'i padhane ja'a mi era èèna, ètu sebhe ro'a dhèu èmu ja'a Lea.

32 De mage mi bhèlu, padhane ja'a ètu d'ara loe dhu baki Abraham ku hèli nare èèna.”

33 Yakob padhai lii nare sèmi èèna, na bhèj'i dènge ka ètu dedha koi na, hèia na madhe dènge ka.

50

1 Hèia Yusuf liku nare ama na, ka na tangi. Na uu ama na pèri-pèri hari.

2 Ka na paredha dhèu dhu tuka urus dhèu madhe mai lalau ngi'u aae ama na dènge bubhu-bubhu, sèna ka baku ele iie.

3 Sasab'a tuka lalau ngi'u aae ama na, d'ai èpa nguru lod'o, madhutu j'ara sasab'a rèngu. Dhèu Masir aa'i-aa'i madhutu tangi kahèi mamadhe Yakob ne'e. Ra beke pidhu nguru lod'o, tao sèmi dhèu kapai rèngu madhe.

4 Èle beke pidhu nguru lod'o, hèia Yusuf peka dènge dhèu sab'a na sèra, “Mi nanene! Mèti ku lii ja'a ne asa dhèu aae, peka sèmi ne'e:

5 ‘Lod'o ama ku oe madhe, na moa sèna ka ja'a laku padhane ne asa rai Kana'an. De ja'a manèngi ho ama dhèu aae hia ja'a ijin laku padhane ama ku. Ladhe èle na, ja'a lèpa hari mai.’ ”

6 Ropa tadèngi, hèia dhèu aae dhaa, peka na, “Ladhe èu dhu moa le mi ama mu sèmi èèna na, lamu ho padhane ne ètu nèi.”

7 Ka Yusuf pakèd'i ka, la'e padhane ama na. Dhèu ae madhutu lasi dènge ne kahèi. Sèmi kapala urusan nèti dhèu aae, dènge dhèu kapai aa'i-aa'i nèti Masir.

8 A'ari Yusuf dènge dhèu-dhèu sab'a ra aa'i-aa'i, lasi padhane Yakob. Dhu ata ètu Gosen dhoka dhèu èmu ra, ana iiki, dènge badhamanu ra di.

9 Sordad'u ae madhutu kahèi. Cahag'e ca'e kareta, aa cahag'e hari ca'e jara. Taga dhèu dhu madhutu na, ae d'ai seli, nèti èèna ka, rombongan dhu rèti dhèu madhe ne, madhera titu kèna.

10 Rèngu lasi, ka ra pège loko Yarden ètu era èci, ngara na Atad. Era ne'e, dhèu biasa mai j'èli are. D'ai era ne'e, Yusuf si tangi mamadhe ama na. Aa ra beke hari pidhu mèda.

11 Ropa dhèu Kana'an ètu sèra, ladhe na ra j'èra ae titu kèna, hèia ra papeka, aku rèngu na, “We! Miu laladhe ku laa! Babeke mamadhe dhèu Masir se, ra susa bia nga! J'ara tatangi rèngu sèmi nèi ni ka.” Nèti èèna ka, ra pangare era èèna, ngara na *Abel-Misraim*. Sasoa na, ‘sasusa dhèu Masir’.

12 Hèia ana-ana Yakob se, tao madhutu sèmi lii moa rèngu uru na.

13 Ka nedhe rèti ngi'u aae Yakob na, lasi padhane asa d'ara loe dhu padètu dènge rae Makpela dènge Mamre. Abraham hèli nare era ne'e nèti dhèu suku Het, ngara na Efron, ho j'aj'i mi era udhu rui rèngu.

Yusuf pa'èra d'ara a'a na si

14 Yusuf padhane nare ama na, hèia nèngu dènge a'ari na lèpa hari asa Masir. Sama-sama dènge dhèu leo dhu madhutu sèra.

15 Ropa rèngu d'ai Masir, a'a Yusuf se mulai madha'u. Lula ama rèngu aad'o heka, ka ra papeka, aku rèngu na, “We! Ta pangee ku la! Sèmi Yusuf tèka d'ara dènge èdhi era, ho na b'ala tatao karehe èdhi mi nèngu uru èèna, na èdhi tasamia?”

16 Hèia rare lii èci, ka ra hia lii la'e asa Yusuf, peka na, “Ama wakil. Ji'i sanèd'e era, lod'o ama èdhi mamuri era, na pua ji'i

17 ho padhai lii dènge ama wakil, peka na, ‘Yusuf hud'i bhabhèlu eele ka sasala a'a na si. Lula uru na ra paj'èra ne.’ Ji'i nge'a kahèi ama èdhi ne, karèi nèti uru ka mai, na mangaj'i dhoka mi Ama Lamatua di. Ji'i

kahèi j'aj'i ana pajuu Lamatua. Nèti èèna ka, ji'i mai manèngi abho, lula uru na ji'i paj'èra le, ama wakil.”

Ropa tadèngi lii ne'e, hèia Yusuf tangi.

18 Èle èèna ka, a'a na si mai unu ra, ka patitu kètu urutuu ètu madha na. Hèia ra padhai lii, peka na, “Hud'i laa ama tao ji'i j'aj'i ènu ama.”

19 Te ngaa Yusuf padhai lii dènge ra, “Miu se a'a ja'a! Miu baku madha'u ia ka! Dhoka Ama Lamatua di, dhu dènge hak hia huku mi dhèu. Te ja'a ne, aad'o.

20 Mema tare'a, uru na miu mere lii èci, ho neo paj'èra ja'a. Te ngaa Ama Lamatua ka dhu ub'a eele tatao miu dhu karehe èèna, j'aj'i mi babe'a. Nèti èèna ka, Na ded'e ja'a j'aj'i dhèu kapai ètu ne'e, sèna ka dhèu ae abhu mamuri dènge karej'e.

21 Nèti èèna ka, ja'a peka dènge miu kèna! Baku madha'u ia ka. Ja'a pamoa dènge miu se, èèna na, ladhe-leru miu, dènge ana-èpu miu aa'i-aa'i ra.”

Dènge lii padhai lii sèmi ne'e ne, Yusuf pa'èra hari d'ara a'a na si.

Mamadhe Yusuf

22 Èle èèna ka, Yusuf pea taruu ètu rai Masir, dènge a'ari na si, aa'i-aa'i ra. Nèngu mamuri d'ai 110 (cangasu canguru) tèu.

23 Nèngu d'ai hari nèdhi ana-èpu Efraim kahèi. Aa na leru èpu Manase, nuka ana-ana nèti Makir.

24 Yusuf peka mi a'a na si, aku nèngu na, “A'a ku si ee! Ja'a rasa na mamadhe ja'a dètu le! Te ngaa ja'a parcaya, Ama Lamatua tatu ladhe-leru miu. Bèli-camèd'a Nèngu ka dhu lere miu kalua nèti rai ne'e. Nèngu kahèi dhu nèti hari miu lèpa asa rai dhu Na padhadha le pake lii subha, ho hia mi baki èdhi Abraham, Isak dènge ama èdhi Yakob.”

25 Ka Yusuf manèngi mi a'ari na si, sèna ka ra subha, peka na, “Miu hud'i jaji ku mi dedha ja'a. Ladhe lod'o d'ai Ama Lamatua nèti hari miu asa rai Kana'an, miu hud'i mèti ngi'u aae ja'a asa nèi.”

26 Èle èèna ka, Yusuf madhe ètu Masir, dènge umur nèngu 110 (cangasu canguru) tèu. Hèia ra tao bubhu mi ngi'u aae na. Ka ra tao asa d'ara kopa.

Lii lolo Be'a nèti Lamatua Yesus madhutu sasuri Mateos

J'aj'aj'i nèti Lamatua Yesus (Lukas 3:23-38)

1-2 Sasuri ne, lole j'ara mamuri nèti Yesus Kristus, nuka Dhèu dhu Ama Lamatua padhadha mema ho neo pua mai. Yesus ne, ana-èpu dhèu aae Daud dènge Abraham.

Karèi nèti Abraham toke dhèu aae Daud, abhu 14 (canguru èpa) bèi-baki. Kabhia Na sèmi ne'e:

Abraham matana Isak,
Isak matana Yakob,
Yakob matana Yahuda dènge a'ari na,
3 Yahuda matana Peres dènge Sera (ina ra, ngara na Tamar)
Peres matana Herson,
Herson matana Ram,
4 Ram matana Aminadab,
Aminadab matana Nahason,
Nahason matana Salmon,
5 Salmon matana Boas (ina na, ngara na Rahab)
Boas matana Obet (ina na, ngara na Rut),
Obet matana Isai,
6 Isai matana Daud.

7-11 Nèti Daud toke lod'o dhu ra babège suku Isra'el asa Babel, abhu hari 14 (canguru èpa) bèi-baki, nuka:

Daud matana Soleman (ina na, uru èèna dhèu èmu Uria).
Soleman matana Rehabeam,
Rehabeam matana Abia,
Abia matana Asaf,*
Asaf matana Yosafat,
Yosafat matana Yoram,
Yoram matana Usia,
Usia matana Yotam,
Yotam matana Ahas,
Ahas matana Heskia,
Heskia matana Manase,
Manase matana Amos,†
Amos matana Yosias,
Yosias matana Yekonya dènge ari na, lod'o babège si asa Babel.✡

12-16 Lod'o babège si asa Babel, toke d'ai rara iisi Yesus, abhu 14 (canguru èpa) bèi-baki, nuka:

Yekonya matana Saltiel,
Saltiel matana Serubabel,
Serubabel matana Abihut,
Abihut matana Elyakim,
Elyakim matana Asor,
Asor matana Sadok,
Sadok matana Akim,
Akim matana Eliut,
Eliut matana Eliasar,
Eliasar matana Matan,
Matan matana Yakob,
Yakob matana Yusuf,

Yusuf ne, dhèu èmu Maria. Maria ne ka dhu nara iisi Yesus Kristus.

17 De karèi nèti Abraham toke Daud, abhu 14 (canguru èpa) bèi-baki; nèti Daud toke lod'o ra babège si asa Babel abhu 14 (canguru èpa) bèi-baki; aa nèti lod'o ra babège si asa Babel d'ai Maria nara iisi Yesus, abhu 14 (canguru èpa) bèi-baki.

Maria nara iisi Lamatua Yesus (Lukas 2:1-7)

18 Lii lolo Maria nara iisi Yesus sèmi ne'e ka:

Maria dhu tunanga le dènge Yusuf. Dua ra pa'èci rèdhi mèka sama sèmi dhèu èmu-kamali, te ngaa te'a boe na, Maria dhu dènge le babia nèti Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci.✡

19 Ropa Yusuf ne'a, ka na neo pama'ète lii rèngu dua ra. Te ngaa na d'èi boe pamakae Maria ètu madha dhèu ae, lula nèngu ne ca dhèu dhu d'ara mola. Nèti èèna ka, na neo pamau eele lii rèngu ne.

20 Te ngaa lod'o dhu na pangee era, d'ara ca mèda sa, ka nèngu nii. Ètu d'ara nii ne, ladhe nèdhi ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga mai peka dènge ne, aku nèngu na, "Yusuf! Èu ne, ana-èpu dhèu aae

* **1:7-11** Sasuri lii Yunani dhu be'a risi, suri *Asaf*. Abhu sasuri cahag'e dhu leo, dhu suri, na, *Asa*. Dhèu ne'e, èci èèna ka dènge dhèu dhu cèu d'ara sasuri *1 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda* 3:10.
† **1:7-11** Sasuri lii Yunani cahag'e suri, na, *Amos*. Aa abhu cahag'e dhu suri, na, *Amon*.
✡ **1:7-11** 2 Dhèu Aae sèra 24:14-15, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 36:10, Yermia 27:20
✡ **1:18** Lukas 1:27

Daud. Èu mage makae leo dènge
Maria. Te ana dhu na kad'o èèna,
j'aj'i nèti Roh Ama Lamatua.
21 Bèli-camèd'a Maria nara iisi
ana mone ca dhèu. Aa èu hud'i
pangare Ne, *Yesus*, te Nèngu ka dhu
patabuli dhèu unu Ama Lamatua
nèti koasa sasala-sasigo ra.”‡ ✡
22 J'ara ne j'aj'i sèmi èèna, lula
Ama Lamatua dhu peka mema nèti
uru ka, re dhèu nèti lii padhai Na,
ngara na Yesaya, dhu suri, peka na,
23 “Mi nanene! Bèli-camèd'a abhu
ana bhèni ca dhèu dhu kalora
iisi,
te'a boe na, nèngu dhu dènge
babia le.
Èèna na nara iisi Ana Mone ca dhèu.
Ka ra pangare Ne, *Imanuel.*”
(Lii Ibrani, ‘Imanuel’ sasoa na:
Ama Lamatua bera-bera dènge
èdhi.)✡
24 Ropa nii èle, Yusuf kèd'i nèti
bhèj'i na. Ka na madhutu ka lii pad-
hai Ama Lamatua dhu na tadèngi
ètu d'ara nii deo na. Ka nare Maria
j'aj'i dhèu èmu na.
25 Te ngaa na j'unu pa'èci boe
dènge Maria, toke Maria nara iisi
aa'i. Nara iisi nare ka, Yusuf pan-
gare Ana ne, *Yesus*.✡

2

Dhèu dhu d'èlu-mèu ladhe hua-hètu, mai tenge Yesus

1 Lod'o rara iisi Yesus ètu rae
Betlehem, ètu propensi Yudea, dhèu
aae Herodes dhu nèd'u paredha ètu
èèna. Lod'o èèna, dhèu pèri-pèri
nèti era kaj'èu, mai nèti bèka dhimu
asa kota Yerusalem. Rèngu se, dhu
re'a mèu ladhe hua-hètu.
2 Ropa ra d'ai Yerusalem dhèu se
pakarèi, aku rèngu na, “Dhèu Aae
nèti dhèu Yahudi, dhu heka rara
iisi hiu èèna, era na buli mia, ee?
Ji'i ngèdhi hua-hètu cue ètu bèka
dhimu, dhu j'aj'i mi tadha dhu peka
na, rara iisi le Nèngu. Nèti èèna ka,
ji'i mai neo pahaha iisi mi Nèngu.”
3 Ropa dhèu aae Herodes tadèngi
lii ne'e, hèia d'ara na susa. Nèti èèna
ka, dhèu aa'i-aa'i ètu Yerusalem
sèra, d'ara ra susa kahèi.
4 Èle èèna ka, dhèu aae Herodes
paroa nare kètu agama Yahudi
dènge mese agama aa'i-aa'i sèra, ka
na karèi si, peka na, “Miu peka sèku
dènge ja'a la! Kristus, dhu Ama
Lamatua padhadha tèke èèna, rara
iisi Ne ètu mia?”
5 Hèia ra dhaa, aku rèngu na, “Ètu
rae Betlehem, propensi Yudea. Te ca
dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua,
ngara na Mika, dhu suri tèke le karèi
nèti uru ka, na:
6 ‘Wee! Miu dhèu Betlehem ètu
propensi Yudea sèra.
Baku pangee na, rae miu ne,
ca rae iiki dhu dhèu ige boe.
Te bèli-camèd'a dhèu kapai ca
dhèu cèu mai nèti rae ne'e.
Èèna na Nèngu j'aj'i dhèu
madhenga mi dhèu Ja'a,
dhèu Isra'el.’ ”✡
7 Ropa tadèngi nare sèmi èèna,
hèia dhèu aae Herodes paroa mau-
mau dhèu dhu d'èlu-mèu ladhe hua-
hètu sèra. Ka na karèi, na, “Lod'o
mia miu ladhe mèdhi hua-hètu ne
cèu ètu dedha-liru?” Hèia ra peka
dènge ne.
8 Èle ka, na hia si lasi asa Betle-
hem. Na moa dènge ra, peka na,
“Lami ho tenge palème era, ètu mia
Ana ne. Ladhe miu rage, na, lèpa
hari mai sèna ka peka dènge ja'a. Te
ja'a neo laku pahaha iisi mi Nèngu
kahèi.”
9 Ropa tadèngi rare lii padhai
dhèu aae, hèia lasi dènge ka. Kaca'a
laa, rèngu rèdhi hari hua-hètu dhu
uru èèna rèdhi ètu bèka dhimu.
Hua-hètu ne cèu ètu madha rèngu,
na kako uru nèti rèngu, hèia tèja
ètu dedha era Ana ne pea.
10 Ropa rèdhi, hèia ra karej'e titu
kèna.
11 Èle ka lasi asa d'ara èmu, hèia
ladhe rèdhi Ana ne dènge ina Na
Maria. Hèia ra patitu kètu urutuu

‡ **1:21** Ngara *Yesus* sasoa na, “Lamatua patabuli dhèu nèti koasa sasala-sasigo ra.”. ✡ **1:21** Lukas 1:31 ✡ **1:23** Yesaya 7:14 ✡ **1:25** Lukas 2:21 ✡ **2:6** Mika 5:1, 2 Samuel 5:2

ho pahaha iisi mi Ana ne. Ka dhèu se bhoke mèdha dhu kab'ua rèti hia Ana ne. Ra hia hualaa, kemenyan dènge raa aj'u hèu mèngi.

12 Nèbhu boe, ka dhèu se abhu nii nèti Ama Lamatua, peka na, “Lami ia ka asa dhèu aae Herodes.” Nèti èèna ka, ra lèpa hari asa rai rèngu re j'ara leo.

Yusuf si rai asa Masir

13 Lod'o dhèu d'èlu-mèu ladhe hua-hètu se lèpa, hèia ana pajuu Lamatua èci nèti sorga, mai peka dènge Yusuf ètu d'ara nii, aku nèngu na, “Yusuf! Pakèd'i dènge ka d'ara lai-lai ne! Mèti Ana ne dènge ina Na lami asa Masir. Pea ètu nèi, toke Ja'a peka d'ai lod'o mia miu lèpa hari. Te dhèu aae Herodes tenge j'ara ho pamadhe Ana ne!”

14 Hèia Yusuf kèd'i nèti bhèj'i. Ka mèda èèna kahèi, nèti dhèu èmu na dènge Ana ne, rai lasi asa Masir.

15 Ra pea ètu nèi toke dhèu aae Herodes madhe. J'ara èèna, nuka sèmi ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Hosea, suri tèke karèi nèti uru ka, na,

“Ja'a paroa hari Ana Ku, ho lèpa ka
nèti Masir.”✡

Dhèu aae Herodes pamadhe ana iiki ae-ae ètu Betlehem

16 Ropa dhèu aae Herodes ne'a nare, na, dhèu d'èlu-mèu ladhe hua-hètu sèra leko-monya ne, hèia na nasa titu kèna. Na paredha sordad'u na sèra, aku nèngu na, “Lami asa rae Betlehem nèi, aa asa rae-rae leo dhu padètu ètu èèna. Pamadhe aa'i ana mone iiki dhu dua tèu asa haha mai.” Herodes hia paredha ne, lula na sanèd'e lii lolo nèti dhèu d'èlu-mèu sèra. Na ige karèi nèti rèngu rèdhi hiu-hiu hua-hètu cèu ètu dedha-liru.

17 J'ara se'e aa'i-aa'i j'aj'i mad-hutu ngaa dhu dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Yermia, suri tèke, peka na,

18 “Abhu lii tangi dènge lii roma iisi
dhèu nèti kota Rama.*
Rahel tangi d'ara pèd'a,
lula ana-ana na madhe aa'i.
Na d'èi boe ca dhèu sa mai pamako ne,
lula ana-ana na, aad'o heka
ca dhèu sa.”✡

Yusuf si lèpa nèti rai Masir

19 Nèbhu-nèbhu ka, dhèu aae Herodes madhe. Lod'o èèna, Yusuf si ètu Masir era. Hèia Ama Lamatua pua ana pajuu Na ca dhèu mai nèti sorga, pad'elo rèhu na mi nèngu ètu d'ara nii.

20 Ana pajuu ne lii, aku nèngu na, “Yusuf! Kèd'i ka! Mèti ka Ana ne dènge ina Na asa Isra'el. Te dhèu dhu neo pamadhe Ana ne, madhe le.”

21 Ropa tadèngi nare, hèia Yusuf kèd'i. Èle ka nèti si asa rai Isra'el.

22 Te ngaa ropa Yusuf tadèngi na, Arkalaus, ana dhèu aae Herodes, dhu j'aj'i dhèu aae limuri ne ètu propensi Yudea, ka na madha'u la'e asa Yudea. Èle èèna ka, Ama Lamatua peka hari dènge ne ètu d'ara nii, na, “Yusuf, èu baku pea ètu Yudea.” Nèti èèna ka, lasi pea asa propensi Galilea,

23 ètu rae Nasaret. Dènge j'ara ne lii padhai Ama Lamatua lèke tare'a, nuka sèmi ngaa dhu dhèu rèti lii padhai Na suri tèke, na “Bèli-camèd'a dhèu paroa Ne, Dhèu Nasaret.”✡

3

Yohanis tuka sarani aj'a-nori dhèu

(Markus 1:1-8, Lukas 3:1-18, Yohanis 1:19-28)

1 Lod'o Yesus dhu kapai le, hèia Yohanis tuka sarani mulai aj'a-nori dhèu ètu era dhu dhèu pea boe ètu propensi Yudea.

2 Na aj'a peka na, “A'ari pasue! Miu hud'i mangaku aa tèke eele ku sasala-sasigo miu, ho lèpa asa Ama

---

✡ **2:15** Hosea 11:1 * **2:18** Rama èèna, kota cue dhu padètu dènge kota Yerusalem. ✡ **2:18** Yermia 31:15 ✡ **2:23** Markus 1:24, Lukas 2:39, Yohanis 1:45 ✡ **3:2** Mateos 4:17, Markus 1:15

Lamatua. Te limuri ne dhèu aa'i-aa'i
bisa j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua.”✡
3 Uru èèna, ca dhèu nèti lii padhai
Ama Lamatua, ngara na Yesaya, suri
le lula-nèti Yohanis ne, aku nèngu
na,
“Bèli-camèd'a abhu dhèu pa'oo-
parodha ètu d'ara mamoo,
peka na,
‘Dhèu aa'i-aa'i pa'èra sèna ka
tao pabe'a j'ara,
ho sèmi mamai Ama
Lamatua!
Tao pamola j'ara hia Ne!’ ”✡
4 J'ara mamuri Yohanis ne, ca
ropa dènge dhèu rèti lii padhai Ama
Lamatua uru sèra. Mèdha-papake
na tao nèti rèu badha onta. Dhari
hake na nèti ka'uri badha. Nganga'a
na, kabara dènge dhua nasu oni.✡
5 Lod'o èèna, dhèu ae mai neo
paraga dènge Yohanis. Rèngu mai
nèti kota Yerusalem, nèti kabarai
propensi Yudea aa'i-aa'i, dènge nèti
rae-rae dhu dètu loko Yarden.
6 Ra bhoka d'ara ra, aa mangaku
sasala-sasigo aa'i-aa'i, èle ka Yohanis
sarani si ètu d'ara loko Yarden.
7 Lod'o èèna, dhèu ae nèti partei
agama Parisi dènge dhèu partei
agama Saduki, lasi asa era èèna
kahèi, manèngi Yohanis sarani si.
Te ngaa ropa Yohanis ladhe nèdhi
si, hèia na jèke si, peka na, “Heeh!
Miu se cakaraa mege dhu kapod'e-
kabèli. Bèli-camèd'a Ama Lamatua
huku mi, lula tatao miu dhu bhelu-
katub'a sèra. Mage mi pangee na,
miu bisa rai nèti hahuku Na.✡
8 De be'a risi miu lèpa sa Ama
Lamatua, aa tèke eele sasala miu
sèra. Èle na, tao j'ara-j'ara dhu be'a,
sèmi aj'u dhu hua be'a.
9 Mage mi pangee na, miu se abhu
mamuri, lula j'aj'i ana-èpu Abra-
ham. Mi sanèd'e lii ja'a, ee! Te Ama
Lamatua bisa tao hadhu se j'aj'i ana-
èpu Abraham kahèi.✡
10 Baku pamud'e! Te abhu dhu
kèpe mema kataka, pa'èra patue
aa'i-aa'i aj'u dhu hua be'a boe, sèna
ka core asa d'ara ai.✡
11 Limuri ne, ja'a sarani miu pake
èi, ho j'aj'i mi tadha dhu peka na,
miu se tèke eele sasala-sasala miu.
Te ngaa pe abhu ca Dhèu dhu kapai
risi nèti ja'a, bèli-camèd'a mai. Masi
ka j'aj'i ana pua-paleha Na, ja'a nia
boe sa hèi. Èèna na, Nèngu papènu
d'ara miu dènge Roh Ama Lamatua
dhu Mola-Mèci. Nèngu tao miu j'aj'i
mola-mèci kahèi, sama sèmi dhèu
pake ai ho bhubhu maruru.*
12 Te Nèngu dhu nèd'u kokotai
dènge laludhu ètu d'ara, ho neo
tatai eele èto na. Èle èèna, Na bhori
laludhu asa d'ara soka. Te ngaa èto
sèra, Na dutu asa d'ara ai dhu heo
robhe-robhe dhu madhe boe.”

Yohanis sarani Lamatua Yesus (Markus 1:9-11, Lukas 3:21-22)

13 Lod'o èèna, Yesus puru mai nèti
Galilea, la'e asa loko Yarden. Na mai
sèna ka manèngi Yohanis sarani Ne.
14 Te ngaa Yohanis no'o boe. Na
pab'ala peka na, “Tasamia ka ja'a
sarani Èu? Sale ne, sina ma? Hud'i
Èu ku dhu sarani ja'a. Te èèna ka
dhu ja'a parluu!”
15 Te ngaa Yesus dhaa, aku Nèngu
na, “Pangee ia ka. Te ngaa doe
ne'e, hud'i laa èu di dhu sarani
Ja'a. Dènge j'ara sèmi ne'e, èdhi tao
madhutu dad'èi Ama Lamatua.”
Ropa tadèngi nare, ka Yohanis
b'ala, aku nèngu na, “Sad'i aku Èu”
Hèia Yohanis sarani Yesus.
16 Ropa sarani èle, ka Yesus kalua
nèti d'ara loko. Cag'ag'a laa, liru
bhoke eele. Hèia ladhe nèdhi Roh
Ama Lamatua puru mai, nuka sèmi
koro j'aha dhu mai tèka mi Nèngu.
17 Hèia ra tadèngi lii Ama
Lamatua nèti dedha-liru, peka na,
“Nèngu ne, Ana pasue Ja'a.

✡ **3:3** Yesaya 40:3 ✡ **3:4** 2 Dhèu Aae sèra 1:8 ✡ **3:7** Mateos 12:34, 23:33 ✡ **3:9** Yohanis 8:33
✡ **3:10** Mateos 7:19 * **3:11** Madhutu sasuri lii Yunani asli, dhu suri, peka na, “baptis dènge Roh Lamatua dhu Mola-Mèci, aa ai.” “Baptis dènge Roh Na,” sasoa na, “papènu d'ara miu dènge Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci.” “Baptis ... dènge ai,” sasoa na, “Nèngu tao miu j'aj'i mola-mèci kahèi, sama sèmi dhèu pake ai ho bhubhu maruru.”

Nèngu pakarej'e taruu d'ara
Ja'a.”✡

4

Dhèu aae nidhu dadugu-rariu Lamatua Yesus
(Lukas 4:1-13, Markus 1:12-13)

1 Èle ka, Roh Ama Lamatua nèti
Yesus asa d'ara mamoo, sèna ka
dhèu aae nidhu sèku Ne.✡
2 Ètu era ne'e, Yesus na'a-ninu boe
èpa nguru lod'o mèu-mèda. Hèia
Na manganga titu kèna.
3 Ropa Na manganga sèmi èèna,
hèia dhèu aae nidhu mai sèku Ne,
peka na, “Èu ne tare'a-re'a Ana
Ama Lamatua, do? Ladhe tare'a,
na, paredha hadhu se, ho j'aj'i
nganga'a.”
4 Te ngaa Yesus dhaa, na, “Dhu
suri ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua, peka na:
‘Dhèu rai-haha mamuri mesa boe
nèti nganga'a di.
Te ngaa rèngu hud'i nanene ku
Lii Holo-Nori Ama Lamatua,
aa tao madhutu dad'èi Na
kahèi.’ ”✡
5 Ka dhèu aae nidhu nèti Yesus
asa kota Yerusalem, kota Lamatua
dhu mola-mèci èèna. Èle ka, na
nèti Yesus asa era dhu dedha risi ètu
Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i.
6 Hèia nidhu ne, peka, “Ladhe Èu
ne tare'a-re'a Ana Ama Lamatua, Èu
ridhu sèku asa haha nèi. Te dhu
suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci
Ama Lamatua, na,
‘Pe Ama Lamatua pua ana pajuu
nèti sorga,
sèna ka j'aga Èu.’
Aa ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci
Ama Lamatua, dhu suri kahèi,
‘Pe ra kanata ai ra, ho sibhe Èu,
sèna ka ngi'u Èu pèd'a boe, aa
haga Èu goi lèke boe hadhu sa
hèi.’ ”✡
7 Te ngaa Yesus b'ala, aku Nèngu
na, “Abhu kahèi dhu suri tèke
ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua, dhu peka na,
‘Ama Lamatua èèna, Lamatua èu.
De èu baku pua Ne pake koasa
Na, sèna ka pad'elo bukti,
peka na,
Nèngu èèna, tare'a-re'a
Ama Lamatua.’ ”✡
8 Èle èèna ka, dhèu aae nidhu ne
nèti hari Yesus asa kolo ledhe dhu
dedha aae. Hèia na pad'elo aa'i
saraga dènge babe'a negara aa'i-aa'i
ètu rai-haha ne.
9 Ropa na pad'elo nare, hèia dhèu
aae nidhu ne peka, aku nèngu na,
“Sad'i Èu patitu kètu urutuu, sèna
ka pahaha iisi mi ja'a, pe ja'a hia aa'i
se'e se mi Èu.”
10 Te ngaa Yesus jèke ne, peka
na, “He, nidhu! Pakaj'èu nèti era
ne'e ne! Te Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua, suri na,
‘Èu hud'i pahaha iisi mi Ama
Lamatua,
aa èu ne hud'i sab'a ku dhoka
hia Nèngu di.’ ”✡
11 Ropa dhèu aae nidhu tadèngi lii
ne, hèia na tèke eele Yesus. Te ngaa
ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga
mai uri Ne.

Lamatua Yesus mulai aj'a-nori dhèu ètu Galilea
(Markus 1:14-15, Lukas 4:14-15)

12 Tèu èèna, dhèu aae Herodes pa-
maso Yohanis tuka sarani asa d'ara
èmu bèdho. Ropa Yesus tadèngi,
hèia Na lèpa asa Galilea.✡
13 La'e asa rae Na Nasaret, èle ka
la'e taruu pea ètu rae Kapernaum.
Rae èèna ètu sebhe dano Galilea, ètu
rai Sebulon dènge Naftali.✡
14 Dènge j'ara ne, Na tao madhutu
ngaa dhu dhèu nèti lii padhai Ama
Lamatua, ngara na Yesaya, suri tèke,
peka na,
15 “Rai Sebulon dènge rai Naftali

✡ **3:17** Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:2, Lii Sod'a Koa-Kio 2:7, Yesaya 42:1, Mateos 12:18, 17:5, Markus 1:11, Lukas 9:35 ✡ **4:1** Ibrani 2:18, 4:15 ✡ **4:4** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 8:3 ✡ **4:6** Lii Sod'a Koa-Kio 91:11-12 ✡ **4:7** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:16 ✡ **4:10** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:13 ✡ **4:12** Mateos 14:3, Markus 6:17, Lukas 3:19-20 ✡ **4:13** Yohanis 2:12

dhu padètu dènge dano Galilea
ètu sebhe haa loko Yarden.
Dhèu Yahudi boe pea ètu
era sèra kahèi.
16 Rèngu dhu mamuri ètu d'ara
maroga,
te ngaa limuri ne, rèdhi le saraa.
Aa saraa ne heo le
palème mi dhèu aa'i-aa'i dhu
tadhe mèka Ama Lamatua."✡
17 Karèi nèti lod'o èèna, Yesus
mulai aj'a-nori dhèu, peka na, "Miu
hud'i soro kabodho aa tèke eele
sasala-sasigo miu, ho mamuri ka
dènge mola-mèci! Te limuri ne
dhèu aa'i-aa'i bisa le j'aj'i dhèu unu
Ama Lamatua."✡

Lamatua Yesus paroa nare dhèu sab'a dhasi dhèu èpa ho madhutu Ne (Markus 1:16-20, Lukas 5:1-11)

18 Ca tèka, Yesus kako re sebhe
dano Galilea. Na paraga dènge dhèu
dua dhu pa'a'ari. Èci ngara na
Simon, dhu tema paroa ne, Petrus.
Aa ari na, Anderias. Dua ra dhu
pèku i'a ètu dano Galilea, lula dua
ra dhèu sab'a dhasi.
19 Hèia Yesus paroa si, aku Nèngu
na, "Mai ku madhutu Ja'a! Miu
biasa tenge i'a, te ngaa limuri ne
Ja'a neo aj'a miu ho j'aj'i tuka tenge
dhèu."
20 Ropa ra tadèngi rare, hèia dua
ra tèke eele dènge ka pèku ra, lasi
madhutu Yesus.
21 Èle ka, Yesus kako hari ciki, hèia
ladhe nèdhi ana Sabadeus, dhèu
dua. A'a, ngara na Yakobis, aa ari
na, Yohanis. Dua ra dhu lalau paie
pèku ètu dedha koha sama-sama
dènge ama ra. Hèia Yesus paroa dua
ra, sèna ka madhutu Ne.
22 Ropa ra tadèngi rare, hèia ra
tèke eele ama dènge koha ra, lasi
madhutu Ne.

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu, aa puri-pa'èle dhèu pèd'a (Lukas 6:17-19)

23 Èle ka, Yesus si kako palème
propensi Galilea, ho Na aj'a-nori
dhèu ètu d'ara èmu sabaj'a dhèu
Yahudi. Na aj'a Lii Lolo Be'a Ama
Lamatua, aa Na peka j'ara-j'ara
tasamia, sèna ka dhèu bisa madhutu
paredha Ama Lamatua. Aa Na puri-
pa'èle kahèi dhèu nèti rupa-rupa
papèd'a-tarègu.✡
24 Nèbhu boe ka, tatao Yesus ne
dhèu lolo palème toke d'ai propensi
Siria aa'i-aa'i. Hèia dhèu rèti dhèu
ra dhu lèke rupa-rupa papèd'a asa
Yesus. Dhèu se rèti kahèi dhèu dhu
nidhu tao, dhu huj'u kahib'i, dènge
dhu karuku. Ka Na puri-pa'èle aa'i
si.
25 Lod'o èèna, dhèu ae-ae mai
madhutu Ne. Dhèu se mai nèti
propensi Galilea, aa nèti rai Can-
guru Kota, dhu ra peka na, *Dekapo-
lis*. Dhèu cahag'e mai nèti kota
Yerusalem, nèti propensi Yudea, aa
nèti cabèka dhimu loko Yarden.

5

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu ètu ledhe

1 Ropa Yesus ladhe nèdhi dhèu ae-
ae mai madhutu Ne, hèia Na ca'e la'e
asa ledhe iiki cue, ka Na madhèdi
ètu èèna. Ana-ana madhutu dhu Na
hag'e nare sèra, mai padètu sèna ka
nanene Ne.
2 Hèia Na aj'a-nori si, peka na,

Dhèu dhu tare'a-re'a abhu a'oto (Lukas 6:20-23)

3 "Dhèu kasia, rèngu oto,
lula Ama Lamatua mesa Na, ka
Dhèu Aae rèngu dhu hua iia.
4 Dhèu dhu ètu d'ara sasusa, rèngu
oto,
lula Ama Lamatua mesa Na ka
dhu pamaho'o d'ara si.✡
5 Dhèu haha oto,
lula rèngu ka dhu bèli-camèd'a
sèmi rare mèngi-nale aa'i-aa'i
dhu Ama Lamatua moa tèke.✡
6 Dhèu dhu d'ara kateme dènge Ama
Lamatua, rèngu oto,
lula èèna na, Nèngu ka dhu hia
si ngaa dhu ra neo.✡
7 Dhèu dhu pad'elo rasa kasia mi
dhèu leo, rèngu oto,

✡ **4:16** Yesaya 9:1-2 ✡ **4:17** Mateos 3:2 ✡ **4:23** Mateos 9:35, Markus 1:39 ✡ **5:4** Yesaya 61:2
✡ **5:5** Lii Sod'a Koa-Kio 37:11 ✡ **5:6** Yesaya 55:1-2

lula èèna na, Ama Lamatua ka-
sia rèngu kahèi.
8 Dhèu dhu d'ara mola-mèci, rèngu
oto,
lula èèna na, rèngu unu ra
ladhe rèdhi Ama Lamatua.✡
9 Dhèu dhu tema padame dhèu,
rèngu oto,
lula èèna na Ama Lamatua ka
dhu peka na, ‘Rèngu se'e ka,
ana Ja'a.’
10 Dhèu dhu pasae j'aj'èra, lula
ra madhutu Ama Lamatua,
rèngu oto,
lula Lamatua mesa Na ka, Dhèu
Aae rèngu dhu hua iia.✡
11 Ladhe dhèu leo paj'èra miu, lula
miu madhutu Ja'a, miu oto kahèi.
Ladhe dhèu padhai kaked'u miu, aa
lole pa'ele iie kolongara miu, miu
oto kahèi.✡
12 Masi ka sèmi èèna, te ngaa miu
hud'i pakasee iisi aa pakarej'e d'ara,
lula Ama Lamatua dhu sadia nare le
pala dhu ae hia miu ètu sorga. Te
ngaa sanèd'e! Mesa boe miu di dhu
dui j'aj'èra sèmi èèna, te lod'o uru
sèra dhèu dhu paj'èra le kahèi dhèu
rèti lii padhai Ama Lamatua.”✡

Dhèu dhu madhutu Lamatua Yesus, nuka sèmi masi dènge saraa (Markus 9:50, Lukas 14:34-35)

13 “Ladhe èdhi d'èi sèna ka
nganga'a j'aj'i be'a, na, èdhi tao ku
masi. Sèmi èèna kahèi dènge dhèu
dhu mamuri ètu rai-haha ne, rèngu
parluu miu. Te ngaa ladhe masi sèro
heka, gaguna na, ngaa? Dhoka core
eele di ètu j'ara, ho dhèu j'èli ne.✡
14 Miu hud'i mamuri ku sèmi
labhu kahèi, sèna ka dhèu ae bisa
ladhe rèdhi miu dènge be'a. Miu
hud'i heo lo'a-lo'a ku, nuka sèmi
kota ètu kolo ledhe, dhu dhèu aa'i-
aa'i ladhe rèdhi ne.✡
15 Ladhe dhèu paheo labhu iiki, ra
saguru boe ne dènge èru rai, te ngaa
ra padhèdi labhu ne ètu era dedha,
ho pasaraa aa'i d'ara èmu.✡
16 Miu hud'i mamuri ku sèmi
èèna. Mamuri miu hud'i saraa
ku, sèna ka dhèu leo ladhe rèdhi
mamuri miu dhu be'a. Ropa dhèu
ladhe rèdhi mamuri miu sèmi èèna,
ra ded'e padedha-dedha kolongara
Ama Lamatua, peka na, ‘Ira ii! Ama
miu ètu sorga, kapai titu kèna,
nga!’ ”✡

Mamai Lamatua Yesus, sèna ka pamèci atora Ama Lamatua

17 “Mage miu pangee na, mamai
Ja'a asa rai-haha ne, sèna ka tao eele
atora Ama Lamatua dhu pangèd'u
mi Musa. Aa baku pangee na,
Ja'a pusi-pahae boe dènge ngaa dhu
uru èèna, dhèu rèti lii padhai Ama
Lamatua peka tèke le. Te mamai
Ja'a ne, sèna ka pamèci j'ara aa'i-
aa'i, nuka sèmi mia dhu ra peka
tèke.
18 Nèti èèna ka, nanene paie-iie!
Liru dènge rai-haha bisa mèka laho
aa'i, ladhe aa'i-aa'i j'aj'i mèka mad-
hutu atora Ama Lamatua. Masi ka
ca katèd'a èèna ka, bisa boe ele nèti
atora se.✡
19 Nèti dhèu unu Ama Lamatua
aa'i-aa'i, ladhe abhu dhu sisu atora
Ama Lamatua, lula na pangee, na,
‘Atora ne, ana iiki-iiki di, de gaguna
na aad'o!’ Hèia na aj'a sèmi èèna
kahèi mi dhèu leo, pe Ama Lamatua
ètu sorga, tao ne j'aj'i mi ca dhèu
ana iiki. Te ngaa bagi mi dhèu
dhu tao madhutu aa'i atora Ama
Lamatua, hèia na aj'a-nori dhèu
leo sèmi èèna, bèli-camèd'a Ama
Lamatua pakab'ua ne.
20 Parcaya la Ja'a! Miu hud'i
mamuri mola, risi nèti mese agama
dènge dhèu partei agama Parisi
sèra. Ladhe aad'o, na, miu bisa boe
j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua.”

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu sèna ka baku panasa (Lukas 12:57-59)

21 “Miu dhu me'a le atora Musa
dhu hia mi bèi-baki èdhi, peka

✡ **5:8** Lii Sod'a Koa-Kio 24:3-4 ✡ **5:10** 1 Petrus 3:14 ✡ **5:11** 1 Petrus 4:14 ✡ **5:12** 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 36:16, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 7:52 ✡ **5:13** Markus 9:50, Lukas 14:34-35 ✡ **5:14** Yohanis 8:12, 9:5 ✡ **5:15** Markus 4:21, Lukas 8:16, 11:33 ✡ **5:16** 1 Petrus 2:12 ✡ **5:18** Lukas 16:17

na, ‘Baku pamadhe dhèu, te dhèu cee dhu pamadhe dhèu nèngu lèke huku.’✡
22 Te ngaa Ja'a peka dènge miu sèmi ne'e: baku panasa, te dhèu cee dhu nasa dènge a'ari na, èèna na nèngu lèke huku. Dhèu dhu jèke a'ari na, ka peka na, ‘Èu bod'o kabao!’ pe nèngu la'e dhaa asa dhèu heka-dhèu heka agama. Aa dhèu cee dhu jèke a'ari na, ‘Goa, ee!’ nèngu lèke huku ètu ai naraka.
23 De ladhe èu dhu mèti mèdha persembahan hia Ama Lamatua, te ngaa èu sanèd'e, na, abhu a'ari dhu nasa era dènge èu,
24 tèke eele uuru ku mèdha persembahan sèra. Hèia lamu padame ku dènge a'ari mu, èle, na heka mai hia persembahan se asa Ama Lamatua kèna.
25 Ladhe ca dhèu neo tao lii langu dènge èu, be'a risi lamu lai-lai ho padame dènge ne. Ladhe aad'o, dhèu ne nèti èu asa hakim. Hèia hakim saraka èu sa polisi, ka ra pamaso èu asa d'ara bèdho.
26 Ja'a pasanèd'e tare'a-re'a mi èu ne! Èèna na èu pea taruu ètu d'ara bèdho, toke b'ae aa'i mèu-mèu kèlu-g'ètu èu sèra.”

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu, sèna ka baku tao j'ara makae

27 “Miu dhu me'a le atora Musa, dhu peka na, ‘Baku bersina.’✡
28 Te ngaa Ja'a neo peka na, sèmi ne'e: dhèu dhu ladhe nèdhi dhèu bhèni èci, hèia d'ara na neo j'unu pa'èci dènge ne, na, dhèu mone ne bersina le dènge bhèni ne ètu d'ara na.
29 Ladhe èu tao sala pake musi madha g'ana èu, na, ed'o eele ne. Te be'a risi èu maso sorga dènge musi madha cabèka di, aa baku ra pèci mu asa d'ara ai naraka dènge musi madha dua-dua.✡
30 Aa ladhe èu tao sala dènge kacui-aai g'ana èu, poro eele kacui-aai ne. Te be'a risi èu maso sorga dènge kacui-aai cabèka di, aa baku ra pèci mu asa d'ara ai naraka dènge kacui-aai dhu kateme iisi.”✡

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu ho baku pa'ia-pa'ela (Mateos 19:9, Markus 10:11-12, Lukas 16:18)

31 “Miu dhu me'a le atora Musa, na, ‘Dhèu dhu pa'ia dènge dhèu èmu-kamali na, nèngu hud'i hia ku sasuri pa'ia mi bhèni èèna.’✡
32 Te ngaa Ja'a peka sèmi ne'e: ladhe abhu dhèu dhu ia eele dhèu èmu na, te ngaa bhèni ne tao nèdhi boe j'ara makae, hèia bhèni ne leo hari èmu, na, dhèu èmu uuru èèna ka dhu tao nèngu j'aj'i bersina. Aa ladhe abhu dhèu mone dhu leo nare bhèni dhu dhèu èmu na ia eele, na, rèngu dua ra bersina kahèi.”✡

Lamatua Yesus aj'a-nori j'ara soo-subha

33 “Miu dhu me'a le atora Musa dhu na hia mi bèi-baki èdhi, peka na, ‘Ladhe èu pajaji pake lii soo-subha, dhu ale kolongara Ama Lamatua, na, èu dhu pa'èki le dènge soo-subha èèna.’✡
34 Te ngaa Ja'a peka sèmi ne'e: ladhe èu neo pajaji, na, mage mu j'oka subha. Baku subha dènge ngara sorga, lula sorga èèna era pea Ama Lamatua.✡
35 Mage subha pake ngara rai-haha, lula rai-haha ne, era bane haga Ama Lamatua. Aa mage subha pake ngara Yerusalem, lula Yerusalem èèna, kota nèti Dhèu Aae Kapai.✡
36 Baku subha pake ngara kab'a kètu miu. Te miu dènge boe koasa ho paredha rèu kètu miu, sèna ka ca loa sa j'aj'i mèdhi do j'aj'i pudhi.

✡ **5:21** Kalua nèti Masir 20:13, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:17 ✡ **5:27** Kalua nèti Masir 20:14, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:18 ✡ **5:29** Mateos 18:9, Markus 9:47 ✡ **5:30** Mateos 18:8, Markus 9:43 ✡ **5:31** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 24:1-4, Mateos 19:7, Markus 10:4 ✡ **5:32** Mateos 19:9, Markus 10:11-12, Lukas 16:18, 1 Korintus 7:10-11 ✡ **5:33** Atora nèti Ama-ama Agama 19:12, Sensus 30:2, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 23:21 ✡ **5:34** Yakobis 5:12, Yesaya 66:1, Mateos 23:22 ✡ **5:35** Yesaya 66:1, Lii Sod'a Koa-Kio 48:3

37 De ladhe miu neo pajaji, dhu peka oo, na, peka la ‘oo’ di. Te ngaa ladhe aad'o, na, peka la, ‘aad'o’ di. Ladhe miu peka risi nèti èèna, sèra sa j'aj'aj'i nèti nidhu.”

Lamatua Yesus aj'a-nori sèna ka baku b'ala bhabhelu dènge bhabhelu, te ngaa hud'i b'ala dènge j'ara lalau-lalo'o dhu be'a risi hari
(Lukas 6:29-30)

38 “Miu dhu me'a le atora Musa, dhu peka na, ‘Ladhe dhèu cee dhu pa'ele iie musi madha miu, na, pa'ele iie kahèi musi madha na. Aa ladhe abhu dhèu dhu pakabhui eele ngutu èu, na, pakabhui eele ngutu na kahèi.’✡
39 Te ngaa Ja'a peka dènge miu sèmi ne'e: baku b'ala bhabhelu dènge bhabhelu. Ladhe dhèu tèb'e ripi èu cabèka, na hud'i laa, na tèb'e hari ripi dhu leo.
40 Ladhe dhèu neo tenge lii langu dènge èu, ho neo nare kodho èu, na, hia ne kodho pana èu kahèi.
41 Ladhe sordad'u ca dhèu laka-seti èu ho pasae mèdha na kako d'ai ca kilometer, na, èu pasae mèti kaj'èu na toke dua kilometer.
42 Ladhe dhèu neo manèngi nare mèdha èu èci, na, hia la. Aa ladhe dhèu neo pija mèdha èu, na, hia la.”

Lamatua Yesus aj'a-nori, sèna ka sue dhèu dhu tèka d'ara dènge èdhi
(Lukas 6:27-28,32-36)

43 “Miu tadèngi le, dhu peka na, ‘Sue la a'ari èu, aa nasa la dènge dhèu dhu nasa dènge èu.’✡
44 Te ngaa Ja'a peka sèmi ne'e: èu hud'i sue ku dhèu dhu nasa dènge èu, aa manèngi ho Lamatua hia mèngi-nale mi dhèu dhu paj'èra èu.
45 Ladhe èu tao sèmi èèna, èu pad'elo, na, èu ana Ama ètu sorga. Lula Nèngu ka tao madha lod'o hia dhèu dhu be'a, dènge dhèu dhu bhelu. Na papuru èj'i hia dhèu dhu tao madhutu paredha Na, aa mi dhèu dhu lab'a paredha Na kahèi.
46 De ladhe èu sue dhoka dhèu dhu sue èu, èu ngee na Ama Lamatua hud'i b'ala hia èu mèngi-nale, do? Aad'o! Te dhèu bhelu kahèi ne'a sue angalai na, dhu sue nèngu.
47 De ladhe èu me'a dhoka hia lii maho'o mi angalai èu, na, kolo-karisi na ngaa? Te dhèu dhu par-caya boe Ama Lamatua, re'a ad'u-ue j'ara sèmi èèna kahèi.
48 De sanèd'e, ee! Ama mu ètu sorga sue dhèu aa'i-aa'i. De èu hud'i tao madhutu ku sèmi èèna kahèi!”✡

6

Lamatua Yesus aj'a, sèna ka soru-bara dhèu-dhèu susa

1 Yesus aj'a taruu, peka na, “Sanèd'e! Mage mi madhutu atora agama di, sèna ka dhèu pad'iri miu. Te ladhe miu tao sèmi èèna, Ama miu ètu sorga b'ala boe rui-j'aj'èra miu.✡
2 Ladhe miu neo soru-bara dhèu kasia, mage lami palolo asa mia-mia. Te ladhe miu se tao sèmi èèna, miu ca ropa dènge dhèu dhu padhai lii leo, tao leo. Dhèu sèmi sèra, d'èi lasi karihu asa d'ara èmu sabaj'a ho dhèu koa si, peka na, ‘Ira ii! Dhèu ne maj'èni madhutu atora agama, nga!’ Ja'a peka mola-mola kèna! Dhèu dhu tema sèmi rare lii koa-kad'iri nèti dhèu, rèngu se abhu le pala ra.
3 De ladhe miu neo soru-bara dhèu dhu dènge boe ngaa-ngaa, mage mi palolo kahèi!
4 Dènge sèmi èèna, dhèu ètu rai-haha ne re'a boe. Te ngaa Ama miu ètu sorga dhu ne'a ngaa dhu miu tao pahuni. Pe Nèngu ka dhu b'ala hia miu berkat ae-ae.”

Lamatua Yesus aj'a dhèu sabaj'a
(Lukas 11:2-4)

5 “Lod'o miu sabaj'a, miu baku tao nuka sèmi dhèu dhu padhai lii leo, tao leo. Dhèu se d'èi lasi asa j'ara dhu dhèu ae-ae, aa titu ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i ho dhèu koa-kad'iri si, peka na,

✡ **5:38** Kalua nèti Masir 21:24, Atora nèti Ama-ama Agama 24:20, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 19:21 ✡ **5:43** Atora nèti Ama-ama Agama 19:18 ✡ **5:48** Atora nèti Ama-ama Agama 19:2, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 18:13 ✡ **6:1** Mateos 23:5

‘Dhèu se, dhèu mola-mèci!’ Te ngaa
nanene pabe'a-be'a! Dènge rèngu
abhu koa sèmi èèna, rèngu sèmi
rare le pala ra.✡
6 Te ngaa miu baku sèmi èèna.
Ladhe miu manèngi-mangaj'i, lami
asa d'ara kama ho bèdho babèdho
na. Èle èèna, heka mi sabaj'a mau-
mau hia Ama mi ètu sorga. Masi ka
dhèu leo rèdhi boe, te ngaa Ama miu
ladhe nèdhi. Bèli-camèd'a Na b'ala
hia miu berkat ae-ae.
7 Ladhe miu sabaj'a, baku padhai
lii dhu dènge boe kolo-kapua. Te
dhèu dhu tadhe boe Ama Lamatua
sabaj'a sèmi èèna ka. Rèngu
pangee, na, Ama Lamatua d'èi
nanene lii manèngi ra dhu madhera
lola-lola èèna.
8 Mage mi madhutu j'ara rèngu
sèra! Te masi ka miu dhae manèngi
mèka ngaa-ngaa nèti Ama mi ètu
sorga, te ngaa Nèngu dhu ne'a
mema le, ngaa dhu miu parluu.
9 De ladhe sabaj'a, na, madhutu la
conto sèmi ne'e:
‘Ama ètu sorga! Kolongara Ama dhu
mola-mèci.
Hud'i laa dhèu aa'i-aa'i, ded'e
padedha-dedha kolongara
Ama dhu kapai èèna.
10 Hud'i laa Ama j'aj'i Dhèu Aae mi
dhèu aa'i-aa'i!
Hud'i laa dhèu aa'i-aa'i, tao
madhutu paredha Ama ètu
rai-haha ne,
nuka sèmi ana pajuu Ama,
tao madhutu paredha
Ama ètu sorga.
11 Ama, hia la ji'i nganga'a-nganginu
dhu d'ai bèli-bèli.
12 Ji'i manèngi, ho Ama saku eele
aa'i sasala-sasigo ji'i,
nuka sèmi ji'i kahèi pabhèlu
eele sasala dhèu dhu ra tao mi
ji'i.
13 Ama, j'aga la ji'i, sèna ka ji'i baku
tao bhabhelu.
Aa pakaj'èu la ji'i nèti koasa
nidhu,
[Te Ama ka Dhèu Aae dhu koasa
kapai risi eele.
Aa Ama ka dhu mèd'u paredha,
toke d'ai mia-mia la'e.
Sabaj'a ji'i d'ai sange ne'e
ka, Ama. Amin.]’*
14 Te ngaa sanèd'e, ee! Ladhe miu
pabhèlu eele sasala dhu dhèu tao mi
miu, èèna na Ama mi ètu sorga saku
eele sasala-sasigo miu kahèi.
15 Te ngaa ladhe miu mo'o boe
pabhèlu eele sasala dhu dhèu tao
mi miu, bèli-camèd'a Ama mi bhèlu
boe sasala miu kahèi.”✡

Lamatua Yesus aj'a-nori j'ara-j'ara puasa

16 “Ladhe miu manèngi-mangaj'i
aa puasa, mage mi tao rèhu susa,
nuka sèmi dhèu dhu padhai lii leo,
tao leo. Te ra ad'u-ue j'ara èèna,
ho dhèu pad'iri si, peka na, ‘Dhèu
se'e se, dhèu mola-mèci!’ Te ngaa
sanèd'e, ee! Dènge sèmi rare koa-
kad'iri sèmi èèna, na, rèngu abhu le
pala ra.
17 Te ngaa ladhe miu puasa, lèu
pamèu-mèu rèhu mi, aa sageri paie
kètu miu!
18 De ladhe dhèu rèdhi miu, re'a
boe na, miu dhu puasa. Te ngaa
Ama miu ne'a. Pe Na pala hia miu
mèngi-nale ae-ae.”

Lamatua Yesus aj'a j'ara-j'ara pakaboko mèdha-panyau ètu sorga (Lukas 12:33-34)

19 “Miu baku sab'a taruu, ho dhod-
hoka pakaboko mèdha-panyau ae-
ae ètu rai-haha ne di. Te hub'u
dènge rutu pa'ele iie aa'i si. Aa dhèu
mana'u mai pa'ele iie era tatèka
mèdha-panyau, aa mana'u rèti si.✡
20 Te ngaa be'a risi miu maj'èni
sab'a, sèna ka pakaboko mèdha-
panyau ae-ae ètu sorga. Te ètu
era nèi, abhu boe hub'u dènge rutu
dhu pa'ele iie si, aa abhu boe dhèu
mana'u, ho mai mana'u rèti.

✡ **6:5** Lukas 18:10-14 * **6:13** b: Ètu d'ara sasuri lii Yunani dhu uru èèna, ra suri tabha boe kalimat ètu d'ara kurung ne. ✡ **6:15** Markus 11:25-26 ✡ **6:19** Yakobis 5:2-3

21 Te ladhe miu tèka mèdha-
panyau miu ètu era mia, na, tatu
d'ara miu ètu èèna kahèi.”

Lamatua Yesus aj'a j'ara-j'ara mamuri ètu d'ara saraa
(Lukas 11:34-36)

22 “Musi madha dhèu, nuka sèmi
labhu dhu pasaraa d'ara ra. Ladhe
musi madha na mèu, nèngu mad-
hutu j'ara mamuri dhu hua iia, èci
èèna ka dènge dhèu dhu kako ètu
d'ara saraa.
23 Te ngaa ladhe musi madha na
ahu, nèngu bisa boe kako mad-
hutu madha j'ara mola, nuka sèmi
dhèu dhu gogo ai lae-lae ètu d'ara
maroga. De ladhe saraa ètu d'ara
miu j'aj'i maroga, na miu mamuri
d'ara maroga kahèi.”

Lamatua Yesus aj'a-nori dhèu ho baku pangee mamuri ne tasa mera mia
(Lukas 16:13, 12:22-31)

24 “Dhèu bisa boe sab'a hia dua
lamatua, lula èèna na nèngu d'èi
risi ca dhèu di. Bisa kahèi nèngu
madhutu lamatua èci, aa pusi-pahae
boe dhu leo. Nèti èèna ka, èu
bisa boe peka na, ‘Ama Lamatua
èèna, Lamatua ja'a,’ ladhe èu tao
doi-dhari j'aj'i mi lamatua èu.
25 Nèti èèna ka, Ja'a peka dènge
miu sèmi ne'e: baku bhute pangee,
na, ja'a mamuri tasa mera mia, ku'a-
kinu ngaa, pake ngaa? Miu pangee
na, mamuri ne dhoka ta'a-tinu, di?
Aa ngi'u ne, dhoka pake mèdha-
papake, di? Aad'o sèmi èèna.
26 Ladhe ku manu-bhui dhu lela
ètu talora liru. Rèngu bhute rèdhi
boe sèla hini, dènge puu-g'ètu, ho
tèka nganga'a ètu d'ara soka. Te
ngaa Ama miu ètu sorga piara
manu-bhui sèra taruu. Tatu Nèngu
kab'oi miu risi eele nèti rèngu. De
ngee pabe'a-be'a. Te Ama Lamatua
pakab'ua miu risi nèti manu-bhui
sèra.
27 Ladhe dhèu titu ètu madha
tèru, ho na bhute dènge lalau ngi'u
na, nèngu bisa pamadhera hari
ngi'u na, do? Bisa boe!
28 Ladhe bisa boe, na, nga tao
ka miu bhute dènge pangee hari
mèdha-papake? Lami ladhe ku
hela bunga dhu muri tab'a ètu d'ara
pad'a sod'a. Rèngu manyèru boe
hèngu, aa manènu boe sig'i sa hèi.
29 Te ngaa sanèd'e ku la! Mèdha-
papake dhèu aae Soleman dhu
kab'ua risi, saraga na bisa boe segi
saraga hela bunga ne.
30 Te Ama Lamatua taru kira mi
bunga dhu muri dhoka doe ne'e, aa
bèli madhe, ho dhèu core asa d'ara
ai. Ladhe Na tao sèmi èèna, tatu
Nèngu papake miu risi eele nèti hela
bunga sèra. De tasamia ka miu
parcaya pa'èra boe mi Nèngu?✡
31 De baku mi pangee na, ‘Ji'i neo
nga'a ngaa?’ do, ‘Neo nginu ngaa?’
do, ‘Neo pake ngaa?’
32 Dhèu dhu parcaya boe Ama
Lamatua, rèngu sab'a loe boe ho neo
abhu aa'i-aa'i se. Te ngaa miu baku
tao sèmi èèna, te Ama miu ètu sorga
dhu ne'a aa'i le, ngaa-ngaa dhu miu
parluu.
33 Te ngaa miu hud'i pakako uuru
ku sasab'a Na, aa hud'i madhutu ku
paredha Na, heka Na hia miu aa'i-
aa'i dhu miu parluu.
34 De baku bhute pangee, na, bèli
miu parluu ngaa. Te bèli èèna
dènge bhabhute unu na. Sasusa
lod'o doe ne'e, èle ètu doe ne'e
kahèi.”

7

Lamatua Yesus aj'a, sèna ka baku galaa dhèu
(Lukas 6:37-38,41-42)

1 “Miu baku galaa dhèu, sèna
ka Ama Lamatua baku pasala miu
kahèi.
2 Ladhe miu nile dhèu sèmi mia,
pe Ama Lamatua nile miu sèmi
èèna kahèi. Ladhe miu ige sasala
dhèu sèmi mia, bèli-camèd'a Ama
Lamatua ige sasala miu sèmi èèna
kahèi.

✡ **6:30** 1 Dhèu Aae sèra 10:4-7, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 9:3-6

3 Masi ka sasala dhèu ciki oo'e èèna ka, èu bhèlu boe. Te ngaa sasala èu dhu kapai, èu pame'a boe ciki sa. Èci èèna ka dènge èu ladhe mèdhi ahu ca katèd'a ètu d'ara madha angalai èu, te ngaa abhu agarii aae ca laa dhu pa'abhe nare musi madha èu, dhu èu me'a more boe.
4 Nga tao ka èu bani peka na, ‘Angalai! Mai ho ja'a tiu eele ahu nèti d'ara madha èu’. Aa te ngaa èu mesa mu bisa boe mèdhi ngaa-ngaa, lula agarii aae dhu hutu nare musi madha mu.
5 Heeh! Èu ne, mema dhèu dhu padhai lii leo, tao leo! Tao eele uuru ku agarii nèti musi madha èu, heka ladhe mèdhi ahu ca katèd'a ètu d'ara madha angalai mu, sèna ka èu bisa tiu eele ahu ne kèna.✡
6 Baku aj'a j'ara Lamatua dhu mola-mèci mi dhèu dhu d'èi pahahe dhèu. Lula dhèu sèra nuka sèmi busa pakadhi, dhu ra kabèli mai kadhi hari miu. Rèngu sèra goa sama sèmi hahi kahèi. Ladhe dhèu hia ne mutiara dhu kab'ua, na pusi boe! Te ne'a dhoka j'èli palaho di.”

Lamatua Yesus aj'a-nori, ho baku loe manèngi-mangaj'i (Lukas 11:9-13)

7 “Ladhe miu sabaj'a,
baku loe manèngi mi Lamatua;
te èèna na, Na hia.
Ladhe patangi-tenge;
pe Na pad'elo j'ara.
Ladhe kad'eu taruu babèdho;
pe Na bhoke.
8 Te dhèu aa'i-aa'i dhu loe boe manèngi mi Lamatua,
èèna na ra sèmi rare.
Dhu patangi-tenge,
pe ra abhu.
Dhu kad'eu taruu,
pe Na bhoke èmu.
9 Miu pangee sèku! Ladhe ana manèngi roti, tatu ama na hia boe ne hadhu, si?
10 Do, ladhe ana manèngi i'a, ama na hia boe mege, sina ma?
11 Ama mi ètu sorga, mema d'ara Na hua iia titu kèna! De ladhe dhèu rai-haha dhu bhelu-katub'a sèmi miu, me'a hia mèdha dhu be'a mi ana miu, ngaa hari Ama mi! Tatu Na bagi hia miu ngaa dhu miu manèngi.
12 De, ngaa dhu èu neo dhèu leo tao mi èu, na, èu hud'i tao sèmi èèna kahèi hia nèngu. Lula ne'e ne ka, j'aj'i mi kapua nèti aa'i-aa'i dhu Musa dènge dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu peka-padhai karèi nèti uru ka.”✡

Lamatua Yesus pakasame j'ara dhu susa aa hèb'a kota dhu kob'o (Lukas 13:24)

13 “Ladhe dhèu neo maso sorga, nèngu hud'i maso ku re hèb'a kota dhu kob'o. Te ngaa mage-mage, oo! Abhu kahèi j'ara leo dhu mud'a, aa hèb'a dhu taleo, dhu dhèu ae-ae lasi re èèna. Te j'ara sèmi èèna ka dhu lere dhèu asa naraka, ka ra cèri eele nèti Ama Lamatua.
14 Dhèu dhu neo maso sorga, hud'i madhutu ku j'ara dhu susa, aa maso re hèb'a dhu kob'o. Te, masi ka dhèu ciki di dhu kako re j'ara èèna, te ngaa j'ara dhu kob'o èèna ka, dhu nèti dhèu asa Lamatua.”

Lamatua aj'a dhèu, sèna ka baku tao madhutu dhèu kapod'e-kabèli (Lukas 6:43-44)

15 “Baku pamud'e dènge dhèu dhu tema kapod'e-kabèli, dhu d'èi pad-edha iisi, peka na, rèngu se dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua. Te rèngu tao ngi'u ra be'a nuka sèmi kahib'i-kalèbho. Te ngaa rèngu se dhèu bhelu-katub'a, èci èèna ka dènge busa hui dhu mai kadhi kahib'i-kalèbho.
16 Tasamia ho miu bisa tadhe dhèu dhu kapod'e sèmi sèra? Ladhe la nèti tatao rèngu. Èèna sèmi dhèu ladhe rèdhi hua, hèia tadhe dènge ana aaj'u ne. Hua dhu be'a, mai boe nèti aj'u dhu karehe.
17 Te aj'u dhu be'a ladhe d'ai hua, hua na be'a kahèi. Te ngaa aj'u dhu

✡ **7:5** Markus 4:24 ✡ **7:12** Lukas 6:31

karehe ladhe na hua, hua na karehe kahèi.
18 Abhu ètu mia, aj'u dhu be'a, hua
na karehe, aa aj'u dhu karehe, hua
na be'a?
19 Aj'u dhu hua na karehe, tatu ra
patue eele, ho core asa d'ara ai.✡
20 Sèmi èèna kahèi dènge rèngu
dhu rèti lii padhai kapod'e-kabèli
sèra. Miu tadhe si nèti tatao ra."✡

Lamatua Yesus lole dhèu dhu ale dhoka kolongara Ama Lamatua ètu hèb'a di
(Lukas 13:25-27)

21 "Èèna na abhu dhèu dhu paroa
Ja'a, na, 'Lamatua!' Te ngaa rèngu
dhoka ale ètu hèb'a di. Bèli-camèd'a
Ama Lamatua ètu sorga tule eele
si. Te dhodhoka dhèu dhu d'èi tao
madhutu dad'èi Nèngu di, dhu Na
sèmi nare rèngu j'aj'i dhèu unu Na.
22 Pe ropa d'ai èle rai-haha ne,
dhèu ae mangaku, peka na, Ja'a ne
Lamatua rèngu. Aa dènge lii solo-
mako, ra peka na, 'Lamatua! Ji'i se
la'a pakako a'aj'a Lamatua ètu mia-
mia, babège nidhu dènge kolongara
Lamatua, aa tao tadha-tadha malaa
pake koasa nèti Lamatua.'
23 Masi ka rèngu solo-mako Ja'a
sèmi èèna, te ngaa èèna na Ja'a peka
dènge rèngu, na, 'Miu se, cee? Ja'a
tadhe boe miu, te miu mamuri boe
madhutu dad'èi Ama Lamatua. De
mi pakaj'èu ka nèti ne'e!'"✡

Lamatua Yesus aj'a lula-nèti dhèu dhu d'èlu-mèu, aa dhèu dhu goa
(Lukas 6:47-49)

24 "Dhèu dhu mai nanene Ja'a,
hèia ra tao madhutu lii padhai Ja'a,
rèngu se nuka sèmi dhèu dhu d'èlu-
mèu, dhu patitu èmu ra ètu dedha
hadhu kapua.
25 Nèbhu boe, ka èj'i aae mai toke
èi lala, aa ngèlu aae lèke èmu ne. Te
ngaa èmu ne guri boe, lula patitu ètu
dedha hadhu kapua.
26 Dhèu dhu mai nanene Ja'a, te
ngaa tao boe madhutu lii padhai
Ja'a, nèngu ne èci èèna ka dènge
dhèu goa dhu patitu èmu na ètu
dedha salae.
27 Nèbhu boe, ka èj'i aae mai toke
èi lala. Ngèlu aae lèke èmu ne kahèi.
Hèia èmu ne guri eele, toke laho
teb'o-teb'o."

Dhèu malaa-maloha lula nanene lii padhai Lamatua Yesus

28 Ropa Yesus padhai lii nare, hèia
dhèu aa'i-aa'i ra malaa-maloha, lula
nanene a'aj'a Na,
29 te Nèngu ne'a mèu isi nèti a'aj'a
ne. Na aj'a-nori sèmi boe mese
agama sèra.✡

8

Lamatua Yesus puri-pa'èle ca dhèu pèd'a kusta
(Markus 1:40-45, Lukas 5:12-16)

1 Lod'o Yesus puru nèti ledhe, hèia
dhèu ae-ae lasi madhutu Ne.
2 Kabèdhi laa, ca dhèu dhu pèd'a
kusta mai paraga dènge Ne. Hèia
na patitu kètu urutuu ètu madha
Yesus, ho manèngi, aku nèngu na,
"Lamatua! Sue ku ja'a la! Ladhe
mo'o, na, puri ku papèd'a ja'a ne,
sèna ka dhèu madenge ia ka dènge
ja'a, aa ja'a bisa hari sabaj'a ètu
d'ara èmu manèngi-mangaj'i."

3 Ropa tadèngi nare, hèia Yesus
j'ole kacui-aai Na ka Na g'ag'e dhèu
ne, hèia Na lii, aku Nèngu na, "Ja'a
ko'o! Èu èle kèna!" Kabèdhi la, èi
papèd'a dhèu ne èle dènge ka.
4 Hèia Yesus peka dènge ne,
"Sanèd'e paie! Èu èle le nèti
papèd'a-tarègu, te ngaa baku èu lolo
dènge dhèu èci sa. Aa èu hud'i
madhutu ku atora Musa. De lamu
asa ama agama ho na parisa ngi'u
èu, sèna ka ne'a na èi papèd'a mu
ele le, tare'a, do dhae. Èle na, èu hia
persembahan tadha makasi, sèna ka
dhèu re'a, na, èu ne èle tare'a-re'a le
nèti papèd'a."✡

✡ **7:19** Mateos 3:10, Lukas 3:9 ✡ **7:20** Mateos 12:33 ✡ **7:23** Lii Sod'a Koa-Kio 6:9 ✡ **7:29** Markus 1:22, Lukas 4:32 ✡ **8:4** Atora nèti Ama-ama Agama 14:1-32

Lamatua Yesus puri-pa'èle ana sab'a èci nèti komedhaa sordad'u Roma
(Lukas 7:1-10)

5 Èle èèna, hèia Yesus maso asa
d'ara rae Kapernaum. Ètu era ne'e,
6 komedhaa sordad'u Roma ca dhèu,
mai manèngi ho Yesus soru-bara ne,
aku nèngu na,
“Ama! Ana sab'a ja'a ca dhèu,
pèd'a aae, ka na j'èra titu kèna ètu
èmu. Na bisa boe puru nèti era
j'unu na.”
7 Ka Yesus dhaa, peka na, “Oo! Pe
Ja'a dhiu puri-pa'èle ne.”
8 Te ngaa komedhaa ne b'ala, aku
nèngu na, “Ama! Ama roca ia ka
mai asa èmu ja'a, lula ja'a nia boe
sèmi Ama asa d'ara èmu ja'a. Sad'i
Ama ku peka dhoka lii ca hèb'a di
nèti ne'e, tatu ana sab'a ja'a ne èle
dènge nèti papèd'a.
9 Ja'a ke'a j'ara ne, lula ja'a dènge
dhèu paredha dedha kahèi, dhu
dènge koasa ho paredha ja'a. Aa ja'a
dènge koasa kahèi, sèna ka paredha
sordad'u ja'a sèra. Ladhe ja'a pua,
peka na, ‘Lamu sa nèi!’ tatu na
la'e dènge. Aa ladhe ja'a peka, ‘Mai
asa ne'e!’ tatu na mai. Aa ladhe
ja'a paleha dhèu sab'a ja'a, peka na,
‘Sab'a ne'e!’ tatu na tao madhutu.
De sad'i Ama ku lii di, tatu ana sab'a
ja'a èèna, èle dènge nèti papèd'a
na.”
10 Ropa Yesus tadèngi nare, hèia
Na malaa. Ka Na padhai lii
dènge dhèu ae sèra, aku Nèngu na,
“Nèbhu nare sange ne'e, Ja'a dhae
paraga kèdhi mèka dènge ca dhèu
sa nèti dhèu Yahudi dhu lèka èra
sama sèmi dhèu Roma ne!
11 Nanene paie-iie! Te bèli-
camèd'a dhèu leo rai kara ae-ae,
nuka sèmi dhèu Roma ne, mai nèti
haa, nèti dhimu, ho madhèdi ra'a-
rinu mei èci dènge Abraham, Isak
dènge Yakob ètu d'ara èmu Ama
Lamatua ètu sorga.
12 Masi ka Lamatua dhu hag'e
nare le dhèu Yahudi, sena ka j'aj'i
dhèu unu Na, te ngaa ae ka dhu pusi-
pahae boe Ne. Èèna na, Lamatua
tule eele si asa era dhu maroga kiu-
kiu. Ètu era ne'e, ra tangi roma iisi
d'ara pèd'a, aa ra j'èra titu kèna.”✡
13 Padhai lii nare, hèia Yesus peka
dènge komedhaa ne, “Lèpa ka. Te
ana sab'a èu èèna èle le, madhutu
sèmi parcaya èu ne.” Ka lod'o dhu
Na padhai èèna, ana ne èle dènge
ka.✡

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu pèd'a ae-ae
(Markus 1:29-34, Lukas 4:38-41)

14 Ca tèka, Yesus la'e asa èmu
Petrus. Na ladhe nèdhi ina dhèu
èmu Petrus dhu j'unu ètu dedha koi,
dhu pèd'a maringi-sagoro.
15 Ka Yesus kèpe kacui-aai na, hèia
ina ne èle nèti papèd'a na. Hèia
na kèd'i, ka la'e lalau nganga'a hia
Yesus si.
16 Ropa lod'o oe cèna, hèia dhèu
sèra mai rèti dhèu rèngu dhu nidhu
tao. Hèia Na paredha nidhu se, peka
na, “Eee, nidhu! Rai pakaj'èu nèti
ne'e!” Hèia nidhu se kalua dènge
ka. Na puri-pa'èle kahèi dhèu aa'i-
aa'i nèti papèd'a-tarègu ra.
17 Na tao j'ara se, ho pamèci
dènge lii dhèu nèti lii padhai Ama
Lamatua, ngara na Yesaya, dhu suri
tèke le, peka na,

“Na puri-pa'èle papèd'a-tarègu
èdhi.
Aa pasae nare j'aj'èra èdhi.”✡

Dhèu dhu neo madhutu Lamatua Yesus hud'i madhutu ku dènge d'ara kateme
(Lukas 9:57-62)

18 Èle èèna ka, Yesus nèdhi dhèu
ae-ae mai kalibhu rare Ne. Hèia Na
peka dènge ana-ana madhutu Na,
aku Nèngu na, “Mai pakèd'i lati asa
cabèka dano.”
19 Hèia mese agama ca dhèu mai,
padhai lii dènge Ne, peka na, “Ama
Mese! Sad'i Ama asa mia èèna ka,
ja'a bera-bera dènge Ama!”

✡ **8:12** Lukas 13:29 ✡ **8:13** Mateos 22:13, 25:30, Lukas 13:28 ✡ **8:17** Yesaya 53:4

20 Ka Yesus dhaa, peka na, “Be'a
kahèi do! Te ngaa sanèd'e. Dhèu rai-
haha aa badha-manu aa'i-aa'i, dhu
dènge era pea-palu'u. Busa hui lèpa
asa ro'a na. Manu-bhui la'e asa
rèd'a na. Te ngaa Ja'a Dhèu Rai-
haha Tare'a-re'a ne dènge boe era
pea-palu'u. Nanèlu ho bane kètu
dènge boe kahèi.”
21 Èle ka, dhèu èci hari mai peka
dènge Yesus, na, “Ama! Ja'a neo
madhutu Ama, te ngaa hud'i ja'a
ladhe-leru ku ina-ama ja'a. Ladhe
ama ku madhe, ho padhane kore,
heka ja'a madhutu kèna.”
22 Te ngaa Yesus padhai lii, peka
na, “Sèmi ne'e! Hud'i laa dhèu leo
dhu parcaya boe Lamatua padhane
dhèu madhe. Te ladhe èu neo
madhutu Ja'a, na, madhutu la dènge
d'ara kateme!”

Lamatua Yesus pamau ngèlu aae
(Markus 4:35-41, Lukas 8:22-25)

23 Èle èèna ka, Yesus ca'e asa
dedha koha, palere dènge ana-ana
madhutu Na.
24 Ropa rèngu ètu talora dano era,
Yesus bhèj'i. Kaca'a laa, ngèlu aae
mai. Naha aae tèb'e koha ne, toke èi
maso asa d'ara.
25 Ropa ladhe rèdhi sèmi èèna,
hèia ana madhutu se lasi parèi
Yesus, aku rèngu na, “Ama! Ama!
Kèd'i ku la! Bara ku ji'i, te èdhi molo
madhe aa'i ti kèna!”
26 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Wee!
Nga tao ka miu se madha'u sèmi
ne'e ne? Miu parcaya boe Ja'a, do?”
Ka Na kèd'i. Èle ka Na kai ngèlu
dènge naha ètu d'ara dano ne, peka
na, “Mau ka!” Hèia naha dènge
ngèlu mau dènge ka.
27 Ka ana madhutu Yesus se
malaa-maloha. Ra papeka na, “Ira
ii! Cee ka Dhèu ne'e ne? Tasamia ka
Na bisa paredha ngèlu dènge naha,
ka madhutu dad'èi Na?”

Lamatua Yesus pa'èle dhèu dua dhu nidhu tao
(Markus 5:1-20, Lukas 8:26-39)

28 Nèbhu boe ka rèngu d'ai cabèka
dano, ètu rai Gad'ara.* Ètu era
nèi, abhu dhèu dua dhu nidhu tao.
Rèngu pea ètu era ro'a dhèu madhe.
Dua ra se'e bhelu titu kèna, toke
abhu boe ca dhèu sa hèi dhu bani
kako re era èèna. Ropa rèdhi Yesus
mai, hèia
29 ra pa'oo, peka na, “We, Ana
Ama Lamatua! Nga tao ka Èu mai
gagu ji'i se? Masi ka d'ai mèka lod'o
ho hia hahuku mi ji'i, te ngaa Èu mai
le ho neo paj'èra ji'i!”
30 Kaj'èu boe ètu era èèna, abhu
hahi canau dhu nyuu rai, tenge
nganga'a.
31 Hèia nidhu se manèngi Yesus,
aku rèngu na, “Ladhe babèga eele
ji'i, na, pua la ji'i maso asa d'ara hahi
sèi!”
32 Hèia Yesus paredha nidhu se,
peka na, “Lami ka!” Hèia nidhu
kalua tèke eele dhèu dua se, lasi
maso asa d'ara hahi deo sa. Ka
hahi se rai paceb'a re sebhe ledhe
ka manahu asa d'ara dano, hèia ra
cèna, ka madhe aa'i si.
33 Ropa ladhe rèdhi sèmi èèna,
dhèu madhenga hahi, rai lasi asa
d'ara rae, hèia ra lolo ngaa dhu j'aj'i
ne.
34 Ropa tadèngi rare, dhèu ae lasi
asa era èèna. D'ai nèi, ra rèdhi
Yesus. Hèia ra pakaseti Yesus, ho
pakèd'i nèti rae rèngu ne.

9

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu karuku ca dhèu
(Markus 2:1-12, Lukas 5:17-26)

1 Èle èèna, Yesus si ca'e hari koha,
lèpa asa ca bèka dano. Ka rèngu
puru ètu kota Na.
2 Ètu era ne'e dhèu j'èru rèti an-
galai ra dhu karuku asa Yesus. Ropa
ladhe nèdhi, Yesus ne'a le, na, rèngu
parcaya Ne, peka na, Nèngu bisa
puri-pa'èle angalai ra. Hèia Na peka
dènge dhèu karuku ne, aku Nèngu
na, “Ana! Pa'èra d'ara èu! Te Ja'a
saku eele le sasala èu.”

* **8:28** Sasuri lii Yunani dhu be'a risi, suri *Gad'ara* ètu Mateos. Sasuri cahag'e dhu suri *Gergesa*, aa cahag'e dhu leo suri *Gerasa*.

3 Te ngaa ètu era èèna, abhu pèri-pèri mese agama Yahudi dhu tadèngi lii padhai Yesus èèna. Ka ra nasa, hèia ra papeka, na, “Dhèu ne'e ne bani titu kèna peka sèmi èèna! Dhodhoka Ama Lamatua di dhu bisa abho sasala-sasigo dhèu. Te ngaa lii padhai Dhèu ne tao iisi Na sama sèmi Ama Lamatua sa. Nèngu ne pahaha Ama Lamatua!”
4 Te ngaa Yesus ne'a d'ara rèngu. Nèti èèna ka Na lii, aku Nèngu na, “Nga tao ka miu se pangee, na, Ja'a ne pahaha Ama Lamatua?
5 Mia ka dhu mud'a risi? Ladhe Ja'a peka dènge dhèu karuku ne, ‘Ja'a saku eele le sasala èu,’ do, Ja'a peka na, ‘Kèd'i, ho lèpa ka.’
6 Ladhe na kèd'i dènge ka, miu heka mèdhi, na, Ja'a ne Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Te Ja'a dènge hak ho abho sasala dhèu.”
Hèia Yesus paredha dhèu karuku ne, peka na, “Kèd'i ka! Ded'e mèti ka karad'a èu, ho lèpa ka!”
7 Ka dhèu karuku ne kèd'i, hèia na lèpa dènge ka.
8 Ropa ladhe rèdhi, hèia rèngu aa'i-aa'i ra malaa-maloha. Hèia ra ded'e padedha-dedha kolongara Ama Lamatua, peka na, “Ama Lamatua, kapai risi eele! Na hia koasa kapai sèmi ne'e, hia mi dhèu rai-haha.”

Lamatua Yesus paroa Mateos ho madhutu Ne
(Markus 2:13-17, Lukas 5:27-32)

9 Èle ka Yesus la'e nèti era èèna, hèia ladhe nèdhi ca dhèu roro doi bea dhu sab'a ètu kantor bea. Ngara dhèu ne, Mateos. Hèia Yesus gale ne, peka na, “Mai madhutu Ja'a!” Ropa tadèngi nare, hèia Mateos kèd'i dènge ka, la'e madhutu Yesus.
10 Ka Mateos nèru Yesus si lasi ra'a-rinu asa èmu na. Na nèru kahèi mone aanga-angalai na dhèu roro bea sèra, aa tamu dhu leo kahèi, ho ra'a-rinu dènge rèngu.
11 Te ngaa abhu pèri-pèri dhèu nèti partei Parisi, mai ka'ugu ètu madha ana-ana madhutu Yesus, peka na, “Nga tao ka mese miu madhèdi na'a-ninu dènge dhèu-dhèu dhu guna boe se, nuka sèmi dhèu roro bea dènge angalai ra dhu bhelu-katub'a sèra?”✡
12 Te ngaa Yesus peka dènge rèngu, aku Nèngu na, “Dhèu pèd'a parluu dote-matarii, te ngaa dhèu dhu pèd'a boe parluu boe.
13 Be'a risi lami parisa paie-iie Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Te uru èèna, Na pua Hosea, ca dhèu nèti lii padhai Na, dhu suri peka na,

‘Dad'èi Ja'a nuka,
dhèu-dhèu Ja'a hud'i pasue ku èci dènge èci, aa pad'elo rasa kasia.
Ladhe ra tao boe madhutu sèmi èèna, na,
badha korban rèngu dhu rèti hia Ja'a,
dènge boe kab'ua.’

Ne'e ne ka dhu Ama Lamatua peka tèke le. Nèti èèna ka, Ja'a mai boe ho uri dhèu dhu pangee na, rèngu dhèu mola, te ngaa Ja'a mai sèna ka ladhe-leru dhèu dhu laku-laku boe.”✡

Dhèu karèi, nga tao ka ana madhutu Lamatua Yesus puasa boe
(Markus 2:18-22, Lukas 5:33-39)

14 Èle èèna ka, ana madhutu Yohanis tuka sarani sèra, mai sa Yesus. Dhèu se karèi, aku rèngu na, “Ji'i dhu madhutu Yohanis tema puasa. Aa dhèu Parisi puasa kahèi. Te ngaa tasamia ka ana madhutu Ama sèra loe boe ra'a-rinu? Rèngu re'a boe puasa, do?”
15 Te ngaa Yesus dhaa dènge lii pakasame, na, “Sèmi ne'e: ladhe pesta kab'i, tamu sèra puasa boe, te ngaa ra'a toke bècu. Ladhe pengantin mone dènge rèngu era, aa'i-aa'i ra ra'a-rinu palere-lere. Te ngaa ladhe dhèu leo rai rèti ka pengantin mone ne, hèia mone aanga-angalai Na, d'ara ra susa, de heka ra puasa kèna.
16 Dhèu bisa boe rare bèla hiu ca èta, ho kalape mi kodho dhui dhu mae. Te ropa base kodho ne, bèla

✡ **9:11** Lukas 15:1-2 ✡ **9:13** Mateos 12:7, Hosea 6:6

hiu dhu kalape la'a deo na karuku,
na kodho deo na asa mae aae.
17 J'ara sèmi èèna kahèi, dènge
dhua dhu heka rèti mai nèti kapua,
bisa boe bhori asa d'ara sabha dhui.
Te aad'o na sabha ne madhore, hèia
dhua bhori eele asa rai la'e. De
dhua dhu hiu hud'i bhori ku asa
d'ara sabha hiu, sèna ka dua ra be'a
taruu!”* [Dènge sèmi ne'e, Yesus
nori si, peka na, a'aj'a Na dhu hiu,
baku pakihu dènge a'aj'a dhu dhui.]

Lamatua Yesus puri-pa'èle ina ca dhèu dhu pèd'a dhèu bhèni, aa pa-mamuri hari ana bhèni ca dhèu (Markus 5:21-43, Lukas 8:40-56)

18 Ètu d'ara Yesus padhai lii era
dènge ana madhutu Yohanis sèra,
hèia kapala nèti èmu manèngi-
mangaj'i mai paraga dènge Ne. Ka
na patitu kètu urutuu ètu madha
Yesus. Hèia na manèngi, aku nèngu
na, “Ama, ee! Sue ku ja'a la! Te ana
bhèni ja'a heka madhe kèna. De lati
ho Ama bane ai mi ana ne, sèna ka
na mamuri hari.”
19 Ropa Na tadèngi, hèia Yesus
dènge ana madhutu Na, madhutu
dènge ka dhèu deo na.
20-21 Ètu talora j'ara, ca dhèu ina
kako la'e madhutu si. Bhèni ne
lèke papèd'a bhèni, dhu loe boe
ciki sa d'ai canguru dua tèu kèna.
Na pangee, na, “Sad'i ja'a gai lèke
kodho Yesus di, tatu èi papèd'a ja'a
ne èle.” Nèti èèna ka, na ara padètu
la'e, hèia na gai lèke suu kodho
Yesus.
22 Yesus dhu ne'a, hèia Na kabib'a,
ladhe sa ina ne. Ka Na lii, peka na,
“Ina, ee! Pa'èra la d'ara èu. Te, lula
èu parcaya Ja'a tare'a-re'a, nèti èèna
ka èu èle nèti papèd'a.” Hèia bhèni
ne èle dènge ka.
23 Èle ka, Yesus si lasi taruu
asa èmu nèti kapala èmu manèngi-
mangaj'i èèna. D'ai era nèi, maso
la'e asa d'ara, hèia Na ladhe nèdhi
dhèu dhu tema karihu musiik ma-
madhe, dènge dhèu ae dhu tangi
d'ara pèd'a.
24 Te ngaa Yesus peka dènge ra,
aku Nèngu na, “Ae eele ka tangi,
aa lami ka èmu miu! Te ana
ne madhe boe, dhoka na bhèj'i
di.” Te ngaa dhèu se mari dènge
pakapengo hèb'a mi Yesus.
25 Èle ka, dhèu se aa'i-aa'i lasi asa
li'u. Ka Yesus maso asa d'ara kama
ana bhèni ne. Na kèpe ai ana ne,
hèia ana ne mamuri dènge ka.
26 Ropa ladhe rèdhi j'ara ne, ka
dhèu mulai palolo lème ètu kabarai
ra, lula-nèti ngaa dhu Yesus tao ne.

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu bèdhu dhèu dua

27 Èle, hèia Yesus kako taruu. Ètu
talora j'ara, abhu dhèu bèdhu dhèu
dua dhu madhutu Ne. Dua ra rodhe,
peka na, “Ana-èpu dhèu aae Daud!
Sue ku ji'i la!”
28 Ropa Yesus maso asa d'ara èmu
cue, dhèu bèdhu se lasi paraga
dènge Ne. Ka Yesus karèi dua ra,
peka na, “Miu se lèka tare'a-re'a, na,
Ja'a ne dènge koasa ho puri-pa'èle
miu, sèna ka bisa ladhe mèdhi, do?”
Hèia dua ra dhaa, aku rèngu na,
“Ama karèi ia ka, te ji'i dhu lèka
mema-mema le.”
29 Ropa tadèngi lii dhaa dua ra,
hèia Yesus g'ag'e musi madha ra, ka
Na peka na, “Ladhe sèmi èèna, na,
j'aj'i ka madhutu parcaya miu.”
30 Yesus padhai lii èle, hèia dua
ra ladhe rèdhi dènge ka. Te ngaa
Yesus pasanèd'e si, peka na, “Baku
miu peka dènge ca dhèu sa, ngaa
dhu j'aj'i le!”
31 Te ngaa dhèu se taha rare boe
d'ara ra. Ka ra kako palème kabarai
èèna, lole dènge dhèu aa'i-aa'i, tatao
Yesus mi rèngu dua ra.

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu lii aad'o

32 Ropa dhèu bèdhu se lasi, dhèu
rèti dhèu leo hari èci asa Yesus.
Dhèu ne bisa boe padhai lii, lula
nidhu tao ne.
33 Ropa ladhe nèdhi, hèia Yesus
paredha nidhu kalua nèti dhèu lii

* **9:17** Sasuri lii Yunani dhu uru èèna, peka na, “baku isi èi anggor hiu asa d'ara tas ka'uri dhui, ho baku d'ai na mae.”

aad'o ne. Nidhu èèna kalua, ka dhèu ne padhai lii dènge ka. Hèia dhèu ae ètu era èèna malaa, ka ra peka na, “Ira ii! Èdhi dhèu Yahudi paraga tèdhi mèka madha j'ara sèmi ne'e ne!”
34 Te ngaa dhèu Parisi ka'uu, peka na, “Dhèu aae nidhu ka dhu hia Ne koasa, sèna ka Na bisa babège eela nidhu.”✡

Lamatua Yesus taha nare boe d'ara, ropa ladhe nèdhi dhèu ae sèra

35 Èle èèna ka, Yesus kako palème kota-kota dènge rae-rae, sèna ka aj'a-nori dhèu ètu d'ara èmu sabaj'a sèra. Na aj'a dhèu nèti Lii Holo-Nori Ama Lamatua, aa j'ara tasamia rèngu bisa j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua. Na puri-pa'èle kahèi dhèu nèti papèd'a-tarègu ra.✡
36 Ropa Yesus ladhe nèdhi dhèu ae se, hèia Na taha nare boe d'ara, lula dhèu se re'a heka tao sèmi ngaa sa. Te rèngu nuka sèmi kahib'i-kalèbho dhu dènge boe dhèu madhenga.✡
37 Èle ka, Yesus padhai lii dènge ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Dhèu ae se, nuka sèmi nganga'a ae-ae ètu d'ara oka-tedhe. Masi ka nganga'a ae titu kèna, te ngaa dhèu sab'a d'ai boe ho puu-g'ètu, sèna ka tèke asa d'ara gud'a.✡
38 Nèti èèna ka, miu hud'i manèngi ku mi Lamatua oka, sèna ka Na tabha hari dhèu sab'a, ho lasi puu-g'ètu isi oka se.”

10

Lamatua Yesus hag'e nare ana madhutu Na canguru dua dhèu (Markus 3:13-19, Lukas 6:12-16)

1 Èle ka, Yesus paroa ana madhutu Na, sèna ka mai pakaboko. Hèia Na hia si koasa ho babège eele nidhu aa puri-pa'èle dhèu nèti papèd'a-tarègu ra.
2 Ana madhutu Na dhu Na pua sèra, dhèu canguru dua, nuka:
Partama, ngara na Simon (dhu dhèu tema paroa ne, ‘Petrus’),
dènge ari na, Anderias,
Yakobis,
dènge ari na, Yohanis (dua ra ana Sabadeus),
3 Pelipus,
Bertolomeos,
Tomas,
Mateos (dhèu roro doi bea),
Yakobis dhu leo (nuka ana Alpius),
Tadius,
4 Simon (nèti partei politik Selot),*
dènge Yudas Iskariot (dhu èèna na pahie Yesus).

Lamatua Yesus pua ana madhutu Na, lasi pakako sasab'a-la'a Na (Markus 6:7-13, Lukas 9:1-6)

5-6 Èle èèna ka, Yesus pua ana madhutu Na canguru dua dhèu sèra, aa paredha si, peka na, “Ja'a pua miu lami asa dhèu èdhi dhèu Yahudi sèra, lula ae nèti rèngu dhu madhutu boe j'ara mamuri Ama Lamatua dènge mola. Rèngu cakaraa kahib'i-kalèbho dhu sala j'ara. Nèti èèna ka, baku lami asa dhèu Yahudi boe, nuka sèmi dhèu Samaria.
7 Lami peka dènge dhèu Isra'el èdhi sèra, na, ‘Ne'e ne, d'ai lod'o kèna, sèna ka dhèu aa'i-aa'i ra bisa j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua.’
8 Aa lami puri-pa'èle dhèu pèd'a, pamamuri hari dhèu madhe, pa'èle dhèu kusta, aa babège eele nidhu. Ama Lamatua hia le miu ae-ae, te ngaa Na manèngi hari boe ca ana maa sa. De lami ka ho pala pa'ae-ae mi dhèu leo, te ngaa mage mi manèngi hari ngaa-ngaa kahèi.
9 Pakèd'i dènge ai hua. Baku mèti doi,

✡ **9:34** Mateos 10:25, 12:24, Markus 3:22, Lukas 11:15 ✡ **9:35** Mateos 4:23, Markus 1:39, Lukas 4:44 ✡ **9:36** Sensus 27:17, 1 Dhèu Aae sèra 22:17, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 18:16, Yeskial 34:5, Sakaria 10:2, Markus 6:34 ✡ **9:37** Lukas 10:2 * **10:4** Partei Selot ne, tenge j'ara ho neo mardeka nèti paredha Roma. Ra pangare partei ne ‘Patriot’ kahèi. ✡ **10:10** 1 Korintus 9:14, 1 Timotius 5:18

10 gee j'ara, mèdha silu, salapa, do
tatea. Te dhèu hud'i hia ku dhèu
sab'a, ngaa dhu pantas ho ra bisa
mamuri.✡
11 Ladhe miu maso asa d'ara kota
do rae èci, na, miu hud'i tenge ku
dhèu dhu neo sèmi rare miu. Hèia
miu pea ètu èmu èèna, toke miu
pakèd'i tèke eele era èèna.
12 Ladhe miu maso asa d'ara èmu
dhèu, peka la dènge rèngu, 'Sa-
loom! Lamatua hia miu mèngi-
nale.'
13 Ladhe dhèu ètu d'ara èmu ne,
sèmi rare miu dènge be'a, na, miu
manèngi sèna ka Lamatua hia si
berkat. Te ngaa ladhe ra ro'o boe
sèmi rare miu, na, Lamatua hia boe
rèngu berkat.
14 Ladhe dhèu ro'o boe nanene
lii padhai miu, mi kalua nèti èmu
èèna, do kota èèna, hèia miu caro
eele ahu nèti haga miu, sèna ka j'aj'i
mi tadha, peka na, ladhe ro'o boe
nanene, pe rèngu d'ui rare pala ra.✡
15 Bèli-camèd'a, lod'o Ama
Lamatua huku dhèu ètu rai-haha
ne'e, tatu Na pabia mi dhèu Sodom
dènge Gomora dhu uru èèna bhelu
titu kèna. Te ngaa sanèd'e! Èèna na,
Nèngu huku bia risi hari mi dhèu
dhu ro'o boe sèmi rare miu!"✡

Lamatua Yesus pasanèd'e ana madhutu Na, èèna na rèngu dui j'aj'èra

(Markus 13:9-13, Lukas 21:12-17)

16 "Sanèd'e paie! Te Ja'a pua miu
ne, èci èèna ka Ja'a patabuli kahib'i-
kalèbho asa talora aae busa hui.
Nèti èèna ka, ngangee miu hud'i
sèmi mege dhu d'èlu-mèu. Aa d'ara
mi hud'i mola ku nuka sèmi koro
j'aha dhu ne'a boe tenge lii langu.✡
17 Te ngaa baku pamud'e! Te bèli-
camèd'a dhèu paj'èra miu, sama
sèmi busa hui kadhi pamadhe
kahib'i-kalèbho. Èèna na, rèngu
nuni rèti miu asa era parisa lii langu
agama. Aa dhèu hake paparu miu
ètu d'ara èmu sabaj'a.
18 Pe rèngu ère rèti miu asa
madha gubernur dènge dhèu aae,
lula miu madhutu Ja'a. Te ngaa
miu hud'i pake lod'o sèra, ho peka-
padhai dènge ra Lii Lolo Be'a nèti
Ja'a. Dènge j'ara ne'e, dhèu dhu
tadhe boe Ama Lamatua tadèngi
kahèi kolongara Ja'a ne.
19 Te ngaa ladhe rèngu nuni
rèti miu sèmi èèna, mage miu
madha'u, peka na, 'Èèna na, ja'a
peka tasamia?' Do, 'Ja'a neo dhaa
peka sèmi ngaa?' Baku j'aj'i mi
ngangee, te ladhe d'ai lod'o na, Ama
mi ètu sorga ka dhu peka dènge
miu, nèti j'ara mia ka dhu miu hud'i
peka-padhai.
20 Lod'o èèna, ngaa dhu miu pad-
hai, mai boe nèti d'ara miu unu mi,
te Roh Lamatua dhu Mola-Mèci èèna
ka dhu aj'a-nori ètu d'ara miu, sèna
ka miu padhai sèmi ngaa sa.✡
21 Sanèd'e, te bèli-camèd'a ètu
d'ara èmu cue, ladhe abhu ca dhèu
parcaya Ja'a, èèna na a'ari nèngu
mesa na, ka dhu tenge j'ara ho
pamadhe ne. Aa ladhe ana ka dhu
parcaya, èèna na ama na ka dhu
pamadhe ne. Ladhe ina-ama ka dhu
parcaya, bèli-camèd'a ana-ana ra ka
dhu pamadhe si.✡
22 Sanèd'e! Te bèli-camèd'a dhèu
aa'i-aa'i tèka d'ara dènge miu, lula
miu parcaya Ja'a ne. Te ngaa
dhèu dhu taha taruu, èèna na Ama
Lamatua hia ne mamuri.✡
23 Ladhe dhèu paj'èra miu ètu
d'ara kota cue, rai lami asa kota
leo! Lèke kèna! Ja'a ne Dhèu Rai-
haha Tare'a-re'a. Bèli-camèd'a ropa
miu palème aa'i mèka kota-kota ètu
Isra'el, te ngaa Ja'a dhu lèpa hari
mai le èèna.
24 Biasa dhèu pakab'ua ca dhèu
mese risi nèti ana sakola na sèra. Aa
dhèu pakab'ua ca dhèu lamatua risi
nèti ènu na sèra.✡

✡ **10:14** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 13:51 ✡ **10:15** Lukas 10:4-12, Mateos 11:24, Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:24-28 ✡ **10:16** Lukas 10:3 ✡ **10:20** Markus 13:9-11, Lukas 12:11-12, 21:12-15 ✡ **10:21** Markus 13:12, Lukas 21:16 ✡ **10:22** Mateos 24:9, 13, Markus 13:13, Lukas 21:17 ✡ **10:24** Lukas 6:40, Yohanis 13:16, 15:20

25 Ladhe ana sakola mèu sama sèmi mese na, nèngu pangee na d'ai le. Aa ladhe ènu d'èlu-mèu sama sèmi lamatua na, nèngu ngee na d'ai le.

De sanèd'e paie! Ladhe dhèu paroa lamatua èmu, peka na, ‘Èu ne, Baalsebul, dhèu aae nidhu!’ tatu isi èmu na abhu kolongara dhu karehe risi hari.”✡

Baku madha'u dènge dhèu rai-haha, te Ama Lamatua ka dhu sanoro miu
(Lukas 12:2-7)

26 “De miu baku madha'u dènge dhèu dhu lab'a miu. Te, ngaa dhu dhèu tao pahuni, bèli-camèd'a dhèu aa'i-aa'i ladhe rèdhi.✡
27 Ngaa dhu Ja'a aj'a-nori le miu mesa mi, miu hud'i lami lole ku mi dhèu aa'i-aa'i. Aa ngaa dhu Ja'a paholo le dènge miu, miu se hud'i lami peka ku palème era.
28 Baku madha'u dènge dhèu rai-haha, te rèngu bisa dhoka pamadhe ngi'u aae dhèu di, te ngaa bisa boe pa'ele iie samanga. Nèti èèna ka, miu hud'i madha'u ku dènge Ama Lamatua, te dhoka Nèngu di dhu dènge koasa ho pamaso ngi'u aae dhèu dènge samanga kateme, asa d'ara dhasi ai dhu heo na loe boe ciki sa.
29 De pa'èra d'ara miu. Dhèu pahie ana mangungu ètu d'ara pasa dènge kab'ua ciki oo'e di. Te ngaa ci'u sa bisa boe madhe, ladhe Ama mi ètu sorga no'o mèka.
30 Ama miu ètu sorga dhu loe boe ladhe-leru miu, toke j'ara-j'ara dhu ana iiki-iiki. D'ai rèu kètu ètu kab'a kètu miu, Na ige nare aa'i hèi.
31 De baku madha'u! Lula Ama Lamatua pakab'ua miu risi nèti ana mangungu aa'i-aa'i ra.”

Baku makae mangaku Lamatua Yesus
(Lukas 12:8-9)

32 Hèia Yesus tuhu hari lii padhai Na, peka na, “Dhèu dhu bani mangaku Ja'a ètu madha dhèu ae ètu rai-haha ne, pe Ja'a kahèi mangaku nèngu ètu katanga madha Ama Ku ètu sorga, peka na, ‘Nèngu ne dhèu Ja'a.’
33 Te ngaa dhèu dhu pasili Ja'a ètu madha dhèu ae, peka na nèngu tadhe boe Ja'a, bèli-camèd'a Ja'a peka dènge Ama Ku ètu sorga kahèi, na, ‘Ja'a tadhe boe dhèu ne'e.’ ”✡

Lamatua Yesus mai nèti boe dame, te ngaa patao-palaha
(Lukas 12:51-53, 14:26-27)

34 “Mage mi pangee na, Ja'a ne mai kèti dame asa rai-haha ne. Te mamai Ja'a ne, sèna ka dhèu rai-haha ne èci lab'a èci.
35 Ja'a mai asa rai-haha ne, mad-hutu ngaa dhu dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua peka tèke èèna,

‘Èèna na, ana mone lab'a ama na,
ana bhèni lab'a ina na,
aa bhèni dhèu èmu ana na,
lab'a ina nèti dhèu èmu na,
36 te isi èmu mae-manyèla, lula èci lab'a èci.’✡

37 De dhèu dhu neo madhutu Ja'a tare'a-re'a, nèngu hud'i sue ku Ja'a, *risi* nèti aa'i-aa'i, risi nèti ina-ama na, aa risi nèti ana niki na. Ladhe aad'o, na, nèngu nia boe j'aj'i dhèu unu Ja'a.
38 Te dhèu dhu neo madhutu Ja'a, te ngaa d'èi boe pasae j'aj'èra, nèngu nia boe j'aj'i dhèu unu Ja'a.✡
39 Dhèu dhu sadia madhe lula na madhutu Ja'a, bèli-camèd'a nèngu abhu mamuri taruu dènge Ama Lamatua. Te ngaa dhèu dhu dhoka neo mamuri hia ngi'u nèngu unu na, èèna na, mamuri na ele iia d'ara!”✡

Bèli-camèd'a Ama Lamatua b'ala ngaa dhu dhèu tao
(Markus 9:41)

40 “Dhèu dhu sèmi nare miu dènge be'a, nèngu sèmi nare Ja'a

✡ **10:25** Mateos 9:34, 12:24, Markus 3:22, Lukas 11:15 ✡ **10:26** Markus 4:22, Lukas 8:17 ✡ **10:33** 2 Timotius 2:12 ✡ **10:36** Mika 7:6 ✡ **10:38** Mateos 16:24, Markus 8:34, Lukas 9:23 ✡ **10:39** Mateos 16:25, Markus 8:35, Lukas 9:24, 17:33, Yohanis 12:25 ✡ **10:40** Markus 9:37, Lukas 9:48, 10:16, Yohanis 13:20

kahèi. Aa dhèu dhu sèmi nare Ja'a, nèngu kahèi sèmi nare Ama Lamatua dhu pua Ja'a mai.✡

41 Dhèu dhu sèmi nare dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, lula na padhue-padhai Lii Holo-Nori Ama Lamatua, pe Lamatua b'ala nèngu sama sèmi Na b'ala mi ca dhèu nèti lii padhai Nèngu. Aa dhèu dhu sèmi nare ca dhèu d'ara mola, lula dhèu èèna madhutu tare'a-re'a dad'èi Ama Lamatua, pe Lamatua b'ala nèngu sama sèmi Na b'ala mi ca dhèu d'ara mola.

42 Dhèu dhu sèmi nare ca dhèu dhu haha d'ai seli, lula nèngu madhutu Ja'a, tatu Ama Lamatua b'ala ne. Masi ka dhèu hia èi hua ca galaa di, tatu Ama Lamatua bhèlu boe ne."

11

Yohanis tuka sarani pua ana madhutu na lasi asa Lamatua Yesus (Lukas 7:18-35)

1 Ropa Yesus hia nare lii moa mi canguru dua ana madhutu Na, hèia Na la'e kako palème rae-rae ètu rai èèna, sèna ka aj'a dhèu ètu sèra. Aa Na peka-padhai Lii Lolo Be'a Ama Lamatua.

2 Lod'o èèna, Yohanis ètu d'ara bèdho. Ropa na tadèngi j'ara aa'i-aa'i dhu Yesus tao, hèia na pua ana madhutu na ho lasi karèi Yesus, peka na,

3 "Ama Lamatua dhu pajaji tèke le karèi nèti uru ka, na, Nèngu neo pua Kristus mai, sèna ka pala mamuri mi èdhi dhèu Yahudi. Ama ne, Kristus, do? Do, èdhi hud'i mate hari ku dhèu leo?" Ka lasi karèi Yesus.

4 Ropa tadèngi nare, hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Miu se tadèngi le, aa mèdhi unu mi dènge madha. De lèpa ho lami peka dènge Yohanis, aa'i-aa'i dhu j'aj'i, nuka sèmi ngaa dhu dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, Yesaya, suri tèke le, peka na:

5 Dhèu bèdhu, ladhe rèdhi.
Dhèu karuku, kèd'i kako.
Dhèu pèd'a kusta, ka'uri ra milu hari.
Dhèu katele-katipa, bisa tadèngi.
Dhèu madhe, mamuri hari.
Dhèu unu aad'o, nanene Lii Lolo Be'a.✡

6 De sèmi ne'e: lami peka dènge Yohanis, bèli-camèd'a nèngu abhu a'oto, ladhe na parcaya Ja'a taruu. Nèti èèna ka, Ama Lamatua hia mèngi-nale mi dhèu dhu parcaya Ja'a pa'èra-èra!"

7 Ropa ana madhutu Yohanis se lèpa, hèia Yesus peka dènge dhèu ae se, lula-nèti Yohanis ne, aku Nèngu na, "Lod'o miu neo paraga dènge Yohanis ètu d'ara pad'a sod'a, miu pangee, na, neo paraga dènge dhèu dhu sèmi ngaa sa? Tatu boe, miu paraga dènge dhèu dhu roe aala-aala, nuka sèmi kalai èèu dhu bhabheu madhutu ngèlu di!

8 Aa tatu boe miu mèdhi dhèu dhu pake mèdha-papake dhu kab'ua aae, te dhèu sèmi èèna era pea na dhodhoka ètu d'ara èmu dhèu aae di!

9 De lami ladhe dhèu sèmi ngaa sa ètu nèi? Mi pangee na, miu lami tenge dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua! Tare'a! Te nèngu ne, ca dhèu nèti lii padhai Lamatua dhu kapai risi.

10 Te ètu d'ara sasuri Ama Lamatua dhu Mola-Mèci èèna, dhu suri tèke le lula-nèti Yohanis ne, peka na,

'Nanene! Ja'a pua dhèu Ja'a,
sèna ka bhoke j'ara hia Èu.'✡

11 Nanene paie! Ètu rai-haha ne, abhu boe ca dhèu sa dhu kapai risi nèti Yohanis ne. Te ngaa nèti dhèu rai-haha aa'i-aa'i dhu mangaku Ama Lamatua sama sèmi Dhèu Aae, dhèu dhu haha d'ai seli èèna ka, nèngu dhu kapai risi nèti Yohanis.

12 Karèi nèti Yohanis pakako sasab'a na, d'ai sange ne'e ne, abhu dhèu ae-ae dhu j'aj'i le dhèu unu Ama Lamatua. Te ngaa abhu dhèu leo dhu pangee sala, peka na rèngu

✡ **11:5** Yesaya 35:5-6, 61:1 ✡ **11:10** Meliaki 3:1

hud'i pamusu ku, sèna ka laka-
seti dhèu ho j'aj'i dhèu unu Ama
Lamatua.
13 Toke d'ai lod'o mamai Yohanis
tuka sarani, èdhi dhèu Yahudi dhu
tema madhutu atora Musa, dènge
atora dhèu rèti lii padhai Ama
Lamatua leo sèra.✡
14 De parcaya la Ja'a! Yohanis ne,
nuka Elia, dhu dhèu rèti lii padhai
Ama Lamatua, peka mema le lula-
nèti mamai na.✡
15 De dhu neo me'a mèu, hud'i
nanene ku paie-iie!

16 Ja'a neo hia lii pakasame, sèna
ka miu me'a, rupa sèmi mia ka dhèu
taa limuri ne. Te rèngu se cakaraa
dènge ana-ana dhu madhèdi ètu
d'ara pasa. Rèngu dhu pa'oo-
parodha dènge angalai ra, peka na,
17 'Ji'i aa'i-aa'i mi tiu sakino dènge
karej'e-karae,
te ngaa miu roge-ledho boe.
Hèia ji'i sod'a lii beke dhèu madhe,
te ngaa miu tangi boe.'
18 Miu se sama sèmi ana iiki dhu
re'a boe roca. Lod'o Yohanis mai,
nèngu d'èi puasa, aa ninu boe èi
anggor. Te ngaa dhèu peka na,
'Nèngu, nidhu tao!'
19 Te ngaa Ja'a, Dhèu Rai-haha
Tare'a-re'a ne, mai le. Ja'a puasa
boe, aa kinu èi anggor. Te ngaa dhèu
peka na, 'Nèngu èèna, dhèu gagoo-
gagehu! Dhèu tema mahu bia! La'e
pa'angalai dènge dhèu roro bea!
Pa'èci dènge dhèu dhu laku-laku
boe. Nèngu dhu ne'a boe makae!'
Te ngaa mi patadhe lii padhai Ja'a
ne! Mamèu Ama Lamatua èèna, cèu
ètu d'ara mamuri dhèu unu Na."

Dhèu dhu d'èi boe sèmi rare Lamatua Yesus (Lukas 10:13-15)

20 Èle èèna ka, Lamatua Yesus
pasanèd'e dhèu-dhèu dhu pea ètu
pèri-pèri rae. Na tao le tadha-tadha
malaa ae risi ètu nèi, te ngaa ro'o
boe ae eele nèti sasala ra, ho mad-
hutu j'ara mamuri Ama Lamatua
dhu mola.
21 Yesus jèke si, peka na, "Heh!
Miu dhèu Korasin, aa miu dhèu
Betsaida! Mate unu miu! Bèli-
camèd'a pasae mere mamadhe-
mamopo! Ja'a tao le rupa-rupa
tadha malaa ètu katanga madha
miu, te ngaa miu mo'o boe parcaya
Ama Lamatua. Masi ka miu dhèu
Yahudi dhu peka na, miu tadhe
Lamatua, te ngaa ladhe sèmi tadha
malaa dhu Ja'a tao se'e ètu kota
Tirus dènge kota Sidon, tatu nèbhu
nare sange ne'e, dhèu-dhèu ètu sèra
èle le ho'a, aa tèke eele le sasala-
sasigo ra ho madhutu Ama Lamatua.
Aa tatu ra pake le bèla mèdhi, dènge
tao ahu mi kètu ho j'aj'i mi tadha,
na, rèngu manyasa nèti sasala ra.
Masi ka dhèu Tirus dènge dhèu
Sidon sèra dhèu Yahudi boe, dhu
mangaku na, tadhe Lamatua.✡
22 Ja'a monya boe! Bèli-camèd'a
mèdhi unu mi! D'ai lod'o dhu
Ama Lamatua pama'ète lii langu
dhèu aa'i-aa'i ra, hahuku dhèu Tirus
dènge dhèu Sidon samaa risi nèti
hahuku miu.
23 Miu dhèu Kapernaum! Mage-
mage, ee! Mage mi pangee, na, Ama
Lamatua paca'e miu lami asa sorga.
Aad'o! Èèna na Lamatua pèci mi
asa d'ara naraka! Ladhe sèmi tadha-
tadha malaa dhu Ja'a tao ètu rae miu
dhu j'aj'i uuru le ètu kota Sodom,
tatu Ama Lamatua parluu boe labhu
pakèpu kota èèna. Te ladhe dhèu
Sodom rèdhi tadha malaa se, tatu ra
rai eele le nèti bhabhelu-katub'a ra.✡
24 Tare'a! Pe mèdhi unu mi!
Ladhe d'ai ka lod'o Ama Lamatua
pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i,
hahuku dhèu Sodom samaa risi nèti
hahuku miu se!"✡

Lamatua Yesus gale dhèu sèna ka madhutu Ne, ho Na pa'èra hari si (Lukas 10:21-22)

✡ **11:13** Lukas 16:16 ✡ **11:14** Meliaki 4:5, Mateos 17:10-13, Markus 9:11-13 ✡ **11:21** Yesaya 23:1-18, Yeskial 26:1—28:26, Yoel 3:4-8, Amos 1:9-10, Sakaria 9:2-4 ✡ **11:23** Yesaya 14:13-15, Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:24-28 ✡ **11:24** Mateos 10:15, Lukas 10:12

25 Ropa padhai lii nare, hèia Yesus
sabaj'a, peka na, “Ama! Ama dhu
j'aj'i Lamatua ètu dedha-liru dènge
rai-haha. Ja'a manèngi makasi ae-
ae, lula Ama pahuni pamèno-mèno
j'ara-j'ara dhu Ama hia huku mi
dhèu-dhèu dhu pangee na, rèngu
d'èlu-mèu, aa dhu padedha iisi ra.
Te ngaa Ama bhoke patalele j'ara
se'e aa'i-aa'i mi dhèu haha dènge
dhu pahaha iisi ra.
26 Tare'a, Ama! Te sèmi èèna ka,
dhu pakarej'e d'ara Ama!”
27 Ropa sabaj'a nare, hèia Yesus
peka dènge dhèu-dhèu ètu sèra, na,
“Nanene paie-iie! Ama Ku ètu sorga
pangèd'u le koasa aa'i-aa'i mi Ja'a
ne. Dhu tadhe mèu Ja'a, dhoka Ama
ku di. Aa dhu tadhe mèu Ama,
dhoka Ana Na, nuka Ja'a ne. Aa Ja'a
hag'e kore dhèu leo, sèna ka peka
dènge ra, ho rèngu tadhe mèu Ne
kahèi.✡
28 Miu aa'i-aa'i mi dhu roe lula
sab'a bia, mai madhutu Ja'a! Aa miu
aa'i-aa'i mi dhu pasae bia, mai la asa
Ja'a!
29 Ladhe miu sèmi mere a'aj'a Ja'a,
ho kako palere-lere dènge Ja'a, na,
èdhi ca ropa dènge sapi dua ngi'u
dhu nuni kataka pare rai èci. Te
Ja'a ne, d'ara hua iia, aa lii mako.
Ladhe miu madhutu Ja'a, miu j'aj'i
èra hari.✡
30 Lula a'aj'a Ja'a, carui boe. Aa
paredha Ja'a, bia boe kahèi.”

12

Dhèu pasisu dènge Lamatua Yesus lula-nèti lod'o ae sasab'a (Markus 2:23-28, Lukas 6:1-5)

1 Ca lod'o, lèke dènge ae sasab'a
dhèu Yahudi, Yesus dènge ana-ana
madhutu Na dhu kako re karasa oka
dhèu. Ana madhutu Na manganga,
hèia ra g'ètu are-gandum ka ra'a
noo-noo.
2 Ètu èèna, abhu pèri-pèri dhèu
nèti partei agama Parisi dhu mad-
hutu pa'èra ad'a dhèu Yahudi ra.
Ropa ladhe rèdhi ana madhutu
Yesus se tao sèmi èèna, hèia ra kai
Ne, peka na, “Ana madhutu Mu,
g'ètu gandum lèke dènge lod'o ae
sasab'a-la'a! Rèngu baku tao sèmi
ne'e! Te tatao ne sisu atora èdhi.”✡
3-4 Te ngaa Yesus b'ala, aku Nèngu
na, “Tasamia, ee? Miu teko bhèlu
lii lolo Daud, si? Daud dènge ana-
ana madhutu na dhu manganga titu
kèna. Hèia na maso asa d'ara Paleo
Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua,
ka nare roti dhu ama agama hia le
mi Lamatua, ka rèngu ra'a. Te ngaa
dhu bisa ra'e roti se dhodhoka ama
agama sèra. Dhèu leo bisa boe. Èle
ka Daud si ra'a, te ngaa ca dhèu sa
pasala boe si. Miu nuka sèmi dhèu
dhu baca mèdhi boe sasuri Lii Holo-
Nori Ama Lamatua!✡
5 Te ètu d'ara sasuri èèna, suri
kahèi nèti sasab'a ama agama
Yahudi sèra, ètu d'ara èmu sabaj'a,
lèke dènge lod'o ae sasab'a. Te ngaa
rèngu sala boe ngaa-ngaa.✡
6 Nanene! Uru èèna, èmu sabaj'a
ka dhu kab'ua, te ngaa limuri ne
abhu dhu kab'ua risi, nuka Ja'a ne,
Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a.
7 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua, Na peka na, ‘Dad'èi Ja'a
sèmi ne'e: dhèu Ja'a sèra hud'i
pad'elo ku rasa kasia èci dènge èci.
Ladhe ra tao boe madhutu j'ara ne,
na, badha korban dhu rèngu rèti hia
Ja'a, dènge boe kab'ua.’ De ladhe
miu me'a mèu sasoa nèti lii padhai
Lamatua ne, tatu miu pasala boe
ana madhutu Ja'a se. Te ra tao boe
sala ngaa-ngaa!✡
8 Te Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-
re'a. Ja'a ka dhu dènge hak ho
pama'ète, peka na, dhèu bisa sab'a
ngaa, lèke dènge lod'o ae sasab'a.”

Lamatua puri-pa'èle dhèu, lèke dènge lod'o ae sasab'a-la'a (Markus 3:1-6, Lukas 6:6-11)

9 Èle ka Yesus tèke eele era èèna,
la'e asa d'ara èmu sabaj'a ra.

✡ **11:27** Yohanis 3:35, 1:18, 10:15 ✡ **11:29** Yermia 6:16 ✡ **12:2** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 23:25 ✡ **12:3-4** 1 Samuel 21:1-6, Atora nèti Ama-ama Agama 24:9 ✡ **12:5** Sensus 28:9-10 ✡ **12:7** Mateos 9:13, Hosea 6:6

10 Ètu ne'e, abhu mone ca dhèu
dhu kacui-aai madhe cabèka. Dhèu
Parisi sèra dhu tenge-tenge j'ara ho
pasala Yesus, ladhe sèmi Na puri-
pa'èle dhèu dhu kacui-aai madhe
cabèka ne, lèke dènge lod'o ae
sasab'a. Hèia ra karèi Ne, peka na,
“Madhutu atora agama èdhi, dhèu
bisa puri-pa'èle dhèu, lèke dènge
lod'o ae sasab'a-la'a, do aad'o?”
11 Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na,
“Ladhe kahib'i-kalèbho ci'u man-
ahu asa d'ara ro'a, lèke dènge lod'o
ae sasab'a, dhèu unu na mai name
nare, sina ma?✡
12 De Ama Lamatua sue dhèu rai-
haha, risi nèti dhèu unu kahib'i-
kalèbho deo na. Nèti èèna ka, dhèu
bisa tao j'ara dhu be'a lèke dènge
lod'o ae sasab'a.”
13 Ka Na lii dènge dhèu dhu ai
madhe cabèka na, “J'ole kacui-aai
èu mai!” Hèia, na j'ole kacui-aai dhu
madhe èèna, kaca'a la èle dènge ka,
sama dènge kacui-aai dhu iia èèna.
14 Ropa dhèu Parisi se rèdhi sèmi
èèna, hèia ra nasa titu kèna. Èle
ka ra kalua tèke eele èmu sabaj'a
ne, hèia lasi pare'a, aku rèngu na,
“Èdhi hud'i tenge ku j'ara, sèna ka
pamadhe Ne!”

Ama Lamatua dhu pili nare Yesus, sèna ka sab'a hia Ne

15 Te ngaa Yesus dhu ne'a ngangee
rèngu dhu karehe ne, nèti èèna ka
la'e asa era leo. Dhèu ae madhutu
Ne, hèia Na puri-pa'èle dhèu dhu
pèd'a aa'i-aa'i.
16 Te ngaa Na kai si, peka na,
“Mage lami palolo kahèi dènge
dhèu leo lula-nèti Ja'a.”
17 Nèngu tao sèmi èèna, madhutu
sèmi lii padhai Ama Lamatua dhu
peka le mi dhèu nèti lii padhai Na,
ngara na Yesaya, dhu suri tèke, na,
18 “Ladhe ku laa! Nèngu ne, Dhèu
pajuu-paleha Ja'a, dhu Ja'a
hag'e kore le.
Ja'a sue Ne,
aa d'ara Ja'a karej'e taruu
dènge Ne.
Èèna na, Ja'a pangèd'u Ne Roh Ja'a,
ho la'e aj'a-nori dhèu nèti suku
aa'i-aa'i
lula-nèti j'ara mamuri Ja'a
dhu mola.
19 Nèngu ne, ne'a boe tèb'a kakara.
Nèngu ne, ne'a boe padedha iisi.
20 D'ara Na hua iia.
Dhu ne'a boe paj'èra dhèu.
Aj'u dhu oe padhe, Na lèku eele boe.
Labhu dhu saruru, Na tiu pa-
madhe boe.
Na loe boe aj'a-nori dhèu, toke
dhèu aa'i-aa'i tao madhutu
j'ara mamuri dhu mola nèti
Ama Lamatua.
21 Dhèu nèti suku aa'i-aa'i èèna
na parcaya Ne, lula re'a na,
Nèngu ne, cee.”✡

Mese agama sèra peka na, dhèu aae nidhu ka dhu hia Yesus koasa (Markus 3:20-30, Lukas 11:14-23)

22 Ca tèka, rèti asa Yesus ca dhèu
dhu nidhu tao toke bèdhu aa ele lii.
Hèia Yesus pa'èle ne dènge babège
eele nidhu nèti dhèu ne'e. Ka dhèu
ne bisa nèdhi, aa bisa padhai lii.
23 Dhèu ae se, ropa rèdhi sèmi
èèna, hèia ra malaa-maloha. Ra
papeka na, “Nèngu ne'e, ele boe
ana-èpu Daud, dhu dhèu rèti lii
padhai Ama Lamatua suri tèke karèi
nèti uru ka! Nèngu ne'e, tatu Dhèu
dhu èdhi mate tae-tae èèna!”
24 Te ngaa ropa dhèu Parisi
tadèngi rare, hèia ra ro'o boe par-
caya. Ka ra papeka, na, “Wee! Dhèu
ne bisa babège nidhu, lula dhèu aae
nidhu Baalsebul ka dhu pangèd'u
Na koasa.”✡
25 Te ngaa Yesus ne'a lii padhai
dhèu Parisi se. Hèia Na peka dènge
dhèu se'e, aku Nèngu na, “Lii pad-
hai miu ne, lèke boe! Ladhe ètu
d'ara rai cue, ana kabarai na patao-
palaha, tasa mera mia ho rai ne bisa
taha! Sèmi èèna kahèi, ladhe dhèu
ètu d'ara kota èci, do d'ara èmu cue,
èci patao dènge èci, tatu ra mae-
manyèla, toke laho mae-mae, si!
26 De ladhe nidhu pamusu dènge
nidhu, aa palab'a èci dènge èci, tatu

✡ **12:11** Lukas 14:5 ✡ **12:21** Yesaya 42:1-4 ✡ **12:24** Mateos 9:34, 10:25

dhèu aae ra nèd'u paredha nèbhu boe!
27 Sanèd'e paie! Dhèu miu re'a kahèi babège eele nidhu. Ra pake koasa nèti nidhu, do? Aad'o! De miu baku padhai lii ore dhu peka na, Ja'a pake koasa nidhu, ho babège eele nidhu. Pe dhèu miu unu mi ka dhu pama'ète, peka na, ngaa dhu miu galaa ne, lèke boe j'ara.
28 Te ngaa ladhe Ja'a tare'a-re'a babège eele nidhu pake koasa nèti Roh Ama Lamatua, èèna pad'elo na, Lamatua èèna tare'a-re'a Dhèu Aae dhu ètu le katanga madha miu.
29 Ladhe dhèu neo lasi mana'u èmu dhèu èci dhu èra, nèngu hud'i èki-karadhe uuru ku dhèu lamatua èmu ne. Heka na mana'u nèti mèdha-panyau na sèra.*
30 Sanèd'e, ee! Te dhèu dhu pa'èci boe dènge Ja'a, nèngu pamusu dènge Ja'a. Aa dhèu dhu sorubara boe Ja'a ètu d'ara sab'a-la'a, nèngu ne'a dhoka pa'iu dhèu di.✡
31 De nanene paie-iie lii padhai Ja'a ne! Ama Lamatua dhu sadia saku eele sasala-sasigo dhèu. Ladhe dhèu padhai lii pakarehe kolongara dhèu leo, Ama Lamatua sadia abho ne era. Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu bani padhai pakarehe Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci, Ama Lamatua saku eele boe sasala na èèna.
32 Ladhe dhèu pakarehe Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, Ama Lamatua sadia saku eele sasala na. Te ngaa cee ka dhu bani padhai lii pahahe Roh Ama Lamatua, te ngaa Ama Lamatua saku eele boe sasala na, masi ka toke dai mia-mia la'e!”✡

Aj'u dènge hua na (Lukas 6:43-45)

33 Hèia Yesus padhai lii taruu dènge dhèu Parisi se, peka na, “Ngee paie-iie! Aj'u dhu be'a, hia hua dhu be'a. Te ngaa aj'u dhu karehe, hia hua dhu karehe. Nèti hua na, dhèu bisa tadhe aj'u ne, be'a do karehe.✡
34 Te ngaa miu se ca ropa dènge mege, dhu ne'a dhoka kapod'e-kabèli di! Miu me'a boe padhai lii dhu be'a. Lula ngaa dhu tèke ètu d'ara, èèna ka dhu kalua mai nèti d'ara hèb'a na.✡
35 Dhèu be'a, tatu lii padhai na be'a, lula ètu d'ara na abhu j'ara dhu be'a. Te ngaa dhèu bhelu, tatu lii padhai na karehe, lula ètu d'ara na dhu pènu dènge bhabhelu-katub'a.
36 Lèka la lii Ja'a ne! Te bèli-camèd'a lod'o èle rai-haha, Ama Lamatua parisa lii langu dhèu aa'i-aa'i. Lod'o èèna, dhèu èci-èci ka hud'i dhaa lii-lii nèngu dhu dènge boe kolo-kapua.
37 De mage-mage! Te bèli-camèd'a èèna, Ama Lamatua dadoo lii-lii miu sèra, aa pama'ète peka na, miu lèke huku do, aad'o.”

Dhèu manèngi sèna ka Lamatua Yesus pad'elo tadha malaa (Markus 8:11-12, Lukas 11:29-32)

38 Ropa tadèngi lii padhai Yesus sèmi èèna, hèia pèri-pèri mese agama dènge dhèu Parisi, peka dènge Yesus, aku rèngu na, “Ama Mese! Ji'i neo ngèdhi tadha malaa èci, sèna ka j'aj'i mi tadha, peka na, koasa Ama, tare'a nèti Ama Lamatua.”✡
39 Te ngaa Yesus jèke si, peka na, “Weh! Miu dhèu taa limuri ne, mo'o boe madhutu Ama Lamatua! Miu se me'a dhodhoka ad'u-ue bhelu-katub'a di! Masi ka miu manèngi tadha malaa, te ngaa Ja'a tao boe. Lula uru èèna, Lamatua hia le tadha malaa re Yunus, dhèu nèti lii padhai Na. Èèna d'ai le!✡
40 Yunus pea tèlu mèu-tèlu mèda ètu d'ara kabake i'a aae ci'u. Sèmi èèna kahèi dènge Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Bèli-camèd'a Ja'a kahèi ètu d'ara ro'a dhèu madhe, tèlu mèu-tèlu mèda.✡

* **12:29** Dènge sèmi èèna, Yesus peka na, Nèngu èra risi nèti dhèu aae nidhu, dhu ra paroa na ‘Baalsebul’. ✡ **12:30** Markus 9:40 ✡ **12:32** Lukas 12:10 ✡ **12:33** Mateos 7:20, Lukas 6:44 ✡ **12:34** Mateos 3:7, 23:33, 15:18, Lukas 3:7, 6:45 ✡ **12:38** Mateos 16:1, Markus 8:11, Lukas 11:16 ✡ **12:39** Mateos 16:4, Markus 8:12 ✡ **12:40** Yunus 1:17

41 Ladhe d'ai lod'o èle rai-haha
ne, Lamatua j'aj'i hakim. Aa dhèu
Niniwe se titu j'aj'i sakasii ho galaa
miu, peka na, ‘Miu aa'i-aa'i se, goa!’
Uru èèna, ropa dhèu Niniwe sèra
tadèngi lii padhai Yunus, dhèu nèti
lii padhai Ama Lamatua, hèia ra
tèke eele sasala ra. Te ngaa miu
sèmi boe èèna. Masi ka limuri ne,
abhu le Dhèu ètu talora aae miu,
dhu kapai risi nèti Yunus, nuka Ja'a
ne. Te ngaa miu se pusi-pahae boe
Ja'a ciki sa hèi.✡
42 Pe, ètu d'ara lod'o èle rai-
haha ne, ladhe Lamatua j'aj'i hakim,
bhèni aae Syeba nèti balèu, j'aj'i
sakasii kahèi. Na paj'uj'u ai na mi
miu, ho na galaa miu aa'i-aa'i dhu
ana loo-limuri ne, peka na, ‘Miu aa'i-
aa'i mi, goa!’ Uru èèna, bhèni aae
ne mai nèti rai kaj'èu ho neo nèdhi
unu na mamèu dhèu aae Soleman.
Te ngaa limuri ne, abhu ca Dhèu ètu
talora aae miu dhu kapai risi nèti
dhèu aae Soleman, nuka Ja'a ne. Te
ngaa miu pusi-pahae boe Ja'a ciki sa
hèi.”✡

Nidhu lèpa hari asa dhèu dhu na pea nèdhi uru èèna
(Lukas 11:24-26)

43 “Ladhe babège eele nidhu nèti
ca dhèu, nidhu ne la'e pea asa era
dhu kaliu, ho j'aj'i mi era ae iisi na.
Te ngaa abhu boe era dhu mèci ho
na pea kalili.
44 Hèia na pangee, peka na, ‘Abhu
boe era dhu be'a sèmi nèi, hua iia
ja'a lèpa hari asa dhèu dhu uru èèna
ja'a pea.’ Ka la'e hari asa era nèngu
uru èèna. Na ladhe na, era ne mèu
bia, aa dhu lalau rare pabe'a-be'a.
45 Hèia nidhu ne la'e paroa nare
angalai na dhèu pidhu dhu bhab-
helu ra risi nèti nèngu. Ka lasi pea
ètu d'ara dhèu ne, hèia aa'i-aa'i ra
kakeho ne. De limuri ne, mamuri
dhèu ne asa ele iie-iie. Sèmi èèna
kahèi lèke mi dhèu bhelu-katub'a
taa limuri ne.”

Dhu tare'a-re'a j'aj'i a'ari Lamatua Yesus
(Markus 3:31-35, Lukas 8:19-21)

46 Lod'o èèna, Yesus padhai lii era
dènge dhèu ae. Hèia ina dènge ari
Na sèra, mai neo paraga dènge Ne.
Rèngu titu ètu li'u, ka ra pua dhèu
lasi paroa Ne.
47 Hèia dhèu mai peka dènge Ne,
aku rèngu na, “Ama! Ina dènge ari
Ama ètu li'u nèi. Rèngu neo paraga
dènge Ama.”†
48 Ka Yesus peka dènge ra, “Cee
ka ina Ku, aa cee ka a'ari Ja'a dhu
tare'a-re'a?”
49 Hèia Na paj'uj'u asa dhèu-dhèu
dhu madhutu Ne, ka Na lii, aku
Nèngu na, “Rèngu se'e se ka, ina
dènge a'ari Ja'a.
50 Te dhèu dhu tao madhutu dad'èi
Ama Ku ètu sorga, rèngu ka ina Ku
aa a'ari Ja'a dhu tare'a-re'a.”

13

Lamatua Yesus hia lii pakasame nèti dhèu sèle hini ètu rupa-rupa rai
(Markus 4:1-9, Lukas 8:4-8)

1 Lod'o èèna kahèi, Yesus kalua
nèti èmu èèna, la'e madhèdi asa
sebhe dano Galilea.
2 Hèia dhèu ae-ae mai lingu rare
Ne. Ka la'e madhèdi asa dedha koha
cue, dhu panahu ètu era èèna, ho
aj'a dhèu sèra. Dhèu aa'i-aa'i ètu
dae sèra nanene Ne.
3 Hèia Na aj'a madha j'ara ae-ae
mi rèngu pake lii pakasame. Na lole,
peka na, “Abhu ca dhèu sab'a oka-
tedhe, dhu ceb'e hini ètu d'ara oka
na.
4 Ropa na ceb'e hini se, abhu dhu
lèke ètu j'ara. Hèia manu-bhui mai,
ka tutu ra'e aa'i hini se.
5 Te ngaa hini cahag'e lèke ètu
rai dhu dènge hadhu. Hini se muri
malai, lula abhu rai ciki di.
6 Te ngaa ropa lod'o rea, hèia ana
aaj'u se kamale, ka mango eele si. Te
amo ra marèma boe ètu d'ara rai.

✡ **12:41** Yunus 3:5 ✡ **12:42** 1 Dhèu Aae sèra 10:1-10, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 9:1-12
† **12:47** Abhu sasuri lii Yunani cahag'e dhu suri boe ayat 47 ne.

7 Abhu hini cahag'e dhu lèke ètu
era j'u'u padhudhu. Hèia j'u'u pad-
hudhu se hèlu pamadhe aa'i si.
8 Te ngaa abhu hini cahag'e lèke
ètu rai isi. Hini se muri, ka ra kapai
toke hua-hela. Abhu dhu tèlu nguru
hari, abhu dhu èna nguru hari, aa
abhu dhu d'ai cangasu hari.✡
9 Cee dhu dènge ro'a dhilu, na
nanene paie-iie!”

Nga tao ka Lamatua Yesus d'èi aj'a pake lii pakasame
(Markus 4:10-12, Lukas 8:9-10)

10 Èle èèna ka, ana madhutu Yesus
mai karèi Ne, aku rèngu na, “Nga
tao ka Ama aj'a dhèu ae pake lii
pakasame?”
11 Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na,
“Lula miu se neo me'a tare'a-re'a
paredha Ama Lamatua, nèti èèna
ka Ja'a peka mema sasoa nèti lii
pakasame ne. Te ngaa mi dhèu leo,
Ja'a aj'a pake lii pakasame.
12 Te dhèu dhu tare'a-re'a neo re'a
dad'èi Ama Lamatua, pe Lamatua
hia ne asa ne'a ae. Te ngaa dhèu
dhu pusi-pahae boe dad'èi Lamatua,
pe Lamatua tao ne asa tabha goa.✡
13 Ja'a aj'a-nori si pake dhoka lii
pakasame di, lula:
‘Rèngu rèdhi le,
te ngaa ro'o boe re'a.
Rèngu tadèngi le,
te ngaa ra pusi-pahae boe.’
14 Rèngu se cakaraa dènge dhèu
dhu Yesaya suri mema le. Yesaya
èèna, nuka dhèu nèti lii padhai Ama
Lamatua, dhu suri, na,
‘Miu èèna na tadèngi,
te ngaa miu pakatele dhilu.
Miu èèna na ladhe mèdhi,
te ngaa mo'o boe pame'a ngaa
dhu j'aj'i le.
15 Lula d'ara dhèu se'e adhu sèmi
hadhu,
ra pakatele dhilu ra,
aa ra pabèdhu musi madha
ra.
De hud'i rèngu sène, sèna ka ro'a
dhilu ra katele-katipa,
aa soro tèke si, sèna ka musi
madha ra bèdhu sèmi èèna.
Hud'i laa, ho Ja'a puri-
pa'èle ia ka si,
lula rèngu pusi-pahae boe
Ja'a.’✡
16 Te ngaa miu se, oto! Lula miu
ladhe mèdhi dènge musi madha, aa
tadèngi dènge ro'a dhilu miu unu
mi.
17 Parcaya la Ja'a! Uru èèna, dhèu
rèti lii padhai Ama Lamatua, dènge
dhèu dhu d'ara mola, d'ara ra neo
rèdhi ngaa dhu limuri ne miu ladhe
mèdhi, te ngaa bisa boe. D'ara ra
neo kahèi tadèngi ngaa dhu limuri
ne miu tadèngi le, te ngaa bisa
boe.”✡

Lamatua Yesus peka sasoa lii pakasame nèti hini
(Markus 4:13-20, Lukas 8:11-15)

18 Ropa padhai lii nare, hèia Yesus
peka dènge ra, “De mi nanene ka
sasoa nèti lii pakasame deo na.
19 Hini dhu lèke ètu j'ara, nuka
dhèu dhu nanene Lii Holo-Nori nèti
Ama Lamatua nèd'u paredha, te
ngaa nèngu ne'a iia boe. Hèia dhèu
aae nidhu mai parame nare Lii Holo-
Nori nèti d'ara dhèu ne.
20 Hini dhu ceb'e lèke ètu rai dhu
pènu dènge hadhu, nuka dhèu dhu
nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua,
hèia na sèmi nare dènge d'ara
karej'e.
21 Te ngaa Lii Holo-Nori ne, amo
na marèma boe. Nèti èèna ka, nare
boe nèbhu ètu d'ara dhèu ne. Ropa
dhèu leo paj'èra ne lula na sèmi
nare Lii Holo-Nori ne, ka dhèu ne
kèpe pa'èra heka a'aj'a sèra.
22 Aa hini dhu lèke ètu talora
aae j'u'u padhudhu, nuka dhèu dhu
nanene Lii Holo-Nori. Te ngaa
nèngu bhute dènge rupa-rupa j'ara,
ho pakarej'e mamuri na. Hèia bhab-
hute se'e ka seti eele Lii Holo-Nori ne
nèti d'ara nèngu, toke dènge heka
kab'ua.
23 Te ngaa hini dhu lèke ètu rai isi,
nuka dhèu dhu pasa paie dhilu na,

✡ **13:8** Lukas 5:1-3 ✡ **13:12** Mateos 25:29, Markus 4:25, Lukas 8:18, 19:26 ✡ **13:15** Yesaya 6:9-10
✡ **13:17** Lukas 10:23-24

sèna ka sèmi nare Lii Holo-Nori, aa tao madhutu dad'èi Lamatua. Hèia na tao j'ara-j'ara dhu be'a, sama sèmi hini dhu muri toke kapai, ka na hua ae-ae. Abhu dhu tèlu nguru hari, abhu kahèi èna nguru hari, aa abhu dhu d'ai cangasu hari."

Lamatua Yesus hia lii pakasame nèti j'u'u ètu talora aae oka

24 Yesus lolo hari lii pakasame èci, aku Nèngu na, "Paredha Ama Lamatua ne, nuka sèmi abhu ca dhèu la'e ceb'e hini dhu be'a ètu d'ara oka na.
25 D'ara mèda èèna, ropa dhèu aa'i-aa'i bhèj'i luu, hèia dhèu bhelu mai, ka na ceb'e lamusi j'u'u ètu d'ara oka ne.
26 Ropa hini ètu d'ara oka ne d'ai hua-hela, hèia dhèu sab'a se, ladhe rèdhi j'u'u dhu muri palere-lere dènge hini se.
27 Ka lasi peka dènge lamatua oka ne, aku rèngu na, 'Ama! Ca hari ni ji'i sèle hini dhu be'a ètu d'ara oka ama, si? Nga tao ka muri mai pab'ali dènge j'u'u ae-ae?'
28 Lamatua oka ne dhaa, peka na, 'Èèna tatao nèti dhèu bhelu.'
Hèia dhèu sab'a se peka, aku rèngu na, 'Ama, ji'i la'a ko'o eele j'u'u sèi, do?'
29 Te ngaa na b'ala, peka na, 'Hud'i laa, te ladhe miu ko'o eele j'u'u se, ana nganga'a èdhi se lèke bete kahèi.
30 Hud'i rèngu sène ra muri palere-lere toke hèru puu-g'ètu. Pe d'ai lod'o na, ja'a peka dènge dhèu sab'a se, na, "Miu pakaboko uru ku j'u'u sèra. Hèia èki si ca èki-ca èki ho tunu eele si. Èle ku, heka ta pakaboko isi oka kèna, sèna ka pamaso asa d'ara babesi." '"

Lamatua Yesus pake lii pakasame nèti lamusi dhu ana iiki
(Markus 4:30-32, Lukas 13:18-19)

31 Èle, ka Yesus peka hari, na, "Ja'a pake hari lii pakasame èci, sèna ka miu me'a tasamia Ama Lamatua j'aj'i Dhèu Aae mi dhèu ae-ae. Dhèu unu Na sèra, mulai nuka sèmi lamusi dhu ana iiki titu kèna, dhu dhèu sèle ètu d'ara oka na.
32 Masi ka lamusi ne ana iiki d'ai seli, te ngaa ladhe na muri mai, j'aj'i aj'u dhu kapai aae ètu d'ara oka ne. Toke manu-bhui tao rèd'a ètu dadana-dadana na."

Lamatua Yesus pake lii pakasame nèti ragi
(Lukas 13:20-21)

33 Yesus peka hari lii pakasame èci, aku Nèngu na, "Dhèu-dhèu unu Ama Lamatua, èci èèna ka dènge ragi dhu bhèni èci nare, pab'ali dènge tarigu ca sak.* Hèia roti ne ca'e toke kapai, lula ragi dhu ciki oo'e deo na."

Lamatua Yesus pake lii pakasame, ho aj'a dhèu nèti j'ara-j'ara hiu dhu dhèu re'a mèka
(Markus 4:33-34)

34 Yesus aj'a dhèu ae dènge lii lolo rupa-rupa. Lii padhai Na, aa'i-aa'i se, dhodhoka pake lii pakasame di.
35 Na aj'a sèmi èèna, sèna ka madhutu sèmi lii nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu suri tèke, peka na,

"Pe Ja'a aj'a-nori pake lii pakasame.
Pe Ja'a lole j'ara-j'ara dhu dhèu tadèngi rèdhi mèka,
karèi nèti Lamatua paj'aj'i rai-haha toke d'ai sange ne'e."✡

Lamatua Yesus peka sasoa nèti j'u'u dhu muri ètu talora aae oka

36 Èle ka, Yesus lèpa èmu tèke eele dhèu ae sèra. Hèia ana madhutu Na sèra mai manèngi, na, "Ama! Peka ku dènge ji'i sasoa nèti lii pakasame j'u'u deo sa!"
37 Ka Yesus dhaa, na, "Dhèu dhu ceb'e hini dhu be'a èèna, nuka Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne.
38 Aa oka èèna, nuka rai-haha ne. Hini dhu be'a èèna, nuka dhèu-dhèu dhu j'aj'i le ana-èpu Ama Lamatua.

* **13:33** Sasuri lii Yunani suri, peka na, "tarigu tèlu σάτα (*sata*)". *Sata* èci, pe d'ai 12 liter. Tèlu *sata*, pe d'ai 36 liter, nuka tarigu ca sak. ✡ **13:35** Lii Sod'a Koa-Kio 78:2

Aa j'u'u sèra, nuka ana pajuu nèti
dhèu aae nidhu.
39 Aa dhèu bhelu dhu mai ceb'e
lamusi j'u'u, nuka dhèu aae nidhu.
Aa lod'o puu-g'ètu èèna, nuka d'ai
èle rai-haha ne. Dhèu sab'a dhu
pakaboko isi oka se, nuka ana pajuu
Ama Lamatua nèti sorga.
40 Ropa d'ai èle rai-haha ne, ra oru
rare j'u'u se ho tunu pakèpu si.
41 Te Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-
re'a ne, bèli-camèd'a pua ana pa-
juu nèti sorga mai. Rèngu èèna
na pakaboko dhèu-dhèu dhu pusi-
pahae boe madhutu paredha Ama
Lamatua. Aa rèngu oru rare kahèi
dhèu-dhèu dhu dadugu-rariu dhèu
leo, sèna ka baku madhutu paredha
Lamatua.
42 Èèna na ra core dhèu bhelu-
katub'a aa'i-aa'i se asa d'ara ai
naraka, nuka sèmi j'u'u dhu ai na'e
pakèpu si. Ètu nèi, dhèu se rasa
j'èra titu kèna, aa tangi d'ara ma'ète
mae-mae loe boe ciki sa.
43 Te ngaa dhèu dhu mamuri
mola madhutu dad'èi Ama Lamatua,
rèngu pea taruu dènge Ama Dhèu
Aae ra ètu sorga. Ètu nèi, dhèu
se ha'a-ha'a, hèti-hèti, nuka sèmi
madha lod'o. De dhèu dhu neo
tadhe mèu Ja'a, pasa dhilu paie-iie!”

Lamatua Yesus pake lii pakasame nèti mèdha dhu kab'ua aae

44 Yesus tabha hari lii pakasame
èci, aku Nèngu na, “Dhèu dhu
neo tadhe mèu Ama Lamatua nèd'u
paredha, rèngu nuka sèmi dhèu
dhu neo abhu mèdha kab'ua aae,
dhu dhèu huni tèke ètu d'ara rai
cakasib'i. Ka dhèu ne la'e kèi, hèia
na abhu mèdha ne, nèti èèna ka na
karej'e-karae. Èle èèna ka, na dhènu
hari mèdha deo na. Hèia na lèpa
hari lai-lai, la'e pahia aa'i mèdha-
panyau na. Ka la'e hèli nare rai ne,
sèna ka na unu mèdha dhu kab'ua
aae deo na.”

Lamatua Yesus hia lii pakasame nèti mutiara dhu kab'ua aae

45 Yesus tuhu hari lii pakasame,
peka na, “Dhèu dhu neo tadhe mèu
Ama Lamatua nèd'u paredha, èci
èèna kahèi dènge dhèu d'aga ca
dhèu dhu d'ara na neo abhu mutiara
dhu kab'ua aae titu kèna. Èle ka, na
patangi-tenge mutiara ho neo hèli.
46 Ropa na rage mutiara cue dhu
be'a titu kèna, hèia na lèpa lai-lai,
sèna ka pahia aa'i mèdha-panyau
na. Hèia la'e tihe mutiara ne, sèna
ka j'aj'i mi unu na.”

Lamatua Yesus pake lii upama nèti dhèu puu i'a nèti pèku

47 Yesus peka hari, na, “Paredha
Ama Lamatua, nuka sèmi pèku èci
dhu dhèu sab'a dhasi lasi lolo ètu
d'ara dano. Ka pèku ne lèke rupa-
rupa i'a.
48 Ropa pèku ne pènu dènge i'a,
dhèu pèku se ded'e rèti asa dedha
nebhe. Hèia ra madhèdi kabhili i'a
nèti pèku ne. I'a dhu be'a, ra tao asa
d'ara kalera. Te ngaa i'a dhu karehe,
ra core eele.
49 Èci èèna ka, ladhe d'ai lod'o
èle rai-haha ne. Èèna na ana pajuu
Lamatua mai nèti sorga, sèna ka
hag'e eele dhèu dhu d'ara mola nèti
dhèu bhelu-katub'a.
50 Dhèu dhu bhelu-katub'a aa'i-
aa'i ra, core si asa d'ara ai naraka.
Ètu nèi, rèngu heka re'a j'aj'èra, aa
loe boe tangi roma iisi.”

Lamatua Yesus aj'a lula-nèti a'aj'a dhu dhui, dènge a'aj'a dhu hiu

51 Ropa padhai lii nare, hèia Yesus
karèi ra, aku Nèngu na, “Miu me'a
aa'i ngaa dhu Ja'a peka-padhai se,
do?”
Ra dhaa peka na, “Nge'a, Ama!”
52 Hèia Yesus b'ala, peka na, “Be'a!
Te mese agama aa'i-aa'i dhu re'a
tare'a-re'a Lii Holo-Nori Lamatua
dhu suri tèke karèi nèti uru èèna, ka
ra kèpe pa'èra a'aj'a Ja'a, na, rèngu
ca ropa dènge lamatua èmu dhu d'èi
bhoke gud'a na, ho pad'elo mèdha-
panyau na dhu dhui, dènge mèdha-
panyau na dhu hiu.”

Dhèu Nasaret ro'o boe sèmi rare Lamatua Yesus

(Markus 6:1-6, Lukas 4:16-30)

53 Ropa Yesus aj'a nare dhèu ae
sèra, pake lii pakasame, hèia la'e,
tèke eele era èèna,
54 ho lèpa asa rae Na. D'ai nèi,
maso la'e asa d'ara èmu sabaj'a, ho
aj'a-nori dhèu. Dhèu aa'i-aa'i dhu
tadèngi lii padhai Na malaa-maloha.
Ka ra papeka, aku rèngu na, “Ira ii!
Dhèu ne d'èlu-mèu titu kèna, nga!
Na sakola ètu mia ne? Tasamia ka
Na bisa tao tadha malaa se'e?
55 Nèngu ne dhoka Ana nèti ca
dhèu tuka aj'u di. Èdhi patadha
be'a dènge ina Na Maria; aa dènge
ari Na aa'i-aa'i, nuka Yakobis, Yusuf,
Yudas dènge Simon.
56 Èdhi tadhe ana hèni Na kahèi,
te èdhi pea ètu d'ara rae cue! De Na
abhu mamèu Na nèti mia? Aa Na
abhu koasa kapai ne nèti cee hari?”
57 Nèti èèna ka, dhèu se kacèki,
toke ra ro'o heka nanene lii padhai
Na.
Te ngaa Yesus peka dènge ra, aku
Nèngu na, “Mema tare'a! Dhèu d'èi
risi pakab'ua dhèu nèti lii padhai
Ama Lamatua dhu mai nèti era leo,
te ngaa ra pakab'ua boe dhèu nèti lii
padhai Ama Lamatua dhu mai nèti
rae rèngu unu ra.”✡
58 Lula d'ara ra adhu, toke ra
parcaya boe Yesus, nèti èèna ka Na
tao tadha malaa ae boe ètu d'ara rae
Na.

14

Ra pare pamadhe Yohanis tuka sarani
(Markus 6:14-29, Lukas 9:7-9)

1 Tèu èèna, dhèu aae Herodes
nèd'u paredha ètu propensi Galilea.
Nèngu ne dhu tadèngi le kahèi rupa-
rupa j'ara lula-nèti Yesus.
2 Na peka dènge dhèu sab'a na
sèra, aku nèngu na, “Ele boe Yesus
ne, nuka Yohanis tuka sarani, dhu
ca hari ni ja'a pua dhèu poro rare
kètu na. Limuri ne, na mamuri hari
le! Nèti èèna ka, na abhu koasa, tao
tadha-tadha malaa sèra.”
3 Dhèu aae Herodes peka sèmi
èèna, lula uru èèna nèngu dhu tao
lii langu dènge Yohanis, toke na
kèpe Yohanis aa pamaso asa d'ara
bèdho. J'aj'aj'i lii langu ne, sèmi
ne'e ka: dhèu aae Herodes leo nare
dhèu èmu ari na Pelipus, ngara na
Herodias. Aa te ngaa Pelipus dènge
Herodias dhae pa'ia-pa'ela mèka.
4 Nèti èèna ka, Yohanis kai ne
pahari-pahari, peka na, “Ama dhèu
aae, baku paleo èmu dènge dhèu
èmu ari mu. Te j'ara ne, pamèci boe
dènge ad'a èdhi dhèu Yahudi!”✡
5 Te ngaa Herodes dale boe lii kai
na, hèia leo nare Herodias. Mad-
hutu iia-iia na, Herodes neo pa-
madhe Yohanis tuka sarani. Te ngaa
na madha'u dènge dhèu ae sèra,
lula ra parcaya na, Yohanis ne, ca
dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua.
Nèti èèna ka, na pua dhèu sab'a na
pamaso Yohanis asa d'ara bèdho.
6 Te ngaa nèbhu-nèbhu, hèia
Herodes tao pesta hari jadi na.
Lod'o èèna, ana bhèni nèti bhèni
aae Herodias la'e roge ètu madha
tamu se. Na roge be'a titu kèna, toke
d'ara Herodes karej'e bia.
7 Na roge nare, hèia Herodes
paroa ne, ka na peka, “Èu neo
manèngi hadia ngaa nèti ja'a, na
peka la! Te èèna na ja'a hia èu. Ja'a
leko boe-monya boe. Aa ja'a subha
dènge kolongara Ama Lamatua.”
8 Ropa na tadèngi dhèu aae peka
sèmi èèna, hèia ina na kakèj'i ne.
Nèti èèna ka, ana ne la'e peka na,
“Ama! Ja'a manèngi kètu nèti Yoha-
nis tuka sarani. Tèke ne mi d'ara
dula, ho rèti mai asa ne'e hia ja'a.”
9 Ropa tadèngi lii manèngi ana
bhèni ne, hèia d'ara Herodes roe
dènge. Te ngaa nèngu bisa boe ère
nare hari lii subha na, te tamu aa'i-
aa'i dhu tadèngi le. Nèti èèna ka, na
madhutu dhoka dad'èi ana bhèni ne
di.
10 Ka na paredha dhèu lasi poro
rare kètu Yohanis ètu d'ara bèdho.
11 Ropa ra poro rare, hèia ra tèke
mi d'ara dula ho rèti lasi hia mi ana

✡ **13:57** Yohanis 4:44 ✡ **14:4** Lukas 3:19-20, Atora nèti Ama-ama Agama 18:16, 20:21

bhèni ne. Ropa ana bhèni ne sèmi nare dula, hèia nèti asa ina na.

12 Lod'o ana madhutu Yohanis se tadèngi, ka mai rare ngi'u aae na, ho lasi padhane. Èle ka, lasi peka dènge Yesus j'ara dhu j'aj'i ne.

Lamatua Yesus panga'a lèmi riho risi dhèu (Markus 6:30-44, Lukas 9:10-17, Yohanis 6:1-14)

13 Lod'o Yesus tadèngi ngaa dhu j'aj'i mi Yohanis, hèia Nèngu dènge ana-ana madhutu Na tèke eele era èèna. Hèia ra ca'e koha, ho lasi asa era dhu dhèu pea boe, sèna ka ra ae rare ciki. Te ngaa dhèu ae ladhe rèdhi koha Yesus si dhu oro-oro re sebhe dano. Ka dhèu se mai nèti rae-rae, kako karohe-karohe re dedha rai. Nèti èèna ka, dhèu se d'ai uuru nèti Yesus si.

14 Ropa Na puru nèti dedha koha, hèia nèdhi dhèu ae-ae dhu mate le Nèngu. Ka Na rasa kasia mi rèngu. Hèia Na puri-pa'èle papèd'a-tarègu ra.

15 D'ai lod'o nihia, hèia ana madhutu Na, peka dènge Ne, “Ama! Hua iia Ama pua dhèu se, sèna ka lasi hèli nganga'a ètu rae-rae dhu padètu ètu se'e. Te lod'o nihia le! Ètu ne'e nganga'a aad'o.”

16 Te ngaa Yesus b'ala si, peka na, “Baku! Miu ka dhu panga'a si.”

17 Te ngaa ra dhaa, aku rèngu na, “Ira ee, Ama! Ji'i se dènge boe ngaa-ngaa, ho panga'a dhèu ae-ae sèmi ne'e ne. Ji'i tao tasamia? Te abhu dhoka roti lèmi bua di, aa i'a dua ngi'u di!”

18 Te ngaa Yesus lii, peka na, “Oo! Be'a kèna. Mèti ku mai!”

19 Ka Na pua dhèu se aa'i-aa'i ra madhèdi kaboko ètu dedha j'u'u. Èle èèna ka, Yesus nare roti lèmi bua dènge i'a dua ngi'u sèra. Hèia Na ladhe asa dedha, ho manèngi makasi mi Ama Lamatua. Èle ka, Na pamae roti se, hèia j'ole asa ana madhutu Na, sèna ka ra papala mi dhèu se aa'i-aa'i ra.

20 Ka dhèu se ra'a toke bècu. Ra'a rara, hèia ana madhutu se pakaboko rare dhu ata, pènu canguru dua soe.

21 Dhèu aa'i-aa'i dhu ra'a se, dhèu mone pe d'ai lèmi riho sa, iga mèka dhèu bhèni dènge ana iiki.

Lamatua Yesus kako re dedha èi (Markus 6:45-52, Yohanis 6:16-21)

22 Ropa dhèu aa'i-aa'i se ra'a rare, hèia Yesus pua ana madhutu Na ca'e koha, sèna ka lasi uru asa cabèka dano. Te ngaa Nèngu ètu èèna era, sena ka pua dhèu se lèpa.

23 Ropa rèngu lèpa aa'i mèu-mèu, hèia Yesus ca'e la'e asa ledhe èci, ho sabaj'a. Toke mèda, Nèngu mesa Na ètu èèna era.

24 Lod'o èèna, koha ana madhutu Na d'ai le talora aae dano. Te ngaa rèngu tuku d'ai madhe, lula ngèlu nèti madha, aa naha kapai tatèb'e koha ra.

25 Oe d'ai mèu, hèia Yesus la'e madhutu si. Te ngaa Nèngu dhu kako re dedha èi.

26 Ropa ladhe rèdhi, ana madhutu se cag'ag'a, hèia ra padhai dènge lii madha'u, aku rèngu na, “Heeh! Nidhu kèna!”

27 Te ngaa Yesus lii dènge ra, peka na, “Miu baku madha'u! Te Ja'a ne, Yesus! Mau-mau la!”

28 Ropa ra tadèngi lii ne'e, hèia Petrus peka na, “Ladhe Ama kèna, pua la ja'a kako re dedha èi ne, dhiu asa Ama.”

29 Ka Yesus dhaa peka na, “Mai ka!” Hèia Petrus puru nèti dedha koha, la'e re dedha èi, asa Yesus.

30 Te ngaa ropa Petrus rasa na ngèlu aae, hèia na madha'u bia. Ka na mulai cène, hèia na pa'oo, aku nèngu na, “Ira oo, Ama, ee! Soru ku ja'a la!”

31 Yesus j'ole dènge ka kacui-aai Na, ka kèpe nare Petrus. Hèia Yesus padhai lii, aku Nèngu na, “Petrus, ee! Nga tao ka d'ara èu kajari? Èu parcaya èra boe mi Ja'a, do?”

32 Ka dua ra ca'e lasi asa dedha koha, hèia ngèlu mau dènge.

33 Ropa rèdhi sèmi èèna, ana madhutu Na koa-kio padedha-dedha Ne,

peka na, “Ira ii! Ama ne, mema tare'a-re'a Ana Ama Lamatua!”

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu-dhèu pèd'a ètu Genesaret
(Markus 6:53-56)

34 Ropa rèngu d'ai cabèka dano, hèia ra puru lasi asa dedha nebhe nèti rae Genesaret.
35 Lod'o ra puru èèna, dhèu ae dhu tadhe le. Hèia dhèu pa'oo, peka na, “Wee! Yesus mai le!” Ra rai lasi peka palème, hèia dhèu rèti dhèu pèd'a aa'i-aa'i.
36 Ra manèngi sèna ka ra goi lèke kodho Yesus. Te ra pangee na, “Sad'i dhèu pèd'a goi lèke suu kodho Na, tatu dhèu se èle dènge nèti papèd'a ra.” Ka dhèu dhu pèd'a aa'i-aa'i se goi kodho Yesus, ka ra èle dènge nèti papèd'a.

15

Dhèu rai-haha tao atora, ho gati eele paredha Ama Lamatua
(Markus 7:1-13)

1 Ca tèka, dhèu Parisi dènge mese agama ca nau mai nèti Yerusalem, ho paraga dènge Yesus.
2 Dhèu Parisi kèpe pa'èra ad'a Yahudi rèngu. Lod'o rèngu tadèngi, na, ladhe ana madhutu Yesus ra'a-rinu dhu j'amo boe kacui-aai madhutu ad'a ra, hèia ra nasa. Ka rèngu mai ho pasala Yesus, peka na, “Nga tao ka ana madhutu Èu se ra'a-rinu j'amo uuru boe ai? Èèna na, sisu le ad'a bèi-baki èdhi!”
3 Te ngaa Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Miu se, dhèu dhu padhai lii leo tao leo! Miu d'èlu-mèu lab'a paredha Ama Lamatua, sèna ka madhutu ad'a tatao nèti bèi-baki miu di.
4 Te Ama Lamatua paredha, peka na, ‘Pakab'ua ina-ama miu.’ Aa peka hari, na, ‘Ladhe ca dhèu padhèd'a aapa ina do ama na, hud'i huku pamadhe ne.’✡
5-6 Ama Lamatua aj'a sèmi èèna ka, te ngaa miu aj'a leo. Miu peka na, ‘Ca dhèu parluu boe pake mèdha-panyau na, sèna ka soru-bara ina-ama na, masi ka rèngu ètu d'ara j'aj'èra, ladhe na pamoa le neo hia mèdha ne asa Lamatua’ Te ngaa dènge aj'a sèmi èèna, miu core eele le paredha Ama Lamatua, ho gati dènge atora unu miu.
7 Nèti èèna ka, deo na Ja'a dhu peka le, miu se, dhèu dhu padhai lii leo tao leo! Èèna na, nuka sèmi Yesaya, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, dhu suri tèke, peka na,
8 ‘Abhu dhèu dhu koa-kio Ja'a,
dhoka dènge hèb'a di, te ngaa dènge boe d'ara.
9 Masi ka rèngu tao sèmi èèna, te ngaa parcuma.
Ra pusi-pahae boe Ja'a,
te rèngu sèra pahae dhoka atora dhèu rai-haha di.’ ”✡

J'ara-j'ara karehe mai nèti d'ara dhèu
(Markus 7:14-23)

10 Èle èèna ka, Yesus paroa dhèu leo ètu èèna, ka Na aj'a si, peka na, “Pasa dhilu pabe'a-be'a, sèna ka miu bisa me'a mèu!
11 Ngaa dhu maso asa d'ara hèb'a, pakaj'alu boe dhèu. Te ngaa dhu mai nèti d'ara hèb'a, èèna ka dhu pakaj'alu dhèu.”
12 Èle ka, ana madhutu Na mai karèi Ne, aku rèngu na, “Ama me'a, do? Dhèu Parisi se d'ara pèd'a ropa tadèngi lii padhai Ama.”
13 Te ngaa Yesus dhaa, peka na, “Ama Ku ètu sorga, èèna na core eele dhèu dhu aj'a madhutu boe dad'èi Na. Èèna nuka sèmi dhèu ko'o eele j'u'u dhu na d'èi boe.
14 De baku pusi-pahae dènge dhèu Parisi sèi! Te rèngu ca ropa dènge dhèu bèdhu dhu pakako dhèu bèdhu. Èèna na ra manahu palere-lere asa d'ara ro'a lasi.”✡
15 Ka Petrus lii, peka na, “Ama, lole ku dènge ji'i la, sasoa nèti lii pakasame deo na!”

✡ **15:4** Kalua nèti Masir 20:12, 21:17, Atora nèti Ama-ama Agama 20:9, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:16 ✡ **15:9** Yesaya 29:13 ✡ **15:14** Lukas 6:39

16 Yesus b'ala, aku Nèngu na, “Miu
me'a mèka kahèi?
17 Sasoa na sèmi ne'e: ngaa dhu
èdhi ta'a, maso asa d'ara hèb'a, la'e
taruu asa kabake, èle èèna kalua
hari la'e asa d'ara kakus.
18 Te, ngaa dhu mai nèti d'ara
hèb'a, èèna ka dhu pakaj'alu dhèu,
toke Ama Lamatua madenge dènge
ne, aa d'èi boe pa'èci dènge ne.✡
19 Te j'ara-j'ara karehe, ae ka
dhu mai nèti d'ara dhèu! Nuka
sèmi: ngangee dhu bhelu, pamadhe
dhèu, bersina, tao j'ara makae
dènge dhèu dhu dhèu èmu nèngu
boe, mana'u, sakasii kapod'e-kabèli,
dènge pakarehe kolongara dhèu.
20 J'ara-j'ara se'e ka dhu pakaj'alu
dhèu. Te ngaa ladhe dhèu dhoka
ra'a j'amo boe ai madhutu ad'a,
èèna sala boe ngaa-ngaa.”

Lamatua Yesus soru-bara ca dhèu ina dhu Yahudi boe (Markus 7:24-30)

21 Èle èèna ka, Yesus tèke eele era
ne'e, kako la'e asa kota Tirus dènge
kota Sidon.
22 Ètu nèi, abhu ina ca dhèu dhu
j'aj'aj'i na nèti rai ne'e. Nèngu
dhèu Yahudi boe. Ropa na tadèngi
nare Yesus mai le asa ne'e, hèia la'e
manèngi, peka na, “Ana-èpu dhèu
aae Daud! Sue ku ja'a la! Te ana
bhèni ja'a, lèke nidhu tao. Kasia ku
ji'i la! Te na j'èra d'ai seli.”
23 Te ngaa Yesus mau-mau, aa
dhaa boe ngaa-ngaa ciki sa. Hèia
ana madhutu Na mai peka dènge
Ne, “Ama, ina ne pa'oo-parodha loe
boe. Be'a risi Ama babège eele ne
nèti ne'e!”
24 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Ama
Lamatua pua Ja'a mai, ho soru-bara
dhèu èdhi dhèu Yahudi, lula rèngu
kako sala j'ara, nuka sèmi kahib'i-
kalèbho dhu re'a heka j'ara. Te Na
pua boe Ja'a sèna ka soru-bara dhèu
leo.”
25 Te ngaa ina ne mai padètu-dètu
asa Yesus. Ka na patitu kètu urutuu
dènge lii manèngi, “Ama! Sue ku
ja'a la!”
26 Te ngaa Yesus core lii padhai
Na, aku Nèngu na, “Pantas boe tare
nganga'a nèti ana-ana, ka hia mi
busa.” [Dènge lii dhu pacele, sasoa
na, Yesus hud'i soru-bara uuru ku
dhèu Yahudi Nèngu unu Na, heka
bisa ladhe-leru dhèu leo kèna.]
27 Te ngaa ina ne b'ala, aku nèngu
na, “Tare'a Ama! Te ngaa busa dhu
mate mema ètu ro'a mei. Rèngu
ra'a kahèi nganga'a dhu bèbhe eele
nèti d'ara pega ana sèra.” [Sasoa na,
ropa ana-ana ra'a, busa kahèi abhu
ra'a. Masi ka Yesus soru-bara dhèu
unu Na, te ngaa Nèngu hud'i ladhe-
leru dhèu Yahudi boe kahèi.]
28 Ropa tadèngi nare, ka Yesus
peka na, “Ira ii! Ina parcaya Ja'a
tare'a-re'a! De lèpa ka, lula ngaa
dhu ina manèngi èèna, j'aj'i le!” Èle
èèna ka, na lèpa, ka na ladhe nèdhi
ana na dhu èle le nèti papèd'a na.

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu ae nèti papèd'a ra

29 Èle ka, Yesus dènge ana-ana
madhutu Na tèke eele era ne'e, hèia
ra kako madhutu re sebhe dano
Galilea. Ka ra ca'e asa ledhe cue,
hèia Yesus madhèdi ho aj'a-nori si.
30 Èle èèna ka, dhèu ae-ae mai asa
Yesus. Ra rèti dènge dhèu haga roe
cabèka, dhèu bèdhu, dhèu karuku,
dhèu lii aad'o, dènge dhèu-dhèu
dhu pèd'a leo kahèi. Ra pamadhèdi
dhèu pèd'a se padètu-dètu dènge
haga Yesus. Ka Na puri-pa'èle si.
31 Ropa ladhe rèdhi, hèia dhèu ae
se malaa. Ra papeka na, “Ira ii!
Malaa titu kèna, nga! Dhèu haga roe
cabèka, bisa kako èra hari. Dhèu
bèdhu, bisa rèdhi. Dhèu karuku,
bisa kako. Aa dhèu lii aad'o, bisa
padhai lii! Se'e se, tatu tatao Ama
Lamatua. Aa Lamatua èèna ka, dhu
uru-uru sèra bèi-baki èdhi pahaha
iisi mi Nèngu.”

Lamatua Yesus panga'a èpa riho dhèu (Markus 8:1-10)

32 Lalu eele pèri-pèri lod'o, hèia
Yesus paroa ana madhutu Na, ka Na

✡ **15:18** Mateos 12:34

peka, aku Nèngu na, “Ja'a rasa kasia dènge dhèu ae-ae se. Abhu dhu mai nèti era kaj'èu, ra pakaboko ètu ne'e tèlu lod'o kèna, toke gee ra èle aa'i le. Be'a risi baku hia si lèpa dènge kabake manganga. Mage dhoka ra bèbha ètu talora j'ara.”

33 Te ngaa ana madhutu Yesus dhaa, aku rèngu na, “Ama! Era ne'e kaj'èu nèti rae. Tatu, èdhi bisa boe panga'a tare dhèu ae-ae sèmi se'e.”

34 Te ngaa Yesus karèi si, aku Nèngu na, “Roti miu pèri bua?”

Ra dhaa, aku rèngu na, “Dhoka pidhu di, dènge i'a pèri ngi'u di!”

35 Ka Yesus pua dhèu se'e madhèdi ètu rai.

36 Hèia nare roti pidhu bua dènge i'a sèra, ka Na manèngi makasi mi Ama Lamatua. Ka Na pamae roti se, hèia Na j'ole asa ana madhutu Na, sèna ka ra papala mi dhèu aa'i-aa'i sèra.

37 Hèia aa'i-aa'i ra'a toke bècu. Ka ra kaboko rare nganga'a dhu ata, pènu pidhu soe hahake.

38 Dhèu aa'i-aa'i dhu ra'a se, dhèu mone ele boe d'ai èpa riho dhèu sa. Dhae ige mèka bhèni dènge ana iiki sèra.

39 Èle ka, Yesus pua dhèu ae-ae sèra lèpa. Hèia Na ca'e asa dedha koha, ho lasi asa rai Magadan.*

16

Dhèu Parisi dènge dhèu Saduki neo pamanahu Lamatua Yesus
(Markus 8:11-13, Lukas 12:54-56)

1 Ca tèka, pèri-pèri dhèu Parisi dènge dhèu Saduki, mai paraga dènge Yesus. Rèngu neo pakarèi dènge Ne, sèna ka tenge j'ara neo pamanahu Yesus. Nèti èèna ka, ra manèngi sèmi ne'e ka, “Ama! Tao ku tadha malaa, sèna ka j'aj'i tadha, dhu peka na, Ama abhu koasa nèti Ama Lamatua.”✡

2 Te ngaa Yesus b'ala, peka na, “Ladhe èdhi tèdhi liru mea ropa lod'o cèna, èdhi te'a, na, ‘Bèli èj'i mai boe.’

3 Aa ladhe lod'o rea, aa liru mèdhi, na èdhi te'a, na, ‘Doe ne'e, oe èj'i.’ De ladhe miu bisa patadhe mere tadha ètu liru sèmi sèra, nga tao ka miu bisa boe patadhe mere sasoa nèti tadha-tadha jaman?

4 Miu dhèu lod'o limuri ne, me'a dhodhoka ad'u-ue bhabhelu di! Miu pusi-pahae boe Ama Lamatua! Masi ka miu manèngi tadha malaa, te ngaa Ja'a dale boe tao. Lula uru èèna, Lamatua dhu tao le tadha malaa re Yunus, ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua. De èèna d'ai le!” Ropa padhai lii nare, hèia Yesus tèke eele si.✡

Lamatua Yesus aj'a, na, baku pamud'e dènge tatao dhèu Parisi dènge dhèu Saduki
(Markus 8:14-21)

5 Ropa Yesus si lasi asa ca bèka dano, hèia ana madhutu Na, heka sanèd'e, na, rèngu rèti boe roti tao gee j'ara.

6 Tadèngi rèngu padhai lii sèmi èèna, hèia Na peka na, “Miu baku pamud'e dènge ragi dhèu Parisi dènge dhèu Saduki.”✡

7 Ropa tadèngi rare, hèia ana madhutu Na bingu, ka ra peka, “Na peka ngaa nèi? Ele boe ne'a na, èdhi tèti boe roti, sina ma?”

8 Te ngaa Yesus ne'a ngangee rèngu. Ka Na padhai lii, aku Nèngu na, “Wee, miu seli-kolane, nga! Nga tao ka miu padhue dhoka roti di! Miu parcaya boe Ja'a, do?

9 Miu dhae me'a iia mèka koasa Ja'a, do? Te lod'o Ja'a pamae lèmi bua roti ho panga'a lèmi riho dhèu sèra, dhu sisa, miu pakaboko mere pèri soe?✡

10 Aa tasamia hari dènge roti pidhu bua dhu Ja'a panga'a èpa riho dhèu sèra? Abhu pèri soe hahake

* **15:39** Rai ne, dhèu re'a boe ètu mia. Abhu sasuri lii Yunani cahag'e dhu leo, dhu suri, peka na, ‘Magdala’. Abhu cahag'e hari dhu suri, peka na, ‘Magdalan’. ✡ **16:1** Mateos 12:38, Lukas 11:16 ✡ **16:4** Mateos 12:39, Lukas 11:29 ✡ **16:6** Lukas 12:1 ✡ **16:9** Mateos 14:17-21 ✡ **16:10** Mateos 15:34-38

dhu miu pakaboko nèti dhu ra'a risi sèra?✡
11 Nga tao ka miu mo'o boe me'a
dènge lii padhai Ja'a deo na? Ja'a
padhue-padhai boe lula roti. Te Ja'a
neo pasanèd'e miu, sèna ka miu
baku pamud'e dènge tatao dhèu
Parisi dènge dhèu Saduki. Te lii aj'a-
nori ra bisa ère rare dhèu ae, nuka
sèmi ragi dhu tao roti j'aj'i kapai."
12 Ropa Yesus padhai lii sèmi
èèna, hèia heka rèngu re'a kèna, na
Nèngu peka boe roti. Te ngaa Na
padhue-padhai nèti a'aj'a dhu sale
nèti dhèu Parisi dènge dhèu Saduki.

Petrus mangaku, peka na, Lamatua Yesus èèna, Kristus (Markus 8:27-30, Lukas 9:18-21)

13 Èle, hèia Yesus si lasi asa rai dhu
padètu dènge kota Kaisarea Pilipi.
Ètu talora j'ara, Na karèi ana mad-
hutu Na, aku Nèngu na, "Madhutu
lii papeka dhèu, Ja'a, Dhèu Rai-haha
Tare'a-re'a ne, cee?"
14 Ra dhaa, peka na, "Abhu dhu
peka na, Ama ne, Yohanis tuka
sarani dhu mamuri hari. Cahag'e
peka na, ele boe Ama ne, Elia. Ca-
hag'e hari ale na, Yermia. Ladhe
aad'o, na, ca dhèu leo nèti dhèu
rèti lii padhai Ama Lamatua uru-uru
sèra."✡
15 Ka Yesus karèi hari si, "Ladhe
madhutu miu mesa mi, Ja'a ne,
cee?"
16 Hèia Simon Petrus dhaa, aku
nèngu na, "Ama ne, Kristus, nuka
Dhèu dhu uru èèna Ama Lamatua
pajaji tèke ho neo hia mai! Aa Ama
ne, Ana Ama Lamatua dhu mamuri
toke d'ai mia-mia!"✡
17 Èle èèna ka, Yesus lii, peka na,
"Simon, ana Yunus! Èu ne, oto
kapai! Te nèti boe dhèu rai-haha
dhu peka lii ne'e dènge èu. Te ngaa
Ama Ku ètu sorga ka peka dènge èu.
18 Nanene, ee! Karèi nèti deo
ne'e ne, Ja'a pangare èu, 'Petrus'.
Dhu sasoa na, hadhu.* Lula parcaya
èu, èra sèmi hadhu, èèna na èu
j'aj'i era padhèdi nèti dhèu-dhèu
Ja'a dhu parcaya. Masi ka rèngu
abhu j'aj'èra toke madhe, te ngaa
rèngu taha taruu.
19 Ja'a èèna na hia èu hak, sèna
ka èu uri dhèu-dhèu Ja'a, nuka sèmi
èu mèd'u gagoe sorga. Te, ngaa
dhu èu kai ètu rai-haha, èèna na
Lamatua kai ètu sorga kahèi. Dènge
ngaa dhu èu hia isin ètu rai-haha
ne, Lamatua hia le isin ètu sorga
kahèi."✡
20 Padhai lii nare sèmi èèna, ka
Yesus kai si ho rèngu baku peka
dènge dhèu, na, Nèngu ne, Kristus.

Lamatua Yesus peka j'ara ma-madhe dènge mamuri hari Na (Markus 8:31—9:1, Lukas 9:22-27)

21 Karèi nèti lod'o èèna, Yesus
peka dènge ana madhutu Na sèra,
aku Nèngu na, "Ja'a hud'i laku ku
asa Yerusalem. Te ngaa ètu nèi, Ja'a
abhu j'aj'èra ae-ae, nèti dhèu heka-
dhèu heka ad'a, kètu agama Yahudi
dènge mese agama sèra. Èèna na
ra pamadhe Ja'a, te ngaa camèd'a
èèna, Ja'a mamuri hari."
22 Ropa Yesus padhai lii nare, hèia
Petrus ère nare Yesus asa karasa,
ka na kai, aku nèngu na, "Ama,
baku padhai lii sèmi èèna! Tatu
Ama Lamatua soro tèke boe j'ara ne
j'aj'i!"
23 Te ngaa lii padhai Petrus ne,
madhutu boe dad'èi Lamatua. Nèti
èèna ka, Yesus kabib'a, ka jèke
ne, peka na, "Heh! Pakaj'èu nèti
ne'e! Lii padhai èèna nèti dhèu aae
nidhu! Èu baku bhabhae Ja'a! Èu ne
dhodhoka pangee madhutu dad'èi
dhèu rai-haha di, te ngaa madhutu
boe dad'èi Ama Lamatua!"
24 Èle èèna ka, hèia Yesus aj'a
ana madhutu Na sèra, aku Nèngu
na, "Dhèu dhu neo madhutu Ja'a,
nèngu hud'i taha taruu ku bèli-bèli!
Nèngu hud'i pa'uru ku dad'èi Ama
Lamatua, aa pabhèlu eele dad'èi

✡ **16:14** Mateos 14:1-2, Markus 6:14-15, Lukas 9:7-8 ✡ **16:16** Yohanis 6:68-69 * **16:18** Yesus tao lii pacele ètu ne'e. Te lii Yunani peka na, Πέτρος (*Petros*, nuka, ngara dhèu), aa πέτρᾳ (*petra*, nuka, hadhu). ✡ **16:19** Mateos 18:18, Yohanis 20:23

nèngu unu na. Masi ka dhèu neo pamadhe ne, nèngu hud'i madhutu Ja'a taruu, sama sèmi dhèu pasae aj'u palolo-palèbha na, la'e asa era mamadhe na.✡
25 Te dhèu dhu sadia madhe lula na madhutu Ja'a, bèli-camèd'a nèngu abhu mamuri taruu dènge Ama Lamatua. Te ngaa dhèu dhu d'èi dhoka mamuri hia ngi'u aae na di, èèna na mamuri nèngu ele iie d'ara!✡
26 Nanene paie-iie! Ladhe èu abhu aa'i isi rai-haha ne, te ngaa ladhe Lamatua core eele èu, a'oto na ètu mia? Masi ka èu pasae mèti aa'i isi rai-haha ne, èu bisa boe pasilu dènge samanga èu!
27 Ja'a peka mema dènge miu j'ara aa'i-aa'i ra, lula Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Bèli-camèd'a Ja'a mai hari dènge dadedha nèti Ama Ku, palere-lere dènge ana pajuu Na nèti sorga. Lod'o èèna, pe Ja'a b'ala mi ca dhèu-ca dhèu madhutu tatao ra.✡
28 Sanèd'e paie! Nèti miu aa'i-aa'i se, bèli-camèd'a abhu cahag'e dhu madhe boe, toke ra rèdhi Ja'a, nuka Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, j'aj'i Dhèu Aae dhu kèd'u paredha."

17

Ama Lamatua pad'elo dadedha Lamatua Yesus
(Markus 9:2-13, Lukas 9:28-36)

1 Èle èna lod'o, ka Yesus paroa Petrus, Yakobis dènge ari na Yohanis, sèna ka lasi asa ledhe dhu dedha èci, ho pea mesa ra ètu nèi.
2 D'ai nèi, ra ladhe na, rupa Yesus leko-leo. Rèhu Na kaha'a nuka sèmi madha lod'o, aa mèdha-papake Na j'aj'i pudhi kale'e.
3 Kaca'a la, rèngu ladhe rèdhi Yesus dhu padhai lii dènge Musa dènge Elia.
4 Hèia Petrus bingu, ka na padhai lii leli, aku nèngu na, "Ama! Ji'i karej'e titu kèna ètu era ne'e ne! De be'a risi ji'i patitu paleo tèlu bua. Cue hia Ama, cue hia Musa, aa cue hari hia Elia."
5 Lod'o Petrus padhai lii sèmi èèna era, cag'ag'a laa, ra'i-liru puru mai sarimu nare rèngu. Hèia rèngu malaa-maloha tadèngi lii èci dhu kalua nèti d'ara ra'i-liru ne, peka na, "Nanene! Yesus ne, Ana pasue Ja'a. Nèngu ne'e ka dhu pakarej'e taruu d'ara Ja'a. Nanene Ne paie-iie!"✡
6 Ropa tadèngi lii ne, hèia ana madhutu Na madha'u titu kèna, ka ra bèbha sagèb'a ètu rai.
7 Te ngaa Yesus mai gai si, ka Na peka na, "Mi kèd'i ka, baku madha'u!"
8 Ka ana madhutu se boti kètu ra, te ngaa ra ladhe rèdhi heka dhèu èci sa ètu era èèna, dhoka Yesus di.
9 Èle ka, ra puru nèti ledhe ne. Hèia Yesus kai si, aku Nèngu na, "Ngaa dhu heka ladhe mèdhi deo na, mage peka dènge dhèu èci sa kahèi! Te Ja'a Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, hud'i madhe uuru ku. Èle èèna, ladhe Ja'a mamuri hari, heka miu lole dènge dhèu kèna."
10 Hèia ra karèi Ne, aku rèngu na, "Ama ne mema Kristus, te ngaa Elia ètu mia? Te mese agama se aj'a, peka na, Elia hud'i mai uuru ku, èle èèna, heka Kristus mai kèna. Te ngaa madhutu Ama, tasamia?"✡
11 Ka Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Mema lèke. Elia hud'i mai uuru ku, ho bhoke j'ara hia Kristus.
12 Nanene paie! Elia mai le, te ngaa dhèu tadhe boe ne. Rèngu paj'èra ne, madhutu dad'èi ra. Sèmi èèna kahèi, bèli-camèd'a rèngu paj'èra Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne."✡

✡ **16:24** Mateos 10:38, Lukas 14:27 ✡ **16:25** Mateos 10:39, Lukas 17:33, Yohanis 12:25 ✡ **16:27** Mateos 25:31, Lii Sod'a Koa-Kio 62:12, Roma 2:6 ✡ **17:5** 2 Petrus 1:17-18, Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:2, Lii Sod'a Koa-Kio 2:7, Yesaya 42:1, Mateos 3:17, 12:18, Markus 1:11, Lukas 3:22, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 18:15 ✡ **17:10** Meliaki 4:5 ✡ **17:12** Mateos 11:14

13 Ropa ra tadèngi rare, ana madhutu Na heka re'a, na, Elia dhu Yesus peka ne, nuka Yohanis tuka sarani.

Lamatua Yesus pa'èle ana èci dhu nidhu tao (Markus 9:14-29, Lukas 9:37-43)

14 Èle ka, ropa rèngu lèpa, paraga dènge dhèu ae dhu mate le. Hèia ama ca dhèu mai patitu kètu urutuu, ka na manèngi Yesus,
15 na peka, “Ama! Sue ku ana ja'a la! Te nèngu dhu huj'u kahib'i, aa na j'èra titu kèna. Ladhe èi papèd'a ne cèu, na bèbhe sa d'ara èi, do d'ara ai. Ama sue ku la!
16 Ana ne, ja'a kèti le asa ana-ana madhutu Ama ku, te ngaa ra tao rare boe ne.”
17 Ropa Na tadèngi sèmi èèna, hèia Yesus jèke ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “Heh! Miu se seli-kolane! Ja'a aj'a le miu pahari-pahari, te ngaa miu me'a mèu boe. Aa miu parcaya boe Ja'a dènge d'ara kateme. Ja'a hud'i mate hari ku miu, d'ai pèri lod'o? Mèti ana èèna mai!”
18 Hèia, rèti ana ne, ka Yesus babège eele nidhu nèti ana ne'e. Ka nidhu rai tèke eele ne, hèia ana ne èle dènge ka.
19 Èle èèna ka, ropa Yesus mesa Na dènge ana madhutu sèra, ka ra karèi Ne, peka na, “Ama! Nga tao ka ji'i bisa boe babège ngare nidhu deo na?”
20 Ka Yesus dhaa, na, “Miu babège mere boe, lula miu parcaya boe dènge d'ara kateme. Sanèd'e! Ladhe miu parcaya Ja'a tare'a-re'a, masi ka ciki oo'e èèna ka sama sèmi lamusi ana iiki-iiki èci,* miu bisa paredha ledhe èci, peka na, ‘Hee ledhe, hari sa nèi, lamu!’ Tatu na hari kahèi. De miu bisa tao ngaa èèna ka, sad'i parcaya dènge d'ara kateme.✡
21 [Te ngaa sanèd'e! Nidhu sèmi se'e se, mema bhelu titu kèna. Ladhe miu sabaj'a boe aa puasa boe, ho manèngi mi Ama Lamatua, na, miu babège mere boe nidhu sèmi sèra.”]†

Lamatua Yesus peka dua hari kèna, lula-nèti mamadhe Na (Markus 9:30-32, Lukas 9:43-45)

22 Ca lod'o, Yesus dènge ana madhutu Na dhu pakaboko ètu propensi Galilea. Na peka dènge rèngu, na, “Nèbhu heka, te ra neo pahie Ja'a asa dhèu leo rai kara.
23 Hèia ra pamadhe Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Mema tare'a Ja'a madhe, te ngaa asa camèd'a Ja'a mamuri hari.”

Ropa ana madhutu Na sèra tadèngi lii deo na, hèia d'ara ra susa titu kèna.

Lamatua Yesus peka-padhai lula-nèti b'ae bea èmu sabaj'a

24 Lod'o Yesus dènge ana madhutu Na lasi asa rae Kapernaum, hèia dhèu roro bea mai paraga dènge Petrus, ka ra karèi ne, na, “Mese miu b'ae bea Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i do, aad'o?”✡
25 Hèia Petrus dhaa, “Na b'ae!”

Ropa Petrus lepa, ka Yesus karèi dènge ka, aku Nèngu na, “Simon, èu pangee ku la! Dhèu aae-dhèu aae ètu rai-haha ne abhu bea nèti cee? Nèti ana matana ra, do, nèti dhèu leo?”
26 Petrus dhaa, na, “Nèti dhèu leo!”

Ka Yesus tuhu lii padhai Na, peka na, “Ladhe sèmi èèna, ana dhèu aae di dhu b'ae boe, si?
27 Sèmi èèna kahèi dènge bea Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Te ngaa hud'i laa, sèna ka dhèu roro bea se baku nasa dènge èdhi. De be'a risi lamu madulu i'a asa d'ara dano. I'a dhu èu abhu uuru èèna, èu bhoke hèb'a na. Pe èu abhu doi iia cue.

* **17:20** Lamatua Yesus pakasame parcaya dhèu dènge lamusi dhu ana iiki-iiki èci. Ètu ayat ne'e, kapai lamusi dhu panting, te ngaa jenis lamusi panting boe. Alkitab lii Idhonesia ètu ne'e, peka na, ‘biji sesawi’, te ngaa abhu masala ae dènge tafsiran èèna. ✡ **17:20** Mateos 21:21, Markus 11:23, 1 Korintus 13:2 † **17:21** Sasuri lii Yunani dhu be'a risi aa dhu uru tèka, suri boe ayat 21 ne. ✡ **17:24** Kalua nèti Masir 30:13, 38:26

More, ho b'ae bea èdhi dua ti. Te doi ne, d'ai le bea èdhi dua ti."‡

18

Ana-ana madhutu Lamatua Yesus pakarèi, na, cee ka dhu kapai risi (Markus 9:33-37, Lukas 9:46-48)

1 Lod'o èèna, ana madhutu Yesus lasi karèi Ne, peka na, "Ama! Nèti dhèu-dhèu unu Ama Lamatua, cee ka dhu kapai risi?"✡

2 Hèia Yesus paroa nare ana iiki èci, mai patitu asa talora aae rèngu.

3 Ka Na peka dènge ra, "Nanene paie-iie! Dhèu dhu neo j'aj'i dhèu unu Lamatua, rèngu hud'i ub'a ngangee ra, ho j'aj'i sama sèmi ana iiki dhu ne'a boe padedha iisi.✡

4 Lula dhèu dhu ne'a pahaha iisi sama sèmi ana iiki ne, nèngu èèna ka dhu kapai risi ètu madha Ama Lamatua.

5 Aa dhèu dhu sèmi nare dhèu haha nuka sèmi ana iiki ne, lula na parcaya Ja'a, na, nèngu sèmi nare le Ja'a ne."

Lamatua Yesus pasanèd'e lula-nèti dhèu dhu tao dhèu leo sèna ka ra ad'u-ue sasala (Markus 9:42-48, Lukas 17:1-2)

6 Èle èèna ka, Yesus padhai lii hari, peka na, "Ladhe abhu dhèu dhu tao ana iiki sèna ka madhutu j'ara dhu sale, toke ana ne parcaya heka Ja'a, na, mata unu na! Be'a risi dhèu èki hadhu aae cue,* mi ladha goro na, ho pacène ne asa d'ara dhasi marèma.

7 Rai-haha ne mema era dhu pènu dènge dhudhu-sete, lula abhu j'ara ae dhu pamanahu dhèu asa d'ara sasala-sasigo. Te ngaa dhèu dhu dui babia risi, nuka dhèu dhu tenge-tenge j'ara ho soro dhèu asa d'ara sasala.

8 Ladhe èu tao sala, pake kacui-aai èu, do, haga èu, na, poro eele ne! Te be'a risi èu maso asa d'ara sorga dènge ai cabèka, do, haga calaa. Mage dhoka ra core èu asa d'ara ai naraka, dènge ai do haga dhu tesa.✡

9 Ladhe èu tao sala, pake musi madha èu, na, cèru eele ne! Te be'a risi èu maso asa d'ara sorga dènge musi madha cabèka. Mage dhoka ra core èu asa d'ara ai naraka, dènge musi madha dhu tesa."✡

Lamatua Yesus hia lii pakasame lula-nèti kahib'i-kalèbho ci'u dhu ele (Lukas 15:3-7)

10 Ka Yesus tuhu hari lii Na, aku Nèngu na, "Sanèd'e, ee! Baku mi pahaha ana iiki sèmi se'e se. Te abhu ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga dhu madhenga si. Aa ana pajuu se dhu lasi taruu, peka dènge Ama Lamatua ngaa-ngaa dhu j'aj'i mi ana se.

11-13 Mi pangee paie-iie, te Ja'a hia lii pakasame èci sèmi ne'e ka: abhu dhèu èci dhu kahib'i-kalèbho na, cangasu ngi'u. Ca lod'o, ci'u nèti kahib'i-kalèbho se, kako sala j'ara. Madhutu ngangee miu, dhèu madhenga ne tao tasamia? Tatu na tèke eele ceo nguru ceo ngi'u sèra ètu ledhe, ho la'e tenge ci'u dhu ele ne.✡

Ladhe na abhu hari, tatu na karej'e, ropa na ladhe nèdhi ci'u ne, risi nèti kahib'i-kalèbho na ceo nguru ceo ngi'u dhu ele boe sèra. [Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, mai ho hia mamuri mi dhèu dhu kako sale nèti j'ara dhu mola.]†

‡ **17:27** Tèu mai-tèu mai, dhèu mone Yahudi sèra dhu umur 20 tèu sa dedha, hud'i b'ae bea èci dhu soru-bara j'aga mèdha-panyau dènge èmu nèti Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i (baca ètu sasuri *Kalua nèti Masir* 30:12-16). Tèu Lamatua Yesus mamuri, ra ige bea èèna dènge doi*didrakma. Didrakma* cue, kab'ua na, èci èèna ka dènge dua *dinari.* Ca *dinari* èèna, èci èèna ka dènge gaji ca dhèu tuka d'ara ca lod'o. Ètu ayat ne'e, Yesus peka mi Petrus, aku Nèngu na, pe nèngu abhu ca doi *stater* ètu d'ara hèb'a i'a èèna. Ca doi *stater* kab'ua na, nuka dua *didrakma,* do, èpa *dinari* — d'ai b'ae bea nèti Yesus dènge Petrus. ✡ **18:1** Lukas 22:24 ✡ **18:3** Markus 10:15, Lukas 18:17

* **18:6** Sasuri lii Yunani suri, peka na, "hadhu gili" dhu ra pake ho mol are-gandum. ✡ **18:8** Mateos 5:30 ✡ **18:9** Mateos 5:29 ✡ **18:11-13** Lukas 19:10 † **18:11-13** Sasuri lii Yunani dhu be'a risi aa dhu uru tèka, suri boe kalimat ètu d'ara kurung ne.

14 Te, masi ka ana iiki ca dhèu di
dhu kako sala j'ara, te ngaa Ama Ku
ètu sorga d'èi boe kahèi."

Lamatua Yesus aj'a j'ara tasamia, ho èdhi pabe'a hari dènge dhèu dhu tao sala mi èdhi

15 Yesus lii hari, aku Nèngu na,
"Ladhe a'ari èu dhèu parcaya tao
sale mi èu, na, èu mesa mu lamu
paraga dènge ne. Ladhe miu dua mi
mesa mi, heka èu peka sasala nèngu
kèna. Ladhe na sèmi nare lii padhai
èu, na, miu dua mi pabe'a hari le
kèna.✡
16 Te ngaa ladhe no'o boe sèmi
nare lii padhai èu, lamu paroa more
angalai mu ca dhèu do dua dhèu,
ho lami paraga dènge ne, sèna ka
padhai lii hari. Te ètu d'ara Sasuri
Mola-Mèci Ama Lamatua dhu suri
tèke, peka na, 'Ètu d'ara lii langu
èci, hud'i abhu ku dua-tèlu sakasii
dhu lii èci, heka sèmi rare lii galaa
ra.'✡
17 Te ngaa ladhe no'o boe nanene
lii miu, lami lole dènge juma'at. Aa
ladhe na d'èi boe nanene lii juma'at
kahèi, tao ne nuka sèmi ca dhèu dhu
tadhe boe Lamatua. Ladhe aad'o na,
cap ne nuka sèmi dhèu bhelu, conto
sèmi dhèu roro bea sèra.
18 Sanèd'e paie-iie lii padhai Ja'a
ne! Ngaa dhu miu oro ètu rai-haha
ne, èèna ka dhu Lamatua oro le ètu
sorga. Aa ngaa dhu miu hia isin ètu
rai-haha ne, èèna ka Lamatua hia le
isin ètu sorga kahèi.✡
19 Aa Ja'a peka hari, na, ladhe
abhu dhèu dua dhu sabaj'a dènge
d'ara èci, pe Ama Ku ètu sorga hia
ngaa dhu ra manèngi.
20 Te, ladhe abhu dua, do tèlu
dhèu, pakaboko sabaj'a sama-sama,
lula rèngu dhèu Ja'a, na, Ja'a ètu
talora aae rèngu kahèi."

Lamatua Yesus pake lii pakasame nèti pegawi dhu hia boe abho mi angalai na

21 Èle èèna, ka Petrus karèi Yesus,
aku nèngu na, "Ama, ja'a neo karèi
ciki. Ladhe a'ari ja'a tao sale pahari-
pahari mi ja'a, èèna na d'ai pèri hari
ja'a hud'i hia ne abho? D'ai pidhu
hari, do?"
22 Hèia Yesus dhaa, peka na,
"Aad'o! Èu hud'i abho ne pidhu kali
pidhu nguru hari,‡ toke èu ige more
heka.✡
23 Miu hud'i tao ku sèmi èèna, lula
Ama Lamatua nuka sèmi dhèu aae
dhu ige kèlu na ètu pegawi na.
24 Ropa na ige nare, hèia na pua
dhèu lasi paroa pegawi dhu pakèlu
toke riho kehi.§
25 Te ngaa pegawi ne b'ae nare boe
kèlu na. Ka dhèu aae paredha, peka
na, 'Lami pahie eele dhèu ne dènge
bhèni-ana niki na aa'i-aa'i, sèna ka
ra j'aj'i ènu. Aa mèdha-panyau na,
pahie aa'i kahèi, ho b'ae kèlu-g'ètu
na.'
26 Ropa pegawi ne tadèngi nare,
hèia na pabèbha iisi, ho patitu kètu
urutuu ètu madha dhèu aae, ka
pamako, aku nèngu na, 'Ira ee! Ama
dhèu aae hia ja'a tebho d'ai ciki sa!
Sèna ka ja'a b'ae kèlu ja'a aa'i-aa'i
ra.'
27 Ropa tadèngi, hèia dhèu aae
rasa kasia dènge ne. Ka dhèu aae
pabhèlu eele aa'i mèu-mèu kèlu na,
ka pua na lèpa.
28 Te ngaa ropa na d'ai li'u, hèia
pegawi ne paraga dènge angalai na
dhu pakèlu nèngu doi ciki di.* Ka na
kèpe angalai ne, hèia pacèli ladha
goro na, aa na jèke ne, aku nèngu
na, 'Weh! B'ae ka d'ara lai-lai ne
kèlu èu sèra!'

✡ **18:15** Lukas 17:3 ✡ **18:16** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 19:15 ✡ **18:18** Mateos 16:19, Yohanis 20:23 ‡ **18:22** Lii Yunani ètu ne'e, sasoa na bisa "7 kali 70 hari". Bisa kahèi, "77 hari". ✡ **18:22** Lukas 17:3-4 § **18:24** Alkitab lii Yunani ètu ne'e suri, peka na, "10.000 τάλαντον (*talanton*)". *Talanton* èci, kab'ua na, sama dènge gaji dhèu sab'a 15-20 tèu. Alkitab lii Idhonesia suri, peka na, 'talenta' ètu ne'e. * **18:28** Alkitab lii Yunani ètu ne'e, suri, peka na, "100 δηνάριον (*deinarion*)". Kab'ua nèti *deinarion* èci, nuka sèmi gaji dhèu sab'a ètu d'ara ca lod'o. De ladhe èdhi pasoro dènge 10.000 τάλαντον (*talanton*) ètu ayat 24, na, kèlu ne dènge boe kab'ua ngaa-ngaa.

29 Ropa angalai na tadèngi, hèia
na patitu kètu urutuu, ka pamako
ne, peka na, ‘Ira ee! Angalai, ee! Hia
ku ja'a tebho d'ai ciki sa! Pe ja'a b'ae
kèlu ja'a sèra!’
30 Te ngaa pegawi ne peka na,
‘Bisa boe! Ja'a mate heka panèbhu.
Èu b'ae dènge ka lod'o doe ne'e
kahèi!’ Èle ka, la'e pamaso angalai
na asa d'ara bèdho, toke na b'ae aa'i
kèlu na.
31 Ropa pegawi dhu leo ladhe
rèdhi ngaa dhu j'aj'i ne, hèia d'ara
ra susa. Ka lasi lolo dènge dhèu aae.
32 Ropa tadèngi nare, hèia dhèu
aae ne paroa pegawi dhu ne'a boe
manèngi makasi ne. Dhèu aae jèke
ne, aku nèngu na, ‘Heh, dhèu bhelu-
katub'a! Lula èu ne manèngi sèna
ka ja'a sue èu, nèti èèna ka ja'a
pabhèlu eele le kèlu èu sèra.
33 Te ngaa, nga tao ka èu kasia boe
angalai èu sa hèi, sama sèmi ja'a
kasia èu ne?’
34 Ka dhèu aae nasa bia dènge ne,
hèia na pua pamaso dhèu ne asa
d'ara bèdho, sèna ka ra paj'èra ne,
toke na b'ae aa'i kèlu na sèra.”
35 Hèia Yesus pa'èle lii pakasame
Na, peka na, “Ama Ku ètu sorga
pa'iga sèmi èèna kahèi mi dedha
miu. Pe Na huku miu, ladhe miu
mo'o boe pabhèlu eele sasala nèti
a'ari miu dhèu parcaya sèra.”

19

*Dhèu Parisi tenge j'ara ho pa-
manahu Lamatua Yesus lula-nèti
j'ara pa'ia-pa'ela*
(Markus 10:1-12)

1 Ropa Yesus aj'a nare aa'i j'ara
sèra, hèia la'e tèke eele Galilea asa
propensi Yudea, ètu cabèka loko
Yarden.
2 Dhèu ae ka dhu madhutu Ne, ka
Na puri-pa'èle dhèu-dhèu pèd'a ètu
nèi.
3 Abhu pèri-pèri dhèu Parisi dhu
madhutu kahèi, dhu neo pamanahu
Ne. Ka ra karèi Yesus, peka na,
“Ama! Madhutu atora agama èdhi,
ladhe dhèu mone leo le èmu, bisa
ia eele dhèu èmu na, sad'i na abhu
j'ara dhu la'e asa pa'ie-pa'ela. Sèmi
èèna, do?”
4 Te ngaa Yesus b'ala si, na “Miu
se dhu me'a mèu agama. Te ngaa
tasamia ka miu me'a boe isi Sasuri
Mola-Mèci Ama Lamatua? Te ètu
d'ara sasuri nèti lii lolo uru tèka,
dhu suri peka na, ‘Ama Lamatua
paj'aj'i dhèu rai-haha, dhèu mone
dènge dhèu bhèni.’✡
5 Aa dhu suri kahèi, peka na,

‘Nèti èèna ka, dhèu mone hud'i tèke
eele ina-ama na,
sèna ka la'e mamuri d'ara èci
dènge dhèu èmu-kamali na,
te dua ra dhu j'aj'i le èci.’✡

6 Nèti èèna ka, ladhe Ama
Lamatua unu Na dhu hia dua ra j'aj'i
le èci, na, dhèu rai-haha baku pacèri
si hari!”
7 Ropa tadèngi rare Yesus peka
sèmi èèna, dhèu Parisi se karèi hari
Ne, peka na, “Ladhe sèmi èèna, nga
tao ka Musa peka na, dhèu bisa
pa'ia-pa'ela, sad'i nèngu tao uuru ku
sasuri pa'ia hia dhèu èmu na?”✡
8 Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na,
“Musa soro tèke bèi-baki miu pa'ia-
pa'ela dènge dhèu èmu-kamali ra,
lula rèngu sèra kètu hadhu èci èèna
ka dènge miu! Te ngaa lod'o Ama
Lamatua paj'aj'i rai-haha ne, dad'èi
Na sèmi boe èèna.
9 Nèti èèna ka, Ja'a pasanèd'e
mema miu, ee! Ladhe bhèni ad'u
uuru madha j'ara makae, dhèu èmu
na bisa ia eele ne. Te ngaa ladhe
ia eele bhèni ne dhu ad'u boe j'ara
makae, hèia dhèu mone na leo hari
dènge bhèni leo, nèngu ne tao le
j'ara makae!”✡
10 Ropa tadèngi lii ne'e, hèia ana
madhutu Na sèra, peka na, “Ladhe
sèmi èèna, be'a risi baku leo-èmu.”
11 Hèia Yesus b'ala si, aku Nèngu
na, “Dhèu ae ka dhu ro'o boe sèmi
rare lii padhai lii Ja'a ne. Dhodhoka

✡ **19:4** Lii Lolo dhu Uru Tèka 1:27, 5:2 ✡ **19:5** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:24 ✡ **19:7** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 24:1-4, Mateos 5:31 ✡ **19:9** Mateos 5:32, 1 Korintus 7:10-11

dhèu dhu Ama Lamatua hag'e nare si.
12 Te abhu dhèu dhu leo boe èmu,
lula karèi nèti rara iisi ne, nèngu
sèmi èèna ka. Abhu kahèi dhu leo
boe èmu, lula dhèu tao ne sèmi
èèna. Aa abhu kahèi dhu no'o boe
leo-èmu, lula na neo pakako sasab'a
Ama Lamatua di. Dhèu dhu re'a
mèu a'aj'a ne, hud'i laa nèngu sèmi
dènge be'a."

Lamatua Yesus hia lii mèngi-nale mi ana iiki sèra (Markus 10:13-16, Lukas 18:15-17)

13 Lod'o èèna, dhèu sa'u rèti ana-
ana ra asa Yesus, sèna ka Yesus tao
kacui-aai Na mi rèngu, aa dènge
hia lii mèngi-nale. Te ngaa ana
madhutu Na kai dhèu se.
14 Hèia Yesus nasa dènge ana
madhutu Na, ka Na lii, aku Nèngu
na, "Hud'i laa ana se mai asa Ja'a!
Baku bhabhae si! Te dhèu dhu sèmi
rèngu se'e ka, dhu j'aj'i dhèu unu
Ama Lamatua."
15 Èle èèna ka Yesus tao kacui-
aai Na mi ana se, aa Na manèngi
ho Ama Lamatua hia si mèngi-nale.
Èle, hèia Yesus pakèd'i la'e, tèke eele
era èèna.

Dhèu kaja tenge j'ara, sèna ka mamuri taruu dènge Ama Lamatua (Markus 10:17-31, Lukas 18:18-30)

16 Ca tèke, dhèu èci mai karèi
Yesus, peka na, "Ama Mese! Ja'a
hud'i tao ku j'ara dhu hua iia
tasamia, sèna ka ke'a tare'a, na, ja'a
bisa maso sorga? Te ja'a neo ma-
muri taruu sama-sama dènge Ama
Lamatua."
17 Hèia Yesus dhaa, peka na,
"Nga tao ka, èu karèi Ja'a lula-nèti
ngaa dhu hua iia? Dhodhoka Ama
Lamatua di, dhu hua iia. Te ladhe
èu neo mamuri taruu dènge Ne, na,
mamuri la madhutu paredha Na."
18 Ka dhèu ne karèi hari, aku
nèngu na, "Paredha dhu mia èèna?"
Hèia Yesus b'ala ne, peka na,
"Baku pamadhe dhèu;
baku tao j'ara makae dènge
dhèu dhu dhèu èmu boe èu;
baku mana'u;
baku j'aj'i sakasii dhu kapod'e-
kabèli;✡
19 pakab'ua ina-ama mu;
aa sue ku dhèu èu, sama sèmi
èu sue ngi'u èu mesa mu."✡
20 Dhèu ne dhaa, na, "Paredha
aa'i-aa'i sèra ja'a tao madhutu le.
De, ngaa hari dhu kura?"
21 Ropa tadèngi lii dhèu ne, hèia
Yesus peka na, "Ladhe èu neo mad-
hutu aa'i dad'èi Ama Lamatua, lèpa
ho pahia aa'i mèdha-panyau èu,
sèna ka papala hia dhèu dhu dènge
boe ngaa-ngaa sèra. Èle èèna, mai
ho madhutu Ja'a. Te èèna na, Ama
Lamatua pala hia èu mèdha-panyau
ae-ae ètu sorga."
22 Ropa na tadèngi nare lii Yesus,
hèia dhèu ne lèpa dènge d'ara pèd'a
laho mae-mae, lula nèngu kaja titu
kèna.
23 Èle èèna, ka Yesus padhai lii
dènge ana madhutu Na, aku Nèngu
na, "Lèka la Ja'a, te dhèu kaja carui
titu kèna maso sorga.
24 Carui èèna, nuka sèmi badha
onta dhu kapai, maso la'e asa d'ara
oka na re ro'a j'aj'au."
25 Ropa ana madhutu se tadèngi
rare, rèngu malaa, hèia ra dhaa,
peka na, "Ladhe sèmi èèna, cee ka
dhu bisa maso sorga?"
26 Hèia Yesus ladhe patae si, ka Na
lii, peka na, "Ladhe dhèu rai-haha
dhu tao, mema bisa boe. Te ngaa
ladhe Ama Lamatua ka dhu tao, aa'i-
aa'i bisa j'aj'i!"
27 Hèia Petrus pasanèd'e, aku
nèngu na, "Ama! Ji'i se tèke eele
le mèdha-panyau ji'i aa'i-aa'i, ho
madhutu Ama. De ji'i abhu ngaa?"
28 Na dhaa, peka na, "Parcaya la
Ja'a ne! Pe d'ai lod'o Ama Lamatua
tao pahiu aa'i mèu-mèu, Ja'a Dhèu
Rai-haha Tare'a-re'a ne, madhèdi
ètu dedha kadera paredha aae èèna.

✡ **19:18** Kalua nèti Masir 20:13-16, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:17-20 ✡ **19:19** Kalua nèti Masir 20:12, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:16, Atora nèti Ama-ama Agama 19:18

Lod'o èèna kahèi, miu dhu madhutu Ja'a, madhèdi kahèi ètu dedha kadera paredha canguru dua sèra, sèna ka j'aj'i hakim mi canguru dua suku èdhi dhèu Isra'el!✡
29 Dhèu dhu tèke eele èmu na, a'ari na, ina-ama na, ana niki na, aa oka-tedhe na, ho madhutu Ja'a, bèlicamèd'a èèna abhu hari cangasu kali. Aa d'ai ka lod'o èle rai-haha ne, nèngu kahèi abhu mamuri taruu dènge Ama Lamatua.
30 De sanèd'e paie! Madhutu ngangee Ama Lamatua, dhèu ae dhu padedha iisi na, rèngu sèra ka dhu j'aj'i mi ana iiki. Te ngaa dhèu dhu peka na, nèngu dhèu haha, aa te ngaa madhutu a'abhu Lamatua, nèngu ka dhu kapai."✡

20

Lii pakasame lula-nèti dhèu dhu sab'a oka anggor

1 Èle èèna, ka Yesus aj'a peka na, "Paredha Ama Lamatua èci èèna ka dènge lii pakasame ne: abhu ca dhèu lamatua oka anggor, dhu kèd'i mad'ae aae d'ara hake èna sa. Na la'e tenge dhèu sèna ka sab'a ètu d'ara oka na.
2 Na abhu dhèu sab'a, hèia rare lii èci, ho sab'e d'ara ca lod'o, bab'ae na, ca doi iia.* Dhèu se d'èi kahèi, ka lamatua oka ne pua lasi sab'a.
3 Pe d'ara hake ceo sa, la'e asa d'ara pasa. Ètu era nèi, nèngu paraga dènge dhèu pèri-pèri dhu madhèdi iia d'ara.
4 Hèia na lii dènge ra, 'Miu se neo sab'a ètu d'ara oka ja'a, do? Pe ja'a b'ae miu madhutu kab'ua dhu lèke.' Ropa tadèngi rare, ro'o kahèi, hèia lasi dènge ka sab'a.
5 D'ai lod'o titu mera sa, dènge hake tèlu lod'o nihia, lamatua oka ne la'e tenge hari dhèu sab'a.
6 D'ara hake lèmi lod'o nihia sa, la'e hari. Na laladhe, na, abhu dhèu dhu titu iia d'ara era. Ka na lii dènge ra, aku nèngu na, 'Nga tao ka karèi nèti mad'ae toke sange ne'e ne, miu se titu iia d'ara, sab'a boe ngaangaa?'
7 Ka dhèu se dhaa, peka na, 'Ama, ee! Abhu boe ca dhèu sa dhu hia ji'i sasab'a.'
Ka lamatua oka ne peka, 'Ladhe sèmi èèna, lami sab'a asa d'ara oka ja'a!'
8 Toke d'ai èle jam sab'a, hèia lamatua oka ne pua madho na, peka na, 'Paroa dhèu sab'a se, sèna ka b'ae rui sasab'a ra èci-èci. Mulai nèti dhèu sab'a limuri tèka, toke dhèu sab'a uuru.'✡
9 Ka madho ne paroa uuru dhèu dhu sab'a hake lèmi nihia. Na b'ae si ca dhèu, ca doi iia.
10 Èle ka, na paroa dhèu sab'a dhu leo sèra, toke dhèu dhu sab'a mulai nèti hake èna mad'ae deo na. Dhèu se, pangee na, ele boe rèngu abhu risi nèti dhèu dhu sab'a hake lèmi nihia. Re'a boe na, rèngu abhu kahèi ca dhèu, ca doi iia.
11 Ropa ra sèmi rare, hèia ra ka'ugu dènge lamatua oka èèna, aku rèngu na,
12 'Ira, iii! Bisa boe sèmi ne'e, ama! Rèngu dhu mai limuri tèka, dhoka sab'a ca jam di. Te ngaa ji'i dhu karèi mad'ae aae ka, sab'a toke èi kabhèsu hae! Te ngaa tasamia ka ama b'ae ji'i èci èèna ka dènge rèngu se?'
13 Hèia lamatua oka ne dhaa, na, 'Angalai! Ja'a tipu boe èu. Lula èu mesa mu mo'o kahèi sab'a ètu d'ara ca lod'o dhu bab'ae na ca doi iia. Tare'a si? De ja'a b'ae madhutu sèmi lii pama'ète èdhi dua ti, si?
14 De be'a risi more doi j'aj'èra èu ho lèpa ka. Ladhe ja'a neo b'ae mi dhèu dhu sab'a limuri tèka nèti èu, èci èèna ka dènge ja'a neo b'ae èu, èèna na madhutu dad'èi ja'a.
15 Lula doi-dhari ja'a, ja'a bisa pake madhutu dad'èi d'ara ja'a. Tasamia ka, angalai nasa lula babe'a d'ara ja'a?'

✡ **19:28** Mateos 25:31, Lukas 22:30 ✡ **19:30** Mateos 20:16, Lukas 13:30 * **20:2** Sasuri Mola-Mèci ètu d'ara lii Yunani ètu ne, suri, peka na, "ca doi *dinari*". Kab'ua na, gaji ca dhèu tuka d'ara ca lod'o. ✡ **20:8** Atora nèti Ama-ama Agama 19:13, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 24:15

16 Sèmi èèna kahèi, lod'o Ama
Lamatua j'aj'i Dhèu Aae mi dhèu
aa'i-aa'i. Na pala-bagi hia dhèu-
dhèu unu Na, madhutu dad'èi d'ara
Na. De dhèu dhu mai limuri tèka,
èèna na abhu pala sama sèmi dhèu
dhu mai uuru. Aa dhèu dhu mai
uuru, pe na abhu pala nuka sèmi
dhèu dhu mai limuri tèka."✡

Lamatua Yesus peka mema j'ara mamadhe Na d'ai ka tèlu hari kèna
(Markus 10:32-34, Lukas 18:31-34)

17 Èle ka, Yesus si mulai lasi asa
Yerusalem. Ètu talora j'ara Na paroa
ana madhutu Na, sèna ka rèngu
mesa ra di. Ka Na lii hari, peka na,
18 "Mi nanene paie! Ne'e ne,
èdhi lati asa Yerusalem. Te ngaa
ètu nèi dhèu pahie Ja'a, Dhèu Rai-
haha Tare'a-re'a ne, asa kètu agama
Yahudi dènge mese agama sèra. Èle
èèna, ra huku pamadhe Ja'a.
19 Hèia ra soro Ja'a asa dhèu
leo rai kara dhu tadhe boe Ama
Lamatua. Ka ra padhai lii pamakae
Ja'a, aa ra hake paru isi Ja'a. Èle
èèna, heka ra paku pamadhe Ja'a
ètu aj'u palolo-palèbha. Ja'a tare'a-
re'a madhe, te ngaa asa camèd'a
èèna, Ja'a mamuri hari."

Ina Yakobis dènge Yohanis manèngi sèna ka ded'e ana-ana na j'aj'i dhèu kapai
(Markus 10:35-45)

20 Hèia dhèu èmu Sabadeus
palere-lere dènge ana na, Yohanis
dènge Yakobis, lasi paraga dènge
Yesus. Ka na patitu kètu urutuu ho
neo pamako Yesus.
21 Ka Yesus karèi ne, "Mama neo
ngaa?"
Hèia na dhaa, "Sèmi ne'e, Ama!
Lod'o Ama mèd'u paredha, ja'a
manèngi sèna ka Ama ded'e ana ja'a
dhèu dua se rèd'u paredha sama-
sama dènge Ama. Ja'a manèngi ho
Ama hia ca dhèu madhèdi re baboa
g'ana, aa ca dhèu re baboa kariu
Ama."
22 Ropa tadèngi lii manèngi ne,
hèia Yesus peka Yakobis dènge
Yohanis, na, "Miu se, me'a boe ngaa
dhu miu manèngi. Te bèli-camèd'a
Ja'a abhu j'aj'èra ae-ae. De tasamia?
Miu pangee na, miu bisa pasae kahèi
j'aj'èra se, sama-sama dènge Ja'a,
do?"
Dua ra dhaa dhu dènge boe pake
ngangee, aku rèngu na, "Oo, bisa,
Ama!"
23 Ka Yesus lii dènge ra, "Mema,
èèna na miu pasae j'aj'èra kahèi
sèmi Ja'a. Te ngaa bèli-camèd'a cee
ka dhu madhèdi ètu baboa g'ana do
kariu Ja'a, Ja'a dènge boe hak ho
pama'ète. Èèna hak Ama Lamatua.
Na pama'ète nare le, cee-cee ka dhu
madhèdi ètu era sèra."
24 Ropa ana madhutu dhèu can-
guru sèra tadèngi lii manèngi dua
ra, hèia ra nasa.
25 Te ngaa Yesus paroa nare si aa'i-
aa'i ra, hèia Na peka, "Sèmi ne'e!
Miu dhu me'a le, si? Dhèu aae-
dhèu kapai dhu rèd'u paredha, ènyi
kabarai ra toke ra bisa boe kalau
sa kahèi. Aa dhèu kapai kabarai
ètu rai-haha ne, dhu tadhe boe Ama
Lamatua, hia paredha risi eele, toke
kabarai ra abhu boe d'oa kètu ciki
sa.
26 Te ngaa baku miu tao sèmi
èèna! De nèti miu se cee ka dhu neo
j'aj'i dhèu aae-dhèu kapai, nèngu
hud'i j'aj'i ku nuka sèmi ènu, sèna
ka lalau dhèu leo.✡
27 Aa cee dhu neo j'aj'i kètu,
nèngu hud'i tao iisi na nuka sèmi
ènu.✡
28 Nanene! Ja'a sèmi èèna kahèi.
Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne,
mai sèna ka ladhe-leru dhèu. Ja'a
mai boe, sèna ka dhèu lalau-lalo'o
Ja'a. Te mamai Ja'a ne, sèna ka soro
ngi'u Ja'a kateme iisi, ho sui dhèu ae
nèti sasala-sasigo ra."

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu bèdhu
(Markus 10:46-52, Lukas 18:35-43)

✡ **20:16** Mateos 19:30, Markus 10:31, Lukas 13:30 ✡ **20:26** Lukas 22:25-26 ✡ **20:27** Mateos 23:11, Markus 9:35, Lukas 22:26

29 Ka Yesus si kako taruu. Ropa rèngu kalua nèti kota Jeriko, dhèu ae dhu madhutu rèngu.
30 Ètu èèna, abhu dhèu bèdhu dhèu dua dhu madhèdi ètu sebhe j'ara. Ropa dua ra tadèngi na, Dhèu dhu kako re èèna, nuka Yesus nèti Nasaret, hèia ra parodha, peka na, “Ama! Ana-èpu Daud! Ji'i se dhu tatae Ama, karèi nèbhu ka! Sue ku ji'i la!”
31 Ropa dhèu tadèngi ra parodha sèmi èèna, ka ra kai si, aku rèngu na, “Hee! Miu dua mi baku maruru!”
Te ngaa dua ra asa hino, peka na, “Ama! Ana-èpu Daud! Sue ku ji'i la!”
32 Ropa Yesus tadèngi lii paroa ne, hèia Na titu, ka karèi si, peka na, “Miu se neo sèna ka Ja'a tao ngaa hia miu?”
33 Ka dua ra dhaa, na, “Ama! Hia la ji'i se bisa ngèdhi!”
34 Tadèngi lii dhaa dua ra, hèia Yesus rasa kasia. Ka Na g'ag'e musi madha ra, hèia dua ra rèdhi dènge ka. Èle ka, dua ra lasi dènge madhutu Yesus.

21

Lamatua Yesus maso asa d'ara kota Yerusalem nuka sèmi Dhèu Aae (Markus 11:1-11, Lukas 19:28-40, Yohanis 12:12-19)

1 Ka Yesus si lasi taruu, d'ai rae Betfage, ètu sebhe ledhe Saitun.* Rae ne dhu dètu le dènge kota Yerusalem. Ètu era ne'e, rèngu ae taha. Hèia Na pua ana madhutu Na dhèu dua lasi uuru.
2 Na paredha si, peka na, “Dua mi lami asa rae nèi. Ladhe miu d'ai nèi, miu ladhe mèdhi keled'ei rena ci'u dènge ana na dhu ra èki ètu era èèna. Lami lècu mere ne, ho mèti mai hia Ja'a.
3 Te ngaa ladhe dhèu karèi miu, peka na, ‘Nga tao ka miu ère mèti keled'ei dhèu?’ Mi dhaa, peka na, ‘Lamatua neo pake ne. Ladhe pake nare, pe Na hia hari mai.’
4 Aa'i-aa'i se hud'i j'aj'i ku sama sèmi lii padhai nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua, dhu suri tèke, peka na,
5 ‘Miu dhèu Yerusalem sèra!†
Mai laladhe ku la!
Te Dhèu Aae miu mai.
Na mai dènge pahaha iisi.
Na mai dhu manya'e keled'ei ngèru.’”✡
6 Ka ana madhutu Na lasi ka, aa ra tao madhutu aa'i dhu Yesus moa le dènge ra.
7 Ère rèti keled'ei rena dènge ana na asa Yesus. Èle ka, ra hèle sig'i-kalolo, hèia Yesus manya'e, lasi asa d'ara kota.
8 Ropa rèngu oe d'ai d'ara kota, hèia dhèu ae ka dhu hèle sig'i-kalolo dènge salalu ra mi j'ara. Abhu kahèi cahag'e lasi pare rèu palam,‡ ho ra tao ètu talora j'ara. Dènge j'ara ne'e, rèngu tao tadha dhu peka na, rèngu soru Yesus sama sèmi dhèu kapai.
9 Abhu kahèi dhèu cahag'e dhu kako uuru nèti Yesus, aa cahag'e kako re limuri. Dhèu se pa'oo-parodha palere-lere, peka na,
“*Hosana!* Ji'i koa-kio Ama Lamatua!§
Lula ana-èpu Daud mai le!
Hosana! Ji'i koa-kio Ama Lamatua!
Lula Ama Lamatua ka dhu pua Dhèu ne'e mai.
Hosana! Ji'i koa-kio Ama Lamatua!
Lula Ama Lamatua dhu nèd'u mema paredha ètu dedha-liru dhu dedha risi!”✡

* **21:1** Ra pangare ledhe ne ‘Saitun’, lula ètu nèi, abhu oka ae dhu dènge aj'u saitun. Rèngu biasa gili hua saitun sèna ka abhu èi mènyi na. Ledhe Saitun ne, kaj'èu nèti kota Yerusalem, pe d'ai ca kilo sa. † **21:5** Alkitab lii Yunani ètu ne'e, suri, peka na, “ana bhèni nèti Sion”. Sion ne, ngara leo nèti Yerusalem. De ètu ayat ne, Sakaria pake lii hini ho paj'uj'u ana kabarai kota Yerusalem. ✡ **21:5** Sakaria 9:9 ‡ **21:8** D'ara sasuri Mateos, ‘dadana sèra’. Te ngaa èdhi te'a le nèti Yohanis 12:13, peka na, rèu-rèu palam. § **21:9** D'ara lii Aram peka, *‘Hosana’*. Uru èèna, sasoa na, ‘hia mamuri mi dhèu’. Lod'o Lamatua Yesus mamuri era ètu rai-haha ne, lii ne, dhèu pake ho koa-kio Ama Lamatua. ✡ **21:9** Lii Sod'a Koa-Kio 118:26

10 Ropa Yesus maso asa Yerusalem
dènge dhèu dhu pakelu oob'a, hèia
isi kabarai aa'i-aa'i ètu d'ara kota
kalua mai, ka ra pakarèi, peka na,
“Ira ii! Cee ka dhu mai ne?”
11 Dhèu ae se dhaa, aku rèngu
na, “Nèngu ne, Dhèu nèti lii pad-
hai Ama Lamatua. Ngara Na
Yesus, dhèu Nasaret, nèti propensi
Galilea.”

Lamatua Yesus babège eele dhèu dhu pahia-pahèli ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i

(Markus 11:15-19, Lukas 19:45-48, Yohanis 2:13-22)

12 Ka Yesus si lasi taruu asa d'ara
Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i
Ama Lamatua. Ètu madha Èmu
Manèngi-Mangaj'i ne, dhèu tao
nuka sèmi pasa, ho pahia-pahèli
koro j'aha dhu dhèu tema pake j'aj'i
mèdha korban lod'o sabaj'a. Ropa
ladhe nèdhi sèmi èèna, hèia Yesus
babèga eele si nèti era èèna. Na lege
eele mei-mei dhu ra pake pasilu doi,
aa Na paguri eele bagu-bagu dhu ra
pake pahia manu-bhui.
13 Hèia Yesus peka dènge dhèu
se'e, aku Nèngu na, “Dhèu rèti lii
padhai Lamatua dhu suri tèke le,
peka na,

‘Ja'a patitu Èmu ne,
sèna ka dhèu mai manèngi-
mangaj'i ètu ne'e.’

Dad'èi Lamatua sèmi èèna ka, te
ngaa miu tao Èmu ne, nuka sèmi era
kaboko dhèu parapo!”✡
14 Èle, ka dhèu bèdhu dènge
dhèu karuku mai sa Yesus ètu Èmu
Sabaj'a Ama Lamatua. Ka Na puri-
pa'èle aa'i si.
15 Ètu era ne'e, abhu kahèi kètu
agama Yahudi dènge mese agama
sèra. Ropa rèdhi Yesus tao tadha
malaa, hèia ra ka'uu-kamuki. Risi-
risi hari, ropa ra tadèngi ana-ana
pa'oo palere-lere ètu d'ara Èmu Ka-
pua Manèngi-Mangaj'i ne, dhu peka
na,

“*Hosana!* Ji'i koa-kio Ama
Lamatua!
Lula ana-èpu dhèu aae Daud
mai le!”

16 Ka kètu kapai se lii dènge Yesus,
aku rèngu na, “Eeh! Èu tadèngi lii
padhai lii ana-ana se? Èèna lèke
boe!”
Te ngaa Yesus b'ala si, na, “Oo,
Ja'a tadèngi. Te, nga tao? Miu baca
mèdhi mèka ètu d'ara Sasuri Mola-
Mèci Ama Lamatua lula-nèti ana-
ana dhu koa-kio Ama Lamatua, do?
Te ètu d'ara sasuri èèna dhu suri, na,
‘Ama Lamatua dhu sadia nare le,
ana rara iisi hiu, dènge ana-
ana iiki,
ho koa-kio Ne.’ ”✡
17 Hèia Yesus si tèke eele kota ne,
lasi j'unu asa rae Betania.

Lamatua Yesus dhoo aj'u ca kapua ho hua ia ka

(Markus 11:12-14,20-24)

18 Asa bèli mad'ae aae na, Yesus
si lèpa hari asa kota Yerusalem. Te
ngaa ètu talora j'ara, Nèngu man-
ganga le.
19 Na ladhe nèdhi aj'u ca kapua
buli sebhe j'ara dhu dhèu tema ra'a
hua na.* De la'e ka padètu-dètu
dènge aj'u ne'e, ho neo ladhe sèku
dhu hua le, do dhae. Te ngaa ropa
d'ai kapua aaj'u ne, Na nèdhi boe
hua cue sa, lula rèu heka sub'u mai
kèna. Hèia Na peka mi aj'u ne, aku
Nèngu na, “Lula èu hia boe Ja'a hua
cue sa, de èèna na èu hua heka!”
Ropa Na lii nare sèmi èèna, hèia aj'u
ne mango dènge ka.
20 Ropa ana madhutu Na ladhe
rèdhi j'ara ne, hèia ra malaa. Ka ra
karèi, peka na, “Tasamia ka aj'u ne
mango?”
21 Hèia Yesus dhaa, na, “Nanene
paie-iie! Ladhe miu lèka tare'a-
re'a Lamatua, aa dènge boe d'ara

✡ **21:13** Yesaya 56:7, Yermia 7:11 ✡ **21:16** Lii Sod'a Koa-Kio 8:3 * **21:19** Lii Idhonesia peka na, ‘pohon ara’ nèti Yunani συκῆ *(sukei)*. Te ngaa ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua paj'uj'u aj'u dhu dhèu biasa sèle, dènge ra'a hua na. Ètu Idhonesia re bèka dhimu, dhèu ra'a boe hua ‘aj'u ara’. De ‘aj'u ara’ ètu Sasuri Ama Lamatua, sama boe dènge aj'u ara èdhi.

kajari, miu kahèi bisa tao sama sèmi dhu Ja'a tao ne. Miu bisa tao risi hari nèti ne'e. Sèmi: miu bisa paredha ledhe pidha asa d'ara dhasi la'e. Tatu Ama Lamatua pidha eele kahèi ledhe ne nèti era na, sad'i miu parcaya Nèngu tare'a-re'a!✡

22 Te aa'i-aa'i dhu miu manèngi nèti Ama Lamatua, èèna na miu abhu, sad'i miu parcaya Ne tare'a-re'a."

Kètu agama sèra karèi Lamatua Yesus abhu hak nèti mia (Markus 11:27-33, Lukas 20:1-8)

23 D'ai Yerusalem, Yesus si maso hari asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ropa Nèngu aj'a dhèu madha j'ara Ama Lamatua, hèia kètu agama Yahudi, mese agama sèra, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a, mai karèi Yesus, na, "Med'a na, cee ka dhu pua Èu tao maruru ètu era ne'e ne? Cee ka dhu hia Èu hak?"

24 Te ngaa Yesus dhu ne'a, na, dhèu se dhu neo pamanahu Ne. Hèia Na b'ala, aku Nèngu na, "Ja'a neo karèi miu kahèi. Miu dhaa uuru ku, heka Ja'a dhaa miu kèna.

25 Lii karèi Ja'a sèmi ne'e ka: miu aa'i-aa'i mi tadhe Yohanis tuka sarani, si? Cee ka dhu hia ne hak, ho sarani dhèu? Ama Lamatua do, dhèu rai-haha?"

Ka ra papeka isi-aanga ra, aku rèngu na, "Waa! Nara le èdhi, nga! Ladhe èdhi dhaa, peka na, 'Ama Lamatua ka dhu hia hak', pe Na b'ala èdhi, peka na, 'Ladhe sèmi èèna, nga tao ka miu parcaya boe Yohanis!'

26 Te ngaa ladhe èdhi dhaa na, 'Dhèu rai-haha ka dhu hia hak', mage dhoka dhèu aa'i-aa'i patao dènge èdhi. Lula rèngu parcaya, na, Yohanis ne, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua."

27 Nèti èèna ka, ra dhaa peka na, "Ji'i nge'a boe."

Hèia Yesus b'ala si, aku Nèngu na, "Ladhe sèmi èèna, Ja'a parluu boe peka na, cee ka dhu hia Ja'a hak."

Lii pakasame lula-nèti ama dènge ana mone dhèu dua

28 Yesus padhai lii taruu dènge kètu kapai sèra, aku Nèngu na, "Miu pangee sèku dènge lii lolo ne. Abhu ca dhèu ama, dènge ana mone na dhèu dua. Na peka dènge ana uuru èèna, 'Ana, deo ne'e èu lamu sab'a asa d'ara oka.'

29 Te ngaa ana ne dhaa, aku nèngu na, 'Eeh! Ja'a laku boe.' Te ngaa nèbhu boe ka, na manyasa, ka la'e.†

30 Ka ama ra pua ana limuri, peka na, 'Deo ne'e, èu lamu sab'a asa d'ara oka.'

Ka ana ne dhaa, aku nèngu na, 'Be'a, ama! Pe ja'a laku.' Te ngaa te'a boe na, nèngu dhu la'e boe."

31 Ropa lole nare, hèia Yesus karèi dhèu se'e, peka na, "Ja'a neo karèi sèmi ne'e: nèti ana dhèu dua se, mia ka dhu tao madhutu lii paredha ama ra?"

Hèia ra dhaa, aku rèngu na, "Ana uuru!"

Ka Na peka, aku Nèngu na, "Oo. Te ngaa nanene paie, te Ja'a peka dhu lèke kèna. Te dhèu dhu miu cap, na, dhèu dhu laku-laku boe, sama sèmi dhèu roro bea, dènge bhèni kajeo, bèli-camèd'a rèngu se'e ka dhu j'aj'i uuru dhèu unu Ama Lamatua, nèti miu. Te miu dhoka sad'i dhaa di, peka na, 'oo' mi Ama Lamatua, te ngaa tao boe madhutu dad'èi Na.

32 Uru èèna, Yohanis tuka sarani, aj'a le miu j'ara tasamia, sèna ka miu bisa mamuri mola. Te ngaa miu parcaya boe ne. Aa te ngaa ropa dhèu laku-laku boe sèra, nanene lii a'aj'a nèti Yohanis, rèngu tèke eele sasala ra, sèna ka tao madhutu a'aj'a èèna. Miu dhu me'a le. Te ngaa miu loe boe nèti ad'u-ue sasala-sasigo, ho madhutu dad'èi Ama Lamatua."✡

✡ **21:21** Mateos 17:20, 1 Korintus 13:2 † **21:29** Alkitab lii Idhonesia TB1 madhutu boe sasuri lii Yunani dhu uru tèka aa dhu be'a risi ètu ne'e. ✡ **21:32** Lukas 3:12, 7:29-30

Lamatua Yesus tao lii pakasame lula-nèti dhèu bhelu dhu seb'a oka anggor
(Markus 12:1-12, Lukas 20:9-19)

33 Yesus lole nare, ka Na lolo hari
lii pakasame èci, aku Nèngu na,
“Abhu ca dhèu lamatua rai dhu la'e
tao oka, ho sèle anggor ètu dedha
rai na ca kasib'i. Ka na tao tedhe rai
reo. Aa na tao bak cue era pacèli
èi anggor. Dhèu ne patitu kahèi era
madhenge dhu dedha aae èci. Èle,
ka na hia oka ne mi dhèu seb'a, sèna
ka d'ai hèru puu-g'ètu, ra pabagi èi
anggor. Hèia la'e ka asa rai kaj'èu.✡
34 Ropa d'ai hèru puu-g'ètu,
lamatua oka ne pua dhèu sab'a na,
lasi asa dhèu seb'a se, sèna ka rare
pala nèngu.
35 Te ngaa dhèu seb'a oka se'e,
pusi-pahae boe dènge dhèu-dhèu
sab'a nèti lamatua oka ne. Abhu
dhu lèke game, abhu dhu ra pa-
madhe, aa abhu dhu lèke pèci
dènge hadhu.
36 Ka lamatua oka ne pua hari
dhèu sab'a na canau, ae risi nèti
dhèu sab'a dhu lasi uuru sèra. Te
ngaa dhèu seb'a oka se tao hari
bhabhelu sèmi èèna kahèi mi dhèu
sab'a se aa'i-aa'i ra.
37 Nèbhu-nèbhu ka lamatua oka
ne, pua ana d'èlu na la'e. Na pangee,
na, ‘Ladhe ja'a pua ana d'èlu ja'a
la'e, tatu ra sèmi na dènge be'a, aa
ra pakab'ua ne kahèi.’
38 Te ngaa ropa dhèu seb'a se
ladhe rèdhi ana ne, hèia ra papeka,
‘Wee, mi laladhe ku laa! Te mone
heka nèi hia ana d'èlu na mai.
Nèngu ne'e ka dhu bèli-camèd'a,
unu aa'i mèdha-panyau mone heka
ne. De ta pamadhe ne, sèna ka èdhi
unu oka ne.’
39 Hèia kèpe rare ana ne, ka ra
nuni asa li'u oka, hèia ra pamadhe
ne.”
40 Ka Yesus pa'èle lii lolo Na, ka
Na karèi dhèu se'e, aku Nèngu na,
“Ja'a neo karèi miu sèmi ne'e: ladhe
lamatua oka ne lèpa mai, madhutu
ngangee miu, na tao dhèu seb'a oka
se tasa mera mia?”
41 Hèia kètu kapai Yahudi sèra
dhaa, peka na, “Tatu na pamadhe
dhèu bhelu se aa'i-aa'i. Èle, na hia
hari dhèu leo seb'a oka ne, dhu èèna
na pabagi dènge be'a, ropa d'ai hèru
puu-g'ètu.”
42 Ka Yesus peka dènge ra, aku
Nèngu na, “Ele boe miu se baca
mèdhi boe, ngaa dhu suri tèke
ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua, dhu peka na,
‘Abhu hadhu cue dhu tuka hadhu
core eele,
te ngaa limuri ne, j'aj'i le hadhu
era padhèdi èmu!
Ama Lamatua mesa Na ka dhu kab-
hili nare, aa Na pamadhèdi
hadhu ne.
Nèti èèna ka, èdhi ladhe na be'a
titu kèna!’”✡
43 Èle èèna ka, Yesus tuhu hari lii
padhai Na, peka na, “De miu sanèd'e
paie-iie. Uru èèna, Ama Lamatua
hag'e nare èdhi dhèu Yahudi se,
ho j'aj'i dhèu unu Na. Te ngaa,
lula miu pusi-pahae boe Ja'a, èèna
na Lamatua pili nare dhèu leo rai
kara. Te dhèu dhu mamuri madhutu
dad'èi Na, dhu nia j'aj'i dhèu unu
Na.
44 [Ja'a peka paled'a-led'a dènge
miu. Ja'a ka, hadhu padhèdi èèna.
Dhèu dhu bèbhe lèke hadhu ne,
èèna na nèngu laho kao-kao. Aa
ladhe hadhu ne bèbhe lèke dhèu,
èèna na dhèu ne laho kao-kao.]”‡
45 Ropa kètu kapai Yahudi dènge
dhèu Parisi tadèngi lii padhai Yesus,
hèia re'a, na, lii ne padhèto dènge
rèngu. Rèngu se ca ropa dènge
dhèu seb'a oka anggor, aa dènge
tuka dhu core eele hadhu era
padhèdi èmu.
46 De ra nasa titu kèna. Ka rèngu
mulai tenge j'ara ho kèpe Ne. Te
ngaa rèngu madha'u dènge dhèu
ae, dhu peka na Yesus ne, Dhèu nèti
lii padhai Ama Lamatua. Nèti èèna
ka, rèngu bani boe tao ngaa-ngaa mi
dedha Nèngu.

✡ **21:33** Yesaya 5:1-2 ✡ **21:42** Lii Sod'a Koa-Kio 118:22-23 ‡ **21:44** Sasuri lii Yunani cahag'e suri boe ayat 44 ne'e.

22

Lamatua Yesus hia lii upama lula-nèti dhèu dhu ro'o boe lasi pesta kab'i (Lukas 14:15-24)

1 Ka Yesus padhai lii hari dènge rèngu pake lii upama, aku Nèngu na,
2 “Paredha Ama Lamatua èèna, nuka sèmi dhèu aae ca dhèu dhu tao pesta kab'i ana mone na.
3 Ropa dhèu pananasu rare, hèia na pua dhèu sab'a na, sèna ka lasi peka dhèu-dhèu dhu abhu nèru, ra peka na, ‘Mai ka, te d'ai tadha ta'a-tinu kèna.’ Te ngaa dhèu dhu abhu nèru se ro'o boe mai.
4 Hèia dhèu sab'a se lèpa, lasi peka dènge dhèu aae. Ropa na tadèngi, hèia dhèu aae pua dhèu sab'a na dhu leo hari, aku nèngu na, ‘Lami peka hari dènge dhèu sèra ho mai ka, te pesta neo mulai kèna. Ja'a para sapi, ka pananasu kore le dhu be'a titu kèna. Peka si mai ka, ra'a-rinu, te aa'i-aa'i tesa le.’
5 Dhèu sab'a se lasi peka sèmi dhu dhèu aae moa èèna. Te ngaa dhèu dhu lèke nèru se, pusi-pahae boe. Abhu dhu lasi ladhe oka ra, abhu dhu lasi era sasab'a ra,
6 aa cahag'e hari ra kèpe rare dhèu sab'a se nèti dhèu aae ne, ho ra game toke madhe.
7 Ropa na tadèngi, hèia dhèu aae nasa bia. Ka na paredha sordad'u na, lasi pamadhe aa'i dhèu-dhèu dhu pamadhe dhèu sab'a na sèra. Hèia sordad'u se tunu pakèpu-ladhu ai kota ne toke mera dènge rai.
8 Èle, ka dhèu aae paroa nare dhèu sab'a dhu leo sèra, ka na peka, ‘Pesta kab'i ne tesa aa'i le, te ngaa dhèu-dhèu dhu ja'a nèru, nia boe madhèdi ètu d'ara pesta ja'a.
9 De lami ka asa j'ara oka-hoo, sèna ka nèru cee dhu sad'i miu paraga.’
10 Ka dhèu sab'a se lasi asa j'ara oka-hoo. Hèia rèti mai dhèu ae-ae dhu ra paraga ètu j'ara, sèna ka ra'a-rinu ètu pesta kab'i ne. Dhèu se'e, nuka dhèu dhu be'a dènge dhèu dhu bhelu-katub'a, mai papènu ètu era kakab'i ne.
11 Ka dhèu aae la'e asa era pesta ne ladhe palème tamu sèra. Hèia ladhe nèdhi tamu ca dhèu dhu pake boe mèdha-papake pesta.*
12 Ka dhèu aae karèi ne, peka na, ‘Hee, angalai! Èu nga tao ka mai asa ne'e pake boe mèdha-papake pesta?’ Te ngaa dhèu ne loo-loo sène.
13 Hèia dhèu aae paredha dhèu-dhèu sab'a na, aku nèngu na, ‘Uj'u haga dènge ai dhèu ne'e ne, ho core ne asa li'u la'e. Hud'i laa na tangi dènge abhu j'èra ètu era dhu maroga kiu-kiu nèi.’✡
14 Sèmi èèna kahèi, Ama Lamatua paroa dhèu ae, te ngaa dhodhoka dhu ciki di dhu kabhili nare j'aj'i dhèu unu Na.”

Lamatua Yesus padhai lii lula-nèti j'ara b'ae bea mi dhèu paredha (Markus 12:13-17, Lukas 20:20-26)

15 Ropa tadèngi rare lii padhai Yesus, hèia dhèu-dhèu Parisi rare lii èci ho neo pamanahu aa galaa Ne.
16 Ka dhèu se pua dhèu rèngu palere-lere dènge dhèu-dhèu nèti partei politik Herodes, sèna ka lasi pakarèi dènge Yesus. Dhèu se koa-kad'iri Yesus, peka na, “Ama Mese! Ji'i nge'a d'ara Ama mola. Ama dhu me'a boe kapod'e-kabèli, aa dhu ladhe boe rèhu dhèu. Ama dhu tema aj'a-nori Lii Holo-Nori Ama Lamatua dènge boe koe-kapengo.
17 Mamai ji'i ne, neo karèi j'ara èci. Madhutu atora agama Yahudi, èdhi bisa b'ae bea mi dhèu aae kapai Roma, do aad'o?”
18 Te ngaa Yesus ne'a mema, na, rèngu neo madulu d'ara Na, sèna ka Nèngu padhai lii lab'a dhèu paredha Roma. Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu

* **22:11** Dhèu d'èlu-mèu cahag'e peka na, dhèu aae ne, sadia mèdha-papake pesta hia dhèu sèra dhu mai nèti mia-mia. Te ngaa dhèu èci ne'e, no'o boe pake mèdha-papake èèna. Dènge j'ara sèmi ne'e, nèngu pahahe dhèu aae dènge ana na. ✡ **22:13** Mateos 8:12, 25:30, Lukas 13:28

na, “Miu mema dhèu ho'a tema! Tasamia ka miu neo pamanahu Ja'a dènge j'ara ne'e?
19 Pad'elo sèku Ja'a doi iia cue, dhu dhèu pake ho b'ae bea!” Hèia ra pad'elo doi iia ne mi Yesus.
20 Ka Na karèi si, “Ne'e ne, rèhu cee? Aa ne'e ne, ngara cee?”
21 Ra dhaa, aku rèngu na, “Èèna keser, dhèu aae kapai paredha Roma.”
Hèia Yesus peka dènge ra, na, “Ladhe sèmi èèna hia la mi dhèu paredha ngaa dhu j'aj'i hak dhèu paredha. Aa hia la mi Ama Lamatua ngaa dhu j'aj'i hak Ama Lamatua.”
22 Ropa ra tadèngi hèia rèngu aa'i-aa'i malaa, lula ngaa dhu Na peka sèra lèke tare'a-re'a. Nèti èèna ka, rèngu bisa boe abhu j'ara ho pamanahu Yesus. Hèia lasi ka tèke eele Yesus.

Lamatua Yesus aj'a lula-nèti dhèu madhe mamuri hari; aa dhèu paleo èmu ètu sorga, do aad'o?
(Markus 12:18-27, Lukas 20:27-40)

23 Ètu era ne'e, abhu kahèi dhèu nèti partei Saduki. Dhèu se'e ka dhu aj'a, peka na, dhèu madhe bisa heka mamuri. Lod'o èèna, dhèu se'e kahèi dhu tenge j'ara ho pamanahu Yesus. Nèti èèna ka, rèngu mai pakarèi dènge Ne, peka na,✡
24 “Ama Mese! Musa dhu suri tèke le atora hia ji'i, dhu peka na: ladhe dhèu mone ca dhèu madhe tèke eele dhèu èmu na dhu dènge boe ana, na, ari nèti dhèu mone ne, hud'i leo nare hari bhèni balu ne, sèna ka abhu kolo gati madha a'a na.✡
25 Mema uru èèna Musa aj'a sèmi èèna ka. Te ngaa ji'i neo karèi sèmi ne'e: abhu ana mone dhèu pidhu dhu pa'a'ari. Ana partama leo-èmu, te ngaa madhe dènge boe kolo. Hèia ari na leo nare bhèni balu ne.
26 Nèbhu boe ka, na madhe, dènge boe ana kahèi. Sèmi èèna kahèi dènge ari ka tèlu na; nèngu madhèdi kahèi dènge bhèni balu ne, te ngaa madhe kahèi dènge boe ana. Sèmi èèna ka toke ari na dhu limuri tèka, madhe kahèi.
27 Ka bhèni balu ne madhe.
28 De dhu ji'i neo karèi, sèmi ne'e ne: bhèni balu ne dhu leo nèdhi dènge mone dhèu pidhu se. Bèli-camèd'a lod'o èle rai-haha ne, ropa Ama Lamatua pamamuri hari dhèu madhe sèra, na, bhèni ne j'aj'i mi dhèu èmu cee?”
29 Èle èèna ka, Yesus b'ala si, peka na, “Ladhe lii pakarèi miu sèmi èèna, miu se sala kapai le! Te miu se me'a mere boe isi sasuri Ama Lamatua. Aa me'a boe kahèi koasa Na dhu kapai aae èèna.
30 Dhu lèke ka sèmi ne'e! Pe Ama Lamatua pamamuri hari dhèu nèti mamadhe ra, rèngu se paleo heka èmu, sama sèmi ana pajuu Na ètu sorga dhu leo boe èmu.
31 Aa Ja'a neo peka kahèi, lula-nèti dhèu madhe bisa mamuri hari, do aad'o. Ètu d'ara sasuri Musa, dhu lole na, aj'u iiki ca kapua dhu ai na'e te ngaa kèpu boe. Nèti lii lolo ne, èdhi bisa te'a, na, dhèu madhe bisa mamuri hari. Te ètu d'ara sasuri èèna, Ama Lamatua peka dènge Musa, na,
32 ‘Ja'a ne Ama Lamatua nèti bèi-baki èu.
Nuka Abraham, Isak dènge Yakob.
Rèngu aa'i-aa'i ra pahaha iisi era mi Ja'a toke d'ai sange ne'e ne.’
De èdhi te'a, na, lod'o Ama Lamatua peka sèmi èèna, baki èdhi se dhu madhe nèbhu le. Te ngaa Ama Lamatua peka na, Nèngu j'aj'i Lamatua rèngu era. Nèti èèna ka, èdhi dhu te'a na, samanga rèngu dhu mamuri era, masi ka rèngu dhu madhe nèbhu le. De masi ka madhe, te ngaa ra mamuri hari. Te dhodhoka dhèu mamuri di, dhu pahaha iisi mi Ama Lamatua, dhèu dhu madhe, aad'o, si?!”✡
33 Ropa ra tadèngi rare lii padhai Yesus ne, hèia dhèu Saduki se re'a

✡ **22:23** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 23:8 ✡ **22:24** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 25:5 ✡ **22:32** Kalua nèti Masir 3:6

heka b'ala. Te ngaa dhèu ae se malaa-maloha, ka ra papeka na, “Ira ii! Lii padhai Dhèu ne'e ne be'a seli eele, nga!”

Lamatua Yesus aj'a lula-nèti paredha dhu kapai risi
(Markus 12:28-34, Lukas 10:25-28)

34 Ropa dhèu Parisi tadèngi, na, Yesus segi le dhèu Saduki, hèia ra pakaboko ho lasi pakarèi dènge Ne.
35 Nèti rèngu se, abhu ca dhèu dhu d'èlu-mèu j'ara-j'ara agama, la'e pakarèi dènge Yesus, aku nèngu na,
36 “Ama Mese! Ja'a neo karèi sèmi ne'e ka: atora nèti ad'a dènge agama èdhi, ae d'ai seli. Paredha aa'i-aa'i dhu nèti Musa, mia ka dhu dedha risi?”
37 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Paredha dhu dedha risi ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua suri, peka na:

‘Ama Lamatua èèna, tare'a Lamatua miu.
De miu se hud'i sue *risi* Ne nèti ngaa aa'i-aa'i.
Nèti èèna ka, miu hud'i sanao-maena taruu mi Nèngu,
tadhe paie Ne,
dènge sab'a pa'èra ho madhutu dad'èi Na.’✡

38 Ne'e ne ka, paredha dhu dedha dènge kapai risi!
39 Aa abhu paredha ka dua dhu peka na:

‘Èu hud'i sue ku dhèu leo, nuka sèmi èu sue ngi'u èu mesa mu.’✡

40 Dua paredha se, nuka kapua nèti atora Musa dènge lii aj'a-nori aa'i-aa'i ra nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua. Dhèu tatu boe madhutu paredha leo, ladhe nèngu madhutu uuru boe dua paredha dhu dedha risi se.”✡

Kristus, mema tare'a ana-èpu dhèu aae Daud, te ngaa Nèngu Lamatua nèti dhèu aae Daud kahèi
(Markus 12:35-37, Lukas 20:41-44)

41 Ropa dhèu Parisi dhu pakaboko era ètu èèna, ka Yesus karèi si, peka na,
42 “Karèi nèti uru ka, Ama Lamatua dhu padhadha tèke le, ho pua Kristus mai, sèna ka hia mamuri mi dhèu unu Na. De madhutu a'abhu miu, na, Kristus èèna ana-èpu cee?”

Hèia ra dhaa peka na, “Nèngu èèna, ana-èpu nèti dhèu aae Daud.”
43 Yesus lii hari, aku Nèngu na, “Ladhe sèmi èèna, nga tao ka Roh Mola-Mèci èèna peka dènge dhèu aae Daud, na, nèngu paroa Kristus, ‘Lamatua’? Te Daud suri tèke na,
44 ‘Ama Lamatua peka mema le dènge lamatua ja'a, na,
“Mai ho madhèdi ètu era hua iia ne, ètu baboa g'ana Ja'a.
Te bèli-camèd'a Ja'a tao musu-musu èu sèra, pahaha iisi mi èu.’ ”✡

45 De nèti lii ne'e ne, èdhi te'a, na, dhèu aae Daud mesa na paroa Kristus ne, ‘Lamatua’. De ladhe dhèu peka na, Kristus dhoka ana-èpu Daud di, èèna dhae d'ai mèka. Lula Nèngu Lamatua nèti dhèu aae Daud kahèi!”
46 Ropa ra tadèngi lii padhai Yesus, dhèu Parisi se nuka sèmi dhèu goa sa, te ca dhèu sa bisa boe dhaa lii Yesus. Nèti èèna ka, nèti lod'o èèna, rèngu bani heka tenge j'ara ho pakarèi Ne.

23

Lamatua Yesus pasanèd'e, sèna ka baku pamud'e dènge mese agama aa dhèu Parisi sèra
(Markus 12:38-39, Lukas 11:43,46, 20:45-46)

1 Èle èèna ka, Yesus aj'a ana madhutu Na dènge dhèu ae leo dhu palere dènge rèngu.
2 Na peka dènge ra, aku Nèngu na, “Mese agama dènge dhèu Parisi sèra abhu hak ho aj'a-nori atora Musa mi dhèu.

✡ **22:37** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:5 ✡ **22:39** Atora nèti Ama-ama Agama 19:18 ✡ **22:40** Lukas 10:25-28 ✡ **22:44** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1

3 Nèti èèna ka, miu hud'i nanene
si, aa tao madhutu lii a'aj'a ra. Te
ngaa mage mi madhutu ngaa dhu
ra ad'u-ue, lula rèngu mesa ra mad-
hutu boe lii a'aj'a rèngu sèra.
4 Rèngu laka-seti dhèu sèna ka
madhutu atora agama ra dhu pabia
dhèu. Te ngaa rèngu mesa ra ro'o
boe soru-bara dhèu, sèna ka mad-
hutu atora sèra.
5 Aa'i-aa'i dhu ra ad'u-ue sèra,
sèna ka dhèu koa-kad'iri si. Nuka
sèmi: ètu katanga rèi ra, dhu èki
dènge mèdha èci dhu suri Lii Holo-
Nori Ama Lamatua, aa ètu lele aai
ra kahèi. Te ngaa rèngu tao parisi
hari, sèna ka dhèu padedha si, peka
na, ‘Ira ii! Dhèu se, dhèu mola!’✡

6 Ladhe rèngu maso asa d'ara èmu
gareja, do, d'ara pesta rèngu d'èi
tenge era dhu be'a risi, sèna ka dhèu
ae ladhe rèdhi si.
7 Ladhe lasi asa d'ara pasa, rèngu
d'èi dhèu pakab'ua si. Ra tenge j'ara,
sèna ka dhèu pahaha iisi mi rèngu,
aa d'èi dhèu paroa ra, ‘Ama mese,
dhu hua iia.’
8 Te ngaa miu baku madhutu j'ara
rèngu se'e! Dhèu baku paroa miu
‘ama mese’, lula Mese miu dhoka ca
dhèu di. Aa miu aa'i-aa'i mi se'e,
pa'a'ari.
9 Mage j'oka padedha dhèu ètu rai-
haha ne, peka na, ‘ama’, lula Ama
miu ètu sorga dhoka èci di.
10 Dhèu baku paroa miu kahèi,
‘lamatua’, lula Ama Lamatua miu
dhodhoka èci di, nuka Ja'a ne, dhu
Ama Lamatua pajaji mema karèi
nèti uru ka.
11 Nèti èèna ka, Ja'a pasanèd'e
mema miu, mage padedha iisi mi,
nuka sèmi dhèu dhu d'èi dhoka
dhèu pakab'ua ra. Nèti miu se, cee
ka dhu neo j'aj'i dhèu kapai, nèngu
hud'i j'aj'i ku nuka sèmi ènu, sèna
ka lalau-lalo'o dhèu leo.✡
12 Te dhèu dhu pamone-pabhèni,
èèna na Lamatua pamanahu ne. Te
ngaa dhèu dhu pahaha iisi nuka
sèmi ana iiki, bèli-camèd'a Lamatua
ded'e padedha ne.”✡

Lamatua Yesus pasanèd'e kètu agama sèra, lula rèngu padhai lii leo, tao leo
(Markus 12:40, Lukas 11:39-42,44,47-52, 20:47)

13 Ka Yesus tuhu hari lii padhai
Na, aku Nèngu na, “Hee, miu mese
agama dènge dhèu Parisi se! Miu
mema dhèu dhu padhai lii leo, tao
leo! Bèli-camèd'a miu dui mere
pala miu, lula miu mo'o boe parcaya
Ja'a, nuka Dhèu dhu Ama Lamatua
pamoa tèke pua mai. Aa dhu bhelu
risi hari, miu bhabhae dhèu neo mai
asa d'ara rai paredha Ama Lamatua,
sèna ka ra baku parcaya Ja'a.
14 [Hee, miu mese-mese agama
dènge dhèu-dhèu Parisi! Mema
miu dhèu dhu padhai lii leo, tao
leo! Bèli-camèd'a miu pasae mere
mamadhe-mamopo, lula miu d'èi
kapod'e-kabèli bhèni balu, sèna ka
parame mere èmu ra. Te ngaa
ètu madha dhèu ae, miu pa'abhe
bhabhelu miu, dènge j'ara sabaj'a
panèbhu-nèbhu, ho dhèu peka na,
miu dhèu d'ara mola. Te ngaa èèna
na, Ama Lamatua hia huku dhu bia
risi mi miu.]*
15 Hee, miu mese agama dènge
dhèu Parisi sèra! Mema miu dhèu
dhu padhai leo, tao leo! Bèli-
camèd'a miu pasae mere mamadhe-
mamopo, lula miu lami asa mia
èèna ka, palème lèu, do, ca'e-puru
ledhe, neo tenge dhoka ca dhèu di,
sèna ka maso partei agama miu.
Te ngaa ropa na maso, miu ad'u-ue
mamuri na asa bhelu risi, toke na
abhu hahuku dhu babia na, dua hari
risi nèti miu ètu d'ara naraka.
16 Wee! D'ara miu dhu bèdhu
le. Nga tao ka limuri ne miu neo
pad'elo j'ara hia dhèu leo? Pe miu
abhu mamadhe-mamopo, lula miu
aj'a leli, peka na, ‘Ladhe dhèu pajaji

✡ **23:5** Mateos 6:1, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:8, Sensus 15:38 ✡ **23:11** Mateos 20:26-27, Markus 9:35, 10:43-44, Lukas 22:26 ✡ **23:12** Lukas 14:11, 18:14 * **23:14** Ayat 14 ne aad'o ètu d'ara sasuri lii Yunani uru-uru sèra.

pake soo-subha dhu ale Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, na, dhèu ne pa'èki boe dènge lii pajaji na èèna. Te ngaa ladhe na pajaji pake subha dènge ale mèdha hualaa èlu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, na, nèngu heka pa'èki dènge lii pajaji na.'
17 Miu goa kabao! Miu pangee na, Ama Lamatua pakab'ua risi mèdha hualaa sèra nèti Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Na, do? Aad'o! Te Èmu ne'e ka dhu tao mèdha sèra j'aj'i mola-mèci!
18 Miu se aj'a ore-leli kahèi, peka na, 'Ladhe dhèu pajaji pake subha ale mei korban dhu èlu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, dhèu ne pa'èki boe dènge lii pajaji na. Te ngaa ladhe na pajaji pake subha aa ale mèdha èlu dedha mei korban, na, dhèu ne heka pa'èki dènge lii pajaji na kèna.'
19 Miu mema bèdhu tare'a-re'a. Tatu mei korban ne, kab'ua risi nèti mèdha èlu dedha mei èèna. Te mei èèna ka dhu tao mèdha korban rèngu j'aj'i mola-mèci mi Ama Lamatua.
20 Nèti èèna ka, ladhe dhèu subha ale mei korban ne, na, be'a risi ale mei dènge aa'i-aa'i dhu èlu dedha mei èèna.
21 Aa ladhe dhèu subha ale Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, na, be'a risi ale kahèi Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i dènge kolongara Ama Lamatua. Te Nèngu ka dhu pea èlu talora aae na.
22 Aa ladhe dhèu subha ale sorga, na, èèna èci èèna ka dènge nèngu ale kadera paredha Ama Lamatua, palere-lere dènge kolongara Na, te Nèngu ka dhu madhèdi nèd'u paredha èlu èèna.✡
23 Hee, miu mese agama dènge dhèu Parisi sèra! Mema miu dhèu dhu padhai leo, tao leo! Pe miu abhu mamadhe-mamopo, lula miu d'èlu-mèu titu kèna pa'iga capala nèti canguru pala dhu miu hia Lamatua. Miu pa'iga aa'i mèu-mèu, toke bubhu nèti d'ara oka, èci sa tèke eele boe. Miu ige toke lutusela nuka sèmi, rèu d'are, ka'unyi, dènge lasona. Te ngaa miu pabhèlu eele atora dhu kab'ua risi nèti Ama Lamatua! Te mamuri miu mola boe. Miu sue boe dhèu dhu unu aad'o. Aa mamuri miu madhutu boe dad'èi Lamatua. Be'a risi miu tao madhutu aa'i dhu pakarej'e d'ara Lamatua, heka mi pa'ige kèna bubhu-bubhu dhu lutu sèra, dhu miu neo hia mi Lamatua.✡
24 D'ara miu bèdhu, te ngaa tasamia ka neo era paj'uj'u j'ara hia dhèu leo? Miu tao atora toke lutu, ho pua dhèu madhutu, te ngaa atora dhu kab'ua risi nèti Ama Lamatua, miu mesa mi pusi-pahae boe. Nuka sèmi miu sule eele kikidui dhu ana iiki-iiki nèti èi dhu miu minu, te ngaa badha aae sèmi kabao, miu dhèle kateme!
25 Hee, miu mese agama dènge dhèu Parisi sèra! Mema miu dhèu dhu padhai leo, tao leo! Pe miu abhu mamadhe-mamopo, lula miu rase pega-mago toke mèu kale'e, te ngaa dhoka re li'u di. Masi ka re d'ara na dhu kaj'alu titu kèna nèti mana'u miu dènge dèu ngara miu. Mamuri miu sèmi èèna kahèi.
26 Wee, dhèu Parisi dhu bèdhu, ee! Rase uuru ku re d'ara pega-mago miu sèra! Dènge sèmi èèna, re li'u na j'aj'i mèu kahèi!
27 Wee, miu mese agama dènge dhèu Parisi sèra! Mema miu dhèu dhu padhai leo, tao leo! Pe miu abhu mamadhe-mamopo, lula miu ca ropa dènge ro'a dhèu madhe dhu lame dènge èi dama pudhi. Dhèu ladhe re li'u na, be'a titu kèna. Te ngaa èlu d'ara, pènu dènge rui dhèu madhe, aa dhu hèu oone-oone.✡
28 Miu èci èèna ka! Miu d'èi tao iisi mi sèmi dhèu dhu mola-mèci. Nèti li'u dhèu rèdhi, na, miu nuka sèmi dhèu d'ara mola. Te ngaa èlu d'ara, miu cakaraa dhèu bhelukatub'a. Te miu padhai lii leo, tao

✡ **23:22** Yesaya 66:1, Mateos 5:34 ✡ **23:23** Atora nèti Ama-ama Agama 27:30 ✡ **23:27** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 23:3

leo, aa pabhèlu eele paredha Ama Lamatua sèra.

29 Hee, miu mese agama dènge dhèu Parisi sèra! Mema miu dhèu dhu padhai leo, tao leo! Pe miu abhu mamadhe-mamopo! Miu pakapai ro'a nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua, aa dule pabe'a-be'a ro'a dhèu d'ara be'a.
30 Te ngaa miu peka na, ‘Sèmi ji'i se mamuri tèu èci èèna ka dènge bèi-baki ji'i, tatu ji'i madhutu boe pamadhe dhèu dhu rèti lii padhai Ama Lamatua sèra.’
31 Dènge j'ara ne'e, miu unu mi bhoke rahasia miu, na, miu bhelu èci èèna ka dènge bèi-baki miu.
32 De la'a, sina ma. Miu tao taruu la bhabhelu toke d'ai èle, madhutu tatao bèi-baki mi!

33 Miu tare'a-re'a bhelu-katub'a, èci èèna ka dènge mege dhu dènge raco. Miu pangee, na, Ama Lamatua huku boe miu? Aad'o! Tatu Na pèci miu asa d'ara ai naraka!
34 Sanèd'e paie! Pe Ja'a pua ana madhutu Ja'a mai, ho ra aj'a-nori dènge pad'elo miu j'ara mamuri Lamatua dhu lèke. Te ngaa èèna na miu pamadhe cahag'e, aa cahag'e hari miu paku pamadhe si ètu aj'u palolo-palèbha. Abhu kahèi dhu miu hake-paru si ètu d'ara èmu-èmu sabaj'a, aa abhu cahag'e kahèi miu paj'èra si toke ra rai nèti kota èci asa kota leo.
35 Lod'o uru sèra, bèi-baki miu pamadhe Habel. Masi ka nèngu ne, d'ara dhu mola. Bèi-baki miu dhu loe boe pamadhe dhèu dhu d'ara mola nèti lai ana-lai èpu. Toke d'ai Sakaria, ana nèti Barakia. Ra pamadhe ne ètu madha Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i padètu dènge mei korban. Lula miu madhutu bhabhelu bèi-baki mi, nèti èèna ka miu hud'i tago mere raa nèti dhèu dhu d'ara mola se'e.
36 Mema lèke tare'a! Te miu ana lod'o limuri ne, bèli-camèd'a abhu huku lula j'ara-j'ara bhabhelu dhu bèi-baki miu ad'u-ue karèi nèti uru ka mai.”

D'ara Yesus susa lula tatao dhèu Yerusalem
(Lukas 13:34-35)

37 “Hee, miu dhèu Yerusalem! Miu dhu loe boe pamadhe dhèu-dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua, aa pèci pamadhe dhèu pajuu-paleha Na dhu mai soru-bara miu. Ja'a ke'a boe roca pamako miu, sèna ka lèpa mai asa Ja'a ne, nuka sèmi manu rena dhu bhiri-sarobho ana na ètu d'ara èla na. Te ngaa miu pusi-pahae boe Ja'a.
38 Nèti èèna ka, Lamatua pusi-pahae heka dènge èmu miu. Ka bèli-camèd'a, èmu èèna dhèu pea heka ètu d'ara.
39 Nanene paie-iie! Te bèli-camèd'a miu mèdhi heka Ja'a toke d'ai lod'o na, miu mangaku, peka na, ‘Èdhi manèngi sèna ka Ama Lamatua pala-bagi mamèngi-nale mi Dhèu ne'e, lula Lamatua ka dhu pua Na mai.’ Miu mangaku sèmi èèna, heka mèdhi hari Ja'a kèna.”

24

Lamatua Yesus peka tèke gaguri Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i
(Markus 13:1-2, Lukas 21:5-6)

1 Ka Yesus neo tèke eele Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ropa Na kalua, ana madhutu Na mai paj'uj'u babe'a Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ne.
2 Te ngaa Yesus peka dènge ra, na, “Èmu ne, mema saraga. Te ngaa nanene, ee! Nèbhu heka dhèu mai paguri eele aa'i hadhu se.”

Lamatua Yesus peka tèke, na, bèli-camèd'a ana madhutu Na paraga dènge j'aj'èra
(Markus 13:3-13, Lukas 21:7-19)

3 Hèia Yesus la'e madhèdi asa ledhe Saitun. Ka ana madhutu Na mai padhai lii mesa ra dènge Ne, peka na, “Ama! Peka hari ku laa, lii padhai Ama deo na. J'aj'aj'i na pèri lod'o? Mamai hari Ama na lod'o mia? Aa tadha-tadha na tasamia? Tasamia kahèi dènge lod'o èle rai-haha?”

4 Ka Yesus dhaa, peka na, “J'aga
paie mamuri miu, sèna ka dhèu
baku kapod'e-kabèli miu.
5 Te bèli-camèd'a dhèu ae mai
tèb'a kakara, peka na, ‘Ja'a ne,
Kristus, Dhèu dhu Ama Lamatua
padhadha karèi nèti uru ka.’ Dènge
j'ara ne, rèngu monya dhèu ae.
6 Ladhe miu mèdhi ka, dhèu pa-
musu, do, tadèngi lii palolo dhèu
papara-pakèj'i ètu mia-mia, na, miu
baku madha'u kahèi. Te j'ara se'e
se, hud'i j'aj'i uuru ku, te ngaa lod'o
èle rai-haha ne dhae d'ai mèka.
7 Dhèu nèti ca suku, èèna na
pamusu dènge suku leo. Negara
èci pamusu, lab'a negara leo. Ètu
mia-mia abhu rai opo, aa mangang-
mad'èu dhu kapai titu kèna.
8 Te ngaa sèra sa, heka tadha
partama kèna, dhu peka na, lod'o
èle rai-haha dètu ae le. Èèna nuka
sèmi bhèni dhu mulai kabake pèd'a
neo nara iisi.
9 De miu hud'i j'aga paie ku ngi'u
miu! Te bèli-camèd'a dhèu mai
paj'èra dènge pamadhe miu. Aa
dhèu nèti suku aa'i-aa'i, èèna na d'èi
boe miu, lula miu madhutu Ja'a.✡
10 Taa èèna, dhèu ae ka dhu soro
kabodho dènge ro'o heka madhutu
Ja'a. Rèngu panasa èci dènge èci,
aa èci pahie èci.
11 Èèna na abhu dhèu dhu tema
leko-monya se, peka na, rèngu dhèu
rèti lii padhai Lamatua. Ka dhèu ae
ka dhu lèka si.
12 Bèli-camèd'a bhabhelu dhèu
asa tabha, toke dhèu re'a heka pasue
èci dènge èci.
13 Te ngaa dhèu dhu taha taruu
toke madhe, tatu Ama Lamatua pala
hia ne mamuri.✡
14 Te dhèu hud'i palolo pale-lème
ku Lii Lolo Be'a Ama Lamatua, toke
suu-suu rai d'ai ro'a kakilu ètu rai-
haha ne, sèna ka dhèu aa'i-aa'i re'a
mèu j'ara mamuri Lamatua. Èle
èèna ku, rai-haha ne heka èle kèna.”

Lamatua Yesus peka mema, bèli-camèd'a dhèu bhelu-katub'a èci mai pa'ele iie dhèu parcaya (Markus 13:14-23, Lukas 21:20-24)

15 Yesus padhai lii hari, aku Nèngu
na, “Daniel, ca dhèu nèti dhèu rèti
lii padhai Ama Lamatua, dhu suri
tèke le, peka na, bèli-camèd'a dhèu
èci dhu bhelu-katub'a risi eele mai.
Èèna na maso titu ètu era laluri
ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i Ama Lamatua. Dènge
j'ara ne, nèngu pahera eele era ne'e.
Nèti èèna ka, Ama Lamatua soro
kabodho tèke eele era ne'e. De ropa
miu mèdhi ka sèmi èèna, na mi
pajiko paie-iie ka! (Dhèu cee dhu
baca sasuri ne'e hud'i pajiko paie-iie
ku!)✡
16 Te ne'e ne j'aj'i tadha dhu peka
na, lod'o-lod'o j'aj'èra dètu ae le.
Ropa mèdhi ka sèmi èèna, dhèu ètu
propensi Yudea, rai ka asa ledhe.
17 Ladhe abhu dhèu dhu kalua
nèti d'ara èmu le, na maso ia
ka mere mèdha-panyau. Te ngaa
rai dènge ka, sèna ka baku lèke
mamadhe-mamopo.
18 Dhèu ètu d'ara oka, lèpa ia ka
mere mèdha-papake mi. Te ngaa
rai dènge ka!✡
19 Dhu j'èra risi ka, ina dhu dènge
babia, aa ina-ina dhu pasusu ana
dhu heka rara iisi hiu sèra. Te rèngu
se bisa boe rai pamèri.
20 De hua iia miu sabaj'a, manèngi
sèna ka lod'o j'aj'èra èèna mage lèke
dènge hèru èj'i lai, do, lod'o ae
sasab'a.
21 Te lod'o èèna j'èra titu kèna!
Karèi nèti Ama Lamatua paj'aj'i rai-
haha ne, toke d'ai sange ne'e ne,
dhèu dhae ladhe rèdhi mèka j'aj'èra
dhu kapai sèmi èèna na. Aa èèna
na, dhèu paraga heka dènge j'aj'èra
dhu sèmi èèna.✡
22 Te ngaa miu oto kapai, te Ama
Lamatua pab'ab'e lod'o èèna. Ladhe
aad'o, na, abhu boe ca dhèu sa dhu
bisa taha mamuri. Te ngaa, lula
Ama Lamatua sue dhèu unu Na dhu

✡ **24:9** Mateos 10:22 ✡ **24:13** Mateos 10:22 ✡ **24:15** Daniel 9:27, 11:31, 12:11 ✡ **24:18** Lukas 17:31 ✡ **24:21** Daniel 12:1, Rai-haha Rupa Hiu 7:14

hag'e nare sèra, nèti èèna ka Na pab'ab'e lod'o j'aj'èra sèra.
23 Ladhe lod'o èèna d'ai ka, miu tadèngi dhèu, peka na, ‘Ladhe ku la! Kristus ka ne'e!’ Aa dhèu leo peka na, ‘Kristus ka nèi!’ Te ngaa baku miu parcaya!
24 Te èèna na, abhu dhèu mai tèb'a kakara, peka na, ‘Ja'a ne, Kristus!’ Aa dhèu leo peka na, ‘Ja'a ne, dhèu kèti lii padhai Ama Lamatua.’ Èèna na rèngu tao tadha malaa rupa-rupa, pake koasa nidhu, sèna ka kapod'e-kabèli dhèu. Dhèu se tenge j'ara ho dhèu unu Ama Lamatua sèra lèke tipu kahèi!
25 De miu hud'i j'aga paie-iie mamuri miu! Lod'o-lod'o j'aj'èra se, dhae d'ai mèka, te ngaa Ja'a pasanèd'e mema le miu!
26 Ladhe dhèu peka dènge miu, na, ‘Kristus ètu le d'ara tana lapa nèi!’, na baku lami kahèi. Aa ladhe abhu dhu peka na, ‘Kristus nuka ètu d'ara èmu!’, na, baku miu parcaya kahèi.
27 Te Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Bèli-camèd'a ladhe Ja'a mai hari asa rai-haha ne, dhèu aa'i-aa'i ladhe rèdhi Ja'a, nuka sèmi dhèu ladhe rèdhi bela kaha'a nèti dhimu asa haa.✡
28 Ladhe Ja'a lèpa hari mai, pe miu me'a Ja'a ètu era mia. Nuka sèmi dhèu re'a na, ladhe dhèu rèdhi manu-bhui dhu tema ra'a sisi badha madhe, ra lela pa'oru ètu mia, na ra re'a èèna j'aj'i mi tadha, na, tatu abhu sisi hèu ètu era èèna.”✡

Lamatua Yesus peka mamai hari Na
(Markus 13:24-27, Lukas 21:25-28)

29 Èle èèna ka, Yesus tuhu hari lii padhai Na, ho peka dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “Ladhe oe èle ka lod'o j'aj'èra sèra,
‘Èèna na, madha lod'o maroga kiu-kiu,
hèru heo heka.
Hua hètu-hua hètu kabhui nèti dedha-liru,
aa koasa-koasa ètu dedha-liru patogo èci dènge èci.’✡
30 Ka dhèu aa'i-aa'i ladhe rèdhi kahèi tadha ètu dedha-liru, dhu pad'elo, peka na, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a neo mai hari kèna. Ropa rèdhi sèmi èèna, hèia suku aa'i-aa'i ètu rai-haha ne j'aj'i madha'u toke ra tangi. Te bèli-camèd'a Ja'a puru mai dènge ra'i-liru, heka rèngu ladhe rèdhi koasa dènge dadedha Ja'a kèna.✡
31 Ka Ja'a pake lii tèbhe dhu mèdhu ho pua ana-ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga, sèna ka pak-aboko rare dhèu aa'i-aa'i dhu Ja'a kabhili kore le, nèti suu-suu rai-haha, nèti haa toke dhimu, nèti badae toke balèu.”

Lod'o-lod'o j'aj'èra j'aj'i mi tadha mamai Lamatua Yesus
(Markus 13:28-31, Lukas 21:29-33)

32 “Ja'a pakasame sèmi aj'u ca kapua. Ladhe rèu na mulai karara, tadha na, oe dètu hèru hadhu kèna.
33 Sèmi èèna kahèi, ladhe miu mèdhi ka d'ai lod'o-lod'o j'aj'èra, nuka sèmi dhu Ja'a peka-padhai deo na, èèna tadha, na, mamai Ja'a dhu dètu iiki le.
34 Nanene paie-iie! Nèti dhèu aa'i-aa'i dhu mamuri loo-limuri ne, èèna na abhu cahag'e dhu dhae madhe mèka, te lod'o j'aj'èra se dhu j'aj'i le.
35 Masi ka liru dènge rai-haha ne ele, te ngaa lii padhai Ja'a ne ca lamusi sa bisa boe ele.”

Lamatua Yesus peka na, ca dhèu sa re'a boe lod'o mamai Nèngu
(Markus 13:32-37, Lukas 17:26-30,34-36)

36 “Ca dhèu sa re'a boe pèri lod'o Ja'a mai hari. Ana pajuu Ama Lamatua ètu sorga re'a boe kahèi. Ja'a mesa ku ke'a boe kahèi. Dhodhoka Ama Ku mesa Na dhu ne'a.

✡ **24:27** Lukas 17:23-24 ✡ **24:28** Lukas 17:37 ✡ **24:29** Yesaya 13:10, 34:4, Yeskial 32:7, Yoel 2:10,31, 3:15, Rai-haha Rupa Hiu 6:12-13 ✡ **24:30** Daniel 7:13, Sakaria 12:10-14, Rai-haha Rupa Hiu 1:7

37 Te Ja'a ne, Dhèu Rai-haha
Tare'a-re'a. Bèli-camèd'a ropa Ja'a
mai hari, nuka sèmi taa uru sèra,
lod'o Noh mamuri era.✡
38 Èi aae dhae j'aj'i mèka lala, te
ngaa dhèu-dhèu dhu ra'a-rinu, aa
paleo èmu sèmi biasa. Dhèu sèra tao
taruu sèmi èèna, toke Noh maso asa
d'ara kapa aae èèna.
39 Te ngaa ropa èi aae lala, hae nèti
aa'i si, rèngu heka kabèdhi kèna,
lula ngaa dhu j'aj'i sèra. Èci èèna ka
dènge mamai Ja'a bèli-camèd'a.✡
40 Lod'o èèna, ladhe abhu dhèu
dua ètu d'ara oka, cag'ag'a laa Ama
Lamatua ded'e nèti ca dhèu, aa ca
dhèu hari tèke eele.
41 Ladhe dhèu bhèni dhèu dua
dhu maj'u are, kaca'a la Ama
Lamatua ded'e nèti ca dhèu, aa ca
dhèu hari tèke eele.
42 Nèti èèna ka, miu hud'i bori
pa'èra mema kahèi, te miu me'a boe
pèri lod'o Lamatua miu lèpa hari
mai.
43 Pangee paie-iie! Ladhe lamatua
èmu dhu ne'a mema, na, mèda none
dhèu mana'u mai, tatu na pasaruru
boe musi madha na, sèna ka dhèu
mana'u baku maso asa d'ara èmu.
44 Nèti èèna ka, miu hud'i pa'èra
mema kahèi. Te mamai hari Ja'a
èèna, dènge sahèka!”✡

Lamatua Yesus aj'a, peka na, dhèu sab'a hud'i madhutu taruu ku dad'èi lamatua na (Lukas 12:41-48)

45 Ka Yesus tuhu hari lii padhai
Na, peka na, “Miu hud'i j'aj'i ku
nuka sèmi dhèu sab'a dhu madhutu
dhodhoka dad'èi lamatua na. Te
ladhe lamatua na neo la'e rai kaj'èu,
na ded'e dhèu sab'a dhu sèmi èèna
ku, ho uri nganga'a-nganginu hia isi
èmu na.
46 Ladhe lamatua na lèpa, ladhe
nèdhi dhèu sab'a na dhu sab'e
dènge be'a, tatu na karej'e.
47 Parcaya la Ja'a, te bèli-camèd'a
lamatua èmu hia dhèu sab'a ne
koasa, sèna ka ladhe-leru mèdha-
panyau na aa'i-aa'i.
48 Te ngaa ladhe dhèu sab'a ne,
dhèu bhelu, tatu na ngee ètu d'ara
na,
49 ‘Be'a kèna! Lamatua ja'a la'e le,
de cee ne'a na pèri lod'o lèpa hari
mai!’ Nèti ngangee sèmi ne'e ne,
hèia na kalabhe dhèu sab'a leo sèra.
Aa nèngu madhèdi na'a-ninu mau-
mau bera-bera dènge dhèu mahu
sèra.
50 Te ngaa dhu ne'a nare boe, na,
cag'ag'a laa lamatua na lèpa hari
mai.
51 Hèia lamatua na capa paj'èra
ne, ka core ne asa li'u, sèna ka na
pa'èci dènge dhèu padhai lii leo, tao
leo sèra. Ètu era ne'e, dhèu aa'i-aa'i
ra tangi d'ara pèd'a, lula ra j'èra d'ai
seli.”

25

Lamatua Yesus hia lii pakasame lula-nèti dhèu bhèni dhu tatae mamai dhèu mone dhu neo kab'i

1 Èle èèna, hèia Yesus tuhu hari
lii lula-nèti Ama Lamatua nèd'u
paredha, aku Nèngu na, “Miu hud'i
bori mema-mema ho soru mamai
Ja'a, nuka sèmi lii pakasame ne.
Sèmi ne'e: ca tèka dhèu bhèni dhèu
canguru dhu kalua re mèda, lasi
soru broit dhèu mone, rèti dènge
labhu èi mènyi asa èmu angalai ra.✡
2 Te ngaa nèti rèngu canguru dhèu
se, abhu lèmi dhu goa, aa lèmi dhu
d'èlu-mèu.
3 Lèmi dhu goa se, rèti boe èi
mènyi dhu risi.
4 Te ngaa lèmi dhu d'èlu-mèu se,
rèti parisi.
5 D'ai èmu, broit dhèu mone dhae
mai mèka. Nèbhu-nèbhu ka, dhèu
bhèni se musi madha ra sakaa, hèia
ra bhèj'i luu titu kèna.
6 Re'a rare boe te, d'ai talora mèda
sa, hèia tadèngi lii pa'oo, peka na,
‘Wee! Broit mai le! Mai lati soru ne!’
7 Ropa ra tadèngi, hèia dhèu
bhèni se kèd'i ka. Ka ra kèpe ka
labhu ra èci-èci.
8 Te ngaa dhèu bhèni dhu goa se,
peka dènge bhèni aanga ra, aku

✡ **24:37** Lii Lolo dhu Uru Tèka 6:5-8 ✡ **24:39** Lii Lolo dhu Uru Tèka 7:6-24 ✡ **24:44** Lukas 12:39-40
✡ **25:1** Lukas 12:35

rèngu na, ‘Angalai, ee! Bagi hia ji'i èi mènyi miu ciki la, te labhu ji'i di ruru-ruru kèna!’
9 Te ngaa dhèu bhèni dhu d'èlu-mèu se dhaa, aku rèngu na, ‘Irii! Baku nasa, te bisa boe. Te èi mènyi ji'i d'ai boe èdhi aa'i-aa'i ti! De be'a risi lami hèli ètu era dhu pahia èi mènyi.’
10 Hèia lasi ka hèli èi mènyi. Te ngaa ropa rèngu lasi, broit dhu d'ai le. Ka dhèu bhèni dhu d'èlu-mèu se, lasi ka asa d'ara pesta, palere-lere dènge broit dènge tamu aa'i-aa'i ra. Ropa rèngu aa'i-aa'i d'ai d'ara, ka ra bèdho èmu.
11 Hèia dhèu bhèni dhèu lèmi dhu goa se, lèpa mai. Ka ra paroa peka na, ‘Ama! Ama! Conge ku èmu hia ji'i la!’
12 Te ngaa ama ne dhaa, aku nèngu na, ‘Wee, bisa boe, te miu se cee, ja'a tadhe boe!’✡
13 Nèti èèna ka, miu hud'i pa'èra taruu, te miu me'a boe kahèi, lod'o do hake pèri Ja'a lèpa hari mai.”

Lamatua Yesus pake lii pakasame lula-nèti dhèu sab'a dhu uri doi-dhari lamatua na (Lukas 19:11-27)

14 Ka Yesus peka hari lii pakasame èci, aku Nèngu na, “Ropa Ja'a tèke eele miu, na, miu hud'i sab'a paie-iie hia Ja'a, nuka sèmi lii pakasame ne: abhu lamatua ca dhèu neo pakèd'i la'e asa rai kaj'èu. Ropa na pa'èra neo la'e, hèia na paroa nare dhèu-dhèu sab'a na, ka na paredha si, aku nèngu na, ‘Miu pake doi ne, tao mi poko. Ladhe ja'a lèpa mai, miu pad'elo dènge ja'a, miu abhu leto ca ngaa.’
15 Ka na pabagi doi hualaa mi dhèu sab'a ka èci, lèmi saku,* sèna ka pab'unge ne. Dhèu sab'a ka dua abhu doi dua saku, aa ka tèlu abhu doi ca saku, madhutu a'èra rèngu èci-èci ra. Ka lamatua ne pakèd'i la'e ka.
16 Ropa sèmi rare doi ne, hèia dhèu sab'a ka èci la'e dènge d'aga. Nèbhu boe, na abhu leto doi lèmi saku hari.
17 Sèmi èèna kahèi dènge dhèu sab'a ka dua. Na abhu leto, doi dua saku hari.
18 Te ngaa dhèu sab'a ka tèlu dhu abhu doi ca saku deo na, la'e kèi ro'a ka na padhènu doi lamatua na asa d'ara.
19 Nèbhu ae ku, heka lamatua rèngu lèpa. Hèia na paroa dhèu sab'a na sèra, ho parisa doi na, dhu na hia si uri.
20 Dhèu sab'a ka èci, la'e ka saraka doi canguru saku, ka na peka, ‘Ama! Doi ama ka ne'e. Ca hari ni, ama hia ja'a doi lèmi saku. Te ngaa limuri ne, ja'a abhu leto lèmi saku kahèi.’
21 Ropa lamatua na tadèngi, hèia na karej'e. Ka na peka, na, ‘Be'a! Èu ne dhèu sab'a dhu be'a. Èu ne maj'èni, aa d'èi madhutu taruu lii paredha ja'a, masi ka ja'a aad'o. Lula èu ne bisa uri dhu ciki sèmi ne'e, de èèna na ja'a ded'e èu sèna ka uri j'ara dhu kapai aae hari. Pe ja'a tao pesta, sèna ka ta'a-tinu sama-sama.’
22 Èle ka, dhèu sab'a ka dua, la'e saraka mi lamatua na, doi èpa saku, ka na peka na, ‘Ama! Ca hari ni, ama hia ja'a doi dua saku. Te ngaa ladhe ku la, ja'a abhu leto dua saku kahèi.’
23 Ka lamatua ne karej'e kahèi, ka na peka na, ‘Be'a! Èu ne dhèu sab'a dhu be'a kahèi. Èu ca dhèu dhu maj'èni, aa madhutu taruu lii paredha ja'a, masi ka ja'a aad'o. Lula èu bisa uri dhu ciki sèmi ne'e ne, de èèna na ja'a ded'e èu ho uri dhu kapai hari. Pe ja'a tao pesta, sèna ka ta'a-tinu sama-sama.’
24 Èle èèna ka, dhèu sab'a ka tèlu, la'e peka dènge lamatua na, aku nèngu na, ‘Ama! Ja'a ke'a na, ama ca dhèu dhu d'ara adhu. Te ama more ngaa dhu dhèu leo tao, aa puu more ngaa dhu dhèu leo sèle.

✡ **25:12** Lukas 13:25 * **25:15** Lii Yunani ètu ne'e, suri peka na, lèmi τάλαντον (*talanton*). Talanton èci na, nuka sèmi gaji ca dhèu tuka d'ara 15 tèu. De lèmi talanton èèna, gaji 75 tèu.

25 Ka ja'a madha'u, mage doi se
ele, hèia ama huku ja'a. Nèti èèna
ka, ja'a huni paie-iie ne. Ka se'e,
ama! De more hari ka, te doi ama
se, kura boe ca ana ma sa!'
26 Ropa lamatua ne tadèngi nare,
hèia na jèke dhèu sab'a ne, aku
nèngu na, 'Wee, èu ne dhèu sab'a
dhu bhelu aa bai-eed'a! Èu dhu
me'a, na, ja'a kore ngaa dhu dhèu
leo tao, aa puu kore ngaa dhu dhèu
leo sèle,
27 nga tao ka èu lamu boe tèke doi
ne mi bank? Sèna ka ropa ja'a lèpa,
ja'a kore bunga na, masi ka ciki oo'e,
ngaa-ngaa tao boe!'
28 Ka lamatua ne pua dhèu sab'a
dhu leo sèra, aku nèngu na, 'Mere
doi nèti nèngu ne, ho hia mi dhèu
sab'a dhu abhu leto lèmi saku èèna.
29 Te dhèu dhu uri paie-iie ngaa
dhu ètu adhe-aai na, èèna na, na
abhu ae hari. Te ngaa dhèu dhu ro'o
boe uri ngaa dhu ètu d'ara adhe-aai
na, èèna na rare aa'i nèti nèngu.✡
30 Kèpe mere dhèu sab'a dhu guna
boe ne. Nuni pa'oro ne, pèci asa li'u
nèi. Soro tèke ne, sèna ka na tangi,
aa dui nare j'aj'èra ètu era maroga
aatu-aatu nèi!'"✡

Lamatua Yesus lole a'èle rai-haha, dènge lod'o Nèngu neo j'ue lii langu dhèu aa'i-aa'i

31 Ka Yesus tuhu hari lii padhai
Na, aku Nèngu na, "Ja'a, Dhèu Rai-
haha Tare'a-re'a ne, bèli-camèd'a
puru mai dènge dadedha nèti Ama
Ku, palere-lere dènge ana pajuu Na
nèti sorga. Èle na Ja'a madhèdi ètu
kadera paredha dhu dedha risi, sèna
ka parisa mamuri dhèu aa'i-aa'i.✡
32 Bèli-camèd'a dhèu aa'i-aa'i dhu
mamuri rèdhi ètu rai-haha, mai
asa madha Ja'a. Pe Ja'a hag'e si,
nuka sèmi dhèu madhenga badha
pacèri kahib'i-kalèbho nèti kahib'i-
ka'ia, sèna ka j'aj'i mi dua kaboko.
33 Dhèu-dhèu dhu mamuri mad-
hutu dad'èi Ama Lamatua, Ja'a hia si
re g'ana Ja'a. Te ngaa dhu leo sèra,
Ja'a hia si re kariu Ja'a.
34 Lod'o èèna, Ja'a kèd'u paredha
nuka sèmi Dhèu Aae. Èèna na dhèu-
dhèu ètu g'ana Ja'a, Ja'a peka dènge
rèngu, na, 'Miu se'e se, ka dhu abhu
mèngi-nale nèti Ama Ku. Mai lati
asa d'ara èmu Na, dhu Na tao tèke
hia miu, karèi nèti uru ka.
35 Ja'a nèru miu, lula uru èèna
lod'o Ja'a manganga, miu ka dhu
panga'a Ja'a. Aa lod'o Ja'a koko
kamango, miu ka hia Ja'a kinu. Ja'a
mai nuka sèmi dhèu leo kara, te
ngaa miu hia Ja'a manubha ètu
d'ara èmu miu.
36 Ja'a dènge boe mèdha-papake,
te ngaa miu ka dhu papake Ja'a. Ja'a
ètu d'ara papèd'a-tarègu, te ngaa
miu ka dhu lalau-lalo'o Ja'a. Ja'a
ètu d'ara bèdho, aa miu ka dhu mai
pa'asu-pareo dènge Ja'a.'
37 Ropa dhèu-dhèu ètu sebhe
g'ana Ja'a se tadèngi lii Ja'a ne, ra
dhaa peka na, 'Lamatua, ne'e ne
tasamia kèna? Lamatua peka na,
Lamatua manganga, ka ji'i panga'a.
Lamatua koko kamango, ka ji'i hia
minu.
38 Lamatua sèmi dhèu leo kara, ka
ji'i hia manubha ètu d'ara èmu ji'i.
Lamatua dènge boe mèdha-papake,
ka ji'i papake Lamatua.
39 Lamatua pèd'a, ka ji'i lalau-
lalo'o Lamatua, Lamatua ètu d'ara
bèdho, ka ji'i dhiu pa'asu-pareo. Te
ngaa j'ara se'e se, lod'o mia ka dhu
ji'i tao mi Lamatua?'
40 Pe Ja'a dhaa si, peka na, 'Par-
caya la Ja'a! Te lod'o miu tao j'ara
se'e se mi dhèu unu Ja'a, masi ka
tao mi dhèu dhu haha d'ai seli èèna
ka, sèra sa miu tao le mi dedha Ja'a
kahèi!'
41 Èle èèna, dhèu-dhèu dhu
ètu sebhe kariu Ja'a, Ja'a peka
dènge rèngu, na, 'Hee, dhèu bhelu-
katub'a! Ama Lamatua dhu dhoo le
miu. Pakaj'èu nèti ne'e ne! Pe Ja'a
paredha dhèu mai kèpe miu, sèna
ka pèci asa d'ara ai naraka dhu heo

✡ **25:29** Mateos 13:12, Markus 4:25, Lukas 8:18 ✡ **25:30** Lukas 19:11-27, Mateos 8:12, 22:13, Lukas 13:28 ✡ **25:31** Mateos 16:27, 19:28

robhe-robhe. Te Ama Lamatua dhu
sadia nare le era j'aj'èra ne, hia mi
nidhu dènge dhèu aae ra.
42 Ja'a babège eele miu, lula lod'o
Ja'a manganga, miu hia boe Ja'a
ku'a. Aa lod'o Ja'a koko kamango,
miu hia boe Ja'a kinu.
43 Ja'a mai nuka sèmi dhèu leo
kara, te ngaa miu soru boe Ja'a
asa d'ara èmu mi. Ja'a dènge boe
mèdha-papake, te ngaa miu papake
boe Ja'a. Lod'o Ja'a pèd'a-tarègu,
miu lalau-lalo'o boe Ja'a. Ja'a ètu
d'ara bèdho, te ngaa miu pa'asu-
pareo boe Ja'a sa kahèi.'
44 Ropa dhèu bhelu-katub'a se
tadèngi lii Ja'a sèmi èèna, hèia ra
b'ala, peka na, 'Lamatua ne tasamia
kèna? Lamatua peka na, Lamatua
manganga, te ngaa ji'i hia boe mu'a.
Lamatua koko kamango, te ngaa ji'i
hia boe minu. Lamatua nuka sèmi
dhèu leo kara, te ngaa ji'i ngo'o
boe hia manubha ètu d'ara èmu ji'i.
Lamatua dènge boe mèdha-papake,
te ngaa ji'i papake boe. Lamatua
ètu d'ara papèd'a-tarègu, te ngaa ji'i
lalau-lalo'o boe. Lamatua ètu d'ara
bèdho, te ngaa ji'i pa'asu-pareo boe.
Te ngaa j'ara se'e se, ji'i tao mi
Lamatua lod'o mia?'
45 Pe Ja'a dhaa mi rèngu, peka
na, 'Parcaya la Ja'a! Te lod'o miu
soru-bara boe dhèu-dhèu dhu haha
ae d'ai seli, èci èèna ka dènge miu
soru-bara boe Ja'a.'
46 Ka dhèu bhelu-katub'a abhu
j'aj'èra, toke d'ai mia-mia. Te ngaa
dhèu-dhèu dhu d'ara mola, abhu
mamuri taa-taa, toke d'ai mia-mia
dènge Ama Lamatua."✡

26

Kètu agama Yahudi sèra tenge j'ara ho pamadhe Lamatua Yesus (Markus 14:1-2, Lukas 22:1-2, Yohanis 11:45-53)

1 Ropa Yesus aj'a nare j'ara se
aa'i-aa'i ra, hèia Na lii dènge ana
madhutu Na, aku Nèngu na,
2 "Miu me'a le, na, di dua lod'o
ka d'ai lod'o babe'a èdhi, nuka Pesta
Paska. Lod'o èèna, abhu dhèu dhu
pahie Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-
re'a ne. Èle èèna, ra paku pamadhe
Ja'a ètu aj'u palolo-palèbha."✡
3 Lod'o èèna, kètu agama Yahudi
dènge dhèu heka ad'a sèra, dhu
pakaboko ètu d'ara èmu Kayafas.
Kayafas ne, nuka kètu kapai risi
agama Yahudi.
4 Rèngu se tenge j'ara ho neo
kèpe Yesus pahuni-pahuni, sèna ka
pamadhe Ne.
5 Te ngaa rèngu rare lii èci, peka
na, "Mata ku! Mage èdhi kèpe Ne
ètu d'ara lai-lai ne, lula lod'o-lod'o
be'a dètu le. Mage dhoka dhèu ae
dhu d'èi Nèngu, tao maruru."

Bhèni ca dhèu pahae èi hèu mèngi dhu kab'ua mi Lamatua Yesus (Markus 14:3-9, Yohanis 12:1-8)

6 Ètu rae Betania, abhu ca dhèu
ngara na Simon. Uru èèna, dhèu
madenge dènge ne, lula nèngu dhu
lèke èi papèd'a kusta. Te ngaa
limuri ne, èle le nèti papèd'a na.
Lod'o dhu d'ai mèka lod'o babe'a
dhèu Yahudi, Yesus si ra'a ètu d'ara
èmu Simon.
7 Ropa rèngu ra'a era, bhèni
ca dhèu mai paraga dènge Yesus.
Nèngu nèd'u boto cue dhu tao nèti
hadhu dhu kab'ua.* Boto ne dhu
isi na, èi hèu mèngi dhu kab'ua
titu kèna. Ka bhèni ne hake pamae
katanga boto ne. Hèia na pahae
mau-mau èi hèu mèngi ne mi kètu
Yesus, sèna ka j'aj'i tadha, nèngu
pakab'ua Yesus.
8 Te ngaa ropa ana madhutu Na
ladhe rèdhi tatao bhèni ne, hèia ra
nasa. Ka ra paka'uu, aku rèngu na,
"Heh! Bhèni ne bhori eele iia d'ara,
èi hèu mèngi dhu kab'ua aae ne.
Baku na tao sèmi èèna!

✡ **25:46** Daniel 12:2 ✡ **26:2** Kalua nèti Masir 12:1-27 * **26:7** Boto ne, ra tao nèti hadhu kab'ua dhu dhèu bisa pae. Alkitab lii Yunani peka na boto ne ra tao nèti hadhu dhu ngara na, ἀλάβαστρος (*'alabastros'*). Ladhe kahèi ètu Lukas 7:37-38.

9 Be'a risi nèngu pahie! Sèna ka
kab'ua na bagi mi dhèu-dhèu dhu
unu boe ngaa-ngaa."
10 Te ngaa Yesus ne'a ngangee
rèngu, hèia Na lii peka na, "Miu se
baku pasusa bhèni ne! Hud'i laa!
Ja'a karej'e, lula na pahae le èi hèu
mèngi ne mi ngi'u Ja'a.
11 Te dhèu dhu unu boe ngaa-ngaa
pa'èci taruu dènge miu. Te ngaa Ja'a
ne mamuri nèbhu heka dènge miu.✡
12 Aa bhèni dhu pahae èi hèu
mèngi mi ngi'u Ja'a ne, sèmi ngaa te,
nèngu pahèu mèngi mema le ngi'u
aae Ja'a. Te mamuri Ja'a nèbhu
heka.
13 Ngee paie-iie! Sad'i ètu mia
èèna ka, ladhe dhèu palolo Lii Lolo
Be'a Ama Lamatua palème rai-haha
ne, tatu rèngu papeka kahèi babe'a
bhèni ne, sèna ka dhèu aa'i-aa'i
sanèd'e ne."

Yudas pane'a lii dènge kètu agama Yahudi sèra, ho pahie Lamatua Yesus mi rèngu
(Markus 14:10-11, Lukas 22:3-6)

14 Ca dhèu nèti canguru dua ana
madhutu Yesus se, dhu ngara na
Yudas Iskariot. Lod'o èèna kahèi,
kalua la'e tenge kètu agama Yahudi
sèra, sèna ka neo pahie Yesus mi
rèngu.
15 Ropa Yudas d'ai dhèu se'e,
hèia na karèi, peka na, "Ama-ama!
Ladhe ja'a bhoke j'ara ho miu bisa
kèpe Yesus, miu hia ja'a ngaa?"
Hèia dhèu se dhaa, peka na,
"Ladhe èu neo pahie Ne dènge ji'i,
na ji'i b'ae." Ka ra ige rare 30 (tèlu
nguru) doi iia, aa ra j'ole asa Yudas.✡
16 Èle, ka Yudas li'u ka la'e, hèia
na tenge j'ara ho saraka Yesus asa
d'ara adhe-aai rèngu.

Lamatua Yesus na'a kalela Paska dènge ana-ana madhutu Na
(Markus 14:12-21, Lukas 22:7-14,21-23, Yohanis 13:21-30)

17 D'ara tèu mai-tèu mai, abhu
lod'o babe'a dhèu Yahudi dhu
nanèbhu na pidhu lod'o. Ra
pangare lod'o babe'a se, na, 'Pesta
Roti dhu Pake boe Ragi'.† Ropa
pesta èèna neo mulai, ana madhutu
Yesus se mai karèi Ne, aku rèngu
na, "Ama! Mèda ne'e, èdhi bhoke
lod'o babe'a èdhi. De Ama neo sèna
ka ji'i la'a roro kahib'i-kalèbho, aa
lalau era pesta Paska ètu mia?"
18 Ka Yesus b'ala si, peka na,
"Lami asa d'ara kota, pe mi paraga
dènge ama ca dhèu. Miu peka
dènge ne sèmi ne'e, 'Ama! Ama
Mese rasa lod'o mamadhe Na nèbhu
heka. Hèia Na manèngi era èci
ètu d'ara èmu ama, sèna ka Na tao
kalela Paska dènge ana-ana mad-
hutu Na.'"
19 Ropa ra tadèngi rare, hèia ana-
ana madhutu Na, tao sèmi dhu Na
peka. Ka ra lalau nganga'a kalela
Paska ètu era èèna.
20 Ropa d'ai mèda, hèia Yesus
dènge ana-ana madhutu Na, dhèu
canguru dua sèra, madhèdi ra'a-
rinu.
21 Ropa dhu ra'a era, hèia Na lii,
peka na, "Mi nanene! Ca dhèu nèti
miu se, èèna na pahie Ja'a asa adhe-
aai dhèu leo kara."
22 Ropa ra tadèngi sèmi èèna,
d'ara rèngu roe-bhilu. Ka rèngu èci-
èci karèi Yesus, peka na, "Dhèu dhu
Ama peka deo na, ja'a aad'o, sina
ma?"
23 Hèia Na peka, na, "Dhèu dhu
cèb'u roti na palere-lere dènge Ja'a
asa d'ara mago ne, nèngu ka dhu
pahie Ja'a.✡
24 Sanèd'e, ee! Ja'a, Dhèu Rai-
haha Tare'a-re'a ne, hud'i madhe ku,
nuka sèmi dhu suri tèke ètu d'ara
Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua. Te
ngaa mate unu na! Dhèu dhu neo
pahie Ja'a, bèli-camèd'a pasae nare
pala na! Hua iia risi, ina na baku
nara iisi ne!"

✡ **26:11** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 15:11 ✡ **26:15** Sakaria 11:12 † **26:17** Kalela èèna pasanèd'e lod'o bèi-baki dhèu Yahudi kalua nèti rai Masir. Lod'o èèna, rèngu pakèd'i dènge lai-lai. Nèti èèna ka, abhu boe tebho dhu nèbhu ho tao reis roti pake ragi. Baca ètu *Kalua nèti Masir* 12:6,15. ✡ **26:23** Lii Sod'a Koa-Kio 41:10

25 Èle èèna ka, Yudas karèi kahèi,
peka na, “Tatu dhèu dhu Ama peka
deo na, ja'a aad'o, sina ma?”
Hèia Yesus b'ala ne, “Mema tare'a
èu unu mu ka dhu peka lii èèna. De
cee hari?”

Lamatua Yesus peka na, roti dènge èi anggor j'aj'i mi tadha ho sanèd'e Nèngu
(Markus 14:22-26, Lukas 22:14-20, 1 Korintus 11:23-25)

26 Rèngu dhu ra'a era, hèia Yesus
ded'e nare roti cue, aa Na manèngi
makasi mi Ama Lamatua. Ka Na
pamae roti ne, hèia j'ole asa ana-ana
madhutu Na, aa Na peka, “Roti ne'e
ne, ngi'u Ja'a. Mere ho mi'e ka!”
27 Èle ka, Yesus nare galaa dhu
pènu dènge èi anggor, ka Na
manèngi makasi mi Ama Lamatua.
Hèia Na j'ole asa ana-ana madhutu
Na, aa Na lii, peka na, “Miu aa'i-aa'i
mi, mere ho minu.
28 Te èi anggor ne'e ne, raa Ja'a
kèna. Èèna na Ja'a madhe, te
ngaa raa Ja'a suti, sèna ka sui kore
dhèu ae nèti koasa sasala-sasigo
ra. Raa ne'e j'aj'i mi tadha ho
pasanèd'e dhèu, peka na, ngaa dhu
Ama Lamatua pajaji èèna, mema
limuri ne j'aj'i le. De mere ho minu
ka!✡
29 Te ngaa nanene paie-iie! Mu-
lai nèti mèda ne, Ja'a kinu heka
èi anggor. Pe Ja'a dènge Ama
Ku madhèdi ngèd'u paredha sama-
sama ètu sorga, heka Ja'a kinu hari
kèna dènge miu.”
30 Èle èèna, hèia rèngu sod'a lii
sod'a èci, ho koa-kio Ama Lamatua.
Ka mèda èèna kahèi, rèngu lasi
dènge ka asa ledhe Saitun.

Lamatua Yesus peka mema, na, bèli-camèd'a Petrus pasili Nèngu
(Markus 14:27-31, Lukas 22:31-34, Yohanis 13:36-38)

31 Ropa ètu d'ara kakako rèngu,
Yesus peka dènge ana madhutu Na,
aku Nèngu na, “Ciki hari ètu d'ara
mèda ne'e kahèi, miu aa'i-aa'i mi rai
tèke eele Ja'a mesa-mesa Ku. Te dhu
suri tèke le ètu d'ara Sasuri Mola-
Mèci Ama Lamatua, peka na,

‘Èèna na, Ama Lamatua pamadhe
ana madhenga badha,
ka kahib'i-kalèbho na rai
paj'ala.’✡

32 Ja'a madhe tare'a, te ngaa ladhe
Ja'a mamuri hari, laku mate miu ètu
propensi Galilea.”✡
33 Te ngaa Petrus d'èi boe nanene
lii Na, ka na peka, “Ama! Masi ka
dhèu leo rai tèke eele Ama, te ngaa
ja'a rai boe!”
34 Hèia Yesus b'ala aku Nèngu na,
“Petrus! Sèmi èèna, do? Lèka la
lii Ja'a ne! Ètu d'ara mèda ne'e ne
kahèi, manu dhae kokotoo mèka, te
èu dhu pasili le tèlu hari, peka na,
èu tadhe boe Ja'a!”
35 Te ngaa Petrus no'o boe sèmi.
Ka na peka, “Aad'o, Ama! Ladhe
Ama madhe, ja'a madhe kahèi. Te
ja'a rai boe, tèke eele Ama!” Angalai
Petrus se, peka sèmi èèna kahèi.

Lamatua Yesus manèngi-mangaj'i ètu d'ara oka Getsemani
(Markus 14:32-42, Lukas 22:39-46)

36 Ka Yesus si kako taruu asa ledhe
Saitun, d'ai d'ara oka cue, ngara
na *Getsemani*.‡ Ètu era ne'e Yesus
peka dènge ana madhutu Na, “Miu
madhèdi uuru ku mi ne'e, te Ja'a neo
laku manèngi-mangaj'i asa nèi.”
37 Te ngaa Na paroa nare Petrus,
Yakobis dènge Yohanis, ho lasi
palere-lere dènge Ne. Mulai nèti
èèna ka, d'ara Na ma'ète laho mae-
mae, aa roe-bhilu.
38 Rèngu kako kaj'èu mèka, te Na
peka dènge rèngu, aku Nèngu na,
“D'ara Ja'a susa titu kèna! Ja'a nuka
sèmi oe madhe sa. Miu madhèdi,
mate Ja'a mi ne'e.”
39 Ka la'e ako kaj'èu ciki, hèia Na
patitu kètu urutuu ho sabaj'a, aku
Nèngu na, “Ama pasue! Ladhe Ama
d'èi na, Ja'a baku pasae j'aj'èra ne'e.

✡ **26:28** Kalua nèti Masir 24:8, Yermia 31:31-34 ✡ **26:31** Sakaria 13:7 ✡ **26:32** Mateos 28:16
‡ **26:36** Ètu d'ara lii Ibrani, ‘Getsemani’ sasoa na, ‘gagili dhu gili èi mènyi nèti hua saitun’.

Te ngaa baku madhutu dad'èi Ja'a,
hud'i laa madhutu dad'èi Ama di."
40 Sabaj'a nare, hèia lèpa la'e asa
era ana madhutu Na dhèu tèlu sèra.
Te ngaa rèngu dhu bhèj'i luu. Ka
Yesus parèi si, hèia Na lii dènge
Petrus, peka na, "Hee, Petrus! Nga
tao ka miu se bhèj'i? Ja'a ètu nèi
nèbhu boe, te ngaa miu lake mere
boe beke ciki sa mate Ja'a!
41 Ruri pamako musi madha miu.
Kèd'i ho beke dènge Ja'a. Te d'ara
miu mema d'èi tao dhu be'a, te ngaa
ngi'u miu èra boe. De hua iia miu
sabaj'a, sèna ka ladhe lèke dadugu-
rariu miu bisa taha."
42 Ka Yesus la'e hari sabaj'a, peka
na, "Ama! Ladhe Ja'a hud'i pasae
ku j'aj'èra ne'e, hud'i laa madhutu
dad'èi Ama di."
43 Sabaj'a nare, hèia na mai hari
asa era ana madhutu Na dhèu tèlu
se. Te ngaa dhu ra bhèj'i hari, lula
musi madha ra sakaa titu kèna.
44 Ka Na tèke eele si, la'e hari
manèngi-mangaj'i catèka. Na
manèngi-mangaj'i hari mi Ama,
sèna ka baku soro tèke Nèngu
pasae j'aj'èra èèna, te ngaa hud'i
laa madhutu dhoka dad'èi Ama di.
45 Sabaj'a nare ka, Na lèpa hari,
la'e parèi ana madhutu Na, peka
na, "Miu se bhèj'i taruu, do? Kèd'i
ka! Te dhèu dhu neo pahie Ja'a,
Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, dètu
le. Dhèu se mai ho kèpe Ja'a kèna,
ho saraka asa adhe-aai dhèu bhelu-
katub'a.
46 Wee, kèd'i ka! Bhoke musi
madha miu, ladhe ku asa nèi. Te
dhèu dhu pahie Ja'a, nuka mai nèi."

Dhèu kapai-dhèu kapai pua dhèu lasi kèpe Lamatua Yesus

(Markus 14:43-50, Lukas 22:47-53, Yohanis 18:3-12)

47 Ropa Yesus padhai lii era, Yu-
das dhu nare le era èèna dènge
dhèu ae-ae. Dhèu se mai rèti hela
dènge aj'u cèki ho neo kèpe Ne.
Rèngu tao sèmi ne'e, lula madhutu
paredha nèti kètu agama Yahudi,
dènge dhèu heka ad'a sèra.
48 Yudas dhu peka mema le mi
dhèu se'e, na, "Miu ladhe paie-iie!
Dhèu dhu ja'a uu, Nèngu ka dhu miu
kèpe! Te Nèngu ka dhu miu tenge!"
49 Ropa rèngu d'ai madha Yesus,
hèia Yudas lii dènge ka, "Saloom,
Ama Mese!" Hèia Yudas uu Yesus.
50 Èle ka, Yesus peka dènge ne,
"Hee, Yudas! Tao ka laa, madhutu
dad'èi èu." Ka dhèu ae sèra ara lasi
neo kèpe Ne.
51 Te ngaa dhu re'a boe, na, dhèu
unu Yesus ca dhèu dhu bete hela
na, ka seru pama'ète rèu dhilu dhèu
èci. (Dhèu dhu nu'a ne, nuka ca
dhèu ènu nèti kètu kapai risi agama
Yahudi.)
52 Ropa ladhe nèdhi sèmi èèna,
hèia Yesus lii dènge ne, aku Nèngu
na, "Pasaluu hela èu èèna asa d'ara
sope na. Te dhèu dhu pake rèka ho
neo uri pamere lii langu, èèna na
nèngu madhe dènge rèka kahèi.
53 Èu me'a boe, do? Ja'a bisa
manèngi Ama Ku, ho Na hia ana
pajuu Na d'ai nguru riho§ mai nèti
sorga, sèna ka soru-bara Ja'a.
54 Te ngaa hud'i laa, ra kèpe
Ja'a. Te aa'i-aa'i dhu suri tèke
le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua lula-nèti Ja'a ne, hud'i j'aj'i
ku."
55 Èle èèna ka, Yesus peka dènge
dhèu-dhèu dhu mai kèpe Ne, aku
Nèngu na, "Madhutu miu, Ja'a ne
dhèu bhelu, do? Nga tao ka miu
mai kèpe Ja'a ne, mèti dènge hela
dènge aj'u cèki? Bèli-bèli Ja'a aj'a
miu ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i Ama Lamatua, te ngaa
dhèu èci sa tao boe ngaa-ngaa mi
Ja'a.✡
56 Te ngaa hud'i laa! Mai ka, kèpe
Ja'a! Te j'ara ne'e ne, dhu suri tèke
le karèi nèti uru ka, ètu d'ara Sasuri
Mola-Mèci Ama Lamatua."

§ **26:53** Alkitab lii Yunani suri, peka na, 12 *legion*. Ca legion tentara Roma, ele boe d'ai èna riho (6.000) dhèu. ✡ **26:55** Lukas 19:47, 21:37

Ropa ana madhutu Yesus rèdhi sèmi èèna, ra madha'u titu kèna. Hèia ra rai tèke eele Ne mesa-mesa.

Rèti Lamatua Yesus asa madha dhèu pama'ète lii langu agama
(Markus 14:53-65, Lukas 22:54-55,63-71, Yohanis 18:13-14,19-24)

57 Èle èèna, hèia dhèu dhu kèpe Yesus, rèti Ne asa èmu kètu kapai risi agama Yahudi dhu ngara na, Kayafas, lula dhèu kapai sèra dhu pakaboko le ètu era èèna. Dhèu se nuka, kètu agama Yahudi, mese agama, aa dhèu heka ad'a sèra.
58 Ropa ra rèti Yesus, Petrus madhutu nèti limuri, toke d'ai èmu kètu kapai risi agama Yahudi èèna. Petrus la'e kahèi asa madha èmu, ho madhèdi dènge dhèu-dhèu dhu ètu sèra. Te neo ne'a, ngaa ka dhu j'aj'i.
59 Ètu d'ara èmu ne, kètu agama Yahudi sèra dhu padhue-padhai dènge dhèu-dhèu dhu madhèdi uri lii langu agama. Rèngu aa'i-aa'i ra tenge j'ara, sèna ka pamanahu Yesus, lula ra neo huku pamadhe Ne.
60 Masi ka rèngu hia sakasii monya ae kahèi, te ngaa rèngu abhu boe sasala èci sa dhu rèngu bisa pake. Nèbhu boe ka, rèngu abhu sakasii dhèu dua.
61 Dhèu dua se, peka na, "Ji'i tadèngi le kahèi, Dhèu ne peka na, 'Bèli-camèd'a Ja'a paguri eele Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Te ngaa ètu d'ara tèlu lod'o, Ja'a patitu kore hari.' "✡
62 Ka kètu kapai risi agama Yahudi, kèd'i titu ètu madha dhèu aa'i-aa'i dhu madhèdi ètu era èèna. Hèia na karèi Yesus, peka na, "Èu tadèngi le lii galaa dhèu se'e dhu ra galaa Èu. Nga tao ka Èu b'ala boe ca hèb'a sa?"
63 Te ngaa Yesus dhaa boe ngaa-ngaa. Hèia kètu kapai ne karèi hari, na, "Ja'a neo karèi! Te ngaa Èu hud'i dhaa tare'a-re'a ku, nuka sèmi Èu dhaa mi Ama Lamatua dhu mamuri ètu sorga. Abhu dhèu dhu peka na, Èu ne, Kristus, Ana Ama Lamatua dhu Na moa tèke karèi nèti uru ka. Tare'a sèmi èèna, do?"
64 Hèia Yesus b'ala, peka na, "Tare'a, nuka sèmi lii ama èèna. Te ngaa sanèd'e! Te bèli-camèd'a miu mèdhi Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Pe Ja'a madhèdi ètu baboa g'ana Ama Lamatua ètu sorga, sèna ka kèd'u paredha sama-sama dènge Ne, dhu koasa Na kapai risi eele èèna. Èle na, Ja'a puru mai hari ètu dedha ra'i-liru."✡
65 Ropa na tadèngi nare Yesus peka sèmi èèna, hèia kètu kapai ne nasa bia, toke na ciu pamae kodho madhera na. Hèia na pa'oo mi dhèu aa'i-aa'i dhu madhèdi ètu sèra, aku nèngu na, "Èdhi parluu sakasii tao ngaa hari era! Miu unu mi tadèngi le dènge ro'a dhilu miu, lii padhai Na. Nèngu tao iisi Na j'aj'i Ana Ama Lamatua. Ne'e ne pahaha Ama Lamatua! Miu aa'i-aa'i mi me'a le, na, madhutu atora agama èdhi, ladhe abhu dhèu dhu tao iisi na nuka sèmi Ama Lamatua, na, dhèu ne hud'i madhe ku!
66 De miu neo pama'ète sèmi mia hari?"
Hèia aa'i-aa'i ra parodha, peka na, "Dhèu ne'e ne mema sala tare'a! De hud'i huku pamadhe Ne!"✡
67 Ka dhèu pèri-pèri lasi sabhuu ilu mi Yesus. Hèia ra hake-paru, aa tèb'e pa'oke Ne.✡
68 Èle ka, ra lalangu Ne, peka na, "Wee! Èu ne'e ka Kristus, si? Èu peka sèku! Dhèu cee ka dhu j'ubhu Èu?"

Petrus pasili tèlu hari, peka na tadhe boe Lamatua Yesus
(Markus 14:66-72, Lukas 22:56-62, Yohanis 18:15-18,25-27)

69 Lod'o èèna, Petrus madhèdi era ètu madha èmu. Ka ènu bhèni ca dhèu mai lii dènge ne, peka na, "Deo na, èu kahèi palere-lere dènge Yesus, dhèu Nasaret èèna, si?"
70 Te ngaa na pasili ètu madha dhèu ae sèra, peka na, "Aad'o! Nga

✡ **26:61** Yohanis 2:19 ✡ **26:64** Daniel 7:13 ✡ **26:66** Atora nèti Ama-ama Agama 24:16 ✡ **26:67** Yesaya 50:6

tao ka èu karèi sèmi èèna! Ja'a
tadhe boe Ne."
71 Ka Petrus kalua la'e titu ètu
hèb'a oka.
Hèia bhèni leo hari èci ladhe
nèdhi ne ètu èèna. Ka bhèni ne peka
dènge dhèu ètu sèra, aku nèngu
na, "Deo na ja'a kèdhi dhèu ne'e
ne palere-lere dènge Yesus, dhèu
Nasaret èèna."
72 Hèia Petrus jèke ne, peka na,
"Èu ne tao-tao huj'u! Ja'a bani
subha! Ja'a tadhe boe Dhèu nèi!"
73 Nèbhu boe ka dhèu leo ètu sèra
sa peka dènge ne, "Hee! Èu ne baku
kapod'e-kabèli d'ara lii, dhu peka
na, èu kako palere boe dènge Dhèu
ne! Te nèti lii padhai èu, èci èèna ka
dènge laloe lii dhèu Galilea!"
74 Te ngaa na padhèd'a, ka b'ala,
aku nèngu na, "Wee! Ja'a subha
dènge kolongara Ama Lamatua!
Ja'a tadhe boe Dhèu ne'e ne!" Ropa
na peka nare sèmi èèna, hèia manu
kokotoo dènge.
75 Ropa na tadèngi lii kokotoo
manu, hèia Petrus ngee nèdhi lii
Yesus, dhu peka na, "Manu dhae
kokotoo mèka, te èu dhu pasili le
tèlu hari, peka na, èu tadhe boe
Ja'a." Sanèd'e nare lii ne'e, hèia la'e
asa li'u ka tangi d'ara pèd'a.

27

Ama-ama dhèu Yahudi rèti Lamatua Yesus asa gubernur Pilatus
(Markus 15:1, Lukas 23:1-2, Yohanis 18:28-32)

1 Mad'ae aae era, dhèu aa'i-aa'i
dhu uri lii langu agama sèra, rare
lii èci sèna ka neo pamadhe Yesus.
2 Nèti èèna ka, ra èki Ne rèti
asa madha gubernur Pilatus. Te
rèngu d'èi sèna ka gubernur huku
pamadhe Ne.*

Yudas kadhoe iisi na, ka na madhe aapa
(Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:18-19)

3 Ropa Yudas tadèngi na, Yesus
abhu hahuku madhe, hèia na
manyasa, lula nèngu ka dhu pahie
Yesus. Ka la'e hari asa kètu agama
Yahudi dènge dhèu heka ad'a sèra,
ho neo hia hari la'a doi iia 30 (tèlu
nguru) bua sèra.
4 Na peka na, "Ja'a tao le sasala-
sasigo, lula ja'a pahie le Dhèu dhu
dènge boe sasala."
Te ngaa dhèu se b'ala, aku rèngu
na, "Wee! Ji'i se pusi-pahae heka èu
ne! Èu mesa mu ka dhu d'ui more
sasala èèna."
5 Ka Yudas ceb'e eele doi sèra
asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i. Hèia la'e kadhoe iisi na,
toke na madhe aapa.
6 Hèia kètu agama Yahudi sèra
kaboko rare doi dhu na ceb'e eele
sèra. Ra padhue, aku rèngu na, "Doi
se'e mage èdhi tao asa d'ara boaraka
doi, lula doi se doi kaj'alu.
7 De be'a risi èdhi hèli tare rai
ca kasib'i nèti dhèu tao èru rai sèi.
Ladhe dhèu mai nèti rai leo, do,
dhèu dhu èdhi tadhe boe madhe,
èdhi padhane si ètu era ne'e ne."
8 Ka ra hèli rai ne, kab'ua na nèti
doi deo sa. Nèti èèna ka, rai ne,
toke d'ai sange ne'e, dhèu pangare
na, 'Rai Raa'.✡
9 Dènge j'ara ne'e, rèngu madhutu
lii nèti ca dhèu nèti lii padhai Ama
Lamatua, ngara na Yermia, dhu suri
tèke na,
"Rèngu pake doi iia 30 (tèlu nguru)
bua ho hèli rai.
Rèngu pake doi se, lula doi se
kab'ua nèti hèli dhèu,
madhutu sèmi dhu dhèu
Isra'el pama'ète rare le.
10 Rai ne, rèngu hèli nèti dhèu tao
èru rai,
madhutu lii paredha dhu Ama
Lamatua hia mi ja'a."✡

Lamatua Yesus ètu madha gubernur Pilatus
(Markus 15:2-5, Lukas 23:3-5, Yohanis 18:33-38)

* **27:2** Lod'o èèna, dhèu Yahudi dhu dènge boe koasa ho pamadhe dhèu. Nèti èèna ka, rèngu rèti Lamatua Yesus asa dhèu paredha Roma. ✡ **27:8** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:18-19 ✡ **27:10** Sakaria 11:12-13, Yermia 18:2-4, 19:1-11, 32:6-15

11 Ropa dhèu se rèti Yesus d'ai
gubernur, hèia na karèi Yesus,
“Tasamia? Èu ne, tare'a-re'a Dhèu
Aae dhèu Yahudi, do?”
Na dhaa, peka na, “Tare'a. Ama
peka lèke kèna.”
12 Te ngaa ropa kètu agama
Yahudi dènge dhèu heka ad'a sèra
galaa Ne dènge lii langu ae-ae, Na
dhaa boe ca hèb'a sa hèi.
13 Ka gubernur karèi hari Ne, peka
na, “Èu tadèngi boe lii padhai lii
rèngu, do? Dhèu se hia sasala ae-
ae mi dedha Èu. Te ngaa tasamia ka
Èu b'ala boe si hèi?!”
14 Te ngaa Na dhaa boe ca hèb'a sa
hèi, toke gubernur malaa.

Gubernur Pilatus pama'ète sèna ka huku pamadhe Yesus
(Markus 15:6-15, Lukas 23:13-25, Yohanis 18:39—19:16)

15 Tèu mai-tèu mai, dhu tema le,
ladhe d'ai ka lod'o kalela Paska,
dhèu Yahudi hag'e rare ana bèdho
ca dhèu, sèna ka gubernur patabuli
ne.
16 Tèu èèna, dhèu bèdho ca dhèu,
ngara na Barabas.† Dhèu aa'i-aa'i
tadhe le nèngu ne, lula nèngu ca
dhèu bhelu-katub'a titu kèna.
17 Lod'o èèna kahèi, dhèu ae lasi
asa gubernur Pilatus ho manèngi,
sèna ka patabuli dhèu bèdho èci,
sèmi biasa. Hèia Pilatus karèi si, aku
nèngu na, “Be'a. De ja'a patabuli
cee? Ètu ne'e Barabas, aa abhu
kahèi Yesus, dhu dhèu paroa Ne,
Kristus. Mia ka dhu ja'a patabuli?
Miu ka dhu pama'ète.”
18 (Gubernur peka sèmi èèna, te
ne'a na kètu agama Yahudi rèti
Yesus asa nèngu, lula rèngu se tèka
d'ara dènge Yesus.)
19 Gubernur ètu d'ara uri lii langu
ne era, dhèu èmu na moa lii, peka
na, “Ama! Mage-mage, oo! Te
Yesus ne dhu dènge boe sasala. Lula
Nèngu ne'e ka, mèda deo na, ja'a nii
aapa. Toke d'ai sange ne'e, d'ara ja'a
dhae tèka mèka.”
20 Te ngaa kètu agama Yahudi
dènge dhèu heka ad'a sèra, dadugu
dhèu ae ètu èèna, ho ra manèngi
gubernur patabuli Barabas, aa huku
pamadhe Yesus.
21 Ka na karèi hari si, aku nèngu
na, “Nèti dhèu dua se, mia ka dhu
ja'a patabuli?”
Hèia aa'i-aa'i ra dhaa, peka na,
“Barabas! Patabuli Barabas di!”
22 Èle ka na karèi si, aku nèngu
na, “Ladhe sèmi èèna, ja'a tao tasa
mera mia mi Yesus, dhu ra peka na
Kristus ne?”
Hèia aa'i-aa'i ra pa'oo-parodha
peka na, “Paku pamadhe Ne asa aj'u
palolo-palèbha!”
23 Èle èèna ka, gubernur karèi
hari, peka na, “Te sala Na, ngaa?
Ja'a parisa le, te ngaa abhu boe
sasala Na èci sa!”
Te ngaa ra asa pa'oo-parodha, aku
rèngu na, “Pamadhe Ne! Paku Ne
asa aj'u palolo-palèbha!”
24 Nèbhu boe, na ne'a heka tao
tasamia hari, lula dhèu se'e asa ka ra
hino neo patao. Nèti èèna ka, nare
èi ho j'amo ai ètu madha dhèu ae-
ae sèra, aa na peka dènge ra, aku
nèngu na, “Ja'a tago boe mamadhe
Dhèu ne'e ne! Miu aa'i-aa'i mi
ka dhu hud'i pasae mere mamadhe
Na!”✡
25 Hèia dhèu se'e dhaa dènge lii
pa'oo-parodha peka na, “Oo, hud'i
laa! Hud'i laa ji'i dènge ana-èpu ji'i
tago ngare raa Na!”
26 Ropa tadèngi nare, hèia na
peka, “La'a, sina ma.” Hèia na
patabuli Barabas madhutu dad'èi ra.
Èle èèna ka, na pua dhèu j'aga, lasi
kalabhe Yesus pake gui. Game rare,
ka sordad'u rèti Yesus, sèna ka neo
paku pamadhe Ne ètu aj'u palolo-
palèbha.

Sordad'u sèra pamakae Lamatua Yesus
(Markus 15:16-20, Yohanis 19:2-3)

† **27:16** Sasuri lii Yunani cahag'e suri, peka na, ‘Yesus Barabas’, aa cahag'e hari suri, peka na, ‘Barabas’ di. ✡ **27:24** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 21:6-9

27 Èle èèna ka, sordad'u ère rèti
Yesus asa tana lapa ètu d'ara ben-
teng rèngu. D'ai nèi, rèngu paroa
rare angalai ra ca batalion.‡
28 Hèia ra papake Ne kodho mad-
hera èci dhu mea aae.§
29 Ka rare loro aj'u padhudhu ra
ènyu tao sèmi solo. Hèia ra ènyi
solo ne mi kètu Yesus, ho ra sasei
Ne, tao nuka sèmi rèngu ded'e dhèu
aae hiu, dhu pake solo dhèu aae. Èle
èèna ka, ra j'ole hia Ne aj'u ca'èta
asa ai g'ana Na, nuka sèmi tatea
paredha. Hèia ra patitu kètu urutuu
ra, patangara dènge Yesus, aa ra
pamakae Ne, peka na, "Pakab'ua
dhèu aae dhèu Yahudi."
30 Hèia ra sabhuu Ne ilu, aa rare
aj'u ca'èta dhu Na kèpe deo na, ka
ra d'eu kètu Na.
31 Ropa ra sasei rare Ne, hèia ra
bhoke eele kodho madhera. Èle
èèna ka, ra papake hari mèdha-
papake Na. Ka rèti Ne asa li'u kota
Yerusalem, ho neo paku Ne mi aj'u
palolo-palèbha.

Rèngu paku Lamatua Yesus ètu aj'u palolo-palèbha
(Markus 15:21-32, Lukas 23:26-43, Yohanis 19:17-27)

32 Ropa ra ère rèti Yesus, d'ai
talora j'ara paraga dènge dhèu kota
Kirene èci dhu neo la'e asa d'ara
kota. Ngara na, Simon. Dhèu
se laka-seti ne, sèna ka pasae aj'u
palolo-palèbha gati Yesus.
33 Ka ra d'ai era èci, ngara na
Golgota. (Ètu d'ara lii Aram, sasoa
na, "Era rui kètu.")
34 Ètu era ne'e, dhèu se'e hia Yesus
ninu èi anggor dhu pab'ali rare le
dènge èi na'i dhu pèd'u, sèna ka
bisa taha rarii. Ka Yesus camuci,
hèia juku eele.✡
35 Èle èèna ka, dhèu se'e paku
Yesus asa aj'u palolo-palèbha. Hèia
sordad'u se ère lot, sèna ka nèti
rèngu, cee ka dhu abhu mèdha-
papake Na.✡
36 Ka ra madhèdi madhenge Yesus
ètu era ne'e.
37 Ra suri kahèi ètu papa èci, peka
na,
"NE'E NE YESUS, DHÈU AAE DHÈU
YAHUDI"
Ka ra paku papa ne re dedha kètu
Yesus, sèna ka dhèu re'a nga tao ka
rèngu huku Ne.
38 Ètu era ne'e, ra paku pamadhe
parapo dhèu dua kahèi. Ca dhèu re
bèka g'ana Yesus, aa èci hari re bèka
kariu Na.
39 Dhèu aa'i-aa'i dhu kako re sèra,
laladhe Ne. Hèia ra pakapengo
hèb'a ra, ho lalangu Ne.* ✡
40 Dhèu se'e rodhe Ne, peka na,
"Eeh! Èu peka na, Èu bisa paguri
eele Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i
Ama Lamatua, ho èèna na patitu
hari ètu d'ara tèlu lod'o, si? Ladhe
Èu tare'a-re'a Ana Ama Lamatua,
na, papuru ngi'u Mu nèti aj'u palolo-
palèbha èèna."✡
41 Sèmi èèna kahèi dènge kètu
agama Yahudi, mese agama, dènge
dhèu heka ad'a sèra. Ra pahahe
Yesus, aku rèngu na,
42 "Nèngu ne pamamuri le dhèu
leo, te ngaa Na bisa boe patabuli
eele ngi'u Nèngu unu Na. Nèngu
mesa Na peka na, Nèngu dhèu aae
Isra'el! Ladhe sèmi èèna, be'a risi
Na puru ka nèti aj'u palolo-palèbha
èèna. Ladhe ji'i ngèdhi ka j'aj'i sèmi
èèna, ji'i heka parcaya Nèngu kèna.
43 Ladhe Nèngu ne tare'a-re'a Ana
Ama Lamatua, hud'i laa,
'Na maena mi Ama Lamatua.
De ladhe Lamatua d'èi Ne,

‡ **27:27** Era sordad'u se, ra pangare madhutu lii Latin, peka na *praetorium*. Era ne ètu d'ara kompleks èmu jabatan. Alkitab lii Yunani peka ra paroa angalai ra ca *speira*. Ca speira na, nuka èna ngasu (600) sordad'u. § **27:28** Mateos suri, peka na, kodho madhera Na 'mea aae'. Markus suri, peka na, 'mea sanama mangèru'. ✡ **27:34** Lii Sod'a Koa-Kio 69:22 ✡ **27:35** Lii Sod'a Koa-Kio 22:19 * **27:39** Dhèu Yahudi dhu tema kareko kètu, ho tadha na, rèngu pamakae dhèu. ✡ **27:39** Lii Sod'a Koa-Kio 22:8, 109:25 ✡ **27:40** Mateos 26:61, Yohanis 2:19 ✡ **27:43** Lii Sod'a Koa-Kio 22:9

hud'i laa Lamatua ka dhu
pamamuri Ne.’”✡
44 Dhèu parapo dhèu dua se, pa-
hahe Ne sèmi èèna kahèi.

Mamadhe Lamatua Yesus (Markus 15:33-41, Lukas 23:44-49, Yohanis 19:28-30)

45 Èle èèna ka, maroga kiu-kiu
saguru nare era ne'e, karèi nèti lod'o
titu mera toke d'ai hake tèlu nihia.
46 D'ai hake tèlu, hèia Yesus
pa'oo pake lii Aram, na, *“Eli! Eli!
Lema sabaktani?”* (Sasoa na, “Ama
Lamatua Ja'a! Lamatua Ja'a! Nga
tao ka Ama soro kabodho ho tèke
eele Ja'a mesa-mesa Ku sèmi ne'e
ne?”)✡
47 Abhu pèri-pèri dhèu dhu dètu
ètu sèra, tadèngi lii Na sèmi èèna,
hèia ra papeka, “Mi nanene ku laa.
Na paroa Elia, ca dhèu nèti lii pad-
hai Ama Lamatua dhu uru sèra!”
48 Ka ca dhèu rai la'e nare ula,
cèb'u asa d'ara èi anggor manyilu.
Hèia na èki mi suu tatea èci, ka j'ole
asa hèb'a Yesus sèna ka Na camuci.✡
49 Te ngaa cahag'e hari peka na,
“Èdhi ladhe sèku, teko-teko Elia mai
pamamuri Ne, do aad'o?”
50 Ka Yesus pa'oo hari dènge lii
mèdhu, hèia Na madhe.
51 Ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i, abhu bèla dhu bhèla aae
kadhoe pa'abhe Kama Luri Mola-
Mèci Ama Lamatua. Lèke dènge
Yesus ma'ète a'ae èèna, bèla dhu
bhèla aae ne mae, cèri mi dua, nèti
dedha toke haha. Hèia rai opo, toke
hadhu aae-hadhu aae mae sèg'i bagi
mi dua.✡
52 Ro'a-ro'a dhèu madhe bhoke
kahèi. Aa dhèu unu Ama Lamatua
dhu madhe le, abhu dhu Na pama-
muri hari.
53 Ropa Yesus mamuri hari le nèti
mamadhe Na, hèia dhèu madhe sèra
bhodho mai nèti d'ara ro'a, ka lasi
asa Yerusalem. Ètu era ne'e dhèu ae
rèdhi si.
54 Ètu Golgota, abhu komedhaa
dènge sordad'u na dhu j'aga ètu aj'u
palolo-palèbha Yesus èèna. Ropa
ladhe rèdhi rai opo, dènge aa'i-
aa'i dhu j'aj'i se'e, rèngu madha'u
titu kèna. Ka ra papeka, na, “Ira
ii! Dhèu ne'e ne, tare'a-re'a Ana
Lamatua!”
55 Ètu era ne'e, abhu bhèni pèri-
pèri dhèu dhu laladhe mamadhe
Yesus nèti kaj'èu. Rèngu se'e ka dhu
madhutu Ne nèti Galilea, te rèngu
ka dhu lalau-lalo'o Ne karèi nèti uru.
56 Dhèu bhèni se'e, nuka Maria
nèti rae Magdala, Maria èci hari
(nuka ina Yakobis dènge Yusuf), aa
dènge dhèu èmu Sabadeus (nuka
ina nèti Yakobis dènge Yohanis).✡

Ra padhane Lamatua Yesus (Markus 15:42-47, Lukas 23:50-56, Yohanis 19:38-42)

57 Ètu èèna, abhu dhèu kaja
èci nèti rae Arimatea, ngara na
Yusuf. Nèngu ne dhu nèbhu le mad-
hutu a'aj'a Yesus. Lod'o mamadhe
Yesus lèke hari Jumat. Asa bèli
èèna, lèke dènge lod'o sabaj'a dhèu
Yahudi. Nèti èèna ka, ropa lod'o
oe cèna, hèia Yusuf tenge j'ara ho
neo papuru ngi'u aae Yesus nèti aj'u
palolo-palèbha.
58 Hèia la'e asa gubernur Pilatus,
sèna ka manèngi papuru ngi'u aae
Yesus. Ka gubernur paredha, sèna
ka ngi'u aae Yesus saraka mi Yusuf.
59 Ka Yusuf la'e asa Golgota, hèia
na papuru ngi'u aae Yesus nèti
aj'u palolo-palèbha. Hèia na hutu
pabe'a-be'a ngi'u aae ne dènge bèla
hiu dhu kab'ua.
60 Tèu èèna, dhèu heka pae rare
ro'a èci ètu ledhe hadhu, sèna ka tao
tèke ro'a hia Yusuf dènge a'ari na,
ladhe d'ai lod'o rèngu madhe. De
Yusuf si nedhe rèti ngi'u aae Yesus
ne, lasi paj'unu asa ro'a deo na. Ka
ètu hèb'a ro'a ne, ra saguru dènge
hadhu kabela aae cue, ho ra bèdho
pabe'a-be'a hèb'a ro'a ne. Èle èèna
ka Yusuf si lèpa.
61 Lod'o èèna, Maria nèti Magdala,
dènge Maria dhu leo èci madhutu

✡ **27:46** Lii Sod'a Koa-Kio 22:2 ✡ **27:48** Lii Sod'a Koa-Kio 69:22 ✡ **27:51** Kalua nèti Masir 26:31-33
✡ **27:56** Lukas 8:2-3

d'ai era èèna kahèi. Ra madhèdi patangara dènge ro'a ne.

Gubernur paredha ho dhèu madhenge ro'a Yesus

62 Asa bèli èèna, lèke dènge lod'o ae sasab'a dhèu Yahudi. Hèia kètu agama Yahudi dènge dhèu Parisi lasi paraga dènge gubernur.
63 Ra peka, “Ama. Ji'i sanèd'e era, lod'o dhèu kapod'e-kabèli èèna mamuri era, Na peka, na, ‘Ja'a madhe tare'a, te ngaa èle tèlu lod'o, Ja'a mamuri hari.’✡
64 Nèti èèna ka, ama paredha ku sordad'u sèra, ho ra j'aga paie-iie ro'a èèna d'ai tèlu lod'o. Dènge j'ara ne'e, ana madhutu Na bani boe mana'u rèti ngi'u aae Na, sèna ka ra monya peka na, Nèngu mamuri hari. Te ladhe rèngu kapod'e-kabèli sèmi èèna, risi eele nèti mamonya rèngu uru sèra, lod'o dhu ra peka na, Nèngu ne nuka Kristus.”
65 Ropa tadèngi nare, hèia gubernur dhaa, aku nèngu na, “Be'a kahèi! Te ngaa miu dènge dhèu madhenga kahèi. Be'a risi miu pua si, ho lasi j'aga paie-iie ro'a nèi.”
66 Èle ka lasi asa era èèna, rèti dènge dhèu madhenga ra. D'ai era ne'e, ra segel madhe babèdho ro'a ne.† Hèia ra pua dhèu sèra madhenga, sèna ka dhèu leo baku mai rare ngi'u aae Yesus.

28

Lamatua Yesus mamuri hari! (Markus 16:1-10, Lukas 24:1-12, Yohanis 20:1-10)

1 Ka ètu d'ara hari Migu mad'ae aae era, Maria nèti Magdala, dènge Maria dhu leo èci, lasi asa ro'a Yesus.
2 Kaca'a la rai opo kapai titu kèna. Ana pajuu Ama Lamatua ca dhèu puru mai nèti sorga, hèia na loli eele hadhu aae dhu saguru ro'a. Ka na madhèdi ètu dedha hadhu ne.
3 Rèhu ana pajuu ne kale'e sèmi kaha'a bela, aa mèdha-papake na pudhi mèu.
4 Dhèu madhenga se, madha'u bia toke ra karèbha, ka rèngu bisa boe kalau-karèto, nuka sèmi dhèu madhe sa.
5 Hèia ana pajuu nèti sorga ne, lii dènge dhèu bhèni se'e, aku nèngu na, “Miu baku madha'u! Ja'a ke'a miu se mai tenge Yesus, Dhèu dhu ra paku pamadhe ètu aj'u palolo-palèbha èèna.
6 Te ngaa Nèngu aad'o heka ètu era ne'e. Te Na mamuri hari le, sama sèmi dhu Na peka le uru èèna. Maso mai, sèna ka mèdhi unu mi era dhu ra paj'unu ngi'u aae Na. Era ne ngaa-ngaa aad'o heka!
7 De pamèri lèpa ka! Lami lolo dènge ana madhutu Na, peka na, Yesus mamuri hari le. La'e uuru le asa Galilea. Rèngu hud'i lasi paraga uuru ku dènge Ne ètu nèi, sèmi dhu uru èèna, Na moa mema mi rèngu. Parcaya la. Lèpa ka, lami lole ngaa dhu ja'a peka ne!”
8 Hèia bhèni se rai li'u lasi, tèke eele era ne'e. Ra madha'u, te ngaa ra karej'e-karae kahèi. Ka ra pamèri-mèri lèpa, lasi peka j'ara se aa'i-aa'i ra mi ana madhutu Yesus.
9 Te ngaa ropa d'ai talora j'ara, kabèdhi la Yesus mai paraga dènge ra. Ka Na lii, aku Nèngu na, “Saloom!” Ropa ladhe rèdhi, hèia lasi padètu-dètu, liku rare haga Na, dènge pahaha iisi ra mi Yesus.
10 Hèia Na padhai lii, peka na, “Baku madha'u! Lami peka dènge ana madhutu Ja'a, sèna ka ra lasi mate ja'a ètu Galilea nèi.”

Dhèu madhenga lasi lolo ngaa dhu j'aj'i ètu era padhane Lamatua Yesus

11 Lod'o dhèu bhèni se ètu talora j'ara era, dhèu madhenga se lèpa le asa kota. Rèngu lasi lole ngaa dhu j'aj'i se mi kètu agama Yahudi sèra.

✡ **27:63** Mateos 16:21, 17:23, 20:19, Markus 8:31, 9:31, 10:33-34, Lukas 9:22, 18:31-33 † **27:66** Dhèu d'èlu-mèu sèra, peka na, ra segel dènge j'ara ra tao loa hèngu caloa ètu hadhu dènge kadidhi ro'a èèna, pake lak, reo rare hadhu.

12 Hèia kètu agama Yahudi rare lii èci dènge dhèu heka ad'a sèra, sèna ka b'ae doi ae-ae mi dhèu j'aga ho ra hutu hèb'a.
13 Kètu agama Yahudi sèra peka, na, “Ladhe dhèu karèi miu, dhaa sèmi ne'e: d'ara mèda, ropa ji'i bhèj'i luu, nge'a boe, na, ana madhutu Na mai mana'u rèti ngi'u aae Na.
14 Aa ladhe gubernur tadèngi, mage miu madha'u, te ji'i ka dhu ator dènge ne.”

15 Hèia dhèu madhenga se rare doi. Aa ra tao madhutu dad'èi kètu agama se'e. Nèti èèna ka, toke d'ai sange ne'e dhèu-dhèu Yahudi parcaya era lii lolo kapod'e-kabèli ne.

Lamatua Yesus pad'elo ngi'u Na mi ana madhutu Na
(Markus 16:14-18, Lukas 24:36-49, Yohanis 20:19-23, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:6-8)

16 Ropa tadèngi rare lii lolo nèti dhèu bhèni se'e, hèia ana madhutu Yesus dhèu canguru èci, lasi paraga dènge Yesus asa propensi Galilea, ètu ledhe èci, madhutu lii moa Na.✡
17 Ropa ra ladhe rèdhi Ne, ka ra pahaha iisi mi Nèngu. Masi ka sèmi èèna, te ngaa abhu kahèi dhu d'ara ra kajari era.

18 Hèia Na ara mai padètu-dètu dènge ra, ka Na lii, “Ama Lamatua pangèd'u le koasa mi Ja'a, sèna ka Ja'a paredha aa'i-aa'i ètu sorga, aa dènge aa'i-aa'i ètu rai-haha ne.
19 De miu lami asa mia-mia, miu hud'i peka-padhai ku dènge dhèu nèti suku aa'i-aa'i ra, Lii Lolo Be'a Ja'a ne. Aa miu hud'i aj'a si paie-iie, ho sèna ka rèngu j'aj'i ana madhutu Ja'a. Aa miu hud'i sarani si ho j'aj'i mi tadha, peka na, rèngu dhu pa'èki le dènge Ama, dènge Ana, aa dènge Roh Na dhu Mola-Mèci.✡
20 Aa nori si sèna ka ra tao madhutu paredha aa'i-aa'i dhu Ja'a peka tèke le dènge miu. Sanèd'e, ee! Ja'a bera-bera dènge miu toke èle rai-haha ne.”

✡ **28:16** Mateos 26:32, Markus 14:28 ✡ **28:19** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:8

Lii Lolo Be'a nèti Lamatua Yesus madhutu sasuri Markus

Yohanis, tuka sarani dhèu, bhoke j'ara hia Lamatua Yesus
(Mateos 3:1-12, Lukas 3:1-18, Yohanis 1:19-28)

1 Ne'e ne, Lii Lolo Be'a lula-nèti
Ana Ama Lamatua.* Ngara na Yesus
Kristus, dhu Ama Lamatua paj'uj'u
karèi nèti uru ka mai. Lii lolo Na
mulai sèmi ne'e:
2 Lod'o Yesus sab'a mèka sasab'a
Na, Ama Lamatua pua uru dhèu èci,
ngara na Yohanis, la'e tao tèke j'ara
hia Yesus dhu mai bèli-camèd'a.
Lula uru èèna, Ama Lamatua peka
le dènge dhèu nèti lii padhai Na,
ngara na Yesaya. Na suri tèke, peka
na,
"Nanene! Ja'a pua le dhèu èci, ho
bhoke j'ara hia Èu.✡
3 Dhèu èèna la'e asa d'ara mamoo,
ho na rodhe, peka na,
'Miu aa'i-aa'i mi tao pabe'a ku
j'ara, sèna ka sèmi mere ma-
mai Lamatua!
Pamera j'ara ho soru mamai
Na.'"✡
4-6 Ra pangare dhèu ne'e, Yohanis,
tuka sarani dhèu. Era pea nèngu
ètu d'ara mamoo. Kodho na tao nèti
rèu badha onta, dhara hake na, tao
nèti ka'uri badha. Nganga'a nèngu
kabara dènge dhua nasu oni.✡

Lod'o èèna, dhèu ae nèti kota Yerusalem dènge propensi Yudea, mai paraga dènge Yohanis ètu era pea na. Dhèu se mai neo rèdhi Yohanis, aa nanene lii holo-nori na. Na peka, "Hua iia miu ele-ho'a nèti tatao karehe, sèna ka Ama Lamatua saku eele sasala-sasigo miu. Èle èèna miu sarani uuru ku j'aj'i mi tadha, na, miu be'a le dènge Lamatua."

Nèti èèna ka, dhèu se'e bhoka sasala rèngu, ka Yohanis sarani si ètu loko Yarden.

7 Ka na peka hari, "Bèli-camèd'a dhèu èci mai, dhu kapai risi nèti ja'a. Lula ja'a ne haha d'ai seli, neo j'aj'i ana pua-paleha èèna ka, lèke boe sa hèi.†
8 Ja'a ne dhodhoka sarani miu dènge èi di, te ngaa Nèngu tao risi eele nèti ja'a. Te Na papènu d'ara miu dènge Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci."

Yohanis sarani Lamatua Yesus
(Mateos 3:13-17, Lukas 3:21-22)

9 Ca lod'o hari, Yesus la'e nèti rae Nasaret ètu rai Galilea, ka Na paraga dènge Yohanis. Èle èèna ka Yohanis sarani Ne ètu loko Yarden.
10 Ropa Yesus bhodho nèti d'ara èi mai, Na ladhe, na, liru bhoke eele, ka Roh Ama Lamatua puru mai sama sèmi koro j'aha ci'u, puru mai asa Yesus.
11 Kaca'a la, ra tadèngi lii Ama Lamatua nèti dedha-liru, peka na,
"Èu ne, Ana pasue Ja'a,
Èu pakarej'e taruu d'ara Ja'a."✡

Dhèu aae nidhu dadugu neo pamanahu Yesus
(Mateos 4:1-11, Lukas 4:1-13)

12 Nèbhu boe ka, Roh Ama Lamatua jajuku Yesus asa d'ara mamoo la'e.
13 Na pea dènge badha hui ètu èèna, èpa nguru lod'o. Ka dhèu aae nidhu mai dadugu tenge j'ara sèna ka Yesus madhutu nèngu, te ngaa tao nare boe. Èle èèna ka, ana pajuu nèti Ama Lamatua puru mai lalau-lalo'o Ne.

Lamatua Yesus la'e Galilea ho lole Lii Holo-Nori Ama Lamatua
(Mateos 4:12-22, Lukas 4:14-15, 5:1-11)

* **1:1** Lii padhai 'Ana Ama Lamatua' abhu boe ètu d'ara sasuri uuru sèra. ✡ **1:2** Meliaki 3:1 ✡ **1:3** Yesaya 40:3 ✡ **1:4-6** 2 Dhèu Aae sèra 1:8 † **1:7** Sasuri lii Yunani asli suri, peka na, "pacud'u ho lècu dhari salapa Na hèi, ja'a nia boe." Sasoa na, Yohanis ne dhèu haha seli, de masi ka j'aj'i dhèu pajuu nèti Lamatua Yesus, nia boe sa hèi. ✡ **1:11** Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:2, Lii Sod'a Koa-Kio 2:7, Yesaya 42:1, Mateos 3:17, 12:18, Markus 9:7, Lukas 3:22

14 Lod'o dhu kèpe rare Yohanis
tuka sarani pamaso asa d'ara bèdho,
nèbhu boe ka Yesus pakèd'i la'e
propensi Galilea. La'e lole Lii Lolo
Be'a nèti Ama Lamatua ètu nèi.
15 Ka Na peka,
“Mi nanene! Lod'o Ama Lamatua
d'ai kèna!
Limuri ne, dhèu aa'i-aa'i re'a,
na, Ama Lamatua nèd'u le
paredha karèi nèti uru ka.
Nèti èèna ka, miu hud'i tèke
eele ka tatao karehe sèra,
ho lèpa madhutu Ama
Lamatua.
Hèia parcaya ka Lii Holo-
Nori Nèngu kahèi.”✡

Lamatua Yesus hag'e nare ana madhutu Na

16 Ca lod'o hari, Yesus kako re
sebhe dano Galilea, ka nèdhi dhèu
dua, ngara ra Simon dènge ari na
Anderias. Sasab'a rèngu bèli-bèli
èèna, j'ala i'a.
17 Ka Yesus paroa nare dua ra,
peka na, “We! Mai madhutu Ja'a!
Miu tema tenge i'a, te ngaa Ja'a neo
aj'a miu, sèna ka j'aj'i dhèu tenge
samanga.”
18 Ropa ra nanene rare, hèia ra
tèke eele j'ala rèngu, ka lasi dènge
madhutu Ne.
19 Èle èèna ka, Yesus kako hari
ciki, ka nèdhi ana-ana Sabadeus, a'a
ngara na Yakobis, aa ari ngara na
Yohanis. Dua ra lalau paie pèku ètu
dedha koha.
20 Ka Yesus paroa dua ra, peka na,
“Mai we! Madhutu Ja'a!” Ropa ra
tadèngi rare lii Yesus, ka dua ra tèke
eele ama ra, dènge dhèu sab'a sa ètu
dedha koha, lasi dènge ka madhutu
Yesus.

Lamatua Yesus lalèta eele nidhu nèti dhèu èci dhu pea ètu kota Kapernaum
(Lukas 4:31-37)

21 Èle èèna ka, Yesus dènge
ana madhutu Na dhèu èpa sèra
lasi d'ai kota Kapernaum. Lod'o
èèna, lod'o manèngi-mangaj'i dhèu
Yahudi.‡ Ka Yesus la'e asa d'ara èmu
manèngi-mangaj'i, ka Na lole Lii
Holo-Nori Ama Lamatua ètu èèna.
22 Dhèu ae sèra malaa, nanene lii
padhai Na, lula Nèngu ne'a mèu lii
dhu Nèngu lole, risi nèti mese-mese
agama Yahudi.✡
23 Lod'o èèna, abhu dhèu èci dhu
nidhu tao. Dhèu ne'e la'e asa
d'ara èmu manèngi-mangaj'i kahèi.
Kaca'a laa na pakèce, peka na,
24 “We! Yesus, dhèu Nasaret!
Ngaa unu Èu dènge ji'i! Èu mai ho
pa'ele iie ji'i, do? Ji'i tadhe Èu. Èu
ne'e ka dhu mai nèti Ama Lamatua.
Èu ne'e Dhèu dhu dènge boe sasala-
sasigo.”
25 Ka Yesus jèke ne, “Hutu hèb'a
èu na! Rai eele nèti dhèu ne'e!”
26 Kaca'a laa nidhu tèku ngi'u
dhèu ne'e, sama sèmi dhèu dhu
pèd'a rèdha. Ka na rai eele nèti
dhèu ne'e, dènge lii pakèce.
27 Hèia dhèu ètu d'ara èmu
manèngi-mangaj'i sèra, malaa-
maloha. Ka ra padhue èci dènge
èci, “Eea! Ngaa ka ne'e? Ne'e ne, lii
holo-nori dhu hiu, do? Lii padhai lii
Mone heka ne, ele madha, nga! Na
paredha nidhu se, ka ra kalua kahèi,
madhutu dad'èi Na.”
28 Hèia dhèu palolo lème era, ètu
d'ara rae-rae propensi Galilea.

Lamatua Yesus puri-pa'èle papèd'a ina dhèu èmu Petrus, dènge papèd'a dhèu-dhèu leo
(Mateos 8:14-17, Lukas 4:38-41)

29 Lod'o rèngu lèpa nèti d'ara
èmu manèngi-mangaj'i, hèia Yesus
dènge ana madhutu Na, lasi asa
èmu Simon dènge Anderias.
30 Ina dhèu èmu Simon pèd'a
maringi-sagoro, ka dhu j'unu. Ropa
Yesus dènge ana madhutu Na d'ai
d'ara èmu èèna, dhèu mai peka
dènge Ne, “Bhèni heka ne, pèd'a.”
31 Nèti èèna ka, Yesus la'e ladhe
bhèni heka ne. Hèia Na kèpe kacui-
aai na, ho pamadhèdi ne. Kaca'a
laa papèd'a maringi-sagoro èèna èle

✡ **1:15** Mateos 3:2 ‡ **1:21** Lod'o sabaj'a dhèu Yahudi, ra pangare na ‘Hari Sabat’. Lod'o èèna, dhèu sab'a boe. ✡ **1:22** Mateos 7:28-29

dènge. Hèia bhèni heka ne kèd'i la'e lalau nganga'a-nganginu hia si.
32 Ropa lod'o cèna, dhèu pakako rèti asa Yesus a'ari rèngu dhu pèd'a, dènge dhèu-dhèu dhu nidhu tao, sèna ka Na puri-pa'èle si.
33 Nèti èèna ka, ca kabarai mai pakaboko pènu tao cèci ètu madha èmu èèna.
34 Èi papèd'a ra rupa-rupa, te ngaa Yesus puri-pa'èle aa'i mèu-mèu si. Hèia Na lalèta eele nidhu ae nèti dhèu sèra. Yesus hia boe tebho nidhu se'e padhai lii, lula ra tadhe Ne.

Yesus kako palème rae, ho lole Lii Holo-Nori Ama Lamatua (Lukas 4:42-44)

35 Bèli èèna mad'ae aae era, ako maroga, Yesus kèd'i ka la'e asa era èci dhu nee-nee, ka Na manèngi-mangaj'i mi Ama Lamatua.
36 Ropa Simon si kèd'i, rèdhi heka Yesus, ka lasi tenge Ne.
37 Ra paraga dènge Yesus, ka ra peka, “Ama, dhèu canau mai tenge Ama ku.”
38 Te ngaa Yesus dhaa lii rèngu, aku Nèngu na, “Èèna be'a kahèi. Te ngaa be'a risi lati uru asa rae-rae leo, ho Ja'a aj'a Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Te èèna sasab'a-la'a Ja'a na.”
39 Èle èèna ka, rèngu kako palème era ètu propensi Galilea, ho lole Lii Lolo Be'a Ama Lamatua. Ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i, Na babège-lalèta eele nidhu nèti dhèu sèra.✡

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu èci dhu pèd'a kusta (Mateos 8:1-4, Lukas 5:12-16)

40 Dhèu èci dhu lèke papèd'a kusta mai paraga dènge Yesus, ka na patitu kètu urutuu ètu madha Yesus. Na manèngi, aku nèngu na, “Ama, ee! Sue ku ja'a laa. Tao pa'èle ku papèd'a ja'a ne. Ja'a ke'a, na, Ama bisa pa'èle papèd'a ja'a ne, sèna ka dhèu madenge heka dènge ja'a.”
41 Nèti lii roma iisi na, ka d'ara Yesus roe, ka Na j'ole kacui-aai ho kèpe ne. Hèia Na peka, “Tare'a! Ja'a bisa! Èu èle kèna!”
42 Kaca'a laa, papèd'a èèna ele dènge. Ka dhèu èèna pèd'a heka.
43 Èle èèna ka, Yesus pua dhèu èèna lèpa dènge pasanèd'e ne, peka na,
44 “Mu nanene! Èu èle le, te ngaa baku lole dènge cee-cee! Èu hud'i madhutu ku lii paredha Musa uru èèna. De lamu uru ku asa ama agama, ho na parisa ngi'u mu. Sèna ka ne'a èi papèd'a èu na ele le, do dhae. Èle èèna ka, heka èu hia mèdha èci sèmi tadha makasi, sèna ka dhèu aa'i-aa'i re'a èu èle le tare'a-re'a.”✡
45 Masi ka Yesus kai baku peka dènge cee-cee, te ngaa ropa la'e d'ai li'u, ka na lolo lème dènge dhèu. Èle èèna ka, dhèu ae neo paraga dènge Yesus. Te ngaa, lula lii dhèu èèna, ka Yesus bisa boe pad'elo iisi Na asa d'ara kota. Nèti èèna ka, Yesus pea dhoka ètu era mau èci ètu li'u kota. Te ngaa dhèu mai paraga dènge Ne nèti mia-mia.

2

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu karuku (Mateos 9:1-8, Lukas 5:17-26)

1 Èle pèri-pèri lod'o, hèia Yesus lèpa hari asa Kapernaum. Ka ra papeka d'ai mia-mia, peka na, Yesus d'ai le èmu.
2 Nèti èèna ka, dhèu mai nèti mia-mia. Lula dhèu ae seli, ka ètu d'ara èmu pènu risi, toke d'ai hèb'a èmu. Èle èèna ka, Yesus lole dènge ra dad'èi Ama Lamatua.
3 Ètu talora Na padhai lii era, dhèu èpa jèru dhèu karuku èci neo asa madha Yesus.
4 Te ngaa, lula dhèu ae d'ai seli, ka rèngu abhu boe sasanga ho rèti dhèu èèna asa madha Yesus. Hèia ca'e lasi asa kolo èmu, bhoke eele rèu èmu re dedha kètu Yesus. Ropa

✡ **1:39** Mateos 4:23, 9:35 ✡ **1:44** Atora nèti Ama-ama Agama 14:1-32 * **2:4** Ra tao Dhèpi èèna nèti mèdha dhu mèke.

ra bhoke rare rèu èmu, hèia ra papuru dhèu karuku èena dènge dhèpi na.*
5 Ropa Yesus ladhe nèdhi si, Nèngu ne'a le dhèu se'e parcaya tare'a-re'a Nèngu. Ka na padhai lii dènge dhèu karuku ne, aku Nèngu na, “Ana, ee! Ja'a saku eele le sasala èu!”
6 Ètu èèna kahèi, abhu pèri-pèri mese agama Yahudi. Ropa ra tadèngi rare lii padhai lii Yesus, ka d'ara ngangee rèngu be'a boe.
7 Hèia ra papeka, “Boo! Dhèu ne'e bani titu kèna, padhai lii sèmi nèi! Dhodhoka Ama Lamatua di, dhu dènge hak ho saku eele sasala dhèu. Te ngaa dhèu ne'e tao ngi'u na èci èèna ka dènge Ama Lamatua. Nèngu pakarehe kolon-gara Ama Lamatua!”
8 Te ngaa Yesus ne'a le ngangee rèngu. Hèia Na peka, “Heh! Miu baku pangee sèmi èèna.
9-10 Mia dhu be'a risi? Ladhe Ja'a peka mi dhèu karuku ne, ‘Sasala èu saku eele le,’ miu me'a boe, na, j'aj'i do aad'o. Te ngaa ladhe Ja'a peka, ‘Kèd'i ka! Nedhe dhèpi èu, ho lèpa ka.’ Ladhe na kèd'i ho miu ladhe mèdhi kahèi, heka miu me'a kèna, Ja'a ne Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Aa Ja'a dènge koasa kahèi, ho saku eele sasala-sasigo dhèu!”

Èle èèna ka, Yesus padhai lii dènge dhèu karuku èèna, peka na,

11 “Èu nanene, ee! Èu èle le ne! Kèd'i ka, nedhe dhèpi èu ho lamu ka.”
12 Ropa tadèngi nare, cag'ag'a laa dhèu ne kèd'i titu. Na nedhe dhèpi na, hèia la'e ka asa li'u. Dhèu-dhèu ètu sèra rèdhi dènge musi madha ra. Rèngu aa'i-aa'i ra malaa-maloha, ka ra peka, “Ira ii! Èdhi heka tèdhi ka! Ama Lamatua tare'a-re'a kapai d'ai seli!”

Yesus paroa nare Lewi ho madhutu Ne
(Mateos 9:9-13, Lukas 5:27-32)

13 Èle èèna ka, Yesus la'e hari asa sebhe dano Galilea. Ka dhèu ae titu kèna mai paraga dènge Ne, hèia Na lole dad'èi Ama Lamatua mi rèngu.
14 Ètu èèna, abhu dhèu èci ngara na Lewi, ana nèti Alpius. Sasab'a na roro doi bea. Lod'o Yesus kako re èèna ka ladhe nèdhi Lewi. Ka Na peka dènge ne, “Wee! Mai madhutu Ja'a!”

Ropa tadèngi lii Yesus ne, Lewi kèd'i dènge ka la'e madhutu Ne.

15 Èle èèna ka, Yesus si ra'a ètu d'ara èmu Lewi, pa'èci dènge angalai Lewi dhèu roro doi bea sèra. Abhu kahèi dhèu-dhèu leo madhèdi ra'a dènge rèngu. Mad-hutu ngangee dhèu Yahudi, dhèu se'e dhèu karehe. Nèti dhèu-dhèu dhu madhèdi ra'a se abhu dhèu ae kahèi dhu d'èi nanene lii padhai lii Yesus.
16 Lod'o èèna, abhu pèri-pèri mese agama nèti partei Parisi dhu rèdhi Yesus madhèdi na'a-ninu dènge tuka roro doi bea, dènge dhèu karehe sèra. Ka ra karèi ana madhutu Yesus, peka na, “Nga tao ka mese miu madhèdi na'a-ninu dènge dhèu roro doi bea dènge dhèu dhu laku-laku boe sèra?”
17 Yesus tadèngi lii karèi rèngu èèna, ka Na dhaa, peka na, “Dhèu pèd'a mema parluu dote, te ngaa dhèu dhu pèd'a boe, parluu boe dote. Mamai Ja'a ne sèna ka lalau dhèu dhu laku-laku boe. Te Ja'a mai boe ho uri dhèu dhu rasa ngi'u na mola.”

A'aj'a hiu Lamatua Yesus, leko-leo nèti a'aj'a dhèu Parisi
(Mateos 9:14-17, Lukas 5:33-39)

18 Ca tèka, dhèu nèti partei agama Parisi puasa. Rèngu rèdhi ana madhutu Yohanis tuka sarani, puasa kahèi. Te ngaa rèdhi boe ana madhutu Yesus puasa sèmi rèngu. Hèia dhèu rèngu mai paraga dènge Yesus, ka ra karèi, aku rèngu na, “Ama. Ji'i puasa sama sèmi ana madhutu Yohanis kahèi. Te, nga tao ka, ana madhutu Ama puasa boe?”
19 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Mema miu me'a le, ladhe abhu pesta kab'i, dhèu dhu abhu nèru

sèra puasa boe, ka ra'a toke bècu. Ladhe mone dhu kab'i èèna era, dhèu sèra aa'i-aa'i ra'a-rinu.
20 Te ladhe d'ai lod'o ho ra kèpe rèti dhèu mone dhu kab'i èèna, ka mone aanga-angalai na sèra d'ara susa, heka ra puasa kèna.
21 Sèmi èèna kahèi, bèla hiu baku kalape mi kodho dhui. Te ladhe base, na, bèla hiu èèna karuku, hèia kodho èèna asa ka mae aae.
22 Sèmi èèna kahèi, miu baku edhe dhua pèd'u ètu d'ara sabha dhui. Te aad'o na, sabha èèna mae, aa dhua pèd'u na bhori eele asa rai."† [Nèti èèna ka Yesus peka dènge si, baku pakihu-kee lii holo-nori Nèngu dhu hiu, dènge lii holo-nori dhèu Parisi dhu dhui.]

Ana madhutu Yesus g'ètu are, lèke lod'o a'oro sasab'a
(Mateos 12:1-8, Lukas 6:1-5)

23 Ca tèka, lèke lod'o manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi, Yesus si kako re j'ara ètu d'ara oka. Ka ana madhutu Na g'ètu rèti are gandum.✡
24 Ropa dhèu Parisi ladhe rèdhi, ka ra karèi Yesus, "Tasamia ka, ana madhutu Èu madhutu boe j'ara-j'ara agama èdhi? Rèngu se g'ètu are gandum lèke lod'o a'oro sasab'a. Miu baku tao sèmi èèna!"
25-26 Hèia Yesus dhaa, "Samia, ee? Miu sanèd'e heka lii lolo Daud. Tèu èèna, Abyatar j'aj'i kètu kapai risi agama Yahudi. Lod'o èèna, Daud dènge dhèu madhutu na aa'i-aa'i ra manganga bia. Ka ra maso asa d'ara Paleo Ama Lamatua, hèia ra'a roti dhu ama agama hia le mi Lamatua. Madhutu atora agama èdhi, dhèu dhu bisa ra'a roti èèna, dhoka ama-ama agama di; dhèu leo bisa boe. Daud dènge ana madhutu na sèra, ra'e rare roti èèna, te ngaa dhèu èci sa peka boe, na, Daud si sala."✡
27 Èle èèna ka, Yesus lole hari dènge rèngu, "Miu baku bhèlu! Lamatua hia lod'o a'oro sasab'a hia èdhi dhèu rai-haha. Lamatua paj'aj'i boe èdhi dhèu rai-haha, ho madhutu dhoka atora lod'o a'oro sasab'a di.
28 Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Ja'a ne ka dhu peka ho dhèu sab'a, do aad'o, lèke dènge lod'o a'oro sasab'a."

3

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu pèd'a lèke lod'o a'oro sasab'a
(Mateos 12:9-14, Lukas 6:6-11)

1 Èle èèna ka, Yesus lèpa hari la'e asa èmu manèngi-mangaj'i. D'ai nèi, ka Yesus paraga dènge dhèu èci dhu ai na roe cabèka.
2 Ètu èèna, abhu pèri-pèri dhèu dhu patangi-tenge sasala Yesus. Ra ma'u Yesus, neo re'a Na puri-pa'èle dhèu pèd'a lèke lod'o a'oro sasab'a, do aad'o.
3 Hèia Yesus paroa dhèu dhu ai roe cabèka èèna, aku Nèngu na, "Mai ku! Titu ku mi madha Ja'a ne."
4 Ka Na karèi dhèu ae ètu sèra sa, aku Nèngu na, "Madhutu atora agama èdhi, èdhi bisa tao ngaa lod'o a'oro sasab'a? Tao madha j'ara dhu be'a, do karehe? Tao pabe'a dhèu, do pamadhe dhèu?" Te ngaa dhèu sèra èci sa bani boe bhoke hèb'a.
5 Nèti èèna ka, Yesus d'ara pèd'a, lula rèngu madhutu dhoka ad'a di, tao boe madha-dhilu mi dhèu ai roe cabèka ne. Yesus nasa, ka Na ladhe lème dhèu sèra. Hèia Na peka mi dhèu ai roe cabèka, aku Nèngu na, "J'ole kacui-aai èu mai sa ne'e!" Ka dhèu èèna soro kacui-aai asa Yesus la'e. Kabèdhi laa, èle dènge papèd'a na.
6 Ropa dhèu Parisi ladhe rèdhi Yesus pa'èle kacui-aai dhèu èèna lèke lod'o a'oro sasab'a, aa'i-aa'i ra kalua nèti d'ara èmu manèngi-mangaj'i. Ka lasi padhue dènge dhèu partei politik Herodes, ho tenge j'ara neo pamadhe Yesus.

Lamatua Yesus puri-pa'èle papèd'a dhèu ae ètu sebhe dano

† **2:22** Alkitab lii Yunani suri, peka na, "Baku soli èi anggor dhu hiu mi d'ara tas ka'uri dhui, sèna ka baku mae." ✡ **2:23** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 23:25 ✡ **2:25-26** 1 Samuel 21:1-6, Atora nèti Ama-ama Agama 24:9

7-8 Ca lod'o, Yesus dènge ana madhutu Na lasi asa sebhe dano Galilea. Te ngaa, lula dhèu ae sèra re'a le ngaa dhu Nèngu tao, ka dhèu aa'i-aa'i mai nèti rae-rae ho madhutu Ne. Rèngu mai nèti propensi Galilea, propensi Yudea, aa propensi Idumea. Abhu kahèi dhu mai nèti kota Yerusalem, kota Sidon dènge kota Tirus. Abhu kahèi cahag'e dhu mai nèti cabèka dhimu loko Yarden. Aa'i-aa'i sèra neo mai paraga dènge Ne.
9 Taga dhèu dhu mai sèra ae seli, ka Yesus pua ana madhutu Na lasi tenge koha cue hia Nèngu. Na neo padhai lii dènge dhèu ae sèra nèti dedha koha, sèna ka rèngu aa'i-aa'i ra bisa ladhe rèdhi rèhu Na, aa tadèngi lii padhai lii Na hèi.

10 Ca hari ni, Na puri-pa'èle dhèu pèd'a ae titu kèna. Nèti èèna ka, dhèu ae mai paseti èci dènge èci, neo g'ag'e Yesus.✡
11 Ropa dhèu dhu nidhu tao sa ladhe rèdhi Yesus, ka ra bèbha d'ai rai ètu madha Yesus. Hèia ra taraa, aku rèngu na, “Èu ne mema tare'a Ana Ama Lamatua!”
12 Te ngaa Yesus kai rèngu, aku Nèngu na, “Miu baku ale dènge dhèu èci sa hèi, Ja'a ne cee!”

Yesus hag'e nare dhèu canguru dua j'aj'i ana madhutu Na
(Mateos 10:1-4, Lukas 6:12-16)

13 Èle èèna ka, Yesus kako la'e asa kolo ledhe èci. Na paroa pèri-pèri dhèu dhu Nèngu d'èi. Ka dhèu se mai madhutu Ne.
14 Èle èèna ka, Na hag'e nare dhèu canguru dua. Ka Na peka, “Ja'a pili miu ho madhutu taruu Ja'a, j'aj'i dhèu pajuu-paleha Ja'a. Ja'a neo pua miu, lami lole Lii Lolo Be'a Ama Lamatua mi dhèu aa'i-aa'i.”
15 Sèmi èèna kahèi Ja'a neo hia miu koasa, sèna ka miu bisa babègelalèta nidhu nèti d'ara dhèu.”
16-19 Ngara dhèu canguru dua sa, nuka:

Simon (dhu Yesus pangare na, Petrus),
Yakobis,
Yohanis, (Yakobis dènge ari na, Yohanis ne, dua ra ana Sabadeus. Yesus pangare rèngu dua ra, ngara na ‘Boanerges’, dhu sasoa na ‘sama sèmi d'oro’.)*
Anderias,
Pelipus,
Bertolomeos,
Mateos,
Tomas,
Yakobis (ana Alpius),
Tadius,
Simon (dhu madhutu partei politik Selot),†
dènge Yudas Iskariot (dhu èèna na pahie eele Yesus).

Mese agama sèra peka Yesus abhu koasa nèti dhèu aae nidhu
(Mateos 12:22-32, Lukas 11:14-23, 12:10)

20 Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na sèra puru hari nèti kolo ledhe deo na. Ka lasi asa d'ara èmu èci. Dhèu ae titu kèna mai oke rare Ne, ka Na bisa boe na'a-ninu.
21 Rèdhi sèmi èèna, hèia ra papeka, aku rèngu na, “Miu ladhe ku Yesus! Ne'a heka lalau iisi Na.” Ropa a'ari Na tadèngi lii palolo dhèu, ka ra mai neo rare Ne.
22 Lod'o èèna, mese-mese agama nèti Yerusalem mai peka dènge dhèu ètu sèra, aku rèngu na, “Heh! Pasa dhilu miu! Baku madhutu Yesus. Te dhèu aae nidhu, dhu ra paroa ngara na Baalsebul, maso asa d'ara Yesus, ka hia Ne koasa, ho bata-magèla nidhu nèti d'ara dhèu.”✡

✡ **3:10** Markus 4:1, Lukas 5:1-3 * **3:16-19** a: Sasuri lii Yunani suri, peka na, ‘ana d'oro’, dènge sasoa, ‘tatao nuka sèmi d'oro’. Abhu dhèu d'èlu-mèu cahag'e dhu peka na, ele boe lii Yakobis dènge Yohanis mèdhu nuka sèmi lii d'oro, do, rèngu d'èi pajèka sama sèmi d'oro. † **3:16-19** b: Partei Selot ne tenge j'ara sèna ka rèngu mardeka nèti dhèu paredha Roma. Nèti èèna ka, dhèu pangare partei ‘Patriot’ kahèi. Patriot sasoa na ‘dhèu sarii kabarai’. ✡ **3:22** Mateos 9:34, 10:25

23 Ropa Yesus tadèngi nare lii pad-
hue rèngu èèna, heia Na paroa nare
rèngu aa'i-aa'i ra, ka Na peka, “Lèke
boe dènge ngangee dhèu! Tasamia
ka dhèu aae nidhu bisa babège ngi'u
mesa na!?
24 Ladhe ètu d'ara paredha dhèu
aae èci, ana kabarai sèra èci patao-
palaha dènge èci, paredha dhèu aae
èèna taha nèbhu boe.
25 Sèmi èèna kahèi ètu d'ara èmu,
ladhe isi èmu èci patao dènge èci,
isi èmu èèna mae-manyèla!
26 Sèmi èèna kahèi dènge nidhu.
Ladhe èci pamusu dènge èci, rèngu
mae-manyèla kahèi. Sèmi èèna na,
heka rèngu laho kao-kao.
27 Ladhe dhèu parapo neo mai
parapo èmu dhèu èra èci, na hud'i
èki-karadhe uuru ku lamatua èmu
na, heka bau nèti mèdha-panyau
kèna.‡
28 Nèti èèna ka, Ja'a peka mema
dènge miu: Ama Lamatua sadia
saku eele sasala dhèu. Ladhe dhèu
padhai lii karehe mi dedha dhèu leo,
Ama Lamatua bisa saku eele sasala
na era.
29 Te ngaa lii padhai lii karehe
mi dedha Roh Ama Lamatua dhu
Mola-Mèci, Ama Lamatua saku eele
boe sasala nèngu, toke d'ai mia-mia
la'e!”✡
30 Yesus peka sèmi èèna, lula dhèu
sèra peka na, “Dhèu èèna, nidhu
tao.”

Dhèu dhu madhutu dad'èi Ama Lamatua, tare'a-re'a j'aj'i a'ari Lamatua Yesus
(Mateos 12:46-50, Lukas 8:19-21)

31 Èle èèna ka, ina dènge ari Yesus
sèra mai tenge Ne. D'ai èmu dhu
Yesus madhèdi ètu d'ara na, rèngu
lasi boe asa d'ara, te ngaa ra titu ètu
li'u, ka ra hia dhèu lasi paroa Yesus.
32 Lasi, na, Yesus madhèdi padhai
lii dènge dhèu ae. Ka dhèu sèra
peka dènge Ne, “Ama, ee! Ina Mu
dènge a'ari Mu nuka ètu li'u si. Ra
neo paraga dènge Ama.”
33 Te ngaa Yesus dhaa, peka na,
“Cee ka dhu tare'a-re'a j'aj'i ina
dènge a'ari Ja'a?”
34 Hèia Na ladhe palème asa dhèu
dhu madhèdi ètu sèra, ka Na peka,
“Miu se'e se ka dhu tare'a-re'a j'aj'i
ina dènge a'ari Ja'a.
35 Te cee ka dhu madhutu dad'èi
Ama Lamatua, rèngu sèra ka dhu
tare'a-re'a j'aj'i ina dènge a'ari Ja'a.”

4

Lamatua Yesus peka lii pakasame lula-nèti hini dhu lèke ètu dedha rupa-rupa rai
(Mateos 13:1-9, Lukas 8:4-8)

1 Ca lod'o, Yesus la'e hari asa dano
Galilea. D'ai nèi dhèu ae mai oke
rare Ne. Ka Yesus ca'e la'e madhèdi
asa dedha koha cue dhu panahu. Na
aj'a dhèu sèra dènge lii pakasame.
Dhèu dhu titu ètu dedha salae sèra
aa'i-aa'i nanene Yesus aj'a Lii Holo-
Nori Ama Lamatua.
2 Na aj'a si lii holo-nori rupa-rupa
pake lii pakasame. Aku Nèngu sèmi
ne'e ka:✡
3 “Nanene paie-iie! Dhèu èci la'e
ceb'e hini ètu d'ara oka na.
4 Ropa na ceb'e hini sèra, cahag'e
lèke ètu sebhe j'ara. Kabèdhi laa,
manu-bhui mai ka ra'a aa'i.
5 Cahag'e hari lèke ètu era rai dhu
pènu dènge hadhu. Hini sèra muri,
te ngaa rai isi dhoka ciki oo'e di.
6 Ropa lod'o rea mai, ana nganga'a
sèra kamale eele hèia madhe aa'i si,
lula amo d'ai boe d'ara rai.
7 Hini cahag'e lèke ètu dedha rai
dhu pènu dènge j'u'u padhudhu.
Ropa j'u'u sèra muri, hèlu rare ana
nganga'a sèra, ka j'aj'i boe hua-hela.
8 Te ngaa hini cahag'e lèke ètu
dedha rai hèu mèngi. Hini sèra
muri dènge sega. Hua ae titu kèna.
Cahag'e dhu abhu d'ai tèlu nguru
hari, cahag'e èna nguru hari, aa
cahag'e d'ai cangasu hari.
9 De ladhe cee dènge ro'a dhilu,
na, nanene paie!”

‡ **3:27** Dènge j'ara èèna, Yesus peka na, Nèngu èra risi nèti dhèu aae nidhu, dhu tema ra pangare na, ‘Baalsebul’. ✡ **3:29** Lukas 12:10 ✡ **4:2** Lukas 5:1-3

Nga tao ka Lamatua Yesus holo-nori dhèu pake lii pakasame
(Mateos 13:10-17, Lukas 8:9-10)

10 Ca tèka, Yesus mesa Na. Hèia
ana madhutu Na dhèu canguru dua
dènge pèri-pèri dhèu dhu tadèngi le
lii holo-nori Na, mai paraga dènge
Ne. Ka ra karèi sasoa nèti lii
pakasame èèna.
11 Hèia Yesus dhaa, “Lula miu
tare'a-re'a neo me'a Lii Holo-Nori
Ama Lamatua, Ja'a neo peka dènge
miu. Te ngaa mi dhèu leo, Ja'a pake
lii pakasame.
12 Tatao dhèu leo sèra sama sèmi
dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua
suri tèke, peka na,
‘Rèngu rèdhi le, te ngaa ro'o boe
re'a.
Rèngu tadèngi le, te ngaa ro'o
boe tèke ètu d'ara.
Ladhe sèmi èèna, hud'i rèngu sène.
Ra parcaya ia ka Lamatua,
sèna ka Lamatua saku eele ia ka
sasala ra.’”✡

Lamatua Yesus peka sasoa lii pakasame hini sèra
(Mateos 13:18-23, Lukas 8:11-15)

13 Èle èèna ka, Yesus peka dènge
dhèu sèra sasoa lii pakasame hini
èèna, aku Nèngu na, “Ladhe miu
me'a boe sasoa nèti lii upama deo
na, carui risi hari miu me'a sasoa lii
pakasame dhu leo.
14 De sasoa na sèmi ne'e ka: dhèu
dhu ceb'e hini èèna, nuka dhèu dhu
lole Lii Holo-Nori Ama Lamatua.
15 Hini dhu lèke ètu sebhe j'ara ka
manu-bhui mai ra'a aa'i, nuka sèmi
dhèu dhu nanene Lii Holo-Nori Ama
Lamatua. Te ngaa nèbhu boe, dhèu
aae nidhu mai parame rare Lii Holo-
Nori nèti d'ara dhèu èèna.
16 Aa hini dhu lèke ètu dedha
hadhu, nuka sèmi dhèu dhu nanene,
ka na sèmi nare Lii Holo-Nori èèna
dènge d'ara karej'e.
17 Te ngaa Lii Holo-Nori ne, taha
nèbhu boe ètu d'ara dhèu èèna.
Ropa nèngu paraga j'aj'èra lula na
sèmi nare lii ne'e, na tèke eele.
18 Aa hini dhu lèke ètu talora j'u'u
dhu padudhu, èci èèna ka dènge Lii
Holo-Nori Ama Lamatua dhu dhèu
nanene.
19 Te ngaa dhèu èèna bhute dhoka
dènge rupa-rupa madha j'ara rai-
haha dhu pakarej'e ngi'u na. Nèti
èèna ka, j'ara se'e seti eele Lii
Holo-Nori Ama Lamatua nèti d'ara
nèngu, ka j'aj'i heka ngaa-ngaa.
20 Te ngaa hini dhu lèke ètu dedha
rai hèu mèngi, nuka sèmi dhèu dhu
pasa dhilu ho nanene Lii Holo-Nori
Ama Lamatua dènge karej'e-karae.
Tatao nèngu madhutu dad'èi Ama
Lamatua dènge d'ara kateme. Dhèu
ne'e tao j'ara-j'ara dhu pakarej'e
d'ara Ama Lamatua, sama sèmi hini
dhu nèti hua-hela. Abhu kahèi d'ai
tèlu nguru hari, cahag'e d'ai èna
nguru hari, aa abhu kahèi dhu d'ai
cangasu hari.”

Baku paheo mere labhu ho saguru hari dènge soe
(Lukas 8:16-18)

21 Nèti dedha koha, Yesus tuhu
hari lii padhai Na. Na peka
hari lii upama èci, aku Nèngu na,
“Tasamia, ee! Miu mèdhi le, do
dhae? Dhèu suru rare labhu, ka
saguru eele hari dènge soe! Ka ra
tèke asa ro'a koi la'e! Aad'o, sina
ma? Te ladhe sèmi èèna, tèdhi boe
saraa nèngu. Dhèu hud'i tao labhu
ètu era dhu dedha, sèna ka dhèu
rèdhi saraa nèngu.✡
22 Ngaa dhu dhèu pahuni deo ne'e,
bèli-camèd'a dhèu rèdhi aa'i. Te
ngaa dhu dhèu re'a boe lod'o deo
ne'e, bèli-camèd'a dhèu re'a aa'i.✡
23 De ladhe cee dhu dènge ro'a
dhilu, na, nanene paie!
24 Nanene paie-iie! Ladhe miu
tenge sasala dhèu, na, dhèu leo
tenge sasala miu kahèi. Sèmi èèna
kahèi, Ama Lamatua tenge sasala
miu. Te ngaa Na tao bia risi hari nèti
èèna.✡
25 Ladhe dhèu èci neo tenge tare'a-
re'a dad'èi Lamatua, nèngu asa

✡ **4:12** Yesaya 6:9-10 ✡ **4:21** Mateos 5:15, Lukas 11:33 ✡ **4:22** Mateos 10:26, Lukas 12:2 ✡ **4:24** Mateos 7:2, Lukas 6:38 ✡ **4:25** Mateos 13:12, 25:29, Lukas 19:26

d'èlu-mèu. Te ngaa ladhe dhèu pusi-pahae boe dad'èi Lamatua, nèngu j'aj'i asa goa.”✡

Lamatua Yesus hia lii pakasame lula-nèti hini dhu muri unu na

26 Èle èèna ka, Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, “Paredha Ama Lamatua asa tabha kapai, sama sèmi hini dhu dhèu ceb'e ètu d'ara oka na.
27 Nèngu ceb'e nare, ka la'e bhèj'i. Tao heka ai hèb'a mi hini sèra. Te ngaa hini sèra muri, ka asa kapai.
28 Hini se muri unu ra. Mulai ti rèu, hela, toke d'ai huri.
29 Ropa kasere nare nganga'a dhu ètu d'ara oka mami, dhèu unu oka heka la'e puu-g'ètu kèna. Sèmi èèna kahèi, paredha Ama Lamatua. Lamatua ka dhu ad'u-ue aa'i-aa'i sèra.”✡

Lii pakasame lamusi dhu ana iiki (Mateos 13:31-32,34, Lukas 13:18-19)

30 Èle èèna ka, Yesus padhai lii hari, “Ja'a peka hari lii upama èci sèmi ne'e ka: miu ladhe sèku, dhèu dhu j'aj'i unu Lamatua sèra. Uru èèna ciki di, nèbhu-nèbhu j'aj'i ae.
31 Èèna sama sèmi lamusi aj'u dhu ana iiki-iiki.
32 Ladhe èdhi sèla lamusi èèna, na muri mai, j'aj'i aj'u dhu kapai aae. Manu-bhui nèti mia-mia mai tèka tenge mamaho, dènge tao rèd'a ètu kolo aj'u èèna.”
33 J'ara-j'ara a'aj'a Yesus madhutu rare'a dhèu.
34 Ladhe Na aj'a dhèu leo, Na pake lii pakasame. Te ngaa ladhe Na aj'a ana madhutu Na, Nèngu peka aa'i-aa'i sasoa lii pakasame sèra.

Lamatua Yesus pamau eele ngèlu aae (Mateos 8:23-27, Lukas 8:22-25)

35 D'ai lod'o nihia na, Yesus aj'a dhèu nèti dedha koha era. Hèia Na pua ana madhutu Na sèra, peka na, “Mai èdhi pakèd'i lati asa cabèka dano.”
36 Ka ra ca'e koha èci dènge Yesus. Ra pakèd'i tèke eele dhèu ae sèra ètu èèna. Te ngaa dhèu cahag'e ca'e koha leo madhutu Yesus si.
37-38 Lod'o èèna, Yesus pasaluu kètu Na mi nanèlu, ka bhèj'i luu ètu hui koha. Nèbhu boe ka, ngèlu aae mai. Naha kapai, ka èi tao sabhori oe pènu koha Yesus si. Nèti èèna ka, ana madhutu Yesus sèra madha'u bia. Hèia ra parèi Ne, “Ama! Kèd'i ku laa! Èdhi oe molo kèna! Te ngaa Ama pusi-pahae boe!”
39 Ropa Yesus tadèngi lii parèi ra, ka Na kèd'i, hèia Na kai ngèlu, peka na, “Mau ka!” Ka Na paredha naha, aku Nèngu na, “Mera ka!” Hèia ngèlu mau, aa naha mera dènge ka.
40 Èle èèna ka, Yesus jèke ana madhutu Na, peka na, “Nga tao ka miu madha'u sèmi èèna? Miu parcaya Ja'a, do aad'o?”
41 Rèngu aa'i-aa'i ra madha'u dènge malaa, ka èci peka dènge èci, “Te dhèu ngaa ne? Ka bisa ngèlu dènge naha, madhutu lii paredha Nèngu?”

5

Lamatua Yesus babège ele nidhu ae nèti dhèu èci (Mateos 8:28-34, Lukas 8:26-39)

1 Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na sèra d'ai cabèka dano Galilea. Era èèna, ngara na Garasa.
2-6 Ètu èèna, abhu dhèu mone èci dhu nidhu tao, ka na huj'u. Dhèu huj'u ne pea ètu era padhane dhèu madhe. Mèu-mèda na kako ca'e-puru ledhe ètu èèna, dènge pake boe mèdha-papake. Na pa'oo-parodha ma'ète boe, aa na nare hadhu ho tuku iisi na toke d'ai nu'a. Na èra titu kèna. Nèti èèna ka, dhèu èci sa bisa boe èki ne. Masi ka ra èki dènge rate bèsi èèna ka, bisa boe kahèi. Pèri-pèri hari, dhèu uj'u haga-ai na kahèi, pake rate dènge kanau bèsi, te ngaa na pama'ète aa'i si. Dhèu ne èra bia, nèti èèna ka, èci sa taha boe ne.
Ropa Yesus dènge ana madhutu Na puru nèti dedha koha, dhèu huj'u èèna ladhe nèdhi rèngu nèti

✡ **4:29** Yoel 3:13

kaj'èu. Hèia na kalua nèti era padhane dhèu madhe, ka na mai patitu kètu urutuu ètu madha Yesus.
7-8 Ropa ladhe nèdhi rèhu dhèu ne'e, hèia Yesus peka, na, “Hee, nidhu bhelu! Kalua pakaj'èu nèti dhèu ne'e.”
Èle èèna ka, dhèu èèna pajèka, aku nèngu na, “Weh! Èu neo tao ngaa mi ja'a? Ja'a ke'a Èu ne Yesus, Ana nèti Ama Lamatua dhu Koasa Risi Eele. Ja'a manèngi Èu baku paj'èra ja'a!”
9 Hèia Yesus karèi ne, “Ngara èu cee?”
Na dhaa, aku nèngu na, “Ngara ja'a *Legion*, lula ji'i ae titu kèna, sama sèmi ca kaboko sordad'u!”
10 Èle èèna ka, nidhu sèra peka re dhèu huj'u èèna, ho manèngi Yesus, sèna ka baku pua rèngu kalua nèti d'ara rae ne.
11 Kaj'èu boe nèti èèna, abhu hahi ca oka dhu dhèu madhenge. Ele boe hahi sèra dua riho ngi'u. Dhu tenge nganga'a ètu sebhe ledhe.
12 Ka nidhu sèra manèngi Yesus, aku rèngu na, “Hia ji'i maso asa d'ara hahi sèra.”
13 Tadèngi nare sèmi èèna, hèia Yesus d'èi kahèi. Ka nidhu sèra kalua nèti d'ara dhèu èèna, ka lasi asa d'ara hahi sèra. Hèia hahi sèra rai paj'ala, ka lasi asa sebhe tèbhi, ka ra manahu asa d'ara dano, hèia madhe aa'i si.
14 Ropa dhèu j'aga hahi sèra ladhe rèdhi madha j'ara dhu j'aj'i èèna, ra madha'u titu kèna. Ka rai lasi peka palème dènge dhèu ètu d'ara rae-rae dhu dètu ètu era èèna. Nèbhu boe dhèu canau-kateme mai neo re'a.
15 Dhèu sèra mai paraga dènge Yesus, ka ra ladhe la'a, na, dhèu dhu nidhu tao èèna, madhèdi ètu èèna kahèi. Dhèu èèna pake le mèdha-papake. Kahadhu na mase'a le. Rèdhi sèmi èèna, hèia dhèu sèra madha'u. Lula rèngu re'a le, ladhe dhèu cee dhu bisa babège eele nidhu nèti d'ara dhèu huj'u èèna, nèngu tare'a-re'a dhèu èra risi.
16 Èle èèna ka, dhèu aa'i-aa'i sèra lasi peka palème ètu mia-mia, aku rèngu na, “Ji'i ngèdhi le dènge madha, dhèu huj'u ne èle le. Sèmi èèna kahèi hahi dhu madhe ètu d'ara dano.”
17 Ka dhèu kabarai èèna mai manèngi ho Yesus tèke eele ka rai rèngu.
18 Ropa Yesus neo ca'e hari asa dedha koha, ka dhèu dhu èle nèti huj'u dhu nidhu tao èèna manèngi Yesus, sèna ka nèngu madhutu Ne kahèi.
19 Te ngaa Yesus kai. Ka Na peka dènge dhèu èèna, aku Nèngu na, “Be'a risi èu lèpa ka asa èmu, ho peka dènge a'ari èu, ngaa dhu Ama Lamatua tao le mi dedha èu. Peka dènge si, mema Ama Lamatua sue èu titu kèna.”
20 Èle èèna, hèia dhèu èèna pakèd'i la'e palème rae-rae nèti canguru kota, dhu ngara na ‘Dekapolis’. Na lole ngaa dhu Yesus tao le mi dedha nèngu. Dhèu-dhèu dhu tadèngi lii lolo na, malaa aa'i mèu-mèu, aku rèngu na, “Mema lèke tare'a!”

Lamatua Yesus pamamuri hari ana Yairus. Aa puri-pa'èle dhèu bhèni èci nèti papèd'a bhèni (Mateos 9:18-26, Lukas 8:40-56)

21 Èle ka, Yesus si pakèd'i hari dènge koha asa cabèka dano. Ropa ra puru nèti dedha koha, dhèu ae mai lingu rare Yesus.
22 Dhèu èci mai, ngara na Yairus. Nèngu ne, kètu èmu manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi ètu kota èèna. Ropa nèngu nèdhi Yesus, ka mai patitu kètu urutuu ètu madha Yesus.
23 Ka na pamako, peka na, “Ama, ee! Ana bhèni ja'a, heka canguru dua tèu, pèd'a oe madhe. Mai lati

* **5:23** Alkitab lii Yunani suri, peka na, “Ama mai ho bane ai mi nèngu, sèna ka na be'a hari, ka mamuri.” Ètu nèi, “manèngi dhèu bane ai”, sasoa na, “manèngi pa'èle dhèu”. Ana bhèni ne, umur na, sasuri lii Yunani suri ètu ayat 42.

ku asa èmu ja'a, sèna ka puri-pa'èle ne nèti papèd'a na.”*
24 Hèia Yesus la'e dènge ka, mad-
hutu Yairus asa èmu na.
Te ngaa ètu d'ara kakako rèngu,
dhèu ae titu kèna, ka ra seti Ne nèti
haa, nèti dhimu.
25 Ètu talora dhèu ae sèra, abhu
dhèu bhèni èci dhu pèd'a dhèu
bhèni. Papèd'a ne loe boe canguru
dua tèu kèna.
26 Mèdha-panyau dènge doi-dhari
dhèu bhèni ne'e, èle aa'i mèu-mèu
ho b'ae dote. Te ngaa papèd'a na èle
boe, asa na hoe.
27-29 Bhèni ne tadèngi ae le dhèu
palolo ngaa dhu Yesus tao. Nèti èèna
ka, na mai pasuki asa talora dhèu ae
sèra, ho na padètu dènge Yesus. Na
pangee, na, “Sad'i ja'a gai lèke sebhe
kodho Na di, tatu papèd'a ja'a èle.”
Ropa na gai lèke sebhe kodho
Yesus, kabèdhi laa raa bhèni ne tèja
eele dènge. Hèia na rasa, na be'a le.
30 Lod'o èèna kahèi, Yesus rasa
a'èra kalua nèti d'ara ngi'u Na. Ka
Na kabib'a asa kabodho, ho ladhe
asa dhèu ae sèra, ka Na karèi, peka
na, “Nèti miu se, cee ka dhu gai lèke
kodho Ja'a?”
31 Ka ana madhutu Na dhaa, aku
rèngu na, “Ama, ladhe ku laa. Dhèu
ae paseti sèmi ne'e. Nga tao ka
Ama karèi, peka na, ‘Cee ka dhu gai
kodho Ja'a?’”
32 Te ngaa Yesus ladhe pala-lème,
neo ne'a cee ka dhu gai lèke sebhe
kodho Na.
33 Ropa Yesus karèi sèmi èèna,
hèia bhèni èèna madha'u bia. Èle
èèna ka, na mai patitu kètu urutuu
ètu madha Yesus, ka na mangaku,
“Ama! Ja'a ka dhu gai lèke sebhe
kodho Ama ku deo na.”
34 Hèia Yesus peka mi bhèni ne,
aku Nèngu na, “Lula èu parcaya Ja'a
dènge d'ara kateme, nèti èèna ka,
èu èle le. Lamu ka èmu, dènge d'ara
karej'e-karae.”
35 Ropa Yesus padhai lii era, hèia
dhèu èci mai nèti èmu Yairus, aku
nèngu na, “Ira ii! Ana mu madhe
le. De baku paj'èra ia ka Ama Mese.
Nèngu la'e ia ka sa nèi.”
36 Te ngaa Yesus pusi boe dènge
lii padhai lii dhèu ne'e. Ka Na peka
dènge Yairus, “Èu baku madha'u,
ee! Parcaya mi Ama Lamatua di.”
37 Hèia Yesus la'e dènge ka, tèke
eele ana madhutu Na cahag'e. Nèti
dhoka Petrus, Yakobis dènge Yoha-
nis.
38 Ropa d'ai èmu Yairus, rèngu
rèdhi dhèu jau oob'a-jau oob'a, aa
tadèngi cahag'e tangi d'ara pèd'a.
39 Yesus maso asa d'ara, ka Na
karèi si, aku Nèngu na, “Nga tao ka
miu maruru dènge tangi sèmi ne'e?
Ana ne'e madhe boe! Nèngu dhoka
bhèj'i di.”
40 Dhèu ètu sèra tadèngi Yesus
peka sèmi èèna, ka ra mari
pakapengo hèb'a dènge Ne.
Hèia Na pua dhèu sèra kalua aa'i
nèti d'ara kama ana dhu madhe
èèna. Ka Na paroa ina-ama ana
bhèni ne, dènge ana madhutu Na
dhèu tèlu sèra, maso asa d'ara.
41 Hèia Yesus kèpe kacui-aai ana
dhu madhe ne, ka Na padhai lii
pake lii rèngu, lii Aram, aku Nèngu
na, *“Talita kum!”* (Sasoa na, “Ana
bhèni! Kèd'i ka!”)
42-43 Kabèdhi laa, ana dhu madhe
èèna mamuri hari. Hèia na kèd'i
titu, ka na kako. Hèia Yesus peka
dènge ina na, aku Nèngu na, “Hia
ana ne'e na'a-ninu!”
Dhèu ae ètu sèra dhu rèdhi j'ara
dhu j'aj'i ne, ra malaa titu kèna.
Hèia Yesus kai si, peka na, “Mage mi
peka dènge dhèu èci sa, Ja'a ka dhu
pamamuri hari ana ne.”

6

Dhèu Nasaret ro'o boe sèmi rare Lamatua Yesus
(Mateos 13:53-58, Lukas 4:16-30)

1 Èle èèna ka, Yesus dènge ana
madhutu Na sèra aa'i-aa'i ra, lèpa
hari asa rae Na, Nasaret.
2 Lod'o èèna lèke dènge lod'o
sabaj'a dhèu Yahudi. Hèia Yesus la'e
asa d'ara èmu manèngi-mangaj'i ho
Na aj'a Lii Holo-Nori Ama Lamatua

ètu èèna. Lod'o èèna, dhèu ae lasi manèngi-mangaj'i. Ropa ra tadèngi Yesus aj'a Lii Holo-Nori Ama Lamatua, hèia dhèu aa'i-aa'i sèra malaa, aku rèngu na, “Dhèu ne mèu samia ne! Na dènge koasa kahèi! Tasamia ka Na sèmi èèna, ee?

3 Nèngu ne'e dhoka tuka aj'u di. Èdhi tadhe ina Na, Maria. Sèmi èèna kahèi ari Na, Yakobis, Yoses, Yudas dènge Simon, dènge ari Na dhèu bhèni sèra. Rèngu dènge èdhi pea ca rae.” Dhèu se'e ngee ètu d'ara rèngu na, rèngu mèu risi nèti Yesus. Nèti èèna ka, ra d'èi heka nanene Ne.

4 Ka Yesus peka, “Mema tare'a! Dhèu pakab'ua risi dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua nèti rae leo. Te ngaa ra pakab'ua boe dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua dhu nèti rae nèngu.”✡

5-6a D'ara dhèu sèra adhu sèmi hadhu, ka ra parcaya boe lii padhai lii Yesus. Nèti èèna ka, Na malaa, hèia Na pake boe koasa Na. Ka Na puri-pa'èle dhoka dhèu pèri di, ètu èèna.

Lamatua Yesus pua ana madhutu Na dhèu canguru dua lasi lole Lii Lolo Be'a Ama Lamatua (Mateos 10:5-15, Lukas 9:1-6)

6b Èle èèna ka, Yesus kako palème asa rae-rae dhu padètu ètu sèra, ho aj'a dhèu j'ara mamuri Ama Lamatua.

7 Na paroa nare ana madhutu Na dhèu canguru dua sèra, ka Na pua rèngu lasi dua-dua ho lole Lii Lolo Be'a nèti Ama Lamatua. Na hia si koasa kahèi, ho babège eele nidhu nèti d'ara dhèu.

8-9 Na peka dènge si, aku Nèngu na, “Miu baku mèti mèdha ae ètu d'ara kakako miu. Baku mèti nganga'a, doi, dènge tas. Mèti dhoka tatea, salapa ètu haga, dènge kodho ètu ua di.

10 Ladhe cee dhu sèmi rare miu ètu èmu ra, miu pea dhoka ètu èèna di, toke d'ai pakèd'i hari.

11 Te ngaa ladhe miu lami asa era èci, hèia dhèu ètu sèra sèmi rare boe miu, aa ra d'èi boe nanene lii padhai lii miu, tèke eele era èèna. Aa peka mi dhèu sèra, na, ‘Miu mo'o boe nanene, si! De bèli-camèd'a sèmi mere pala mi!’ ”*

12 Èle èèna ka, ra lasi lole Lii Lolo Be'a. Ra peka, dhèu aa'i-aa'i hud'i ele ho'a nèti sasala-sasigo ra, ka lèpa ho mamuri madhutu dad'èi Lamatua.

13 Ka ra babège eele nidhu nèti d'ara dhèu. Ra pasuti èi lèngi mi kètu dhèu pèd'a, aa sabaj'a ho pa'èle si nèti papèd'a. Ka ra èle dènge.✡

Ra pare pamadhe Yohanis tuka sarani (Mateos 14:1-12, Lukas 9:7-9)

14 Lod'o èèna, dhèu ètu mia-mia tadhe aa'i le Yesus. Dhèu aae Herodes tadèngi le lii lolo lula-nèti koasa Yesus kahèi. Dhèu palolo ètu mia-mia, aku rèngu na, “Yohanis tuka sarani èèna, mamuri hari le ètu d'ara ngi'u Yesus! Nèti èèna ka, Na bisa tao tadha malaa sèra.”

15 Te ngaa dhèu cahag'e hari peka, aku rèngu na, “Aad'o! Ne'e ne, Elia dhu mamuri hari d'ara ngi'u Yesus.”

Aa dhèu cahag'e hari, peka na, “Dhèu ne'e ne, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua dhu leo hari nèti uru sèra.”✡

16 Ropa dhèu aae Herodes tadèngi nare lii lolo dhèu se'e lula-nèti Yesus, ka na dhaa, peka na, “Èèna Yohanis tuka sarani, dhu ca hari ni ja'a hia dhèu pare pamadhe le, te ngaa na mamuri hari!”

17-18 Dhèu aae Herodes pua sèmi èèna, lula nèngu lii langu dènge Yohanis. Lii lolo na sèmi ne'e ka: dhèu aae Herodes leo nare dhèu èmu ari na, Pelipus, ngara na Herodias. Aa te ngaa Pelipus dènge

---

✡ **6:4** Yohanis 4:44 * **6:11** Ètu d'ara Alkitab lii Yunani, suri peka na, “caro eele ahu nèti haga rèngu”. Tèu èèna ètu nèi, dhèu biasa caro eele ahu nèti haga rèngu ho j'aj'i tadha, peka na, dhèu dhu ro'o boe nanene, na, pasae rare pala rèngu unu ra. Ladhe kahèi ètu *Lukas* 10:4-11; *Lii Lolo nèti Ana Pajuu-paleha* 13:51. ✡ **6:13** Yakobis 5:14 ✡ **6:15** Mateos 16:14, Markus 8:28, Lukas 9:19

Herodias dhae pa'ia mèka. Nèti èèna ka, Yohanis kai pahari-pahari, peka na, “Ama dhèu aae baku leo dènge dhèu èmu ari mu. Te èèna sisu ad'a èdhi dhèu Yahudi.” Masi ka sèmi èèna, te ngaa Herodes leo nare bhèni ne'e kahèi. Hèia na pua dhèu lasi kèpe rare Yohanis, ho pamaso ne asa d'ara bèdho.✡

19 Lula Yohanis kai pèri hari le, hèia bhèni ne tèka d'ara dènge ne, ka na neo pamadhe ne. Te ngaa lake nare mèka, te Herodes dhu pamaso le Yohanis asa d'ara bèdho la'e.
20 Ka na pua sordad'u sèra madhenge paie ne ètu d'ara bèdho.

Herodes madha'u dènge Yohanis. Na ne'a tare'a, Yohanis ne dhèu dhu Ama Lamatua pua mai. Aa Yohanis ne dhèu d'ara mola. Herodes d'èi nanene lii padhai lii Yohanis kahèi. Te ngaa stèka-stèka, d'ara na pèd'a nanene lii padhai lii Yohanis.

21 Ka ca tèka, Herodias abhu lod'o dhu be'a, sèna ka na b'ala d'ara pèd'a na. Lod'o èèna, lèke dènge hari jadi Herodes. Ka ra nèru dhèu aae-dhèu kapai mai ra'a-sisi hari jad'i. Dhèu dhu mai sèra, ama-ama dhu paredha, ama-ama sordad'u, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a ètu Galilea.
22 Ètu d'ara talora tatao èèna, ana bhèni Herodias la'e roge. Na roge be'a risi eele, ka d'ara Herodes dènge dhèu dhu nèru sèra karej'e bia. Nèti èèna ka, Herodes paroa ne mai asa madha, ka na karèi, aku nèngu na, “Èu neo manèngi ngaa? Èu peka ho ja'a hia.
23 Èu manèngi era paredha ja'a ne bagi dua, hia èu cabèka èèna ka, ja'a ko'o kahèi. Ja'a subha dènge ngara Ama Lamatua!”
24 Ka ana bhèni èèna la'e karèi ina na, aku nèngu na, “Ina, ee! Madhutu ngangee ina ku, na, ja'a manèngi ngaa dhu be'a risi nèti ama ku?”

Ka ina na dhaa, aku nèngu na, “Lamu asa madha ama mu ho peka dènge ne, ja'a manèngi dhoka kètu Yohanis di.”
25 Ka ana bhèni ne la'e asa madha Herodes, ka na peka, aku nèngu na, “Ama! Ja'a manèngi kètu Yohanis, tao ètu d'ara dula èci hia ja'a. Deo ne'e ne, kahèi!”
26 Ropa Herodes tadèngi nare lii manèngi ana bhèni na, ka d'ara na cag'ag'a. Te ngaa nèngu bisa heka ère hari lii subha nèngu deo na, lula dhèu ètu sèra tadèngi aa'i le.
27 Èle èèna ka, Herodes paredha komedhaa sordad'u lasi poro rare kètu Yohanis nèti d'ara bèdho.
28 Ropa ra poro rare, ra tao asa d'ara dula èci, ka rèti la'a asa ana bhèni èèna. Na sèmi nare, hèia nèti asa ina na la'e.
29 Ropa ana madhutu Yohanis sèra tadèngi ra poro rèti le kètu Yohanis, rèngu mai nedhe rèti ngi'u nèngu lasi padhane.

D'ai sange ne'e ka, lii lolo mamadhe Yohanis.

Lamatua Yesus panga'a lèmi riho dhèu
(Mateos 14:13-21, Lukas 9:10-17, Yohanis 6:1-14)

30 Ca lod'o hari, ana madhutu Yesus dhu Na pua lasi asa rae-rae ho aj'a dhèu j'ara mamuri Ama Lamatua sèra, lèpa hari mai, ka ra pakaboko hari dènge Ne. Ra lolo dènge Yesus ngaa dhu rèngu tao dènge aj'a mi dhèu.
31 Lod'o èèna, dhèu ae mai patangi-tenge Yesus. Lula dhèu ae seli eele, ka Yesus dènge ana madhutu Na abhu boe tebho ra'a-rinu hèi. Nèti èèna ka, Yesus ale dènge ana madhutu sèra, peka na, “Be'a risi èdhi pakèd'i nèti era ne'e lati tenge era èci dhu mau, sèna ka èdhi ae tara ciki.”
32 Ka ra ca'e koha cue lasi asa era dhu mau, kaj'èu nèti d'ara rae.
33 Te ngaa dhèu ae ètu sèra sa, ladhe rèdhi koha rèngu kako re sebhe dano. Hèia ra kalua nèti rae ka kako pamèri madhutu re dedha

✡ **6:17-18** Lukas 3:19-20

rai. Nèti èèna ka, rèngu d'ai uuru Yesus si.
34 Ropa Yesus puru nèti dedha koha, ladhe laa, na, dhèu ae dhu mate Ne. Dhèu se'e re'a heka tao iisi ra tasamia. Nèti èèna ka, d'ara Yesus sue si, te rèngu sama sèmi kahib'i-kalèbho dhu dènge boe ana madhenga. Èle èèna ka, Na aj'a si j'ara mamuri Ama Lamatua.✡
35-36 Na aj'a nèti loo nètu, toke d'ai nihia la'e. Hèia ana madhutu Na sèra mai padhue dènge Ne, aku rèngu na, “Ama! Hua iia Ama ku pua si lasi hèli nganga'a ètu rae dhu dètu ètu era se'e. Te oe mèda kèna, aa ètu era ne'e nganga'a aad'o.”
37 Te ngaa Yesus b'ala lii rèngu, aku Nèngu na, “Baku tao sèmi èèna! Hud'i laa, pe miu panga'a si.”
Hèia ra karèi hari Ne, “Ira, ee! Ladhe èdhi panga'a dhèu ae sèmi ne'e, èdhi kalua doi ae bia, nga. Sama sèmi gaji tuka ca tèu kateme, nga!† Aa èdhi tare doi sèra, nèti mia hua kèna!”
38 Yesus dhaa, peka na, “Miu lami karèi sèku dhèu sèra, teko cee dhu nèti nganga'a mèra.”
Hèia ra lasi karèi, ka mai peka dènge Ne, “Abhu dhoka roti lèmi bua, dènge i'a dua ngi'u di.”
39 Hèia Yesus pua dhèu aa'i-aa'i sèra ho madhèdi cakaboko-cakaboko ètu dedha j'u'u.
40 Dhèu se'e madhèdi sèmi dhu Yesus pua. Abhu kaboko dhu dhèu cangasu-cangasu, aa abhu kaboko dhu dhèu lèmi nguru-lèmi nguru.
41 Hèia Yesus nare roti lèmi bua dènge i'a dua ngi'u sèra, ka na ladhe asa dedha. Na manèngi makasi mi Ama Lamatua. Èle èèna ka, nare roti lèmi bua, ka Na ku'u pamae ca'èta-'èta. Hèia Na hia mi ana madhutu Na, ho lasi papala hia dhèu dhu madhèdi sèra. Na pala-bagi i'a dua ngi'u sèra kahèi.
42 Ka dhèu sèra ra'a toke bècu.
43 Ra'a èle, hèia ana madhutu Na sèra lasi pakaboko nganga'a dhu risi eele sèra, pènu canguru dua soe.
44 Dhèu dhu ra'a sèra, dhèu mone di, lèmi riho dhèu, ige mèka bhèni dènge ana iiki.

Yesus kako ètu dedha èi (Mateos 14:22-33, Yohanis 6:16-21)

45 Èle ka, Yesus pua ana madhutu sèra pakèd'i uuru dènge koha asa rae Betsaida ètu cabèka dano. Te Nèngu dhae la'e mèka, ho Na pua dhèu ae sèra lèpa.
46 Ropa dhèu sèra lèpa, Na la'e asa ledhe èci ètu èèna, ho Na manèngi-mangaj'i.
47-50 Lod'o mèda le, ka Yesus puru mai. Na ladhe nèdhi ana madhutu Na sèra dènge koha lasi d'ai talora dano le. Lula ngèlu madha mèdhu ae, ka ra tuku koha d'ai madhe. D'ara oe mèu sa, Yesus heka la'e madhutu si kèna. Te ngaa Na kako re dedha èi. Ropa Na kako oe seli koha ra, ana madhutu sèra ladhe rèdhi Ne, ka ra madha'u titu kèna. Hèia èci karèi èci, aku rèngu na, “Irii! Ngaa nèi? Nidhu, do?”
Hèia Yesus lii dènge si, aku Nèngu na, “We! Miu baku madha'u! Te Ja'a ne!”
51 Ropa Yesus ca'e la'e asa dedha koha, kabèdhi laa, ngèlu mau dènge. Ana madhutu Na sèra malaa bia.
52 Rèngu heka rèdhi kèna, Yesus pake koasa Na, lod'o panga'a lèmi riho dhèu èèna. Te ngaa rèngu re'a iia boe koasa Yesus, lula d'ara rèngu adhu sèmi hadhu.

Dhèu-dhèu pèd'a ètu Genesaret lasi rame-rame asa Yesus (Mateos 14:34-36)

53 Ropa rèngu d'ai cabèka dano, ra panahu koha ètu dae Genesaret.
54 Ropa ra puru nèti dedha koha, dhèu ae ladhe rèdhi si. Ka ra rodhe lème, aku rèngu na, “Ee! Yesus mai le!”

✡ **6:34** Sensus 27:17, 1 Dhèu Aae sèra 22:17, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 18:16, Yeskial 34:5, Sakaria 10:2, Mateos 9:36 † **6:37** Madhutu sasuri lii Yunani, “dua ngasu doi *dinari* pudhi”. Lod'o Yesus mamuri èèna, gaji tuka ca lod'o, ca *dinari*.

55-56 Dhèu sèra aa'i-aa'i ra lasi peka palème rae, nèti èèna ka, dhèu mai nèti mia-mia, jèru rèti a'ari rèngu dhu pèd'a asa Yesus.

Sad'i ra tadèngi Yesus ètu era èci, na, rame-rame nedhe rèti dhèu pèd'a mai. Ra paj'unu si ètu d'ara tana lapa ètu èèna. Te ra pangee, na, “Sad'i dhèu pèd'a sèra goi lèke sebhe kodho Yesus di, èle dènge nèti papèd'a ra.” Ka dhèu goi lèke kodho Na, hèia èle nèti papèd'a ra.

7

Atora dhèu rai-haha baku pa'ele dad'èi Ama Lamatua (Mateos 15:1-9)

1 Ca lod'o, dhèu partei agama Parisi canau dènge mese-mese agama mai nèti kota Yerusalem neo paraga dènge Yesus.

2-5 Dhèu Parisi kèpe pa'èra ad'a Yahudi. Nuka sèmi, dhèu neo ra'a-rinu hud'i j'amo uuru ku kacui-aai madhutu atora ad'a. Sèmi èèna kahèi, ladhe lèpa nèti d'ara pasa, hud'i diu uuru ku èi. Toke mèdha dapu rèngu sèmi èru-pangala, pega, curu, galaa, cere, hud'i rase uuru ku madhutu atora ad'a, heka bisa pake ra'a-rinu kèna.

Ladhe dhèu Yahudi cahag'e madhutu boe ad'a rèngu sèmi èèna, dhèu Parisi nasa.

Nèti èèna ka, ra nasa ropa rèdhi ana madhutu Yesus sèra ra'a-rinu j'amo boe kacui-aai madhutu atora ad'a rèngu. Ka rèngu mai pasala Yesus, peka na, “Nga tao ka ana madhutu èu se ra'a-rinu j'amo uuru boe kacui-aai? Sèra sa, pasala dènge ad'a nèti bèi-baki èdhi!”

6-7 Te ngaa Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Miu se mema padhai lii leo, tao leo! Nèti uru nèka mai Yesaya suri tèke le, lii padhai lii Ama Lamatua sèmi ne'e,

‘Abhu dhèu dhu koa-kio kolongara
Ja'a,
dhoka dènge hèb'a di, te ngaa
nèti boe d'ara.
Tatao rèngu sèmi èèna na, lèke boe.
Rèngu pusi-pahae boe dad'èi
Ja'a,
te ngaa rèngu madhutu
dhoka atora dhèu rai-
haha di.’

Miu èci èèna kahèi.✡

8-9 Miu tèke eele le paredha Ama Lamatua, ho madhutu atora dhèu rai-haha. Tatao miu ne, d'èlu-mèu bia!

10 Karèi nèti uuru èèna, Musa peka le lii paredha Ama Lamatua sèmi ne'e ka, ‘Pakab'ua ina-ama miu.’ Aa tabha hari, peka na, ‘Ladhe ana èci padhèda ama na, do ina na, hud'i ra huku pamadhe ne.’✡

11-12 Ama Lamatua aj'a sèmi èèna, te ngaa miu aj'a leo. Miu peka na, ‘Ladhe dhèu èci pamoa le neo hia ngaa èci mi Ama Lamatua, masi ka ina dènge ama na j'èra oe madhe èèna ka, te ngaa pake boe mèdha èèna ho soru-bara si, lula nèngu moa le neo hia mi Lamatua.’

13 Nèti èèna ka, deo na Ja'a peka le, miu pake heka dad'èi Ama Lamatua, te ngaa miu gati eele dènge atora miu dhu hiu. Atora ae le dhu miu gati eele sèmi èèna.”

J'ara-j'ara dhu kaj'alu mai nèti d'ara dhèu (Mateos 15:10-20)

14 Hèia Yesus paroa hari dhèu leo ètu sèra, ka Na peka na, “Pasa dhilu ho nanene paie, sèna ka miu me'a.

15 Ngaa dhu maso asa d'ara d'èlu, pakaj'alu boe. Te ngaa dhu kalua mai nèti d'ara, èèna ka dhu pakaj'alu dhèu.

16 [Cee dènge ro'a dhilu, na, nanene.”]*

17 Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na tèke eele dhèu sèra, ka lasi asa d'ara èmu èci. Ka ana madhutu sèra karèi sasoa nèti lii pakasame deo na.

18-19 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Miu me'a boe kahèi? Sasoa na sèmi

✡ **7:6-7** Yesaya 29:13 ✡ **7:10** Kalua nèti Masir 20:12, 21:17, Atora nèti Ama-ama Agama 20:9, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:16 * **7:16** Ètu d'ara sasuri lii Yunani asli dhu uru-uru tèka, suri boe ayat ne.

ne'e ka: ngaa dhu dhèu ra'a, èèna be'a. Te ngaa dhu kalua mai, karehe. Èèna be'a boe. Ngaa dhu èdhi ta'a, maso asa d'ara d'èlu, ho èèna na kalua hari asa li'u la'e. (Lii Yesus èèna neo peka mi èdhi, nganga'a aa'i-aa'i, èci sa dhu luri boe).
20 Ngaa dhu mai nèti d'ara, èèna ka dhu pa'ele iie dhèu, nèti èèna ka, Ama Lamatua d'èi boe pa'èci dènge ne.
21 Te j'ara bhelu-katub'a ae ka dhu kalua nèti d'ara dhèu! Nuka sèmi: ngangee karehe, tao j'ara makae dènge dhèu dhu dhèu èmu boe nèngu, mana'u, pamadhe dhèu,
22 gagoo-gagehu, bersina, bhelu-katub'a, leko-monya, dhèu dhu taha nare boe d'ara, d'èi boe dhèu risi nèngu, padhai lii pamanahu dhèu, padedha iisi, tatao dhu lèke boe, dènge kètu hadhu.
23 J'ara karehe aa'i-aa'i sèra mai nèti d'ara dhèu. Sèra ka dhu pa'ele iie dhèu. Ama Lamatua d'èi boe dènge dhèu sèmi èèna."

Yesus soru-bara bhèni èci dhu dhèu Yahudi boe (Mateos 15:21-28)

24 Èle ka, Yesus tèke eele era èèna, ka la'e asa kota èci, ngara na Tirus. D'ai nèi, lasi asa d'ara èmu èci, lula Yesus d'èi boe dhèu re'a Nèngu ètu èèna. Te ngaa Nèngu bisa boe pahuni ngi'u.
25-26 Ètu èèna, abhu dhèu bhèni dintiu èci dhu nèti rai Finisia ètu propensi Siria. Ropa na tadèngi Yesus ètu èèna, na mai manèngi Yesus babège eele nidhu nèti ana bhèni na.
27 Te ngaa Yesus core lii èci, peka na, "Ana-ana hud'i ra'a uuru ku, ho sisa na, ra core hia busa kèna." [Dènge lii pacele èèna, Yesus hud'i soru-bara uuru ku dhèu Yahudi Nèngu, heka dhèu leo kèna.]
28 Te ngaa bhèni èèna b'ala, aku nèngu na, "Mema tare'a Ama. Te ngaa busa mate le ètu ro'a mei. Nèngu abhu kahèi nganga'a dhu bèbhe nèti d'ara pega ana iiki sèra." [Madhutu bhèni èèna, lod'o ana ra'a, na, busa na'a kahèi. Masi ka Yesus soru-bara dhèu unu Na, te ngaa Nèngu hud'i soru-bara dhèu leo kahèi.]
29 Ropa Yesus tadèngi lii dhaa bhèni ne, hèia Na peka, aku Nèngu na, "Tare'a! Lii padhai lii èu èèna, mola-mola na kèna! Lèpa ka! Te nidhu rai le nèti ana èu."
30 Hèia bhèni ne la'e ka. Na d'ai èmu, ana na dhu bhèj'i luu. Nidhu kalua le.

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu èci dhu lii aad'o aa katele-katipa

31 Èle èèna ka, Yesus si pakèd'i nèti kota Tirus, kako lasi madhutu nebhe dhasi re kota Sidon. Nèti era èèna, rèngu lasi taruu d'ai dano Galilea. Hèia ra lasi asa rai èci dhu dènge canguru kota, dhu ra biasa pangare na, 'Dekapolis'.
32 Ètu èèna, abhu dhèu èci dhu lii aad'o aa katele-katipa. Angalai na lere rèti ne asa Yesus. Ra manèngi sèna ka Yesus tao ai mi kètu na, sèna ka na èle.
33 Hèia Yesus tèke eele dhèu ae sèra, ka la'e mesa Na dènge dhèu èèna. Yesus pamaso kacui-aai Na asa ro'a dhilu dhèu eèna dua-dua. Èle èèna ka, Na tao ilu ètu kacui-aai Na, ka Na g'ag'e he'o dhèu ne'e.
34 Hèia Yesus ladhe asa dedha, Na ère a'ae madhera, ka Na paredha, aku Nèngu na, *"Efata."* (Sasoa na, "Bhoke ka!")
35 Na peka dhoka sèmi èèna di, kabèdhi laa, dhilu dhèu èèna tadèngi dènge. Sèmi èèna kahèi, he'o dhu sakaa èèna, mako ka na padhai lii dènge.
36 Èle èèna ka, dua ra lasi asa era dhèu ae sèra. Ka Yesus kai si, aku Nèngu na, "Nanene, ee! Baku lolo dènge dhèu, peka na, Ja'a ka dhu pa'èle dhèu ne'e ne." Masi ka Na kai si, te ngaa dhèu se'e lasi lolo palème d'ai mia-mia.
37 Dhèu-dhèu dhu tadèngi lii lolo èèna, malaa bia. Ra papeka isi-aanga ra, aku rèngu na, "Dhèu ne'e, dhèu di, nga! Nèngu tao pabe'a aa'i

mèu-mèu. Dhèu katele bisa tadèngi,
aa dhèu lii aad'o bisa padhai lii."

8

Lamatua Yesus panga'a èpa riho dhèu
(Mateos 15:32-39)

1-3 Ca lod'o hari, dhèu ae mai
kamue rare Yesus neo nanene lii
holo-nori Na. Dhèu sèra tèlu lod'o
kèna ètu era èèna dènge Yesus. Nèti
èèna ka, gee ra èle aa'i le. Hèia
Yesus paroa ana madhutu Na, ka Na
peka, "Ja'a rasa kasia dènge dhèu ae
se'e. Cahag'e mai nèti rae kaj'èu,
ètu era ne'e d'ai tèlu lod'o kèna,
ka nganga'a rèngu aad'o heka ciki
sa. Baku hia ra lèpa dènge kabake
manganga. Mage dhoka ra mad'ea
ho bèbha ètu j'ara."

4 Ka ana madhutu Yesus sèra
dhaa, peka na, "Ama. Era ne kaj'èu
nèti rae. Èdhi panga'a tare boe dhèu
ae sèmi ne'e!"

5 Hèia Yesus karèi si, peka na,
"Roti miu pèri bua era?"

Ka ra dhaa peka na, "Ama. Roti ji'i
ate dhoka pidhu bua di."

6 Ropa nanene nare, hèia Na pua
dhèu ae sèra madhèdi ètu rai. Ka
nare roti pidhu bua sèra, hèia Na
sabaj'a manèngi makasi mi Ama
Lamatua. Sabaj'a nare, hèia Na
pamae roti pidhu bua sèra. Ka Na
hia ana madhutu Na papala mi dhèu
aa'i-aa'i sèra.

7 Rèngu dènge i'a pèri ngi'u kahèi.
Ka Yesus sabaj'a hari manèngi
makasi. Èle èèna ka, Na hia ana
madhutu Na papala hari mi dhèu ae
sèra.

8-9 Dhèu aa'i-aa'i sèra ele boe d'ai
èpa riho sa. Ra ra'a toke bècu.
Ra'a rare, hèia ana madhutu Yesus
pakaboko nganga'a sisa, ka ra ige
pidhu soe hahake. Èle èèna ka,
Yesus pua dhèu se lèpa.

10 Ropa dhèu se lèpa, Yesus dènge
ana madhutu Na ca'e koha pakèd'i
asa rae èci, ngara na Dalmanuta.

Dhèu Parisi neo pamanahu Yesus, ka ra manèngi tadha
(Mateos 16:1-4)

11 Lod'o Yesus si d'ai Dalmanuta,
dhèu partei Parisi pèri-pèri mai
paraga dènge Yesus. Ra tenge j'ara
neo pamanahu Ne. Ra manèngi,
peka na, "Ama. Pad'elo tadha
malaa, sèna ka j'aj'i tadha, peka na,
Èu tare'a-re'a abhu koasa nèti Ama
Lamatua."✡

12 Hèia Yesus ère a'ae madhera,
ka Na dhaa si, peka na, "Ladhe Ja'a
madhutu lii padhai lii miu ne, Ja'a
manyasa! Nga tao ka miu manèngi
tadha malaa? Baku sèmi èèna. Ja'a
bisa tao tadha malaa. Te ngaa Ja'a
parluu boe pad'elo mi miu."✡

13 Hèia Yesus tèke eele dhèu Parisi
sèra, la'e hari asa dedha koha. Ka
Na pakèd'i dènge ana madhutu Na
sèra asa cabèka dano.

Yesus pasanèd'e ho mage-mage dènge tatao dhèu Parisi
(Mateos 16:5-12)

14 Ropa Yesus si d'ai talora dano,
hèia ana madhutu Na sèra heka
sanèd'e kèna, na, rèngu rèti boe
nganga'a leo, dhoka roti cue di.

15 Tadèngi ra ale roti, hèia Yesus
peka dènge si, aku Nèngu na, "Miu
mage-mage ku! Baku lèke pan-
garu karehe nèti dhèu aae Herodes
dènge dhèu Parisi. Pangaru rèngu,
sama sèmi ragi dhu dhèu pakihu tao
roti."✡

16 Ra tadèngi Na padhai lii sèmi
èèna, ka ana madhutu sèra malaa.
Ka ra papeka isi-aanga si, peka na,
"Mone heka nèi, peka ngaa ne? Tao-
tao èdhi tèti boe roti, ka Na lii sèmi
èèna."

17 Te ngaa Yesus ne'a lii padhai
rèngu. Ka Na peka, aku Nèngu na,
"Nga tao ka miu padhue dhoka roti
di! Miu me'a mere boe ngaa dhu Ja'a
peka na, do? Mema kahadhu miu
kateme.

18 Miu mèdhi dènge madha le,
te ngaa mo'o boe me'a! Èci èèna
ka dènge miu mèdhi mèka. Miu

✡ **8:11** Mateos 12:38, Lukas 11:16 ✡ **8:12** Mateos 12:39, Lukas 11:29 ✡ **8:15** Lukas 12:1

tadèngi dènge ro'a dhilu le, te ngaa mo'o boe nanene. Èci èèna ka dènge miu tadèngi mèka. Miu bhèlu le, do?✡
19 Roti lèmi bua dhu Ja'a pamae kore ka hia dhèu lèmi riho sèra ra'a, si? Ca hari ni, miu pakaboko mere roti dhu risi sèra pèri soe?"

Ka ra dhaa, aku rèngu na, "Canguru dua soe, Ama."
20 Ka na karèi hari, aku Nèngu na, "Miu sanèd'e era lod'o Ja'a pamae kore roti pèri bua sèra, ka hia dhèu èpa riho ra'a sa, do aad'o? Miu pakaboko mere sisa pèri soe hahake?"

Ka ra dhaa, na, "Pidhu, Ama."
21 Hèia Na peka, na, "Mema tare'a! Miu mèdhi dènge madha le. Te ngaa, nga tao ka miu me'a mèka koasa Ja'a kapua nèti mia?"

Yesus puri-pa'èle dhèu bèdhu ètu rae Betsaida

22 Ropa Yesus si d'ai rae Betsaida, dhèu rèti dhèu bèdhu èci mai asa Yesus. Ra manèngi sèna ka Yesus pa'èle musi madha dhèu bèdhu ne.
23 Ka Yesus kadhèi nare kacui-aai dhèu ne, ka dua ra lasi asa li'u rae. Èle èèna ka, Yesus sabhuu ilu mi musi madha dhèu ne, hèia Na g'ag'e. Ka Na karèi, peka na, "Samia? Èu mèdhi le, do dhae?"
24 Ka dhèu èèna padoa kètu, ka na ladhe sa g'ana-kariu, hèia na dhaa, peka na, "Oo! Ja'a kèdhi dhèu kako rango-rango era, nuka sèmi ana aaj'u dhu kako."
25 Hèia Yesus caro hari kacui-aai Na ca tèka mi musi madha dhèu ne'e. Ka na ladhe patae hari, ho neo ne'a, na, musi madha na be'a le, do dhae. Ne'e ne, heka nèdhi dènge mèu kèna.
26 Ka Yesus pua na lèpa, te ngaa pasanèd'e ne, aku Nèngu na, "Èu lamu ka, te ngaa madhutu j'ara leo. Re ia ka Betsaida."

Petrus mangaku na, Yesus èèna, Kristus
(Mateos 16:13-20, Lukas 9:18-21)

27 Èle èèna ka, Yesus si kako palème rae-rae ètu Kaisarea Pilipi. Ètu talora j'ara, Yesus karèi ana madhutu Na, peka na, "Madhutu lii lolo dhèu, na, Ja'a ne, cee?"
28 Ka ra dhaa, peka na, "Dhèu cahag'e peka, na, Èu ne, Yohanis tuka sarani dhu madhe le, te ngaa mamuri hari. Abhu cahag'e peka na, Èu ne, Elia, ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua uru sèra. Aa abhu cahag'e hari peka na, Ama ne, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua dhu leo."✡
29 Ka Yesus karèi hari rèngu, "Madhutu a'abhu miu, Ja'a ne, cee?"

Petrus dhaa, peka na, "Ama ne, Kristus, dhu Ama Lamatua paj'uj'u nèti uru ka."✡
30 Hèia Yesus pasanèd'e si, aku Nèngu na, "Baku lolo mi cee-cee kahèi, ee!"

Lamatua Yesus peka mema j'aj'èra dènge mamadhe Na
(Mateos 16:21-28, Lukas 9:22-27)

31 Èle èèna ka, Yesus mulai peka dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, "Ja'a ne, Dhèu Raihaha Tare'a-re'a. Bèli-camèd'a Ja'a abhu j'aj'èra ae titu kèna, lula dhèu heka-dhèu heka Yahudi, kètu agama Yahudi, dènge mese agama sèra, aa'i-aa'i ra sèmi rare boe Ja'a. Ho èèna na, ra pamadhe Ja'a, te ngaa d'ai camèd'a, na,* Ja'a mamuri hari."
32 Yesus peka boe dènge pahuni, hèia Petrus ère Ne asa karasa na, ka na kai, aku nèngu na, "Ama, baku

✡ **8:18** Yermia 5:21, Yeskial 12:2, Markus 4:12 ✡ **8:28** Markus 6:14-15, Lukas 9:7-8 ✡ **8:29** Yohanis 6:68-69 * **8:31** Ètu d'ara lii Yunani, ra ige mulai nèti: deo ne'e (=1), bèli (=2), camèd'a (=3), camèd'a èci (=4). De lii Yunani τῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ *(tei tritei heimera)* "ètu lod'o ka tèlu", sasoa na ètu d'ara lii Dhao, nuka "camèd'a". Sanèd'e, te Lamatua Yesus madhe lèke dènge hari Jumat (ige èci). Bèli èèna, nuka hari Sabtu (ige dua), Lamatua Yesus ètu d'ara ro'a dhèu madhe. Camèd'a, nuka hari Migu (ige tèlu), Lamatua Yesus mamuri hari. De madhutu a'ige lod'o ètu d'ara lii Dhao, na, Nèngu madhe dua mèda di, hèia Na mamuri hari.

padhai lii sèmi èèna! Ja'a ko'o boe dhèu tao Ama ku sèmi èèna."

33 Lii padhai lii Petrus èèna, madhutu boe dad'èi Ama Lamatua. Hèia Yesus kabib'a, ka ladhe asa ana madhutu dhu leo sèra. Ka Na nasa dènge Petrus, aku Nèngu na, "Weh! Èèna lii dhèu aae nidhu! Èu pakaj'èu nèti ne'e! Èu madhutu dhoka dad'èi dhèu rai-haha di. Madhutu boe dad'èi Ama Lamatua!"

34 Èle èèna ka, Yesus paroa dhèu ae sèra ho mai pakaboko dènge ana madhutu Na. Ka Na aj'a si, peka na, "Dhèu dhu neo madhutu Ja'a, hud'i taha taruu bèli-bèli. Nèngu hud'i tèke eele dad'èi na, ho madhutu dad'èi Lamatua di. Masi ka dhèu neo pamadhe ne, te ngaa nèngu hud'i taha taruu kahèi, nuka sèmi dhèu pasae aj'u palolo-palèbha nèngu unu na ho la'e asa era ra pamadhe ne.✡

35 Te dhèu dhu mamuri dhoka lalau ngi'u aae na di, bèli-camèd'a mamuri nèngu ele iie d'ara! Te ngaa dhèu dhu sadia madhe lula madhutu Ja'a, aa lula na peka-padhai j'ara mamuri Ama Lamatua, bèli-camèd'a nèngu abhu mamuri dhu ma'ète boe dènge Ama Lamatua.✡

36 Mi nanene, ee! Ladhe èu abhu aa'i isi rai-haha ne, te ngaa Ama Lamatua core eele èu, a'oto na ngaa?

37 Masi ka èu bau mèti aa'i kakaja rai-haha ne, te ngaa bisa boe pasilu dènge samanga èu.

38 Sanèd'e paie! Dhèu ètu rai-haha limuri ne, bhelu-katub'a rupa-rupa. Rèngu pusi-pahae boe madhutu Ama Lamatua. De cee dhu makae madhutu Ja'a, do makae madhutu lii holo-nori Ja'a, bèli-camèd'a Ja'a makae kahèi mangaku nèngu ètu madha Ama Lamatua. Te Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, bèli-camèd'a mai hari nèti sorga, palere dènge ana pajuu Ama Lamatua sèra. Ji'i puru mai dènge dadedha Ama ku, heka dhèu re'a mèu kèna, Ja'a ne cee.

9

1 Miu baku bhèlu lii padhai lii Ja'a ne. Abhu nèti miu cahag'e dhu madhe mèka, pe mèdhi Ama Lamatua nèd'u paredha dènge koasa kapai."

Ètu ledhe Lamatua Yesus leko-leo, aa mèdha-papake Na pudhi kale'e (Mateos 17:1-13, Lukas 9:28-36)

2 Èle èna lod'o, hèia Yesus gale nèti Petrus, Yakobis, Yohanis, lasi asa ledhe èci dhu dhèu pea boe. Ropa d'ai ledhe èèna, rèngu ladhe, na, Yesus leko-leo.

3 Aa mèdha-papake Na pudhi kale'e. Abhu mèka mèdha dhu pudhi sèmi èèna ètu rai-haha ne.

4 Cag'ag'a laa, rèngu rèdhi Yesus padhai lii dènge Elia dènge Musa.

5-6 Ka Petrus si madha'u bia. Hèia Petrus malaa, ka na padhai lii ore leli. Hèia na peka dènge Yesus, aku nèngu na, "Ama! Èdhi ètu era ne'e, be'a titu kèna! Hua iia risi, ji'i tao paleo tèlu bua, cue hia Ama, cue hia Musa, aa cue hari hia Elia."

7 Nèbhu boe ka, ra'i-liru puru mai sarimu nare si. Hèia ra tadèngi lii èci nèti ra'i-liru èèna, peka na, "Mi nanene! Yesus ne, Ana pasue Ja'a. Miu nanene paie Ne!"✡

8 Ropa tadèngi lii èèna, Petrus si laladhe palème, te ngaa rèdhi heka dhèu leo ètu èèna. Ate dhoka Yesus mesa Na.

9 Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na sèra puru nèti ledhe èèna. Ka Yesus kai si, peka na, "Ngaa dhu miu mèdhi deo na, baku lolo dènge dhèu èci sa. Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, hud'i madhe uuru ku. Ho lod'o d'ai Ja'a mamuri hari, na, miu heka lolo dènge dhèu leo kèna."

10 Rèngu tèke pa'èra lii moa èèna ètu d'ara ra. Ra ale boe dènge dhèu èci sa. Te ngaa tèlu ra pakarèi

✡ **8:34** Mateos 10:38, Lukas 9:23, 14:27 ✡ **8:35** Mateos 10:39, Lukas 17:33, Yohanis 12:25 ✡ **9:7** 2 Petrus 1:17-18, Mateos 3:17, Markus 1:11, Lukas 3:22

isi-aanga, “Na padhai lii ngaa ne, peka na, ‘Nèngu mamuri hari nèti mamadhe’? Tasamia, ee?”
11 Hèia ra karèi Ne, peka na, “Mese agama sèra peka na, ‘Elia hud'i mai uru ku, heka Kristus mai kèna.’ Te ngaa madhutu Ama, tare'a, do aad'o?”✡
12 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Mema tare'a. Elia hud'i mai uuru ku, ho bhoke j'ara hia Kristus, dhèu dhu Ama Lamatua paj'uj'u karèi nèti uru ka. Te ngaa tasamia? Miu me'a mèka ngaa dhu suri rare le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, lula-nèti Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a? Dhu suri rare le, peka na, ladhe lod'o Na mai, dhèu paj'èra Ne, toke ra pamadhe Ne.
13 Nèti èèna ka, miu pasa paie dhilu miu! Elia mai le. Te ngaa dhèu paj'èra ne madhutu dad'èi rèngu. Èèna lèke dènge ngaa dhu baki-baki èdhi sèra suri tèke le karèi nèti uuru ka.”

Lamatua Yesus puri-pa'èle ana èci dhu nidhu tao (Mateos 17:14-21, Lukas 9:37-43)

14 Ropa Yesus dènge ana madhutu Na, dhèu tèlu sèra, paraga hari dènge ana madhutu leo sèra, ka ladhe rèdhi dhèu ae pakaboko ètu èèna. Dhèu ae sèra mai ho ra neo nanene ana madhutu Yesus dhu leo sèra pab'ala lii dènge mese agama ètu èèna.
15 Ropa dhèu ae sèra ladhe rèdhi Yesus, ka ra cag'ag'a, te rèngu neo laa, na, Yesus ètu ledhe era. Hèia ra rai mai soru Ne.
16 Hèia Yesus karèi si, peka na, “Miu pab'ala lii ngaa na?”
17 Dhèu èci nèti talora dhèu ae sèra ara sa madha, ka na dhaa, aku nèngu na, “Ama, mu nanene ku laa! Ja'a mai kèti ana mone ja'a dhu pèd'a, ho Ama ku puri-pa'èle ne. Nèngu lii aad'o, bisa boe padhai lii, lula nidhu tao ne.
18 Ladhe nidhu maso asa d'ara ngi'u na, na hake ngi'u ana ne mi rai. Ho hèb'a na horo karaka, na na'e ngutu na kico-kico sèna. Ho ngi'u na patèku sèmi aj'u. Ja'a manèngi le ana madhutu Ama ku babège eele nidhu èèna. Te ngaa ra bisa boe.”
19 Ropa Na nanene nare, hèia Yesus jèke si, peka na, “Heh! Miu seli-kolane! Ja'a aj'a miu pahari-pahari, te ngaa miu me'a boe ngaa-ngaa. Miu parcaya èra boe mi Ja'a! Ja'a mate miu nèbhu sange mia hari ku? Mèti ana èèna asa ne'e mai!”
20 Hèia ra sa'u rèti ana èèna asa madha Yesus. Te ngaa ropa nidhu ladhe nèdhi Yesus, na kalabhe ana ne mi rai, ka ana ne bèbhe kapod'e ètu rai, aa hèb'a na horo karaka.
21 Ka Yesus karèi ama na, “Nèngu sèmi ne'e ne, pèri lod'o kèna?”
Ka ama na dhaa, “Karèi nèti ana iiki ka mai.
22 Nidhu èèna nèbhu ae le neo pamadhe ana ne'e. Na tule ne pèri-pèri hari kèna asa d'ara ai, aa na pacène le kahèi asa d'ara èi. De Ama ku sue ja'a. Ladhe bisa, na, Ama puri-pa'èle ku ana ja'a la.”
23 Yesus dhaa, peka na, “Nga tao ka èu peka na ‘ladhe bisa’? Ja'a bisa tao aa'i mèu-mèu, te ngaa hud'i èu parcaya uuru ku!”
24 Nèti èèna ka, mone èèna dhaa dènge oe tangi, aku nèngu na, “Ama, mema ja'a parcaya, te ngaa pa'èra hari ku lalèka ja'a ne'e!”
25 Ropa Yesus nèdhi dhèu ae mai lingu, ka Na paredha nidhu èèna, aku nèngu na, “Heh! Nidhu bhelu! Kalua pakaj'èu ka nèti ana ne'e! Sèna ka na bisa tadèngi aa na pad-hai lii kahèi. Èu baku maso ia ka asa d'ara ana ne'e!”
26 Ropa nidhu tadèngi lii Yesus, hèia na pakèce. Ka na hake ana ne mi rai, ka na rèbha-rèbha sène, heka nidhu kalua nèti d'ara ana èèna kèna. Ana èèna kalau heka, nuka sèmi dhu madhe le. Ka dhèu ètu sèra sa peka, aku rèngu na, “Waa! Ana ne madhe le!”
27 Te ngaa Yesus kèpe kacui-aai ana ne, ka Na pakèd'i ne. Hèia na kèd'i dènge ka.

✡ **9:11** Meliaki 4:5, Mateos 11:14

28 Èle èèna ka, Yesus dènge ana
madhutu Na, tèke eele era èèna,
lasi dhuli èmu cue. Ètu èmu èèna,
rèngu mesa ra, ka ra karèi Yesus,
peka na, “Ama! Nga tao ka ji'i bisa
boe babège eele nidhu èèna?”
29 Hèia Yesus peka dènge si, aku
Nèngu na, “Mi nanene paie! Nidhu
sèra mema bhelu. De ladhe miu
manèngi boe a'èra nèti Lamatua,
na, miu bisa boe babège eele nidhu
sèmi èèna.”

Yesus peka mamadhe Nèngu ca tèka hari
(Mateos 17:22-23, Lukas 9:43-45)

30 Èle ka, Yesus dènge ana mad-
hutu Na tèke eele era èèna, lasi
taruu asa propensi Galilea. Lod'o
èèna, Yesus d'èi boe dhèu re'a
Nèngu ètu èèna,
31 lula Na neo aj'a ana mad-
hutu Na di. Ka Na lole dènge si,
“Nèbhu heka dhèu pahie eele Ja'a
dènge dhèu leo. Hèia ra pamadhe
Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne.
Mema Ja'a madhe, te ngaa d'ai
camèd'a, Ja'a mamuri hari.”*
32 Yesus padhai lii sèmi èèna, te
ngaa ana madhutu Na sèra malaa.
Rèngu bani heka karèi sasoa lii
padhai lii Nèngu.

Ana madhutu Yesus pasisu cee dhu kapai risi
(Mateos 18:1-5, Lukas 9:46-48)

33 Èle èèna ka, Yesus si lasi d'ai
Kapernaum. Ropa ra maso asa d'ara
èmu èci, Yesus karèi si, peka na,
“Deo na miu pasisu ngaa ètu talora
j'ara?”
34 Èci sa bani boe dhaa, lula ètu
talora j'ara deo na, rèngu ako pasala
d'ara, nèti ra pasisu, cee ka dhu
kapai risi ètu talora rèngu.✡
35 Hèia Yesus madhèdi, ka Na
holo si, peka na, “Cee dhu neo j'aj'i
dhèu kapai, mamuri nèngu hud'i
sama sèmi dhèu haha dhu lalau-
lalo'o dhèu.”✡
36 Èle èèna ka, Yesus sa'u nare ana
iiki èci, ka la'e asa talora rèngu aa'i-
aa'i ra. Hèia Na peka, aku Nèngu na,
37 “Dhèu dhu madhutu Ja'a, ho na
lalau-lalo'o dhèu sèmi ana iiki ne,
èèna sama sèmi nèngu lalau-lalo'o
Ja'a kahèi. Aa nèngu lalau-lalo'o
Ama ku kahèi, dhu pua Ja'a mai asa
rai-haha ne.”✡

Cee dhu lab'a boe èdhi, nèngu dhèu èdhi
(Lukas 9:49-50)

38 Èle èèna ka, ana madhutu Yesus
dhu ngara na Yohanis, peka na,
“Ama! Ca tèka ji'i ngèdhi ca dhèu
pake kolongara Ama ku, ho na
babège eele nidhu. Te ngaa ji'i kai
ne, lula nèngu dhèu èdhi boe.”
39 Te ngaa Yesus dhaa, aku Nèngu
na, “Baku mi kai ne! Te dhèu
dhu pake kolongara Ja'a, ho na tao
tadha malaa, nèngu pa'ele iie boe
kolongara Ja'a.
40 Ladhe nèngu palab'a boe dènge
èdhi, nèngu na dhèu èdhi.✡
41 De mi sanèd'e paie! Ladhe
abhu dhèu ne'a, na, miu madhutu
Kristus, ka na soru-bara miu, tatu
Ama Lamatua bhèlu boe rui-j'aj'èra
nèngu. Masi ka dhèu dhu hia miu èi
iia ca galaa èèna ka, Ama Lamatua
bhèlu boe tatao nèngu èèna.”✡

Baku karihu dènge sasala!
(Mateos 18:6-9, Lukas 17:1-2)

42 Èle èèna ka, Yesus padhai lii
hari dènge ra, peka na, “Mage-
mage, ladhe abhu dhèu dhu tao ana
iiki èci kako sala j'ara, toke ana ne

* **9:31** Ètu d'ara lii Yunani, ra ige mulai nèti: deo ne'e (=1), bèli (=2), camèd'a (=3), camèd'a èci (=4). De lii Yunani τῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ (tei tritei heimera) “ètu lod'o ka tèlu”, sasoa na ètu d'ara lii Dhao, nuka “camèd'a”. Sanèd'e, te Lamatua Yesus madhe lèke dènge hari Jumat (ige èci). Bèli èèna, nuka hari Sabtu (ige dua), Lamatua Yesus ètu d'ara ro'a dhèu madhe. Camèd'a, nuka hari Migu (ige tèlu), Lamatua Yesus mamuri hari. De madhutu a'ige lod'o ètu d'ara lii Dhao, na, Nèngu madhe dua mèda di, hèia Na mamuri hari. ✡ **9:34** Lukas 22:24 ✡ **9:35** Mateos 20:26-27, 23:11, Markus 10:43-44, Lukas 22:26 ✡ **9:37** Mateos 10:40, Lukas 10:16, Yohanis 13:20 ✡ **9:40** Mateos 12:30, Lukas 11:23 ✡ **9:41** Mateos 10:42 † **9:42** Alkitab lii Yunani suri, peka na, ‘hadhu gili’ dhu ra pake mol are gandum.

parcaya heka Ja'a! Be'a risi hia dhèu èèna, rare hadhu aae cue,† ho èki mi ladha goro ne, ho pacène ne asa talora dhasi.

43 Ladhe èu tao sala pake kacui-aai èu, na, poro eele ne. Te be'a risi èu maso sorga dènge kacui-aai cabèka di. Baku d'ai ra core èu asa d'ara ai heo robhe-robhe dènge kacui-aai kateme.✡

44 [Naraka èèna, mema era j'aj'èra. Ai na madhe boe. Sèmi èèna kahèi, èru-èru kamoke dènge ra'a taruu ngaa-ngaa dhu hèu ètu èèna.]‡

45 Ladhe èu tao sala pake haga èu, na, poro eele ne. Te be'a risi èu maso sorga dènge haga cabèka di. Baku d'ai ra core èu asa d'ara ai heo robhe-robhe dènge haga kateme.

46 [Naraka èèna, mema era j'aj'èra. Ai na madhe boe. Sèmi èèna kahèi, èru-èru kamoke dènge ra'a taruu ngaa-ngaa dhu hèu ètu èèna.]§

47 Ladhe èu tao sala pake musi madha èu, na, ed'o eele ne. Te be'a risi èu maso sorga dènge musi madha cabèka di. Baku d'ai ra core èu asa d'ara ai heo robhe-robhe dènge musi madha kateme.✡

48 ‘Naraka èèna, mema era j'aj'èra.
Ai na, madhe boe.
Sèmi èèna kahèi, èru-èru
kamoke dènge ra'a taruu
ngaa-ngaa dhu hèu ètu
èèna.’✡

49 A'aj'a Ja'a ne, mema bia. De ladhe cee dhu madhutu Ja'a, nèngu hud'i taha taruu, sèmi dhèu dhu neo paga sisi hud'i masi uuru ku, sèna ka sisi paga èèna taha nèbhu.

50 Masi mema be'a. Èdhi pake ho pasèro nganga'a. Te ngaa ladhe masi sèro heka, guna na ngaa? Dhoka bhori eele di. Miu hud'i j'aj'i sèmi masi kahèi, sèna ka mamuri pasue dènge dhèu leo aa'i-aa'i.

De mi pasisu ia ka, peka na, cee ka dhu kapai, aa cee ka dhu ana iiki.”✡

10

Dhèu Parisi tenge j'ara ho neo pamanahu Lamatua Yesus lula-nèti pa'ia-pa'ela
(Mateos 19:1-12, Lukas 16:18)

1 Èle èèna ka, Yesus si lasi asa propensi Yudea dènge era-era ètu cabèka dhimu loko Yarden. Ètu mia-mia, dhèu ae mai lingu rare Yesus. Hèia Na aj'a si, sèmi biasa.

2 Dhèu Parisi pèri-pèri mai neo pamanahu Ne. Ra karèi Ne sèmi ne'e ka, “Madhutu a'abhu agama èdhi, ladhe mone dhu dènge le d'ara èmu, bisa pa'ia hari, do aad'o?”

3 Yesus dhaa, peka na, “Miu sanèd'e, do? Atora dhèu èmu-kamali dhu Musa hia èdhi uru èèna, tasamia?”

4 Ra dhaa, peka na, “Nanori Musa peka, dhèu bisa pa'ia-pa'ela, sad'i dhèu mone tao uru ku sasuri pa'ia dènge dhèu èmu na.”✡

5 Hèia Yesus b'ala si, peka na, “Nanene, ee! Musa suri sèmi èèna, lula miu kètu hadhu.

6 Baku bhèlu lii lolo dhu uru tèka, lod'o Lamatua paj'aj'i dedha-liru dènge rai-haha! Dhu suri tèke, peka na,
‘Ama Lamatua paj'aj'i dhèu rai-haha, mone dènge bhèni.✡
7 Nèti èèna ka, dhèu mone tèke
eele ina-ama na,
ho mamuri d'ara èci dènge
dhèu èmu na,
8 sèna ka dua ra j'aj'i mi
èci.’✡

9 Ladhe Lamatua pa'èci le rèngu dua ra, dhèu rai-haha baku pacèri eele si!”

10 Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na lasi mesa ra asa d'ara èmu cue. Ètu èèna, rèngu karèi Ne lii aj'a deo sa.

✡ **9:43** Mateos 5:30 ‡ **9:44** Ètu d'ara sasuri Markus lii Yunani asli dhu uru-uru tèka, suri boe ayat ne. § **9:46** Ètu d'ara sasuri Markus lii Yunani asli dhu uru-uru tèka, suri boe ayat ne. ✡ **9:47** Mateos 5:29 ✡ **9:48** Yesaya 66:24 ✡ **9:50** Mateos 5:13, Lukas 14:34-35 ✡ **10:4** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 24:1-4, Mateos 5:31 ✡ **10:6** Lii Lolo dhu Uru Tèka 1:27, 5:2 ✡ **10:8** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:24

11 Yesus dhaa, peka na, “Dhèu
mone cee dhu ia eele dhèu èmu
na, ho na madhèdi hari dènge dhèu
bhèni leo, nèngu bersina.
12 Èci èèna ka, dènge dhèu bhèni.
Ladhe nèngu ia eele dhèu èmu na,
ho na leo hari dènge mone leo,
nèngu bersina kahèi.”✡

Lamatua Yesus hia lii mèngi-nale mi ana iiki
(Mateos 19:13-15, Lukas 18:15-17)

13 Ca tèka, dhèu rèti ana-ana
rèngu asa Yesus. Ra manèngi sèna
ka Yesus sabaj'a hia si, ho hia lii
mèngi-nale. Te ngaa ana madhutu
Yesus kai dhèu sèra.
14 Yesus ladhe nèdhi sèmi èèna,
ka Na nasa dènge ana madhutu Na
sèra, aku Nèngu na, “Hud'i laa ana
iiki sèra mai asa Ja'a. Baku magee
si. Te dhèu sèmi sèra ka dhu j'aj'i
dhèu unu Ama Lamatua.
15 Miu sanèd'e paie! Dhèu cee
dhu neo mai asa katanga-madha
Lamatua, d'ara na kateme hud'i d'èi
paraga dènge Ne, èci èèna ka ana
iiki dhu d'ara d'èi paraga dènge
ina-ama ra. Ladhe sèmi boe èèna,
rèngu bisa boe j'aj'i dhèu unu Ama
Lamatua.”✡
16 Èle èèna ka, Yesus liku nare ana
iiki se, ka Na tao kacui-aai Na mi
dedha kètu ana iiki se èci-èci, ho Na
hia si lii mamèngi.

Dhèu kaja tenge j'ara ho mamuri taruu dènge Ama Lamatua
(Mateos 19:16-30, Lukas 18:18-30)

17 Ropa Yesus si neo pakèd'i, dhèu
kaja èci rai mai neo paraga dènge
Ne. Hèia na pacud'u ètu madha
Yesus, ka na karèi Ne, aku nèngu na,
“Ama mese dhu hua iia! Ja'a neo
karèi ciki. Ja'a tao tasamia, sèna ka
ja'a ke'a tare'a-re'a, na, ja'a ne maso
sorga ho mamuri taruu pa'èci dènge
Ama Lamatua?”
18 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Nga
tao ka èu ne peka na, Ja'a ne ‘hua
iia’? Dhèu rai-haha ne èci sa dhu
hua iia boe. Dhoka Ama Lamatua di
dhu hua iia.
19 Èu me'a le, lii paredha Ama
Lamatua sèra nèti uru ka, dhu peka
na:

‘Baku pamadhe dhèu;
Baku tao j'ara makae dènge
dhèu dhu dhèu èmu-kamali
boe èu;
Baku mana'u;
Baku j'aj'i sakasii kapod'e-
kabèli;
Baku monya ho parame more
mèdha-panyau dhèu;
Aa pakab'ua ina-ama èu.’ ”✡

20 Dhèu èèna dhaa, peka na,
“Tare'a, Ama Mese! Nèti ana ngèru
ka mai, ja'a madhutu le lii paredha
sèra aa'i-aa'i si.”
21 Yesus rasa kasia dènge dhèu
ne'e, hèia Na peka, “Tare'a! Te
ngaa j'ara èci era. Lèpa ka asa èmu
èu, lamu pahia aa'i su'i-kakaja èu.
Kab'ua na lamu pala-bagi mi dhèu
dhu unu boe ngaa-ngaa. Èle èèna,
heka mai kèna, ho madhutu Ja'a.
Pe bèli-camèd'a Lamatua pala-bagi
hia èu hari kakaja-sasu'i dhu leo ètu
sorga.”
22 Ropa dhèu ne tadèngi nare lii
padhai lii Yesus èèna, d'ara na laho
mae-mae. La'e ka èmu dènge d'ara
dhu pèd'a bia, lula nèngu dhèu kaja
tare'a.
23 Hèia Yesus ladhe la'e-mai, aa
peka dènge ana madhutu Na sèra,
aku Nèngu na, “Mi nanene! Dhèu
kaja carui titu kèna maso sorga!”
24 Ropa tadèngi rare lii padhai
lii Yesus èèna, ana madhutu Na
bingu. Ka Yesus tuhu hari lii padhai
Na, “Mi nanene paie! Mema carui
ladhe dhèu neo j'aj'i dhèu unu Ama
Lamatua. Baku ngee èèna mud'a!
25 Dhèu kaja maso sorga ho j'aj'i
dhèu unu Ama Lamatua, sama carui
dènge badha onta ci'u dhu kapai
maso asa oka na re ro'a j'aj'au.”
26 Lii padhai lii Yesus ne asa pa-
malaa dhèu se'e aa'i-aa'i si. Ka ra
pakarèi, peka na, “Ladhe tare'a sèmi
èèna, cee ka dhu bisa abhu mamuri
dènge Ama Lamatua?”

✡ **10:12** Mateos 5:32, 1 Korintus 7:10-11 ✡ **10:15** Mateos 18:3 ✡ **10:19** Kalua nèti Masir 20:12-16, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:16-20

27 Ka Yesus ladhe si èci-èci, hèia
Na peka, aku Nèngu na, “Mad-
hutu dhèu rai-haha, na, carui. Te
ngaa baku bhèlu, madhutu Ama
Lamatua, aa'i-aa'i bisa j'aj'i.”
28 Èle èèna ka, Petrus padhai lii,
peka na, “Ama, ji'i tèke eele le ngaa-
ngaa dhu j'aj'i unu ji'i, ho madhutu
Èu. De ji'i abhu bab'ala na ngaa?”
29-30 Ka Yesus dhaa, peka na, “Ja'a
neo peka dènge miu sèmi ne'e:
dhèu dhu madhutu Ja'a, aa tèke eele
ina-ama na, a'ari na, ana-èpu na,
oka-tedhe na, sasab'a-la'a na, dènge
isi èmu aa'i-aa'i, ho la'e peka-padhai
Lii Lolo Be'a Ama Lamatua mi dhèu
ètu mia-mia, lèpa loo limuri, nèngu
abhu hari ngaa-ngaa sèra, d'ai can-
gasu hari. Aa'i-aa'i dhu nèngu tèke
eele sèra, èèna na nèngu abhu risi
hari. Aa nèngu abhu j'aj'èra kahèi,
lula madhutu Ja'a. Te ngaa ladhe
d'ai lod'o èle rai-haha ne, nèngu
mamuri taruu pa'èci dènge Ama
Lamatua. Bab'ala nèngu, sèmi èèna
ka.
31 Sanèd'e paie! Dhèu dhu pad-
edha iisi, madhutu ngangee Ama
Lamatua, limuri mai nèngu j'aj'i
dhèu haha d'ai seli. Te ngaa dhèu
dhu ngee, na, nèngu dhèu haha
di, madhutu ngangee Ama Lamatua,
limuri mai nèngu j'aj'i dhèu ka-
pai.”✡

Ne'e ka tèlu hari kèna Yesus lole mamadhe Na
(Mateos 20:17-19, Lukas 18:31-34)

32 Lod'o èèna, Yesus dènge ana
madhutu Na lasi asa kota Yerusalem.
Yesus kako uuru. Ana madhutu
Na dhèu canguru dua dènge dhèu
leo dhu kako pa'èci madhutu Ne re
limuri. Rèngu sanèd'e lii padhai
dhu Yesus peka dènge rèngu uru
èèna, peka na, dhèu neo pamadhe
Ne ètu Yerusalem. Nèti èèna ka,
rèngu bingu dènge madha'u. Hèia
Yesus paroa nare ana madhutu Na
sèra mesa ra, ho Na peka hari dènge
rèngu dhèu neo tao ngaa mi dedha
Nèngu ètu Yerusalem.
33 Yesus peka dènge si, “Mi
nanene! Èdhi neo lati asa
Yerusalem. Ja'a ne, Dhèu Rai-haha
Tare'a-re'a. Ètu nèi, dhèu neo pahie
eele Ja'a asa kètu agama Yahudi
dènge mese agama sèra. Èle èèna,
ra uku-ked'i pamadhe Ja'a. Ra tule
eele Ja'a asa dhèu leo dhu tadhe boe
Ama Lamatua.
34 Èle èèna ka, ra padhai lii pa-
makae Ja'a. Ra paru'e ilu mi Ja'a.
Aa ra dhedhe pamae iisi Ja'a. Èle
èèna, heka ra pamadhe Ja'a kèna.
Mema Ja'a madhe tare'a. Te ngaa
d'ai camèda, Ja'a mamuri hari.”*

Yakobis dènge Yohanis manèngi ho j'aj'i dhèu kapai
(Mateos 20:20-28)

35 Èle èèna ka, ana Sabadeus,
nuka Yakobis dènge Yohanis, mai
asa Yesus. Ka ra manèngi, peka na,
“Ama mese! Ji'i neo padhai lii dènge
Ama ciki.”
36 Ka Yesus karèi si, “Miu neo
ngaa?”
37 Ra dhaa, peka na, “Sèmi ne'e,
Ama! Bèli-camèd'a, ladhe Ama
mèd'u paredha, ji'i manèngi Ama
pamadhèdi ji'i dua mi, èci re sebhe
g'ana, èci hari re kariu, sèna ka ji'i
paredha hèi.”
38 Yesus dhaa, peka na, “Miu dua
mi se me'a boe lii manèngi miu
èèna. Èèna na, Ja'a abhu j'aj'èra ae.
De tasamia? Miu ngee, na, miu se
bisa pasae j'aj'èra dènge Ja'a toke
madhe, do?”✡
39 Ka ra dhaa, peka na, “Ji'i bisa,
Ama!”

✡ **10:31** Mateos 20:16, Lukas 13:30 * **10:34** Ètu d'ara lii Yunani, ra ige mulai nèti: deo ne'e (=1), bèli (=2), camèd'a (=3), camèd'a èci (=4). De lii Yunani τῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ (tei tritei heimera) “ètu lod'o ka tèlu”, sasoa na ètu d'ara lii Dhao, nuka “camèd'a”. Sanèd'e, te Lamatua Yesus madhe lèke dènge hari Jumat (ige èci). Bèli èèna, nuka hari Sabtu (ige dua), Lamatua Yesus ètu d'ara ro'a dhèu madhe. Camèd'a, nuka hari Migu (ige tèlu), Lamatua Yesus mamuri hari. De madhutu a'ige lod'o ètu d'ara lii Dhao, na, Nèngu madhe dua mèda di, hèia Na mamuri hari. ✡ **10:38** Lukas 12:50

Ka Yesus b'ala, peka na, “Mema, èèna na, miu pasae j'aj'èra kahèi, sama sèmi Ja'a.
40 Te ngaa cee dhu madhèdi re sebhe g'ana, do sebhe kariu Ja'a, èèna hak Ja'a aad'o. Te dhu hak ka Ama Lamatua dhu pama'ète mema le, na, cee-cee ka dhu madhèdi ètu era sèra.”
41 Ropa ana madhutu dhu leo sèra tadèngi lii manèngi Yakobis dènge Yohanis sèmi èèna, ka ra nasa bia.
42 Hèia Yesus paroa aa'i-aa'i si, ka Na peka, aku Nèngu na, “Miu me'a le, sina ma? Dhèu-dhèu kapai dhu rèd'u paredha j'eli ana kabarai sèna ka rèngu bisa boe kalau-karèto. Dhèu kapai kabarai dhu tadhe boe Lamatua hia paredha risi eele, ka ana kabarai bisa heka doa kètu.
43 Te ngaa miu baku tao sèmi èèna! Nèti talora miu, cee dhu neo j'aj'i dhèu kapai, nèngu hud'i j'aj'i ku ana pua-paleha ho lalau dhèu leo.✡
44 Cee dhu neo j'aj'i dhèu kapai, nèngu hud'i tao ngi'u na sama sèmi ènu.✡
45 Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Ja'a mai hia boe dhèu lalau-lalo'o Ja'a. Te ngaa Ja'a mai ho lalau-lalo'o dhèu ae, dènge hia mamuri Ja'a ho sui kore dhèu ae nèti koasa sasala-sasigo rèngu.”

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu bèdhu èci ètu Jeriko
(Mateos 20:29-34, Lukas 18:35-43)

46 Yesus dènge ana madhutu Na, dènge dhèu ae titu kèna kako lasi kota Jeriko. Ropa rèngu neo kako taruu, dhèu bèdhu èci madhèdi ètu sebhe j'ara, na kanata ai ho manèngi ngaa-ngaa nèti dhèu dhu kako re èèna. Ngara na Bartimeos, ana nèti Timeos.
47 Ropa na tadèngi dhèu dhu kako mai sèra, Yesus nèti rae Nasaret na kahèi, ka na rodhe, peka na, “Yesus! Ana-èpu Daud, ee! Ji'i mate Èu nèbhu ae le! Sue ku ja'a laa!”
48 Ropa ra nanene lii rodhe na, hèia dhèu sèra jèke ne, aku rèngu na, “Èu mau-mau ku laa!”
Te ngaa na rodhe asa aae, peka na, “Yesus! Ana-èpu Daud, ee! Sue ku ja'a laa!”
49 Hèia Yesus titu taha, ka Na peka, “Mèti ku na mai sa ne'e!”
Ka ra lasi peka dènge dhèu bèdhu èèna, peka na, “Èu mau-mau ka laa! Te Ama mese paroa èu nèi. De mai lati ka!”
50 Ropa nanene nare, ka Bartimeos pèci eele sig'i kalolo na, hèia na kèd'i titu la'e paraga dènge Yesus.
51 Ka Yesus karèi ne, peka na, “Èu parluu ngaa?”
Dhèu bèdhu ne dhaa, aku nèngu na, “Ama, ee! Ja'a manèngi ho ja'a bisa kèdhi.”
52 Yesus peka hari dènge ne, “Lula èu parcaya, Ja'a bisa tao paie musi madha èu. Ne'e ne kahèi musi madha èu èle dènge! De lamu ka!”
Ka musi madha Bartimeos èle dènge. Èle ka la'e madhutu Yesus.

11

Yesus si maso Yerusalem, ka dhèu ae koa-kio Ne sèmi dhèu kapai èci
(Mateos 21:1-11, Lukas 19:28-40, Yohanis 12:12-19)

1 Ropa ra dètu dènge kota Yerusalem, ka ra dhuli uuru dua rae, ngara na Betfage dènge Betania, ètu sebhe ledhe Saitun.* Ètu èèna, Yesus si mate ciki oo'e di. Ka Na pua ana madhutu Na dhèu dua lasi uuru.
2 Na pua si, peka na, “Miu dua mi lami uuru asa d'ara rae nèi. Ropa miu maso lami, miu mèdhi ana badha keled'ei ci'u, dhu ra èki ètu èèna, dhu dhèu dhae manya'e mèka. Lami ho lècu eele dhari a'èki na, ho ère mèti mai asa ne'e.
3 Te ngaa ladhe dhèu karèi miu, ‘Nga tao ka miu ère mèti ana

✡ **10:43** Lukas 22:25-26 ✡ **10:44** Mateos 23:11, Markus 9:35, Lukas 22:26 * **11:1** Ra pangare ledhe na, ‘Saitun’, lula ètu èèna abhu aj'u saitun ae dhu ra pacèli hua ne, ho rare èi mènyi. Ledhe Saitun èèna, ele boe kaj'èu nèngu ca kilometer nèti kota Yerusalem.

keled'ei ne?’ Mi peka dènge si, ‘Lamatua ji'i neo pake ne. Ladhe pake nare, na, Na hia hari mai.’ ”

4 Èle èèna ka, ana madhutu Na dhèu dua sèra lasi, ka rèdhi ana keled'ei ci'u dhu èki tèke ètu madha èmu cue ètu sebhe j'ara. Ra lècu eele dhari èki na, ka ra ère rèti mai.
5 Ka dhèu-dhèu dhu titu ètu èèna, peka na, “We! Nga tao ka miu pakako mèti keled'ei dhèu?”

6 Ka ra dhaa, peka na, “Lamatua ji'i neo pake ne. Ho ladhe Na pake nare, na, ji'i ngèti hari mai.” Ka dhèu sèra soro tèke si lasi pakako rèti ana keled'ei èèna.
7 Hèia ra rèti ana keled'ei èèna asa Yesus. Ka ra hèle sig'i-kalolo rèngu mi dedha keled'ei, ka Yesus manya'e.

8 Ropa oe maso d'ara kota, ka dhèu ae rare sig'i-kalolo, ka ra hèle mi dedha j'ara oka-hoo. Dhèu ca-hag'e lasi para rèu palam† ètu sebhe j'ara, ho ra tao mi talora j'ara oka-hoo. Tatao sèmi èèna na, sama sèmi tadha èci dhu peka na, rèngu pakab'ua Yesus.
9 Dhèu cahag'e kako uru ètu madha Yesus; aa cahag'e kako limuri. Ka ra pa'oo, peka na,

“*Hosana!* Mai ti koa-kio kolongara Ama Lamatua!‡
Lamatua hia berkat mi dhèu dhu mai pake kolongara Na,
lula Ama Lamatua hia Ne mai!✡

10 *Hosana!* Mai ti koa-kio kolongara Ama Lamatua!
Lula Lamatua neo pakèd'i hari paredha dhèu aae Daud!

Hosana! Mai ti koa-kio kolongara Ama Lamatua!
Lula Lamatua madhèdi nèd'u paredha ètu era dedha risi eele!”

11 Ropa ra d'ai d'ara kota, ka Yesus si maso asa madha Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ka Yesus ladhe palème era Èmu èèna. Te ngaa, lula lod'o nihia ae le, ka ra lèpa hari asa rae Betania.

Lamatua Yesus pua aj'u èci ho baku hua (Mateos 21:18-19)

12 Asa bèli mad'ae aae èèna, ka rèngu kalua nèti Betania lasi asa Yerusalem. D'ai talora j'ara ka Yesus manganga.
13 Ka Na ladhe nèdhi ana aaj'u èci ètu sebhe j'ara. Hua aj'u na, dhu dhèu ra'a.§ Yesus la'e padètu ho neo ne'a aj'u na, hua do aad'o. Na ladhe aj'u èèna hua boe cue sa. Te mema d'ai mèka hèru hua. Rèu heka mare kèna.
14 Ka Yesus peka mi aj'u èèna, “Lula èu hia boe Ja'a hua, mulai ti deo ne'e, èu bisa heka hia hua èu asa dhèu leo!”

Ana madhutu Yesus sèra tadèngi Na padhai lii dènge nasa sèmi èèna.

Lamatua Yesus maso asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ka Na pa'ele iie era pahia-pahèli (Mateos 21:12-17, Lukas 19:45-48, Yohanis 2:13-22)

15 Yesus si kako taruu asa Yerusalem, d'ai nèi ka Yesus maso asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ètu madha Èmu èèna, dhèu tao pasa ho ra pahia koro j'aha dhu biasa dhèu pake tao korban ho ra sabaj'a. Ropa Yesus nèdhi sèmi èèna, ka Na lalèta si asa li'u. Na tule eele mei dhu ra pake ho pasilu doi sèra, aa Na tule paguri eele bagu dhu ra pake pahia manu-bhui sa.
16 Ka Yesus kai si aa'i-aa'i ra, sèna ka ra rèti ia ka mèdha rèngu re d'ara madha Èmu èèna.

---

† **11:8** Sasuri Markus dhu uuru tèka, peka na, ‘dadana-dadana’. Te ngaa nèti sasuri Yohanis 12:13, èdhi te'a, na, rèu palam. Palam ne'e, oe sèmi nyiu sa, do aad'o na hènyi. ‡ **11:9** Lii rèngu peka na *‘Hosana’*, sasoa na, sèmi ne'e ka, ‘mera-milu dènge karej'e-karae’. Lii ne'e, biasa ra pake ho koa-kio Ama Lamatua. ✡ **11:9** Lii Sod'a Koa-Kio 118:26 § **11:13** Lii Idhonesia peka na, ‘aj'u ara’, nèti lii Yunani dhu peka na, *sukei*. Te ngaa Alkitab peka aj'u èci ètu nèi, dhu dhèu ra'a hua na. Ètu Idhonesia bèka dhimu, dhèu ra'a boe hua aj'u ‘ara’. De aj'u ara ètu Alkitab leko-leo dènge aj'u ara ètu ne'e.

17 Ka Na aj'a si, peka na, “Miu me'a
le lii dhu dhèu nèti lii padhai Ama
Lamatua suri tèke le, peka na: ‘Ja'a
tao èmu ne'e, sèna ka suku aa'i-aa'i
mai sabaj'a ètu ne'e.’ Te ngaa miu
tao Èmu ne j'aj'i era pakaboko dhèu
parapo.”✡
18 Ropa kètu agama Yahudi dènge
mese agama sèra re'a rare tatao
Yesus sèmi èèna, ka ra nasa dènge
Ne. Ka ra tenge j'ara ho neo pa-
madhe Ne. Te ngaa ra madha'u, lula
dhèu ae dhu d'èi lii holo-nori Yesus.
19 D'ara lod'o cèna sa, Yesus si
kalua hari nèti kota Yerusalem lèpa
lasi j'unu asa rae Betania.

Ladhe miu parcaya dènge d'ara kateme, Ama Lamatua dhaa lii manèngi miu
(Mateos 21:20-22)

20-21 Bèli mad'ae èèna, Yesus si lasi
hari asa Yerusalem. D'ai talora j'ara,
ka ra rèdhi aj'u dhu Yesus padhai lii
med'a na. Ka ana madhutu Yesus
sèra malaa, lula rèngu rèdhi aj'u
èèna mango le d'ai amo. Hèia Petrus
sanèd'e lii padhai lii Yesus med'a
na. Ka na peka na, “Ama! Ladhe
ku! Aj'u dhu Ama dhoo med'a na,
madhe le!”
22 Yesus dhaa, peka na, “Tare'a,
we! Sad'i miu parcaya Ama
Lamatua sèmi èèna, na, j'aj'i kahèi.
23 Ladhe miu parcaya dènge d'ara
kateme, miu bisa pua ledhe hia na
pidha asa d'ara dhasi. Pe Lamatua
pidha eele ledhe èèna, sad'i miu
baku parcaya dènge d'ara cabèka.
Miu parcaya mi Ama Lamatua, hud'i
dènge d'ara kateme ku.✡
24 Baku bhèlu! Sad'i miu parcaya
dènge d'ara kateme, ngaa dhu miu
manèngi, tatu Ama Lamatua bisa
hia miu.
25 Ladhe dhèu èci sabaj'a, aa te
ngaa na tèka d'ara era dènge dhèu
leo, nèngu hud'i la'e pabe'a uuru ku
dènge dhèu èèna. Ladhe miu tao
sèmi èèna, Ama miu ètu sorga heka
saku eele sasala miu kèna.
26 [Ladhe abhu nèti miu dhu tèka
d'ara dènge dhèu, ho mo'o boe hia
abho, na, tatu Ama miu ètu sorga
no'o boe pabhèlu eele sasala miu
kahèi.”]* ✡

Ra pakarèi hak Lamatua Yesus
(Mateos 21:23-27, Lukas 20:1-8)

27 Èle èèna ka, Yesus si lasi
taruu. Ropa d'ai Yerusalem, ka ra
maso hari asa Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i. Ropa maso asa madha
Èmu èèna, kètu agama Yahudi, mese
agama, dènge dhèu heka-dhèu heka
Yahudi sèra mai,
28 ka ra karèi Yesus, peka na, “Cee
ka dhu pua èu mai tao maruru ètu
ne'e med'a na? Cee ka hia èu hak!”
29 Te ngaa Yesus ne'a, na, rèngu
neo tenge j'ara ho pamanahu Ne. Ka
Na b'ala si, peka na, “Ja'a neo karèi
miu kahèi. Miu dhaa uuru ku Ja'a,
heka Ja'a dhaa miu kèna.
30 Ja'a neo karèi miu sèmi ne'e:
miu aa'i-aa'i mi tadhe Yohanis, tuka
sarani èèna, sina ma? Cee ka
dhu pua nèngu la'e sarani dhèu?
Lamatua do, dhèu rai-haha?”
31 Ra pajiko la'e-mai, ka ra padhue,
peka na, “Eea! Nara èdhi le! Ladhe
èdhi dhaa, peka na, ‘Ama Lamatua
ka dhu pua Yohanis,’ na b'ala hari,
peka na, ‘Nga tao ka miu parcaya
boe Yohanis!’
32 Te ngaa èdhi bisa boe peka
kahèi, na, ‘Dhèu rai-haha dhu pua
ne.’ Te aad'o na, dhèu ae tao
dènge èdhi. Lula dhèu ae parcaya,
Yohanis èèna, dhèu nèti lii padhai
Ama Lamatua.”
33 Ka ra dhaa, peka na, “Ji'i nge'a
boe!”
Ka Yesus dhaa hari si, peka na,
“Ladhe sèmi èèna, Ja'a ko'o boe
peka kahèi, cee ka dhu pua Ja'a.”

12

Lii pakasame lula-nèti dhèu sab'a oka anggor
(Mateos 21:33-46, Lukas 20:9-19)

✡ **11:17** Yesaya 56:7, Yermia 7:11 ✡ **11:23** Mateos 17:20, 1 Korintus 13:2 * **11:26** Sasuri lii Yunani dhu asli dhu uru tèka, suri boe ayat 26. ✡ **11:26** Mateos 6:14-15

1 Èle ka, Yesus padhai lii hari dènge kètu agama Yahudi, mese agama, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a Yahudi sèra. Ka Na lole pake lii upama èci, peka na, “Dhèu èci la'e tao oka ho neo sèla anggor ètu dedha rai na. Ka na tao tedhe reo nare oka èèna, aa tao bak cue ho kanate èi anggor asa d'ara la'e kahèi. Hèia na patitu èmu madhenga oka cue dhu dedha. Èle èèna ka, na hia dhèu leo seb'a oka èèna, ho ra pabagi èi anggor. Hèia na pakèd'i asa rai leo la'e.✡

2 Lod'o d'ai hèru puu-g'ètu hua anggor, ka lamatua oka pua ana paleha na èci la'e asa dhèu sab'a oka sèra, ho na manèngi pala na.
3 Ropa d'ai nèi, ka dhèu seb'a sèra kèpe rare, ka game ne. Hèia ra pua ne lèpa dènge ai hua da'u-da'u.

4 Ka lamatua oka pua hari ana paleha leo èci. Te ngaa dhèu seb'a sèra dhedhe panu'a kètu na. Ka ra pamakae ne, dènge magèle eele ne.
5 Hèia lamatua oka èèna pua hari ana paleha leo èci la'e. Te ngaa dhèu seb'a sèra hake pamadhe ne. Ra tao samia èèna ka, lamatua oka pua taruu ana paleha na la'e. Te ngaa dhèu seb'a sèra game cahag'e, aa pamadhe cahag'e.
6 Ate eele dhodhoka ana mone mesa dhu pasue nèti lamatua oka. Lula na abhu heka j'ara dhu leo, ka lamatua oka na pua ana d'èlu na la'e. Na pajiko, peka na, ‘Sèmi ja'a pua ana d'èlu ja'a la'e, na, rèngu sèmi rare dènge be'a, aa ra nanene ne.’

7 Hèia na pua ana na la'e. Ropa dhèu seb'a sèra rèdhi ana na mai, ka ra papeka isi-aanga ra, peka na, ‘We! Mi ladhe ku laa! Mone heka nèi pua ana d'èlu na mai! Ladhe ama na madhe, nèngu ne'e ka dhu sèmi nare aa'i-aa'i mèdha pusaka ama na. De mai ti pamadhe ne, sèna ka èdhi tare pusaka na!’

8 Ka aa'i-aa'i ra kèpe, ka ra pamadhe ne, hèia ra core eele ngi'u aae na asa li'u tedhe la'e. Lii pakasame ne, d'ai sange ne'e ka.”

9 Èle èèna ka, Yesus karèi dhèu kapai sèra, peka na, “Madhutu ngangee miu, na, lamatua oka èèna tao dhèu seb'a sèra tasa mera mia? Madhutu ngangee Ja'a, tatu nèngu mai ho pamadhe aa'i dhèu seb'a sèra, sèna ka na hia dhèu leo hari seb'a oka anggor na.

10 Èdhi aa'i-aa'i ti baca le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, peka na,
‘Abhu hadhu cue dhu tuka hadhu
sèra core eele le,
Te ngaa limuri ne, j'aj'i le hadhu
padhèdi.
11 Ama Lamatua mesa Na dhu pili
nare, ka Na pamadhèdi hadhu
ne.
Nèti èèna ka, èdhi ladhe, na,
be'a titu kèna!’ ”✡
12 Dhèu kapai sèra re'a dènge, na, Yesus padhai lii paraga, pake lii pakasame èèna. Rèngu sèra sama sèmi dhèu seb'a oka anggor èèna. Hèia ra tenge j'ara ho neo kèpe Yesus. Te ngaa ra madha'u dènge dhèu ae dhu d'èi lii holo-nori Yesus. Ka ra kako eele Ne.

Dhèu neo sahèdhe Yesus dènge j'ara b'ae bea
(Mateos 22:15-22, Lukas 20:20-26)

13 Èle èèna ka, dhèu kapai Yahudi se pua pèri-pèri dhèu Parisi dènge dhèu nèti partei Herodes, lasi pakarèi dènge Yesus, ho ra neo sahèdhe Ne.
14 Ka ra karèi Ne, peka na, “Ama Mese! Ji'i nge'a, na, d'ara Ama ku mola, aa d'èi boe kapod'e-kabèli. Ama me'a d'ara dhèu. Ama peka dad'èi Lamatua dènge mola-mola, lula Ama pili boe rèhu dhèu. De, ji'i neo karèi Ama ku ca j'ara. Madhutu atora agama Yahudi, èdhi bisa b'ae bea asa dhèu aae kapai dhu paredha Roma,* do aad'o?”

✡ **12:1** Yesaya 5:1-2 ✡ **12:11** Lii Sod'a Koa-Kio 118:22-23 * **12:14** Dhèu aae kapai dhu paredha Roma, ra pangare ne ‘Keser’.

15 Te ngaa Yesus ne'a le, na, rèngu
neo sahèdhe Ne, sèna ka Na padhai
lii lab'a paredha Roma. Ka Yesus
b'ala si, peka na, “Nga tao ka miu
neo sahèdhe Ja'a dènge lii karèi
sèmi èèna! Cob'a pad'elo ku mi Ja'a
doi pudhi cue!”
16 Ka ra j'ole doi pudhi cue hia
Ne. Hèia Yesus nare, ka laladhe. Ka
Na karèi si, peka na, “Rèhu dènge
ngara cee ètu doi pudhi ne?”

Ka ra dhaa, peka na, “Èèna dhèu
aae kapai paredha Roma!”
17 Ka Yesus peka, “Naa, ladhe sèmi
èèna, ngaa dhu unu dhèu paredha,
hia asa dhèu paredha la'e. Te ngaa
dhu unu Ama Lamatua, hia asa Ama
Lamatua la'e.”

Ropa tadèngi rare, lii b'ala Na, ka
ra malaa, lula Yesus peka dhu lèke.
Nèti èèna ka, dhèu sèra bisa heka
sahèdhe Ne.

Dhèu madhe mamuri hari, aa dhèu paleo èmu ètu sorga, do aad'o?
(Mateos 22:23-33, Lukas 20:27-40)

18 Abhu partei agama dhu leo èci,
ngara na partei Saduki. Rèngu aj'a,
peka na, dhèu madhe bisa heka
mamuri. Ca tèka, abhu dhèu Saduki
pèri-pèri mai neo sahèdhe Yesus.✡
19 Ka ra padhai lii dènge Yesus,
peka na, “Ama Mese! Musa suri
tèke le hia èdhi atora, peka na:
ladhe dhèu mone èci madhe tèke
eele dhèu èmu na, te ngaa rèngu
dènge boe kolo, na, ari dhèu mone
na bisa leo nare hari bhèni balu
èèna, sèna ka abhu kolo ho baku
pa'ele kolongara a'a na dhu madhe
èèna.✡
20 Mema Musa aj'a sèmi èèna.
Te ngaa ji'i neo karèi Ama sèmi
ne'e: abhu dhèu pidhu dhu pa'a'ari.
Mone uru leo uuru èmu, te ngaa
madhe, abhu mèka kolo.
21 Ka ari na leo nare bhèni balu
èèna. Nèbhu boe ka ari na madhe,
te ngaa abhu boe kolo kahèi. Ari na
ka tèlu, sèmi èèna kahèi; na leo nare
bhèni balu èèna, te ngaa abhu mèka
kolo, nèngu madhe.
22 Taruu-taruu sèmi èèna ka,
d'ai ana limuri tèka madhe kahèi.
Nèbhu boe, hèia bhèni balu èèna
madhe.
23 Naa! Ji'i neo karèi Ama sèmi
ne'e: dhèu bhèni èèna, leo le dènge
mone dhèu pidhu! D'ai lod'o èle
rai-haha ne, ho Lamatua pamamuri
hari dhèu madhe, bhèni ne j'aj'i
dhèu èmu cee, nèti dhèu pidhu
sèra?”
24 Yesus dhaa, peka na, “Lii karèi
miu sèra, tadha, na, miu me'a
iia mèka isi Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua! Miu me'a boe koasa
Lamatua kahèi. De miu sala titu
kèna!
25 Mi nanene! Sèmi ne'e: ètu
sorga dhèu paleo boe èmu. Dhèu
madhe aa'i-aa'i dhu Lamatua pama-
muri hari, ra paleo heka èmu. Sèmi
èèna kahèi, ana pajuu Ama Lamatua
ètu sorga.
26 Aa Ja'a peka mi miu lula-nèti
dhèu madhe mamuri hari, do aad'o.
Musa suri tèke lula-nèti ana aaj'u
dhu ai na'e, te ngaa kèpu boe.
Miu sanèd'e lii lolo èèna, do aad'o?
Ropa ai na'e ana aaj'u èèna, Ama
Lamatua peka dènge Musa, na, ‘Ja'a
ne, Ama Lamatua nèti bèi-baki èu,
nuka Abraham, Isak, dènge Yakob.
Toke d'ai sange ne'e, rèngu aa'i-aa'i
manèngi-mangaj'i mi Ja'a era.’✡
27 Èdhi te'a, na, bèi-baki èdhi sèra
madhe nèbhu le. Te ngaa, lula Ama
Lamatua peka nare le, na, Nèngu
j'aj'i Lamatua rèngu era. Nèti èèna
ka, èdhi te'a, na, rèngu mamuri hari
le. De masi ka dhèu madhe le,
te ngaa ra mamuri hari. De dhèu
mamuri dhu manèngi-mangaj'i mi
Ama Lamatua, te ngaa dhèu madhe
aad'o, sina ma? Nèti èèna ka, ladhe
miu kèpe taruu a'aj'a dhu peka na,
dhèu madhe mamuri heka, èèna
miu sala ae!”

Lii paredha ho sue Lamatua, aa sue dhèu leo kahèi
(Mateos 22:34-40, Lukas 10:25-28)

28 Ètu lod'o èèna, abhu mese
agama èci dhu nanene Yesus padhai

✡ **12:18** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 23:8 ✡ **12:19** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 25:5 ✡ **12:26** Kalua nèti Masir 3:6

lii dènge dhèu nèti partei Saduki sèra. Madhutu a'abhu mese agama èèna, na, Yesus dhaa lèke le lii karèi rèngu. Hèia na karèi Yesus, peka na, “Ama! Ja'a neo karèi sèmi ne'e: atora ad'a dènge lii paredha agama èdhi ae titu kèna. Madhutu a'abhu Ama, nèti lii paredha dhu mai nèti Musa, mia ka dhu hua iia risi?”

29 Ka Yesus dhaa, peka na, “Lii paredha dhu hua iia risi, peka sèmi ne'e ka:

‘Miu dhèu Isra'el aa'i-aa'i mi! Mi nanene paie!
Ama Lamatua èèna, mema Lamatua èdhi,
aa Kètu èdhi kahèi.
Nèngu dhoka mesa Na di, lamatua leo aad'o.
30 De miu hud'i sue *risi eele* Ne nèti aa'i-aa'i.
Nèti èèna ka, miu hud'i d'èi pa'èci dènge Ne dènge d'ara kateme,
aa tadhe mèu Ne,
dènge sab'a èra ho madhutu dad'èi Na.’ ✡
31 Aa lii paredha ka dua peka na:
‘Èu hud'i sue ku dhèu leo, sama sèmi èu sue ngi'u èu unu mu.’

Dua paredha se'e ka dhu hua iia risi. Abhu heka lii paredha leo dhu risi eele nèti dua paredha se'e.” ✡

32 Ka mese agama èèna b'ala hari, peka na, “Tare'a! Ama ku peka lèke kèna. Te Ama Lamatua j'aj'i Kètu èdhi. Lamatua leo aad'o. ✡

33 Èdhi hud'i sue risi Ne, toke d'ara d'èi ho pa'èci dènge Ne, tadhe mèu Ne, dènge sab'a èra ho madhutu dad'èi Na. Èdhi hud'i sue dhèu leo kahèi sama sèmi èdhi sue ngi'u èdhi unu ti. Lamatua d'èi risi eele tatao sèmi èèna, nèti èdhi madhutu dhodhoka atora agama di. Tatao sèmi èèna be'a risi, nèti èdhi tèti badha ho lati tunu hia Lamatua, do tèti mèdha leo hia Ne.” ✡

34 Ropa Yesus nanene nare dhèu ne dhaa sèmi èèna, ka Na pangee, na, mese agama ne ne'a dènge be'a le. Hèia Yesus peka na, “Èu oe j'aj'i unu Ama Lamatua kèna.”

Èle èèna ka, dhèu leo sèra bani heka pakarèi dènge Yesus, lula dhèu èci sa segi boe Ne. ✡

Kristus èèna, ana-èpu dhèu aae Daud, te ngaa Nèngu lamatua Daud kahèi
(Mateos 22:41-46, Lukas 20:41-44)

35 Èle èèna ka, Yesus aj'a dhèu ae sèra ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i era. Ka Na karèi si, peka na, “Madhutu ngangee miu, na, tasamia? Mese agama sèra aj'a, peka na, Kristus èèna dhu Lamatua paj'uj'u nèti uru ka mai. Madhutu ngangee rèngu, na, Kristus èèna dhoka ana-èpu Daud. Te ngaa a'aj'a sèmi èèna d'ai lèke mèu mèka.

36 Lula, nèti uru ka mai, Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci pake Daud ho suri, peka na,

‘Ama Lamatua peka le mi lamatua ja'a, na,
“Mai ho madhèdi mi era dhu hua iia, re bab'oa g'ana Ja'a.
Pe èèna na Ja'a tao musu èu pahaha iisi, toke ra bisa boe ded'e kètu mi èu.’ ” ✡

37a De èdhi te'a, na, dhèu aae Daud paroa Kristus èèna, peka na, ‘Lamatua’ na. Nèti èèna ka, ladhe dhèu sèra peka, na, Kristus èèna dhoka ana-èpu Daud di, èèna d'ai mèka. Lula Nèngu èèna j'aj'i lamatua nèti Daud kahèi.”

Yesus peka na, pajiko paie mese agama dhu kapod'e-kabèli sèra
(Mateos 23:1-36, Lukas 20:45-47)

37b Ropa Yesus peka nare sèmi èèna, dhèu ae sèra d'èi titu kèna nanene Ne.

38 Ka Yesus peka hari si, “Miu hud'i pajiko paie ku mese agama. Rèngu d'èi pasia pake kodho madhera d'ai rai, lasi paraga dènge dhèu ae, sèna ka dhèu dhu rèdhi rèngu sèra, koa si, peka na, ‘Ladhe ku laa! Dhèu sèra, dhèu kapai!’

✡ **12:30** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:4-5 ✡ **12:31** Atora nèti Ama-ama Agama 19:18 ✡ **12:32** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 4:35 ✡ **12:33** Hosea 6:6 ✡ **12:34** Lukas 10:25-28 ✡ **12:36** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1

39 Ladhe sèmi rèngu maso asa èmu manèngi-mangaj'i, do lasi ra'a-sisi, ra tenge era madhèdi dhu be'a risi, sèna ka dhèu ae rèdhi si.
40 De hua iia mi pajiko paie! Rèngu kapod'e-kabèli bhèni balu ho parame rare èmu bhèni balu sèra. Te ngaa ètu madha dhèu ae, rèngu pahuni bhabhelu ra sèra dènge j'ara titu ho sabaj'a pamadhera aae, sèna ka dhèu peka na, rèngu se dhèu mola. Te ngaa limuri mai, na, Ama Lamatua hia huku dhu bia risi asa rèngu."

Bhèni balu hia doi kolete dhu ae risi
(Lukas 21:1-4)

41 Èle èèna ka, Yesus la'e madhèdi patangara dènge boaraka derma ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Na ladhe dhèu mai pamaso doi kolete asa d'ara boaraka èèna. Ka Na ladhe dhèu kaja sèra parèu doi ae.
42 Te ngaa abhu bhèni balu èci dhu dènge boe ngaa-ngaa èci sa mai manèngi-mangaj'i, ka na pamaso dua doi asa d'ara boaraka èèna. Dua doi dhu na pamaso èèna, kab'ua ciki ood'e di.
43 Èle èèna ka, Yesus gape ana madhutu Na, ka Na peka, "Mi ladhe ku bhèni balu dhu dènge boe ngaa-ngaa nèi. Na pamaso dhoka dua doi di, te ngaa nèngu hia risi eele nèti dhèu leo sèra.
44 Dhèu leo sèra hia kolete nèti doi sisa rèngu. Te ngaa bhèni balu ne hia aa'i mèu-mèu doi nèngu asa Lamatua."

13

Yesus peka mema, na, bèli-camèd'a Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i guri eele
(Mateos 24:1-2, Lukas 21:5-6)

1 Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na sèra kalua nèti d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ropa rèngu d'ai li'u, hèia ana madhutu Na èci paj'uj'u asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ka na peka, "Ama! Ladhe ku Èmu ne'e! Ra tao rare, saraga bia. Ra pagod'o rare hadhu sèra, mera titu kèna!"
2 Hèia Yesus dhaa, peka na, "Èmu ne mema saraga titu kèna! Te nèbhu heka, dhèu paguri eele ne. Ka hadhu-hadhu sèra, èci sa pa-madhèdi heka ètu dedha èci."

Tadha-tadha èle rai-haha
(Mateos 24:3-14, Lukas 21:7-19)

3 Èle èèna ka, Yesus si lasi asa ledhe Saitun, ka Na madhèdi ètu era dhu patangara dènge Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Hèia Petrus, Yakobis, Yohanis dènge Anderias mai padhai lii dènge Yesus.
4 Ra karèi, aku rèngu na, "Ama! Lole hari ku, lii dhu Ama ku peka dènge ji'i deo na. Lod'o mia sèra sa j'aj'i? Aa tadha-tadha na, samia?"
5 Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Sad'i miu pajiko paie-iie, sèna ka baku lèke tipu.
6 Te ladhe èèna na, dhèu ae mai tèb'a kakara, ho ra peka na, 'Ja'a ne Kristus, Dhèu dhu Ama Lamatua moa nèti uru ka mai.' Aa ra leko-monya dhèu ae.
7 Ladhe miu mèdhi dhèu pamusu, do tadèngi lii lolo dhèu papara-pakèj'i dènge pakasiro ètu mia-mia, miu baku madha'u kahèi. Sèra sa hud'i j'aj'i uuru ku. Te ngaa lod'o èle rai-haha èèna dhae d'ai mèka.
8 Dhèu nèti ca suku mai pamusu dènge suku leo, rai èci mai pamusu dènge rai leo. Ètu mia-mia, j'aj'i rai opo dènge kabake-manganga. Sèra sa j'aj'i tadha sama sèmi dhèu bhèni èci dhu kabake pèd'a neo nara iisi.
9 De hua iia, na, miu mage-mage! Te èèna na dhèu mai kèpa miu, ho ra nuni asa dhèu paredha agama dhu pama'ète lii agama. Aa ra game miu ètu d'ara èmu-èmu manèngi-mangaj'i. Ho èèna na rèti miu asa madha dhèu dhu dènge koasa, lula miu madhutu Ja'a. Te ngaa be'a kahèi, ne'e ne miu abhu tebho ho peka kolongara Ja'a mi rèngu.
10 Te dhèu unu Ama Lamatua hud'i lasi uuru ku lole Lii Lolo Be'a Ja'a mi suku aa'i-aa'i ètu rai-haha

ne, heka lod'o èle rai-haha ne d'ai kèna.
11 Sanèd'e, ee! Ladhe ra èki rèti miu asa era pama'ète lii langu, miu baku madha'u, peka na, ‘Èèna na ja'a neo padhai lii ngaa? Do, ja'a neo dhaa ngaa?’ Ladhe d'ai lod'o èèna, miu padhai lii madhutu ngaa dhu Roh Mola-Mèci Ama Lamatua peka dènge miu.✡

12 Ètu d'ara èmu cue, ladhe abhu dhèu dhu parcaya Ja'a, èèna na a'ari nèngu tenge j'ara ho pamadhe ne. Sèmi èèna kahèi, ladhe abhu ana dhu parcaya Ja'a, èèna na ama d'èlu na tenge j'ara ho pamadhe ne. Sèmi èèna kahèi, ladhe abhu ina-ama dhu parcaya Ja'a, èèna na ana d'èlu rèngu tenge j'ara ho pamadhe si.
13 De èèna na, dhèu d'èi boe miu, taga miu madhutu Ja'a. Te ngaa dhèu cee dhu bisa taha toke d'ai èle lod'o èèna, tatu Ama Lamatua hia mamuri mi nèngu.”✡

J'aga mamuri miu, te lod'o èle rai-haha dètu le (Mateos 24:15-28, Lukas 21:20-24)

14 Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, “Èèna na, abhu dhèu èci dhu bhelu-katub'a risi eele mai. Ho na mai maso ka titu ètu era laluri ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, dhu madhutu iia-iia na, nèngu bisa boe ètu era èèna, ho na pahera era èèna. Nèti èèna ka, Ama Lamatua tèke eele era èèna. Ladhe miu mèdhi le sèmi èèna, na, mi pajiko paie-iie! (Cee dhu baca lii ne'e, pajiko paie kahèi!) Èèna j'aj'i mi tadha, peka na, lod'o-lod'o j'aj'èra, dètu ae le. Ladhe mèdhi sèmi èèna, na, dhèu-dhèu ètu propensi Yudea lega-rai asa kolo ledhe lasi.✡
15 Rèngu hud'i rai pamèri-mèri, sèna ka baku abhu j'aj'èra. Ladhe dhèu mai le asa li'u, lèpa ia ka rare mèdha asa d'ara èmu.
16 Sèmi èèna kahèi, dhèu ètu d'ara oka, baku lèpa èmu rare mèdha-papake.✡
17 Dhu j'èra risi, dhèu bhèni dhu dènge babia, dènge ina dhu pasusu ana rara iisi hiu, lula rèngu rai rare boe.
18 De hua iia risi miu sabaj'a, sèna ka lod'o j'aj'èra sèra baku lèke dènge hèru èj'i lai.
19 Te j'aj'èra lod'o èèna, bia titu kèna! Mulai nèti Ama Lamatua tao rai-haha, toke d'ai sange ne'e, dhèu rèdhi mèka j'aj'èra dhu bia sèmi èèna. J'aj'èra bia sèmi èèna, lod'o limuri, j'aj'i heka hari.✡
20 Ladhe Ama Lamatua pab'ab'e boe lod'o j'aj'èra sèra, abhu boe dhèu èci sa dhu mamuri. Te ngaa, taga Ama Lamatua sue dhèu dhu Na hag'e nare sèra, ka Na pab'ab'e lod'o-lod'o j'aj'èra sèra.
21 Ladhe lod'o d'ai na, miu tadèngi dhèu mai peka, aku rèngu na, ‘Ladhe ku! Kristus ètu ne'e!’ Aa dhèu leo hari peka, aku rèngu na, ‘Aad'o! Kristus ètu nèi!’ Miu baku nanene kahèi!
22 Te ladhe èèna na, dhèu mai ho tèb'a kakara, peka na, ‘Ja'a ne, Kristus!’ Aa cahag'e hari peka na, ‘Ja'a ne, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua.’ Èèna na ra tao tadha malaa ae-ae dènge koasa nidhu, ho kapod'e-kabèli dhèu. Rèngu patangi-tenge j'ara sèna ka dhèu unu Ama Lamatua lèke tipu kahèi!
23 Nèti èèna ka, miu pajiko paie-iie! Mema lod'o j'aj'èra bia èèna d'ai mèka, te ngaa Ja'a pasanèd'e uuru miu!”

Mamai Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a (Mateos 24:29-31, Lukas 21:25-28)

24 Èle èèna ka, Yesus peka hari dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “Ladhe èle lod'o j'aj'èra sèra, na,
‘Madha lod'o j'aj'i maroga,
aa hèru heo heka.✡

✡ **13:11** Mateos 10:17-20, Lukas 12:11-12 ✡ **13:13** Mateos 10:22 ✡ **13:14** Daniel 9:27, 11:31, 12:11 ✡ **13:16** Lukas 17:31 ✡ **13:19** Daniel 12:1, Rai-haha Rupa Hiu 7:14 ✡ **13:24** Yesaya 13:10, Yeskial 32:7, Yoel 2:10,31, 3:15, Rai-haha Rupa Hiu 6:12 ✡ **13:25** Yesaya 34:4, Yoel 2:10, Rai-haha Rupa Hiu 6:13

25 Hua hètu-hua hètu bèbha nèti
dedha-liru mai,
aa koasa-koasa ètu dedha-liru
j'aj'i kaco-balo.’✡

26 Èle èèna, heka dhèu ladhe rèdhi Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Èèna na Ja'a mai dènge ra'i-liru nèti dedha. Hèia dhèu aa'i-aa'i ladhe rèdhi a'èra dènge dadedha Ja'a.✡

27 Ka Ja'a paredha ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga, ho puru lasi oru-kaboko dhèu aa'i-aa'i dhu Ja'a hag'e kore nèti mia-mia ètu rai-haha ne; nèti suu haa d'ai suu dhimu, nèti suu badae toke d'ai suu balèu.”

Lod'o-lod'o j'aj'èra, j'aj'i tadha mamai Lamatua Yesus
(Mateos 24:32-35, Lukas 21:29-33)

28 Yesus tuhu hari lii padhai Na, peka na, “Ja'a kore upama nèti ana aaj'u. Ladhe rèu na mulai karara, èèna tadha hèru hadhu dètu le!

29 Sèmi èèna kahèi, ladhe miu mèdhi lod'o-lod'o j'aj'èra sèra j'aj'i, sama sèmi lii peka Ja'a deo na, èèna j'aj'i mi tadha, peka na, mamai Ja'a dètu ae le.

30 Ne'e ne Ja'a peka dènge miu kèna! Nèti dhèu aa'i-aa'i dhu mamuri se, èèna na abhu cahag'e dhu dhae madhe mèka, te lod'o-lod'o dhu pènu dènge j'aj'èra na d'ai le.

31 Masi ka liru dènge rai-haha ne ele, te ngaa lii holo-nori Ja'a ele boe, toke d'ai mia-mia la'e.”

Dhèu èci sa re'a boe lod'o mamai Yesus
(Mateos 24:36-44)

32 Yesus tuhu hari lii, peka na, “Dhèu èci sa re'a boe lod'o do jam dhu Ja'a mai hari. Ana pajuu Ama Lamatua ètu sorga sèra re'a boe kahèi. Ja'a mesa ku, ke'a boe kahèi. Dhoka Ama Ku mesa Na di, dhu ne'a.✡

33 Nèti èèna ka, miu aa'i-aa'i mi hud'i pajiko paie, lula miu me'a boe lod'o d'ai na.

34 Nèbhu heka, Ja'a laku tèke eele miu kèna, te ngaa èèna na Ja'a mai hari. Sama sèmi dhèu dhu la'e tèke eele èmu nèngu, ho la'e asa rai kaj'èu. Na pua ana-ana nèngu j'aga paie èmu. Aa na bagi hia si sasab'a. Ka na paredha ana madhenga èmu, sèna ka na j'aga paie, toke d'ai nèngu lèpa hari.✡

35 Miu hud'i j'aga mèda-mèu kahèi, lula miu me'a boe lod'o mia Ja'a mai hari, sama sèmi ana madhenga èmu ne'a boe lod'o lamatua èmu na lèpa. Lèpa lod'o nihia, talora mèda, oe mèu, lod'o rea, do lod'o nètu; miu me'a boe jam èèna.

36 Mage dhoka na mai sahèka, te abhu miu dhu bhèj'i luu era.

37 De, ngaa dhu Ja'a peka dènge miu ne'e, Ja'a peka lème dènge dhèu leo kahèi, ‘Miu hud'i pajiko paie, ho mi soru mamai Ja'a.’”

[D'ai sange ne'e ka, Lamatua Yesus padhai lii lula-nèti lod'o-lod'o j'aj'èra dhèu rai-haha, dènge ana madhutu Na sèra ètu ledhe Saitun.]

14

Dhèu aae-dhèu kapai tenge j'ara ho kèpe Lamatua Yesus
(Mateos 26:1-5, Lukas 22:1-2, Yohanis 11:45-53)

1-2 Èle èèna ka, kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra tenge j'ara neo kèpe Yesus dènge mau-mau. Te rèngu neo pamadhe Ne. Te ngaa ètu d'ara padhue èèna, ra peka na, “Taha ku! Baku parai kèpe Ne, lula lod'o kalela dètu le. Mage dhoka dhèu ae sèra patao dènge èdhi.”

Rèngu padhai lii sèmi èèna, lula dii dua lod'o ka, d'ai lod'o kalela dhèu Yahudi, dhu biasa ra peka na, ‘Paska’ dènge ‘Pesta Roti dhu pake boe Ragi’. Kalela se pasanèd'e rèngu lod'o bèi-baki ra kalua nèti rai Masir.✡

Bhèni dhu pasuti èi hèu mèngi dhu kab'ua mi Lamatua Yesus
(Mateos 26:6-13, Yohanis 12:1-8)

3 Ètu rae Betania, abhu ca dhèu ngara na Simon. Uru èèna, dhèu madenge dènge ne, lula nèngu

✡ **13:26** Daniel 7:13, Rai-haha Rupa Hiu 1:7 ✡ **13:32** Mateos 24:36 ✡ **13:34** Lukas 12:36-38
✡ **14:1-2** Kalua nèti Masir 12:1-27

pèd'a kusta. Te ngaa limuri ne, èle le nèti papèd'a na.

Hèia lod'o kalela dhae d'ai mèka, na, Yesus dènge ana madhutu Na sèra lasi ra'a-rinu ètu èmu Simon. Ètu talora ra'a-rinu era, dhèu bhèni èci mai paraga Yesus. Nèd'u dènge boto èci dhu ra tao nèti hadhu. Isi boto ne, èi hèu mèngi asli dhu kab'ua titu kèna, dhu ra tao nèti amo aaj'u hèu mèngi.* Hèia bhèni ne pamae hèb'a boto èèna, ka na pasuti èi hèu mèngi mi kètu Yesus, ho j'aj'i mi tadha, peka na, nèngu pakab'ua Yesus.

4 Te ngaa ètu èèna, abhu dhèu leo dhu ra'a-rinu pa'èci kahèi. Ropa dhèu se rèdhi dhèu bhèni ne tao sèmi èèna, hèia ra nasa. Ka ra padhai lii padedha iisi, peka na, "Ngaa ka unu bhèni nèi? Na bhori eele èi hèu mèngi kab'ua aae èèna!

5 Be'a risi nèngu pahie èi hèu mèngi èèna, ho la'e papala doi ae sèra, mi dhèu dhu dènge boe unu. Te kab'ua èi hèu mèngi ne, èci èèna ka dènge gaji tuka d'ara ca tèu." Hèia ra jèke bhèni ne.

6 Te ngaa Yesus b'ala lii rèngu, aku Nèngu na, "Miu baku pasusa bhèni ne! Hud'i laa! Ja'a karej'e lula nèngu pasuti le ngi'u Ja'a dènge èi hèu mèngi ne'e!

7 Dhèu kasia sèra, bèli-bèli ètu talora miu. De lod'o mia èèna ka dhu miu lake mere, na, miu bisa soru-bara si. Te ngaa nèbhu heka, Ja'a pa'èci heka dènge miu.✡

8 Mamuri Ja'a nèbhu heka ètu rai-haha ne. Dènge tatao bhèni ne, nèngu lalau ngi'u Ja'a, sama sèmi nèngu pahèu mèngi mema ngi'u aae Ja'a, ho padhane.

9 Miu patadhe, ee! Èèna na, ladhe dhèu lole Lii Lolo Be'a Ama Lamatua ètu mia-mia, na, ra palolo kahèi tatao be'a bhèni ne'e. Sèna ka dhèu aa'i-aa'i sanèd'e nèngu."

Yudas pane'a lii dènge dhèu ho pahie eele Lamatua Yesus (Mateos 26:14-16, Lukas 22:3-6)

10 Èle èèna ka, abhu ca dhèu nèti ana madhutu Yesus dhèu canguru dua sèra, ngara na Yudas Iskariot. Nèngu kalua la'e tenge kètu agama Yahudi sèra ho neo pahie Yesus mi rèngu. Ropa na paraga dènge rèngu, ka na peka naneo na.

11 Lod'o kètu agama sèra tadèngi naneo Yudas, ka ra karej'e titu kèna. Hèia ra jaji, peka na, "Ladhe èu neo pahie Yesus dènge ji'i, tatu ji'i b'ae." Hèia Yudas kalua, ka na mulai tenge j'ara ho pahie Yesus.

Lamatua Yesus na'a kalela Paska dènge ana madhutu Na (Mateos 26:17-25, Lukas 22:7-14,21-23, Yohanis 13:21-30)

12 Lod'o èèna, lèke dènge lod'o partama nèti lod'o kalela dhèu Yahudi. De d'ara lod'o èèna, rèngu tema tunu roti dhu dènge boe ragi, aa roro kahib'i-kalèbho kahèi. Hèia ana madhutu Yesus sèra mai karèi Ne, aku rèngu na, "Ama! Doe ne'e ne, lod'o kalela Paska èdhi kèna. De Ama neo ji'i lalau era kalela Paska ètu mia?"

13 Hèia Yesus pua ana madhutu Na dhèu dua, aku Nèngu na, "Miu lami uuru ku asa d'ara kota. Ètu nèi, miu paraga dènge dhèu mone èci, dhu pasae èi d'ara g'ala iiki cue. Lami madhutu ne nèti limuri.

14 Ladhe na maso asa èmu mia èèna ka, na, miu madhutu ne asa d'ara. Hèia miu peka mi lamatua èmu èèna, sèmi ne'e, 'Ama Mese ji'i manèngi kama èci, ho Na neo tao kalela Paska dènge ana madhutu Nèngu.'

* **14:3** Kab'ua èi hèu mèngi ne, èci èèna ka dènge gaji tuka d'ara ca tèu. Alkitab lii Yunani peka na, èi hèu mèngi ne, kab'ua na 300 *denari*. Aa ngara na *nardos*, dhu uru èèna, dhèu tao nèti amo aaj'u hèu mèngi. Alkitab lii Idhonesia peka na 'narwastu'. Aa boto èèna, tao nèti hadhu dhu bisa pae. Boto ne kab'ua kahèi. Alkitab lii Yunani peka na, boto ne, ra tao nèti hadhu, ngara na *alabastros*. Alkitab lii Idhonesia peka na, ngara hadhu ne 'batu pualam'. Ladhe kahèi ètu *Lukas* 7:37-38. ✡ **14:7** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 15:11

15 Pe dhèu èèna paj'uj'u kama aae èci ètu èmu dedha na, dhu na sadia nare le. De miu dua mi dhoka lami lalau nganga'a di."
16 Hèia dua ra lasi ka asa d'ara kota. D'ai nèi, rèngu rèdhi tare'a, sama sèmi ngaa dhu Yesus moa deo na. Ka ra sadia aa'i-aa'i, ho Yesus si ra'a kalela Paska ètu era èèna. Èle èèna ka, dua ra lasi paroa Yesus si.
17 Ropa lod'o oe cèna, hèia Yesus dènge ana madhutu dhèu canguru dua sèra d'ai era èèna.
18 Ka ra madhèdi ra'a sama-sama. Ètu talora ra'a era, Yesus padhai lii dènge si, aku Nèngu na, "Miu nanene ku! Èèna na dhèu èci nèti miu se pahie eele Ja'a mi dhèu leo."✡
19 Ropa tadèngi lii èèna, ana madhutu Yesus sèra cag'ag'a dènge manyasa. Ka rèngu èci-èci mulai karèi Yesus, peka na, "Dhèu dhu Ama peka èèna, ja'a aad'o, sina ma?"
20 Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Dhèu dhu cèb'u roti palere-lere dènge Ja'a asa d'ara mago ne, nèngu ka dhu pahia Ja'a.
21 Mi sanèd'e! Ja'a ne, Dhèu Raihaha Tare'a-re'a. Ja'a hud'i madhe ku, sama sèmi dhu suri tèke le, ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua. Te ngaa kasia, dhèu dhu neo pahia Ja'a èèna, bèli-camèd'a nèngu dui nare pala na! Hua iia risi, ina na baku nara iisi ne!"

Lamatua Yesus peka na, roti dènge èi anggor j'aj'i mi tadha ho èdhi sanèd'e Ne
(Mateos 26:26-30, Lukas 22:14-20, 1 Korintus 11:23-25)

22 Ropa rèngu ètu talora ra'a era, Yesus nare roti cue, hèia Na manèngi makasi mi Ama Lamatua. Ka Na pamae roti ne, hèia Na j'ole asa ana madhutu Na sèra. Ka Na peka na, "Roti ne'e ne, ngi'u Ja'a kèna. Mere ho mi'a."
23 Èle èèna ka, Na nare galaa dhu isi dènge èi hua anggor. Na manèngi makasi mi Ama Lamatua kahèi. Ka Na j'ole galaa èèna asa ana madhutu Na, sèna ka rinu.
24 Hèia Na peka, "Èi anggor ne'e ne, raa Ja'a kèna, dhu suti sèna ka hia mamuri mi dhèu ae. Raa ne, j'aj'i mi tadha ho pasanèd'e, peka na, ngaa dhu Ama Lamatua moa le èèna, limuri ne j'aj'i le tare'a. Mere ho minu ka!✡
25 Mi sanèd'e paie! Nèti mèda ne'e ne, Ja'a kinu heka èi anggor. Toke d'ai Ja'a dènge Ama Ku ngèd'u paredha sama-sama ètu sorga, heka kinu hari kèna."
26 Èle èèna ka, ra sod'a lii sod'a èci, ho ra koa-kio kolongara Ama Lamatua. Ka mèda èèna kahèi, lasi dènge asa ledhe Saitun.

Lamatua Yesus peka uuru, na, bèli-camèd'a Petrus pasili Nèngu
(Mateos 26:31-35, Lukas 22:31-34, Yohanis 13:36-38)

27 Ètu d'ara kakako rèngu èèna, Yesus padhai lii, peka na, "D'ara mèda ne'e ne, miu aa'i-aa'i mi rai tèke eele Ja'a mesa Ku. Sama sèmi dhu ra suri le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, peka na,

'Èèna na Ama Lamatua pamadhe
ana madhenga badha,
ka kahib'i-kalèbho na rai paj'ala
asa haa, asa dhimu.'✡

28 Èèna na Ja'a madhe tare'a. Te ngaa lod'o Ja'a mamuri hari, Ja'a laku uru nèti miu asa propensi Galilea!"✡
29 Ka Petrus b'ala, peka na, "Ama! Masi ka dhèu leo rai eele Ama, te ngaa ja'a rai boe!"
30 Hèia Yesus dhaa, "Petrus! Mu patadhe! Mèda ne'e kahèi, manu kokotoo d'ai mèka dua hari, te ngaa èu pasili le Ja'a tèlu hari, peka na, èu tadhe boe Ja'a!"
31 Ka Petrus pajèka dènge Ne, peka na, "Aad'o sèmi èèna, Ama! Ladhe Ama madhe, ja'a madhe dènge Ama kahèi. Te ngaa Ja'a pasili boe Ama, aa rai eele boe!"

✡ **14:18** Lii Sod'a Koa-Kio 41:10 ✡ **14:24** Kalua nèti Masir 24:8, Yermia 31:31-34 ✡ **14:27** Sakaria 13:7 ✡ **14:28** Mateos 28:16

Angalai Petrus sèra lii èci èèna kahèi.

Lamatua Yesus manèngi-mangaj'i ètu d'ara oka Getsemani (Mateos 26:36-46, Lukas 22:39-46)

32 Hèia Yesus si lasi d'ai d'ara oka cue ètu ledhe Saitun, ngara na ‘Getsemani’. D'ai èèna, hèia Yesus peka dènge ra, “Miu madhèdi mate Ja'a mi ne'e. Ja'a neo laku manèngi-mangaj'i asa nèi.”
33 Ka Yesus gale nèti Petrus, Yakobis, dènge Yohanis lasi dènge Ne. Mulai nèti èèna ka, Na rasa d'ara Nèngu ma'ète laho mae-mae.
34 Hèia Na peka dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, “D'ara Ja'a pèd'a titu kèna! Ja'a rasa sèmi oe madhe sa. Miu madhèdi mate mi ne'e.”
35-36 Hèia la'e ako kaj'èu ciki nèti era èèna, ka Na patitu kètu urutuu Na ètu rai, ka Na sabaj'a, peka na, “Ama pasue! Ladhe sèmi Ama d'èi, na, Ja'a baku pasae j'aj'èra ne'e d'ai madhe. Ja'a ke'a le, ètu madha Ama, abhu boe ngaa èci sa dhu Ama bisa boe tao. De ladhe bisa, na, Ama pakaj'èu eele babia ne'e nèti kabelakao Ja'a. Masi ka sèmi èèna, baku madhutu dad'èi Ja'a; te ngaa hud'i madhutu dad'èi Ama Ku ka laa.”
37 Èle èèna ka, Na lèpa asa ana madhutu Na, dhèu tèlu sèra, te ngaa ra bhèj'i luu. Hèia Na parèi si, ka Na padhai lii dènge Petrus, peka na, “Petrus![†] Èu bhèj'i, do? Ja'a nèbhu boe ètu nèi, te ngaa miu bisa boe beke mate Ja'a ciki sa!
38 Kèd'i ho pamako musi madha èu. Kèd'i ka, ho beke dènge Ja'a! D'ara miu neo tao be'a kahèi, te ngaa ngi'u miu roe. De be'a risi miu sabaj'a, sèna ka ladhe miu lèke dadugu-rariu, miu baku manahu.”✡
39 Èle èèna ka, Yesus la'e manèngi-mangaj'i ca tèka hari. Nèngu manèngi hari mi Ama Lamatua, aku Nèngu na, “Ama! Ladhe bisa, na, Ama pakaj'èu eele babia ne nèti Ja'a. Te ngaa hud'i madhutu dad'èi Ama Ku ka laa.”
40 Ka Na lèpa hari asa era ana madhutu Na dhèu tèlu sèra. Te ngaa rèngu bhèj'i hari le, lula musi madha ra sakaa titu kèna. Hèia Na parèi hari si, te ngaa rèngu re'a boe dhaa sèmi ngaa mi Nèngu.
41 Hèia Yesus tèke eele si, ka la'e manèngi-mangaj'i d'ai tèlu hari kèna. Èle èèna ka, Na lèpa la'e parèi ana madhutu Na sèra. Na peka, “Miu bhèj'i taruu era? Sange èèna ka laa! Kèd'i ka! Te dhèu dhu neo pahie Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, nuka mai dènge angalai nèngu sèra. Rèngu mai kèpe Ja'a, ho saraka mi dhèu bhelu-katub'a si.
42 Kèd'i ka! Pamako musi madha miu, ho ladhe ku asa nèi! Dhèu dhu neo pahie Ja'a ne, nuka mai nèi. Mai ho lati paraga dènge si!”

Ra kèpe Yesus (Mateos 26:47-56, Lukas 22:47-53, Yohanis 18:3-12)

43 Ropa Yesus padhai lii era, hèia Yudas d'ai madha Yesus dènge dhèu ae titu kèna. Rèngu mai rèti dènge hela dènge cèki, ho kèpe Yesus. Dhèu se tao sèmi èèna, lula ra madhutu lii paredha nèti kètu agama Yahudi, mese agama, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a sèra.
44 Yudas hia mema tadha mi dhèu ae se, peka na, “Ladhe d'ai nèi, ja'a uu cee, na, Nèngu kèna. De mi kèpe Ne.”
45 Ropa Yudas si d'ai era èèna, na la'e asa madha Yesus. Ka na lii, aku nèngu na, “Ama mese!” Hèia na liku nare Yesus, ka na uu Ne.
46 Hèia dhèu ae sèra ara asa madha Yesus, ka ra kèpe Ne.
47 Te ngaa ana madhutu Yesus èci bete hela na, ka na pare pama'ète rèu dhilu dhèu èci. Dhèu dhu nu'a ne, ènu nèti kètu kapai risi agama Yahudi.
48 Hèia Yesus peka dènge dhèu ae dhu mai kèpe Nèngu sèra, aku nèngu na, “Tasamia? Miu ngee, na,

[†] **14:37** Alkitab lii Yunani suri, peka na, ‘Simon’ ètu ne'e. Simon ne, ngara Petrus dhu leo. ✡ **14:38** 1 Korintus 10:13

Ja'a ne dhèu bhelu, do? Ka miu mai
kèpe Ja'a mèti hela dènge cèki?
49 Bèli-bèli Ja'a aj'a miu ètu Èmu
Kapua Manèngi-Mangaj'i, te ngaa
miu èci sa kèpe boe Ja'a. Mai ka,
kèpe Ja'a! Te j'ara ne j'aj'i sèmi dhu
suri tèke le ètu d'ara Sasuri Mola-
Mèci Ama Lamatua."✡
50 Ana madhutu Yesus sèra
madha'u titu kèna. Hèia ra rai tèke
eele Yesus mesa Na ètu èèna.
51-52 Ètu era èèna, abhu ana mone
ngèru èci kahèi dhu madhutu Yesus
re limuri. Ana ne pahutu isi na
dènge sig'i ca bèla. Dhèu sèra neo
kèpe ne kahèi, ka na rai tèke eele
sig'i na ètu kacui-aai dhèu sèra, lula
na madha'u. Hèia na rai dènge boe
mèdha-papake ètu ua na.

Ra rèti Lamatua Yesus asa ama-ama j'ue lii langu agama Yahudi
(Mateos 26:57-68, Lukas 22:54-55,63-71, Yohanis 18:13-14,19-24)

53 Èle èèna ka, ra rèti Yesus asa
èmu kètu kapai risi agama Yahudi.
Ètu èèna, dhèu kapai sèra pakaboko
le. Rèngu sèra, nuka: kètu agama
Yahudi, mese agama, dènge dhèu
heka-dhèu heka ad'a sèra.
54 Ropa ra kèpe rèti Yesus, Petrus
madhutu mau-mau nèti limuri.
Hèia na maso kahèi d'ai madha èmu
kètu kapai risi agama Yahudi, ka
na madhèdi manyiru ai sama-sama
dènge dhèu j'aga ètu sèra.
55 Ètu d'ara èmu èèna, kètu agama
Yahudi sèra padhue dènge dhèu-
dhèu dhu madhèdi j'ue lii langu
agama. Ra patangi-tenge bukti ho
pamanahu Yesus, lula ra neo pa-
madhe Ne. Te ngaa rèngu abhu boe
bukti èci sa.
56 Ka ra paroa dhèu ae asa
madha ho j'aj'i sakasii, sèna ka neo
pabèbhe Yesus. Te ngaa lii sakasii
rèngu sèra, èci dènge èci pamèci
boe.
57 Abhu pèri-pèri dhèu sakasii leo
dhu kèd'i titu, ka ra pakapod'e lii,
peka na,
58 "Ji'i tadèngi dhèu ne'e peka
na, 'Èèna na Ja'a paguri eele Èmu
Kapua Manèngi-Mangaj'i dhu dhèu
rai-haha tao dènge kacui-aai ra. Te
ngaa èle tèlu lod'o ka, Ja'a patitu
kore hari le Èmu èèna, dènge boe
pake kacui-aai dhèu.'"✡
59 Te ngaa lii lolo rèngu sèra èci
dènge èci baka-leo hua.
60 Hèia kètu kapai risi agama
Yahudi èèna, kèd'i titu ètu talora
dhèu ae dhu madhèdi ètu sèra. Ka
na karèi Yesus, aku nèngu na, "Dhèu
ae mai le galaa Èu. Nga tao ka Èu
mau-mau, mo'o boe dhaa lii galaa
sèra?"
61 Te ngaa Yesus mau-mau, lii boe
ca hèb'a sa. Èle èèna ka, kètu kapai
risi agama Yahudi ne, karèi hari Ne
ca tèka, "Èu peka ku laa! Tare'a-re'a
Èu ne Kristus, Ana Ama Lamatua
dhu Na moa nèti uuru èèna, do?"
62 Ka Yesus dhaa, aku Nèngu na,
"Mema tare'a sèmi èèna! Nèngu
èèna ka, Ja'a ne! Bèli-camèd'a
miu ladhe mèdhi Ja'a, Dhèu Rai-
haha Tare'a-re'a ne, madhèdi re
bab'oa g'ana Ama Lamatua ètu
sorga. Koasa Nèngu kapai risi eele!
Ladhe èèna na, Ja'a dènge Nèngu,
ngèd'u paredha sama-sama. Èle
èèna na, Ja'a puru mai nèti sorga
dènge ra'i-liru."✡
63 Ropa tadèngi nare lii padhai
Yesus, kètu kapai risi agama Yahudi
ne nasa titu kèna, hèia na ciu pamae
kodho madhera ètu ua na. Ka na
pajèka peka dènge dhèu-dhèu dhu
madhèdi ètu sèra, aku nèngu na,
"Èdhi parluu heka sakasii!
64 Miu tadèngi le dènge ro'a dhilu
miu, si? Nèngu unu Na ka dhu peka
sèmi èèna! Nèngu padedha iisi Na,
j'aj'i Ana Ama Lamatua. Lii ne'e
ne, lii dhu pa'ele iie kolongara Ama
Lamatua! Madhutu atora agama
èdhi, dhèu dhu tao iisi na sama sèmi
Ama Lamatua, dhèu èèna hud'i lèke
huku madhe ku! De mi pama'ète
tasamia?"

✡ **14:49** Lukas 19:47, 21:37 ✡ **14:58** Yohanis 2:19 ✡ **14:62** Daniel 7:13

Hèia rèngu aa'i-aa'i pama'ète, peka na, “Dhèu ne'e ne, tare'a-re'a sala! De Nèngu ne hud'i lèke huku pamadhe!”✡

65 Hèia pèri-pèri dhèu kèd'i lasi sabhuu ilu mi rèhu Yesus. Ra hutu musi madha Na, ka ra game Ne. Hèia ra karèi Ne, aku rèngu na, “Ladhe Èu j'aj'i dhèu mèti lii padhai Ama Lamatua, na, Èu peka sèku! Cee ka dhu j'ubhu Èu?” Èle èèna ka, ra pua dhèu dhu madhenge Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ho mai pakako rèti Yesus. Ropa ra kako, ra tèb'e pa'oke Ne nèti haa, nèti dhimu.

Petrus pasili tèlu hari, peka na, nèngu tadhe boe Lamatua Yesus
(Mateos 26:69-75, Lukas 22:56-62, Yohanis 18:15-18,25-27)

66-67 Mèda èèna, Petrus madhèdi era ètu madha èmu èèna. Hèia ènu dhèu bhèni èci nèti kètu kapai risi agama Yahudi, mai ka nèdhi Petrus madhèdi manyiru ai. Na ladhe kaloo ka rèhu Petrus, ka karèi, aku nèngu na, “Deo na èu sama-sama dènge Yesus, dhèu Nasaret èèna, si?”

68 Te ngaa Petrus dhaa, peka na, “Aad'o! Nga tao ka èu karèi sèmi èèna! Ja'a tadhe boe Dhèu èèna.” Hèia Petrus kalua, ka la'e titu ètu hèb'a tedhe. [Kabèdhi laa, manu kokotoo.]‡

69 Hèia dhèu bhèni èèna ladhe nèdhi hari Petrus. Ka na peka dènge dhèu ètu sèra, aku nèngu na, “Nèngu ne ca dhèu nèti rèngu kahèi!”

70 Te ngaa Petrus pasili hari, ka na peka, “Tao-tao èu huj'u! Ja'a tadhe boe Dhèu ne'e!”

Nèbhu boe ka, dhèu èci ètu èèna kahèi, peka hari mi Petrus, aku nèngu na, “Èu ne baku pasili, peka na, èu dènge boe dhèu se'e se! We! Miu se aa'i-aa'i mi, dhèu Galilea, si?”

71 Ka Petrus pab'ala hari, aku nèngu na, “Ja'a bani subha! Ja'a tadhe boe Dhèu nèi!”

72 Petrus dhu padhai lii nare mèka, kabèdhi laa, manu kokotoo ka dua hari kèna. Hèia Petrus sanèd'e lii dhu Yesus peka dènge nèngu, “Ladhe manu kokotoo d'ai mèka dua hari, te èu pasili le Ja'a tèlu hari peka na èu tadhe boe Ja'a!”

Ropa ngee nèdhi, hèia Petrus tangi d'ara pèd'a.

15

Ra rèti Lamatua Yesus asa madha gubernur Pilatus
(Mateos 27:1-2,11-14, Lukas 23:1-5, Yohanis 18:28-38)

1 Mad'ae aae era, dhèu-dhèu j'ue lii langu agama Yahudi sèra pare'a lii ho pamadhe Yesus. Ka ra èki rèti Ne, lasi asa madha gubernur Pilatus.

2 Ropa d'ai madha gubernur, ka na karèi Yesus, aku nèngu na, “Tasamia? Èu ne tare'a Dhèu Aae Yahudi, do?”

Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Tare'a. Ama gubernur peka lèke kèna.”

3 Hèia kètu agama Yahudi sèra peka dènge gubernur, aku rèngu na, “Dhèu ne'e tao sala ae titu kèna!” Hèia ra lolo ka sasala Na èci-èci.

4 Ka gubernur karèi hari Yesus, “Èu tadèngi boe lii padhai dhèu se'e, do? Dhèu se'e, pasala le Èu ae-ae. Èu b'ala ku laa!”

5 Te ngaa Yesus b'ala boe ca hèb'a sa, ka gubernur malaa.

Gubernur Pilatus pama'ète, na, Yesus abhu huku madhe
(Mateos 27:15-26, Lukas 23:13-25, Yohanis 18:39—19:16)

6 Tèu mai-tèu mai, dhu tema le, ladhe d'ai lod'o kalela Paska dhèu Yahudi, dhèu ae sèra paj'uj'u ana bèdho èci, ho gubernur patalale ne.

7 Lod'o èèna, ana bèdho èci, ngara na Barabas. Uru èèna, ra kèpe ne, taga na palab'a dènge dhèu paredha Roma, aa na pamadhe dhèu kahèi.

✡ **14:64** Atora nèti Ama-ama Agama 24:16 ‡ **14:68** Sasuri lii Yunani cahag'e, suri boe kalimat ètu d'ara kurung ne.

8 Lula lod'o tatao Paska èèna oe
dètu le, dhèu ae lasi manèngi gu-
bernur Pilatus, ka ra pa'oo-parodha,
peka na, “Ama gubernur! Lod'o
tatao Paska dètu le! Lod'o sèmi
ne'e, Ama gubernur patabuli ku ana
bèdho èci, sama sèmi tèu-tèu uru
sèra.”
9 Hèia gubernur b'ala lii rèngu,
“Ladhe sèmi èèna, ja'a patabuli cee?
Tasamia, ladhe ja'a patabuli Dhèu
Aae Yahudi miu, do? Miu mo'o, do
aad'o?”
10 Gubernur peka sèmi èèna, lula
nèngu ne'a le, kètu agama Yahudi
ka rèti Yesus mai asa nèngu, taga ra
kacèki dènge Yesus.
11 Hèia kètu agama Yahudi se
dadugu dhèu ae sèra, ho manèngi
gubernur, peka na, “Ji'i ngo'o boe
Nèngu! Ji'i d'èi dhoka patabuli
Barabas di!”
12 Ka gubernur karèi hari dhèu ae
sèra, “Ladhe sèmi èèna, Yesus, dhu
ra pangare na ‘Dhèu Aae Yahudi’
èèna, ja'a tao Ne, tasamia?”
13 Ka aa'i-aa'i ra pa'oo, peka na,
“Pamadhe Ne! Paku Ne mi aj'u
palolo-palèbha!”
14 Hèia gubernur karèi si, aku
nèngu na, “Sasala Na ngaa? Ja'a
parisa kore le. Te ngaa abhu boe
sasala Na èci sa, dhu Nèngu tao!”
Te ngaa dhèu se asa ka hino
pa'oo-parodha, aku rèngu na, “Pa-
madhe Ne! Paku Ne mi aj'u palolo-
palèbha!”
15 Lula gubernur neo pakarej'e
d'ara dhèu ae sèra, ka na patabuli
Barabas madhutu dad'èi rèngu. Ka
na paredha dhèu j'aga sèra lasi kal-
abhe Yesus pake gui.* Game rare
Ne, hèia sordad'u sèra rèti ka Yesus
lasi neo paku pamadhe Ne ètu aj'u
palolo-palèbha.

Sordad'u sèra game pa'asu Lamatua Yesus
(Mateos 27:27-31, Yohanis 19:2-3)

16 Èle èèna ka, sordad'u sèra ère
rèti Yesus asa era dhu taleo èci
ètu madha èmu gubernur.† Ka ra
paroa anga sordad'u dhu leo sèra ca
batalion, ho pakaboko.
17 Ra papake Yesus kodho mad-
hera aae èci, dhu mea oe sèmi
mangèru sa, sama sèmi mèdha-
papake dhèu aae-dhèu aae. Ka rare
loro aj'u dhu padhudhu, ho ènyu
solo. Hèia ra ènyi solo padhudhu
èèna mi kètu Yesus. Ka ra tao Ne,
sèmi dhèu aae dhu ded'e hiu, dhu
pake solo dhèu aae.
18 Rèngu aa'i-aa'i ra sangaja
pakab'ua Yesus. Ra peka, aku rèngu
na, “Ama Dhèu Aae Yahudi dhu hua
iia!”
19 Aa ra sangaja pacud'u kètu
ho pakab'ua Yesus. Ka ra sabhuu
ilu pèri-pèri hari mi rèhu Yesus.
Sèmi èèna kahèi, ra d'eu kètu Yesus
dènge gui pahari-pahari.
20 Ropa ra tao rare sèmi èèna, ka
ra bhoke eele kodho madhera nèti
ua Na. Ka ra papake hari mèdha-
papake Na. Èle ka, rèti Yesus asa
li'u Yerusalem, ho neo paku Ne ètu
aj'u palolo-palèbha d'ai madhe.

Ra paku Lamatua Yesus ètu aj'u palolo-palèbha
(Mateos 27:32-44, Lukas 23:26-43, Yohanis 19:17-27)

21 Ropa rèngu kalua nèti
Yerusalem, d'ai talora j'ara paraga
dènge dhèu kota Kirene èci. Ngara
na Simon, ama nèti Aleksander
dènge Rufus. Ropa na neo maso asa
Yerusalem, sordad'u sèra pakaseti
ne pasae aj'u palolo-palèbha Yesus.✡
22 Ère rèti Yesus asa era èci, ngara
na Golgota. (Sasoa na, ‘era rui
kètu’.)

* **15:15** Sordad'u Roma kalabhe Lamatua Yesus pake cambuk. Cambuk ne, uru èèna, ra tao nèti dhari ceo dhu èki ètu suu gui èci. Catèka-catèka ra tao mèdha madèka aa mariu ètu suu dhari sèra. Mèdha madèka aa mariu sèra, sèmi rui badha, tamèru, do aad'o, na, bèsi. Ladhe kalabhe pahari-pahari pake cambuk sèmi ne'e, ka'uri dhèu bisa ciu eele. † **15:16** Era sordad'u sèra, ra pangare dènge lii Latin, peka na, *praetorium*. Benteng èèna ètu d'ara kompleks èmu jabatan gubernur. ✡ **15:21** Roma 16:13

23 D'ai era èèna, ra neo hia Yesus
ninu èi hua anggor manyilu dhu
pab'ali dènge èi na'i, sèna ka Na
taha rarii nèti nu'a-nu'a ètu ngi'u Na
sèra. Te ngaa Yesus no'o boe ninu.
24-25 Hèia ra paku kacui-aai dènge
haga Yesus ètu aj'u palolo-palèbha.
Paku rare ka, ra patitu aj'u palolo-
palèbha èèna, ele boe d'ara hake ceo
mad'ae sa. Èle èèna ka, sordad'u
sèra ère lot, ho re'a cee ka dhu abhu
mèdha-papake Yesus.✡
26 Ka ra suri ètu papa èci dhu ra
paku re dedha kètu Yesus, peka na,
"Ne'e ne, Dhèu Aae Yahudi"
Rèngu pake alasan èèna ka, ho
huku pamadhe Yesus.
27 Ètu èèna, ra paku parapo dhèu
dua kahèi pa'èci dènge Yesus. Èci re
cabèka g'ana, aa èci hari re cabèka
kariu Yesus.
28 [Dènge j'ara ne, rèngu madhutu
sama sèmi dhu ra suri tèke ètu d'ara
Sasuri Ama Lamatua, peka na, "Ra
tao Ne sama sèmi dhèu bhelu."]‡ ✡
29 Dhèu aa'i-aa'i dhu kako re èèna,
ladhe rèdhi Yesus dhu ra paku ètu
aj'u palolo-palèbha. Ka ra pakareko
kètu, aa ra padhai lii pamakae
Yesus, aku rèngu na, "Heh! Èu ne
peka na, Èu bisa paguri eele Èmu
Kapua Manèngi-Mangaj'i, ho d'ara
tèlu lod'o, Èu pakèd'i hari, si?✡
30 Èu puru sèku nèti aj'u palolo-
palèbha èèna, ho patabuli ngi'u Èu!
Ladhe sèmi èèna, heka ji'i parcaya,
na, Èu ne, Ana Ama Lamatua."
31 Sèmi èèna kahèi, kètu agama
Yahudi sèra, padhai lii pamakae
Yesus, aku rèngu na, "Nèngu ne,
patabuli le dhèu leo nèti rupa-rupa
j'aj'èra, te ngaa Nèngu bisa boe
patabuli ngi'u Nèngu unu Na nèti
j'aj'èra ne'e.
32 Nèngu peka unu Na, Nèngu
ne 'Kristus', dhu uru èèna Ama
Lamatua moa tèke le. Dhèu leo
peka na, Nèngu ne Dhèu Aae Isra'el.
Ladhe tare'a sèmi èèna, hud'i laa
Na puru nèti aj'u palolo-palèbha ne,
sèna ka ji'i ngèdhi Ne. Heka ji'i
parcaya Ne kèna."
Dhèu dua dhu ra paku sama-
sama dènge Yesus sèra, padhai lii
pamakae Yesus kahèi.

Lamatua Yesus madhe (Mateos 27:45-56, Lukas 23:44-49, Yohanis 19:28-30)

33 D'ara lod'o titu mera sa, era
èèna maroga, toke d'ai hake tèlu loo
nihia.
34 D'ai hake tèlu nihia, hèia Yesus
pa'oo pake lii Aram, peka na, *"Eloi!
Eloi! Lema sabaktani?"* (Dhu sasoa,
peka na, "Lamatua Ja'a! Lamatua
Ja'a! Nga tao ka, Ama Ku tèke eele
Ja'a sèmi ne'e?")✡
35 Abhu pèri-pèri dhèu ètu èèna,
tadèngi lii pa'oo Yesus. Ka ra
peka, "Miu nanene ku laa! Te Na
paroa Elia, dhèu nèti lii padhai Ama
Lamatua uru èèna."
36 Ka dhèu èci rai la'e nare ula
dhasi, ka na cèb'u asa d'ara èi hua
anggor manyilu. Hèia nare ula
èèna, èki ètu suu tatea èci, ka na
soro asa panyoro Yesus ho Na ca-
muci. Dhèu èèna peka, "Èdhi tatae
sèku. Cee ne'a, tao-tao Elia mai, ho
papuru Ne nèti aj'u palolo-palèbha
èèna."✡
37 Hèia Yesus pa'oo hari ca tèka,
heka Na madhe kèna.
38 Ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i abhu bèla dhu bhèla aae,
ra kadhoe pa'abhe Kama Luri Mola-
Mèci. Ropa Yesus ma'ète a'ae, bèla
ne mae cèri bagi mi dua, nèti dedha
toke d'ai haha.✡
39 Ètu Golgota abhu komedhaa
sordad'u j'aga dhu titu dètu aj'u
palolo-palèbha Yesus. Ropa ladhe
nèdhi mamadhe Yesus, na cag'ag'a.
Hèia na peka, aku nèngu na, "Ira
ii! Mema tare'a! Dhèu ne'e ne, Ana
Ama Lamatua."
40-41 Abhu pèri-pèri dhèu bhèni
dhu madhutu lasi asa era èèna

✡ **15:24-25** Lii Sod'a Koa-Kio 22:19 ‡ **15:28** Sasuri lii Yunani dhu uru tèka pamaso boe ayat 28.
✡ **15:28** Yesaya 53:12 ✡ **15:29** Lii Sod'a Koa-Kio 22:8, 109:25, Markus 14:58, Yohanis 2:19 ✡ **15:34** Lii Sod'a Koa-Kio 22:2 ✡ **15:36** Lii Sod'a Koa-Kio 69:22 ✡ **15:38** Kalua nèti Masir 26:31-33

kahèi. Ra titu nèti kaj'èu, ladhe rèdhi mamadhe Yesus ètu aj'u palolo-palèbha èèna. Rèngu se ka dhu uru èèna lalau-lalo'o Yesus ètu Galilea. Rèngu sèra, nuka: Salome, Maria nèti rae Magdala, dènge Maria èci hari (nuka ina Yakobis dènge Yoses),§ dènge dhèu bhèni leo hari dhu mai asa Yerusalem, sama-sama dènge Yesus.✡

Ra padhane Lamatua Yesus
(Mateos 27:57-61, Lukas 23:50-56, Yohanis 19:38-42)

42-43 Ropa lod'o oe cèna, hèia dhèu èci tenge j'ara ho papuru ngi'u aae Yesus nèti aj'u palolo-palèbha. Dhèu èèna, ngara na Yusuf, nèti kota Arimatea. Nèngu ne'e kahèi, ca dhèu dhu j'ue lii langu agama Yahudi. Nèngu dhèu d'ara be'a kahèi. Aa nèngu mate nèbhu le paredha Ama Lamatua mai.

Lod'o Yesus madhe èèna, lèke hari Jumat. Bèli na, lèke lod'o manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi. Nèti èèna ka, Yusuf neo papuru eele ngi'u aae Yesus ètu d'ara lod'o hari Jumat èèna. Ka na pabani iisi na, la'e paraga dènge gubernur Pilatus, manèngi ho papuru ngi'u aae Yesus.

44 Ropa gubernur tadèngi lii manèngi Yusuf ne, na malaa. Hèia na peka, aku nèngu na, “Eea! Nga tao ka, dhèu Ne madhe malai sa mia ne! Ja'a ngee, na, dhae madhe mèka!”

Hèia na pua dhèu lasi paroa komedhaa, ka na karèi ne, aku nèngu na, “Sa mia? Yesus madhe le, do dhae?”

45 Komedhaa èèna b'ala, peka na, “Tare'a, ama! Na madhe le karèi deo na.” Ropa gubernur tadèngi nare lii dhaa èèna, hèia na hia Yusuf la'e nare ngi'u aae Yesus.

46 Hèia Yusuf la'e hèli bèla madhera dhu kab'ua èci, ka na la'e asa Golgota. D'ai nèi, ka na papuru ngi'u aae Yesus nèti aj'u palolo-palèbha. Na pahutu ngi'u aae Yesus dènge bèla hiu. Tèu èèna, ra heka pae rare ro'a èci ètu d'ara hadhu aae. Hèia ra nedhe rèti ngi'u aae Yesus asa d'ara ro'a èèna. Ka ra loli rare hadhu kabela dhu kapai èci, ho ra bèdho paie hèb'a ro'a èèna. Èle èèna ka, Yusuf si lèpa.

47 Lod'o èèna, Maria nèti rae Magdala, dènge Maria èci hari, (ina Yoses), madhutu d'ai era èèna kahèi. Dua ra rèdhi era dhu ra padhane Yesus, ka ra patadhe paie era èèna.

16

Lamatua Yesus mamuri hari!
(Mateos 28:1-8, Lukas 24:1-12, Yohanis 20:1-10)

1 Bèli èèna, lèke hari Sabtu, nuka lod'o sabaj'a dhèu Yahudi. Ropa lod'o cèna la'e, Maria nèti rae Magdala, Maria dhu leo hari (ina Yakobis), dènge Salome, lasi hèli èi hèu mèngi, sèna ka bèli rèngu bisa lasi pasuti mi ngi'u aae Yesus madhutu ad'a dhèu Yahudi.

2 Ropa hari Migu mad'ae aae èèna, tèlu ra lasi asa ro'a Yesus.

3-4 Ètu talora j'ara, tèlu ra padhue, aku rèngu na, “Waa! D'ai nèi, na, cee ka dhu bisa loli eele hadhu aae èèna nèti hèb'a ro'a? Èdhi tèlu ti bisa boe, lula hadhu èèna kapai bia!”

Te ngaa ropa rèngu d'ai ro'a èèna, rèdhi hadhu èèna dhu hari eele le nèti hèb'a ro'a.

5 Hèia bhèni se maso asa d'ara. Rèngu cag'ag'a titu kèna, lula ètu d'ara ro'a èèna, rèdhi ana mone ngèru èci madhèdi ètu sebhe g'ana rèngu, dhu pake mèdha pudhi lao-lao.

6 Hèia mone ngèru èèna, peka dènge rèngu, “Baku madha'u! Ja'a ke'a, na, miu mai tenge Yesus dhèu Nasaret, dhu ra paku pamadhe ètu aj'u palolo-palèbha. Na aad'o heka ètu ne'e, lula Na mamuri hari le! Mai ho ladhe unu mi, te ngi'u Yesus aad'o heka ètu era dhu ra paj'unu Na.

7 De lami ka lai-lai, ho lole dènge Petrus si, peka na, Yesus mamuri

§ **15:40-41** Sasuri lii Yunani cahag'e suri, peka na, ‘ina Yoses’. Cahag'e hari, peka na, ‘ina Yosef’.
✡ **15:40-41** Lukas 8:2-3

hari le! Na la'e uuru le asa Galilea. Èèna na rèngu paraga dènge Yesus ètu nèi, sèmi dhu uru èèna Na peka mema le dènge rèngu. De lami ka!”✡

8 Ropa bhèni se rèdhi heka ngi'u Yesus ètu era dhu ra paj'unu Na, rèngu cag'ag'a. Ka rai asa li'u lasi. Hèia rèngu lèpa dènge ka, ra peka boe dènge dhèu èci sa ètu j'ara, lula rèngu madha'u titu kèna.

Yesus paraga dènge Maria nèti rae Magdala
(Mateos 28:9-10, Yohanis 20:11-18)

9 Hari Migu mad'ae aae era, Yesus pad'elo uuru ngi'u Na mi Maria nèti Magdala, dhu uru èèna, Yesus babège eele nidhu pidhu nèti nèngu.

10 Ropa na nèdhi nare Yesus, hèia la'e dènge ka, peka dènge dhèu-dhèu dhu uru èèna madhutu Yesus. Dhèu sèra pakaboko taruu ètu era èci. Rèngu ètu d'ara susa era, taga ra ngee mamadhe Yesus.

11 Ka Maria peka dènge rèngu, aku nèngu na, “Nga tao ka miu susa era? Susa ia ka, te Yesus mamuri hari le! Deo na, ja'a heka paraga dènge Ne kèna!”

Te ngaa rèngu aa'i-aa'i dhaa, aku rèngu na, “Èu ne, monya! Ji'i lèka boe.”

Lamatua Yesus pad'elo ngi'u Na mi dhèu dua
(Lukas 24:13-35)

12 Èle èèna ka, dhèu madhutu Yesus dhèu dua lasi asa rae èci. Ropa d'ai talora j'ara, Yesus pad'elo ngi'u dènge si. Te ngaa Nèngu ub'a le. Nèbhu boe, heka ra tadhe Ne.

13 Hèia dua ra lèpa hari, lasi peka dènge angalai ra sèra, aku rèngu na, “Wee! Miu nanene ku laa! Lai-lai deo na, ji'i paraga le dènge Yesus ètu j'ara!”

Te ngaa angalai ra aa'i-aa'i dhaa, aku rèngu na, “Eeh! Miu baku monya sèmi èèna!”

Lamatua Yesus pad'elo ngi'u mi ana madhutu Na aa'i-aa'i
(Mateos 28:16-20, Lukas 24:36-49, Yohanis 20:19-23, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:6-8)

14 Èle èèna ka, Yesus paraga dènge ana madhutu Na sèra, dhèu canguru èci, ropa ra madhèdi ra'a-rinu. Ka Na jèke si, aku Nèngu na, “Wee! Miu kètu hadhu pa'ae sa mia ne! Dhèu peka le dènge miu, rèngu rèdhi le Ja'a dènge musi madha rèngu, te ngaa miu parcaya boe! Aku miu na, dhèu sèra monya! De ne'e ne, Ja'a unu ku mai. Mema tare'a Ja'a madhe, te ngaa Ja'a mamuri hari le! De mèdhi le, sina ma!

15 De lami ka asa mia-mia palème rai-haha ne. Peka dènge dhèu aa'i-aa'i ra Lii Lolo Be'a Ja'a ne.✡

16 Dhèu cee dhu parcaya Ja'a aa abhu sarani, èèna na Ama Lamatua hia ne mamuri sèna ka na bisa pea taruu dènge Ne ètu sorga. Te ngaa cee dhu parcaya boe Ja'a, èèna na nèngu abhu huku nèti Lamatua, ka Lamatua core eele ne asa li'u la'e, ho na pea taruu ètu nèi.

17 Aa dhèu dhu parcaya Ja'a sèra, rèngu tao rupa-rupa tadha malaa, sèna ka dhèu aa'i-aa'i sèra re'a, peka na, “Koasa ra mema mai nèti Ama Lamatua!” Conto sèmi, èèna na rèngu bisa babège eele nidhu pake kolongara Ja'a. Ladhe èèna na, Ama Lamatua hia si padhai lii pake lii leo dhu rèngu mesa ra dhane rare boe.

18 Ladhe rèngu kèpe mege dhu dènge raco, do, rinu lèke raco, ngaa-ngaa tao boe. Ladhe ra tao kacui-aai asa dhèu pèd'a, dhèu èèna èle nèti papèd'a-tarègu na.”

Lamatua Yesus ca'e asa sorga
(Lukas 24:50-53, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:9-11)

19 Ropa padhai lii èle dènge ana madhutu Na sèra, hèia Ama Lamatua paca'e Yesus asa sorga. Ètu nèi, Nèngu j'aj'i ai g'ana Ama Na, ka rèd'u paredha sama-sama.✡

✡ **16:7** Mateos 26:32, Markus 14:28 ✡ **16:15** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:8 ✡ **16:19** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:9-11

20 Èle èèna, hèia ana madhutu Na sèra madhutu paredha Na. Rèngu lasi asa mia-mia, ho lole mi dhèu aa'i-aa'i Lii Lolo Be'a Yesus. Hèia Ama Lamatua hia si koasa ho ra tao tadha-tadha malaa dhu Yesus peka le dènge rèngu. Nèti èèna ka, dhèu ae parcaya Yesus, taga rèngu re'a le Lii Lolo Be'a èèna, lèke tare'a-re'a.

Lii Lolo Be'a nèti Lamatua Yesus madhutu sasuri Lukas

Nga tao ka Lukas suri lii lolo ne

1-3 Ama Teofilus* dhu ja'a pakab'ua.

Lii maho'o nèti ja'a.

Dhèu ae dhu suri sèku le lii lolo nèti mamuri dènge sasab'a-la'a Yesus dhu j'aj'i ètu talora aae ji'i. Rèngu suri lii lolo sèra pake lii lolo dhu parai reo nèti ji'i asa ji'i karèi nèti uru ka, dhu ji'i nge'a nèti dhèu-dhèu dhu dètu dènge Lamatua Yesus, aa nèti dhèu leo dhu ladhe rèdhi dènge musi madha ra. Lii lolo se'e, lèke mola-mola dènge mamoa Ama Lamatua karèi nèti uru kèna.

De ja'a parisa kore le toke lutu dènge be'a, j'ara sèra aa'i-aa'i ra, mulai nèti j'aj'aj'i ra. Hèia ja'a pama'ète ho sèna ka suri si paie-iie ètu d'ara sasuri ne'e karèi nèti j'aj'aj'i ra. Dènge j'ara ne, ama bisa me'a mèu ngaa dhu j'aj'i le.

4 Aa ama bisa parcaya ngaa dhu dhèu lole sèra, lii dhu monya boe. Aa'i-aa'i se j'aj'i tare'a!

Ana pajuu Lamatua nèti sorga peka tèke j'aj'aj'i Yohanis tuka sarani

5 J'aj'aj'i lii lolo ne sèmi ne'e: lod'o dhèu aae Herodes nèd'u paredha ètu propensi Yudea, abhu ca dhèu, dhu ngara na Sakaria. Nèngu ne, ca dhèu ama agama Yahudi. Aa nèngu kahèi, ca dhèu nèti kaboko ama agama Abia. Dhèu èmu Sakaria, ngara na Elisabet, ca dhèu ana-èpu nèti ama agama kahèi. Te Elisabet ne, ana-èpu nèti Harun, a'a Musa.✡

6 Dua ra mamuri mola madhutu paredha dènge atora aa'i-aa'i nèti Ama Lamatua. Aa dhèu pakab'ua si kahèi.

7 Dua ra dhu heka le, te ngaa dhu abhu boe kolo, te era ana nèti Elisabet dhu bèdho mèno.

8 Ca tèka, Sakaria dènge dhèu d'ara kaboko Abia lèke lod'o rèngu sab'a ètu d'ara Èmu Ka-pua Manèngi-Mangaj'i ètu kota Yerusalem.

9 Madhutu atora ama agama, hud'i ère lot, ho re'a cee ka dhu maso asa Kama Mola-Mèci dhu ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ètu era èèna, dhèu ne hud'i pasèbu ai pake aj'u hèu mèngi ètu madha Ama Lamatua. Lod'o èèna, Sakaria lèke lot.

10 Hèia la'e dènge ka asa d'ara. Nèngu dhu talora pasèbu ai ètu d'ara Kama èèna, dhèu ae-ae dhu sabaj'a ètu madha Èmu.

11 Cag'ag'a laa, ana pajuu Ama Lamatua ca dhèu nèti sorga titu re bèka g'ana era tunu aj'u hèu mèngi ne.

12 Ropa ladhe nèdhi, Sakaria madha'u titu kèna, ka ne'a heka tao sèmi ngaa.

13 Te ngaa ana pajuu ne lii, aku nèngu na, “Sakaria! Baku madha'u! Te Ama Lamatua tadèngi le lii manèngi-mangaj'i èu. De bèli-camèd'a, dhèu èmu èu nara iisi ana mone ca dhèu. Èu hud'i pangare ne, Yohanis.

14 Èèna na dhèu ae karej'e kahèi sama-sama dènge miu, lula miu abhu ana. Bèli-camèd'a, ana ne pakarej'e d'ara èu.

15 Koasa nèti Roh Lamatua dhu Mola-Mèci, bera-bera dènge ne, karèi nèti ina na kad'o nèngu era. Nèngu ne hud'i luri ninu dhua ara-dhua pèd'u. Ropa na kapai, Ama Lamatua pake ne j'aj'i dhèu dhu dènge kolongara.✡

16 Bèli-camèd'a èèna pamako nare dhèu Isra'el ae-ae, ho ra lèpa hari asa Ama Lamatua rèngu.

* **1:1-3** Ngara *Teofilus* madhutu lii Yunani, sasoa na, ‘dhèu dhu sue Lamatua’. Ne'e ne, sasuri Lukas dhu uru tèka, na suri hia Teofilus. Sasuri ka dua, nuka *Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha.* ✡ **1:5** 1 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 24:10, Kalua nèti Masir 7:7 ✡ **1:15** Sensus 6:3

17 Tatao dènge koasa na nuka
sèmi Elia, ca dhèu dhu nèti lii pad-
hai Ama Lamatua karèi uru. Nèngu
ne mai uuru nèti Lamatua èdhi.
Nèngu ne bisa kabèli d'ara ina-ama,
ho sue hari ana-ana ra. Aa dhèu dhu
rai nèti madha Lamatua, na ad'u
si ho ra lèpa hari madhutu dad'èi
Lamatua. Nèti sèmi èèna, nèngu
tao dhèu sèna ka sadia d'ara ra sèmi
mamai Lamatua."✡
18 Te ngaa Sakaria karèi ana pajuu
ne, aku nèngu na, "Bisa boe, sina
ma?! Ja'a dènge dhèu èmu ja'a,
d'ara heka sèmi ne'e ne! Tasamia
ja'a bisa ke'a, na, j'ara se bisa j'aj'i?"
19 Ka ana pajuu ne dhaa, peka
na, "Sèmi ne'e! Ja'a ne Gabriel,
dhèu pajuu Ama Lamatua. Nèngu
ka paleha ja'a mai, sèna ka peka
dènge èu lii lolo dhu be'a ne.✡
20 Te ngaa èu mo'o boe lèka lii
padhai ja'a ne. De tadha dhu èu
manèngi, sèmi ne'e! He'o èu èèna
na sakaa, ho èu bisa heka padhai lii,
nèti deo ne'e ne, toke miu abhu ana.
Pe èu mèdhi unu mu. Te ngaa dhu
ja'a peka ne, bèli-camèd'a j'aj'i, lèke
dènge lod'o na."
21 Dhèu-dhèu dhu sabaj'a ètu li'u
sèra, bingu titu kèna, lula Sakaria
tao bhodho boe.
22 Ropa na kalua mai, nèngu bisa
heka padhai lii. Ka na hia tadha re
kacui-aai na, heka dhèu se'e re'a, na,
Lamatua hia tanila ropa nèngu ètu
d'ara Kama Mola-Mèci èèna.
23 Ropa èle sasab'a ra, hèia
Sakaria lèpa asa èmu na.
24-25 Nèbhu boe ka Elisabet dènge
babia. Ka na pea dhoka ètu d'ara
èmu toke lèmi hèru. Na peka, aku
nèngu na, "Koa-kio Lamatua! Lod'o
d'ai kèna, Lamatua pad'elo d'ara
hua iia Na mi ja'a. Ladhe ja'a ne
dènge ka kolo, dhèu pamakae heka
ja'a."

Ana pajuu Lamatua nèti sorga mai paraga dènge Maria

26 Ropa Elisabet dènge babia d'ai
èna hèru, hèia Ama Lamatua pua
ana pajuu Na nèti sorga, la'e asa
rae cue ètu propensi Galilea, ngara
na Nasaret. Ngara ana pajuu ne,
Gabriel.
27 Ètu Nasaret, abhu ana bhèni
ngèru ca dhèu, ngara na Maria.
Nèngu ne dhèu dhu lii d'ai le, ngara
na Yusuf. Yusuf ne, ana-èpu dhèu
aae Daud. Gabriel la'e paraga dènge
Maria.✡
28 Ka na pad'elo iisi na mi ana
bhèni ne, hèia na lii, peka na,
"Salama, Maria, ee! Ama Lamatua
dhu hag'e nare le èu, ho neo ad'u
j'ara hua iia èci hia èu. Aa Nèngu
bera-bera dènge èu kahèi."
29 Tadèngi nare sèmi èèna, ka
Maria bingu, lula ne'a boe sasoa nèti
lii padhai ana pajuu ne.
30 Hèia ana pajuu ne tuhu hari lii
padhai na, aku nèngu na,
"Maria! Baku madha'u.
Te Ama Lamatua neo pad'elo
d'ara hua iia Na mi èu.
31 Nèbhu heka, èu dènge babia,
ho èèna na, èu mora iisi ana
mone ca dhèu.
Èu hud'i pangare Ne, *Yesus*.†
32 Nèngu ne, bèli-camèd'a j'aj'i
Dhèu kapai.
Èèna na Lamatua pangare ne,
'Nèngu ne, Ana d'èlu Ja'a.'
Nuka, Ana nèti Ama
Lamatua dhu Dedha Risi
Eele.
Pe Ama Lamatua ded'e Ne, sèna ka
nèd'u paredha,
nuka sèmi baki Na, dhèu aae
Daud.
33 Nèngu ka dhu nèd'u paredha taa-
taa mi dhèu Isra'el.‡
Te paredha Na dhu dènge boe
too-lane."✡
34 Te ngaa Maria karèi Gabriel,
peka na, "Ja'a ne j'unu kèdhi mèka

✡ **1:17** Meliaki 4:5-6 ✡ **1:19** Daniel 8:16, 9:21 ✡ **1:27** Mateos 1:18 † **1:31** D'ara lii Ibrani, *Yeshua* sasoa na, 'Ama Lamatua hia mamuri mi dhèu'. 'Yeshua' èèna, nuka *Yesus* madhutu lii Yunani. Ladhe kahèi ètu d'ara *Mateos* 1:21. ‡ **1:33** Ètu lii Yunani peka na, 'Nèngu ka dhu paredha èmu Yakob'. Sasoa na, 'Nèngu ka dhu paredha dhèu Isra'el.' ✡ **1:33** 2 Samuel 7:12, 13, 16, Yesaya 9:7

dènge dhèu mone èci sa! Tasa mera
mia ka ja'a dènge babia?”
35 Hèia Gabriel dhaa, peka na,
“Sèmi ne'e! Roh Lamatua dhu Mola-
Mèci puru mai asa èu. Aa koasa nèti
Ama Lamatua dhu Dedha Risi Eele,
èèna na mai sarimu nare èu. Dènge
j'ara ne'e, Ana dhu bèli-camèd'a
èu more iisi èèna, tare'a-re'a mola-
mèci, lula Nèngu èèna, Ana Ama
Lamatua.
36 Baku malaa! Te a'ari èu ca
dhèu, ngara na Elisabet, dènge le
babia kahèi. Dhèu peka na, nèngu
èèna bisa heka nara iisi, lula nèngu
dhu heka le. Te ngaa limuri ne,
nèngu dènge babia èna hèru kèna.
37 Te bagi Ama Lamatua, aa'i-aa'i
bisa j'aj'i!”✡
38 Ka Maria dhaa, peka na, “Be'a.
Ja'a ne ènu Ama Lamatua. Hud'i laa
aa'i-aa'i se j'aj'i madhutu sèmi lii èu
èèna ka. Ja'a ke'a dhoka madhutu
dad'èi Lamatua di.”
Èle ka ana pajuu nèti sorga ne
lèpa, tèke eele Maria.

Maria la'e ngad'o Elisabet

39-40 Èle pèri-pèri lod'o, hèia Maria
pakèd'i nèti Nasaret, la'e lai-lai
asa rae Sakaria, ètu ledhe-ledhe
propensi Yudea. D'ai nèi, la'e dènge
ka asa d'ara èmu Sakaria. Ka na hia
lii maho'o mi Elisabet.
41 Ropa Elisabet tadèngi lii maho'o
nèti Maria, hèia ana ètu d'ara
kabake Elisabet pasèja. Aa Roh
Lamatua dhu Mola-Mèci, maso sa
Elisabet.
42 Ka Elisabet pa'oo, peka na,
“Maria! Bèli-camèd'a dhèu ded'e
padedha-dedha kolongara èu, risi
nèti dhèu bhèni aa'i-aa'i ra ètu rai-
haha ne! Èèna na dhèu aa'i-aa'i ra
j'oke padedha-dedha kahèi Ana dhu
èu kad'o èèna.
43 Ra pakab'ua ja'a kahèi, lula
ina nèti Lamatua ja'a mai pangad'o
dènge ja'a.
44 Ropa èu mèti lii maho'o mi
dedha ja'a, cag'ag'a laa ana dhu ja'a
kad'o ne pasèja ètu d'ara kabake
ja'a, lula karae.
45 Ama Lamatua pad'elo le d'ara
hua iia Na mi èu, lula èu ne parcaya,
peka na, Nèngu tao madhutu lii dhu
Na moa tèke.”

Maria koa-kio kolongara Ama Lamatua

46 Maria bhoka hèb'a, peka na,
“Nèti d'ara iiki ja'a,
ja'a ded'e padedha-dedha
Lamatua!
47 D'ara ja'a karej'e-karae,
lula Ama Lamatua hia ja'a ma-
muri!
48 Nèngu ne tao le madha-dhilu mi
ja'a,
nuka ana pua-paleha Na dhu
dènge boe kab'ua ne.
Karèi nèti deo ne'e, dhèu aa'i-aa'i
ngee na, ja'a ne,
bhèni dhu kalua mèngi titu
kèna,✡
49 lula Lamatua tao j'ara malaa mi
dedha ja'a.
Nèngu ne, dhu Koasa Dedha Risi
aa dhu Mola-Mèci Risi.
50 Ama Lamatua loe boe pad'elo
sasue Na mi dhèu aa'i-aa'i
dhu pakab'ua aa dhu pahaha
iisi ra mi Nèngu,
nèti lai ana-lai èpu.
51 Na pake koasa Na,
sèna ka tao pakaco dhèu-dhèu
dhu padedha iisi sèra.
52 Na pamanahu dhèu aae-dhèu ka-
pai dhu rèd'u koasa,
lula ra padedha iisi.
Te ngaa Na j'oka padedha-
dedha dhèu-dhèu dhu pa-
haha iisi.✡
53 Na panga'a dhèu dhu manganga
toke bècu,
te ngaa Na babège-lalèta dhèu-
dhèu kaja
ho lasi dènge ai hua da'u-
da'u.
54 Na soru-bara dhèu Isra'el Na,
dènge loe boe pad'elo sasue Na
mi rèngu.
55 Uru èèna, Na pa'èki tèke le lii
pajaji dènge bèi-baki èdhi,

✡ **1:37** Lii Lolo dhu Uru Tèka 18:14 ✡ **1:48** 1 Samuel 1:11 ✡ **1:52** Ayub 5:11, 12:19

nuka baki Abraham dènge ana-èpu na aa'i-aa'i ra.
D'ai sange ne'e, lii pajaji èèna pa'èki mèno.”✡
56 Hèia Maria pea dènge Elisabet toke tèlu hèru, heka lèpa asa èmu na ètu Nasaret.

Elisabet nara iisi Yohanis

57 Ropa d'ai hèru, ka Elisabet nara iisi ana mone ca dhèu.
58 Lii ne'e, ra palolo d'ai a'ari na dènge rae lesa, aku rèngu na, Ama Lamatua pad'elo le d'ara hua iia Na, ka Na hia Elisabet ana mone ca dhèu. Hèia rèngu aa'i-aa'i ra karej'e kahèi.
59 Lod'o ana ne d'ai aru lod'o, ka ra suna ne, madhutu atora dhèu Yahudi. Ra neo pangare ana ne, Sakaria, madhutu ngara ama na.✡
60 Te ngaa ina na b'ala ra, aku nèngu na, “Aad'o sèmi èèna! Ngara na hud'i Yohanis ku!”
61 Te ngaa ra b'ala ne, “Nga tao ka pili ngara Yohanis? Nèti a'ari miu, ca dhèu sa dhu ngara dhae, sèmi mèka èèna!”
62 Ka ra senen ho karèi Sakaria, sèna ka neo pangare ana ne ngara na ngaa.
63 Hèia Sakaria senen ho manèngi lei. Ra hia ne lei, ka na suri peka na, “Ngara na Yohanis!” Ka dhèu aa'i-aa'i malaa titu kèna.
64 Cag'ag'a laa, he'o na dhu sakaa mèno èèna, mako dènge ka. Ka na koa-kio kolongara Ama Lamatua.
65 Hèia dhèu aa'i-aa'i dhu pea padètu ètu sèra sa, madha'u dènge malaa. Ka lii ne'e mulai ra palolo nèti hèb'a sa hèb'a, toke dhèu-dhèu ètu ledhe-ledhe ètu propensi Yudea re'a aa'i kahèi.
66 Dhèu-dhèu dhu tadèngi lii lolo èèna, ra pangee, peka na, “Tatu koasa nèti Lamatua bera-bera dènge ana ne. Bèli-camèd'a, ladhe na kapai mai, na j'aj'i dhèu sèmi mia, oo?”

Sakaria koa-kio kolongara Ama Lamatua

67 Èle ka, Roh Lamatua dhu Mola-Mèci maso asa Sakaria. Ka na padhai lii, peka na,
68 “Koa-kio Ama Lamatua dhèu Isra'el!
Te Na mai le ho sui nare dhèu unu Na,
sèna ka rèngu baku j'aj'i sèmi ènu sa.
69 Lamatua ded'e le ca Dhèu dhu koasa Na kapai titu kèna,
ho hia èdhi mamuri.
Nèngu ne, ana-èpu dhèu aae Daud.
70 Lamatua moa mema, karèi nèti uru ka,
re dhèu dhu maj'èni rèti lii pad-hai Na.
71 Limuri ne Na neo patabuli èdhi
nèti musu-musu èdhi,
aa nèti dhèu dhu d'ara pèd'a dènge èdhi.
72-73 Na pad'elo d'ara hua iia Na mi bèi-baki èdhi,
lula Na sanèd'e taruu lii pajaji Na mi rèngu,
dhu Na pa'èki dènge baki Abraham.
74 Na patabuli le èdhi nèti musu-musu èdhi,
sèna ka ta pahaha iisi mi Nèngu,
dhu dènge heka d'ara madha'u.
75 Na patalale le èdhi,
sèna ka èdhi bisa mamuri mola-mèci dènge be'a taa-taa, ètu katanga madha Na.
76 Yohanis, ee! Èu ne, ana ja'a.
Bèli-camèd'a dhèu tadhe èu, na, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua dhu Dedha Risi aa'i.
Èèna na, lamu peka-padhai dènge dhèu,
sèna ka ra pakabhèle kacui-aai ra ho soru mamai Lamatua.✡
77 Bèli-camèd'a, lamu paj'uj'u j'ara hia mi dhèu unu Lamatua,
sèna ka re'a, na, Ama Lamatua hia mamuri mi rèngu,
lula Nèngu ka dhu saku eele sasala-sasigo ra.

✡ **1:55** Lii Lolo dhu Uru Tèka 17:7, 1 Samuel 2:1-10 ✡ **1:59** Atora nèti Ama-ama Agama 12:3
✡ **1:76** Meliaki 3:1

78-79 Lula d'ara Lamatua taleo aa
rasa kasia mi dedha èdhi,
nèti èèna ka, Na hia èdhi taa-
tebho dhu hiu,
nuka sèmi lod'o hiu nèti
saraa dhu hiu.
Èdhi dhu mamuri ètu d'ara maroga,
aa èdhi dhu pea dènge d'ara
madha'u ètu sanabhu ma-
madhe,
lula pabe'a mèka dènge
Lamatua,
bèli-camèd'a abhu saraa ho lere
èdhi asa j'ara dhu nèti mera-
milu.”✡
80 Ka Yohanis asa kapai noo-noo.
Aa Roh Lamatua pa'èra ne. Na
kapai mai, hèia la'e pea ka ètu d'ara
mamoo, toke d'ai lod'o na pakako
sasab'a mi dhèu Isra'el sèra.

2

Maria nara iisi Lamatua Yesus (Mateos 1:18-25)

1-2 Ca tèka, ètu d'ara Kirenius j'aj'i
gubernur ètu Siria, dhèu aae kapai
Agustus, hia paredha, dhu peka na,
“Dhèu aa'i-aa'i ètu paredha Roma,
hud'i lèpa asa rae èta-èsu ra ho
madhutu sensus!” Èèna heka hiu-lai
kèna, dhèu paredha Roma ige ana
kabarai na.
3 Ka dhèu aa'i-aa'i lèpa asa rai èta-
èsu ra, sèna ka madhutu sensus.
4-5 Lod'o èèna, Yusuf pea ètu
rae Nasaret, ètu propensi Galilea.
Nèngu dhu lii d'ai ana bhèni ca
dhèu, ngara na Maria, dhu dènge le
babia. Yusuf ne, ana-èpu nèti dhèu
aae Daud. Ka nèngu hud'i lèpa ku
asa kota Daud, nuka Betlehem ètu
propensi Yudea, sèna ka madhutu
sensus.
Nèti èèna ka, dua ra lasi asa kota
Betlehem.
6 Ropa dua ra ètu nèi, Maria d'ai
lod'o nara iisi.
7 Te ngaa ètu èèna, dua ra abhu
boe kama ètu d'ara losmen. Nèti
èèna ka, dua ra maso lasi asa d'ara
oka badha. Hèia Maria nara iisi Ana
uuru, mone ca dhèu. Ka pasig'i Ne
dènge kaha'i bèla, aa paj'unu ètu
d'ara karab'a, era badha ra'a-rinu.

Ama Lamatua peka dènge ana madhenge badha

8 Mèda èèna, abhu ana mad-
henga badha dhèu pèri-pèri dhu
beke madhenge kahib'i-kalèbho ètu
d'ara pad'a ètu li'u kota.
9 Kaca'a laa, rèngu rèdhi ana pa-
juu Ama Lamatua nèti sorga. Hèia
saraa Lamatua rai-reo nare rèngu,
ka ra madha'u bia.
10 Te ngaa ana pajuu ne peka,
“Baku madha'u! Nanene pabe'a-
be'a! Te ja'a ne mai ho peka lii
lolo be'a èci hia miu. Cee dhu
tadèngi lii ne'e, tatu rèngu
karej'e.
11 Lii lolo be'a ne, sèmi ne'e ka:
Deo ne'e, ca dhèu ina nara iisi
le Kristus ètu Betlehem, nuka
kota dhèu aae Daud.
Kristus ne'e ka dhu Ama
Lamatua pajaji tèke le
karèi nèti uru ka.
Lamatua hia Na mai, sèna ka
Na patabuli dhèu nèti koasa
sasala-sasigo ra.
Nèngu ne'e, èèna na dhèu paroa
Na, ‘Lamatua’!
12 Pe miu tadhe Ne sèmi ne'e ka:
miu paraga dènge Ana rara
iisi hiu ca dhèu dhu pahutu
dènge sig'i. Ra paj'unu Ne ètu
d'ara karab'a.”
13 Ropa na padhai lii nare,
hèia cag'ag'a laa, ana pajuu Ama
Lamatua ae-ae mai nèti sorga. Ka
ra pa'èci dènge ne. Hèia ra koa-kio
kolongara Ama Lamatua dènge lii
sod'a, peka na,
14 “Ji'i ded'e padedha-dedha kolon-
gara Ama Lamatua!
Nèngu dhu nèd'u paredha ètu
dedha-liru dhu dedha risi.
Ama Lamatua neo hia dame dènge
mera-milu mi dhèu rai-haha,
dhu pakarej'e d'ara Na!”
15 Èle ka, ana pajuu se lèpa hari
asa sorga. Hèia ana madhenga
badha se padhai lii, peka na, “Mai
lati ku asa Betlehem, ho ladhe ku
Ana nèi! Te Lamatua pa'adhu le lii
ne hia èdhi.”

✡ **1:78-79** Yesaya 9:2

16 Hèia lasi ka lai-lai asa Betlehem. Ka rèngu paraga Maria dènge
Yusuf. Aa ladhe rèdhi kahèi Ana
dhu heka rara iisi, dhu bhèj'i ètu
d'ara karab'a.
17 Ropa rèngu rèdhi Ana ne, hèia
ra lolo, peka na, “Deo na ana pajuu
Ama Lamatua nèti sorga dhu peka
le dènge ji'i, lula-nèti Ana ne'e ne!”
Ka ra lolo aa'i-aa'i toke èle.
18 Dhèu aa'i-aa'i malaa-maloha,
tadèngi lii lolo ana madhenga badha
se.
19 Te ngaa Maria tèke ka ètu d'ara
na, aa'i-aa'i dhu j'aj'i le. Aa na
pangee mau-mau, ho neo ne'a sasoa
na tasa mera mia.
20 Èle ka, ana madhenga badha
se lèpa hari asa era kahib'i-kalèbho
ra. Hèia ra ded'e padedha-dedha kolongara Ama Lamatua. Ra manèngi
makasi mi Lamatua, lula dhu rèngu
tadèngi aa rèdhi dènge musi madha
ra, lèke tare'a-re'a sèmi ngaa dhu
ana pajuu Ama Lamatua peka sèra.

Ana iiki ne, ra pangare Na, Yesus

21 Ropa Ana iiki ne d'ai aru lod'o,
ka ra suna Ne madhutu atora Musa.
Hèia ama dènge ina Na pangare
Ne, ‘Yesus’. Ngara ne, ngara dhu
ana pajuu nèti sorga peka le dènge
rèngu, lod'o ina Na dènge mèka
babia.✡

Rèti Ana iiki ne, asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i

22 Atora èci nèti baki Musa peka
na, bhèni dhu rara iisi rare, d'ai
èpa nguru lod'o hud'i madhutu ku
ad'a, pamèu iisi ra ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Dènge j'ara
ne'e, rèngu bisa maso sèmi biasa
asa d'ara èmu sabaj'a. Nèti èèna
ka, Yusuf dènge Maria lasi asa kota
Yerusalem, sèna ka tao madhutu
ad'a. Lasi rèti dènge Ana iiki èèna
asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ho saraka Ne, sèna ka j'aj'i
unu Lamatua.✡
23 Rèngu madhutu atora Lamatua
dhu peka na, “Bhèni dhu nara iisi
ana mone uuru, nèngu hud'i saraka
ana ne j'aj'i unu Lamatua.”✡
24 Madhutu atora Lamatua, ladhe
saraka ana èèna mi Lamatua, ina-ama hud'i hia ku koro iia ca pasa,
do koro j'aha ngèru dua ngi'u. Nèti
èèna ka, Yusuf dènge Maria tao
madhutu atora èèna.✡

Baki Simeon peka na, Ana iiki dhu ngara Na Yesus èèna, nuka Kristus, dhu Ama Lamatua jaji tèka le

25-26 Taa èèna, abhu mone heka
ca dhèu ngara na Simeon, dhu pea
ètu kota Yerusalem. Nèngu ne dhèu
d'ara mola, aa d'èi Lamatua. Roh
Lamatua dhu Mola-Mèci peka le
dènge ne, na, nèngu hud'i nèdhi
ku Kristus, heka na madhe kèna.
Kristus èèna ka, dhu bèli-camèd'a
hia mamuri mi dhèu Isra'el.
27 Lod'o èèna, Roh Lamatua
lere Simeon la'e asa Èmu Kapua
Manèngi-Mangaj'i. Lod'o èèna
kahèi, ina-ama Yesus rèti Ne, ho
saraka j'aj'i unu Lamatua.
28 Ropa ladhe nèdhi Ana ne, ka
Simeon sa'u nare Ne, hèia na koa-kio kolongara Ama Lamatua, aku
nèngu na,
29 “Koa-kio kolongara Lamatua!
Lamatua tao le madhutu lii pa-
jaji Na mi dedha ja'a.
De ne'e ne Lamatua bisa le patabuli
ja'a,
sèna ka ja'a madhe dènge mera-
milu,
30 te ja'a kèdhi le Dhèu dhu Lamatua
pua mai,
ho patabuli ji'i nèti koasa sasala-
sasigo ji'i!
31 Lamatua neo pake Ana ne'e,
sèna ka hia mamuri mi suku
aa'i-aa'i.
32 Nèngu nuka sèmi saraa,
dhu pakab'ua suku-suku Isra'el,
dhèu Lamatua sèra.
Nèngu kahèi èci èèna ka dènge
saraa,

✡ **2:21** Lukas 1:31, Atora nèti Ama-ama Agama 12:3 ✡ **2:22** Atora nèti Ama-ama Agama 12:1-8
✡ **2:23** Kalua nèti Masir 13:2,12 ✡ **2:24** Atora nèti Ama-ama Agama 12:6-8 ✡ **2:32** Yesaya 42:6, 49:6, 52:10

dhu pad'elo j'ara Lamatua,
pala mi suku-suku leo
kahèi.”✡
33 Ropa tadèngi sèmi èèna, hèia
Yusuf dènge Maria malaa lula lii
padhai dhu Simeon peka lula-nèti
Ana rèngu ne.
34 Èle ka Simeon padhai lii hia si
mèngi-nale. Hèia na peka dènge
Maria, aku nèngu na, “Ina Yesus!
Bèli-camèd'a dhèu ae ètu Isra'el tule
eele Ana èu ne. Te ngaa tatao
rèngu mi dedha Nèngu ne, èèna na
pamanahu hari rèngu. Ana ne'e,
bèli-camèd'a pakarej'e d'ara dhèu
ae kahèi.
35 Dènge j'ara èèna, Lamatua
bhoke patalele d'ara dhèu. Te ngaa
èu, Maria, pe mu paraga dènge
j'aj'èra ae-ae, nuka sèmi samala dhu
lose adhe-usu èu.”

Bèi Hana manèngi makasi mi Ama Lamatua, lula Yesus

36-37 Ètu Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i, abhu kahèi bhèni heka ca
dhèu, ngara na Hana. Umur na,
aru nguru èpa tèu kèna. Ngara
ama na Fanuel, nèti suku Aser. Na
leo-èmu pidhu tèu, ka dhèu èmu
na madhe. Hana ne, dhèu nèti
lii padhai Ama Lamatua. Nèngu
loe boe sabaj'a dènge puasa ètu
Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ho
pahaha iisi mi Ama Lamatua mèda-
mèu.
38 Lod'o Simeon padhai lii dènge
Yusuf dènge Maria era, hèia Hana
mai padètu-dètu. Ka nanene si
padhai lii, hèia na koa-kio kolongara
Ama Lamatua. Ka na padhai lii
lula-nèti Yesus mi dhèu aa'i-aa'i dhu
tatae mamai Dhèu Aae dhu Lamatua
lii dhu moa tèke neo pua mai, sèna
ka patabuli dhèu Isra'el.

Ina-ama dènge Ana ne lèpa asa rae Nasaret

39 Ropa Yusuf dènge Maria tao le
madhutu atora nèti baki Musa ètu
kota Yerusalem, ka ra lèpa asa rae
Nasaret, ètu propensi Galilea.✡
40 Ka Yesus asa kapai, asa èra, asa
d'èlu-mèu dènge ne'a madha j'ara
ae-ae. Aa Ama Lamatua pad'elo
d'ara hua iia Na mi Yesus kahèi.

Lod'o Yesus ana iiki era, la'e d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i

41 Yusuf dènge Maria dhu tema
le, tèu mai-tèu mai lasi asa kota
Yerusalem ho madhutu kalela Paska
ètu nèi.✡
42 Ca tèka, ropa umur Yesus can-
guru dua tèu, hèia la'e palere dènge
ina-ama Na asa Yerusalem, lasi ra'a
kalela Paska sèmi biasa.
43-44 Lod'o èle Paska, Yusuf dènge
Maria mulai lèpa lasi asa Nasaret
palere-lere dènge dhèu ae dhu lèpa
asa Galilea. Te ngaa rèngu re'a
boe, na, Yesus ètu Yerusalem era.
Ra pangee, na, Nèngu palere dènge
mone aanga-angalai Na. Te ngaa
ropa d'ai lod'o nihia, Yusuf dènge
Maria rèdhi boe Ne. Ka dua ra mulai
patangi-tenge kèna. Lasi pakarèi mi
a'ari ra, aa mone aanga-angalai ra.
45 Lula rage boe Ne, hèia dua ra
lèpa hari sa Yerusalem, lasi tenge Ne
ètu nèi.
46 D'ai nèi, ra patangi-tenge Ne
toke tèlu lod'o kateme, heka paraga
dènge Ne kèna, ètu d'ara Èmu
Kapua Manèngi-Mangaj'i. Nèngu
dhu madhèdi padhue-padhai dènge
mese agama Yahudi sèra.
47 Dhèu aa'i-aa'i dhu nanene lii
dhaa Na, malaa-maloha, lula Nèngu
tare'a-re'a ne'a mèu isi Sasuri Mola-
Mèci Ama Lamatua, aa Na ne'a dhaa
lii karèi dènge mola.
48 Rèdhi sèmi èèna ka, ina-ama
Na malaa kahèi. Hèia ina Na lii,
aku nèngu na, “Yesus! Nga tao
ka Èu paj'èra ji'i sèmi ne'e? Ama
Mu dènge ja'a patangi-tenge Èu heo
d'èlu!”
49 Te ngaa Yesus dhaa, peka na,
“Nga tao ka ina dènge ama paj'èra
iisi tenge Ja'a? Me'a, si? Ja'a dènge
urusan ètu Èmu Ama Ku.”
50 Te ngaa rèngu re'a rare boe
sasoa lii Na.

✡ **2:39** Mateos 2:23 ✡ **2:41** Kalua nèti Masir 12:1-27, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 16:1-8

51 Hèia aa'i-aa'i ra lèpa asa
Nasaret. Ka Yesus madhutu kahèi
dad'èi ina dènge ama Na. Ka ina Na
tèke aa'i-aa'i se'e ètu d'ara na.
52 Hèia Yesus asa tabha kapai, asa
tabha d'èlu-mèu, asa pakarej'e d'ara
Ama Lamatua, dènge dhèu rai-haha
asa tabha d'èi Ne.✡

3

Yohanis tuka sarani pakako sasab'a-la'a na
(Mateos 3:1-12, Markus 1:1-8, Yohanis 1:19-28)

1-2 Taa èèna, Tiberius j'aj'i dhèu
aae kapai dhu nèd'u paredha ètu
Roma, canguru lèmi tèu kèna.
Pontius Pilatus j'aj'i gubernur ètu
propensi Yudea. Herodes j'aj'i gu-
bernur ètu propensi Galilea. A'a
Herodes ka Pelipus, j'aj'i gubernur
ètu propensi Iturea dènge propensi
Trakonitis. Aa Lisanias j'aj'i guber-
nur ètu propensi Abilene.*

Taa èèna kahèi Hanas dènge
Kayafas, dhu j'aj'i kètu kapai risi
agama Yahudi ètu kota Yerusalem.

Lod'o èèna, Yohanis, ana Sakaria,
dhu pea ètu era kaj'èu nèti rae. Ètu
era ne'e, Lamatua pangèd'u ne lii.
3 Ropa tadèngi nare, hèia Yohanis
la'e asa d'ara rae dhu dètu dènge
loko Yarden, ho peka dènge dhèu-
dhèu ètu sèra, aku nèngu na, "Miu
hud'i ele-ho'a ku, aa tèke eele sasala-
sasigo miu aa'i-aa'i, sèna ka Ama
Lamatua saku eele sasala sèra. Èle
èèna, miu sarani uuru ku, sèna ka
j'aj'i mi tadha, peka na, miu pabe'a
le dènge Lamatua."

4 Uru-uru sèra, baki Yesaya, dhèu
nèti lii padhai Lamatua, suri tèke le
lula-nèti Yohanis ne, peka na,
"Abhu dhèu dhu ètu d'ara mamoo,
pa'oo, peka na:
'Dhèu aa'i-aa'i pa'èra, sèna ka
tao paie-iie j'ara, ho sèmi ma-
mai Lamatua!
Pamola j'ara sèna ka lami soru
Ne.
5 Dhènu pamera era kajèlo aa'i-aa'i.
Tao pamera-mera ledhe aa'i-aa'i.
Tao pamola j'ara dhu koe-
kalèko,
tao pamilu j'ara dhu ako kab-
huku.
6 Sèna ka dhèu nèti suku aa'i-aa'i ra
bisa re'a, na, Ama Lamatua neo
pakaj'èu dhèu
nèti sasala-sasigo ra.'"✡
7 Dhèu ae mai nèti mia-mia,
manèngi ho Yohanis sarani si. Te
ngaa na jèke si, peka na, "Miu se
dhèu kapod'e-kabèli! Miu èci èèna
ka mege dhu dènge raco! Mage
miu pangee na miu bisa pakaj'èu
nèti hahuku Lamatua, sad'i dhoka
ele-ho'a di! Aad'o! Nèbhu heka
Lamatua huku dhèu aa'i-aa'i dhu
tare'a-re'a ele boe ho'a.✡
8 Mage miu pangee na, 'Ja'a ne
lèke boe huku, lula ja'a ana-èpu
baki Abraham.' Abhu ètu mia sèmi
èèna? J'aj'i ana-èpu Abraham bisa
boe tao miu j'aj'i dhèu mola-mèci.
Lamatua bisa tao hadhu se, sèna ka
j'aj'i ana-èpu Abraham. Ja'a peka
kèna! Pad'elo ètu d'ara mamuri
miu, dhu peka na, miu tèke eele le
sasala-sasigo miu, aa mai ho mad-
hutu Lamatua.✡
9 Miu hud'i tao ku j'ara be'a.
Ladhe aad'o, na, hahuku Lamatua
dhu bia, bèbhe mai lèke miu, nuka

✡ **2:52** 1 Samuel 2:26, Lii Hini 3:4 * **3:1-2** Dhèu paredha Roma pake dhèu Yahudi ca dhèu, ngara na *Yosefus*, sèna ka suri j'aj'aj'i Isra'el ètu d'ara taa ne'e. Nèngu suri kahèi lula-nèti dhèu dhu rèd'u paredha dènge a'ari ra. Nèti èèna ka, èdhi te'a, na, Herodes ne, ngara leo nèti *Herodes Antipas*. Ama na, nuka *Herodes Kapai* (Mateos 2:1-22, Lukas 1:5). *Pelipus* ètu ne'e, nuka a'a nèti Herodes Antipas. Ama Pelipus, nuka Herodes Kapai; ina na, ngara na Kleopatra nèti Yerusalem. Pelipus ne, leo dènge Salome, nuka ana Herodias. Ètu pasal tèlu ayat canguru ceo (3:19), abhu *Pelipus* dhu leo. Nèngu ne, ari nèti Herodes Antipas. Ama na, nuka Herodes Kapai èèna kahèi; te ngaa ina na, ngara na Mariamne. Pelipus ne, leo dènge Herodias. Ana ra, ana bhèni, ngara na Salome. Te ngaa a'a na, nuka Herodes Antipas, parame nare dhèu èmu nèngu. (Mateos 14:3, Markus 6:17, Lukas 3:19). ✡ **3:6** Yesaya 40:3-5 ✡ **3:7** Mateos 12:34, 23:33 ✡ **3:8** Yohanis 8:33

sèmi dhèu pake kataka ho patue aj'u nèti amo na. Nuka sèmi èèna ka! Aj'u dènge boe guna, ladhe hua-hela na nèti boe babe'a! De be'a risi patue ne, aa core eele asa d'ara ai la'e."✡
10 Hèia dhèu ae karèi Yohanis, "Ladhe sèmi èèna, ji'i se tasamia?"
11 Ka na dhaa, peka na, "Ladhe èu dènge kodho dua bèla, hia èci sa dhèu dhu dènge boe kodho. Aa ladhe èu dènge nganga'a, bagi hia dhèu dhu dènge boe nganga'a."
12 Hèia dhèu roro bea mai manèngi kahèi, sèna ka Yohanis sarani si. Ka ra karèi, peka na, "Ama mese! Ji'i se hud'i tao sèmi ngaa ku?"✡
13 Ka na dhaa, "Miu se d'èi ka-pod'e-kabèli. De nèti deo ne'e, miu hud'i sab'a ku dènge mola. Baku roro bea risi nèti atora paredha. Hud'i laa kabarai b'ae madhutu atora na."
14 Abhu kahèi sordad'u pèri-pèri ètu sèra. Ra karèi, na, "Ji'i se hud'i tao ku sèmi ngaa?"

Hèia Yohanis b'ala, peka na, "Baku parama doi-dhari dhèu mad-hutu dad'èi miu. Aa baku galaa leli dhèu. Ladhe sèmi mere gaji, miu hud'i manèngi makasi mi Lamatua, aa rasa d'ai le dènge gaji èèna."
15 Ropa ra tadèngi rare, dhèu se mulai pagagai aa paka'uu èci dènge èci, peka na, "Eeh! Tao-tao Yohanis ne, Kristus, dhu Lamatua peka karèi nèti uru ka, neo hia mai èèna!"
16 Te ngaa Yohanis b'ala si, peka na, "Nanene paie! Bèli-camèd'a, Dhèu èci mai dhu kapai risi nèti ja'a. Masi ka j'aj'i ana pua-paleha Na, ja'a ne bisa boe sa hèi.† Ja'a ne sarani miu dhoka pake èi di, te ngaa bèli-camèd'a Na tao risi eele nèti ja'a, te Na papènu d'ara miu dènge Roh Lamatua dhu Mola-Mèci. Aa Na pamèu d'ara miu nuka sèmi dhèu pake ai ho tunu maruru.
17 Na huku dhèu dhu ad'u-ue sasala, tao si cakaraa dhèu sab'a oka, dhu patiri are ho ngèlu tiu eele kètu na. Èle ku, heka soli are dhu mèu asa d'ara soka, aa kètu dènge kaj'alu are sèra, tunu pakèpu si. Nuka sèmi èèna kahèi, bèli-camèd'a Kristus huku dhèu dhu ad'u-ue sasala, dènge j'ara pèci si asa d'ara ai dhu heo robhe-robhe dhu madhe nèdhi boe."
18 Dènge j'ara ne'e Yohanis pasanèd'e dhèu nèti rupa-rupa madha j'ara, aa lole dènge ra Lii Lolo Be'a Lamatua.
19-20 Taa èèna, Yohanis padhai lii pahuni heka, j'ara-j'ara dhu Herodes ad'u-ue. Lii langu Herodes nuka sèmi ne'e ka: Herodes ne, guber-nur ètu propensi Galilea. Sasala na udhu sèmi kadhèna hèru hadhu sa. Sasala na èci ka, parame nare Herodias, dhèu èmu ari na, masi ka ari na mamuri era, dhu dhae pa'ia mèka. J'ara mamuri Herodes sèmi ne'e, ka Yohanis kai dènge madha na, toke Herodes nasa dènge ne. Nèti èèna ka, Herodes kèpe ne, hèia pamaso asa d'ara èmu bèdho.‡

Yohanis sarani Lamatua Yesus (Mateos 3:13-17, Markus 1:9-11)

21 Uru èèna, lod'o dhu ra kèpe mèka Yohanis ne, nèngu sarani dhèu ae le. Aa na sarani Yesus kahèi. Sarani èle, ka Yesus sabaj'a, kabèdhi laa, liru bhoka eele.
22 Hèia Roh Lamatua dhu Mola-Mèci puru mai sa Yesus. Roh ne rupa na sèmi koro j'aha sa. Hèia lii nèti dedha-liru peka na,

"Èu ne, Ana pasue Ja'a.
Èu ne, loe boe pakarej'e d'ara Ja'a."✡

✡ **3:9** Mateos 7:19 ✡ **3:12** Lukas 7:29 † **3:16** Sasuri lii Yunani dhu uru-uru sèra, peka na, 'Neo lècu dhari salapa Na hèi, ja'a nia boe.' Sasoa na, Yohanis ne dhèu haha seli, de masi ka j'aj'i dhèu pajuu nèti Lamatua Yesus, lèke boe sa hèi. ‡ **3:19-20** Baca catatan kaki ètu Lukas 3:1-2. Ladhe kahèi ètu Mateos 14:3-4, Markus 6:17-18. ✡ **3:22** Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:2, Lii Sod'a Koa-Kio 2:7, Yesaya 42:1, Mateos 3:17, Markus 1:11, Lukas 9:35

Bèi-baki Lamatua Yesus madhutu nèti bèi-baki Yusuf
(Mateos 1:1-17)

23 Lod'o Yesus mulai lole dènge dhèu j'ara mamuri Lamatua, umur Na pe d'ai tèlu nguru tèu sa. Dhèu tadhe Yesus ne, Ana nèti Yusuf. Bèi-baki Yusuf sèmi ne'e:
Yusuf, ama na, Eli.
24 Eli, ama na, Matat.
Matat, ama na, Lewi.
Lewi, ama na Melki.
Melki, ama na, Yanai.
Yanai, ama na, Yusuf.
25 Yusuf, ama na, Matatias.
Matatias, ama na, Amos.
Amos, ama na, Nahum.
Nahum, ama na, Hesli.
Hesli, ama na, Nagai.
26 Nagai, ama na, Maat.
Maat, ama na, Matatias.
Matatias, ama na, Semein.
Semein, ama na, Yosek.
Yosek, ama na, Yoda.
27 Yoda, ama na, Yohanan.
Yohanan, ama na, Resa.
Resa, ama na, Serubabel.
Serubabel, ama na, Sealtiel.
Sealtiel, ama na, Neri.
28 Neri, ama na, Melki.
Melki, ama na, Adi.
Adi, ama na, Kosam.
Kosam, ama na, Elmadam.
Elmadam, ama na, Er.
29 Er, ama na, Yosua.
Yosua, ama na, Elieser.
Elieser, ama na, Yorim.
Yorim, ama na, Matat.
Matat, ama na, Lewi.
30 Lewi, ama na, Simeon.
Simeon, ama na, Yahuda.
Yahuda, ama na, Yusuf.
Yusuf, ama na, Yonam.
Yonam, ama na, Elyakim.
31 Elyakim, ama na, Melea.
Melea, ama na, Mena.
Mena, ama na, Matata.
Matata, ama na, Natan.
Natan, ama na, Daud.
32 Daud, ama na, Isai.
Isai, ama na, Obet.
Obet, ama na, Boas.
Boas, ama na, Salmon.
Salmon, ama na, Nahason.
33 Nahason, ama na, Aminadab.
Aminadab, ama na, Admin.
Admin, ama na, Arni.
Arni, ama na, Hesron.
Hesron, ama na, Peres.
Peres, ama na, Yahuda.
34 Yahuda, ama na, Yakob.
Yakob, ama na, Isak.
Isak, ama na, Abraham.
Abraham, ama na, Tera.
Tera, ama na, Nahor.
35 Nahor, ama na, Seruk.
Seruk, ama na, Rehu.
Rehu, ama na, Pelek.
Pelek, ama na, Eber.
Eber, ama na, Sela.
36 Sela, ama na, Kenan.
Kenan, ama na, Arpaksad.
Arpaksad, ama na, Sem.
Sem, ama na, Noh.
Noh, ama na, Lamek.
37 Lamek, ama na, Metusalak.
Metusalak, ama na, Henok.
Henok, ama na, Yared.
Yared, ama na, Mahalalel.
Mahalalel, ama na, Kenan.
38 Kenan, ama na, Enos.
Enos, ama na, Set.
Set, ama na, Adam.
Adam ne'e ka, pa'ue-ai Ama Lamatua.

4

Dhèu aae nidhu sèku Lamatua Yesus
(Mateos 4:1-11, Markus 1:12-13)

1 Ropa Yohanis sarani nare Yesus, hèia Yesus la'e, tèke eele loko Yarden. Roh Ama Lamatua bera-bera dènge Ne, ka pakako Ne asa d'ara mamoo èci.
2 Ka Yesus pea ètu èèna toke èpa nguru lod'o. Ètu era ne'e, na'a-ninu boe ngaa-ngaa, ka Na manganga titu kèna. Aa dhèu aae nidhu mai sèku Ne.
3 Na peka dènge Yesus, aku nèngu na, “Ladhe Èu ne tare'a Ana Ama Lamatua, Èu dènge koasa. De tao hadhu se j'aj'i roti, ho mu'a si.”
4 Te ngaa Yesus b'ala ne, peka na, “Èu hari! Me'a boe, do? Dhu suri tèke le ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua, peka na,

‘Mamuri dhèu rai-haha, mesa
boe dhoka nèti nganga'a-
nganginu di!’ ”✡

5-6 Èle èèna ka, dhèu aae nidhu nèti hari Yesus asa era èci dhu dedha aae, hèia na paj'uj'u dènge Yesus a'èra dènge koasa paredha aa'i-aa'i ètu rai-haha ne. Hèia na pamako Yesus, na, “A'èra dènge koasa paredha aa'i-aa'i sèra, ètu d'ara kacui-aai ja'a. De ja'a dènge hak ho pangèd'u mi cee èèna ka, sad'i ja'a ko'o.

7 Aa'i-aa'i se, ja'a neo hia mi Èu.
Te ngaa sad'i Èu tao ku ca j'ara, heka
ja'a hia Èu kèna. Mud'a iiki-iiki! Èu
pahaha iisi mi ja'a! Dhoka èèna di.”

8 Te ngaa Yesus dhaa, peka na, “Abhu ètu mia j'ara na sèmi èèna? Te ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua, dhu suri, na,

‘Èu dhoka pahaha iisi mi Ama
Lamatua di.
Aa èu sogo-tagu dhoka mi
Nèngu di.’ ”✡

9 Èle ka, dhèu aae nidhu nèti hari Yesus asa kota Yerusalem. D'ai era ne'e, na paca'e Yesus asa era dhu dedha risi ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ka na peka, “Ladhe tare'a-re'a Èu ne Ana Ama Lamatua, na, ridhu asa haha nèi!

10 Te dhu suri ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua, peka na,

‘Pe Ama Lamatua pua ana pajuu Na
nèti sorga,
ho mai j'aga Èu.

11 Èèna na ra sibhe Èu,
sèna ka haga Èu goi lèke boe
hadhu sa hèi.’ ”✡

12 Te ngaa Yesus b'ala lii nidhu ne, “Èu baku karihu kahadhu dènge Ja'a ne. Lula dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua, na,

‘Baku sèku Ama Lamatua.’ ”✡

13 Dhèu aae nidhu ne tenge j'ara rupa-rupa ho sèku Yesus, te ngaa tao nare boe. Ka la'e tèke eele Yesus, na mate hari lod'o dhu be'a.

Lamatua Yesus la'e Galilea ho lole Lii Lolo Be'a Ama Lamatua (Mateos 4:12-17, Markus 1:14-15)

14 Èle èèna ka, Yesus lèpa hari asa propensi Galilea, te Roh Lamatua dhu Mola-Mèci hia Ne koasa. Nèbhu boe ka dhèu-dhèu ètu d'ara rai èèna, mulai tadhe kolongara Na.

15 Na aj'a-nori dhèu ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi ètu mia-mia. Ka dhèu koa-kio Ne, peka na, “Yesus ne dhu ele madha, nga!”

Dhèu ro'o boe sèmi rare Lamatua Yesus ètu Nasaret (Mateos 13:53-58, Markus 6:1-6)

16 Ca tèka, Yesus mai asa rae Na Nasaret. Lèke dènge lod'o manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi, dhu ra pangare na ‘sabat’, hèia la'e asa d'ara èmu sabaj'a sèmi dhu tema Na tao. Ka Na kèd'i titu ho neo baca nèti Sasuri Ama Lamatua.

17 Ka ra j'ole hia Ne sasuri nèti baki Yesaya. Hèia Na bhoke tenge ayat, ka Na baca, peka na,

18 “Koasa Roh Ama Lamatua abhu
ètu Ja'a.
Nèti èèna ka, Na paj'uj'u Ja'a,
ho peka-padhai Lii Lolo
Be'a Ama Lamatua mi
dhèu-dhèu dhu unu
aad'o.
Nèngu pua le Ja'a mai,
ho lole, na,
dhu ana bèdho, èèna na
patalala si;
dhu bèdhu, èèna na bisa
rèdhi hari;
dhu lèke ènyi nèti dhèu,
èèna na patabuli eele.

19 Te limuri ne d'ai le lod'o
Lamatua,
sèna ka pala mamuri mi
dhèu unu Na.”* ✡

20 Baca nare sasuri ne, ka Yesus lulu hari, hèia Na j'ole asa ama dhu nèd'u kasasi, ka Na madhèdi. Dhèu

✡ **4:4** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 8:3, Mateos 4:4 ✡ **4:8** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:13 ✡ **4:11** Lii Sod'a Koa-Kio 91:11-12 ✡ **4:12** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:16 * **4:19** Ayat dua ra ètu ne'e madhutu sasuri lii Yunani asli. Alkitab lii Idhonesia (TB) tao nomer 19 ètu era dhu lèke boe. ✡ **4:19** Yesaya 61:1-2

aa'i-aa'i ètu d'ara èmu sabaj'a èèna ladhe patae Ne.
21 Hèia Na peka dènge ra, “Dhu miu tadèngi nèti Sasuri Ama Lamatua deo na, ne'e ne, j'aj'i le!”
22 Ka dhèu sèra mulai padhai lii padedha Yesus, aku rèngu na, “Waa! Ngaa dhu Na padhai lii deo na, be'a titu kèna! Te ngaa Nèngu ne Ana Yusuf, si? Tasamia ka Na bisa sèmi ne'e ne?”
23 Hèia Yesus lole dènge si, “Tatu miu tadèngi le lii dhu peka na, ‘Wee, dote! Puri uuru ku ngi'u èu!’ Miu neo pake lii èèna, ho kabèli hari sa Ja'a, peka na, ‘Nga tao ka Èu tao boe tadha malaa èci hia ji'i ètu ne'e, sèmi dhu Èu tao le ètu kota Kapernaum nèi?’
24 Mamola na sèmi ne'e: dhèu ro'o boe sèmi rare dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua nèti d'ara rae unu na.✡
25-26 Tare conto nuka sèmi baki Elia, ca dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua. Ca tèka, èj'i mai boe tèlu tèu catenga. Taa èèna, abhu bhèni balu ae ètu Isra'el. Te ngaa Lamatua hia boe Elia ho soru-bara si ètu Isra'el sèra. Lamatua dhoka pua la'e asa ca dhèu bhèni balu ètu rae Sarfat, dhu dètu dènge kota Sidon. Masi ka bhèni ne dhèu Yahudi boe, te ngaa na parcaya koasa Ama Lamatua.✡
27 Tare hari conto leo nèti Elisa, dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua. Taa èèna, dhèu Yahudi ae dhu lèke èi papèd'a kusta ètu Isra'el. Te ngaa Lamatua pa'èle boe si nèti papèd'a ra. Ama Lamatua dhoka pua Elisa la'e puri-pa'èle dhèu kusta èci, ngara na Naaman, masi ka nèngu ne dhèu Siria, dhèu Yahudi boe. Te ngaa na parcaya koasa Ama Lamatua.”✡
28 Ropa ra tadèngi lii padhai lii Yesus ne, hèia aa'i-aa'i ra nasa titu kèna dènge Ne.
29 Ka ra kèd'i aa'i-aa'i, ra babège eele Ne nèti d'ara èmu sabaj'a èèna. Hèia ra nuni rèti Ne asa karasa rae, ho neo tule Ne nèti dedha tèbhi ètu èèna, asa haha la'e.
30 Te ngaa Na kako asa li'u la'e re talora aae rèngu, ka tèke eele si ètu era èèna.

Lamatua Yesus babège eele nidhu nèti dhèu èci
(Markus 1:21-28)

31 Èle èèna ka, Yesus puru la'e asa kota Kapernaum ètu sebhe dano Galilea. D'ai lod'o-lod'o sabaj'a, Na aj'a-nori dhèu ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i.
32 Dhèu sèra malaa ladhe ra nanene lii padhai Na, te ne'a mèu isi lii holo-nori sèra.✡
33 Ca tèka, ropa Yesus aj'a-nori ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i, abhu ca dhèu dhu nidhu tao, na pa'oo-parodha, peka na,
34 “Ee! Yesus, Dhèu Nasaret! Èu neo tao ngaa mi ji'i? Èu mai sèna ka palaho ji'i, do? Ji'i se tadhe Èu. Èu ne, Dhèu Mola, dhu uru èèna Ama Lamatua pajaji tèke ho hia mai.”
35 Te ngaa Yesus jèke ne, peka na, “Rèno laa! Hutu hèb'a èu na! Kalua ka nèti dhèu ne'e!” Cag'ag'a laa, nidhu ded'e kalabhe dhèu ne asa rai, ètu talora aae dhèu sèra. Ropa pabèbhe nare, hèia nidhu ne kalua tèke eele aa papèd'a boe isi dhèu ne hèi.
36 Dhèu aa'i-aa'i malaa-maloha, ka ra peka na, “Ira ii! Lii padhai Dhèu ne'e, dènge koasa kapai bia! Toke nidhu madhutu paredha Na kahèi, ka kalua nèti dhèu!”
37 Hèia lii lolo lula-nèti Yesus pale-lème rai èèna aa'i-aa'i.

Lamatua Yesus pa'èle papèd'a ina dhèu èmu Petrus, dènge papèd'a dhèu-dhèu leo
(Mateos 8:14-17, Markus 1:29-34)

38 Lod'o rèngu kalua nèti èmu sabaj'a, Yesus la'e asa èmu dhèu èci, ngara na Simon.† Lod'o èèna, teto na dhu pèd'a maringi-sagoro isi pana bia. Hèia ra manèngi Yesus,

✡ **4:24** Markus 6:4, Yohanis 4:44 ✡ **4:25-26** 1 Dhèu Aae sèra 17:1,8-16 ✡ **4:27** 2 Dhèu Aae sèra 5:1-14 ✡ **4:32** Mateos 7:28-29 † **4:38** Simon ne, ngara leo na, Petrus.

peka na, “Ama! Puri-pa'èle ku bhèni heka ne, laa!”
39 Ka Yesus la'e titu ètu sebhe koi, ka puri papèd'a bhèni heka ne. Cag'ag'a laa, èi papèd'a na ele dènge ka. Hèia na kèd'i la'e lalau nganga'a hia si ra'a-rinu.
40 Ètu d'ara lod'o nihia èèna kahèi, ropa lod'o oe cèna, dhèu lere rèti dhèu pèd'a ae-ae mai asa Yesus. Èi papèd'a ra rupa-rupa. Hèia Na bane ai mi dhèu pèd'a se'e, ka aa'i-aa'i ra èle nèti papèd'a-tarègu ra.
41 Nèti dhèu pèd'a se abhu kahèi dhu nidhu tao. Hèia Yesus paredha nidhu se, sèna ka kalua nèti dhèu sèra. Ra rai kalua dènge lii taraa, peka na, “Èu ne, Ana Ama Lamatua!” Te nidhu se re'a, na, Nèngu ne Kristus, dhu Ama Lamatua pajaji karèi nèti uru ka, ho hia mai. Nèti èèna ka, Yesus kai si sèna ka bisa boe ra padhai ca hèb'a sa, lula-nèti Nèngu.

Lamatua Yesus la'e lole Lii Lolo Be'a ètu èmu-èmu sabaj'a
(Markus 1:35-39)

42 Asa bèli d'ara oe mèu sa, Yesus kèd'i, ka la'e asa era dhu kaliu èci ètu li'u kota. Hèia dhèu tenge Ne asa mia-mia. Ropa paraga dènge Ne, ka ra pamako Ne, aku rèngu na, “Ama pea ka dènge ji'i laa! Lamu iia ka asa era leo!”
43 Te ngaa Na dhaa, aku Nèngu na, “Ja'a hud'i laku asa rae-rae leo, ho peka-padhai Lii Lolo Be'a nèti paredha Ama Lamatua. Te Ama Lamatua pua Ja'a mai ne, sèna ka pakako sasab'a èèna.”
44 Hèia Na kako nèti rae èci asa rae leo, ho aj'a-nori dhèu ètu d'ara èmu-èmu sabaj'a ètu propensi Yudea.

5

Rèngu pèku, ka abhu i'a ae-ae
(Mateos 4:18-22, Markus 1:16-20)

1 Ca tèka, Yesus aj'a dhèu ètu sebhe dano Galilea.* Dhèu ae mai sèna ka neo nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Rèngu mai toke ra kalibhu rare Yesus.
2 Padètu dènge era èèna, abhu dhèu dhu pamèu pèku ra ètu dedha nebhe. Ka Yesus nèdhi koha dua bua dhu panahu ètu era èèna.
3 Cue nèti koha se, unu Simon. Èle ka, Yesus ca'e asa dedha koha ne, ka Na manèngi sèna ka Simon tob'e asa era marèma ciki. Hèia Na madhèdi ho aj'a dhèu ae sèra.✡
4 Aj'a nare, hèia Na padhai lii dènge Simon, peka na, “Simon! Pad-edha hari ku asa d'ara marèma, ho core pèku la'a. Te èèna na miu abhu i'a ae.”
5 Ka Simon dhaa, peka na, “Te ngaa, Ama. Ji'i sab'a d'ai madhe d'ara camèd'a kateme kèna, te abhu boe ci'u sa hèi! Te ngaa lula Ama ku peka le sèmi èèna, ja'a madhutu! Ja'a papuru sèku.”✡
6 Hèia ra papuru pèku. Ropa ra neo ère paca'e hari, re'a boe na pèku ne dhu pènu dènge i'a, ka mulai mae.✡
7 Hèia Simon rodhe angalai na ètu koha leo sèra, ho mai bara rèngu ère pèku. Ka ra da'u i'a tao asa d'ara koha, toke koha dua bua se pènu dènge i'a, ka oe cène.
8-10 Angalai Simon se, nuka Yakobis dènge Yohanis, ana nèti Sabadeus, ètu era èèna kahèi. Rèngu se malaa, lula ra abhu i'a ae titu kèna. Ropa Simon Petrus ladhe nèdhi ngaa dhu j'aj'i ne, hèia na patitu dènge ka, kètu urutuu na ètu madha Yesus, hèia na peka, “Ja'a ne, ca dhèu dhu ue le sasala ae-ae. De be'a risi, Lamatua padètu ia ka dènge ja'a.”†

Te ngaa Yesus dhaa, peka na, “Simon! Pangee ia ka j'ara ne'e, te Ja'a neo pake miu se. Miu tema le tenge i'a. Te ngaa deo ne'e ne, Ja'a aj'a

* **5:1** Alkitab lii Yunani peka na, ‘ètu sebhe dano Genesaret.’ Ngara leo nèti dano Genesaret, nuka dano Galilea. ✡ **5:3** Mateos 13:1-2, Markus 3:9-10, 4:1 ✡ **5:5** Yohanis 21:3 ✡ **5:6** Yohanis 21:6
† **5:8-10** Simon, do Petrus, do Simon Petrus, ngara nèti ca dhèu di.

miu sèna ka tenge dhèu ho madhutu Ja'a."

11 Èle ka, rèngu nuni dènge ka koha ra asa dedha nebhe. Ka lasi tèke eele ka ngaa-ngaa ra aa'i-aa'i, lasi madhutu Yesus.

Lamatua Yesus puri-pa'èle ca dhèu dhu pèd'a kusta
(Mateos 8:1-4, Markus 1:40-45)

12 Ètu rae èci, Yesus paraga dènge ca dhèu dhu ngi'u na pènu dènge èi papèd'a kusta. Ropa dhèu ne nèdhi Yesus, ka la'e patitu kètu urutuu na, aa na pacud'u d'ai rai. Hèia na lii, aku nèngu na, "Ama! Sue ku ja'a laa! Te ja'a ke'a, na, Ama bisa puri-pa'èle papèd'a ja'a ne, sèna ka dhèu madenge ia ka dènge ja'a. Sad'i Ama mo'o."

13 Ka Yesus j'ole kacui-aai Na ho g'ag'e ne. Aa Na peka, "Ja'a ko'o! Èu èle dènge kèna!" Ropa Na padhai lii nare, èi papèd'a dhèu ne èle dènge.

14 Hèia Yesus pasanèd'e ne, peka na, "Baku bhèlu, ee! Èu èle le, te ngaa baku peka dènge dhèu èci sa! Èu hud'i madhutu uuru ku paredha baki Musa. De lamu asa ama agama, ho na parisa ngi'u èu, sèna ka ne'a èi papèd'a ne èle tare'a, do dhae. Èle èèna na, èu hia mèdha èci sèmi tadha makasi, sèna ka dhèu aa'i-aa'i re'a, èu ne èle tare'a le nèti papèd'a."✡

15 Masi ka Yesus kai, te ngaa lii lolo nèti koasa Na, pale-lème nèti dhèu èci asa èci d'ai mia-mia. Ka dhèu mai sèmi tao cèci sa, ho ra nanene Na aj'a-nori. Hèia Na puri-pa'èle dhèu ae nèti rupa-rupa èi papèd'a ra.

16 Te ngaa catèka-catèka, Yesus d'èi kahèi patalele iisi, ho la'e manèngi-mangaj'i asa era dhu kaliu.

Lamatua Yesus pa'èle dhèu karuku èci
(Mateos 9:1-8, Markus 2:1-12)

17 Ca lod'o, Yesus aj'a dhèu ètu d'ara èmu cue. Lod'o èèna, abhu kahèi dhèu nèti partei agama Parisi, dènge pèri-pèri mese agama, mai ho nanene lii padhai Na. Dhèu se mai nèti rae-rae ètu propensi Galilea, propensi Yudea, dènge kota Yerusalem. Ama Lamatua hia Yesus koasa, sèna ka pa'èle dhèu-dhèu pèd'a.

18-19 Lod'o èèna, dhèu pèri-pèri ded'e rèti dhèu karuku èci ètu dedha karad'a. Rèngu tenge-tenge j'ara, sèna ka Yesus puri-pa'èle ne. Te ngaa ètu d'ara èmu ne, dhèu sèmi tao cacèci sa, ka rèngu bisa boe pasuki asa d'ara. Nèti èèna ka, ra ded'e dhèu ne asa kolo èmu. Rare dedha, ka ra bèdi eele rèu èmu, sèna ka tao ro'a, ho dulu dhèu karuku ne dènge karad'a kateme asa haha la'e. Ra dulu dhèu ne'e asa talora aae dhèu ae-ae se, lèke mola-mola ètu madha Yesus.

20 Ropa nèdhi sèmi èèna, hèia Yesus ne'a, na, rèngu se parcaya, na, Nèngu bisa pa'èle angalai ra nèti karuku na. Ka Na lii dènge dhèu karuku ne, aku Nèngu na, "Ana, ee! Ja'a saku pamèu le sasala èu."

21 Ropa tadèngi Yesus padhai lii sèmi èèna, ka dhèu Parisi dènge mese agama sèra, pakarèi, na, "Eeh! Dhoka Ama Lamatua dhu dènge hak di, ho saku eele sasala-sasigo dhèu. Cee ka Nèngu ne, ka Na tao iisi Na nuka sèmi Ama Lamatua! Ne'e ne pa'ele iie kolongara Lamatua!"

22 Te ngaa Yesus dhu ne'a d'ai d'ara rèngu. Hèia Na peka, "Nga tao ka miu se ngee, na, Ja'a ne padhai lii pa'ele iie kolongara Lamatua?

23-24 Ja'a ne Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Aa Ja'a ne dènge hak kahèi, ho abho sasala-sasigo dhèu. Ladhe Ja'a lii dènge dhèu karuku ne, 'Ja'a abho le sasala èu,' miu mèdhi boe koasa Ja'a ètu rai-haha ne. Te ngaa ladhe Ja'a peka na, 'Kèd'i ka! Ded'e karad'a èu, ho lèpa ka.' Ladhe nèngu kèd'i dènge ka, na, miu heka mèdhi koasa Ja'a. Nèti èèna ka, Ja'a neo puri-pa'èle dhèu karuku ne, sèna ka miu me'a, na, Ja'a dènge hak ho abho sasala-sasigo dhèu."

✡ **5:14** Atora nèti Ama-ama Agama 14:1-32

Ka Na piku asa dhèu karuku ne, aa lii, peka na, “Titu ka! Ded'e karad'a èu, ho lèpa ka!”

25 Cag'ag'a laa, dhèu ne kèd'i titu ètu madha dhèu ae sèra, ka kèpe nare karad'a na. Hèia na lèpa ka dènge koa-kio kolongara Ama Lamatua.
26 Rèdhi sèmi èèna, ka dhèu aa'i-aa'i se malaa. Ka ra ded'e padedha-dedha kolongara Ama Lamatua, peka na, “Lamatua kapai risi eele! Deo ne'e ne, èdhi tèdhi le dènge musi madha èdhi unu ti, tadha malaa dhu kapai!”

Lamatua Yesus paroa Lewi ho madhutu Ne
(Mateos 9:9-13, Markus 2:13-17)

27 Nèbhu boe ka Yesus kalua nèti d'ara èmu, hèia ladhe nèdhi dhèu roro bea ca dhèu, dhu madhèdi ètu era roro doi bea. Ngara dhèu ne, Lewi.‡ Ka Yesus peka dènge ne, “Mai ka madhutu Ja'a!”
28 Ropa tadèngi lii paroa ne, hèia Lewi kèd'i dènge ka, tèke eele aa'i-aa'i sèra, la'e madhutu Yesus.

29 Èle ka, Lewi tao tatao kapai ètu èmu na, ka na nèru Yesus. Aa na nèru kahèi angalai na dhèu roro bea sèra, dènge tamu-tamu dhu leo ho lasi ra'a-rinu.
30 Te ngaa pèri-pèri dhèu nèti partei agama Parisi, dènge mese-mese agama, ka'uu-kamuki mi ana madhutu Yesus, aku rèngu na, “Tasamia ka miu mi'a-minu pa'èci dènge dhèu dhu laku boe, nuka dhèu roro bea, dènge dhèu karehe sèra? Dhèu be'a bisa boe pa'èci dènge dhèu sèmi sèra sa!”✡
31 Ka Yesus lii dènge rèngu, peka na, “Dhèu pèd'a parluu dote-matarii. Te ngaa dhu pèd'a boe, parluu boe.
32 Mamai Ja'a ne, ho lalau-lalo'o dhèu karehe sèra. Te ngaa Ja'a mai boe ho uri dhèu dhu ngee na, ngi'u ra mola le.”

Mese-mese agama pasisu dènge Lamatua Yesus lula j'ara-j'ara puasa
(Mateos 9:14-17, Markus 2:18-22)

33 Hèia dhèu nèti partei agama Parisi dènge mese-mese agama ka'ugu mi Yesus, peka na, “Sèmi ne'e, Ama! Ana madhutu Yohanis tuka sarani dhèu, rèngu tema puasa dènge sabaj'a. Ana-ana madhutu dhèu Parisi sèmi èèna kahèi. Te ngaa tasamia ka, ana madhutu Ama sèra, loe boe dènge ra'a-rinu? Rèngu se re'a boe puasa, do?”
34 Ka Na dhaa pake lii pakasame, aku Nèngu na, “Miu me'a le, ladhe dhèu tao pesta kab'i, dhèu-dhèu dhu ra nèru sèra, bisa boe puasa, te ngaa ra'a toke bècu. Ladhe mone dhu kab'i èèna, dènge rèngu era, tatu rèngu ra'a palere aa'i-aa'i ra.
35 Te ngaa ropa dhèu leo rai rèti mone dhu kab'i ne, hèia angalai na susa, heka ra puasa kèna.”

36 Hèia Yesus padhai lii pakasame èci hari, peka na, “Abhu mèka dhèu dhu rare bèla hiu ca'èta, ho kalape mi kodho dhui dhu mae. Te ladhe base kodho ne, bèla hiu dhu kalape la'a èèna karuku, na kodho ne asa mae aae.
37-38 Sèmi èèna kahèi, dhua dhu heka rèti nèti kapua, dhèu bhori boe asa sabha dhui. Te aad'o na, sabha madhore eele, aa dhua èèna soli soo-soo asa rai la'e. De dhua dhu hiu, hud'i bhori ku asa d'ara sabha hiu.§ [Sèmi èèna ka, Yesus aj'a si, peka na, lii aj'a Na dhu hiu bisa boe pab'ali dènge lii aj'a dhu dhui nèti dhèu Parisi.]
39 Dhèu dhu rinu rèdhi le èi anggor dhui, d'èi boe rinu dhu hiu. Te dhu re'a na, ‘Èi anggor dhu kee risi nuka èi anggor dhui!’ ”

6

Dhèu pakarèi Lamatua Yesus lula-nèti lod'o a'ae sasab'a
(Mateos 12:1-8, Markus 2:23-28)

‡ **5:27** Ngara leo Lewi nuka, Mateos. ✡ **5:30** Lukas 15:1-2 § **5:37-38** Madhutu lii Yunani uru sèra peka na, “èi anggor dhu hiu, baku soli asa d'ara tas ka'uri dhui, sèna ka baku mae ho bhori eele.”

1 Ca tèka, lèke dènge lod'o a'ae
sasab'a dhèu Yahudi, Yesus dènge
ana madhutu Na, kako re j'ara ètu
sebhe oka dhèu. Ka ana mad-
hutu Na puru are-gandum dhu ètu
madha rèngu sèra. Hèia ra sarod'e
d'ara kacui-aai, ka ra'a.✡
2 Ètu era èèna, abhu pèri-pèri
dhèu nèti partei agama Parisi dhu
kèpe pa'èra ad'a Yahudi ra. Ropa
ladhe rèdhi ana madhutu Yesus tao
sèmi èèna, ka ra kai Ne, peka na,
"Tasamia ka ana-ana Èu se sisu
atora agama èdhi? Rèngu sab'a lèke
dènge lod'o a'ae sasab'a! Ladhe ku
laa! Rèngu puru are-gandum nèi.
Baku tao sèmi èèna!"
3-4 Te ngaa Yesus b'ala, peka na,
"Tasamia, ee? Miu sanèd'e lii lolo
baki Daud? Daud dènge dhèu
madhutu na lula manganga ae, ka
maso lasi asa d'ara Paleo Manèngi-
Mangaj'i Ama Lamatua. Hèia ra'e
roti dhu ama agama hia le Lamatua.
Te ngaa roti se'e dhodhoka ama
agama di dhu bisa ra'e. Dhèu leo
bisa boe. Ka baki Daud si ra'e, te
ngaa ca dhèu sa peka boe, na, rèngu
sale. Miu se, sèmi baca mèdhi boe
Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua!✡
5 Pasa dhilu ho nanene paie-iie!
Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a.
Ja'a dènge hak ho pama'ète, na,
dhèu bisa sab'a ngaa, lèke dènge
lod'o a'ae sasab'a."

Dhèu dhu ai madhe cabèka (Mateos 12:9-14, Markus 3:1-6)

6 Ca tèka, lèke dènge lod'o a'ae
sasab'a dhu leo, Yesus la'e aj'a ètu
d'ara èmu manèngi-mangaj'i. Ètu
era èèna, abhu dhèu mone èci, dhu
ai madhe cabèka.
7 Ètu èèna, abhu kahèi pèri-pèri
mese agama, dènge dhèu nèti partei
agama Parisi, dhu tenge j'ara ho
pamanahu Yesus. Ra tatae, tao-
tao Na neo puri-pa'èle dhèu dhu
ai madhe cabèka ne, lèke dènge
lod'o a'ae sasab'a. Dènge j'ara ne'e,
rèngu bisa abhu j'ara ho galaa Ne
ètu madha dhèu ae.
8 Te ngaa Yesus ne'a ngangee
rèngu. Nèti èèna ka, Na paroa dhèu
dhu ai madhe cabèka ne, aku Nèngu
na, "Angalai! Mai ku. Titu ètu talora
aae ne!" Hèia la'e titu dènge ka ètu
talora èèna.
9 Ka Yesus karèi dhèu-dhèu ètu
sèra, peka na, "Ja'a karèi ku miu
laa. Madhutu atora agama èdhi,
ngaa dhu èdhi bisa tao ètu lod'o a'ae
sasab'a? Èdhi tao dhu be'a, do, tao
dhu karehe? Hia mamuri mi dhèu,
do, pa'ele iie mamuri na?"
10 Hèia Yesus ladhe palème rèngu
aa'i-aa'i ra, ka Na lii dènge dhèu dhu
ai madhe cabèka ne, peka na, "J'ole
ai èu mai!" Ka na soro ai na, hèia
èle dènge ka.
11 Ropa rèdhi sèmi èèna, ka dhèu
kapai se nasa titu kèna. Hèia ra
peka, na, "Èdhi tenge hari ku j'ara
leo, sèna ka pamanahu Ne!"

Lamatua Yesus hag'e nare ana madhutu Na canguru dua dhèu (Mateos 10:1-4, Markus 3:13-19)

12 Nèbhu boe ka, Yesus la'e sabaj'a
asa ledhe èci. Na sabaj'a ètu èèna
camèd'a kateme.
13 Asa bèli mad'ae, Yesus paroa
ana madhutu Na. Ka nèti rèngu aa'i-
aa'i ra, hag'e nare canguru dua dhèu
ho j'aj'i dhèu pajuu-paleha Na. Dhèu
dhu hag'e nare sèra, nuka:
14 Simon (dhu Yesus pangare ne,
'Petrus')
Anderias (ari Simon),
Yakobis,
Yohanis (ari Yakobis),
Pelipus,
Bertolomeos,
15 Mateos,
Tomas,
Yakobis (ana Alpius),
Simon (nèti partei politik
Selot),*
16 Yudas (ana Yakobis), aa
Yudas Iskariot (dhu èèna na
pahia Yesus).

✡ **6:1** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 23:25 ✡ **6:3-4** 1 Samuel 21:1-6, Atora nèti Ama-ama Agama 24:9 * **6:15** Partei Selot ne, dhu tenge j'ara, sèna ka Roma paredha heka ra. Ka ra pangare partei ne 'Patriot' kahèi.

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu pèd'a ae-ae
(Mateos 4:23-25)

17 Ropa puru mai nèti ledhe deo
na, Yesus dènge ana madhutu Na,
ae taha ètu era mera èci. Ètu
èèna, abhu dhèu ae dhu pakaboko.
Dhèu se mai nèti propensi Yudea,
nèti kota Yerusalem, aa nèti Tirus
dènge Sidon, nuka dua kota ètu
sebhe dhasi.
18 Rèngu mai ho nanene lii pad-
hai Yesus, aa abhu kahèi dhu neo
manèngi sèna ka Na puri-pa'èle
dhèu pèd'a. Ka Yesus pa'èle si. Na
pa'èle kahèi dhèu dhu nidhu tao,
dènge magèle eele nidhu nèti dhèu
sèra.
19 Dhèu ae dhu neo goi Ne. Te
ropa goi lèke Ne, dhèu se èle dènge
nèti papèd'a ra, lula abhu koasa dhu
kalua nèti Nèngu.

Dhèu dhu abhu a'oto, dènge dhèu dhu abhu mamadhe-mamopo
(Mateos 5:1-12)

20 Èle ka Yesus kabib'a asa ana
madhutu Na, hèia Na aj'a si, aku
Nèngu na,
"Dhèu unu aad'o sèra!
Miu abhu a'oto,
lula Ama Lamatua mesa Na,
j'aj'i Dhèu Aae miu dhu
be'a.
21 Dhèu dhu kabake manganga sèra!
Miu abhu a'oto,
lula Lamatua ka dhu hia
miu bècu-manèsa.
Dhèu dhu tangi dènge d'ara susa
sèra!
Miu abhu a'oto,
lula èèna na d'ara mi
karej'e.
22-23 Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-
re'a.
Ka dhèu dhu abhu susa lula mad-
hutu Ja'a,
miu abhu a'oto,
lula èèna na Lamatua b'ala
rui-j'aj'èra miu ètu sorga.
Masi ka dhèu tèka d'ara dènge
miu,
do pakarehe kolongara miu,
do j'èli marèu miu,
do bata eele miu, tao sèmi
dhèu bhelu sa,
miu abhu a'oto,
lula èèna na Lamatua bhèlu
boe miu ètu sorga.✡
De ladhe dhèu paj'èra miu sèmi
èèna, pakarej'e laa d'ara miu!
Aa karae laa dènge pasoa-pasoka!
Mage malaa kahèi, lula dhèu dhu
paj'èra miu limuri ne, bèi-baki ra
dhu uru èèna, paj'èra le dhèu rèti
lii padhai Lamatua sèra kahèi.
De ladhe miu paraga dènge j'aj'èra
sèmi sèra,
pakarej'e laa d'ara miu,
lula èèna na Lamatua b'ala
hia miu ae-ae ètu sorga!✡
24 Te ngaa dhèu kaja!
Miu abhu mamadhe-mamopo,
lula mamuri karej'e miu,
dhoka d'ai ne'e di.
25 Dhèu dhu bècu-manèsa!
Miu abhu mamadhe-mamopo,
lula hèru manganga madèu
dhu seli eele, mai salake
nare miu.
Dhèu dhu kea rae-rae sèra!
Miu abhu mamadhe-mamopo,
lula j'aj'èra mai, tao miu
tangi ngob'i-ngob'i.
26 Dhèu dhu d'èi dhèu koa-kad'iri!
Miu abhu mamadhe-mamopo,
lula uru sèra bèi-baki miu
d'èi pad'iri kahèi dhèu-
dhèu dhu rèti lii leko-
monya sèra!"

Miu hud'i sue ku musu mi
(Mateos 5:38-48, 7:12)

27 Hèia Yesus tuhu hari lii padhai
Na, "Pasa dhilu ho nanene paie-iie!
Èu hud'i sue ku musu èu, aa tao
pabe'a laa mi dhèu dhu tèka d'ara
dènge èu.
28 Sabaj'a ho manèngi Ama
Lamatua, sèna ka hia babe'a mi
dhèu dhu dhoo èu. Aa manèngi
sèna ka Lamatua hia mèngi-nale mi
dhèu dhu paj'èra èu rupa-rupa.
29 Ladhe dhèu tèb'e ripi èu
cabèka, soro hari ripi cabèka ho

✡ **6:22-23** 1 Petrus 4:14 ✡ **6:22-23** 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 36:16, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 7:52

na tèb'e. Ladhe dhèu parame rare kodho pana èu, na, hia hari laa kodho èu dhu leo.
30 Ladhe dhèu manèngi mèdha èu èci, hia laa. Aa ladhe dhèu ded'e rèti mèdha èu èci, soro tèke sène. Mage mu manèngi hari!
31 Èu hud'i tao ku dhèu leo, nuka sèmi èu neo dhèu tao mi ngi'u èu.✡
32 Èu d'èi pad'elo sasue mi dhèu èu mesa mu. Èèna be'a. Te ngaa kolokarisi na ngaa? Te dhèu bhelu sue dhèu rèngu kahèi.
33 Ladhe èu pabe'a dhoka dènge dhèu dhu be'a dènge èu di, kolokarisi ètu mia? Te dhèu bhelu sèra, re'a b'ala babe'a dhèu sèmi èèna kahèi.
34 Ladhe èu dhodhoka hia pija mi dhèu dhu bisa pula hari doi èu, kolokarisi na ngaa? Te dhèu bhelu kahèi re'a hia dhèu leo pija doi, sad'i bèlicamèd'a sèmi aa'i hari dhu kateme iisi.
35 Te ngaa dhu lèke ka, sèmi ne'e: sue la musu èu sèra! Aa tao la be'a mi rèngu. Ngaa dhu ra parluu, hia si pija. Baku pangee, na, ra pula hari do aad'o. Dènge j'ara ne, èèna na Ama Lamatua b'ala èu. Pe èu j'aj'i ana nèti Ama Lamatua dhu Dedha Risi Eele. Lula mamuri èu sama sèmi Ama mu, dhu d'èi ad'u-ue j'ara hua iia hia dhèu bhelu. Nèngu d'èi kahèi tao j'ara hua iia hia dhèu dhu re'a boe manèngi makasi.
36 De èu hud'i pad'elo ku kasia mi dhèu, nuka sèmi Ama mu ètu sorga dhu pad'elo kasia Na mi èu."

Baku kahèti leli dhèu (Mateos 7:1-5)

37 Ka Yesus tuhu hari lii aj'a Na, peka na, "Baku lee dhèu, sèna ka dhèu baku lee hari èu. Baku kahèti leli lii padhai dhèu, te aad'o na dhèu tao hari èu sèmi èèna kahèi. Pabhèlu eele sasala dhèu, sèna ka rèngu baku nui sasala èu.
38 Ladhe èu hia dhèu ngaa dhu ra parluu, pe èu abhu hari. Te bèli-camèd'a ra hia hari èu pènu ai. Èèna, nuka sèmi dhèu isi kab'ui asa d'ara balee a'uku, ka ra karèko ne, aa cèci ne, toke bua lale eele. Dhu èu abhu, sama èci èèna ka. Ladhe èu hia ciki, èu abhu hari ciki kahèi. Te ngaa ladhe èu hia ae, èu abhu hari ae-ae."
39 Yesus aj'a pake lii upama kahèi. Na lole, peka na, "Dhèu bèdhu bisa boe pad'elo j'ara hia dhèu bèdhu dhu leo. Te aad'o na, dua ra manahu asa d'ara ro'a lasi!✡
40 Ana sakola bisa boe mèu risi nèti mese na! Te ngaa ladhe na madhutu dènge be'a lii a'aj'a mese na, nèngu bisa j'aj'i sama sèmi mese na.✡
41 Èu pa'èki more sasala dhèu, masi ka ana iiki-iiki èèna ka. Te ngaa sasala èu dhu kapai, èu sèmi pame'a boe sa. Èèna, nuka sèmi èu mèdhi ahu ca katèd'a ètu musi madha dhèu. Masi ka agarii aae dhu pa'abhe nare musi madha èu, te ngaa èu oe sèmi pame'a boe sa!
42 Tasamia ka èu bani peka dènge angalai mu, na, 'Mai, ho ja'a tiu eele ahu nèti d'ara madha èu.' Te ngaa èu mesa mu bisa boe ladhe mèdhi ngaa-ngaa, te agarii dhu pa'abhe nare musi madha èu! Weeh! Èu ne, mema dhèu kapod'e-kabèli! Tao eele uru ku agarii nèti d'ara madha èu, heka èu ladhe mèdhi, ho tiu eele ahu ca katèd'a èèna, nèti d'ara madha angalai mu."

Babe'a-karehe dhèu te'a nèti tatao na (Mateos 7:16-20, 12:33-35)

43 Ka Yesus tabha lii pakasame èci hari, peka na, "Abhu ètu mia, aj'u be'a, ladhe d'ai lod'o hua, hua na karehe. Aa abhu boe ladhe aj'u karehe na hua, hua na be'a.
44 Dhèu bisa tadhe ladhe aj'u ca kapua, be'a do aad'o, mai nèti hua

✡ **6:31** Mateos 7:12 ✡ **6:39** Mateos 15:14 ✡ **6:40** Mateos 10:24-25, Yohanis 13:16, 15:20 † **6:44** Alkitab lii Yunani suri, peka na, dhèu puu nare boe σῦκον (*sukon*) nèti ἀκανθα (*akantha*). Rèngu abhu boe kahèi σταφυλή (*stafulei*) nèti βάτος (*batos*). Sasoa na, nèti ana aaj'u èci, èdhi abhu hua madhutu rupa na. ✡ **6:44** Mateos 12:33

na. Dhèu aa'i-aa'i re'a, peka na, ètu mia dhèu puu lolobhangi, do, hua anggor nèti aj'u padhudhu.† ✡
45 Sèmi èèna kahèi dènge dhèu dhu d'ara mola-mèci, ne'a tao j'ara-j'ara dhu be'a. Te ngaa dhèu dhu d'ara kaj'alu, tao j'ara-j'ara dhu bhelu-katub'a. Te nèti lii padhai na, èdhi bisa tadhe babe'a-karehe dhèu."✡

Dhèu mèu dènge dhèu goa dhu patitu èmu
(Mateos 7:24-27)

46 Hèia Yesus tuhu lii padhai Na, aku Nèngu na, "Miu se loe boe paroa Ja'a, na, 'Lamatua'. Te ngaa tasamia ka miu mo'o boe tao madhutu lii padhai Ja'a?
47 Dhèu dhu mai nanene lii padhai Ja'a, ho na tao madhutu, nèngu ne èci èèna ka
48 dènge dhèu dhu neo patitu èmu dhu èra. Na kèi ro'a fanderen toke abhu hadhu. Hèia na padhèdi fanderen, heka na patitu èmu kèna. Ladhe èi aae lala, èmu ne gaged'o boe sa hèi, lula era padhèdi na èra.
49 Te ngaa dhèu nanene dènge d'ara kajari, aa madhutu boe lii padhai Ja'a, nèngu ne èci èèna ka dènge dhèu dhu neo patitu èmu sad'i j'aj'i di. Na tao boe fanderen, te ngaa na patitu èmu na ètu dedha rai ètu sebhe loko. Hèia ropa èi aae lala, èmu na guri laho mae-mae!"

7

Lamatua Yesus puri-pa'èle ana sab'a ca dhèu nèti komedhaa sordad'u Roma
(Mateos 8:5-13)

1 Ropa aj'a nare, ka Yesus lèpa asa kota Kapernaum.
2 Ca dhèu komedhaa sordad'u Roma pea ètu ne'e. Abhu dhèu sab'a na èci dhu nèngu parcaya. Dhèu sab'a ne dhu pèd'a oe madhe.
3 Lod'o èèna, komedhaa tadèngi le tatao Yesus, hèia na pua dhèu heka Yahudi pèri-pèri lasi manèngi Yesus mai puri dhèu sab'a ne.
4 D'ai nèi, ra pamako Yesus, sèna ka Na la'e palere dènge rèngu. Ra manèngi, peka na, "Dhèu Roma ne, dhèu be'a! Ama hud'i tolong ne.
5 Te nèngu ka patitu èmu sabaj'a cue hia ji'i, lula na sue èdhi dhèu Yahudi."
6 Ka Yesus madhutu dènge si.

Rèngu dhae rare mèka èmu, te ngaa komedhaa ne pua le angalai na la'e peka dènge Yesus, na, "Ama roca ia ka mai asa d'ara èmu ja'a, te ja'a nia boe sèmi Ama asa d'ara èmu ja'a.
7-8 Aa ja'a nia boe kahèi ara dhiu asa katanga madha Ama. Ja'a ke'a Ama dènge koasa. De sad'i Ama padhai lii nèti èèna, tatu dhèu sab'a ja'a ne èle dènge nèti papèd'a na. Ja'a ke'a j'ara ne'e ne, lula ja'a dènge dhèu paredha dedha kahèi, dhu dènge koasa ho paredha ja'a. Aa ja'a dènge koasa kahèi ho paredha sordad'u ja'a. Ladhe ja'a hia paredha mi sordad'u ja'a, peka na, 'Lamu sa nèi!' tatu la'e dènge. Aa ladhe ja'a peka, na, 'Mai sa ne'e' tatu na mai. Aa ladhe ja'a pua dhèu sab'a ja'a, 'Sab'a ne'e' tatu na sab'a madhutu kahèi. De sad'i Ama padhai lii di, dhèu sab'a ja'a ne, èle dènge."
9 Ropa tadèngi sèmi èèna, Yesus malaa. Ka Na kabib'a sa dhèu ae dhu madhutu Na sèra, hèia Na peka, "Nia kahèi nga! Nèbhu nare sange ne'e, Ja'a paraga kèdhi mèka dènge dhèu Yahudi dhu lèka èra sama sèmi dhèu Roma ne!"
10 De Yesus d'ai dhoka era èèna di. Hèia angalai komedhaa se lèpa. Ropa d'ai èmu komedhaa, ladhe na, dhèu sab'a ne èle le nèti papèd'a na.

Lamatua Yesus pamamuri hari ana nèti ca dhèu bhèni balu

11 Asa bèli èèna, Yesus dènge ana madhutu Na, pakèd'i lasi asa rae èci, ngara na Nain. Dhèu ae kako palere dènge Ne.
12 Ropa rèngu oe dètu dènge hèb'a tedhe maso asa rae ne, ra

✡ **6:45** Mateos 12:34

paraga dènge dhèu ca nau lasi padhane dhèu madhe. Dhèu madhe ne, ana mone mesa nèti ca dhèu bhèni balu.
13 Ropa Yesus nèdhi bhèni balu ne, ka d'ara Na roe. Hèia Na lii dènge bhèni ne, aku Nèngu na, “Ina! Tangi ia ka!”
14 Hèia Yesus la'e padètu-dètu, ka Na g'ag'e karad'a dhèu madhe ne. Ka dhèu dhu pasae karad'a ne titu taha. Hèia Yesus lii dènge dhèu madhe, aku Nèngu na, “Ana! Kèd'i ka!”
15 Ka ana ne mamuri hari, hèia na kèd'i madhèdi. Èle èèna ka, na padhai lii dènge dhèu ae dhu titu reo rare ne. Aa Yesus peka dènge bhèni balu ne, aku Nèngu na, “Ina! Ana mu ka ne'e.”
16 Dhèu aa'i-aa'i ètu sèra madha'u titu kèna! Ka ra koa-kio Ama Lamatua, peka na, “Ama Lamatua pua le ca dhèu Na dhu kapai risi, dhu nèti lii padhai Na hia èdhi!” Abhu hari dhu leo, peka na, “Ama Lamatua mai le ètu talora aae èdhi, ho pad'elo d'ara hua iia Na!”
17 Hèia lii lolo ne, ra palolo d'ai mia-mia ètu propensi Yudea dènge era leo kahèi.

Yohanis tuka sarani, pua dhèu dua lasi paraga dènge Lamatua Yesus
(Mateos 11:2-19)

18-20 Ana madhutu Yohanis tadèngi aa'i le ngaa-ngaa dhu Yesus ad'u-ue. Ka lasi lole dènge Yohanis ètu d'ara bèdho. Hèia na pua dhèu dua lasi, ho karèi Ne, peka na, “Ama ne tare'a-re'a Kristus dhu ji'i mate tae-tae, do? Do, ji'i mate hari ku dhèu leo?”

Èle ka ra paraga dènge Yesus, ka ra karèi sèmi èèna ka.

21 Lod'o ana madhutu Yohanis se ètu èèna, Yesus puri-pa'èle dhèu ae nèti papèd'a ra. Na bata eele nidhu nèti dhèu. Aa Na pa'èle dhèu bèdhu, ka rèdhi hari.

22 Ka Yesus peka dènge ra, “Lèpa ka ho mi peka dènge a'a Ku Yohanis, aa'i-aa'i dhu miu tadèngi dènge mèdhi unu mi, sèmi dhu dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Yesaya, suri tèke,

‘Dhèu bèdhu rèdhi hari.
Dhèu karuku, kèd'i ho kako hari.
Dhèu pèd'a kusta, isi ra milu hari.
Dhèu katele-katipa, tadèngi hari.
Dhèu madhe, mamuri hari.
Dhèu dhu dènge boe unu, nanene Lii Lolo Be'a.’✡

23 Lami ho peka kahèi dènge a'a Ku Yohanis, na, ‘Dhèu dhu makae boe sèmi rare Ja'a, rèngu abhu a'oto.’ ”
24 Ropa ana madhutu Yohanis se lèpa, hèia Yesus peka dènge dhèu ae sèra lula-nèti Yohanis, na, “Lod'o miu lami tenge Yohanis ètu d'ara pad'a sod'a èèna, miu pangee, na, paraga dènge dhèu dhu lalole na sèmi ngaa? Tatu miu lami boe ho paraga dènge dhèu dhu roe aai-roe èèla, nuka sèmi kalai èèu dhu bhabheu madhutu lai ngèlu di!
25 Tatu lami boe ho ladhe dhèu dhu pake mèdha-papake dhu kab'ua aae, te dhèu sèmi èèna, era pea na dhodhoka ètu d'ara èmu dhèu aae di!
26 De miu lami tenge dhèu cee ètu nèi? Miu pangee na lami tenge dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, do? Tare'a! Te nèngu risi nèti ca dhèu nèti padhai lii Lamatua.
27 Te ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci dhu suri tèke le, na,
‘Nanene! Ja'a pua dhèu Ja'a,
sèna ka bhoke j'ara hia Èu.’✡

28 Ètu rai-haha ne, abhu boe ca dhèu sa dhu kapai risi nèti Yohanis. Te ngaa dhèu dhu ana iiki-iiki ètu talora aae dhèu unu Ama Lamatua, kapai risi nèti Yohanis.”
29 Dhèu dhu tadèngi lii padhai Yesus, rèngu re'a le, peka na, j'ara Lamatua èèna, j'ara mamuri dhu

✡ **7:22** Yesaya 35:5-6, 61:1 ✡ **7:27** Meliaki 3:1

lèke. Sèmi èèna kahèi dènge dhèu roro bea sèra. Lula rèngu uru èèna abhu sarani aa nanene kahèi lii aj'a-nori nèti Yohanis.
30 Te ngaa dhèu nèti partei agama Parisi dènge dhèu d'èlu-mèu atora agama Yahudi sèra, ro'o boe mad-hutu dad'èi Ama Lamatua. Nèti èèna ka, ra manèngi boe Yohanis sarani si.✡
31 Hèia Yesus karèi dhèu se'e, aku Nèngu na, “Ja'a pakasame dhèu-dhèu taa limuri se'e dènge ngaa? Dhèu sèmi ngaa ka see?
32 Rèngu se, èci èèna ka dènge ana-ana dhu madhèdi ètu d'ara pasa. Ra re'a dhoka pa'oo-parodha dènge ka'uu-kamuki, peka na,

‘Ji'i aa'i-aa'i mi tiu sakino,
te ngaa miu roge boe dènge karej'e.
Aa ji'i sod'a lii beke dhèu madhe,
te ngaa miu tangi boe.’

33 Te, Yohanis tuka sarani ninu boe èi anggor, aa na d'èi puasa, miu ka'uu-kamuki, peka na, ‘Nèngu ne nidhu tao!’
34 Te ngaa limuri ne, Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, tema kinu èi anggor dènge ku'a roti. Ka miu ka'uu-kamuki, peka na, ‘Dhèu ne, dhèu gagoo-gagehu! Aa tema mahu! Pa'angalai dènge dhèu roro bea! Aa partei èci dènge dhèu dhu laku-laku boe! Dhu ne'a heka ngi'u na!’
35 Te ngaa mi patadhe lii Ja'a ne! Dhèu dhu re'a mèu, tatu rèngu madhutu dad'èi Ama Lamatua.”

Lamatua Yesus na'a-ninu ètu èmu Simon

36 Ètu d'ara kota ne, abhu dhèu Parisi ca dhèu, ngara na Simon. Ca lod'o, na nèru Yesus si mai ra'a asa èmu nèngu. Hèia Yesus si lasi madhèdi, ka neo ra'a.
37 Lod'o èèna, bhèni kajeo ca dhèu tadèngi kahèi, na, Yesus si neo ra'a-rinu ètu èèna. Ka na maso la'e, nèd'u dènge èi hèu mèngi ca boto dhu kab'ua aae.
38 Na mai padètu dènge Yesus re kabodho Na. Hèia na patitu kètu urutuu na ètu haga Yesus. Na tangi d'ara pèd'a dènge roma iisi, toke èi madha na hae lèke haga Yesus. Ka na seka haga Yesus pake rèu kètu na, aa na loe boe uu haga Yesus kahèi. Èle ka, na pasuti èi hèu mèngi èèna mi haga Yesus.✡
39 Simon ne'a mèu j'ara mamuri bhèni ne. Nèti èèna ka, na pajiko ètu d'ara na, “Ne'e j'aj'i mi tadha, na, Yesus ne, dhèu dhu nèti boe lii padhai Ama Lamatua! Ladhe tare'a-re'a Ama Lamatua ka dhu pua Ne mai, tatu Nèngu ne'a, na, bhèni dhu g'ag'e Nèngu ne, bhèni kajeo. Dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua, sèmi boe Nèngu ne, lula dhèu mola-mèci bisa boe padètu dènge dhèu kaj'alu!”
40 Te ngaa Yesus ne'a ngaa dhu Simon ngee. Ka Na peka, aku Nèngu na, “Simon! Sèmi ne'e. Ja'a neo peka dènge èu ca j'ara.”
Hèia Simon dhaa, aku nèngu na, “Ama Mese, peka laa.”
41 Ka Yesus core lii, peka na, “Abhu ca dhèu dhu tema hia dhèu pija doi na. Uru èèna, na hia nèdhi dhèu dua pija doi na. Dhèu èci, abhu lèmi ngasu doi iia, aa ca dhèu hari lèmi nguru di.
42 Te ngaa d'ai lod'o pula doi se'e, dua ra bisa boe b'ae rare. Ka dhèu dhu hia pija, rasa kasia mi rèngu dua ra. Nèti èèna ka, na peka mi dua ra, sèna ka b'ae ia ka kèlu ra sèra. De madhutu èu, nèti dhèu dua se, cee ka dhu sue risi dhèu tema hia dhèu pija doi ne?”
43 Ètu d'ara ciki oo'e na kahèi, Simon dhaa, peka na, “Tatu dhèu dhu kèlu na ae risi!”
Ka Yesus dhaa, na, “Mema tare'a!”
44 Ka Yesus ladhe bhèni ne, hèia Na peka dènge Simon, aku Nèngu na, “Èu ladhe sèku bhèni ne. Deo na Ja'a maso asa d'ara èmu èu, èu tèke boe èi sèna ka rase haga Ja'a, madhutu ad'a èdhi. Te ngaa bhèni

✡ **7:30** Mateos 21:32, Lukas 3:12 ✡ **7:38** Mateos 26:7, Markus 14:3, Yohanis 12:3

ne pabasa haga Ja'a dènge èi madha na, ka na seka pake rèu kètu na.
45 Aa ropa èu soru Ja'a maso asa d'ara èmu èu, èu uu boe Ja'a, madhutu ad'a èdhi. Te ngaa karèi nèti Ja'a ètu d'ara èmu èu, bhèni ne loe boe uu haga Ja'a.
46 Èu bhèlu eele ad'a dhu palona èi hèu mèngi mi kètu tamu, ropa Ja'a mai deo na. Te ngaa bhèni ne bhori le èi hèu mèngi dhu kab'ua titu kèna mi haga Ja'a.
47 Èu nanene paie! Sasala bhèni ne, mema ae. Te ngaa Lamatua saku eele aa'i le, lula na pad'elo le sasue na dènge manèngi makasi ae-ae mi Ja'a. Te ngaa bagi dhèu dhu rasa na tao boe sasala ae, nèngu ngee na parluu boe abhu abho ae kahèi. Nèti èèna ka, nèngu ne'a boe sue aa ne'a boe manèngi makasi mi Lamatua."
48 Hèia Yesus lii dènge bhèni ne, peka na, "Ja'a saku eele le sasala èu aa'i-aa'i ra!"
49 Dhèu aa'i-aa'i dhu madhèdi ra'a palere-lere, paka'uu, aku rèngu na, "Huuh! Na ngee na, Nèngu ne cee?! Na bani titu kèna saku eele sasala-sasigo dhèu! J'ara ne'e ne dhodhoka Ama Lamatua mesa Na, dhu dènge hak ho saku eele sasala dhèu!"
50 Te ngaa Yesus peka dènge bhèni ne, aku Nèngu na, "Lula èu lèka le Ja'a, nèti èèna ka Lamatua hia le èu mamuri. Lèpa ka dènge mera-milu!"

8

Dhèu bhèni-dhèu bhèni dhu madhutu Lamatua Yesus

1 Nèbhu boe ka Yesus dènge ana madhutu Na, dhèu canguru dua sèra, kako palème kota-kota dènge rae-rae ètu sèra. La'e lolo dènge dhèu dad'èi Ama Lamatua. Èèna ka dhu j'aj'i lii lolo be'a hia rèngu aa'i-aa'i ra.
2 Ètu d'ara kaboko rèngu, abhu kahèi pèri-pèri dhèu bhèni dhu madhutu. Bhèni se dhu uru èèna abhu rupa-rupa papèd'a, aa cahag'e dhu nidhu tao. Te ngaa Yesus ka dhu puri-pa'èle aa'i si. Nuka sèmi Maria nèti rae Magdala, dhu uru èèna, Yesus bata eele pidhu nidhu nèti nèngu.
3 Abhu kahèi Susana, dènge mama Yohana. Yohana ne, dhèu èmu Kusa. Kusa ne, kapala urusan nèti èmu dhèu aae Herodes. Aa abhu ae kahèi bhèni leo dhu lasi palere-lere dènge Yesus si. Bhèni se pake doi-dhari rèngu mesa ra ho ogo Yesus si ètu j'ara.✡

Lii pakasame lula-nèti dhèu ceb'e hini ètu rupa-rupa rai
(Mateos 13:1-9, Markus 4:1-9)

4 Ca tèka, dhèu mai nèti rae-rae ho tenge Yesus. Ropa dhèu ae se pakaboko, hèia Na lolo dènge ra pake lii pakasame èci, aku Nèngu na,
5 "Abhu ca dhèu sab'a oka-tedhe, dhu la'e ceb'e hini asa d'ara oka na. Hini se cahag'e lèke ètu j'ara. Ropa dhèu kako re èèna, j'èli lèke hini se. Aa manu-bhui mai ka tutu ra'e aa'i.
6 Hini cahag'e, lèke ètu dedha rai dhu pènu dènge hadhu. Hini se muri, te ngaa nèbhu boe hèia kamale dhae-dhae, lula èi kura.
7 Hini cahag'e hari lèke ètu era aj'u padhudhu. Te ngaa ropa hini muri, aj'u padhudhu hèlu pamadhe aa'i si.
8 Aa hini dhu leo lèke ètu dedha rai hèu mèngi. Hini se muri dènge sega, toke kapai ka hua. Hua ae titu kèna, d'ai cangasu hari."
Lolo èle ka, Yesus pa'èle lii pakasame ne, dènge lii dhu mèdhu, aku Nèngu na, "Miu dhu pasa dhilu, na, ngee paie-iie!"

Lamatua Yesus peka na, nga tao ka Nèngu d'èi pake lii pakasame
(Mateos 13:10-17, Markus 4:10-12)

9 Èle èèna ka, ana madhutu Yesus karèi sasoa nèti lii pakasame deo na.
10 Na dhaa, peka na, "Sèmi ne'e! Lula miu se d'èi madhutu dad'èi Ama Lamatua dènge d'ara kateme,

✡ **8:3** Mateos 27:55-56, Markus 15:40-41, Lukas 23:49

nèti èèna ka Ja'a peka paled'a, ho miu me'a tasamia Lamatua neo paredha dhèu unu Na. Te ngaa dhèu leo ro'o boe pare'a dènge dad'èi Lamatua. Nèti èèna ka, Ja'a aj'a-nori si pake lii pakasame di. Te dhèu nèti lii padhai Lamatua dhu suri tèke le, peka na,
‘Rèngu se rèdhi le,
te ngaa ro'o boe re'a.
Rèngu tadèngi le,
te ngaa ro'o boe sèmi.’”✡

Lamatua Yesus peka sasoa nèti hini deo sa
(Mateos 13:18-23, Markus 4:13-20)

11 Hèia Yesus peka sasoa nèti lii pakasame ne, aku Nèngu na, “Hini se, nuka Lii Holo-Nori Ama Lamatua.
12 Hini dhu lèke ètu j'ara, nuka dhèu dhu nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua, te ngaa dhèu aae nidhu mai parame nare nèti d'ara rèngu. Dènge j'ara ne'e, rèngu parcaya boe Lamatua, aa abhu boe mamuri.
13 Hini dhu lèke dedha hadhu, nuka dhèu dhu nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua dènge d'ara karej'e. Te ngaa amo na marèma boe. Rèngu parcaya, te ngaa ropa paraga dènge j'aj'èra, rèngu man-ahu.
14 Hini dhu lèke era aj'u pad-hudhu, nuka dhèu dhu tadèngi, ka ra sèmi rare Lii Lolo Be'a. Te ngaa nare nèbhu boe, ka rèngu bhèlu eele Lii Lolo Be'a, lula rèngu bhute dènge laladhe sasab'a-la'a rèngu, mèdha-panyau rèngu, aa dènge neo mamuri karej'e di. Nèti èèna ka, parcaya rèngu dènge boe kab'ua ngaa-ngaa.
15 Te ngaa hini dhu lèke ètu dedha rai hèu mèngi, nuka dhèu dhu mamuri mola dènge d'ara hua iia. Ropa rèngu tadèngi Lii Lolo Be'a Ama Lamatua, rèngu sèle asa d'ara rèngu. Dènge j'ara ne, rèngu parcaya taa-taa, aa ad'u-ue j'ara dhu be'a.”

Lii upama nèti saguru labhu pake èru rai
(Markus 4:21-25)

16 Ka Yesus peka hari, na, “Abhu ètu mia, dhèu paheo rare labhu iiki, ho èèna na saguru dènge èru rai. Aa abhu ètu mia, dhèu tao labhu ètu ro'a koi. Te ladhe tao sèmi èèna, dhèu bisa boe rèdhi heo na. Labhu dhu guna, nuka padhèdi ètu era dedha, sèna ka heo na bisa pasaraa dhèu dhu maso mai.✡
17 Èci èèna kahèi dènge aa'i-aa'i dhu pahuni limuri ne, bèli-camèd'a pasabhoka. Aa madha j'ara-madha j'ara dhu dhèu re'a boe limuri ne, èèna na dhèu bisa re'a mèu.✡
18 De miu hud'i pangee paie-iie ku j'ara se'e. Dhèu dhu neo tenge tare'a-re'a dad'èi Lamatua, nèngu asa d'èlu-mèu. Te ngaa rèngu dhu pusi pahae boe dad'èi Lamatua, rèngu asa goa.”✡

Cee ka dhu tare'a-re'a a'ari Lamatua Yesus?
(Mateos 12:46-50, Markus 3:31-35)

19 Ca tèka, Yesus bhute dènge dhèu ae. Hèia ina dènge ari Na mai neo paraga dènge Ne. Te ngaa ra bisa boe lasi padètu, lula dhèu se, ae titu kèna.
20 Ka abhu dhèu la'e peka dènge Yesus, na, “Ama! Ina dènge ari Ama, ètu li'u sèi. Ra neo paraga dènge Ama.”
21 Ka Na dhaa, peka na, “Oo! Te ngaa sèmi ne'e. Ina dènge a'ari Ja'a, nuka rèngu dhu tare'a-re'a d'èi nanene Lii Lolo Be'a Ama Lamatua, aa tao madhutu.”

Lamatua Yesus pamau ngèlu aae
(Mateos 8:23-27, Markus 4:35-41)

22 Ca lod'o, Yesus gale dhèu pajuu-paleha Na, aku Nèngu na, “Mai lati ka asa cabèka dano.” Ka ra ca'e koha cue, hèia pakèd'i lasi.
23 Ropa rèngu ètu talora dano, Yesus bhèj'i. Nèbhu boe cag'ag'a laa, ngèlu aae mai. Naha tèb'e koha, hèia èi maso sa d'ara, ka oe molo.

✡ **8:10** Yesaya 6:9-10 ✡ **8:16** Mateos 5:15, Lukas 11:33 ✡ **8:17** Mateos 10:26, Lukas 12:2 ✡ **8:18** Mateos 25:29, Markus 4:25, Lukas 19:26

24 Ropa rèdhi sèmi èèna, hèia
ana madhutu se parèi Ne, peka na,
“Ama! Ama! Kèd'i ho tolong ku laa!
Te èdhi madhe aa'i kèna!”
Ka Yesus kèd'i. Hèia Na kai ngèlu
dènge naha, peka na, “Mau ka!”
Kaca'a laa, ngèlu dènge naha mau
dènge ka.
25 Hèia Na pasanèd'e ana-ana
madhutu Na, aku Nèngu na, “Nga
tao ka miu parcaya mèka Ja'a?”
Rèngu madha'u dènge malaa, ka
ra pakarèi èci dènge èci, aku rèngu
na, “Cee ka Yesus ne? Tasamia ka
Nèngu bisa paredha ngèlu dènge
naha, ka ra madhutu dad'èi Na?”

Lamatua Yesus babège eele nidhu nèti dhèu huj'u
(Mateos 8:28-34, Markus 5:1-20)

26 Nèbhu boe rèngu d'ai rai
Garasa, ètu sebhe dano Galilea.*
27-29 Ètu era ne'e, dhèu èci dhu
nèbhu ae le, nidhu ae pahuj'u ne.
Dhèu ne dènge boe èmu, ka na
pea ètu era ro'a dhèu madhe. Bèli-
bèli èèna kako la'e-mai, dhu pake
boe mèdha-papake. Te nidhu sèra
loe boe paredha ne. Dhèu dhu
èki le pèri-pèri hari dènge rate aa
pakanau ne dènge kanau bèsi, te
ngaa na lèku èta si. Ka nidhu se
laka-seti ne ho la'e asa era dhu kaliu.
Ropa Yesus si puru nèti dedha
koha, ka dhèu huj'u ne mai asa
Yesus. Hèia na pa'oo-parodha. Ka
na pabèbhe iisi, aa na patitu kètu
urutuu ètu haga Yesus. Hèia Yesus
paredha nidhu sèra, aku Nèngu na,
“Ee, nidhu! Rai eele nèti dhèu ne'e!”
Hèia dhèu huj'u ne pa'oo, peka na,
“Baku gagu ja'a! Te ja'a ke'a Èu ne
Yesus, Ana nèti Ama Lamatua dhu
Dedha Risi Eele! Èu baku paj'èra
ja'a!”
30 Ka Yesus karèi ne, “Ngara èu
cee?”
Hèia nidhu se dhaa, aku rèngu na,
“*Legion*, te ji'i se ae, sèmi sordad'u
riho-riho.” Na lii sèmi èèna, lula
nidhu se ae-ae dhu maso ètu d'ara
ngi'u dhèu èèna.
31 Nidhu se loe boe pamako Yesus,
sèna ka baku pua rèngu lasi asa
d'ara Ro'a J'aj'èra, nuka era taha
koasa bhabhelu-katub'a.
32 Te ngaa dhu padètu ètu èèna,
hahi canau kateme dhu nyuu rai ètu
sebhe ledhe. Ka nidhu se manèngi
Yesus, peka na, “Pua la ji'i maso
asa d'ara hahi sèi!” Hèia Yesus d'èi
kahèi.
33 Ka nidhu se kalua ka nèti d'ara
dhèu mone ne, lasi maso asa hahi.
Hahi se aa'i-aa'i ra huj'u, ka ra rai
paj'ala puru nèti sebhe ledhe ne,
hèia caroco asa d'ara dano. Aa cène,
ka madhe aa'i-aa'i ra.
34 Ropa rèdhi sèmi èèna, dhèu
madhenge hahi se, rai lasi palème
rae-rae ètu sèra, lolo aa'i-aa'i ngaa
dhu j'aj'i.
35 Ropa dhèu ètu rae se tadèngi
lii lolo se, ka lasi ae-ae sèna ka neo
rèdhi unu ra tatao dhu j'aj'i le. D'ai
era èèna, rèngu ladhe, na, dhèu dhu
nidhu tao èèna, madhèdi mau-mau
padètu ètu haga Yesus. Nèngu pake
le mèdha-papake, aa na huj'u heka.
Ladhe rèdhi sèmi ne'e, ka aa'i-aa'i
ra j'aj'i madha'u.
36 Hèia dhèu-dhèu dhu ladhe
rèdhi ngaa dhu j'aj'i ne, ra palolo
dènge dhèu-dhèu dhu heka mai
sèra, tasamia ka dhèu huj'u ne èle
nèti papèd'a na.
37 Ka dhèu Garasa aa'i-aa'i ra
manèngi Yesus ho tèke eele rai
rèngu, te rèngu madha'u titu kèna.
Hèia Yesus si ca'e lasi asa dedha
koha, sèna ka lèpa hari asa cabèka
dano Galilea.
38 Te ngaa dhèu deo na dhu nidhu
tao, loe boe pamako Yesus, aku
nèngu na, “Ama! Hud'i laa ja'a
madhutu Ama kahèi!”
Te ngaa Yesus dhaa ne, peka na,
39 “Sèmi ne'e ku laa! Be'a risi èu
lèpa ka asa a'ari èu. Lamu lolo aa'i
dènge ra, na, Ama Lamatua tao le
j'ara dhu be'a hia èu.”

* **8:26** Sasuri lii Yunani dhu be'a risi, peka na, ‘Garasa’. Abhu kahèi sasuri cahag'e dhu suri na, ‘Gadara’. Aa abhu kahèi dhu suri na, ‘Gergesa’.

Hèia dhèu ne kako palème d'ara kota ne, na palolo dènge dhèu aa'i-aa'i ra, peka na, Yesus ka dhu pa'èle nèngu.

Lamatua Yesus pamamuri hari ana bhèni nèti Yairus, aa pa'èle bhèni èci dhu lèke papèd'a bhèni
(Mateos 9:18-26, Markus 5:21-43)

40 Èle èèna ka, Yesus si lasi hari dènge koha asa cabèka dano Galilea. Lod'o rèngu puru nèti dedha koha, dhèu ae dhu mate mema le Yesus. Dhèu se mai ae-ae ho soru Ne.

41-42 Ètu ne'e abhu ca dhèu, ngara na Yairus. Nèngu kapala èmu manèngi-mangaj'i ètu d'ara kota ne. Ana na dhoka ca dhèu di; ana bhèni, umur na canguru dua tèu. Ana bhèni ne dhu pèd'a aae, oe madhe. Ropa Yairus nèdhi Yesus mai, hèia la'e patitu kètu urutuu na ètu madha Yesus. Na manèngi ho Yesus dhuli èmu na, sèna ka puri-pa'èle ana na.

Dhaa nare ka, Yesus madhutu dènge ne asa èmu na. Aa dhèu ae madhutu rèngu. Ka rèngu paseti èci dènge èci.

43 Abhu kahèi dhèu bhèni èci dhu kako dènge rèngu. Bhèni ne dhu lèke papèd'a dhèu bhèni dhu loe boe canguru dua tèu kèna. Doi-dhari dènge mèdha-panyau na èle aa'i le, ho b'ae dote-matarii. Te ngaa abhu boe dhu bisa puri-pa'èle ne. Papèd'a na asa na hoe.†

44 Ka na ara padètu-dètu asa Yesus nèti kabodho. Hèia na gai lèke suu kodho Yesus. Ropa na gai lèke kodho Yesus ne, hèia papèd'a na èle dènge ka.

45 Cag'ag'a laa, Yesus titu taha. Hèia Na karèi, peka na, “Cee ka dhu goi lèke Ja'a?”

Te ngaa abhu boe ca dhèu sa dhu mangaku. Ka Petrus b'ala, aku nèngu na, “Ama! Dhèu ae-ae ka dhu tao paseti aa patule-pajuku nèti kabodho. Sèmi ne'e ne, te'a na cee ka dhu goi lèke Ama!”

46 Te ngaa Yesus peka dènge ne, “Aad'o! Deo na Ja'a rasa abhu koasa dhu kalua nèti ngi'u Ja'a. De Ja'a ke'a, na, ca dhèu dhu sangaja gai Ja'a.”

47 Ropa bhèni ne ne'a, na, nèngu bisa boe pasili, hèia na madha'u titu kèna. Isi na rèbha-rèbha, ka la'e patitu kètu urutuu ètu madha Yesus. Hèia na lolo mi dhèu ae sèra, nga tao ka nèngu gai Yesus. Aa na lolo kahèi, na, ropa nèngu gai lèke Yesus, nèngu èle dènge nèti papèd'a na.

48 Hèia Yesus lii dènge ne, peka na, “Ana hèni! Èu èle nèti papèd'a, lula èu parcaya Ja'a. Lèpa ka dènge mera-milu!”

49 Lod'o Yesus padhai lii era dènge bhèni ne, ca dhèu nèti Yairus mai peka dènge ne, “Ama, ee! Ana ama aad'o heka. Na madhe le, de paj'èra ia ka Ama Mese.”

50 Te ngaa ropa Yesus tadèngi nare lii peka dhèu èèna, hèia Yesus lii dènge Yairus, “Mau-mau! Baku madha'u! Parcaya mi Ama Lamatua di. Nèngu ka dhu hia mamuri mi ana èu.”

51-53 Ropa rèngu d'ai èmu Yairus, dhèu ae le. Ra tangi dènge d'ara pèd'a. Ka Yesus kai si, peka na, “Ae eele ka tangi laa! Ana ne madhe boe. Dhoka na bhèj'i di!”

Te ngaa dhèu se pahae boe, ra mari pakapengo hèb'a, te rèngu rèdhi unu ra ana ne ma'ète a'ae. Hèia Yesus manèngi sèna ka ina-ama nèti ana bhèni ne, Petrus, Yohanis dènge Yakobis maso lasi palere-lere dènge Ne. Dhèu leo sèra, Na hia si mate ètu li'u.

54 Rare d'ara, ka Yesus kèpe ai ana ne, hèia Na paroa peka na, “Ana! Kèd'i ka!”

55 Cag'ag'a laa, ana ne mamuri hari, ka na kèd'i titu. Hèia Yesus lii dènge ina ana bhèni ne, na, “Hia ana ne na'a!”

† **8:43** Ètu sasuri lii Yunani, cahag'e dhu suri boe, “Doi-dhari dènge mèdha-panyau na èle aa'i le ho b'ae dote-matarii.”

56 Ina-ama ana ne malaa-maloha.
Te ngaa Yesus pasanèd'e si, baku
palolo dènge dhèu, ngaa dhu j'aj'i
ne.

9

Lamatua Yesus pua ana madhutu Na dhèu canguru dua sèra pakako sasab'a Na
(Mateos 10:5-15, Markus 6:7-13)

1 Ca lod'o, Yesus pakaboko nare
ana madhutu Na, dhèu canguru dua
sèra. Ka Na hia si koasa, ho babège
eele nidhu, aa puri-pa'èle dhèu nèti
rupa-rupa èi papèd'a.
2 Na pua si lasi lole j'ara-j'ara
paredha Ama Lamatua, aa puri-
pa'èle papèd'a dhèu ètu mia-mia.
3 Te ngaa Na peka dènge si,
aku Nèngu na, “Sanèd'e paie-iie!
Baku mèti kahèi ngaa-ngaa ètu j'ara.
Kako dhoka dènge kodho ètu ua di.
Baku mèti kodho silu. Baku mèti
kahèi tatea, tas, gee j'ara, do doi-
dhari!
4 Ladhe d'ai ka d'ara rae èci, abhu
dhèu dhu soru miu, na lami pea
dènge ne. Mage mi hag'e-hag'e èmu
kahèi. Pea taruu ètu d'ara èmu
èèna, toke miu pakèd'i, tèke eele rae
èèna.
5 Ladhe miu maso asa d'ara rae
èci, hèia dhèu-dhèu ètu sèra ro'o
boe sèmi miu, aa ro'o boe nanene lii
padhai miu, na, pakèd'i tèke eele rae
èèna. Lod'o miu tèke eele rae èèna,
tao madhutu ad'a ho caro eele ahu
nèti haga miu. Aa mi peka dènge
ra, ‘Miu se ladhe mo'o boe nanene
lii ji'i, pe miu sèmi mere pala mi!’ ”✡
6 Èle ka, ana madhutu se lasi ka
asa rae-rae. Ra lole dènge dhèu-
dhèu Lii Lolo Be'a Ama Lamatua. Aa
puri-pa'èle kahèi dhèu nèti papèd'a
ètu mia-mia.

Dhèu aae Herodes bingu lula Yesus
(Mateos 14:1-12, Markus 6:14-29)

7 Ca tèka, rupa-rupa lii lolo lula-
nèti Yesus ne d'ai le dhèu aae
Herodes Antipas.* Ropa na tadèngi
lii lolo se, hèia na bingu, lula dhèu
cahag'e peka na, “Yesus ne, nuka
Yohanis tuka sarani, dhu mamuri
hari le.”
8 Aa cahag'e hari peka na, “Nèngu
ne, baki Elia dhu mamuri hari.”
Abhu dhu leo hari, peka na,
“Nèngu ne, ca dhèu nèti dhèu rèti
lii padhai Lamatua dhu uru-uru
sèra.”✡
9 Te ngaa Herodes sanèd'e era,
peka na, “Ca hari ni, ja'a pua le
poro pama'ète kètu Yohanis. De na
mamuri hari, do? Aa ca dhèu ne,
cee hari?” Ka na tenge j'ara, sèna
ka patoo madha dènge Yesus.

Lamatua Yesus panga'a lèmi riho dhèu
(Mateos 14:13-21, Markus 6:30-44, Yohanis 6:1-14)

10 Ca lod'o, ana madhutu dhu
Yesus pua sèra, lèpa mai pa'èci hari
dènge Ne. Ra lolo dènge Ne aa'i-
aa'i dhu rèngu tao. Ka Yesus si
kako mesa-mesa ra asa era èci, dhu
padètu dènge rae Betsaida, ho ra ae
ètu èèna.
11 Te ngaa dhèu ae dhu re'a rare,
na, Yesus si neo lasi sa mia, ka ra
paki'u re limuri. Yesus sèmi si, hèia
Na pa'èle dhèu pèd'a aa'i-aa'i, aa
Na peka-padhai dènge ra, j'ara-j'ara
Ama Lamatua nèd'u paredha.
12 Ropa d'ai lod'o nihia, ka can-
guru dua ana madhutu Yesus sèra,
peka dènge Ne, “Be'a risi Ama
pua dhèu se'e lasi asa rae-rae dhu
padètu dènge era ne'e, sèna ka ra
tenge nganga'a unu ra. Aa hud'i laa
ra lasi tenge era ho j'unu taha. Te
era dhu kaj'èu nèti rae sèmi ne'e,
tasamia ka rèngu bisa abhu ra'a-
rinu?”
13-14 Te ngaa Yesus b'ala si, peka
na, “Sèmi ne'e! Miu ka dhu panga'a
si!”
Hèia ana madhutu se dhaa, peka
na, “Ira ii! Ama, ee! Tasamia bisa

✡ **9:5** Lukas 10:4-11, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 13:51 * **9:7** Herodes Antipas ne, ana nèti Herodes Kapai. Herodes Kapai èèna ka pua pamadhe ana iiki-ana iiki ètu Betlehem lèke dènge lod'o rara iisi Lamatua Yesus. Ladhe ètu Mateos 2:16-18. ✡ **9:8** Mateos 16:14, Markus 8:28, Lukas 9:19

sèmi èèna? Dhèu se risi nèti lèmi riho dhèu! Èèna dhèu mone di, ige mèka bhèni dènge ana niki! Ètu d'ara adhe-aai ji'i, abhu dhoka roti lèmi bua, dènge i'a dua ngi'u di. Ladhe Ama neo sèna ka ji'i panga'e dhèu se'e, tasa mera mia ho ji'i hèli nganga'a ae-ae hia ra?!”✡

Ka Yesus dhaa, “Pakaboko si madhèdi lèmi nguru-lèmi nguru dhèu, ca kaboko.”

15 Hèia lasi tao sèmi èèna.
16 Ropa dhèu se madhèdi, ka Yesus nare roti lèmi bua dènge i'a dua ngi'u sèra. Ka Na tangara sa dedha, ho Na manèngi makasi. Èle ka Yesus pamae roti dènge i'a sèra. Hèia Na j'ole sa ana-ana madhutu Na, ho papala mi dhèu-dhèu sèra.
17 Dhèu aa'i-aa'i se ra'a toke bècu. Ka nganga'a dhu risi sèra, kaboko rare pènu canguru dua soe.

Petrus mulai ne'a mèu, na, Lamatua Yesus, nuka Kristus
(Mateos 16:13-19, Markus 8:27-29)

18 Ca tèka, Yesus la'e mesa Na ho sabaj'a ètu era èci. Hèia ana madhutu Na mai ka pa'èci dènge Ne. Sabaj'a nare, ka Yesus karèi si, aku Nèngu na, “Miu tadèngi-tadèngi dhèu palolo na Ja'a ne, cee?”
19 Hèia ra dhaa, “Cahag'e peka na, Yohanis tuka sarani. Aa cahag'e peka na, baki Elia. Ladhe aad'o, na, ca dhèu nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua uru-uru sèra dhu mamuri hari.”✡
20 Hèia Yesus karèi hari si, peka na, “Madhutu a'abhu miu, na, Ja'a ne, cee?”

Ka Petrus dhaa, “Ama ne, Kristus, nuka Dhèu dhu Ama Lamatua paj'uj'u karèi nèti uru ka!”✡
21 Èle ka Yesus kai si, sèna ka baku ale dènge dhèu èci sa, peka na, Nèngu na, Kristus.

Lamatua Yesus peka j'ara ma-madhe, dènge mamuri hari Na
(Mateos 16:21-28, Markus 8:31—9:1)

22 Ka Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, “Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Ja'a hud'i pasae ku rupa-rupa j'aj'èra dhu bia. Bèli-camèd'a dhèu heka ad'a Yahudi, kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra, ro'o boe sèmi, ladhe peka, na, Ja'a ne Kristus. Aa èèna na, ra pamadhe Ja'a. Mema tare'a-re'a Ja'a madhe, te ngaa asa camèd'a èèna, Ja'a mamuri hari!”†
23 Èle ka Na peka dènge dhèu ae se, aku Nèngu na, “Dhèu dhu neo madhutu Ja'a, nèngu hud'i madhutu dènge d'ara kateme ètu lod'o bèli-lod'o bèli. Nèngu hud'i core eele ku dad'èi d'ara na. Nèngu hud'i madhutu taruu, masi ka dhèu neo pamadhe ne, nuka sèmi dhèu pasae aj'u palolo-palèbha na, ho la'e asa era ra pamadhe ne.✡
24 Te dhèu dhu sadia madhe lula madhutu Ja'a, bèli-camèd'a nèngu unu mamuri taa-taa dènge Ama Lamatua. Te ngaa dhèu dhu neo dhoka mamuri hia ngi'u aae na, bèli-camèd'a nèngu pakaj'èu-j'èu nèti Lamatua.✡
25 Ladhe dhèu unu aa'i ngaa-ngaa ètu rai-haha ne, te ngaa Ama Lamatua tule eele ne, a'oto na ngaa?
26 Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. De dhèu dhu makae madhutu Ja'a, aa makae sèmi lii aj'a Ja'a, Ja'a kahèi makae mangaku nèngu ètu madha Ama Lamatua, lod'o Ja'a lèpa mai nèti sorga. Te bèli-camèd'a Ja'a puru mai dènge dadedha Ama Ku, palere-lere dènge ana-ana pajuu Na nèti sorga.

✡ **9:13-14** Mateos 14:21 ✡ **9:19** Mateos 14:1-2, Markus 6:14-15, Lukas 9:7-8 ✡ **9:20** Yohanis 6:68-69 † **9:22** Lii Yunani ladhe ra ige lod'o, nuka: deo ne'e ne, lod'o ka èci (1); bèli = lod'o ka dua (2); camèd'a = lod'o ka tèlu (3). De mamadhe Lamatua Yesus ra ige lèke lod'o ka èci (nuka Jumat Agung), aa lod'o Na mamuri hari nèti mamadhe Na lèke lod'o ka tèlu, nuka camèd'a (Migu Paska). ✡ **9:23** Mateos 10:38, Lukas 14:27 ✡ **9:24** Mateos 10:39, Lukas 17:33, Yohanis 12:25

27 Ja'a peka patare'a dènge miu.
Abhu pèri-pèri nèti miu ètu se'e
se, bèli-camèd'a ladhe rèdhi unu
ra Lamatua nèd'u paredha, heka ra
madhe kèna."

Rupa Yesus ub'a eele ètu kolo ledhe
(Mateos 17:1-8, Markus 9:2-8)

28 Èle aru lod'o, ka Yesus nèti
Petrus, Yohanis dènge Yakobis, lasi
ca'e asa ledhe èci, ho neo sabaj'a.
29 Dhu Na sabaj'a era, rèhu Na
j'aj'i leko-leo, aa mèdha-papake Na
pudhi lao-lao.
30 Cag'ag'a laa, dhèu dua cèu mai.
Dhèu se, nuka baki Musa dènge baki
Elia. Ka ra padhai lii dènge Yesus.
31 Dua ra ladhe na le'e-le'e hèti-
hèti. Tèlu ra padhue-padhai lula-
nèti mamadhe Yesus bèli-camèd'a
ètu Yerusalem.
32 Lod'o èèna, Petrus dènge an-
galai na dhèu dua sèra musi madha
sakaa titu kèna, ka ra bhèj'i luu.
Ropa ra kabèdhi, hèia rèdhi Yesus
titu dènge dhèu dua. Aa rèdhi Yesus
dhu kaha'a kahèi.
33 Ropa Musa dènge Elia neo lèpa,
Petrus bingu, ne'a heka tao tasamia.
Ka na padhai lii leli, na peka na,
"Ama! Ji'i ètu ne'e, be'a d'ai seli! De
hua iia ji'i tao paleo tèlu bua. Cue
hia Ama, cue hia baki Musa, aa cue
hari hia baki Elia."
34 Te ngaa ropa Petrus padhai lii
era, ra'i-liru puru mai, ka saguru
rare rèngu. Hèia Petrus si madha'u
bia.
35 Ka ra tadèngi lii nèti d'ara ra'i-
liru èèna, peka na,

"Ne'e ne, Ana Ja'a dhu Ja'a hag'e
kore le!
Ladhe Na padhai lii, nanene Ne
paie-iie!"✡

36 Ropa lii na èle, Petrus si ladhe
rèdhi dhoka Yesus mesa-mesa na.
Rèngu tèlu ra, peka boe dènge dhèu
èci sa, ngaa dhu rèngu rèdhi le.
D'ai nèbhu ku, heka ra palolo dènge
dhèu leo kèna.

Lamatua Yesus puri-pa'èle ana èci dhu nidhu bhelu tao ne
(Mateos 17:14-18, Markus 9:14-27)

37 Asa bèli èèna, lod'o Yesus dènge
Petrus si puru mai nèti ledhe, dhèu
ae mai paraga dènge Yesus.
38 Ka dhèu èci rodhe Ne, peka na,
"Ama Mese! Ladhe ku ana mone
ja'a ca dhèu ne laa!
39 Te abhu nidhu dhu loe boe
kèpe ne, ka na pakèce sahèka, aa
nyanyoko ne, toke hèb'a na horo
karaka. Nidhu ne loe boe dhad-
hedhe ana ne, aa d'èi boe hia ana
ne ae nare ciki sa.
40 Ja'a manèngi le kahèi ana mad-
hutu Ama se ho ra babège eele
nidhu ne, te ngaa tao rare boe!"
41 Ka Yesus jèke si, peka na, "Eeh!
Miu se parcaya boe, na, Lamatua
bisa pa'èle dhèu nèti papèd'a ra.
Miu mema dhèu dhu me'a boe ma-
muri madhutu j'ara mola! De Ja'a
hud'i tatae hari miu toke pèri lod'o?"

Hèia Na peka dènge ama ana ne,
"Mèti ana mu sa ne'e mai!"
42 Ropa pakako rèti ana ne asa
Yesus, hèia nidhu hake pabèbhe, aa
rarumu ne. Te ngaa Yesus paredha
nidhu ho kalua tèke eele ana ne,
hèia na èle dènge. Ka Yesus hia ana
ne asa ama na la'e.
43a Dhèu-dhèu ètu sèra dhu ladhe
rèdhi koasa Yesus, aa'i-aa'i ra malaa-
maloha.

Lamatua Yesus peka hari j'ara mamadhe Na
(Mateos 17:22-23, Markus 9:30-32)

43b Ropa dhèu se padhue era tadha
malaa dhu Yesus tao, Nèngu lii
dènge ana madhutu Na, aku Nèngu
na,
44 "Miu patadhe paie lii padhai
Ja'a ne! Nèbhu boe dhèu neo pahie
Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne.
Ka ra soro Ja'a asa d'ara adhe-aai
dhèu leo."
45 Te ngaa ana madhutu Na se
bingu. Masi ka rèngu dhane rare

✡ **9:35** 2 Petrus 1:17-18, Yesaya 42:1, Mateos 3:17, 12:18, Markus 1:11, Lukas 3:22

boe sasoa na, te ngaa ra madha'u karèi Ne, sasoa na ngaa.

Cee ka dhu j'aj'i dhèu re madha (Mateos 18:1-5, Markus 9:33-37)

46 Ca lod'o, ana madhutu Yesus pasisu lula-nèti rèngu se, cee ka dhu bèli-camèd'a j'aj'i dhèu re madha.✡
47 Te ngaa Yesus ne'a ngaa dhu rèngu pasisu. Ka Na paroa nare ana iiki ca dhèu, hèia Na patitu ètu karasa Na.
48 Ka Yesus peka dènge ra, “Nanene paie! Dhèu dhu madhutu Ja'a, ho na ladhe-leru dhèu haha, dhu sama sèmi ana iiki ne, sasoa na nèngu ladhe-leru Ja'a kahèi. Aa na ladhe-leru kahèi Ama Ku ètu sorga dhu pua Ja'a mai asa rai-haha ne. Abhu dhèu ae dhu pusi-pahae boe dhèu sèmi se'e se. Dhèu se'e, nuka: dhu unu aad'o, dhu susa, dhu laku-laku boe, dhu kalua aapa, aa dènge dhèu haha. De dhèu dhu d'èi lalau-lalo'o dhèu sèmi se'e se, madhutu Ama Lamatua, nèngu ka dhu dhèu re madha.”✡

Dhèu cee dhu lab'a boe èdhi, nèngu èèna angalai èdhi (Markus 9:38-40)

49 Hèia Yohanis peka dènge Yesus, aku nèngu na, “Ama! Ca lod'o ji'i ngèdhi ca dhèu babège eele nidhu, dènge ale kolongara Ama. Ka ji'i kai ne, sèna ka na ale ia ka ngara Ama, lula nèngu ne dhèu èdhi boe.”
50 Te ngaa Yesus dhaa, peka na, “Baku! Te dhèu dhu lab'a boe èdhi, nèngu èèna angalai èdhi.”

Dhèu ca rae ètu Samaria ro'o boe sèmi rare Lamatua Yesus

51 Yesus ne'a le lod'o Na ca'e asa sorga dètu le. Ka Na pama'ète nare, ho la'e asa kota Yerusalem.
52 Na pua dhèu lasi uuru, sèna ka ra lalau nganga'a-nganginu. Ka dhèu lasi uuru se, maso lasi asa d'ara rae cue ètu propensi Samaria, ho lalau mema era rèngu manubha.
53 Te ngaa dhèu ètu Samaria se, ro'o boe sèmi rare Yesus si, lula Nèngu neo la'e sogo-tagu Ama Lamatua ètu kota Yerusalem.‡
54 Ropa Yakobis dènge Yohanis tadèngi lii ne'e, ka ra pamako Yesus, aku rèngu na, “Ama! Tasamia na ti manèngi Ama Lamatua papuru ai mai nèti dedha-liru, ho tunu pakèpu si?”✡
55 Te ngaa Yesus ladhe asa dua ra, hèia Na kai si, peka na, “Baku pangee sèmi èèna.”
56 Èle èèna ka, lasi hari asa rae leo.

J'ara-j'ara madhutu Lamatua Yesus (Mateos 8:19-22)

57 Ropa rèngu kako era, dhèu èci lii dènge Yesus, peka na, “Ama! Ama neo asa mia èèna ka, ja'a neo madhutu Ama taruu!”
58 Hèia Yesus b'ala, peka na, “Be'a kahèi! Te ngaa pangee ku laa. Dhèu aa'i-aa'i dènge era pea-palu'u. Sèmi èèna kahèi dènge badha-manu. Busa hui lèpa la'e asa d'ara ro'a na. Manu-bhui lasi asa d'ara rèd'a ra. Te ngaa Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a, dènge boe era pea-palu'u ho pasoru iisi Ja'a ne. Era lalaka kètu, aad'o kahèi.”
59 Ca tèka, Yesus paroa dhèu leo ca dhèu, ka Na peka, “Mai madhutu Ja'a, ho j'aj'i dhèu Ja'a.”
Ka dhèu ne dhaa, aku nèngu na, “Be'a kahèi, do! Te ngaa sèmi ne'e, Ama. Hud'i ja'a lèpa ku ladhe-leru ina-ama ja'a. Ladhe padhane kore ama ku, heka ja'a madhutu kèna.”
60 Te ngaa Yesus peka dènge ne, “Sèmi ne'e! Hud'i laa dhèu dhu parcaya boe Lamatua, uri dhèu rèngu dhu madhe. Te ngaa miu dhu lèka Lamatua, sasab'a miu lami peka-padhai j'ara-j'ara paredha Ama Lamatua.”
61 Abhu dhèu leo dhu peka na, “Be'a kahèi. Ja'a neo madhutu Ama taruu. Te ngaa hud'i ja'a laku

✡ **9:46** Lukas 22:24 ✡ **9:48** Mateos 10:40, Lukas 10:16, Yohanis 13:20 ‡ **9:53** Era dhèu Samaria sogo-tagu mi Ama Lamatua ètu ledhe Gerasim, ètu rai rèngu. Rèngu se nèbhu le dhu tao lii langu dènge dhèu Yahudi dhu mangaj'i mi Ama Lamatua ètu kota Yerusalem. ✡ **9:54** 2 Dhèu Aae sèra 1:9-16 ✡ **9:61** 1 Dhèu Aae sèra 19:20

palangu ku lii dènge a'ari ja'a, heka ja'a mai madhutu Ama.”✡
62 Te ngaa Yesus lii dènge ne,
“Sèmi ne'e. Ladhe dhèu neo pare
rai, te ngaa tao hari ngaa-ngaa dhu
leo, toke bhèlu sèle, tatu oka na
j'aj'i boe. Sèmi èèna kahèi dènge
dhèu dhu pama'ète nare le neo
madhutu Ja'a, te ngaa pangee taruu
mamuri na lod'o dhu uru sèra.
Dhèu sèmi èèna gaguna na aad'o
j'aj'i dhèu sab'a ètu d'ara paredha
Ama Lamatua.”

10

Lamatua Yesus pua ana madhutu Na, pidhu nguru dua dhèu

1 Èle èèna, Yesus hag'e nare ana
madhutu Na dhu leo, pidhu nguru
dua dhèu.* Ka Na hag'e si, dua-dua
dhèu, sèna ka lasi uuru asa era-era
dhu Nèngu neo la'e.
2 Hèia Na pua si, aku Nèngu na,
“Abhu dhèu ae dhu nuka sèmi are
dhu karara le. Ka lamatua oka
pua dhèu sab'a na lasi g'ètu are se.
De miu hud'i sabaj'a, sèna ka Ama
Lamatua hia tabha dhèu-dhèu sab'a
Na, ho oru rare dhèu-dhèu dhu neo
madhutu Ja'a. Lula dhèu dhu neo
madhutu Ja'a, ae. Te ngaa dhèu
sab'a dhoka ciki oo'e di.✡
3 De lami ka! Ja'a pua miu lami
asa dhèu ae. Te ngaa sanèd'e sèmi
ne'e. Miu èci èèna ka dènge ana
kahib'i-kalèbho dhu lami asa talora
aae busa hui dhu bhelu.✡
4 Miu baku mèti doi-dhari, tas tao
mèdha-papake, do salapa dhu risi
ètu d'ara kakako miu. Mage core
eele ai lod'o dènge padhai lii iia
d'ara dènge dhèu ètu talora j'ara.
5-8 Ladhe miu maso asa d'ara rae
èci, miu baku pidha-pidha era pea.
Ladhe dhèu sèmi rare miu dènge
be'a ètu d'ara èmu cue, pea dhoka
ètu èèna toke miu pakèd'i tèke eele
rae èèna. Ladhe miu maso asa èmu
cue, miu hud'i manèngi sèna ka
Ama Lamatua hia berkat mi dhèu
isi èmu èèna. Ladhe lamatua èmu
ètu sèra sèmi nare miu dènge be'a,
tatu Lamatua pad'elo d'ara hua iia
Na mi isi èmu èèna. Te ngaa ladhe
ro'o boe sèmi miu, na, hud'i laa
Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na
hia miu mesa mi. Ladhe miu maso
asa èmu cue, do, asa rae èci, ra hia
miu nganga'a, mi'a-minu laa dènge
karej'e. Te ra hia èèna pamèci
dènge èi kabhèsu miu dhu hae.✡
9 Puri-pa'èle dhèu rèngu dhu
pèd'a. Aa peka-padhai dènge dhèu
sèra, na, ‘Paredha Ama Lamatua ètu
katanga madha miu le!’
10 Te ngaa abhu kahèi rae dhu
dhèu ra ro'o boe sèmi rare miu.
Ladhe ra tao miu sèmi èèna, na,
lami titu asa j'ara-j'ara ètu d'ara rae
èèna, mi lii dènge ra, peka na,
11 ‘Nanene paie! Miu dhèu dhu
ètu d'ara rae ne. Ji'i mai le ngèti Lii
Lolo Be'a Lamatua hia miu, te ngaa
miu pusi-pahae boe. De ji'i caro eele
ahu rae ne'e nèti haga ji'i, ho j'aj'i mi
tadha dhu peka na, pe bèli-camèd'a
sèmi mere pala mi! Te ngaa sanèd'e
paie-iie! Paredha Ama Lamatua ètu
katanga madha miu le.’✡
12 Miu me'a, sina ma, bhabhelu
dhèu kota Sodom? Ja'a pasanèd'e
miu! Bèli-camèd'a, d'ai lod'o èle rai-
haha ne, Ama Lamatua huku dhèu-
dhèu dhu ro'o boe sèmi rare miu,
bia risi nèti dhèu Sodom!”✡

Dhèu dhu ro'o boe sèmi rare Lamatua Yesus (Mateos 11:20-24)

13 Ka Yesus tuhu hari lii padhai
Na, aku Nèngu na, “Mate unu miu
dhu pea ètu rae Korasin† dènge miu
ètu rae Betsaida! Miu dui mere
j'aj'èra! Ja'a tao tadha-tadha malaa
ètu katanga madha miu, te ngaa miu
mo'o boe parcaya Lamatua. Ngaa

* **10:1** Sasuri lii Yunani cahag'e suri, na, ‘ana madhutu 72 dhèu’. Dhu leo hari suri, na, ‘ana madhutu 70 dhèu’. Madhutu terjemahan dhu hiu, ae dhu pili ‘72 dhèu’. ✡ **10:2** Mateos 9:37-38 ✡ **10:3** Mateos 10:16 ✡ **10:5-8** 1 Korintus 9:14, 1 Timotius 5:18 ✡ **10:11** Mateos 10:7-14, Markus 6:8-11, Lukas 9:3-5, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 13:51 ✡ **10:12** Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:24-28, Mateos 10:15, 11:24 † **10:13** Suri madhutu lii Idhonesia, ‘Khorazim’. Lii uuru nèti lii Yunani dhu suri tèke, Χοραζίν ‘Choradzin’.

hari miu dhèu Yahudi dhu peka na, miu tadhe Ne. Ladhe sèmi tadha-tadha malaa se, dhu Ja'a tao ètu rae miu, lèke ètu kota Tirus dènge kota Sidon, tatu nèbhu nare sange ne'e dhèu sèra ele-ho'a le, aa ra tèke eele sasala-sasigo ra, ho mai madhutu Lamatua. Aa rèngu tatu pake le mèdha sasusa, dènge tao ahu ètu kètu ra j'aj'i mi tadha dhu peka na, rèngu manyasa nèti sasala-sasigo ra. Te ngaa dhèu Tirus dènge dhèu Sidon sèra, dhèu Yahudi boe. De ra peka boe, na, rèngu dhèu dhu tadhe Lamatua.✡
14 Tare'a! Miu ladhe ku laa! Bèli-camèd'a d'ai lod'o Lamatua pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i, hahuku nèti Lamatua mi dhèu Tirus dènge dhèu Sidon samaa risi nèti hahuku miu.
15 Mata unu miu, kabarai Kapernaum! Miu baku pangee, na, bèli-camèd'a Lamatua nedhe miu pamaso asa d'ara sorga. Aad'o! Mola-mèu èi! Èèna na Lamatua pèci miu asa d'ara naraka lami!✡
16 Sanèd'e pabe'a-be'a. Dhèu dhu nanene lii miu, nuka sèmi rèngu nanene Ja'a. Aa dhèu dhu pusi boe nanene miu, èci èèna ka ra pahae boe Ja'a. Aa dhèu dhu ro'o boe nanene Ja'a, èci èèna ka dènge rèngu dhu pusi-pahae boe Ama Lamatua, dhu pua Ja'a mai asa rai-haha ne."✡

Ana madhutu Yesus dhèu pidhu nguru dua sèra lèpa hari

17 Ropa ana madhutu pidhu nguru dua sèra lèpa hari mai,‡ d'ara ra karej'e bia. Ka ra lole dènge Yesus, aku rèngu na, "Ira ii! Kakako ji'i ne, be'a bia! Ropa ji'i pake kolongara Ama ho babège eele nidhu, na, nidhu sèra nanene lii ji'i, hèia ra rai bhalèta."
18 Te ngaa Yesus b'ala si, peka na, "Mema tare'a! Lod'o miu tao sèra sa, Ja'a ladhe kèdhi Ama Lamatua pèci eele nidhu dènge dhèu aae ra nèti dedha-liru nèi, nuka sèmi bela dhu kaha'a nèti haa, nèti dhimu!
19 Sanèd'e! Dhèu aae nidhu èèna, musu èdhi. Aa nèngu dènge koasa kahèi. Te ngaa Ja'a pangèd'u le miu koasa, ho palaho koasa na. Ladhe miu j'èli lèke kaisao, do karaka rai, miu ngaa-ngaa tao boe. Ngaa èci sa bisa boe paj'èra miu.✡
20 Miu karej'e lula nidhu nanene miu. Be'a kahèi, te ngaa sèra sa ana iiki era! Dhu be'a risi, d'ara miu karej'e, lula Lamatua suri nare le ngara miu, j'aj'i ana kabarai Na ètu sorga."

D'ara Lamatua Yesus karej'e-karae (Mateos 11:25-27, 13:16-17)

21 Lod'o èèna, Roh Lamatua dhu Mola-Mèci tao d'ara Yesus karej'e-karae. Hèia Na koa-kio Ama Lamatua, peka na, "Ama dhu j'aj'i Lamatua ètu dedha-liru dènge rai-haha. Ja'a manèngi makasi ae-ae, lula Ama pa'abhe j'ara-j'ara se'e nèti dhèu dhu tao iisi d'èlu-mèu dènge dhèu lela dedha. Te ngaa Ama bhoke patalele aa'i-aa'i se hia mi ana iiki-ana iiki dènge dhèu-dhèu dhu pahaha iisi. Tare'a Ama! Lula èèna ka dhu pakarej'e d'ara Ama!"
22 Hèia Yesus peka dènge dhèu ae sèra, aku Nèngu na, "Nanene paie! Ama Ku ètu sorga pangèd'u aa'i le koasa mi Ja'a. Dhu tadhe mèu, Ja'a ne cee, dhoka Ama di. Aa dhu tadhe mèu, Ama èèna cee, dhoka Ana nèti Ama di, nuka Ja'a ne. Aa Ja'a hag'e kore dhèu leo, sèna ka nori si, ho ra tadhe mèu Nèngu kahèi."✡
23 Ka Yesus kabib'a asa ana madhutu Na, hèia Na peka dènge rèngu mesa ra, aku Nèngu na, "Miu se oto titu kèna, lula mèdhi le koasa Lamatua.

✡ **10:13** Yesaya 23:1-18, Yeskial 26:1—28:26, Yoel 3:4-8, Amos 1:9-10, Sakaria 9:2-4 ✡ **10:15** Yesaya 14:13-15 ✡ **10:16** Mateos 10:40, Markus 9:37, Lukas 9:48, Yohanis 13:20 ‡ **10:17** Sasuri lii Yunani suri na, 'ana madhutu 72 dhèu'. Cahag'e hari peka na, 'ana madhutu 70 dhèu'. Nèti terjemahan dhu hiu, ae ka dhu suri, '72 dhèu'. ✡ **10:19** Lii Sod'a Koa-Kio 91:13 ✡ **10:22** Yohanis 3:35, 10:15

24 Dhèu aae-dhèu aae dènge dhèu rèti lii padhai Lamatua uru-uru sèra, d'èi titu kèna neo rèdhi ngaa dhu miu limuri ne mèdhi, te ngaa rèdhi boe. Rèngu d'èi kahèi neo tadèngi ngaa dhu miu nanene ne, te ngaa ra tadèngi rèdhi boe."

Dhèu Samaria dhu d'ara hualaa

25 Ca tèka, ca dhèu d'èlu-mèu atora agama Yahudi, titu ho neo sèku pamanahu Yesus. Na karèi peka na, "Ama Mese! Mu peka ku laa! Ja'a ad'u j'ara sèmi ngaa, sèna ka ja'a mamuri taa-taa dènge Ama Lamatua ètu sorga?"

26 Ka Yesus b'ala ne, aku Nèngu na, "Musa suri tasamia lula-nèti j'ara ne'e ne? Aa madhutu mame'a èu, tasamia?"

27 Hèia dhèu ne dhaa peka na, "Na suri sèmi ne'e ka:

'Èu hud'i sue ku Ama Lamatua, *risi*
nèti ngaa-ngaa aa'i-aa'i ra.
Nèti èèna ka, d'ara èu hud'i d'èi
Nèngu titu kèna,
sab'a pa'èra ho madhutu dad'èi
Na,
aa tadhe mèu Ne.'

Dhu suri kahèi, peka na, 'Èu hud'i sue ku dhèu èu, sama sèmi èu sue ngi'u èu mesa mu.'"✡

28 Hèia Yesus b'ala ne, "Dhu lèke kèna! Ladhe èu tao madhutu sèmi sèra, na, èu mamuri taa-taa dènge Ama Lamatua."✡

29 Te ngaa dhèu ne, tao iisi na sèmi dhèu mola sa. Ka na karèi hari Yesus, aku nèngu na, "Te ngaa, 'dhèu ja'a' èèna, ka cee?"

30 Hèia Yesus b'ala ne, peka na, "Sèmi ne'e. Ja'a neo lolo dènge èu lii pakasame èci. Pe èu mesa mu ka dhu peka, na, mia ka dhu tare'a-re'a 'dhèu èu'. Lii pakasame ne, sèmi ne'e ka: ca lod'o, abhu dhèu Yahudi ca dhèu pakèd'i nèti kota Yerusalem, puru la'e asa kota Jeriko. Te ngaa ropa d'ai talora j'ara, cag'ag'a laa parapo mai game paroe ne. Ra game, aa parame rare aa'i doi-dhari dènge mèdha-papake dhèu ne. Ka parapo se core ne asa sebhe j'ara la'e, aa ra rai tèke eele ne. Dhèu ne, oe madhe.

31 Te ngaa nèbhu boe, ka ama agama Yahudi ca dhèu puru mai re j'ara èèna. Te ngaa ropa na ladhe nèdhi dhèu ne dhu diu raa, aa dhu tarenga ètu sebhe j'ara, ama agama ne titu boe sa hèi, ho uri dhèu ne. Na kako paseli eele dhèu ne'e, la'e asa cabèka j'ara, ka na taruu.

32 Nèbhu boe ka dhèu leo hari èci kako re èèna. Nèngu ne nèti suku Lewi dhu tema sab'a ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua. Ropa nèdhi dhèu ne dhu baa-baa ètu sebhe j'ara, hèia la'e padètu-dètu ho ladhe, te ngaa na bara boe ne kahèi. Na sigo eele j'ara, ka la'e taruu.

33-34 Nèbhu boe ka, dhèu èci nèti rai Samaria mai re j'ara èèna dènge badha keled'ei na. Dhèu Yahudi pahae boe dhèu Samaria. Te ngaa ropa dhèu Samaria ne nèdhi dhèu dhu lèke rapo èèna, ka d'ara na mèke boe. Na mai padètu-dètu ho neo sarad'e ne. Ka pamèu nu'a dhèu ne dènge èi anggor, hèia na pana'i dènge èi mènyi. Aa na parbaan nu'a na, èle ka na paca'e asa keled'ei na. Hèia nèti ne la'e asa d'ara kota. Na pamaso ne asa d'ara losmen, aa lalau pabe'a-be'a ne.✡

35 Asa bèli mad'ae èèna, dhèu ne la'e b'ae uuru kètu, doi iia dua bua§ mi lamatua losmen ne, ka na peka, 'Pake uuru doi ne ho lalau dhèu ne toke èle. Ladhe d'ai boe, pake uuru doi èu. Pe ja'a lèpa, pula hari doi sèra.'"

36 Lii pakasame Yesus ne d'ai sange ne'e ka. Hèia Yesus karèi mi dhèu d'èlu-mèu atora agama Yahudi ne, aku Nèngu na, "Madhutu èu, mia ka dhu tare'a-re'a 'dhèu nèngu,' mi dhèu dhu lèke rapo ne?"

37 Ka dhèu ne dhaa, peka na, "Tatu dhèu dhu lalau ne toke èle."

✡ **10:27** Atora nèti Ama-ama Agama 19:18, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:5 ✡ **10:28** Mateos 22:35-40, Markus 12:28-34, Atora nèti Ama-ama Agama 18:5 ✡ **10:33-34** 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 28:15 § **10:35** Lii Yunani suri, peka na, "dua dinari".

Hèia Yesus lii, peka na, “Tare'a! De lamu ka, tao madhutu sèmi èèna.”

Lamatua Yesus, Marta dènge Maria

38-40 Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na, lasi taruu asa Yerusalem. Hèia ra dhuli ètu rae èci. Ètu era ne'e, dhèu dua dhu pa'a'ari, ngara ra, Marta dènge Maria. Marta manèngi ho Yesus si manubha ètu èmu rèngu. Ka ra pea taha ètu èèna.

Ropa Yesus madhèdi ho aj'a si, Marta bhute dènge pananasu. Te ngaa ari na Maria, madhèdi padètu-dètu haga Yesus, ho nanene lii pad-hai Na. Nèbhu boe ka Marta mai ka'ugu ètu madha Yesus, aku nèngu na, “Ama! Tasamia, ee? Ja'a d'ai madhe lalau nganga'a-nganginu mesa-mesa ku, te ngaa ari ja'a madhèdi mau-mau. Peka ku dènge ne laa, sèna ka mai bara ja'a ètu dapu ne.”✡

41 Te ngaa Lamatua Yesus dhaa, na, “Marta. Èu ne bhute dènge ngangee rupa-rupa.

42 Be'a kahèi do, te ngaa j'ara èci dhu be'a risi. Maria pili nare dhu be'a risi le, nuka madhèdi ho nanene Lii Lolo Be'a nèti Ja'a. Dhèu bisa boe parame rare nèti nèngu Lii Lolo Be'a ne.”

11

“Aj'a ji'i sabaj'a”
(Mateos 6:9-13, 7:7-11)

1 Ca tèka, Yesus la'e manèngi-mangaj'i. Manèngi-mangaj'i nare, hèia ana madhutu Na ca dhèu mai, ka na manèngi, aku nèngu na, “Ama! Yohanis tuka sarani, aj'a ana madhutu na ka re'a sabaj'a. Ji'i manèngi sèna ka Ama aj'a ji'i sabaj'a kahèi.”

2 Ka Yesus peka, na, “Be'a! Sabaj'a pake conto sèmi ne'e:

Ama! Kolongara Ama dhu mola-mèci.
Hud'i laa dhèu aa'i-aa'i j'oka padedha-dedha kolongara Ama dhu kapai na.
Hud'i laa Ama j'aj'i Dhèu Aae mi dhèu aa'i-aa'i.
3 Ama hia laa ji'i bèli-bèli, nganga'a dhu d'ai.
4 Ji'i manèngi Ama pabhèlu eele sasala-sasigo ji'i,
nuka sèmi ji'i kahèi pabhèlu eele sasala-sasala dhèu dhu tao mi dedha ji'i.
Ama magee ji'i, sèna ka ji'i baku ad'u-ue bhelu-katub'a.”

5-6 Èle èèna ka, Yesus nori hari si, j'ara-j'ara sabaj'a. Na pake upama, peka na, “Sèmi d'ai talora mèda, angalai èu mai nèti kaj'èu, ho manubha ètu èmu èu. Te ngaa èu dhu dènge boe ngaa-ngaa, sèna ka hia ne na'a. Ka èu lamu asa èmu angalai dhu leo, ho pamako nèti li'u, peka na, ‘Lai aae na, ee! Hia taha ku ja'a roti d'ai tèlu bua sa! Te ji'i abhu tamu ètu èmu, te ngaa ji'i dhu mola-mèu èi! De lai aae na, ee! Dhoka tèlu bua di. Pe ja'a g'ati hari!’

7 Ladhe sèmi angalai èu dhaa, peka na, ‘Te a'a, ee! Dhèu bhèj'i luu, na, èu mai parèi! Babèdho dhu patèke le! Ana iiki se dhu bhèj'i aa'i le. De mage mu nasa kahèi! Pe lod'o leo hari ku laa!’

8 Te ngaa masi ka sèmi èèna, ngee paie-iie. Masi ka dhèu ne kèd'i boe lula èu angalai nèngu, te ngaa ladhe èu loe boe pamako, tatu na kèd'i, ho hia èu roti sèra.

9 Sèmi èèna kahèi, dènge manèngi-mangaj'i.
Manèngi taruu mi Lamatua;
pe Na hia.
Tenge taruu;
pe Na paj'uj'u j'ara.
Paroa taruu;
pe Na bhoke hèb'a èmu.

10 Te dhèu aa'i-aa'i dhu manèngi taruu mi Ama Lamatua, èèna na rèngu sèmi. Dhu loe boe tenge, èèna na abhu. Dhu ma'ète boe paroa, pe Na bhoke babèdho.

✡ **10:38-40** Yohanis 11:1

11 Miu pangee ku laa. Abhu ètu
mia ladhe ama, dhu ana na manèngi
i'a, na hia mege?
12 Do, ladhe ana manèngi
kanadhu manu, na hia karaka rai?
Tatu aad'o, si?
13 Dhèu rai-haha ne, mema bhelu.
Te ngaa Ama miu ètu sorga, Nèngu
ne mema be'a. De ladhe miu dhèu
dhu bhelu, d'èi hia mèdha dhu be'a
mi ana-ana miu, ngaa hari Ama!
Nèngu ne hia, mesa boe ngaa dhu
miu parluu, te ngaa risi nèti èèna.
Na pala-bagi Roh Na dhu Mola-Mèci
mi dhèu dhu manèngi mi Nèngu."

Lamatua Yesus pake boe koasa nèti dhèu aae nidhu (Mateos 12:22-30, Markus 3:20-27)

14 Ca lod'o, Yesus magèle eele
nidhu nèti ca dhèu dhu lii aad'o. Ka
dhèu ne bisa padhai lii hari. Dhèu-
dhèu ètu sèra malaa.
15 Te ngaa abhu kahèi dhu peka
na, "Mema, Nèngu bisa magèle eele
nidhu, lula Nèngu abhu koasa nèti
dhèu aae nidhu, nuka Baalsebul."✡
16 Abhu dhèu leo neo sèku Yesus.
Ka ra manèngi ho Yesus tao tadha
malaa èci hari, sèna ka dhèu re'a,
na, koasa Na nèti Ama Lamatua.✡
17 Te ngaa Yesus ne'a nare le ka-
hadhu kaj'alu rèngu sèra. Ka Na
lii, peka na, "Ladhe ètu rai cue,
kabarai na pamusu, tatu rai ne laho
mae-mae. Sèmi èèna kahèi, ladhe
ètu d'ara èmu cue, isi èmu loe boe
patao-palaha, tatu èmu ne j'aj'i boe
mi ngaa sa èci!
18 De ladhe nidhu se pamusu aa
pabata èci dènge èci, tatu dhèu aae
ra bisa boe rèd'u paredha dènge
nèbhu. De maso boe asa d'ara
kahadhu, ladhe miu peka, na, Ja'a
pake koasa nidhu ho bata eele hari
nidhu.
19 Sanèd'e paie! Dhèu miu kahèi
dhu re'a magèle eele nidhu. Rèngu
pake koasa nèti nidhu, do? Aad'o, si!
De miu baku sad'i padhai lii di, dhu
peka na, Ja'a ne pake koasa nidhu
sèna ka bata eele si. Pe dhèu miu
ka dhu pama'ète, peka na, ngaa dhu
miu galaa ne, lèke boe.
20 Te ngaa ladhe Ja'a tare'a-
re'a bata nidhu pake koasa Ama
Lamatua, èèna dhu peka na,
paredha Lamatua ètu katanga
madha miu le. Paredha ne abhu
le, te ngaa miu oe sèmi pame'a boe
sa.
21 Ladhe dhèu èra èci dènge rèka,
dhu bori tèke ètu keja g'ana-kariu
madhenge èmu na, tatu mèdha-
panyau na, dhèu bani boe lasi
mana'u.
22 Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu
èra risi nèti nèngu mai segi ne,
aa parame nèti rèka na. Hèia
na parame nèti mèdha-panyau na
kahèi, ho papala mi dhèu-dhèu na.
Nèbhu nare sange ne'e lamatua èmu
èèna maena dhoka mi rèka na. Te
ngaa limuri ne, na maena heka rèka
na sèra.*
23 Sanèd'e paie-iie! Dhèu dhu
pa'èci boe dènge Ja'a, nèngu musu
Ja'a. Aa dhèu dhu soru-bara boe ètu
d'ara sasab'a Ja'a, nèngu ne'a dhoka
ad'u-ue j'ara maruru di."✡

Nidhu neo lèpa asa era uru na (Mateos 12:43-45)

24 Yesus tuhu hari lii Na, aku
Nèngu na, "Ladhe èdhi bata eele
nidhu nèti ca dhèu, nidhu ne rai la'e
asa era kaliu, ho tenge era ae iisi.
Lula na abhu boe era dhu pamèci
dènge dad'èi na, hèia na pangee na,
'Aah! Abhu boe era ae iisi, be'a risi
ja'a lèpa hari asa dhèu dhu uru èèna
ja'a pea.'
25 Ropa na lèpa, rage hari era
uru èèna, dhu mèu le, aa dhu lalau
pabe'a-be'a.
26 Hèia nidhu ne la'e paroa angalai
na pidhu dhu bhelu risi nèti nèngu.
Ka aa'i-aa'i ra lasi pea ètu dhèu
èèna, ka ra madahu ne. De lèpa
limuri, mamuri dhèu ne asa aae ka
ele iie."

✡ **11:15** Mateos 9:34, 10:25 ✡ **11:16** Mateos 12:38, 16:1, Markus 8:11 * **11:22** Madhutu dhèu d'èlu-mèu Alkitab, "dhèu èra" ètu ne'e, nuka dhèu aae nidhu. Aa "dhèu dhu èra risi" èèna, nuka Lamatua Yesus. ✡ **11:23** Markus 9:40

Dhu oto risi

27 Lod'o Yesus padhai lii era dènge
dhèu ae sèra, dhèu bhèni èci ètu
èèna pa'oo, peka na, “Ina Mu oto
kapai, lula nara iisi Èu, aa pasusu
Èu!”
28 Ka Yesus b'ala ne, peka na,
“Tare'a ina! Te ngaa dhu oto
risi, nuka dhèu dhu pasa dhilu ho
nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua
aa tao madhutu!”

Dhèu manèngi Lamatua Yesus pad'elo uru ku tadha
(Mateos 12:38-42)

29 Lod'o Yesus padhai lii era, dhèu
oke rare Ne, hèia Na peka, “Dhèu
limuri ne re'a dhoka ad'u-ue bhab-
helu di. Rèngu loe boe manèngi ho
Ja'a tao tadha malaa hia rèngu, sèna
ka re'a, na, Ja'a ne tare'a-re'a dhèu
unu Lamatua. Te ngaa Lamatua dhu
tao le tadha malaa uru èèna, re dhèu
nèti lii padhai Na, nuka Yunus. Èèna
na d'ai le!
30 Ngaa dhu lèke mi dedha Yunus
èèna, j'aj'i tadha hia dhèu ètu kota
Niniwe, peka na, Ama Lamatua ka
dhu paleha ne mai. Èci èèna ka
dènge Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne.
Ngaa dhu lèke mi Ja'a, èèna na j'aj'i
mi tadha hia dhèu limuri ne, dhu
peka na, mema Ama Lamatua ka
dhu pua Ja'a mai.✡
31 Ladhe lod'o d'ai èle rai-haha
ne, ho Lamatua j'aj'i ka Hakim, pe
bhèni aae nèti balèu mamuri hari
ho na j'aj'i sakasii. Na paj'uj'u ho
galaa miu aa'i-aa'i mi dhu mamuri
taa limuri ne, peka na, ‘Miu aa'i-
aa'i mi se, goa!’ Te uru èèna, bhèni
aae mai nèti j'ara kaj'èu, ho nèdhi
dènge madha na, mamèu dhèu aae
Soleman. Te ngaa limuri ne abhu
Dhèu ètu talora aae miu, dhu kapai
risi nèti dhèu aae Soleman. Te ngaa
miu pusi boe Ne!✡
32 Mesa boe nèngu di! Èèna na
dhèu-dhèu nèti Niniwe kèd'i titu
ho paj'uj'u ai asa miu dhu mamuri
limuri ne, peka na, ‘Miu aa'i-aa'i
mi se, goa!’ Ra peka sèmi èèna,
lula uru èèna, ropa Yunus la'e peka
dad'èi Lamatua dènge rèngu, hèia
ra ele-ho'a dènge. Masi ka Dhèu
dhu kapai risi nèti Yunus ètu talora
aae miu, te ngaa mo'o boe ele-ho'a
sa hèi.”✡

Mamuri dhu saraa
(Mateos 5:15, 6:22-23)

33 Yesus tuhu hari lii padhai Na,
aku Nèngu na, “Dhèu suru labhu, na
padhèdi ètu era dhu dedha, sèna ka
pasaraa d'ara kama hia dhèu aa'i-
aa'i dhu maso asa era èèna. Abhu
ètu mia dhèu suru labhu, ho saguru
ne dènge soe, sèna ka pahuni ne!†
Èèna guna boe ngaa-ngaa!✡
34 Musi madha miu èci èèna ka
dènge labhu. Nèngu ka dhu pasaraa
d'ara miu. Ladhe musi madha
maroga, dhèu ladhe ngaa aa'i-aa'i
dènge d'ara dhu maroga. Te ngaa
ladhe musi madha mèu, dhèu rèdhi
dènge d'ara dhu be'a.
35 Tenge j'ara sèna ka saraa ètu
d'ara miu, j'aj'i mèu aae sèmi saraa
madha lod'o. Saraa ètu d'ara miu,
mage sèmi heo hèru, dhu pad'elo
dhoka mamaho di.
36 Ladhe d'ara miu saraa, abhu
boe sasanga èci sa dhu maroga, tatu
mamuri miu j'aj'i mèu, nuka sèmi
labhu aae dhu d'elo mamuri miu.”

Lamatua Yesus jèke ama agama dhèu Yahudi sèra
(Mateos 23:1-36, Markus 12:38-40)

37 Yesus padhai lii nare, ka dhèu
èci nèti partei agama Parisi nèru
Ne, lasi ra'a asa èmu na. D'ai d'ara
èmu èèna, ka Yesus madhèdi ètu
mei ra'a.
38 Te ngaa lamatua èmu ne malaa
ladhe Yesus madhèdi na'a, dhu
j'amo uru boe ai, madhutu atora
dhèu Parisi.
39 Ka Yesus lii dènge ne, peka
na, “Eeh! Miu dhèu Parisi se seli-
kolane! Miu kèpe pa'èra atora

✡ **11:30** Mateos 16:4, Markus 8:12, Yunus 3:4 ✡ **11:31** 1 Dhèu Aae sèra 10:1-10, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 9:1-12 ✡ **11:32** Yunus 3:5 † **11:33** Sasuri lii Yunani cahag'e suri boe, peka na, “ho saguru ne dènge soe”. ✡ **11:33** Mateos 5:15, Markus 4:21, Lukas 8:16

agama miu! Miu bhèlu boe rase pega dènge galaa re li'u toke kale'e, te ngaa sanèd'e boe ho pamèu d'ara miu dhu kaj'alu, dhu bhelu-katub'a dènge manga'a dèu ngara!
40 Goa, ee! Baku bhèlu. Ama Lamatua ka dhu paj'aj'i re li'u, aa tao re d'ara kahèi.
41 Te ngaa dhu be'a risi eele, miu pala-bagi dhèu dènge boe unu sèra, nèti ngaa dhu miu unu, sèna ka miu mola ètu katanga madha Lamatua.
42 Miu dhèu Parisi! Bèli-camèd'a miu dui mere mamadhe-mamopo! Ca pala nèti canguru pala dhu miu hia mi Lamatua, miu pa'iga taruu nèti dhu ana iiki toke kapai. Toke bubhu-lara dhu ana iiki-iiki d'ara oka, miu pa'iga hèi! Te ngaa miu pusi boe dènge j'ara dhu kapai risi. J'ara-j'ara sasue mi Ama Lamatua, aa dènge boe bia cabèka, miu pabhèlu eele! Mema tare'a, èdhi hud'i hia ku pala Lamatua, te ngaa baku bhèlu kahèi dènge j'ara-j'ara dhu kapai risi sèra.✡
43 Bèli-camèd'a miu dui mere mamadhe-mamopo! Te miu d'èi dhoka tenge era re madha ètu d'ara èmu sabaj'a, aa d'èi dhèu pakab'ua miu ètu madha dhèu ae.
44 Bèli-camèd'a miu dui mere mamadhe-mamopo! Te miu nuka sèmi ro'a dhèu madhe dhu pamera le dènge rai. Dhèu kako re dedha, te ngaa re'a boe, na, ètu èèna na abhu ro'a dhèu madhe, lula ro'a èèna ètu dedha na tèdhi na mèu, te ngaa d'ara na laho kao-kao. Masi ka madhutu ad'a èdhi, ladhe dhèu j'èli lèke ro'a dhèu madhe, pakaj'alu ngi'u na, de nèngu nia boe maso asa d'ara èmu sabaj'a. Miu dhèu Parisi se, ca ropa dènge ro'a dhèu madhe èèna! Re li'u, miu mèu titu kèna. Te ngaa ètu d'ara miu pènu dènge kaj'alu. Dhèu dhu padètu dènge miu, j'aj'i mi kaj'alu kahèi."
45 Ètu èèna, abhu ca dhèu d'èlu-mèu atora agama Yahudi. Ropa na tadèngi lii Yesus, ka b'ala dènge, aku nèngu na, "Lii padhai Ama deo na, lèke mi dedha ji'i!"
46 Hèia Yesus b'ala lii na, peka na, "Tare'a! Miu dhèu d'èlu-mèu agama Yahudi, hud'i dui mamadhe-mamopo kahèi! Miu soru boe dhèu ho pasamaa si, te ngaa miu asa pasusa si dènge j'ara pabia atora agama miu. Ka miu pua dhèu sèra pasae rupa-rupa babia nèti atora miu sèra. Te ngaa miu mesa mi, mo'o boe pasae babia ne dènge kacui-aai miu ca laa sa hèi!
47 Bèli-camèd'a miu dui mere mamadhe-mamopo! Te miu bhute dhoka pudhi hadhu tao tugu hia dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu uru sèra, sèna ka pakab'ua si. Te ngaa bèi-baki miu se'e ka dhu pamadhe si!
48 Miu èci èèna kahèi dènge bèi-baki miu sèra. Rèngu tule eele dhèu rèti lii padhai Lamatua, ka ra pamadhe si. Hèia miu dame hadhu ro'a ho j'aj'i tadha, peka na, miu se mo'o kahèi dènge tatao bèi-baki miu.
49 Nèti èèna ka, Ama Lamatua dhu ne'a aa'i, peka nèdhi le, na, 'Pe Ja'a pua dhèu rèti lii padhai Ja'a, dènge dhèu pajuu-paleha dhu leo, sèna ka lasi asa dhèu sèra. Hèia dhèu sèra kalabhe paj'èra cahag'e, aa cahag'e hari ra pamadhe si.'
50-51 Dhèu taa limuri ne, hud'i tago rare tatao nèti dhèu-dhèu dhu pamadhe dhèu rèti lii padhai Lamatua. Sèra sa, mulai ige nèti Lamatua paj'aj'i rai-haha ne, karèi nèti mamadhe Habel, toke d'ai dhèu dhu limuri tèka, nuka Sakaria. Nèngu ne'e ka dhu ra pamadhe ne ètu talora aae mei korban dènge Kama Mola-Mèci ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Miu se kahèi pasae mere hahuku ra!✡
52 Miu dhèu d'èlu-mèu atora agama Yahudi! Bèli-camèd'a miu dui mere mamadhe-mamopo! Te miu dhu mèd'u gagoe ho bisa bhoke

✡ **11:42** Atora nèti Ama-ama Agama 27:30 ✡ **11:50-51** Lii Lolo dhu Uru Tèka 4:8, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 24:20-21

babèdho, sèna ka dhèu re'a mèu dad'èi Ama Lamatua. Te ngaa miu mesa mi maso boe asa d'ara. Dhu karehe risi hari, miu pahèb'e dhèu, ho baku ra lasi asa èèna!”

53-54 Ropa Yesus padhai lii nare, ka mese agama dènge dhèu Parisi sèra jèke Ne. Karèi nèti lod'o èèna ka, rèngu karèi rupa-rupa j'ara, sèna ka neo pamanahu Ne. Ra loe boe tenge j'ara ho pabèbhe Ne.

12

Baku madhutu j'ara mamuri dhèu Parisi dhu padhai lii leo, tao leo
(Mateos 10:26-27)

1 Lod'o èèna, abhu dhèu pèri-pèri riho dhu mai ho nanene lii padhai Yesus. Dhèu se mai pasuki, lingu rare Ne. Ka Na peka uru dènge ana madhutu Na, aku Nèngu na, “J'aga ngi'u ho baku madhutu j'ara mamuri dhèu Parisi. Te rèngu padhai lii leo, tao leo.✡

2 Rèngu sangaja be'a, te ngaa bèli-camèd'a abhu hui. Te aa'i-aa'i dhu pahuni ne, bèli-camèd'a sabhoka.✡

3 Ngaa dhu deo ne'e miu padhai pahuni, bèli-camèd'a dhèu tadèngi dènge mèu. Ngaa dhu miu paholo ètu d'ara kama, èèna na dhèu peka paled'a ètu madha dhèu ae.”

Dhèu dènge kab'ua ètu madha Ama Lamatua
(Mateos 10:28-31)

4 Ka Yesus tuhu hari lii Na, aku Nèngu na, “Ana-ana, ee! Mage miu madha'u, ladhe dhèu neo pamadhe miu. Te rèngu pamadhe dhoka ngi'u aae di, te ngaa ra bisa boe tao ngaa mi samanga miu.

5 De Ja'a neo peka, na, miu hud'i madha'u mi cee ku. Miu hud'i madha'u ku dènge Ama Lamatua. Te Nèngu ka dhu bisa pamadhe miu, aa pèci asa d'ara ai naraka. De miu hud'i madha'u tare'a-re'a mi Nèngu.

6 Miu pangee sèku, ana mangungu kab'ua ca ngaa? Mura titu kèna! Lèmi ngi'u, dua doi, si? Masi ka sèmi èèna, te ngaa Ama Lamatua bhèlu boe ci'u sa hèi.

7 Aa sèmi èèna kahèi, Lamatua tao ai-hèb'a mi miu. Lamatua ne'a mèu, abhu rèu kètu pèri loa ètu kaba kètu miu. De miu baku madha'u, te Lamatua pakab'ua miu risi nèti ana mangungu ae-ae sèra.”

Baku makae mangaku Lamatua Yesus
(Mateos 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

8 Èle ka, Yesus padhai lii dènge ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Pasa dhilu miu paie-iie! Ladhe dhèu bani mangaku Ja'a ètu madha dhèu ae ètu rai-haha ne, pe Ja'a mangaku nèngu kahèi ètu madha ana pajuu Ama Lamatua ètu sorga, peka na, nèngu ne dhèu Ja'a.

9 Te ngaa dhèu dhu padhai lii ètu madha dhèu rai-haha, peka na, nèngu tadhe boe Ja'a, bèli-camèd'a ètu madha ana pajuu Ama Lamatua ètu sorga, Ja'a tadhe boe nèngu kahèi.

10 Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Ladhe abhu dhèu dhu padhai pakarehe kolongara Ja'a, Ama Lamatua sadia ho pabhèlu eele sasala na era. Te ngaa ladhe na padhai pakarehe kolongara Roh Lamatua dhu Mola-Mèci èèna, Ama Lamatua bhèlu boe sasala na.✡

11 Ladhe dhèu ère rèti miu asa era uri lii langu agama, do, rèti miu asa dhèu paredha, lula miu parcaya Ja'a, mage miu pangee, na, tasamia miu bisa siri iisi.

12 Te ètu d'ara lai-lai èèna kahèi, Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci èèna, peka dènge miu lii dhu pamèci ho b'ala dhèu sèra.”✡

Lii lolo dhèu kaja dhu goa

13 Èle èèna ka, ca dhèu nèti dhèu ae sèra, karèi Yesus, aku nèngu na, “Ama Mese! Peka ku dènge a'a ku, ho pabagi dènge ja'a pusaka ama ji'i.”

14 Te ngaa Yesus b'ala ne, “Waa! Dhèu cee ka dhu ded'e Ja'a j'aj'i

✡ **12:1** Mateos 16:6, Markus 8:15 ✡ **12:2** Markus 4:22, Lukas 8:17 ✡ **12:10** Mateos 12:32, Markus 3:29 ✡ **12:12** Mateos 10:19-20, Markus 13:11, Lukas 21:14-15

hakim, sèna ka pama'ète lii langu miu sèmi èèna?”
15 Hèia Yesus peka mi dhèu ae sèra, aku Nèngu na, “Sanèd'e, ee! Miu baku j'aj'i dhèu manga'a. Te kakaja-sasu'i bisa boe nèti mamuri dhu mera-milu.”
16 Èle ka, Na padhai lii pake lii pakasame, aku Nèngu na, “Dhèu kaja ca dhèu, isi oka na ae titu kèna.
17 Ka èmu-èmu dhu tèka nganga'a na pènu tao cacèci, aa risi eele hèi, ka ne'a heka tao tasamia.
18 Ka na pama'ète, peka na, ‘Ja'a neo tao sèmi ne'e ka! Èmu era tèka nganga'a dhu dhui se, ja'a sag'e eele ho patitu hari dhu kapai risi, sèna ka tèke nganga'a nèti d'ara oka dènge mèdha-panyau ja'a aa'i-aa'i ra.
19 Ladhe j'aj'i ka sèmi èèna, ja'a pama'ète kore, na, “Gud'a pènu le! Nganga'a tesa le, ku'a d'ai tèu-tèu. De ku'a-kinu pakarej'e iisi dènge pacapa haga!’ ”
20 Te ngaa Ama Lamatua peka dènge ne, na, ‘Heeh! Dhèu goa! Mèda ne'e kahèi, èu madhe. Aa cee ka dhu abhu aa'i isi gud'a èu sèra?’
21 De sèmi ne'e! Bisa kahèi, dhèu pakaboko mèdha-panyau ae-ae ètu rai-haha ne hia ngi'u na, te ngaa ètu d'ara ngangee Ama Lamatua, nèngu ne, dhèu unu aad'o, lula pabe'a boe dènge Lamatua.”

Parcaya dhoka mi Ama Lamatua di
(Mateos 6:25-34)

22 Ka Yesus aj'a tabha hari ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Miu mage dhoka pangee mamuri miu bèli-bèli, nèti nganga'a-nganginu, do mèdha-papake.
23 Te mamuri èdhi ne risi nèti ngaa dhu èdhi ta'a, aa ngaa dhu èdhi pake.
24 Ladhe sèku lakaa! Rèngu sèra sèla boe, puu-g'ètu boe, dènge boe gud'a ho tèke nganga'a, te ngaa Ama Lamatua kab'oi si. Ladhe sèmi èèna, tatu Nèngu piara miu kahèi. Lula Na pakab'ua miu risi nèti manu-bhui sèra.
25 Sèmi dhèu titu ètu madha tèru, ho lalau iisi na, nèngu bisa pamad-hera mamuri na, do? Aad'o, sina ma!
26 De ladhe bhute dènge ngaa-ngaa dhu ana iiki sèra, dhu dènge boe kolo-kapua, tasamia hari ka miu bhute dènge madha j'ara dhu ka-pai? A'oto na ngaa?
27 Ladhe sèku bunga dhu muri tab'a ètu d'ara j'ami. Rèngu sab'a boe oka-tedhe, aa ra manènu boe sig'i-rabhi. Te ngaa mèdha-papake dhèu aae Soleman dhu kab'ua aae, saraga risi boe hela bunga dhu muri tab'a ètu d'ara j'ami sèra.✡
28 Te Ama Lamatua piara j'u'u dhu ana iiki-iiki dhu kab'ua aad'o, dhu dhoka mamuri deo ne'e, aa bèli madhe, ho dhèu core asa d'ara ai. Ladhe sèmi èèna, na, Nèngu bisa kab'oi miu dhu kab'ua risi eele nèti j'u'u sèra. De tasamia ka parcaya miu èra boe mi Lamatua?
29 Sèmi èèna kahèi, miu baku bhute dènge nganga'a-nganginu. Te èèna na, Lamatua uri hia miu.
30 Dhèu dhu tadhe boe Lamatua, rèngu sèra sab'a toke madhe, sèna ka tao j'ara sèra. Te ngaa miu baku sèmi rèngu, te Ama miu ètu sorga dhu ne'a aa'i le ngaa dhu miu parluu.
31 Te ngaa pakako uuru ku sasab'a Ama Lamatua, pe Na uri j'ara se'e hia miu kahèi.”

Tèke laa mèdha-panyau ètu sorga
(Mateos 6:19-21)

32 Hèia Yesus tuhu hari lii padhai Na, peka na, “Miu nuka sèmi cak-aboko iiki kahib'i-kalèbho dhu èra boe. Te ngaa baku madha'u! Te Ama miu ètu sorga, Dhèu Aae Kapai. Ngaa dhu unu Nèngu, Na hia mi ana-ana Na dènge d'ara karej'e.
33 De lami pahie mèdha-panyau miu, ho kab'ua na pabagi dènge dhèu dhu dènge boe unu. Dènge

✡ **12:27** 1 Dhèu Aae sèra 10:4-7, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 9:3-6

sèmi èèna, miu tèke le mèdha-panyau miu ètu sorga ètu era dhu ele iie boe taa-taa. Dhèu mana'u bisa boe lasi mana'u rare. Ana cangèpi bisa boe pa'ele iie.
34 Sanèd'e paie-iie! Mèdha-panyau miu ètu mia, na, d'ara miu ètu èèna kahèi."

Ana pajuu dhu bori mema dhari

35-36 Yesus padhai lii hari, peka na, "Mèda-mèu miu musti bori mema dhari ho lalau Lamatua. Nuka sèmi ènu dhu beke, mate lamatua èmu na lèpa nèti pesta kab'i. Ropa lamatua na kad'eu babèdho èmu, nèngu bhoke dènge.✡
37 Ladhe lamatua mai nèdhi dhèu sab'a se dhu mate tae-tae, tatu rèngu oto. Pe lamatua ra pad'elo d'ara be'a na mi rèngu. Na pake mèdha-papake dhèu sab'a, ho la'e lalau nganga'a be'a, sèna ka hia dhèu sab'a se'e ra'a-rinu.
38 Dhèu sab'a se mema oto, lula rèngu ladhe-leru lamatua ra dènge be'a. Masi ka lamatua ra lèpa èmu hake pèri èèna ka, d'ara talora mèda, do oe mèu, rèngu dhu bori mema dhari.
39 Sanèd'e paie-iie! Ladhe abhu lamatua èmu dhu ne'a mema hake pèri dhèu mana'u mai mana'u, tatu na soro tèke boe ho dhèu mana'u huki èmu na.
40 De miu hud'i bori mema dhari, te ca dhèu sa dhu re'a boe pèri lod'o Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a èèna mai hari."✡

Ana madhutu dhu satia, dènge dhu satia boe
(Mateos 24:45-51)

41 Hèia Petrus karèi Yesus, peka na, "Ama Mese! Lii pakasame Ama deo na, lèke dhoka mi ji'i do, lèke mi dhèu aa'i-aa'i?"
42-44 Ka Yesus dhaa, na, "Lii pakasame deo na lèke mi dhèu aa'i-aa'i dhu tao sèmi kapala urusan dhu satia. Nèngu d'èlu-mèu uri j'ara-j'ara dhu be'a hia mi lamatua na. Te èèna na, lamatua na ded'e ne, sèna ka papala nganga'a hia mi dhèu sab'a dhu leo sèra. Ladhe nèngu maj'èni sab'e madhutu sasab'a na sèmi èèna, masi ka lamatua na mai sange mera mia èèna ka, te ngaa nèngu ne dhu loe boe tao j'ara dhu lèke. Hèia na oto, lula lamatua na ded'e ne ho ladhe-leru mèdha-panyau na aa'i-aa'i.
45 Te ngaa carui bagi kapala urusan dhu pangee, na, 'Èle boe nèbhu ku, heka lamatua ne lèpa kèna.' Hèia na kalabhe dhèu sab'a dhu leo sèra, mone dènge bhèni. Ka na madhèdi na'a-ninu dènge kea rae-rae toke mahu.
46 Te ngaa ca tèka kapala urusan ne ne'a nare boe, cag'ag'a laa, lamatua na lèpa. Ka lamatua na kalabhe ne, hèia babège eele ne, sèna ka sèmi nare pala na ètu li'u, palere-lere dènge dhèu dhu satia boe, tao madhutu dad'èi lamatua ra.
47 Te dhèu sab'a dhu re'a dad'èi lamatua ra, te ngaa pa'èra boe tao madhutu, do, d'èi boe sab'e madhutu, bèli-camèd'a ra dui rare hahuku dhu bia.
48 Te ngaa dhèu sab'a dhu sab'e sale, lula re'a boe dad'èi lamatua ra, rèngu abhu boe hahuku dhu bia. Te dhèu dhu abhu ae, ra manèngi ae nèti nèngu kahèi. Dhèu dhu abhu sasab'a kapai, dhadhaa na kapai kahèi."

Lii holo-nori Lamatua Yesus bisa tao dhèu mae-manyèla
(Mateos 10:34-36)

49 Èle èèna ka, Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, "Mamai Ja'a ne ho cèri eele dhèu Ja'a nèti dhèu leo ètu rai-haha ne. Ne'e nuka sèmi dhèu pake ai, ho tunu eele maruru. Dad'èi Ja'a ka ladhe ai ne mulai heo ètu mia-mia.
50 Te ngaa uru nèti èèna, Ja'a hud'i pasae ku j'aj'èra dhu bia. Ja'a bèli-camèd'a j'èra ae, toke d'ai èle sasab'a-la'a Ja'a.✡
51 Miu pangee, na, Ja'a mai kèti dame ètu rai-haha, do? Aad'o! Ja'a mai sèna ka tao dhèu rai-haha ne

✡ **12:35-36** Mateos 25:1-13, Markus 13:34-36 ✡ **12:40** Mateos 24:43-44 ✡ **12:50** Markus 10:38

patao-palaha dènge mae-manyèla,
lula lii holo-nori Ja'a.
52 Nèti deo ne'e, dhèu dhu pa'a'ari
mae-manyèla. Ètu d'ara èmu cue,
dhèu tèlu lab'a dhèu dua, dua lab'a
tèlu.
53 Ama lab'a ana,
ana lab'a ama.
Ina lab'a ana;
ana lab'a ina.
Teto lab'a ana mantu;
ana mantu lab'a teto na."✡

Patadhe paie-iie tadha lod'o-lod'o j'aj'èra sèra
(Mateos 16:2-3)

54 Hèia Yesus lii dènge dhèu ae
sèra, aku Nèngu na, "Ladhe miu
mèdhi ra'i-liru mèdhi aae cèu nèti
haa, miu peka na, 'Ne'e, tadha èj'i oe
mai kèna.' Mema lèke sèmi èèna.
55 Ladhe ngèlu balèu mai, miu
peka na, 'Ne'e, tadha lod'o pana
titu kèna.' Mema tare'a sèmi èèna
kahèi.
56 Weeh! Miu dhèu leko-monya
dhu padhai lii leo, tao leo! Miu
d'èlu-mèu titu kèna me'a peka mia
lod'o èj'i, aa mia lod'o pana aae.
Te ngaa tasamia ka mo'o boe me'a
dènge dad'èi Lamatua ètu taa limuri
ne?"

Padame dènge musu miu
(Mateos 5:25-26)

57-58 Ka Yesus tuhu hari lii Na, aku
Nèngu na, "Ladhe miu tao lii langu,
nga tao ka miu bisa boe pama'ète
unu mi, mia dhu lèke! Be'a risi uri
uuru ku dame! Mage dhoka miu
d'ai katanga madha hakim, ho na
pama'ète, na, miu maso asa d'ara
bèdho.
59 Te ladhe sèmi èèna, miu bisa
boe kalua, ladhe miu b'ae mere
mèka dedha dhu hakim pama'ète
nare èèna."

13

Tèke eele tatao dhu bhelu, ho madhutu dad'èi Lamatua

1 Lod'o èèna, dhèu mai peka
dènge Yesus, na, gubernur Pila-
tus pamadhe le dhèu Yahudi pèri-
pèri nèti Galilea, lod'o dhu mai
asa Yerusalem, rèti korban asa Èmu
Kapua Manèngi-Mangaj'i.
2 Ropa tadèngi nare, ka Yesus
karèi si, "Madhutu miu, na,
tasamia? Dhèu dhu ra pamadhe
sèra, sasala ra kapai risi nèti dhèu
Galilea dhu leo aa'i-aa'i ra, do? Nèti
èèna ka, ra huku pamadhe si, do?
3 Aad'o! Te ngaa ladhe miu tèke
eele boe mamuri miu dhu bhelu, ho
lèpa madhutu dad'èi Lamatua, lod'o
limuri miu laho nuka sèmi rèngu
kahèi.
4 Aa tasa mera mia hari dènge
canguru aru dhèu dhu madhe ca
hari ni, ropa ètu Siloam manara
guri, hèia kabhie nare si, èèna?
Sasala si ae risi nèti dhèu aa'i-aa'i
ètu Yerusalem, do?
5 Aad'o! Te ngaa ladhe miu tèke
eele boe mamuri miu dhu bhelu,
ho lèpa asa j'ara Lamatua dhu
mola, miu èèna na laho sèmi rèngu
kahèi."

Aj'u dhu hua boe, nuka sèmi dhèu unu Lamatua dhu tao nare boe dhu be'a

6 Hèia Yesus peka lii pakasame èci,
na, "Abhu ca dhèu dhu dènge ana
aaj'u* ètu d'ara oka na. Bèli-bèli,
na la'e patigi, teko-teko ana aaj'u ne
hua le, do dhae. Te ngaa ana aaj'u
ne dhae hua mèka.
7 Ka na pua dhèu sab'a ètu d'ara
oka, aku nèngu na, 'Tèlu tèu kèna,
ja'a laku-mai ho ladhe ana aaj'u ne
hua le, do dhae, te ngaa ja'a abhu
boe ngaa-ngaa. De patue eele ne, te
nèngu ne dhoka na'e era di.'
8 Te ngaa dhèu sab'a ne dhaa, peka
na, 'Ama baku pasori ku. Hud'i
nèbhu hari ku ciki laa d'ai ca tèu sa.
Pe ja'a kakèi rai reo kapua na, sèna
ka tao pupuk, ho na sega.

✡ **12:53** Mika 7:6 * **13:6** Lii Idhonesia 'aj'u ara'. Madhutu lii Yunani na *sukein*. Te ngaa Alkitab pad'elo aj'u èci ètu nèi dhu hua na dhèu bisa ra'a. Ètu Idhonesia re bèka dhimu dhèu ra'a boe hua 'aj'u ara'. De 'aj'u ara' ètu Idhonesia bèka dhimu sama boe dènge 'aj'u ara' ètu Alkitab.

9 Ladhe d'ai tèu mai nèi, aj'u ne
hua, na be'a. Ladhe aad'o, la'a sina
ma, patue eele ka laa.’ ”

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu bhèni èci dhu kabodho kapo'o, lèke dènge lod'o sabaj'a

10 Ca tèka, lèke dènge lod'o
sabaj'a dhèu Yahudi, Yesus la'e aj'a
dhèu ètu d'ara èmu sabaj'a.
11 Ètu ne'e abhu bhèni ca dhèu
dhu kabodho kapo'o canguru aru
tèu kèna, lula nidhu tao ne. Bhèni
ne bisa boe pamola kabodho na.
12 Ropa Yesus ladhe nèdhi, hèia
Na paroa ne, aku Nèngu na, “Ina!
Lamatua patalale le j'aj'èra nèti èu.”
13 Ka Yesus tao ai mi bhèni
ne. Kaca'a laa, kabodho bhèni ne
mola dènge kahèi. Hèia bhèni ne
manèngi makasi, aa koa-kio kolon-
gara Ama Lamatua.

14 Te ngaa kapala èmu sabaj'a ne
nasa, lula Yesus puri-pa'èle dhèu
lèke dènge lod'o sabaj'a. Ka na peka
dènge dhèu ae sèra, aku nèngu
na, “D'ara ca migu, dhèu sab'a èna
lod'o. De be'a risi dhèu pèd'a
mai lèke dènge lod'o-lod'o sab'a
sèra, sèna ka tenge dhèu puri-pa'èle
si. Baku mai lèke dènge lod'o
sabaj'a!”✡

15 Te ngaa Yesus b'ala ne, “Heeh!
Dhèu kapod'e-kabèli! Ètu d'ara
lod'o sabaj'a, miu sab'a kahèi, si?
Te miu lami patabuli sapi dènge
keled'ei miu, sèna ka hia ra'a-rinu,
si?
16 Bhèni ne, ana-èpu Abraham
sama sèmi èdhi. Dhèu aae nidhu
paj'èra ne canguru aru tèu kèna.
Ladhe Ja'a patabuli ne nèti nidhu,
lèke dènge lod'o manèngi-mangaj'i,
na èèna sala, do?”

17 Ropa tadèngi rare sèmi èèna, ka
musu Yesus sèra makae. Te ngaa
dhèu ae dhu leo sèra karej'e, lula
sasab'a Na sèra be'a titu kèna.

Lamatua Yesus peka lii upama lula-nèti aj'u dhu lamusi na ana iiki-iiki
(Mateos 13:31-32, Markus 4:30-32)

18 Ka Yesus peka hari, na, “Ja'a pa-
soro dhèu-dhèu Lamatua sèmi ngaa
hari?
19 Hiu-hiu èèna rèngu ciki di, te
ngaa nèbhu-nèbhu ka rèngu asa
tabha ae. Rèngu sèmi aj'u dhu
lamusi na ana iiki-iiki. Dhèu sèle
ne ètu d'ara oka. Ka muri mai,
hèia j'aj'i ana aaj'u dhu kapai aae.
Èèna ka manu-bhui mai tao rèd'a
ètu dadana na sèra.”

Lamatua Yesus peka lii pakasame nèti ragi
(Mateos 13:33)

20 Hèia Yesus padhai lii hari, peka
na, “Ja'a pasoro dhèu unu Lamatua
sèmi ngaa hari?
21 Nèngu ne nuka sèmi ragi dhu
dhèu bhèni nare, ho na pab'ali
dènge tarigu dua saku,† sèna ka tao
roti pa'ae. Lula ragi dhu ciki oo'e
èèna, pab'ali dènge tarigu ae-ae,
hèia ca'e aa'i. Dhèu unu Lamatua
pangaru ra asa tabha kapai sèmi
èèna kahèi.”

Babèdho sorga kob'o iiki
(Mateos 7:13-14,21-23)

22 Èle ka, Yesus si mulai kako lasi
asa kota Yerusalem. Rèngu kako,
lasi dhuli kota-kota dènge rae-rae,
ho Na aj'a dhèu.
23 D'ai era èci, ka ca dhèu karèi
Ne, “Ama Mese! Ele boe dhèu ciki
di, dhu abhu sod'a, do?”
24 Ka Yesus b'ala, aku Nèngu na,
“Hèb'a maso asa sorga èèna, kob'o.
De tenge j'ara paie-iie, sèna ka miu
bisa maso re èèna. Te abhu dhèu ae
dhu sèku neo maso, te ngaa bisa boe.
25 Ladhe lamatua èmu patèke le
babèdho, èèna na miu titu ètu li'u,
ho kad'eu babèdho, dènge pa'oo
manèngi, peka na, ‘Ama! Bhoke ku
laa!’

✡ **13:14** Kalua nèti Masir 20:9-10, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:13-14 † **13:21** Lii Yunani peka na, tarigu 3 *sata*. Ca sata, pe d'ai 12 liter. De 3 sata, 36 liter tarigu.

Te ngaa na b'ala, aku nèngu na,
‘Miu sèra, cee? Ja'a tadhe boe miu!’
26 Hèia miu peka hari, na, ‘Nga
tao ka ama tadhe boe ji'i? Ji'i se
ka dhu tema madhèdi nga'a-nginu
dènge ama. Aa ama kahèi dhu tema
aj'a-nori ji'i ètu j'ara oka-hoo ji'i.’
27 Hèia na peka, aku nèngu na,
‘Deo na ja'a dhu peka le, na, ja'a
tadhe boe miu! Miu se, dhèu
dhu tema ad'u-ue bhabhelu di. De
pakaj'èu nèti ne'e ne!’ ✡
28 Ladhe d'ai lod'o Ama Lamatua
pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i
ètu rai-haha ne, miu tangi roma
iisi dènge kadhi ngutu lii kico-kico.
Te miu ladhe mèdhi baki Abra-
ham, Isak dènge Yakob, dènge dhèu
aa'i-aa'i dhu rèti lii padhai Ama
Lamatua, madhèdi le ètu sorga. Te
ngaa miu lèke babège asa li'u. ✡
29 Pe dhèu mai nèti suu-suu rai-
haha ne, nèti dhimu, nèti haa;
nèti badae, nèti balèu, ho aa'i-aa'i
ra madhèdi pa'èci, ra'a-rinu rame-
rame ètu d'ara èmu Ama Lamatua. ✡
30 Patadhe pabe'a-be'a j'ara
ne'e: ladhe d'ai ka lod'o Lamatua
pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i ètu
rai-haha ne, abhu dhèu dhu uru
èèna, pangee, na, nèngu ana iiki
d'ai seli, aa te ngaa nèngu kab'ua
titu kèna. Aa abhu dhu uru èèna
peka, na, nèngu dhèu kapai, te ngaa
ètu madha Lamatua, nèngu dhoka
ana iiki di.” ✡

Lamatua Yesus rasa kasia dènge isi kabarai kota Yerusalem (Mateos 23:37-39)

31 Lod'o èèna, abhu dhèu Parisi
pèri-pèri, mai paraga dènge Yesus,
ka ra peka, na, “Hua iia Ama Mese
pakaj'èu nèti era ne'e, te dhèu aae
Herodes neo pamadhe Ama.”
32-33 Ka Yesus dhaa, aku Nèngu
na, “Herodes ne, cakaraa badha dhu
d'èlu-mèu kapod'e-kabèli. Lami
peka dènge nèngu, na, Ja'a bata
eele nidhu dènge pa'èle dhèu nèti
papèd'a-tarègu ra, deo ne'e ne
dènge bèli. Camèd'a ku, sasab'a Ja'a
ne heka èle kèna. Masi ka tasa mera
mia èèna ka, nèti kakako Ja'a asa
Yerusalem ne, Ja'a neo sab'a hari ku
ciki. Te dhèu Yerusalem sèra, dhu
d'èi pamadhe dhèu rèti lii padhai
Ama Lamatua.
34 Waa, dhèu kabarai Yerusalem,
ee! Miu dhu loe boe pamadhe dhèu
rèti lii padhai Ama Lamatua, aa pèci
pamadhe dhèu pajuu-paleha sèra
dhu mai pad'elo j'ara hia miu. Pèri-
pèri hari le, Ja'a neo kaboko miu
ho bhiri mi nèti bhelu-katub'a, nuka
sèmi manu rena dhu sarimu nare
ana na ètu d'ara èla na. Te ngaa miu
mo'o boe.
35 Limuri ne, Lamatua pusi-
pahae heka èmu manèngi-mangaj'i
miu. Bèli-camèd'a nèngu j'aj'i èmu
pa'ela. Èèna na, miu mèdhi heka
Ja'a, toke miu dhaa, na,

‘Ama Lamatua hia mèngi-nale mi
dhèu dhu mai nèti kolongara
Ama Lamatua,
lula Ama Lamatua ka dhu hia
Na mai!’ ” ✡

14

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu, lèke dènge lod'o manèngi-mangaj'i

1 Ca lod'o, lèke dènge lod'o
manèngi-mangaj'i, ca dhèu ama
nèti partei agama Parisi nèru Yesus
ho ra'a-sisi ètu èmu na. Ropa Yesus
madhèdi na'a, abhu dhèu dhu ma'u,
neo rèdhi Ne tao ngaa lèke dènge
lod'o manèngi-mangaj'i.
2 Lod'o èèna, ca dhèu dhu pèd'a
boho madhèdi ètu èèna kahèi.
3 Hèia Yesus karèi dhèu d'èlu-mèu
atora Yahudi dènge dhèu Parisi dhu
madhèdi ra'a ètu sèra kahèi, aku
Nèngu na, “Madhutu atora nèti baki
Musa, bisa pa'èle dhèu pèd'a lèke
dènge lod'o sabaj'a, do aad'o?”
4 Te ngaa dhèu èci sa bhoka boe
hèb'a. Hèia Yesus gai dhèu pèd'a ne,
ka na èle dènge nèti papèd'a na. Ka
Yesus pua dhèu ne, sèna ka lèpa ka.
5 Èle ka Yesus karèi hari si, peka
na, “Ladhe ana èci manahu asa

✡ **13:27** Lii Sod'a Koa-Kio 6:9 ✡ **13:28** Mateos 22:13, 25:30 ✡ **13:29** Mateos 8:11-12 ✡ **13:30** Mateos 19:30, 20:16, Markus 10:31 ✡ **13:35** Lii Sod'a Koa-Kio 118:26

d'ara èi lèke dènge lod'o sabaj'a, miu lami ère eele ana ne'e, do aad'o? Ladhe sapi manahu asa d'ara èi la'e, miu soro tèke, do, lami kaso ne asa li'u? Tatu miu kaso ne asa li'u. De èèna, sasoa na, miu sab'a le, sina ma?”✡
6 Ropa tadèngi lii padhai Yesus ne, èci sa bisa boe dhaa.

Baku padedha iisi

7 Lod'o èèna, Yesus taru kira mi dhèu mai ra'a-sisi ètu d'ara èmu ne. Dhèu ae ka dhu d'èi era re madha, ho lasi madhèdi. Ropa nèdhi sèmi èèna, Yesus peka,
8 “Sanèd'e, ee! Ladhe dhèu nèru miu asa pesta kab'i, mage lami madhèdi ka asa era dhèu aae-dhèu kapai. Mage dhoka lamatua pesta ne nèru tamu dhu kapai risi.
9 Ladhe sèmi èèna, lamatua pesta mai gai èu, peka na, ‘Mage mu nasa kahèi, ama! Ama pidha sa kabodho, ee. Te ja'a tèke kadera ne hia dhèu kapai nèi.’ Hèia èu kèd'i dènge makae, tèke eele kadera ne, ka lamu madhèdi asa kabodho.
10 De ladhe èu abhu nèru, lamu madhèdi ètu kadera re kabodho tèka. Ropa lamatua pesta ladhe nèdhi èu, na mai peka, ‘Ama! Mai madhèdi asa madha ne.’ Dènge j'ara ne, miu abhu pakab'ua ètu madha tamu aa'i-aa'i ra.✡
11 Te dhèu dhu padedha iisi ra, èèna na Lamatua pahaha si. Te ngaa dhèu dhu tao iisi ra sèmi dhèu haha, èèna na Lamatua ded'e padedha si.”✡
12 Èle èèna ka, Yesus peka dènge lamatua èmu ne, “Lod'o leo, ladhe ama neo tao tatao, mage nèru dhoka a'ari ama dènge dhèu kaja sèra mesa ra! Te tatu rèngu bisa nèru hari ama.
13 Te ngaa ladhe ama tao tatao, nèru dhèu dhu dènge boe ngaa-ngaa, dhèu haga roe cabèka, dhèu karuku, dènge dhèu bèdhu sèra.
14 Tatu rèngu b'ala rare boe ama. Te ngaa ladhe ama nèru si, Ama Lamatua ka dhu b'ala ama. Ladhe d'ai lod'o Ama Lamatua pamamuri hari dhèu-dhèu parcaya dhu madhe le, Na bhèlu boe babe'a ama.”

Lii pakasame nèti pesta kapai (Mateos 22:1-10)

15 Ropa tadèngi lii padhai lii Yesus ne, ca dhèu dhu madhèdi ca mei dènge Yesus, padhai lii, peka na, “Dhu karej'e risi ka, rèngu dhu madhutu ra'a pa'èci ètu d'ara èmu Ama Lamatua!”
16 Ka Yesus b'ala, peka na, “Ja'a lolo sèmi ne'e: abhu ca dhèu dhu tao tatao kapai. Hèia na nèru dhèu ae titu kèna.
17 Ropa d'ai tadha dhèu ra'a-rinu, ka na pua ènu na, la'e paroa dhèu dhu ra nèru sèra, peka na, ‘Mai lati ka, te neo mulai pesta kèna.’
18 Te ngaa dhèu se'e padhai lii rupa-rupa, sèna ka lasi boe asa d'ara pesta. Ca dhèu peka sèmi ne'e, ‘Ja'a heka hèli kore oka cue, de neo laku ladhe sèku. De mage nasa, te ja'a lake kore boe.’
19 Dhèu leo hari peka na, ‘Ja'a heka hèli kore sapi maroo rai lèmi pasa. De ja'a neo laku cob'a si. Baku nasa, te ja'a lake kore boe!’
20 Dhèu leo hari peka na, ‘Ja'a heka kab'i kèna, de bisa boe dhiu.’
21 Ka ènu ne, lèpa peka dènge lamatua na. Ropa tadèngi nare, ka nasa titu kèna. Hèia na paredha ènu na, aku nèngu na, ‘Ladhe sèmi èèna, èu lamu lai-lai! Lamu asa j'ara-j'ara, dènge asa sasanga j'ara ètu kota ne'e, sèna ka nèru dhèu dhu dènge boe ngaa-ngaa, dhèu kasia, dhu haga roe cabèka, dhu bèdhu, dènge dhèu-dhèu karuku sèra.’
22 Ropa tadèngi nare, la'e dènge ka nèru dhèu-dhèu sèra. Ka na lèpa hari, hèia na peka dènge lamatua na, aku nèngu na, ‘Ama! Dhèu se, ka se'e le. Te ngaa era madhèdi ae era.’
23 Hèia lamatua na peka, ‘Ladhe sèmi èèna, lamu hari asa rae-rae ètu li'u kota, toke d'ai d'ara oka sèi. Lamu pamako sad'i cee èèna ka,

✡ **14:5** Mateos 12:11 ✡ **14:10** Lii Hini 25:6-7 ✡ **14:11** Mateos 23:12, Lukas 18:14

mèti si mai ho ra madhèdi papènu d'ara pesta ne.
24 Nanene, ee! Dhèu dhu pahae boe dènge lii nèru ja'a ne, rèngu se re'a boe babe'a tatao ne ciki sa hèi!’”

Pangee paie-iie ku, heka madhutu Lamatua Yesus kèna (Mateos 10:37-38)

25 Ka Yesus si lasi taruu asa Yerusalem. Dhèu ae madhutu Ne. Hèia Na kabib'a ladhe sa rèngu, ka Na peka, na,
26 “Dhèu dhu tare'a-re'a neo madhutu Ja'a, nèngu hud'i sue ku Ja'a *risi* nèti ngaa-ngaa aa'i-aa'i ra; risi nèti ina-ama na, risi nèti dhèu èmu-kamali na, risi nèti ana niki na, risi nèti a'ari na, aa risi-risi hari nèti ngi'u nèngu unu na. Ladhe aad'o, dhèu ne nia boe j'aj'i ana madhutu Ja'a.✡
27 Te dhèu dhu d'èi boe pasae j'aj'èra lula nèngu madhutu Ja'a, nèngu nia boe j'aj'i dhèu Ja'a. Dhèu dhu neo j'aj'i dhèu Ja'a, masi ka dhèu neo pamadhe ne, te ngaa nèngu pasae j'aj'èra na taruu.✡
28 De ladhe neo madhutu Ja'a, ngee pabe'a-be'a ku. Nuka sèmi dhèu neo tao èmu dhu dènge tad'a-tad'a. Nèngu hud'i ige uuru ku, ogo d'ai lutu sela. Mage dhoka doi d'ai boe.
29 Ladhe ige boe paie-iie, ele boe d'ai fanderen di, doi dhu aad'o heka le. Ladhe sèmi èèna, dhèu mari madhe aa pamakae ne hèi,
30 peka na, ‘Miu ladhe ku dhèu ne'e laa! Heka na sab'e fanderen kèna, te ngaa doi na saku aa'i le!’
31 Conto dhu leo, nuka sèmi dhèu lasi pamusu. Dhèu aae dhu neo la'e pamusu hud'i madhèdi ku, sèna ka pare'a uuru ku dènge angalai na. Ladhe sordad'u rèngu dhoka canguru riho dhèu di, bisa segi musu dua nguru riho dhèu, do aad'o?
32 Ladhe ige rare, te ngaa rèngu bisa boe segi, be'a risi lod'o musu dhu kaj'èu era, ra pua dhèu lasi peka sèna ka uri padame.
33 Sama sèmi èèna kahèi, dènge dhèu dhu neo madhutu Ja'a. Nèngu hud'i kali bagi ku la'e-mai, dhu peka na, nèngu dhu pa'èra le tèke eele aa'i ngaa-ngaa, do aad'o? Te ladhe aad'o, na, dhèu ne'e nia boe j'aj'i ana madhutu Ja'a.”

Dhèu dhu pantas boe madhutu Yesus, nuka sèmi masi dhu guna heka (Mateos 5:13, Markus 9:50)

34-35 Yesus tuhu lii padhai pake lii pakasame dhu leo hari, na, “Masi ne, be'a. Èdhi pake ne ho pabe'a nganga'a. Te ngaa ladhe na sèro heka, j'aj'i ngaa hari? Bisa heka pake ne, ho pabe'a nganga'a. Neo tao mi pupuk, bisa boe kahèi. Dhodhoka core eele iia d'ara di. Dhèu cee dhu dènge ro'a dhilu, nanene paie-iie!”

15

Kahib'i-kalèbho dhu ele (Mateos 18:12-14)

1 Lod'o èèna, dhèu roro bea dènge dhèu dhu laku-laku boe mai ae-ae asa Yesus, sèna ka nanene lii padhai Na. Te ngaa dhèu Yahudi peka, na, rèngu sèra dhèu karehe.
2 Ropa rèdhi sèmi èèna, hèia dhèu Parisi dènge mese agama Yahudi sèra ka'uu-kamuki, peka na, “Huuh! Dhèu ne pa'angalai dènge dhèu-dhèu dhu laku boe se. Ngaa hari Na madhèdi na'a-ninu dènge si!”✡
3 Ropa tadèngi sèmi èèna, ka Yesus lolo dènge ra lii pakasame èci, aku Nèngu na,
4 “Ladhe nèti miu abhu ca dhèu dhu unu kahib'i-kalèbho cangasu ngi'u. Ka ci'u ele. Na tao tasamia? Tatu na tèke eele dhu ceo nguru ceo se ètu era dhu be'a, aa la'e tenge dhu ele deo na, toke rage ne.
5 Ropa nèdhi hari kahib'i-kalèbho ne, ka na pasae nèti, dènge karej'e-karae.

✡ **14:26** Mateos 10:37 ✡ **14:27** Mateos 10:38, 16:24, Markus 8:34, Lukas 9:23 ✡ **15:2** Lukas 5:29-30

6 D'ai èmu, ka na paroa angalai
na aa'i-aa'i, hèia na peka dènge si,
‘Mai, sèna ka karej'e dènge ja'a! Te
kahib'i-kalèbho ja'a dhu ele èèna,
kèdhi hari le.’
7 Ètu sorga, sèmi èèna kahèi.
Ladhe ca dhèu dhu tao sala, hèia
ele-ho'a, ka na lèpa hari asa
Lamatua, ana kabarai sorga aa'i-
aa'i ra karej'e-karae. Rèngu karej'e
risi lula ca dhèu dhu lèpa hari asa
Lamatua, nèti ceo nguru ceo dhèu
dhu mamuri mola, dhu sala boe
j'ara.”

Doi iia dhu ele

8 Ka Yesus lolo hari lii pakasame
dhu leo èci, peka na, “Abhu ca dhèu
ina, dhu doi iia na canguru bua.*
Ne'a na, dhu ele ca doi. Ka na tao
tasamia? Tatu la'e suru labhu ho
d'elo palème era, aa saku èmu ne
d'ai ro'a kakilu, sèna ka tenge doi
cue dhu ele ne.
9 Ropa nèdhi hari doi ne, na paroa
dènge dhèu dhu ètu baboa èmu
na sèra, hèia na peka, aku nèngu
na, ‘Miu mai, ho karej'e sama-sama
dènge ja'a. Te doi ja'a cue dhu ele
deo na, kèdhi hari le!’
10 Ètu sorga sèmi èèna kahèi.
Ladhe abhu ca dhèu dhu tao sala,
ka na ele-ho'a, ho lèpa hari asa Ama
Lamatua, tatu ana pajuu ètu sorga
aa'i-aa'i ra karej'e-karae.”

Ana dhu ele

11 Hèia Yesus tuhu hari lii padhai
Na dènge lii pakasame kahèi, peka
na, “Ama ca dhèu dènge ana mone
na dhèu dua.
12 Ca lod'o, ana limuri peka dènge
ama na, aku nèngu na, ‘Ama! Hia ka
pala ja'a nèti pusaka sèra, deo ne'e
ne kahèi!’ Hèia ama na bagi hia dua
ra pusaka na, sèna ka èci-èci dènge
pala ra.
13 Nèbhu boe ka ana limuri ne
pahie unu na. Hèia na lalau mèdha
na, ka la'e asa rae kaj'èu. Ètu era
nèi, ana limuri ne pasaku aa'i-aa'i
doi-dhari na, ho pakarej'e iisi.
14 Ropa doi na èle aa'i mèu-mèu,
rai ne dhu lèke manganga bia, ka
mamuri ana ne j'èra d'ai seli.
15 Ka la'e tenge sasab'a. Hèia
ca dhèu nèti kabarai èèna hia na
panga'a hahi.
16 Lula ana ne manganga d'ai seli,
ka neo na'a nganga'a hahi se. Te
abhu boe ca dhèu sa hia ne na'a.
17 Nèbhu-nèbhu, ka na pangee
la'e-mai, aku nèngu na, ‘Anga ee!
Ja'a ètu ne'e, oe madhe manganga
kèna. Te ngaa ètu d'ara èmu ama
ku, dhèu sab'a ra'a toke bècu.
18 De be'a risi ja'a lèpa hari asa
ama ku, ho peka dènge ne, “Ama!
Ja'a tao le sala dhu kapai titu kèna,
mi Lamatua dènge ama.
19 Ja'a nia boe j'aj'i ana ama ku.
Hud'i laa ama sèmi more ja'a ne j'aj'i
mi kuli ètu d'ara èmu ama, ngaa-
ngaa tao boe!’ ”
20 Ropa pangee nare sèmi èèna,
hèia na kèd'i dènge ka, lèpa la'e asa
èmu ama na. Nèti kaj'èu era, ama
na ladhe nèdhi le nèngu, ka ama na
rasa kasia. Ka na puru nèti èmu, rai
la'e soru nare ana dhu lèpa hari ne.
Hèia na liku nare, ka uu ne.
21 Èle èèna ka, ana ne peka dènge
ama na, aku nèngu na, ‘Ama! Ja'a
ne tao le sala dhu kapai mi dedha
Lamatua dènge ama ku. Ja'a nia
heka j'aj'i hari ana ama.’
22 Te ngaa ama na paredha dènge
ka dhèu-dhèu sab'a na, peka na,
‘Karohe! Lami mere kodho mad-
hera dhu be'a risi, ho papake ne.
Mere kadheli, ho pasaluu mi kacui-
aai na. Aa papake salapa mi haga
na.
23 Lami ère mere sapi kab'oi èèna
ho pare, te èdhi neo ta'a-tinu rame-
rame.
24 Lula ana ja'a ne, nuka sèmi dhu
madhe le, te ngaa na mamuri hari.
Nèngu dhu ele le, te ngaa ja'a abhu
hari ne.’ Na padhai lii èle sèmi èèna,
ka mulai ra'a-rinu aa'i-aa'i ra.
25 Lod'o èèna, ana uuru dhu aad'o
ètu èmu, te na sab'a ètu d'ara

* **15:8** Sasuri lii Yunani peka na 10 *drakma*. Drakma cue, èci èèna ka dènge gaji tuka d'ara ca lod'o.

oka. Ropa na lèpa, nèti kaj'èu era, na tadèngi le dhèu karihu musiik dènge roge-ledho.
26 Ka na paroa nare dhèu sab'a ca dhèu, hèia na karèi, aku nèngu na, “Ee! Tao rarame ngaa ètu ne'e?”
27 Hèia dhèu sab'a ne dhaa, peka na, ‘Ari mu lèpa hari le. De ama mu pua pare sapi, sèna ka tao pesta kapai, te ana na lèpa hari dènge sod'a.’
28 Ropa tadèngi nare, hèia ana uuru ne pasaree. Na no'o boe maso asa d'ara èmu. Ka ama na la'e rarange ne.
29 Te ngaa na ka'ugu, peka na, ‘Ama! Pangee ku laa! Nèbhu nare sange ne'e, ja'a sab'a toke èi kabhèsu hae, nuka sèmi kuli sa, hia mi ama. Ja'a ne ke'a boe sisu dad'èi ama. Masi ka sèmi èèna, abhu mèka ama hia ana kahib'i ci'u, sèna ka ja'a pakarej'e dènge mone aanga-angalai ja'a.
30 Te ngaa ropa ana ama dhu bhera-lelu doi-dhari ama, ho la'e karihu dènge bhèni karehe, lèpa hari mai, ka ama pare sapi kab'oi na, tao pesta aae hia ne.’
31 Te ngaa ama na b'ala, aku nèngu na, ‘Ana pasue, ee! Nanene paie-iie. Nèbhu nare sange ne'e, èu ne bera-bera dènge ja'a. Aa'i-aa'i dhu unu ja'a, sèra sa unu èu kahèi.
32 Te ngaa limuri ne, èdhi hud'i karej'e dènge karae ku, lula ari mu ca dhèu ne. Uru èèna, nuka sèmi dhu madhe le, te ngaa limuri ne mamuri hari. Nèngu dhu ele le, te ngaa abhu hari.’ ”

16

Kapala urusan dhu ne'a pa'uri

1 Ka Yesus hia lii upama èci mi ana madhutu Na, peka na, “Dhèu kaja ca dhèu dhu ded'e dhèu sab'a na èci j'aj'i kapala urusan. Te ngaa nèbhu-nèbhu, na tadèngi dhèu palolo, peka na, kapala urusan ne mulai kapod'e-kabèli ka parugi nèngu.
2 Hèia dhèu kaja ne paroa kapala urusan na, ka peka dènge ne, ‘Èu ne, tasamia? Ja'a tadèngi, na, èu kapod'e mèdha-panyau ja'a. De lamu suri ku ngaa dhu èu ad'u-ue ètu d'ara sasab'a èu, ho ja'a parisa ku. Ladhe parisa kore, ja'a kalua eele èu.’
3 Ropa na tadèngi nare, hèia ka-pala urusan ne mulai pajiko, na, ‘Ja'a ne j'èra kèna! Ja'a neo sab'a ngaa hari? Pare rai, ja'a èra boe. J'aj'i dhèu hèb'a mènyi, ja'a makae.
4 Ladhe ja'a sab'a heka ètu ne'e, ja'a hud'i tenge j'ara ku, sèna ka dhèu leo bisa hari sèmi rare ja'a ho sab'a.’
5 Nèti èèna ka, na paroa nare aa'i dhèu dhu pakèlu lamatua na. Na karèi dhèu uru, aku nèngu na, ‘Ee! Kèlu èu ca ngaa ètu lamatua ja'a?’
6 Dhèu ne dhaa, peka na, ‘Ja'a dhu pakèlu èi lèngi saitun èpa riho liter.’*
Hèia kapala urusan ne peka, na, ‘Tare'a. Sasuri pakèlu èu ka ne'e. Ciu eele ka, madhèdi ho suri gati sasuri kèlu dhu hiu, peka na, kèlu èu dua riho liter di.’
7 Ka karèi dhèu pakèlu ka dua, peka na, ‘Aa èu hari, kèlu ca ngaa?’
Ka dhèu ne dhaa, na, ‘Ja'a pakèlu are, cariho karo.’†
Hèia kapala urusan ne peka, na, ‘Ciu eele sasuri dhui èèna, ho suri dhu hiu hari, peka na, kèlu èu, aru ngasu karo di.’
8 Na tao sèmi ne'e ka, toke lamatua na ne'a tatao nèngu. Te ngaa lamatua ne hud'i mangaku, na, dhèu kapala urusan dhu bhelu ne mema mèu kapod'e-kabèli.
De Ja'a lolo lii upama ne, sèna ka miu me'a, na, ladhe pasoro dènge dhèu parcaya, dhèu dhu par-caya boe d'èlu-mèu risi tenge j'ara ho pa'oto ngi'u ra ètu talora aae kabarai limuri ne.

* **16:6** Sasuri lii Yunani peka na ‘cangasu *batos*’. Batos èci sama sèmi 35-40 liter. † **16:7** Sasuri lii Yunani peka na ‘cangasu *koros*’. Koros èci nuka, 390 liter.

9 Miu ngee sèku. Masi ka dhèu rai-
haha ne karihu kaj'alu re mèdha-
panyau ra, te ngaa be'a risi miu
pake mèdha-panyau miu sèra, ho
soru-bara dhèu. Dènge j'ara sèmi
èèna, miu abhu angalai ae. Masi ka
mèdha se èle, te ngaa bèli-camèd'a
Lamatua tao tèke era hia miu ètu
sorga.
10 Ladhe dhèu mola ètu j'ara dhu
ana iiki, tatu na mola kahèi ètu j'ara-
j'ara dhu kapai. Te ngaa ladhe dhèu
mèu kapod'e ètu j'ara dhu ana iiki,
tatu na kapod'e kahèi ètu j'ara dhu
kapai.
11 Ladhe dhèu parcaya heka miu,
ho uri mèdha-panyau ètu j'ara-j'ara
dhu ana iiki ètu rai-haha ne, tasamia
ka Lamatua parcaya miu ètu j'ara-
j'ara dhu kapai?
12 Ladhe miu bisa boe uri mèdha-
panyau dhèu leo, na, dhèu cee ka
dhu bani ho hia miu mèdha-panyau
ra?
13 Dhèu sab'a èci bisa boe nanene
dua lamatua. Te aad'o na, nèngu
d'èi boe èci, aa sue èci. Nèngu d'ara
kateme dènge ca dhèu, te ngaa pusi
boe dènge èci. Sèmi èèna kahèi
dènge miu. Te dhèu bisa boe sue
Ama Lamatua palere dènge sue doi-
dhari.”✡

Lamatua Yesus padhai lii nèti doi-dhari, nèti Lii Lolo Be'a, aa nèti pa'ia-pa'ela

(Mateos 11:12-13, 5:31-32, Markus 10:11-12)

14 Lod'o èèna, abhu dhèu Parisi
pèri-pèri dhu nanene lii padhai
Yesus deo na. Ka ra sasei Ne, lula
rèngu se dhèu manga'a doi-dhari.
15 Te ngaa Yesus peka dènge si,
“Masi ka miu pamèu iisi ètu madha
dhèu, te ngaa Ama Lamatua ne'a
d'ara bhelu miu. Abhu j'ara ae
dhu dhèu rai-haha ded'e padedha-
dedha, te ngaa Ama Lamatua peka
na, j'ara sèra karehe, aa dhu
madenge dènge rèngu.
16 Toke mamai Yohanis tuka
sarani, èdhi dhèu Yahudi muri
madhutu atora nèti baki Musa aa
nèti dhèu rèti lii padhai Lamatua.
Te ngaa limuri ne, Lii Lolo Be'a
nèti Lamatua pale-lème le ètu mia-
mia. Dhèu ae dhu tenge le j'ara,
sèna ka ra mamuri madhutu dad'èi
Lamatua.✡
17 Masi ka dedha-liru dènge rai-
haha ne ele, te ngaa Atora nèti Ama
Lamatua ciki sa, ele boe. Ca katèd'a
sa ele boe hèi!✡
18 Dhèu dhu pa'ia-pa'ela dènge
dhèu èmu na, aa na madhèdi hari
dènge bhèni leo, nèngu bersina. Aa
dhèu dhu leo dènge bhèni dhu pa'ia-
pa'ela, nèngu bersina kahèi.”✡

Lii lolo dhèu kaja dènge Lasarus

19 Ka Yesus lole tabha hari, peka
na, “Abhu dhèu kaja ca dhèu.
Nèngu d'èi pake mèdha-papake
dhu be'a-be'a, tao nèti bèla alus.
Mèu-mèda na'a-ninu nganga'a dhu
be'a hua, aa karae taruu.
20 Ètu kota ne'e, abhu kahèi ca
dhèu dhu dènge boe ngaa-ngaa.
Ngara na, Lasarus. Ngi'u na dhu
pènu dènge kamèu. Bèli-bèli an-
galai na rèti pamadhèdi ne ètu
hèb'a tedhe dhèu kaja èèna.
21 Na sanao teko-teko abhu kaha'i
nganga'a nèti dhèu kaja ne, sèna ka
bisa na'a, te ngaa na abhu boe ngaa-
ngaa. Dhoka busa di mai, ho j'ore
nana kamèu na.
22 Nèbhu boe ka, Lasarus madhe.
Hèia ana pajuu Ama Lamatua mai
nèti sorga, ka rèti lasi pamadhèdi ne
ètu baboa Abraham.
Aa nèbhu boe ka, dhèu kaja ne
madhe kahèi, ka dhèu ded'e lasi
padhane.
23 Te ngaa dhèu kaja ne maso
boe sorga. Nèngu maso asa d'ara
naraka, sama-sama dènge dhèu-
dhèu leo dhu madhe le. Ètu era
nèi, dhèu kaja ne abhu j'aj'èra taa-
taa. Ca tèka na boti kètu, ka ladhe
nèdhi Lasarus madhèdi ètu baboa
baki Abraham.
24 Hèia na pa'oo, peka na, ‘Baki
Abraham, ee! Sue ku ja'a laa! Pua

✡ **16:13** Mateos 6:24 ✡ **16:16** Mateos 11:12-13 ✡ **16:17** Mateos 5:18 ✡ **16:18** Mateos 5:32, 1 Korintus 7:10-11

ku Lasarus cèb'u kolo ai na asa d'ara èi, sèna ka mai pabasa ku kolo he'o ja'a ne. Te ja'a j'èra titu kèna ètu d'ara ai naraka ne!'

25 Te ngaa Abraham dhaa, peka na, 'Ana, ee! Sanèd'e ku! Uru èèna lod'o èu mamuri era ètu rai-haha nèi, èu abhu le aa'i-aa'i dhu be'a. Te ngaa Lasarus ne, unu dhodhoka sasusa di. Ka limuri ne, Lamatua pakarej'e ne ètu ne'e, te ngaa èu pasae more j'aj'èra.
26 Risi-risi hari, ètu talora aae èu dènge ji'i, Lamatua tao tèke loe aae èci dhu taleo dènge marèma. De dhèu nèti ne'e bisa boe dhiu asa era èèna, aa dhèu nèti èèna bisa boe pège sa ne'e mai.'

27 Hèia dhèu kaja ne pamako hari, aku nèngu na, 'Ladhe sèmi èèna, baki Abraham pua Lasarus la'e asa èmu ama ku.
28 Te ja'a ne dènge ari dhèu mone, dhèu lèmi era. Sèna ka Lasarus la'e pasanèd'e si, ho ra lèpa ka asa Lamatua. Masi ka lod'o d'ai ra madhe, rèngu maso ia ka asa era j'aj'èra ne.'

29 Te ngaa Abraham b'ala ne, 'Ama Lamatua hia le rèngu sasuri nèti baki Musa dènge dhèu rèti lii padhai Na. Ari mu si, bisa baca pahari-pahari ho re'a dad'èi Lamatua.'

30 Te ngaa dhèu kaja ne pasisu, peka na, 'Baki Abraham, ee! Èèna dhae d'ai mèka. Rèngu sèi pahae boe Lii Holo-Nori Ama Lamatua! Hud'i abhu ku ca dhèu nèti talora dhèu madhe la'e asa rèngu, heka rèngu ele-ho'a, aa neo nanene kèna.'

31 Te ngaa Abraham dhaa, peka na, 'Ladhe rèngu sèi ro'o boe nanene lii holo-nori nèti Musa dènge nèti dhèu rèti lii padhai Lamatua, na, masi ka dhèu madhe bhodho nèti d'ara ro'a ra, ho padhai lii dènge rèngu èèna ka, rèngu ro'o boe nanene.'"

17

Lamatua Yesus aj'a lula-nèti dhèu dhu manahu asa d'ara sasala, aa dhu manèngi abho
(Mateos 18:6-7,21-22, Markus 9:42)

1 Yesus peka dènge ana madhutu Na, "Ae ka dhèu manahu asa d'ara sasala, lula tatao dhèu leo. Te ngaa dhèu dhu pamanahu dhèu asa d'ara sasala èèna, pasae nare mamadhe-mamopo.
2 Ladhe dhèu ad'u-ue j'ara karehe, toke ana iiki parcaya boe Ja'a, èèna na Ama Lamatua huku ne bia. Dhu samaa risi, ladhe èki ladha goro dhèu ne'e dènge hadhu aae cue, ho parèu eele asa d'ara dhasi ètu talora lèu.
3 De j'aga ngi'u pabe'a-be'a, sèna ka miu baku pamanahu dhèu asa d'ara sasala! Te ngaa ladhe a'ari mu tao sala, pasanèd'e ne. Ladhe na ele-ho'a, hèia na mai manèngi abho, na pabhèlu eele sasala na.✡
4 Ladhe a'ari èu tao sala pidhu hari d'ara ca lod'o, ka na ele-ho'a, hèia na mai pidhu hari ho manèngi abho, èu hud'i pabhèlu eele sasala na pidhu hari kahèi."

Dhèu hud'i parcaya ku koasa Ama Lamatua

5 Ca lod'o, ana madhutu se* mai asa Yesus, ka ra manèngi, aku rèngu na, "Ama Mese! Parcaya ji'i se èra boe. De Ama pa'èra ku parcaya ji'i."
6 Hèia Yesus dhaa, peka na, "Ladhe miu parcaya koasa nèti Ama Lamatua, masi ka ciki oo'e èèna ka, te ngaa miu bisa paredha aj'u aae ne, 'Tahoi eele, ho pidha asa d'ara dhasi!' Ka aj'u ne madhutu lii paredha miu."

Dhèu sab'a dhu be'a, nuka dhu madhutu dad'èi lamatua na

7 Èle ka Yesus lii, aku Nèngu na, "Tare conto èci. Nuka sèmi ènu dhu pare rai ètu d'ara oka, do, ladhe kahib'i-kalèbho ètu d'ara

✡ **17:3** Mateos 18:15 * **17:5** Sasuri lii Yunani ètu ne'e, peka na, "dhèu pajuu-paleha". Lukas d'èi suri na, "dhèu pajuu-paleha" mi ana madhutu Yesus dhèu canguru dua sèra.

pad'a sod'a. Sab'a nare, ka lèpa sa èmu. Tatu lamatua na peka boe dènge ne, ‘Mai ho dua ti ta'a sama-sama!’
8 Aad'o, sina ma? Dhu lèke ka, lamatua paredha ne, peka na, ‘Lamu lalau mei hia ja'a. Ku'a-kinu kore ku, pe èu mu'a-minu ètu kabodho nèi!’
9 Ladhe ènu ne lalau nare madhutu dad'èi lamatua na, miu ngee, na, lamatua ne manèngi makasi mi ènu ne, do? Aad'o!
10 Miu èci èèna kahèi. Ladhe sab'a mere aa'i dhu Lamatua paredha le, miu peka na, ‘Ji'i dhoka ana pua-paleha di. Ji'i tenge boe lii koa-kad'iri. Ji'i dhoka pakako sasab'a-la'a ji'i di.’ ”

Lamatua Yesus puri-pa'èle canguru dhèu dhu pèd'a kusta

11 Lod'o Yesus si lasi asa Yerusalem, rèngu d'ai too propensi Galilea dènge propensi Samaria.
12 Ropa rèngu neo maso asa d'ara rae cue ètu èèna, dhèu canguru dhu pèd'a kusta mai, neo paraga dènge Yesus. Rèngu se titu nèti kaj'èu.
13 Ka ra pa'oo palere-lere, peka na, “Yesus! Mone Kapai, ee! Sue ku ji'i laa!”
14 Ropa Yesus tadèngi lii pa'oo ra, ka Na ladhe si, hèia Na pua, aku Nèngu na, “Lami pad'elo uuru ku isi miu asa ama agama, sèna ka ra parisa papèd'a kusta miu sèra, èle le, do dhae!” Ra tadèngi sèmi èèna, ka lasi dènge. Te ngaa ropa d'ai talora j'ara, cag'ag'a laa, rèngu dhu èle le nèti kusta.✡
15 Rèngu lasi taruu dènge karej'e-karae. Te ngaa abhu ca dhèu di, dhu lèpa hari mai asa Yesus. Na pa'oo, peka na, “Koa-kio Lamatua! Te ja'a èle le nèti papèd'a!”
16 Hèia na patitu kètu urutuu na, ho manèngi makasi ae-ae mi Yesus. (Te'a boe, te nèngu ne dhèu Yahudi boe. Nèngu ne ca dhèu Samaria dhu loe boe tao lii langu dènge dhèu Yahudi.)
17 Ka Yesus karèi dhèu sèra dhu madhutu dènge Ne, aku Nèngu na, “Tasamia, ee? Deo na Ja'a pa'èle dhèu canguru si? Dhu ceo, mia lasi?
18 Tasamia ka dhoka dhèu leo kara ne'e di, dhu lèpa mai ho manèngi makasi mi Ama Lamatua, dènge koa-kio kolongara Na?”

19 Hèia Na peka mi dhèu ne, na, “Èu èle le, lula èu parcaya Ja'a tare'a-re'a. De kèd'i, lèpa ka dènge sod'a-mole!”

Lamatua Yesus lole lod'o èle rai-haha, dènge mamai hari Na (Mateos 24:23-28,37-41)

20-21 Ca lod'o, dhèu Parisi pèri-pèri mai karèi Yesus, peka na, “Ama Mese! Peka ku dènge ji'i, lod'o mia Ama Lamatua neo pakako paredha Na?”

Ka Yesus dhaa, “Sèmi ne'e. Mage mi pangee, na, Lamatua pakako paredha Na dènge rupa-rupa tadha ètu rai-haha ne, dhu dhèu bisa rèdhi dènge musi madha ra. Dhèu abhu boe tadha dhu peka na, ‘Ladhe ku asa ne'e mai! Te Ama Lamatua pakako paredha Na ètu ne'e!’ Do, ‘Na pakako paredha Na ètu nèi!’ Aad'o! Te Na pakako paredha Na ètu talora aae miu, ètu d'ara dhèu aa'i-aa'i ra.”

22 Hèia Yesus peka dènge ana-ana madhutu Na, “Nèbhu boe, na, Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, pa'èci heka dènge miu. D'ai ka lod'o j'aj'èra sèra, miu d'èi titu kèna neo mèdhi mamai hari Ja'a. Te ngaa d'ai mèka lod'o mamai Ja'a.
23 Ladhe èèna na dhèu mai peka, na, ‘Kristus ètu ne'e!’ do, ‘Kristus ètu nèi!’ Na, miu baku bhute ho patangi-tenge, te lii padhai rèngu sèra, kapod'e-kabèli.
24 Te ladhe Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, lèpa hari mai, tadha na dhu mèu aadha-aadha, nuka sèmi bela dhu heo kacèb'a ètu dedha-liru nèti suu asa suu.

✡ **17:14** Atora nèti Ama-ama Agama 14:1-32

25 Te ngaa Nèngu hud'i abhu uuru
ku j'aj'èra rupa-rupa. Ka dhèu rai-
haha taa limuri ne, ro'o boe nanene,
aa neo tule eele Ne.
26 Te ngaa bèli-camèd'a, ladhe Na
neo mai hari, dhèu mamuri karehe
sama biasa, èci èèna ka dènge lod'o
Noh mamuri era.✡
27 Taa èèna, rèngu ra'a-rinu, tao
pesta kab'i toke lod'o Noh maso asa
d'ara kapa na. Te ngaa rèngu ro'o
boe nanene kahèi. Kaca'a laa, èi aae
lala, ka pamadhe aa'i si.✡

28 Sèmi èèna kahèi, lod'o Lot
mamuri era, dhèu mamuri karehe
titu kèna. Taa èèna, rèngu ra'a-
rinu, bad'aga, sab'a oka-tedhe, pat-
itu èmu, aa mamuri karehe sèmi
biasa.
29 Te ngaa ro'o boe nanene kahèi.
Hèia mad'ae aae era, ropa Lot rai
eele nèti kota Sodom, cag'ag'a laa,
èj'i ai dènge èi nasu bhori mai nèti
dedha-liru, aa labhu pakèpu rèngu
aa'i-aa'i.✡

30 De miu baku pamud'e ku! Mage
dhoka bèli-camèd'a Dhèu Rai-haha
Tare'a-re'a ne, lèpa hari mai, dhèu
mamuri dhoka sèmi biasa di. Te
ngaa kaca'a laa, Na cèu mai.
31 Lod'o èèna, dhèu ètu madha
èmu, maso ia ka asa d'ara ho lalau
mèdha. Dhèu dhu sab'a ètu d'ara
oka, lèpa ia ka asa èmu ho rare
mèdha ra.✡
32 Sanèd'e ku ngaa dhu uru èèna
j'aj'i mi dhèu èmu Lot. Na madhe,
lula nèngu ngee mèdha-panyau ètu
èmu na.✡

33 Dhèu dhu d'èi boe madhutu Ja'a
lula sue ngi'u na, èèna na mamuri
na ele iia d'ara. Te ngaa dhèu
dhu madhutu Ja'a toke soro ma-
muri na, lula sue Ja'a, bèli-camèd'a
abhu sod'a-mole, aa mamuri taa-taa
dènge Ama Lamatua.✡
34 Ja'a pasanèd'e mema! Ropa
Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, lèpa
hari mai, ladhe dhèu dua j'unu ètu
era èci, kabèdhi laa Lamatua ded'e
paca'e ca dhèu, aa tèke eele ca dhèu.
35 Ladhe abhu dhèu bhèni dhèu
dua dhu maj'u are, èèna na Lamatua
ded'e paca'e ca dhèu, aa tèke eele ca
dhèu.
36 [Ladhe abhu dhèu dua dhu
sab'a ètu d'ara oka, Lamatua mai
ded'e nèti èci, aa tèke eele ca
dhèu.]"†
37 Ropa ana madhutu tadèngi
rare, hèia ra karèi Yesus, "Ama
Mese! Sèra sa bèli-camèd'a j'aj'i ètu
mia?"
Ka Yesus core lii, peka na, "Sèmi
ne'e! Ladhe miu mèdhi ka manu-
bhui dhu tema ra'a sisi badha
madhe, ra lela pa'oru ètu mia, na,
miu me'a èèna j'aj'i mi tadha, dhu
peka na, tatu abhu sisi hèu ètu era
èèna." [Dènge sasoa dhu pahuni,
peka na, ladhe Yesus Kristus lèpa
hari mai, tadha na dhu mèu aadha-
aadha, sad'i dhèu re'a baca tadha
sèra.]

18

Lii lolo nèti bhèni balu èci, dènge hakim dhu karehe

1 Ca tèka, Yesus padhai lii
dènge ana madhutu Na, pake
lii pakasame ho rèngu loe boe
manèngi-mangaj'i, aa baku ma'ète
sanao-maena. Rèngu hud'i parcaya
taa-taa Lamatua.
2 Lii lolo na sèmi ne'e ka: "Ètu
d'ara kota cue, abhu ca dhèu ama
pama'ète lii langu, dhu pusi-pahae
boe Ama Lamatua. Na pahae boe ca
dhèu sa hèi.
3 Ètu era èèna, abhu kahèi bhèni
balu èci, dhu loe boe mai sa dhèu
pama'ète lii ne, ho manèngi, peka
na, 'Ama hakim! J'ue ku lii langu
ja'a dènge mola!'
4 Hiu-hiu èèna, dhèu pama'ète
lii ne pusi boe dènge bhèni balu
ne. Te ngaa nèbhu-nèbhu ka, na
roca nanene ne. Hèia na madhèdi
pangee ka, 'Mema ja'a ne pusi boe

✡ **17:26** Lii Lolo dhu Uru Tèka 6:5-8 ✡ **17:27** Lii Lolo dhu Uru Tèka 7:6-24 ✡ **17:29** Lii Lolo dhu Uru Tèka 18:20—19:25 ✡ **17:31** Mateos 24:17-18, Markus 13:15-16 ✡ **17:32** Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:26 ✡ **17:33** Mateos 10:39, 16:25, Markus 8:35, Lukas 9:24, Yohanis 12:25 † **17:36** Ayat 36 ne abhu boe ètu d'ara sasuri lii Yunani dhu be'a risi.

dènge Ama Lamatua, risi-risi dènge dhèu rai-haha.
5 Te ngaa bhèni ne pakabo'o kètu ja'a. De be'a risi ja'a pama'ète lii na dènge mola. Te ladhe ja'a panena, na mai taruu paj'èra ja'a.'
6 De miu pangee ku lii padhai dhèu pama'ète lii dhu bhelu ne.
7 Ladhe nèbhu-nèbhu dhèu pama'ète lii ne tao ai-hèb'a mi bhèni balu ne, tatu Ama Lamatua kahèi neo tao ai-hèb'a mi dhèu unu Na dhu sabaj'a mèu-mèda mi Nèngu ho manèngi sasue Na. Te ngaa Lamatua mate heka panèbhu.
8 Te Nèngu uri lii langu rèngu dènge boe pamata. De Ja'a neo karèi sèmi ne'e: ladhe Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne mai hari, Ja'a bisa paraga dènge dhèu parcaya ètu rai-haha ne era, do aad'o?"

Dhèu Parisi èci, dènge dhèu roro bea èci lasi manèngi-mangaj'i

9 Ka Yesus lolo tabha hari pake lii pakasame lula-nèti dhèu dhu pangee na ne'a aa'i mèu-mèu, aa dhu d'èi pahaha dhèu leo. Na peka na,
10 "Abhu ama dhèu dua dhu lasi sabaj'a asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ca dhèu nèti partei agama Parisi, aa èci hari dhèu roro bea. [Dhèu Yahudi peka na dhèu Parisi sèra, dhèu dhu mola. Te ngaa ra pangee, na, dhèu roro bea, dhèu karehe.]
11 D'ai èmu sabaj'a dhèu Parisi ne titu mesa-mesa na, ka na manèngi-mangaj'i, peka na, 'Makasi Lamatua, te ja'a ne dhèu be'a. Ja'a ne bhelu boe nuka sèmi dhèu leo sèra. Ja'a mana'u boe. Ja'a manga'a boe. Ja'a dhèu dhu bersina boe. Makasi Lamatua, te ja'a ne bhelu boe nuka sèmi dhèu roro bea ne.
12 Ja'a ne maj'èni puasa ca migu dua hari. Aa ja'a d'èi hia ca pala nèti canguru pala nèti aa'i-aa'i dhu ja'a abhu.' Dhèu Parisi ne, sabaj'a sèmi èèna ka.
13 Te ngaa dhèu roro bea ne titu pakaj'èu ètu kabodho nèi. Na bani boe boti kètu ho ladhe sa dedha. Nèngu dhoka pacud'u di, dhu dènge d'ara ma'ète mae-mae. Na sabaj'a, peka na, 'Ama Lamatua! Sue ku ja'a, dhèu dhu pènu dènge sasala-sasigo ne! Abho eele ku sasala ja'a!'
14 Lod'o dhèu dua se lèpa lasi asa èmu ra, cee ka dhu pabe'a dènge Ama Lamatua? Dhèu Parisi dhu pamone, do dhèu roro bea ne? Tatu Na sèmi dènge be'a, dhèu roro bea dhu pahaha iisi ne. Te ngaa Na pusi boe dènge dhèu Parisi ne. Te Ama Lamatua pahaha dhèu dhu pamone-pabhèni, te ngaa Na padedha dhèu dhu re'a pahaha iisi."✡

Lamatua Yesus padhai lii hia mamèngi mi ana-ana
(Mateos 19:13-15, Markus 10:13-16)

15 Ca tèka, dhèu sa'u rèti ana ra dhu rara iisi hiu asa Yesus, sèna ka Na tao ai Na mi ana iiki se, aa padhai lii hia si mamèngi. Ropa rèdhi sèmi èèna, ana-ana madhutu Yesus kai dhèu se'e.
16-17 Te ngaa Yesus soru mamai ra dènge be'a. Hèia Na kai ana-ana madhutu Na, aku Nèngu na, "Hud'i laa ana iiki sèra mai asa Ja'a. Miu baku bhabhae si. Sanèd'e paie! Dhèu dhu neo j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua, nèngu hud'i sanao-maena dhoka mi Ama Lamatua, nuka sèmi ana iiki dhu sanao-maena dhoka mi ina-ama na."

Dhèu kaja dhu neo maso sorga
(Mateos 19:16-30, Markus 10:17-31)

18 Ca lod'o, dhèu kapai Yahudi èci, mai karèi Yesus, aku nèngu na, "Ama Mese dhu hua iia! Ja'a ne hud'i tao ku tasamia, sèna ka ja'a ke'a tare'a, na, ja'a maso sorga, aa mamuri taruu dènge Ama Lamatua?"
19 Ka Yesus dhaa, "Tasamia ka èu ne peka na, Ja'a 'dhu hua iia'? Dhodhoka èci di dhu hua iia, nuka Ama Lamatua.
20 Èu me'a le atora Ama Lamatua karèi nèti uru ka, dhu peka na:

✡ **18:14** Mateos 23:12, Lukas 14:11

Baku j'unu pa'èci dènge dhèu
dhu dhèu èmu boe èu;
baku pamadhe dhèu;
baku mana'u;
baku j'aj'i sakasii dhu leko-
monya;
aa pakab'ua ina dènge ama
mu."✡

21 Ka dhèu ne dhaa, na, "Tare'a,
Ama! Ja'a dhu madhutu le atora
sèra, karèi nèti ja'a ana iiki era."

22 Tadèngi sèmi èèna, ka Yesus
peka, na, "Be'a! Te ngaa èu kura
ca madha j'ara era. Nuka, lamu
ho pahie mèdha-panyau èu aa'i-aa'i.
Kab'ua ra, lamu pabagi hia dhèu
dhu dènge boe ngaa-ngaa sèra. Èle
na, èu lèpa hari mai sèna ka mad-
hutu Ja'a. Te èèna na, Ama Lamatua
b'ala hari mèdha-panyau èu ètu
sorga."

23 Ropa tadèngi nare sèmi èèna,
hèia dhèu ne d'ara na susa, te nèngu
kaja d'ai seli.

24 Ropa Yesus nèdhi dhèu ne lèpa
dènge d'ara na laho mae-mae, hèia
Na padhai lii dènge ana madhutu
Na, peka na, "Dhèu kaja mema carui
titu kèna maso sorga.

25 Èdhi pasèku ku dènge j'ara leo.
Mema bisa boe badha unta dhu
kapai bisa maso asa d'ara oka na re
ro'a j'aj'au. Nuka sèmi èèna kahèi,
dhèu dhu maena dhoka mèdha-
panyau na, te ngaa maena boe
Lamatua, tatu nèngu bisa boe maso
sorga."

26 Dhèu dhu tadèngi Yesus padhai
lii sèmi sèra, karèi Ne, aku rèngu na,
"Ladhe dhèu kaja carui maso sorga,
dhèu sèmi mia ka dhu bisa abhu
mamuri taa-taa?"

27 Ka Yesus b'ala si, "Mi dhèu rai-
haha, j'ara ae-ae mema carui. Te
ngaa bagi Ama Lamatua, aa'i-aa'i
bisa j'aj'i."

28 Hèia Petrus tuhu lii, peka na,
"Ama! Ji'i tèke eele aa'i mèdha-
panyau ji'i, ka mai madhutu Ama.
Bèli-camèd'a ji'i abhu ngaa?"

29 Ka Yesus dhaa, na, "Petrus!
Nanene paie-iie. Dhèu dhu tèke
eele èmu na, dhèu èmu-kamali na,
a'ari na, ina-ama na, do ana-ana
na, lula nèngu pakako sasab'a Ama
Lamatua,

30 tatu na abhu hari ae risi ètu rai-
haha ne. Aa ladhe èle rai-haha ne,
nèngu abhu mamuri taa-taa dènge
Ama Lamatua kahèi."

Lamatua Yesus peka mamadhe Na tèlu hari kèna
(Mateos 20:17-19, Markus 10:32-34)

31 Ka Yesus gale nèti ana madhutu
Na canguru dua dhèu sèra, ho lasi
padhue-padhai mesa ra. Hèia Yesus
peka dènge ra, "Miu se aa'i-aa'i mi
me'a, na, èdhi kako ne, lati asa kota
Yerusalem. D'ai nèi, j'ara aa'i-aa'i
nèti dhèu rèti lii padhai Lamatua
sèra dhu suri tèke le, lula-nèti Dhèu
Rai-haha Tare'a-re'a, pe j'aj'i nuka
sèmi dhu ra suri.

32 Èèna na, ra soro Ja'a asa dhèu
leo dhu tadhe boe Ama Lamatua. Aa
ra padhai lii pamakae Ja'a, pahahe
Ja'a rupa-rupa, paru'e ilu ra mi Ja'a,

33 ra hake kalabhe Ja'a. Èle èèna
ka, ra pamadhe Ja'a. Te ngaa asa
camèd'a èèna, Ja'a mamuri hari."

34 Ropa tadèngi Yesus peka sèmi
èèna, ana madhutu Na bingu, lula
rèngu dhane rare mèka sasoa nèti
lii padhai Yesus.

Lamatua Yesus pa'èle dhèu bèdhu ca dhèu
(Mateos 20:29-34, Markus 10:46-52)

35 Lod'o Yesus si oe maso kota
Jeriko, abhu dhèu bèdhu ca dhèu
dhu madhèdi kanata ai ètu sebhe
j'ara.

36 Ropa na tadèngi dhèu ae kako
re èèna, ka na karèi, aku nèngu na,
"Ngaa ne?"

37 Ka dhèu peka dènge ne, na,
"Yesus nèti Nasaret dhu kako re
ne'e."

38 Hèia dhèu bèdhu ne rodhe
pamèdhu-mèdhu, peka na, "Yesus!

✡ **18:20** Kalua nèti Masir 20:12-16, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:16-20

Ana-èpu dhèu aae Daud, ee! Sue ku ja'a!”*
39 Hèia dhèu dhu kako uuru nèti
Yesus kai ne, sèna ka na mau-mau.
Te ngaa asa na hino dènge lii rodhe,
peka na, “Ana-èpu dhèu aae Daud,
ee! Sue ku ja'a laa!”
40 Ropa Yesus tadèngi, ka Na titu.
Hèia Na pua dhèu lasi pakako rèti
dhèu bèdhu ne. D'ai madha Na, ka
Yesus karèi ne,
41 “Èu neo Ja'a tao ngaa hia èu?”
Ka na dhaa, “Ama! Ja'a manèngi
sèna ka ja'a bisa kèdhi.”
42 Yesus b'ala ne, peka na, “Be'a.
Lula èu lèka na Ja'a bisa pa'èle èu,
de èu bisa mèdhi dènge kèna.”
43 Kaca'a laa, musi madha dhèu
ne be'a dènge ka. Ka la'e mad-
hutu Yesus dènge koa-kio kolongara
Ama Lamatua. Dhèu aa'i-aa'i dhu
ladhe rèdhi ne, koa-kio kolongara
Lamatua kahèi.

19

Lamatua Yesus paraga dènge dhèu roro bea èci, ngara na Sakeos

1 Ka Yesus si maso re kota Jeriko,
ho neo lasi taruu.
2 Ètu ne'e, abhu ca dhèu kapala
roro bea dhu roro doi hia dhèu
paredha Roma. Ngara na Sakeos, aa
nèngu ne dhèu kaja.
3 Ropa na tadèngi Yesus kako re
èèna, ka nèngu neo nèdhi. Te
ngaa bisa boe nèdhi dènge be'a, lula
katitu na bab'a d'ai seli, aa dhèu ae
dhu kalibhu rare Yesus.
4 Nèti èèna ka, na rai uru, ka na
ca'e asa kolo aj'u ca kapua ètu sebhe
j'ara, dhu Yesus neo re èèna.*
5 Ropa d'ai kapua aj'u ne, Yesus
ladhe asa dedha. Hèia Na paroa,
peka na, “Sakeos! Puru ka! Karohe,
te deo ne'e kahèi, Ja'a neo manubha
ètu d'ara èmu èu.”
6 Ka Sakeos malaa. Hèia na puru
pamèri-pamèri, la'e dènge Yesus
asa èmu na. D'ara na karej'e-karae.
7 Te ngaa dhèu ae dhu ka'ugu,
peka na, “Hmm! Sakeos ne, dhèu
karehe! Nga tao ka Yesus manubha
ètu d'ara èmu na?! Dhèu aa'i-aa'i
dhu re'a le!”
8 D'ai d'ara èmu, Sakeos titu ètu
madha Yesus, ka lii, peka na, “Ama
Mese! Nèti deo ne'e ne, ja'a bagi
mèdha-panyau ja'a mi dua, capala
hia mi dhèu dhu dènge boe ngaa-
ngaa. Ladhe ja'a roro bea parisi, ja'a
b'ae hari mi rèngu èpa kali lipat.”
9 Ka Yesus b'ala ne, peka na, “Be'a.
Deo ne'e kahèi, Ama Lamatua pala-
bagi sod'a-mole mi èu dènge isi èmu
èu aa'i-aa'i, lula èu parcaya Lamatua
kahèi, nuka sèmi baki Abraham.
10 Te Ama Lamatua pua Ja'a mai
j'aj'i Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ètu
rai-haha ne. Mamai Ja'a ne, sèna
ka tenge dhèu dhu sero nèti j'ara
Lamatua, ho hia si sod'a-mole.”✡

Lii pakasame nèti ènu dhu pab'unge doi-dhari lamatua na (Mateos 25:14-30)

11 Lod'o èèna, dhèu ae nanene lii
padhai Yesus. Rèngu oe dètu dènge
kota Yerusalem. Rèngu pangee,
na, Yesus neo pakako paredha Ama
Lamatua ètu èèna, nuka sèmi dhèu
aae. Hèia Yesus lolo dènge si lii
pakasame èci.
12 Na peka na, “Abhu dhèu kapai
èci. Neo la'e asa rai kaj'èu, ho
dhèu ded'e ne j'aj'i dhèu aae ètu nèi.
Ladhe èle, nèngu neo lèpa hari mai
ho j'aj'i dhèu aae ètu d'ara kabarai
na.
13 Lod'o nèngu pa'èra neo pakèd'i,
paroa nare dhèu sab'a na canguru
dhèu, ka na bagi hia si ca dhèu, juru
cue.† Na paredha si, peka na, ‘Miu
pake doi se j'aj'i mi poko. Te lod'o

* **18:38** Ana-èpu dhèu aae Daud na, ca ropa dènge ‘Kristus’, nuka Dhèu dhu Lamatua paj'uj'u le nèti uuru ka mai. Dènge sèmi èèna, dhèu bèdhu ne mangaku na, Yesus na, Kristus. * **19:4** Sasuri lii Yunani peka na, aj'u *sukomorea*. Aj'u ne abhu boe ètu Idhonesia re bèka dhimu. ✡ **19:10** Mateos 18:11 † **19:13** Sasuri lii Yunani peka na, nèngu hia ‘canguru *mina*.’ *Mina* èci kab'ua na cangasu *dinari*, nuka sèmi gaji tuka d'ara cangasu lod'o sasab'a.

d'ai ja'a lèpa, miu hud'i peka ku leto na ca ngaa.’ Èle èèna ka, na pakèd'i.

14 Te ngaa kabarai na d'èi boe ne. Ka ra hia dhèu lasi peka, na, ‘Ji'i ngo'o boe dhèu ne paredha ji'i.’

15 Masi ka sèmi èèna, ra ded'e ne j'aj'i dhèu aae. Hèia na lèpa hari ka. D'ai èmu na, ka na paroa dhèu sab'a na, dhèu canguru sèra, ka karèi si, peka na, ‘Miu se leto ca ngaa nèti juru dhu ja'a hia miu sèra?’

16 Dhèu sab'a dhu uru, peka na, ‘Ama dhèu aae! Ja'a leto juru canguru bua nèti poko dhu ja'a abhu!’

17 Ka dhèu aae peka dènge ne, ‘Be'a! Èu ne dhèu sab'a dhu maj'èni. Lula ja'a bisa lèka èu nèti j'ara dhu ana iiki, nèti èèna ka karèi nèti deo ne'e, ja'a ded'e èu ho paredha canguru kota.’

18 Èle ka dhèu sab'a ka dua, peka na, ‘Ama dhèu aae! Ja'a abhu leto juru lèmi bua nèti poko dhu ja'a sèmi.’

19 Ka dhèu aae peka, na, ‘Be'a! Ladhe sèmi èèna, ja'a ded'e èu ho paredha lèmi kota.’

20 Te ngaa dhèu sab'a ka tèlu nèti hari juru na. Ka na peka, ‘Doi ama ka ne'e! Ja'a rapi ka pahuni ne, mage ele.

21 Ja'a tao sèmi èèna, lula madha'u. Ja'a ke'a ama, dhèu nasa. Te ama d'èi more ngaa dhu unu boe ama, aa d'èi puu hua dhu ama sèle boe!’

22 Ropa dhèu aae tadèngi sèmi èèna, ka na jèke ne, ‘Èu ne, dhèu goa d'ara! Lii padhai èu ne pabia ngi'u èu mesa mu. Èu me'a, na, ja'a dhèu nasa, ho kore ngaa dhu unu boe ja'a, aa puu ngaa dhu ja'a sèle boe.

23 De ladhe sèmi èèna, nga tao ka lamu boe tèke ne asa bank? Ho sèna ka lod'o ja'a lèpa, ja'a bisa abhu leto. Masi ka ciki di.’

24 Hèia dhèu aae ne pua dhèu leo ètu sèra, peka na, ‘Mere doi nèngu ne, sèna ka hia mi dhèu sab'a dhu abhu leto canguru deo na.’

25 Te ngaa ra pasisu, peka na, ‘Ama! Dhèu ne abhu ae le. Nga tao ka neo more nèti dhèu dhu unu ciki, ho patabha sa nèngu hari?’

26 Te ngaa dhèu aae b'ala, peka na, ‘Pangee paie-iie ku! Ladhe dhèu dhu mèu uri ngaa dhu dhèu hia ne, èèna na nèngu abhu tabha hari. Te ngaa dhèu dhu bai-eed'a, èèna na rare aa'i ngaa dhu na unu.✡

27 De lami kèpe mere musu ja'a, dhu ro'o boe ja'a j'aj'i dhèu aae. Mèti si mai sa ne'e, sèna ka pamadhe si ètu madha ja'a. Lami ka!’ ”✡

Lamatua Yesus maso asa d'ara kota Yerusalem (Mateos 21:1-11, Markus 11:1-11, Yohanis 12:12-19)

28 Ropa Yesus lolo èle, hèia lasi taruu ka asa Yerusalem. Yesus dhu kako uru.

29 Ropa oe dètu dènge dua rae, nuka Betfage dènge Betania, dhu ètu karasa ledhe Saitun, ka Na pua ana madhutu Na dhèu dua lasi uru.

30 Na pua si peka na, “Miu dua mi lami asa rae dhu ètu madha nèi. Pe miu mèdhi keled'ei ngèru ci'u dhu èki tèke ètu èèna. Keled'ei ne, dhèu manya'e rèdhi mèka. Mi lècu dhari na, pakako mèti mai.

31 Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu karèi, ‘Tasamia ka mi lècu eele dhari keled'ei èèna?’ Mi peka dènge si, na, ‘Lamatua ji'i neo pake ne.’ ”

32 Dua ra lasi ka, hèia ra rage keled'ei ngèru nuka sèmi dhu Yesus peka.

33 Ropa ra lècu dhari keled'ei ne, ka lamatua badha ne karèi si, na, “Nga tao ka miu patabuli badha ne?”

34 Ka ra dhaa, aku rèngu na, “Lamatua ji'i neo pake ne.”

35 Lamatua badha ne d'èi kahèi, ka dua ra nuni rèti keled'ei asa Yesus. Ra hèle sig'i-kalolo ra mi dedha kabodho keled'ei ne. Èle

✡ **19:26** Mateos 13:12, Markus 4:25, Lukas 8:18 ✡ **19:27** Mateos 25:14-30

èèna ka, ra paca'e Yesus asa dedha na.‡
36 Dhèu ae kahèi hèle sig'i-kalolo
dènge salalu ra mi j'ara, ho soru
Yesus nuka sèmi soru dhèu kapai.
37 Ropa Na puru nèti ledhe Saitun,
ka dhèu se dènge ana-ana madhutu
Na, mulai pa'oo koa-kio kolongara
Ama Lamatua, lula rèngu rèdhi le
tadha-tadha koasa.
38 Ra pa'oo peka na,
"Nèngu ne, Dhèu Aae dhu Ama
Lamatua pua mai!
Ama Lamatua hia Ne berkat!
Dhèu rai-haha limuri ne,
bisa padame le dènge
Lamatua ètu sorga.
Koa-kio kolongara Lamatua dhu
madhèdi nèd'u paredha ètu
dedha-liru dhu dedha risi."✡
39 Te ngaa abhu kahèi dhèu-dhèu
Parisi ètu talora aae dhèu ae sèra.
Ka ra peka dènge Yesus, "Ama Mese!
Kai ku dhèu se, ho baku ra pakii-
pakèce sèmi ne'e, te seli-kolane!"
40 Te ngaa Yesus dhaa, peka na,
"Ja'a pasanèd'e mema! Ladhe dhèu
se'e kutu hèb'a ra, èèna na, hadhu se
ka dhu koa-kio kolongara Lamatua!"

Lamatua Yesus tangi lula tatao dhèu Yerusalem

41 Ropa rèngu oe dètu Yerusalem,
Yesus ladhe nèdhi kota ne, hèia Na
tangi,
42 peka na, "Ira ii! Dhèu
Yerusalem, ee! Dad'èi Ja'a deo ne'e,
miu abhu dame dhu Ja'a kèti mai. Te
ngaa lula miu pahae boe Lamatua,
ka miu unu heka. Dame ne pakaj'èu
le nèti miu.
43 Bèli-camèd'a musu miu mai
udhu padedha rai palème li'u tedhe
miu ne, hèia ra maso sa d'ara, musu
dènge miu.
44 Ra dhedhe palaho kota miu,
toke pamera dènge rai, hèia ra
pamadhe aa'i miu dènge ana-ana
mi. Ra tèke eele boe hadhu cue sa
dhu titu, lula miu mo'o boe tadhe
Lamatua lod'o Na mai hia miu ma-
muri!"

Lamatua Yesus maso asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i
(Mateos 21:12-17, Markus 11:15-19, Yohanis 2:13-22)

45 Èle èèna ka, Yesus maso
asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i. Ètu madha èmu ne, dhèu
tao sèmi pasa sa, ho ra pahia badha
korban. Ropa nèdhi, hèia Yesus
babège si nèti era èèna.
46 Ka Na jèke si, peka na, "Dhèu
nèti lii padhai Lamatua dhu suri
tèke le, peka na,
'Ja'a patitu Èmu ne,
ho dhèu aa'i-aa'i bisa mai
manèngi-mangaj'i ètu era
ne'e.'✡
Te ngaa mi tao ne nuka sèmi era
pakaboko dhèu parapo."
47 Èle èèna ka, bèli-bèli Yesus
la'e aj'a-nori dhèu ètu Èmu Ka-
pua Manèngi-Mangaj'i. Te ngaa
kètu agama Yahudi, mese agama,
dènge dhèu heka ad'a Yahudi sèra,
patangi-tenge j'ara ho neo pamadhe
Ne.✡
48 Te ngaa ra abhu boe j'ara, lula
dhèu ae dhu d'èi titu kèna, nanene
lii padhai Yesus.

20

Dhèu pakarèi hak dènge koasa Yesus
(Mateos 21:23-27, Markus 11:27-33)

1 Ca lod'o, Yesus la'e asa Èmu
Kapua Manèngi-Mangaj'i, ka Na
aj'a-nori Lii Lolo Be'a Lamatua ètu
èèna. Hèia kètu agama Yahudi,
mese agama, dènge dhèu heka-dhèu
heka ad'a Yahudi sèra, mai karèi Ne.
2 Ra peka na, "Mu peka ku laa! Cee
ka dhu hia Èu hak sèna ka ad'u-ue
maruru ètu ne'e med'a na?"

‡ **19:35** Ètu nèi, dhèu aae-dhèu kapai manya'e jara, dhèu haha manya'e keled'ei. De Lamatua Yesus ca'e keled'ei ne, j'aj'i mi tadha Na pahaha iisi. Ètu *Sakaria* 9:9, abhu kahèi lii padhadha dhu peka na, bèli-camèd'a dhèu aae Isra'el mai ca'e keled'ei. ✡ **19:38** Lii Sod'a Koa-Kio 118:26 ✡ **19:46** Yesaya 56:7, Yermia 7:11 ✡ **19:47** Lukas 21:37

3 Ka Yesus b'ala si, “Ja'a neo karèi
miu ca madha j'ara kahèi, heka Ja'a
dhaa lii karèi miu kèna.
4 Sèmi ne'e: miu se tadhe Yohanis
tuka sarani dhèu, do? Cee ka dhu
hia ne koasa ho sarani dhèu? Ama
Lamatua do, dhèu rai-haha?”
5 Hèia ra papeka èci dènge èci,
“Ira ee! Èdhi sèmi tare le pala ti
ngaa. Ladhe èdhi peka na, ‘Ama
Lamatua ka pua’, èèna Na b'ala, aku
Nèngu na, ‘Ladhe sèmi èèna, nga
tao ka miu lèka boe Yohanis?’
6 Te ngaa ladhe èdhi dhaa, peka
na, ‘dhèu rai-haha ka pua’, na dhèu
ae sèra pèci pamadhe èdhi. Te dhèu
sèra parcaya, na, Yohanis ne dhèu
nèti lii padhai Lamatua.”
7 Ka ra dhaa, peka na, “Ji'i nge'a
boe.”
8 Hèia Yesus peka dènge ra,
“Ladhe sèmi èèna, Ja'a ko'o boe
peka kahèi, cee ka dhu pua Ja'a.”

Lii pakasame dhèu sab'a oka anggor
(Mateos 21:33-46, Markus 12:1-12)

9 Hèia Yesus lolo dènge dhèu ae
sèra, pake lii pakasame, peka na,
“Abhu dhèu èci dhu sèle anggor ètu
d'ara oka na. Na hia dhèu seb'a oka
anggor ne, sèna ka rèngu pabagi isi
rai nèti oka-tedhe ne. Ka na pidha
la'e pea panèbhu asa rai kaj'èu.✡
10 D'ai hèru puu-g'ètu, hèia
lamatua oka anggor ne pua ana
paleha na ca dhèu, la'e nare pala
nèngu. Te ngaa dhèu sab'a oka
anggor se, game ana paleha ne, ka
ra hia ne lèpa dènge ai hua.
11 Èle èèna ka, lamatua oka ne
pua ana paleha na ca dhèu hari. Te
ngaa dhèu sab'a oka se game, ka ra
pamakae ne. Hèia ra babège ne lèpa
dènge ai hua da'u-da'u.
12 Èle èèna ka, lamatua oka ne pua
hari ana paleha na ka tèlu, te ngaa
ra game ne, toke diu raa, ka ra core
ne asa li'u oka.
13 Hèia lamatua oka ne pangee ka,
‘Ja'a tao hari ku tasamia? Be'a risi
ja'a pua ana pasue ja'a ka la'e. Ele
boe ra pakab'ua ne, de ra sèmi ne
dènge be'a.’ De na pua ana d'èlu na
la'e.
14 Te ngaa ropa dhèu sab'a oka
anggor se ladhe rèdhi ne, hèia ra
papeka èci dènge èci, aku rèngu na,
‘Mi ladhe ku laa! Te lamatua oka
ne hia ana d'èlu na nuka mai nèi.
Nèngu ne ka dhu bèli-camèd'a unu
pusaka ama na aa'i-aa'i ra. De ta
pamadhe ne! Sèna ka èdhi ka dhu
unu oka anggor ne.’
15 Ropa ana ne d'ai, hèia dhèu se
nuni pa'oro ne rèti asa li'u oka, ka
ra pamadhe ne.

De Ja'a neo karèi miu sèmi ne'e:
miu pangee, na, lamatua oka ne tao
dhèu sab'a oka sèra tasamia?
16 Madhutu a'abhu Ja'a, tatu na
mai pamadhe aa'i si, ka na hia hari
dhèu leo seb'a oka ne.”

Ropa dhèu se tadèngi lii padhai
Yesus, rèngu peka na, “Ladhe bisa,
na, ji'i baku abhu huku nèti Ama
Lamatua sèmi èèna!”
17 Hèia Yesus laladhe patae si, ka
Na karèi, “Ladhe huku boe si sèmi
èèna, nga tao ka dhèu nèti lii padhai
Lamatua suri, na:

‘Hadhu cue dhu tuka hadhu core
eele le,
te ngaa limuri ne dhu j'aj'i le era
padhèdi agarii talora?’✡

18 Dhèu dhu kadhunu lèke hadhu
ne, nèngu tatu laho teb'o-teb'o, lula
abhu huku. Aa ladhe hadhu ne
bèbhe lèke dhèu cee, nèngu laho
kao-kao, lula lèke huku.”

19 Ropa mese agama dènge kètu
agama Yahudi se tadèngi lii lolo
ne, rèngu re'a, na, Yesus padhai
lii padhèto dènge rèngu pake lii
pakasame. Rèngu se cakaraa dènge
dhèu seb'a oka anggor deo sa. De
ra nasa titu kèna. Ka ra tenge j'ara
ho neo kèpe Ne. Te ngaa rèngu
madha'u dènge dhèu ae sèra, dhu
d'èi nanene lii aj'a Yesus. Ka lasi
tèke eele Ne.

✡ **20:9** Yesaya 5:1 ✡ **20:17** Lii Sod'a Koa-Kio 118:22

"Hia mi Ama Lamatua ngaa dhu j'aj'i mi hak Nèngu"
(Mateos 22:15-22, Markus 12:13-17)

20 Èle ka, musu-musu Yesus ma'u Ne. Rèngu tenge dhèu j'aj'i mata-mata dhu bisa tao iisi ra sèmi dhèu mola, sèna ka ra kèpe Ne. Rèngu sanao sèna ka Yesus padhai lii dhu palab'a dènge dhèu paredha Roma, ho èèna na lasi peka dènge gubernur, sèna ka ra pua dhèu lasi kèpe Yesus.
21 Ka ra pua mata-mata, sèna ka pakarèi dènge Yesus, aku rèngu na, "Ama Mese! Ji'i nge'a Ama ca dhèu dhu d'ara mola. Ama me'a boe kapod'e-kabèli, aa hag'e boe dhèu. Ama aj'a-nori dhèu madhutu Lii Lolo Be'a Ama Lamatua dènge mola.
22 De ji'i neo karèi ca j'ara: madhutu atora agama èdhi dhèu Yahudi, hud'i ji'i b'ae ku doi bea mi dhèu aae kapai paredha Roma, do aad'o?"
23 Te ngaa Yesus ne'a le ngangee kaj'alu rèngu ho neo pamanahu Ne. Ka Na dhaa, aku Nèngu na,
24 "Pad'elo sèku Ja'a doi iia cue." Hèia ra pad'elo dènge Ne doi èci. Ka Yesus karèi si, "Ne'e ne, rupa cee ka ne? Aa ngara cee, ne?"

Ra dhaa, peka na, "Èèna, dhèu aae kapai, Keser."
25 Hèia Yesus peka na, "Ladhe sèmi èèna, hia asa dhèu paredha, ngaa dhu unu rèngu. Aa hia mi Ama Lamatua ngaa dhu j'aj'i hak Ama Lamatua."
26 Tadèngi sèmi èèna, dhèu se malaa, lula rèngu bisa boe sii pamanahu rare Ne ètu madha dhèu ae. Ka hèb'a ra kutu mèno.

Lamatua Yesus aj'a lula-nèti mamuri hari nèti mamadhe
(Mateos 22:23-33, Markus 12:18-27)

27 Èle èèna ka, pèri-pèri dhèu nèti partei agama Saduki mai ho neo kèpe Yesus. Dhèu Saduki aj'a, na, dhèu madhe mamuri heka ètu lod'o èle rai-haha ne. Rèngu mai pakarèi dènge Yesus, na,✡
28 "Ama Mese! Atora Musa dhu suri tèke hia èdhi, peka na: ladhe dhèu mone madhe, aa dhu dènge mèka kolo, na, ari nèti dhèu madhe ne madhèdi nare hari bhèni balu ne, sèna ka abhu kolo hia a'a dhu madhe ne.✡
29 Mema uru èèna baki Musa aj'a sèmi èèna ka. Te ngaa ji'i neo karèi sèmi ne'e: ana mone dhèu pidhu dhu pa'a'ari. Dhu uru leo-èmu, te ngaa madhe dènge boe ana.
30 Hèia ari na todhe nare hari bhèni balu ne. Nèbhu boe ka, na madhe, dhu dènge mèka kolo kahèi.
31 Sèmi èèna kahèi dènge ana ka tèlu. Na leo dènge bhèni balu ne, te ngaa madhe kahèi dènge boe ana. Toke ari ra limuri tèka, madhe kahèi dènge boe kolo.
32 Hèia bhèni balu ne madhe.
33 De ji'i neo karèi Ama sèmi ne'e: bhèni ne leo nèdhi le dènge ana mone dhèu pidhu sèra. Ladhe d'ai èle rai-haha ne, ho Lamatua pamamuri hari dhèu madhe sèra, bhèni ne j'aj'i mi dhèu èmu cee?"
34 Ka Yesus b'ala si, peka na, "Dhèu dhodhoka paleo èmu ètu rai-haha ne di.
35-36 Te ngaa ètu sorga dhèu paleo boe èmu. Aa ètu era nèi, dhèu madhe heka. Rèngu èci èèna ka dènge ana pajuu nèti Ama Lamatua ètu sorga. Te, lod'o Ama Lamatua pamamuri hari dhèu madhe, Na hag'e nare si, sèna ka j'aj'i mi ana Na.
37 Ètu d'ara sasuri baki Musa, dhu lole aj'u iiki ca kapua dhu ai na'e, te ngaa kèpu boe. Nèti lii lolo ne, èdhi te'a, na, dhèu madhe bisa mamuri hari. Ètu èèna, Ama Lamatua peka dènge Musa, na, 'Ja'a ne, Ama Lamatua nèti baki èu dhu uru-uru sèra. Nuka baki Abraham, Isak dènge Yakob. Rèngu se mangaj'i taa-taa mi Ja'a toke d'ai sange ne'e ne.'✡
38 Masi ka baki mu se madhe karèi

✡ **20:27** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 23:8 ✡ **20:28** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 25:5 ✡ **20:37** Kalua nèti Masir 3:6

jahi ali. Te ngaa, lula Ama Lamatua
ka dhu peka na, Nèngu j'aj'i mi
Lamatua rèngu era, de èdhi te'a
le, na, rèngu se mamuri era. De
masi ka dhèu madhe le, te ngaa ra
mamuri hari. Te dhoka dhèu dhu
mamuri di, dhu pahaha iisi mi Ama
Lamatua; dhèu madhe, aad'o si!”
39 Tadèngi Yesus dhaa sèmi èèna,
ka mese agama padhai lii, peka
na, “Lii dhaa Ama Mese èèna, lèke
kèna.”
40 Nèti lod'o èèna, abhu heka ca
dhèu sa dhu bani karèi Yesus, lula
abhu boe j'ara dhu bisa pamanahu
rare Ne.

Kristus mema ana-èpu dhèu aae Daud, aa j'aj'i Lamatua nèngu kahèi
(Mateos 22:41-46, Markus 12:35-37)

41 Yesus aj'a-nori dhèu ètu Èmu
Kapua Manèngi-Mangaj'i era. Ka
Na karèi dhèu sèra, peka na, “Mad-
hutu a'abhu miu, tasamia? Mese
agama sèra, aj'a peka na, Kristus
èèna, nuka Dhèu dhu Ama Lamatua
paj'uj'u karèi nèti uru-uru ka. Mad-
hutu a'aj'a rèngu, Nèngu ne dhod-
hoka ana-èpu dhèu aae Daud di. Te
ngaa èèna dhae d'ai mèka.
42 Lula uru èèna, dhèu aae Daud
mesa na dhu suri le, ètu d'ara Lii
Sod'a Koa-kio, na,
‘Ama Lamatua peka le dènge
Lamatua ja'a, na,
“Mai madhèdi mi era dhu
kab'ua ètu babo g'ana Ja'a ne.
43 Te bèli-camèd'a Ja'a tao musu-
musu èu,
toke ra pahaha iisi mi èu.’ ”✡
44 De nèti sasuri ne, èdhi te'a, na,
dhèu aae Daud mesa na paroa Kris-
tus ne, ‘Lamatua’. Sasoa na, ladhe
dhèu peka na Kristus ne dhoka ana-
èpu nèti dhèu aae Daud di, èèna
dhae d'ai mèka! Lula Nèngu ne
j'aj'i Lamatua nèti dhèu aae Daud
kahèi!”

Baku pamud'e dènge mese-mese agama dhu pahuni sasala ra
(Mateos 23:1-36, Markus 12:38-40)

45 Ropa dhèu aa'i-aa'i taru kira mi
lii padhai Yesus, hèia Na peka dènge
ana-ana madhutu Na, aku Nèngu
na,
46 “Baku pamud'e dènge mese
agama sèra. Te rèngu d'èi kako
pake kodho robho rai, lasi paraga
dènge dhèu ae, ho dhèu koa si, peka
na, ‘Rèngu se dhèu kapai!’ Rèngu
d'èi tenge era re madha ètu d'ara
èmu sabaj'a, ètu d'ara pesta, aa ètu
era-era dhèu ae pakaboko.
47 De miu baku pamud'e, lula
rèngu d'èi kapod'e-kabèli bhèni
balu ho parame rare èmu ra. Te
ngaa ètu madha dhèu ae, rèngu
pahuni bhabhelu ra dènge titu ho
sabaj'a panèbhu-nèbhu. Rèngu d'èi
dhèu koa ra, peka na, rèngu dhèu
mola. Te ngaa Lamatua ne'a sasala
ra, de èèna na Nèngu huku si bia
risi.”

21

Bhèni balu dhu unu boe ngaa-ngaa, hia kolete dhu ae risi
(Markus 12:41-44)

1 Lod'o Yesus aj'a ètu Èmu Ka-
pua Manèngi-Mangaj'i, ladhe nèdhi
dhèu kaja mai pamaso doi asa d'ara
boaraka derma.
2 Ladhe nèdhi kahèi bhèni balu ca
dhèu dhu unu boe ngaa-ngaa mai
madhutu sabaj'a. Na pamaso kahèi
doi dua sen asa d'ara boaraka ne.
Doi na se'e, kab'ua ciki oo'e di.
3 Ka Yesus lii dènge ana madhutu
Na, peka na, “Nanene pabe'a-be'a!
Bhèni balu ne, dhoka pamaso doi
dua sen di, te ngaa na hia risi nèti
dhèu aa'i-aa'i ra.
4 Dhèu leo se pamaso doi kolete
nèti doi karisi rèngu. Te ngaa bhèni
balu ne hia aa'i mèu-mèu doi na tao
mi doi kolete. Masi ka nèti doi ne'e,
nèngu ako taha mamuri.”

Lamatua Yesus peka gaguri Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i
(Mateos 24:1-2, Markus 13:1-2)

5 Lod'o èèna, ana madhutu
Yesus dhu koa-kad'iri Èmu Kapua

✡ **20:43** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1

Manèngi-Mangaj'i, peka na, “Ama! Ladhe ku laa, Èmu ne be'a titu kèna! Ra pake hadhu cetak dhu kapai hua, ka ra paca'e mera titu kèna. Aa dhèu hia kahèi mèdha ra dhu kab'ua, sèna ka pasaraga Èmu Lamatua ne!”

Te ngaa Yesus b'ala, na,

6 “Èmu ne mema saraga. Te ngaa nèbhu heka, dhèu paguri eela hadhu se, toke mera dènge rai.”

Lod'o-lod'o sasusa dènge j'aj'èra (Mateos 24:3-14, Markus 13:3-13)

7 Hèia ana madhutu Yesus se karèi, peka na, “Ama Mese! Ngaa dhu Ama peka-padhai deo na, j'aj'aj'i na pèri lod'o? Ladhe lod'o na dètu le, tadha-tadha na sèmi ngaa sa?”

8 Ka Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Sad'i miu j'aga paie-iie, ho baku lèke tipu. Te èèna na rupa-rupa dhèu mai tèb'a kakara ra, peka na, ‘Ja'a ne, Kristus.’ Abhu kahèi dhu peka na, ‘Lod'o a'èle rai-haha dètu kèna!’ Te ngaa baku mi parcaya kahèi!

9 Ladhe miu tadèngi ka dhèu palolo, peka na: dhèu patao-palaha, dènge papara-pakèj'i ètu mia-mia, baku mi cag'ag'a. Sèra sa hud'i j'aj'i uru ku. Te ngaa d'ai mèka lod'o èle rai-haha ne.

10 Bèli-camèd'a suku èci pamusu dènge suku leo. Negara èci papara-pakèj'i dènge negara leo.

11 Èèna na, j'aj'i rai opo dhu ka-pai aae. Ètu mia-mia, manganga-mad'èu dhu seli eele, aa èi papèd'a pad'ai cèu palème era. Bèli-camèd'a dhèu ladhe rèdhi kahèi tadha dhu pamadha'u dhèu, aa tadha-tadha dhu kapai aae ètu dedha-liru.

12 J'ara se'e se j'aj'i aa'i mèka, te ngaa èèna na dhèu mai kèpe rare miu, aa paj'èra miu, lula miu parcaya Ja'a. Hèia ra soro miu asa dhèu dhu uri lii langu ètu d'ara èmu-èmu sabaj'a, aa ra taha miu ètu d'ara bèdho. Ra rèti miu asa madha dhèu aae-dhèu aae, dènge dhèu paredha leo. Aa'i-aa'i se j'aj'i, lula miu madhutu Ja'a.

13 Te ngaa miu hud'i pake lod'o ne'e, sèna ka peka dènge rèngu Lii Lolo Be'a Ja'a.

14 De mage pangee tasamia miu siri iisi.

15 Te lod'o èèna, Ja'a hia miu lii-lii dhu pamèci dènge lii dhaa. Dènge sèmi èèna, musu miu sèra, re'a heka peka-padhai sèmi ngaa hari.✡

16-17 Bèli-camèd'a dhèu tèka d'ara dènge miu, lula miu madhutu Ja'a. Abhu nèti a'ari miu unu mi, sèmi ina-ama, a'ari, kera ba'i, rae lesa dènge mone anga-aangalai. Èèna na nèti rèngu se'e ka, tenge j'ara ho pahie eele miu, toke ra pamadhe miu cahag'e.

18 Te ngaa miu baku madha'u, te Lamatua bhèlu boe miu. Rèu kètu miu ca loa sa kabhui eele boe, ladhe dènge boe dad'èi Na.

19 Ladhe miu taha mere taruu, tatu Ama Lamatua pala-bagi ma-muri hia miu.”

Èèna na kota Yerusalem ele iie (Mateos 24:15-21, Markus 13:14-19)

20 Yesus padhai lii tabha hari, aku Nèngu na, “Ladhe miu mèdhi ka sordad'u mai pamusu reo rare Yerusalem, miu me'a le, na, d'ai lod'o ele iie Yerusalem kèna.

21 Ropa ladhe mèdhi sèmi èèna, dhèu ètu propensi Yudea rai dènge ka asa ledhe-ledhe. Dhèu ètu d'ara kota kèd'i kahèi, sèna ka rai. Aa dhèu ètu rae, mai ia ka asa d'ara kota.

22 Te Lamatua hia lod'o-lod'o sasusa sèra, ho huku dhèu-dhèu dhu ro'o boe nanene Nèngu. Se'e se lèke nuka sèmi lii padhai nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu suri tèke karèi nèti uru ka.✡

23 Lod'o èèna, dhèu dhu j'èra risi, nuka, dhèu bhèni dhu dènge babia, aa ina-ina dhu dènge ana susu. Lod'o èèna, abhu susa palème rai-haha, aa dhèu Yahudi j'èra bia, lula

✡ **21:15** Lukas 12:11-12 ✡ **21:22** Hosea 9:7

Ama Lamatua nasa dènge rèngu sèra.
24 Èèna na musu mai pamadhe si cahag'e, aa taha cahag'e ho j'aj'i ènu ètu mia-mia ètu rai-haha ne. Ka dhèu leo rai kara dhu tadhe boe Ama Lamatua, mai j'aj'èli pakaj'alu kota Yerusalem, aa koasa rare kabarai na, toke èle lod'o ra."

Mamai hari Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a
(Mateos 24:29-31, Markus 13:24-27)

25 Èle ka Yesus lole mamai hari Na, aku Nèngu na, "Bèli-camèd'a ladhe Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a neo mai hari, abhu tadha ètu madha lod'o, hèru, dènge hua hètu-hua hètu. Ètu rai-haha ne abhu tadha kahèi, sèmi uli sea, dhasi ko'a dhu loe boe, aa naha aae lalulu mai. Se'e se tao dhèu rai-haha ne, madha'u dènge ele ngangee, toke re'a heka tao ngaa-ngaa.✡
26 Koasa-koasa ètu dedha-liru loe boe karèbha. Ropa ladhe rèdhi aa'i-aa'i, hèia ra madha'u titu kèna, lula rai-haha ne oe ele iie kèna!
27 Èle ku heka dhèu ladhe rèdhi Ja'a kèna, 'Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne puru mai ètu d'ara ra'i-liru'. Ja'a mai dènge koasa, aa dènge dadedha dhu kapai risi eele.✡
28 Ladhe mulai j'aj'i ka tadha sèra, na, miu boti ka kètu miu, te lod'o d'ai kèna, Lamatua hia mamuri mi miu."

Lii pakasame nèti aj'u
(Mateos 24:32-35, Markus 13:28-31)

29 Èle èèna ka, Yesus lolo pake lii pakasame, aku Nèngu na, "Miu taru kira pabe'a-be'a ku mi aj'u sèra.
30 Ladhe d'ai ka hèru rèu ra karara, èèna tadha na hèru hadhu dètu le.
31 Sèmi èèna kahèi dènge lod'o-lod'o sasusa. Ladhe cèu, èèna tadha na paredha Ama Lamatua dhu dètu iiki le.
32 Ja'a pasanèd'e mema miu! Nèti dhèu aa'i-aa'i dhu mamuri limuri ne, bèli-camèd'a cahag'e dhae madhe mèka, te lod'o-lod'o j'aj'èra se mai le.
33 Masi ka liru dènge rai-haha ele, te ngaa Lii Holo-Nori Ja'a taha taa-taa."

Mate tatae mamai hari Lamatua Yesus
34 Hèia Yesus tuhu lii padhai Na, aku Nèngu na, "Mi j'aga-j'aga, te cag'ag'a laa Ja'a mai hari sahèka! Mage dhoka miu taru kira heka, hèia miu mamuri dènge minu mahu, aa bhute dhoka tenge ma-muri karej'e di. Mage dhoka miu me'a boe tadha ne, lula miu bhute dènge j'ara dhu leo.
35 Ladhe Ja'a lèpa hari mai, abhu boe ca dhèu sa dhu bisa pahuni iisi ra nèti madha Ja'a.
36 De miu hud'i mate tatae ku. Baku ma'ète manèngi-mangaj'i, sèna ka miu bisa taha ètu talora aae sasusa sèra. Dènge sèmi èèna, ropa Ja'a lèpa hari mai, miu makae boe titu ètu madha Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne."
37 Bèli-bèli, ladhe re mèu, Yesus la'e aj'a Lii Holo-Nori Lamatua ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Te ngaa ladhe re mèda, kalua nèti Yerusalem ho la'e bhèj'i asa rae ètu ledhe Saitun.✡
38 Mad'ae aae era, dhèu ae-ae dhu mai le pakaboko ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ho nanene lii aj'a-nori Na.

22

Kètu agama Yahudi tenge j'ara ho neo pamadhe Lamatua Yesus
(Mateos 26:1-5, Markus 14:1-2, Yohanis 11:45-53)

1 Lod'o èèna, oe d'ai lod'o hua iia dhèu Yahudi, nuka pesta Roti dhu dènge boe Ragi. Ètu d'ara lod'o hua iia se, ra roro kahib'i-kalèbho tao kalela Paska kahèi. Rèngu tao

✡ **21:25** Yesaya 13:10, Yeskial 32:7, Yoel 2:31, Rai-haha Rupa Hiu 6:12-13 ✡ **21:27** Daniel 7:13, Rai-haha Rupa Hiu 1:7 ✡ **21:37** Lukas 19:47 ✡ **22:1** Kalua nèti Masir 12:1-27

sèmi ne'e, sèna ka pasanèd'e uru èèna, lod'o bèi-baki rèngu kalua nèti Masir.✡
2 Lod'o èèna, kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra tenge j'ara ho pamadhe Yesus. Te ngaa ra mage dhèu ae sèra maruru, lula dhèu se d'èi nanene Ne.

Yudas Iskariot pahie Lamatua Yesus
(Mateos 26:14-16, Markus 14:10-11)

3 Nèti dhèu pajuu-paleha Yesus, dhèu canguru dua sèra, èci ngara na Yudas Iskariot. Lod'o kètu agama Yahudi sèra tenge j'ara ho pamadhe Yesus, dhèu aae nidhu maso asa d'ara Yudas Iskariot.
4 Hèia la'e tenge kètu agama Yahudi se dènge kètu nèti dhèu madhenga Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. La'e neo pane'a dènge ra, sèna ka pahie Yesus dènge rèngu.
5 Ropa tadèngi lii padhai Yudas, hèia ra karej'e titu kèna. Ra pamoa, peka na, “La'a, ma! Ladhe èu neo pahie Yesus dènge ji'i, na ji'i b'ae.”
6 Ka Yudas d'èi, hèia na mulai tenge lod'o dhu lake nare, sèna ka dhèu ae baku re'a nèngu pahie eele Yesus.

Ana madhutu Lamatua Yesus sadia nganga'a kalela Paska
(Mateos 26:17-25, Markus 14:12-21, Yohanis 13:21-30)

7 Hèia d'ai ka lod'o hua iia dhèu Yahudi, dhu rèngu biasa roro ana kahib'i-kalèbho sèna ka tao kalela Paska.
8 Ka Yesus pua Petrus dènge Yohanis, aku Nèngu na, “Dua mi lami uuru, sèna ka sadia tèke nganga'a kalela Paska ho ta'a sama-sama.”
9 Ka dua ra karèi, “Ama! Ji'i la'a sadia nganga'a asa mia?”
10 Hèia Na b'ala, “Ladhe miu maso asa d'ara kota Yerusalem, pe miu paraga dènge dhèu mone ca dhèu dhu pasae g'ala èi cue. Madhutu ne toke d'ai èmu na.
11 Peka dènge lamatua èmu ne, ‘Ama Mese ji'i manèngi ca kama, ho neo pake tao kalela Paska dènge ana-ana madhutu Na. Abhu, do?’
12 Èèna na lamatua èmu ne pad'elo dènge miu kama èci dhu taleo ètu èmu dedha. Nèngu lalau pamèci nare aa'i le kama èèna. Ate dhoka miu dua mi lami sadia nganga'a ètu èèna.”
13 Ka dua ra lasi. Hèia ra paraga ka nuka sèmi ngaa dhu Yesus peka le. Ka dua ra sadia nganga'a-nganginu Kalela Paska ètu nèi.

Kalela Paska
(Mateos 26:26-30, Markus 14:22-26, 1 Korintus 11:23-25)

14 Ropa lalau rare aa'i, Yesus si mai. Yesus madhèdi ètu mei, aa ana-ana pajuu-paleha Na madhèdi kahèi ra'a pesta.
15 Hèia Yesus peka dènge si, “Ja'a d'èi titu kèna madhèdi ku'a kalela Paska dènge miu aa'i-aa'i mi, uru nèti Ja'a abhu j'aj'èra.
16 Patadhe pabe'a-be'a. Te èle ne'e ne, Ja'a madhèdi heka ku'a kalela Paska dènge miu. Ladhe dhèu aa'i-aa'i re'a mèu ku, peka na, Ama Ku nèd'u paredha, Ja'a heka ku'a hari kèna.”
17 Hèia Na kèpe nare galaa cue dhu isi èi anggor. Ka Na manèngi makasi mi Ama Lamatua, èle ka Na soro galaa ne asa rèngu. Hèia Na padhai lii, aku Nèngu na, “Sèmi mere galaa ne, ho èci-èci minu.
18 Sanèd'e paie-iie! Karèi nèti mèda ne'e ne, Ja'a kinu heka èi anggor. Ladhe dhèu aa'i-aa'i re'a mèu ka, peka na, Ama Ku nèd'u paredha, Ja'a heka kinu hari kèna.”
19 Hèia Na kèpe nare roti cue, ka manèngi makasi mi Ama Lamatua. Ka Na pamae roti ne, hèia Na soro sa rèngu aa'i-aa'i ra. Ka Na peka, “Roti ne'e ne, ngi'u aae Ja'a dhu Ja'a hia sa miu aa'i-aa'i mi. Lod'o-lod'o dhu miu mi'e ne, pasanèd'e taruu miu, lula tatao Ja'a.”
20 Ropa ra'a rare, ka Na ded'e nare galaa dhu isi èi anggor. Hèia Na lii, peka na, “Èi anggor ne'e ne, raa Ja'a ka ne, dhu bhori mai sèna ka hia

sod'a-mole mi miu. Nèti raa ne'e ka,
Ama Lamatua pa'èki lii pajaji dhu
hiu dènge miu.✡
21 Mage pamud'e, te abhu dhèu
dhu madhèdi sama-sama dènge
èdhi ètu mei ne, èèna na, nèngu
pahie eele Ja'a.✡
22 Mema Ja'a, Dhèu Rai-haha
Tare'a-re'a ne, hud'i madhe ku mad-
hutu dad'èi Ama Lamatua. Te ngaa
dhèu dhu pahie eele Ja'a, sanèd'e,
ee! Te bèli-camèd'a, nèngu pasae
nare mamadhe-mamopo!"
23 Ropa ra tadèngi lii ne, ana-ana
pajuu-paleha se pakarèi, peka na,
"Cee ka dhu ad'u-ue madha j'ara
bhelu ne mi dedha Na?"

Ana-ana madhutu Lamatua Yesus pasisu lula-nèti cee ka dhu dhèu re madha

24 Ka ana madhutu Yesus se pa-
sisu, peka na, nèti rèngu aa'i-aa'i ra,
cee ka dhu dhèu re madha.✡
25 Te ngaa Yesus kai si, peka
na, "Ètu rai-rai dhu kabarai ra
tadhe boe Lamatua, dhèu aae ra
hia paredha dhu bia risi mi kabarai
rèngu. Te ngaa rèngu neo sèna ka
kabarai paroa rèngu, peka na, 'Ama
dhu taru kira kabarai'.
26 Te ngaa miu baku madhutu j'ara
sèra. Cee dhu neo j'aj'i dhèu kapai,
mamuri na hud'i tare'a-re'a sama
sèmi dhèu haha ho lalau-lalo'o dhèu
aa'i-aa'i ra. Dhu neo j'aj'i kètu, hud'i
ladhe-leru ku sama sèmi ana pua-
paleha.✡
27 Miu pangee sèku, dhèu kapai
sèra nuka mia? Dhèu dhu madhèdi
ètu mei, do, dhu lalau mei? Tatu
dhèu dhu madhèdi ne, dhèu kapai,
si? Te ngaa Ja'a ne, tao boe ngi'u
sèmi sèra. Ja'a mai lalau-lalo'o
miu.✡
28 Miu se'e ka dhu bera-bera
dènge Ja'a, lod'o Ja'a paraga dènge
j'aj'èra.
29 Ama Ku ded'e le Ja'a, sèna ka
kèd'u paredha ètu era paredha Na.
Ka limuri ne, Ja'a ded'e miu kahèi,
30 ho miu bèli-camèd'a madhèdi
mi'a dènge Ja'a ca mei ètu sorga.
Ja'a hia koasa kahèi, sèna ka miu
paredha canguru dua suku dhèu
Isra'el."✡

Lamatua Yesus peka mema, na, bèli-camèd'a Petrus pasili, na tadhe boe Nèngu

(Mateos 26:31-35, Markus 14:27-31, Yohanis 13:36-38)

31 Ka Yesus lii dènge Petrus, peka
na, "Petrus. Dhèu aae nidhu neo hia
miu pacèri nèti Ja'a, nuka sèmi dhèu
tatai ho hag'e eele èto nèti laludhu.*
32 Te ngaa Ja'a sabaj'a hia èu,
Petrus, ho èu lèka Ja'a taruu. Ladhe
èu lèpa hari mai asa Ja'a, na, èu
hud'i pa'èra ku d'ara a'ari èu, nuka
dhèu unu Lamatua sèra."
33 Hèia Petrus b'ala, aku nèngu
na, "Aad'o, Ama! Masi ka tasamia
èèna ka, ja'a bisa boe tèke eele Ama.
Te ja'a pa'èra maso bui sama-sama
dènge Ama. Masi ka ja'a madhe
palere-lere dènge Ama, ngaa-ngaa
tao boe."
34 Te ngaa Yesus peka na, "Petrus!
Nanene paie. Mèda ne'e kahèi,
manu dhae kokotoo mèka, èu pasili
le tèlu hari, na, èu tadhe boe Ja'a."

Dhèu unu Lamatua Yesus hud'i pa'èra d'ara ladhe paraga dènge j'aj'èra

35 Èle èèna ka, Yesus padhai lii
dènge ra, aku Nèngu na, "Ca hari
na, Ja'a pua miu lami lole Lii Lolo
Be'a Ja'a asa mia-mia, Ja'a peka
dènge miu, ho baku mèti doi, tas,
dènge salapa. Lod'o èèna, miu kura
ngaa?"
Ka aa'i-aa'i ra dhaa, aku rèngu na,
"Ca hari na, ji'i kura boe ngaa-ngaa
èci sa!"✡
36 Hèia Yesus peka tabha hari, na,
"Te ngaa limuri ne, leo. Ladhe miu

✡ **22:20** Yermia 31:31-34 ✡ **22:21** Lii Sod'a Koa-Kio 41:10 ✡ **22:24** Mateos 18:1, Markus 9:34, Lukas 9:46 ✡ **22:26** Mateos 20:25-27, 23:11, Markus 9:35, 10:42-44 ✡ **22:27** Yohanis 13:12-15 ✡ **22:30** Mateos 19:28 * **22:31** Sasuri lii Yunani, peka ngara Petrus dhu leo, nuka Simon. ✡ **22:35** Mateos 10:9-10, Markus 6:8-9, Lukas 9:3, 10:4

dènge doi, na todhe mèti. Ladhe dènge tas, na mèti kahèi. Ladhe dènge boe samala, pahia kodho miu, sèna ka hèli.
37 Te dhèu Yahudi pangee na, Ja'a ne dhèu bhelu. Hèia nèbhu heka, rèngu mai kèpe Ja'a. J'ara ne, nuka sèmi dhu baki Yesaya suri tèke le:
‘Ra tao Ne sèmi dhèu bhelu-
katub'a!’ ”✡
38 Ka ra peka na, “Ama! Ji'i ngèti hela dua.”
Hèia Yesus peka, “D'ai le. Ale ia ka sèra!”

Lamatua Yesus la'e sabaj'a asa ledhe Saitun
(Mateos 26:36-46, Markus 14:32-42)

39 Ra'a rare Paska, ka Yesus dènge ana madhutu Na lasi asa ledhe Saitun, sèmi biasa.
40 D'ai nèi, Yesus peka dènge si, “Miu hud'i sabaj'a ku, ho baku lèke dadugu-rariu.”
41 Hèia Na tèke eele si, la'e kaj'èu boe. Ka Na patitu kètu urutuu Na, ho sabaj'a, peka na,
42 “Ama! Ladhe Ama d'èi na, pakaj'èu ku j'aj'èra ne nèti Ja'a. Te ngaa mage madhutu dad'èi Ja'a; hud'i laa madhutu dhoka dad'èi Ama di.”
43 [Ka ana pajuu Ama Lamatua èci mai nèti sorga pa'èra d'ara Na.
44 Lula d'ara Na j'èra titu kèna, toke èi kabhèsu Na suti sèmi raa sa.]†
45 Ropa sabaj'a nare, Na kèd'i la'e paraga dènge ana madhutu Na. Te ngaa rèngu dhu bhèj'i, lula ngi'u roe aa d'ara susa.
46 Hèia Yesus lii dènge ra, “Tasamia ka miu se bhèj'i? Be'a risi miu sabaj'a, ho ladhe paraga dènge dadugu-rariu, miu baku manahu.”

Ra kèpe Lamatua Yesus
(Mateos 26:47-56, Markus 14:43-50, Yohanis 18:3-11)

47 Ropa Yesus padhai lii era, Yudas (ca dhèu nèti canguru dua ana madhutu Na), mai dènge dhèu ae-ae. Na mai padètu-dètu dènge Yesus, neo kèpe ho uu Ne.
48 Te ngaa Yesus lii dènge ne, peka na, “Yudas! Èu neo pahie eele Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a dènge a'uu, do?”
49 Ropa ana madhutu leo sèra re'a tatao bhelu nèti Yudas ne, ka ra karèi Yesus, peka na, “Ama! Ji'i lab'a si, do? Te ji'i dhu ngèti hela.”
50 Ka ca dhèu nèti rèngu se, bete hela na, ka na pare pama'ète rèu dhilu g'ana nèti dhèu èci. Dhèu ne, ènu nèti kètu kapai risi agama Yahudi.
51 Te ngaa Yesus dhaa si, peka na, “Sange èèna ka! Baku lab'a si.” Hèia Na g'ag'e dhilu dhèu ne, ka pa'èle.
52 Dhèu-dhèu dhu mai kèpe Yesus, nuka: kètu agama Yahudi sèra, dhèu heka d'ara rae, kètu nèti dhèu madhenga Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, dènge dhèu leo hari kahèi. Yesus karèi si, “Tasamia? Miu se ngee, na, Ja'a ne dhèu bhelu, ka mai kèpe Ja'a mèti samala dènge aj'u cèki, do?
53 Bèli-bèli èèna, Ja'a aj'a miu ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, te ngaa abhu boe ca dhèu sa dhu mai kèpe Ja'a. De hud'i laa! Ne'e d'ai lod'o miu. Ne'e ne mai nèti koasa dhèu aae nidhu!”✡

Petrus pasili, peka na, nèngu tadhe boe Lamatua Yesus
(Mateos 26:57-58,69-75, Markus 14:53-54,66-72, Yohanis 18:12-18,25-27)

54 Hèia ra kèpe rare Lamatua Yesus, ka nuni rèti Ne asa èmu kètu kapai risi agama Yahudi. Petrus kako mau-mau re kabodho.
55 Ètu madha èmu ne, dhèu tao ai raci. Hèia Petrus la'e manyiru ai kahèi.
56 Ka bhèni sab'a ca dhèu ladhe nèdhi Petrus dhu manyiru ai. Na ladhe patae rèhu Petrus, ka peka dènge dhèu leo ètu sèra, aku nèngu

✡ **22:37** Yesaya 53:12 † **22:44** Sasuri lii Yunani dhu uru tèka dènge dhu be'a risi, suri boe ayat 43-44 se'e. ✡ **22:53** Lukas 19:47, 21:37

na, “Dhèu ne'e ne dhu madhutu Yesus kahèi!”
57 Te ngaa Petrus pasili, ka na peka, “Aad'o! Ja'a tadhe boe Dhèu ne. Èu me'a ngaa?”
58 Nèbhu boe ka, ca dhèu ladhe sa Petrus, èle ka na lii, aku nèngu na, “Tare'a. Èu ne, mema ca dhèu nèti dhèu Yesus sèra, si?”
Te ngaa Petrus pasili, ka na peka, “Aad'o! Èu peka leli na!”
59 Pe d'ai ca jam sa, ca dhèu leo hari, peka na, “Ja'a ke'a dhèu ne'e ne, ca dhèu nèti ana madhutu Yesus. Te nèngu ne, dhèu Galilea kahèi.”
60 Te ngaa Petrus pasili hari kahèi, aku nèngu na, “Èu monya èèna!” Ropa Petrus padhai lii sèmi èèna, kaca'a laa manu kokotoo.
61 Hèia Yesus kabib'a sa nèngu. Ka Petrus sanèd'e lii Yesus deo na, dhu peka na, “Mèda ne'e ne kahèi, manu dhae kokotoo mèka, te èu pasili le Ja'a tèlu hari kèna.”
62 Ngee nèdhi sèmi èèna, hèia Petrus kalua nèti madha èmu ne, dènge tangi dhu d'ara laho mae-mae.

Ra game aa pahaha Lamatua Yesus
(Mateos 26:67-68, Markus 14:65)

63 Èle èèna ka, dhèu dhu j'aga Yesus, padhai lii pahaha Ne, dènge game pa'oke Ne.
64 Ra pahutu rèhu Na pake bèla, ka ra karèi Ne, aku rèngu na, “Wee! Ladhe èu ne dhèu mèti lii padhai Lamatua, na, èu peka sèku! Cee ka dhu j'ubhu èu?”
65 Èle ka, ra padhèd'a aape Ne.

Lamatua Yesus ètu era pama'ète lii langu agama
(Mateos 26:59-66, Markus 14:55-64, Yohanis 18:19-24)

66 Mad'ae aae era, kètu agama Yahudi, mese agama, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a Yahudi sèra, pakaboko le uri lii langu Yesus. Ka ra pua dhèu lasi nuni rèti Yesus asa era pama'ète lii langu agama.
67 Ropa Yesus maso, ka ra karèi Ne, “Èu peka ku laa! Èu ne, tare'a Kristus, do?”
Hèia Na b'ala, peka na, “Masi ka Ja'a dhaa na tare'a, miu se lèka boe.
68 Aa ladhe Ja'a bari miu ca madha j'ara, tatu miu dhaa boe.
69 Nèbhu heka Ama Lamatua pake koasa Na dhu kapai èèna, ded'e padedha-dedha Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Ho èèna na, Ja'a madhèdi ètu baboa g'ana Na, sèna ka paredha sama-sama dènge Ne.”✡
70 Ropa ra tadèngi sèmi èèna, ka aa'i-aa'i ra karèi, peka na, “Ladhe sèmi èèna, Èu ngee, na, Èu ne Ana Ama Lamatua, do?”
Ka Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Mema tare'a, sèmi dhu miu peka na.”
71 Hèia dhèu dhu uri lii langu se, aa'i-aa'i peka, na, “Èdhi aa'i-aa'i ti tadèngi le, si? Na ded'e iisi Na, j'aj'i Ana Ama Lamatua. Ne'e ne lii pahahe kolongara Ama Lamatua! Madhutu atora agama èdhi, ladhe dhèu tao iisi ra nuka sèmi Lamatua, dhèu ne hud'i madhe ku. De tasamia? Èdhi parluu heka sakasii. Huku pamadhe Ne!”

23

Lere rèti Lamatua Yesus asa gubernur Pilatus
(Mateos 27:1-2,11-14, Markus 15:1-5, Yohanis 18:28-38)

1 Masi ka dhèu uri lii langu agama Yahudi sèra pama'ète rare le sèna ka huku pamadhe Yesus, te ngaa rèngu dènge boe hak ho huku pamadhe dhèu. Nèti èèna ka, lere rèti Yesus asa madha gubernur nèti paredha Roma, dhu ètu èèna nuka Pilatus. Rèngu d'èi ladhe gubernur ka dhu huku Ne.
2 De ropa d'ai madha gubernur, ra lole sasala Yesus èci-èci, peka na, “Dhèu ne'e ne, tuka lab'a paredha Roma. Na aj'a peka na, dhèu baku b'ae bea sa dhèu paredha. Na ded'e

✡ **22:69** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1

iisi Na, peka na, Nèngu ne, Kristus, dhèu aae dhèu Yahudi."
3 Tadèngi nare sèmi èèna, ka gubernur karèi Ne, peka na, "Tare'a, do? Èu ne, dhèu aae dhèu Yahudi, do?"
Hèia Yesus dhaa, peka na, "Tare'a. Sèmi lii padhai ama."
4 Parisa èle ka, gubernur ladhe sa kètu agama Yahudi, dènge dhèu ae sèra. Ka na lii, peka na, "Sèmi ne'e. Ja'a abhu boe sasala Dhèu ne ciki sa hèi."
5 Te ngaa dhèu se pakadhii taruu, aku rèngu na, "Aad'o, ama gubernur. Dhèu ne la'e aj'a sa mia-mia, ho kakèj'i kabarai, sèna ka palab'a dènge dhèu paredha. Na tao maruru mulai nèti propensi Galilea toke d'ai kota Yerusalem ne'e."

Gubernur hia rèti Lamatua Yesus asa dhèu aae Herodes

6 Tadèngi sèmi èèna, hèia gubernur karèi si, aku nèngu na, "Ladhe sèmi èèna, Nèngu ne dhèu Galilea, do?"
Ka dhèu se dhaa, "Tare'a. Nèngu nèti Galilea."
7 Ropa ne'a nare sèmi èèna, hèia gubernur pua lere rèti Yesus asa dhèu aae Herodes, dhu paredha propensi Galilea. Lod'o èèna, nèngu ètu kota Yerusalem.
8 Herodes ne, dhu tadèngi ae le, dhèu palolo tatao Yesus, aa nèbhu le neo paraga dènge Ne kahèi. Nèngu dhu sanao-maena bisa nèdhi dènge madha na tadha malaa èci-dua sa nèti Yesus. Nèti èèna ka, lod'o lere rèti Yesus asa nèngu, d'ara na karej'e.
9 Hèia na karèi Yesus rupa-rupa j'ara, te ngaa Yesus dhaa boe ca hèb'a sa.
10 Ropa Herodes padhai lii era dènge Yesus, te ngaa kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra galaa hari Yesus dènge rupa-rupa sasala.
11 Hèia dhèu aae Herodes dènge sordad'u na padhai lii pahahe Ne. Ka ra papake Yesus kodho saraga dhu madhera robho d'ai rai èci, sèmi dhèu aae tema pake, hèia ra padhai lii pahahe Ne taruu. Ka rèti hari Ne la'e asa gubernur Pilatus.
12 Uru nèti èèna, gubernur dènge dhèu aae Herodes dhu pamusu. Te ngaa nèti lod'o èèna, dua ra pa'angalai.

Gubernur pama'ète huku madhe mi Lamatua Yesus (Mateos 27:15-26, Markus 15:6-15, Yohanis 18:39—19:16)

13 Èle èèna ka, gubernur Pilatus paroa kètu agama Yahudi dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a Yahudi, sama-sama dènge dhèu ae sèra, mai pakaboko ho nanene lii pama'ète.
14 Aku nèngu na, "Miu mèti le Yesus asa ja'a, aa mi galaa Ne, peka na, Nèngu d'èi kakèj'i kabarai ho lab'a paredha Roma. Ja'a parisa le toke lutu ètu madha miu, te ngaa ja'a abhu boe sasala Na èci sa.
15 Dhèu aae Herodes parisa le kahèi. Te ngaa na abhu boe sasala ngaa-ngaa kahèi. Nèti èèna ka, na hia hari Ne mai sa ja'a. Dhèu Ne dènge boe sasala ngaa-ngaa. De ja'a bisa boe huku pamadhe Ne.
16 Ja'a neo pama'ète sèmi ne'e: ja'a pua kalabhe Ne pake gui, èle na ja'a patabuli eele Ne."
17-18 Ropa tadèngi sèmi èèna, hèia ra pa'oo-parodha, peka na, "Bisa boe! Pamadhe Ne! Patabuli Barabas."
[Ra pa'oo-parodha sèmi èèna, lula tèu mai-tèu mai, dhu tema le, ladhe d'ai lod'o kalela Paska dhèu Yahudi, gubernur patabuli ca dhèu nèti d'ara bèdho madhutu dad'èi rèngu].*
19 (Barabas ne maso bèdho, lula na kakèj'i dhèu lab'a paredha Roma ètu kota Yerusalem, aa na pamadhe dhèu kahèi.)
20 Te ngaa gubernur neo patabuli Yesus. Ka na karèi hari dhèu ae sèra, "Tasamia ladhe ja'a patabuli Yesus?"

* **23:17-18** Ayat 17 dhu ètu d'ara kurung, abhu boe ètu d'ara sasuri lii Yunani dhu uru sèra.

21 Te ngaa asa ra pa'oo-parodha,
peka na, “Aad'o! Paku pamadhe Ne
ètu aj'u palolo-palèbha! Paku pa-
madhe Ne ètu aj'u palolo-palèbha!”
22 Te ngaa gubernur ngee na j'ara
ne lèke boe, ka na karèi d'ai tèlu
hari, peka na, “Nga tao ka ja'a
madhutu miu ho paku pamadhe Ne?
Bhabhelu Na ngaa? Ja'a parisa le
Nèngu ne, te ngaa abhu boe j'ara èci
sa kahèi, ho huku pamadhe Ne. De
ja'a neo dhoka kalabhe Ne, èle ku,
heka patabuli Ne.”
23 Te ngaa dhèu se aa'i-aa'i
ra pa'oo-parodha hari pamèdhu-
mèdhu, sèna ka laka-seti ne ho
paku pamadhe Yesus ètu aj'u palolo-
palèbha. Hèia gubernur taha nare
heka,
24 ka na pama'ète madhutu dad'èi
dhèu sèra.
25 Hèia na patabuli Barabas, ca
dhèu dhu d'èi palab'a, dènge pa-
madhe dhèu. Te ngaa na soro Yesus
la'e asa adhe-aai dhèu se'e, sèna ka
ra tao Ne madhutu dad'èi rèngu.

Ra paku pamadhe Lamatua Yesus ètu aj'u palolo-palèbha

(Mateos 27:32-44, Markus 15:21-32, Yohanis 19:17-27)

26 Èle ka, sordad'u Roma sèra nuni
rèti Yesus asa li'u kota Yerusalem.
Ètu talora j'ara, ra paraga dènge
dhèu èci nèti kota Kirene, dhu ngara
na Simon, dhu neo maso asa d'ara
kota Yerusalem. Ka ra laka-seti ne,
sèna ka pasae aj'u palolo-palèbha ne
gati Yesus. Ka na kako re limuri
madhutu Yesus.
27 Lod'o èèna, dhèu ae mai laladhe
Yesus. Abhu kahèi ina-ina dhu pa-
suti èi madha, lula d'ara pèd'a ropa
rèdhi Ne.
28 Ropa Yesus ladhe bhèni se tangi,
hèia Na lii, aku Nèngu na, “Ina-ina
nèti Yerusalem. Baku tangi Ja'a ne.
Tangi hiu ngi'u miu mesa mi, dènge
ana niki miu.
29 Te bèli-camèd'a, sasusa dhu
kapai risi mai, hèia dhèu peka na,
‘Bhèni dhu kalua hua iia, nuka,
bhèni dhu rara iisi rèdhi boe, aa dhu
pasusu rèdhi boe ana.’
30 Lod'o sasusa aae na mai, dhèu
j'èra titu kèna, toke ra manèngi,
peka na, ‘Be'a risi, ledhe guri mai
ho kabhie ka ji'i!’ Aa ra peka kahèi,
‘Dènge j'aj'èra sèmi ne'e ne, be'a risi
kabhuku dhènu eele ka ji'i.’✡
31 Ladhe dhèu bisa paj'èra dhèu
dhu dènge boe sasala, tasamia hari
mi dhèu bhelu?”†
32 Ropa sordad'u se rèti Yesus, ra
nuni rèti kahèi dhèu bhelu dhèu
dua, ho huku pamadhe palere-lere
dènge Ne.
33 Rèngu d'ai era èci, dhu ngara
na ‘Rui Kètu.’ Hèia ra paku Yesus
dènge dhèu bhelu dhèu dua se, mi
aj'u palolo-palèbha ra èci-èci. Ka ra
sèle patitu aj'u palolo-palèbha sèra.
Ra hia dhèu bhelu èci ètu karasa
g'ana Yesus, aa èci hari ètu karasa
kariu Na.
34 [Lod'o èèna, Yesus sabaj'a peka
na, “Ama! Bhèlu eele sasala dhèu
se, te rèngu re'a boe ngaa dhu ra
ad'u-ue.”]‡ Èle ka sordad'u se ère
lot, sèna ka neo re'a cee ka dhu abhu
mèdha-papake Na.✡

35 Dhèu ae mai laladhe ètu era
èèna. Dhèu aae-dhèu kapai Yahudi
sèra, peka pa-aape Yesus, aku rèngu
na, “Nèngu dhu patabuli nare le
dhèu leo nèti mamadhe-mamopo, te
ngaa bisa boe patabuli ngi'u Nèngu
mesa Na. Ladhe Nèngu ne, tare'a-
re'a Kristus, dhu Ama Lamatua
hag'e nare, hud'i laa Na puru unu
Na nèti aj'u palolo-palèbha ne.”✡

36 Sordad'u se padhai lii pa-aape
Ne kahèi. Ra hia Ne ninu èi anggor
manyilu,✡
37 aa ra parodha pahaha Ne, peka
na, “Ladhe Èu ne tare'a-re'a dhèu

✡ **23:30** Hosea 10:8, Rai-haha Rupa Hiu 6:16 † **23:31** D'ara sasuri lii Yunani uru èèna, peka na, “Ladhe dhèu re'a tao sèmi ne'e mi aj'u dhu mamuri era, ngaa hari dènge aj'u dhu madhe le.” ‡ **23:34** a: Lii padhai ètu d'ara kurung ne'e, abhu boe ètu d'ara sasuri lii Yunani dhu uru tèka dènge dhu be'a risi. ✡ **23:34** Lii Sod'a Koa-Kio 22:19 ✡ **23:35** Lii Sod'a Koa-Kio 22:8 ✡ **23:36** Lii Sod'a Koa-Kio 69:22

aae Yahudi, na, patabuli eele ka ngi'u Mu nèti mamadhe!”
38 Ra suri ètu papa èci, peka na,
“Ne'e ne, dhèu aae dhèu Yahudi.”
Ka ra paku papa ne re dedha kètu Yesus, sèna ka dhèu re'a, na, ra huku Ne lula j'ara ne'e ka.
39 Ca dhèu bhelu dhu paku ètu karasa Yesus padhai lii pa-aape Ne kahèi, aku Nèngu na, “Èu ne tare'a Kristus, do? Ladhe tare'a, na, patabuli eele ka èdhi!”
40 Te ngaa dhèu bhelu èci hari kai ne, aku nèngu na, “Weh! Èu ne me'a boe madha'u dènge Ama Lamatua, hèi? Te èu ne abhu huku madhe èci èèna ka dènge Nèngu kahèi.
41 Èdhi dua ti pasae tare huku madhe ne, lèke dènge tatao èdhi. Te ngaa Dhèu ne, tao boe sasala ngaangaa.”
42 Ka dhèu ne, peka hari, aku nèngu na, “Yesus! Ladhe Ama maso ka asa era paredha Ama, na baku bhèlu ja'a.”
43 Hèia Yesus dhaa, “Ja'a peka tare'a-re'a dènge èu kèna, na, lod'o deo ne'e kahèi, èu lamu asa sorga palere-lere dènge Ja'a.”

Lamatua Yesus madhe (Mateos 27:45-56, Markus 15:33-41, Yohanis 19:28-30)

44-45 Lod'o èèna, dhu lod'o nètu le. Te ngaa madha lod'o saraa boe, aa maroga kiu-kiu abhe nare era èèna, toke d'ai hake tèlu lod'o nihia. Ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, abhu bèla bhèla aae èci dhu ra kadhoe pa'abhe Kama Luri Mola-Mèci Ama Lamatua. Kaca'a laa, bèla ne mae bagi mi dua.✡
46 Ètu era dhu ngara na ‘Rui Kètu’ èèna, Yesus pa'oo, aku Nèngu na, “Ama! Ja'a pangèd'u samanga Ja'a mi d'ara adhe-aai Ama.” Ropa padhai lii èle, hèia Yesus ma'ète a'ae.✡
47 Abhu komedhaa sordad'u Roma titu ètu era èèna, dhu padètu dènge aj'u palolo-palèbha Yesus. Ropa ladhe nèdhi Yesus madhe, ka na koakio Ama Lamatua, peka na, “Ira ii! Dhèu ne'e ne, tare'a re'a Dhèu d'ara mola!”§
48 Ropa dhèu ae sèra rèdhi mamadhe Yesus, ra manyasa, dènge d'ara ra roe bhilu, ka ra lèpa dènge d'ara susa.
49 Te ngaa dhèu-dhèu Yesus titu ètu kaj'èu, rèdhi Na madhe. Ina-ina dhu madhutu Ne nèti Galilea toke Yerusalem, ètu èèna kahèi.✡

Dhèu padhane Lamatua Yesus (Mateos 27:57-61, Markus 15:42-47, Yohanis 19:38-42)

50-51 Ropa Yesus madhe, dhèu èci tenge j'ara, sèna ka papuru ngi'u aae Na nèti aj'u palolo-palèbha. Dhèu ne, ngara na Yusuf nèti kota Arimatea. Nèngu ne, dhèu d'ara mola, tao j'ara-j'ara dhu be'a. Yusuf ne dhu tatae Ama Lamatua pad'elo, na, Nèngu nèd'u paredha Na. Yusuf kahèi ca dhèu nèti dhèu dhu uri lii langu agama Yahudi. Te ngaa nèngu d'èi boe dènge lii pama'ète huku madhe mi Yesus.
52 Lula na neo papuru ngi'u aae Yesus nèti aj'u palolo-palèbha, ka la'e asa gubernur Pilatus, manèngi sèna ka nèngu uri ngi'u aae Yesus.
53 Ka Pilatus d'èi, hèia Yusuf la'e papuru ngi'u aae Yesus. Èle ka na pahutu ngi'u aae dènge bèla alus. Ka ded'e rèti asa d'ara ro'a hadhu èci, dhu heka pae rare kèna. Ètu ro'a ne, padhane rèdhi mèka ca dhèu sa.
54 Mamadhe Yesus lèke dènge hari Jumat. Lod'o Yusuf si padhane rare Ne, lod'o nihia le. Ladhe lod'o cèna, d'ai lod'o sabaj'a dhèu Yahudi.
55 Ina-ina dhu mai palere dènge Yesus nèti Galilea, lasi madhutu Yusuf nèti limuri, sèna ka neo re'a era padhane Yesus ètu ro'a mia.
56 Ropa rèdhi era ne, ka ina se lèpa lasi sadia bunga dènge èi hèu mèngi. D'ai lod'o cèna, rèngu ae nèti sasab'a ra, madhutu atora lod'o

✡ **23:44-45** Kalua nèti Masir 26:31-33 ✡ **23:46** Lii Sod'a Koa-Kio 31:5 § **23:47** Lii Yunani ètu ne'e, sasoa na, bisa kahèi, peka na, “Dhèu ne dènge boe sasala.” ✡ **23:49** Lukas 8:2-3

a'ae sasab'a dhèu Yahudi. Rèngu mate èle ku lod'o sabaj'a, heka neo lasi tao bunga mi ngi'u aae Yesus kèna.✡

24

Lamatua Yesus mamuri hari!
(Mateos 28:1-10, Markus 16:1-8, Yohanis 20:1-10)

1 Lod'o hari Migu oe mèu sa, ina se rèti bunga dènge èi hèu mèngi, ho lasi ro'a Yesus.
2 Ropa rèngu d'ai nèi, ladhe rèdhi hadhu aae dhu Yusuf pake katange ro'a Yesus, dhu bhaloli le sa karasa na.
3 Hèia lasi dènge ka asa d'ara, te ngaa abhu boe ngi'u aae Yesus.
4 Ka rèngu ele ngangee. Cag'ag'a laa dhèu dua dhu pake mèdha kale'e, mai titu ka ètu sebhe rèngu.
5 Ina se madha'u bia, ka ra pacud'u d'ai rai. Ka dhèu se karèi si, peka na, "Nga tao ka miu mai tenge dhèu mamuri ètu era dhèu madhe?
6 Yesus aad'o heka ètu era ne'e! Te Na mamuri hari le. Ele boe miu bhèlu eele le, ngaa dhu peka nare, lod'o Na ètu Galilea era, sina ma?
7 Te Nèngu peka mema le, na, bèli-camèd'a ra pahie eele Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, asa d'ara adhe-aai dhèu bhelu-katub'a. Hèia ra paku pamadhe Ne ètu aj'u palolo-palèbha. Te ngaa asa camèd'a èèna, Nèngu mamuri hari."✡
8 Ropa tadèngi rare, heka rèngu sanèd'e lii padhai Yesus uru èèna.
9 Hèia ra lèpa dènge ka, lasi peka dènge ana madhutu Yesus dhèu can-guru èci sèra, dènge dhèu-dhèu leo dhu madhutu Ne.
10 (Ina-ina dhu ètu ro'a èèna, nuka Maria ina Yakobis, dènge Maria nèti rae Magdala. Abhu kahèi Yohana dènge ina-ina dhèu pèri dhu leo. Rèngu se'e ka dhu lasi peka aa'i-aa'i dènge ana-ana pajuu-paleha Yesus sèra.)
11 Te ngaa ropa ana madhutu sèra tadèngi lii lolo ne, ra pangee na ina se monya.
12 Hèia Petrus kèd'i dènge ka, rai la'e asa ro'a. D'ai nèi, na patigi sa d'ara ro'a, te ngaa nèdhi dhoka bèla hutu di. Hèia na lèpa, ka na pangee, "Sa mia ka ne?"*

Ana madhutu dhèu dua paraga dènge Lamatua Yesus ètu j'ara la'e asa Emaus
(Markus 16:12-13)

13 Lod'o èèna kahèi, ana mad-hutu Yesus dhèu dua lasi asa rae cue, ngara na Emaus. Kaj'èu na pe d'ai canguru ca kilo nèti kota Yerusalem.†
14 Ètu j'ara, ra palolo nèti ma-madhe Yesus.
15 Kabèdhi laa, Yesus padètu-dètu le dènge rèngu dua ra, ka kako palere-lere dènge ra.
16 Te ngaa dua ra tadhe boe, Dhèu ne, Yesus, te Lamatua ka dhu tao si, sèna ka baku ra tadhe.
17 Hèia Yesus karèi si, aku Nèngu na, "Miu dua mi se, padhue-padhai ngaa?"

Ropa ra tadèngi sèmi èèna, ka ra titu. Rèhu ra sèmi dhèu susa titu kèna.
18 Ka dhu ngara na Kleopas, karèi Ne, "Ama ne sèmi dhèu hiu sa, dhu me'a boe ngaa-ngaa dhu lai-lai ne j'aj'i ètu Yerusalem, do?"
19 Hèia Yesus karèi si, peka na, "Tasamia?"

Ka ra b'ala, peka na, "Yesus nèti Nasaret èèna! Nèngu na tare'a dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua. Aa Lamatua pangèd'u Na koasa, ka Na tao tadha malaa rupa-rupa. Nèngu d'èlu-mèu kahèi aj'a-nori dhèu. Dhèu aa'i-aa'i ra karej'e dènge Ne. Aa Lamatua karej'e dènge Ne kahèi.
20 Te ngaa te'a boe, na, kètu agama èdhi dènge dhèu heka ad'a sèra, kèpe rare Ne. Ka ra hia Ne asa

✡ **23:56** Kalua nèti Masir 20:10, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:14 ✡ **24:7** Mateos 16:21, 17:22-23, 20:18-19, Markus 8:31, 9:31, 10:33-34, Lukas 9:22, 18:31-33 * **24:12** Ètu sasuri lii Yunani cahag'e dhu suri boe ayat 12 ne. † **24:13** Sasuri lii Yunani suri, peka na, "60 *stadia* nèti Yerusalem". 60 *stadia* èèna, èci èèna ka dènge canguru èci koma èci (11,1) kilometer.

gubernur sèna ka huku pamadhe Ne. De ra paku Ne ètu aj'u palolo-palèbha toke madhe.
21 Uru èèna, ji'i sanao Nèngu ne'e
ka Kristus, dhu mai patabuli dhèu-
dhèu èdhi nèti paredha Roma, dhu
paj'èra èdhi. Te ngaa ètu d'ara hari
Jumat lai-lai ne, ra pamadhe Ne.
22 Limuri ne, ji'i asa ele ngangee.
Te deo na, ina-ina ji'i mai peka, na,
mad'ae aae era rèngu lasi asa ro'a.
23 Te ngaa ra palolo, peka na, ngi'u
aae Yesus ele le. Hèia ladhe rèdhi
ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga
dhu peka dènge rèngu, na, Yesus
mamuri hari le!
24 Ropa tadèngi ngare, hèia an-
galai ji'i dhèu pèri-pèri, rai lasi asa
ro'a. Ka rèdhi sèmi dhu ina-ina sa
peka. Rèngu rèdhi boe ngi'u aae
Yesus hèi."
25 Ropa lolo rare, Yesus lii dènge
si, peka na, "Gagoa miu se! Nga tao
ka miu mo'o boe parcaya ngaa dhu
uru èèna dhèu rèti lii padhai Ama
Lamatua sèra peka tèke!
26 Te rèngu suri le, na, Kristus
ne hud'i pasae ku j'aj'èra rupa-rupa,
heka Na abhu pakab'ua dènge dad-
edha kèna."
27 Ka Yesus aj'a si, aa'i-aa'i dhu
dhèu rèti lii padhai Lamatua suri
tèke lula-nèti Kristus ne. Karèi nèti
sasuri baki Musa toke dhèu rèti lii
padhai dhu leo sèra.
28 Ropa rèngu oe d'ai Emaus, ka
Yesus pasabhe eele neo kako taruu.
29 Te ngaa ra manèngi, peka na,
"Ama! J'unu taha ku dènge ji'i
mèda ne'e, te lod'o oe cèna kèna."
Ka Yesus maso palere-lere dènge
rèngu asa d'ara èmu.
30 Ropa rèngu madhèdi neo ra'a,
hèia Yesus nare roti ca balok. Ka
Na sabaj'a manèngi makasi mi Ama
Lamatua, hèia Na pamae roti ne.
Ropa Na j'ole roti ne sa rèngu dua
ra,
31 heka ra tadhe, na, Nèngu ne
Yesus. Te ngaa kabèdhi laa, Na ele
nèti madha rèngu dua ra!
32 Hèia dua ra padhue, peka na,
"Waa! Deo na ropa Na peka paled'a
lii padhai nèti dhèu rèti lii padhai
Lamatua, d'ara èdhi taleo moro-
moro sange rai-haha."
33 Lod'o èèna kahèi, dua ra kèd'i
dènge ka, lèpa asa Yerusalem. Lasi
paraga dènge canguru ca dhèu ana
madhutu Yesus sèra, dènge dhèu
leo dhu pakaboko ètu era èèna.
34 Hèia ana madhutu se peka
dènge rèngu dua ra, na, "Mema
tare'a! Lamatua Yesus mamuri hari
le! Deo na pad'elo iisi Na dènge
Petrus."‡
35 Èle ka dhèu dua se lole aa'i-aa'i
dhu j'aj'i ètu j'ara, toke rèngu dua
ra tadhe Yesus ropa Na pamae roti.

Lamatua Yesus pad'elo iisi Na mi ana-ana madhutu Na
(Mateos 28:16-20, Markus 16:14-18, Yohanis 20:19-23, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:6-8)

36 Lod'o rèngu palolo era, kaca'a
laa, Yesus titu ètu talora aae rèngu.
Na hia maho'o mi rèngu, peka na,
"Saloom!"
37 Ka ra cag'ag'a aa madha'u, lula
ra ngee na nidhu.
38 Te ngaa Yesus lii, peka na, "Nga
tao ka miu madha'u? Miu parcaya
boe, na, Ja'a ne mamuri hari le, do?
39 Miu ladhe sèku ai dènge haga
Ja'a ne. Ja'a ka ne'e ne. J'ole ai miu
ho g'ag'e unu mi! Sèna ka mi lèka,
na, Ja'a ka ne'e ne, nidhu boe. Te
nidhu dènge boe ngi'u, te ngaa miu
mèdhi ngi'u Ja'a ne, si?!"
40 Ropa Na padhai lii era, Na
pad'elo dènge si era nu'a dhu ètu
adhe-aai dènge haga Na.
41 Rèngu karej'e titu kèna, lula
Yesus mamuri hari le. Dhoka ra
bingu, te re'a boe tasamia ka bisa
j'aj'i sèmi èèna. Hèia Yesus karèi si,
"Miu mi'a ngaa?"
42 Ka ra j'ole hia Ne i'a paga ca
kadhèli.
43 Yesus sèmi nare i'a ne, hèia na'e
dènge ka ètu madha rèngu.

‡ **24:34** Sasuri lii Yunani peka na, 'Simon' ètu ne'e. Simon ne, ngara leo na Petrus.

44 Èle ka, Na lii dènge rèngu, peka
na, “Tasamia? Miu sanèd'e era lod'o
Ja'a uru èèna dhu bera-bera dènge
miu? Ja'a peka dènge miu ca hari ni,
hud'i j'aj'i ku aa'i-aa'i dhu dhèu rèti
lii padhai Ama Lamatua sèra suri
tèke lula-nèti Ja'a ne. Nuka nèti baki
Musa, aa nèti dhèu rèti lii padhai
Ama Lamatua dhu leo sèra, aa nèti
sasuri Lii Sod'a Koa-Kio.”
45 Èle ka, Na bhoke paled'a, sèna
ka re'a mèu sasoa nèti isi Sasuri
Lamatua.
46 Na peka tabha hari, na, “Dhèu
rèti lii padhai Lamatua se dhu suri
le, na, Kristus dhu Lamatua hia
mai èèna, hud'i abhu ku rupa-rupa
j'aj'èra, heka Na madhe kèna. Te
ngaa ladhe d'ai camèd'a, Na mamuri
hari. Te dhu suri aa'i le j'ara se'e!
47 Nèti deo ne'e, Ja'a hia miu
koasa, ho lami mèti Lii Lolo Be'a mi
suku aa'i-aa'i, mulai nèti Yerusalem
ne. Peka dènge rèngu, na, dhèu dhu
mangaku sasala ra, aa lèpa hari asa
Lamatua, pe Lamatua saku pamèu
sasala ra aa'i-aa'i.
48 Miu hud'i j'aj'i ku sakasii, sèna
ka miu lolo, peka na, Ja'a dui j'aj'èra,
ka madhe, hèia mamuri hari.
49 Èèna na, Ja'a hia Roh dhu Mola-
Mèci, dhu Ama Ku pajaji nare le. Te
ngaa miu hud'i tatae ku Nèngu ètu
kota Yerusalem ne, toke abhu koasa
nèti sorga.”✡

Lamatua Yesus ca'e asa sorga (Markus 16:19-20, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:9-11)

50 Ca lod'o, Yesus nèti si asa li'u
kota. Ropa rèngu dètu dènge rae
Betania, Na baa ai sèna ka hia ra
berkat.✡
51 Yesus padhai lii hia berkat era,
hèia ded'e Ne ca'e la'e asa sorga.
52 Ladhe rèdhi sèmi èèna, hèia
rèngu aa'i-aa'i ra patitu kètu urutuu
ho pahaha iisi mi Yesus. Ka ra
lèpa asa Yerusalem dènge d'ara dhu
karej'e-karae.
53 Bèli-bèli èèna, rèngu pakaboko
ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i ho koa-kio kolongara Ama
Lamatua.

Ama Teofilus! Lii lolo ja'a ne, d'ai
sange ne'e ka.

Salam,
Lukas

✡ **24:49** Yoel 2:28-29, Yohanis 14:16-17, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:4 ✡ **24:50** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:9-11

Lii Lolo Be'a nèti Lamatua Yesus madhutu sasuri Yohanis

Yesus èèna, cee?

1 Dhu uru tèka, abhu mema le Lii
Holo-Nori Ama Lamatua.
Lii Holo-Nori Ama Lamatua ne'e,
nuka Dhèu èci.
Dhèu ne'e bera-bera dènge Ama
Lamatua.
Aa Nèngu ne, Ama Lamatua kahèi.
2 Lod'o liru dènge rai-haha dhae
j'aj'i mèka,
Dhèu ne'e abhu mema le sama-
sama dènge Ama Lamatua.
3 Lamatua paj'aj'i aa'i mèu-mèu,
pake Lii Holo-Nori Nèngu ne'e
ka.
Abhu boe ngaa èci sa dhu j'aj'i,
ladhe Dhèu ne'e tao boe.
4 Nèngu ne, kapua mamuri.
De dhèu dhu abhu mamuri dhu
lèke,
rèngu mamuri nèti Nèngu ka.
Nèngu èci èèna ka dènge Saraa dhu
pasaraa,
sèna ka dhèu dhu mamuri ètu
d'ara Saraa ne'e,
bisa rèdhi dènge mèu.
5 Saraa ne, heo madhore maroga;
aa maroga bisa boe pa'abhe
Saraa ne.
Te Saraa ne heo taruu.
6 Abhu dhèu leo èci, ngara na
Yohanis. Ama Lamatua pua-paleha
ne kahèi,✡
7 sèna ka j'aj'i sakasii ho lole
dènge dhèu lula-nèti Saraa ne. Ho
sèna ka dhèu aa'i-aa'i bisa parcaya
Lamatua, lula lii padhai Yohanis ne.
8 Yohanis ne, bukan Saraa èèna.
Te ngaa Lamatua pua ne ho la'e
peka-padhai dènge dhèu lula-nèti
Saraa ne.
9 Te Dhèu dhu j'aj'i Saraa tare'a-
re'a èèna, neo mai asa rai-haha ne.
Saraa ne'e ka dhu d'elo pamèu-mèu
j'ara-j'ara hia dhèu aa'i-aa'i.
10 Masi ka Nèngu tao nare aa'i
mèu-mèu ngaa-ngaa ètu rai-haha
ne, te ngaa dhèu ètu rai-haha tadhe
boe Ne, lod'o Na pea ètu rai-haha ne.
11 Masi ka Nèngu mai pea dènge
dhèu unu Na, te ngaa dhèu se'e ro'o
boe sèmi rare Ne.
12 Masi ka sèmi èèna, te ngaa
ladhe dhèu sèmi rare aa parcaya Ne,
Nèngu hia si hak sèna ka j'aj'i ana-
ana Ama Lamatua.
13 Èèna nuka sèmi rara iisi hari
rèngu. Te ngaa rara iisi hiu ne,
sama boe dènge bhèni rara iisi ana.
Aa nèti boe dad'èi dhèu mone dhu
neo abhu kolo. Te rèngu j'aj'i ana-
ana Ama Lamatua, lula Lamatua
pangèd'u si mamuri hiu.
14 Hèia, *‘Lii Holo-Nori Lamatua’* ne,
rara iisi Ne j'aj'i dhèu rai-haha.
Nèngu mamuri ètu talora aae èdhi.
Èdhi ladhe tèdhi dadedha Na.
Dadedha Na sèmi èèna, lula Nèngu
ne Ana mesa Ama Lamatua.
Nèngu d'èi pad'elo d'ara hua iia Na
mi èdhi,
lula d'ara Na sèmi èèna ka.
Aa aa'i-aa'i dhu Na peka-padhai
lula-nèti Ama Lamatua, lèke
tare'a-re'a.
15 Yohanis ne, lole lula-nèti Dhèu
ne'e ka. Na rodhe, peka na,
“Nanene, ee! Nèngu ne'e ka dhu ja'a
lole èèna, peka na, ‘Bèli-camèd'a
Dhèu èci mai. Nèngu ne, kapai risi
eele nèti ja'a. Lod'o dhu dhae rara
iisi mèka ja'a ne, Nèngu dhu mema-
mema le!’ ”
16 Yohanis padhai lii sèmi èèna,
lula Dhèu ne d'èi titu kèna pad'elo
d'ara hua iia Na. Aa Na tao taruu-
taruu sèmi èèna hia mi èdhi.
17 Uru-uru sèra, Musa ka dhu
papuru Atora Ama Lamatua mi bèi-
baki èdhi. Te ngaa lod'o limuri ne,
Dhèu ne, nuka Yesus Kristus ka dhu
pad'elo d'ara hua iia Ama Lamatua
mi èdhi. Aa aa'i-aa'i dhu Na lole
lula-nèti Ama Lamatua, lèke mola-
mola.
18 Abhu mèka ca dhèu sa hèi
dhu rèdhi Ama Lamatua. Te ngaa
Ana Pasue Mone mesa Na èèna ka
dhu pad'elo mi èdhi, d'ara Ama

✡ **1:6** Mateos 3:1, Markus 1:4, Lukas 3:1-2

Lamatua. Ana ne, ètu baboa Ama Na. Te Nèngu ne, nuka Ama Lamatua kahèi.

Yohanis tuka sarani peka-padhai lula-nèti Lamatua Yesus (Mateos 3:1-12, Markus 1:1-8, Lukas 3:1-18)

19 Ca tèka, ama-ama dhèu Yahudi ètu kota Yerusalem pua pèri-pèri ama agama, dènge pèri-pèri dhèu nèti suku Lewi dhu tema lalau-lalo'o ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua. Hèia rèngu lasi asa cabèka loko Yarden* sèna ka karèi Yohanis tuka sarani, na, “Èu ne'e ka, Kristus dhu Ama Lamatua padhadha tèke neo hia mai èèna, do?”

Hèia na peka dènge dhèu se, nèngu ne, cee.

20 Yohanis peka mola-mola, aku nèngu na, “Aad'o. Ja'a ne, Kristus boe.”

21 Ka ra karèi hari, peka na, “Ladhe sèmi èèna, èu ne, cee? Elia, do?”

Na dhaa, peka na, “Aad'o kahèi.”

Hèia ra tatu'i hari, aku rèngu na, “Tao-tao èu ne, dhèu nèti lii padhai Lamatua dhu Na padhadha tèka èèna, do?”

Na dhaa, peka na, “Aad'o kahèi.”✡

22 Ka dhèu se karèi hari, peka na, “Ladhe sèmi èèna, èu ne, cee? Peka ku laa! Te ji'i lèpa, aa hud'i peka ku dènge ama-ama dhu pua ji'i mai!”

23 Hèia na peka madhutu ngaa dhu Yesaya suri tèke, na,

“Ja'a ne, nuka dhèu dhu pa'oo-parodha ètu d'ara mamoo, dhu peka na,
‘Dhèu aa'i-aa'i hud'i pa'èra mema, sèna ka pabe'a j'ara,
ho sèmi mere mamai Lamatua!
Pamera j'ara ho soru Ne.’”✡

24 Ètu talora aae dhèu dhu mai nèti Yerusalem se'e, abhu kahèi pèri-pèri dhèu nèti partei agama Parisi.

25 Dhèu se karèi Yohanis, na, “Sèmi ne'e. Ladhe èu ne Kristus boe, Elia boe, aa dhèu nèti lii padhai Lamatua èèna boe, nga tao ka èu sarani dhèu? Èu abhu hak nèti mia?”

26 Ka Yohanis b'ala, peka na, “Ja'a ne, sarani dhèu dhoka pake èi di. Te ngaa abhu le ca Dhèu ètu talora aae miu dhu miu tadhe boe.

27 Nèngu èèna kapai risi nèti ja'a, masi ka ja'a aj'a-nori uuru dhèu. J'aj'i ènu Na, ja'a nia boe sa hèi.”†

28 J'ara se aa'i-aa'i ra j'aj'i ètu Betania, ètu cabèka loko Yarden. Yohanis dènge ana-ana madhutu na aa'i-aa'i, sarani dhèu ètu era èèna.‡

Lamatua Yesus sama sèmi Ana Kahib'i-kalèbho Ama Lamatua

29 Asa bèli èèna, Yohanis ladhe nèdhi Yesus kako mai asa nèngu. Hèia na padhai lii, peka na, “Ladhe ku Dhèu nèi! Nèngu èèna ka, Ana Kahib'i-kalèbho Ama Lamatua dhu j'aj'i korban, sèna ka saku eele sasala-sasigo dhèu ètu rai-haha ne.

30 Dhèu ne'e ne ka dhu ja'a peka le dènge miu med'a, na, ‘Bèli-camèd'a abhu ca Dhèu dhu cèu mai. Nèngu kapai risi nèti ja'a, lula Nèngu karèi uru j'ara nèti ja'a.’

31 Uru èèna, ja'a ke'a mèka, na, Nèngu ne, Kristus. Masi ka sèmi èèna, ja'a ke'a le, na, ja'a hud'i patadhe Ne dènge dhèu Isra'el aa'i-aa'i. Nèti èèna ka, ja'a mai ho sarani dhèu pake èi.

32-33 Ama Lamatua pua ja'a sèna ka sarani dhèu pake èi. Na peka dènge ja'a kahèi, na, ‘Èèna na Dhèu èci mai asa èu. Èle èèna, Roh Ja'a puru mai asa Nèngu. Dhèu èèna

---

* **1:19** Era dhu Yohanis sarani dhèu ne, rare nèti ayat 28. ✡ **1:21** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 18:15, 18, Meliaki 4:5 ✡ **1:23** Yesaya 40:3 † **1:27** Madhutu lii Yunani dhu uru tèka, peka na, “lècu dhari salapa na, ja'a nia boe sa hèi.” Sasoa na Yohanis dhèu haha. Masi ka j'aj'i ènu nèti Lamatua Yesus di, nia boe sa hèi. ‡ **1:28** Betania ne, leo nèti rae Betania dhu padètu dènge kota Yerusalem. Te ngaa era èèna, re'a mèu boe ètu mia. Dhèu d'èlu-mèu pangee na Betania ne, nuka rai Basan ètu sebhe dhimu dano Galilea, te Yosefus suri ngara era ‘Batanea’ kahèi. Yosefus ne, dhèu Yahudi dhu suri sejara Isra'el hia dhèu paredha Roma.

ka dhu bèli-camèd'a nèti Roh Ja'a dhu Mola-Mèci, sèna ka pangèd'u koasa mi dhèu Ja'a.' Lod'o Dhèu ne mai, ja'a tadhe mèka Ne. Te ngaa ropa ladhe kèdhi Roh Lamatua puru mai nèti sorga nuka sèmi koro j'aha, hèia pea ètu Nèngu, ka ja'a heka tadhe Nèngu, na, 'Nèngu èèna, kèna!'
34 Ja'a kèdhi j'ara se dènge musi madha ja'a unu ku. Ka ja'a lole dènge miu, na, 'Dhèu dhu mai èèna, Ana Ama Lamatua!'"

Lamatua Yesus pili nare ana madhutu dhu partama

35 Asa bèli èèna, Yohanis dhu titu dènge ana madhutu na, dhèu dua.
36 Ropa Yohanis ladhe nèdhi Yesus kako re era èèna, ka na peka, "Ladhe ku laa! Te Nèngu ne ka Ana Kahib'i-Kalèbho Ama Lamatua dhu bèli-camèd'a j'aj'i korban!"
37 Hèia ana madhutu Yohanis dhèu dua dhu tadèngi lii padhai na, tèke eele ne, ho lasi madhutu Yesus.
38 Ka Yesus kabib'a asa kabodho, hèia ladhe nèdhi si, na, rèngu madhutu Ne. Hèia Na karèi si, aku Nèngu na, "Tasamia? Parluu, do?"
Te ngaa dua ra karèi ne, "*Rabi* pea ètu mia?" (Ètu d'ara lii Aram rèngu, *'Rabi'* sasoa na, 'Ama Mese'.)
39 Ka Yesus dhaa, na, "Mai sèna ka mèdhi unu mi." Hèia lasi madhutu Ne, ka rèdhi era pea Na. Rèngu d'ai nèi, pe d'ara hake èpa nihia sa. Ka ra pea dènge Ne toke d'ai lod'o cèna.
40 Nèti rèngu dua ra dhu tadèngi lii padhai Yohanis, ka lasi dènge madhutu Yesus, èci ngara na Anderias. Nèngu ne, ari Simon Petrus.
41 Ropa d'ai èmu, ka Anderias la'e dènge tenge a'a na Simon, ka na peka, aku nèngu na, "A'a, ee! Ji'i paraga le dènge *Mesias!"* (Madhutu lii rèngu, *'Mesias'* sasoa na, 'Kristus, nuka Dhèu dhu Lamatua padhadha tèke karèi nèti uru ka, ho neo hia mai.')
42 Ka Anderias lere nèti a'a na asa Yesus.
Hèia Yesus ladhe nèdhi ne, ka Na lii, aku Nèngu na, "Èu ne, Simon. Ama mu, ka Yohanis. Mulai nèti doe ne'e dhèu paroa èu, *'Kefas'"* ('Kefas', èci èèna ka dènge 'Petrus', sasoa na 'hadhu'.)§

Lamatua Yesus paroa nare Pelipus dènge Natanel

43-44 Ètu era èèna, abhu dhèu leo èci, ngara na Pelipus. Rae èta-èsu na Betsaida. Petrus dènge Anderias nèti rae èèna kahèi.
Asa bèli èèna, Yesus neo la'e asa propensi Galilea. Hèia Na la'e paraga dènge Pelipus, ka Na gale ne, aku Nèngu na, "Mai madhutu Ja'a sèna ka j'aj'i dhèu Ja'a!"
45 Ka Pelipus la'e tenge Natanel, hèia na peka, aku nèngu na, "Angalai, ee! Ji'i paraga le dènge Dhèu dhu Musa suri tèke ètu d'ara Atora Lamatua. Dhèu rèti lii padhai Lamatua uru-uru sèra suri kahèi lula-nèti Dhèu ne'e ne. Dhèu ne, ngara na Yesus, nèti rae Nasaret. Ama Na, ngara na Yusuf."
46 Te ngaa Natanel dhaa, na, "Dhèu Nasaret!? Abhu boe j'ara hua iia èci sa dhu cèu nèti nèi, nga!"
Ka Pelipus lii, peka na, "Wee! Baku sèmi èèna. Lati ho mèdhi unu mu!"
47 Ropa Natanel kako mai, Yesus ladhe nèdhi le, ka Na peka, "Nèngu ne dhèu d'ara mola! Te d'ara na dhu ne'a boe pakapod'e. Nèngu ne, dhèu Isra'el tare'a-re'a!"*
48 Ka Natanel karèi, "Tasamia ka Ama tadhe ja'a?"

§ **1:42** Ngara *Kefas* ne, nèti lii Aram *kefa*. Sasoa na 'hadhu'. Ngara *Petrus*, nèti lii Yunani *petra*. Sasoa na 'hadhu' kahèi. * **1:47** Ètu ne'e Yesus karihu lii. Te lod'o Ama Lamatua hia mèka ngara 'Isra'el' mi Yakob, sasoa ngara Yakob èèna, 'dhèu monya'. (Ladhe ètu *Lii Lolo dhu Uru Tèka* 27:1-40, 32:22-32.) Madhutu a'abhu Yesus ètu ne'e, na, Natanel ne dhèu Isra'el leko-leo nèti Yakob. Te Natanel ne, dhèu d'ara mola. † **1:48** Lii Idhonesia peka na, 'aj'u ara', madhutu lii Yunani *sukei*. Te ngaa Alkitab peka mi aj'u èci ètu nèi dhu dhèu ra'a hua na. Ètu Idhonesia cabèka dhimu dhèu ra'a boe hua 'ara'. De aj'u ara ètu d'ara Alkitab lii Idhonesia sama boe dènge aj'u ara ètu ne'e.

Hèia Yesus b'ala, aku Nèngu na, “Sèmi ne'e. Ja'a kèdhi le èu, ropa èu dhu ae ètu mamaho aj'u èèna.† Lod'o èèna, Pelipus dhae dhiu mèka paroa èu.”
49 Hèia Natanel dhaa, peka na, “Ama Mese ne, tatu Ana Ama Lamatua! Aa tatu Ama Dhèu Aae ji'i dhèu Isra'el kahèi!”
50 Yesus karèi ne, peka na, “Tao-tao èu ne lèka Ja'a, lula deo na Ja'a peka na, ‘Ja'a ladhe kèdhi èu, ropa èu dhu ae ètu mamaho aj'u èèna,’ si? Sanèd'e, te bèli-camèd'a pe èu mèdhi j'ara-j'ara dhu kapai risi eele hari!
51 Tare'a! Ja'a peka mema. Bèli-camèd'a miu ladhe mèdhi liru bhoke tèke. Hèia ana-ana pajuu Lamatua ètu sorga ca'e-puru re baboa Ja'a. Te Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a.”‡

2

Pesta kab'i ètu rae Kana

1 Asa camèd'a èèna, dhèu tao pesta kab'i ètu rae Kana, propensi Galilea. Aa ina Yesus ètu èèna kahèi.
2 Ra nèru Yesus dènge ana mad-hutu Na kahèi, ka rèngu lasi.
3 Ètu d'ara pesta kab'i ne, nèbhu boe ka èi anggor èle. Hèia ina Yesus la'e peka dènge Ne, aku nèngu na, “Soru-bara si ku laa! Te èi anggor rèngu èle le.”
4 Te ngaa Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Ina. Nga tao ka ina Ku neo sèna ka Ja'a ka ator? Te lod'o Ja'a dhae d'ai mèka.”
5 Te ngaa ina Na peka dènge dhèu sab'a ètu sèra, na, “Nanene! Ladhe Na pua miu tao ngaa, na, mi tao madhutu laa.”
6 Ètu era èèna, abhu g'ala èna bua dhu dhèu tao nèti hadhu. G'ala cue, isi na pe d'ai pidhu nguru lèmi toke cangasu canguru lèmi liter èi. Dhèu Yahudi tema dhui èi nèti g'ala se ho pamèu ngi'u ra madhutu atora agama ra.
7 Hèia Yesus lii dènge dhèu sab'a se, peka na, “Lami mere èi, ho isi papènu g'ala se.” Ka ra isi toke pènu oe bua eele.
8 Ka Na peka dènge ra, “Dhui mere ciki, ho mèti asa lamatua tatao.” Hèia dhèu sab'a se madhutu kahèi.
9 Ropa lamatua pesta sèmi nare, ka na ngao. Te ngaa re'a rare boe, èi ne dhu j'aj'i le anggor! Dhèu ne malaa, te ne'a boe, na, dhèu se abhu anggor ne nèti mia. (Te ngaa dhèu sab'a se re'a.)
Ka na paroa nare pengantin dhèu mone.
10 Hèia na peka, aku nèngu na, “Sèmi ne'e. Dhu tema le, lamatua èmu hia uuru ku anggor dhu be'a risi. Ladhe dhèu rinu ae ku, heka hia anggor dhu ako karehe kèna. Te ngaa èu tao leo. Èu hia uuru anggor dhu ako karehe, heka limuri dhu be'a risi!”
11 J'ara ne j'aj'i ètu rae Kana, propensi Galilea. Ne'e ne heka hiu-hiu kèna Yesus tao tadha malaa dhu dhèu bisa rèdhi dènge musi madha ra. Na pad'elo dadedha Na sèmi èèna, ka ana madhutu Na parcaya Ne.
12 Èle èèna ka, Yesus, ina Na, ari dènge ana madhutu Na sèra, puru lasi asa kota Kapernaum. Te ngaa rèngu pea dhoka pèri lod'o di ètu èèna.✡

Lamatua Yesus babège eele dhèu nèti Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua
(Mateos 21:12-13, Markus 11:15-17, Lukas 19:45-46)

13 Ropa oe dètu dènge lod'o kalela Paska dhèu Yahudi, Yesus ca'e la'e asa kota Yerusalem.✡
14 Ètu madha Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, Yesus ladhe nèdhi dhèu pahia sapi, kahib'i-kalèbho, dènge koro j'aha dhu dhèu hèli ho j'aj'i korban. Ètu era ne'e, abhu kahèi dhèu dhu madhèdi ètu

‡ **1:51** Ètu *Lii Lolo dhu Uru Tèka* 28:10-17, Yakob dhu nii ètu Betel. Ètu d'ara nii ne'e ladhe nèdhi ana-ana pajuu Ama Lamatua ca'e-puru langa èci dhu Yakob pangare na, “hèb'a èmu asa sorga”.
✡ **2:12** Mateos 4:13 ✡ **2:13** Kalua nèti Masir 12:1-27

mei ho pasilu doi dhu ra pake hia
mi Ama Lamatua ètu Èmu Kapua
Manèngi-Mangaj'i èèna.
15 Hèia Yesus nare dhari pèri-pèri
loa ho Na èpi j'aj'i sèmi gui sa. Ka
Na babège-lalèta dhèu se'e aa'i-aa'i
ra nèti madha Èmu èèna. Nèngu
bhabhoo eele sapi, dènge kahib'i-
kalèbho sèra kahèi. Na lege eele
mei, aa Na ceb'e eele doi sèra kahèi.
16 Hèia Na pua dhèu pahia koro
j'aha sèra, aku Nèngu na, "Mèti sa
li'u manu-bhui dènge karogo ra sèra
nèti ne'e! Ne'e, era pahia-pahèli
boe! Baku tao Èmu Ama Ku, j'aj'i mi
era d'aga!"
17 Ka ana madhutu Na ngee rèdhi
Sasuri Mola-Mèci Lamatua dhu suri,
peka na,

"Ja'a sue Èmu Ama Ku titu kèna.
Nèti èèna ka, d'ara Ja'a èra ho
j'aga ngara be'a Èmu èèna."✡
18 Hèia ama-ama dhèu Yahudi
peka dènge Yesus, aku rèngu na,
"Ladhe Èu dènge hak ho babège-
lalèta dhèu sèmi ne'e, na, Mu
pad'elo tadha malaa èci hia ji'i, sèna
ka j'aj'i mi bukti!"
19 Ka Yesus b'ala si, peka na,
"Ladhe miu paguri era mola-mèci
ne, pe camèd'a èèna, Ja'a patitu kore
hari le èèna."✡
20 Te ngaa ra pab'ala, peka na,
"Abhu ètu mia? Te dhèu patitu
Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ne
èpa nguru èna tèu. Tasamia ka, Èu
peka na, Èu parluu dhoka tèlu lod'o
di, sèna ka patitu more hari?!"
21 Te ngaa dhèu se'e re'a rare boe,
Yesus peka lula-nèti ngi'u Nèngu
unu Na, dhu nuka sèmi era mola-
mèci.
22 De d'ai lèpa lod'o limuri, ropa
Yesus madhe, hèia mamuri hari,
heka ana-ana madhutu Na sanèd'e
kèna, ngaa dhu Na peka tèke dènge
rèngu. Ka ra parcaya ngaa dhu
suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-
Mèci Lamatua karèi nèti uru-uru ka,
dènge ngaa dhu Yesus peka mema
dènge rèngu.

Lamatua Yesus ne'a mèu d'ara dhèu aa'i-aa'i

23 Ka Yesus pea taha ètu kota
Yerusalem, ho madhutu kalela
Paska ètu èèna. Hèia dhèu ae rèdhi
tadha-tadha malaa dhu Na tao, ka
ra parcaya Ne.
24-25 Te ngaa Yesus lèka boe rèngu,
lula ne'a mèu d'ara dhèu aa'i-aa'i.
Nèngu parluu boe dhèu ho peka
dènge Ne, lula Na ne'a mema le
mamuri dènge tatao dhèu rai-haha.

3

Lamatua Yesus padhai lii dènge Nikodemus

1 Abhu ca dhèu nèti partei agama
Parisi, ngara na Nikodemus. Nèngu
ne, mese aae nèti dhèu Yahudi.
2 Ca tèka, na mai paraga dènge
Yesus re mèda. Hèia na padhai lii
dènge Yesus, aku nèngu na, "Ama
Mese! Ji'i nge'a, na, Lamatua ka
dhu pua Ama ho aj'a-nori ji'i. Te
tadha-tadha malaa dhu Ama tao
sèra, pad'elo, na, Lamatua ka dhu
pangèd'u koasa mi Ama. Ladhe
sèmi boe èèna, tatu tadha malaa se'e
bisa boe j'aj'i."
3 Ka Yesus dhaa, peka na, "Tare'a!
Aa Ja'a neo peka sèmi ne'e ku: ladhe
dhèu rara iisi hari boe ne, nèngu
bisa boe j'aj'i dhèu unu Lamatua."
4 Hèia Nikodemus karèi, aku
nèngu na, "Tasamia dhèu dhu kapai
le bisa rara iisi hari ne!? Nèngu tatu
bisa boe maso hari asa d'ara kabake
ina na, sèna ka ina na nara iisi hari
ne. Bisa boe, sina ma!?"
5 Ka Yesus dhaa, peka na, "Tare'a!
Te ngaa Ja'a peka dènge èu sèmi
ne'e: dhèu hud'i rara iisi ku re èi
sèna ka j'aj'i mèu, aa re roh ho j'aj'i
dhèu hiu. Dènge j'ara ne'e, nèngu
heka bisa j'aj'i dhèu unu Lamatua
kèna.
6 Te dhèu rai-haha ne rara iisi nèti
dhèu rai-haha, te ngaa roh dhèu
rara iisi hiu nèti Roh Ama Lamatua.

✡ **2:17** Lii Sod'a Koa-Kio 69:9 ✡ **2:19** Mateos 26:61, 27:40, Markus 14:58, 15:29

7 Baku malaa ladhe Ja'a peka, na,
‘Miu hud'i rara iisi hiu ku, ho abhu
mamuri hiu.’
8 Èdhi pasoro ku dènge lai ngèlu.
Te lai ngèlu g'oro madhutu dad'èi
na. Èdhi bisa tadèngi lii na, te ngaa
te'a boe mai nèti mia, aa la'e asa
mia. Dhèu aa'i-aa'i dhu rara iisi hiu
nèti Roh Lamatua sama sèmi èèna
kahèi. Te èdhi bisa ladhe tèdhi Roh
Lamatua tao dhèu j'aj'i hiu, masi ka
te'a boe tasa mera mia j'ara èèna
bisa j'aj'i.”
9 Ka Nikodemus karèi, na,
“Tasamia ka j'aj'i sèmi èèna?”
10 Yesus b'ala, aku nèngu na, “Èu
ne mese aae dhèu Isra'el. Tasamia
ka èu me'a boe j'ara se'e?
11 Ja'a peka j'ara dhu lèke mola-
mola. Ja'a dènge dhèu-dhèu Ja'a,
nge'a j'ara se'e. Te ji'i j'aj'i sakasii
lula-nèti j'ara-j'ara dhu ngèdhi unu
mi. Te ngaa miu sèmi boe lii padhai
ji'i.
12 Miu mo'o boe lèka, ropa Ja'a
lole lula-nèti j'ara-j'ara dhu j'aj'i ètu
rai-haha ne. Ngaa hari ladhe Ja'a
lole j'ara-j'ara dhu j'aj'i ètu dedha-
liru nèi. Tatu miu asa lèka boe!
13 Abhu boe dhèu èci sa dhu ca'e
la'e paraga dènge Ama Lamatua ètu
dedha-liru nèi. Dhodhoka Ja'a di,
nuka Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne,
dhu puru mai nèti Nèngu.
14 Uru-uru sèra ètu d'ara mamoo,
Musa kadhoe mege tabaga ci'u ètu
kolo aj'u, sèna ka dhèu aa'i-aa'i dhu
laladhe ne, rèngu abhu mamuri.
J'ara sèmi èèna hud'i j'aj'i ku mi
dedha Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-
re'a ne. Bèli-camèd'a ra kadhoe Ja'a
ètu aj'u,✡
15 sèna ka dhèu aa'i-aa'i dhu par-
caya Ja'a abhu mamuri dhu lèke
dhu ma'ète boe.
16 Te Ama Lamatua sue seli dhèu
aa'i-aa'i ètu rai-haha ne. Nèti èèna
ka, Na pua Ja'a, Ana mesa Na mai,
sèna ka dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya
Ja'a, cèri eele boe nèti Lamatua.
Dènge j'ara ne, rèngu abhu mamuri
dhu lèke dhu ma'ète boe.
17 Lamatua pua boe Ja'a, Ana Na,
mai asa rai-haha ne ho pama'ète
hahuku dhèu. Te ngaa Na hia Ja'a
mai, sèna ka patabuli dhèu nèti
koasa sasala-sasigo ra.
18 Ama Lamatua huku boe dhèu
dhu parcaya Ja'a. Te ngaa Nèngu
dhu pama'ète nare le hahuku mi
dedha dhèu dhu parcaya boe, *lula*
rèngu parcaya boe Ja'a, nuka Ana
mesa nèti Ama Lamatua.
19 Nuka sèmi ne'e: Lamatua hia
le saraa ho pasaraa rai-haha ne. Te
ngaa dhèu d'èi risi mamuri ètu d'ara
maroga. Rèngu ro'o boe mamuri
ètu d'ara saraa lula tatao rèngu
dhu lèke boe. Nèti èèna ka, Ama
Lamatua neo huku si.
20 Te dhèu aa'i-aa'i dhu tatao
ra lèke boe, d'èi boe saraa èèna.
Rèngu d'èi boe saraa ne d'elo rèngu,
sèna ka saraa ne baku pasabhoka
bhabhelu-katub'a ra.
21 Te ngaa dhu tao lèke, rèngu ara
mai sèna ka saraa ne d'elo si. Te
saraa ne'e ka dhu pad'elo, na, rèngu
dhu tao madhutu dad'èi Lamatua.”

Lamatua Yesus dènge Yohanis tuka sarani

22 Ka Yesus dènge ana madhutu
Na sèra kalua nèti kota Yerusalem,
te ngaa rèngu pea taha ètu rai
Yudea. Ètu era ne'e rèngu sarani
dhèu.
23-24 Lod'o èèna, Herodes si dhae
pamaso mèka Yohanis tuka sarani
asa d'ara bèdho. Aa Yohanis sarani
dhèu ètu rae Ainon, padètu dènge
rae Salim, lula abhu èi ae ètu era
èèna. Nèti èèna ka, dhèu ae mai asa
Yohanis ho na sarani si.✡
25 Madhutu ad'a agama Yahudi,
ladhe neo sabaj'a, hud'i pamèu uuru
ku iisi. Ètu era ne'e abhu dhèu
Yahudi ca dhèu dhu patao-palaha
dènge ana-ana madhutu Yohanis,
lula j'ara èèna.
26 Ka dhèu se mai asa Yoha-
nis, hèia ra peka na, “Ama Mese!
Sanèd'e era, do aad'o? Dhèu dhu
uru èèna tenge ama ètu sebhe loko
Yarden, dhu ama peka na, Nèngu

✡ **3:14** Sensus 21:4-9 ✡ **3:23-24** Mateos 14:3, Markus 6:17, Lukas 3:19-20

èèna, Kristus. Nèngu sarani dhèu kahèi! Nèti èèna ka, abhu heka dhèu dhu mai asa ji'i! Te lasi aa'i asa Nèngu!”

27 Hèia Yohanis dhaa, peka na, “Sèmi ne'e! Dhèu bisa boe tao ngaa èci sa, ladhe Ama Lamatua bhoke boe j'ara hia ne.

28 Miu tadèngi dhu ja'a peka le mola-mola dènge miu, na, ‘Ja'a ne, Kristus boe, dhu èdhi tatae. Te ngaa Lamatua pua uuru ja'a mai, ho oti j'ara hia Kristus. J'ara na sèmi èèna ka!’ ✡

29 Ladhe abhu pengantin dhèu mone, tatu abhu pengantin dhèu bhèni kahèi. Te ngaa sakasii na, dhu titu dènge ne, d'ara na karej'e, ladhe tadèngi lii padhai lii pengantin dhèu mone. Yesus ne, sama sèmi pengantin dhèu mone. Aa ja'a ne, sama sèmi sakasii Na. Nèti èèna ka, limuri ne d'ara ja'a karej'e-karae.

30 Dhu lèke ka, Nèngu hud'i asa tabha kapai, aa hud'i laa ja'a asa kura j'aj'i dhèu haha.”

Dhèu dhu puru mai nèti sorga

31 Yohanis tuhu hari lii padhai na, aku nèngu na, “Nèngu ne mai nèti Ama Lamatua ètu sorga, nèti èèna ka Nèngu kapai risi aa'i. Te ngaa ja'a ne dhoka mai nèti rai-haha, nèti èèna ka ja'a èci èèna ka dènge dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne. Ja'a padhai lii lula-nèti j'ara dhu biasa j'aj'i ètu rai-haha ne. Te ngaa dhu mai nèti Ama Lamatua ètu sorga, tatu Nèngu kapai risi nèti ngaa aa'i-aa'i.

32 Nèngu peka lula-nèti ngaa dhu nèdhi, dènge ngaa dhu Na tadèngi le. Te ngaa dhèu sèmi boe lii padhai Na.

33 Ladhe dhèu sèmi rare ngaa dhu Dhèu nèti dedha-liru ne peka, èèna pad'elo bukti kahèi, na, nèngu parcaya lii padhai Ama Lamatua èèna, lèke tare'a.

34 Dhèu dhu Lamatua pua mai èèna, lole lii moa Ama Lamatua. Te Ama Lamatua hia le Nèngu Roh Na dhu dènge boe too-lane.

35 Te Ama ètu sorga sue Ana Na titu kèna. Aa Na pangèd'u aa'i mèu-mèu mi d'ara adhe-aai Ana Na. ✡

36 Ka dhèu dhu parcaya Ana ne, rèngu abhu mamuri dhu lèke dhu ma'ète boe. Te ngaa dhèu dhu parcaya boe Ne, aa tao boe madhutu lii moa Na, rèngu abhu boe mamuri èèna. Tatu Ama Lamatua nasa ka huku si.”

4

Lamatua Yesus padhai lii dènge bhèni ca dhèu ètu Samaria

1-2 Ladhe pasoro Yohanis dènge Yesus, ana-ana madhutu Yesus mulai sarani dhèu dhu madhutu Ne ae risi nèti Yohanis. Yesus sarani boe dhèu, dhodhoka ana madhutu Na ka dhu sarani si. Ka ropa Yesus ne'a, na, dhèu nèti partei agama Parisi re'a, na, Yesus si sarani dhèu ae risi,

3 hèia Nèngu dènge ana madhutu Na tèke eele rai Yudea, lèpa hari asa propensi Galilea.

4 Te ngaa kakako rèngu èèna re propensi Samaria asa propensi Galilea.

5 Ètu d'ara kakako ra, rèngu d'ai kota èci ètu Samaria, ngara na Sikar, padètu dènge rai dhu Yakob hia ana na Yusuf. ✡

6-8 Ètu era ne'e, abhu madha èi èci, ngara na ‘madha èi Yakob’. D'ai loo nètu ku, Yesus si d'ai era ne'e. Lula j'èra nèti kakako deo na, ka Yesus madhèdi taha ètu madha èi ne'e. Ka ana madhutu Na sèra tèke eele mesa Na, lasi hèli nganga'a ètu d'ara kota.

Hèia bhèni ca dhèu nèti kota èèna, mai usu èi. Ka Yesus manèngi ne èi, aku Nèngu na, “Ja'a bisa kinu èi ciki, do?”

9 Te ngaa bhèni ne cag'ag'a, lula dhèu Yahudi tema boe padhai lii dènge dhèu Samaria. Ka bhèni ne karèi Yesus, aku nèngu na, “Èu dhèu Yahudi. Ja'a ne dhèu Samaria. Sala

✡ **3:28** Yohanis 1:20 ✡ **3:35** Mateos 11:27, Lukas 10:22 ✡ **4:5** Lii Lolo dhu Uru Tèka 33:19, Yosua 24:32 ✡ **4:9** Esra 4:1-5, Nehemia 4:1-2

boe ne, ladhe Èu manèngi ja'a èi ho minu?”✡
10 Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na,
“Sèmi ne'e. Ladhe èu me'a ngaa dhu
Ama Lamatua neo hia dhèu aa'i-
aa'i, aa ladhe èu tadhe Ja'a ne cee,
dhu manèngi èu èi ne, na, tatu èu
manèngi hari èi nèti Ja'a. Pe Ja'a hia
èu èi dhu nèti mamuri.”✡
11 Ka bhèni ne b'ala, peka na, “Èu
dènge boe sabha uusu. Aa madha
èi ne marèma. Nèti mia Èu abhu
èi dhu nèti mamuri èèna? Èi èèna
abhu ètu mia hari?
12 Abhu ètu mia Èu kapai risi nèti
baki èdhi Yakob! Nèngu ka dhu tèke
eele madha èi ne hia ji'i. Aa nèngu,
ana-ana na, dènge badha-manu na
rinu nèti èi ne'e kahèi.”
13 Hèia Yesus peka na, “Sanèd'e,
ee! Dhèu dhu tema rinu nèti madha
èi ne, èèna na koko-kamango hari.
14 Te ngaa dhèu dhu rinu èi dhu
Ja'a hia, èèna na koko-kamango
heka. Te èi dhu Ja'a hia èèna, nuka
sèmi èi madha dhu sabhoka asa li'u.
Èi ne, nèti mamuri dhu lèke, dhu
ma'ète boe.”
15 Ka aku dhèu bhèni ne, na,
“Ladhe sèmi èèna, na, Èu hia ku ja'a
èi èèna, sèna ka ja'a koko-kamango
ia ka! Dènge sèmi èèna, ja'a mai
heka pahari-pahari asa ne'e ho usu
èi.”
16 Hèia Yesus peka dènge ne,
“Sèmi ne'e. Èu lèpa, lamu paroa ku
dhèu èmu mu, mai asa ne'e.”
17-18 Ka bhèni ne dhaa, peka na,
“Te ngaa ja'a dènge boe dhèu èmu.”
Hèia Yesus peka na, “Tare'a. Èu
peka mola-mola èèna. Te èu leo
mèdhi le èmu lèmi hari. Aa mone
dhu limuri ne, dhèu èmu èu boe.”
19 Ka bhèni ne lii, peka na, “Ira ii!
Ja'a heka ke'a kèna, Ama ne ca dhèu
nèti dhèu rèti lii padhai Lamatua.
20 De ja'a neo karèi. Bèi-baki
ji'i dhèu Samaria pahaha iisi mi
Ama Lamatua ètu ledhe Gerisim.*
Te ngaa miu dhèu Yahudi peka na,
ladhe neo sabaj'a mi Ama Lamatua,
dhèu aa'i-aa'i hud'i lasi ku asa kota
Yerusalem. Madhutu Ama, mia ka
dhu lèke?”
21 Yesus dhaa, na, “Èu parcaya ku
lii Ja'a ne, te dhu lèke sèmi ne'e
ku. Dhèu neo pahaha iisi mi Ama
Lamatua ètu ledhe ne'e, do, ètu
Yerusalem, pe d'ai lod'o na, dua era
se guna heka.
22 Miu dhèu Samaria me'a mèu
boe, mi cee ka miu pahaha iisi. Te
ngaa ji'i dhèu Yahudi nge'a mèu,
lula-nèti Ama Lamatua dhu ji'i pa-
haha iisi mi Nèngu. Te Nèngu neo
pake ji'i ho bhoke j'ara, sèna ka
dhèu bisa abhu mamuri nèti koasa
sasala-sasigo rèngu.
23 Pe d'ai lod'o na, nuka mulai ne'e
ne, dhèu dhu tare'a-re'a pahaha iisi
mi Ama èdhi ètu sorga, na, rèngu
pahaha iisi mi Nèngu madhutu Roh
Na, aa madhutu ngaa dhu lèke. Te
Ama ètu sorga d'èi dhèu sèmi sèra
dhu pahaha iisi mi Nèngu.
24 Te Lamatua èèna, roh. De dhèu
dhu pahaha iisi mi Nèngu hud'i
pahaha iisi madhutu ku Roh Na, aa
madhutu ngaa dhu lèke.”
25 Ka dhèu bhèni ne lii, peka na,
“Ja'a ke'a le Mesias neo mai èèna,
dhu dhèu peka na, ‘Kristus’. Ama
Lamatua padhadha tèke neo hia
mai. Ladhe Na mai ka, tatu Nèngu
bhoke paled'a aa'i-aa'i mi ji'i.”
26 Hèia Yesus b'ala, na, “Nèngu
èèna, nuka Ja'a dhu padhai lii dènge
èu ne.”
27 Ropa Nèngu padhai lii era, ana
madhutu Na sèra lèpa nèti d'ara
kota. Rèngu malaa, lula rèngu rèdhi
Yesus dhu padhai lii dènge bhèni
Samaria ca dhèu. Te ngaa ca dhèu
sa bani boe karèi dhèu bhèni, na,
“Èu parluu ngaa?” Aa èci sa bani
boe karèi Yesus kahèi, peka na, “Nga
tao ka Ama padhai lii dènge dhèu
bhèni ne?”
28 Ka bhèni ne tèke eele g'ala na
ètu era èèna, la'e asa d'ara kota.

✡ **4:10** Yermia 2:13, Sakaria 14:8, Yeskial 47:9

* **4:20** Ledhe Gerisim èèna, padètu dènge rae Sikem ètu propensi Samaria. Ètu sasuri lii Yunani, dhoka suri, na, “ètu ledhe ne'e”. Te ngaa dhèu d'èlu-mèu se peka, ngara ledhe ne, nuka “Gerisim”.

Hèia na lolo dènge dhèu ètu sèra,
peka na,
29 “Mai lati ladhe ku Dhèu nèi laa!
Te Na bhoke patalele aa'i le ngaa-
ngaa dhu ja'a ad'u-ue kèdhi. Tao-
tao Nèngu ne'e ka, Kristus, dhu Ama
Lamatua pamoa hia mai!”
30 Hèia dhèu ae kalua nèti d'ara
kota, lasi laladhe Ne.
31 Lod'o bhèni ne la'e asa kota,
hèia ana madhutu Na peka dènge
Ne, “Ama Mese! Mai ka ta'a!”
32 Te ngaa Na dhaa, peka na, “Ja'a
abhu le nganga'a dhu miu me'a
boe.”
33 Ka ana madhutu Na pakarèi èci
dènge èci, aku rèngu na, “Tasamia,
ne? Cee ka dhu rèti nganga'a hia
Ne?”
34 Te ngaa Yesus peka dènge
rèngu, na, “Sèmi ne'e. Ama
Lamatua pua Ja'a mai, sèna ka
tao madhutu dad'èi Na, aa pakako
sasab'a-la'a Na toke d'ai èle. Ne'e
ne, nuka sèmi nganga'a-nginu dhu
Ja'a abhu.
35 Miu ladhe ku asa d'ara oka-
tedhe, aa mi kasere sèku, ele boe
miu peka na, ‘Di èpa hèru ka, heka
bisa puru are kèna.’ Nanene, ee!
Ja'a pasanèd'e miu. Ladhe miu
laladhe paie-iie, are ètu d'ara oka-
tedhe d'ai le lod'o puu-g'ètu. Oka-
tedhe sèra nuka sèmi dhèu-dhèu
dhu mai asa èdhi. Te rèngu se'e ka
dhu sadia le parcaya Ja'a.
36 Mesa boe sèmi se'e di, te dhèu
dhu puu-g'ètu sèra pakaboko hua-
hela ètu d'ara gud'a, rèngu mulai
sèmi rare rui-j'aj'èra ra. Rèngu se'e,
nuka sèmi dhèu pad'elo j'ara sèna
ka dhèu parcaya mi Ama Lamatua,
ho abhu mamuri dhu lèke dhu
ma'ète boe. Dènge j'ara sèmi èèna,
dhèu sèle hini dènge dhèu puu-
g'ètu, bisa sama-sama karej'e-karae.
37 Dhèu peka na, ‘Dhèu èci sèle
hini; dhèu leo ka dhu kaboko isi rai.’
Èèna, lèke kèna.
38 Ja'a pua-paleha miu ho lami
kaboko isi rai nèti sasab'a dhèu leo.
Mema sasab'a miu boe, te ngaa miu
abhu leto nèti rui-j'aj'èra rèngu.”
39 Lod'o èèna, dhèu ètu d'ara kota
Samaria ae ka dhu parcaya Yesus,
lula lii padhai bhèni ne, dhu peka
na, “Na bhoke patalele aa'i le ngaa-
ngaa dhu ja'a ad'u-ue kèdhi.”
40 Ka ropa dhèu se'e mai d'ai
madha Yesus, ra pamako Ne, peka
na, “Ama pea ku laa dènge ji'i mi
ne'e!” Hèia Yesus pea dènge dhèu
se, dua lod'o.
41 Aa dhèu leo ae kahèi dhu par-
caya Ne, lula lii padhai Na.
42 Hèia dhèu se peka dènge dhèu
bhèni ne, aku rèngu na, “Med'a
na, ji'i nanene dhoka lii èu di. Te
ngaa ne'e ne ji'i parcaya Ne, lula ji'i
nanene lii padhai Na patoo madha
dènge madha. Ji'i nge'a tare'a, na,
Dhèu ne'e ne ka dhu bisa patalale
èdhi aa'i-aa'i ti, ètu rai-haha ne nèti
koasa sasala-sasigo èdhi.”

Lamatua Yesus puri-pa'èle papèd'a nèti ana pegawi ca dhèu

43 Hèia Yesus si tèke eele era èèna,
pakèd'i lasi asa propensi Galilea.
44 (Ca tèka Yesus dhu peka nèdhi,
na, “Dhèu d'èi boe pakab'ua dhèu
nèti lii padhai Ama Lamatua nèti
rae èta-èsu na.”)✡
45 Uru èèna, lod'o dhèu dhae tao
mèka kalela Paska, dhèu Galilea ae
ka dhu lasi asa Yerusalem, sèna
ka tao lod'o hua iia ètu nèi. Ka
rèdhi aa'i-aa'i kahèi dhu Yesus tao
ètu Yerusalem. Nèti èèna ka, lod'o
Na lèpa asa Galilea, dhèu sèmi Ne
dènge be'a.✡
46 Ka Yesus si lasi hari asa rae
Kana ètu propensi Galilea. Ètu era
ne'e ka dhu Yesus tao nèdhi èi j'aj'i
anggor.
Lod'o èèna, abhu pegawi ca dhèu
dhu pea ètu kota Kapernaum. Ana
mone na dhu pèd'a.✡
47 Ropa pegawi ne tadèngi, Yesus
lèpa le asa Galilea nèti propensi
Yudea, hèia ca'e la'e asa rae Kana
ho tenge Yesus. Ropa paraga dènge
Ne, ka na pamako, sèna ka Yesus

✡ **4:44** Mateos 13:57, Markus 6:4, Lukas 4:24 ✡ **4:45** Yohanis 2:23 ✡ **4:46** Yohanis 2:1-11

puru la'e ho puri-pa'èle ana na nèti papèd'a-tarègu. Te ana ne dhu pèd'a oe madhe.
48 Ka Yesus peka dènge pegawi ne,
“Ladhe miu mèdhi boe tadha-tadha
malaa dhu Ja'a tao, na, miu mo'o boe
lèka Ja'a!”
49 Te ngaa pegawi ne dhaa, aku
nèngu na, “Ama, lati ku laa. Te
aad'o, na, ana ja'a madhe.”
50 Hèia Yesus lii dènge ne, “Lèpa
ka. Te ana mu mamuri.”
Ka na lèpa dènge ka, lula nèngu
parcaya lii padhai Yesus.
51 Ropa pegawi ne ètu talora j'ara
era, dhèu-dhèu sab'a na mai paraga
dènge ne, ka ra peka na, “Ama
susa ia ka, te ana ama èle le nèti
papèd'a.”
52 Ka na karèi si, “Na èle, d'ara
hake pèri sa?”
Ka dhèu se dhaa, peka na, “Karèi
med'a, lod'o titu mera d'ara hake èci
sa, maringi-sagoro na èle dènge ka.”
53 Hèia pegawi ne ngee nèdhi
dènge, na, ana na be'a le, ropa
Yesus peka na, “Ana ama èle le nèti
papèd'a.” Ka pegawi ne, dènge isi
èmu na aa'i-aa'i parcaya Yesus.
54 De ne'e ne, tadha malaa ka dua
dhu Yesus tao, lod'o Na kalua nèti
Yudea la'e asa Galilea.

5

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu karuku èci ètu kolam Batesda

1 Nèbhu boe nèti èèna, abhu lod'o
hua iia agama Yahudi. Ka Yesus si
lasi asa kota Yerusalem.
2 Ètu nèi, abhu kolam cue dhu
dènge lèmi teras dhu padètu dènge
hèb'a babèdho èci, dhu dhèu
peka na, Babèdho Kahib'i-Kalèbho.
Dènge lii Aram kolam ne, ngara na
‘Batesda’.*
3 Dhèu pèd'a ae-ae dhu tema mate
ètu teras se'e. Dhèu pèd'a se nuka
sèmi: dhèu bèdhu, dhèu karuku,
dènge dhèu bisa boe eso. [Rèngu
se mate, ladhe pèri lod'o èi ne mulai
dènge gagèb'o.
4 Te ca tèka-tèka, ana pajuu
Lamatua nèti sorga maso uru asa
d'ara èi ne, ho na gagèb'o èi ne. Ho
ladhe cee dhu maso uru asa d'ara èi
ne, papèd'a nèngu èle dènge.]†
5 Ètu era ne'e abhu ca dhèu dhu
pèd'a tèlu nguru aru tèu le.
6 Hèia Yesus ladhe nèdhi dhèu ne
j'unu ètu èèna. Nèngu ne'a dhèu
ne dhu pèd'a nèbhu le, ka Na karèi
ne, aku Nèngu na, “Èu neo èle nèti
papèd'a, do?”
7 Hèia dhèu ne dhaa, na, “Ko'o,
Ama. Te ngaa ako carui ka, ladhe èi
ne mulai gagèb'o, abhu boe ca dhèu
sa dhu ded'e ja'a ho pamaso asa
d'ara èi ne. Ladhe ja'a sèku maso,
na, abhu le dhèu leo dhu maso uuru
nèti ja'a.”
8 Ka Yesus pua ne, aku Nèngu na,
“Titu ka! Lulu dhèpi èu, ho lèpa ka.”
9 Ropa Yesus padhai lii nare, hèia
dhèu ne èle dènge ka nèti karuku
na. Ka na kèd'i, ded'e nèti dhèpi na,
hèia la'e dènge ka.

J'ara ne j'aj'i, lèke dènge lod'o
sabaj'a dhèu Yahudi.
10 Ka ama-ama dhèu Yahudi jèke
dhèu dhu heka èle nèti papèd'a ne,
aku rèngu na, “Weh! Èu me'a, do
aad'o? Doe ne'e ne, lèke dènge lod'o
ae sasab'a. Madhutu atora agama
èdhi, dhèu bisa boe nedhe dhèpi na,
te èèna ngara na, sasab'a!”✡
11 Ka na dhaa, aku nèngu na,
“Ama-ama! Baku nasa dènge ja'a.
Te Dhèu dhu puri-pa'èle ja'a, dhu
paredha ja'a peka na, ‘Lulu dhèpi
èu, ho lèpa ka.’ ”
12 Hèia dhèu se karèi ne, “Cee ka
dhu pua èu nedhe dhèpi èèna?”

* **5:2** Abhu ètu d'ara sasuri lii Yunani cahag'e, suri na, ‘Betesda’, cahag'e hari ‘Betsata’, aa abhu kahèi ‘Betsaida’. Babèdho Kahib'i-Kalèbho abhu kahèi ètu sasuri *Nehemia* 3:1,32; 12:39. Kota Yerusalem abhu babèdho ae dhu maso asa d'ara kota. Babèdho dhu leo sèra, gaguna baka-leo. Uru-uru sèra, dhèu pake Babèdho Kahib'i-Kalèbho ne, ho eo kahib'i-kalèbho maso re era èèna.
† **5:4** Lii dhu ètu d'ara kurung, abhu boe ètu d'ara sasuri Lii Yunani dhu be'a risi dènge dhu uru-uru tèka.
✡ **5:10** Nehemia 13:19, Yermia 17:21

13 Te ngaa dhèu dhu èle nèti pèd'a
ne, tadhe boe, na, Yesus ne, cee. Te
Yesus dhu kalua le mau-mau, lula
dhèu ae ètu èèna.
14 Nèbhu boe, ka Yesus paraga
dènge dhèu ne ètu madha Èmu
Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ka Yesus
peka dènge ne, aku Nèngu na,
“Nanene! Èu èle le nèti papèd'a èu.
Baku ad'u-ue hari sasala, sèna ka èu
baku abhu hari j'aj'èra dhu bia risi.”
15 Hèia dhèu ne la'e asa ama-ama
dhèu Yahudi se, ka na lolo, peka na,
“Dhu puri-pa'èle ja'a nèti papèd'a
èèna, ngara na Yesus.”
16 Nèti èèna ka, ra mulai paj'èra
Yesus, lula Nèngu pa'èle dhèu pèd'a
lèke dènge lod'o manèngi-mangaj'i.
17 Te ngaa Yesus peka dènge ra,
“Sèmi ne'e. Ama Ku ae boe nèti
sasab'a-la'a Na. De Ja'a sab'a taruu
kahèi.”

Lamatua Yesus mangaku, na, Nèngu ne, Ana Ama Lamatua

18 Lula ama-ama dhèu Yahudi se
cap le, peka na, Yesus sisu atora
lod'o ae sasab'a rèngu, nèti èèna ka
ra tenge-tenge j'ara tasamia, ho pa-
madhe Ne. Risi-risi hari, Na peka na,
Ama Lamatua èèna, Ama Nèngu.
Dènge lii padhai sèmi ne'e, Nèngu
tao iisi Na sama sèmi Ama Lamatua.
19 Ka Yesus peka dènge ra, aku
Nèngu na, “Tare'a! Ja'a peka mema,
na, Ja'a bisa boe tao ngaa-ngaa mad-
hutu d'ara Ja'a unu Ku. Te Ja'a ne,
Ana Ama Lamatua. Nèti èèna ka Ja'a
bisa sab'a dhodhoka madhutu ngaa
dhu Ja'a kèdhi Ama Ku sab'a. Ja'a
kèdhi Ama Ku tao ngaa, na, Ja'a tao
madhutu sèmi èèna kahèi.
20 Ama Ku ètu sorga sue Ja'a, nuka
Ana Na. Na pad'elo dènge Ja'a kahèi
aa'i-aa'i dhu Nèngu tao. Na neo
pad'elo dènge Ja'a j'ara-j'ara dhu
kapai risi hari, sèna ka miu mèdhi
aa asa tabha malaa!
21 Ama Ku pamamuri hari dhèu
madhe. Sèmi èèna kahèi, bèli-
camèd'a Ja'a hia mamuri dhu lèke
mi cee èèna ka dhu madhutu dad'èi
Ja'a.
22 Dhu mola-mola, sèmi ne'e ka:
Ama Ku mesa Na pama'ète boe
hahuku mi dhèu. Te ngaa Na
pangèd'u aa'i hak èèna mi Ja'a, te
Ja'a ne, Ana Na. Hèia Ja'a ka dhu
pama'ète, na, tatao dhèu lèke, do
aad'o.
23 Ama Ku d'èi sèna ka dhèu aa'i-
aa'i pakab'ua Ja'a, sama sèmi rèngu
pakab'ua Nèngu kahèi. Te dhèu
dhu pakab'ua boe Ja'a, Ana Nèngu
ne, èci èèna ka rèngu pakab'ua boe
Ama Ku dhu pua Ja'a mai.
24 Tare'a! Ja'a peka mema. Dhèu
dhu tare'a-re'a nanene lii padhai
Ja'a, aa parcaya Ama Lamatua dhu
pua Ja'a mai, na, nèngu abhu ma-
muri dhu lèke dhu ma'ète boe.
Lamatua huku heka nèngu. Te dhèu
èèna abhu heka hahuku madhe, te
ngaa nèngu j'aj'i le dhèu dhu ma-
muri taruu dènge Lamatua.
25 Tare'a! Ja'a peka mema dènge
miu kèna. Lod'o na dètu le, limuri
ne dhu j'aj'i le, nuka dhèu-dhèu
madhe nanene lii Ja'a, Ana Ama
Lamatua. Te dhèu dhu nanene
dènge sèmi nare lii padhai Ja'a,
nèngu abhu mamuri dhu lèke.
26 Mamuri aa'i-aa'i kapua na nèti
Ama Ku. Nèngu hia Ja'a mamuri
dhu lèke kahèi. Te Ja'a ne, Ana Na.
27 Ama Ku pangèd'u koasa dènge
hak mi Ja'a kahèi, sèna ka pama'ète
hahuku mi dhèu aa'i-aa'i ra, lula Ja'a
ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a.
28 Miu baku malaa, te ciki oo'e
hari dhèu madhe aa'i-aa'i ra tadèngi
lii padhai Ja'a.
29 Hèia ra mamuri hari. Ka rèngu
kalua nèti d'ara ro'a ra. Dhèu dhu
uru sèra tao be'a, abhu mamuri dhu
lèke dhu ma'ète boe. Te ngaa dhèu
dhu uru sèra ad'u-ue bhabhelu-
katub'a, pasae hahuku taruu.”✡

Abhu sakasii ae dhu peka lula-nèti Lamatua Yesus

30 Yesus tuhu hari lii padhai Na,
aku Nèngu na, “Ja'a bisa boe tao
ngaa-ngaa ladhe dhae tadèngi mèka
nèti Ama Ku. Ladhe Ja'a tadèngi
kore ku, heka Ja'a pama'ète lii langu

✡ **5:29** Daniel 12:2

dhèu kèna. Nèti èèna ka, ngaa dhu Ja'a pama'ète sèra, lèke mola-mola. Te Ja'a ko'o boe madhutu dad'èi Ja'a mesa Ku, te ngaa Ja'a madhutu dad'èi Ama Ku. Lula Nèngu ka dhu pua Ja'a mai!

31 Lèke iia boe, ladhe Ja'a mesa ku dhu padhue-padhai lula-nèti ngi'u Ja'a.

32 Te ngaa abhu dhèu leo kahèi dhu j'aj'i sakasii lula-nèti Ja'a. Aa Ja'a ke'a lii padhai nèngu lula-nèti Ja'a, lèke tare'a-re'a.

33 Miu dhu pua mèdhi dhèu lasi pakarèi dènge Yohanis tuka sarani. Ka na peka lèke lula-nèti Ja'a ne.✡

34 Aa te ngaa Ja'a parluu boe lii sakasii nèti dhèu rai-haha. Te ngaa Ja'a pasanèd'e lii se'e, sèna ka miu bisa pakaj'èu nèti koasa sasala-sasigo miu.

35 Lii padhai Yohanis ne, nuka sèmi labhu èci dhu heo pasaraa miu. Ropa heo na d'elo miu era, d'ara miu karej'e-karae.

36 Aa te ngaa Ja'a abhu Dhèu èci dhu kapai risi eele nèti Yohanis dhu peka mola-mola lula-nèti Ja'a ne. Nèngu, nuka Ama Ku ètu sorga, dhu pangèd'u mi Ja'a sasab'a ae-ae, sèna ka sab'a toke pa'èle. Sasab'a ae se'e ka dhu j'aj'i mi tadha, na, Ama ka dhu pua Ja'a.

37 Lula Nèngu ka dhu pua-paleha Ja'a, Nèngu ka dhu peka mola-mola lula-nèti Ja'a kahèi. Miu mesa mi tadèngi mèdhi mèka lii Nèngu, do, patoo madha dènge madha, aa ladhe mèdhi mèka rèhu Na.✡

38 Lii Holo-Nori Lamatua mamuri boe ètu d'ara miu, lula miu parcaya boe Ja'a dhu Nèngu pua mai.

39 Miu d'èi parisa toke lutu Sasuri Mola-Mèci Lamatua, lula miu pangee, na, bèli-camèd'a miu abhu j'ara ho abhu mamuri dhu lèke dhu ma'ète boe. Aa te ngaa Sasuri sèra ka dhu lole lula-nèti Ja'a ne.

40 Te ngaa miu mo'o boe ara mai asa Ja'a, ho j'aj'i dhèu Ja'a, sèna ka abhu mamuri dhu lèke dhu ma'ète boe.

41 Ja'a parluu boe dhèu ded'e kolongara Ja'a padedha-dedha.

42 Lula Ja'a ke'a mèu d'ara iiki miu. Nèti èèna ka Ja'a ke'a, na, miu sue boe Ama Lamatua.

43 Ja'a mai asa rai-haha ne, lula Ama Ku dhu nèd'u koasa ka pua Ja'a mai. Te ngaa miu mo'o boe sèmi mere Ja'a. Aa te ngaa ladhe dhèu leo dhu mai pake koasa nèngu, miu sèmi mere ne dènge be'a.

44 Miu èci dènge èci d'èi sèna ka abhu koa-kad'iri. Te ngaa miu pusi-pahae boe, ladhe Ama Lamatua koa miu, do aad'o. Aa te ngaa Nèngu èèna, Ama Lamatua! Abhu boe dhu leo. De ladhe miu pahae boe Ne, na, tasamia miu bisa parcaya Nèngu?

45 Baku pangee, na, Ja'a pèci sasala mi dedha miu ètu katanga madha Ama Ku. Aad'o. Dhu pèci sasala sa dedha miu nuka Musa. Aa te ngaa, era maena miu ka nèngu, lula nèngu ka dhu hia miu Atora Ama Lamatua.

46 De ladhe miu lèka Musa, tatu miu parcaya Ja'a tare'a-re'a. Te nèngu ka dhu suri lula-nèti Ja'a ne.

47 Te ngaa lula miu parcaya èra boe mi ngaa dhu na suri, tasamia ka miu bisa lèka ngaa dhu Ja'a peka-padhai? Aad'o, sina ma?”

6

Lamatua Yesus panga'a dhèu lèmi riho risi
(Mateos 14:13-21, Markus 6:30-44, Lukas 9:10-17)

1-4 Lod'o kalela Paska dhèu Yahudi oe dètu. Hèia Yesus si lasi asa cabèka dano Galilea. (Ngara leo dano ne, ‘dano Tiberias’.) Dhèu ae dhu madhutu Ne, lula rèdhi tadha-tadha malaa dhu Na tao, lod'o puri-pa'èle dhèu-dhèu pèd'a. D'ai cabèka dano, Yesus dènge ana-ana madhutu Na ca'e asa ledhe iiki èci. Hèia ra madhèdi ètu era èèna.

5 Ropa Yesus ladhe nèdhi dhèu ae mai pakaboko, hèia Na karèi

✡ **5:33** Yohanis 1:19-27, 3:27-30 ✡ **5:37** Mateos 3:17, Markus 1:11, Lukas 3:22

ana madhutu Na ca dhèu, ngara na Pelipus, aku Nèngu na, “Ètu era mia èdhi bisa hèli nganga'a, ho hia dhèu se ra'a?”
6 Yesus ne'a le ngaa dhu Nèngu neo tao. Te ngaa Na peka sèmi èèna, sèna ka neo sèku Pelipus.

7 Ka Pelipus dhaa, na, “Waa! Masi ka gaji tuka ca dhèu dua ngasu lod'o èèna ka, d'ai mèka hèli roti ho panga'a dhèu udhu sobhu-sobhu se! Masi ka ca dhèu abhu roti ciki oo'e èèna ka, pad'ai boe hèi!”

8 Hèia, ca dhèu hari nèti ana madhutu Na, ngara na Anderias, ari Simon Petrus, peka dènge Yesus, aku nèngu na,
9 “Ama! Ana iiki èci ètu ne'e nèti roti lèmi bua, dènge i'a dua ngi'u. Te ngaa d'ai dhèu ae-ae se ra'a, do aad'o?”*

10 Ètu era ne'e, j'u'u muri ae-ae. Ka Yesus peka dènge ana madhutu Na, “Ator si madhèdi.” Hèia dhèu se madhèdi ka. Lod'o èèna, dhèu ae titu kèna. Dhèu mone di, pe d'ai lèmi riho dhèu sa.

11 Hèia Yesus nare roti se, ka Na manèngi makasi mi Ama Lamatua. Ka Na pangèd'u mi ana madhutu Na sèra. Sèna ka rèngu bagi hia dhèu se aa'i-aa'i ra. Na tao sèmi èèna kahèi dènge i'a sèra. Dhèu se aa'i-aa'i ra'a toke bècu.

12 Ropa ra'a toke bècu, hèia Yesus peka dènge ana-ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Pakaboko mere nganga'a dhu sisa se'e, sèna ka baku core eele iia d'ara.”
13 Ka ra pakaboko nganga'a dhu sisa nèti roti lèmi bua deo sa, pènu canguru dua soe.

14 Ropa dhèu ae-ae se ladhe rèdhi tadha malaa dhu Yesus tao ne, hèia ra peka na, “Ira ii! Nèngu ne, tatu Dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua dhu Na jaji le neo hia mai.”
15 Yesus ne'a, na, dhèu se neo laka-seti Ne sèna ka j'aj'i dhèu aae. Hèia la'e tèke eele si, ka Na ca'e asa era kaj'èu ètu ledhe iiki èci, sèna ka Nèngu mesa Na ètu era èèna.

Lamatua Yesus kako ètu dedha èi (Mateos 14:22-33, Markus 6:45-52)

16 Ropa lod'o heka cèna, ana-ana madhutu Yesus puru lasi asa sebhe dano.
17 Yesus mai mèka pa'èci dènge rèngu. Ka ra ca'e koha cue, hèia ra tuku lasi asa kota Kapernaum ètu cabèka dano. Ropa rèngu pakèd'i, lod'o dhu maroga le.
18 Lula ngèlu aae, ka naha mulai kapai.
19 Ropa ana madhutu Yesus se'e tuku kaj'èu pe d'ai lèmi kilometer sa, hèia ladhe rèdhi Yesus dhu kako re dedha èi. Na mai padètu-dètu dènge koha rèngu, ka ra madha'u titu kèna.
20 Te ngaa Yesus lii dènge ra, aku Nèngu na, “Baku madha'u! Te Ja'a ne.”
21 Nèti èèna ka, rèngu madha'u heka. Aa ra neo sèna ka Yesus ca'e sama-sama dènge rèngu. Cag'ag'a laa, koha ne d'ai le dae dhu rèngu neo lasi.

Dhèu ae mai tenge Lamatua Yesus

22-24 Asa bèli èèna, dhèu ae sèra ètu cabèka dano era. Rèngu padètu iiki dènge era dhu med'a na Yesus manèngi makasi mi Ama Lamatua, ropa hia si ra'a. Hèia dhèu se re'a, na, med'a na koha dhoka cue di ètu era èèna. Te ngaa ana madhutu Yesus se pake koha ne, lasi tèke eele era ne'e, aa Yesus dhu ca'e boe dènge rèngu.

Te ngaa abhu pèri-pèri koha leo nèti kota Tiberias dhu lasi-mai ètu era èèna. Hèia, ropa dhèu ae se re'a, na, Yesus dènge ana-ana madhutu Na dhu aad'o heka, ka ra ca'e koha leo sèra lasi tenge Yesus asa Kapernaum, ètu cabèka dano.

Lamatua Yesus nuka sèmi Roti dhu nèti mamuri

25 Ka ra paraga dènge Yesus ètu cabèka dano. Hèia ra karèi Yesus,

* **6:9** Sasuri uuru lii Yunani peka na, roti sèra tao nèti *krithinos*. Alkitab lii Idhonesia suri na, ‘jelai’. Lamusi na oe sèmi tarae.

aku rèngu na, “Ama Mese! Ama d'ai
era ne'e sange mera mia sa?”
26 Yesus dhaa, na, “Dhu lèke sèmi
ne'e: miu se tenge Ja'a lula boe miu
mèdhi le tadha-tadha malaa, te ngaa
lula Ja'a panga'a miu toke bècu.
27 Nanene paie-iie! Baku sab'a
tenge dhoka nganga'a di dhu bèli-
camèd'a ele iie d'ara. Te ngaa
be'a risi miu sab'a sèna ka abhu
nganga'a dhu taha taruu, dhu nèti
mamuri dhu lèke dhu ma'ète boe.
Te Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-
re'a. Ja'a ka dhu bisa hia miu
mamuri èèna. Te Ama ètu sorga
pangèd'u le hak mi Ja'a ne.”
28 Hèia dhèu se karèi, aku rèngu
na, “Ladhe sèmi èèna, na, ji'i hud'i
tao tasamia, sèna ka bisa pakako
sasab'a Ama Lamatua?”
29 Yesus dhaa, aku Nèngu na,
“Sasab'a Lamatua, sèmi ne'e ka:
miu hud'i parcaya ku Ja'a ne. Te
Ama Lamatua ka dhu pua Ja'a mai.”
30 Hèia dhèu se karèi hari, peka
na, “Ama neo pad'elo tadha malaa
sèmi ngaa, ho ji'i ngèdhi aa parcaya
Ama? Aa Ama neo tao ngaa hari hia
ji'i?
31 Nuka sèmi uru-uru sèra, bèi-
baki ji'i ra'a roti *manna* ètu d'ara
mamoo. Èèna nuka sèmi dhu suri
tèke ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua,
peka na, ‘Nèngu hia si roti dhu mai
nèti dedha-liru, sèna ka ra'a.’ ”✡
32 Ka Yesus b'ala, peka na, “Ja'a
peka dhu lèke sèmi ne'e: uru èèna,
Musa boe ka dhu papuru roti èèna
nèti dedha-liru hia mi bèi-baki miu.
Te dhu papuru mai roti èèna, nuka
Ama Ku ètu sorga. Limuri ne Na
sadia hia miu roti nèti liru kahèi.
Te ngaa roti ne'e ne, Roti dhu tare'a-
re'a taha toke d'ai mia-mia.
33 Te Roti nèti Lamatua ne, nuka,
Dhu puru mai nèti sorga aa nèti
mamuri hia mi dhèu ètu rai-haha
ne.”
34 Hèia dhèu se manèngi, aku
rèngu na, “Ama! Hia taruu ji'i roti
èèna!”
35 Ka Yesus peka dènge si, aku
Nèngu na, “Ja'a ne'e ka, Roti èèna.
Te Ja'a ka dhu kèti mamuri dhu
lèke. De dhèu dhu j'aj'i dhèu unu
Ja'a, manganga heka! Aa dhèu dhu
parcaya Ja'a, koko-kamango heka!
36 Te ngaa Ja'a peka kèdhi le dènge
miu, na, masi ka miu mèdhi le Ja'a,
te ngaa miu parcaya mèka Ja'a.
37 Aa te ngaa dhèu aa'i-aa'i dhu
Ama Ku hag'e nare le ho j'aj'i dhèu
unu Ja'a, bèli-camèd'a rèngu mai
asa Ja'a. Aa ladhe abhu dhèu dhu
mai asa Ja'a, tatu Ja'a babège eele
boe ne!
38 Te Ja'a mai nèti dedha-liru. Ja'a
mai sèna ka sab'a madhutu dad'èi
Ama Ku, lula Nèngu ka dhu pua Ja'a.
Ja'a ko'o boe madhutu dhoka dad'èi
Ja'a mesa Ku.
39 Dad'èi Ama Lamatua sèmi ne'e:
nèti dhèu aa'i-aa'i dhu Nèngu hag'e
nare le ho j'aj'i dhèu unu Ja'a,
Nèngu d'èi Ja'a oru-kaboko si aa'i-
aa'i. Ja'a bisa boe soro tèke ca dhèu
sa ele. Te ngaa ladhe lod'o d'ai èle
rai-haha ne, Ja'a pamamuri hari si.
40 Nuka sèmi dhu Ja'a peka deo
na, Ama Ku d'èi sèna ka dhèu aa'i-
aa'i dhu tadhe aa parcaya Ja'a, nuka
Ana Na, èèna na rèngu bisa abhu
mamuri dhu lèke dhu ma'ète boe.
Hèia ètu lod'o èle rai-haha, Ja'a
pamamuri hari si.”
41 Ka ama-ama dhèu Yahudi se
mulai ka'uu-kamuki, lula Yesus peka
na, “Roti dhu mai nèti Lamatua
èèna, nuka Ja'a dhu mai nèti sorga.”
42 Ra padhai lii, peka na, “Tasamia
ka sèmi ne'e? Dhèu ne'e ne, Yesus
ana Yusuf, si? Ji'i tadhe ina-ama
Na. De tasamia ka Nèngu ne peka
na, ‘Ja'a mai nèti sorga?’ Abhu ètu
mia?”
43 Hèia Yesus lii dènge si, aku
Nèngu na, “Eee! Loe eele ku ka'uu-
kamuki!
44 Ama Ku ètu sorga ka pua Ja'a
mai asa rai-haha ne. Abhu boe ca
dhèu sa dhu bisa mai asa Ja'a, ladhe
Ama Ku lere boe ne mai. Aa d'ai

✡ **6:31** Kalua nèti Masir 16:4, 15, Lii Sod'a Koa-Kio 78:24

lod'o èle rai-haha, Ja'a pamamuri hari si.
45 Dhèu rèti lii padhai Ama
Lamatua uru-uru sèra suri rèdhi le,
peka na, ‘Ama Lamatua neo aj'a-
nori dhèu aa'i-aa'i.’ De dhèu aa'i-
aa'i dhu nanene Ama ètu sorga, aa
rèngu abhu aj'a-nori nèti Nèngu,
rèngu mai sa Ja'a, sèna ka j'aj'i dhèu
unu Ja'a.✡
46 Ja'a ne ka dhu puru mai nèti
Ama Lamatua. De dhoka Ja'a mesa-
mesa Ku kèdhi Ne. Abhu boe ca
dhèu sa dhu patoo madha dènge
Ama ètu sorga.

47 Tare'a! Ja'a peka dènge miu
kèna! Dhèu dhu parcaya Ja'a, bèli-
camèd'a abhu mamuri dhu lèke dhu
ma'ète boe.
48 Te Ja'a ne, nuka Roti dhu nèti
mamuri èèna.
49 Uru-uru sèra, bèi-baki miu ra'a
roti *manna* lod'o ra kako rai-reo
d'ara mamoo. Masi ka ra'a le roti
èèna, te ngaa nèbhu-nèbhu madhe
kahèi.
50 Te ngaa Roti dhu limuri ne puru
mai nèti sorga, leko-leo. Te dhèu
aa'i-aa'i bisa ra'a. Sasoa na, dhèu
aa'i-aa'i dhu parcaya Ja'a, rèngu cèri
eele heka nèti Ama Lamatua.
51 Lula Ja'a ne, Roti dhu nèti ma-
muri, dhu mai nèti sorga. Pe ladhe
Ja'a madhe, Ja'a soro ngi'u Ja'a sèna
ka madhe pala dhèu aa'i-aa'i ètu rai-
haha ne, ho ra bisa mamuri. Aa
dhèu dhu ra'a Roti ne, rèngu abhu
mamuri dhu lèke dhu ma'ète boe.”

52 Ropa ama-ama dhèu Yahudi se
tadèngi rare lii padhai Yesus ne,
hèia ra pab'ala èci dènge èci, aku
rèngu na, “Na padhai lii sèmi ngaa
ka nèi? Tasamia ka Dhèu ne bisa hia
ngi'u Na, èdhi ta'e?”

53 Hèia Yesus peka dènge si, aku
Nèngu na, “Ja'a padhai lii dhu mola-
mola dènge miu kèna. Ja'a ne, Dhèu
Rai-haha Tare'a-re'a. Dhèu dhu neo
mamuri lèke, hud'i pa'èki ku dènge
Ja'a. De ladhe miu mi'a boe ngi'u
Ja'a, aa minu boe raa Ja'a, na, miu
abhu boe mamuri dhu lèke.†
54 Te dhèu dhu ra'e ngi'u Ja'a, aa
rinu raa Ja'a, rèngu abhu le mamuri
dhu lèke dhu ma'ète boe. D'ai lod'o
èle rai-haha, Ja'a pamamuri hari ne.
55 Te nganga'a dhu lèke, nuka
ngi'u Ja'a. Aa nganginu dhu lèke,
nuka raa Ja'a.
56 De dhèu dhu ra'a ngi'u Ja'a,
dènge rinu raa Ja'a, mamuri ra dhu
pa'èki dènge Ja'a. Aa Ja'a pa'èki
dènge rèngu.
57 Ama ètu sorga dhu pua Ja'a,
Nèngu mamuri tare'a-re'a. Aa Ja'a
abhu mamuri dhu lèke nèti Nèngu
kahèi. Nèti èèna ka dhèu dhu na'e
ngi'u Ja'a, nèngu unu mamuri dhu
lèke nèti Ja'a kahèi.
58 Uru-uru sèra, bèi-baki miu ra'a
roti *manna* nèti dedha-liru. Masi
ka rèngu ra'a, te ngaa nèbhu-nèbhu
rèngu madhe kahèi. Te ngaa Roti
dhu mai nèti sorga ne, leko-leo. Te
dhèu dhu ra'a Roti ne, bèli-camèd'a
abhu mamuri dhu lèke”.
59 Yesus aj'a j'ara se'e ètu d'ara
èmu sabaj'a dhèu Yahudi cue ètu
kota Kapernaum.

Dhèu ae tèke eele Lamatua Yesus

60 Dhèu ae dhu madhutu Yesus.
Ropa rèngu tadèngi lii padhai Na
sèmi èèna, hèia abhu dhu peka na,
“A'aj'a Na, bia! Cee ka dhu bisa sèmi
rare a'aj'a èèna?”
61 Te ngaa Yesus dhu ne'a le lii
padhai rèngu se, hèia Na karèi si,
aku Nèngu na, “A'aj'a ne tao miu
susa, do?
62 Tasamia hari, ladhe miu mèdhi
Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne,
ca'e hari asa era pea Ja'a uru èèna?
63 Roh Lamatua ka dhu nèti ma-
muri dhu lèke. Mamuri dhu lèke
mai boe nèti ngi'u dhèu. Te ngaa
Lii Holo-Nori Ja'a kapua na nèti Roh
Ama Lamatua. De Lii Holo-Nori ne'e
bisa hia mamuri dhu lèke mi dhèu
aa'i-aa'i kahèi.
64 Te ngaa abhu nèti miu cahag'e
dhu lèka boe Ja'a.”

✡ **6:45** Yesaya 54:13 † **6:53** Ropa Yesus peka na, ta'e ngi'u Nèngu dènge tinu raa Na, sasoa na, dhèu hud'i parcaya Nèngu aa mamuri pa'èki dènge Ne taruu. Pakasame dènge *Yohanis* 6:40.

Yesus peka sèmi ne'e, lula Nèngu
dhu ne'a le karèi nèti uru j'ara, cee
dhu parcaya boe, aa cee ka dhu èèna
na pahie eele Nèngu.
65 Hèia Yesus tuhu hari lii padhai
Na, aku Nèngu na, “Nèti èèna ka,
Ja'a peka mema le dènge miu, na,
Ama Ku ètu sorga hud'i bhoke uuru
ku j'ara hia dhèu, heka dhèu ne bisa
mai j'aj'i dhèu unu Ja'a kèna.”
66 Karèi nèti lod'o èèna, ana mad-
hutu Na ae ka dhu tèke eele Ne, lula
rèngu ro'o heka madhutu Nèngu.
67 Ka Yesus karèi ana madhutu Na
dhèu canguru dua sèra, aku Nèngu
na, “Aa miu tasamia? Neo tèke eele
Ja'a kahèi, do?”
68 Te ngaa Simon Petrus dhaa,
peka na, “Ama! Ji'i patai-patapa
mi cee hari? Abhu boe ca dhèu sa
dhu bisa lole dènge ji'i, j'ara tasamia
ji'i bisa abhu mamuri dhu lèke dhu
ma'ète boe. Dhoka Èu mesa Mu di!
69 Aa ji'i lèka Ama. Lula ji'i dhu
nge'a le, na, Èu ne, nuka Dhèu Mola-
Mèci nèti Ama Lamatua.”✡
70 Ka Yesus peka dènge ra, aku
Nèngu na, “Ja'a hag'e kore le miu
dhèu canguru dua. Te ngaa sanèd'e!
Nèti miu se'e, abhu ca dhèu nuka
sèmi nidhu!”
71 Dhu Na peka ne, nuka Yudas,
ana Simon Iskariot. Yudas ne, ca
dhèu nèti ana madhutu Na dhèu
canguru dua sèra. Nèngu ne'e ka
dhu èèna na pahie Yesus.

7

Lamatua Yesus dènge ari Na sèra

1 Èle èèna, hèia Yesus si kako
palème propensi Galilea. Nèngu
neo boe kako palème propensi
Yudea, lula abhu ama-ama dhèu
Yahudi dhu neo pamadhe Ne.
2 Lod'o èèna, dètu le dènge lod'o
kalela puu-g'ètu dhu ra peka na,
“Kalela Paleo”.*
3 Ka ari Yesus sèra peka dènge Ne,
aku rèngu na, “Be'a risi, Èu pakeso
nèti ne'e, lamu asa Yudea. Sèna ka
dhèu dhu madhutu Èu ètu nèi, bisa
ladhe rèdhi j'ara-j'ara dhu Èu tao.
4 Te ladhe cee dhu neo sèna ka
dhèu ae rèdhi kolo-karisi nèngu,
na, nèngu baku tao pahuni-pahuni.
Lula Èu dhu tao tadha malaa rupa-
rupa, be'a risi hari, ladhe dhèu ae-
ae bisa ladhe rèdhi ngaa dhu Èu tao
sèra!”
5 Ari Na sèra peka sèmi èèna, lula
rèngu dhu lèka Nèngu èra iia boe.
6 Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na,
“Sèmi ne'e. Lod'o Ja'a dhae d'ai
mèka. Te ngaa ladhe miu neo lami,
sad'i lake mere.
7 Dhèu ètu rai-haha ne tèka boe
d'ara dènge miu. Te ngaa rèngu
tèka d'ara dènge Ja'a, lula Ja'a
bhoke patalele aa'i tatao rèngu. Te
d'ara ra bhelu-katub'a.
8 Lod'o kalela agama èdhi dètu le.
De miu ka laa lami asa Yerusalem.
Ja'a neo mèka laku, te dhae d'ai
mèka lod'o.”
9 Na peka nare, hèia Na pea ètu
propensi Galilea.

Lamatua Yesus madhutu kalela agama Yahudi

10 Te ngaa ropa ari Na si lasi mad-
hutu kalela agama dhèu Yahudi ètu
Yerusalem, Yesus madhutu kahèi.
Te ngaa la'e pahuni-pahuni, sèna ka
dhèu baku rèdhi Ne.
11 Ètu Yerusalem, lod'o kalela
agama dhèu Yahudi, ama-ama dhèu
Yahudi patangi-tenge Yesus. Ra
pakarèi, aku rèngu na, “Dhèu èèna,
ètu mia?”

✡ **6:69** Mateos 16:16, Markus 8:29, Lukas 9:20

* **7:2** Kalela Paleo ne, d'ai aru lod'o kateme. Pesta ne rame titu kèna. Lod'o kalela puu-g'ètu ne era, dhèu Isra'el pea ètu d'ara paleo dhu rèngu patitu ètu èmu ra. Paleo ne pasanèd'e rèngu, lod'o uru èèna bèi-baki si dhu pea ètu d'ara paleo ètu d'ara mamoo. Paleo ne èci èèna ka dènge èmu maa dhu dhèu patitu ètu d'ara oka, lod'o hèru puu-g'ètu. Baca ètu sasuri *Kalua nèti Masir* 23:16; *Atora nèti Ama-ama Agama* 23:33-36, 39-43; *Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri* 16:13-15; aa sasuri *Sakaria* 14:16-19.

12 Dhèu ae dhu paka'uu lula-nèti
Nèngu. Cahag'e peka na, “Nèngu
ne, dhèu be'a.”
Cahag'e hari peka na, “Aad'o!
Nèngu ne dhu kapod'e-kabèli dhèu
ae-ae.”
13 Te ngaa abhu boe dhu pacèu
lii padhai lula-nèti Yesus, te rèngu
madha'u dènge ama-ama se.
14 Pas ètu talora kalela ne, Yesus
maso la'e asa Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i. Ka Na aj'a dhèu ètu era
èèna.
15 Hèia ama-ama dhèu Yahudi
malaa, ka ra peka na, “Dhèu ne
sakola nèdhi boe sèmi èdhi. Te ngaa
tasamia ka ne'a aa'i mèu j'ara se'e?”
16 Ka Yesus peka dènge ra, aku
Nèngu na, “Nanene. J'ara-j'ara dhu
Ja'a lole, kapua boe nèti Ja'a mesa
ku, te ngaa nèti Nèngu dhu pua Ja'a
mai.
17 Dhèu dhu tare'a-re'a neo mad-
hutu dad'èi Ama Lamatua, nèngu
èèna na ne'a mèu, a'aj'a Ja'a ne,
tare'a-re'a mai nèti Ama Lamatua,
do nèti dhoka Ja'a mesa ku.
18 Te dhèu dhu padhai lii pake
mamèu unu na, nèngu tenge dhoka
kolongara di. Te ngaa dhèu dhu
neo ded'e kolongara nèti dhèu dhu
pua-paleha na, tatu lii padhai lèke
mola-mola. Aa lii padhai nèngu koe-
kapengo boe.
19 Musa pangèd'u le miu Atora
Ama Lamatua. Te ngaa miu mo'o
boe tao madhutu. De tasamia ka
miu tenge j'ara ho neo pamadhe
Ja'a?”
20 Hèia dhèu ae se karèi, peka na,
“Èu peka ngaa, ne? Ele boe nidhu
tao Èu, do? Cee ka dhu tenge j'ara
neo pamadhe Èu?”
21 Ka Yesus b'ala, peka na, “Sèmi
ne'e ka. Ja'a heka tao tadha malaa
èci ètu lod'o manèngi-mangaj'i, te
ngaa miu aa'i-aa'i mi kacèki le.
22 Te ngaa ca tèka-tèka, miu sab'a
kahèi ètu d'ara lod'o sabaj'a, nuka
sèmi: Musa hia le atora suna, dhu
peka na, ladhe dhèu rara iisi ana
mone ca dhèu, na, ètu d'ara lod'o
ka aru, miu hud'i suna ku ana ne.
Masi ka lod'o ne, lèke dènge lod'o
sabaj'a, miu hud'i suna ku nèngu.
(Te ngaa madhutu mola-mola na,
atora ne uru tèka nèti Musa. Te Ama
Lamatua dhu hia uru le atora ne mi
Abraham.)✡
23 De ladhe suna ana iiki èci lèke
dènge lod'o sabaj'a sisu boe atora
Musa, nga tao ka miu nasa dènge
Ja'a, lula Ja'a puri-pa'èle dhèu
karuku lèke dènge lod'o sabaj'a?
Maso boe d'ara ngangee, sina ma!?✡
24 Baku pasale dhèu lula j'ara-j'ara
dhu miu mèdhi dènge musi madha
di. Dadoo uuru ku dènge d'ara be'a,
heka pama'ète dhu lèke.”

Lamatua Yesus ne, nuka Kristus, do?

25 Hèia pèri-pèri dhèu nèti kota
Yerusalem pakarèi, peka na, “Dhèu
ne'e ne ka dhu ra patangi-tenge ho
neo pamadhe Ne, do?
26 Ladhe ku laa! Na padhai lii
pahuni boe ètu madha dhèu ae-
ae. Te ngaa abhu boe dhu kai Ne
ho hutu hèb'a Na. Madhutu miu,
tasamia? Ele boe dhèu dhu rèd'u
koasa sèra re'a le, peka na, Dhèu
ne'e ne, nuka Kristus, dhu Lamatua
pajaji tèke ho neo pua mai èèna, si?
27 Te ngaa j'aj'i mi lii langu, sèmi
ne'e: ladhe Lamatua pua ka Kristus
mai, abhu boe ca dhèu sa dhu re'a
Nèngu nèti mia. Te ngaa èdhi te'a le
Dhèu ne nèti mia.”
28 Lod'o èèna, Yesus aj'a dhèu era
ètu madha Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i. Ropa tadèngi dhèu se
peka sèmi èèna, hèia Na karèi si
dènge lii mèdhu, aku Nèngu na,
“Miu pangee, na, miu se tadhe Ja'a,
aa me'a mèu Ja'a mai nèti mia, do?
Ja'a ne, mai boe asa ne'e madhutu
dad'èi Ja'a mesa ku. Te dhu pua
Ja'a èèna, abhu tare'a-re'a. Aa miu
tadhe boe Nèngu.
29 Te ngaa Ja'a tadhe Ne, lula Ja'a
mai nèti Nèngu, aa Nèngu ka dhu
pua Ja'a mai.”

✡ **7:22** Lii Lolo dhu Uru Tèka 17:10, Atora nèti Ama-ama Agama 12:3 ✡ **7:23** Yohanis 5:9

30 Ka dhèu se'e neo kèpe Ne. Te
ngaa abhu boe dhu bisa kèpe Ne, te
d'ai mèka lod'o Na.
31 Nèti dhèu ae-ae dhu ètu èèna,
abhu ae kahèi dhu parcaya Ne.
Dhèu se padhai lii, peka na, “Dhèu
ne'e ne tao tadha malaa ae le.
Pe bèli-camèd'a, ladhe Kristus mai,
tatu boe Na tao tadha malaa risi nèti
Dhèu ne'e, si?”

Rèngu pua dhèu lasi kèpe Lamatua Yesus

32 Ètu talora aae dhèu ae se, abhu
pèri-pèri dhèu nèti partei agama
Parisi kahèi. Rèngu tadèngi dhèu
ae se pakanucu j'ara-j'ara lula-nèti
Yesus. Hèia, dhèu se, dènge kètu
agama Yahudi se pua pèri-pèri dhèu
j'aga Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i
sèna ka lasi kèpe Yesus.
33 Ka Yesus peka, na, “Lod'o Ja'a
pa'èci dènge miu di ciki oo'e ka,
nare heka nèbhu. Te nèbhu heka,
Ja'a laku hari asa Nèngu dhu pua
Ja'a.
34 Pe èèna na, miu tenge Ja'a, te
ngaa mèdhi boe Ja'a. Te Ja'a neo
laku asa era èci dhu miu bisa boe
madhutu.”
35 Ka ama-ama dhèu Yahudi se
pakarèi iisi-aanga ra, aku rèngu na,
“Dhèu ne neo la'e mia? La'e asa
era mia, dhu èdhi bisa boe paraga
dènge Ne? Nèngu la'e lu'u asa dhèu
Yahudi dhu bali ètu rai kaj'èu, do?
Neo la'e aj'a-nori dhèu-dhèu dhu
pake lii Yunani ètu nèi, do? Do,
tasamia?
36 A'abhu Na tasamia, ka Na peka,
na, ‘Miu neo tenge Ja'a, te ngaa
paraga boe.’ Aa, ‘Ja'a laku asa era
èci dhu miu bisa boe madhutu.’?”

Èi dhu nèti mamuri

37 D'ai lod'o oe èle kalela, dhu
j'aj'i lod'o kapai risi èèna, hèia Yesus
kèd'i titu, ka Na rodhe, peka na,
“Nanene, ee! Cee ka dhu koko-
kamango, na, hud'i laa na mai asa
Ja'a ho ninu!✡
38 Cee dhu parcaya Ja'a, na, mai
sèna ka minu! Te ètu d'ara Sasuri
Ama Lamatua, dhu suri tèke le,
peka na, ‘Èi dhu nèti mamuri, èèna
na hae mai nèti d'ara dhèu-dhèu
parcaya.’ Ka rèngu abhu mamuri
dhu lèke. Dènge j'ara ne, rèngu bisa
soru-bara dhèu leo, sèna ka ra abhu
mamuri dhu lèke kahèi.”✡
39 Yesus padhai lii lula-nèti Roh
Ama Lamatua, lula dhèu aa'i-aa'i
dhu parcaya Yesus abhu Roh èèna.
Te ngaa lod'o Yesus padhai lii sèmi
èèna, rèngu dhae sèmi rare mèka
Roh èèna, lula Ama Lamatua dhae
hia mèka. Ama Lamatua mema hia
mèka, lula Na ded'e mèka padedha-
dedha Yesus.

Dhèu se mulai pahag'a lula Lamatua Yesus

40 Dhèu ae-ae ètu sèra nanene
lii padhai Yesus ne. Hèia abhu
dhu peka, na, “Tatu Dhèu ne, Dhèu
nèti lii padhai Ama Lamatua, dhu
Na padhadha mema karèi nèti uru
ka!”✡
41 Abhu cahag'e dhu peka na,
“Aad'o! Nèngu ne, nuka Kristus dhu
Ama Lamatua paj'uj'u karèi nèti uru
ka mai!”
Te ngaa cahag'e hari pab'ala, peka
na, “Bisa boe! Te Kristus èèna, dhèu
Galilea boe. Tare'a, si?
42 Te Sasuri Ama Lamatua suri, na,
Kristus èèna, ana-èpu nèti dhèu aae
Daud. Ètu d'ara sasuri leo kahèi
dhu suri, peka na, Nèngu ne, dhèu
Betlehem, rae dhèu aae Daud. Sèmi
èèna ka, si?”✡
43 Ka dhèu se mulai pahag'a lula
Yesus.
44 Abhu pèri-pèri dhèu dhu neo
kèpe Ne, te ngaa ca dhèu sa goi boe
Ne.

Ama-ama dhèu Yahudi parcaya boe Lamatua Yesus

45 Èle ka, dhèu-dhèu madhenga
Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i dhu
mai neo kèpe Yesus, lèpa asa kètu
agama Yahudi dènge dhèu Parisi
sèra. Hèia dhèu kapai se karèi, aku

✡ **7:37** Atora nèti Ama-ama Agama 23:36 ✡ **7:38** Yeskial 47:1-12, Sakaria 14:8, Nehemia 9:15,19-20
✡ **7:40** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 18:18-19 ✡ **7:42** 2 Samuel 7:12, Mika 5:2

rèngu na, “Nga tao ka miu mèti boe Ne mai?”
46 Hèia dhèu se dhaa, na, “Ira ii! Ji'i dhae paraga ngèdhi mèka dènge dhèu èci sa dhu padhai lii sama sèmi Dhèu nèi!”
47 Ka dhèu Parisi se karèi, aku rèngu na, “Heh! Miu se lèke le tipu, si?
48 Sanèd'e! Te nèti ji'i dhèu-dhèu Parisi, do, ama-ama abhu boe ca dhèu sa dhu lèka Ne. Tare'a, si? Ladhe dhèu kapai parcaya boe, na, tasamia ka miu se lèka Nèngu?
49 Te ngaa dhèu ae dhu neo parcaya Ne, re'a boe Atora Ama Lamatua. Bèli-camèd'a rèngu dui rare huku dhu bia nèti Ama Lamatua!”
50 Te ngaa ètu era ne'e, abhu kahèi dhèu Parisi ca dhèu, ngara na Nikodemus. Nèngu ne'e ka dhu la'e asa Yesus re mèda, ho padhai lii dènge Ne. Ka na karèi dhèu se'e, peka na,✡
51 “Tasamia? Madhutu atora agama, èdhi pama'ète uru ku lii langu dhèu, do? Do, èdhi hud'i nanene uuru ku lii lolo na, sèna ka te'a mèu dhèu ne tao ngaa, heka pama'ète lii langu na kèna?”
52 Hèia ra jèke ne, aku rèngu na, “Èu ne, dhèu Galilea èci èèna ka dènge Nèngu, do? Parisa paie-iie uuru ku Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua! Baca paie-iie sèna ka me'a mèu, na, abhu boe dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu mai nèti Galilea!”

Dhèu bhèni èci dhu tao j'ara makae

53 [Ka ra pacèri, èci-èci lèpa asa èmu ra.†

8

1 Te ngaa Yesus la'e asa ledhe Saitun.
2 Asa bèli mad'ae aae èèna, Nèngu la'e asa madha Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Dhèu ae mai pakaboko ètu madha Nèngu. Ka Na madhèdi aj'a-nori si.
3 Lod'o èèna, kèpe rare bhèni ca dhèu dhu talora na ad'u-ue j'ara makae. Ka pèri-pèri mese agama dènge dhèu Parisi ère rèti bhèni ne asa Yesus. Hèia ra laka-seti bhèni ne titu ètu madha rèngu aa'i-aa'i.
4 Ka ra peka dènge Yesus, aku rèngu na, “Ama Mese. Kèpe ngare bhèni ne dhu talora nèngu dhu ad'u-ue j'ara makae.
5 Ètu d'ara atora Musa, abhu paredha èci dhu peka na, ‘Dhèu dhu ad'u-ue j'ara makae dènge dhèu èmu na boe, hud'i abhu hahuku pèci toke madhe.’ De madhutu Ama Mese, na, tasamia?”✡
6 Dhèu se sèku Ne, sèna ka abhu j'ara ho pèci sasala asa Yesus ho pamanahu Ne.

Yesus lii boe, te ngaa madhèdi pasaboti suri rai, pake suu kolo ai Na.
7 Dhèu se loe boe karèi Nèngu. Hèia Na titu, ka padhai lii, aku Nèngu na, “Sèmi ne'e. Ladhe nèti miu abhu dhu tao mèdhi mèka sasala, na, nèngu ka dhu bisa pèci uuru ku, sèna ka huku bhèni ne'e.”
8 Ka Na madhèdi pasaboti hari, hèia suri hari rai.
9 Ropa dhèu se tadèngi lii padhai Na, rèngu j'aj'i makae. Lula rèngu re'a ètu d'ara ra, rèngu ad'u-ue sasala kahèi. Ka lasi ka èci-èci, mulai nèti dhèu heka toke d'ai ana ngèru, tèke eele dhodhoka Yesus dènge bhèni ne ètu era èèna.
10 Hèia Yesus titu hari, ka Na karèi, “Eea! Mia lasi? Abhu heka ca dhèu sa ètu ne'e ho pèci sasala mi èu, do?”
11 Hèia bhèni ne dhaa, aku nèngu na, “Aad'o, Ama.”

Ka Yesus lii dènge dhèu ne, peka na, “Ja'a neo boe huku èu kahèi.

✡ **7:50** Yohanis 3:1-2 † **7:53** Alkitab lii Yunani dhu uru tèka, suri boe lii lolo ne. Abad ka canguru ku, heka cèu lii lolo ne ètu d'ara sasuri lii Yunani. ✡ **8:5** Atora nèti Ama-ama Agama 20:10, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 22:22-24 * **8:11** Alkitab lii Yunani dhu uru tèka suri boe lii lolo ne. Abad ka canguru ku, heka cèu lii lolo ne ètu d'ara sasuri lii Yunani.

Lèpa ka, te ngaa sanèd'e. Tao ia ka sasala!”]*

Lamatua Yesus nuka sèmi saraa hia dhèu ètu rai-haha ne

12 Ka Yesus tuhu hari lii padhai dènge dhèu ae se, peka na, “Ja'a ne, nuka sèmi saraa hia dhèu ètu rai-haha ne. Dhèu dhu madhutu Ja'a mamuri boe ètu d'ara maroga, te ngaa na pea ètu d'ara saraa dhu nèti mamuri dhu lèke.”✡
13 Abhu pèri-pèri dhèu Parisi dhu pab'ala, peka na, “Weh! Èu mesa mu neo j'aj'i sakasii nèti ngi'u Èu unu mu, do? Bisa boe sèmi èèna! Te madhutu atora èdhi, hud'i dhèu leo ku dhu j'aj'i sakasii hia dhèu èci, bisa boe nèngu unu na. De ji'i ngo'o boe sèmi, aa ngo'o boe parcaya.”✡
14 Ka Yesus dhaa, peka na, “Sèmi ne'e. Hud'i laa Ja'a j'aj'i sakasii mi ngi'u Ja'a mesa ku, te lii padhai Ja'a ne, lèke. Lula Ja'a mesa ku ke'a mola-mola Ja'a ne mai nèti mia, aa neo laku asa mia. Miu me'a boe Ja'a mai nèti mia, aa me'a boe neo laku asa mia kahèi.
15 Miu nile dhèu madhutu a'abhu dhèu rai-haha. Te ngaa Ja'a madhutu boe a'abhu dhèu rai-haha ho nile dhèu èci sa.
16 Ladhe Ja'a nile dhèu, a'uku dhu Ja'a pake, lèke mola-mola. Te Ja'a mesa ku boe dhu nile dhèu, te ngaa Ja'a tao aa'i-aa'i sama-sama dènge Ama Ku dhu pua Ja'a mai.
17 Baku bhèlu. Te dhu suri tèke ètu Atora agama miu, peka na, ‘Ladhe abhu dhèu dua j'aj'i sakasii dhu padhue j'ara dhu sama, èèna lèke tare'a.’
18 De Ja'a mesa ku boe dhu j'aj'i sakasii mi ngi'u Ja'a unu ku. Te Ama Ku dhu pua Ja'a, j'aj'i sakasii kahèi dhu padhai lii lula-nèti Ja'a.”
19 Hèia dhèu se karèi, aku rèngu na, “Te Ama Èu èèna, ètu mia?”
Ka Yesus b'ala, peka na, “Miu se tadhe iie boe Ja'a. Miu tadhe boe kahèi Ama Ku. Te ladhe miu tadhe iie Ja'a, tatu miu tadhe Ne kahèi.”
20 Aa'i-aa'i se, Yesus peka-padhai lod'o Nèngu aj'a-nori dhèu ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, padètu dènge era rèngu kaboko doi kolete. Abhu boe ca dhèu sa dhu kèpe Ne, lula d'ai mèka lod'o na.

“Èèna na Ja'a laku asa era èci dhu miu bisa boe madhutu”

21 Yesus padhai lii tabha hari, peka na, “Bèli-camèd'a Ja'a tèke eele miu, ho laku asa era leo. Miu èèna na patangi-tenge Ja'a, te ngaa mèdhi boe, te miu dhu dènge boe hak sèna ka lami asa era èèna. Aa ladhe miu madhe, miu pasae sasala miu era.”
22 Hèia ama dhèu Yahudi sèra pakarèi iisi-aanga ra, peka na, “Na padhai lii ngaa, nèi? Neo pamadhe iisi Na, do? Te Na peka, na, ‘Miu bisa boe lami asa era èèna.’ ”
23 Ka Yesus peka dènge dhèu se'e, aku Nèngu na, “Miu nèti rai-haha. Te ngaa Ja'a mai nèti dedha-liru. Miu dhèu nèti rai-haha ne, te ngaa Ja'a nèti boe rai-haha ne.
24 Nèti èèna ka, deo na Ja'a peka dènge miu, na, bèli-camèd'a ladhe miu madhe, miu pasae sasala-sasigo miu era. De ladhe miu parcaya boe, na, Ja'a ne, Kristus, dhu Ama Lamatua pua mai, ladhe miu madhe, tatu miu pasae sasala miu era.”
25 Ka ra karèi, peka na, “Weeh! Te Èu ne, cee?”
Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Ja'a dhu peka mema karèi nèti uru ka.†
26 Abhu j'ara ae dhu Ja'a bisa peka lula-nèti miu. Sasala miu ae kahèi. Te ngaa Ja'a pad'elo boe j'ara sèra. Te Dhu pua Ja'a mai asa rai-haha ne, ladhe Na padhai lii, ne'a dhoka peka dhu mola di. Aa Ja'a peka dènge dhèu ètu rai-haha ne, dhoka j'ara-j'ara dhu Ja'a tadèngi nèti Nèngu di.”
27 (Dhu Nèngu padhue-padhai, nuka Ama Na ètu sorga. Te ngaa

✡ **8:12** Mateos 5:14, Yohanis 9:5 ✡ **8:13** Yohanis 5:31 † **8:25** Lii Yunani ètu ne'e bisa abhu dua sasoa. Sasoa èci nuka: ‘Ja'a dhu peka tèke le karèi nèti uru j'ara ka.’ Sasoa ka dua nuka: ‘Nga tao ka Ja'a neo padhai lii dènge miu?’

dhèu se re'a rare boe sasoa lii padhai Na.)
28 Ka Yesus padhai lii tabha hari,
peka na, “Pe ladhe miu ded'e ka
Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne,
ètu aj'u palolo-palèbha, heka miu
me'a kèna, na, Ja'a ne, Kristus. Aa
Ja'a bisa boe tao ngaa-ngaa madhutu
dad'èi Ja'a mesa ku, te ngaa Ja'a aj'a-
nori dhoka j'ara-j'ara dhu Ama ètu
sorga aj'a-nori le Ja'a.
29 Dhu pua-paleha Ja'a bera-bera
dènge Ja'a taruu. Nèngu tèke eele
nèdhi boe Ja'a mesa-mesa ku, lula
Ja'a loe boe sab'a madhutu dad'èi
Na.”
30 Ropa Yesus peka j'ara se'e, dhèu
ae parcaya Nèngu.

“Miu se, ana-èpu Abraham”

31 Èle èèna ka, Yesus peka dènge
dhèu-dhèu Yahudi dhu parcaya
Nèngu, na, “Ladhe miu mamuri
pa'èki taruu dènge Lii Holo-Nori
Ja'a, aa aj'a taruu nèti Ja'a, na, miu
bisa j'aj'i ana madhutu Ja'a dhu
lèke.
32 Miu bisa me'a mèu j'ara-j'ara
dhu lèke. Dènge j'ara-j'ara dhu lèke
sèra ka dhu patabuli miu, sèna ka
miu j'aj'i ia ka ènu.”
33 Ka dhèu se pab'ala, aku rèngu
na, “Hee! Ji'i se, j'aj'i boe ènu dhèu!
Te ji'i se, ana-èpu Abraham! De,
nga tao ka Èu peka, na, èèna na ji'i
bebas?”✡
34 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Dhu
Ja'a peka ne, lèke. Te dhèu aa'i-aa'i
dhu mamuri ètu d'ara sasala, j'aj'i
sama sèmi ènu dhu dhoka madhutu
dad'èi sasala di.
35 Te ngaa dhu tema, sèmi ne'e:
ènu se abhu boe pala nèti lamatua
èmu na. Te dhoka ana lamatua èmu
di dhu abhu pala taruu ètu èèna.
36 De Ja'a, nuka Ana Ama Lamatua
ne, ladhe saku eele sasala-sasigo
miu, na, miu bebas, aa j'aj'i heka
ènu nèti koasa sasala-sasigo. Dènge
j'ara ne, miu madhutu heka dad'èi
sasala, aa tare'a-re'a bebas!
37 Ja'a ke'a le miu se, ana-èpu
Abraham. Masi ka sèmi èèna, te
ngaa miu loe boe patangi-tenge j'ara
ho pamadhe Ja'a, lula mo'o boe sèmi
mere a'aj'a Ja'a. Te ètu d'ara miu,
abhu heka era tatèka Lii Holo-Nori
Ja'a.
38 Ja'a peka-padhai j'ara-j'ara dhu
Ja'a kèdhi le, dhu Ama Ku paj'uj'u
le dènge Ja'a. Aa miu tao madhutu
j'ara-j'ara dhu miu tadèngi le nèti
ama-ama miu.”

“Ama miu, nuka dhèu aae nidhu”

39 Dhèu se dhaa, peka na, “Ji'i se,
ana-èpu Abraham!”
Ka Yesus peka dènge ra, aku
Nèngu na, “Ladhe miu j'aj'i tare'a-
re'a ana-èpu Abraham, miu hud'i
madhutu j'ara mamuri nèngu.
40 Te ngaa Abraham tao boe bhab-
helu sama sèmi dhu miu tao! Te miu
loe boe tenge j'ara ho neo pamadhe
Ja'a. Aa te ngaa Ja'a ne, dhu peka
dènge miu j'ara-j'ara dhu lèke, dhu
Ja'a tadèngi nèti Ama Lamatua.
41 Tatao miu se mema beda boe
nèti tatao ama miu.”
Te ngaa rèngu pab'ala, aku rèngu
na, “Heh! Ji'i se, ana d'èlu! Baku
peka na ji'i se, ana ama aad'o! Te
Ama ji'i, èci di, nuka Ama Lamatua!”
42 Hèia, aku Yesus na, “Ladhe Ama
Lamatua tare'a-re'a j'aj'i Ama miu,
tatu miu sue Ja'a. Te Ja'a mai nèti
Nèngu, nèti èèna ka Ja'a ka ne'e
ne. Ja'a mai ne madhutu boe dad'èi
Ja'a mesa ku. Te ngaa Ja'a mai, lula
Nèngu ka dhu pua Ja'a.
43 Nga tao ka miu dhane mere boe
lii padhai Ja'a? Ele boe, lula miu
mema mo'o boe nanene!
44 Miu se, ca ropa dènge dhèu aae
nidhu. Te miu d'èi madhutu dad'èi
na! Karèi nèti uru j'ara ka, nèngu
d'èi dhoka pamadhe dhèu. Nèngu
lab'a j'ara dhu lèke, lula na tule
eele j'ara aa'i-aa'i dhu lèke! Ladhe
na kapod'e-kabèli, mema sasab'a na
kèna. Te nèngu ne, tuka kapod'e-
kabèli, aa baki nèti leko-monya!

✡ **8:33** Mateos 3:9, Lukas 3:8

45 Ja'a ne'e ka dhu lole j'ara dhu lèke. Te ngaa miu parcaya boe Ja'a.
46 Pangee sèku! Nèti miu se, cee ka dhu bisa pad'elo bukti, peka na, Ja'a ne ad'u-ue sasala? Malaa, nga! Ladhe Ja'a peka lèke, nga tao ka miu mo'o boe lèka Ja'a?
47 Dhèu dhu j'aj'i nèti Ama Lamatua nanene Lii Holo-Nori Na. Te ngaa miu se j'aj'i boe nèti Ama Lamatua, nèti èèna ka miu mo'o boe nanene Ja'a."

"Dhae rara iisi mèka Abraham, Ja'a dhu mema-mema le"

48 Ama-ama dhèu Yahudi b'ala, peka na, "Lii padhai ji'i lèke tare'a-re'a. Te ji'i dhu peka le, na, Èu ne, dhèu Yahudi boe, te ngaa dhèu Samaria. Èu ne nidhu tao!"
49 Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Ja'a nidhu tao boe. Ja'a pakab'ua Ama Ku ètu sorga, te ngaa miu mo'o boe pakab'ua Ja'a.
50 Ja'a padedha boe iisi ho pad'elo kolo-karisi Ja'a. Te ngaa abhu Èci dhu neo pad'elo dadedha Ja'a. Hud'i laa Nèngu ka dhu pama'ète, na, lii padhai Ja'a ne lèke, do aad'o.
51 Lii Holo-Nori Ja'a, lèke tare'a. De dhèu dhu nanene aa tao mad-hutu Lii Holo-Nori Ja'a, madhe boe."
52 Ropa tadèngi rare lii ne, hèia ama-ama dhèu Yahudi se peka dènge Ne, aku rèngu na, "Limuri ne ji'i nge'a le Èu dhèu huj'u, lula nidhu tao le Èu. Te Abraham, madhe. Dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua uru-uru sèra, madhe le kahèi. Te ngaa aku Èu, na, 'dhèu dhu nanene dènge madhutu Lii Holo-Nori Ja'a, madhe boe.' Mema Èu ne tare'a-re'a huj'u le!
53 Do, Èu ne pangee, na, Èu ne kapai risi nèti Abraham dhu madhe le? Do, Èu kapai risi nèti dhèu-dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu madhe sèra? Èu ngee, na, Èu ne, cee?"
54 Hèia Yesus dhaa, peka na, "Ladhe Ja'a ka dhu padedha iisi, dhèu ro'o boe sèmi rare. Madhutu iia-iia, na, Ja'a boe ka dhu ded'e padedha-dedha iisi, te ngaa dhu ded'e Ja'a padedha-dedha nuka Ama Ku. Nèngu ne'e ka dhu miu man-gaku, na, Nèngu j'aj'i Ama Lamatua miu.
55 Te ngaa miu tadhe boe Ne. Dhu tadhe mèu ka Ja'a ne. Ladhe Ja'a peka na Ja'a tadhe boe Ne, Ja'a leko-monya, sama sèmi miu. Te ngaa Ja'a tadhe mèu Ne, aa Ja'a tao madhutu Lii Holo-Nori Na kahèi.
56 D'ara baki miu Abraham karej'e titu kèna, lod'o na tatae neo nèdhi mamai Ja'a. Nèngu mema nèdhi le, ka na karej'e-karae."
57 Ama-ama dhèu Yahudi se b'ala Ne, aku rèngu na, "Umur Èu dhae d'ai mèka lèmi nguru tèu sa hèi! Te ngaa Èu peka na, mèdhi le Abraham. Tare'a, do?"
58 Hèia Yesus dhaa, peka na, "Tare'a! Te dhae rara iisi mèka Abraham, Ja'a dhu mema-mema le."
59 Ka dhèu se rare hadhu ho neo pèci Ne, lula Na tao iisi sama sèmi Ama Lamatua. Te ngaa Yesus kako mau-mau kalua nèti madha Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i.✡

9

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu bèdhu ca dhèu

1 Hèia Yesus si kako taruu. Ka Na ladhe nèdhi dhèu bèdhu ca dhèu, dhu bèdhu karèi nèti ina na nara iisi nèngu.
2 Hèia ana-ana madhutu Na karèi, aku rèngu na, "Ama Mese! Cee ka tao sasala, ka dhèu ne bèdhu? Nèti nèngu mesa na, do, nèti ina-ama na?"
3 Ka Yesus dhaa, peka na, "Dhèu bèdhu ne tao boe sala. Aa ina-ama na aad'o kahèi. Rara iisi na sèmi ne'e, ho hud'i laa dhèu aa'i-aa'i ra ladhe rèdhi tatao Ama Lamatua dhu be'a mi dedha nèngu.
4 Ama Lamatua ka dhu pua Ja'a. De èdhi hud'i tenge j'ara, sèna ka pakako sasab'a Na, lod'o saraa era.

✡ **8:59** Yohanis 5:18

Te ladhe maroga mai, dhèu bisa heka sab'a.
5 Ropa Ja'a ètu rai-haha ne era,
Ja'a nuka sèmi saraa dhu d'elo hia
mi dhèu aa'i-aa'i."✡
6 Ropa Yesus padhai lii nare, ka
Na paru'e ilu mi rai. Hèia Na
madhèdi pasaboti, ho pakihu rai ne
j'aj'i kabheca. Ka Na lame musi
madha dhèu ne dènge kabheca deo
na.
7 Hèia Na peka, na, "Lamu asa
kolam Siloam, sèna ka riu rèhu èu."
(Ètu d'ara lii Ibrani, *Siloam*, sasoa
na, 'nèti mai'.) Ka dhèu bèdhu ne
la'e, ka riu rèhu na. Ropa na lèpa
hari mai, nèngu bisa nèdhi le!✡
8 Hèia rae lesa dènge dhèu dhu
rèdhi ne, dhu tema manèngi ngaa-
ngaa nèti dhèu, ra pakarèi èci
dènge èci, peka na, "Dhèu ne'e ne,
dhèu bèdhu dhu tema madhèdi ho
kanata ai manèngi ngaa-ngaa nèti
dhèu, sina ma?"
9 Dhèu cahag'e dhaa, peka na,
"Oo! Nèngu ka!"
Dhèu cahag'e hari, peka na,
"Aad'o! Nèngu ne, rèhu na oe sèmi
dhèu èèna!"
Te ngaa dhèu ne dhaa, aku nèngu
na, "Aad'o! Ja'a èèna ka, ne'e ne!
Dhu uru èèna bèdhu!"
10 Ka dhèu se karèi ne, peka na,
"Tasamia ka èu bisa ladhe mèdhi?"
11 Hèia na peka, aku nèngu na,
"Sèmi ne'e! Dhèu dhu ngara Yesus
èèna, pakihu kabheca ka lame mi
musi madha ja'a. Ka Na pua ja'a,
aku Nèngu na, 'Lamu asa kolam
Siloam, ho riu rèhu èu ètu nèi.' Hèia
ja'a tao madhutu sèmi èèna. Nèti
èèna ka, ja'a bisa ladhe kèdhi le!"
12 Èle ka dhèu se karèi ne, peka na,
"Dhèu èèna, ètu mia?"
Ka na dhaa, "Ke'a boe, mia la'e!"

Dhèu Parisi parisa dhèu dhu uru èèna bèdhu

13-14 Lod'o èèna, ropa Yesus pak-
ihu rai j'aj'i kabheca, ka puri-pa'èle
dhèu bèdhu ho bisa ladhe nèdhi
èèna, lèke dènge lod'o a'ae sasab'a
dhèu Yahudi. Ka lere rèti dhèu dhu
uru èèna bèdhu, asa madha dhèu-
dhèu partei agama Parisi.
15 Ka dhèu Parisi se karèi ne, "Èu
lolo ku laa! Tasamia ka èu bisa
ladhe mèdhi?"
Dhèu ne dhaa, peka na, "Sèmi
ne'e. Dhèu èèna tao kabheca mi
musi madha ja'a. Ka laku riu rèhu.
Hèia limuri ne, ja'a bisa kèdhi le."
16 Ka abhu dhèu Parisi cahag'e,
peka na, "Dhèu dhu puri-pa'èle èu
èèna, mai boe nèti Ama Lamatua.
Ji'i nge'a, lula Nèngu sisu atora nèti
lod'o a'ae sasab'a."
Aa abhu cahag'e hari, peka na,
"Tasamia ka dhèu dhu ad'u-ue
sasala bisa tao tadha-tadha malaa
sèmi sèra?" Ka rèngu patao-palaha
èci dènge èci toke ra pahag'a.
17 Hèia ra karèi hari dhèu dhu uru
èèna bèdhu, aku rèngu na, "Mad-
hutu a'abhu èu, Dhèu dhu puri-
pabe'a musi madha èu ne, Dhèu
sèmi ngaa sa?"
Dhèu ne b'ala, peka na, "Madhutu
a'abhu ja'a, Dhèu èèna ca dhèu nèti
dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua."
18 Te ngaa ama-ama dhèu Yahudi
se ro'o boe lèka, na, dhèu ne uru
èèna bèdhu, ka limuri ne bisa nèdhi
le. Hèia ra pua dhèu lasi paroa ina-
ama na mai.
19 Ropa ina-ama na mai d'ai
madha si, hèia ama-ama se karèi,
aku rèngu na, "Dhèu ne, ana miu,
do? Tare'a, do aad'o, nèngu ne dhu
bèdhu mema karèi nèti mera iisi ne?
Tasamia ka limuri ne nèngu bisa
ladhe nèdhi?"
20 Ka ina-ama dhèu ne dhaa, peka
na, "Nèngu ne, mema ana ji'i. Aa na
bèdhu karèi nèti ngara iisi ne.
21 Te ngaa ji'i nge'a boe, na pake
ngaa ka musi madha na bisa nèdhi
sèmi ne'e. Cee ka dhu puri-pa'èle
musi madha na, ji'i nge'a boe kahèi.
Nèngu kapai le, de karèi ne, te
nèngu bisa lolo unu na!"
22 Dua ra padhai lii sèmi èèna,
lula rèngu madha'u dènge ama-
ama dhèu Yahudi. Lula re'a, na,

✡ **9:5** Mateos 5:14, Yohanis 8:12 ✡ **9:7** Lii Lolo dhu Uru Tèka 49:10, 2 Dhèu Aae sèra 20:20, Yesaya 8:6

ama-ama dhèu Yahudi se dhu rare le lii èci, peka na, “Ladhe abhu dhèu mangaku, na, Yesus ne, nuka Kristus, na, babège eele dhèu sèra nèti d'ara èmu sabaj'a èdhi dhèu Yahudi.”
23 Nèti èèna ka, ina-ama dhèu ne dhaa, peka na, “Nèngu kapai le. De karèi ne.”
24 Hèia ra paroa hari dhèu dhu uru èèna bèdhu. Ka ra karèi ne, “Sèmi ne'e! Èu hud'i peka ku mola-mola ètu madha Ama Lamatua, sèna ka j'aga paie kolongara Na. Te ji'i nge'a, na, Yesus ne, dhèu bhelu-katub'a.”
25 Ka dhèu ne dhaa, peka na, “Ama si baku nasa! Te ja'a ke'a boe, na, Nèngu èèna, dhèu bhelu, do aad'o. Dhu ja'a ke'a mola-mola, nuka, uru èèna ja'a bèdhu, te ngaa limuri ne ja'a bisa kèdhi.”
26 Hèia ra karèi ne, aku rèngu na, “Te Na tao èu tasamia? Tasamia Na bhoke musi madha èu?”
27 Dhèu ne dhaa, na, “Eee! Te deo na ja'a lole le, te ngaa miu mo'o boe nanene. Tasamia ka miu neo ja'a lolo hari? Ele boe ama si neo j'aj'i ana madhutu Na, do?”
28 Ka ra padhai pa-aape ne, hèia ra peka, “Hud'i laa èu ka j'aj'i ana madhutu Na! Te ji'i se, ana madhutu Musa.
29 Ji'i nge'a Ama Lamatua ka dhu padhai lii dènge Musa. Te ngaa nge'a boe Dhèu èèna bhodho nèti ro'a mia.”
30 Ka dhèu dhu uru èèna bèdhu na, dhaa, “Ja'a malaa, nga! Miu me'a boe Nèngu mai nèti mia. Aa te ngaa Nèngu ka dhu bhoke pamèu musi madha ja'a, ka ja'a bisa kèdhi.
31 Èdhi aa'i-aa'i ti te'a, na, Ama Lamatua parluu boe nanene lii dhèu bhelu, si? Te ngaa Ama Lamatua nanene dhèu d'ara mola, dhu ma-muri madhutu dad'èi Na.✡
32 Karèi nèti Ama Lamatua paj'aj'i liru dènge rai-haha toke d'ai sange ne'e, abhu mèka lii lolo èci sa hèi, lula-nèti dhèu dhu puri-pabe'a dhèu bèdhu karèi rara iisi ne, ho nèngu bisa nèdhi.
33 De ladhe Yesus mai boe nèti Ama Lamatua, tatu Nèngu bisa boe tao ngaa-ngaa, sina ma?”
34 Hèia ra b'ala, aku rèngu na, “Wee! Èu ne, dhèu bhelu karèi ina mu nara iisi èu! Èu ngee, na, èu bisa aj'a hari ji'i, do?” Ka ra babège eele dhèu ne nèti èmu sabaj'a rèngu.

Dhèu dhu d'ara bèdhu

35 Ropa Yesus tadèngi rèngu babège eele dhèu dhu uru èèna bèdhu nèti èmu sabaj'a ra, hèia Na la'e tenge dhèu ne, toke abhu. Ka Na peka, “Tasamia! Èu parcaya Dhèu Rai-haha tare'a-re'a ne, do?”
36 Ka dhèu ne karèi hari Ne, aku nèngu na, “Ama, te Nèngu èèna cee? Peka ku laa, sèna ka ja'a bisa parcaya Ne.”
37 Hèia Yesus peka, na, “Èu paraga le dènge Ne. Nèngu èèna, nuka Ja'a ne, dhu padhai lii dènge èu ne.”
38 Ka dhèu ne dhaa, aku nèngu na, “Ama, ja'a parcaya!” Hèia na patitu kètu urutuu pahaha iisi mi Yesus.
39 Hèia Yesus lii dènge ne, aku Nèngu na, “Mamai Ja'a asa rai-haha ne, sèna ka pad'elo sasala-sasigo dhèu, ho dhèu bèdhu bisa ladhe rèdhi, aa dhèu dhu rèdhi bisa j'aj'i bèdhu.”
40 Ètu era èèna abhu dhèu Parisi pèri-pèri, dhu tadèngi lii padhai Yesus. Hèia ra karèi Ne, aku rèngu na, “Tasamia! Ji'i se bèdhu boe, sina ma?”
41 Yesus b'ala, peka na, “Sèmi ne'e. Ladhe musi madha miu bèdhu, abhu boe dhu pasala miu. Te ngaa lula miu peka, na, miu bisa mèdhi, nèti èèna ka miu pasae sasala miu era.”

10

Lii pakasame lula-nèti dhèu madhenga badha dènge kahib'i-kalèbho na

1 Yesus padhai lii pake lii pakasame, peka na, “Dhu Ja'a

✡ **9:31** Lii Sod'a Koa-Kio 66:18,19

peka dènge miu ne, lèke tare'a. Abhu kahib'i-kalèbho dènge oka ra. Ladhe dhèu maso boe re hèb'a oka, te ngaa ca'e re kolo oka, na, te'a le, nèngu ne, dhèu mana'u.

2 Te ngaa ladhe maso re hèb'a oka, nuka dhèu madhenga dhu piara kahib'i-kalèbho sèra.

3 Dhèu j'aga hèb'a oka, tadhe dhèu madhenga kahib'i-kalèbho, hèia na bhoke babèdho hia nèngu. Kahib'i-kalèbho se tadhe lii dhèu madhenga badha kahèi. Ka ropa dhèu madhenga ne paroa ngara ra èci-èci, kahib'i-kalèbho se madhutu ne asa li'u.

4 Ladhe dhèu madhenga ne neo nèti si asa mia, nèngu kako uuru. Kahib'i-kalèbho se madhutu ne re limuri, lula ra tadhe lii na.

5 Ladhe abhu dhèu dhu kahib'i-kalèbho tadhe boe, na, rèngu madhutu boe ne. Te ngaa ra rai pakaj'èu, lula rèngu tadhe boe lii dhèu leo."

6 Masi ka Yesus lole lii pakasame ne hia dhèu se'e, te ngaa re'a boe sasoa na.

Lamatua Yesus sama sèmi dhèu madhenga badha dhu be'a

7 Ka Yesus peka tabha hari dènge dhèu sèra, aku Nèngu na, "Dhu Ja'a lole dènge miu ne, lèke tare'a. Ja'a ne nuka sèmi hèb'a oka kahib'i-kalèbho.

8 Dhèu aa'i-aa'i dhu mai uuru nèti Ja'a, rèngu sama sèmi dhèu mana'u. Masi ka rèngu loe boe paroa, te ngaa kahib'i-kalèbho se nanene boe lii rèngu.

9 Aa Ja'a ne èci èèna ka dènge hèb'a oka èèna. Ladhe abhu dhèu neo maso re Ja'a, Ama Lamatua neo patabuli ne nèti koasa sasala-sasigo na. Èèna sama sèmi nèngu la'e asa era Ama Lamatua, maso re Ja'a dhu j'aj'i hèb'a oka. Aa dhèu dhu maso re Ja'a, nèngu neo asa mia èèna ka, ngaa-ngaa tao boe, dènge abhu na'a-ninu dhu be'a.✡

10 Dhèu mana'u re'a dhoka tao maruru di, te rèngu mai ho mana'u, pamadhe dhèu, aa pa'ele iie mamuri dhèu. Te ngaa Ja'a kèti mamuri dhu hua iia titu kèna, te mamai Ja'a ne, sèna ka dhèu bisa mamuri mera-milu, aa unu mamuri dhu lèke.

11 Ja'a kahèi nuka sèmi dhèu madhenga badha dhu be'a. Te dhèu madhenga dhu be'a, sadia saraka ngi'u na toke madhe, sèna ka kahib'i-kalèbho na bisa mamuri.

12 Te ngaa dhèu sab'a dhu lamatua boe nèti kahib'i-kalèbho sèra, ropa nèdhi busa hui mai, na rai pakaj'èu, tèke eele kahib'i-kalèbho se. Hèia busa hui ne kadhi nare kahib'i-kalèbho, ka rèngu cahag'e rai paceb'a.

13 Dhèu sab'a èèna rai, lula nèngu dhoka sab'a tenge doi di. Na pusi-pahae boe j'aga paie-iie kahib'i-kalèbho sèra.

14 Lèke tare'a! Ja'a ne nuka sèmi dhèu madhenga badha dhu be'a. Ja'a tadhe hua iia kahib'i-kalèbho Ja'a sèra. Aa rèngu tadhe Ja'a kahèi.

15 Èèna, èci èèna ka dènge Ama Ku ètu sorga tadhe Ja'a, aa Ja'a tadhe Nèngu kahèi. Ja'a sadia kore le ho soro iisi Ja'a toke madhe, sèna ka kahib'i-kalèbho Ja'a bisa mamuri.✡

16 Abhu kahib'i-kalèbho Ja'a dhu leo era, dhu dhae kaboko kore mèka sèna ka pa'èci dènge kahib'i-kalèbho ètu se'e se. Ja'a hud'i eo pa'oru kore si mi ca era kahèi. Ropa rèngu tadèngi lii Ja'a, rèngu tadhe dènge. Hèia ra mai pa'èci, sèna ka j'aj'i mi ca kaboko dhu dènge dhèu madhenga èci.

17 Nèti èèna ka, Ama Ku ètu sorga sue Ja'a. Te Ja'a dhu sadia le soro iisi Ja'a toke madhe, sèna ka Ja'a bisa mamuri hari.

18 Abhu boe ca dhèu sa dhu laka-seti Ja'a ho madhe, te ngaa Ja'a mesa ku soro iisi la'a toke madhe. Ja'a dènge hak ho soro ngi'u Ja'a, aa dènge hak kahèi sèna ka kore hari. Paredha ne, dhu Ja'a sèmi kore le nèti Ama Ku ètu sorga."

19 Lula dhèu se tadèngi lii padhai Yesus sèmi èèna, ka dhèu Yahudi se

✡ **10:9** Lii Sod'a Koa-Kio 118:20 ✡ **10:15** Mateos 11:27, Lukas 10:22

pab'ala hari isi-aanga ra.
20 Abhu dhèu ae nèti rèngu dhu peka na, “Dhèu ne, huj'u! Aa nidhu tao Ne! Nga tao ka miu d'èi nanene Ne?”
21 Te ngaa abhu cahag'e peka na, “Ne'e ne nèti boe lii padhai dhèu huj'u, sina ma? Lii padhai sèmi se'e se, kalua boe nèti d'ara hèb'a nidhu! Aa nidhu sèra bisa boe kahèi puri-pa'èle musi madha dhèu bèdhu, si?”

Ama-ama dhèu Yahudi ro'o boe sèmi Lamatua Yesus

22 Lod'o èèna, dhèu Yahudi neo tao kalela agama rèngu. Lod'o be'a ne, lèke dènge hèru pacuhi. Pesta ne, pasanèd'e dhèu Yahudi lod'o dhu dhèu leo mai pakaj'alu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua ètu kota Yerusalem, ka ra pamèu ne sèna ka ringi hari ca tèka.*
23 Yesus kako palème ètu madha Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ne, ètu era dhu ra pangare na, ‘Paleo Dhèu Aae Soleman’.
24 Hèia ama-ama dhèu Yahudi mai lingu rare Ne, ka ra peka, “Eeh! Ji'i se mate toke d'ai pèri lod'o hari, ho nge'a? Ladhe Èu ne, nuka Kristus, na, peka mola-mola.”
25 Yesus b'ala, aku Nèngu na, “Ja'a dhu peka mema le, te ngaa miu mo'o boe lèka. Aa te ngaa j'ara-j'ara dhu Ja'a tao, aa'i-aa'i madhutu paredha Ama Ku di. J'ara se'e se ka dhu pad'elo, na, Ja'a ne, cee.
26 Te ngaa miu mo'o boe lèka Ja'a, lula miu se kahib'i-kalèbho Ja'a boe.
27 Te kahib'i-kalèbho Ja'a dhu tare'a sèra, tadhe lii Ja'a. Rèngu madhutu Ja'a, aa Ja'a tadhe rèngu kahèi.
28 Ja'a hia si mamuri dhu lèke dhu ma'ète boe, aa rèngu cèri eele boe nèti Ama Lamatua kahèi. Abhu boe ca dhèu sa dhu bisa parame rare si nèti Ja'a.
29 Ama Ku ètu sorga ka dhu pangèd'u rèngu mi Ja'a. Nèngu èra risi aa'i mèu-mèu. Nèti èèna ka, abhu boe ca dhèu sa hèi, dhu bisa parame rare si nèti Nèngu.
30 Te Ama Ku dènge Ja'a ne, èci.”
31 Ropa tadèngi rare, hèia ama-ama dhèu Yahudi se rare hari hadhu, neo pèci pamadhe Yesus.
32 Ka Yesus padhai lii, aku Nèngu na, “Ja'a pad'elo le j'ara dhu be'a ae-ae nèti Ama Ku. Miu pake j'ara be'a mia, ho neo pèci pamadhe Ja'a?”
33 Hèia dhèu se dhaa, peka na, “Ji'i pèci boe èu lula èu tao j'ara be'a. Te ngaa ji'i huku èu dènge j'ara pèci pake hadhu, lula èu pahahe Ama Lamatua. Te èu dhoka dhèu rai-haha di, te ngaa tao iisi mu nuka sèmi Ama Lamatua! Seli-kolane, nga!”✡
34 Ka Yesus b'ala, peka na, “Tasamia? Ètu d'ara Atora agama dhu miu mèd'u, dhu suri na, ‘Ja'a peka mema, na, miu ama-ama se, dewa’.✡
35 Èdhi te'a le, na, aa'i-aa'i dhu suri ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, lèke, aa bisa boe core eele. Ama Lamatua mesa Na dhu peka le dhèu sèra, na, rèngu se, ‘dewa’.
36 De tasamia ka miu bisa peka, na, Ja'a ne pahahe Ama Lamatua lula Ja'a peka, na, Ja'a ne Ana Ama Lamatua? Maso boe asa d'ara ka-hadhu, si! Te Ama ètu sorga ka dhu paj'uj'u Ja'a aa pua Ja'a mai asa rai-haha ne.
37 Sèmi ne'e. Ladhe Ja'a pakako boe sasab'a-la'a Ama Ku, na, miu baku parcaya Ja'a.
38 Te ngaa Ja'a pakako taruu sasab'a Ama Ku. De masi ka miu

* **10:22** Limuri ne dhèu Yahudi peka kalela ne, *Hanuka*, dhu padètu dènge hari Natal. Lii lolo na sèmi ne'e ka: ètu tèu 167 (cangasu èna nguru pidhu—lod'o Kristus dhae mai mèka), jedheraa dhèu Siria èci, ngara na Antiokus Epifanes, paguri eele kota Yerusalem. Nèngu pakaj'alu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i kahèi, dènge j'ara na hake palaho mei korban, ka tao era sogo-tagu na ètu èèna. Nèti èèna ka, dhèu Yahudi maruru. Ka tanggal 25 hèru *Kislef*, tèu 164 (cangasu èna nguru èpa—lod'o Kristus dhae mai mèka), ra pamèu hari Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ne, hèia ra tao acara sèna ka ringi hari Èmu ne. ✡ **10:33** Atora nèti Ama-ama Agama 24:16 ✡ **10:34** Lii Sod'a Koa-Kio 82:1,2,6

lèka boe Ja'a, te ngaa miu hud'i sèmi mere ku tadha malaa dhu Ja'a tao. Dènge sèmi èèna, miu bisa me'a kahèi, na, Ama Ku dhu pa'èki dènge Ja'a. Aa Ja'a pa'èki dènge Nèngu kahèi."
39 Ka dhèu se sèku kèpe Ne hari, te ngaa Na tabhèli eele nèti kacui-aai rèngu.
40 Hèia Yesus la'e hari asa cabèka loko Yarden, ètu era dhu uru èèna Yohanis sarani dhèu. Ka Na pea taha ètu nèi.✡
41 Dhèu ae mai tenge Ne. Hèia ra peka, aku rèngu na, "Yohanis tao nèdhi boe tadha malaa. Te ngaa aa'i-aa'i dhu nèngu lole lula-nèti Yesus ne, lèke tare'a-re'a!"
42 Ka dhèu ae ètu nèi parcaya Yesus.

11

Mamadhe Lasarus

1-2 Abhu dhèu èci, ngara na Lasarus. Nèngu pea ètu rae Betania, sama-sama dènge a'a na bhèni dhèu dua, Maria dènge Marta. (Maria ne'e, ka dhu pakose haga Lamatua Yesus dènge èi hèu mèngi, ka pamèu pake rèu kètu na.) Ca lod'o, ka Lasarus pèd'a aae.✡
3 Ka ana hèni na dhèu dua se pa'adhu lii moa hia Yesus, aku rèngu na, "Lasarus, angalai Ama èèna, pèd'a aae."
4 Ropa Yesus tadèngi lii moa ne, hèia Na lii, aku Nèngu na, "Èi papèd'a ne nèti boe mamadhe. Ama Lamatua neo pake j'ara ne'e ho pad'elo dadedha Na. Sèna ka dhèu aa'i-aa'i ded'e padedha-dedha Ja'a, nuka Ana Ama Lamatua ne."
5 Yesus sue Marta, Maria, dènge ari ra Lasarus.
6 Lod'o Na tadèngi, na, Lasarus dhu pèd'a, Yesus pea dua lod'o era ètu cabèka loko Yarden.
7 Ka Na peka dènge ana madhutu Na sèra, aku Nèngu na, "Mai lati hari asa era pea Lasarus ètu propensi Yudea."
8 Te ngaa ana madhutu Na pab'ala, peka na, "Ama Mese. Lai-lai ne, ama-ama dhèu Yahudi sèra neo pèci pamadhe Ama ètu nèi. Te ngaa Ama neo lamu hari asa nèi?"
9 Ka Yesus dhaa, na, "Baku madha'u! Bèli-bèli, nèti lod'o rea toke lod'o cèna, canguru dua jam, si? Ladhe kako ètu d'ara saraa, dhèu kadhunu boe. Te saraa pasaraa rai-haha ho dhèu bisa ladhe rèdhi dènge be'a.
10 Te ngaa ladhe dhèu kako ètu d'ara maroga, na kadhunu pahari-pahari, te dènge boe saraa."*
11 Yesus padhai lii èle, ka Na peka, "Angalai èdhi Lasarus bhèj'i le. Te ngaa pe Ja'a laku parèi ne."
12 Hèia ana madhutu Na peka, na, "Ama, ladhe nèngu bhèj'i di, sasoa na, èèna na nèngu èle nèti papèd'a, si?"
13 Ra peka sèmi èèna, lula rèngu ngee, na, Yesus padhai lii lula-nèti bhèj'i dhu biasa di. Aa te ngaa, Yesus lole lula-nèti mamadhe Lasarus.
14 Hèia Yesus peka mola-mola dènge ra, aku Nèngu na, "Sèmi ne'e. Lasarus madhe le.
15 Aa te ngaa Ja'a karej'e lula Ja'a aad'o ètu nèi lod'o dhu na madhe mèka, sèna ka miu baku susa. Te, ngaa dhu j'aj'i ne'e, èèna ka dhu tao miu bisa parcaya Ja'a. Mai lati ka!"
16 Hèia Tomas, dhu dhèu paroa, na, "ana kembar," peka dènge ana madhutu dhu leo sèra, aku nèngu na, "Mai ka! Be'a risi aa'i-aa'i ti lati, sèna ka madhe palere-lere dènge Ne."

Lamatua Yesus la'e asa Betania, ka pa'èra d'ara Marta

17-19 Ka Yesus si lasi asa rae Betania.
Rae ne, kaj'èu nèti Yerusalem tèlu kilometer di. Ka dhèu Yahudi nèti nèi, ae ka dhu mai beke, sèna ka pa'èra d'ara Marta dènge Maria.

✡ **10:40** Yohanis 1:28 ✡ **11:1-2** Lukas 10:38-39, Yohanis 12:3 * **11:10** Madhutu a'abhu Yesus, na, "Ja'a nuka sèmi saraa. De lod'o-lod'o Ja'a dènge miu era, na, miu ngaa-ngaa tao boe."

Ropa Yesus si d'ai nèi, heka re'a, na, dhèu padhane le Lasarus èpa lod'o kèna.
20 Ka lod'o Marta tadèngi, na, Yesus mai le, hèia la'e paraga dènge Yesus. Te ngaa Maria mate ètu èmu.
21 Hèia Marta lii dènge Yesus, peka na, “Ama, ee! Ladhe Ama ètu ne'e, tatu ari ja'a madhe boe.
22 Te ngaa ja'a parcaya kahèi, sad'i Ama manèngi ngaa èèna ka nèti Ama Lamatua, tatu abhu.”
23 Ka Yesus lii dènge ne, peka na, “Marta! Èèna na, Ari mu mamuri hari.”
24 Marta padhai lii, peka na, “Ja'a ke'a, pe d'ai lod'o èle rai-haha ne, ladhe Ama Lamatua pamamuri hari dhèu madhe aa'i-aa'i, Nèngu pamamuri hari kahèi ari ja'a.”
25 Hèia Yesus peka na, “Ja'a ka dhu hia dhèu madhe mamuri hari. Ja'a ka dhu hia dhèu, mamuri dhu lèke kahèi. De dhèu dhu parcaya Ja'a, abhu mamuri èèna, masi ka nèngu madhe.
26 Ka dhèu dhu unu mamuri dhu lèke èèna, aa parcaya Ja'a, bèlicamèd'a madhe boe, te ngaa mamuri taruu. Marta, èu parcaya lii padhai Ja'a ne, do?”
27 Hèia Marta dhaa, na, “Oo, Ama! Ja'a parcaya, na, Èu ne, nuka Kristus, Dhèu dhu Ama Lamatua paj'uj'u mema karèi nèti uru ka. Aa Èu ne, Ana Ama Lamatua dhu Na padhadha tèke hia mai asa rai-haha ne.”

Lamatua Yesus tangi

28 Ropa Marta padhai lii nare, hèia na lèpa asa èmu na. Ka na paroa ari na Maria, sèna ka dua ra mesa-mesa ra. Ka na peka, na, “Ama Mese mai le. Nèngu neo paraga dènge èu.”
29-31 Ropa tadèngi sèmi èèna, hèia Maria la'e dènge ka tenge Yesus. Ropa dhèu Yahudi dhu beke dènge Maria ètu d'ara èmu, rèdhi nèngu kèd'i sahèka, ka rai li'u la'e, hèia lasi madhutu ne re limuri. Te rèngu pangee, na, Maria la'e tangi asa ro'a Lasarus.
Lod'o èèna, Yesus si d'ai mèka d'ara rae. Nèngu ètu era dhu Marta paraga dènge Ne.
32 Ropa Maria la'e d'ai era èèna, ka ladhe nèdhi Yesus. Hèia na patitu kètu urutuu ètu madha Yesus. Ka na lii, aku nèngu na, “Ama! Sèmi Ama ètu ne'e, tatu ari ja'a madhe boe.”
33 Ropa Yesus nèdhi Maria tangi, aa dhèu Yahudi dhu madhutu ne tangi kahèi, ka Yesus nasa aa d'ara Na susa.
34 Hèia Na karèi, aku Nèngu na, “Miu padhane ne ètu mia?”
Ra dhaa, peka na, “Mai, Ama! Sèna ka mèdhi unu mu.”
35 Hèia Yesus tangi.
36 Ka dhèu Yahudi se papeka, aku rèngu na, “Ladhe ku laa. Na sue Lasarus titu kèna!”
37 Te ngaa abhu cahag'e dhu papeka na, “Dhèu ne'e ne ka dhu hia dhèu bèdhu bisa nèdhi. Nga tao ka Nèngu bisa boe tenge j'ara, sèna ka Lasarus baku madhe?”

Lasarus mamuri hari

38 Ka d'ara Yesus susa. Hèia la'e padètu-dètu asa ro'a dhu ra padhane Lasarus. Ro'a ne dhu ra katange le dènge hadhu aae cue.
39 Hèia Yesus pua dhèu ètu sèra, peka na, “Loli eele ku hadhu nèti hèb'a ro'a ne!”
Te ngaa Marta, ana hèni dhèu madhe ne, peka, aku nèngu na, “Irii, Ama! Na madhe èpa lod'o kèna! Tatu hèu le.”
40 Ka Yesus pasanèd'e ne, aku Nèngu na, “Sanèd'e lii Ja'a deo na, si? Ja'a dhu peka mema le, na, ladhe èu tare'a-re'a parcaya Ja'a, pe mèdhi dadedha Ama Lamatua.”
41 Hèia pèri-pèri dhèu loli eele hadhu nèti hèb'a ro'a ne. Ka Yesus ladhe asa dedha-liru, hèia Na peka, “Ama! Ja'a manèngi makasi, lula Ama nanene Ja'a.
42 Ja'a ke'a karèi nèti uru ka, na, Ama nanene taruu Ja'a. Te ngaa doe ne Ja'a peka sèmi ne'e, sèna ka dhèu-dhèu dhu titu ètu ne'e, bisa re'a, na, Ama ka dhu pua Ja'a.”

43 Ropa peka nare, hèia Na paroa
dènge lii mèdhu, peka na, “Lasarus!
Kalua ka!”
44 Ka dhèu madhe ne kalua nèti
d'ara ro'a. Kacui-aai dènge haga
na pa'èki era dènge bèla hutu dhèu
madhe. Aa abhu bèla dhu pahutu
rèhu na kahèi. Yesus pua dhèu ètu
sèra, peka na, “Bhoke eele bèla hutu
se, sèna ka na kako!”

Ra tenge j'ara ho neo pamadhe Lamatua Yesus
(Mateos 26:1-5, Markus 14:1-2, Lukas 22:1-2)

45 Ropa laladhe rèdhi tatao Yesus
ne, dhèu Yahudi dhu beke dènge
Maria, ae ka dhu parcaya Yesus.
46 Te ngaa abhu cahag'e kahèi dhu
lasi paraga dènge dhèu nèti partei
Parisi, sèna ka peka tatao Yesus ne
dènge rèngu.

47 Èle èèna, hèia kètu agama
Yahudi sèra, dènge dhèu Parisi pak-
aboko ho padhue. Ra pakarèi, peka
na, “Dhèu ne'e ne, tao tadha malaa
rupa-rupa! De èdhi tao Ne tasamia
hari?
48 Te ladhe èdhi soro tèke Ne,
bèli-camèd'a dhèu aa'i-aa'i sanao-
maena Nèngu j'aj'i dhèu aae rèngu.
Dènge j'ara ne'e, èèna na sordad'u
Roma sèra mai paguri eele Èmu Ka-
pua Manèngi-Mangaj'i èdhi dènge
palaho isi kabarai èdhi.”

49 Tèu èèna, Kayafas dhu j'aj'i kètu
kapai risi agama Yahudi. Na peka,
na, “Goa, ee! Miu me'a boe ngaa-
ngaa!
50 Te ladhe dhèu èci madhe pala
dhèu aa'i-aa'i, èèna be'a risi hia
miu. Te ladhe aad'o, na, sordad'u
Roma mai, pamadhe aa'i mèu-mèu
isi kabarai èdhi dhèu Yahudi ne!”
51 Lii Kayafas ne mai boe nèti
d'ara nèngu unu na. Te Ama
Lamatua pake hèb'a na, lula nèngu
ka kètu kapai risi agama d'ara tèu
èèna. Nèti èèna ka, Kayafas peka
tèke, na, bèli-camèd'a Yesus madhe
pala dhèu Yahudi aa'i-aa'i ra.
52 Aa te ngaa, dhu lèke ka, Yesus
madhe boe hia dhèu Yahudi mesa
ra di, te ngaa pala dhèu unu Ama
Lamatua aa'i-aa'i dhu pale-lème ètu
rai-haha ne. Nèngu èèna na oru
nare si j'aj'i mi suku ca nau-ca
nadha.
53 Lula lii padhai Kayafas ne'e ka,
karèi nèti lod'o èèna, ama-ama dhèu
Yahudi tenge j'ara ho neo pamadhe
Yesus.
54 Nèti èèna ka, Yesus la'e heka asa
madha dhèu ae ètu talora ama-ama
dhèu Yahudi. Nèngu dènge ana-
ana madhutu Na lasi asa d'ara kota
èci, ngara na Efraim, padètu dènge
d'ara mamoo. Ka ra pea taha ètu
èèna.✡
55 Lod'o èèna, dètu le dènge lod'o
kalela Paska agama Yahudi. Dhu
tema le, d'ai lod'o sèmi èèna, dhèu
ae nèti rae-rae mai pakaboko ètu
kota Yerusalem ho madhutu kalela
Paska ètu èèna. Dhèu se d'ai uru, ho
pamèu iisi madhutu atora agama.
56 Ae ka nèti rèngu patangi-tenge
Yesus ètu èèna. Ropa ra titu
ètu madha Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i, ka ra pakarèi, peka na,
“Madhutu a'abhu miu, tasamia?
Yesus mai madhutu pesta kalela
Paska ne, do aad'o?”
57 Te ngaa kètu agama Yahudi
sèra, dènge dhèu Parisi paredha,
peka na, “Ladhe abhu dhèu dhu re'a
Yesus ètu mia, na, peka dènge ji'i!”
Aa te ngaa rèngu neo kèpe Ne.

12

Maria pakose haga Yesus dènge èi hèu mèngi
(Mateos 26:6-13, Markus 14:3-9)

1 Di èna lod'o ka, d'ai lod'o kalela
Paska, ka Yesus si mai hari asa rae
Betania. Lasarus si pea ètu èèna.
Nèngu ka dhu madhe, dhu Yesus
pamamuri hari le.
2 Hèia rèngu pananasu, sèna ka
mèda none Yesus na'a-ninu dènge
rèngu. Marta lalau mei. Aa Lasarus
madhèdi na'a-ninu mei èci dènge
Yesus.

✡ **11:54** Sensus 9:10

3 Hèia Maria nare èi hèu mèngi
asli ca boto dhu kab'ua. Ka na pasuti
mi haga Yesus. Hèia na roso haga
Yesus pake rèu kètu nèngu. Ka hèu
mèngi ne pale-lème aa'i d'ara èmu
èèna.* ✡
4 Te ngaa ana madhutu Yesus èci,
ngara na Yudas Iskariot, dhu èèna
na pahie Yesus, ka'ugu aku nèngu
na,
5 "Wee! Nga tao ka nèngu pahie
boe èi hèu mèngi ne? Te kab'ua na
nuka sèmi gaji dhèu èci d'ara ca tèu.
Be'a risi pahie, sèna ka kab'ua na
pabagi mi dhèu unu aad'o sèra!"†
6 Aa te ngaa Yudas peka sèmi ne'e
ne lula boe nèti nèngu sue dhèu-
dhèu unu aad'o. Te ngaa lula nèngu,
dhèu mana'u. Nèngu ne dhu tèke
doi Yesus si, te ngaa ae ka dhu huni
nare nèti d'ara kas.
7 Ka Yesus b'ala, aku Nèngu na,
"Hud'i laa bhèni ne tao sèmi ne'e.
Te nèngu dhu tèke èi hèu mèngi ne,
sèna ka lalau ngi'u aae Ja'a ho ra
padhane Ja'a.
8 Dhèu unu aad'o dhu bera-bera
dènge miu. Te ngaa Ja'a ne
bèli-camèd'a aad'o heka ètu talora
miu."✡

Kètu agama sèra tenge j'ara ho neo pamadhe Lasarus

9 Èle èèna, dhèu Yahudi ae ka
dhu re'a, na, Yesus ètu rae Betania.
Ka dhèu se mai neo rèdhi Ne, aa
neo rèdhi Lasarus kahèi. Te rèngu
tadèngi le, na, Yesus pamamuri hari
le Lasarus nèti mamadhe.
10 Te ngaa kètu-kètu agama pad-
hue ho neo pamadhe Lasarus.
11 Te dhèu Yahudi ae dhu tadèngi
le lii palolo lula-nèti Lasarus ne, ka
dhèu se parcaya Yesus. Rèngu se
ro'o heka nanene ama-ama dhèu
Yahudi.

Lamatua Yesus maso asa d'ara kota Yerusalem sama sèmi dhèu aae-dhèu kapai

(Mateos 21:1-11, Markus 11:1-11, Lukas 19:28-40)

12 Asa bèli èèna, dhèu ae dhu
mai madhutu kalela Paska ètu kota
Yerusalem, tadèngi, na, Yesus neo
mai asa era ne'e kahèi.
13 Ka lasi pare rèu palam ho
pake soru mamai Yesus, sama sèmi
Nèngu ne, dhèu aae-dhèu kapai.
Hèia ra pa'oo aa'i-aa'i ra, aku rèngu
na,
"*Hosana!* Ji'i koa-kio Ama Lamatua!
Te Lamatua paj'uj'u d'ara hua
iia Na mi Dhèu Aae Isra'el,
dhu nèti kolongara
Lamatua!"✡
14 Ka Yesus abhu badha keled'ei
èni ci'u, hèia Na manya'e. Se'e
se j'aj'i nuka sèmi dhu suri tèke
le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua, na,
15 "Miu dhèu kota Yerusalem, baku
madha'u!
Miu dhèu kota 'Sion' se, ladhe
ku asa nèi!‡
Te Dhèu Aae miu nuka mai nèi!
Nèngu mai manya'e keled'ei èni
ci'u."✡
16 Lod'o èèna, ana madhutu Yesus
re'a mèka sasoa nèti j'ara se'e se. Te
ngaa bèli-camèd'a, ropa Yesus ma-
muri hari nèti mamadhe Na, aa Ama
Lamatua ded'e Ne padedha-dedha,
rèngu heka sanèd'e j'ara-j'ara dhu
suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci
lula-nèti Nèngu ne. Rèngu sanèd'e
kahèi tatao dhèu ae se mi dedha
Yesus.
17 Lod'o Yesus pamamuri hari
Lasarus nèti mamadhe, hèia Na
paroa ne kalua nèti ro'a dhèu
madhe èèna, abhu dhèu ae dhu
sama-sama dènge Yesus. De limuri
ne rèngu lolo palème lula-nèti ngaa
dhu uru èèna rèngu rèdhi dènge
musi madha ra.

---

* **12:3** Madhutu Alkitab lii Yunani, peka èi hèu mèngi ne, *'nardos'*, dhu uru èèna dhèu tao nèti amo aaj'u hèu mèngi. Alkitab lii Idhonesia peka na, 'narwastu'. Alkitab lii Yunani peka isi boto ne, ca *'litra'*, nuka tèlu ngasu dua nguru lèmi gram, ele boe d'ai ca tenga liter. ✡ **12:3** Lukas 7:37-38
† **12:5** Alkitab lii Yunani peka kab'ua èi hèu mèngi ne, tèlu ngasu *'denari'*. Ca *denari* èèna, sama sèmi gaji tuka ca lod'o. ✡ **12:8** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 15:11 ✡ **12:13** Lii Sod'a Koa-Kio 118:26 ‡ **12:15** Kota Sion, ngara leo nèti kota Yerusalem. ✡ **12:15** Sakaria 9:9

18 Nèti èèna ka, ropa Yesus padètu
dènge Yerusalem, dhèu ae mai soru
Ne lula rèngu tadèngi le, na, Nèngu
ka dhu tao tadha malaa èèna.
19 Ka dhèu-dhèu Parisi peka, na,
“Peeh! Ladhe ku laa! Dhèu aa'i-aa'i
ètu rai-haha ne, parai-oru ho neo
madhutu Ne! Bèli-camèd'a èdhi ka
dhu j'èra! Ladhe j'aj'i ka sèmi èèna,
èdhi tao tasamia hari?”

Pèri-pèri dhèu Yunani neo mai paraga dènge Yesus

20 Abhu dhèu Yunani pèri-pèri
dhu mai asa kota Yerusalem palere-
lere dènge dhèu leo, ho neo mad-
hutu kalela Paska ètu èèna. Ètu
èèna, rèngu neo pahaha iisi mi Ama
Lamatua kahèi.
21 Hèia dhèu se mai paraga dènge
Pelipus, dhu rae nèngu ka Betsaida
ètu propensi Galilea. Ra manèngi,
aku rèngu na, “Ji'i neo paraga
dènge Yesus.”
22 Ka Pelipus la'e peka dènge An-
derias. Hèia dua ra lasi peka dènge
Yesus.
23-24 Ka Yesus peka dènge si, aku
Nèngu na, “Lod'o Ja'a d'ai kèna. Ja'a
hud'i madhe ku, heka Ama Lamatua
neo ded'e padedha-dedha Ja'a kèna.
Tare'a sèmi èèna! Èdhi pakasame
ku dènge hini èci. Ladhe èdhi sèle
hini ca lamusi, na, hini ne ele iie
uuru ku dènge j'ara boho ètu d'ara
rai, heka na muri mai, hèia na hia
hua-hela ae-ae kèna. Ladhe sèmi
boe èèna, hini èèna cue dhoo-dhoo
di.
25 Dhèu dhu pahae boe dad'èi Ama
Lamatua, lula nèngu sue ae mamuri
na ètu rai-haha ne, èèna na mamuri
na ele iie d'ara. Te ngaa dhèu dhu
sadia tèke eele mamuri rai-haha na,
bèli-camèd'a nèngu abhu mamuri
dhu lèke dhu ma'ète boe.✡
26 Dhèu dhu neo sab'a hia Ja'a,
nèngu hud'i madhutu Ja'a taruu.
Ja'a ètu mia, na, dhèu pajuu-paleha
Ja'a ètu èèna kahèi. Te ladhe abhu
dhèu dhu sab'a hia Ja'a, èèna na
Ama Ku ètu sorga pakab'ua nèngu.”

Lamatua Yesus peka mema lula-nèti mamadhe Na

27 Yesus tuhu hari lii padhai Na,
peka na, “D'ara Ja'a susa titu kèna.
Te ngaa Ja'a neo peka ngaa hari?
Ja'a hud'i manèngi ku, peka na,
‘Ama! Patabuli Ja'a, sèna ka Ja'a
baku madhe ku d'ara lai-lai ne,’ do?
Bisa boe! Ja'a manèngi boe sèmi
èèna, lula Nèngu pua Ja'a mai sèna
ka madhe.
28 De dhu Ja'a manèngi ka, ‘Ama.
Hud'i laa Ja'a madhutu dad'èi Ama
Ku, sèna ka dhèu aa'i-aa'i ded'e
padedha-dedha kolongara Ama.’”
Hèia lii èci nèti dedha-liru peka
na, “Ja'a ded'e padedha-dedha le
kolongara Ja'a. Aa Ja'a neo ded'e
padedha-dedha hari kolongara
Ja'a.”
29 Ka dhèu ae dhu titu ètu sèra sa,
tadèngi lii ne'e kahèi, hèia ra peka
na, “Ira ii! D'oro nga!”
Cahag'e hari peka na, “Aad'o! Ana
pajuu Lamatua èci nèti sorga padhai
lii dènge Ne.”
30 Te ngaa Yesus padhai lii dènge
rèngu, aku Nèngu na, “Lii deo na,
lii hia miu, hia boe Ja'a.
31 Limuri ne, dhèu ètu rai-haha ne
hud'i lasi asa madha Ama Lamatua,
sèna ka Na pama'ète lii langu
rèngu. Lamatua neo babège eele
kahèi Dhèu Bhelu dhu paredha ètu
rai-haha ne.
32 Ladhe dhèu ded'e ka Ja'a ètu
aj'u palolo-palèbha, pe Ja'a ère kore
dhèu aa'i-aa'i, sèna ka ra parcaya
Ja'a.”
33 (Na padhai lii sèmi ne'e, ho peka
j'ara mamadhe Na.)
34 Ka dhèu ètu sèra karèi, aku
rèngu na, “Ji'i tadèngi ngèdhi le
nèti atora Lamatua, dhu peka na,
èèna na Kristus mamuri taruu. Kris-
tus dènge Dhèu Rai-haha Tare'a-
re'a, èci èèna ka, do? De, nga tao
ka Èu peka na, ‘Bèli-camèd'a dhèu
neo paca'e Dhèu Rai-haha Tare'a-
re'a èèna ètu aj'u palolo-palèbha?’
Te Nèngu ne, cee?”✡

✡ **12:25** Mateos 10:39, 16:25, Markus 8:35, Lukas 9:24, 17:33 ✡ **12:34** Lii Sod'a Koa-Kio 110:4, Yesaya 9:6, Yeskial 37:25, Daniel 7:14

35 Hèia Yesus dhaa, na, “Nèbhu
heka saraa Ja'a, d'elo heka miu. De
lod'o Ja'a dènge miu era, miu hud'i
mamuri mola ku, sèna ka bhabhelu-
katub'a baku hutu nare saraa dhu
ètu d'ara miu. Te dhèu dhu kako ètu
d'ara maroga, ne'a boe la'e asa mia.
36 Lod'o saraa Ja'a ne era, miu
hud'i parcaya ku Ja'a, sèna ka miu
j'aj'i mi dhèu dhu mamuri ètu d'ara
saraa, ho me'a, na, miu neo lami
mia.”
Ropa Yesus padhai lii nare, hèia
la'e tèke eele dhèu se'e, sèna ka
Nèngu mesa-mesa na.

Dhèu Yahudi ro'o boe parcaya Lamatua Yesus

37 Masi ka Yesus tao le tadha malaa
ae-ae ètu madha dhèu ae, te ngaa
ro'o boe parcaya Ne.
38 Ne'e ne palèke dènge lii Yesaya,
ca dhèu nèti lii padhai Lamatua, dhu
suri peka na,
“Lamatua! Abhu boe dhèu dhu
parcaya lii padhai ji'i!
Te masi ka Lamatua pad'elo le
koasa,
te ngaa dhèu sèra ladhe rèdhi
boe ngaa-ngaa!”✡
39 Nèti èèna ka, limuri ne
dhèu Yahudi cahag'e parcaya boe
Lamatua, lèke sèmi dhu Yesaya suri
tèke ètu era leo d'ara sasuri na, peka
na,
40 “Ama Lamatua pabèdhu le d'ara
ra,
sèna ka baku rèdhi ngaa-ngaa.
Na soro tèke d'ara ra adhu sèmi
hadhu,
sèna ka baku re'a mèu.
Soro tèke si sèmi èèna,
sèna ka baku ra lèpa tenge Ja'a,
aa Ja'a tao boe pabe'a si.”✡
41 Yesaya peka sèmi ne'e, lula
nèdhi le dadedha Yesus, ka na lole
mema lula-nèti Yesus ne.
42 Masi ka sèmi èèna, te ngaa
abhu kahèi dhèu ae dhu parcaya
Yesus. Mesa boe dhèu biasa di, te
abhu kahèi ama-ama dhèu Yahudi
dhu parcaya Ne. Te ngaa rèngu
mangaku boe Yesus ètu madha dhèu
ae, lula ra madha'u, mage dhèu
Parisi babège eele si nèti d'ara èmu
sabaj'a ra.
43 Ama-ama Yahudi se pusi-pahae
boe ho Lamatua koa si, lula rèngu
d'èi risi abhu koa-kad'iri nèti dhèu
rai-haha.

Lii Holo-Nori Lamatua Yesus pad'elo tatao dhèu

44 Ka Yesus padhai lii dènge lii
mèdhu, aku Nèngu na, “Dhèu dhu
parcaya Ja'a, nèngu parcaya boe Ja'a
mesa ku, te ngaa nèngu parcaya
kahèi Dhèu dhu pua Ja'a mai.
45 Te dhèu dhu ladhe nèdhi Ja'a,
na, nèngu ladhe nèdhi kahèi Dhèu
dhu pua-paleha Ja'a.
46 Ja'a mai sèna ka j'aj'i nuka sèmi
saraa ètu rai-haha ne. Ho hud'i
laa dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya Ja'a
mamuri boe ètu d'ara maroga.
47 Ladhe abhu dhèu dhu nanene
Lii Holo-Nori Ja'a, te ngaa madhutu
boe, na, Ja'a pama'ète boe hahuku
na. Te mamai Ja'a asa rai-haha ne,
neo boe pama'ète hahuku dhèu, te
ngaa Ja'a neo patabuli si nèti koasa
sasala-sasigo ra.
48 Te ngaa dhèu aa'i-aa'i dhu
tule eele Ja'a, aa d'èi boe sèmi Lii
Holo-Nori Ja'a, pe na paraga dènge
hakim. Te d'ai èle rai-haha ne, Lii
Holo-Nori dhu Ja'a lole kèdhi sèra,
ka dhu pama'ète hahuku mi dedha
rèngu èci-èci.
49 Lula Ja'a dhae padhai lii kèdhi
mèka pake kolongara Ja'a mesa ku.
Te ngaa Ja'a padhai lii kèti kolongara
Ama Ku ètu sorga. Te Nèngu ka dhu
pua Ja'a. Aa Nèngu ka dhu paredha
Ja'a, sèna ka Ja'a padhai lii ngaa.
50 Ja'a ke'a kahèi, na, lii paredha
Na hia mamuri dhu lèke dhu ma'ète
boe. Nèti èèna ka, lii padhai Ja'a
madhutu mola-mola ngaa dhu Ama
Ku pua Ja'a padhai lii.”

13

Lamatua Yesus rase haga ana madhutu Na

1 Lod'o kalela Paska dhae d'ai
mèka, Yesus ne'a le, na, d'ai le

✡ **12:38** Yesaya 53:1 ✡ **12:40** Yesaya 6:10

lod'o ho Nèngu tèke eele rai-haha ne, aa la'e hari asa Ama Na ètu sorga. Nèngu sue titu kèna dhèu unu Na ètu rai-haha ne, toke Na saraka mamuri Na kateme aae hia mi rèngu.

2 Lod'o èèna, dhèu aae nidhu dadugu-rariu le Yudas, ana Simon Iskariot, sèna ka pahie eele Yesus. Ka Yudas dhu pama'ète le, sèna ka ad'u-ue madha j'ara èèna, ropa Yesus si madhèdi ra'a-rinu ètu d'ara kalela Paska.

3 Yesus ne'a mema le, na, Ama Lamatua pua-paleha Nèngu mai asa rai-haha ne, de nèbhu heka Nèngu lèpa hari la'e asa Ama Lamatua. Aa Nèngu ne'a kahèi, na, Ama Na ètu sorga pangèd'u aa'i le ngaa-ngaa mi Nèngu.

4 Hèia Yesus kèd'i nèti mei, ka Na tao eele kodho li'u Na. Nare bèla èci, ho èki mi lalole na.

5 Ka Na bhori èi asa d'ara bokor iiki cue. Hèia Na rase haga ana madhutu Na sèra. Ropa Na rase pamèu nare haga dhèu èci, Na seka pamango pake bèla dhu pa'èki ètu lalole Na.

6 Na rase haga si èci-èci. Ropa d'ai Simon Petrus, ka Simon Petrus karèi, aku nèngu na, “Ama neo rase haga ja'a kahèi, do?”

7 Yesus dhaa, peka na, “Deo ne'e ne, èu dhae me'a mèka ngaa dhu Ja'a tao ne. Te ngaa nèbhu-nèbhu, èu heka me'a kèna.”

8 Te ngaa Petrus pasisu, aku nèngu na, “Ama baku tao sèmi èèna! Ja'a ko'o boe Ama rase haga ja'a.”

Hèia Yesus peka na, “Ladhe Ja'a rase pamèu boe haga èu, na, èu bisa boe pa'èki dènge Ja'a.”

9 Ka Simon Petrus dhaa, aku nèngu na, “Ladhe sèmi èèna, mesa boe haga di. Te ngaa Ama rase kacui-aai dènge kètu ja'a kahèi!”

10 Hèia Yesus lii dènge ne, aku Nèngu na, “Dhèu dhu diu le èi, parluu dhoka rase haga di. Te ngi'u na mèu le. Mema tare'a d'ara miu mèu le, te ngaa miu aa'i mi boe.”

11 (Yesus peka sèmi ne'e, lula ne'a le cee ka dhu neo pahie Ne. Nèti èèna ka, Na peka na, “Miu aa'i mi boe dhu mèu.”)

12 Ropa Yesus pamèu nare haga si, hèia Na silu hari kodho Na, ka madhèdi hari asa mei. Ka Na karèi ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Tasamia? Ropa Ja'a rase haga miu, miu me'a sasoa nèti dhu Ja'a tao ne, do aad'o?

13 Miu tema paroa Ja'a ne, ‘Ama Mese’ aa ‘Lamatua’. Èèna lèke kèna, lula mema hud'i sèmi èèna ku.

14 Te ngaa ladhe Mese dènge Lamatua miu ne, rase le haga miu nuka sèmi ana pua-paleha sa, na, tasamia hari dènge miu? Miu hud'i lalau-lalo'o isi-aanga mi èci dènge èci; conto nuka: miu hud'i èci dènge èci rase haga mi.

15 Te Ja'a tao le j'ara ne, sèna ka miu madhutu. Ladhe Ja'a tao tasamia, na, miu hud'i tao sèmi èèna kahèi.✡

16 Ja'a peka tare'a-re'a dènge miu. Ca dhèu ènu bisa boe risi nèti lamatua na. Aa ca dhèu pajuu-paleha bisa boe risi nèti dhèu dhu pua nèngu.✡

17 Lula miu dhu me'a le j'ara se'e, miu oto ladhe miu tao madhutu.

18 Ja'a padhai lii boe lula-nèti miu aa'i-aa'i mi. Ja'a tadhe mèu dhèu dhu Ja'a hag'e kore. Masi ka sèmi èèna, te ngaa j'ara ne hud'i j'aj'i ku, sama sèmi dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, na, ‘Dhèu dhu madhèdi na'a-ninu pa'èci dènge Ja'a, soro kabodho mi Ja'a le.’✡

19 Ja'a peka mema dènge miu, ho ladhe abhu dhèu dhu la'e tèke eele Ja'a, na, miu bisa parcaya kèna, na, Ja'a ne, Kristus.

20 Ja'a peka dènge miu tare'a-re'a kèna, dhèu cee dhu bhoke d'ara na ho sèmi nare dhèu dhu Ja'a pua, na, nèngu kahèi sèmi nare Ja'a. Aa cee

✡ **13:15** Lukas 22:27 ✡ **13:16** Mateos 10:24, Lukas 6:40, Yohanis 15:20 ✡ **13:18** Lii Sod'a Koa-Kio 41:10 ✡ **13:20** Mateos 10:40, Markus 9:37, Lukas 9:48, 10:16

ka dhu sèmi nare Ja'a dènge be'a, na, nèngu sèmi nare kahèi Dhèu dhu pua-paleha Ja'a."✡

Lamatua Yesus peka mema, na, bèli-camèd'a abhu dhèu dhu pahie eele Ne
(Mateos 26:20-25, Markus 14:17-21, Lukas 22:21-23)

21 Yesus padhai lii nare sèmi èèna, hèia d'ara Na mulai susa. Ka Na lii, aku Nèngu na, "Dhu Ja'a peka ne, lèke tare'a. Ca dhèu nèti miu, èèna na pahie eele Ja'a."

22 Ropa tadèngi sèmi èèna, hèia ana-ana madhutu Na palaladha èci dènge èci, te rèngu malaa. Re'a boe na, cee ka dhu Nèngu peka.

23 Ètu era ne'e abhu ca dhèu dhu Yesus sue (nuka ja'a, Yohanis dhu suri sasuri ne).* Ja'a dhu madhèdi ètu baboa Yesus.

24 Hèia Simon Petrus pangètu kètu, ho ja'a karèi Yesus, cee ka dhu Na peka èèna.

25 Ka ja'a eso padètu dènge Yesus, ho karèi Ne, "Dhèu dhu Ama peka ne, cee?"

26 Hèia Yesus dhaa, peka na, "Sèmi ne'e. Ja'a neo kore roti ca'èta, ho cèb'u asa d'ara mago ne. Èèna na Ja'a hia mi dhèu dhu Ja'a peka deo na." Ka Yesus cèb'u nare roti ne asa d'ara mago, hèia Na j'ole asa Yudas, ana Simon Iskariot.

27 Ropa sèmi nare roti ne, hèia dhèu aae nidhu maso asa d'ara Yudas. Ka Yesus peka dènge ne, "Èu neo tao ngaa, na, tao ka lai-lai. Pamata ia ka."

28 Te ngaa dhèu leo dhu madhèdi ètu sèra re'a rare boe, nga tao ka Yesus padhai lii sèmi èèna.

29 Lula Yudas dhu tèke doi-dhari, ka abhu dhu pangee, na, Yesus pua Yudas, peka na, "Lamu hèli ngaa dhu èdhi parluu, sèna ka tao pesta Paska." Aa abhu kahèi dhu pangee, na, Yesus pua Yudas, "Lamu hia doi d'ai ciki sa, mi dhèu unu boe ngaa-ngaa sèra."

30 Ropa Yudas sèmi nare roti ne, hèia la'e dènge ka. Lod'o nèngu kalua èèna, dhu mèda le.

Lii paredha dhu hiu

31 Ropa Yudas la'e, hèia Yesus padhai lii, aku Nèngu na, "Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. D'ai lod'o kèna, ho Ama Lamatua ded'e Ja'a padedha-dedha. Aa nèti j'ara ne'e, dhèu rèdhi dadedha Ama Lamatua kahèi.

32 Lula Ja'a pa'èki dènge Ama Lamatua, aa pad'elo dadedha Na, nèti èèna ka Na ded'e padedha-dedha Ja'a. Na pamata heka.

33 Ana aa'i-aa'i! Masi ka Ja'a sue miu titu kèna, te ngaa nèbhu heka Ja'a pa'ana-lalu eele miu. Èèna na miu patangi-tenge Ja'a, te ngaa mèdhi boe. Lii dhu Ja'a peka dènge miu ne, èci èèna ka dènge dhu Ja'a lole dènge ama dhèu Yahudi sèra, na, 'Ja'a laku asa era èci dhu miu bisa mèka madhutu.'✡

34 Ja'a hia miu lii paredha hiu èci, nuka: *miu hud'i pasue ku èci dènge èci, sama sèmi Ja'a sue miu.* De miu hud'i pasue ku èci dènge èci kahèi.✡

35 Ladhe miu pasue sèmi èèna, dhèu aa'i-aa'i bisa re'a, na, miu se, ana madhutu Ja'a."

Lamatua Yesus peka tèke, na, Petrus èèna na pasili Nèngu
(Mateos 26:31-35, Markus 14:27-31, Lukas 22:31-34)

36 Ka Simon Petrus karèi, peka na, "Te Ama neo lamu mia?"

Hèia Yesus b'ala, aku Nèngu na, "Ja'a laku asa era èci dhu èu bisa mèka lamu. Te ngaa lod'o limuri ku, heka èu lamu kèna."

37 Petrus karèi hari, peka na, "Ama! Nga tao ka ja'a bisa mèka laku hèi? Te ja'a dhu pa'èra iisi le ho madhe pala Ama!"

38 Yesus dhaa, peka na, "Tare'a, do? Èu neo soro mamuri èu sèna ka

* **13:23** Madhutu tradisi gareja dènge a'abhu dhèu d'èlu-mèu sèra, na, 'ana madhutu dhu Yesus sue' èèna, nuka Yohanis. ✡ **13:33** Yohanis 7:34, 8:22-23 ✡ **13:34** Yohanis 15:12, 17, 1 Yohanis 3:23, 2 Yohanis 5

madhe pala Ja'a? Dhu lèke ka sèmi ne'e: manu dhae kokotoo mèka, te ngaa èu pasili le tèlu hari, peka na, èu tadhe boe Ja'a.”

14

Abhu boe j'ara leo ho pabe'a dènge Ama; dhodhoka re Yesus di

1 Yesus padhai lii tabha hari, peka na, “D'ara miu baku susa. Parcaya mi Ama Lamatua, aa parcaya mi Ja'a kahèi.
2 Ètu èmu Ama Ku abhu kama ae-ae. Ladhe era d'ai boe, tatu Ja'a peka le dènge miu. Ne'e ne, Ja'a neo laku sadia tèke era hia miu ètu nèi.
3 Ladhe Ja'a laku aa sadia kore era pea hia miu, pe Ja'a lèpa hari mai kore miu ho lati pea asa nèi. Dènge j'ara ne'e, ladhe Ja'a ètu mia, na, miu ètu èèna kahèi.
4 Miu me'a le j'ara asa era dhu Ja'a neo laku.”
5 Te ngaa Tomas karèi, peka na, “Ama! Ji'i nge'a boe Ama neo lamu mia. De tasamia ka ji'i nge'a j'ara ho la'a asa nèi?”
6 Hèia Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Abhu boe j'ara leo dhu bisa nèti dhèu asa Ama ètu sorga. Dhodhoka re Ja'a mesa-mesa ku. Te Ja'a ne ka j'ara asa Ama Lamatua. Ja'a ne ka kapua mamola. Aa Ja'a ne'e ka dhu hia dhèu mamuri dhu lèke.
7 Ladhe miu tadhe mèu Ja'a, na, miu tadhe Ama Ku kahèi. De karèi nèti deo ne'e ne, miu tadhe Nèngu le, dènge mèdhi Ne kahèi.”
8 Pelipus manèngi, peka na, “Ama Mese! Pad'elo ku Ama Mu dènge ji'i! Te èèna d'ai le.”
9 Hèia Yesus peka dènge ne, aku Nèngu na, “Pelipus. Ja'a sama-sama dènge miu nèbhu nare sange ne'e, te ngaa miu tadhe iia mèka Ja'a, do? Te dhèu dhu nèdhi le Ja'a, èèna sama sèmi nèngu nèdhi le Ama Ku. De, nga tao ka deo na èu peka na, ‘Pad'elo ku Ama Mu dènge ji'i’?
10 Tasamia kèna? Lod'o Ja'a peka na, Ja'a pa'èki dènge Ama, aa Ama pa'èki dènge Ja'a, èu parcaya Ja'a, do aad'o? Lii padhai dhu Ja'a peka dènge miu sèra, mai boe nèti Ja'a mesa ku, te ngaa mai nèti Ama Ku. Aa Na pake Ja'a sèna ka sab'a taruu sasab'a-la'a Na.
11 Parcaya la mi Ja'a ropa Ja'a peka na, Ja'a dhu pa'èki dènge Ama Ku, aa Nèngu pa'èki dènge Ja'a kahèi. Te ngaa ladhe miu bisa boe parcaya sèmi èèna, na, parcaya la Ja'a, lula miu mèdhi le j'ara-j'ara dhu Ja'a tao.
12 Lii padhai Ja'a se, lèke! Te dhèu dhu parcaya Ja'a, èèna na nèngu bisa tao j'ara dhu Ja'a tao kahèi. Te ngaa, lula Ja'a laku asa Ama Ku, ka ngaa dhu dhèu tao sèra, kapai risi nèti dhu Ja'a tao.
13 Miu dhu pa'èki dènge Ja'a, unu hak pake kolongara Ja'a. De ladhe miu sabaj'a sad'i manèngi ngaa èèna ka, pake la kolongara Ja'a,* pe èèna na Ja'a tao hia miu. Dènge j'ara ne, Ja'a ded'e Ama Ku padedha-dedha, sèna ka hud'i laa dhèu aa'i-aa'i re'a.
14 Ja'a peka hari ca tèka: miu sabaj'a ho sad'i manèngi ngaa èèna ka, pake kolongara Ja'a, èèna na Ja'a tao hia miu.”

Lamatua Yesus padhadha neo hia mai Roh Ama Lamatua

15 Yesus peka tabha hari, aku Nèngu na, “Ladhe miu sue Ja'a, na, miu tao madhutu lii paredha Ja'a sèra.
16-17 Ja'a manèngi Ama Ku, sèna ka, lod'o Ja'a dènge heka miu, na, Nèngu hia miu ca Dhèu Era Sarai-Maena, sèna ka pad'elo j'ara hia miu. Nèngu ne, nuka Roh Lamatua, dhu aj'a-nori miu ngaa dhu lèke. Dhèu cahag'e ètu rai-haha ne ro'o boe sèmi rare Ne, lula rèngu bisa boe ladhe rèdhi Nèngu, aa tadhe boe Nèngu. Te ngaa miu tadhe Ne,

* **14:13** Sabaj'a “pake kolongara Ja'a” sasoa na, èdhi sabaj'a madhutu dad'èi Yesus. Èdhi dènge hak ho “pake kolongara Yesus” ladhe èdhi j'aj'i dhèu unu Na, ladhe èdhi mamuri pa'èki taruu dènge Ne, ladhe èdhi nanene Nèngu, dènge parcaya, na, Nèngu madhe ho saku eele sasala-sasigo èdhi. De “pake ngara Yesus” èèna, sama boe dènge sad'i “ale ngara Yesus” di.

lula Na pa'èki dènge miu. Aa Na
muri ètu d'ara miu. Èèna na, Nèngu
dènge miu taa-taa.
18 Dènge sèmi èèna, Ja'a tèke eele
boe miu mesa mi, nuka sèmi ana
lalu-eela. Te ngaa sanèd'e, te bèli-
camèd'a Ja'a lèpa hari mai asa miu.
19 Nèbhu heka, dhèu leo ètu rai-
haha ne rèdhi heka Ja'a. Te ngaa
miu mèdhi Ja'a. Lula Ja'a mamuri
hari, miu abhu mamuri dhu lèke
kahèi.
20 Aa ladhe lod'o Ja'a mamuri hari,
miu me'a mèu, na, Ja'a pa'èki dènge
Ama Ku; miu pa'èki dènge Ja'a; aa
Ja'a pa'èki dènge miu kahèi.
21 Dhèu dhu sèmi rare, aa tao
madhutu lii paredha Ja'a sèra, na,
nèngu ka dhu sue Ja'a. Aa Ama Ku
sue kahèi dhèu dhu sue Ja'a. Ja'a sue
dhèu èèna kahèi, aa pad'elo iisi Ja'a
dènge ne.”
22 Ètu era ne, abhu dhèu èci,
ngara na Yudas. Nèngu ne, Yudas
Iskariot boe. Ropa na tadèngi lii
padhai Yesus, hèia na karèi, aku
nèngu na, “Ama neo pad'elo iisi mi
ji'i. Te ngaa tasamia ka Ama pad'elo
boe iisi mi dhèu leo ètu rai-haha
ne?”
23 Yesus dhaa, na, “Sèmi ne'e.
Dhèu dhu sue Ja'a, nuka dhèu dhu
tao madhutu Lii Holo-Nori Ja'a. Ama
Ku sue nèngu kahèi. Ka Ja'a dènge
Ama Ku mamuri d'ara èci dènge ne.
24 Te ngaa dhèu dhu sue boe Ja'a,
nèngu madhutu boe Lii Holo-Nori
Ja'a kahèi. Aa'i-aa'i dhu miu tadèngi
nèti Ja'a, mai boe nèti Ja'a, te ngaa
mai nèti Ama Ku dhu pua Ja'a.
25 Ne'e ne Ja'a bera-bera dènge
miu era. Nèti èèna ka, Ja'a peka tèke
j'ara se'e dènge miu.
26 Te ngaa èèna na, Ama Ku pua
mai ca Dhèu Era Sarai-Maena, nuka
Roh Mola-Mèci Na. Roh ne'e ka dhu
gati Ja'a ètu rai-haha ne. Sasab'a
Na, nuka: aj'a-nori miu madha j'ara
aa'i-aa'i ra, dènge pasanèd'e miu
j'ara-j'ara dhu Ja'a padhue-padhai le
dènge miu.
27 Pe, ladhe d'ai lod'o Ja'a laku,
Ja'a tao d'ara miu ho mamuri
padame dènge mera-milu. Dhoka
Ja'a mesa ku dhu bisa tao d'ara
mera-milu sèmi èèna. Aa'i-aa'i dhu
ètu rai-haha ne bisa boe tao rare
d'ara miu mera-milu sèmi èèna. De
miu baku susa, aa baku madha'u.
28 Miu tadèngi mèdhi le, dhu Ja'a
peka dènge miu, na, ‘Ja'a tèke eele
miu, te ngaa èèna na mai hari.’
D'ara miu baku susa. Te ladhe miu
sue Ja'a, na, d'ara miu karej'e-karae,
lula Ja'a laku asa Ama Ku. Ama Ku
kapai risi nèti Ja'a ne.
29 Sanèd'e, te Ja'a dhu peka mema
le dènge miu. Dènge j'ara ne'e,
ladhe j'ara se j'aj'i ku, na, miu bisa
parcaya Ja'a.
30 Nèbhu heka, Ja'a padhai lii heka
dènge miu. Te dhèu aae nidhu dhu
mai le. Nèngu nèd'u paredha ètu
rai-haha ne, te ngaa koasa na lèke
boe Ja'a.
31 Masi ka nidhu ne mai, te ngaa
Ja'a sab'a taruu madhutu paredha
Ama Ku. Ne'e ne ka dhu pad'elo
dènge dhèu ètu rai-haha ne, na, Ja'a
sue Ama Ku titu kèna.
De mai lati ka!”

15

Lamatua Yesus sama sèmi aj'u anggor

1 Yesus padhai lii, peka na,
“Nanene! Miu dhu pa'èki dènge
Ja'a. Ja'a ne sama sèmi aj'u anggor
ca kapua. Te ngaa Ja'a ne, aj'u
anggor dhu lèke!* Aa Ama Ku nuka
sèmi dhèu sab'a oka.
2 De ladhe dhèu peka na, nèngu
dhu pa'èki dènge Ja'a, te ngaa sab'a
boe ngaa-ngaa, Ama Ku core eele ne,

* **15:1** Ètu d'ara Sasuri *Lii Pajaji Uru Tèka*, dhèu dhu suri sèra d'èi pasoro suku Isra'el dènge aj'u anggor ca kapua, do, oka anggor èci. (Ladhe Sasuri *Lii Sod'a Koa-Kio* 80:8-16; *Yesaya* 5:1-7; *Yermia* 2:21; *Yeskial* 15:1-8, 19:10-14; *Hosea* 10:1; dènge sasuri dhu leo kahèi.) Te ngaa suku-suku Isra'el piku eele nèti j'ara Lamatua dhu lèke. Nèti èèna ka, ètu ne'e Yesus pakasame iisi Na dènge ‘aj'u anggor dhu lèke’, lula Nèngu sero eele boe j'ara Lamatua.

sama sèmi dhèu sab'a oka dhu pare eele aa'i dadana dhu hua boe. Te ngaa dhèu dhu pa'èki pa'èra dènge Ja'a, Ama Ku pamèu kaj'alu ètu d'ara dhèu èèna, nuka sèmi dhèu sab'a oka poro pabab'a dadana, sèna ka hua na asa ae.

3 Lii Holo-Nori Ja'a se'e, bisa le pamèu d'ara miu, èci èèna ka dènge dhèu sab'a oka dhu pamèu dadana anggor.

4 Miu hud'i pa'èki taruu ku dènge Ja'a, sama sèmi Ja'a pa'èki dènge miu. Te dadana dhu pare eele le nèti laa na, bisa boe hua. Sèmi èèna kahèi dènge miu. Miu bisa boe tao ngaa èci sa dhu be'a, ladhe miu pa'èki taruu boe dènge Ja'a.

5 Ja'a sama sèmi aj'u anggor ca kapua. Miu nuka sèmi dadana nèngu. De dhèu dhu pa'èki taruu dènge Ja'a, aa Ja'a pa'èki dènge nèngu kahèi, na, nèngu èci èèna ka dènge dadana dhu hua ae-ae. Te, ladhe miu pa'èki taruu boe dènge Ja'a, miu bisa boe tao ngaa-ngaa dhu be'a.

6 Dhèu dhu pa'èki boe taruu dènge Ja'a, nèngu cakaraa dadana èci dhu guna heka. Dadana sèmi èèna, dhèu poro eele, sèna ka pamango eele ne. Hèia pakaboko ho core asa d'ara ai, tunu pakèpu si.

7 Te ngaa ladhe miu pa'èki pa'èra-èra dènge Ja'a taruu, aa Lii Holo-Nori Ja'a pea taruu ètu d'ara miu, na, ngaa dhu miu manèngi mi Ama Lamatua, Na tao hia miu.

8 Ladhe miu tao j'ara dhu be'a ae-ae, sama sèmi dadana èci dhu hua ae-ae, èèna ka dhu ded'e padedha-dedha Ama Lamatua. Dènge j'ara ne'e, miu pad'elo kahèi, na, miu ana madhutu Ja'a.

9 Sèmi mia Ama sue Ja'a, sèmi èèna kahèi Ja'a sue miu. Miu hud'i pa'èki ku pa'èra-èra dènge Ja'a, sèna ka Ja'a bisa pad'elo dènge miu sasue Ja'a.

10 Ladhe miu tao madhutu lii paredha Ja'a sèra, na, miu pa'èki taruu dènge Ja'a, hèia Ja'a bisa pad'elo sasue Ja'a mi dedha miu. Èèna nuka sèmi Ja'a tao madhutu lii paredha Ama Ku, hèia Na pad'elo sasue Na taruu mi dedha Ja'a.

11 Karèi nèti uru ka, Ja'a peka dènge miu j'ara se aa'i-aa'i ra, sèna ka d'ara miu karej'e-karae, sama sèmi d'ara Ja'a. Te madhutu dad'èi Ja'a, d'ara miu hud'i karej'e dhu dènge boe too-lane!

12 Lii paredha Ja'a sèmi ne'e ka: miu hud'i pasue ku èci dènge èci, sama sèmi Ja'a sue miu.✡

13 Ladhe dhèu èci sadia madhe sèna ka angalai na bisa mamuri, nèngu tatu sue tare'a-re'a angalai na. Abhu boe sasue dhu risi eele hari sèmi èèna.

14 Ladhe miu madhutu paredha Ja'a taruu, miu j'aj'i angalai Ja'a.

15 Ja'a paroa heka miu, na, ‘ana pua-paleha’ Ja'a. Te ana pua-paleha èci, ne'a iia boe dad'èi lamatua na. Te ngaa Ja'a paroa miu, na, ‘angalai’ Ja'a, lula Ja'a bhoke patalele le aa'i-aa'i dhu Ama Ku peka le dènge Ja'a.

16 Miu pili boe Ja'a. Te ngaa Ja'a ka dhu pili kore aa ded'e miu ho pakako sasab'a ne. De miu hud'i lami tao j'ara be'a ae-ae dhu taha nare nèbhu. Èèna nuka sèmi aj'u anggor ca kapua dhu hua na be'a taruu. Ladhe miu tao ka sèmi èèna, na, ngaa dhu miu manèngi mi Ama Ku, tatu Na tao hia miu.

17 De dhu Ja'a paredha miu sèmi ne'e ka: miu hud'i pasue ku èci dènge èci.”

Dhèu rai-haha d'èi boe dhèu unu Lamatua Yesus

18 Yesus lii tabha hari, na, “Ladhe dhèu ètu rai-haha ne d'èi boe miu, na, sanèd'e, te karèi nèti uru ka rèngu d'èi boe Ja'a.

19 Ladhe miu sama sèmi dhèu leo ètu rai-haha ne, tatu ra sue miu. Te ngaa miu sama boe dènge rèngu. Te Ja'a dhu hag'e kore le miu, sèna ka cèri eele miu nèti rèngu. Nèti èèna ka rèngu d'èi boe miu.

✡ **15:12** Yohanis 13:34, 15:17, 1 Yohanis 3:23, 2 Yohanis 5

20 Baku bhèlu dhu Ja'a peka kore
le dènge miu, na, ‘Ca dhèu ana pua-
paleha risi boe nèti lamatua na.’
De ladhe rèngu paj'èra Ja'a, tatu ra
paj'èra miu kahèi. Ladhe rèngu
nanene ka Lii Holo-Nori Ja'a, na,
rèngu nanene miu kahèi.✡
21 Èèna na ra paj'èra miu, lula
miu dhu pa'èki dènge Ja'a. Te
rèngu tadhe boe Nèngu dhu pua Ja'a
kahèi.
22 Ladhe Ja'a dhae padhai lii kèdhi
mèka dènge rèngu, aa pad'elo j'ara
mamuri dhu lèke mi rèngu, na, ra
pangee taruu, na, rèngu dènge boe
sala ngaa-ngaa. Te ngaa Ja'a mai le,
aa padhai dènge rèngu sèmi èèna.
De ladhe rèngu tao sala, na, rèngu
abhu boe j'ara ho peka na, ‘Wee! Ji'i
se nge'a boe, na, dhu ji'i tao sèra,
sala.’
23 Dhèu dhu d'èi boe Ja'a, nèngu
d'èi boe Ama Ku kahèi.
24 Ja'a tao kèdhi le tadha malaa
rupa-rupa ètu katanga madha ra,
dhu dhèu leo tao rèdhi mèka. Ladhe
Ja'a tao boe j'ara sèra sa, rèngu sala
boe kahèi ladhe ro'o boe sèmi rare
Ja'a. Aa te ngaa rèngu dhu rèdhi le
tadha malaa dhu Ja'a tao sèra. Masi
ka sèmi èèna, te ngaa rèngu d'èi boe
Ja'a, aa d'èi boe Ama Ku ètu sorga
kahèi.
25 Te ngaa j'ara se'e se dhu j'aj'i le,
sèna ka madhutu ngaa dhu suri tèke
ètu d'ara Atora Ama Lamatua, dhu
peka na, ‘Rèngu d'èi boe Ja'a. Aa te
ngaa nanasa rèngu se'e dènge boe
kolo-kapua.’✡

26 Te ngaa Dhèu Era Sarai-Maena
èèna neo mai. Nèngu èèna, nuka
Roh dhu tao miu me'a mèu ngaa dhu
lèke. Na mai nèti Ama Ku. Ladhe
Ja'a laku le asa Ama Ku, pe Ja'a hia
Roh Na mai asa miu. Na lole dènge
miu lula-nèti Ja'a.
27 Èèna na miu peka dènge dhèu
lula-nèti Ja'a kahèi, lula miu bera-
bera dènge Ja'a karèi nèti uru j'ara
ka.

16

1 Ja'a peka le j'ara se'e dènge miu,
sèna ka miu baku pakaj'èu nèti Ja'a.
2 Èèna na dhèu Yahudi sèra
babège eele miu nèti d'ara èmu
sabaj'a ra. Mesa boe j'ara ne'e di,
te bèli-camèd'a d'ai lod'o na, ladhe
dhèu pamadhe miu, ra pangee, na,
rèngu tao j'ara dhu lèke hia Ama
Lamatua.
3 Rèngu tao miu sèmi èèna, lula
rèngu tadhe iia boe Ja'a. Aa rèngu
tadhe boe Ama Ku kahèi.
4 Te ngaa Ja'a peka le j'ara se'e
dènge miu, sèna ka lèpa lod'o limuri
ladhe j'aj'i, miu bisa sanèd'e, na, Ja'a
dhu peka mema le. Te ngaa Ja'a
peka uuru mèka dènge miu, lula
Ja'a bera-bera dènge miu era.”

Sasab'a-la'a Roh Lamatua

5 Yesus aj'a tabha hari, peka na,
“Limuri ne, Ja'a neo lèpa asa Nèngu
dhu pua Ja'a mai asa rai-haha ne. Te
ngaa abhu boe nèti miu ca dhèu sa
dhu karèi, na, ‘Ama neo lamu mia?’
6 Lula Ja'a dhu peka le dènge miu,
nèti èèna ka d'ara miu susa.
7 Te ngaa, ngaa dhu Ja'a peka
dènge miu ne, lèke tare'a. Ladhe
Ja'a laku, na, miu abhu babe'a na.
Te ladhe Ja'a laku boe, Dhèu Era
Sarai-Maena èèna mai boe pad'elo
j'ara hia miu. Te ngaa ladhe Ja'a
laku, na, Ja'a hia Ne mai dènge miu.
8 Pe ladhe Na mai, Na bhoke
ngangee dhèu ètu rai-haha ne, ka
re'a, na, d'ara dènge tatao ra, sala.
Na pamako si, sèna ka rèngu mad-
hutu j'ara mamuri dhu lèke. Aa Na
pasanèd'e rèngu, na, ladhe Lamatua
pama'ète lii langu ra, peka na,
rèngu se sala, do sala boe.
9 Dhèu Era Sarai-Maena èèna
pad'elo sasala ra, lula rèngu lèka
boe Ja'a.
10 Nèngu pad'elo j'ara mamuri
dhu lèke kahèi. Lula Ja'a lèpa asa
Ama Ku, èèna na miu mèdhi heka
Ja'a. Nèti èèna ka, Dhèu Era Sarai-
Maena ne mai gati Ja'a.

✡ **15:20** Mateos 10:24, Lukas 6:40, Yohanis 13:16

✡ **15:25** Lii Sod'a Koa-Kio 35:19, 69:5

11 Nèngu peka kahèi, na, Ama
Lamatua pama'ète lii langu dhèu
dènge mola, lula Lamatua dhu
pama'ète nare le lii langu dhèu aae
nidhu, dhu paredha rai-haha ne.
12 Abhu j'ara ae era dhu Ja'a neo
peka dènge miu, te ngaa ne'e ne miu
dhae bisa mèka me'a.
13 Te ngaa ladhe Roh dhu pad'elo
j'ara-j'ara dhu lèke èèna mai ka,
Nèngu pad'elo j'ara sèna ka miu
bisa me'a j'ara aa'i-aa'i dhu lèke.
Nèngu padhai lii boe nèti d'ara
Na mesa, te ngaa aa'i-aa'i dhu Na
tadèngi sèra mai nèti Ama Ku.
Nèngu neo peka dènge miu kahèi,
ngaa dhu bèli-camèd'a j'aj'i.
14 Nèngu neo ded'e Ja'a padedha-
dedha, lula Na neo bhoke patalele
aa'i hia miu, j'ara dhu lèke lula-nèti
Ja'a.
15 Aa'i-aa'i dhu unu Ama Ku, unu
Ja'a kahèi. Nèti èèna ka, Ja'a
peka deo na, Roh Lamatua èèna na
bhoke patalele aa'i mèu-mèu j'ara
dhu lèke lula-nèti Ja'a, aa pad'elo
dènge miu."

D'ara miu hud'i susa uru ku, heka abhu karej'e kèna

16 Yesus tuhu hari lii padhai, peka
na, "Nèbhu heka, miu mèdhi heka
Ja'a. Te ngaa nèbhu boe kahèi, miu
mèdhi hari Ja'a."
17 Ka ana madhutu Na cahag'e
papeka èci dènge èci, aku rèngu na,
"A'abhu Ama èèna, ngaa kèna? Ka
peka na, 'Nèbhu heka, miu mèdhi
heka Ja'a. Te ngaa nèbhu boe kahèi,
miu mèdhi hari Ja'a.' Aa, nga tao ka
Na padhai lii, na, 'Lula Ja'a neo laku
asa Ama Ku'?"
18 Hèia ra pakarèi, peka na,
"A'abhu Na ngaa, dhu peka na,
'nèbhu heka'? Èdhi te'a boe sasoa
na."
19 Te ngaa Yesus dhu ne'a rèngu
neo karèi Ne ca j'ara. Hèia Na karèi,
aku Nèngu na, "Deo na Ja'a peka na,
'Nèbhu heka, miu mèdhi heka Ja'a.
Te ngaa nèbhu boe, miu mèdhi hari
Ja'a kahèi.' Miu pakarèi sèmi èèna,
si?
20 Be'a kahèi, ladhe miu neo me'a
sèmi èèna. Ja'a neo peka dènge miu
kahèi sèmi ne'e: èèna na miu tangi
dènge d'ara susa, te ngaa dhèu leo
ètu rai-haha ne karej'e-karae. Masi
ka d'ara miu susa, te ngaa èèna na
d'ara miu karej'e-karae hari.
21 J'ara ne sama sèmi bhèni ca
dhèu kabake pèd'a d'ai lod'o neo
nara iisi. D'ara na rasa bia, lula d'ai
lod'o j'aj'èra na kèna. Te ngaa ladhe
nara iisi nare, na, j'aj'èra na ele. Te
d'ara na karej'e, lula abhu dhèu hiu
èci dhu mai asa rai-haha.
22 Sèmi èèna kahèi dènge miu.
Ne'e ne miu tangi dènge d'ara
susa. Te ngaa nèbhu-nèbhu Ja'a mai
paraga hari dènge miu, ka d'ara miu
j'aj'i hari karej'e-karae. Aa ladhe
j'ara ne j'aj'i, abhu boe ca dhèu sa
dhu bisa bhabhae rare d'ara karae
miu.
23 Aa ladhe j'ara sèmi sèra j'aj'i,
miu pakarèi heka ngaa-ngaa dènge
Ja'a. Tare'a! Ja'a peka hari dènge
miu kèna, na, sad'i miu manèngi
ngaa èèna ka nèti Ama Ku, pake
kolongara Ja'a, èèna na Nèngu tao
sèmi èèna hia miu.*
24 Toke d'ai sange ne'e, miu dhae
manèngi mèka ngaa-ngaa pake ko-
longara Ja'a. De manèngi la, sèna
ka miu abhu. Dènge j'ara ne, d'ara
miu bisa karej'e tare'a-re'a."

Lamatua Yesus segi aa'i le koasa ètu rai-haha ne

25 Yesus padhai lii tabha hari, peka
na, "Toke d'ai sange ne'e, Ja'a tema
aj'a-nori miu pake lii pakasame. Te
ngaa bèli-camèd'a d'ai lod'o na, Ja'a
aj'a miu pake heka lii pakasame. Te
Ja'a neo peka mola-mola lula-nèti
Ama Ku.

* **16:23** Sabaj'a "pake kolongara Ja'a" sasoa na, èdhi sabaj'a madhutu dad'èi Yesus. Èdhi dènge hak ho "pake kolongara Yesus" ladhe èdhi j'aj'i dhèu unu Na, ladhe èdhi mamuri pa'èki taruu dènge Ne, ladhe èdhi nanene Nèngu, dènge parcaya, na, Nèngu madhe ho saku eele sasala-sasigo èdhi. De "pake ngara Yesus" èèna, sama boe dènge sad'i "ale ngara Yesus" di.

26 Ladhe lod'o èèna d'ai, na, miu
mesa mi dhu sabaj'a ho manèngi mi
Ama Ku pake kolongara Ja'a. Baku
dhoka Ja'a mesa Ku di dhu sabaj'a
hia miu.
27 Te Ama Ku sue miu, lula miu
sue Ja'a. Aa miu me'a mèu, na, Ama
Lamatua ka dhu pua Ja'a.
28 Uru èèna, Ja'a tèke eele Ama Ku,
ho mai pea taha ètu rai-haha ne. Te
ngaa limuri ne, Ja'a neo tèke eele
rai-haha ne, ho laku pea pa'èci hari
dènge Ne."
29 Tadèngi rare sèmi ne'e, hèia
ana madhutu Yesus se lii, aku rèngu
na, "De ne'e ne, Ama padhai lii
mola-mola kèna, aa aj'a-nori pake
heka lii pakasame.
30 Ji'i nge'a, na, Ama dhu me'a aa'i
mèu j'ara-j'ara. Dhèu parluu heka
sèku Ama dènge karèi ngaa-ngaa,
lula Ama dhu me'a uru le ngaa dhu
ra neo karèi, aa lii dhaa na tasa
mera mia. J'ara ne peka dènge ji'i,
na, Ama mai nèti Ama Lamatua."
31 Hèia Yesus karèi, aku Nèngu na,
"Tare'a, do? Limuri ne, miu lèka
Ja'a, do?
32 Sèmi ne'e. Nèbhu boe, mulai
ciki-diki ne, miu aa'i-aa'i mi rai
paceb'a. Ca dhèu-dhèu ka rai tèke
eele Ja'a mesa-mesa ku, ho la'e lu'u.
Masi ka sèmi èèna, Ja'a mesa ku boe,
lula Ama Ku bera-bera dènge Ja'a.
33 Ja'a peka tèke le j'ara se dènge
miu, sèna ka d'ara miu mera-milu,
lula miu dhu pa'èki dènge Ja'a. Te
bèli-camèd'a dhèu ètu rai-haha ne
pasusa dènge paj'èra miu. Te ngaa
pa'èra d'ara miu, lula Ja'a segi aa'i
le koasa aa'i-aa'i ètu rai-haha ne!"

17

Lamatua Yesus manèngi-mangaj'i hia Nèngu unu Na

1-2 Ropa Yesus padhai lii nare, hèia
Na ladhe asa dedha-liru, ka sabaj'a,
peka na:
"Ama Pasue. Lod'o d'ai kèna ho
Ama ded'e Ja'a padedha-dedha. Ja'a
ne, Ana Ama. Ama dhu pangèd'u
Ja'a hak, sèna ka lalau-lalo'o dhèu
aa'i-aa'i ètu rai-haha ne. Ama hia
hak ne, sèna ka Ja'a hia mamuri dhu
lèke dhu ma'ète boe mi dhèu aa'i-
aa'i dhu Ama pangèd'u mai ho j'aj'i
dhèu Ja'a. De ne'e ne, Ja'a manèngi
sèna ka Ama ded'e Ja'a padedha-
dedha ho pad'elo dadedha Ama.
3 J'ara abhu mamuri dhu lèke dhu
ma'ète boe, sèmi ne'e: dhèu hud'i
tadhe Ama Ku, nuka Ama Lamatua
dhu lèke. Dhu leo aad'o. Aa rèngu
hud'i tadhe ku Ja'a kahèi, nuka
Yesus Kristus, dhu Ama pua mai asa
rai-haha ne.
4 Ja'a pad'elo le dadedha Ama ètu
rai-haha ne. Ja'a pa'èle le sasab'a
dhu Ama pangèd'u mi Ja'a.
5 Uru èèna, lod'o Èdhi paj'aj'i
mèka rai-haha ne, Ja'a bera-bera le
dènge Ama. Lod'o èèna, dadedha
Ja'a èci èèna ka dènge dadedha
Ama. Ne'e ne Ja'a neo lèpa hari
asa Ama. De Ja'a manèngi ho Ama
ded'e Ja'a padedha-dedha, sèna ka
dadedha Ja'a sama sèmi uru èèna."

Lamatua Yesus sabaj'a hia ana madhutu Na

6 Yesus tuhu hari lii sabaj'a, peka
na, "Ama hia le dhèu ètu rai-haha
ne, j'aj'i dhèu Ja'a. Ja'a aj'a-nori
si, ho rèngu tadhe Ama. Rèngu
j'aj'i dhèu Ama, hèia Ama pangèd'u
si j'aj'i unu Ja'a kahèi. Ka ra tao
madhutu Lii Holo-Nori Ama.
7 Limuri ne re'a le, na, j'ara aa'i-
aa'i dhu Ama pangèd'u mi Ja'a sèra,
kapua ra nèti Ama.
8 Te Ja'a aj'a kore le rèngu Lii
Holo-Nori dhu Ama hia mi Ja'a.
Rèngu sèmi rare kahèi Lii Holo-Nori
se'e. Re'a kahèi, na, Ja'a mai nèti
Ama. Ka ra parcaya, na, Ama ka dhu
pua Ja'a mai asa rai-haha ne.
9 Ja'a sabaj'a hia rèngu. Ne'e ne,
Ja'a sabaj'a boe hia dhèu aa'i-aa'i
ètu rai-haha ne. Te ngaa Ja'a sabaj'a
hia dhèu-dhèu dhu Ama pangèd'u
mi Ja'a, te rèngu se unu Ama.
10 Te aa'i-aa'i unu Ja'a, sèra sa unu
Ama kahèi. Aa aa'i-aa'i unu Ama,
sèra sa unu Ja'a kahèi. Ka dhèu
unu Ja'a se, dhu ded'e Ja'a padedha-
dedha.

11 Ja'a pea boe taruu ètu rai-haha
ne, lula nèbhu heka Ja'a lèpa hari
asa Ama Ku. Te ngaa dhèu se hud'i
pea taruu ètu rai-haha ne. Ama
dhu mola-mèci. Ja'a manèngi sèna
ka Ama ladhe-leru si pake koasa
dhu Ama pangèd'u le mi Ja'a. Ja'a
manèngi kahèi ho rèngu pa'èki j'aj'i
mi èci, nuka sèmi Ja'a pa'èki j'aj'i mi
èci dènge Ama.
12 Karèi nèti Ja'a ètu rai-haha ne
bera-bera dènge rèngu, Ja'a leru si,
lula rèngu j'aj'i le dhèu Ama. Ja'a
j'aga aa sanoro si, sèna ka rèngu
pa'èki taruu dènge Ama. Abhu boe
dhu ele. Dhodhoka Yudas di dhu
cèri eele, madhutu ngaa dhu suri
ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua karèi
nèti uru èèna.✡
13 Limuri ne, Ja'a neo lèpa hari asa
Ama. Ja'a peka le j'ara se'e lod'o
Ja'a ètu rai-haha ne era. Dènge sèmi
ne'e, dhèu unu Ja'a se d'ara rèngu
bisa karej'e-karae taruu, sama sèmi
d'ara Ja'a.
14 Ja'a dhu peka-padhai le dènge
rèngu Lii Holo-Nori Ama. Dhèu leo
ètu rai-haha tèka d'ara dènge dhèu
unu Ja'a, lula mamuri dhèu Ja'a,
sama boe dènge mamuri rèngu.
Ja'a sèmi èèna kahèi, te Ja'a sama
boe sèmi dhèu leo ètu rai-haha ne.
15 Ladhe Ja'a sabaj'a, Ja'a manèngi
boe ho Ama more si nèti rai-haha
ne. Aad'o! Te ngaa Ja'a manèngi,
ho Ama j'aga si, sèna ka ra pakaj'èu
nèti bhabhelu.
16 Rèngu sama boe dènge dhèu leo
ètu rai-haha ne, èci èèna ka dènge
Ja'a dhu sama boe kahèi dènge dhèu
leo ètu rai-haha ne.
17 Pake ngaa dhu lèke, sèna ka
pamèu d'ara ra. Te dhu lèke ka, Lii
Holo-Nori Ama.
18 Ama ka dhu pua Ja'a mai asa
rai-haha ne. Ka Ja'a pua-paleha
rèngu kahèi sèmi èèna, sèna ka
rèngu mamuri pale-lème ètu talora
aae dhèu rai-haha.
19 Ja'a j'aga ngi'u Ja'a ho mola-
mèci taruu hia mi Ama. Dènge j'ara
ne'e, dhèu unu Ja'a j'aga mamuri
ra kahèi sèna ka mola-mèci hia mi
Ama. Te Lii Holo-Nori Ama dhu
lèke, dhu tao si ho ra saraka mamuri
rèngu kateme mi Ama."

Lamatua Yesus manèngi-mangaj'i hia dhèu parcaya aa'i-aa'i

20 Yesus tuhu hari lii manèngi-
mangaj'i Na, aku Nèngu na, "Ja'a
sabaj'a, mesa boe hia mi dhèu limuri
ne'e di, te ngaa hia rèngu dhu lod'o
limuri dhu parcaya Ja'a kahèi, lula
lii padhai dhèu se'e.
21 Ama, Ja'a manèngi sèna ka
rèngu aa'i-aa'i ra bisa pa'èki j'aj'i mi
èci, sama sèmi Èdhi pa'èki j'aj'i èci.
Ja'a manèngi sèna ka rèngu j'aj'i èci
dènge Èdhi, ho hud'i laa dhèu rai-
haha ne bisa parcaya, na, Ama ka
dhu pua-paleha Ja'a.
22 Ama pad'elo le dadedha Ja'a
mi dhèu sèra. Ka Ja'a ded'e le
rèngu padedha-dedha sama sèmi
Ja'a. Dènge jara ne'e, rèngu pa'èki
j'aj'i èci, sama sèmi Èdhi kahèi j'aj'i
èci.
23 Ja'a pa'èki dènge rèngu. Ama
kahèi pa'èki dènge Ja'a. Rèngu
hud'i pa'èki j'aj'i èci sèmi èèna ku,
toke ra mamuri d'ara èci dènge
be'a. Te ladhe rèngu mamuri d'ara
èci sèmi èèna, dhèu leo ètu rai-haha
ne re'a, na, Ama dhu sue si, nuka
sèmi Ama sue Ja'a. Dènge j'ara ne,
rèngu re'a kahèi, na, Ama ku dhu
pua Ja'a.
24 Ama, Ja'a d'èi sèna ka dhèu aa'i-
aa'i dhu Ama pangèd'u le mi Ja'a,
bera-bera dènge Ja'a. Te Ja'a neo,
sèna ka rèngu bisa ladhe rèdhi Ama
ded'e Ja'a padedha-dedha. Te Ama
sue Ja'a mema-mema le, lod'o Èdhi
dhae paj'aj'i mèka rai-haha ne.
25 Ama Pasue dhu d'ara mola. Te
ngaa dhèu ètu rai-haha ne tadhe boe
Ama. Ja'a tadhe Ama. Aa dhèu unu
Ja'a re'a kahèi, na, Ama ka dhu pua
Ja'a mai asa rai-haha ne.
26 Ja'a dhu peka le dènge rèngu,
Ama ne, Cee. Aa èèna na Ja'a loe boe
peka dènge rèngu sèmi èèna, lula

✡ **17:12** Lii Sod'a Koa-Kio 41:9, Yohanis 13:18

Ja'a d'èi ho rèngu re'a mèu sasue Ama. Te sasue dhu rèngu re'a rèdhi ne'e ne, èci èèna ka dènge sasue Ama mi dedha Ja'a, sèna ka hud'i laa Ja'a pa'èki taruu dènge rèngu."

18

Ra kèpe Lamatua Yesus (Mateos 26:47-56, Markus 14:43-50, Lukas 22:47-53)

1 Ropa Yesus manèngi-mangaj'i nare, hèia la'e palere-lere dènge ana madhutu Na. Lasi asa d'ara oka cue ètu sebhe loko Kidron.

2-3 Lod'o èèna, kètu agama Yahudi sèra dènge dhèu-dhèu nèti partei agama Parisi saraka mi Yudas, sordad'u dènge dhèu j'aga pèri-pèri. Te nèngu neo pahie eele Yesus. Yudas ne'a oka ne kahèi, lula Yesus pak-aboko dènge ana madhutu Na ètu era ne'e pèri-pèri hari le. Ka Yudas si lasi asa oka ne rèti dènge ob'o, labhu lantera dènge rèka.

4 Aa te ngaa Yesus dhu ne'a uru le aa'i-aa'i dhu èèna na j'aj'i. Hèia ara la'e asa madha rèngu, ka Na lii, peka na, "Miu tenge cee?"

5 Ka ra b'ala, na, "Ji'i tenge dhèu èci, ngara na Yesus, nèti rae Nasaret."

Ka Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Ja'a ka ne'e." Lod'o èèna, Yudas dhu titu dènge dhèu se'e. Nèngu ne'e ka dhu pahie Yesus.

6 Ropa Yesus peka na, "Ja'a ka ne'e," hèia dhèu se hari kabodho, ka ra bèbha.

7 Ka Yesus karèi hari, na, "Miu tenge cee?"

Hèia dhèu se dhaa, aku rèngu na, "Yesus, dhèu Nasaret."

8 Hèia Na peka dènge ra, "Deo na Ja'a peka kore le, na, Nèngu ka Ja'a ne. De ladhe miu tenge Ja'a, na, baku kèpe dhèu leo. Hud'i si lasi."

9 (Nèngu padhai lii sèmi èèna, sèna ka pamèci dènge ngaa dhu Nèngu peka nèdhi le, na, "Ama. Aa'i-aa'i dhu Ama pangèd'u le mi Ja'a, abhu boe èci sa dhu ele.")

10 Lod'o èèna, Simon Petrus nèti dènge samala iiki èci. Ka na bete ho neo pare dhèu. Kabèdhi laa, na pare pama'ète rèu dhilu g'ana nèti dhèu èci. (Dhèu ne ngara na Malkus. Nèngu ne, ana pua-paleha nèti kètu kapai risi agama Yahudi.)

11 Ka Yesus pua Petrus, aku Nèngu na, "We, Petrus! Pasaluu hari samala èu èèna asa d'ara sope la'e. Te Ama Ku dhu peka le, na, Ja'a hud'i paraga ku dènge j'aj'èra sèmi ne'e ne. De hud'i laa! Èèna nuka sèmi Nèngu hia Ja'a galaa èci dhu isi na pèd'u-èd'u. Hud'i laa Ja'a kinu toke èle."✡

Lere rèti Lamatua Yesus asa madha kètu kapai risi agama

12 Hèia komedhaa, sordad'u dènge dhèu j'aga aa'i-aa'i ra kèpe Yesus, ka ra èki Ne.

13 Ka lere rèti uuru Ne asa Anas. Anas ne, ama dhèu èmu Kayafas. Tèu èèna, Kayafas dhu j'aj'i kètu kapai risi agama Yahudi.

14 Kayafas ne'e ka dhu peka nèdhi le dènge ama-ama dhèu Yahudi, aku nèngu na, "Be'a risi hia miu, ladhe dhèu èci madhe pala dhèu aa'i-aa'i."✡

Petrus pasili, peka na, nèngu tadhe boe Lamatua Yesus (Mateos 26:69-70, Markus 14:66-68, Lukas 22:55-57)

15 Simon Petrus dhu madhutu Yesus re limuri palere-lere dènge ana madhutu Yesus èci, nuka ja'a, Yohanis ne. Lula kètu kapai risi agama Yahudi tadhe ja'a, nèti èèna ka ja'a bisa maso kahèi palere-lere dènge Yesus asa madha èmu na.

16 Te ngaa Petrus titu ètu li'u, padètu dènge hèb'a tedhe. Hèia ja'a laku asa li'u, ho peka dènge dhèu bhèni èci dhu j'aga hèb'a tedhe ne, sèna ka kèti Petrus asa d'ara.

17 Hèia bhèni ne karèi Petrus, aku nèngu na, "Wee! Èu ne, ca dhèu ana madhutu Dhèu nèi, si?"

Te ngaa Petrus dhaa, aku nèngu na, "Aad'o!"

✡ **18:11** Mateos 26:39, Markus 14:36, Lukas 22:42

✡ **18:14** Yohanis 11:49-50

18 Lod'o èèna lèke dènge hèru
pacuhi. Nèti èèna ka, dhèu mad-
henga dènge ana pua-paleha sèra
dhu titu manyiru ai. Ka Petrus la'e
manyiru ai sama-sama dènge rèngu
kahèi.

Kètu kapai risi agama parisa Lamatua Yesus
(Mateos 26:59-66, Markus 14:55-64, Lukas 22:66-71)

19 Lod'o èèna, kètu kapai risi dhui
nèti agama Yahudi parisa Yesus lula-
nèti a'aj'a Na, aa lula-nèti ana mad-
hutu Na.
20 Ka Yesus peka dènge nèngu,
aku Nèngu na, "Ja'a peka paled'a,
sèna ka dhèu aa'i-aa'i bisa tadèngi.
Ja'a tema aj'a ètu era dhu biasa
dhèu Yahudi èdhi pakaboko, nuka
ètu d'ara èmu sabaj'a èdhi, dènge
ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i.
Ja'a padhai lii pahuni kèdhi boe.
21 Nga tao ka èu karèi Ja'a? Karèi
la dhèu-dhèu dhu nanene lii padhai
Ja'a. Te, tatu re'a ngaa dhu Ja'a
peka-padhai."
22 Ropa Na padhai lii sèmi èèna,
dhèu j'aga èci dhu titu ètu èèna,
tèb'e Yesus, ka na peka na, "Èu baku
padhai lii sèmi èèna dènge kètu
kapai risi."
23 Ka Yesus b'ala, aku Nèngu
na, "Ladhe Ja'a padhai lii sale, na,
pad'elo mia dhu sale nèti lii padhai
deo na. Te ngaa ladhe Ja'a peka lèke,
nga tao ka èu tèb'e Ja'a?"
24 Èle ka, Anas pua dhèu lere Ne
asa Kayafas dhu j'aj'i kètu kapai risi
agama Yahudi. Lod'o lere rèti Ne,
Yesus dhu ra èki era.

Petrus pasili hari, peka na, nèngu tadhe boe Lamatua Yesus
(Mateos 26:71-75, Markus 14:69-72, Lukas 22:58-62)

25 Lod'o èèna, Simon Petrus titu
manyiru ai era. Ka dhèu leo dhu ètu
èèna, karèi ne, aku nèngu na, "Èu
ne, ca dhèu nèti ana madhutu Dhèu
nèi, si?"
Te ngaa Petrus pasili, peka na,
"Aad'o!"
26 Ètu era ne'e, abhu kahèi
dhèu sab'a èci nèti kètu kapai risi
agama Yahudi. Nèngu ne, pa'a'ari
kahèi dènge dhèu dhu Petrus pare
pama'ète rèu dhilu na. Hèia dhèu
ne karèi Petrus, peka na, "Waa! Deo
na, èu ne ètu d'ara oka nèi, si? Te
ja'a kèdhi èu ètu nèi!"
27 Te ngaa Petrus pasili hari, hèia
manu kokotoo dènge.

Lamatua Yesus ètu madha gubernur Pilatus
(Mateos 27:1-2,11-14, Markus 15:1-5, Lukas 23:1-5)

28 D'ara mad'ae aae era, lere
rèti Yesus nèti Kayafas asa èmu
jabatan gubernur ètu benteng sor-
dad'u Roma.* Dhèu Yahudi se maso
boe asa èmu dhèu Roma, te èèna
pakaj'alu rèngu. Te ladhe ra maso,
na, rèngu bisa boe ra'a pesta Paska.
29 Hèia gubernur Pilatus la'e asa
li'u paraga dènge dhèu Yahudi se.
Ka na karèi, aku nèngu na, "Miu
pèci sasala ngaa mi dedha Dhèu
ne'e?"
30 Hèia ra b'ala, peka na, "Sèmi
ne'e, ama. Ladhe Nèngu ne dhèu
bhelu-katub'a boe, na, tatu ji'i mai
boe asa madha ama. Ngaa hari ji'i
mai saraka Ne asa kacui-aai ama."
31 Ka gubernur peka dènge dhèu
se, na, "Sèmi ne'e. Hud'i laa miu ka
dhu uri lii langu Na, madhutu atora
miu dhèu Yahudi."
Hèia ama-ama dhèu Yahudi se,
peka na, "Bisa boe ama. Ji'i dhèu
Yahudi dènge heka hak ho pama'ète
hahuku madhe. Dhoka miu dhèu
paredha Roma di dhu dènge hak
èèna."
32 (Lii padhai lii rèngu èèna,
palèke dènge lii padhai dhu uru
èèna Yesus peka nèdhi le. Te Nèngu
dhu peka le dènge dhèu unu Na
sèra, na, Nèngu madhe madhutu
j'ara paredha Roma, nuka ra paku
Ne ètu aj'u palolo-palèbha.)✡

---

* **18:28** Benteng era pea sordad'u Roma, madhutu lii Latin na, *praetorium*. ✡ **18:32** Yohanis 3:14, 12:32-33

33 Hèia gubernur maso hari asa
d'ara benteng sordad'u. Ka na paroa
Yesus, hèia na karèi, peka na, “Èu
ne, dhèu aae dhèu Yahudi, do?”
34 Te ngaa Yesus karèi ne, aku
Nèngu na, “Ama ka peka sèmi èèna,
do abhu dhèu leo ka dhu peka
dènge ama lula-nèti Ja'a?”
35 Hèia gubernur dhaa, na, “Eee!
Ja'a ne dhèu Yahudi boe. Ana
kabarai Èu mesa Mu ka dhu saraka
Èu. Ngaa hari kètu agama Yahudi
sèra. Èu ne, tao sala ngaa? Èu peka
sèku!”
36 Ka Yesus peka na, “Ja'a ne, dhèu
aae boe nèti rai-haha ne. Te ladhe
Ja'a j'aj'i dhèu aae sama sèmi èèna,
tatu dhèu-dhèu Ja'a palab'a le, ka
dhèu Yahudi kèpe boe Ja'a. Tare'a,
Ja'a ne Dhèu Aae. Te ngaa ca dhèu
sa ètu rai-haha ne ded'e boe Ja'a.”
37 Hèia gubernur karèi hari, peka
na, “De Èu ne, Dhèu Aae, do?”
Ka Yesus dhaa, aku Nèngu na,
“Ama unu mu ka dhu peka, na, Ja'a
ne Dhèu Aae. Dhu lèke ka, rara
iisi Ja'a ne, sèna ka j'aj'i Dhèu Aae.
Ja'a mai asa rai-haha ne ho j'aj'i
Dhèu Aae, sèna ka Ja'a peka-padhai
j'ara-j'ara dhu lèke. Dhèu aa'i-aa'i
dhu kèpe pa'èra j'ara-j'ara dhu lèke,
rèngu sèra ka dhu nanene Ja'a.”
38a Ka gubernur karèi, peka na,
“Dhu lèke èèna, sèmi ngaa sa?”

Ra pama'ète hahuku madhe mi Lamatua Yesus
(Mateos 27:15-31, Markus 15:6-20, Lukas 23:13-25)

38b Ropa gubernur Pilatus padhai
lii nare, hèia kalua hari la'e asa
dhèu Yahudi sèra. Ka na peka, “Ja'a
parisa le Nèngu, te ngaa abhu boe
sasala Na èci sa.
39 Te ngaa miu dhu tema le, tèu
mai-tèu mai lod'o d'ai pesta Paska
sèmi ne'e, ja'a patabuli ana bèdho ca
dhèu hia miu. De tèu ne'e mo'o sèna
ka ja'a patabuli dhèu aae Yahudi
miu, do tasamia?”
40 Ka aa'i-aa'i ra pa'oo-parodha,
peka na, “Baku patabuli Dhèu èèna!
Patabuli Barabas di!” Barabas ne, ca
dhèu dhu bhelu titu kèna.†

19

1 Èle èèna ka, gubernur Pilatus
pua sordad'u na lasi kalabhe Yesus
pake gui.*
2-3 Aa sordad'u se'e rare kalai aj'u
padhudhu kahèi, ho ènyu tao solo.
Ka ra lalilu solo ne mi kètu Yesus,
nuka sèmi rèngu neo ded'e dhèu aae
hiu dhu pake solo dhèu aae. Aa te
ngaa sasoa na, ra neo pahahe Ne di.
Hèia ra papake Yesus kodho mad-
hera èci dhu mea sanama mangèru,
nuka sèmi dhèu aae biasa pake. Aa
ra sasei Ne, peka na, “Tabea, dhèu
aae Yahudi!” Sordad'u se tèb'e Ne
g'ana-kariu kahèi.
4 Ka gubernur la'e hari catèka
peka dènge dhèu ae sèra, aku
nèngu na, “Sèmi ne'e! Ja'a kèti Ne
asa li'u hia miu. Te ngaa miu hud'i
me'a ku, na, ja'a parisa kore le, te
ngaa abhu boe sasala Na èci sa.”
5 Ropa rèti Yesus asa li'u, Nèngu
dhu pake era solo padhudhu dènge
kodho madhera dhu mea sanama
mangèru. Hèia gubernur lii dènge
dhèu ae se, peka na, “Ladhe ku,
Dhèu ne.”
6 Ropa kètu agama dènge dhèu
madhenga Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i sèra ladhe rèdhi Yesus,
hèia ra pa'oo-parodha palere-lere,
peka na, “Pamadhe Ne! Paku ètu
aj'u palolo-palèbha!”
Te ngaa gubernur peka dènge ra,
aku nèngu na, “Hud'i laa miu ka
dhu mèti Ne, lami pamadhe Ne ètu

† **18:40** Dhèu dhu bhelu titu kèna ètu lii Yunani abhu dua sasoa, nuka: 1) parapo dhu mana'u mèdha-panyau dhèu dènge j'ara laka-seti, aa 2) dhèu dhu pake rèka ho babèga eele dhèu paredha Roma. Ètu *Lukas* 23:19 peka na, Barabas ne, pamadhe dhèu, dènge lab'a dhèu paredha Roma kahèi. * **19:1** Sordad'u Roma pake gui dhu èpi nèti ka'uri badha, pèri-pèri loa. Hèia ra èki dènge rui dhu mariu, do tamèru dhu padhudhu ètu suu dhari se. Ladhe hake pahari-pahari, ka'uri dhèu bisa laho mae-mae. Dhèu Yahudi ladhe hake dhèu, dhoka èpa nguru hari di. Te ngaa sordad'u Roma se hake dhu dènge boe too.

aj'u palolo-palèbha. Te ja'a abhu boe sasala Na èci sa, dhu palèke dènge hahuku madhe."

7 Dhèu Yahudi dhaa, aku rèngu na, "Ji'i dènge Atora nèti Ama Lamatua. Madhutu Atora ne, Dhèu ne hud'i madhe ku, lula Na ded'e iisi Na j'aj'i Ana Ama Lamatua."

8 Ropa gubernur tadèngi lii padhai ra, hèia asa na madha'u.

9 Ka la'e hari asa d'ara benteng, hèia na karèi Yesus, peka na, "Èu ne, dhèu mia?" Te ngaa Yesus bhoka boe hèb'a.

10 Ka gubernur jèke Yesus, peka na, "Eeh! Nga tao ka Èu b'ala boe ja'a? Èu dhu me'a, si? Ja'a ne, dènge koasa pamadhe Èu, do, patabuli Èu."

11 Hèia Yesus b'ala, peka na, "Sèmi ne'e, ama. Ladhe ama dhu dènge koasa sèmi èèna, na, lula ama abhu koasa nèti Ama Lamatua ètu sorga. Te dhodhoka Nèngu di dhu hia ama koasa èèna, sèna ka tao ngaa èci sa hia mi Ja'a ne. Te ngaa dhèu dhu saraka Ja'a asa ama, rèngu sèra ka dhu pasae sasala bia risi."

12 Karèi nèti èèna ka, gubernur tenge j'ara ho patabuli Yesus. Te ngaa dhèu Yahudi se pa'oo palere-lere, aku rèngu na, "Ladhe ama patabuli Dhèu ne, tatu ama dhu pa'angalai boe dènge dhèu aae ka-pai, Keser. Te dhèu dhu ded'e ngi'u na j'aj'i dhèu aae, nèngu èèna lab'a Keser."

13 Ka ropa gubernur tadèngi lii padhai dhèu se, hèia na pua rèti Yesus asa li'u. Ka gubernur madhèdi ètu kadera pama'ète lii, ètu era èci dhu ra pangare na, "Tana Lapang nèti Hadhu Kabela". (Madhutu lii Aram, ngara na *Gabata*.)

14 Lod'o èèna, lèke dènge Lod'o Sadia Kalela Paska. Pe d'ara lod'o titu mera sa, gubernur peka dènge dhèu Yahudi sèra, aku nèngu na, "Ladhe ku laa! Nèngu ne, dhèu aae miu!"

15 Te ngaa rèngu asa hoe pa'oo-parodha peka na, "Mèti Ne, asa li'u mai! Pamadhe Ne! Paku Ne asa aj'u palolo-palèbha!"

Hèia gubernur papane si, peka na, "De tasamia? Miu d'èi, ladhe ja'a pamadhe dhèu aae miu ne, do?"

Ka kètu agama Yahudi se b'ala, peka na, "Dhèu aae ji'i dhodhoka ca dhèu di, nuka Keser! Dhèu leo aad'o!"

16a Hèia gubernur hia Yesus asa sordad'u sèra, sèna ka ra paku pa-madhe Ne ètu aj'u palolo-palèbha.

Ra paku Lamatua Yesus ètu aj'u palolo-palèbha

(Mateos 27:32-44, Markus 15:21-32, Lukas 23:26-43)

16b Hèia sordad'u se sèmi rare Yesus.

17 Ka Yesus pasae aj'u palolo-palèbha Na la'e asa li'u kota. Lasi asa era èci dhu ngara na, "Era Rui Kètu". (Madhutu lii Aram, era ne ngara na, *Golgota*.)

18 D'ai era èèna, ra paku Yesus ètu aj'u palolo-palèbha èci. Dhèu se paku kahèi dhèu leo dhèu dua. Èci re sebhe g'ana, aa ca dhèu hari re sebhe kariu Yesus. Ka Yesus ètu talora rèngu dua ra.

19 Ka gubernur paredha sordad'u na sèra, suri ètu papa èci, ho paku re dedha kètu Yesus. Ètu papa ne ra suri, peka na,

"Yesus, dhèu Nasaret. Nèngu ne,
Dhèu Aae dhèu Yahudi"

20 Rèngu suri ètu papa ne pake tèlu lii, nuka: lii Aram, lii Yunani, dènge lii Latin. Dhèu Yahudi ae ka dhu baca sasuri ne, lula era mamadhe Yesus ne, padètu dènge kota Yerusalem.

21 Te ngaa kètu agama Yahudi sèra ro'o boe. Ka lasi peka dènge gu-bernur, aku rèngu na, "Ama! Baku suri 'Dhèu Aae nèti dhèu Yahudi'! Be'a risi suri laa peka na, 'Dhèu ne peka na, nèngu dhèu aae nèti dhèu Yahudi.'"

22 Te ngaa gubernur dhaa, aku nèngu na, "Ja'a ka dhu pua si suri sèmi èèna. De hud'i ka laa!"

23 Ropa sordad'u paku rare Yesus ètu aj'u palolo-palèbha, hèia ra

pabagi mèdha-papake Na mi èpa pala. Ca dhèu sordad'u abhu ca pala. Hèia rare kodho li'u Na, dhu j'au boe, dhu manènu kateme nèti dedha.
24 Ka ra papeka, aku rèngu na,
“Èdhi baku ciu eele kodho Na. Be'a risi ère lot, sèna ka te'a, na, cee ka dhu abhu.” Èèna j'aj'i madhutu sèmi dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua, dhu peka na,
“Rèngu pabagi mèdha-papake ja'a,
ka ra ère lot ho abhu kodho ja'a.”
Hèia sordad'u se tao madhutu sèmi èèna ka.✡

Lamatua Yesus pua Yohanis ladhe-leru ina Na

25 Ètu era ne'e, abhu kahèi dhèu bhèni pèri-pèri dhu titu. Rèngu se, nuka: ina Yesus, ina iiki Yesus, Maria dhèu èmu Klopas, dènge Maria nèti rae Magdala.
26 Yesus ladhe nèdhi ina Na dhu titu ètu èèna, sama-sama dènge ja'a, Yohanis, nuka ana madhutu dhu Nèngu sue. Ka Yesus lii dènge ina Na, aku Nèngu na, “Ina. Nèngu ne, ana mu.”
27 Hèia Yesus lii dènge ja'a, peka na, “Yohanis. Nèti deo ne'e, tao laa nèngu sèmi ina èu!” Ka karèi nèti lod'o èèna, ina Yesus pea dènge ja'a.

Mamadhe Lamatua Yesus (Mateos 27:45-56, Markus 15:33-41, Lukas 23:44-49)

28 Èle èèna ka, Yesus ne'a le, na, Nèngu sab'a nare aa'i le sasab'a-la'a Na. Se'e se pamèci dènge aa'i-aa'i dhu suri ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua karèi nèti uru ka. Hèia Yesus peka, na, “Ja'a koko-kamango.”✡
29 Ètu era ne'e abhu èi anggor manyilu ètu d'ara g'ala iiki cue. Ka sordad'u sèra rare ula ho cèb'u asa èi anggor, hèia èki† mi suu aj'u ca laa, ka j'ole asa hèb'a Na.
30 Ropa Yesus camuci nare, hèia Na lii, aku Nèngu na, “Èle kèna.” Hèia kètu Na loe, ka ma'ète a'ae.

Sordad'u kèj'i Yesus ètu aj'u palolo-palèbha

31 Lod'o èèna lèke hari Jumat. Madhutu atora agama, dhèu Yahudi hud'i sadia mema d'ara lod'o èèna, sèna ka bèli èèna rèngu soru lod'o sabaj'a ra. Nèti èèna ka, ro'o boe tèke eele ngi'u aae dhèu madhe, kadhoe tèke ètu aj'u palolo-palèbha lèke dènge lod'o sabaj'a. Te lod'o sabaj'a èèna, lod'o be'a. De ama-ama dhèu Yahudi manèngi guber-nur, sèna ka pua dhèu lasi hake papadhe haga dhèu ètu aj'u palolo-palèbha. Dènge j'ara sèmi ne'e, rèngu madhe malai, ho dhèu bisa papuru ngi'u aae ra nèti aj'u palolo-palèbha ako lod'o aae era.
32 Hèia sordad'u se lasi asa era èèna. Ka ra hake papadhe uru haga dhèu dua sèra, dhu paku sama-sama dènge Yesus.
33 Te ngaa ropa ra d'ai Yesus, rèdhi, na, Yesus dhu madhe le. Nèti èèna ka, rèngu hake papadhe boe haga Na.
34 Te ngaa sordad'u ca dhèu nare kapoke na, hèia kèj'i d'ara karasa Yesus. Ka raa kalua, aa èi kalua kahèi.
35 (Ja'a ne'e ka dhu ladhe kèdhi dènge musi madha ku. Ja'a kèdhi aa'i, aa dhu ja'a suri ne lèke tare'a-re'a. Te ja'a ke'a mèu ngaa dhu ja'a lolo ne lèke mola-mola, sèna ka miu bisa parcaya lii padhai ja'a.)
36 J'ara se'e aa'i-aa'i j'aj'i, lula Sasuri Ama Lamatua dhu suri, na, “Rui Na ca laa sa, padhe boe.”✡

✡ **19:24** Lii Sod'a Koa-Kio 22:19 ✡ **19:28** Lii Sod'a Koa-Kio 69:22, 22:16 † **19:29** Lii Yunani peka na, dhèu se lui ula ne ètu suu aj'u *hussopos*. Aj'u *hussopos* ne, dhèu Yahudi tema pake ètu d'ara acara ad'a, lula aj'u ne hèu mèngi. Aj'u ne madhera na pe dua nguru toke èpa nguru cm sa. Baca lula-nèti *hussopos* buli *Kalua nèti Masir* 12:22; *Atora nèti Kètu Agama sèra* 14:4, 6, 49-52; *Sensus* 19:2-6; (banding dènge *Ibrani* 9:19); *Lii Sod'a Koa-Kio* 51:7. ✡ **19:36** Kalua nèti Masir 12:46, Sensus 9:12, Lii Sod'a Koa-Kio 34:21 ✡ **19:37** Sakaria 12:10, Rai-haha Rupa Hiu 1:7

37 Ètu era leo d'ara Sasuri Mola-Mèci ne, suri kahèi, peka na, “Èèna rèngu ladhe rèdhi dhèu dhu ra kèj'i ne.”✡

Ra padhane Lamatua Yesus
(Mateos 27:57-61, Markus 15:42-47, Lukas 23:50-56)

38 Abhu dhèu èci ngara na Yusuf, nèti rae Arimatea. Nèngu ana madhutu Yesus kahèi. Te ngaa na madhutu pahuni-pahuni, lula madha'u dènge ama-ama dhèu Yahudi. Yusuf la'e asa gubernur Pilatus, manèngi ijin sèna ka bisa nèti ngi'u aae Yesus. Gubernur d'èi kahèi. Ka Yusuf la'e papuru ngi'u aae Yesus, hèia ded'e nèti.

39 Nikodemus la'e sama-sama dènge Yusuf kahèi. Nikodemus ne'e ka dhu uru èèna la'e paraga dènge Yesus re mèda. Na hèli rampe ae titu kèna, pe d'ai tèlu nguru tèlu kilo sa, sèna ka tao mi ngi'u aae Yesus.‡

40 Hèia ra hèlu ngi'u aae Yesus dènge bèla halus. Ladhe hèlu ca tèka, ra tao rampe la'a. Rèngu tao sèmi ne'e, madhutu ad'a dhèu Yahudi ladhe padhane dhèu madhe.

41 Kaj'èu boe nèti era Yesus madhe ne, abhu oka bunga cue. Ètu d'ara oka ne, dhèu heka pae rare ro'a dhèu madhe kèna. Ra padhane rèdhi mèka dhèu èci sa ètu d'ara ro'a èèna.

42 Lod'o èèna, lod'o sadia dhèu Yahudi ho soru lod'o sabaj'a ra, oe èle kèna. Nèti èèna ka, dhèu se tèke ngi'u aae Yesus ètu d'ara ro'a èèna, te era èèna kaj'èu boe.

20

Lamatua Yesus mamuri hari!
(Mateos 28:1-8, Markus 16:1-8, Lukas 24:1-12)

1 Hari Migu, nuka lod'o partama ètu d'ara migu èèna. Mad'ae aae era, Maria nèti rae Magdala la'e asa ro'a Yesus. D'ai era èèna, ladhe nèdhi hadhu aae dhu pake katange ro'a, hari eele nèti era na.

2 Hèia na rai lèpa hari la'e paraga dènge Simon Petrus aa dènge ja'a, nuka ana madhutu dhu Yesus sue, ka na peka, “Dhèu mana'u rèti le Lamatua èdhi nèti ro'a Na! Te'a boe rèngu tèke Ne ètu mia!”

3 Ka ja'a dènge Petrus rai la'a asa era ro'a èèna.

4 Ji'i rai palere-lere, te ngaa ja'a malai risi, ka d'ai uuru ro'a èèna.

5 Te ngaa laku boe asa d'ara ro'a, dhoka patigi nèti li'u di. Ètu d'ara ro'a, ja'a ladhe kèdhi bèla halus dhu ra pake hèlu mi ngi'u aae Yesus.

6 Te ngaa ropa Petrus d'ai, la'e dènge asa d'ara. Nèdhi bèla halus dhu ètu èèna kahèi.

7 Nèdhi kahèi lesu dhu ra pahutu kètu Yesus. Te ngaa lesu ne dhu lèpe ètu era leo nèti bèla halus ne.

8 Hèia ja'a, dhu d'ai uuru ro'a, maso madhutu kahèi asa d'ara. Ropa ladhe kèdhi aa'i-aa'i se, ka ja'a parcaya lii padhadha dhu uru èèna Yesus peka mema, na, bèli-camèd'a Nèngu mamuri hari nèti mamadhe Na.

9 Te lod'o èèna, ji'i dhu j'aj'i ana madhutu Na, dhae nge'a mèka sasoa nèti isi Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, dhu suri mema, peka na, Kristus hud'i mamuri hari ku nèti mamadhe Na.

10 Èle ka, ji'i dua mi lèpa.

Lamatua Yesus pad'elo ngi'u Na mi Maria nèti rae Magdala
(Mateos 28:9-10, Markus 16:9-11)

11 Te ngaa Maria titu era ètu li'u ro'a èèna. Nèngu tangi taruu. Ka na patigi asa d'ara ro'a ne, aa na tangi era.

12 Ladhe nèdhi ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga dhèu dua. Ana pajuu se, pake mèdha-papake pudhi. Dua ra madhèdi ètu era dhu ca lod'o ni dhèu paj'unu ngi'u aae Yesus. Ca dhèu madhèdi re era kètu, aa èci hari dhu madhèdi re era haga.

13 Ana pajuu se karèi Maria, aku rèngu na, “Nga tao ka èu tangi?”

‡ **19:39** Lii Yunani peka, ‘cangasu *litras*’, nuka 32,7 kilo. Rampe ne madhutu lii Yunani na, rèngu pab'ali dènge *smurna* (nuka raa aj'u hèu mèngi) dènge *aloe* (nuka raa nèti aj'u hèu mèngi, oe sèmi ai na'a sa). Baca lula-nèti Nikodemus ne ètu *Yohanis* 3:1-21.

Hèia Maria dhaa, peka na, “Ja'a tangi, lula dhèu ded'e rèti ngi'u aae Lamatua ja'a. Te ngaa ke'a boe ra tèke Ne ètu mia.”
14 Ropa na padhai lii nare, nèngu kabib'a asa li'u. Ka ladhe nèdhi ca dhèu dhu titu ètu èèna, te ngaa ne'a boe, na, Dhèu ne, nuka Yesus.
15 Hèia Yesus karèi ne, peka na, “Nga tao ka èu tangi? Te èu tenge cee?”
Maria pangee, na, Nèngu ne dhèu madhenga oka. Ka Maria pamako dhèu ne, aku nèngu na, “Ama. Ladhe ama ka ded'e mèti ngi'u aae Na, peka ku laa, ama tèke Ne ètu mia. Hud'i laa laku ded'e kèti Ne asa era leo, sèna ka padhane Ne pabe'a-be'a. Sue laa, ama!”
16 Ka Yesus paroa ne, peka na, “Maria.”
Hèia na kabèli ladhe asa Yesus, ka na lii, aku nèngu na, *“Raboni!”* (Lii Aram, sasoa na, “Mese ja'a!”)
17 Yesus peka dènge ne, “Baku g'ag'e ku Ja'a, te Ja'a dhae ca'e mèka laku asa Ama Ku ètu sorga. Te ngaa lamu uuru ku peka dènge angalai Ja'a sèra, na, ‘Ja'a neo ca'e laku asa Ama Ku. Nèngu èèna, Ama miu kahèi. Nèngu èèna, Ama Lamatua Ja'a. De Nèngu, Ama Lamatua miu kahèi.’”
18 Èle ka, Maria, dhèu Magdala èèna, la'e lolo dènge ana madhutu Yesus sèra, peka na, “Ja'a paraga le dènge Lamatua èdhi, Yesus!” Ka na peka dènge rèngu lii moa Yesus.

Lamatua Yesus pad'elo iisi mi ana madhutu Na
(Mateos 28:16-20, Markus 16:14-18, Lukas 24:36-49)

19 Lod'o èèna, lèke dènge hari Migu, nuka lod'o partama ètu d'ara migu èèna. Lod'o heka cèna kèna, ka ana madhutu Yesus pak-aboko. Rèngu patèke babèdho èmu ne pa'èra-èra, lula rèngu madha'u dènge ama-ama dhèu Yahudi. Re'a rare boe, na, Yesus titu ètu talora aae rèngu, ka Na lii, aku Nèngu na, “Saloom!”
20 Ropa Yesus padhai lii nare dènge rèngu sèmi èèna, hèia Na pad'elo nu'a dhu ètu kacui-aai dènge karasa Na. Ana madhutu Na karej'e titu kèna, ropa ladhe rèdhi Lamatua rèngu.
21 Ka Yesus peka dènge rèngu, na, “Hud'i laa miu mamuri dame dènge mera-milu. Sanèd'e, te Ama Ku pua-paleha Ja'a tasamia, na, Ja'a pua-paleha miu sèmi èèna kahèi.”
22 Padhai lii nare sèmi èèna, ka Na ara padètu la'e asa rèngu, hèia Na tiu a'ae Na mi rèngu èci-èci. Hèia Na padhai lii, peka na, “Ja'a pangèd'u miu Roh Lamatua dhu Mola-Mèci. Sèmi mere Ne.
23 De, ladhe miu pabhèlu eele sasala dhèu, na, sasala ne ele le, te Ama Lamatua saku eele sasala èèna kahèi. Te ngaa ladhe miu mo'o boe pabhèlu eele sasala dhèu, na, Lamatua saku eele boe sasala sèra kahèi.”✡

Lamatua Yesus dènge Tomas

24 Ca dhèu nèti ana madhutu Yesus canguru dua sèra, ngara na Tomas. Ra pangare na, ‘ana kembar’ kahèi. Ropa Yesus pad'elo iisi Na dènge ana madhutu dhu leo sèra, Tomas aad'o.
25 Nèti èèna ka, ropa angalai na sèra peka dènge ne, “Ji'i paraga le dènge Lamatua èdhi,” hèia Tomas dhaa, na, “Sèmi ne'e. Ja'a hud'i ladhe kèdhi ku nu'a era paku sèra ètu kacui-aai Na, aa pamaso ai ja'a asa nu'a ètu d'ara karasa Na. Ladhe ja'a tao mèka sèmi èèna, ja'a bisa mèka parcaya, na, Nèngu mamuri hari le.”
26 Ca migu hari, ka ana madhutu Yesus sama-sama dènge Tomas ètu d'ara èmu cue. Masi ka babèdho dhu patèke, te ngaa Yesus maso asa d'ara, titu ètu talora aae rèngu. Ka Na hia lii maho'o dènge ra, peka na, “Saloom!”
27 Hèia Na padhai lii dènge Tomas, aku Nèngu na, “J'ole kacui-aai èu mai, ho g'ag'e kacui-aai Ja'a ne. Aa mai g'ag'e nu'a ètu d'ara karasa Ja'a

✡ **20:23** Mateos 16:19, 18:18

ne. Parcaya ka, na, Ja'a ne mamuri hari le! Core eele ka d'ara parcaya boe èu èèna."
28 Tomas dhaa, peka na, "Ira ii, Ama, ee! Ja'a heka lèka tare'a-re'a kèna! Ama ne, Kètu ja'a, aa Ama Lamatua ja'a kahèi!"
29 Ka Yesus peka dènge ne, "Tomas! Èu parcaya, na, Ja'a mamuri hari le, lula èu mèdhi le Ja'a dènge musi madha èu unu mu. Te ngaa dhu oto risi ka, nuka dhèu dhu rèdhi boe Ja'a, te ngaa ra parcaya."

Naneo Yohanis suri sasuri ne

30 Yesus tao tadha malaa dhu leo ae-ae kahèi, dhu ja'a suri boe ètu d'ara sasuri ne. Ana madhutu Na ladhe rèdhi tadha malaa se'e dènge musi madha rèngu unu ra.
31 Te ngaa aa'i-aa'i dhu ja'a suri ètu d'ara sasuri ne, sèna ka miu parcaya, na,

Yesus ne, Kristus dhu Ama Lamatua
padhadha tèke hia mai.
Yesus ne, Ana Ama Lamatua kahèi.
Aa ropa miu parcaya Ne, miu abhu
mamuri dhu lèke dhu ma'ète
boe, lula miu j'aj'i dhèu unu
Nèngu.

21

Lamatua Yesus pad'elo iisi mi ana madhutu Na dhèu pidhu

1 Èle pèri-pèri lod'o, ka Yesus pad'elo hari iisi Na ètu sebhe dano Tiberias. Lii lolo na, sèmi ne'e ka:
2 Lod'o èèna, ana madhutu Yesus, dhèu pidhu dhu pakaboko. Rèngu se, nuka:

Simon Petrus,
Tomas, dhu ra pangare ne, 'ana kembar',
Natanel, nèti rae Kana ètu propensi Galilea,
ana dhèu dua nèti Sabadeus,
dènge ana madhutu Yesus dhu leo dhèu dua.

3 Simon Petrus peka dènge angalai na se'e, "Ja'a neo laku pèku i'a."

Hèia angalai na se'e dhaa, aku rèngu na, "Oo! Ji'i la'a kahèi." Ka lasi asa sebhe dano. Hèia ca'e koha lasi tenge i'a. Te ngaa mèda èèna rèngu rara boe ngaa-ngaa.✡
4 Asa bèli mad'ae aae èèna, Yesus titu ètu sebhe dano ne. Te ngaa ana madhutu Na sèra re'a boe, na, Nèngu ne, Yesus.
5 Ka Na pa'oo, peka na, "Mera i'a, do?"

Hèia ra dhaa, peka na, "Mola-mèu lao! Ci'u sa, aad'o hèi."
6 Ka Yesus peka dènge ra, aku Nèngu na, "Lolo sèku pèku miu asa cabèka koha èèna. Pe miu abhu."

Ka rèngu tao madhutu kahèi. Ka ra abhu i'a ae titu kèna, toke rèngu bisa boe ère rare pèku ne asa dedha koha.✡
7 Aa ja'a ètu èèna kahèi. Ja'a ne, ana madhutu dhu Yesus sue. Ka ja'a peka dènge Petrus, na, "Ira ii! Nèngu nèi, Lamatua èdhi!"

Ropa tadèngi nare lii ja'a deo na, hèia Simon Petrus pake hari kodho na, ka ridhu asa d'ara dano, sèna ka nangi asa dae.
8 Te koha ne kaj'èu nèti dae pe d'ai cangasu meter sa. Hèia angalai na kao koha asa dae, todhe dènge pèku dhu pènu dènge i'a deo sa.
9 Ropa rèngu d'ai dae, hèia rèdhi ai karoo, dènge i'a dhu ra paga. Aa abhu roti kahèi.
10 Yesus lii dènge ra, "Mèti ku i'a osa miu d'ai ciki sa, dhu miu heka pèku mere deo na."
11 Ka Simon Petrus ca'e hari asa dedha koha, ho ère pa'eta pèku ne asa dae. Pèku ne dhu pènu dènge i'a aae, cangasu lèmi nguru tèlu ngi'u. Masi ka i'a ae sèmi èèna, te ngaa pèku ne mae boe ciki sa hèi.
12 Ka Yesus paroa si, aku Nèngu na, "Mai mi'a ka!"

Rèngu dhu re'a le, na, Nèngu ne Lamatua rèngu, ka ra bani boe karèi Ne, na, "Ama ne, cee?"
13 Hèia Yesus nare roti dènge i'a, nèti hia si.

✡ **21:3** Lukas 5:5 ✡ **21:6** Lukas 5:6

14 Ne'e ne, ka tèlu hari kèna Yesus
pad'elo iisi Na mi ana madhutu Na
sèra, ropa Na mamuri hari nèti
mamadhe Na.

Lamatua Yesus padhai lii dènge Petrus

15 Ropa ra'a-rinu rare, Yesus karèi
Simon Petrus, aku Nèngu na, "Hee,
Simon ana Yohanis. Tasamia? Èu
sue Ja'a risi nèti angalai se sue Ja'a,
do?"
Ka Petrus dhaa, na, "Tare'a Ama!
Èu dhu me'a ja'a sue Èu."
Hèia Yesus peka, na, "Ladhe
sèmi èèna, na, madhenga paie ana
kahib'i-kalèbho Ja'a, sèna ka rèngu
abhu ra'a-rinu."
16 Hèia Yesus karèi hari, aku
Nèngu na, "Simon, ana Yohanis.
Tasamia? Èu sue Ja'a, do?"
Ka na dhaa, na, "Tare'a Ama! Èu
dhu me'a ja'a sue Èu."
Ka Yesus peka hari dènge ne,
"Ladhe sèmi èèna, na, ladhe-leru
paie-iie kahib'i-kalèbho Ja'a."
17 Èle èèna ka, Yesus karèi hari
Petrus, peka na, "Simon, ana Yoha-
nis. Tasamia? Èu ne, angalai Ja'a,
do?"
Hèia d'ara Petrus susa titu kèna,
lula Yesus karèi ne d'ai tèlu hari,
peka na, "Èu sue Ja'a, do?" Ka na
dhaa, aku nèngu na, "Ama dhu me'a
aa'i j'ara. De Ama dhu me'a le, na,
ja'a ne angalai Ama."
Hèia Yesus peka dènge ne, "Ladhe
sèmi èèna, na, ladhe-leru paie
kahib'i-kalèbho Ja'a se, sèna ka
rèngu abhu ra'a-rinu.
18 Èu dhane more le naneo Ja'a,
do? Ja'a neo peka sèmi ne'e: uru
èèna lod'o èu ngèru era, èu tema
pake unu mu kodho dènge dhara
hake, ho lamu asa mia-mia madhutu
dad'èi èu. Te ngaa ètu d'ara heka,
èu j'ole kacui-aai ho dhèu èki, pake
dhara hake èu unu mu. Hèia ra ère
rèti èu asa era dhu èu d'èi boe."
19 (Lii padhai Yesus ne, peka mi
Petrus, lula-nèti ngaa dhu j'aj'i bèli-
camèd'a mi dedha nèngu. Te èèna
na mamadhe Petrus pad'elo dad-
edha Ama Lamatua.)*
Hèia Yesus lii dènge Petrus, aku
Nèngu na, "Mai sèna ka j'aj'i dhèu
Ja'a!"

Ana madhutu dhu j'aj'i ana pasue Yesus

20 Lod'o èèna, Petrus kabib'a asa
kabodho. Ka ladhe nèdhi ja'a dhu re
limuri madhutu rèngu dua ra. Ja'a
ne, nuka ana madhutu dhu Yesus
sue. Ja'a dhu madhèdi ètu baboa
Yesus, lod'o ji'i nga'a kalela Paska.
Ja'a ne ka dhu karèi Yesus, peka
na, "Ama! Cee ka dhu neo pahie
Ama?"✡
21 Ropa Petrus ladhe nèdhi ja'a,
hèia na karèi Yesus, peka na, "Ama!
Deo na Ama peka-padhai le lula-
nèti ja'a ne. Te ngaa tasamia dènge
nèngu hari?"
22 Yesus b'ala lii Petrus, na, "Uru-
san èu aad'o ètu èèna. Ladhe Ja'a
neo sèna ka nèngu mate mi era ne'e
toke Ja'a mai hari, na, sala ngaa?
Dhu lèke ka èu hud'i sanèd'e ku lii
moa dhu Ja'a peka deo na, nuka:
mai sèna ka j'aj'i dhèu Ja'a."
23 Lula Yesus padhai lii sèmi èèna,
ka ana madhutu Na dhu leo sèra pa-
peka, na, "Yohanis ne, bèli-camèd'a
madhe boe." Aa te ngaa Yesus
padhai lii boe sèmi èèna. Dhu Na
peka, na, "Urusan èu aad'o ètu èèna.
Ladhe Ja'a neo sèna ka nèngu mate
mi era ne'e toke Ja'a mai hari, na,
sala ngaa?"

Yohanis pa'èle sasuri na

24 Ana madhutu dhu Yesus peka
èèna, nuka ja'a ne, Yohanis. Ja'a ka
lole se aa'i-aa'i hia miu. Ja'a ka dhu

* **21:19** Pe d'ara tèu 96M, ca dhèu ama gareja ngara na Klement nèti kota Roma, dhu suri, na, dhèu pamadhe Petrus. Pe d'ara tèu 212M sa, abhu ca dhèu ama gareja èci hari, ngara na Tertulian, dhu suri, na, rèngu paku Petrus ètu aj'u palolo-palèbha. Aa abhu kahèi lii lolo èci nèti gareja dhu peka na, lod'o ra paku Petrus ètu aj'u palolo-palèbha, ele boe d'ara tèu 64-65M, Petrus manèngi sèna ka paku ne kètu asa haha. Na manèngi sèmi èèna, lula nèngu rasa pantas boe madhe kètu asa dedha sama sèmi Yesus. ✡ **21:20** Yohanis 13:25

kèdhi dènge musi madha ja'a unu ku. Ja'a ka suri aa'i-aa'i se. Ka èdhi te'a, na, ngaa dhu ja'a lole hia miu se, lèke tare'a-re'a.

25 Abhu j'ara leo ae era dhu Yesus tao. Ladhe dhèu neo suri aa'i mèu-mèu, karèi nèti Yesus pakako sasab'a-la'a Na toke èle, ja'a ngee na buku se pènu risi rai-haha ne.

D'ai sange ne'e ka,
Yohanis

Lii Lole nèti dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus

Ama Lamatua moa pa'adhu mai Roh Mola-Mèci Na

1-3 Ama Teofilus* dhu be'a. Lii maho'o nèti ja'a, Lukas.

Ètu d'ara sasuri ja'a dhu uru èèna, ja'a suri aa'i mèu-mèu lula-nèti ma-muri Lamatua Yesus. Nuka, ngaa dhu Na tao, dènge ngaa dhu Na aj'a-nori, karèi nèti uru tèka. Na hag'e nare dhèu pajuu-paleha Na. Masi ka dhèu paj'èra Ne, aa ra pamadhe Ne, te ngaa Ama Lamatua pamamuri hari Ne. Ropa Na kèd'i nèti mamadhe, Na pad'elo iisi mi dhèu pajuu-paleha Na. Ra rèdhi Ne padhutu-dhutu toke d'ai èpa nguru lod'o, ka ra re'a, Na mamuri hari tare'a. Nèngu peka dènge rèngu, na, Ama Lamatua sama sèmi Dhèu Aae dhu nèd'u paredha. Ka Na pua rèngu kahèi pake koasa nèti Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci. Lii dhu ja'a suri ne, lole ngaa-ngaa dhu Na tao nèti uru, toke d'ai Na ca'e hari asa sorga.

Se'e se ka dhu ja'a suri kèdhi le.

4-5 Ca lod'o hari, ropa Yesus pa'èci dènge dhèu pajuu-paleha Na ètu dedha Ledhe Saitun, Na hia si paredha peka na,

> “Sanèd'e! Uru èèna, Yohanis sarani dhèu pake dhoka èi di, te ngaa ladhe miu mate hari pèri-pèri lod'o, èèna na Lamatua tao ngaa dhu kapai risi eele hia miu. Lula Na hia miu Roh Na dhu Mola-Mèci. De baku tèke eele kota Yerusalem kahèi. Te ngaa miu mate mi ne'e, toke d'ai Ama Ku papuru Roh Na mi dedha miu, sèmi dhu Na moa le uru èèna. Aa miu tadèngi le nèti Ja'a kahèi.”✡

Lamatua Yesus ca'e asa sorga

6 Ropa Yesus pakaboko dènge dhèu pajuu-paleha Na era, ra karèi Ne, aku rèngu na, “Ama! Ji'i neo karèi: Ama sanèd'e era, sina ma, dhu uru èèna, kabarai èdhi Isra'el paredha unu na? De Ama neo patabuli èdhi nèti dhèu leo deo ne'e, do, mate hari lod'o leo?”

7 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Miu pakarèi ia ka lod'o èèna! Dhoka Ama ku di, dhu pama'ète j'aj'aj'i lod'o èèna na.

8 Te ngaa ladhe Roh Lamatua dhu Mola-Mèci mai maso asa d'ara miu, heka miu abhu koasa kèna. Hèia miu hud'i lami palolo dènge dhèu aa'i-aa'i ra lula-nèti Ja'a. Miu peka dènge dhèu ètu kota Yerusalem, ètu rae aa'i-aa'i ètu propensi Yudea dènge propensi Samaria, taruu toke d'ai suu-suu rai-haha ne.”✡

9 Ropa Na padhai lii nare sèmi èèna, Ama Lamatua paca'e Yesus asa dedha-liru la'e ètu katanga madha rèngu. Ra ladhe taruu, toke d'ai ra'i-liru hutu nare Ne, ka rèngu rèdhi heka.✡

10 Ropa rèngu ladhe asa dedha-liru era, cag'ag'a laa, dhèu dua titu ètu karasa rèngu, dhu pake mèdha-papake pudhi lao-lao.

11 Dhèu dua sèra peka dènge rèngu, na, “Wee! Miu dhèu Galilea! Nga tao ka miu tangare taruu asa dedha-liru? Deo na miu mèdhi le Yesus ca'e toke d'ai ra'i-liru hutu nare Ne. Miu mèdhi unu mi dènge musi madha miu, Na ca'e la'e deo na. Sèmi mia dhu miu ladhe mèdhi Na ca'e la'e èèna, sèmi èèna kahèi èèna na Nèngu mai hari.”

Ra tenge dhèu leo ho gati Yudas

12 Èle èèna ka, dhèu pajuu-paleha Yesus sèra puru nèti ledhe Saitun lèpa lasi asa kota Yerusalem. Ledhe

* **1:1-3** Ngara *Teofilus* ètu d'ara Lii Yunani, sasoa na, ‘dhèu dhu sue Ama Lamatua’. Ne'e ne, buku ka dua dhu Lukas suri hia Teofilus. Ladhe kahèi *Lukas* 1:1-4. ✡ **1:4-5** Lukas 24:49, Mateos 3:11, Markus 1:8, Lukas 3:16, Yohanis 1:33 ✡ **1:8** Mateos 28:19, Markus 16:15, Lukas 24:47-48 ✡ **1:9** Markus 16:19, Lukas 24:50-51

Saitun èèna, ele boe kaj'èu nèngu d'ai ca kilo di nèti d'ara kota.†

13 D'ai nèi, ka ra lasi asa d'ara èmu
dhu rèngu pea. Ka ra ca'e asa kama
èci ètu èmu dedha. Ngara dhèu
pajuu-paleha sèra, nuka:
Petrus,
Yohanis,
Yakobis,
Anderias,
Pelipus,
Tomas,
Bertolomeos,
Mateos,
Yakobis (ana Alpius),
Simon (dhu madhutu partei
Selot),‡
dènge Yudas (ana Yakobis).✡

14 Rèngu aa'i-aa'i ra dhu tema pak-
aboko ho manèngi-mangaj'i dènge
d'ara èci. Maria, ina Yesus, aa dhèu
bhèni-dhèu bhèni leo, dènge a'ari
Yesus sèra pakaboko dènge rèngu
kahèi.

15 Ca tèka hari, rèngu pakaboko,
ele boe dhèu d'ai cangasu dua nguru
dhèu sa. Ka Petrus kèd'i titu, ka na
padhai lii, aku nèngu na,

16 "Ina-ama, a'ari aa'i-aa'i ti! Èle
boe miu sanèd'e Yudas era, dhu uru
èèna nèti anga na canau, ho lasi
kèpe Yesus. Ngaa dhu Yudas tao,
mema hud'i j'aj'i sèmi èèna ku. Te
nèti uru ka, Roh Ama Lamatua peka
le, dènge dhèu aae Daud, ho suri
tatao Yudas.

17 Te Yudas èèna, dhèu èdhi dhu
sab'a pa'èci dènge èdhi."

18 (Te ngaa ropa Yudas pahie eele
Yesus, ka rare doi papana èèna,
lasi hèli rare rai cue. Rai èèna
ka dhu j'aj'i era mamadhe nèngu.
Na bèbhe sagèb'a ètu era èèna, ka
masèke eele kabake na, hèia tanèi
na talala.

19 Ka dhèu palolo lème, toke d'ai
isi kabarai kota Yerusalem re'a aa'i
mèu-mèu mamadhe Yudas èèna.
Nèti èèna ka, ra pangare rai èèna
madhutu lii Aram, ngara na *'Akel-
dama'*, sasoa na, 'rai raa'.)✡

20 Petrus tuhu hari lii padhai na,
peka na, "Uru-uru sèra, dhèu aae
Daud suri tèke le ètu d'ara sasuri Lii
Sod'a Koa-kio, peka na,

'Hud'i sène era pea nèngu, j'aj'i mi
era dhu pa'ela eele;
bisa heka dhèu èci sa pea ètu
èèna.'

Aa na suri kahèi, aku nèngu na,

'Hud'i sène, sasab'a nèngu ra hia
asa dhèu leo la'e.'✡

21-22 De èdhi hud'i tenge dhèu èci
ho gati Yudas. Èdhi tenge dhèu dhu
bera-bera dènge èdhi nèti uru ka
mai. Dhèu èèna, hud'i dhèu dhu
nèbhu le madhutu Yesus la'e-mai,
mulai nèti Yohanis sarani Yesus. Aa
nèngu èèna, hud'i dhèu dhu nèdhi
dènge musi madha, na, Yesus kèd'i
hari nèti mamadhe Na, toke d'ai
lod'o Yesus ca'e hari asa dedha-liru
ètu talora èdhi."✡

23 Ropa Petrus peka nare sèmi
èèna, ka dhèu dhu pakaboko sèra,
pamaso ngara dhèu dua. Èci ngara
na Matias, aa èci hari ngara na
Yusuf (dhu tema le ra paroa na
Barsabas; ngara na leo èci hari, na,
Yustus).

24-25 Hèia ra sabaj'a, aku rèngu
na, "Ama ètu dedha-liru! Ama dhu
me'a iie d'ara dhèu aa'i-aa'i. Yudas
madhe le, tèke eele sasab'a na. De
Ama paj'uj'u hia ji'i dhèu èci nèti
rèngu dua se, mia dhu Ama d'èi,
ho ji'i ded'e ne j'aj'i mi dhèu pajuu-
paleha Lamatua Yesus."

26 Ka ra ère lot, pake ngara dhèu
dua sèra. Hèia dhu lèke ka Matias.

† **1:12** Lod'o èèna, mese agama Yahudi sèra tao atora, peka na, ètu lod'o a'oro sasab'a, dhèu Yahudi bisa boe kako kaj'èu. Ra ator ho dhèu baku kako risi nèti dua kilo (lasi-mai). Sasuri lii Yunani dhu uru tèka, peka na, kaj'èu ledhe ne nèti Yerusalem, sama dènge "bagi dua j'ara nèti kakako lod'o a'oro sasab'a". De èdhi te'a, kaj'èu ledhe èèna nèti kota, ca kilo di. ‡ **1:13** Partei 'Selot' dènge ngara na èci hari, 'Patriot'. Simon ne maso anggota partei politik dhu neo cab'ub'u eele dhèu paredha Roma ngèti kabarai Isra'el rèngu. ✡ **1:13** Mateos 10:2-4, Markus 3:16-19, Lukas 6:14-16 ✡ **1:19** Mateos 27:3-8 ✡ **1:20** Lii Sod'a Koa-Kio 69:25, 109:8 ✡ **1:21-22** Mateos 3:16, Markus 1:9, 16:19, Lukas 3:21, 24:51

Ka ra ded'e ne j'aj'i dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus, ho na pa'èci dènge rèngu dhèu canguru èci sèra.

2

Dhèu parcaya abhu Roh Ama Lamatua

1-2 Lèke lod'o babe'a dhèu Yahudi, dhu ra pangare na 'Lod'o Pantekosta',* dhèu aa'i-aa'i dhu madhutu Lamatua Yesus pakaboko ètu d'ara èmu cue.✡ Cag'ag'a laa, ra tadèngi lii dhu mai nèti dedha-liru, sama sèmi bohe. Lii èèna mèdhu titu kèna, ka rèngu bisa boe tadèngi lii dhèu leo dhu ètu sèra.
3 Hèia rèngu ladhe rèdhi sèmi heo ai sa, dhu puru mi dedha rèngu èci-èci.
4 Ka rèngu aa'i-aa'i ra abhu Roh Ama Lamatua. Ka ra padhai lii, pake lii dhèu rai-rai leo, madhutu ngaa dhu Roh hia si peka-padhai.
5 Lod'o èèna, dhèu Yahudi ae titu kèna dhu mai nèti lème rai ètu rai-haha ne, pakaboko ètu Yerusalem. D'ara rèngu neo madhutu Ama Lamatua.
6 Ropa ra tadèngi rare lii èèna, ka ra mai lingu rare era èèna. Ka rèngu ca dhèu-dhèu ka, tadèngi lii dhu ana madhutu Lamatua Yesus sèra padhai, èci èèna ka dènge lii rai rèngu. Nèti èèna ka, dhèu sèra malaa-maloha.
7 Rèngu aa'i-aa'i ra hèb'a nganga-nganga sène, ka ra papeka, aku rèngu na, "Ira ii! Te dhèu se, dhèu Galilea, sina ma?
8 Tasamia ka, rèngu bisa padhai lii, tao lii èdhi aa'i-aa'i ti?
9 Èdhi se'e, mai nèti propensi Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, Pontus, Asia,
10-11 Frigia, Pamfilia, Masir, nèti Libia dhu dètu dènge kota Kirene, aa èdhi cahag'e mai nèti kota Roma. Aa cahag'e kahèi mai nèti pulu Kreta, dènge nèti rai Arab. Èdhi cahag'e dhèu Yahudi, cahag'e dhèu rai leo dhu maso agama Yahudi. Te ngaa èdhi aa'i-aa'i ti tadèngi rèngu padhai lii, pake lii èdhi aa'i-aa'i ti, lula-nèti j'ara-j'ara kapai titu kèna, dhu Ama Lamatua tao. Te aa'i-aa'i se pamalaa èdhi, nga!"
12 Rèngu aa'i-aa'i ra hèb'a nganga-nganga sène, ka ra pakarèi isi aanga ra, aku rèngu na, "Tasamia ka j'aj'i sèmi ne'e? Sasoa na, ngaa ka ne?"
13 Te ngaa abhu dhèu leo dhu mari si, peka na, "Weeh! Baku pusi dènge dhèu sèi! Te ra mahu nèi!"

Petrus padhai lii ètu madha dhèu ae

14 Ètu era èèna, Petrus dènge dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus dhèu canguru èci leo sèra. Ka nèngu kako la'e asa madha, hèia na mulai padhai lii mi dhèu ae dhu lingu ètu èèna. Na padhai lii mèdhu bia, peka na, "Ina-ama, a'ari aa'i-aa'i ti! Miu dhèu Yahudi, dènge miu dhu mai nèti mia-mia pea ètu kota Yerusalem! Pasa dhilu paie, ho mi nanene lii padhai lii ja'a ne, te ja'a neo peka j'ara hua iia mi miu aa'i-aa'i mi.
15 Mage mi pangee, na, dhèu se mahu. Sèmi boe èèna! Mad'ae aae era, dhèu mahu boe. Ngaa hari, heka hake ceo kèna.
16 Deo na miu tadèngi, na, dhèu se padhai lii pake lii miu aa'i-aa'i mi. Dhu lèke, sèmi ne'e ka: uru èèna, Ama Lamatua moa tèke le j'ara ne'e re dhèu nèti lii padhai lii Nèngu, ngara na Yoel, peka na:
17 'Ama Lamatua peka na, "Ladhe lod'o rai-haha oe èle,
Ja'a neo hia Roh Ja'a mi dhèu aa'i-aa'i.
Ana ngèru miu sèra, bhèni-mone,
Ja'a ded'e si, j'aj'i dhèu rèti lii padhai Ja'a.
Ana ngèru miu sèra,
bèli-camèd'a ladhe rèdhi ngaa dhu Ja'a neo pad'elo mi rèngu.

* **2:1-2** Dhèu Yahudi pa'ige Lod'o Pantekosta, mulai nèti Lod'o Paska, tabha pidhu migu. De èdhi te'a, na, mamadhe Lamatua Yesus lèmi nguru lod'o le. ✡ **2:1-2** Atora nèti Ama-ama Agama 23:15-21, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 16:9-11

Sèmi èèna kahèi, dhèu heka miu sèra,
bèli-camèd'a ra abhu nii, ngaa dhu Ja'a neo pad'elo hia ra rèdhi.
18 Ladhe lod'o rai-haha oe èle,
Ja'a hia Roh Ja'a mi ana pua-paleha Ja'a sèra.
Hia dhèu mone,
aa dhèu bhèni kahèi.
Sèna ka ra peka-padhai ngaa dhu Ja'a peka le dènge rèngu.
19-21 Bèli-camèd'a, d'ai Lod'o Lamatua. Masi ka Lod'o èèna dhae d'ai mèka,
te ngaa Ja'a tao uru tadha-tadha malaa ètu dedha-liru.
Tadha malaa sèmi madha lod'o j'aj'i maroga kiu-kiu,
dènge hèru mea sèmi raa sa kahèi.
Ja'a neo tao j'ara-j'ara kapai seli eele kahèi, ètu dedha-rai.
J'ara sèra sa, sama sèmi raa, ai, dènge sèb'u poka-poka ca'e la'e asa dedha.
Ladhe d'ai Lod'o Lamatua dhu ka-pai seli èèna, dhèu cee dhu manèngi Ama Lamatua soru-bara ne,
nèngu èèna ka dhu abhu ma-muri.'"✡
Sèmi èèna ka, dhu uru èèna, Yoel suri le.
22 A'ari dhèu Isra'el aa'i-aa'i ti! Mai pasa dhilu miu, ho nanene paie ngaa dhu ja'a neo padhai lii dènge miu. Ama Lamatua paj'uj'u nare le Yesus, dhèu Nasaret. Ji'i nge'a le j'ara èèna j'aj'i tare'a, lula ji'i ka dhu ladhe ngèdhi unu mi, na, Ama Lamatua pake Yesus ho tao tadha malaa dènge tatao kapai seli eele. Miu me'a le j'ara ne'e kahèi, lula Yesus tao le tadha malaa sèra ètu talora miu.
23 Te ngaa miu pamadhe Ne, dènge j'ara miu dadugu-rariu dhèu bhelu-katub'a, ho paku Ne ètu aj'u palolo-palèbha. Aa te ngaa, sèra sa pamèci dènge naneo Ama Lamatua nèti uru ka mai.✡
24 Lula tatao miu, ka Nèngu madhe tare'a. Te ngaa Ama Lamatua d'èi boe ho Yesus madhe taruu. Nèti èèna ka, Lamatua patalale eele Nèngu nèti koasa ma-madhe, ka pamamuri hari Ne. Te koasa mamadhe bisa boe segi Ne.✡
25 Nèti uru ka mai, dhèu aae Daud suri tèke le lula-nèti Yesus ne, peka na:
'Ja'a ke'a, na, Lamatua sama-sama taruu dènge ja'a.
Nèti èèna ka, ngaa èci sa bisa boe pamanahu ja'a,
lula Ama Lamatua ètu baboa ja'a taruu.
26 Nèti èèna ka, d'ara ja'a karej'e,
ka ja'a koa-kio Ne taruu,
aa ja'a mate Lamatua dènge d'ara mera-milu.
27 Te Nèngu soro tèke boe samanga ja'a pea taruu ètu era dhèu madhe sèra.
Aa Ama Lamatua tèke eele boe ngi'u aae Dhèu Nèngu dhu D'ara Mola-Mèci, ele iie ètu d'ara rai.
28 Lamatua pad'elo le ja'a j'ara ma-muri dhu mola.
Nèti èèna ka d'ara ja'a karej'e d'ai seli,
lula Lamatua bera-bera dènge ja'a.'✡
Ne'e ne ka dhu dhèu aae Daud suri tèke nèti uru ka mai.
29 A'ari aa'i-aa'i! Miu mata ku ho ja'a lole paie ku dènge miu lula-nèti dhèu aae Daud. Na peka sèmi èèna, te ngaa na lole boe ngi'u nèngu. Èdhi te'a, lula nèngu madhe le, aa ra padhane ne. Ro'a na abhu ètu talora èdhi toke d'ai sange ne'e.
30 Dhèu aae Daud ne j'aj'i dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua. Aa na ne'a, na, Ama Lamatua dhu moa le pake lii subha, ho limuri mai èci nèti ana-èpu Daud nèd'u paredha. Nèngu èèna ka dhu Lamatua paj'uj'u mema nèti uru ka mai.✡

✡ **2:19-21** Yoel 2:28-32 ✡ **2:23** Mateos 27:35, Markus 15:24, Lukas 23:33, Yohanis 19:18 ✡ **2:24** Mateos 28:5-6, Markus 16:6, Lukas 24:5 ✡ **2:28** Lii Sod'a Koa-Kio 16:8-11 ✡ **2:30** Lii Sod'a Koa-Kio 132:11, 2 Samuel 7:12-13

31 Lod'o èèna, Daud pangee mad-
hera. Aa na peka uuru lula-nèti
Dhèu dhu Lamatua paj'uj'u tèke le.
Èena na Dhèu èèna madhe, te ngaa
mamuri hari kahèi. Aa Daud peka
kahèi, na, Dhèu èèna pea taruu boe
ètu era dhèu madhe, aa ngi'u Na ele
iie boe kahèi.
32 Dhèu dhu Daud peka-padhai ne,
nuka Yesus! Ama Lamatua pama-
muri hari Ne nèti mamadhe Na. Ka
ji'i aa'i-aa'i mi ngèdhi le dènge musi
madha ji'i!
33 Ka limuri ne, Ama Lamatua
ded'e le Yesus, ho nèd'u paredha
dhu dedha risi eele. Aa Na madhèdi
ètu baboa g'ana Ama Lamatua, ètu
era dhu Lamatua sadia tèke le. Aa
Ama Na hia le Roh Na dhu Mola-
Mèci, sama sèmi dhu Na moa tèke
nèti uru ka. Aa Na moa neo hia Roh
Mola-Mèci Na mi èdhi kahèi. Èèna
ka dhu miu tadèngi dènge laladhe
mèdhi deo na, nuka Ama Lamatua
hia Roh Na.
34 Daud mesa na ca'e boe la'e asa
sorga, te ngaa na suri, peka na,
‘Ama Lamatua padhai lii dènge
Lamatua ja'a, peka na,
“Madhèdi mi sebhe g'ana Ja'a,
ètu era dhu Ja'a sadia mema,
35 toke Ja'a tao musu Èu
sèra, pahaha iisi mi
Èu.’”✡
36 Nèti èèna ka dhèu Isra'el aa'i-
aa'i ra hud'i re'a ku tare'a-re'a, lula-
nèti Yesus dhu miu paku pamadhe
ètu aj'u palolo-palèbha. Nèngu,
nuka Kristus dhu Ama Lamatua
hag'e nare le. Aa Nèngu ne'e ka dhu
j'aj'i Kètu èdhi.”
37 Ropa tadèngi rare lii Petrus ne,
d'ara dhèu sèra roe. Ka ra karèi
Petrus dènge dhèu pajuu-paleha leo
sèra, peka na, “A'ari! Ji'i hud'i tao
tasamia ku?”
38 Hèia Petrus dhaa, peka na, “Miu
èci-èci hud'i ele-ho'a ku, aa tèke eele
ku sasala-sasigo miu aa'i-aa'i mi, ho
miu lèpa hari madhutu Lamatua.
Hèia soro iisi mi ho sarani, sèna
ka j'aj'i mi tadha, peka na, miu
lèpa hari le madhutu J'ara Mamuri
Yesus Kristus. Aa èèna j'aj'i tadha
kahèi, peka na, Lamatua saku eele
le sasala-sasigo miu. Èle èèna, miu
sèmi mere Roh Ama Lamatua dhu
Mola-Mèci.
39 Te Ama Lamatua moa le hia
Roh Na mi dhèu aa'i-aa'i dhu j'aj'i
le dhèu unu Na. Dènge j'ara ne'e,
lii mamoa lula-nèti Roh Na, j'aj'i hia
miu dènge ana-èpu miu kahèi. Na
moa hia mi dhèu leo kahèi.”
40 Aa Petrus padhai lii ae hari mi
rèngu, aku nèngu na, “Limuri ne,
dhèu ae sero le nèti j'ara mamuri
dhu mola. De miu mage-mage, sèna
ka miu baku madhutu tatao dhèu
bhelu sèra. Te ngaa miu hud'i
madhutu dhoka j'ara mola nèti Ama
Lamatua di. Dènge j'ara èèna, miu
abhu mamuri taa-taa dènge Ne.”
41 Èle èèna ka, dhèu ae sèra sèmi
rare lii padhai lii Petrus èèna dènge
d'ara kateme. Ka ra madhutu J'ara
Mamuri Yesus, hèia ra soro iisi ra
sèna ka abhu sarani. Lod'o èèna, pe
d'ai tèlu riho dhèu mai pa'èci dènge
dhèu-dhèu unu Yesus sèra.
42 Rèngu d'èi pa'èci dènge dhèu-
dhèu leo dhu madhutu Yesus.
Aa rèngu mamuri mera-milu èci
dènge èci. Bèli-bèli èèna, rèngu
maj'èni nanene lii holo-nori nèti
dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus.
Rèngu d'èi manèngi-mangaj'i sama-
sama kahèi. Aa rèngu d'èi ra'a-rinu
mei èci.

J'ara-j'ara mamuri dhèu parcaya

43 Lod'o èèna, dhèu pajuu-paleha
Lamatua sèra tao tadha malaa ae-
ae, ka dhèu dhu ètu sèra sa malaa
dènge madha'u.
44 Dhèu-dhèu dhu madhutu J'ara
Mamuri Lamatua Yesus, aa'i-aa'i ra
mamuri pakaboko dènge d'ara èci,
ka ngaa dhu unu dhèu èci, j'aj'i unu
rèngu aa'i-aa'i ra, ho ra pake sama-
sama.✡
45 Abhu cahag'e pahia mèdha-
panyau ra, ho ra pala-bagi doi

✡ **2:35** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1 ✡ **2:44** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 4:32-35

kab'ua na mi dhèu parcaya sèra, madhutu èci-èci dhu parluu.
46 Bèli-bèli èèna, rèngu pa'èci ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Rèngu ra'a-rinu boko-boko mue-mue dènge d'ara karej'e-karae, nèti èmu èci asa èmu èci, dènge boe ka'uu-kamuki. Rèngu aa'i-aa'i ra mamuri èci tulu èci, dènge boe kire-kome.
47 Bèli-bèli èèna, rèngu aa'i-aa'i ra ma'ète boe koa-kio kolongara Ama Lamatua dènge d'ara kateme. Dhèu leo sèra d'èi rèngu titu kèna. Nèti ca lod'o asa ca lod'o Ama Lamatua hia mamuri mi dhèu sèra, ho ra pa'èci dènge dhèu-dhèu unu Lamatua Yesus. Ka rèngu asa ka ae.

3

Petrus puri-pa'èle dhèu karuku èci

1 Ca lod'o, pe d'ara hake tèlu nihia sa, Petrus dènge Yohanis lasi asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ho neo sabaj'a dènge dhèu leo sèra.
2 Rèngu neo maso re hèb'a oka, dhu ngara na ‘Hèb'a Saraga’. Ètu èèna, rèngu rèdhi dhèu mone karuku èci, dhu karuku nèti ina na nara iisi ne. Bèli-bèli mai, na, dhèu nedhe rèti ne asa era èèna, ho na kanata kacui-aai manèngi ngaa-ngaa nèti dhèu cee dhu neo maso asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i re èèna.
3 Ropa na ladhe nèdhi Petrus dènge Yohanis oe maso asa d'ara, ka na kanata kacui-aai, manèngi, peka na, “Ama-ama, ee! Sue ku ja'a laa. Hia ku ja'a ngaa, do?”
4 Ka dua ra ladhe kaloo ka dhèu ne'e, hèia Petrus dhaa, aku nèngu na, “Ladhe ku mai!”
5 Hèia nèngu boti kètu na, ladhe asa rèngu dua ra, ka na pangee, na, “Waa! Ele boe dua ra neo hia ja'a ngaa-ngaa ne.”
6 Te ngaa Petrus peka, aku nèngu na, “Ja'a dènge boe doi hualaa ho hia mi èu! Te, ngaa dhu ja'a unu, èèna ka dhu ja'a neo hia mi èu. De nanene paie-iie! Dènge koasa Yesus Kristus, dhèu Nasaret, ja'a pua èu kèd'i titu, ho kako!”
7 Hèia Petrus kèpe ai g'ana dhèu karuku èèna, ka na pakèd'i patitu ne. Kaca'a laa, haga dhèu ne'e be'a dènge ka, ètu d'ara ciki ood'e èèna kahèi.
8 Cag'ag'a laa, na pasoka titu, hèia na kako la'e-mai neo ne'a, haga nèngu be'a le, do dhae. Èle èèna ka, na la'e palere dènge rèngu dua ra asa d'ara Èmu Manèngi-Mangaj'i. Na kako pasoa-pasoka dènge koa-kio Ama Lamatua.
9 Dhèu aa'i-aa'i sèra ladhe rèdhi dhèu ne'e kako la'e-mai, aa koa-kio kolongara Ama Lamatua.
10 Ropa dhèu ae sèra tadhe ne, ka ra malaa, hèia peka, aku rèngu na, “Nèngu ne'e ka dhèu karuku dhu madhèdi ètu Hèb'a Saraga, ho manèngi ngaa-ngaa èèna, sina ma? Tasamia ka na j'aj'i sèmi ne'e?”

Petrus padhai lii ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i

11 Èle èèna ka, dhèu dhu èle nèti karuku èèna, madhutu Petrus dènge Yohanis. Ka tèlu ra lasi d'ai èmu taleo cue, ngara na ‘Èmu Taleo Dhèu Aae Soleman’. Ètu èèna, dhèu aa'i-aa'i dhu mai lingu rare rèngu malaa titu kèna.
12 Ropa Petrus nèdhi rèngu, ka na padhai lii, peka na, “Dhèu Isra'el aa'i-aa'i mi! Nga tao ka miu malaa, lula j'ara ne'e ne? Nga tao ka miu ladhe kaloo ji'i? Miu ngee, na, dhèu ne kako lula ji'i pake na'i, do, lula ji'i maj'èni madhutu Ama Lamatua? Do, tasamia?
13 Ja'a neo peka dènge miu sèmi ne'e: bèi-baki èdhi Abraham, Isak dènge Yakob manèngi-mangaj'i mi Ama Lamatua. Lamatua èèna ka dhu ded'e padedha-dedha Dhèu Nèngu dhu Na pili nare, nuka Yesus. Yesus èèna ka dhu miu tule eele Ne, ka saraka Ne asa gubernur Pilatus. Ka gubernur neo patabuli Ne, te

ngaa miu ka dhu palab'a, sèna ka na baku patabuli eele Yesus.✡
14 Te ngaa Yesus, Dhèu dhu sala boe. D'ara Nèngu be'a. Gubernur neo patabuli eele Dhèu dhu sala boe ne, te ngaa miu aa'i-aa'i mi lab'a ne. Aa dhu bhelu risi hari ka, miu dadugu-rariu ne, sèna ka na patabuli hia miu dhèu bhelu-katub'a èci dhu pamadhe nèdhi dhèu.✡
15 Miu ka dhu pamadhe Yesus! Aa te ngaa Nèngu ka dhu hia èdhi ma-muri. Mema tare'a Nèngu madhe le, te ngaa Ama Lamatua pamamuri hari Ne. Nèngu ka dhu ji'i ladhe ngèdhi le dènge musi madha ji'i.
16 Miu tadhe dhèu karuku ne. Nèngu èra le, te ngaa ji'i boe ka dhu puri-pa'èle ne. Ji'i se dènge boe koasa ngaa-ngaa. Koasa èèna mai nèti Yesus. Dhèu ne'e ne èra, lula nèngu parcaya Lamatua Yesus. Yesus ka dhu pa'èle ne, ètu katanga madha miu aa'i-aa'i mi.
17 A'ari aa'i-aa'i ti! Limuri ne, ja'a ke'a le, miu dènge dhèu aae-dhèu kapai miu, tao bhelu mi dedha Yesus, te ngaa miu me'a boe ngaa dhu j'aj'i lèpa limuri.
18 Te ngaa Ama Lamatua peka mema nèti uru ka mai, pake dhèu nèti lii padhai Nèngu, peka na, Kris-tus, nuka Dhèu dhu Na hag'e nare èèna, hud'i d'ui ku j'aj'èra. Ka j'aj'i le, sèmi èèna ka!
19 Nèti èèna ka, miu hud'i ele-ho'a, tèke eele sasala-sasigo miu, hèia lèpa asa Ama Lamatua, ho Na saku eele aa baku ngee ia ka sasala miu sèra.
20 Pe Ama Lamatua pa'èra d'ara miu. Ka Na neo pua Kristus dhu Na hag'e nare èèna, mai hari asa miu. Kristus èèna, nuka Yesus, dhu Na pua le mai asa miu.
21 Nèti uru ka mai, Lamatua padhai lii re dhèu nèti lii padhai Na, peka na, 'Bèli-camèd'a, Ama Lamatua pamola j'ara aa'i-aa'i, sèna ka j'aj'i hiu.' Yesus hud'i mate ku ètu Era Mola-Mèci toke d'ai lod'o Nèngu mai hari, ho Na pahiu ngaa-ngaa aa'i-aa'i ra.
22 Uru èèna, baki Musa peka le dènge dhèu Isra'el, aku nèngu na,
'Lamatua miu, nuka Ama Lamatua,
bèli-camèd'a Na pua Dhèu èci
nèti talora miu, ho j'aj'i dhèu
nèti lii padhai Na, sama sèmi
Na pake ja'a, ho j'aj'i dhèu
kèti lii padhai Na. De miu
hud'i pasa dhilu, sèna ka mi
nanene paie, ngaa-ngaa dhu
Na neo peka mi miu.✡
23 Te ngaa dhèu cee dhu ro'o boe nanene paie, lii padhai lii Dhèu èèna, èèna na cèri eele nèti dhèu unu Lamatua sèra. Dènge heka hak ètu talora rèngu.'✡
24 Mesa boe baki Musa di dhu peka sèmi èèna. Te Lamatua pake dhèu leo kahèi, j'aj'i dhèu nèti lii padhai Na. Rèngu peka sèmi èèna kahèi. Sama sèmi uru èèna, Lamatua pake baki Samuel, ho lolo j'ara-j'ara dhu limuri ne èdhi tèdhi dènge musi madha èdhi.
25 Ama Lamatua moa tèke le, mi baki Abraham, peka na,
'Bèli-camèd'a, re ana-èpu èu èci,
Ja'a hia mèngi-nale mi dedha
suku aa'i-aa'i ètu rai-haha
ne.'✡
Lii moa dhu Ama Lamatua peka le mi dhèu rèti lii padhai Na, limuri ne, j'aj'i le mi dedha miu, nuka a'ari ja'a dhèu Isra'el sèra.
26 Ama Lamatua pua Ana Na dhu Na hag'e nare èèna, ho paj'uj'u j'ara, sèna ka miu tèke eele sasala-sasigo miu. Dènge sèmi èèna, Na pad'elo d'ara hua iia Na mi miu. Lamatua pua uuru Ana Na mai asa miu, èle èèna, heka Na pua Ne asa suku leo sèra. Èèna ka dhu j'aj'i mèngi-nale mi èdhi aa'i-aa'i ti."

4

Kètu agama Yahudi paroa Petrus dènge Yohanis

✡ **3:13** Kalua nèti Masir 3:15 ✡ **3:14** Mateos 27:15-23, Markus 15:6-14, Lukas 23:13-23, Yohanis 19:12-15 ✡ **3:22** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 18:15, 18 ✡ **3:23** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 18:19 ✡ **3:25** Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:18

1 Lod'o èèna, ropa Petrus dènge
Yohanis padhai lii era dènge
dhèu ètu sèra, dhèu kapai canau
mai. Rèngu sèra, kètu agama
Yahudi, dhèu nèti partei Saduki,
dènge komedhaa j'aga Èmu Kapua
Manèngi-Mangaj'i. Rèngu mai neo
patao dènge Petrus dènge Yohanis.
2 Dhèu sèra nasa, lula rèngu dua
ra d'èi peka dènge dhèu ae, peka
na, “Yesus mamuri hari le nèti ma-
madhe Na. Dènge j'ara èèna, Nèngu
bhoke j'ara hia dhèu madhe sèna ka
bisa mamuri hari.”*
3 Ka ra paredha dhèu rèngu lasi
kèpe dua ra. Te ngaa, lula lod'o oe
cèna kèna, ka ra pamaso taha si asa
d'ara bèdho. Ho bèli èèna, heka ra
neo parisa si kèna.
4 Te ngaa ètu talora dhèu dhu d'èi
nanene dhèu pajuu-paleha Lamatua
Yesus sèra, ae ka dhu mangaku, na,
lii aj'a-nori rèngu sèra lèke tare'a.
Nèti èèna ka dhèu parcaya asa tabha
ae, pe d'ai lèmi riho dhèu sa.
5 Asa bèli èèna, dhèu kapai Yahudi
sèra pakaboko ètu kota Yerusalem,
nuka dhèu paredha, dhèu heka-
dhèu heka ad'a Yahudi, dènge mese
agama Yahudi sèra.
6 Kètu kapai risi agama Yahudi,
dhu ngara na Hanas, ètu èèna kahèi.
Dhèu kapai leo, sèmi Kayafas, Yoha-
nis, Aleksander, dènge a'ari leo sèra
nèti kètu kapai risi agama Yahudi
ètu èèna kahèi.
7 Ropa ra tesa aa'i, ka ra paredha
dhèu lasi rare Petrus dènge Yohanis,
ho rèti mai asa madha ama-ama
dhèu kapai se'e. Ropa rèngu mai,
ka ra karèi si, peka na, “Tasamia ka
miu bisa puri-pa'èle dhèu karuku?
Miu pake koasa nèti cee? Aa cee ka
dhu pua miu ka miu bani tao j'ara
èèna?”
8 Hèia Roh Ama Lamatua pa'èra
d'ara Petrus, ka na dhaa, aku nèngu
na,

“Ama-ama! Miu ka dhèu ka-
pai, dènge dhèu heka kabarai
Isra'el! Baku nasa ladhe ji'i
ako malaa ciki.
9 Ji'i ladhe, na, ama-ama si neo tao
lii langu, lula ji'i puri-pa'èle dhèu
karuku èci. Aa miu neo me'a ji'i
pake koasa nèti cee?
10 De ja'a neo peka sèmi ne'e: tatu
ama si sanèd'e era dhèu Nasaret,
dhu ngara Na Yesus. Nèngu èèna,
Kristus, dhu Ama Lamatua paj'uj'u
mema nèti uru ka mai. Te ngaa miu
paku pamadhe Ne ètu aj'u palolo-
palèbha. Masi ka sèmi èèna, te ngaa
Ama Lamatua pamamuri hari Ne.
De ja'a d'èi sèna ka ama si dènge
dhèu Isra'el aa'i-aa'i mi me'a, na, ji'i
puri-pa'èle dhèu karuku èèna, pake
dhodhoka koasa Yesus.
11 Yesus ne'e ka dhu ra suri tèke
le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua, peka na,

‘Abhu hadhu cue dhu tuka core
eele;
Te ngaa limuri mai,
hadhu èèna j'aj'i hadhu
padhèdi.’✡

12 Ètu palème rai-haha ne, Ama
Lamatua bhoke boe j'ara
leo dhu bisa patabuli èdhi
nèti koasa sasala-sasigo èdhi.
Dhodhoka j'ara èci di, nuka
Yesus. Abhu boe dhèu leo èci
sa dhu bisa hia mamuri mi
èdhi.”

13 Dhèu dhu madhèdi ètu sèra sa
re'a, na, Petrus dènge Yohanis se,
dhoka dhèu biasa di, èci èèna ka
dènge dhèu dhu re'a boe baca-suri.
Te ngaa dhèu sèra malaa dènge
babani dua ra, lula rèngu padhai
lii dhu dènge boe pahuni-pahuni.
Tabha hari, ra re'a, na, dhèu dua se,
dhèu pa'èci nèti Yesus.
14 Nèti èèna ka, hèb'a dhèu se kutu
mèno, toke ra padhai lii heka ae-ae,
lula dhèu dhu èle nèti karuku èèna,
titu dhii-dhii patoo madha dènge
madha.
15 Èle èèna ka, ra pua dhèu pajuu-
paleha Yesus dhèu dua sèra, aku
rèngu na, “Dua mi lami ku asa li'u

* **4:2** Dhèu partei Saduki lèka boe dhèu madhe bisa mamuri hari. ✡ **4:11** Lii Sod'a Koa-Kio 118:22

ciki.” Ka ra padhue ho neo tenge j'ara aapa.
16 Ka ra padhue-padhai, peka na,
“A'ari aa'i-aa'i ti! Èdhi hud'i tao
dhèu dua se samia? Te dhèu
Yerusalem aa'i-aa'i ra re'a le, na,
rèngu dua se ka dhu tao tadha
malaa deo na. Èdhi pasili tare heka,
lula bukti nèngu abhu le!
17 De hua iia èdhi tenge j'ara,
sèna ka lii ne'e baku ra lolo palème
asa mia-mia la'e. Be'a risi èdhi
pamadha'u si, sèna ka ra baku aj'a
ia ka J'ara Mamuri Yesus. Ladhe ra
nanene boe, na, re'a mema!”
18 Hèia ra paroa dua ra maso hari
asa d'ara, ka ra peka dènge si, aku
rèngu na, “Miu ladhe unu mi, ee!
Miu bisa heka lolo, do, aj'a-nori
dhèu leo lula-nèti Yesus!”
19 Te ngaa Petrus dènge Yohanis
b'ala, peka na, “Cob'a ama-ama si
pajiko ku laa. Mia dhu be'a risi?
Madhutu paredha ama si, do, mad-
hutu paredha Ama Lamatua?
20 Te ji'i ngèdhi le dènge musi
madha ji'i, aa tadèngi le dènge ro'a
dhilu ji'i madha j'ara ae. De tasamia
ji'i kutu hèb'a, ho baku lolo dènge
dhèu leo!”
21 Dhèu dhu madhèdi pama'ète lii
langu èèna, kai hari rèngu. Ka ra
patalale eele dua si, lula ra re'a heka
j'ara ho huku si. Rèngu madha'u
kahèi, mage dhoka dhèu ae ètu li'u
sèi pagama. Te dhèu ae sèra koa-kio
kolongara Ama Lamatua, lula dhèu
karuku èèna èle le.
22 (Dhèu èèna karuku èpa nguru
risi tèu le, ka heka bisa kako kèna.)

Dhèu unu Lamatua Yesus sabaj'a manèngi d'ara bani

23 Ropa ra patabuli eele Petrus
dènge Yohanis, dua ra lèpa lasi asa
angalai rèngu. Hèia dua ra lole aa'i-
aa'i ngaa dhu kètu agama Yahudi
dènge dhèu kapai leo sèra kai rèngu
ho baku palolo.
24 Ropa ra tadèngi rare lii lolo
èèna, ka angalai rèngu aa'i-aa'i sèra
pakaboko dènge d'ara èci, ho ra
manèngi-mangaj'i, peka na, “Ama
Lamatua dhu Koasa Kapai Risi Eele.
Ama dhu paj'aj'i dedha-liru dènge
rai-haha, dènge isi ra aa'i-aa'i.✡
25 Uru-uru sèra, Roh Ama
Lamatua dhu Mola-Mèci pake le
baki Daud ho j'aj'i dhèu nèti lii
padhai Na, sèna ka suri mema lula-
nèti dhèu lab'a Yesus, peka na,
‘Dhèu nèti rai leo sèra nasa lula lii
lai-ngèlu;
Dhèu se'e tao lèke boe, ho tao
lii langu dhu dènge boe kolo-
kapua.
26 Dhèu aae rai-haha sèra pakaboko
ho neo pamusu lab'a Ama
Lamatua;
sèmi èèna kahèi, dhèu kapai
sèra rare lii èci neo lasi lab'a
Ama Lamatua dènge Kristus,
nuka Dhèu dhu Lamatua
paj'uj'u mema karèi nèti
uru ka mai.’✡
27 Ka ngaa dhu baki Daud suri
na, limuri ne j'aj'i le. Aa sasoa na
led'a le. Ètu kota ne'e, dhèu aae
Herodes, gubernur Pontius Pilatus,
dhèu heka-dhèu heka ad'a Isra'el,
dènge dhèu kapai suku leo sèra,
pakaboko le. Rèngu pare'a lii ho
lab'a Yesus, dhu Ama Lamatua hag'e
nare le.✡
28 Te ngaa limuri ne, èdhi te'a aa'i
le j'ara sèra lèke mola-mola dènge
dad'èi Lamatua, madhutu ngaa dhu
Lamatua peka tèke nèti uru ka.
29 Lamatua, Èu me'a rèngu dhoka
padhai lii neo pamadha'u ji'i di.
De ji'i manèngi ho Lamatua hia ji'i
d'ara bani. Sèna ka ladhe ji'i la'a
padhue-padhai asa dhèu ètu mia-
mia Lii Lolo Be'a Lamatua lula-nèti
Yesus, d'ara ji'i madha'u boe.
30 Ji'i manèngi Lamatua hia ji'i
koasa kahèi, sèna ka ji'i bisa puri-
pa'èle dhèu pèd'a. Ji'i manèngi
kahèi koasa ho tao rupa-rupa tadha
malaa, sèna ka dhèu re'a, koasa
èèna mai nèti Dhèu Mola-Mèci
dhu Lamatua pua mai, nuka Yesus.

✡ **4:24** Kalua nèti Masir 20:11, Nehemia 9:6, Lii Sod'a Koa-Kio 146:6 ✡ **4:26** Lii Sod'a Koa-Kio 2:1-2
✡ **4:27** Mateos 27:1-2, Markus 15:1, Lukas 23:1,7-11, Yohanis 18:28-29

Lamatua, d'ai sange èèna ka lii sabaj'a ji'i."

31 Ropa ra manèngi-mangaj'i rare, ka èmu dhu rèngu sabaj'a na gaged'o. Hèia rèngu aa'i-aa'i ra abhu Roh Lamatua dhu Mola-Mèci. Èle èèna ka, rèngu kalua, lasi lole Lii Lolo Be'a Ama Lamatua, dènge d'ara bani.

Dhèu parcaya sèra mamuri sama-sama pasae j'aj'èra dènge karej'e

32 Èle èèna, dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya Yesus sèra, mamuri d'ara èci, aa mamuri pasue èci dènge èci. Abhu boe dhèu èci sa dhu mèu-moke, aa rèngu biasa pahia-paj'ola. Dhèu dhu dènge mèdha-panyau, na uri ho ra pake sama-sama.✡

33 Ka Lamatua hia koasa mi dhèu pajuu-paleha Na, ho ra lole mi dhèu, peka na, Lamatua Yesus mamuri hari nèti mamadhe Na. Aa rèngu ka dhu rèdhi dènge musi madha unu ra. Ka Lamatua udhu-bhori berkat hia rèngu.

34-35 Nèti rèngu se, abhu kahèi dhu pahia rai, do èmu ra. Ho kab'ua na, ra hia mi dhèu pajuu-paleha Lamatua sèra. Ra pake ho hia mi dhèu dhu parluu. Nèti èèna ka, rèngu kura boe ngaa-ngaa.

36-37 Conto sèmi Yusuf. Nèngu ne, ana-èpu Lewi, nèti pulu Siprus. Dhèu pajuu-paleha Lamatua se pangare na 'Barnabas', dhu sasoa na, 'dhèu dhu d'èi pa'èra d'ara dhèu leo'. La'e pahie rai na ca kasib'i. Ka nèti mai kab'ua na hia dhèu pajuu-paleha Lamatua sèra.

5

Ananias dènge Safira madhe, lula rèngu neo cob'a Roh Lamatua

1 Te ngaa lod'o èèna, abhu kahèi dhèu èci, ngara na Ananias, dènge dhèu èmu na, Safira. Rèngu dua ra pahie rai ra ca kasib'i kahèi.

2 Te ngaa dua ra pare'a ho huni kab'ua rai èèna cahag'e. Pahie rare, ka Ananias la'e peka dènge dhèu pajuu-paleha Yesus sèra, aku nèngu na, "Ji'i heka pahie ngare rai ji'i ca kasib'i kèna. De ji'i neo hia kab'ua na asa Ama Lamatua."

3 Te ngaa Petrus tao dènge ne, peka na, "Ananias! Nga tao ka èu huni doi kab'ua rai èèna cahag'e? D'ara èu mema karehe, lula èu madhutu dad'èi dhèu aae nidhu. Èu bani kapod'e-kabèli Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci!

4 Sèmi ne'e! Rai na unu èu. De èu neo pahia, do aad'o, èèna na madhutu dad'èi èu. Ladhe èu pahia le, èu neo hia doi kab'ua na aa'i-aa'i, do aad'o, èèna na madhutu dad'èi èu kahèi. Te ngaa tasamia ka èu bisa tao sèmi ne'e? Èu neo pagoa ji'i dhèu rai-haha, te ngaa abhu boe dhèu dhu bisa leko-monya Lamatua!"

5 Ropa na tadèngi Petrus padhai lii sèmi èèna, cag'ag'a laa Ananias bèbhe, ka madhe dènge. Nèti èèna ka, dhèu dhu tadèngi lii ne'e, madha'u titu kèna.

6 Hèia ana ngèru dhèu pèri mai, ka ra pahutu ngi'u Ananias, ka nedhe rèti lasi padhane.

7 Pe d'ai tèlu jam sa, dhèu èmu Ananias mai. Te ngaa na ne'a boe ngaa dhu j'aj'i deo na.

8 Hèia Petrus karèi ne, peka na, "Tasamia, ina? Miu pahie le rai èèna, kab'ua sange ne'e ka, do?"

Ka na dhaa, peka na, "Tare'a, ama. Kab'ua nèngu sange èèna ka."

9 Hèia Petrus tao dènge ne, peka na, "Tasamia ka èu dènge dhèu èmu mu pame'a ho neo cob'a Roh Lamatua? Mu ladhe, ee! Dhèu dhu heka padhane dhèu èmu èu sèra, lèpa hari mai le. Ciki ood'e hari na, rèngu nedhe rèti hari ngi'u èu, ho lasi padhane ètu karasa dhèu èmu èu."

10 Ropa tadèngi nare lii padhai lii Petrus, cag'ag'a laa dhèu bhèni ne bèbhe, ka madhe dènge ètu era èèna. Ropa ana-ana ngèru sèra maso hari asa d'ara èmu, ladhe rèdhi bhèni ne madhe le. Ka j'èru

✡ **4:32** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 2:44-45

rèti ka ngi'u bhèni ne, lasi padhane ètu karasa dhèu èmu na.
11 Èle èèna ka, dhèu parcaya Yesus sèra madha'u. Dhèu-dhèu leo dhu tadèngi lii lolo nèti mamadhe Ananias dènge Safira, madha'u kahèi.

Petrus si puri-pa'èle dhèu ae

12 Lod'o èèna, dhèu pajuu-paleha Yesus sèra tao ae tadha-tadha malaa. Ka dhèu ae sèra ladhe rèdhi. Dhèu pajuu-paleha sèra biasa lasi asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Lamatua. Rèngu aa'i-aa'i ra pakaboko dènge d'ara èci ètu d'ara Èmu Taleo Dhèu Aae Soleman.
13 Lod'o èèna, dhèu ae ka dhu koa dhèu unu Lamatua Yesus sèra. Te ngaa dhèu leo cahag'e bani boe maso pakaboko dènge rèngu ètu èmu èèna.
14 Te dhèu dhu parcaya Yesus, bhèni-mone, asa tabha ae.
15 Lula tadha malaa ae dhu j'aj'i èèna, ka dhèu ae rèti dhèu pèd'a lasi ho ra pamadhèdi mi dedha dhèpi ètu sebhe j'ara. Te ra pangee, peka na, "Ladhe Petrus dènge Yohanis kako re era ne'e, sad'i mamaho ra lèke rèngu di, dhèu pèd'a se èle dènge nèti papèd'a rèngu."
16 Lod'o èèna, dhèu ae mai taruu nèti rae-rae ètu sebhe kota Yerusalem. Rèti dènge dhèu-dhèu pèd'a, ka dhèu pajuu-paleha Lamatua se puri-pa'èle si aa'i-aa'i ra. Rèngu rèti dhèu-dhèu dhu nidhu tao kahèi, ka dhèu pajuu-paleha Lamatua se babège eele aa'i nidhu-nidhu sèra.

Dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus abhu j'aj'èra

17 Lula tatao dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus sèra, nèti èèna ka kètu kapai risi agama Yahudi, dènge angalai nèngu nèti partei Saduki sèra, tèka d'ara.
18 Nèti èèna ka, ra kèpa dhèu pajuu-paleha Yesus sèra, ka ra pamaso si asa d'ara bèdho.*
19 Te ngaa mèda èèna kahèi, ana pajuu Lamatua èci mai nèti sorga asa d'ara bèdho èèna, ka na bhoke eele babèdho. Hèia na lere nèti si asa li'u. Ka na peka, aku nèngu na,
20 "Lami dènge ka asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Lami peka aa'i dènge dhèu-dhèu ètu nèi, sèna ka ra madhutu J'ara Mamuri dhu hiu nèti Lamatua Yesus."
21 Bèli mad'ae èèna, ako maroga era, rèngu madhutu ka lii paredha nèti ana pajuu Lamatua nèti sorga deo na. Ka ra maso asa d'ara madha Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, hèia ra aj'a-nori dhèu-dhèu ètu sèra.

Nèbhu boe, hèia kètu kapai risi agama Yahudi dènge angalai na sèra mai palere dènge dhèu kapai dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a Isra'el. Rèngu pakaboko ho parisa lii langu nèti dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus sèra. Hèia ra pua dhèu lasi rare Petrus si nèti d'ara bèdho, ho ra parisa lii langu ra.
22 Te ngaa ropa rèngu d'ai èmu bèdho, Petrus si aad'o heka ètu d'ara. Ka ana j'aga sèra lèpa hari lasi peka dènge dhèu kapai sèra.
23 Ra peka na, "Ama-ama si, baku nasa. Ropa ji'i d'ai èmu bèdho, ji'i ladhe, na, babèdho dhu patèke. Aa dhèu j'aga sèra titu ètu era èèna. Te ngaa ropa ji'i pua ra goe babèdho ho ji'i la'a asa d'ara, ji'i ngèdhi boe dhèu èci sa ètu d'ara."
24 Ropa tadèngi rare, hèia kètu agama Yahudi sèra, dènge kapala j'aga Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, aa'i-aa'i ra j'aj'i malaa, aa sèmi dhèu dhu ele ngangee sa.
25 Nèbhu boe, hèia dhèu èci mai peka, aku nèngu na, "Ama-ama si, nanene ku laa! Dhèu dhu miu bèdho sèra, ètu li'u si, ra titu ho aj'a-nori dhèu ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ne!"
26 Ropa tadèngi rare, ka kapala j'aga Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i èèna paroa dhèu j'aga pèri-pèri ho

* **5:18** Lii Yunani ne'e, sasoa na, "pamaso asa d'ara bèdho kabarai." Sasoa leo, peka na, "pamaso asa d'ara bèdho ho pamakae si ètu katanga madha dhèu ae."

lasi kèpe hari Petrus dènge angalai na sèra. Te ngaa dhèu j'aga sèra madha'u, lula dhèu dhu nanene lii padhai-padhue Petrus sèra, ae seli. Ra pajiko, na, mage dhoka dhèu ae sèra patao-palaha, ho ra pèci si. Nèti èèna ka, ropa rèngu kèpe hari Petrus si, ra bani boe pake j'ara sakaa.

27 Èle èèna ka, ra lere rèti Petrus si asa era pama'ète lii langu. Ka kètu kapai risi agama mulai karèi si,

28 peka na, “Ji'i kai le miu, sèna ka aj'a ia ka dhèu lula-nèti Dhèu dhu neo tao j'ara mamuri hiu èèna, sina ma! Te ngaa miu palab'a! Miu pusi-pahae boe dènge lii paredha ji'i, te ngaa miu tao madhutu dad'èi miu di! Miu lami aj'a-nori palème dhèu ètu kota Yerusalem ne. Èèna sama dènge miu core sasala mi dedha ji'i, peka na, ji'i se ka dhu pua dhèu lasi pamadhe Yesus.”✡

29 Hèia Petrus kèd'i titu j'aj'i dhèu dhu padhai lii nèti angalai na sèra. Ka na dhaa, peka na,

“Ama-ama! Ladhe abhu paredha nèti dhèu rai-haha dhu palab'a dènge dad'èi Ama Lamatua, ji'i ngo'o boe madhutu. Te ngaa ji'i madhutu dhoka paredha Ama Lamatua di!

30 Dhèu dhu bhoke j'ara mamuri hiu èèna, nuka Yesus. Nèngu èèna ka dhu miu paku pamadhe ètu dedha aj'u palolo-palèbha. Nèti uru ka mai, bèi-baki èdhi manèngi-mangaj'i mi Ama Lamatua. Ama Lamatua èèna ka dhu pamamuri hari Yesus nèti mamadhe Na!

31 Limuri ne, Ama Lamatua ded'e le Yesus j'aj'i ai g'ana Na. Ka Yesus nèd'u le paredha sama sèmi dhèu aae kapai. Nèngu bhoke le j'ara, sèna ka Lamatua patabuli eele dhèu nèti koasa sasala-sasigo ra. Na neo hia j'ara mi èdhi dhèu Isra'el se'e, sèna ka èdhi ae eele nèti sasala èdhi aa'i-aa'i ti. Dènge j'ara sèmi èèna, d'ara Ama Lamatua pacuhi, ho Na ige heka sasala èdhi dhèu Isra'el.

32 Te èdhi tèdhi le dènge musi madha èdhi, Yesus mema madhe tare'a, te ngaa Na mamuri hari kahèi. Limuri ne Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci peka le dènge dhèu dhu madhutu J'ara Mamuri Yesus.”

33 Tadèngi rare lii padhai lii Petrus sèmi èèna, ka dhèu dhu madhèdi ètu era pama'ète lii langu èèna nasa titu kèna, ka ra neo pamadhe dhèu pajuu-paleha Lamatua sèra.

34 Te ngaa ètu talora rèngu, abhu kahèi dhèu èci dhu madhèdi parisa lii, ngara na Gamaliel. Dhèu ae pakab'ua ne, lula nèngu ne mese dhu d'èlu-mèu nèti partei agama Parisi. Ropa Petrus padhai lii nare, ka dhèu sèra neo pamadhe ne, hèia Gamaliel kèd'i titu, ka na pua dhèu ho lere taha Petrus si asa li'u.

35 Ropa Petrus si d'ai li'u, ka Gamaliel padhai lii dènge ama-ama ètu sèra, aku nèngu na,

“A'ari ti! Èdhi hud'i pajiko paie ku! Mage dhoka èdhi malai ae tao bhabhelu mi dedha dhèu se'e. Èdhi hud'i pangee madhera.

36 Ele boe miu sanèd'e era, dhèu dhu ngara na Teudas. Nèngu madhe nèbhu le, te ngaa lod'o na mamuri era, na ded'e ngi'u na j'aj'i dhèu kapai, pe d'ai dhèu èpa ngasu sa madhutu nèngu. Te ngaa ropa ra pamadhe ne, ana-ana madhutu na paj'ala asa haa asa dhimu. Toke d'ai sange ne'e, dhèu rèdhi heka rèngu. Ra rai aa'i mèu-mèu le!

37 Aa miu sanèd'e hari ku lii lole èci. Uru èèna, lèke lod'o dhèu paredha ige dhèu ètu d'ara kabarai. Abhu dhèu èci, ngara na Yudas, nèti propensi Galilea. Dhèu ae madhutu nèngu kahèi. Te ngaa ra pamadhe ne kahèi. Hèia ana-ana madhutu na rai paj'ala kahèi, ka d'ai sange ne'e tèdhi heka dhèu èci sa.

✡ **5:28** Mateos 27:25

38 De a'ari! Madhutu ngangee
ja'a, baku pamadhe dhèu se'e.
Hud'i rèngu sène. Te a'aj'a
dènge kakako rèngu, ladhe
mai nèti dhèu rai-haha, na,
nèbhu boe, ele unu na.
39 Te ngaa ladhe a'aj'a rèngu tare'a-
re'a nèti Ama Lamatua, miu taha
mere boe. Nèti èèna ka, miu pajiko
paie ku. Mage dhoka miu palab'a
dènge Ama Lamatua."

Tadèngi rare sèmi èèna, rèngu
aa'i-aa'i ra lèka, ka ra madhutu lii
Gamaliel.
40 Èle èèna ka, ra paroa hari dhèu
pajuu-paleha Lamatua sèra, ka ra
pua dhèu ho hake si. Hèia ra kai
si, ho baku ale-ale ia ka kolongara
Yesus. Ka ra patabuli si.
41 Hèia dhèu pajuu-paleha
Lamatua se tèke eele era pama'ète
lii langu èèna. Ra pangee, na,
masi ka kolongara rèngu ele iie
lula madhutu Lamatua Yesus, te
ngaa rèngu karej'e kahèi, lula rèngu
hud'i abhu j'aj'èra sèmi èèna. Nèti
èèna ka, d'ara rèngu karej'e titu
kèna.
42 Bèli-bèli èèna, rèngu lasi aj'a-
nori dhèu, peka na, "Dhèu dhu Ama
Lamatua paj'uj'u nare nèti uru ka
mai, nuka Yesus di." Ka ra peka
padhue taruu, nèti ca èmu d'ai ca
èmu, sèmi èèna kahèi ètu d'ara Èmu
Kapua Manèngi-Mangaj'i.

6

Ra hag'e rare dhèu pidhu, ho lalau nganga'a bhèni balu ana-lalu

1 Lod'o èèna, dhèu dhu parcaya
Yesus asa tabha ae. Te ngaa rèngu
pake dua lii. Dhèu Yahudi cahag'e,
pake lii Aram. Aa cahag'e hari, pake
lii Yunani. Nèbhu boe ka, j'aj'i lii
langu ètu talora dua kaboko dhèu
se'e. Dhèu dhu pake lii Yunani, d'ara
be'a boe dènge dhèu dhu pake lii
Aram. Ra peka na, "Ne'e ne, lèke
boe! Ladhe miu papala nganga'a
bèli-bèli, miu bia cabèka. Bhèni
balu ji'i abhu boe nganga'a."
2 Lula èèna ka, dhèu pajuu-paleha
Lamatua dhèu canguru dua, pak-
aboko dhèu dhu parcaya Lamatua
Yesus aa'i-aa'i ra. Ka ra peka, aku
rèngu na, "A'ari aa'i-aa'i ti! Ladhe
ji'i ae eele nèti sasab'a ji'i, ho lalau
dhoka nganga'a-nginu miu di, bisa
kahèi, te ngaa, lèke boe! Lula ji'i
se hud'i aj'a-nori taruu Lii Holo-Nori
Lamatua.
3 De madhutu ngangee ji'i, sèmi
ne'e ka. Be'a risi, hag'e mere dhèu
pidhu nèti talora miu. Tenge dhèu
dhu kolongara be'a, dhu d'èlu-mèu,
aa Roh Lamatua ator mamuri na.
Ladhe mi pili mere dhèu sèmi sèra,
pe ji'i ded'e si, ho ra lalau nganga'a-
nginu.
4 Ladhe sèmi èèna, ji'i abhu tebho
ae ho manèngi-mangaj'i aa aj'a Lii
Holo-Nori Lamatua."
5 Hèia dhèu se'e sèmi rare kahèi
lii padhai lii Petrus si. Ka hag'e rare
dhèu pidhu, nuka:

dhèu èci, ngara na Stefanus.
Nèngu ne parcaya tare'a-re'a
Lamatua Yesus, dènge Roh
Lamatua dhu Mola-Mèci pake
nèngu. Aa angalai nèngu na,
nuka:
Pelipus,
Prokorus,
Nikanor,
Timon,
Permenas,
dènge Nikolas, nèti kota An-
tiokia. Nèngu dhèu Yahudi
boe, te ngaa na maso agama
Yahudi.

6 Hèia lere rèti dhèu pidhu dhu
ra pili rare sèra, asa madha dhèu
pajuu-paleha Lamatua. Ka ra bane
ai dènge manèngi-mangaj'i hia si,
ho ded'e si j'aj'i dhèu ladhe-leru
bhèni balu ana-lalu, sèna ka aa'i-aa'i
ra abhu pala dhu pamera.

7 Èèna ka, dhèu tadèngi Lii Holo-
Nori Lamatua ètu mia-mia. Hèia
dhèu-dhèu dhu madhutu J'ara Ma-
muri Lamatua Yesus, asa tabha ae
ètu kota Yerusalem. Aa ama agama
Yahudi sèra, ae kahèi dhu j'aj'i dhèu
unu Lamatua Yesus.

Ra kèpe Stefanus

8 Lod'o èèna, Ama Lamatua hia
berkat ae mi Stefanus. Na hia Ste-
fanus koasa kahèi, ho na tao tadha-
tadha malaa dènge j'ara-j'ara kapai,
sèna ka dhèu ae rèdhi unu ra.
9 Ètu era èèna, abhu pèri-pèri
dhèu Yahudi dhu mai nèti rai-rai
kaj'èu, nuka: kota Kirene, kota
Aleksandria, propensi Kilikia, dènge
propensi Asia. Uru èèna, rèngu j'aj'i
ènu dhèu leo, te ngaa nèbhu-nèbhu
ka lamatua rèngu patabuli si. Èle
èèna ka, dhèu se'e pakaboko ètu
Yerusalem. Rèngu tema le lasi asa
èmu manèngi-mangaj'i dhu ra pat-
itu unu ra. Èmu manèngi-mangaj'i
èèna, ra pangare ne, 'J'aj'i Heka
Ènu'. Ropa ra tadèngi lii padhai
lii Stefanus, dhèu se d'èi boe, ka ra
pab'ala dènge ne.
10 Stefanus ne, dhèu d'èlu-mèu,
lula nèngu padhai lii pake koasa Roh
Lamatua dhu Mola-Mèci. Nèti èèna
ka, dhèu se'e segi boe nèngu.
11 Ka ra tenge j'ara aapa mi dedha
Stefanus. Ra lasi b'ae dhèu ho j'aj'i
sakasii leko-monya, peka na, "Ji'i
tadèngi, na, dhèu ne'e padhai lii pa-
haha Musa dènge Ama Lamatua!"
12 Rèngu dadugu dhèu, toke d'ai
dhèu heka ad'a Yahudi dènge mese
agama sèra tadèngi kahèi. Ka ra
nasa. Nèti èèna ka, lasi kèpe rare
Stefanus, hèia ra nuni ne asa era
pama'ète lii langu agama.
13 Sakasii leko-monya rèngu sèra,
ue lii langu ho pamanahu Stefanus,
peka na, "Dhèu ne loe boe padhai
lii pakarehe Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i. Aa na peka pa'ele iie lii
paredha Ama Lamatua, dhu Musa
papuru mi èdhi.
14 Ji'i tadèngi kahèi, na peka, na,
Yesus, dhèu Nasaret, neo sag'e eele
Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ne.
Aa nèngu ne neo pa'ele iie atora ad'a
dhu baki Musa tao tèka hia èdhi."
15 Èle èèna ka, dhèu aa'i-aa'i dhu
madhèdi ètu era pama'ète lii langu
agama èèna ladhe kaloo Stefanus,
lula rèhu na sama sèmi rèhu ana
pajuu Lamatua nèti sorga.

7

Stefanus siri iisi na ètu era j'ue lii agama

1 Hèia kètu kapai risi agama
Yahudi karèi Stefanus, peka na,
"Dhèu se'e galaa èu ne, lèke do
aad'o?"
2-3 Ka Stefanus b'ala, aku nèngu
na, "Ama-ama, aa a'ari aa'i-aa'i!
Miu nanene ku ja'a. Uru-uru sèra,
bèi-baki èdhi Abraham dhae tèke
eele mèka rai èta-èsu na. Te ngaa
Ama Lamatua dhu kapai risi pad'elo
iisi Na mi nèngu. Lamatua hia
ne paredha, peka na, 'Pakèd'i nèti
rai èta-èsu èu; tèke eele a'ari èu.
Lamu ka asa era èci, dhu bèli-
camèd'a Ja'a paj'uj'u hia èu!' Hèia
na pakèd'i ka nèti rai èta-èsu na,
ètu rai Mesopotamia, la'e asa kota
Haran.*
4 Hèia na tèke eele rai dhèu Kas-
dim, ka la'e pea ètu kota Haran.
Ropa ama d'èlu na madhe, ka Ama
Lamatua lere ne asa rai ne'e ne, dhu
ama-ama a'ari pea toke d'ai sange
ne'e ne.✡
5 Lod'o èèna, Ama Lamatua hag'e
boe rai ca kasib'i sa hia ne ho
j'aj'i rai pusaka na. Te ngaa Ama
Lamatua moa tèke le, na, Nèngu hia
rai ne'e, j'aj'i rai pusaka ana-èpu na.
Te ngaa lod'o èèna, Abraham dènge
mèka ana.✡
6 Ka Ama Lamatua peka dènge ne,
'Bèli-camèd'a ana-èpu èu lasi pea
ètu rai dhèu. Ho dhèu rai èèna ènyi
si, aa tao rèngu j'aj'i ènu, dènge
paj'èra si toke d'ai èpa ngasu tèu.
7 Ho ladhe èle èpa ngasu tèu èèna,
Ja'a huku dhèu kabarai dhu tao ana-
èpu èu j'aj'i ènu sèra. Hèia ana-èpu
èu tèke eele rai èèna, ho rèngu mai

* **7:2-3** Rai Mesopotamia èèna, limuri ne ra pangare na, rai Irak. Kota Haran èèna, limuri ne abhu sisa nèngu ètu rai Siria. Parisa *Lii Lolo dhu Uru Tèka 12:1*. ✡ **7:4** Lii Lolo dhu Uru Tèka 11:31, 12:4 ✡ **7:5** Lii Lolo dhu Uru Tèka 12:7, 13:15, 15:18, 17:8 ✡ **7:7** Lii Lolo dhu Uru Tèka 15:13-14, Kalua nèti Masir 3:12

asa era ne'e ne, sèna ka ra manèngi makasi mi Ja'a.’✡
8 Padhai lii nare sèmi èèna, ka
Na hia tadha lii moa Ne dènge j'ara
suna ana mone,† j'aj'i tadha dhu
sasoa na, Abraham j'aj'i le dhèu unu
Ama Lamatua. Èle èèna ka, ropa
ana na, Isak, d'ai umur aru lod'o,
hèia na suna ne. Aa Isak suna ana
na, Yakob kahèi. Aa Yakob suna
ana-ana mone na, dhèu canguru dua
sèra, ladhe umur rèngu d'ai aru
lod'o. Rèngu aa'i-aa'i sèra, bèi-baki
èdhi dhèu Yahudi.✡
9 Ca tèka, bèi-baki èdhi sèra d'ara
pèd'a dènge ari ra Yusuf, ka ra pahie
eele ne ka j'aj'i ènu ètu rai Masir
nèi. Masi ka sèmi èèna, te ngaa Ama
Lamatua tèke eele boe ne.✡
10 Nèti èèna ka Lamatua patabuli
eele ne nèti j'aj'èra nèngu. Ama
Lamatua hia ne d'èlu-mèu, ka ne'a
j'ara ae-ae, ka Dhèu Aae Masir sue
ne. Nèti èèna ka, na ded'e ne j'aj'i
gubernur ètu rai Masir. Aa na nèd'u
koasa kahèi ètu d'ara èmu dhèu
aae.✡
11 Hèia tèu manganga lèke rai
Masir dènge rai Kana'an. Tèu-tèu
manganga mad'èu èèna, bia titu
kèna. Nèti èèna ka dhèu ètu mia-
mia j'èra d'ai seli. Sèmi èèna kahèi,
bèi-baki èdhi abhu heka nganga'a.✡
12 Te ngaa baki Yakob tadèngi lii,
na, ètu rai Masir abhu nganga'a. Ka
na pua ana-ana na sèra, nuka bèi-
baki èdhi, ho lasi hèli nganga'a ètu
rai Masir.
13 Hèli rare, hèia ra lèpa. Ropa oe
èle nganga'a sèra, ka ama ra pua
hari lasi hèli nganga'a ètu Masir.
Lod'o èèna ka, heka Yusuf bhoke
d'ara, peka na, nèngu ne ari d'èlu
rèngu. Ka na patadha a'ari na sèra
dènge dhèu aae Masir.✡
14 Èle èèna ka, Yusuf manèngi
ama na dènge a'ari na aa'i-aa'i lasi
pea asa rai Masir. Rèngu dhu lasi
asa nèi, aa'i-aa'i ra pidhu nguru lèmi
dhèu.✡
15 De baki Yakob pidha asa nèi,
toke d'ai bèi-baki èdhi sèra madhe
ètu Masir.✡
16 Ka nèbhu aae ku, heka rèti
rui bèi-baki èdhi sèra lèpa hari asa
rae Sikem ètu rai Kana'an. Ka ra
tèke rui sèra ètu era dhu uru èèna
baki Abraham hèli nare nèti ana-
èpu Hemor.”✡

Stefanus b'ala lula-nèti Musa dènge dhèu dhu ro'o boe nanene ne

17 Stefanus tuhu hari lii, peka na,
“Se'e se j'aj'i, lula Ama Lamatua
moa tèke le, na, èèna na limuri hari
Nèngu neo hia rai pusaka mi baki
Abraham ètu era èèna. Ropa oe d'ai
lod'o dhu Ama Lamatua moa èèna,
èdhi dhèu Yahudi tabha ae titu kèna
ètu rai Masir nèi.
18 Lod'o èèna, dhèu aae hiu èci
paredha ètu nèi. Te ngaa nèngu
tadhe boe Yusuf.✡
19 Dhèu aae ne'e ènyi ruri dhèu
èdhi sèra. Aa na bhelu titu kèna
dènge bèi-baki èdhi. Na laka-seti
rèngu ho core eele ana rèngu dhu
rara iisi hiu, sèna ka madhe.✡
20 Lod'o èèna, d'ai lod'o ina Musa
nara iisi ne. Musa kabèb'u titu
kèna! Ina dènge ama na madhutu
boe lii paredha dhèu aae. Ra piara
pahuni ne, toke d'ai tèlu hèru.✡
21 Ropa rèngu bisa heka pahuni ne
ètu d'ara èmu, ka ra panangi eele
ne. Te ngaa ana bhèni dhèu aae
Masir rage nare ne, ka sa'u nèti asa
èmu, ka na ladhe-leru ne sèmi ana
d'èlu nèngu.✡
22 Nèti èèna ka, dhèu rai Masir aj'a
aa'i ne dènge mamèu ra, toke d'ai
na j'aj'i dhèu d'èlu-mèu. Nèngu ne
d'èlu-mèu ètu d'ara lii padhai, aa
ètu d'ara sab'a-la'a.

† **7:8** Lii Dhao ‘suna’ èèna, ‘bèka’. Te ngaa, lula ‘bèka’ èèna, lii makae, ka ji'i suri boe. ✡ **7:8** Lii Lolo dhu Uru Tèka 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31—35:18 ✡ **7:9** Lii Lolo dhu Uru Tèka 37:11, 28, 39:2, 21 ✡ **7:10** Lii Lolo dhu Uru Tèka 41:39-41 ✡ **7:11** Lii Lolo dhu Uru Tèka 42:1-2 ✡ **7:13** Lii Lolo dhu Uru Tèka 45:1, 16 ✡ **7:14** Lii Lolo dhu Uru Tèka 45:9-10,17-18, 46:27 ✡ **7:15** Lii Lolo dhu Uru Tèka 46:1-7, 49:33 ✡ **7:16** Lii Lolo dhu Uru Tèka 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Yosua 24:32 ✡ **7:18** Kalua nèti Masir 1:7-8 ✡ **7:19** Kalua nèti Masir 1:10-11, 22 ✡ **7:20** Kalua nèti Masir 2:2 ✡ **7:21** Kalua nèti Masir 2:3-10

23 Ropa Musa d'ai umur èpa nguru tèu, hèia na neo patadha dènge dhèu Isra'el nèngu sèra.
24 Ropa na la'e, ka na nèdhi dhèu Masir èci dhu game dhèu Isra'el ca dhèu. Ka na sarii dhèu Isra'el èèna, aa na hake pamadhe dhèu Masir èèna.
25 Te Musa ngee, na, dhèu nèngu sèra re'a le, na, Ama Lamatua pua ne ho patabuli rèngu nèti j'aj'èra ra. Te ngaa rèngu re'a mèka.
26 Bèli èèna, Musa la'e hari ladhe dhèu Isra'el na sèra. Ka na rage dhèu dua pagama. Aa na neo padame dhèu dua se, peka na, 'Weh! Miu dua mi se, pa'a'ari. Nga tao ka miu dua mi patao?'
27 Te ngaa dhèu dhu game angalai na, dhaa, aku nèngu na, 'Cee ka dhu ded'e èu j'aj'i kètu ji'i! Aa cee ka dhu paj'uj'u èu, ho j'aj'i mi dhèu j'ue lii langu ji'i?
28 Èu ngee, na, èu bisa pamadhe hari ja'a, sama sèmi èu pamadhe dhèu Masir med'a na?'
29 Ropa Musa tadèngi nare lii ne'e, hèia na rai eele nèti rai Masir, la'e pea ètu rai dhèu Median. Na leo-èmu ètu èèna, ka ra abhu ana mone dhèu dua.✡
30 D'ai èpa nguru tèu, hèia Musa la'e asa d'ara mamoo èci, padètu dènge ledhe èci, ngara na ledhe Sinai. Ètu èèna, ana pajuu Ama Lamatua èci puru mai nèti sorga, ka pad'elo iisi na nèti d'ara ai dhu heo ètu ana aaj'u iiki ca kapua. Ai na'e ana aaj'u èèna, te ngaa kèpu boe.
31 Ladhe nèdhi sèmi èèna, ka Musa loo-loo sène. Ka na la'e padètu ho neo ne'a, ngaa ka ne. Kabèdhi laa, na tadèngi Ama Lamatua padhai lii nèti d'ara ai, peka na,
32 'Ja'a ne, Ama Lamatua nèti bèi-baki èu! Lamatua nèti baki Abraham, baki Isak, dènge baki Yakob.' Tadèngi nare sèmi èèna, ka na madha'u toke d'ai isi karèbha. Aa na bani heka doa kètu ho ladhe ana aaj'u dhu ai na'e èèna.
33 Èle èèna ka, Lamatua peka hari, aku Nèngu na, 'We, Musa! Era dhu èu titu ne, era luri. Bhoke eele salapa èu!
34 Baku pangee, na, Ja'a bhèlu eele le dhèu Isra'el unu Ja'a ètu Masir sèi. Aad'o! Ja'a sanèd'e si era. Ja'a ke'a j'aj'èra rèngu. Ja'a tadèngi le lii roma iisi rèngu manèngi sasue. De Ja'a neo puru ho patabuli eele si. Mai ku asa ne'e! Ja'a neo pua èu lèpa hari asa Masir nèi.'✡
35 Dènge j'ara sèmi èèna, ka Lamatua dhu pad'elo iisi nèti d'ara ai èèna, Na paredha Musa ho lèpa hari asa Masir. Lamatua paj'uj'u nèngu ho patabuli eele dhèu Isra'el nèti d'ara j'aj'èra rèngu. Musa ne ka dhu uru èèna dhèu karèi, peka na, 'Cee ka dhu ded'e èu j'aj'i kètu ji'i?' Te ngaa ne'e ne, Lamatua ka dhu ded'e ne!✡
36 Nèti èèna ka, Musa lèpa hari asa rai Masir. Ètu nèi, na tao tadha-tadha malaa ae. Ka na kalua eele dhèu Isra'el nèti Masir. Nèti si kako re Dhasi Mea, ka ra kako palème d'ara mamoo d'ai èpa nguru tèu.✡
37 Ka Musa peka dènge dhèu Isra'el, aku nèngu na, 'Èèna na Lamatua ded'e dhèu èci nèti talora miu, ho Na paj'aj'i ne dhèu nèti lii padhai Nèngu, sama sèmi Na ded'e nare ja'a.'✡
38 Musa pa'èci dènge dhèu Isra'el èdhi sèra ètu d'ara mamoo. Nèngu èèna ka dhu j'aj'i kalete mi bèi-baki èdhi dènge ana pajuu Lamatua nèti sorga. Te ana pajuu èèna ka dhu nèti Lii Holo-Nori Ama Lamatua asa Musa. Sèra sa ka dhu pad'elo j'ara mamuri dhu lèke. Lii Holo-Nori sèra ka dhu Lamatua papuru ètu ledhe Sinai.✡
39 Masi ka sèmi èèna, te ngaa bèi-baki èdhi sèra ro'o boe nanene

✡ **7:29** Kalua nèti Masir 2:11-15, 18:3-4 ✡ **7:34** Kalua nèti Masir 3:1-10 ✡ **7:35** Kalua nèti Masir 2:14 ✡ **7:36** Kalua nèti Masir 7:3, 14:21, Sensus 14:33 ✡ **7:37** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 8:15, 18 ✡ **7:38** Kalua nèti Masir 19:1—20:17, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:1-33

Musa. Aa ra tule eele ne, ho ra neo
lèpa hari asa rai Masir.
40 Ka ra lasi rarange Harun, aku
rèngu na, ‘Ari mu Musa ka dhu
pakalua eele èdhi nèti rai Masir. Te
ngaa èdhi te'a heka nèngu ètu ro'a
mia. De ji'i manèngi èu tao mèdha
sogo-tagu èci hia èdhi, sèna ka
mèdha sogo-tagu èèna lere èdhi.’✡
41 Ka ra tao ka mèdha sogo-tagu
èci, rupa sèmi ana sapi ci'u. Èle
èèna ka, ra para badha hia mèdha
sogo-tagu èèna. Ka ra ra'a-sisi rame-
rame, lula rèngu karej'e nèti mèdha
sogo-tagu dhu rèngu tao unu ra.✡
42 Nèti èèna ka, Ama Lamatua
soro kabodho hia si. Ka ra mu-
lai sogo-tagu ka mèdha dedha-liru,
sèmi madha lod'o, hèru, dènge hua-
hètu. Te ngaa Lamatua soro tèke si
sèmi èèna. Èèna na lèke sèmi lii dhu
dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua
suri tèke, peka na,
‘Weh! Miu dhèu Isra'el sèra!
D'ara èpa nguru tèu, miu kako
palème d'ara mamoo.
Aa miu para badha sèra,
neo sogo-tagu mi Ja'a, do,
neo sogo-tagu mi cee?
43 Miu koa-kio boe Ja'a!
Bèli-bèli miu sogo-tagu dhoka
mèdha sogo-tagu miu sèra di.
Miu maso-kalua taruu d'ara
èmu mèdha sogo-tagu
nidhu, ngara na Molok.
Miu biasa sogo-tagu nidhu
hua-hètu èci kahèi, ngara
na Refan.
De miu d'èi dhoka sogo-tagu mèdha
pa'ue-ai miu.
Nèti èèna ka, limuri mai Ja'a
bhabhoo miu lami asa cabèka
Babel nèi.’ ”✡

Stefanus b'ala lula-nèti Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i

44 Stefanus padhai lii taruu, peka
na, “Ama Lamatua paj'uj'u rupa nèti
era manèngi-mangaj'i èci mi Musa.
Hèia Musa si patitu Paleo Manèngi-
Mangaj'i èci,‡ dhu tao nèti ka'uri
badha dènge bèla, sama sèmi rupa
dhu Lamatua pad'elo le. Ka dhèu
Isra'el sèra mai sabaj'a mi Ama
Lamatua ètu era èèna. Ho ladhe
rèngu pidha nèti ca'era asa era leo
lasi, na, ra sag'e eele Paleo Manèngi-
Mangaj'i èèna, aa ra èki nèu ne, aa
ra jèru rèti asa era hiu. Ètu era hiu,
ra patitu hari Paleo èèna.✡

45 Limuri mai, lod'o Yosua si pa-
musu dènge dhèu rai leo ètu rai
Kana'an, Ama Lamatua babège eele
si. Ka Na pabagi rai Kana'an èèna
hia bèi-baki èdhi. Lod'o rèngu
parame rare rai èèna, rèngu rèti
Paleo Manèngi-Mangaj'i Lamatua
asa era èèna. Paleo èèna titu taruu
ètu èèna, toke d'ai lod'o dhèu aae
Daud nèd'u paredha.✡
46 Dhèu aae Daud manèngi-
mangaj'i mi Ama Lamatua, sama
sèmi baki Yakob si. Ka Daud
pakarej'e d'ara Lamatua, hèia
Lamatua hia nèngu berkat. Ka na
manèngi ho Lamatua paj'uj'u nèngu
sèna ka patitu Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i dhu hiu.✡
47 Te ngaa ana nèti Daud, ngara na
Soleman ka dhu patitu Èmu Kapua
Manèngi-Mangaj'i Lamatua èèna.✡

48 Te ngaa èdhi te'a, na, Ama
Lamatua pea boe ètu d'ara èmu dhu
dhèu rai-haha tao, lula uru èèna,
dhèu nèti lii padhai Lamatua èci
suri tèke le, peka na,

49 ‘Dedha-liru èèna, kadera era Ja'a
madhèdi paredha.
Aa rai-haha èèna, era hue haga
Ja'a.

✡ **7:40** Kalua nèti Masir 32:1 ✡ **7:41** Kalua nèti Masir 32:2-6 ✡ **7:43** Amos 5:25-27 ‡ **7:44** Ama Lamatua d'ule Canguru Atora ètu hadhu kab'ela, hèia saraka mi baki Musa, sèna ka dhèu Isra'el tao madhutu aa'i. Hadhu kab'ela èèna, ra peka, na, ‘Sakasii’. Ra tèke hadhu kab'ela èèna ètu Paleo Manèngi-Mangaj'i. Nèti èèna ka rèngu peka Paleo èèna, “Paleo Sakasii”. Ètu ayat ne, suri peka na, Paleo Sakasii kahèi. ✡ **7:44** Kalua nèti Masir 25:9, 40 ✡ **7:45** Yosua 3:14-17 ✡ **7:46** 2 Samuel 7:1-16, 1 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 17:1-14 ✡ **7:47** 1 Dhèu Aae sèra 6:1-38, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 3:1-17

De tasamia ka miu bisa tao èmu
èci dhu be'a hia Ja'a pea ètu
d'ara? Bisa boe!
50 Lula dedha-liru, rai-haha, dènge
isi aa'i-aa'i sèra, Ja'a ka dhu
paj'aj'i!' "✡

Stefanus pasala mi dhèu kapai sèra, lula rèngu tadhe boe Dhèu Mola-Mèci nèti Ama Lamatua

51 Hèia Stefanus tuhu hari lii pad-
hai na, ka na jèke si, aku nèngu
na, "Miu dhèu kètu hadhu! Miu se,
èci èèna ka dènge dhèu dhu tadhe
boe Ama Lamatua, dènge dhèu dhu
nanene boe Nèngu. Miu dhèu dhu
palab'a dènge Ama Lamatua, èci
èèna ka dènge bèi-baki miu dhu
soro kabodho asa Ne! Ka limuri
ne, miu neo hari palab'a dènge Roh
Lamatua dhu Mola-Mèci, do?✡
52 Bèi-baki miu sèra ka dhu
paj'èra taruu dhèu rèti lii padhai
Ama Lamatua sèra. Miu peka ku!
Dhèu rèti lii padhai Lamatua mia
ka dhu rèngu paj'èra boe? Aad'o,
sina ma! Uru èèna dhèu rèti lii
padhai Lamatua peka mema, aku
rèngu na, limuri mai Ama Lamatua
pua Dhèu Nèngu dhu Mola-Mèci. Te
ngaa bèi-baki miu pamadhe dhèu
rèti lii padhai Ama Lamatua sèra.
Ka miu tenge j'ara kahèi ho hia dhèu
leo pamadhe Dhèu Mola-Mèci nèti
Lamatua.
53 Aa ana pajuu Ama Lamatua nèti
sorga sèra dhu rèti mai atora ad'a
dhu Lamatua neo hia mi èdhi, te
ngaa miu pusi-pahae boe."

Ra tabhie pamadhe Stefanus

54 Ropa dhèu dhu pama'ète lii
langu sèra nanene rare lii padhai lii
Stefanus, ka re'a mema, na, nèngu
pasala si. Ka ra kadhi ngutu aa tèka
d'ara.
55 Te ngaa Roh Mola-Mèci
Lamatua sab'a ètu d'ara Stefanus.
Na doa kètu ka ladhe asa dedha-liru.
Ètu nèi, na ladhe nèdhi dadedha
Ama Lamatua, dènge nèdhi kahèi
Lamatua Yesus titu ètu sebhe g'ana
Na ètu era dhu kab'ua risi.
56 Hèia Stefanus padhai lii, peka
na, "Sèmi ne'e ku, ama aa'i-aa'i. Ja'a
kèdhi liru bhoke eele, aa Dhèu Rai-
Haha Tare'a-re'a titu ètu era hua iia,
re sebhe g'ana Ama Lamatua."
57 Ropa ra tadèngi sèmi èèna, hèia
dhèu pama'ète lii langu sèra hutu
ro'a dhilu ra. Ka ra jèke ne, sèna ka
kai Stefanus baku bhoke hèb'a. Ka
ra mangamok neo game ne.
58 Èle èèna ka, ra nuni-pa'oro ne
rèti asa li'u kota. D'ai nèi, ka sakasii
sèra bhoke eele kodho li'u ra, ho ra
hia mi ana mone ngèru èci nèd'u.
Ngara na Saulus, dhu j'aj'i dhèu
dadugu-rariu dhèu. Èle èèna ka, ra
tabhie Stefanus dènge hadhu.
59 Ropa ra tabhie, hèia Stefanus
pa'oo, peka na, "Lamatua Yesus!
Lod'o ja'a d'ai kèna. Sèmi more ku
samanga ja'a!"
60 Èle èèna ka, na bèbhe-lèpe
urutuu, ka na pa'oo hari dènge lii
mèdhu, peka na, "Ama! Baku hia
si d'ui sasala ne'e!" Hèia na ma'ète
a'ae dènge ka.

8

Saulus paj'èra dhèu unu Lamatua Yesus

1 Aa Saulus ètu èèna kahèi, ka
nèngu d'èi ra pamadhe Stefanus
kahèi.
2 Lod'o Stefanus madhe, abhu
pèri-pèri dhèu dhu mamuri d'ara
d'èi dènge Lamatua. Lasi rare ngi'u
aae Stefanus ho ra padhane. Ka ra
tangi ne.
Nèti lod'o èèna, ka dhèu paj'èra
dhèu unu Lamatua Yesus ètu kota
Yerusalem, toke d'ai rèngu j'èra bia.
Èle èèna ka, rèngu rai pahag'a lasi
asa propensi Yudea dènge propensi
Samaria. Rèngu aa'i-aa'i rai, te ngaa
tèke eele dhoka dhèu pajuu-paleha
Yesus di ètu Yerusalem.
3 Te ngaa Saulus tenge j'ara taruu
ho pa'èle dhèu unu Yesus sèra. Na
tenge si ètu mia-mia. Na maso-kalua
èmu dhèu ho na tenge si. Sad'i abhu

✡ **7:50** Yesaya 66:1-2 ✡ **7:51** Yesaya 63:10 ✡ **8:3** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 22:4-5, 26:9-11

dhèu mone, do dhèu bhèni, na kèpe si, ho na cèlu si asa d'ara bèdho.✡

Pelipus lole Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus ètu propensi Samaria

4 Masi ka ra paj'èra dhèu unu Yesus sèra ho ra rai asa haa asa dhimu, te ngaa rèngu loe boe peka-padhai Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus asa mia-mia.
5 Conto sèmi, ca tèka, Pelipus la'e asa d'ara kota èci ètu propensi Samaria, ho peka dènge dhèu ètu sèra, na, Yesus, nuka Kristus, dhu Ama Lamatua paj'uj'u nèti uru ka mai.
6 Ropa dhèu ae ladhe rèdhi tadha-tadha malaa dhu na tao, ka ra pakaboko ho nanene paie ngaa dhu Pelipus peka-padhai.
7 Conto sèmi, ètu èèna, abhu kahèi dhèu-dhèu dhu nidhu tao. Nidhu sèra rai eele dhèu se'e dènge pakii-pakèce. Dhèu karuku dènge dhèu haga roe cabèka, èle dènge nèti papèd'a.
8 Nèti èèna ka, dhèu-dhèu ètu d'ara kota èèna karej'e titu kèna.
9 Ètu kota èèna, abhu dhèu èci dhu pake na'i, ngara na Simon. Nèbhu le na pake na'i ètu talora dhèu Samaria sèra. Ka na padedha iisi na, peka na, “Ja'a dhèu èra!”
10-11 Ka nèti kota èèna, ana iiki do dhèu kapai, dhèu mone do bhèni, palolo dhoka dhèu ne'e di, aku rèngu na, “Dhèu ne'e ele-madha, nga! Ngaa-ngaa dhu na tao ne, mai nèti koasa Ama Lamatua!” Lula nèngu pake na'i, nèti uru ka mai dhèu ae lèka ne.
12 Te ngaa limuri ne, rèngu nanene Pelipus aj'a rèngu j'ara paredha Ama Lamatua. Aa na peka j'ara ho rèngu rèti kolongara Yesus, sèna ka rèngu bisa j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua. Ropa ra tadèngi rare sèmi èèna, dhèu ae parcaya, ka j'aj'i dhèu unu Lamatua. Bhèni-mone aa'i-aa'i sèra j'aj'i sèmi èèna. Nèti èèna ka, ra abhu sarani.
13 Te ngaa Simon parcaya kahèi, ka manèngi j'aj'i dhèu unu Lamatua Yesus. Ka ra sarani ne. Hèia na madhutu Pelipus asa mia-mia. Ropa nèdhi tadha-tadha malaa dhu Pelipus tao, hèia na pangètu kètu na, peka na, “Ira ii! Sèmi ne'e ne, risi eele!”
14 Lod'o èèna, dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus dhu ètu Yerusalem sèra, tadèngi, na, dhèu ae par-caya le Lii Lolo Be'a Lamatua ètu propensi Samaria. Ka ra manèngi Petrus dènge Yohanis lasi asa nèi.
15-17 Ropa dua ra d'ai nèi, rèngu heka re'a kèna, dhèu ètu nèi abhu mèka Roh Lamatua dhu Mola-Mèci. Rèngu dhoka abhu sarani pake ko-longara Yesus di. Hèia Petrus dènge Yohanis bane ai mi dhèu sèra, ka ra manèngi-mangaj'i sèna ka dhèu Samaria sèra sèmi rare Roh Lamatua dhu Mola-Mèci kahèi. Ka dhèu se'e abhu dènge Roh kahèi.
18 Lod'o èèna, Simon ladhe nèdhi rèngu dua ra bane ai mi dhèu se'e, ka dhèu sèra sèmi rare Roh Lamatua. Hèia na j'ole doi asa Petrus dènge Yohanis, dènge lii manèngi, peka na,
19 “Ama-ama! Miu hia ku ja'a koasa èèna. Sèna ka ladhe ja'a bane ai mi dhèu, na, ra abhu Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci kahèi.”
20 Te ngaa Petrus jèke ne, aku nèngu na, “Ja'a dhoo èu dènge doi èu! Èu ngee, na, èu bisa hèli koasa Roh Mola-Mèci dènge doi dhari, do? Aad'o! Dhèu bisa boe hèli Roh Lamatua!
21 Èu dènge boe hak mi Roh Lamatua, lula d'ara èu mola boe. Èu dhoka tenge-tenge j'ara di.
22 Èu hud'i ae eele ku nèti sasala-sasigo èu sèra. Hua iia èu sabaj'a ho teko-teko Lamatua saku eele ngangee aapa èu.
23 Ja'a ke'a, na, d'ara èu aapa, aa j'ara karehe ae dhu èki èu!”
24 Ka Simon manèngi dua si, peka na, “Ama-ama! Ladhe sèmi èèna, miu dua mi sabaj'a ku hia ja'a, sèna ka lii dhoo dhu miu peka èèna, baku lèke ja'a.”
25 Èle èèna, hèia Petrus dènge Yohanis lole aa'i Lii Lolo Be'a

Lamatua Yesus, aa ra lole Lii Holo-Nori Ama Lamatua ètu d'ara kota èèna. Hèia rèngu lèpa hari asa Yerusalem. Ra kako re rae-rae ètu propensi Samaria, ho lole Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus mi dhèu ètu rae sèra.

Pelipus paraga dènge pegawi ka-pai nèti Afrika

26 Èle èèna ka, ana pajuu Lamatua nèti sorga pua Pelipus, peka na, "Lamu ku madhutu j'ara asa balèu. Madhutu j'ara dhui, dhu nèti kota Yerusalem la'e asa rai Gasa."
27-28 Ropa tadèngi nare lii paredha èèna, ka na pakèd'i dènge ka. Lod'o nèngu kako ètu j'ara èèna, ladhe nèdhi dhèu èci. Dhèu èèna, pegawi kapai nèti rai Etiopia.* Nèngu ne ka dhu ladhe-leru mèdha-panyau dhèu aae bhèni, ngara na Kandake. Pegawi èèna heka sabaj'a nare ètu Yerusalem, ka na lèpa èmu ca'e kareta. Ropa Pelipus nèdhi ne, nèngu madhèdi baca ètu dedha kareta. Na baca sasuri dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Yesaya.
29 Èle èèna ka, Roh Lamatua pua Pelipus la'e padètu asa kareta èèna, sèna ka na paraga dènge dhèu èèna.
30 Ropa na dètu, ka na tadèngi, na, dhèu èèna baca sasuri Yesaya. Ka Pelipus karèi ne, peka na, "Ama! Ama ku me'a, do aad'o, ngaa dhu ama baca èèna?"
31 Ka dhèu ne dhaa, peka na, "Aad'o, ja'a ke'a boe. Hud'i abhu ku dhèu dhu peka-padhai dènge ja'a, heka ja'a ke'a kèna. Ca'e mai ho madhèdi dènge ja'a."
32 Sasuri dhu na baca èèna, sèmi ne'e ka,

"Ra nuni rèti Ne, sama sèmi nuni
kahib'i-kalèbho,
ho neo roro Ne.
Nèngu j'aj'i sama sèmi ana kahib'i-
kalèbho dhu dhèu g'ute rèu Ne,
te ngaa nèngu mau-mau sène,
na kabee boe.
Hèb'a Na kutu mèno,
aa na kalua boe lii ca lamusi sa.
33 Ka ra lalangu Ne,
Ra j'ue lii langu Na lèke boe.
Lod'o èèna, ra pamadhe Ne,
masi ka Nèngu dènge boe
sasala-sasigo.
De èdhi peka ngaa hari lula-nèti
ana-èpu Na?"✡

34 Ropa na baca nare, hèia na karèi Pelipus, peka na, "Tasamia, ee? Sasuri Yesaya ne, lèke mi nèngu, do, lèke mi dhèu leo?"
35 Ka Pelipus aj'a ne Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus. Na lolo nèti lii sasuri Yesaya, ho pad'elo j'ara madhutu Yesus.
36 Lod'o rèngu ètu d'ara kakako era, rèngu rage loko èci dènge èi. Ka dhèu èèna peka dènge Pelipus, aku nèngu na, "Ama. Ladhe ku èi ka nèi. Ladhe èu ngee, na, cadhui boe, mai puru lati, ho èu sarani ku ja'a."
37 [Hèia Pelipus dhaa, aku nèngu na, "Ladhe ama tare'a-re'a parcaya Lamatua Yesus, na, cadhui boe. Mai dua ti puru ho ja'a sarani èu."

Ka na dhaa, peka na, "Ja'a parcaya tare'a-re'a, na, Yesus èèna Dhèu dhu Ama Lamatua paj'uj'u nèti uru ka mai. Nèngu èèna, Ana Ama Lamatua."]†
38 Hèia pegawi èèna, paredha ho patitu kareta. Ka dua ra puru asa d'ara èi èèna, ka Pelipus sarani ne.
39 Ropa ra kalua mai nèti d'ara èi, kabèdhi laa Roh Lamatua ded'e nèti Pelipus asa era leo. Ka dhèu èèna nèdhi heka Pelipus. Hèia pegawi kapai èèna lèpa dènge d'ara karej'e-karae.

---

* **8:27-28** Lii Yunani peka, na, pegawi kapai ne'e ne, dhèu dhu ra j'ue eele kanadhu na (kabiri). Etiopia èèna, rai èci ètu Afrika dhimu. ✡ **8:33** Yesaya 53:7-8 † **8:37** Ayat 37 ne, abhu boe ètu d'ara sasuri Yunani dhu uru risi sèra. ‡ **8:40** Ngara rae èèna, ètu d'ara lii Yunani, na, Asotus. Te ngaa uru-uru sèra, lod'o dhèu Pilistin rèd'u paredha ètu Isra'el, rae èèna, ngara na Asdod.

40 Ka Pelipus cèu ètu rae èci, ngara
na Asotus.‡ Nèti rae èèna, ka na la'e
padhue-padhai taruu Lii Lolo Be'a
Lamatua Yesus. Na dhuli rae-rae ètu
rai èèna, toke d'ai kota Kaisarea.

9

Saulus j'aj'i dhèu madhutu Yesus (Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 22:6-16, 26:12-18)

1 Lod'o èèna, Saulus paj'èra taruu
dhèu-dhèu dhu madhutu Yesus. Na
tenge j'ara ho neo pamadhe si. Nèti
èèna ka, la'e asa kètu kapai risi
agama Yahudi,
2 ka manèngi pèri-pèri sasuri
koasa, ho nèti la'e asa ama-ama èmu
manèngi-mangaj'i agama Yahudi
ètu kota Damsik nèi. Na manèngi,
ladhe nèngu rage dhèu dhu mad-
hutu J'ara Mamuri Yesus ètu nèi,
bhèni-mone, nèngu kèpe ho èki
si, sèna ka ère nèti hari si asa
Yerusalem.
3 Ropa sèmi nare sasuri koasa
sèra, ka nèngu dènge angalai na
lasi asa kota Damsik. Ropa oe dètu
dènge kota èèna, cag'ag'a laa, saraa
puru nèti dedha-liru sarimu nare
Saulus.
4 Ka na bèbhe rai la'e. Hèia na
tadèngi lii èci padhai lii dènge ne,
peka na, “Saulus! Saulus! Nga tao
ka èu paj'èra Ja'a sèmi ne'e?”
5 Hèia Saulus karèi, aku nèngu na,
“Ama dhu padhai lii ne, cee ka èu?”
Lii èèna, peka hari, “Ja'a ne,
Yesus, dhu èu paj'èra aae ne.
6 Kèd'i, ho lamu asa d'ara kota.
D'ai nèi, pe Ja'a peka dènge èu, ngaa
dhu èu hud'i tao.”
7 Aa angalai nèngu sèra tadèngi
kahèi lii èèna, te ngaa rèdhi boe cee-
cee. Dhèu se'e malaa, ka re'a heka
padhai lii ngaa-ngaa.
8 Hèia Saulus kèd'i titu. Ka na
neo bhoke musi madha na, te ngaa
nèdhi heka ngaa-ngaa. Ka ra sarad'e
rèti ne asa d'ara kota Damsik.
9 Ètu d'ara tèlu lod'o, na bisa boe
nèdhi ngaa-ngaa. Aa na'a-ninu boe
ngaa-ngaa kahèi.
10 Ètu d'ara kota èèna, abhu dhèu
unu Lamatua Yesus èci, ngara na
Ananias. Lamatua mai pad'elo iisi
dènge ne, sama sèmi tanila sa. Na
paroa, peka na, “Ananias!”
Hèia Ananias dhaa, peka na, “Oo,
Lamatua!”
11 Lamatua peka, na, “Nanene ku!
Èu lamu tenge ku dhèu unu Ja'a èci.
Kako lamu asa j'ara èci, dhu ngara
na J'ara Mola. Lamu asa èmu dhèu
èci, ngara na Yudas. Ètu èèna, karèi
rèngu dhèu èci nèti kota Tarsus,
ngara na Saulus. Dhèu èèna sabaj'a
era.
12 Ja'a hia ne tanila kahèi, na, èèna
na dhèu mone èci neo mai paraga
dènge ne, nuka èu, Ananias. De
lamu ho bane ai èu mi nèngu, sèna
ka na bisa nèdhi hari.”
13 Te ngaa Ananias b'ala, aku
nèngu na, “Sèmi ne'e, Lamatua!
Ji'i tadèngi le lii palolo lula-nèti
dhèu èèna. Nèngu èèna ka dhu
paj'èra dhèu-dhèu unu Lamatua ètu
Yerusalem. Nèti èèna ka, dhèu bani
heka bhodho baboro!
14 Limuri ne, ji'i tadèngi hari,
peka na, kètu agama Yahudi sèra
hia ne koasa ho mai kèpa dhèu-
dhèu dhu madhutu J'ara Mamuri
Lamatua Yesus.”
15 Te ngaa Lamatua padhai lii hari
dènge Ananias, peka na, “Masi ka
sèmi èèna, èu hud'i lamu ku! Te
Ja'a hag'e kore nèngu le, ho na
bhoke j'ara, sèna ka na lole Lii Lolo
Be'a Ja'a hia dhèu kabarai leo sèra,
hia dhèu aae-dhèu aae, dènge dhèu
Isra'el kahèi.
16 Aa èèna na, Ja'a pad'elo dènge
ne, sèna ka nèngu ne'a mema
j'aj'èra tasa mera mia ka dhu bèli-
camèd'a nèngu pasae, lula nèngu
madhutu Ja'a.”
17 Tadèngi nare lii padhai lii
Lamatua, hèia Ananias la'e ka maso
asa èmu èèna. Ka na bane ai na
mi Saulus, peka na, “Angalai Saulus!
Lamatua Yesus dhu pad'elo iisi mi
èu ètu talora j'ara lod'o èu mai asa
ne'e, Nèngu èèna ka dhu pua ja'a
mai paraga dènge èu ètu ne'e. Na

pua ja'a kahèi ho sabaj'a dènge tao kacui-aai mi dedha èu, sèna ka èu bisa mèdhi hari. Aa Na d'èi ho èu sèmi more Roh Na dhu Mola-Mèci."
18 Cag'ag'a laa, Saulus rasa ngaa èci bèbhe eele nèti musi madha nèngu, sèmi nai i'a. Hèia na ladhe nèdhi hari. Ka na kèd'i, aa ra sarani dènge ne.
19a Èle èèna ka, na na'a-ninu. Ka na abhu hari a'èra.

Saulus lole Lii Lolo Be'a ètu kota Damsik

19b Ka Saulus pea hari dènge dhèu unu Lamatua Yesus pèri-pèri lod'o ètu kota Damsik.
20 Aa la'e asa d'ara èmu manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi, ka na peka dènge si, aku nèngu na, "Mi nanene paie! Mema Yesus tare'a-re'a Ana Ama Lamatua."
21 Ka dhèu aa'i-aa'i ra malaa dènge bingu, ropa ra tadèngi Saulus padhai lii sèmi èèna. Hèia ra papeka, aku rèngu na, "Nèngu ka dhu paj'èra dhèu unu Yesus ètu Yerusalem, sina ma? Aa mamai ne, sèna ka na kèpe dhèu se'e ho nèti asa kètu agama Yahudi sèra! Na, tasamia ka ne?"
22 Te ngaa Saulus padhai lii taruu, aku nèngu na, "Yesus èèna, nuka Dhèu dhu Ama Lamatua moa nèti uru, ho pua Na mai." Saulus padhai lii dènge d'èlu-mèu aa d'ara adhu, toke dhèu Yahudi sèra segi boe nèngu. Nèti èèna ka, a'èra Saulus asa tabha kapai.
23 Nèbhu boe ka, dhèu Yahudi sèra sanunu ho neo pamadhe ne.
24 Te ngaa Saulus ae nare ngangee aapa rèngu èèna, dhu peka na, ra mate ne mèu-mèda ètu hèb'a-hèb'a tebho kota, ho ra neo pamadhe ne.
25 Ka ca tèka hari, d'ara mèda, angalai Saulus pèri-pèri dhèu mai rare ne, ka ra papuru ne ètu d'ara kadhari cue, re karasa li'u tebho kota. Dènge j'ara èèna ka, nèngu rai nèti kota Damsik.✡

Saulus la'e asa Yerusalem

26 Èle èèna ka, Saulus la'e asa Yerusalem. D'ai nèi, ka na neo pa'èci dènge dhèu unu Lamatua Yesus. Te ngaa dhèu sèra madha'u dènge nèngu, lula ra pangee, na, nèngu dhoka sangaja di, j'aj'i dhèu parcaya dhu madhutu Lamatua Yesus. Èle èèna na, nèngu kabèli hari ho neo kèpe rèngu.
27 Te ngaa dhèu èci, ngara na Barnabas, nèngu ka dhu nèti Saulus ho patadhe mi dhèu pajuu-paleha Lamatua ètu èèna. Na lole ngaa dhu j'aj'i mi dedha Saulus ètu talora j'ara. Na peka, na, Saulus paraga le dènge Lamatua Yesus kahèi. Aa Yesus padhai lii dènge nèngu kahèi. Na lolo kahèi babani Saulus padhai lii J'ara Mamuri Lamatua Yesus mi dhèu Damsik sèra.
28 Ropa ra tadèngi rare Barnabas peka sèmi èèna, heka ra sèmi rare Saulus kèna. Ka ra pea pa'èci ètu kota Yerusalem. Saulus bani lole Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus kahèi, sad'i dènge dhèu cee èèna ka. Nèngu madha'u boe.
29 Na pakarèi dènge pèri-pèri dhèu Yahudi dhu padhai lii Yunani. Te ngaa rèngu ro'o boe sèmi rare lii padhai lii nèngu. Nèti èèna ka, ra tenge j'ara neo pamadhe ne.
30 Ropa dhèu unu Lamatua Yesus re'a ngangee karehe dhèu sèra, hèia lasi rare Saulus rèti asa kota Kaisarea. D'ai nèi, ka ra pua ne lèpa asa kota na, Tarsus.
31 Èle èèna ka, dhèu unu Lamatua Yesus ètu propensi Yudea, propensi Galilea, dènge propensi Samaria, mamuri dènge mera-milu. Rèngu asa tabha ae. Rèngu mamuri madhutu dad'èi Lamatua. Ka Roh Lamatua dhu Mola-Mèci pa'èra d'ara rèngu.

Petrus puri-pa'èle dhèu mone èci ètu rae Lida

32 Lod'o-lod'o sèra, Petrus biasa kako palème asa mia-mia, ho pa'èra d'ara dhèu unu Lamatua sèra. Ca lod'o ka na la'e ngad'o rèngu ètu rae Lida.

✡ **9:25** 2 Korintus 11:32-33

33 Ètu nèi, na paraga dènge dhèu
mone èci, ngara na Eneas. Dhèu ne,
karuku aru tèu kèna, ka na kèd'i
nare heka nèti era j'unu na.
34 Hèia Petrus peka dènge ne,
aku nèngu na, “Eneas! Limuri ne,
Lamatua Yesus Kristus pa'èle èu. De
kèd'i ka! Lalau paie era j'unu èu!”
Nanene nare sèmi èèna, hèia na
kèd'i dènge ka.
35 Ropa ladhe rèdhi Eneas èle le,
dhèu aa'i-aa'i ètu rae Lida dènge rae
Saron parcaya Lamatua Yesus.

Petrus pamamuri hari Tabita

36 Lod'o èèna, dhèu bhèni èci,
ngara na Tabita, pea dètu dènge
nebhe dhasi ètu kota Yope. (Mad-
hutu lii Yunani ra paroa bhèni ne,
ngara na Dorkas. Sasoa na ‘rusa’.)*
Bhèni ne parcaya Lamatua Yesus.
Tatao bhèni ne be'a mi dedha dhèu
leo, aa na tema laladhe dhèu j'èra.
37 Lod'o èèna, Tabita ne pèd'a aae,
ka madhe. Ka dhèu padiu ne èi.
Èle èèna ka, ra papake ne mèdha-
papake, ka ra paj'unu ne ètu kama
dedha.
38 Lod'o èèna, dhèu se tadèngi, na,
Petrus ètu rae Lida, dhu kaj'èu nèti
kota Yope, sèmi kako haga na ele boe
ca'èta lod'o sa. Ka ra pua dhèu dua
lasi paroa Petrus, peka na, “Ama! Ji'i
manèngi ama mai ku lai-lai asa kota
Yope.”
39 Tadèngi nare sèmi èèna, ka
Petrus kèd'i dènge ka, la'e mad-
hutu rèngu. D'ai nèi, ka na maso
taruu asa d'ara kama Tabita. Ètu
d'ara kama na, pènu le dènge bhèni
balu dhu mai tangi. Bhèni balu
sèra pad'elo mi Petrus kodho dènge
mèdha-papake leo, dhu Dorkas j'au
hia rèngu, lod'o na mamuri era.
40 Hèia Petrus pua si kalua nèti
kama. Ka na patitu urutuu ho na
manèngi-mangaj'i. Hèia na ladhe
asa dhèu madhe ne, ka na pad-
hai lii, peka na, “Tabita! Kèd'i
ka!” Cag'ag'a laa, Tabita bhoke musi
madha na. Ropa ladhe nèdhi Petrus,
ka na kèd'i madhèdi.
41 Hèia Petrus kèpe kacui-aai na,
ho hia ne titu. Ka Petrus paroa
bhèni balu sèra dènge dhèu-dhèu
leo ètu èèna, ho na hia bhèni dhu
mamuri hari ne asa rèngu.
42 Ka lii lole ne, dhèu lolo palème
d'ara kota Yope, toke d'ai dhèu ae
parcaya Lamatua Yesus.
43 Èle èèna ka, Petrus pea pèri-
pèri lod'o ètu èmu dhèu èci, ngara
na Simon. Dhèu ne'e, tuka pamèu
ka'uri badha.

10

Komedhaa sordad'u Roma, ngara na Kornelis, paroa Petrus

1 Lod'o èèna, abhu komedhaa sor-
dad'u Roma dhèu èci, ngara na
Kornelis. Nèngu ne, komedhaa nèti
sordad'u cangasu dhèu. Rèngu mai
nèti kaj'èu, nèti rai Italia, ka ra pea
ètu kota Kaisarea.
2 Nèngu dènge isi èmu na d'èi
padètu dènge Ama Lamatua. Te
ngaa ae ka dhèu Roma leo sèmi boe
èèna. Nèngu biasa soru-bara dhèu
j'èra, aa na maj'èni sabaj'a mi Ama
Lamatua.
3 Ca lod'o hari, pe d'ara hake
tèlu nihia sa, na abhu tanila. Na
ladhe nèdhi iia-iia ana pajuu Ama
Lamatua èci puru mai nèti sorga, ka
na paroa ne, peka na, “Kornelis!”
4 Ropa Kornelis ladhe nèdhi ana
pajuu nèti sorga, ka na madha'u titu
kèna. Hèia na karèi, aku nèngu na,
“Tasamia, ama?”
Ka ana pajuu ne dhaa, na,
“Lamatua tadèngi le lii manèngi-
mangaj'i èu, aa Na ne'a le d'ara hua
iia èu mi dedha dhèu leo. Ka Na
sanèd'e èu.
5 De pua dhèu lasi asa kota Yope,
ho paroa rèti dhèu èci, ngara na
Simon Petrus.
6 Dhèu èèna manubha ètu èmu
cue ètu sebhe dhasi, unu Simon,
tuka pamèu ka'uri badha.”

* **9:36** Ngara bhèni ne, dua, te ngaa sasoa nèngu èci. *Tabita*, lii Aram, sasoa na ‘rusa’. *Dorkas*, lii Yunani, sasoa na ‘rusa’ kahèi.

7 Ropa ana pajuu nèti sorga ne tèke eele Kornelis, ka na paroa ana sab'a na dhèu dua, dènge sordad'u èci dhu d'èi padètu dènge Lamatua kahèi.
8 Kornelis lolo aa'i ngaa dhu nèngu nèdhi èèna, ka na pua si lasi asa kota Yope.

Petrus la'e paraga dènge Kornelis

9 Ka asa bèli èèna, pe d'ara lod'o titu mera sa, dhèu paleha nèti Kornelis sèra oe d'ai le Yope. Lod'o èèna, Petrus ca'e la'e neo manèngi-mangaj'i asa kalaga dedha èmu Simon.
10 Ropa na manèngi-mangaj'i, na rasa manganga. Na mate dhèu lalau nganga'a-nginu. Ropa nèngu manèngi-mangaj'i era, na abhu tanila kahèi.
11 Na nèdhi sèmi liru bhoka. Ka hahèla-koi bhèla aae ca bèla puru mai, dhu èki re suu-suu èpa na.
12 Ètu d'ara hahèla-koi èèna, nèngu ladhe nèdhi rupa-rupa badha, nuka badha ai èpa, badha rod'o-kakara, dènge rupa-rupa manu-bhui kahèi.
13 Hèia na tadèngi lii èci pua ne, “Petrus! Kèd'i ka! Kèj'i badha se, ho mu'a!”
14 Te ngaa Petrus dhaa, aku nèngu na, “Bisa boe, Ama! Baku sèmi èèna! Te ja'a ku'a kèdhi mèka sisi badha sèmi se'e! Ji'i dhèu Yahudi luri sisi badha se'e aa'i-aa'i ra!”
15 Te ngaa lii ne b'ala hari, peka na, “Ladhe Ama Lamatua peka mèdha ngaa dhu mèu, èu baku peka kaj'alu!”
16 Hahèla-koi èèna cèu tèlu hari, èle èèna ka ca'e hari asa dedha-liru la'e.
17 Hèia Petrus pajiko la'e-mai sasoa tanila deo na. Kabèdhi laa, ana paleha Kornelis sèra d'ai madha èmu Simon. Ra titu ètu hèb'a èmu.
18 Ka ra lii, peka na, “Ji'i tenge dhèu èci dhu manubha ètu èmu ne'e. Ngara na, Simon Petrus. Ele boe ama tadhe, do?”
19 Ropa Petrus pajiko sasoa tanila na era. Ka Roh Lamatua dhu Mola-Mèci peka dènge ne, “Petrus. Dhèu* mate èu ka haha si.
20 De puru ho lamu ka dènge si. Èu baku mage-mage ia ka. Masi ka ad'a Yahudi aj'a, na, dhèu Yahudi hud'i madenge dènge dhèu leo, te ngaa èu baku madenge dènge rèngu, lula Ja'a ka dhu pua rèngu mai rare èu.”
21 Ka Petrus puru la'e paraga dènge dhèu sèra. Hèia na peka, aku nèngu na, “Ja'a ne'e ka dhu miu tenge. De miu parluu ngaa?”
22 Ka ra dhaa, aku rèngu na, “Komedhaa sordad'u Roma èci pua ji'i mai asa ne'e. Nèngu èèna, komedhaa nèti cangasu sordad'u. Dhèu ne d'ara mola, aa na d'èi padètu dènge Ama Lamatua. Dhèu Yahudi ae dhu re'a le babe'a dhèu ne'e. Med'a na, heka ana pajuu Ama Lamatua puru mai nèti sorga, ho pua lamatua ji'i manèngi èu lamu asa èmu na, ho na neo nanene unu na nèti èu.”
23 Ropa tadèngi nare sèmi èèna, hèia Petrus manèngi rèngu ho j'unu taha mèda ne ètu èèna. Bèli mad'ae èèna, ra pakèd'i, lasi palere. Dhèu unu Lamatua Yesus pèri-pèri nèti Yope lasi kahèi.
24 Mèda èèna rèngu j'unu ètu j'ara. Bèli èèna, heka rèngu d'ai kota Kaisarea kèna. Ropa rèngu d'ai, Kornelis mate mema rèngu. Na pakaboko nare le a'ari na dènge mone-aanga angalai na ètu èmu nèngu.
25 Ropa Petrus d'ai hèb'a èmu, Kornelis mai soru ne, ka madhèdi patitu kètu urutuu ètu haga Petrus, ho na pahaha iisi.
26 Te ngaa Petrus pakèd'i ne, peka na, “Ama! Baku sèmi èèna! Baku pahaha iisi mi ja'a. Te ja'a ne, dhèu rai-haha sama sèmi èu kahèi.”
27 Ropa tadèngi nare sèmi èèna, Kornelis kèd'i titu dènge. Ka dua ra

* **10:19** Sasuri lii Yunani pèri-pèri peka na, ‘dhèu tèlu’ dhu mai. Sasuri leo èci, peka na, dhoka ‘dhèu dua’ dhu mai. Te ngaa sasuri ae ka dhu ale boe dhèu pèri dhu mai tenge Petrus.

padhai lii, kako lasi asa d'ara èmu. D'ai d'ara èmu, Petrus nèdhi dhèu ae pakaboko mate nèngu.
28 Na ladhe palème dhèu sèra, ka na padhai lii, peka na, “A'ari aa'i-aa'i mi! Miu me'a mema ad'a ji'i dhèu Yahudi. Madhutu ad'a ji'i, na, ji'i bisa boe pa'èci dènge dhèu leo. Ngaa hari, maso asa d'ara èmu ra. Te ngaa Ama Lamatua pad'elo le dènge ja'a, ladhe mèdha ngaa dhu Nèngu peka na mèu, ja'a baku peka na mèdha èèna kaj'alu. De limuri ne, ja'a madenge heka dènge dhèu leo. Ja'a hud'i tao dhèu leo sama sèmi a'ari ja'a kahèi.
29 Nèti èèna ka, lod'o miu lami paroa, ka ja'a mai dènge. Ja'a pamata heka, lula Lamatua peka nare le dènge ja'a sèmi èèna. Miu peka ku laa. Miu parluu ngaa nèti ja'a?”
30 Hèia Kornelis lole aa'i mèu-mèu, aku nèngu na, “Èpa lod'o dhu la'e èèna, ropa lod'o nihia, ja'a manèngi-mangaj'i ètu èmu ja'a. Cag'ag'a laa, dhèu mone èci titu ètu madha ja'a. Mèdha-papake na heo loa-loa.
31 Ka na paroa ja'a, aku nèngu na, ‘Kornelis! Lamatua tadèngi le lii manèngi èu, aa Na ne'a le d'ara hua iia èu mi dedha dhèu aa'i-aa'i ra.
32 De lod'o ne'e, pua dhèu lasi rare dhèu èci asa kota Yope. Ngara na, Simon Petrus. Nèngu manubha ètu èmu cue ètu sebhe dhasi, ètu èmu tuka pamèu ka'uri badha. Ngara na, Simon kahèi.’
33 Nèti èèna ka, ja'a pua dhèu dhiu rare ama. Ji'i manèngi makasi ae, lula ama mai dènge, ropa tadèngi lii paroa ji'i. Nèti èèna ka, ji'i pakaboko ètu ne'e, ho neo nanene ngaa dhu Ama Lamatua pua ama peka dènge ji'i!”

Petrus lole J'ara Mamuri Lamatua Yesus hia dhèu Yahudi boe

34 Hèia Petrus padhai lii, peka na, “Limuri ne, ja'a heka ke'a kèna, na, ètu madha Ama Lamatua, dhèu rai-haha sama èci èèna ka. Lamatua ladhe boe rèhu, mia ka dhèu Yahudi, aa mia ka dhèu leo.✡
35 Dhèu mia dhu d'ara mola, dhu maj'èni manèngi-mangaj'i mi Lamatua, aa madhutu dad'èi Nèngu, rèngu sèra pakarej'e d'ara Na.
36 De miu me'a, ngaa dhu Lamatua peka le dènge ji'i dhèu Isra'el, peka na, Nèngu pua le Kristus, nuka Yesus. Ka Yesus madhe ho padame dhèu rai-haha dènge Ama Lamatua. Aa Nèngu j'aj'i Kètu mi dhèu aa'i-aa'i.
37 Miu tadèngi kahèi, ngaa dhu j'aj'i le ètu palème propensi Yudea. Lii lole èèna mulai nèti Yohanis tuka sarani dhèu, aj'a dhèu ho ra ele-ho'a nèti sasala-sasigo rèngu. Aa rèngu hud'i abhu sarani kahèi, sèna ka j'aj'i tadha, peka na, rèngu pabe'a le dènge Ama Lamatua.
38 Èle èèna ka, Ama Lamatua hia Roh Na dhu Mola-Mèci mi Yesus, dhèu Nasaret. Lamatua hia koasa Na mi Yesus kahèi. Ka Yesus maso-kalua rae-rae, tao j'ara be'a mi dhèu-dhèu. Aa Na puri-pa'èle dhèu dhu dhèu aae nidhu paj'èra si. Na tao sèmi èèna, lula Ama Lamatua sama-sama dènge Ne taruu.
39 Te ji'i se'e ka dhu ladhe ngèdhi unu mi, ngaa dhu Na sab'a ètu kota Yerusalem, aa palème kabarai Yahudi.

Masi ka sèmi èèna, te ngaa dhèu paku pamadhe Ne ètu aj'u palolo-palèbha.
40 Nèngu madhe tare'a, te ngaa asa camèd'a, Ama Lamatua pama-muri hari Ne. Ka Na pad'elo iisi Na, ho dhèu rèdhi, sèna ka ra re'a Nèngu mamuri hari tare'a-re'a le.
41 Te ngaa dhèu ae cahag'e dhu rèdhi boe Ne, dhoka ji'i di. Lod'o Nèngu mamuri hari le, ji'i bi-asa nga'a-nginu dènge Ne. Ama Lamatua paj'uj'u ji'i ho la'a lole palème Lii Lolo Be'a Yesus mi dhèu ae ètu mia-mia.

✡ **10:34** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 10:17

42 Aa Lamatua ka dhu pua ji'i la'a
lole peka pasaraa mi dhèu, lula-
nèti Dhèu dhu Na paj'uj'u nèti uru
ka mai, nuka Yesus. Aa Lamatua
ded'e Ne j'aj'i Dhèu J'ue Lii Langu,
ho pama'ète, na, cee ka dhu bisa
mamuri taruu dènge Ama Lamatua,
aa cee aad'o. Yesus èèna ka dhu j'ue
lii dhèu dhu madhe le, dènge dhèu
dhu mamuri era.
43 Nèti uru ka mai, dhèu rèti lii
padhai Ama Lamatua aa'i-aa'i ra lole
le Yesus, peka na, dhèu cee dhu
parcaya Nèngu, na, Ama Lamatua
sèmi nare si, aa saku eele sasala-
sasigo rèngu kahèi."

Dhèu Yahudi boe, abhu Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci

44 Lod'o Petrus padhai lii nare
mèka, cag'ag'a laa, Roh Lamatua
dhu Mola-Mèci maso asa d'ara dhèu
se'e aa'i-aa'i ra dhu nanene lii pad-
hai lii na.
45 Ètu èèna, abhu kahèi dhèu
Yahudi angalai Petrus dhu mai
palere dènge ne nèti kota Yope
asa èmu Kornelis ètu kota Kaisarea.
Ropa rèngu rèdhi dhèu ae sèra abhu
Roh Ama Lamatua, ka ra malaa, lula
rèngu heka re'a kèna, na, Lamatua
hia Roh Na mi dhèu Yahudi boe
kahèi.
46 Rèngu tadèngi dhèu ètu d'ara
èmu Kornelis sèra padhai lii, pake
lii dhu baka-leo. Aa ra koa-kio
kolongara Ama Lamatua.

Hèia Petrus padhai lii, peka na,
47 "Miu mèdhi unu mi! Dhèu se'e
se, sèmi rare le Roh Lamatua èci
èèna ka dènge èdhi kahèi. De mai
ka, sèna ka èdhi sarani si. Dhèu èci
sa dhu bisa heka taha rèngu."
48 Hèia Petrus pua si ho sarani
Kornelis dènge dhèu ètu sèra sa, ho
ra j'aj'i dhèu unu Lamatua Yesus. Ka
ra manèngi Petrus pea dènge rèngu
pèri-pèri lod'o hari. Èle èèna ka,
heka ra hia ne lèpa asa Yerusalem.

11

Petrus siri iisi na, lula na sarani dhèu Yahudi boe

1 Petrus dhae lèpa mèka, te ngaa
dhèu pajuu-paleha Yesus dènge
dhèu parcaya Yesus dhu leo sèra,
dhu pea ètu Yerusalem, tadèngi rare
le, peka na, dhèu Yahudi boe sèmi
rare le Lii Lole Be'a Lamatua.
2 Ropa Petrus d'ai kota Yerusalem,
dhèu nèti partei Yahudi* dhu par-
caya Yesus mai pasala ne,
3 peka na, "Weh! Èu tao samia
kèna? Èu me'a ad'a-tatao èdhi, do
aad'o? Èu ne bani titu kèna, maso
asa d'ara èmu dhèu leo! Aa èu mu'a-
minu dènge rèngu kahèi! Baku tao
sèmi èèna, te rèngu madhutu mèka
ad'a suna èdhi! Èdhi bisa boe pa'èci
dènge rèngu sèra!"
4 Hèia Petrus lole aa'i-aa'i dhu
j'aj'i le, peka na,
5 "Lod'o ja'a ètu kota Yope, ja'a
laku sabaj'a, ka ja'a abhu tanila.
Ja'a kèdhi liru bhoka, ka hahèla-koi
bhèla aae ca bèla, dhu èki re suu-
suu èpa na, puru mai asa ja'a.
6 Ropa ja'a patigi asa d'ara hahèla-
koi èèna, ja'a kèdhi rupa-rupa
badha, nuka badha ai èpa, badha
rod'o-kakara, dènge rupa-rupa
manu-bhui kahèi. Badha se'e se,
dhu èdhi dhèu Yahudi luri.
7 Hèia ja'a tadèngi lii èci pua, peka
na, 'Petrus! Kèd'i ka! Kèj'i badha se,
ho mu'a!'
8 Te ngaa ja'a dhaa, peka na, 'Bisa
boe, Ama! Baku sèmi èèna! Te
ja'a ku'a kèdhi mèka sisi badha sèmi
se'e! Dhèu Yahudi luri sisi badha
se'e aa'i-aa'i ra!'
9 Te ngaa lii ne b'ala hari, peka na,
'Ladhe Ama Lamatua peka mèdha
ngaa dhu mèu, èu baku peka na
kaj'alu!'
10 Ja'a kèdhi hahèla-koi èèna cèu
padhutu tèlu hari, ka ca'e hari asa
dedha-liru la'e.

* **11:2** Ladhe dhèu Yahudi boe neo madhutu Yesus, dhèu nèti partei agama ne, peka na, rèngu hud'i suna ku, madhutu ad'a Yahudi. Aa rèngu hud'i madhutu aa'i ku atora agama Yahudi dhu leo sèra kahèi.

11 Lod'o èèna kahèi, dhèu tèlu
d'ai èmu dhu ja'a pea. Rèngu nèti
Kaisarea mai tenge ja'a.
12 Hèia Roh Lamatua dhu Mola-
Mèci peka dènge ja'a, aku nèngu
na, ‘Puru ho lamu ka dènge dhèu
sèra. Èu baku mage-mage ia ka. Èu
baku madenge dènge rèngu.’ Ka
a'ari èdhi dhèu èna palere dènge
ja'a kahèi asa Kaisarea. Ètu èèna,
ji'i aa'i-aa'i mi maso asa d'ara èmu
komedhaa sordad'u Roma.
13 Na lolo, peka na, pèri-pèri lod'o
dhu la'e èèna, nèngu nèdhi ana
pajuu Lamatua puru nèti sorga, titu
ètu d'ara èmu na. Ka na peka, aku
nèngu na, ‘Pua dhèu lasi asa kota
Yope, ho paroa mèti dhèu èci, ngara
na Simon Petrus.
14 Sèna ka dhèu èèna ka dhu
pad'elo mi dedha èu dènge isi èmu
èu aa'i-aa'i ra, j'ara Lamatua dhu
hia miu mamuri, dènge saku eele
sasala-sasigo miu sèra.’
15 Nèti èèna ka, ja'a pad'elo J'ara
Mamuri Lamatua mi dedha rèngu.
Ka rèngu abhu dènge ka Roh
Lamatua dhu Mola-Mèci, sama sèmi
èdhi abhu ca hari na.
16 Ropa ja'a kèdhi rèngu abhu Roh
Lamatua kahèi, ka ja'a sanèd'e lii
padhai lii Lamatua Yesus uru èèna,
dhu peka na, ‘Yohanis sarani dhèu
pake dhoka èi di, te ngaa ladhe miu
mate hari pèri-pèri lod'o, èèna na
Lamatua neo tao dhu kapai risi eele
hia miu. Nuka, Na hia miu Roh Na
dhu Mola-Mèci.’✡
17 Te Lamatua unu Na ka dhu hia
Roh Na mi dedha dhèu leo sèra,
sama sèmi Na pala-bagi mi èdhi se.
De madhutu dad'èi miu, ja'a hud'i
palab'a dènge Ama Lamatua, do
tasamia? De ja'a peka ngaa hari?”
18 Ropa tadèngi rare, Petrus siri
iisi na sèmi èèna, ka rèngu pasala
heka ne. Hèia ra koa-kio Ama
Lamatua, peka na, “Ira ii! Nia kahèi,
nga! Lamatua bhoke le j'ara hia
dhèu leo ho ra tèke eele j'ara ma-
muri rèngu dhu sala, ho Lamatua
saku eele sasala-sasigo rèngu. Sèna
ka rèngu abhu mamuri taruu dènge
Ne.”

Dhèu unu Lamatua Yesus paj'ala asa mia-mia. Cahag'e pakaboko hari ètu kota Antiokia

19 Uru èèna, lod'o ra pamadhe
rare Stefanus, ka ra paj'èra dhèu
unu Yesus. Nèti èèna ka, dhèu se'e
rai paj'ala asa mia-mia. Cahag'e rai
asa propensi Finisia. Cahag'e rai
asa pulu Siprus, aa cahag'e hari rai
d'ai kota Antiokia ètu propensi Siria.
Dhèu dhu rai sèra, lole taruu Lii
Lolo Be'a Lamatua Yesus asa mia-
mia. Te ngaa ra lole dhoka dènge
dhèu Yahudi rèngu sèra. Ra lole boe
dènge dhèu leo.✡
20 Te ngaa abhu kahèi dhèu unu
Lamatua dhu mai nèti pulu Siprus
dènge kota Kirene. Rèngu cahag'e
rai taruu lasi asa kota Antiokia ètu
propensi Siria. Rèngu se'e ka dhu
lole Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus hia
dhèu Yahudi boe ètu era èèna.
21 Lamatua hia si koasa Na, nèti
èèna ka, dhèu ae titu kèna parcaya
Lamatua Yesus.
22-24 Lod'o èèna, dhèu unu
Lamatua Yesus ètu Yerusalem
tadèngi, na, dhèu leo ètu kota
Antiokia parcaya Yesus kahèi. Ka ra
pua Barnabas la'e ladhe si ètu nèi.
Barnabas ne, dhèu d'ara be'a, aa
parcaya tare'a-re'a Ama Lamatua.
Aa Roh Lamatua dènge nèngu
kahèi.
Ropa nèngu d'ai nèi, na nèdhi
tare'a Ama Lamatua sab'a ètu d'ara
mamuri dhèu leo sèra. Ka d'ara
nèngu karej'e. Ka na pa'èra d'ara
rèngu, sèna ka rèngu madhutu
taruu J'ara Mamuri Lamatua dènge
tare'a-re'a. Dènge j'ara ne'e, dhèu
unu Lamatua ètu èèna asa tabha ae.
25 Èle èèna ka, Barnabas la'e tenge
Saulus asa kota Tarsus.
26 Lod'o paraga dènge ne, ka na
pamako Saulus ho lasi pea ètu An-
tiokia. Ka dua ra pea ètu nèi ca tèu,
pa'èci dènge dhèu unu Lamatua
sèra. Bèli-bèli èèna, rèngu dua
ra aj'a-nori J'ara Mamuri Lamatua

✡ **11:16** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:5 ✡ **11:19** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 8:1-4

Yesus mi dhèu ae. (Ètu kota Antiokia ne'e ka, dhèu mulai pangare dhèu parcaya Lamatua Yesus, 'dhèu Kristen').†

27 Lod'o rèngu dua ra pea ètu Antiokia era, pèri-pèri dhèu mai nèti Yerusalem. Ama Lamatua tema le pake dhèu se'e ho rèti lii padhai Na.
28 Nèti rèngu se, dhèu èci, ngara na Agabus. Roh Lamatua peka dènge ne, aku nèngu na, "Bèli-camèd'a abhu lod'o manganga-mad'èu lèke palème toke d'ai suu-suu rai-haha." Hèia la'e peka hari dènge dhèu-dhèu. (Lii dhu na padhai na, mema j'aj'i tare'a, lod'o dhèu aae kapai risi ètu Roma, ngara na Klaudius, nèd'u paredha. Ra paroa dhèu aae kapai risi ne, Keser.)✡
29 Ropa tadèngi rare lii Agabus ne, dhèu unu Lamatua Yesus ètu Antiokia sèra, rare lii èci ho pa'oru doi, sèna ka ra hia mi a'ari dhu parcaya Lamatua Yesus, dhu abhu j'aj'èra ètu propensi Yudea. Èci-èci hia madhutu a'abhu ra.
30 Ropa ra pa'oru rare, ka ra pua Barnabas dènge Saulus rèti doi sèra asa dhèu j'èra sèi.

12

Ra pamadhe Yakobis; ra pamaso Petrus asa d'ara bèdho; aa dhèu parcaya Lamatua Yesus sabaj'a

1 Lod'o èèna, dhèu aae Herodes* mulai paj'èra dhèu unu Lamatua Yesus cahag'e.
2 Nèngu paredha dhèu lasi pare pamadhe Yakobis pake samala. Yakobis ne, a'a Yohanis.
3 Ropa Herodes ne'a, na, d'ara dhèu kapai Yahudi sèra karej'e nèti mamadhe Yakobis, ka asa na hino. Lèke lod'o hua iia dhèu Yahudi dhu ra pangare na, Pesta Roti dhu Pake Boe Ragi,† ka na pua dhèu lasi kèpe Petrus.
4 Kèpe rare ne, ka ra pamaso asa d'ara bèdho. Ka ra pua sordad'u èpa kaboko ho j'aga Petrus pagati-gati mèu-mèda. Ca kaboko sordad'u èèna, dhèu èpa. Ladhe èle lod'o hua iia, heka Herodes neo pama'ète lii Petrus ètu madha dhèu ae.
5 Lod'o ra pamaso Petrus asa d'ara bèdho, dhèu unu Lamatua Yesus sèra sabaj'a ma'ète boe manèngi ho Lamatua ladhe-leru Petrus.✡

Lamatua pakalua Petrus nèti d'ara bèdho

6 Bèli èèna, Herodes neo pama'ète lii langu Petrus ètu madha dhèu ae. Te ngaa mèda èèna, ra èki Petrus pake rate dua ètu d'ara èmu bèdho. Na j'unu ètu talora sordad'u dhèu dua. Aa sordad'u leo sèra j'aga ètu hèb'a babèdho.
7 Cag'ag'a laa, ana pajuu Lamatua nèti sorga, mai titu ètu èèna. Ka d'ara kama na saraa bia. Hèia ana pajuu èèna parèi Petrus, peka na, "Petrus! Kèd'i mèri!" Kaca'a laa, rate bèsi sèra bhoke eele unu na nèti kacui-aai Petrus.
8 Ka ana pajuu èèna pua ne, peka na, "Pake kodho dènge salapa èu!" Pake nare, ka ana pajuu èèna peka hari, aku nèngu na, "Pake kodho li'u èu, ho mai madhutu ja'a!"
9 Hèia Petrus madhutu ana pajuu ne lasi asa li'u. Petrus ngee, na, nèngu nii di. Te ngaa mema j'aj'i tare'a.
10 Ropa rèngu seli eele era j'aga partama dènge ka dua, hèia rèngu d'ai hèb'a babèdho bèsi. Babèdho èèna bhoke unu na, ka dua ra kalua madhutu ka j'ara asa d'ara kota. Cag'ag'a laa, ana pajuu Lamatua ne ele, ka tèke eele Petrus mesa na ètu era èèna.
11 Ropa ana pajuu ne ele, hèia Petrus heka mase'a kèna. Ka na

† **11:26** Lii 'Kristen', kapua nèti lii 'Kristus'. Sasoa na, 'dhèu madhutu Kristus'. Kristus, sasoa na, 'Dhèu Mola-Mèci dhu Ama Lamatua paj'uj'u nèti uru ka mai'. ✡ **11:28** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 21:10 * **12:1** Dhèu aae Herodes ne, ngara na *Herodes Agripa*. Baki na, ngara na *Herodes Kapai Risi*. Herodes Kapai Risi ne ka dhu hia paredha ho pamadhe ana iiki-ana iiki lod'o ina Maria nara iisi Lamatua Yesus ètu rae Betlehem. † **12:3** Lod'o hua iia ne, padètu dènge lod'o hua iia Paska. ✡ **12:5** Kalua nèti Masir 12:1-27

ngee, aku nèngu na, “Mema tare'a! Ja'a heka ke'a kèna. Lamatua pua ana pajuu Na mai, ho pata-lale eele ja'a nèti kacui-aai Herodes. Lamatua tao j'ara ne'e, sèna ka kahadhu karehe dhèu Yahudi sèra, lèke boe ja'a.”

12 Èle èèna ka, Petrus la'e asa èmu Maria. Maria ne, ina Yohanis. Ngara leo Yohanis ne, Markus. Ètu èmu èèna, dhèu ae pakaboko ho sabaj'a manèngi Ama Lamatua ladhe-leru Petrus ètu d'ara lii langu èèna.
13 Ropa Petrus d'ai madha hèb'a oka èmu èèna, ka na paroa dènge d'eu hèb'a oka. Ka ana bhèni sab'a èci, ngara na Rode, neo ne'a dhèu cee ka dhu mai.
14 Ropa na tadèngi lii Petrus, na tadhe dènge. Na karej'e bia. Ka rai asa d'ara èmu la'e, peka dènge dhèu ètu sèra, aku nèngu na, “Nanene ku! Petrus nuka li'u!” Te ngaa lula nèngu bingu, ka na bhèlu eele bhoke hèb'a oka hia Petrus.
15 Te ngaa dhèu ae sèra dhaa, peka na, “Aad'o, sina ma! Baku paleko!”

Te ngaa bhèni ne peka hari, aku nèngu na, “Tare'a! Èèna lii Petrus! Nuka li'u nèi.”

Ka dhèu se'e lèka boe, aku rèngu na, “Ele boe, dhèu nèi ana pajuu Lamatua nèti sorga, dhu mai mad-henge Petrus.”
16 Rèngu patule-pajuku taruu, te ngaa Petrus loe boe paroa, toke lasi bhoke hèb'a oka hia ne. Ropa ra bhoke rare, ka rèngu malaa, lula Petrus tare'a-re'a di.
17 Hèia na hia tadha dènge kacui-aai na, sèna ka rèngu mau-mau. Ka na lole tasa mera mia Ama Lamatua kalua eele nèngu nèti d'ara èmu bèdho. Hèia na pua si, aku nèngu na, “Lami lole lii ne'e aa'i-aa'i mi Yakobis dènge dhèu pajuu-paleha Lamatua leo sèra.” Èle èèna ka, Petrus la'e asa era leo.
18 Asa bèli mad'ae aae èèna, ropa sordad'u j'aga sèra ladhe, na, Petrus aad'o heka, ka rèngu ele ngangee dènge madha'u titu kèna, lula rèngu re'a boe ngaa dhu j'aj'i mi dedha rèngu.
19 Ropa Herodes tadèngi lii ne'e, ka na paredha si lasi tenge Petrus. Te ngaa rèdhi boe ne. Ka Herodes hia paredha ho parisa sordad'u j'aga sèra. Parisa rare, ka Herodes pua pamadhe aa'i sordad'u j'aga sèra.

Èle èèna ka, Herodes pakèd'i nèti propensi Yudea, ka la'e pea ètu kota Kaisarea.

Mamadhe Herodes Agripa

20 Lod'o èèna, dhèu-dhèu nèti dua kota, èci ngara na Tirus, aa èci ngara na Sidon, biasa hèli nganga'a nèti rai dhèu aae Herodes. Te ngaa nèbhu aae le, dhèu aae musu dènge rèngu. Hèia ra padhue ho tenge j'ara padame dènge ne. Ka ra pili dhèu canau ho lasi paraga dènge Herodes. D'ai kota Kaisarea, rèngu pa'angalai dènge dhèu Herodes èci, ngara na Blastus. Nèngu ne, dhèu kapai ètu d'ara èmu dhèu aae. Rèngu pare'a dènge Blastus ho nèngu bhoke j'ara sèna ka rèngu paraga dènge dhèu aae Herodes.
21 Hèia Herodes dhaa kahèi ho sèmi rare rèngu. Ka ra pare'a lod'o paraga. Lod'o èèna, rèngu tao tatao kapai. Herodes pake mèdha-papake dhèu aae, ka na madhèdi ètu kadera paredha na. Hèia na padhai lii dènge rèngu.
22 Ropa rèngu tadèngi lii na, hèia dhèu se'e koa ne, peka na, “Nanene ku lii na laa! Ne'e lii boe nèti dhèu rai-haha, te ngaa lii nèti dhèu dedha-liru!”
23 Kaca'a laa, ana pajuu Ama Lamatua ca dhèu nèti sorga hia èi-papèd'a èci mi Herodes, lula nèngu sèmi lii koa rèngu, aa na seti eele Ama Lamatua. Ka kalati ra'e aa'i ngi'u Herodes, ka na madhe aapa.
24 Dènge j'ara dhu j'aj'i sèra, dhèu palolo Lii Lolo Be'a Ama Lamatua d'ai asa mia-mia. Aa dhèu dhu mad-hutu J'ara Mamuri Lamatua Yesus tabha ae kahèi.

25 Ropa Barnabas dènge Saulus hia rare doi pa'oru nèti dhèu Antiokia mi dhèu Yerusalem, ka ra lèpa hari asa Antiokia. Rèngu gale rèti dènge ana ngèru èci, ngara na Yohanis. Ngara leo na, Markus.

13

Dhèu Antiokia pua Barnabas dènge Saulus

1 Ètu kota Antiokia, dhèu ae parcaya le Lamatua Yesus. Lamatua pake pèri-pèri dhèu ho j'aj'i dhèu rèti lii padhai Na ètu èèna. Cahag'e hari, Na pake ho aj'a-nori dhèu. Rèngu se, nuka:

Barnabas,
Simeon, dhu ra biasa pangare ne, 'Mone Mèdhi',*
Lukius, nèti kota Kirene,
Menahem, dhu ra piara sama-sama dènge dhèu aae Herodes nèti ana iiki ka mai,†
aa dènge Saulus.

2 Ca lod'o, rèngu puasa, ka ra pakaboko ho manèngi-mangaj'i mi Ama Lamatua. Hèia Roh Lamatua dhu Mola-Mèci peka dènge ra, "Sasab'a Ja'a ae titu kèna. De hag'e mere Barnabas dènge Saulus, sèna ka rèngu pakako sasab'a Ja'a."

3 Ropa ra puasa dènge sabaj'a èle, hèia ra bane ai mi dedha Barnabas dènge Saulus, ho ra j'aj'i ana pua-paleha Lamatua. Èle èèna ka, ra pua rèngu dua ra ho lasi sab'a sasab'a-la'a Lamatua.

Barnabas dènge Saulus lasi asa pulu Siprus

4-5 Ropa Roh Lamatua dhu Mola-Mèci pua Barnabas dènge Saulus lasi palème rai, ka ra dhuli uru asa kota èci ètu nebhe dhasi, ngara na Seleukia. Yohanis (dhu ngara leo na, Markus) la'e sama-sama dènge si. D'ai nèi ka, rèngu ca'e kapa asa pulu Siprus, ka ra puru ètu kota èci, ngara na Salamis. Ètu èèna, rèngu biasa maso asa d'ara èmu manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi, ho aj'a-nori Lii Holo-Nori Ama Lamatua mi dhèu ètu sèra.

6-8 Hèia rèngu lasi dhuli rae-rae, toke ra d'ai kota èci ètu suu haa pulu èèna, ngara na Pafos. Gubernur pea ètu kota èèna. Ngara gubernur èèna, Sergius Paulus. Nèngu ne, dhèu kahadhu mèu. Ropa na tadèngi Barnabas si d'ai d'ara kota, ka na hia dhèu lasi paroa si, te d'ara na neo nanene Lii Holo-Nori Lamatua.

Te ngaa ètu era èèna, abhu dhèu Yahudi èci, ngara na Bar Yesus, (ngara leo na ètu d'ara lii Yunani, 'Elimas'). Nèngu dhèu suagi. Na tema le kapod'e-kabèli dhèu, peka na, nèngu ne dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua. Aa na pa'angalai dènge gubernur. Ka ropa Barnabas si mai, na kakèj'i gubernur, sèna ka baku sèmi nare si. Aa na dadugu gubernur, sèna ka gubernur baku parcaya Yesus.

9 Te ngaa Roh Lamatua dhu Mola-Mèci hia koasa mi dedha Saulus (dhu ra paroa kahèi Paulus), ka na ladhe kaloo dhèu suagi ne, hèia na peka,

10 "Eeh, Elimas! Èu ne, ana nidhu! Tuka kapod'e-kabèli! Toke d'ai pèri lod'o hari èu kapod'e dhèu? Èu lab'a j'ara-j'ara dhu be'a. Nèti èèna ka, ji'i nge'a, na, èu madhutu dhèu aae nidhu. Tao ia ka sèmi èèna! Bhabhae ia ka j'ara mola Ama Lamatua!

11 De mu nanene! Nèbhu heka, Lamatua huku èu. Èèna na, èu bèdhu pèri-pèri lod'o!"

Ropa Paulus padhai lii nare sèmi èèna, dhèu èèna bèdhu dènge. Ka na kako kèpe leli, hia dhèu kadhèi ai, ho pakako ne.

---

* **13:1** a: Lii Yunani peka na, 'Niger', sasoa na, 'mèdhi', do 'maroga'. † **13:1** b: Dhèu aae Herodes ne, ra tadhe ne dènge ngara *Herodes Antipas*. Nèngu ne ka dhu pamadhe Yohanis tuka sarani dhèu. Ama na, ngara na *Herodes Kapai Risi*. Herodes Kapai Risi ne ka dhu hia paredha ho pamadhe ana iiki-ana iiki lod'o ina Maria nara iisi Lamatua Yesus ètu rae Betlehem. Dhèu aae Herodes leo ka dhu pamadhe Yakobis, ka dhu kalati ra'e aa'i toke madhe. Ra tadhe ne dènge ngara *Herodes Agripa*.

12 Ropa gubernur ladhe nèdhi unu
na, aa na tadèngi Lii Holo-Nori
Yesus nèti Barnabas si, ka na malaa-
maloha, aa na parcaya Yesus.

Rèngu rèti Lii Lolo Be'a asa kota Antiokia leo, ètu propensi Pisidia

13 Nèti kota Pafos ètu pulu Siprus,
Paulus si ca'e kapa, pakèd'i asa kota
Perga ètu propensi Pamfilia. Ropa
ra puru nèti dedha kapa, Yohanis
Markus tèke eele rèngu, ka lèpa asa
Yerusalem.
14 Nèti Perga, rèngu kako haga
lasi asa kota Antiokia ètu propensi
Pisidia.
Rèngu d'ai era èèna, lèke lod'o
a'oro sasab'a dhèu Yahudi. Ka
rèngu madhutu sabaj'a ètu èmu
manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi.
15 Lod'o èèna, ra baca ètu sasuri
Musa, dènge sasuri dhèu rèti lii pad-
hai Lamatua dhu leo kahèi. Èle èèna
ka, ama-ama èmu sabaj'a èèna,
manèngi Paulus si, peka na, “Ama-
ama! Ladhe miu dènge lii haholo
ho pa'èra d'ara ji'i, na, ji'i manèngi
sèna ka miu peka laa.”

Paulus padhai lii mi dhèu Yahudi ètu Antiokia

16 Hèia Paulus kako asa madha
la'e. Ka na hia tadha dènge
kacui-aai na, sèna ka rèngu mau-
mau. Èle èèna ka, na padhai
lii, peka na, “A'ari dhèu Isra'el ti!
Dènge ina-ama dhèu leo dhu maso
agama Yahudi, lula d'ara miu d'èi
padètu dènge Ama Lamatua dhèu
Isra'el. De ja'a manèngi sèna ka miu
nanene paie lii padhai ja'a.
17 Ama Lamatua hag'e nare le bèi-
baki èdhi dhèu Isra'el nèti uru ka
mai. Lod'o rèngu pea ètu rai Masir,
kabarai dhèu, Lamatua hia rèngu
mamuri hua iia. Ana-èpu rèngu
tabha ae ètu era èèna. Limuri mai,
ka Lamatua pake koasa kapai Na, ho
Na kalua eele rèngu nèti rai Masir.✡
18 Èle èèna ka, rèngu mamuri
pidha-pidha ètu d'ara mamoo toke
d'ai èpa nguru tèu. Masi ka rèngu
kètu hadhu, te ngaa Lamatua lere si
dènge d'ara dhu taleo.✡
19 Èle èèna ka, Lamatua palaho
aa'i pidhu suku ètu rai Kana'an. Ka
Na pabagi rai rèngu mi bèi-baki
èdhi ho j'aj'i rai pusaka ra.✡
20 Bèi-baki èdhi mamuri sèmi
èèna toke d'ai 450 (èpa ngasu lèmi
nguru) tèu.
Ka Ama Lamatua padhèdi dhèu
pama'ète lii langu, sèna ka paj'uj'u
j'ara hia si, toke d'ai Na padhèdi hia
si dhèu nèti lii padhai Lamatua èci,
ngara na Samuel.✡
21 Lod'o Samuel j'aj'i dhèu nèti
lii padhai Lamatua, bèi-baki èdhi
neo abhu dhèu aae. Ka Lamatua
padhèdi Saul, ana Kis, nèti suku
Benyamin. Saul j'aj'i dhèu aae d'ai
èpa nguru tèu.✡
22 Èle èèna ka, Lamatua gao eele
Saul. Ka Na padhèdi Daud, ana Isai,
ho j'aj'i dhèu aae hiu. Lamatua ne'a
tare'a d'ara Daud, ka Na peka na,
‘Daud, ana Isai ne, lèke d'ara Ja'a.
Limuri mai, tatu nèngu mamuri
madhutu dad'èi Ja'a aa'i-aa'i.’✡
23 Lod'o èèna, Lamatua moa tèke
le, ho Na hag'e nare ana-èpu Daud
èci, sèna ka Na patabuli eele dhèu
Isra'el nèti koasa sasala-sasigo ra.
Ja'a peka mi miu, ana-èpu Daud
dhu Lamatua moa tèke èèna, nuka
Yesus.”

Paulus peka na, Yesus èèna, Dhèu dhu Lamatua pajaji le

24 Paulus tuhu hari lii padhai
na, peka na, “Lod'o Lamatua Yesus
pakako mèka sab'a Na, abhu dhèu
èci ngara na Yohanis, dhu la'e lole
dènge dhèu Isra'el, sèna ka rèngu
ele-ho'a nèti sasala-sasigo rèngu.
Na peka kahèi, na, rèngu hud'i
sarani ku, ho j'aj'i mi tadha, na,
rèngu pabe'a le dènge Lamatua.✡

✡ **13:17** Kalua nèti Masir 1:7, 12:51 ✡ **13:18** Sensus 14:34, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 1:31 ✡ **13:19** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 7:1, Yosua 14:1 ✡ **13:20** Tuka Pama'ète Lii 2:16, 1 Samuel 3:20 ✡ **13:21** 1 Samuel 8:5, 10:21 ✡ **13:22** 1 Samuel 13:14, 16:12, Lii Sod'a Koa-Kio 89:20 ✡ **13:24** Markus 1:4, Lukas 3:3

25 Te ngaa lod'o sasab'a Yohanis oe èle, na peka mi dhèu ae, aku nèngu na, ‘Baku pangee, na, ja'a ne Dhèu dhu Lamatua moa nèti uru ka mai. Ngee paie! Miu hud'i mate hari ku dhèu èci, dhu mai limuri. Nèngu kapai risi nèti ja'a. Ja'a haha d'ai seli. De j'aj'i ana pua-paleha nèngu kahèi, ja'a nia boe.’‡

26 A'ari aa'i-aa'i ti! Miu dhu ana-èpu Abraham, aa miu dhèu leo, dhu neo padètu dènge Lamatua. Mi nanene ku ja'a! Ama Lamatua peka le j'ara ne dènge èdhi, sèna ka èdhi te'a j'ara mamuri Na. Nèngu patab-uli èdhi nèti koasa sasala-sasigo èdhi.
27 Nèti uru ka mai, Ama Lamatua pake le dhèu rèti lii padhai Na, ho suri lula-nèti Dhèu dhu Lamatua moa neo hia mai. Te ama-ama agama èdhi, dènge dhèu leo ètu Yerusalem sèra baca pahari-pahari le, ngaa dhu dhèu rèti lii padhai Lamatua suri tèke sèra. D'ai lod'o a'oro sasab'a, ra maso asa d'ara èmu manèngi-mangaj'i, ho ra baca ètu d'ara sasuri Lamatua. Te ngaa rèngu re'a boe Dhèu dhu Lamatua paj'uj'u mema èèna, nuka Yesus. Ka ra tenge j'ara ho pamadhe Ne. Te ngaa tatao rèngu sèra kahèi, lèke nuka sèmi dhu dhèu rèti lii padhai Lamatua sèra suri tèke le.
28 Ra tenge j'ara, neo pamanahu Yesus. Te ngaa rèngu abhu boe sasala Na. Masi ka sèmi èèna, te ngaa rèngu kakèj'i gubernur Pilatus ho pamadhe Ne.✡
29 Ka gubernur sèmi nare lii rèngu, hèia ra paku pamadhe Ne ètu aj'u palolo-palèbha. Te ngaa tatao rèngu sèra kahèi, lèke sèmi dhu dhèu rèti lii padhai Lamatua sèra suri tèke le. Hèia ra papuru ngi'u aae Yesus nèti aj'u palolo-palèbha, ka nedhe rèti tao asa d'ara ro'a.✡
30 Te ngaa Ama Lamatua pake koasa Na, ka pamamuri hari Yesus.
31 Lod'o Yesus mamuri hari, Na pad'elo iisi Na pèri-pèri hari mi dhèu ae. Dhèu sèra nuka dhu mai sama-sama dènge Ne nèti propensi Galilea asa kota Yerusalem. Rèngu se ka lèpa limuri na, j'aj'i sakasii mi dhèu Isra'el.”✡

Paulus peka na, Lamatua pake dhèu nèti lii padhai Na ho suri mema lula-nèti Yesus

32-33 Paulus tuhu hari lii padhai na, peka na, “De sèmi ne'e! Ji'i dua mi dènge Barnabas, mai nèti era kaj'èu ho lole dènge miu, sèna ka miu me'a ngaa dhu Lamatua moa mi bèi-baki èdhi sèra, limuri ne j'aj'i aa'i le. Lamatua pamamuri hari le Yesus nèti mamadhe Na. Ètu sasuri Lii Sod'a Koa-kio nomer dua, Lamatua pake dhèu ho suri lula-nèti Yesus, Dhèu dhu Na moa tèke ho Na mai. Na suri, peka na:

‘Èu ne'e, Ana Ja'a,
Doe ne'e, Ja'a ded'e Èu ho mèd'u paredha.’✡

34 Nèti uru èèna ka, Ama Lamatua moa le, peka na, Nèngu neo pama-muri hari Dhèu dhu Na moa tèke ho Na mai. Aa Dhèu èèna, madhe heka. Nèti èèna ka, Lamatua pake le dhèu nèti lii padhai Na ho na suri, peka na,

‘Nèti uru ka mai, Ja'a èki lii pad-hadha dènge dhèu aae Daud, sèna ka Ja'a hia ne berkat.
De limuri ne, Ja'a neo pa'èki dènge èu, lii padhadha èèna kahèi, lula èu ne, ana-èpu Daud.’✡

35 Aa Lii Sod'a Koa-kio leo, peka na,

‡ **13:25** Sasuri lii Yunani dhu uru-uru sèra, suri peka na, ‘pacud'u ho lècu dhari salapa Na kahèi, ja'a nia boe.’ Sasoa na, ladhe pasoro dènge Lamatua Yesus, Yohanis ne dhèu haha seli, de masi ka j'aj'i ana pua-paleha nèti Lamatua Yesus, nia boe sa hèi. Baca kahèi ètu Mateos 3:11, Markus 1:7, Lukas 3:16, Yohanis 1:20, 27 ✡ **13:28** Mateos 27:22-23, Markus 15:13-14, Lukas 23:21-23, Yohanis 19:15 ✡ **13:29** Mateos 27:57-61, Markus 15:42-47, Lukas 23:50-56, Yohanis 19:38-42 ✡ **13:31** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:3 ✡ **13:32-33** Lii Sod'a Koa-Kio 2:7 ✡ **13:34** Yesaya 55:3 ✡ **13:35** Lii Sod'a Koa-Kio 16:10

‘Lamatua, Èu tèke eele boe ngi'u aae
Dhèu Mola-Mèci Èu,
ho ele iie ètu d'ara ro'a Na!’✡
36-37 Dhu lèke sèmi ne'e ka: Lii
Sod'a Koa-kio ne'e, peka boe dhoka
Daud di! Èdhi te'a sèmi èèna, lula
dhèu aae Daud tao le j'ara be'a ae
hia kabarai na, toke na madhe. Ropa
na madhe, ka ra padhane ne. Ngi'u
aae na ele iie le. De èdhi te'a, na,
Lii Sod'a Koa-kio èèna, peka boe
dhoka Daud di, te ngaa dhèu leo
kahèi. Ladhe èèna na Dhèu dhu
Na paj'uj'u èèna madhe, pe Ama
Lamatua pamamuri hari Ne. Nèti
èèna ka, ngi'u aae Na ele iie boe ciki
sa.
38-39 De a'ari, nanene paie! Dhèu
èèna, nuka Yesus! Ladhe èdhi
parcaya Ne, heka Na dui sasala-
sasigo èdhi sèra, dhu madhutu iia-
iia na, èdhi ka dhu dui. Dènge j'ara
ne'e, Ama Lamatua saku eele sasala-
sasigo èdhi. Te ngaa èdhi te'a le,
masi ka èdhi madhutu atora ad'a
Musa aa'i-aa'i ra, èèna d'ai mèka ho
pamola èdhi ètu madha Lamatua.
40-41 Nèti èèna ka, miu hud'i
pangee paie. Mage dhoka ngaa dhu
dhèu nèti lii padhai Lamatua peka
uru sèra, lèka miu. Ra suri le, peka
na,
‘Tuka lalangu dhèu, mate unu miu!
Lula Ja'a, Ama Lamatua, tao
j'ara-j'ara dhu pamalaa dhèu.
Te ngaa limuri mai, mate
unu miu! Èèna na, miu
madhe aapa!
Ja'a tao j'ara èci,
te ngaa miu sèmi mere boe.
Masi ka dhèu pasaraa le,
te ngaa miu me'a boe.
Be'a risi miu ngee paie, sèna ka
miu bisa malaa kahèi tatao
Lamatua!’✡
De a'ari sèra! Pangee paie ngaa
dhu ja'a lole ne. Baku core eele ngaa
dhu miu tadèngi le. Miu baku sama
sèmi tuka lalangu dhèu. D'ai sange
ne'e ka, lii padhai ja'a. Makasi!”
42 Padhai lii nare, hèia Paulus
dènge Barnabas kèd'i titu neo kalua
nèti èmu manèngi-mangaj'i èèna.
Ka dhèu ètu sèra manèngi rèngu
lèpa migu mai nèi, ho lole pamèu
ngaa dhu ra lole deo na.
43 Ropa ra kalua nèti d'ara èmu
manèngi-mangaj'i èèna, dhèu ae
ètu èèna lasi madhutu Paulus dènge
Barnabas. Ka dua ra holo si, peka
na, “Èdhi te'a, na, Lamatua d'ara
be'a d'ai seli mi dedha èdhi. De miu
hud'i madhutu taruu Ne.”

Ama-ama dhèu Yahudi tule eele Paulus si

44 D'ara migu mai nèi, lèke lod'o
a'oro sasab'a dhèu Yahudi, dhèu
nèti d'ara kota èèna oe mai aa'i ho ra
neo nanene Lii Holo-Nori Lamatua.
45 Te ngaa ropa ama-ama dhèu
Yahudi re'a, na, dhèu ae mai nanene
lii padhai lii Paulus si, ka rèngu tèka
d'ara. Hèia ropa Paulus padhai lii,
rèngu pahaka-palab'a dènge padhai
lii pamanahu ne.
46 Te ngaa Paulus si hari boe, aa
ra padhai lii pa'abhe heka, peka na,
“Mema tare'a Ama Lamatua bhoke
uru j'ara hia èdhi dhèu Yahudi,
aa Na pangèd'u èdhi Lii Lolo Be'a.
Èèna na lèke! Te ngaa miu sèmi
mere boe. Nèti èèna ka, miu nia
boe abhu mamuri taruu dènge Ama
Lamatua. De limuri ne, ji'i neo ngèti
Lii Lolo Be'a ne asa dhèu rai-rai leo
sèra, lula miu dhèu Yahudi tule eele
ne.
47 Te Lamatua pua le ji'i, sama
sèmi dhu Yesaya suri tèke, peka na,
‘Ja'a ded'e le miu ho j'aj'i sama
sèmi labhu, ho mèti saraa mi
dedha dhèu rai-rai leo sèra,
dhu dhèu Yahudi boe,
sena ka miu tao paheo j'ara dhu
mai asa Ja'a,
ho Ja'a patalale si nèti koasa
sasala-sasigo rèngu.
De miu hud'i pad'elo j'ara èèna
ètu rai-haha ne, nèti suu èci
toke d'ai suu leo la'e!’ ”✡
48 Ropa dhèu leo dhu dhèu Yahudi
boe sèra tadèngi lii ne'e, rèngu
karej'e titu kèna. Hèia ra koa-kio
Ama Lamatua, peka na, “Koa-kio

✡ **13:40-41** Habakuk 1:5 ✡ **13:47** Yesaya 42:6, 49:6

kolongara Lamatua! Lii Holo-Nori Lamatua be'a d'ai seli!” Aa ètu èèna, abhu dhèu dhu Ama Lamatua pili nare le ho ra mamuri taruu dènge Ne. Ka ra parcaya aa'i-aa'i ra mi Lamatua Yesus.
49 Ka dhèu palolo lème Lii Holo-Nori Ama Lamatua ne asa rai aa'i-aa'i.
50 Ètu d'ara kota èèna, abhu dhèu kapai, bhèni-mone. Cahag'e d'èi padètu Lamatua. Te ngaa ama-ama dhèu Yahudi sèra mai dadugu-rariu dhèu kapai sèra. Hèia rèngu babège eele Paulus dènge Barnabas nèti rai rèngu.
51 Lod'o dua ra kalua nèti d'ara kota èèna, ka ra caro eele ahu nèti haga ra, ho j'aj'i mi tadha, peka na, dhèu-dhèu ètu d'ara kota èèna ro'o boe nanene rèngu dua ra. Èle èèna ka, dua ra kabèli kabodho ho tèke eele kota èèna, lasi asa kota Ikonium.✡
52 Te ngaa dhèu parcaya Lamatua Yesus ètu kota Antiokia sèra, d'ara ra karej'e, lula Roh Lamatua dhu Mola-Mèci pa'èra d'ara rèngu.

14

Paulus dènge Barnabas ètu kota Ikonium

1 Lod'o Paulus dènge Barnabas d'ai kota Ikonium, ka lasi asa d'ara èmu manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi. Ètu èèna, dua ra lole aa'i mèu-mèu Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Ka dhèu Yahudi dènge dhèu rai leo, ae ka dhu parcaya Lamatua Yesus.
2 Te ngaa ètu èèna, abhu kahèi pèri-pèri dhèu Yahudi dhu kèpe pa'èra atora agama rèngu. Ka rèngu sèmi rare boe lii padhai lii Paulus si. Rèngu kakèj'i dhèu leo, sèna ka ra d'èi boe dènge dhèu dhu parcaya Yesus sèra.
3 Te ngaa Paulus si madha'u boe. Dua ra peka-padhai taruu Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus, mi dhèu aa'i-aa'i ra. Ra peka, aku rèngu na, “Lamatua Yesus sue dhèu aa'i-aa'i.” Lamatua hia Paulus si koasa kahèi, ho ra tao tadha-tadha malaa, sèna ka dhèu ae re'a Lamatua ka dhu pua rèngu.
Lod'o èèna, Paulus si pea nèbhu ètu d'ara kota èèna.
4 Ètu èèna, abhu dua kaboko dhèu. Cahag'e madhutu dhèu Yahudi dhu kèpe pa'èra atora agama rèngu. Aa cahag'e hari mad-hutu dhèu pajuu-paleha Lamatua. Ka ra patao-palaha.
5 Hèia dhèu Yahudi dhu kèpe pa'èra atora agama rèngu pare'a lii dènge dhèu leo dènge ama-ama rèngu, ho neo paj'èra dhèu pajuu-paleha Lamatua. Aa rèngu neo tabhie Paulus si.
6 Te ngaa dhèu peka dènge Paulus si, aku rèngu na, “Dhèu neo tao aapa mi miu.” Nèti èèna ka, Paulus si rai lasi palu'u iisi asa propensi Likonia, ètu kota Listra, dènge kota Derbe, dènge rae-rae dhu padètu ètu kota sèra.
7 Ètu era-era se'e, rèngu lole Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus.

Paulus si ètu kota Listra dènge kota Derbe

8 D'ai kota Listra, Paulus dènge Barnabas paraga dènge mone èci, dhu karuku nèti ina na nara iisi ne. Dhèu ne'e, kako nèdhi mèka.
9 Nèngu madhèdi nanene lii lole Paulus. Ka Paulus ladhe patae ne, ka pangee, na, “Parcaya nèngu mi Ama Lamatua ka dhu bisa pa'èle papèd'a na!”
10 Ka Paulus lii dènge ne, peka na, “Kèd'i titu ka!” Ropa na tadèngi, hèia dhèu ne kèd'i titu dènge, ka kako la'e-mai.
11 Ropa dhèu sèra rèdhi Paulus tao sèmi èèna, ka rèngu malaa-maloha. Ka ra padhai lii dènge lii Likonia, peka na, “Mi nanene ku laa! Dhèu dua se, dhèu dedha-liru, te ngaa puru mai dènge rupa dhèu rai-haha!”
12 Rèngu peka sèmi èèna, lula rèngu ngee, na, Barnabas èèna nuka dhèu dedha-liru rèngu, ngara na Seus. Aa Paulus, dhu tuka padhai lii,

✡ **13:51** Mateos 10:14, Markus 6:11, Lukas 9:5, 10:11

nuka dhèu dedha-liru rèngu, ngara na Hermes.*
13 Ètu hèb'a tedhe li'u kota, abhu èmu era sogo-tagu Seus. Ropa rèdhi Paulus si, ka tuka j'aga èmu sogo-tagu Seus èci nèti bunga dènge sapi mone aae, ho mai sogo-tagu Paulus dènge Barnabas. Dhèu ae mai kahèi ho neo sogo-tagu dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus sèra.
14 Ropa Paulus si re'a, na, dhèu sèra mai ho neo sogo-tagu rèngu, ka ra kai si. Ka dua ra rai lasi asa talora dhèu ae sèra, hèia ra ciu mae kodho ètu ngi'u ra. Tatao èèna j'aj'i tadha, na, rèngu dua ra d'èi boe dhèu sogo-tagu rèngu. Hèia dua ra kai si, peka na,
15 "Weh! Nga tao ka miu tao sèmi ne'e? Baku pangee na, ji'i se dhèu dedha-liru. Ji'i dhèu rai-haha èci èèna ka dènge miu. Ji'i mai ho neo lole dènge miu, lii lole be'a èci. Miu hud'i tèke eele ku, dhèu dedha-liru miu dhu lèke boe sèra. Aa miu hud'i mai madhutu ku Ama Lamatua dhu mamuri tare'a-re'a. Nèngu ka dhu paj'aj'i dedha-liru, rai-haha dènge isi ra aa'i-aa'i.✡
16 Nèti uru ka mai, dhèu ètu rai mia-mia mamuri madhutu dad'èi d'ara rèngu. Aa Ama Lamatua soro tèke si mamuri sèmi èèna.
17 Te ngaa Lamatua bhèlu boe hia si tadha-tadha, sèna ka re'a, na, Lamatua èèna be'a. Nèngu ka dhu papuru èj'i mai. Nèngu ka dhu hia oka-tedhe èdhi hua-hela. Nèngu ka dhu hia èdhi nganga'a-nginu. Aa Nèngu ka dhu pakarej'e d'ara èdhi."
18 Masi ka Paulus dènge Barnabas kai si, te ngaa dhèu sèra pakaseti hia mèdha sogo-tagu sèra mi rèngu.
19 Lod'o èèna, abhu pèri-pèri dhèu Yahudi dhu mai nèti kota Antiokia dènge kota Ikonium, lasi asa kota Listra. Rèngu dadugu dhèu ae ho pa'èci dènge rèngu ho lab'a dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus sèra. Ka ra tabhie Paulus dènge hadhu. Ra ngee na madhe le, ka ra ère rèti lasi core eele ne asa li'u kota.
20 Te ngaa ropa dhèu parcaya Yesus sèra, titu-reo Paulus, ka na kèd'i hari. Èle èèna ka, na maso hari asa d'ara kota. Asa bèli èèna, Paulus dènge Barnabas lasi hari asa kota leo, ngara na Derbe.

Paulus dènge Barnabas lèpa hari asa kota Antiokia ètu propensi Siria

21 Ètu kota Derbe, Paulus dènge Barnabas lole Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus. Ka dhèu ae parcaya Yesus. Hèia dua ra lèpa hari asa kota Listra. Nèti Listra, rèngu lasi hari asa kota Ikonium. Nèti Ikonium, rèngu taruu asa Antiokia ètu propensi Pisidia.
22 Ètu Antiokia, ra padhai lii pa'èra d'ara dhèu dhu madhutu Yesus sèra. Ra pasanèd'e si, peka na, "A'ari aa'i-aa'i ti! Ladhe èdhi j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua, baku ngee, na, èdhi abhu heka j'aj'èra. Masi ka abhu j'aj'èra, te ngaa èdhi hud'i taha ho madhutu taruu Lamatua Yesus." Dua ra aj'a sèmi èèna mi dhèu unu Lamatua Yesus ètu kota èèna.
23 Èle èèna ka, Paulus dènge Barnabas tenge dhèu ho ra neo paj'uj'u j'aj'i kètu juma'at† sèra. Ka ra manèngi-mangaj'i dènge puasa neo re'a dad'èi Lamatua. Dhèu dhu Lamatua paj'uj'u, rèngu sabaj'a dènge bane ai mi dedha na, ho ded'e ne j'aj'i kètu juma'at.
24 Èle èèna ka, Paulus dènge Barnabas tèke eele propensi Pisidia, lasi asa propensi Pamfilia.
25 Ka rèngu maso asa kota Perga. Ètu èèna, ra lole Lii Lolo Be'a Lamatua. Èle èèna ka, lasi asa kota Atalia, dhu kaj'èu boe nèti Perga.
26 D'ai nèi, ka ra ca'e balu lèpa hari asa kota Antiokia ètu propensi Siria. Ca hari ni, dhèu parcaya Yesus ètu Antiokia ka dhu pangèd'u dua ra asa Lamatua sèna ka Na ladhe-leru si, aa rèngu ka dhu pua dua ra lasi kahèi. Nèti èèna ka, Paulus si

* **14:12** Hermes èèna, tuka padhai lii ètu talora dewa Roma sèra. ✡ **14:15** Kalua nèti Masir 20:11, Lii Sod'a Koa-Kio 146:6 † **14:23** Ama juma'at ètu d'ara ayat ne'e, lii Yunani peka na, *presbuteros*.

lasi ho neo lole mi juma'at Antiokia, peka na, rèngu tao rare le sasab'a dhu juma'at pua rèngu sab'a.

27 D'ai kota Antiokia, ka Paulus si pakaboko aa'i dhèu parcaya Lamatua ètu èèna. Ka ra lolo aa'i-aa'i tatao Lamatua mi dedha rèngu. Ra lole kahèi, peka na, Lamatua bhoke le j'ara hia dhèu Yahudi boe ho parcaya Lamatua Yesus kahèi.

28 Èle èèna ka, Paulus dènge Barnabas pea nèbhu dènge dhèu parcaya Lamatua Yesus sèra ètu èèna.

15

Ama-ama Kristen pakaboko ètu Yerusalem

1 Lod'o èèna, pèri-pèri dhèu Yahudi Kristen mai nèti kaj'èu, nèti propensi Yudea, asa kota Antiokia. D'ai nèi, ra aj'a dhèu unu Lamatua Yesus sèra, peka na, “Miu parcaya Yesus, èèna be'a le. Te ngaa èèna d'ai mèka. Ladhe miu tare'a-re'a neo abhu mamuri, miu hud'i suna ku madhutu ad'a ji'i dhèu Yahudi, dhu Lamatua papuru le mai re baki Musa.”✡

2 Te ngaa Paulus dènge Barnabas lab'a lii padhai lii dhèu sèra. Rèngu palab'a aae. Hèia Paulus si peka, na, “Miu sala èèna! Dhèu Yahudi boe dhu parcaya Yesus, parluu boe madhutu ad'a suna dhèu Yahudi!” Lula ra palab'a sèmi èèna, ka a'abhu rèngu èci dènge èci sama boe, hèia ra tenge lii èci ho pua Paulus dènge Barnabas dènge pèri-pèri dhèu nèti Antiokia, ho rèti lii ne'e asa dhèu pajuu-paleha Lamatua dènge ama-ama Kristen leo sèra ètu Yerusalem.

3 Nèti èèna ka, Paulus si kako haga lasi re propensi Finisia dènge propensi Samaria. Ètu d'ara kakako, rèngu dhuli pèri-pèri èmu dhèu Kristen. Ka ra lole aa'i mèu-mèu, peka na, “Dhèu Yahudi boe sèra parcaya le Lamatua Yesus!” Ra tadèngi rare sèmi èèna, ka aa'i-aa'i ra karej'e.

4 D'ai Yerusalem, ka dhèu madhutu Yesus aa'i-aa'i ètu èèna, sèmi rare Paulus si dènge be'a. Dhèu pajuu-paleha Lamatua dènge ama-ama Kristen sèra, sèmi rare rèngu kahèi. Ka Paulus si lole aa'i mèu-mèu tatao Lamatua mi dedha rèngu, hèia dhèu ae nèti rai leo parcaya Lamatua Yesus. Aa rèngu lolo kahèi, na, rèngu palab'a aae lula j'ara suna ètu Antiokia.

5 Ètu talora dhèu dhu nanene lii padhai lii Paulus, abhu kahèi dhèu Yahudi Kristen nèti partei Parisi. Dhèu se kèd'i titu, ka ra hia lii bia, peka na, “Nanene paie! Ladhe cee ka dhu dhèu Yahudi boe, dhu neo madhutu Yesus, rèngu hud'i madhutu ku ad'a suna dènge atora ad'a leo èdhi, dhu Ama Lamatua papuru mai re baki Musa.”

6 Nèti èèna ka, dhèu sarani aa'i-aa'i rare lii èci ho dhèu pajuu-paleha Lamatua dènge ama-ama Kristen sèra pakaboko sèna ka ra pajiko lii langu rèngu èèna.

7 Ka ra padhue la'e-mai. Hèia Petrus kèd'i titu, ka padhai lii, peka na, “A'ari aa'i-aa'i ti! Miu me'a, na, uru èèna Lamatua paj'uj'u le ja'a nèti talora miu, sèna ka ja'a laku lole Lii Lolo Be'a Yesus mi dhèu Yahudi boe sèra. Lula Lamatua d'èi, sèna ka rèngu parcaya Yesus kahèi.✡

8 Lamatua ne'a d'ara èdhi èci-èci. Aa Nèngu ka dhu pala-bagi Roh Na dhu Mola-Mèci hia rèngu, sama sèmi Na hia èdhi kahèi. Dènge j'ara ne'e, sèna ka èdhi te'a, na, Lamatua sèmi nare rèngu kahèi.✡

9 Te Lamatua ladhe boe rèhu dhèu. Na tao beda boe rèngu dènge èdhi. Te Lamatua pamèu le d'ara rèngu, lula rèngu parcaya le Yesus kahèi, sama sèmi Na pamèu d'ara èdhi.

10-11 De tasamia? Lamatua sèmi nare le rèngu. Nga tao ka èdhi neo pabia hari rèngu dènge ad'a suna èdhi? Èdhi te'a, na, èdhi dènge bèi-baki èdhi sèra, dui mèke boe atora-atora agama èdhi aa'i-aa'i ra!

✡ **15:1** Atora nèti Ama-ama Agama 12:3 ✡ **15:7** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 10:1-43 ✡ **15:8** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 2:4, 10:44

De hua iia èdhi baku pabia rèngu. Ja'a neo karèi sèmi ne'e: Lamatua hia èdhi mamuri lula èdhi madhutu atora agama, do? Aad'o, sina ma! Na hia èdhi mamuri, lula Lamatua Yesus sue èdhi. De baku bhèlu! Lamatua sue aa pad'elo d'ara hua iia Na mi dhèu rai leo sèmi èèna kahèi."
12 Ropa tadèngi rare sèmi èèna, rèngu èci sa padhai lii tabha heka.

Èle èèna ka, Paulus dènge Barnabas lolo hari j'ara sèmi mia Lamatua pake rèngu. Ra lole tadha-tadha malaa dènge j'ara kapai dhu Ama Lamatua tao ètu talora dhèu rai leo sèra.
13 Lole rare, ka dhèu èci, ngara na Yakobis kèd'i titu, ka padhai lii, peka na, "A'ari! Mi nanene ku ja'a!
14 Simon Petrus* heka lolo nare kèna, peka na, Ama Lamatua ded'e nare dhèu Yahudi boe sèra, ho pamaso si j'aj'i dhèu unu Lamatua Yesus.
15 Èèna lèke sèmi ngaa dhu dhèu rèti lii padhai Lamatua peka tèke nèti uru. Ra suri, peka na:
16 'Ladhe d'ai lod'o èèna, Ja'a lèpa hari.
Lula Ja'a neo pakèd'i hari paredha dhèu aae Daud,
Ja'a neo pakèd'i hari dènge pa'èra hari,
ana-èpu Daud dhu mae-manyèla sèra.
17-18 Dènge tao sèmi èèna, dhèu rai-rai leo mai ho neo paraga dènge Ja'a kahèi.
Te Ja'a hag'e kore rèngu kahèi, ho j'aj'i dhèu unu Ja'a.
Ama Lamatua padhai lii sèmi èèna, nèti uru ka mai!'✡
19-20 Ka madhutu ngangee ja'a, Yakobis, sèmi ne'e: ladhe dhèu Yahudi boe neo madhutu Ama Lamatua, èdhi dhèu Yahudi baku paj'èra si. Èdhi baku pabia rèngu, ho pua si madhutu ad'a suna èdhi. De èdhi hud'i suri tare sasuri èci, ho ti pa'adhu hia rèngu, peka na, rèngu parluu boe madhutu aa'i atora ad'a èdhi dhèu Yahudi. Te ngaa èdhi pasanèd'e rèngu, peka na, bhèni-mone baku tao j'ara karehe dènge dhèu dhu j'aj'i boe dhèu èmu-kamali rèngu. Rèngu baku ra'a nganga'a sogo-tagu. Rèngu baku ra'a raa badha. Aa rèngu baku ra'a sisi badha madhe dhu ra pacèli koko.✡
21 De ladhe èdhi tao atora sèra, èèna j'ara hiu boe. Lula dhèu ae re'a le ad'a èdhi dhèu Yahudi sèmi èèna ka. Te èdhi baca atora Musa sèra ètu èmu manèngi-mangaj'i ètu mia-mia, lod'o a'oro sasab'a. Nèti èèna ka, dhèu rai leo sèra re'a le.
D'ai sange èèna ka. Makasi!"

Sasuri hia dhèu parcaya dhu dhèu Yahudi boe

22 Èle padhue-padhai èèna, ka dhèu pajuu-paleha Lamatua dènge ama-ama Kristen dhu leo sèra, rare lii èci ho ra pua dhèu lasi peka lii dhu ra pama'ète rare èèna asa dhèu sarani ètu mia-mia. Ka ra tenge dhèu dhu juma'at sèra pakab'ua si, dhu lèke dènge sasab'a èèna. Hèia ra pili dhèu dua. Èci ngara na Silas, aa èci hari, ngara na Yudas, (dhu ngara leo na, Barsabas). Ka ra pua dua ra lasi sama-sama Paulus dènge Barnabas.
23 Ka rèngu rèti sasuri hia dhèu sarani dhu Yahudi boe, ètu kota Antiokia ètu propensi Siria d'ai propensi Kilikia nèi. Isi sasuri èèna, sèmi ne'e ka:
"Lii maho'o nèti ji'i, dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus, dènge ama-ama dhu leo ètu kota Yerusalem. Ji'i sue miu sama sèmi a'ari ji'i. Nèti èèna ka, ji'i suri sasuri ne hia miu aa'i-aa'i mi.
24 Ji'i tao sasuri ne, lula ji'i tadèngi, na, pèri-pèri dhèu nèti Yerusalem dhiu paraga dènge miu. Ka ra aj'a lèke boe, hèia paj'èra dènge pab'ingu miu.

* **15:14** Sasuri lii Yunani suri, peka na, 'Simeon'. Simeon dènge Simon èèna, sama. Simeon/Simon èèna, nuka ngara leo nèti Petrus. ✡ **15:17-18** Amos 9:11-12 ✡ **15:19-20** Kalua nèti Masir 34:15-17, Atora nèti Ama-ama Agama 17:10-16, 18:6-23

De sad'i miu me'a, ji'i pua boe dhèu sèra.
25 Ropa ji'i tadèngi dhèu dhiu paj'èra miu, ka ji'i pakaboko ètu ne'e, ho pajiko lii langu ne'e. De ji'i pama'ète ngare le. Nèti èèna ka, ji'i pua dhèu dhiu peka dènge miu, ngaa dhu ji'i pama'ète ngare le. Ra dhiu sama-sama dènge Barnabas dènge Paulus, dhèu pasue ji'i.
26 Dhèu dua se, dui j'aj'èra le oe d'ai madhe. Rèngu dui j'aj'èra, lula rèngu madhutu Kètu èdhi, Yesus Kristus.
27 De ji'i pua Yudas dènge Silas, sèna ka dua ra lole hia miu isi sasuri ne'e.
28 Roh Lamatua dhu Mola-Mèci peka le dènge ji'i. Aa ji'i aa'i-aa'i mi ngare lii èci kahèi, sèna ka miu parluu boe madhutu aa'i ad'a Yahudi ji'i, sèmi ad'a suna èèna. Te ad'a ji'i èèna, pabia miu. Te ngaa abhu èci do dua j'ara dhu miu parluu sanèd'e, nuka:
29 Miu bhèni-mone baku tao j'ara makae dènge dhèu dhu j'aj'i boe dhèu èmu-kamali miu.
Baku mi'a nganga'a sogo-tagu.
Baku mi'a raa badha.
Aa baku mi'a sisi badha dhu roro boe.
Ladhe miu pakaj'èu iisi miu nèti j'ara-j'ara sèra, na, miu bisa pa'èci dènge mera-milu dènge a'ari dhèu Yahudi Kristen sèra.
D'ai sange ne'e ka, sasuri ji'i. Saloom."
30 Ropa sèmi rare sasuri èèna, ka ra palangu dènge ka. Hèia ra lasi asa kota Antiokia. D'ai nèi, ka rèngu pakaboko dhèu sarani aa'i-aa'i sèra, ka ra hia sasuri èèna la'a.
31 Ropa baca rare sasuri èèna, rèngu aa'i-aa'i ra karej'e, lula isi sasuri èèna pa'èra d'ara rèngu.
32 Lamatua pake Yudas dènge Silas kahèi j'aj'i dhèu nèti lii padhai Na. Dua ra padhai lii ae dènge dhèu parcaya ètu kota èèna. Dua ra lole lii holo-nori dènge pa'èra d'ara dhèu sèra.
33 Silas dènge Yudas pea ètu èèna ako nèbhu ciki. Èle èèna ka, heka dhèu sarani ètu Antiokia sèra, hia si lèpa hari asa ama-ama dhu pua rèngu sèra mai. Ra hia si lasi dènge d'ara karej'e-karae.
34 [Te ngaa Silas neo pea taruu ètu Antiokia.]†
35 Paulus dènge Barnabas pea pèri-pèri lod'o ètu Antiokia. Rèngu soru-bara dhèu leo dhu aj'a dhèu dhu padhai lii lula-nèti J'ara Mamuri Lamatua Yesus kahèi.

Paulus pacèri dènge Barnabas

36 Rèngu pea ako nèbhu ètu Antiokia. Ca lod'o, ka Paulus peka dènge Barnabas, aku nèngu na, "Be'a risi èdhi lèpa hari asa era-era dhu èdhi dhuli uru èèna, ho lati ladhe sèku mamuri a'ari èdhi sèra. Mamuri rèngu tasamia le. Te rèngu parcaya Lamatua Yesus nèbhu mèka. Uru èèna, èdhi ka dhu nori si. Mai lati ladhe si!"
37 Ropa Barnabas tadèngi lii manèngi Paulus, nèngu d'èi kahèi. Barnabas neo nèti dènge Yohanis (dhu ngara leo na, Markus), la'e dènge rèngu.
38 Te ngaa Paulus sèmi boe, lula uru èèna ètu propensi Pamfilia, Markus rai eele rèngu.✡
39 Paulus dènge Barnabas palab'a aae, ka ra pacèri. Barnabas nèti Markus, ka ra ca'e kapa lasi asa pulu Siprus.
40 Te ngaa Paulus nèti Silas. Lod'o rèngu neo pakèd'i, dhèu parcaya ètu Antiokia sèra manèngi Lamatua j'aga rèngu, dènge pad'elo babe'a Na mi dedha rèngu. Sabaj'a rare, ka dua ra pakèd'i.
41 Hèia Paulus dènge Silas lasi palème propensi Siria dènge propensi Kilikia. Ètu mia-mia, rèngu pa'èra d'ara dhèu parcaya sèra.

† **15:34** Ayat 34 ne'e, abhu boe ètu d'ara sasuri lii Yunani uru cahag'e. ✡ **15:38** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 13:13

16

Timotius pa'èci dènge Paulus aa Silas

1 Èle èèna ka, Paulus si lasi asa
kota Derbe. Ka ra kako taruu asa
kota Listra. D'ai Listra, ra paraga
dènge ana mone ngèru èci, ngara
na Timotius. Ama na, dhèu Yunani,
aa ina na, dhèu Yahudi dhu parcaya
Yesus. Timotius j'aj'i le dhèu unu
Yesus kahèi.
2 Dhèu parcaya aa'i-aa'i ètu kota
Listra dènge kota Ikonium re'a, na,
Timotius ne, dhèu d'ara be'a.
3 Paulus neo sèna ka Timotius
madhutu rèngu. Te ngaa dhèu
Yahudi ètu èèna re'a, na, ama
Timotius èèna, dhèu Yunani, de
nèngu suna mèka madhutu ad'a
dhèu Yahudi. Nèti èèna ka, Paulus
ator ho suna Timotius.*
4 Èle èèna ka, rèngu lasi palème
rae-rae, ho lole lii pama'ète nèti
dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus
dènge ama-ama Kristen leo sèra ètu
kota Yerusalem.
5 Dènge j'ara ne'e, rèngu asa
pa'èra d'ara dhèu sarani sèra. Bèli-
bèli èèna, dhèu parcaya hiu asa
tabha ae.

Lamatua pua Paulus la'e asa Makedonia

6 Èle èèna ka, Paulus si lasi taruu.
Ka ra lasi asa propensi Galati dènge
propensi Frigia, lula Roh Lamatua
dhu Mola-Mèci kai si ho baku lasi
lole Lii Lolo Be'a asa propensi Asia.
7 Ropa rèngu d'ai rai èci dhu patoo
dènge propensi Misia, rèngu neo
maso asa propensi Bitinia. Te ngaa
Roh Yesus kai si, sèna ka baku lasi
asa nèi.†
8 Èle èèna ka, rèngu kako re
propensi Misia, hèia d'ai kota Troas.
9 Mèda èèna, Paulus abhu tanila.
Nèngu nèdhi dhèu èci titu ètu
cabèka dhasi ètu propensi Makedo-
nia. Dhèu ne, taraa manèngi tulu,
aku nèngu na, “Ama! Mai asa ne'e,
ho soru ku ji'i laa!”
10 Nèdhi sèmi èèna, hèia ji'i‡ ngare
lii èci ho la'a asa Makedonia. Mad-
hutu ngangee ji'i, na, Ama Lamatua
ka dhu pua ji'i la'a lole J'ara Mamuri
Na mi dhèu ètu cabèka dhasi nèi.
Nèti èèna ka, Na kai ji'i baku la'a asa
era leo.

Lidia parcaya Lamatua Yesus ètu kota Pilipi

11 Èle èèna ka, ji'i ca'e balu ètu
kota Troas, ho la'a asa pulu iiki cue,
ngara na Samotrake. Asa bèli èèna,
ji'i la'a taruu, ka d'ai kota èci, ngara
na Neapolis. Ka ji'i puru ètu èèna.
12 Nèti èèna, ji'i kako haga la'a
asa kota Pilipi, kota kapai cue ètu
propensi Makedonia. Kota ne'e, ètu
d'ara paredha Roma kahèi. Ji'i pea
pèri-pèri lod'o di ètu èèna.
13 D'ai lod'o a'oro sasab'a dhèu
Yahudi, ji'i la'a tenge era sabaj'a
dhèu Yahudi. Ji'i pangee, na, era
sabaj'a èèna ètu sebhe loko. Ka
ji'i kako ako kaj'èu ciki nèti d'ara
kota, hèia ji'i ngèdhi loko èci. Ètu
era ne'e, ji'i paraga dènge pèri-pèri
dhèu bhèni,§ ka ji'i madhèdi padhai
lii dènge rèngu.
14 Nèti dhèu bhèni se, abhu dhèu
èci, ngara na Lidia. Nèngu nèti
kota kaj'èu èci ètu propensi Asia,
ngara na kota Tiatira. Sasab'a
Lidia, pahia bèla mea sanama
mangèru dhu kab'ua titu kèna
dènge dhèu aae-dhèu kapai. Nèngu
maj'èni manèngi-mangaj'i mi Ama
Lamatua. Nèti èèna ka, ropa na

* **16:3** Paulus ne'a, na, madhutu atora ad'a èèna, dhèu dhu suna mèka bisa boe maso asa d'ara èmu manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi. Ladhe sèmi Timotius neo tulu Paulus ho lole Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus asa dhèu Yahudi sèra, nèngu hud'i suna ku. Dènge j'ara sèmi èèna, nèngu carui boe maso-kalua ètu talora dhèu Yahudi. † **16:7** Limuri ne, propensi dhu uru èèna, ngara na Frigia, Galati, Asia, Misia, dènge Bitinia, abhu ètu rai Turki. ‡ **16:10** Ètu d'ara ayat ne'e, pake lii ‘ji'i’, lula Lukas pa'èci dènge Paulus si ètu ne'e. Lukas ka dhu suri sasuri ne'e. § **16:13** Madhutu atora, hud'i abhu canguru dhèu mone Yahudi, heka bisa ra pakèd'i èmu manèngi-mangaj'i ra. Ra ige boe dhèu bhèni. De lula abhu dhoka pèri-pèri dhèu bhèni dhu sabaj'a ètu sebhe loko Gangites, èdhi bisa te'a, peka na, ètu kota Pilipi, abhu dhèu mone Yahudi ciki di.

tadèngi lii padhai Paulus, ka na sèmi nare dènge.
15 Hèia ji'i sarani Lidia dènge isi èmu na aa'i-aa'i ra. Ropa sarani èle, ka na gale ji'i, aku nèngu na, “Ama si! Ladhe miu ngee, na, ja'a ne parcaya tare'a-re'a le Lamatua Yesus, na, miu mai manubha ètu d'ara èmu ji'i.” Lula na pamako loe boe, hèia ji'i la'a.

Ra pamaso Paulus dènge Silas asa d'ara bèdho ètu kota Pilipi

16 Ca lod'o, ropa ji'i la'a asa era manèngi-mangaj'i, ka ji'i paraga dènge ana bhèni èci. Nèngu ne, ènu dhèu. Nidhu bhèlu sab'a ètu d'ara nèngu, ka na ne'a ladhe kalua dhèu. Nèngu ne'a malare kahèi. Ka dhèu ae hia ne doi, ho ra manèngi nèngu ladhe kalua rèngu. Te ngaa lamatua ana bhèni ènu ne ka dhu abhu doi aa'i-aa'i sèra. Ka rèngu j'aj'i kaja.
17 Lod'o èèna, ropa ji'i kako, ana bhèni ne madhutu taruu ji'i. Ka na pa'oo-parodha, peka na, “Dhèu se'e se, ana madhutu Ama Lamatua dhu Koasa Kapai. Rèngu mai ho neo pad'elo j'ara tasamia ka dhèu bisa abhu mamuri, aa tasamia ka Lamatua saku eele sasala-sasigo rèngu.”
18 Ana bhèni ne pa'oo taruu sèmi èèna d'ai pèri-pèri lod'o. Nèbhu-nèbhu hèia Paulus roca nanene lii pa'oo-parodha ana bhèni ne. Ca tèka, ka Paulus kabèli kabodho, ka na ladhe kaloo ne, hèia na hia paredha, peka na, “He! Èu nidhu bhèlu! Dènge koasa Lamatua Yesus, ja'a paredha èu kalua nèti ana bhèni ne, ètu d'ara ciki oo'e ne'e kahèi!” Ropa Paulus peka nare sèmi èèna, cag'ag'a laa, nidhu ne kalua dènge ka.
19 Lod'o lamatua ana bhèni ènu èèna re'a, na, koasa nèngu ele le, hèia ra nasa, lula rèngu abhu heka doi. Nèti èèna ka, ra kèpe Paulus dènge Silas, ka nuni rèti si asa era pama'ète lii langu, ètu d'ara pasa.
20 D'ai èèna, hèia ra pa'oo aae, peka na, “Dhèu se'e mai pa'ele iie kabarai èdhi. Te ngaa rèngu se dhèu rai leo. Dhèu Yahudi se mai nèti li'u, ho pamae kabarai èdhi!
21 Rèngu dadugu isi kabarai èdhi, ho baku pusi-pahae dènge j'ara paredha Roma, sèna ka madhutu dhoka j'ara rèngu di.”
22 Ropa tadèngi rare sèmi èèna, dhèu ae sèra nasa, ka ra game Paulus dènge Silas. Ka dhèu kapai èci ètu èèna, pua dhèu ciu eele mèdha-papake ka hake si.
23 Ra hake rare, ka pamaso dua ra asa d'ara bèdho. Ra pua komedhaa j'aga ho j'aga paie, mage dhoka ra rai.
24 Tadèngi rare sèmi èèna, ka komedhaa j'aga ne pamaso Paulus dènge Silas asa d'ara kama èci ètu talora aae èmu bèdho èèna. Ka na ngapi haga si dua ra dènge aj'u ngangapi.
25 Pe d'ara talora mèda sa, Paulus dènge Silas sabaj'a dènge sod'a koa-kio kolongara Ama Lamatua. Aa ana bèdho leo sèra tadèngi lii sod'a ra.
26 Cag'ag'a laa, rai opo, ka èmu bèdho ne gaged'o. Hèia babèdho èmu ne bhoke eele. Aa rate ana bèdho sèra, bhoke eele aa'i kahèi.
27 Ropa komedhaa j'aga èmu bèdho na cag'ag'a, ka na kèd'i. Na ladhe hèb'a èmu bèdho bhoke eele aa'i. Ropa nèdhi sèmi èèna, ka na pangee, na, ana bèdho rai aa'i le. Ka na bete samala na, ho neo pamadhe iisi.
28 Te ngaa Paulus kai ne dènge lii mèdhu, peka na, “Baku pamadhe iisi èu, te ji'i aa'i-aa'i mi ka se'e dhu tesa-tesa era!”
29 Ropa tadèngi nare lii èèna, komedhaa ne madha'u titu kèna dènge ele ngangee. Ka na pua dhèu rèti hia ne labhu, ka rai la'e asa d'ara bèdho, isi rèbha-rèbha sène. Ka la'e patitu kètu urutuu ètu madha Paulus dènge Silas.
30 Hèia lere nèti rèngu asa li'u, ka na karèi si, aku nèngu na, “Ama si! Ja'a ne, j'èra bia. Ja'a tao tasamia, sèna ka ja'a baku abhu hahuku?”

31 Ka Paulus si dhaa ne, aku rèngu
na, “J'ara ne sèmi ne'e: èu parcaya
Lamatua Yesus, sèna ka Na patabuli
èu. Sèmi èèna kahèi, dènge isi èmu
èu.”
32 Hèia Paulus dènge Silas padhai
lii dènge komedhaa èmu bèdho,
dènge isi èmu na aa'i-aa'i ra.
Rèngu peka dènge si J'ara Mamuri
Lamatua Yesus.
33 D'ara talora mèda risi sa, hèia
komedhaa j'aga èèna, lere nèti
Paulus dènge Silas, ho ra pamèu
nu'a ra. Èle èèna ka, Paulus dènge
Silas sarani komedhaa dènge isi
èmu na aa'i-aa'i ra.
34 Hèia komedhaa j'aga ne nèti
Paulus si asa èmu na, hia si ra'a-
rinu. Dhèu ne, dènge isi èmu na
karej'e bia, lula rèngu parcaya le
Ama Lamatua.
35 Bèli mad'ae aae èèna, dhèu
kapai dhu pama'ète lii, hia lii asa
komedhaa j'aga èmu bèdho, sèna ka
na patabuli eele Paulus dènge Silas
nèti d'ara bèdho.
36 Tadèngi nare lii èèna, hèia
komedhaa ne peka dènge Paulus,
aku nèngu na, “Dhèu kapai se, rare
lii èci le, ho kalua eele miu. De miu
dua mi lèpa ka dènge mera-milu.”
37 Tadèngi rare sèmi èèna, ka
Paulus no'o boe sèmi nare. Ka
na peka hari dènge dhèu rèti lii
sèra, aku nèngu na, “Aad'o sèmi
èèna! Ji'i se dhèu kabarai Roma.
De ji'i manèngi hak ji'i kahèi! Dhèu
paredha hud'i j'ue lii langu ji'i mad-
hutu atora. Dhu lèke, hud'i parisa
uuru ku lii langu, heka huku kèna.
Te ngaa rèngu tao boe sèmi èèna.
Te rèngu dhae parisa mèka lii ho
tenge sasala ji'i, te ngaa rèngu hake
kalabhe ji'i ètu madha dhèu ae. Aa
abhu mèka sasala èci sa, te ngaa
rèngu pamaso le ji'i asa d'ara èmu
bèdho. Ne'e ne sisu atora paredha
Roma. De rèngu neo kalua eele ji'i
iia-iia ka laa, sèna ka dhèu baku re'a
sasala ji'i ngaa!? Ji'i ngo'o boe sèmi
èèna! Pua dhèu kapai sèra mai unu
ra ho kalua eele ji'i. Sèmi èèna ku,
heka ji'i sèmi ngare kèna!”
38 Ropa dhèu rèti lii sèra lèpa
lasi peka lii èèna asa dhèu kapai
kota èèna, heka rèngu re'a kèna,
na, Paulus dènge Silas dhèu kabarai
Roma kahèi. Ka ra madha'u bia.
39 Hèia dhèu kapai sèra mai asa
èmu bèdho, ka ra mangaku sasala
ra dènge manèngi, sèna ka Paulus
dènge Silas baku nasa. Ka ra patab-
uli dua ra nèti d'ara bèdho. Aa ra
manèngi ho dua ra pakèd'i dènge ka
nèti kota èèna.
40 Kalua nèti èmu bèdho, ka
Paulus si dhuli èmu Lidia. Ètu èmu
èèna, dua ra paraga dènge dhèu
parcaya sèra. Ka ra aj'a, aa pa'èra
d'ara rèngu kahèi. Èle èèna ka, ra
pakèd'i nèti kota èèna.

17

Paulus si lasi asa kota Tesalonika

1 Èle èèna ka, Paulus dènge Silas
kako taruu. Rèngu kako re kota èci,
ngara na Ampipolis, lasi asa kota
leo èci, ngara na Apolonia. Nèti
nèi, rèngu kako taruu hari asa kota
Tesalonika. Ètu èèna, abhu èmu
manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi cue.
2 Dhu tema le, ladhe d'ai era èci
dhu abhu èmu manèngi-mangaj'i,
aa lèke dènge lod'o a'oro sasab'a
dhèu Yahudi, Paulus la'e sabaj'a
dènge dhèu ètu sèra. Ètu Tesa-
lonika, Paulus maso asa d'ara èmu
manèngi-mangaj'i rèngu kahèi. Ka
na padhue-padhai dènge rèngu
madhutu isi Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua. Paulus madhutu sabaj'a
dènge dhèu sèra d'ai tèlu migu.
3 Nèngu peka dènge si, aku nèngu
na, “Ladhe èdhi parisa paie Sasuri
Mola-Mèci Lamatua, èdhi te'a, na,
nèti uru ka mai ra suri tèke le,
na, Dhèu dhu Lamatua moa tèke
èèna, limuri mai abhu j'aj'èra ae
titu kèna, toke d'ai Na madhe. Te
ngaa Lamatua pake koasa Na ho
pamamuri hari Ne. Doe ne'e, èdhi
te'a le, na, Dhèu dhu Lamatua moa
tèke èèna, nuka Yesus!”
4 Ropa tadèngi rare sèmi èèna,
abhu dhèu Yahudi dhu sèmi rare lii
padhai Paulus, hèia ra pa'èci dènge

ne. Ètu talora dhèu dhu sèmi rare lii padhai lii nèngu sèra, abhu dhèu Yunani kahèi, dhu d'ara d'èi padètu Lamatua. Aa abhu kahèi pèri-pèri dhèu bhèni kapai ètu kota èèna.

5 Te ngaa ama-ama dhèu Yahudi ètu kota èèna d'ara pèd'a, ka ra nasa. Hèia ra kakèj'i-rariu dhèu bhelu ho ra tao kaco. Lod'o dhèu pakaboko ae, ka ra tao maruru ètu d'ara kota èèna. Ra tenge Paulus dènge Silas ho neo nuni rèti asa era dhèu maruru sèra. Ka ra lasi maruru asa èmu Yason, lula Paulus dènge Silas pea ètu èèna.

6-7 Te ngaa ra abhu boe Paulus si ètu èèna. Ka ra nuni rèti Yason dènge pèri-pèri dhèu parcaya asa era pama'ète lii langu. Ra pasala Yason si, aku rèngu na, “Limuri ne, dhèu rai leo maso asa kota èdhi. Rèngu tao maruru ètu mia-mia. Rèngu neo pa'ele atora ètu kota èdhi, ho gati dènge atora rèngu! Aa Yason ka dhu sèmi nare dhèu sèra manubha ètu èmu na! Rèngu aa'i-aa'i ra lab'a atora èdhi, lula rèngu ro'o boe sogo-tagu dhèu aae kapai Roma, nuka Keser. Rèngu sogo-tagu dhoka dhèu aae leo èci, ngara na Yesus.”

8 Ropa tadèngi rare lii èèna, ngangee dhèu kapai dènge dhèu-dhèu dhu ètu sèra sa, mulai kaco.

9 Hèia dhèu-dhèu kapai kota pua Yason dènge dhèu parcaya leo sèra, b'ae doi, j'aj'i mi tadha rèngu tao heka maruru, dènge rèngu rai boe. Ladhe b'ae rare, heka dhèu kapai sèra patabuli eele Yason si kèna.

Paulus si lasi asa kota Berea

10 D'ai mèda èèna, dhèu parcaya ètu kota Tesalonika sèra pangee, na, “Be'a risi èdhi pua Paulus dènge Silas pakèd'i lasi asa era leo.” Ka ra pua dua ra lasi asa kota èci, ngara na Berea. D'ai nèi, ka dua ra maso asa èmu manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi.

11 Dhèu Yahudi ètu Berea sèra, leo nèti dhèu Yahudi ètu Tesalonika. Te rèngu d'èi nanene, aa neo sèmi rare lii padhai lii Paulus si. Dhèu Berea sèra nanene paie Paulus si, ka ra parisa toke lutu isi Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua bèli-bèli mèu-mèda. Rèngu neo re'a, ngaa dhu Paulus si peka, lèke do aad'o.

12 Nèti èèna ka, dhèu Yahudi ae ètu èèna, parcaya Lamatua Yesus. Mesa boe rèngu di, te abhu dhèu aae-dhèu kapai Yunani sèra dhu parcaya kahèi. Rèngu dhu parcaya sèra, abhu dhèu bhèni dènge dhèu mone.

13 Te ngaa ropa dhèu Yahudi ètu Tesalonika tadèngi, na, Paulus si aj'a kahèi Lii Holo-Nori Lamatua ètu Berea, ka rèngu mai dadugu-rariu dhèu Berea sèra, sèna ka ra tao maruru ètu èèna kahèi.

14 Nèti èèna ka, dhèu parcaya ètu Berea sèra lere Paulus lai-lai asa sebhe dhasi. Te ngaa Timotius dènge Silas pea taruu ètu Berea.

15 Dhèu sèra lere Paulus d'ai kota èci, ngara na Atena. Ka ra tèke eele ne ètu nèi, aa rèngu lèpa hari mai asa Berea. Rèngu rèti lii moa Paulus hia Timotius dènge Silas, sèna ka pamata ia ka, ho mai pa'èci dènge nèngu ètu Atena.

Paulus ètu kota kapai Atena

16 Lod'o Paulus mate mamai Silas dènge Timotius, d'ara na j'èra, lula na nèdhi era sogo-tagu ae titu kèna ètu d'ara kota Atena.

17 Te ngaa ètu èèna, abhu dhèu Yahudi dènge dhèu leo kahèi, dhu manèngi-mangaj'i mi Ama Lamatua. Ka Paulus maso asa d'ara èmu manèngi-mangaj'i sèra, ho padhue-padhai dènge rèngu. Bèli-bèli èèna, nèngu la'e d'ara pasa kahèi, ho padhai lii dènge cee dhu na rage.

18 Aa na pakarèi kahèi dènge mese-mese nèti dua kaboko dhèu ètu èèna. Ca kaboko madhutu a'aj'a Epikuros, aa ca kaboko hari,

ngara na Stoa.* Ropa na padhai lii, peka na, Yesus mamuri hari nèti mamadhe Na, dhèu cahag'e puupee, peka na, “Leko-monya!” Abhu cahag'e dhu lalangu ne, peka na, “Dhèu ne'e ne, neo laka-seti èdhi ho sogo-tagu dhèu dedha-liru na dhu èdhi tadhe boe!”

19-21 Dhèu Atena dènge dhèu leo dhu mai pea ètu era èèna, ladhe tadèngi lii hiu, do j'ara hiu, na, dhèu d'èlu-mèu sèra tema madhèdi pakaboko ètu ledhe iiki èci, ngara na Areopagus, ho pasilu ngangee ètu èèna. Èle èèna ka, pèri-pèri dhèu nèti rèngu gale rèti Paulus asa nèi, ka ra peka dènge ne, aku rèngu na, “Èu peka sèku dènge ji'i a'aj'a hiu èèna! Te èu padhai lii j'ara hiu dhu pamalaa ji'i. De ji'i manèngi èu lole hari ku ciki, ho ji'i nge'a mèu.”

22-23 Hèia Paulus kèd'i titu, ka na padhai lii, peka na, “Miu dhèu Atena aa'i-aa'i mi! Ja'a kako palème le d'ara kota miu ne, ka ja'a ke'a, na, miu maj'èni madhutu agama. Ja'a kèdhi era sogo-tagu miu ètu mia-mia. Aa ja'a kèdhi hadhu sogo-tagu èci kahèi, dhu suri, peka na, ‘Hadhu sogo-tagu ne, era sogo-tagu dhèu dedha-liru leo dhu ji'i tadhe boe!’ Sasoa na, miu sogo-tagu le Ama Lamatua, te ngaa miu tadhe mèka Ne. Nèngu ne ka dhu ja'a peka dènge miu.

24 Nèngu ka dhu paj'aj'i dedha-liru, rai-haha dènge isi ra aa'i-aa'i. Nèngu kahèi Lamatua nèti ngaa-ngaa aa'i-aa'i ètu dedha-liru dènge rai-haha. De Nèngu pea boe ètu d'ara èmu sogo-tagu dhu dhèu rai-haha tao.

25 Nèngu ka dhu hia a'ae dènge mamuri mi èdhi. Aa Nèngu ka dhu pala-bagi ngaa-ngaa aa'i-aa'i dhu èdhi parluu. Te ngaa Nèngu parluu boe ngaa-ngaa. De èdhi dhèu rai-haha bisa boe tulu Nèngu.✡

26 Nèti dhèu èci di, Lamatua paj'aj'i dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne. Lamatua ka dhu papala rai mi suku-suku ètu rai-haha. Aa Nèngu kahèi dhu paca'e-papuru dhèu paredha madhutu lod'o ra èci-èci.

27 Nèngu tao sèmi èèna ka, lula d'ad'èi Nèngu sèna ka èdhi dhèu rai-haha patangi-tenge j'ara ho patadha pabe'a dènge Ne. Mema dhèu rai-haha tenge j'ara, teko-teko ra paraga dènge Ne. Te ngaa Nèngu kaj'èu boe nèti èdhi.

28 Lii èci, peka na:

‘Nèngu ka dhu hia èdhi a'ae.
Nèngu ka dhu hia èdhi ma-muri.’

Lii hini èci nèti miu, peka na,

‘Mamuri èdhi mai nèti nèngu.
Nèti èèna ka, èdhi j'aj'i ana-èpu nèngu.’

29 Mema lèke ka sèmi èèna. Èdhi aa'i-aa'i ti, ana-èpu Ama Lamatua. De baku pangee, na, Ama Lamatua sama sèmi mèdha sogo-tagu dhu dhèu rai-haha tao nèti hualaa, do hualaa pudhi, do hadhu, madhutu ngangee rèngu.

30 Uru-uru sèra, mema dhèu dhae re'a mèka j'ara ne'e. Nèti èèna ka, Ama Lamatua soro tèke rèngu mamuri madhutu gagoa rèngu. Te ngaa limuri ne, Nèngu d'èi heka èdhi mamuri sèmi èèna. Nèti èèna ka, Na paredha ho èdhi tèke eele mèdha sogo-tagu sèra, aa lati ka madhutu Ne.

31 Na peka tèke le lod'o èci, ho Na neo huku dhèu rai-haha aa'i-aa'i ra, lula sasala-sasigo rèngu. Aa Na paj'uj'u mema Dhèu èci j'aj'i Dhèu Pama'ète Lii Langu. Dhèu èèna ka dhu bèli-camèd'a pama'ète lii langu dènge mola. Limuri ne, èdhi te'a le Dhèu Pama'ète Lii èèna, cee ka

* **17:18** Dhèu nèti kaboko Epikuros madhutu mese rèngu, ngara na Epikuros. Na aj'a, peka na, mamuri be'a, nuka mamuri karej'e taruu. Baku pusi-pahae dènge ngaa-ngaa dhu leo. Dhèu nèti kaboko Stoa madhutu mese rèngu, ngara na Seno. Na aj'a, peka na, dhèu hud'i j'aga paie ngi'u, dènge ator paie ngangee, toke d'ai dhèu rasa heka j'èra dènge d'ara iisi pèd'a heka. ✡ **17:25** 1 Dhèu Aae sèra 8:27, Yesaya 42:5, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 7:49

Nèngu ne. Nèngu èèna dhu madhe le, te ngaa Ama Lamatua pamamuri hari Ne."
32 Te ngaa ropa ra tadèngi Paulus peka, na, dhèu madhe mamuri hari, ka dhèu cahag'e dhu pakaboko ètu èèna mari ke'e-ke'e sène. Aa dhèu cahag'e hari d'èi nanene, peka na, "Ji'i neo nanene èu era. Te ngaa lod'o leo hari ku laa."
33 Hèia Paulus kèd'i eele era èèna.
34 Te ngaa abhu kahèi dhèu dhu pa'èci dènge ne, lula rèngu parcaya le Lamatua Yesus. Nèti talora rèngu sèra, abhu dhèu tuka parisa lii langu ètu Areopagus, ngara na Dionisius. Aa abhu dhèu bhèni èci, ngara na Damaris. Abhu kahèi pèri-pèri dhèu leo hari dhu madhutu rèngu.

18

Paulus patadha dènge Priskila dènge Akila ètu kota Korintus

1-3 Lod'o èèna, abhu dhèu aae kapai paredha Roma, ngara na Klaudius. Na nasa dènge dhèu Yahudi, ka na babèga eele si nèti kota Roma ètu propensi Italia. Ka ra paj'ala asa mia-mia. Hèia abhu dhèu Yahudi èci, ngara na Akila, dènge dhèu èmu na Priskila. Dua ra rai nèti propensi Italia, lasi asa kota Korintus. Akila ne, dhèu nèti propensi Pontus. Sasab'a na, tao mèdha nèti ka'uri badha.
Lod'o èèna, Paulus tèke eele kota Atena, la'e asa kota Korintus. Ètu èèna, na patadha dènge Akila aa Priskila, lula nèngu dhèu tao mèdha nèti ka'uri kahèi. Rèngu pea pa'èci, aa ra sab'a pa'èci kahèi.
4 Ladhe d'ai lod'o ae sasab'a dhèu Yahudi, Paulus la'e asa èmu sabaj'a ètu nèi. Ka na pamako dhèu Yahudi dènge dhèu leo sèra, ho parcaya Lamatua Yesus.
5 Te ngaa ropa Silas dènge Timotius mai nèti propensi Makedonia, Paulus sab'a heka mèdha nèti ka'uri. Mèda-mèu sasab'a nèngu dhoka holo-nori dhèu Yahudi, peka na, "Dhèu dhu Ama Lamatua neo hia mai èèna, dhu èdhi mate-mate nèti uru ka mai, Nèngu mai le! Nuka Yesus."
6 Te ngaa abhu pèri-pèri dhèu Yahudi dhu loe boe palab'a dènge ne. Aa ra padhai lii pamanahu ne. Ka Paulus caro eele ahu nèti mèdha-papake na, sèna ka j'aj'i mi tadha dhu peka na, nèngu pusi-pahae heka dènge dhèu se, lula rèngu ro'o boe sèmi rare Lii Lolo Be'a dhu na peka-padhai dènge ra. Hèia na padhai lii, aku nèngu na, "Miu se, seli-kolane! Miu pakatele dhilu! Te ngaa, ngaa-ngaa tao boe! Pe èèna na, dui mere pala mi. Nèti doe ne'e ne, ja'a tao heka ai-hèb'a mi miu dhèu Yahudi. Hua iia ja'a laku aj'a-nori suku leo dhu Yahudi boe."
7 Padètu dènge èmu sabaj'a èèna, abhu èmu pea èci. Lamatua èmu èèna, ngara na Titius Yustus. Nèngu ne, dhèu Yahudi boe, te ngaa d'ara na d'èi padètu Ama Lamatua. Ropa Paulus tèke eele dhèu Yahudi, na la'e asa d'ara èmu Titius Yustus ne.
8 Nèbhu boe ka, kètu èmu sabaj'a èèna parcaya Lamatua Yesus. Ngara na, Krispus. Isi èmu na aa'i-aa'i, dènge dhèu Korintus dhu leo sèra, parcaya lii dhu Paulus lole dènge ra kahèi. Ka Paulus sarani si aa'i-aa'i ra.
9 Ètu d'ara mèd'a sa, Paulus abhu tanila, ka na tadèngi lii padhai Ama Lamatua, peka na, "Paulus! Èu baku madha'u, aa mage d'ara èu roe kahèi! Sasab'a èu dhae èle mèka. De èu hud'i aj'a dhèu sèra taruu dènge Lii Lolo Be'a Ja'a.
10 Sanèd'e, ee! Èu sab'a boe mesa mu, te Ja'a tèke eele boe èu. Masi ka dhèu paj'èra èu, te ngaa Ja'a tao taruu madha-dhilu mi èu mèu-mèda. Baku bhèlu! Te ètu d'ara kota ne, dhèu Ja'a ae."
11 Ropa tadèngi lii ne, Paulus pea ètu kota Korintus d'ai nèbhu ku, d'ai ca tèu èna hèru. Na aj'a dhèu-dhèu ètu sèra, J'ara Mamuri Lamatua.

* **18:12** Madhutu dhu suri ètu hadhu èci, rèngu ded'e Galio j'aj'i gubernur ètu Akaya, hèru Juli, tèu 51.

12 D'ara tèu èèna, ra ded'e dhèu èci j'aj'i gubernur ètu propensi Akaya. Ngara na, Galio.* Ka pèri-pèri dhèu Yahudi pare'a lii ho ère rèti Paulus asa madha gubernur, ètu era pama'ète lii langu.
13 Ka ra galaa Paulus, aku rèngu na, “Dhèu ne'e ne, dadugu dhèu ae ho maso agama hiu, masi ka dhèu paredha Roma mangaku boe agama èèna!”
14 Te ngaa ropa Paulus neo bhoke hèb'a neo siri iisi na, cag'ag'a laa gubernur kai ne. Gubernur pajèka dènge dhèu Yahudi dhu galaa Paulus, peka na, “Weh! Miu dhèu Yahudi se, pasa dhilu miu, ee! Ladhe miu mai galaa dhèu dhu tao j'ara bhelu-katub'a, do, dhèu pamadhe dhèu, ja'a hud'i tao ai-hèb'a kèna.
15 Te ngaa lii galaa miu ne, lii langu d'ara èmu miu unu mi! Miu dhoka pasala d'ara, lula-nèti atora agama Yahudi miu unu mi, lula-nèti lii padhai lii, aa lula-nèti ngara-ngara dhèu di.† De lii langu sèmi sèra, dhèu paredha pama'ète boe!”
16 Èle, hèia gubernur babèga eele si nèti era pama'ète lii langu èèna.
17 Ka dhèu-dhèu Yunani ètu èèna kèpe dhèu èci, ngara na Sostenes. Nèngu ne, kapala èmu manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi. Ka nuni rèti, hèia ra game ne ètu madha gubernur. Te ngaa gubernur pusi-pahae boe si kahèi.

Nèti Korintus, Paulus lèpa hari asa kota Antiokia ètu propensi Siria

18-19 Èle èèna ka, Paulus pea taruu ètu Korintus. Te ngaa nèbhu-nèbhu, ka na palangu lii dènge dhèu parcaya ètu èèna. Hèia la'e asa kota èci, ngara na Kengkrea, palere dènge Priskila dènge Akila, ho ra mate kapa. Ètu èèna, Paulus lusu pakahoni kètu na, sèna ka j'aj'i mi tadha, peka na, ngaa dhu nèngu pajaji le uru èèna dènge Lamatua, limuri ne nèngu tao nare le.‡ Ka ra ca'e kapa pakèd'i lasi asa kota Epesus. D'ai nèi, rèngu puru. Hèia Paulus tèke eele angalai na dhèu dua sèra, ka na maso asa d'ara èmu sabaj'a dhèu Yahudi. Ètu èèna, na padhue-padhai dènge dhèu Yahudi sèra.
20 Ètu d'ara padhue-padhai ne, dhèu Yahudi ae dhu d'èi nanene, ka ra manèngi ho Paulus pea dènge si ako nèbhu ciki. Te ngaa na dhaa boe.
21 Hèia na palangu lii, aku nèngu na, “A'ari, mage miu d'ara kura! Ladhe Lamatua bhoke j'ara, bèli-camèd'a ja'a lèpa hari mai paraga dènge miu.” Padhai lii nare, hèia la'e dènge ka tèke eele Epesus.§
22 Ka la'e taruu dènge kapa asa kota Kaisarea. D'ai nèi, Paulus puru, ka la'e asa Yerusalem, la'e paraga dènge dhèu-dhèu parcaya ètu èèna. Èle èèna ka, na lèpa hari asa kota Antiokia.
23 Na pea ètu nèi ako nèbhu, hèia na kako palème propensi Galati dènge propensi Frigia. Ètu d'ara kakako nèngu ne, Paulus pa'èra d'ara dhèu parcaya sèra.

Apolos sab'a ètu kota Epesus dènge kota Korintus

24 Lod'o èèna, abhu dhèu Yahudi èci nèti kota Aleksandria ètu propensi Masir. Ngara na, Apolos. Nèngu ne, dhèu dhu mèu padhai lii, aa ne'a isi Sasuri Ama Lamatua kahèi. Nèngu heka nare kota Epesus kèna.
25 Nèngu tadèngi le lii lole nèti Lamatua Yesus, te ngaa mamèu na d'ai iia mèka. Aa na d'èi kahèi lolo hari dènge dhèu leo. Na lole dènge

† **18:15** Dhèu Yahudi d'èi titu kèna tao lii langu lula-nèti j'aj'aj'i dhèu. ‡ **18:18-19** Ladhe abhu dhèu Yahudi dhu neo pa'èki lii pajaji dènge Lamatua, nèngu hud'i puasa ku. Ladhe d'ai èle ku lii pajaji èèna, na lusu pakahoni kètu na. Ladhe ètu d'ara sasuri *Sensus* 6:18. § **18:21** Abhu dhèu d'èlu-mèu dhu peka na, Paulus neo tèke eele si, lula na d'èi titu kèna la'e madhutu kalela Paska ètu kota Yerusalem. Ladhe ngèlu aae dhasi aae mai, nèngu j'aj'i heka pakèd'i.

d'ara kateme, aa ngaa dhu na peka-padhai sèra, lèke tare'a. Nane'a nèngu dhoka Yohanis sarani dhèu, ladhe ra loe eele ka nèti tao sasala-sasigo rèngu.

26 Ca tèka, ka na padhai lii dènge d'ara bani dhu pahuni boe ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi. Priskila dènge Akila ètu èèna kahèi, aa tadèngi na padhai lii. Ropa èle manèngi-mangaj'i, hèia dua ra gale Apolos ho dhuli èmu rèngu. D'ai èmu, ka dua ra heka lole lutu sela mi Apolos lula-nèti J'ara Mamuri Lamatua Yesus.

27 Èle èèna ka, Apolos pama'ète ho la'e asa propensi Akaya. Dhèu parcaya ètu Epesus d'ara èci kahèi dènge nèngu. Hèia rèngu tao sasuri èci, pa'adhu hia a'ari rèngu ètu Akaya sèra, sèna ka ra sèmi rare Apolos dènge be'a. Ropa na sèmi nare sasuri èèna, ka pakèd'i dènge. D'ai Akaya, nèngu soru-bara tare'a-re'a dhèu-dhèu parcaya ètu sèi.

28 Ètu èèna kahèi, nèngu padhue-padhai aa pakarèi dènge dhèu Yahudi sèra ètu madha dhèu ae, te ngaa ra segi boe ne. Na pake isi Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua ho aj'a dhèu sèra, peka na, "Dhèu dhu Ama Lamatua moa tèke le neo hia mai, dhu èdhi tatae nèbhu nare sange ne'e, nuka Yesus!"

19

Paulus lèpa hari asa kota Epesus

1 Lod'o Apolos ètu Korintus era, Paulus kako palème le rae-rae ètu ledhe-ledhe sèra. Ka na d'ai kota Epesus. Ètu èèna, na paraga dènge pèri-pèri dhèu dhu parcaya le Lamatua Yesus.

2 Ka na karèi si, aku nèngu na, "A'ari! Lod'o miu parcaya Lamatua Yesus, miu sèmi mere le Roh Lamatua dhu Mola-Mèci, do dhae?"

Ka ra dhaa, aku rèngu na, "Dhae! Ji'i se dhae tadèngi mèka, peka na, Ama Lamatua unu Roh dhu sèmi èèna."

3 Ka Paulus karèi hari si, aku nèngu na, "Lod'o miu sarani èèna, miu pake sarani mia ka?"

Hèia ra dhaa, "Ra sarani ji'i madhutu j'ara dhu Yohanis sarani dhèu."

4 Ka Paulus peka, na, "Nanene ku laa! Yohanis sarani dhèu, j'aj'i mi tadha, na, dhèu ae eele nèti sasala-sasigo ra. Te ngaa mi sanèd'e, ee! Bèli-bèli èèna, nèngu ka dhu aj'a dhèu Isra'el, peka na, rèngu hud'i parcaya ku Yesus, nuka Dhèu dhu Lamatua pua mai."✡

5 Ropa tadèngi rare, hèia ra manèngi sèna ka Paulus sarani si, ho rèngu j'aj'i dhèu unu Lamatua Yesus.

6 Ka ropa Paulus bane ai mi dhèu se'e, aa na manèngi-mangaj'i hia ra, hèia Roh Lamatua dhu Mola-Mèci puru asa dhèu se'e. Ka rèngu mulai padhai lii-lii dhu leko-leo, dhu rèngu tadèngi mèka ciki sa. Aa Lamatua pake si ho peka ngaa dhu èèna na j'aj'i bèli-camèd'a.

7 Rèngu aa'i-aa'i ra dhèu canguru dua.

Lamatua pake Paulus ètu Epesus

8 Lod'o Paulus pea ètu kota Epesus, nèngu biasa maso asa d'ara èmu-èmu sabaj'a ho aj'a-nori dhèu lula-nèti paredha Ama Lamatua toke j'ara dhu lutu aamu-aamu. Na padhai lii dhu pa'abhe boe. Na tao sèmi èèna, toke d'ai tèlu hèru.

9 Te ngaa abhu kahèi dhèu cahag'e dhu sèmi rare boe a'aj'a na, ka ra palab'a dènge ne. Rèngu dadugu-rariu dhèu, sèna ka baku madhutu J'ara Mamuri Lamatua Yesus. Nèti èèna ka, Paulus dènge dhèu parcaya sèra tèke eele èmu sabaj'a ne, ka lasi pakaboko ètu èmu sakola. Kapala sakola èèna, ngara na Tiranus.

10 Paulus aj'a ètu era ne'e, d'ai dua tèu, toke d'ai dhèu-dhèu ètu propensi Asia aa'i-aa'i ra tadèngi Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus. Dhu

✡ **19:4** Mateos 3:11, Markus 1:4,7-8, Lukas 3:4, 16, Yohanis 1:26-27

nanene se, dhèu-dhèu Yahudi dènge dhèu leo kahèi.

Ana-ana nèti Sakewa

11 Lod'o èèna, Lamatua hia Paulus koasa ho na tao rupa-rupa tadha malaa dhu kapai.
12 Conto sèmi, rèti bèla dhu èki kètu, do bèla dhara hake dhu Paulus pake le, ho sad'i pagoi lèke mi dhèu pèd'a, na èi papèd'a dhèu sèra èle dènge. Sèmi èèna kahèi, dènge nidhu bhelu sèra kalua nèti dhèu.
13-14 Ètu èèna, abhu ama agama dhèu Yahudi èci, dènge ana mone na dhèu pidhu. Dhèu èèna, ngara na Sakewa. Ana na sèra biasa lasi asa mia-mia ho babège eele nidhu nèti dhèu. Rèngu neo pake sèku ngara Yesus ho babège eele nidhu nèti dhèu, dènge peka, "Èu tadhe Yesus dhu Paulus lole èèna? Ja'a paredha èu, pake kolongara Yesus, ho kalua ka nèti dhèu ne'e!"
15 Ca tèka, ropa ra neo paredha sèmi èèna, abhu nidhu bhelu èci dhu dhaa, aku nèngu na, "Ja'a tadhe Yesus. Aa ja'a tadhe Paulus kahèi. Te ngaa miu se, cee?"
16 Ka dhèu dhu nidhu tao èèna, nasa bia. Na j'ubhu lai-lere, aa na j'èli-marèu si. Na panu'a si, aa na ciu pamae eele kodho ètu ua ra, toke rèngu rai ele hui nèti èmu èèna, dènge heka mèdha-papake.
17 Hèia lii lolo ne pale-lème nèti hèb'a èci asa hèb'a èci, toke dhèu Epesus sèra tadèngi aa'i. Dhèu Yahudi dènge dhèu Yahudi boe tadèngi kahèi. Sad'i cee èèna ka dhu tadèngi lii lolo ne, aa'i-aa'i ra malaa. Nèti èèna ka, ra koa-kio kolongara Lamatua Yesus, lula Na hia le koasa kapai mi Paulus.
18 Hèia dhèu dhu parcaya hiu sèra, mai asa a'ari dhu parcaya nèti uru sèra, ho bhoke d'ara rèngu, sèna ka ra mangaku sasala-sasigo ra.
19 Nèti rèngu se, abhu dhu pake na'i kahèi. Ka ra pakaboko aa'i sasuri ajima rèngu sèra, ho ra tunu eela si. Ladhe ige kab'ua buku-buku sèra, lèmi nguru riho doi iia.*
20 Èle èèna ka, dhèu parcaya sèra palolo Lii Lolo Be'a Lamatua mèda-mèu palème era. Nèti èèna ka, dhèu-dhèu parcaya asa tabha ae, lula Lii Holo-Nori Ama Lamatua ne, tao paie mamuri dhèu ètu mia-mia.

Dhèu maruru ètu kota Epesus

21 Èle èèna ka, Paulus pama'ète ho lèpa asa Yerusalem. Te ngaa d'ara nèngu d'èi risi la'e uuru asa propensi Makedonia dènge propensi Akaya, heka na kako taruu asa kota Yerusalem kèna. Nèngu dhu pangee le ètu d'ara nèngu, peka na, "Be'a risi ja'a pa'èle aa'i uuru ku sasab'a ja'a ètu era se'e. Te tasamia èèna ka, ja'a d'ai kota Roma kahèi."
22 Nèti èèna ka, na pua angalai dhèu dua, nuka Timotius dènge Erastus, ho lasi uuru asa Makedonia. Te ngaa nèngu pea ako nèbhu era ètu propensi Asia.
23 Lod'o èèna, ètu kota Epesus, j'aj'i lii langu kapai lula-nèti J'ara Mamuri Yesus.
24 Lii langu èèna, j'aj'aj'i na sèmi ne'e ka: ètu Epesus, abhu tuku èci, ngara na Demetrius. Nèngu biasa pasilu doi iia ho tao èmu sogo-tagu dhu ana iiki hia mi dewi èci, ngara na Artemis. Lula sasab'a ne nèti a'oto ae, ka na pake dhèu sab'a ae titu kèna. Nèti èèna ka, na abhu doi-dhari ae.
25 Ca lod'o, hèia Demetrius pak-aboko aa'i tuka-tuka na, dènge tuka-tuka dhu leo sèra, ka na peka dènge si, aku nèngu na, "Ama-ama dènge a'ari! Miu me'a, na, mamuri èdhi be'a sèmi ne'e ne, lula sasab'a ne'e hia èdhi doi ae.
26 Te ngaa limuri ne, èdhi tèdhi le dènge musi madha, aa tadèngi le dènge ro'a dhilu, tatao nèti lii padhai lii Paulus. Nèngu ka tuka dadugu dhèu ae, peka na, mèdha dhu èdhi tuku se gaguna

* **19:19** Rèngu tunu eele buku-buku rèngu se, sèna ka j'aj'i tadha rèngu madhutu heka isi buku sèra. Ca doi iia èèna, sama sèmi gaji tuka d'ara ca lod'o. De buku-buku dhu ra tunu eela sèra, kab'ua ae titu kèna.

na aad'o. Madhutu nèngu, patung dhu èdhi tao se, dhoka dewa-dewi leko-monya di. Mesa boe dhèu ètu kota Epesus di dhu lèka lii padhai lii na, te ngaa dhèu ètu propensi Asia kahèi.
27 De mi nanene paie! Bèli-camèd'a, èdhi se j'aj'i hari ngaa era, ladhe dhèu ae-ae lasi madhutu Paulus si? Tatu dhèu ro'o heka hèli mèdha sasab'a èdhi! Sanèd'e, ee! Limuri ne, dhèu ae sogo-tagu bhèni iia dedha-liru, Artemis. Pale-lème propensi Asia, toke d'ai ro'a aae-ro'a iiki ètu rai-haha ne, dhèu aa'i-aa'i ra mai koa-kio ne, ètu èmu kapua sogo-tagu na ètu kota Epesus ne. Mage dhoka dènge j'ara sèmi èèna, dhèu mai heka sogo-tagu ne, ka rèngu mai heka asa ne'e kahèi!"
28 Ropa dhèu ae se tadèngi rare ne'e, ka d'ara ra pana-mag'oro. Hèia ra pa'oo-parodha, peka na, "Ma-muri Artemis! Artemis dhu hua iia! Èdhi dhèu Epesus koa-kio kolongara Artemis!"
29 Tadèngi lii dhèu pa'oo-parodha sèmi èèna, hèia dhèu mulai rai lasi nèti mia-mia, pakaboko asa era èèna, toke dhèu pènu sèmi tao cèci sa ètu d'ara kota èèna. Te ngaa dhèu ae se malaa. Ka ra maruru palème j'ara oka-hoo toke d'ai tana lapa taleo aae.† Ra kèpe dhèu dua, ka ra rèti asa era èèna. Dhèu dua sèra, èci ngara na Gayus, aa èci hari, Aristarkus. Ra kèpe dhèu dua se, lula rèngu dua ra ana madhutu Paulus nèti Makedonia.
30 Ropa tadèngi lii ne'e, ka Paulus neo la'e asa talora aae dhèu dhu maruru sèra, te ngaa dhèu parcaya ètu sèra magee ne, ro'o boe hia la'e.
31 Abhu pèri-pèri dhèu kapai nèti propensi Asia, dhu patadha be'a dènge Paulus. Rèngu pua dhèu lasi peka sèna ka Paulus baku la'e asa talora dhèu ae dhu maruru sèra.
32 Hèia ètu d'ara tana lapa èèna, dhèu pakarèi j'aj'aj'i lii langu èèna. Cahag'e pa'oo iia d'ara, aku rèngu na, "Sèmi ne'e!" Aa cahag'e hari rodhe, peka na, "Sèmi èèna!" Te ngaa ae ka nèti rèngu dhu re'a boe j'aj'aj'i lii langu ne, tasamia. Rèngu sèra, dhoka madhutu rarame di.
33 Ètu èèna, abhu kahèi dhèu Yahudi dhu mulai madha'u, lula ra pangee, mage dhoka dhèu ae sèra peka na, dhèu Yahudi se'e ka dhu dadugu-rariu dhèu sèna ka tao maruru èèna. Nèti èèna ka, rèngu tule ca dhèu asa madha ho j'aj'i tuka padhai lii rèngu. Dhèu èèna, ngara na Aleksander. Ra manèngi sèna ka Aleksander bhiri rèngu, peka na, lii langu ne nèti boe dhèu Yahudi. Ka na j'oke kacui-aai na, ho kai dhèu ae se baku maruru. Hèia na mulai bhoke lii padhai lii na, bhiri dhèu Yahudi sèra.
34 Te ngaa ropa re'a rare nèngu èèna dhèu Yahudi, ka dhèu se pa'oo asa tabha mèdhu, peka na, "Ma-muri Artemis! Artemis dhu hua iia! Èdhi dhèu Epesus koa-kio kolongara Artemis di!" Rèngu pa'oo-parodha sèmi èèna, nare d'ai dua jam sa.

35-36 Èle èèna ka, ama kètu paredha ètu kota Epesus kèd'i titu, ka na padhai lii ho na pamau si, peka na, "A'ari dhèu Epesus! Dhèu aa'i-aa'i re'a le, na, dewi Artemis dhu raropa asli na, bèbhe nèti dedha-liru, mai asa èdhi. De èdhi dhèu Epesus ne ka dhu ladhe-leru paie ne. Abhu boe ca dhèu sa dhu bisa pasisu rare hak èdhi ho madhenge ne, te èèna dhu j'aj'i le lii palolo-papeka nèti uru dhu dhèu aa'i-aa'i re'a le. De, nga tao ka miu pa'oo-parodha sèmi ne'e? Hud'i rèngu sène, ra leko-monya madhutu dad'èi ra, te ngaa miu baku tao leli!
37 Miu nuni mèti dhèu dua sèra asa ne'e mai, nuka sèmi dhèu bhelu sa. Te ngaa rèngu se mana'u boe ngaa-ngaa nèti d'ara èmu kapua sogo-tagu Artemis. Aa ra padhai lii pakarehe boe kolongara be'a dewi

† **19:29** Tana lapa kapai ètu kota Epesus èèna, ra pake ho 1) tao rapat kota, 2) karihu sandiwara, aa 3) olaraga. 26.000 dhèu bisa pakaboko ètu d'ara na. Era èèna ètu tèbhi ledhe Pion. De rupa na beda boe dènge stadion bola kaki limuri ne.

Artemis. De miu neo pasala si tasamia?
38 Sanèd'e paie-iie! Èdhi dènge era parisa lii. Aa dhèu dhu pama'ète lii nuka mate sèi. De ladhe Demetrius si neo tao lii langu, na, hud'i madhutu ku j'ara-j'ara na, ho rèti asa era pa'uri lii langu.
39 De ladhe abhu j'ara leo dhu rèngu neo galaa, na, hud'i laa rèngu lasi pajiko dènge dhèu heka sèra.
40 Mage dhoka dhèu paredha Roma pèci sasala èèna mi dedha èdhi, lula maruru ne'e. Ladhe ra neo tenge j'aj'aj'i lii langu ne'e, èdhi dhaa peka na ngaa? Te lii langu ne, dènge boe kolo-kapua!"
41 Ropa na padhai lii nare, hèia ama kètu paredha èèna, pua si lèpa. Ka ra lèpa dènge ka.

20

Paulus si lasi hari asa propensi Makedonia

1 Ropa dhèu sèra maruru heka, kota Epesus j'aj'i be'a hari sèmi uru èèna. Hèia Paulus kaboko nare dhèu parcaya ètu sèra, ka na pa'èra d'ara si. Èle ka, na palangu lii, hèia pakèd'i asa propensi Makedonia.
2 D'ai era ne'e, la'e palème rae-rae, ho pa'èra d'ara dhèu parcaya sèra. Na tao sèmi èèna, toke d'ai kabarai Yunani.
3 Na pea ètu èèna, tèlu hèru. Èle ka, na pa'èra hari neo pakèd'i dènge kapa asa propensi Siria, te ngaa na tadèngi, na, dhèu Yahudi rare lii èci neo pamadhe ne. Ropa na tadèngi nare sèmi èèna, ka d'èi heka la'e taruu asa propensi Siria. Te ngaa la'e re propensi Makedonia.
4 Abhu pèri-pèri dhèu dhu madhutu Paulus. Rèngu se nuka: Sopater, ana nèti Pirus, nèti kota Berea; dhèu dua nèti kota Tesalonika, ngara ra, Aristarkus dènge Sekundus; ca dhèu nèti kota Derbe, ngara na Gayus; aa dhèu tèlu nèti propensi Asia, nuka: Timotius, Tikikus, dènge Trofimus.
5-6 Èle èèna ka, ja'a (Lukas, dhu suri sasuri ne), paraga hari dènge Paulus ètu kota Pilipi ètu propensi Makedonia. Ka ana-ana madhutu Paulus lasi uuru asa kota Troas, ho ra mate ji'i dua mi ètu cabèka dhasi nèi. Lod'o èle kalela Paska dhèu Yahudi,* ji'i dua mi ca'e kapa ka pakèd'i asa kota Troas. Lod'o èèna, ji'i lèmi lod'o kateme ètu dedha kapa. Ropa ji'i d'ai Troas, ji'i puru nèti kapa. Hèia ji'i paraga hari dènge anga dhèu leo sèra, ka ji'i pea ètu èèna, ca migu.

Ana mone èci, ngara na Yutikus, manahu nèti jendela ètu kota Troas

7 Lod'o èèna, lèke dènge hari Migu. Paulus pama'ète nare le, peka na, "A'ari. Bèli ja'a neo laku taruu." De ji'i, dhèu parcaya aa'i-aa'i, pakaboko ho neo nga'a-nginu. Lula Paulus neo pakèd'i, nèti èèna ka, na padhai lii dènge ji'i toke d'ai talora mèdha.
8 Ji'i pakaboko ètu tad'a ka tèlu nèti èmu cue. Mèda èèna, ra paheo labhu ae.
9 Lod'o èèna, ana mone èci, ngara na Yutikus,† dhu madhèdi ètu jendela. Nèngu nanene kahèi lii padhai Paulus. Te ngaa nèbhu-nèbhu ka, ana mone ne musi madha sakaa, hèia na bhèj'i luu. Cag'ag'a laa, na manahu nèti jendela èèna asa rai la'e. Ka madhe mema.
10 Hèia Paulus puru la'e, ka liku nare ana mone ne. Hèia na peka, "Pa'èra d'ara! Te na mamuri."
11-12 Ji'i aa'i-aa'i mi karej'e, lula ana ne mamuri hari. Ka pakako rèti ne asa èmu na. Hèia ji'i aa'i-aa'i mi ca'e hari asa èmu dedha, ho madhèdi nga'a. Ka Paulus padhai lii hari toke d'ai bèli mad'ae èèna. Ropa lod'o rea, ji'i palangu lii ho pakèd'i.

* **20:5-6** Madhutu lii sasuri Yunani, peka na, 'lod'o-lod'o be'a nèti Roti dhu pake boe Ragi'. Sasoa na, 'lod'o-lod'o kapai sadia kalela Paska'. † **20:9** Madhutu sasuri lii Yunani, 'Eutikus' èdhi baca, peka na, 'Yutikus'.

Nèti kota Troas ji'i la'a asa kota Miletus

13 Èle èèna ka, ji'i ngare lii èci,
sèna ka pahag'a ho èèna na paraga
hari ètu kota cue, ngara na Asos.
Hèia ji'i ca'e kapa la'a asa Asos. Te
ngaa Paulus kako haga asa nèi la'e.
14 Ropa ji'i paraga hari dènge
Paulus ètu Asos, hèia Paulus ca'e asa
dedha kapa la'e, aa ji'i pakèd'i taruu
asa kota Metilene.
15 Nèti Metilene, ji'i pakèd'i taruu
dènge kapa. Ka asa bèli èèna, ji'i
padètu-dètu dènge pulu èci, ngara
na Kios. Asa camèd'a èèna, ji'i
patangara dènge pulu Samos. D'ai
camèd'a èci èèna, ji'i panahu ètu
hèb'a-namo Miletus.
16 Te ngaa Paulus neo d'ai lai-
lai Yerusalem, ho na madhutu lod'o
kalela Pantekosta ètu nèi. Na neo
boe la'e asa kota Epesus, lula nèngu
abhu heka tebho.

Paulus peka-padhai dènge kètu juma'at sèra ètu kota Epesus

17 Nèti Miletus, Paulus hia lii la'e
asa kètu juma'at sèra ètu Epesus,
sèna ka rèngu mai paraga dènge ne.
18 Ropa rèngu d'ai nèi, hèia Paulus
peka dènge ra, aku nèngu na, "A'ari
aa'i-aa'i! Miu me'a le j'ara mamuri
ja'a, karèi nèti lod'o partama ja'a
d'ai propensi Asia, d'ai sange ne'e
ne.
19 Miu me'a le kahèi ja'a ne sab'a
bia ètu talora aae miu, te ngaa ja'a
padedha boe iisi. Ètu d'ara sasab'a-
la'a ja'a ne, ja'a pahaa èi madha
ae titu kèna, dènge dui j'èra dhu
ciki boe. Ja'a abhu j'aj'èra ae nèti
ngangee karehe dhèu Yahudi sèra.
20 Lod'o ja'a aj'a-nori miu, ja'a
lole aa'i mèu-mèu ngaa dhu be'a
dhu ja'a ke'a kèdhi hia miu. Aa
ja'a aj'a kahèi miu dhu pahuni boe
ètu madha dhèu ae. Ja'a maso-
kalua nèti èmu èci asa èmu èci, ho
pasanèd'e dhèu sèra lula-nèti dad'èi
Lamatua.
21 Ja'a peka kahèi mi dhèu Yahudi
dènge dhèu leo sèra, peka na, rèngu
loe eele ka nèti sasala-sasigo rèngu,
ho madhutu Ama Lamatua. Aa
rèngu hud'i parcaya kahèi Kètu
èdhi, nuka Lamatua Yesus.
22 De ja'a neo peka sèmi ne'e
ka: limuri ne, ja'a neo laku asa
Yerusalem, lula Roh Lamatua lere
nèti ja'a laku asa nèi. Ja'a ke'a
dhoka madhutu di, masi ka ja'a ke'a
boe bèli-camèd'a ngaa ka dhu j'aj'i
mi dedha ja'a ètu nèi.
23 Te, nèti kota cue asa kota cue,
Roh Lamatua dhu Mola-Mèci peka
uuru le dènge ja'a, èèna na ra
pamaso ja'a asa d'ara bèdho, dènge
ja'a pasae j'aj'èra ae ètu nèi.
24 Ka ja'a ke'a mema le, lula
Lamatua Yesus ka dhu hia ja'a dui
sasab'a ne ètu kabela-kao ja'a, sèna
ka ja'a laku lole Lii Lolo Be'a, peka
na, Lamatua sue èdhi, aa d'ara Na
hua iia kahèi dènge èdhi. Ladhe ja'a
madhutu boe dad'èi Na, ho pa'èle
sasab'a Na ne'e, ja'a ngee, na, ma-
muri ja'a guna boe ngaa-ngaa ciki
sa.✡
25 Limuri ne, ja'a ke'a le, peka
na, bèli-camèd'a miu se mèdhi heka
rèhu ja'a. Masi ka ja'a dhu nèbhu
ae le aj'a-nori miu, sèna ka dènge
j'ara tasamia miu j'aj'i dhèu unu
Lamatua.
26-28 Nèti èèna ka, miu nanene
paie. Ja'a pa'èle le sasab'a-la'a ja'a
mi miu. De limuri ne, miu ka dhu
pakako taruu sasab'a èèna. Nèti
èèna ka, ladhe abhu ètu talora miu,
dhu j'aj'i mèka dhèu unu Lamatua,
èèna na, miu tago mere. Èèna
na, sasala ja'a aad'o heka. Sanèd'e
paie! Ja'a peka le dènge miu dad'èi
Lamatua aa'i-aa'i. Ja'a pahuni boe
èci sa. De miu hud'i laladhe paie
mamuri miu, aa j'aga paie-iie dhèu-
dhèu dhu Roh Lamatua dhu Mola-
Mèci pangèd'u mi miu ho ladhe-leru
si. Baku bhèlu, peka na, Lamatua
Yesus madhe le ho sui pama'ète
dhèu sèra dènge raa Nèngu mesa
Na. Nèngu ka dhu paj'uj'u le miu,
sèna ka ladhe-leru si, sama sèmi ana

✡ **20:24** 2 Timotius 4:7

madhenga badha dhu lalau-lalo'o kahib'i-kalèbho ra.
29 De limuri ne, ja'a neo tèke eele miu kèna. Te ngaa sanèd'e! Bèli-camèd'a dhèu mai rèti lii holo-nori dhu leko-leo asa talora aae miu. Rèngu maso mai nuka sèmi busa hui dhu maso asa d'ara oka kahib'i-kalèbho.
30 Abhu dhèu dhu kapod'e-kabèli sèmi èèna, dhu mai nèti li'u. De sanèd'e! Abhu kahèi dhu cèu nèti talora aae miu. Ho ra aj'a miu lèke-lèke boe. Ra d'èi sèna ka dhèu madhutu rèngu. Nèti èèna ka, ra tenge j'ara ho nuni rèti dhèu, sèna ka baku madhutu ia ka Yesus.
31 Nèti èèna ka, miu hud'i j'aga paie mamuri miu. Baku bhèlu, te ja'a pa'èci le dènge miu tèlu tèu kèna. Ja'a holo le miu mèda-mèu, dènge pangee boe j'aj'èra ja'a. Èi madha ja'a suti ae le, lula miu.
32 D'ai le lod'o èdhi pacèri kèna. De ja'a pangèd'u miu asa adhe-aai Lamatua, sèna ka Na ladhe-leru miu. De miu hud'i kèpe pa'èra ku aa'i-aa'i dhu nèti uru èèna ja'a peka le dènge miu, nèti babe'a d'ara Lamatua. Lamatua dènge koasa ho pa'èra d'ara miu. Na moa le kahèi, ho hia mamèngi mi dedha dhèu unu Na. De ladhe miu madhutu taruu Nèngu dènge d'ara mera-milu, tatu miu abhu mamèngi Na kahèi.
33 Lod'o ja'a sab'a ètu talora aae miu, ja'a neo boe unu mèdha-panyau miu èci sa. Ja'a manèngi boe mèdha hualaa miu, do, doi iia miu, do, mèdha-papake miu, do, ngaa èci sa.
34 Miu me'a kahèi, lod'o ja'a pea dènge miu, ja'a sab'a d'ai madhe, sèna ka ja'a bisa mamuri. Hia boe ja'a mesa ku, te ngaa rèngu dhu madhutu ja'a sèra abhu pala kahèi.
35 De dènge j'ara aa'i-aa'i se, ja'a pad'elo le j'ara, sèna ka miu kahèi madhutu soru-bara dhèu dhu unu aad'o sèra. Sanèd'e paie lii padhai Lamatua Yesus, dhu peka na, ‘Be'a risi, èdhi hia, nèti èdhi sèmi tare.’ ”
36 Ropa Paulus padhai lii nare sèmi èèna, hèia na patitu kètu uru-tuu, ka na manèngi-mangaj'i dènge rèngu, aa na manèngi, sèna ka Lamatua ladhe-leru rèngu aa'i-aa'i ra.
37-38 Ka d'ara rèngu aa'i-aa'i ra pèd'a titu kèna lula Paulus peka, na, bèli-camèd'a rèngu paraga heka dènge ne. Ka d'ai lod'o ho ra pacèri, dhèu se liku rare Paulus ka uu ne, dènge lii tangi aa d'ara pèd'a. Èle èèna ka, ra lere ji'i‡ asa dedha kapa.

21

Paulus si lèpa hari asa Yerusalem

1 Ropa palangu lii èle dènge kètu-kètu juma'at dhu mai nèti Epesus dènge d'ara bia, ka ji'i ca'e asa dedha kapa, ho pakèd'i taruu asa pulu Kos. Asa bèli èèna, ji'i ngare pulu Rodos. Nèti nèi, ji'i kako taruu asa kota hèb'a-namo cue, ngara na Patara.
2 Ètu èèna, ji'i puru nèti kapa. Ka ji'i ca'e hari kapa leo dhu neo la'e asa propensi Fenisia padètu dènge Siria. Ropa ji'i ngare dedha, ra ère dènge ka tangad'a.
3 Nèbhu boe ka, ji'i ladhe ngèdhi pulu Siprus re sebhe kariu ji'i. Ji'i dhuli boe, te ngaa kako taruu toke ji'i panahu ètu kota Tirus, ètu propensi Siria. D'ai era nèi, ra papuru mèdha nèti dedha kapa.
4 Lula rèngu papuru mèdha era, ka ji'i puru la'a ngad'o dhèu-dhèu sarani ètu èèna. Ropa paraga, hèia ji'i pea dènge ra ca migu kateme. Dhèu se'e se abhu le tadha nèti Roh Lamatua ho kai Paulus, sèna ka la'e ia ka asa Yerusalem.
5 Masi ka sèmi èèna, te ngaa ropa èle ca migu, ka ji'i la'a hari asa kapa. Dhèu sarani sèra aa'i-aa'i ra, bhèni-mone, dhèu kapai, ana iiki, ana ngèru dènge dhèu heka, lere ji'i toke d'ai hèb'a-namo. Ètu dedha nebhe, ji'i aa'i-aa'i mi patitu kètu

‡ **20:37-38** Ji'i ètu ne'e, nuka Lukas, dhu suri sasuri ne'e, Paulus, dènge angalai rèngu.

urutuu ho manèngi-mangaj'i samasama.
6 Palangu lii èle, ka ji'i ca'e asa
dedha kapa, aa rèngu aa'i-aa'i ra
lèpa èmu.
7 Ji'i pakèd'i nèti Tirus, ka ji'i dhuli
kota Ptolemais. Ètu nèi, ji'i puru,
ka la'a tenge dhèu sarani ètu èèna.
Paraga, ka ji'i pea dènge si ca lod'o.
8 Bèli èèna, ji'i pakèd'i nèti èèna,
hèia d'ai kota Kaisarea. Ètu
Kaisarea, ji'i pea taha ètu èmu Pelipus. Nèngu ne ka dhu bhoke uuru
j'ara nèti Lii Lolo Be'a Lamatua
Yesus ètu era èèna. Aa nèngu
ne'e, ca dhèu nèti dhèu pidhu dhu
hag'e rare ca hari nèi, ho pala-bagi
nganga'a mi bhèni balu-ana lalu ètu
Yerusalem.✡
9 Pelipus ne, ana bhèni na, dhèu
èpa. Ama Lamatua pake si, ho
j'aj'i dhèu rèti lii padhai Na ho peka
dad'èi Na.
10 Ropa ji'i pea dènge rèngu pèri-
pèri lod'o, hèia dhèu èci, ngara na
Agabus, mai nèti propensi Yudea.
Lamatua pake ne, j'aj'i dhèu nèti lii
padhai Na ho peka dad'èi Na.✡
11 Na mai paraga dènge ji'i. Hèia
nare dhara hake Paulus, ka na ha-
heo mi ai dènge haga na. Hèia na
peka, aku nèngu na, “Roh Lamatua
dhu Mola-Mèci, peka sèmi ne'e ka:
‘Dhèu unu dhara hake ne, èèna na,
dhèu Yahudi èki karadhe ne sèmi
ne'e ka ètu Yerusalem. Èle èèna
na, ra soro ne asa dhèu dhu Yahudi
boe.’ ”
12 Ropa ji'i tadèngi ngare lii dhèu
ne'e, ji'i aa'i-aa'i mi manèngi dènge
d'ara kateme sèna ka Paulus la'e
ia ka asa Yerusalem. Ji'i dhu j'aj'i
ana madhutu na, dènge dhèu-dhèu
sarani ètu èèna, lii manèngi ji'i sèmi
èèna ka.
13 Te ngaa Paulus dhaa, aku nèngu
na, “Baku! Nga tao ka miu tangi
sèmi èèna? Miu pabia le d'ara
ja'a. Sèmi ne'e! Abhu dhèu dhu
mema d'èi boe ja'a, lula ja'a mad-
hutu Lamatua Yesus. De masi ka ra
èki karadhe ja'a, do pamadhe ja'a,
do tao tasamia èèna ka, ja'a sadia le
sèmi kore.”
14 Ropa ji'i nge'a, na, Paulus sèmi
nare boe lii ji'i, ka ji'i soro tèke ne,
peka na, “Hud'i ka laa! Pe, ti ladhe
dad'èi Lamatua di.”

Paulus si d'ai Yerusalem

15 Pea pèri-pèri lod'o ètu Kaisarea,
ka ji'i lalau mèdha-panyau ji'i, ka ji'i
pakèd'i asa Yerusalem.
16 Abhu kahèi pèri-pèri dhèu
sarani nèti Kaisarea madhutu ji'i.
Ra lere ji'i toke d'ai èmu cue, ho
ji'i j'unu ètu èèna. Lamatua èmu
na, ngara na Manason, nèti pulu
Siprus. Nèngu ne, nèbhu le parcaya
Lamatua Yesus.
17 Ropa ji'i d'ai Yerusalem, a'ari
aa'i-aa'i ètu nèi sèmi rare ji'i dènge
d'ara karej'e.

Paulus si lasi paraga dènge Yakobis

18 Bèli èèna, ka ji'i aa'i-aa'i la'a
paraga dènge Yakobis. Aa dhèu
heka-dhèu heka dhèu sarani aa'i-
aa'i ra pakaboko le ètu èèna.
19 Ji'i hia lii maho'o èci dènge
èci, hèia Paulus padhue-padhai aa'i-
aa'i dhu Ama Lamatua tao le ètu
mia-mia, hia mi dhèu Yahudi boe
sèra. Na peka na, Lamatua Yesus
bhoke le j'ara, ka rèngu parcaya
Lamatua Yesus. Na lolo kahèi, tasa
mera mia Lamatua pake ne dènge
angalai-angalai na ètu d'ara sasab'a-
la'a ra.
20 Ropa tadèngi rare lii lolo Paulus
ne, rèngu aa'i-aa'i pakapai kolon-
gara Ama Lamatua.
Hèia ra peka dènge Paulus, aku
rèngu na, “Sèna ka èu me'a, abhu
riho-riho dhèu Yahudi dhu parcaya
le Lamatua Yesus. Te ngaa rèngu
kèpe pa'èra era atora-atora dhu
Musa papuru mai hia èdhi.
21 Te ngaa abhu dhèu dhu leko-
monya palème ètu ne'e, peka na,
èu ae ka dhu aj'a dhèu-dhèu Yahudi
ètu era leo, peka na, rèngu madhutu

✡ **21:8** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 6:5, 8:5 ✡ **21:10** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 11:28

ia ka atora-atora agama nèti Musa. Rèngu peka kahèi, na, èu kai si, sèna ka madhutu ia ka ad'a suna hia ana-ana mone rèngu. Aa èu kai dhèu sarani sèra kahèi, sèna ka madhutu ia ka atora ad'a dhu leo sèra nèti èdhi dhèu Yahudi.
22 De sanèd'e! Tatu dhèu Yahudi sèra tadèngi, na, èu ètu ne'e le. Ka dhèu dhu tadèngi lii lai-ngèlu sèra, tatu ra nasa. De èdhi tenge j'ara samia?
23 Madhutu a'abhu ji'i, sèmi ne'e ka: abhu dhèu èpa nèti ji'i, dhu pajaji le dènge Lamatua. Limuri ne, dhèu se'e neo lusu pakahoni kètu ra, ho j'aj'i mi tadha, peka na, rèngu tao aa'i le ngaa dhu ra pajaji na.
24 De hua iia, èu lamu palere dènge dhèu èpa se, asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua. Èu lamu madhutu rèngu kahèi, sèna ka pamèu iisi madhutu ad'a. Aa èu tago more bab'ae rèngu kahèi nèti tatao ad'a èèna. Ladhe èu tao sèmi èèna, dhèu re'a, na, èu kèpe pa'èra era atora agama Yahudi dhu Musa papuru hia èdhi. Aa ladhe tao sèmi èèna, rèngu re'a, na, sèra sa dhu leko-monya di, nèti lii lolo dhu peka na, èu ka dhu kai dhèu ho madhutu ia ka ad'a Yahudi!✡
25 Te ngaa mi dhèu dhu Yahudi boe, dhu lèka le Lamatua Yesus, èdhi pa'adhu le sasuri hia ra. Èdhi peka le lii pama'ète èdhi ca hari nèi, dhu peka, rèngu parluu boe madhutu atora ad'a Yahudi aa'i-aa'i ra. Dhu rèngu hud'i tao madhutu, sèmi ne'e ku: bhèni-mone baku tao j'ara makae dènge dhèu dhu j'aj'i boe dhèu èmu-kamali ra. Rèngu baku pab'ali dènge mèdha sogo-tagu, aa baku ra'a nganga'a dhu tao madenge a'ari dhèu Yahudi. Conto sèmi: rèngu baku ra'a sisi sogo-tagu; baku ra'a raa badha; aa baku ra'a sisi badha madhe dhu ra pacèli koko."✡
26 Ka Paulus sèmi nare dènge be'a lii manèngi ra. Hèia asa bèli èèna, nèngu dènge dhèu èpa se lasi palere asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ka ra pamèu iisi ra madhutu ad'a agama Yahudi. Èle ka, Paulus peka dènge ama agama ètu èèna, peka na, lod'o mia ho rèngu heka pamèci lii moa rèngu. Te ladhe èle lod'o èèna, rèngu ca dhèu-ca dhèu ka hud'i tao ku persembahan rèngu mi Lamatua.

Ra kèpe Paulus ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i

27-29 Ropa oe èle pidhu lod'o dhu rèngu pamoa ho pa'èle tatao ad'a èèna, abhu pèri-pèri dhèu Yahudi nèti propensi Asia dhu rèdhi Paulus la'e asa d'ara kota Yerusalem, palere dènge angalai èci, ngara na Trofimus. Trofimus ne, dhèu kota Epesus, aa nèngu dhèu Yahudi boe. Ka ropa rèngu rèdhi Paulus la'e asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ka rèngu neo laa, na, Paulus nèti dènge Trofimus asa d'ara kahèi. Te madhutu atora, dhèu Yahudi boe bisa boe lasi asa d'ara Èmu èèna. Ka rèngu pake j'ara ne'e, sèna ka j'aj'i lii langu. Nèti èèna ka, ra kakèj'i dhèu dhu ètu sèra, ho ra kèpe Paulus. Aa ra pa'oo peka dènge dhèu-dhèu ètu sèra, peka na, "Woeh! Dhèu Isra'el sèra! Tulu ku ji'i laa! Nèngu ne ka dhu aj'a palème ètu mia-mia, peka na, core eele ka ad'a èdhi dhèu Yahudi. Nèngu ne'e ka dhu pad-hai lii pakarehe kahèi Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ne. Ka doe ne'e ne, nèngu neo maso ho pakaj'alu era Lamatua dhu mola-mèci ne!"✡

30 Ropa tadèngi lii ne'e, dhèu ca kabarai nèti kota Yerusalem d'ara ra pana-mag'oro. Hèia dhèu ae rai lasi lingu rare Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i èèna. Ka ra kèpe rare Paulus, hèia ra nuni pa'oro ne asa

✡ **21:24** Sensus 6:13-21 ✡ **21:25** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 15:29 ✡ **21:27-29** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 20:4

li'u. Ka ra bèdho aa'i hèb'a oka nèti Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i.*

31 Ropa ra tasib'u neo pamadhe Paulus, ka komedhaa sordad'u Roma dhu ètu èèna, tadèngi lii maruru èèna.
32 Ka komedhaa ne paroa dènge ka sordad'u nèngu dènge kapala-kapala rèngu sèra, ho maso asa talora aae dhèu dhu maruru sèra. Ropa dhèu se'e ladhe rèdhi sordad'u dènge komedhaa aae sèra mai, ka ra ae eele game Paulus.
33 Èle èèna ka, komedhaa na kèpe Paulus, ka na pua ho sordad'u sèra èki ne pake rate bèsi dua. Ra èki rare, ka na karèi dhèu sèra, peka na, "Dhèu ne'e ne, cee? Na tao sala ngaa?"
34 Te ngaa ra dhaa dènge lii baka-leo. Cahag'e peka na, "Na tao sèmi ne'e!" Cahag'e hari peka na, "Na tao sèmi èèna!" Ka komedhaa ne, j'aj'i bingu. Ne'a boe lii langu ne, kolo-kapua na tasamia, lula dhèu ae sèra pa'oo-parodha palere-lere. Nèti èèna ka, na pua ho rèti Paulus asa d'ara benteng sordad'u la'e.
35-36 Sordad'u se lere rèti Paulus, te ngaa dhèu ae se madhutu kahèi, dènge asa tabha maruru. Ropa oe ca'e langa, dhèu se'e asa ra hoe aae, ka ra karubhu asa madha lasi. Toke sordad'u se nedhe Paulus, sèna ka dhèu sèra baku ab'o palaho ne. Hèia ra pa'oo dènge lii mèdhu, aku rèngu na, "Pamadhe ne! Pamadhe eele ne!"

Paulus manèngi ho siri iisi na ètu madha dhèu ae

37 Ropa rèngu neo maso asa d'ara benteng, Paulus manèngi komedhaa èèna, dhu tao lii Yunani, aku nèngu na, "Ama! Ja'a bisa padhai lii ciki, do?"

Ropa tadèngi lii padhai Paulus sèmi èèna, ka komedhaa ne capa cag'ag'a, hèia na karèi, aku nèngu na, "Hee! Èu ne me'a lii Yunani di? Tasamia ka, èu bisa me'a lii Yunani?
38 Ladhe sèmi èèna, ngangee ja'a sala di. Ja'a neo laa, na, èu ne dhèu Masir dhu uru èèna, kakèj'i-rariu dhèu, sèna ka pakaco dènge maruru. Ka nèti èpa riho dhèu rèd'u dènge rèka, hèia ra rai asa d'ara pad'a sod'a. De èu ne, aad'o di, sina ma?"
39 Ka Paulus dhaa, aku nèngu na, "Aad'o, ama! Ja'a ne, dhèu Yahudi. Ina ku nara iisi ja'a ètu kota Tarsus, ètu propensi Kilikia. Ja'a manèngi ama ku hia ja'a tebho ciki, ho ja'a padhai lii sèku dènge dhèu ae se."
40 Ka komedhaa madhutu kahèi lii manèngi Paulus. Hèia Paulus titu ètu dedha langa, ka na ded'e kacui-aai na, manèngi rèngu mau-mau, ho na neo padhai lii. Ka na mulai padhai lii tao lii rèngu unu ra, lii Aram. (Te ètu èèna, bèli-bèli dhèu Ibrani padhai lii pake lii Aram).†

22

Paulus siri iisi na

1 Hèia Paulus mulai ded'e lii padhai, aku nèngu na, "Ama-ama, dènge mone-aanga angalai aa'i-aa'i! Ja'a manèngi, sèna ka miu nanene ku ja'a, te ja'a neo siri iisi ja'a."
2 Lod'o èèna, dhèu ae ka nanene Paulus padhai lii tao lii rèngu. Ka ra mau-mau dènge ka, ho neo nanene paie-iie lii padhai lii na. Hèia na tuhu, peka na,
3 "Sèna ka miu me'a, ja'a ne dhèu Yahudi. Ina ku nara iisi ja'a ètu kota Tarsus, ètu propensi Kilikia. Te ngaa ja'a kapai ètu ne'e, ètu kota Yerusalem. Dhu aj'a ja'a, nuka mese aae ètu ne'e, ngara na Gamaliel.

* **21:30** Abhu dhèu d'èlu-mèu peka na, bisa boe pamadhe dhèu ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Lamatua. Ladhe abhu dhèu èci dhu maso asa d'ara ho kèpe tadhu ètu dedha mei persembahan, madhutu atora agama Yahudi, na, dhèu bisa boe tao ngaa-ngaa mi dedha dhèu ne'e. Nèti èèna ka, dhèu Yahudi sa ro'o boe ho Paulus la'e hari asa madha Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i èèna. Ka ra bèdho aa'i hèb'a oka Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i sèmi èèna. † **21:40** Lii 'dhèu Ibrani' dènge 'dhèu Yahudi', ngara se sasoa na, dhèu èci èèna ka. Sama sèmi 'dhèu Dhao' dènge 'dhèu Kahore'.

Na aj'a ja'a atora aa'i-aa'i nèti baki Musa toke d'ai lutu-sela. Ja'a maj'èni madhutu Ama Lamatua kahèi, sama sèmi miu aa'i-aa'i mi.✡
4 Lod'o dhu uru sèra, ja'a loe boe laku paj'èra dènge pasusa dhèu-dhèu dhu madhutu J'ara Mamuri Yesus. Ja'a nuni kèti si, bhèni-mone, mai asa Yerusalem ne. Ho èèna na, core asa d'ara bèdho lasi. Lod'o èèna, abhu kahèi dhu madhe.
5 Kètu kapai risi agama Yahudi, dènge ama agama Yahudi dhu leo sèra, rèngu aa'i-aa'i ra re'a, ngaa dhu ja'a peka ne, lèke tare'a sèmi èèna! Ja'a padhai lii hèb'a hua boe. Te rèngu sèra ka dhu pangèd'u ja'a sasuri koasa, ho laku kèpe dhèu dhu madhutu Yesus sèra, toke d'ai kota Damsik. Ètu nèi, ja'a neo kèpe si, ho ère kèti mai asa Yerusalem. Madhutu dad'èi ja'a, hud'i laa dhèu-dhèu dhu pama'ète lii langu agama sèra ka dhu huku si."✡

Paulus lole ngaa-ngaa dhu nèngu paraga
(Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 9:1-19, 26:12-18)

6 Hèia Paulus tuhu hari lii padhai lii na, peka na, "Nèti èèna ka, ja'a pakèd'i laku asa Damsik, ho tenge si ètu nèi. Pe d'ai lod'o titu mera sa, ji'i oe d'ai ka d'ara kota èèna. Cag'ag'a laa, saraa aae èci senter lèke ja'a nèti dedha-liru mai.
7 Hèia ja'a bèbhe baa-baa ètu rai, ka ja'a tadèngi lii èci, peka na, 'He Saulus! Nga tao ka èu paj'èra ja'a sèmi ne'e ne?'
8 Ja'a mema tadèngi lii èèna, te ngaa ladhe kèdhi boe dhèu. Hèia ja'a karèi, aku ja'a na, 'Ama dhu padhai lii ne, cee ka èu?'

Ka lii èèna dhaa, aku Nèngu na, 'Ja'a ne'e ka Yesus, dhèu Nasaret, dhu èu paj'èra!'
9 Aa dhèu-dhèu dhu kako palere dènge ja'a, rèngu rèdhi saraa èèna kahèi, te ngaa tadèngi boe lii.
10 Ka ja'a b'ala lii èèna, aku ja'a na, 'Ladhe sèmi èèna, ja'a hud'i tao tasamia hari ku?'

Hèia lii ne peka, aku nèngu na, 'Kèd'i ka, ho lamu asa d'ara kota. Pe d'ai nèi, Ja'a heka peka dènge èu kèna ngaa dhu èu hud'i tao.'
11 Ropa tadèngi èle lii èèna, ja'a kèd'i titu. Te ngaa ja'a kèdhi heka ngaa-ngaa, lula saraa aae èèna madèka titu kèna. Ka anga ja'a sèra, sarad'e rèti ja'a asa d'ara kota Damsik.
12 Ètu èèna, abhu dhèu èci, ngara na Ananias. Nèngu ne, ca dhèu dhu d'ara mola, aa kèpe pa'èra atora nèti baki Musa. Dhèu Yahudi aa'i-aa'i dhu pea ètu d'ara kota èèna, ra d'èi ne, dènge pakab'ua ne kahèi.
13 Na mai tenge ja'a, ka na lii, aku nèngu na, 'Saulus! Musi madha èu be'a le! De bhoke ka musi madha èu.' Ropa na padhai lii nare, ka ja'a ded'e rèhu ja'a, ka ja'a kèdhi dènge ne ka.
14 Hèia na aj'a ja'a, aku nèngu na, 'Ama Lamatua dhu bèi-baki èdhi manèngi-mangaj'i, Nèngu èèna ka dhu hag'e nare le èu. Sasab'a èu ka, nuka èu hud'i me'a pabe'a-be'a ku dad'èi Na. Aa èu hud'i tadhe ku Yesus, dhu karèi nèti uru ka mai, èdhi ale Ne, "Dhèu Mola-Mèci". Limuri ne, Lamatua bhoke le j'ara, ho èu tadèngi unu mu nèti Yesus.
15 Nèngu unu Na ka dhu hag'e nare èu, sèna ka lamu lole peka dènge dhèu ètu mia-mia Lii Lolo Be'a Na. Èu hud'i lole aa'i ku, ngaa-ngaa dhu èu mèdhi dènge musi madha unu mu, aa aa'i-aa'i dhu èu tadèngi nèti Nèngu.
16 Èu mate ia ka panèbhu. Lamu sèna ka manèngi ho ra sarani mu. Sena ka j'aj'i mi tadha dhu peka na, èu manèngi le sèna ka Lamatua Yesus saku eele sasala-sasigo èu aa'i-aa'i ra.'"

Ama Lamatua pua Paulus ho nèti Lii Holo-Nori Na mi suku Yahudi boe sèra

✡ **22:3** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 5:34-39 ✡ **22:5** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 8:3, 26:9-11

17 “Èle èèna ka, ja'a lèpa asa
Yerusalem. Ca lod'o ja'a laku sabaj'a
asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-
Mangaj'i. Ropa ja'a sabaj'a era,
Lamatua hia ja'a kèdhi ètu d'ara
tanila.
18 Ja'a ladhe kèdhi Yesus. Hèia Na
paredha ja'a, peka na, ‘Limuri ne,
èu hud'i tèke eele ka kota Yerusalem
ne! Te dhèu ètu se'e se, ro'o boe
sèmi rare ngaa dhu èu aj'a rèngu
lula-nèti Ja'a.’
19 Te ngaa ja'a ko'o boe sèmi
lii paredha èèna, lula uru èèna,
ama agama sèra mema d'èi le ja'a.
Ka ja'a dhaa, peka na, ‘Sèmi ne'e,
Lamatua! Rèngu aa'i-aa'i dhu re'a
le, uru èèna ja'a ka dhu maso-kalua
èmu sabaj'a ètu mia-mia, ho kèpe aa
game dhèu dhu parcaya mi Lamatua
sèra.
20 Rèngu re'a kahèi, lod'o rèngu
pèci pamadhe dhèu pajuu-paleha
Lamatua, Stefanus, ja'a ètu madha
kahèi, aa ja'a ko'o kahèi. Lod'o ra
oru hadhu ho pèci ne, ja'a ka dhu
pua si, aa ja'a ka dhu laladhe kodho
si.’✡
21 Masi ka ja'a pasanèd'e Ne, te
ngaa Yesus hia hari paredha, peka
na, ‘Tenge ia ka madha j'ara ae-
ae! Tèke eele ka Yerusalem. Lamu
dènge ka, d'ara lai-lai ne! Te Ja'a
neo pua èu lamu asa era-era kaj'èu,
ho aj'a dhèu-dhèu leo dhu Yahudi
boe.’”
22 Ropa dhèu ae se tadèngi Paulus
peka na, Lamatua pua le nèngu la'e
asa dhèu-dhèu leo, ka ro'o heka
nanene lii padhai na. Rèngu aa'i-
aa'i ra nasa, hèia ra pa'oo palere-
lere, aku rèngu na, “Mi nanene ia
ka dhèu ne'e ne! Kalabhe pamadhe
ne! Tèke ia ka na mamuri.”

Sordad'u sèra rèti Paulus asa d'ara benteng

23 Ropa dhèu ae se pa'oo-parodha
sèmi èèna, ka ra bhoke eele kodho
li'u si nèti ua ra, dènge ra da'u ahu
ho ceb'e asa dedha, lula ra nasa ae
titu kèna.
24 Lod'o komedhaa sordad'u
ladhe, na, dhèu se maruru hari,
ka na pua ana bua na ère rèti
Paulus asa d'ara benteng la'e. Hèia
komedhaa pua ra kalabhe Paulus,
sèna ka na mangaku na tao sala
ngaa, ka dhèu Yahudi se neo
pamadhe ne.
25 Ropa ra èki Paulus ho neo kal-
abhe ne, hèia na piku koko na, ka
na karèi sordad'u èèna, peka na,
“Madhutu atora paredha Roma, mia
dhu lèke? Ladhe ca dhèu dhu dènge
hak ana kabarai Roma, sèmi nèngu
dhu ètu d'ara lii langu, miu tao ne
tasamia? Mi hake paparu uuru, do,
mi parisa ne uru ku?”
26 Ropa tadèngi nare lii sèmi
èèna, sordad'u èèna la'e karohe-
rohe tenge komedhaa na. Ka na
peka, “Ama! Dhèu ne'e ne, dènge
hak ana kabarai Roma! De ama neo
tao ne tasamia?”
27 Tadèngi nare sèmi èèna, hèia
komedhaa la'e karèi Paulus, aku
nèngu na, “Ra peka, na, èu ne dènge
hak ana kabarai Roma. Tare'a, do?”
Ka Paulus b'ala, aku nèngu na,
“Mema tare'a! Ja'a unu hak èèna.”
28 Èle èèna ka, komedhaa peka,
aku nèngu na, “Ja'a sèmi èèna
kahèi. Ja'a b'ae kab'ua aae, heka
abhu hak èèna kèna.”
Te ngaa Paulus dhaa, aku nèngu
na, “Ja'a ne, b'ae boe ngaa-ngaa.
Karèi nèti ina ku nara iisi ja'a, ja'a
dhu dènge le hak èèna. Ama ku unu
hak èèna kahèi.”
29 Ropa rèngu tadèngi dhu Paulus
dènge hak ana kabarai Roma, ka
sordad'u sèra hari kabodho, ka ra
bani heka game dènge parisa lii
langu nèti Paulus. Ka komedhaa
ne j'aj'i madha'u, lula nèngu èki le
Paulus, aa dhu peka na nèngu sisu
le madha j'ara paredha.

Paulus ètu era pama'ète lii langu agama Yahudi

30 Asa bèli èèna, komedhaa èèna
neo ne'a tare'a-re'a, j'aj'aj'i nèti lii
langu èèna, tasamia. Hèia na pua

✡ **22:20** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 7:58

dhèu sab'a na lasi paroa kètu agama Yahudi dènge dhèu aa'i-aa'i dhu biasa uri lii langu agama Yahudi, sèna ka ra pakaboko. Ka na pua si bhoke eele rate nèti Paulus, ho rèti ne la'e asa madha dhèu sèra aa'i-aa'i ra.

23

1 D'ai èèna, ka ra hia Paulus sèna ka na siri iisi na. Hèia na ladhe palème dhèu ètu sèra aa'i-aa'i ra, ka na j'oka padhai lii na, aku nèngu na, “A'ari! Ja'a titu ètu era ne'e, dènge d'ara mola. Ama Lamatua dhu ne'a, na, ja'a karèi nèti ana iiki mai, d'ara ja'a dhu mola.”

2 Ropa tadèngi Paulus padhai lii sèmi èèna, Ananias*, kètu kapai risi agama Yahudi, nasa titu kèna. Hèia na hia paredha mi dhèu dhu titu padètu dènge Paulus, peka na, “Tèbe hèb'a na!”

3 Ka Paulus b'ala Ananias, peka na, “Pe Ama Lamatua b'ala tèb'e hèb'a èu. Te èu nuka sèmi agarii dhu heka lèke lame re li'u, te re d'ara dhu moca le. Èu madhèdi ètu era ne'e ne, ho tao ngi'u mu sèmi dhèu mola sa. Aa èu neo huku ja'a madhutu atora ad'a èdhi. Te ngaa èu unu mu sisu eele atora èèna, lod'o èu pua dhèu tèb'e ja'a.”✡

4 Ropa Paulus padhai lii sèmi èèna, dhèu ètu sèra kai ne, peka na, “Heh! Èu bisa boe padhai lii sèmi èèna, mi kètu kapai risi agama èdhi ne!”

5 Hèia Paulus dhaa, aku nèngu na, “Tare'a, do? Ladhe sèmi èèna, ja'a manèngi sèna ka d'ara baku sala, lula ja'a ke'a boe, na, nèngu ne kètu kapai risi agama èdhi. Mema tare'a, Ama Lamatua pake le dhèu ho suri, peka na, ‘Miu baku padhai lii karehe mi kètu miu sèra.’ ”✡

6-8 Lod'o Paulus ladhe nèdhi dhèu dhu madhèdi pama'ète lii langu agama, na ne'a, peka na, rèngu dhu hag'e mi dua partei. Cahag'e nèti partei Saduki, dhu parcaya dhèu madhe bisa heka mamuri hari. Rèngu parcaya kahèi, peka na, Ama Lamatua dhu dènge boe ana pajuu ètu sorga. Samanga aad'o kahèi. Cahag'e hari madhutu partei Parisi, dhu parcaya, peka na, bèli-camèd'a Ama Lamatua pamamuri hari dhèu madhe. Rèngu sèra parcaya, peka na, ètu sorga Ama Lamatua dènge ana pajuu, aa abhu samanga kahèi.

Hèia Paulus padhai lii dènge lii mèdhu, aku nèngu na, “A'ari! Sèna ka miu aa'i-aa'i mi me'a, ja'a ne dhèu Parisi. Ama ku dènge baki ku, dhèu Parisi. Deo ne'e ne, miu neo huku ja'a, lula ja'a parcaya, peka na, Ama Lamatua bisa pamamuri hari dhèu madhe.”✡

Ropa Paulus padhai lii sèmi èèna, dhèu Parisi dènge dhèu Saduki patao, toke rèngu lii èci heka. Ka rèngu se hag'e eele j'aj'i mi dua.

9 Nèti èèna ka, dhèu se patao, ka j'aj'i maruru aae. Hèia pèri-pèri mese nèti partei Parisi kèd'i titu ho sarii Paulus, aku rèngu na, “Dhèu ne, sala boe! Tao-tao na abhu roh, do, ele boe, ana pajuu Ama Lamatua èci nèti sorga mai, ka padhai lii dènge ne!”

10 Masi ka mese se padhai lii le sèmi èèna, te ngaa dhèu sèra asa ra hoe dènge patao. Nèti èèna ka, komedhaa ne j'aj'i madha'u. Na pangee, mage dhoka dhèu se game pamadhe Paulus. Hèia na paredha ana bua na sèra, lasi ère rare ne rèti asa d'ara benteng.

11 Ka d'ara mèda èèna, Lamatua Yesus mai pad'elo iisi mi Paulus. Na pa'èra d'ara Paulus, Na peka, aku nèngu na, “Paulus! Baku madha'u! Èu ne dhu lole peka le dènge dhèu-dhèu ètu Yerusalem lula-nèti Ja'a. De sanèd'e paie-iie! Èèna na, èu hud'i padhai lii ku sama sèmi èèna kahèi, ètu Roma nèi.”

* **23:2** Ananias ne'e ne, nèngu kètu kapai risi agama Yahudi kahèi, te ngaa Ananias dhu huku Lamatua Yesus, leo hari. Dua ra, ngara sama. ✡ **23:3** Mateos 23:27-28 ✡ **23:5** Kalua nèti Masir 22:28 ✡ **23:6-8** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 26:5, Pilipi 3:5, Mateos 22:23, Markus 12:18, Lukas 20:27

Dhèu pare'a lii ho pamadhe Paulus

12-13 Asa bèli mad'ae èèna, abhu èpa nguru risi dhèu Yahudi dhu rare lii èci ho neo pamadhe Paulus. Ka ra subha, aku rèngu na, “Ji'i ngo'o mèka nga'a-nginu, ladhe ji'i dhae pamadhe Paulus.”

14 Ropa ra subha rare, ka lasi peka dènge kètu agama Yahudi dènge dhèu heka ad'a Yahudi sèra, aku rèngu na, “Ama-ama si! Ji'i pasubha le, peka na, ji'i ngo'o boe nga'a-nginu, ladhe ji'i pamadhe mèka Paulus.

15 De dad'èi ji'i sèmi ne'e ka: ama si lami paraga dènge komedhaa, manèngi ho nèngu nèti Paulus asa era uri lii langu agama. Tao nuka sèmi dhu ama si neo hari parisa lii langu na. Pe ji'i mate si ètu talora j'ara, sèna ka pamadhe ne.”

16 Te ngaa ana mone èci nèti ana hèni Paulus, tadèngi lii padhue rèngu èèna. Ka rai la'e peka dènge to'o na, asa d'ara benteng.

17 Ropa tadèngi nare lii lolo ana ne'e, Paulus paroa nare ama sordad'u dhèu èci, ka na peka, aku nèngu na, “Ne'e ne, ana ja'a. Lere mèti ne lai-lai asa komedhaa èu. Ho neo peka ngaa èci.”

18 Ka ama sordad'u èèna lere nèti ana ne asa komedhaa na. Hèia na peka, aku nèngu na, “Ama! Paulus dhu èdhi taha na, manèngi sèna ka ja'a kèti ana ne'e mai asa madha ama. Te nèngu neo peka ngaa èci.”

19 Hèia komedhaa kadhèi kacui-aai ana ne asa era èci, sèna ka dua ra di. Ka na karèi, aku nèngu na, “Èu neo peka ngaa dènge ja'a?”

20 Hèia ana ne dhaa, peka na, “Abhu pèri-pèri dhèu Yahudi dhu rare lii èci, ho neo pamadhe to'o ku. Rèngu neo mai manèngi ama, sèna ka bèli èèna, ama lere mèti to'o ku, Paulus asa era uri lii langu agama. Rèngu se dhu leko-monya ho neo parisa hari lii Paulus, toke d'ai lutu la'e.

21 De ama ku baku madhutu dad'èi rèngu. Te èèna na, risi nèti èpa nguru dhèu dhu neo mate ama si ètu talora j'ara, ho ra neo pamadhe to'o ku. Rèngu pasubha le, peka na, rèngu ro'o mèka ra'a-rinu, ladhe rèngu pamadhe mèka to'o Paulus. De nuka ra pa'èra si. Rèngu di mate lii dhaa nèti ama ka.”

22 Tadèngi nare lii lolo ana ne'e, hèia komedhaa peka dènge ne, “Èu baku peka dènge cee-cee, na, èu mai le peka lii ne'e mi ja'a.” Ropa padhai lii èle sèmi èèna, na pua ana ne lèpa dènge ka.

Ra lere Paulus asa gubernur Feliks ètu kota Kaisarea

23 Èle èèna, hèia komedhaa paroa kètu sordad'u dhèu dua. Ka na paredha si, peka na, “Miu pa'èra sordad'u biasa, dhèu dua ngasu dhèu; sordad'u dhu ca'e jara, pidhu nguru dhèu; dènge sordad'u dhu rèd'u kapoke, dua ngasu dhèu. Miu pakèd'i dènge ka mèda ne'e, d'ara hake ceo, ho lami asa kota Kaisarea.

24 Sadia mere jara ci'u hia Paulus. Miu hud'i lere paie-iie Paulus, sèna ka d'ai gubernur Feliks dènge sod'a.”

25 Hèia na suri sasuri hia gubernur Feliks sèmi ne'e ka:

26 “Ama gubernur Feliks dhu ja'a pakab'ua. Lii maho'o nèti ja'a, Klaudius Lisias.

27 Dhèu dhu ja'a hia dhiu ne, ngara na Paulus. Dhèu Yahudi sèra kèpe rare ne, ka oe ra pamadhe ne kèna. Lod'o èèna, ana bua ja'a lasi nuni rare ne, nèti kacui-aai dhèu Yahudi sèra. Limuri, heka ja'a ke'a kèna, nèngu ne dènge hak ana kabarai Roma.

28 Ja'a neo ke'a, nga tao ka dhèu Yahudi se neo pamadhe ne. Nèti èèna ka, ja'a kèti ne asa era uri lii langu agama Yahudi.

29 Te ngaa ra abhu boe sasala na èci sa. Te mema, nèngu ne tao boe bhelu. De dhèu ne'e ne bisa boe pamaso ne asa d'ara bèdho, aa lèke boe abhu huku madhe. Dhèu ètu era uri lii langu agama Yahudi sèra, ra

patao, lula lii holo-nori agama rèngu dhu baka-leo. Ka ja'a kèti hari dhèu ne asa d'ara benteng la'e.

30 Te ngaa asa bèli èèna, ja'a tadèngi, na, abhu dhèu Yahudi dhu rare lii èci ho neo pamadhe ne. Ka ja'a ka dhu hia paredha, ho lere rèti dhèu ne asa madha ama. Aa ja'a peka le kahèi dènge dhèu Yahudi sèra, dhu neo tao lii langu dènge dhèu ne'e, na, rèngu hud'i lasi asa madha ama. Sèna ka ama tadèngi unu mu, rèngu galaa ne, sasala na, tasamia.

Sasuri ja'a ne, d'ai sange ne'e ka. Makasi ae!"

31 Hèia sordad'u se pa'èra le, ho pakako paredha nèti komedhaa. Ka d'ara mèda na kahèi, lere rèti dènge Paulus d'ai kota cue, ngara na Antipatris.

32 Asa bèli èèna, sordad'u dhu ca'e jara sèra, rèti Paulus d'ai kota Kaisarea. Te ngaa sordad'u dhu leo sèra, lèpa hari asa Yerusalem.

33 Ropa rèngu d'ai Kaisarea, hèia rèti sasuri èèna asa gubernur. Aa ra pangèd'u Paulus asa ai gubernur kahèi.

34 Baca nare sasuri èèna, hèia gubernur karèi Paulus, aku nèngu na, "Èu ne, dhèu mia?"

Ka Paulus dhaa, aku nèngu na, "Ja'a ne, dhèu propensi Kilikia."

35 Ropa tadèngi Paulus peka sèmi èèna, ka gubernur ne'a, na, Paulus dhu nèd'u hak ana kabarai Roma. Hèia na peka, aku nèngu na, "Ja'a ka dhu kèd'u paredha ètu ne'e. De èèna na, ja'a ka dhu uri lii langu èu ne. Te ngaa èdhi hud'i mate ku dhèu-dhèu dhu galaa èu sèra, d'ai ne'e, heka ja'a parisa lii langu èu kèna." Hèia na pua sordad'u sèra taha Paulus ètu era rèngu, ètu d'ara kompleks èmu pea gubernur, dhu uru èèna dhèu aae Herodes patitu.

24

Dhèu Yahudi mai tao lii langu dènge Paulus ètu Kaisarea

1 Èle lèmi lod'o, hèia dhèu-dhèu Yahudi dhu neo tao lii langu dènge Paulus, mai d'ai kota Kaisarea. D'ara kaboko rèngu èèna, abhu dhèu èci, ngara na Ananias, dhu j'aj'i kètu kapai risi agama Yahudi. Dhèu kapai dhu leo sèra madhutu kahèi. Rèngu mai dènge dhèu èci, ngara na Tertulus. Dhèu èèna, d'èlumèu padhai lii. Nèti èèna ka, ra rare ne j'aj'i tuka padhai lii, ho lab'a Paulus.

2-3 Ropa dhèu sèra aa'i-aa'i ra tesa ètu era parisa lii langu èèna, hèia gubernur pua rèti Paulus asa d'ara mai. Hèia Tertulus kèd'i titu, neo padhai lii pamanahu Paulus. Ka na hia hormat mi gubernur, ka na j'oka padhai lii, aku nèngu na,

"Ama gubernur dhu ja'a pakab'ua! Nèbhu nare sèmi ne'e, mulai ama mèd'u paredha ètu ne'e, ama dhu me'a uuru le, ngaa dhu be'a hia ji'i. Aa ama tao babe'a ae le kahèi, toke ji'i dhèu Yahudi bisa mamuri dènge mera-milu, karej'e-karae, aa dènge boe lii langu. Nèti èèna ka, ji'i pake lod'o ne'e, sèna ka manèngi makasi ae-ae mi ama gubernur. Dhèu cee hari ka dhu bisa tao be'a ae ètu mia-mia, sama sèmi ama ne.

4 Te ngaa ja'a padhai lii pamadhera heka, ja'a kore dhoka isi di. De ja'a manèngi ama nanene paie-iie, j'ara-j'ara dhu ja'a neo peka lula-nèti Paulus ne.

5 Sèmi ne'e ku, ama. Madhutu a'abhu ji'i dhèu Yahudi, Paulus ne èci èèna ka dènge èi papèd'a dhu rai nèti era èci asa era èci la'e. Nèngu ne, d'èi palab'a dènge agama ji'i, aa tuka pa'ele iie ad'a ji'i ètu mia-mia. Nèngu la'e asa era mia èèna ka, tatu dhèu Yahudi hud'i tao ku lii langu èci dènge èci. Nèngu ne tuka dadugu-rariu nèti partei agama dhu madhutu ca dhèu nèti Nasaret, dhu ji'i pangare na, 'partei Nasrani'. Te ngaa dhu rèngu aj'a sèra, pasala kapai dènge agama ji'i.

6 Dhèu ne'e ne, neo pakaj'alu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ji'i dhu

mola-mèci èèna. Aa nèti dènge dhèu dintiu asa d'ara la'e. Nèti èèna ka, ji'i kèpe ngare ne. [Madhutu dad'èi ji'i, ji'i neo huku ne, pake atora ji'i unu mi.

7 Te ngaa komedhaa Lisias mai ère nare ne nèti kacui-aai ji'i.

8 Hèia na paredha, peka na, ladhe abhu dhèu dhu neo tao lii langu dènge Paulus, hud'i lasi ku asa madha ama gubernur ètu Kaisarea. Madhutu dad'èi na, sèna ka ama gubernur unu mu ka dhu uri lii èèna.]* Ka limuri ne, ji'i mai asa ne'e, sèna ka ama parisa lii ne. Pe èèna na, ama unu mu me'a ngaa dhu ji'i lole ne, mema lèke tare'a-re'a.

D'ai sange èèna ka. Makasi ae."

9 Ropa Tertulus padhai lii nare, ka dhèu Yahudi leo sèra, re lii padhai lii na kahèi, aku rèngu na, "Tare'a, ama! Dhu lèke kèna!"

Paulus siri iisi na ètu madha gubernur Feliks

10 Hèia gubernur paredha Paulus, aku nèngu na, "Ne'e ne, ja'a hia èu tebho ho siri iisi èu."

Hèia Paulus kèd'i titu, ka na ded'e lii padhai, aku nèngu na, "Ama gubernur! Ama paredha nèbhu le ètu propensi ji'i ne. De ama dhu me'a le tare'a-re'a, j'ara mamuri ji'i dhèu Yahudi, tasa mera mia. Nèti èèna ka, ja'a madha'u boe siri iisi ètu katanga madha ama.

11 Pe d'ai canguru dua lod'o dhu la'e èèna, ja'a laku asa Yerusalem ho sabaj'a ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ama bisa karèi sèku dhèu-dhèu dhu sabaj'a sama-sama dènge ja'a lod'o èèna.

12 Ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ja'a pab'ala boe dènge ca dhèu sa. Aa ètu d'ara èmu sabaj'a dhu leo sèra kahèi, ja'a oru kore boe dhèu ho tao maruru. Sèmi èèna kahèi, ètu Yerusalem, ja'a pakaco boe.

13 Te ngaa limuri ne, dhèu se neo pamanahu ja'a. Ngaa dhu ra padhai lii deo sa, lèke boe, lula dènge boe bukti.

14 Sèmi ne'e ka, ama gubernur. Ja'a hud'i mangaku ku mi ama, ngaa èci. Ja'a dhu madhutu partei hiu èci, dhu dhèu pangare na 'J'ara Mamuri Lamatua Yesus'. Ja'a sabaj'a mi Ama Lamatua, sama sèmi bèi-baki ja'a sèra sabaj'a mi Nèngu. Ja'a madhutu kahèi atora aa'i-aa'i nèti baki Musa, dènge parcaya tare'a-re'a ngaa dhu dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua uru-uru sèra, suri tèke hia ji'i.

15 Ja'a sanao-maena mi Ama Lamatua, sama sèmi rèngu dhu titu ètu se'e se, ho ra lab'a ja'a ne. Ji'i se parcaya, na, bèli-camèd'a Ama Lamatua pamamuri hari dhèu madhe: dhèu be'a, do bhelu-katub'a, èci èèna ka.

16 Nèti èèna ka, ja'a ma'ète boe tenge j'ara, sèna ka ja'a bisa mamuri dènge d'ara mola ètu katanga madha Ama Lamatua, aa dhèu rai-haha kahèi. Dènge sèmi èèna ka, dhèu èci sa bisa boe pamanahu ja'a.

17 Ja'a sab'a pèri-pèri tèu kèna, ètu li'u rai Isra'el, ka ja'a heka lèpa asa Yerusalem kèna. Lod'o ja'a mai èèna, ja'a kèti doi dhu dhèu pak-aboko sèna ka bantu dhèu-dhèu ji'i dhu mamuri j'èra. Èle ka, ja'a laku asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ho neo sabaj'a, aa hia korban rupa-rupa mi Ama Lamatua ètu èèna.

18 Ropa ja'a pamèu iisi ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i madhutu j'ara ad'a ji'i, ka rèngu mai ho neo kèpe ja'a. Te ngaa lod'o èèna, dhèu ae boe ètu sèra, aa èci sa dhu tao pakaco boe ngaa-ngaa!✡

19 Dhu ètu èèna, dhoka pèri-pèri dhèu Yahudi nèti propensi Asia, dhu mai neo sabaj'a ètu èèna kahèi. De ladhe rèngu sèi dhu neo tao lii langu dènge ja'a, rèngu sèra ka dhu hud'i mai tao lii langu dènge ja'a ku ètu

* **24:8** Lii-lii dhu ètu d'ara kurung ne, abhu boe ètu Alkitab lii Yunani dhu uru-uru sèra. ✡ **24:18** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 21:17-28

ne'e. Ama se'e se, aad'o!
20 Te ngaa dhèu sèi cèu boe. De
ama karèi ku si, sasala ja'a ngaa?
Uru èèna, lod'o rèngu parisa lii ja'a
ètu era parisa lii langu agama èèna,
rèngu abhu boe sasala ja'a èci sa
hèi. De ama ku karèi sèku rèngu!
21 Dhoka ele boe ca j'ara di, dhu
tao ngangee rèngu kaco, aa ra d'èi
boe ja'a. Ropa ja'a padhai lii dènge
lii aae, peka na, 'Miu neo huku
ja'a, lula ja'a parcaya, na, Ama
Lamatua bisa pamamuri hari dhèu
madhe!' "✡
22 Paulus padhai lii sèmi èèna, te
ngaa, lula gubernur Feliks tadèngi
ae le kahèi lula-nèti 'J'ara Mamuri
Lamatua Yesus', ka na katange eele
sidang èèna, ka na peka, aku nèngu
na, "Sèmi ne'e ka! Ja'a neo paroa
komedhaa Lisias, ho nanene uuru
ku lii lolo nèngu. Ladhe ja'a padhai
lii kore ku dènge nèngu, heka ja'a
pama'ète lii ne'e kèna."
23 Ka na pua ama sordad'u ca
dhèu la'e taha Paulus. Te ngaa
na paredha, sèna ka ako hia ne
bebas ciki, aa baku kai mone-aanga
angalai na sèra mai lalau ne.

Paulus padhai lii dènge gubernur Feliks, dènge dhèu èmu na Dorsila

24 Dhèu èmu gubernur Feliks,
dhèu Yahudi, ngara na Dorsila. Pèri-
pèri lod'o dhu la'e èèna, gubernur
tenge lod'o dhu hua iia, sèna ka
nèngu dènge dhèu èmu na neo
padhai lii dènge Paulus. Ka na
pua sèna ka dhèu rèti ne mai asa
madha rèngu dua ra. Hèia Paulus
lole dènge ra, j'ara tasamia sèna
ka dhèu bisa parcaya Yesus Kristus,
Dhèu dhu Lamatua moa nèti uru ka
mai.
25 Na peka kahèi j'ara tasamia ho
dhèu bisa muri mola, aa tasamia ho
dhèu bisa j'aga ngi'u, sèna ka baku
tao sala. Na lole kahèi, bèli-camèd'a
Ama Lamatua pama'ète lii langu mi
dhèu aa'i-aa'i ra, peka na, lèke, do
sala.
Ropa Feliks tadèngi nare sèmi
èèna, ka na madha'u. Hèia na peka,
aku nèngu na, "Paulus! D'ai sange
èèna ka laa! Ladhe abhu lod'o taleo,
na, ja'a paroa hari èu."
26 Lod'o èèna, gubernur Feliks
tenge-tenge j'ara, sèna ka Paulus
palèke ne doi, ho na patabuli eele
ne. Nèti èèna ka, na paroa taruu
Paulus, ho padhai lii dènge ne.
27 Te ngaa re j'ara leo, gubernur
Feliks neo ère d'ara kètu agama
Yahudi sèra kahèi. Nèti èèna ka, na
pama'ète boe lai-lai lii Paulus ne'e.
Na soro tèke lii ne'e sène, toke d'ai
dua tèu. Èle èèna ka, abhu dhèu hiu
dhu gati eele gubernur Feliks. Ngara
na Porkius Festus. Te ngaa rèngu
taha taruu Paulus.

25

Gubernur Festus parisa lii langu Paulus

1 Lod'o èèna, gubernur hiu, Fes-
tus, pidha asa Kaisarea, ho neo
pakako paredha na. Nèngu pea ètu
èèna dhoka tèlu lod'o di, ka na la'e
taruu asa Yerusalem.
2 Ètu nèi, kètu agama Yahudi,
dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a
Yahudi sèra, mai paraga sèna ka
neo patadha dènge gubernur hiu
ne. Rèngu rèti kahèi dènge lii
galaa rèngu mi Paulus ètu d'ara lii
padhue-padhai rèngu.
3 Ra manèngi kahèi, ladhe bisa,
na, gubernur pua dhèu nèngu
sèra, rèti hari Paulus ho lèpa asa
Yerusalem. Te ngaa rèngu pare'a lii,
neo pamadhe Paulus ètu talora j'ara.
4 Te ngaa gubernur dhaa, aku
nèngu na, "Sèmi ne'e ku, ama-ama!
Hud'i laa ra taha ne ètu Kaisarea. Te
ja'a neo lèpa asa nèi d'ara lai-lai ne.
5 De ladhe nèti miu dhu abhu
koasa ho uri lii langu ne, na,
rèngu pakèd'i palere dènge ja'a asa
Kaisarea. Ladhe tare'a dhèu ne'e tao
sala ngaa, miu bisa tao lii dènge ne
ètu nèi."

✡ **24:21** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 23:6

6-7 Èle èèna ka, Festus pea pe
d'ai canguru lod'o sa ètu Yerusalem,
heka na lèpa asa Kaisarea kèna.
Lod'o èèna, abhu pèri-pèri dhèu
Yahudi dhu madhutu dènge nèngu,
d'ai nèi. Asa bèli èèna, hèia guber-
nur mulai parisa lii langu èèna. Ka
na pua dhèu lasi rare Paulus mai asa
madha na.
Ropa Paulus maso asa èèna, dhèu
Yahudi se kèd'i titu rai-reo rare ne,
ka ra mulai core sasala ae-ae mi
nèngu. Te ngaa rèngu bisa boe
pad'elo bukti èci sa hèi.
8 Hèia Paulus siri iisi na, aku
nèngu na, "Ama gubernur. Ja'a tao
boe ngaa-ngaa dhu nèti bhabhelu-
katub'a. Ja'a tao boe kahèi j'ara
èci sa dhu palab'a dènge agama
Yahudi ji'i. Ja'a pakaj'alu boe
Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama
Lamatua ètu Yerusalem. Aa ja'a
tao boe kahèi ngaa-ngaa dhu palab'a
dènge j'ara-j'ara paredha Roma."
9 Te ngaa lula gubernur neo nare
d'ara dhèu Yahudi sèra, ka na
karèi Paulus, aku nèngu na, "Èu
ngee tasamia? Èu mo'o, do aad'o,
ladhe ja'a uri lii langu èu ne ètu
Yerusalem?"
10 Ropa tadèngi lii karèi gubernur
sèmi èèna, hèia Paulus dhaa, aku
nèngu na, "Ama gubernur. Ja'a ne,
ana kabarai Roma. Ka limuri ne, ja'a
titu ètu madha ama gubernur, dhèu
paredha Roma, dhu dènge hak ho
parisa lii langu ja'a madhutu atora.
De ja'a ko'o boe laku asa Yerusalem,
ho pama'ète lii ja'a ètu nèi. Ama
dhu me'a unu mu, peka na, ja'a ne
tao boe sala ngaa-ngaa ho lab'a dhèu
Yahudi se'e.
11 De ladhe tare'a-re'a ja'a tao sala
ngaa-ngaa dhu palèke dènge huku
mamadhe, ja'a sèmi kore. Te ngaa
ladhe ngaa dhu rèngu peka na, lèke
boe madhutu atora Roma, na, abhu
boe ca dhèu sa dhu soro ja'a asa
d'ara adhe-aai dhèu se'e. Rèngu
dhodhoka tenge j'ara di, sèna ka neo
pamadhe ja'a. De madhutu hak ja'a,
ja'a manèngi sèna ka lii langu ja'a
ne hia asa dhèu aae kapai, Keser, ètu
kota Roma. Hud'i nèngu unu ku j'ue
lii ja'a ne!"
12 Ropa tadèngi Paulus manèngi
sèmi èèna, ka gubernur padhue-
padhai dènge anga na dhu madhutu
uri lii langu èèna. Èle èèna ka, na
peka dènge Paulus, aku nèngu na,
"Lula èu manèngi le ca'e banding
asa dhèu aae kapai, de èu hud'i
lamu ku asa Roma." Peka èle
sèmi èèna ka, gubernur katange eele
sidang èèna.

Festus manèngi a'abhu dhèu aae Agripa lula-nèti lii langu Paulus

13 Èle èèna ka, dhèu aae dhèu
Yahudi, ngara na Agripa,* dènge
ana hèni na, ngara Bernike, mai asa
Kaisarea. Rèngu dua ra mai sèna ka
hia hormat mi gubernur hiu.
14 Rèngu manubha pèri-pèri lod'o
dènge gubernur Festus. Ca tèka,
Festus lole lii langu Paulus dènge
rèngu dua ra. Ka na peka, aku
nèngu na, "Ama dhèu aae! Ètu
Kaisarea ne'e, ji'i taha dhèu èci,
ngara na Paulus. Uru èèna, gu-
bernur dhui abhu boe lod'o ho
pama'ète lii langu na.
15 D'ara lai-lai ne, lod'o ja'a
ètu Yerusalem, kètu agama Yahudi
dènge dhèu heka d'ara rai sèra, mai
galaa sasala Paulus, ka ra manèngi
ja'a sèna ka huku mema ka.
16 Te ngaa ja'a peka dènge rèngu,
aku ja'a na, 'Madhutu atora paredha
Roma, ja'a hud'i parisa uru ku lii
langu, heka hia huku kèna. Aa dhèu
dhu tao lii langu sèra, hud'i mai
patoo madha dènge madha kahèi.
Sèna ka ja'a neo tadèngi ku sasala
ngaa dhu miu pasale ne. Aa nèngu
kahèi abhu tebho sèna ka siri iisi na.
Dènge j'ara sèmi èèna ka, ja'a heka

* **25:13** Dhèu aae Agripa ne'e, Herodes Agripa ka dua. Ama na, ka Herodes Agripa ka èci, dhu pamadhe Yakobis. Nèngu ne ka dhu madhe lula kalati ra'e ne, taga nèngu sèmi lii koa, peka na, nèngu sama sèmi ana dedha-liru.

pama'ète lii langu na, ladhe na sala, ja'a huku ne.'
17 Lod'o ja'a lèpa asa Kaisarea, abhu pèri-pèri dhèu Yahudi dhu palere dènge ja'a asa ne'e. Asa bèli èèna, ja'a parisa dènge lii ne. Ka ja'a hia rèti Paulus mai asa madha ja'a, sèna ka ja'a neo nanene j'aj'aj'i lii langu ne tasa mera mia.
18 Hèia dhèu-dhèu Yahudi se titu, ho ra lolo sasala Paulus èci-èci. Te ngaa, ngaa dhu ra peka sèra bia boe sèmi dhu ja'a ngee.
19 Rèngu se dhodhoka patasala ètu j'ara-j'ara agama rèngu di. Te rèngu pab'ala dènge Paulus, lula-nèti Dhèu èci, ngara na Yesus. Madhutu rare'a dhèu Yahudi, Yesus èèna, madhe le. Te ngaa Paulus dènge èra, peka na, Yesus mamuri hari le.
20 Rèngu pasisu sèmi èèna, te ngaa, lula ja'a ne dhèu hiu, ka ja'a ke'a mèka uri lii agama ne, tasamia. Nèti èèna ka, ja'a karèi Paulus, peka na, 'Tasamia ladhe ja'a parisa lii langu èu ne ètu Yerusalem nèi?'
21 Te ngaa na sèmi nare boe. Nèti èèna ka, na manèngi ca'e asa paredha dedha mi dhèu aae kapai ètu Roma. Ka ja'a patabuli boe ne, mate ja'a abhu lod'o ho rèti ne la'e asa Roma."
22 Ropa tadèngi lii lolo Festus sèmi èèna, hèia dhèu aae Agripa peka, aku nèngu na, "Be'a risi ja'a neo tadèngi unu ku, nèti dhèu èèna."
Hèia Festus dhaa, na, "Bisa! Bèli ku, pe ja'a uri ho ama nanene unu mu nèti dhèu èèna."

Dhèu aae Agripa neo nanene lii padhai Paulus

23 D'ai bèli èèna, gubernur Festus uri ho dhèu aae Agripa bisa nanene lii padhai Paulus. Na uri kahèi, sèna ka dhèu ae nanene Paulus. Nuka: komedhaa-komedhaa sor-dad'u, dènge dhèu-dhèu kapai ètu kota Kaisarea. Èle èèna ka, dhèu aae Agripa dènge Bernike maso dènge mèdha-papake dhèu aae. Ka dhèu aa'i-aa'i sèra pakab'ua si. Ropa rèngu pakaboko tesa-tesa le, hèia gubernur pua rèti Paulus asa d'ara.
24 Hèia ra rèti Paulus asa d'ara la'e. Ka gubernur bhoka hèb'a, peka na, "Ama dhèu aae Agripa, ama-ama, dènge miu tamu aa'i-aa'i mi dhu ja'a pakab'ua. Dhèu ne'e ne, ngara na Paulus. Pèri-pèri ama dhèu Yahudi sèra tao lii langu dènge ne. Ka abhu dhu mai asa ja'a, rèngu cahag'e nèti Yerusalem, aa cahag'e nèti era ne'e, mai laka-seti ja'a, peka na, dhèu ne'e ne, bisa heka hia ne mamuri.
25 Nèti èèna ka, ja'a parisa ne. Te ngaa ja'a abhu boe sasala dhu pamèci dènge huku madhe. Te ngaa, lula nèngu unu na dhu manèngi le, ca'e asa paredha dedha ètu Roma, nèti èèna ka, to'o do to'o boe, ja'a hud'i hia rèti ne ku la'e asa Roma.
26-27 Ladhe ja'a hia lere rèti ne, ja'a hud'i ku tao sasuri. Te ngaa deo ne'e ne, ja'a suri sasuri ne tasamia, hia mi dhèu aae kapai nèi? De nèti èèna ka, ja'a pakaboko ama-ama aa'i-aa'i, sèna ka miu nanene lii langu na. Ropa tadèngi mere lii na, ja'a manèngi sèna ka ama dhèu aae Agripa, nori ja'a, sèna ka ja'a bisa suri ngaa dhu palèke dènge ngangee dhèu aae kapai nèi. Ja'a ngee, na, lèke boe ladhe ja'a pa'adhu lii langu ne asa dhèu aae kapai la'e, te ngaa peka boe sasala dhu dhèu ne ad'u-ue.
D'ai sange ne'e ka, lii padhai lii ja'a. Makasi!"

26

Paulus siri iisi na ètu madha dhèu aae Agripa

1 Hèia dhèu aae Agripa pua Paulus, aku nèngu na, "Ne'e ne, èu bisa siri iisi èu. Ji'i aa'i mi mate le neo nanene èu."
Ka Paulus tao tadha dènge kacui-aai na, hèia na padhai lii, aku nèngu na,
2 "Ama dhèu aae Agripa dhu ja'a pakab'ua. Ja'a rasa oto, lula ama hia ja'a tebho sèna ka ja'a padhai lii

dènge miu, j'ara aa'i-aa'i dhu dhèu Yahudi se galaa mi ja'a.
3 Ja'a ke'a, na, ama me'a risi eele ad'a èdhi dhèu Yahudi, dènge j'ara madhe-muri èdhi. De ja'a manèngi ho ama nanene paie ku lii ja'a ne.
4 Karèi nèti ana iiki ka mai, ra aj'a-nori le ja'a, sèna ka mamuri madhutu ad'a èdhi dhèu Yahudi. Uru èèna, ra aj'a ja'a ètu rae. Èle èèna ka, ja'a sakola tabha hari ètu Yerusalem. Dhèu Yahudi ètu Yerusalem sèra re'a le j'ara mamuri dènge tatao ja'a.
5 Ladhe kètu agama se ro'o, rèngu bisa lolo, peka na, rèngu se ka dhu tadhe le ja'a karèi nèti uru èèna ka. Te ja'a ne maso partei agama Parisi kahèi. Dhèu aa'i-aa'i ra re'a, na, ji'i dhèu Parisi se, dhu kèpe pa'èra aa madhutu atora aa'i-aa'i nèti agama Yahudi.✡
6-8 Ja'a dènge dhèu aa'i-aa'i nèti canguru dua suku Isra'el, mate tae-tae ho Ama Lamatua tao madhutu lii moa Na. Lii moa èèna, dhu Na peka tèke le dènge bèi-baki èdhi karèi nèti uru ka. Ka toke d'ai sange ne'e, èdhi aa'i-aa'i ti manèngi-mangaj'i mèu-mèda, sèna ka lii moa Lamatua èèna j'aj'i ka. Isi lii moa èèna, peka na, Èèna na Nèngu neo pamamuri hari dhèu dhu madhe sèra.
Ama dhèu aae Agripa dhu ja'a pakab'ua. Lula ja'a parcaya, peka na, èèna na Lamatua pamamuri hari dhèu madhe, nèti èèna ka, rèngu se tao lii langu dènge ja'a. De ja'a karèi ku: tasamia ka ètu talora aae miu se, abhu dhu mo'o boe parcaya, peka na, Ama Lamatua bisa pamamuri hari dhèu dhu madhe le? Tatu Nèngu bisa!
9 Uru èèna, mema ja'a tao rupa-rupa j'ara ho palab'a dènge dhèu aa'i-aa'i dhu madhutu Yesus, dhèu Nasaret.
10-11 Lod'o èèna, kètu agama Yahudi sèra hia ja'a koasa, sèna ka laku paj'èra dhèu unu Yesus ètu mia-mia. Ja'a kèpe si, ka nuni kèti si asa Yerusalem, ho core si pamaso asa d'ara bèdho. Ja'a madhutu pama'ète sèna ka huku madhe si cahag'e. Ja'a laku kahèi asa d'ara èmu-èmu sabaj'a, ho paj'èra si. Aa ja'a neo pakaseti si, sèna ka rèngu tèke eele parcaya rèngu mi Yesus. Ae ka dhu ja'a laku magèi si dènge d'ara sagoro tob'i-tob'i. Sad'i ja'a tadèngi dhèu parcaya Yesus sèra ètu era èci, do masi ka d'ai rai leo èèna ka, ja'a laku magèla kore si!”✡

Paulus lole hari ngaa dhu nèngu tao uru èèna
(Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 9:1-19, 22:6-16)

12 Èle èèna ka, Paulus tuhu hari lii na, peka na, “Ca tèka, kètu agama Yahudi sèra hia ja'a sasuri koasa ho laku magèla dhèu parcaya Yesus ètu kota Damsik. Ka ja'a laku.
13 Ama dhèu aae Agripa! Ropa ji'i ètu talora j'ara era, pe d'ai lod'o titu mera sa, cag'ag'a laa, saraa aae èci dhu mariu nèti dedha-liru, senter lèke ja'a dènge anga ja'a sèra.
14 Ji'i aa'i-aa'i mi bèbha baa-baa ètu rai, lula saraa èèna mariu aae. Hèia ja'a tadèngi lii èci, pake lii Aram,* peka na, ‘We, Saul! Nga tao ka èu loe boe paj'èra Ja'a ne? Bia titu kèna, ladhe èu sisu taruu dad'èi Ja'a.’
15 Ja'a tadèngi lii èèna, te ngaa ladhe kèdhi boe dhèu èèna. Ka ja'a karèi, peka na, ‘Ama dhu padhai lii ne, cee ka èu?’
Hèia lii èèna dhaa mi ja'a, peka na, ‘Ja'a ne, Yesus, dhu èu paj'èra taruu èèna.
16 Saul! Kèd'i ka! Ja'a pad'elo iisi mi èu ne, sèna ka èu j'aj'i dhèu unu Ja'a. Èu hud'i lamu ku lole dènge dhèu aa'i-aa'i ra, ngaa dhu èu mèdhi le nèti Ja'a limuri ne. Ladhe èèna

✡ **26:5** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 23:6, Pilipi 3:5 ✡ **26:10-11** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 8:3, 22:4-5 * **26:14** Ètu Alkitab lii Yunani, ra suri, peka na, ‘lii dhèu Ibrani’. Lii rèngu bèli-bèli èèna, nuka lii Aram. Aa ra suri lii pakasame kahèi, ‘èu tabha j'èra ladhe èu katuju lèke taruu isi kataki.’ Sasoa na, ‘ladhe èu palab'a taruu dad'èi Yesus, èu asa j'èra.’

na, Ja'a pad'elo asa ae hari dènge èu, ngaa-ngaa dhu hiu, sèna ka lamu lole dènge dhèu aa'i-aa'i ra.

17 Èèna na, èu paraga dènge j'aj'èra ae-ae. Te ngaa Ja'a j'aga èu nèti dhèu dhu neo paj'èra èu, masi ka nèti dhèu Yahudi, do nèti dhèu Yahudi boe. Tare'a! Ja'a pua èu lamu asa dhèu dhu Yahudi boe.
18 Lamu bhoke musi madha si, sèna ka re'a, ho ra mamuri ètu d'ara saraa. Hèia ra tèke eele j'ara-j'ara mamuri ra dhu koe-kapengo sèra. Aa èu hud'i pad'elo kahèi, j'ara mamuri dhu mola. Lamu ho patabuli eele si nèti koasa dhèu aae nidhu, sèna ka mèti si asa Ama Lamatua. Dènge j'ara ne, Ama Lamatua saku eele sasala-sasigo aa'i-aa'i si. Ka rèngu j'aj'i dhèu unu Lamatua kahèi, èci èèna ka dènge dhèu-dhèu leo dhu Lamatua hag'e nare le, lula rèngu parcaya Ja'a. Èèna ka dhu Ja'a peka dènge èu, Saul!' "

Paulus peka sasab'a-la'a na

19 Hèia Paulus tuhu hari lii, peka na, "De ama dhèu aae. Sasab'a dhu ja'a sèmi kore unu ku nèti sorga, ja'a pakako ne. Toke d'ai doe ne'e ne, ja'a sab'a taruu, ae mèka ciki sa.
20 Hiu-hiu èèna, ja'a lole J'ara Mamuri Yesus mi dhèu Yahudi ètu Damsik sèra. Èle èèna ka, ja'a mai lole dènge dhèu Yahudi dhu ètu Yerusalem dènge palème propensi Yudea. Hèia ja'a laku palème kabarai dhèu dhu Yahudi boe sèra. Ja'a padhai lii pahuni boe dènge rèngu aa'i-aa'i ra, ho ra tèke eele j'ara mamuri rèngu dhu sala sèra, sèna ka ra saraka mamuri rèngu mi Ama Lamatua. Rèngu hud'i tao dhu be'a ku ètu d'ara mamuri rèngu hia mi dhèu leo kahèi, ho j'aj'i tadha, peka na, rèngu j'aj'i le dhèu hiu ètu Lamatua.✡
21 Lula sasab'a ja'a sèmi èèna, ka dhèu Yahudi sèra kèpe ja'a ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ètu Yerusalem. Rèngu neo pamadhe ja'a kahèi.
22 Te ngaa malo-malo ka Ama Lamatua soru ja'a. Nèti èèna ka, ja'a mamuri d'ai sange ne'e ne. De ja'a bisa titu ètu ne'e, ho lole dènge dhèu aa'i-aa'i ra, ana iiki-dhèu ka-pai, lula-nèti J'ara Mamuri Yesus. Ngaa dhu ja'a peka ne, aa'i-aa'i ra, èci èèna ka dènge lii a'aj'a-nanori nèti Musa dènge dhèu rèti lii padhai Lamatua uru sèra.
23 Rèngu aj'a-nori lula-nèti Kristus, Dhèu dhu Ama Lamatua moa neo hia mai. Dhu peka na, Kristus hud'i pasae ku j'aj'èra. Hèia Na madhe. Te ngaa èle èèna, Nèngu ka dhu j'aj'i dhèu uru dhu Ama Lamatua pamamuri hari. Nèngu ka dhu pasaraa dhèu Yahudi sèra, dènge dhèu-dhèu leo ètu rai-haha ne."✡
24 Ropa Paulus lole sasab'a na era, ka Festus cag'ag'a laa poro ète lii padhai na dènge lii mèdhu, peka na, "He! Paulus! Èu ne, tao-tao dhu huj'u le. Èu mèu ae ka, kahadhu èu, ele iie."
25 Te ngaa Paulus dhaa, peka na, "Ama gubernur dhu ja'a pakab'ua. Ja'a ne huj'u boe. Ngaa aa'i-aa'i dhu ja'a lole ne, mema lèke tare'a. Ja'a leko boe.
26 Ama dhèu aae Agripa unu na dhu ne'a le kahèi, ngaa dhu ja'a peka-padhai ne. Nèti èèna ka, ja'a bani padhai lii dènge boe pasili. Ja'a lèka ama dhèu aae dhu tadèngi le j'ara se'e aa'i-aa'i, lula ngaa dhu j'aj'i sèra, j'aj'i boe ètu era pahuni. Dhu peka na, Yesus dhu madhe èèna, muri hari le. Dhèu aa'i-aa'i ra re'a le j'ara ne.
27 Karèi nèti uru ka, dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua sèra peka mema le j'ara ne'e. Ja'a bani patèka, peka na, ama dhèu aae parcaya kahèi, lii dhèu rèti lii padhai sèra, sina ma?"
28 Ka dhèu aae Agripa, poro ète lii padhai lii na, aku nèngu na, "Ee,

✡ **26:20** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 9:20,28-29 ✡ **26:23** Yesaya 42:6, 49:6, 1 Korintus 15:20

Paulus! Nèbhu boe, te èu pamaso ja'a j'aj'i dhèu sarani!”

29 Te ngaa Paulus dhaa, “Sèmi ne'e, ama. Ja'a manèngi mi Ama Lamatua, sèna ka d'ara lai-lai ne, do ako nèbhu hari ciki, baku dhoka ama dhèu aae di mesa na, te ngaa dhèu aa'i-aa'i dhu deo ne'e ne tadèngi lii padhai ja'a ne, j'aj'i sama sèmi ja'a, nuka dhèu unu Yesus! Sad'i dhodhoka ama si baku j'aj'i dhèu bèdho, sama sèmi dhu ja'a pasae ne.”

30 Ropa Paulus peka nare, ka dhèu aae Agripa dènge ana hèni na Bernike, gubernur Festus, dènge dhèu kapai aa'i-aa'i sèra, kèd'i titu, hèia lèpa aa'i.

31 Ropa rèngu d'ai li'u, ra padhue, aku rèngu na, “Dhèu ne, tao sala boe ngaa-ngaa dhu palèke dènge huku madhe, do pamaso ne asa d'ara bèdho!”

32 Èle èèna ka, dhèu aae Agripa peka dènge gubernur Festus, aku nèngu na, “Kasian. Dhèu ne manèngi le ca'e asa paredha dedha mi dhèu aae kapai ètu Roma. Ladhe aad'o, na, lii langu ne èle le, aa bisa patabuli ne.”

27

Lere rèti Paulus asa Roma

1 Hèia gubernur Festus pama'ète, sèna ka lere rèti Paulus la'e asa madha dhèu aae kapai Keser ètu Roma, sèna ka pama'ète lii langu na ètu nèi. Ka na pangèd'u Paulus dènge dhèu bèdho dhu leo sèra, asa komedhaa sordad'u èci, ngara na Yulius, ho lere nèti si asa propensi Italia. Yulius ne, komedhaa nèti sordad'u dhu madhenge Keser.

2 Lod'o èèna, ja'a (nuka Lukas), laku lere kahèi Paulus. Aa dènge angalai èci, dhèu Makedonia nèti kota Tesalonika, ngara na Aristarkus. Ji'i aa'i-aa'i mi ca'e kapa cue, dhu mai nèti kota Adramitium. Madhutu dad'èi juraga, kapa ne neo dhuli hèb'a-namo ae ètu propensi Asia.

3 Ji'i pakèd'i tèke eele Kaisarea. Ka d'ai bèli èèna, ji'i d'ai kota Sidon. Komedhaa Yulius tao Paulus dènge be'a, aa na peka dènge ne kahèi, bisa la'e pangad'o dènge angalai na ètu dae. Dad'èi Yulius sèna ka Paulus bisa abhu nèti rèngu, ngaa dhu na parluu ètu d'ara kakako na.

4 Hèia ji'i aa'i-aa'i mi ca'e hari, ho pakèd'i. Te ngaa ngèlu madha kapai seli, toke kapa ne oe kako nare boe. Ka ra pod'e kaduru kapa ne, re talora aae pulu Siprus dènge rai Siria, sèna ka ako abhe ngèlu nèti madha.

5 Nèti èèna, ji'i pab'ab'e j'ara, ète re madha propensi Kilikia dènge propensi Pamfilia. Ka ji'i la'a taruu d'ai kota Mira, ètu rai Likia. D'ai nèi, ji'i aa'i-aa'i mi puru tèke eele kapa èèna.

6 Ètu Mira, komedhaa Yulius tenge kapa leo dhu neo pakèd'i asa Italia. Ka na abhu kapa cue dhu mai nèti kota Aleksandria, dhu neo pakèd'i asa Italia. Hèia na pua ji'i aa'i-aa'i mi ho ca'e kapa èèna.

7 Ji'i pakèd'i pèri-pèri lod'o kèna, te ngaa ngare boe mia-mia, lula ngèlu madha mèdhu aae. Nèbhu j'oo-aae ku, heka ji'i padètu dènge kota Knidus. Te ngaa ngèlu madha loe boe, ka ji'i poro hari j'ara la'a asa pulu Kreta, sèna ka ako pa'abhe ciki. Èle èèna ka, ji'i oe seli suu rai èci, ngara na Salmone.

8 Ji'i seli suu rai èèna dènge j'èra titu kèna. Ka ji'i oro-oro re sebhe pulu Kreta, hèia ji'i heka d'ai era èci, ngara na hèb'a-namo Saraga. Era èèna, padètu dènge kota Lasea.

9 D'ai èèna, ana mataroo kapa se ae rara iisi ciki, lula ji'i nèbhu ae le ètu lèu, te ngaa d'ai mèka Italia. Lod'o èèna, seli le lod'o kalela Saku Eele Dosa dhèu Yahudi.* Dhu tema le, ropa èle lod'o kalela èèna, j'aj'i ngèlu aae dènge dhasi kapai. Hèia

* **27:9** D'ara tèu 59, lod'o kapai Saku Eele Dosa dhèu Yahudi lèke tanggal 5 Oktober. Lod'o èèna, lèke dènge ngèlu badae-haa.

ana mataroo kapa se pakarèi, j'aj'i pakèd'i, do aad'o. Ropa tadèngi lii ana mataroo kapa se, Paulus padhai lii, peka na,

10 “A'ari aa'i-aa'i. Ja'a neo padhai lii ciki. Ja'a pangee, ladhe sèmi èdhi kako taruu, bisa èdhi paraga dènge j'aj'èra ae. Kapa ne bisa molo kahèi, mèdha-panyau ela aa'i mèu-mèu, aa èdhi bisa madhe aa'i ti kahèi.”
11 Te ngaa komedhaa sordad'u èèna, d'èi boe nanene lii Paulus. Nèngu lèka risi juraga dènge lamatua kapa èèna. Lula rèngu neo kako taruu, tèke eele era èèna.
12 Dhu carui ka, ladhe d'ai lod'o dhasi aae, kapa bisa boe panahu dènge be'a ètu hèb'a-namo Saraga èèna. Nèti èèna ka, ae ka nèti rèngu d'èi sèna ka ji'i pakèd'i taruu, ho la'a asa kota Feniks. Rèngu sanao ladhe bisa, na, ji'i aa'i-aa'i mi pea ètu nèi, d'ara hèru dhasi aae ne. Kota Feniks nèi, hèb'a-namo pulu Kreta dhu mau, lula nèngu ne era dhu abhe nèti ngèlu badae-haa dènge ngèlu badae-dhimu, aa abhu boe naha kapai.

Ngèlu aae ètu d'ara dhasi

13 Ropa ngèlu balèu tiu g'oro mau-mau, ra pangee, na, ngèlu ne bisa lere ji'i d'ai kota Feniks, ka ra peka na, “Ngèlu ne be'a. De mai ti pakèd'i ka!” Hèia ra balu tangad'a, dènge ère lai, ka la'a oro-oro re sebhe pulu.
14-15 Ji'i dhu pakèd'i nèbhu mèka, te ngaa ngèlu aae mai. (Dhu dhèu peka na, ‘ngèlu badae-dhimu’). Ka lai ngèlu ne, tiu nèti kapa ne asa talora lèu. Ana mataroo se soro lèke heka kad'uru kapa, ka ra soro tèke ne sène, hud'i madhutu ngèlu tao ne.
16 Naha hae nèti kapa, toke d'ai padètu pulu iiki cue, ngara na Kauda. Lod'o èèna, ana kèni dhu èki ètu hui kapa. Hèia ji'i d'ai madhe ère ana kèni ne asa dedha kapa mai.
17 Ropa ana kèni d'ai dedha kapa, ra hèlu kapa ne dènge dhari, lula mage dhoka papa aj'u se bhoke eele, ho molo. Rèngu madha'u kahèi, mage dhoka naha hahake kapa ne, ho eta ètu d'ara mara Sirtis ètu Afrika nèi. Ka ra palalodhe tangad'a, sèna ka taha kakako kapa ne.
18 Ngèlu aae hahake kapa ji'i ne sebhe g'ana-kariu. Ka asa bèli mad'ae èèna, ana mataroo kapa se mulai core eele mèdha asa d'ara dhasi.
19 Toke d'ai camèd'a èèna, ngèlu dhu kapai era. De rèngu asa madha'u. Nèti èèna ka, ra core eele tabha hari mèdha-mèdha dhu ra hua ètu dedha kapa, sèna ka pasamaa kapa. Aa ana mataroo kèpe rare kahèi, mèdha-panyau kapa èèna, ka ra core eele.
20 Mèu-mèda ngèlu aae ne loe boe ciki sa, toke d'ai pèri-pèri lod'o. Aa liru bhoka boe ciki sa, ka ji'i ladhe ngèdhi boe madha lod'o dènge hua-hètu. Ji'i aa'i-aa'i mi ele ngangee, ka dhu ngee, na, ji'i mamuri heka.
21 Pèri-pèri lod'o kèna, ji'i nga'a-nginu boe ciki sa. Hèia Paulus paroa rèngu aa'i-aa'i ra, aku nèngu na, “A'ari aa'i-aa'i! Sèmi dhu miu se madhutu lii ja'a, baku tèke eele hèb'a-namo Saraga, tatu èdhi abhu boe j'èra ae sèmi ne'e, aa èdhi rugi boe ngaa-ngaa.
22 Deo ne'e ne, ja'a manèngi miu aa'i-aa'i mi, sèna ka pa'èra d'ara mi. Èèna na kapa èdhi ne laho mae-mae. Te ngaa baku madha'u, te ca dhèu sa nèti èdhi madhe boe.
23 Ja'a neo sèna ka miu aa'i-aa'i mi me'a, na, ja'a ne dhèu unu Ama Lamatua. Nèngu ka dhu pangèd'u ja'a sasab'a. Mèda deo na, Na pua ana pajuu Na èci nèti sorga, mai ka titu ètu sebhe ja'a. Hèia na peka dènge ja'a, aku nèngu na,
24 ‘Paulus! Èu baku madha'u. Èèna na, èu lamu paraga dènge dhèu aae kapai ètu Roma, sèna ka uri lii langu èu. Lula d'ara Lamatua be'a dènge èu, nèti èèna ka Na hia mamuri kahèi mi dhèu aa'i-aa'i ètu dedha kapa ne.’
25 De a'ari aa'i-aa'i mi! Miu baku ele ngangee. Ja'a ne lèka tare'a-re'a Ama Lamatua, peka na, ngaa dhu Na

peka dènge ja'a mèda deo na, èèna na j'aj'i sama sèmi èèna.
26 Te ngaa ladhe èèna na, kapa ne eta ètu pulu cue."

Kapa padètu dènge rai-dedha

27 Lod'o èèna, dhasi-ngèlu hahake kalabhe ka ji'i eeb'o-eeb'o ètu lèu aae d'ara canguru èpa lod'o kèna, ètu dhasi Adria. Te ngaa pe d'ai talora mèda sa, ana mataroo kapa se, sèmi dhu re'a, na, ji'i oe dètu le dènge dae.
28 Hèia ra papuru dhari ho uku marèma dhasi. Era èèna, marèma na dua nguru rèpa. Kapa ara hari ciki asa madha, ra papuru hari dhari, ka era èèna, canguru lèmi rèpa.
29 Rèngu aa'i-aa'i ra madha'u, mage dhoka kapa ne rage hadhu. Ka ra papuru tangad'a hui, èpa bua. Ka ji'i aa'i-aa'i mi sanao, sèna ka mèu ka lai-lai.
30 Te ngaa ana mataroo kapa se, rare lii èci, ho neo rai eele kapa ne dènge mau-mau, sèna ka dhèu re'a boe. Ka ra papuru ana kèni, tao nuka sèmi neo papuru tangad'a-tangad'a kaduru.
31 Te ngaa Paulus bhoke ngangee karehe rèngu mi komedhaa dènge sordad'u na sèra, peka na, "Ladhe ana mataroo se rai eele kapa ne, miu madhe aa'i mi."
32 Ropa tadèngi Paulus peka sèmi èèna, hèia sordad'u sèra j'ue pama'ète dhari ana kèni na, sèna ka ana kèni na pataleb'o eele pakaj'èu nèti kapa. Nèti èèna ka, ana mataroo se j'aj'i heka rai.
33 Ropa d'ara oe mèu sa, hèia Paulus rarange dhèu aa'i-aa'i ra ho ra'a-rinu, aku nèngu na, "Canguru èpa lod'o kèna, èdhi dhoka madhèdi di, dènge sanao-maena, dhu ta'a-tinu boe ngaa-ngaa ciki sa.
34 De ja'a manèngi sèna ka èdhi ta'a-tinu ku ciki, ho èdhi abhu hari a'èra. Ja'a parcaya, na, abhu boe èci sa nèti èdhi dhu paraga dènge j'aj'èra. Tatu èdhi aa'i-aa'i ti ma-muri!"
35 Ropa padhai lii nare sèmi èèna, ka Paulus nare roti. Ka na sabaj'a manèngi makasi mi Ama Lamatua ètu madha rèngu aa'i-aa'i ra. Hèia nare ca'èta, ka na'a.
36-37 Ladhe rèdhi sèmi èèna, ka d'ara rèngu aa'i-aa'i ra j'aj'i èra hari. Aa rèngu aa'i-aa'i ra ra'a kahèi. Ji'i aa'i-aa'i mi ètu dedha kapa ne, dua ngasu pidhu nguru èna dhèu. Ji'i aa'i-aa'i mi nga'a-nginu.
38 Ropa bècu ngare, ana mataroo kapa se core eele karo-karo are-gandum asa d'ara dhasi, sèna ka ngi'u kapa abhu samaa hari.

Kapa eta

39 Ropa d'ara mèu te'e sa, ana mataroo kapa se ladhe rèdhi rai-dedha. Te ngaa rèngu re'a boe rai mia èèna. Rèngu ladhe rèdhi kahèi sai èci, dhu dènge salae. Ka rèngu sanao ka, teko-teko rèngu bisa rèti kapa ne, maso asa hèb'a, ladhe oro-oro ku re sebhe lia ètu d'ara dhasi èèna, heka ra d'ai era salae èèna kèna.
40 Hèia ra ète eele tangad'a sèra, hud'i sène ètu d'ara dhasi. Ka ra papuru uli, sèna ka hia kapa ne asa dae la'e. Hèia ra ère paca'e lai cika, sèna ka ngèlu tiu kapa ne asa era salae èèna.
41 Te ngaa, lula kapa ne rage oto, ka eta dènge ètu èèna, bisa heka kalau ciki sa. Hèia naha aae mai, hake pamae hui kapa ne.
42 Ropa sordad'u se ladhe rèdhi sèmi èèna, ka ra neo pamadhe aa'i ana bèdho sèra. Lula ra pangee, mage dhoka ana bèdho sèra nangi lasi asa dae, ho ra rai.
43 Te ngaa komedhaa Yulius kai sordad'u nèngu sèra, lula na neo sèna ka Paulus bisa mamuri. Ka na paredha ho dhèu aa'i-aa'i dhu re'a nangi ridhu asa d'ara dhasi, sèna ka nangi asa dae.
44 Aa dhèu dhu re'a boe nangi, na pua si kèpe papa, do sad'i rage ngaa sa, sèna ka madhutu naha hae asa dae. Ka ji'i aa'i-aa'i mi d'ai dae dènge sod'a.

28

Èтu pulu Malta

1 Ropa ji'i aa'i-aa'i mi d'ai dae
dènge sod'a, heka nge'a kèna, na,
rai èèna, pulu Malta.
2 Dhèu-dhèu èтu kabarai èèna,
sèmi rare ji'i dènge be'a. Lula èj'i
mai, ka pacuhi titu kèna, nèti èèna
ka, ra bhubhu ai èтu kètu nebhe
èèna, ka ra gale ji'i la'a manyiru ai.
3 Paulus madhutu kabhili aj'u
kahèi, ho palake asa d'ara ai. Te
ngaa ropa na tao aj'u asa d'ara ai,
cag'ag'a laa, mege ci'u dhu dènge
raco kalua asa li'u mai, lula taha boe
dènge ai pana. Ka na kadhi kacui-
aai Paulus.
4 Ropa dhèu Malta sèra ladhe
rèdhi mege dhu dhone-dhone èтu
kacui-aai Paulus, ka ra paka'uu èci
dènge èci, peka na, "Èle boe dhèu
ne, tuka pamadhe dhèu. Ka masi
ka nèngu madhe boe dhasi, te ngaa
ne'e ne d'ai unu nèngu kèna. Nèti
èèna ka, nèngu bisa heka mamuri!
Lula cee dhu ad'u-ue bhabhelu,
nèngu ka dhu sèmi nare babia na."
5-6 Dhèu se pangee, na, tatu ciki
oo'e hari, kacui-aai Paulus bai, ho na
madhe dènge ka.

Te ngaa Paulus pici mege ne asa
d'ara ai la'e. Aa na rasa boe pèd'a
ciki sa. Ka dhèu se'e tatae ku nèbhu
j'oo aae, te ngaa Paulus ngaa-ngaa
tao boe. Hèia ra pangee, na, "Èle
boe dhèu ne, dewa!"
7 Kaj'èu boe nèti era èèna, abhu
èmu-èmu gubernur èтu rai dhu ta-
leo. Gubernur èèna, ngara na Pub-
lius. Na mai soru ji'i èтu nebhe
dhasi, ka gale nèti ji'i la'a pea èтu
èmu na. Èтu èèna, na ladhe-leru ji'i
tèlu lod'o.
8 Lod'o èèna, ama d'èlu gubernur
pèd'a maringi sagoro, dènge pèd'a
po'e taruu. Ka Paulus la'e ladhe ne
asa d'ara kama na. Hèia na soro
kacui-aai na g'ag'e dhèu pèd'a ne, ho
na sabaj'a hia ne. Ka na èle dènge
ka.
9 Ropa ladhe rèdhi ama d'èlu gu-
bernur èle le, ka dhèu pèd'a dhu leo
sèra mai asa Paulus. Ra manèngi
tulu nèti nèngu, ka na puri-pa'èle si.
10 Hèia dhèu se pad'elo tadha
makasi rèngu, dènge rèti mèdha ae
titu kèna hia ji'i.

Paulus si pakèd'i nèti Malta asa Italia

11 Ji'i pea èтu Malta tèlu hèru, toke
pa'èle hèru dhasi-ngèlu aae. Lod'o
èèna, abhu kapa cue nèti Alexan-
dria dhu karèi nèti hèru dhasi
aae ngèlu aae panahu le èтu èèna.
Ngara kapa na, Ana Kembar,* lula
èтu kaduru kapa ne, ra tao patung
dewa kembar. Ka ji'i neo ca'e kapa
èèna, ho la'a taruu asa Roma. De
lod'o ji'i neo ca'e asa dedha kapa,
dhèu Malta sèra hia ji'i parèko j'ara
dènge mèdha leo dhu ji'i parluu èтu
d'ara kakako.
12 Ji'i kako mau-mau, ka ji'i d'ai
kota Sirakusa, èтu pulu Sisilia. Hèia
ji'i panahu èтu èèna, tèlu lod'o.
13 Nèti èèna, ji'i kako oro-oro re
sebhe pulu Sisilia, ka ji'i d'ai kota
Regium. Asa bèli èèna, ngèlu balèu
mèdhu aae, hèia ji'i kako taruu, ka
d'ai malai. Asa camèd'a èèna, ji'i
d'ai kota hèb'a-namo cue, ngara na
Putioli.
14 Èтu èèna, ji'i puru tèke eele
kapa èèna. Hèia ji'i la'a tenge dhèu
sarani dhu èтu era sèra. Ropa
paraga dènge ra, ka ra manèngi
sèna ka ji'i pea dènge rèngu. Ka
ji'i manubha èтu èèna, ca migu. Èle
èèna ka, ji'i kako haga la'a asa Roma.
15 Ropa dhèu sarani èтu Roma sèra
tadèngi, na, ji'i neo la'a asa nèi, hèia
rèngu mai soru ji'i èтu talora j'ara.
Cahag'e paraga dènge ji'i èтu Pasa
Apius; aa cahag'e hari paraga dènge
ji'i èтu era èci, ngara na Pasang-
grahan Tèlu.† Lod'o Paulus ladhe

* **28:11** Madhutu agama dhèu èтu sèra, ngara ana kembar sèra, Kastor dènge Poluks. Rèngu dua se, dewa dhu ana mataroo biasa sogo-tagu. † **28:15** Pasa Apius kaj'èu nèti Roma, pe d'ai pidhu nguru kilo sa. Pasanggrahan Tèlu, kaj'èu nèti Roma, lèmi nguru tèlu kilo.

nèdhi si, ka na manèngi makasi ae-ae mi Ama Lamatua, ka d'ara na èra dènge.

Paulus ètu Roma

16 Ropa d'ai Roma, [sordad'u sèra pamaso dhèu bèdho sèra asa d'ara bèdho.]‡ Te ngaa ra pamaso boe Paulus. Ra hud'i ne sène, ho bisa seb'a èmu cue. Ètu èmu èèna, na pea dènge sordad'u dhèu èci dhu j'aga ne. Kacui-aai rèngu dua ra, dhu èki pake rate.✡

17 Èle tèlu lod'o, hèia Paulus paroa dhèu heka-dhèu heka dhèu Yahudi ètu sèra, ho mai paraga dènge ne. Ropa ra pakaboko, hèia Paulus pad-hai lii dènge si, aku nèngu na, "A'ari aa'i-aa'i! Ja'a ètu ne'e ne, lula a'ari èdhi dhèu Yahudi sèra kèpe rare ja'a ètu Yerusalem. Ka ra soro ja'a asa d'ara kacui-aai dhèu paredha Roma. Te ngaa ja'a tao sala boe ngaa-ngaa! Ja'a tao boe ngaa-ngaa dhu lab'a isi kabarai èdhi. Aa ja'a lab'a boe kahèi atora ad'a dhu èdhi sèmi tare nèti bèi-baki èdhi sèra.

18 Dhèu paredha parisa le lii ja'a ne ètu nèi. Te ngaa ra abhu boe sasala ja'a èci sa dhu bisa abhu huku madhe. Nèti èèna ka, ra neo patalale eele ja'a.

19 Te ngaa, lula ama-ama dhèu Yahudi sèmi boe lii pama'ète nèti dhèu paredha ho patalale ja'a, nèti èèna ka, ko'o do ko'o boe, ja'a hud'i ca'e banding ku mai asa Roma. Masi ka ja'a tao sèmi ne'e, te ngaa dènge boe d'ara neo galaa dhèu ja'a unu ku.✡

20 Nèti lii langu ne'e ka, ja'a pak-aboko a'ari aa'i-aa'i ètu ne'e. Mad-hutu dad'èi ja'a, èdhi bisa padhue-padhai ngaa dhu èdhi dhèu Yahudi sanao-maena: nuka, èdhi aa'i-aa'i ti sanao mi Dhèu Aae dhu Ama Lamatua neo hia mai, sèna ka hia mamuri mi èdhi dhèu Isra'el. Nèti j'ara se'e ka, ra èki ja'a dènge rate ne."

21 Hèia dhèu se dhaa, aku rèngu na, "Toke d'ai lod'o deo ne'e ne, ji'i sèmi mèka sasuri èci sa nèti Yudea, dhu peka lii langu èu ne. Sèmi èèna kahèi, a'ari dhu mai nèti nèi, lolo boe ngaa-ngaa èci sa lula-nèti èu.

22 Te ngaa ji'i neo nanene ngaa dhu èu parcaya, lula ji'i tadèngi le ètu mia-mia, peka na, dhèu sèmi boe ngaa dhu partei Kristen sèra aj'a-nori si. De mamèci na, tasamia? Ji'i dhae nge'a mèka. De lolo ku dènge ji'i laa."

23 Ka rèngu rare lii èci ho pili ca lod'o dhu leo, sèna ka ra paraga hari. Ropa d'ai lod'o pamoa èèna, dhèu ae titu kèna mai pakaboko ètu era pea Paulus. Hèia Paulus mulai lole ka dènge rèngu, dad'èi Ama Lamatua mi dhèu unu Na. Na pake isi nèti sasuri Musa, dènge sasuri dhèu rèti lii padhai Lamatua dhu leo sèra, sèna ka rèngu bisa parcaya Yesus. Na padhai lii nèti mad'ae toke d'ai lod'o nihia.

24 Ropa tadèngi rare lii padhai lii Paulus ne, abhu ka cahag'e dhu parcaya. Te ngaa abhu kahèi dhu parcaya boe.

25 Nèti èèna ka, rèngu pab'ala èci dènge èci, toke cahag'e neo lèpa. Te ngaa Paulus peka, aku nèngu na, "Mema lii pasisu miu ne, lèke sama sèmi ngaa dhu uru èèna Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci peka le dènge Yesaya,

26 peka na,

'Lamu peka dènge dhèu se'e se, na,
"Èèna na, miu nanene taruu lii Ja'a,
te ngaa me'a boe ciki sa!
Miu laladhe taruu ngaa dhu Ja'a tao,
te ngaa miu pusi boe ciki sa."

27 Lula d'ara dhèu se'e se adhu sèmi hadhu.
Dhilu rèngu d'èi heka nanene!
Aa musi madha rèngu,
bèdho mèno le!

‡ **28:16** a: Abhu sasuri Yunani cahag'e dhu uru-uru sèra, pake boe lii ètu d'ara kurung se. ✡ **28:16** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 28:20 ✡ **28:19** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 25:11

Hud'i rèngu sène, ra tadèngi ia ka;
Aa hud'i laa, sèna ka musi
madha ra ladhe rèdhi ia ka.
Aa hud'i laa, sèna ka d'ara
ra adhu sèmi hadhu
taruu.
Toke d'ai rèngu sèra re'a heka j'ara
ho lèpa mai asa Ja'a,
De j'ara tasamia ka Ja'a bisa tao
pabe'a hari rèngu?' "✡
28 Hèia Paulus katange lii padhai
lii na, aku nèngu na, "Sèmi ne'e,
a'ari! Sèna ka miu se me'a, na, Ama
Lamatua sadia tèke le mamuri hia
dhèu Yahudi boe, lula rèngu dhu
d'èi nanene Ne."
29 [Ropa Paulus padhai lii nare
sèmi èèna, ka dhèu se lèpa ka. Te
ngaa ngangee rèngu pa'èci boe, lula
ra pasisu èci dènge èci.]§
30 Paulus pea ka ètu èmu dhu na
seb'a èèna, d'ai dua tèu. Na sèmi
dènge karej'e dhèu aa'i-aa'i dhu mai
tenge paraga dènge ne.
31 Dènge j'ara sèmi ne'e, nèngu
abhu j'ara sèna ka na aj'a-nori si
lula-nèti paredha Ama Lamatua, aa
J'ara Mamuri Lamatua Yesus kahèi.
Na lole dènge pahuni boe, aa na
abhu boe dhu pahèb'e ne.
Ama Teofilus dhu be'a. Lii lolo ja'a
d'ai sange ne'e ka.
Makasi.
Nèti ja'a, Lukas

✡ **28:27** Yesaya 6:9-10 § **28:29** Ayat ne abhu boe ètu pèri-pèri sasuri lii Yunani dhu uru-uru sèra.

Sasuri Paulus hia dhèu parcaya ètu kota Roma

Lii maho'o

1 Sasuri ne nèti ja'a, Paulus. Ama
Lamatua pili nare le ja'a ho j'aj'i
dhèu pajuu-paleha Yesus Kristus. Ka
Na ded'e ja'a j'aj'i ana pua-paleha
Kristus, ho laku lole Lii Lolo Be'a Na
dènge dhèu ètu mia-mia.
2-3 Uru èèna, Ama Lamatua dhu
ator tèke le, ho dhèu rèti lii padhai
Na suri j'ara-j'ara nèti Lii Lolo Be'a
èèna ètu Sasuri Mola-Mèci Na. Te,
ètu d'ara Sasuri ne, Lamatua pajaji
neo hia mai Ana Na Yesus, ho j'aj'i
dhèu rai-haha. De limuri ne, lii moa
Na èèna j'aj'i le, lula Yesus dhu mai
le nèti ana-èpu dhèu aae Daud.
4 Te ngaa re èci hari, Ama
Lamatua pad'elo tadha, peka na,
Yesus Kristus èèna, Ana Nèngu
kahèi. Te Roh Yesus èèna, mola-
mèci tare'a-re'a, sama sèmi Ama
Lamatua. Aa Lamatua pake koasa
Na, sèna ka pamamuri hari Yesus
nèti mamadhe Na. Nèti èèna ka,
èdhi te'a, na, Ana Ama Lamatua
èèna, nuka Kètu èdhi, Yesus Kristus.
5 Yesus pad'elo d'ara hua iia Na mi
ja'a, te Na pili nare le ja'a j'aj'i dhèu
pajuu-paleha Na, ho lole lii aj'a-nori
Na buli mia-mia. Dad'èi Na, dhèu
dhu Yahudi boe parcaya Ne kahèi,
aa mamuri madhutu dad'èi Ama
Lamatua. Ja'a neo kahèi, sèna ka
dhèu nèti suku aa'i-aa'i lèka Kristus,
aa mamuri madhutu dad'èi Na.
6 Sèmi èèna kahèi dènge miu ètu
kota Roma. Miu j'aj'i nèti suku ae-
ae nèti mia-mia, Yesus Kristus dhu
hag'e nare le miu, peka na, “Mai ka!
Mai j'aj'i dhèu unu Ja'a!”
7 Nèti èèna ka, ja'a pa'adhu
sasuri ne hia miu ètu Roma, dènge
pasanèd'e, peka na, Ama Lamatua
sue miu. Nèngu manèngi kahèi ho
miu j'aj'i dhèu unu Na dhu mamuri
mola-mèci.
Ja'a sabaj'a sèna ka Ama èdhi,
Ama Lamatua, dènge Kètu èdhi,
Yesus Kristus, pad'elo d'ara hua iia
Ra, aa hia miu mamuri dènge mera-
milu.

Paulus sabaj'a hia angalai na sèra

8 Ja'a bhoke sasuri ja'a ne, dènge
manèngi makasi ae-ae mi Ama
Lamatua, lula Yesus Kristus sab'a
ètu d'ara miu. Ja'a manèngi makasi
kahèi, lula dhèu dhu pea ètu rae-rae
d'ara paredha Roma, ra palolo lula-
nèti parcaya miu mi Yesus.
9 Ja'a loe boe sabaj'a hia miu.
Tare'a! Lamatua mesa Na ne'a,
na, ngaa dhu ja'a padhai ne, lèke.
Nèngu ne'a kahèi, na, ja'a ne sab'a
dènge d'ara kateme ho lole dènge
dhèu Lii Lolo Be'a nèti Ana Na.
10 Lod'o-lod'o ja'a manèngi-
mangaj'i, ja'a peka sèmi ne'e ka:
“Lamatua, ja'a mesa ku ke'a boe
j'ara na tasamia. Te ngaa, ladhe
madhutu dad'èi Lamatua, na, bhoke
la j'ara, sèna ka ja'a bisa laku
pangad'o dènge angalai ja'a sèra ètu
Roma.”
11 Ja'a sabaj'a sèmi èèna, te ja'a
neo titu kèna kèdhi miu, sèna ka
ja'a bisa bagi hia miu koasa nèti Roh
Lamatua, ho hud'i laa miu j'aj'i dhèu
unu Lamatua dhu taha pa'èra-èra.
12 Madhutu a'abhu ja'a sèmi ne'e
ka: ladhe ja'a j'aj'i dhiu pea dènge
miu, ja'a neo pa'èra d'ara miu, ho
sèna ka parcaya miu asa èra. Aa ja'a
neo kahèi ho miu pa'èra d'ara ja'a.
13 A'ari pasue aa'i-aa'i! Ja'a d'èi
ladhe miu me'a, na, ja'a neo ae le ho
dhiu pangad'o dènge miu ètu Roma.
Te ngaa toke sange ne'e, dhodhoka
tao nelu di. De ladhe ja'a j'aj'i dhiu,
ja'a sanao sèna ka abhu dhèu ae
era dhu lèka èra Kristus, sama sèmi
dhu ja'a abhu ètu era-era leo. Ladhe
sèmi èèna, na, rui-j'aj'èra ja'a abhu
hua-hela dhu be'a.✡
14-15 Masi ka, tasamia èèna ka, ja'a
hud'i lole ku Lii Lolo Be'a Lamatua

✡ **1:13** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 19:21

mi dhèu aa'i-aa'i. Mi dhèu dhu pake lii Yunani do, dhèu dintiu dhu pake lii leo, dhèu kapai do, dhèu haha do, dhèu sakola do, dhèu sakola boe. Nèti èèna ka, ja'a pa'èra neo dhiu sa Roma, sèna ka paraga dènge miu.

Lii Lolo Be'a Lamatua dènge koasa ho hia mamuri mi dhèu aa'i-aa'i

16 Ja'a makae boe ciki sa, dènge Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus. Te ladhe abhu dhèu dhu parcaya Ama Lamatua, Lii Lolo Be'a ne dènge koasa nèti Lamatua, ho patabuli dhèu ne'e nèti koasa sasala-sasigo na. Dhèu Yahudi ka dhu re'a uuru j'ara ne'e ne, heka dhèu suku leo sèra kèna.✡
17 Lii Lolo Be'a ne pad'elo kahèi j'ara Lamatua ho pamola dhèu nèti sasala ra. Aa'i-aa'i sèra sa bisa j'aj'i, sad'i dhèu parcaya Ne. Te dhu suri le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Lamatua, peka na,

“Dhèu hud'i parcaya uuru ku Ama Lamatua,
heka bisa pabe'a dènge Nèngu kèna.
Te ladhe ra mamuri dènge parcaya Ne,
heka abhu mamuri dhu lèke kèna.”✡

Lamatua nasa dènge dhèu dhu ro'o boe tadhe Ne

18 Te ngaa Ama Lamatua peka le, na, abhu dhèu dhu pusi-pahae boe Nèngu. Aa abhu dhu ad'u-ue rupa-rupa j'ara bhelu-katub'a. Te ngaa Lamatua sèmi nare boe tatao rèngu sèra. Lula ètu d'ara iiki rèngu, dhu re'a le, mia ka dhu lèke. Masi ka sèmi èèna, te ngaa rèngu loe boe tao j'ara-j'ara dhu lèke boe sèra. Ra kakèj'i dhèu, toke dhèu re'a heka mia ka dhu lèke. Nèti èèna ka, Ama Lamatua papuru hahuku nèti dedha-liru, sèna ka paj'èra si.
19-20 Dhèu se'e se, abhu boe alasan ho siri iisi ra, lula j'ara-j'ara dhu pahuni boe dhu dhèu bisa re'a mèu nèti Lamatua. Te Ama Lamatua mesa Na ka dhu pad'elo! A'abhu Ja'a sèmi ne'e ka: mulai nèti Na paj'aj'i dedha-liru dènge rai-haha, toke d'ai sange ne'e ne, ladhe dhèu neo re'a mèu nèti ngi'u Lamatua, aa dènge koasa Na dhu dènge boe too-lane èèna, bisa kahèi! Masi ka ladhe tèdhi boe Ama Lamatua, te ngaa dhèu bisa tadhe Ne nèti ngaa-ngaa dhu Na ad'u-ue. Nèti èèna ka, ja'a peka, na, dhèu bhelu sèra abhu boe alasan ho siri iisi ra, peka na, “Ja'a ke'a boe ngaa-ngaa nèti Ama Lamatua.”
21 De masi ka rèngu re'a j'ara-j'ara Lamatua, te ngaa ro'o boe mangaku, na, “Lamatua èèna, Ama Lamatua èdhi!” Rèngu se ro'o boe, manèngi makasi mi Lamatua kahèi. Ka ngangee ra j'aj'i kahèlu, toke ra re'a heka ngaa dhu lèke. Rèngu j'aj'i bingu aa padhai lii rupa-rupa dhu kolo-kapua aad'o lula-nèti Ama Lamatua. Aa d'ara ra maroga aatu-aatu.✡
22 Rèngu èci-èci padedha iisi ra, peka na, “Ja'a ke'a mèu madha j'ara ae-ae!” Masi ka ngangee ra sèmi èèna, te ngaa madhutu mola-mola na, rèngu goa titu kèna.
23 Ka dhèu se pahaha boe iisi ra mi Ama Lamatua dhu kapai risi eele èèna, te rèngu peka na, “Ji'i pusi boe Lamatua sèmi èèna!” Te ngaa ra sogo-tagu mi rupa-rupa patung, raropa sèmi dhèu rai-haha, sèmi manu-bhui sa, do sèmi badha leo sèra, toke d'ai patung dhu rupa sèmi mege sa. Dènge ra sogo-tagu sèmi èèna, rèngu tule eele Ama Lamatua dhu mamuri taa-taa, ho ra gati eele dènge mèdha-panyau dhu bisa madhe!✡
24 Nèti èèna ka, Lamatua soro tèke si, sèna ka ra ad'u-ue madhutu dad'èi rèngu. Na soro tèke si, ho ra tao j'ara bhelu-katub'a rupa-rupa, dhu amo le ètu d'ara rèngu. Toke rèngu se re'a heka makae sa hèi. Hèia dènge ngi'u aae ra, rèngu ad'u-ue madha j'ara kaj'alu rupa-rupa, aa

✡ **1:16** Markus 8:38 ✡ **1:17** Habakuk 2:4 ✡ **1:21** Epesus 4:17-18 ✡ **1:23** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 4:16-18

ra tao sèmi èèna kahèi dènge dhèu leo.
25 Ètu d'ara iiki ra dhu re'a le j'ara-j'ara dhu lèke nèti Ama Lamatua, te ngaa ro'o boe madhutu. Ngangee rèngu dhu moca le, hèia ra pangee, na, “Be'a risi èdhi tao rupa-rupa. Masi ka pakarehe aa'i-aa'i, ngaa-ngaa tao boe!” Ra koa-kad'iri mèdha dhu Lamatua paj'aj'i, te ngaa rèngu pahaha boe iisi mi Lamatua dhu paj'aj'i mèdha se. Ra tao iisi sèmi dhèu dhu mola-mèci, te ngaa dhu mola-mèu lao di!

Dhu lèke ka, ladhe èdhi dhèu rai-haha ne koa-kio taruu Ama Lamatua! Èèna ka dhu mèci!

26 Nèti bhabhelu-katub'a rèngu sèra ka, Lamatua soro tèke si, ho rèngu tao karehe sèmi èèna madhutu dad'èi ra. Hèia ra tao rupa-rupa j'ara makae, dhu dènge heka d'ara makae. Bhèni ra, ro'o heka pa'èci dènge mone dhèu èmu ra, te ngaa d'èi tao dhu lèke boe. Te bhèni j'unu tao j'ara makae dènge bhèni.
27 Dhèu mone sèmi èèna kahèi! Ra d'èi heka j'unu pa'èci dènge dhèu èmu ra, te ngaa d'èi j'unu dènge dhèu mone leo! Rèngu se, dhu dènge heka d'ara makae! Nèti èèna ka, pe rèngu dui rare j'aj'èra pamèci dènge tatao rèngu sèra! Te rèngu se dhu sigo eele kaj'èu le, nèti j'ara dhu lèke.

28 Ra pangee, na, “Be'a risi baku patai-patapa dènge Lamatua.” Nèti èèna ka, Lamatua soro tèke si, sèna ka ra tao madhutu dad'èi ra! De rèngu ngee dhoka dhu karehe di! Ka ra tao j'ara-j'ara dhu lèke boe!

29 Mamuri ra pènu dènge rupa-rupa bhabhelu-katub'a. Ka re'a heka tao dhu be'a, te ngaa dhoka dhu bhelu di. Rèngu manga'a. Èci tèke d'ara dènge èci. Èci d'èi boe karisi èci. Èci pamadhe èci. Ra d'èi patao-palaha. Ra kapod'e-kabèli. Ra leko-monya. Ra d'èi padhai-kakoli dhèu.
30 Rèngu d'èi pa'ele iie kolon-gara dhèu. Ra palab'a dènge Ama Lamatua. Ra kurang ajar, d'èi pahahe dhèu, d'èi padedha iisi, d'èi tenge j'ara-j'ara karehe, aa d'èi palab'a dènge ina-ama ra.
31 Ro'o boe re'a dènge j'ara dhu mola. Ro'o boe re'a dènge lii pamoa unu ra, ka dhèu lèka heka rèngu. Re'a boe sue dhèu. Dènge boe d'ara kasia ciki sa mi dedha dhèu.
32 Rèngu re'a le atora Ama Lamatua dhu peka na, “Dhèu dhu tao rupa-rupa bhabhelu, hud'i abhu huku madhe.” Masi ka re'a le atora ne, te ngaa loe boe tao rupa-rupa bhabhelu. Mesa boe se'e se di, te ngaa ra dadugu-rariu dhèu leo, sèna ka tao bhelu kahèi. Ne'e ne seli-kolane!

2

Lamatua nasa kahèi dènge dhèu Yahudi dhu Na hag'e nare le

1 Èu dhu tadèngi le rupa-rupa j'ara bhabhelu-katub'a deo na, si? Hèia èu pangee, na, “Bhabhelu dhèu se'e seli-kolane!” Ladhe èu pangee le sèmi èèna, na, mu mage-mage, ee! Te èu mesa mu bhelu sèmi èèna kahèi. Nèti èèna ka, èu dènge boe alasan ho siri iisi èu, masi ka èu ne cee èèna ka. Ladhe èu peka, na, lèke tare'a dhèu dhu bhelu sèra abhu huku, te ngaa baku bhèlu, na, èu mesa mu ka pèci sasala mi ngi'u èu unu mu. Te èu tao sala sèmi èèna kahèi!✡
2 Te ngaa èdhi te'a, peka na, ladhe Ama Lamatua hia huku mi dhèu bhelu sèra, tatu Nèngu pama'ète lii langu ra dènge mola.
3 Do, tasamia? Ele boe èu pangee, na, “Lèke tare'a ladhe dhèu dhu tao bhelu-katub'a sèra abhu hahuku nèti Lamatua.” Aa te ngaa èu kahèi dhu ad'u-ue bhabhelu sama sèmi rèngu. Te èu pangee, na, “Ja'a abhu boe hahuku nèti Lamatua.” Ngangee èèna mai nèti mia?

✡ **2:1** Mateos 7:1, Lukas 6:37

4 Ama Lamatua dhu pad'elo d'ara
hua iia Na mi èu. Aa Na mau-
mau era, nèti tatao èu sèra. Te
ngaa tasamia ka èu pahahe Ne? Ele
boe èu me'a boe, na, Lamatua dhu
pad'elo d'ara hua iia Na mi èu ne,
sèna ka èu tèke eele sasala èu, aa
lèpa hari asa Nèngu.

5 Te ngaa èu ne kètu hadhu, aa
mo'o boe nanene! Aa mo'o boe core
eele sasala èu, ciki sa hèi! De èu
mesa mu ka dhu ad'u ho abhu huku
dhu bia risi hari. Te ropa d'ai lod'o
èle rai-haha ne, Lamatua tai-dadoo
mamuri dhèu aa'i-aa'i. Aa èèna
na dhèu aa'i-aa'i re'a, na, Lamatua
pama'ète lii langu dènge mola. Pe
Na huku èu bia, lula Na sèmi nare
boe tatao èu sèra.
6 Mamuri èu tasamia èèna ka,
pe Lamatua ka dhu b'ala madhutu
tatao èu.✡

7 Te dhèu dhu tao j'ara be'a taruu-
taruu, Lamatua hia ne mamuri dhu
mola d'ai mia-mia. Rèngu abhu
pakab'ua nèti dhèu kahèi, kolon-
gara hua iia, dènge mamuri taruu
dènge Ne toke d'ai mia-mia la'e.
8 Te ngaa Ama Lamatua sèmi nare
boe dhèu dhu tao bhelu-katub'a.
Nèngu nasa titu kèna dènge si, te
re'a dhoka palab'a di. Dhèu se tao
boe madhutu j'ara dhu lèke, te re'a
dhoka tao madhutu j'ara dhu bhelu
di.
9 Dhèu aa'i-aa'i dhu tao bhelu,
bèli-camèd'a abhu j'aj'èra. Masi ka
dhèu Yahudi, do dhèu Yahudi boe
èèna ka, aa'i-aa'i ra pasae rare.*
10 Te ngaa dhèu aa'i-aa'i dhu
tao j'ara dhu be'a, bèli-camèd'a
Lamatua ded'e padedha-dedha, aa
pakab'ua si, sèna ka ra abhu ma-
muri mera-milu. Masi ka dhèu
Yahudi, do dhèu Yahudi boe èèna ka,
rèngu aa'i-aa'i ra abhu.
11 Te Lamatua dhu hag'e boe rèhu
dhèu!✡

12 Atora Lamatua lèke mi dhèu
aa'i-aa'i. Ladhe abhu dhèu dhu re'a
boe Atora ne, dhu tao sala, èèna na
cèri eele nèngu nèti Lamatua. Aa
ladhe dhèu dhu re'a le Atora ne, te
ngaa na tao sala, pe Lamatua pake
hari Atora ne, ho pama'ète hahuku
na. Rèngu cèri eele nèti Lamatua
kahèi, lula ra sisu le Atora Na.
13 Neo pabe'a dènge Ama
Lamatua, ladhe nanene dhoka Atora
di, èèna d'ai mèka. Te hud'i tao
madhutu ku Atora Na, heka Na sèmi
nare si kèna. De baku dhoka nanene
di!
14 Masi ka dhèu Yahudi boe sèra,
re'a boe isi nèti Atora Lamatua, te
ngaa abhu kahèi nèti rèngu dhu tao
madhutu Atora ne. Lula d'ara iiki
rèngu unu ra ka dhu peka, mia ka
dhu lèke, aa mia ka dhu sale.
15 Dènge j'ara ne rèngu pad'elo,
na, Atora Lamatua dhu suri ètu
d'ara ra, nuka sèmi loa hèngu
dhu Lamatua manènu ètu d'ara
ra. D'ara rèngu mesa ra, ka dhu
tai-dadoo ngaa dhu rèngu ad'u-ue.
Hèia ngangee rèngu unu ra ka dhu
galaa, na, rèngu dhu tao sale, aa
peka na abhu dhu tao lèke.
16 De lod'o Ama Lamatua ded'e
Yesus Kristus j'aj'i Dhèu Pama'ète
Lii Langu, Na parisa toke lutu j'ara-
j'ara dhu pahuni ètu d'ara dhèu.
Ja'a aj'a sèmi ne'e, sama sèmi dhu
suri le ètu d'ara Lii Lolo Be'a
Lamatua.

Masi ka dhèu Yahudi tao madhutu Atora Lamatua, te ngaa j'ara èèna patabuli boe rèngu nèti koasa sasala-sasigo ra

17 De miu dhèu Yahudi, tasamia?
Miu d'èi padedha iisi, peka na,
dhoka miu di dhu kèpe Atora
Lamatua, dhu Na papuru mai re
Musa, sina ma? Miu kahèi d'èi
koa iisi, lula pa'èci miu dènge Ama
Lamatua.

✡ **2:6** Lii Sod'a Koa-Kio 62:12, Lii Hini 24:12 * **2:9** Sasuri lii Yunani suri, peka na, “hia uru mi dhèu Yahudi, aa mi dhèu Yahudi boe kahèi.” Ètu d'ara ayat ceo, sasoa na, “Dhèu aa'i-aa'i abhu sasusa, risi-risi hari dhèu Yahudi, te ngaa dhèu Yahudi boe abhu kahèi.” Ètu d'ara ayat canguru, sasoa na, “Èèna na, Lamatua ded'e padedha-dedha dhèu aa'i-aa'i dhu tao j'ara be'a, risi-risi hari dhèu Yahudi, te ngaa Na ded'e dhèu Yahudi boe kahèi.” ✡ **2:11** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 10:17

18 Tare'a! Miu dhu me'a le, dad'èi
Lamatua. Miu dhu me'a kahèi,
mia ka dhu be'a risi. Miu me'a
mèu le j'ara se aa'i-aa'i, lula mese
agama ka dhu aj'a-nori miu nèti
Atora Lamatua.
19 Miu padedha iisi, peka na, miu
bisa paj'uj'u j'ara hia dhèu dhu re'a
boe lasi sa mia. Miu tao iisi nuka
sèmi saraa dhu pasaraa dhèu dhu
mamuri ètu d'ara maroga.
20 Lula miu kèpe pa'èra Atora
Lamatua, ka miu pangee, na, miu
me'a aa'i mèu-mèu, aa miu kèpe
pa'èra-èra aa'i dhu lèke, sina ma?
Nèti èèna ka, miu pangee, na, miu
bisa nori dhèu goa dènge ana iiki
dhu re'a boe ngaa-ngaa.
21 De ja'a neo karèi sèmi ne'e: miu
d'èi aj'a dhèu leo, te ngaa tasamia ka
miu mo'o boe nori ngi'u mi?! Miu
d'èi ca'e mimbar, ho peka na, "Dhèu
baku mana'u." Te ngaa, nga tao ka
miu unu mi mana'u?!
22 Miu aj'a, na, "Baku tao j'ara
makae dènge dhèu dhu j'aj'i boe
dhèu èmu-kamali mu." Te ngaa, nga
tao ka miu mesa mi tao j'ara makae
sèmi èèna?! Miu mesa mi d'èi boe
mèdha sogo-tagu, te ngaa nga tao
ka miu mana'u pahuni mèdha nèti
d'ara èmu nidhu?
23 Miu d'èi lole pakapai Atora
Lamatua, te ngaa nga tao ka miu
mesa mi sisu Atora ne, aa pamakae
Lamatua?!
24 Te karèi nèti uru ka, dhu
suri tèke le ètu d'ara Sasuri Mola-
Mèci, na, "Lula bhabhelu miu dhèu
Yahudi, nèti èèna ka dhèu leo kara
pahahe kolongara Lamatua."✡

Masi ka dhèu Yahudi suna, te ngaa j'ara èèna patabuli boe rèngu nèti koasa sasala-sasigo ra

25 Miu dhèu Yahudi hud'i suna ku
madhutu Atora Lamatua, sina ma?
Èèna j'aj'i mi tadha, peka na, miu
dhèu Yahudi dhu unu hak, ho sèmi
mere lii padhadha Lamatua. Te
ngaa ladhe miu sisu Atora Lamatua,
na, Lamatua sèmi nare boe miu.
Miu j'aj'i èci èèna ka dènge dhèu
Yahudi boe, aa sama sèmi dhèu dhu
suna rèdhi mèka.
26 Pangee paie-iie! Te ladhe dhèu
dhu suna boe, tao madhutu Atora
Lamatua, èèna na Lamatua sèmi
nare ne, nuka sèmi dhèu Yahudi dhu
suna, si?
27 Te ngaa baku pamud'e! Te ladhe
dhèu Yahudi boe, dhu suna boe, tao
madhutu Atora Lamatua, èèna na ra
pad'elo ngaa? Ra pad'elo sasala miu,
peka na, dhèu Yahudi dhu suna, sisu
Atora Lamatua, masi ka miu dhu
unu le Atora ne karèi nèti uru ka.
28 Baku pangee, na, dhèu dhu j'aj'i
ana-èpu Abraham, aa dhu suna ètu
ka'uri, èèna ka dhu tao ne j'aj'i dhèu
unu Lamatua dhu lèke. Aad'o!
29 Dhu j'aj'i dhèu unu Lamatua
dhu lèke, nuka dhèu dhu pabe'a
dènge Lamatua. Te suna dhu lèke,
èèna ka hia dhèu j'aj'i ana Ama
Lamatua, dhu tao boe tadha ètu
ka'uri, te ngaa tadha ètu d'ara dhèu,
dhu Roh Lamatua tao. Dhèu rai-
haha koa boe dhèu sèmi sèra, te
ngaa Lamatua ka dhu ded'e pad-
edha si.✡

3

Masi ka dhèu Yahudi dènge hak ho abhu pusaka nèti lii padhadha Lamatua, te ngaa j'ara èèna patabuli boe rèngu nèti koasa sasala-sasigo ra

1 Ladhe sèmi èèna, dhèu Yahudi
dhu suna sèra, a'oto na ngaa? Èle
boe miu pangee, na, dhèu Yahudi
abhu ae dènge dhu be'a risi nèti
dhèu Yahudi boe, do?
2 Tare'a! De dhèu Yahudi abhu oto
ètu j'ara ae-ae. Ka èci, lula Lamatua
pangèd'u sasab'a sa dhèu Yahudi, ho
suri aa j'aga paie-iie Lii Holo-Nori
Na.
3 De tasamia? Miu dhu pangee, na,
Ama Lamatua bisa boe tao madhutu
ngaa dhu Na padhai le, lula abhu
dhèu Yahudi cahag'e dhu parcaya
boe Nèngu, do?
4 Bisa boe! Masi ka dhèu aa'i-aa'i
ètu rai-haha ne kapod'e-kabèli, te
ngaa Ama Lamatua padhai lii dhu

✡ **2:24** Yesaya 52:5 ✡ **2:29** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 30:6

mola taruu! Sanèd'e, te dhu suri tèke ètu Sasuri Mola-Mèci lula-nèti ngi'u Lamatua, peka na,

“Abhu dhèu dhu pèci sasala, peka na,
Nèngu pama'ète lii langu dhu bia cabèka.
Te ngaa pe rèngu re'a, na,
ngaa dhu Na peka-padhai èèna lèke tare'a.
Nèngu tatu segi,
lula Na bisa boe padhai lii sale.”✡

5 Te ngaa ladhe èdhi tao sala, èèna ka dhu peka paled'a mi dhèu aa'i-aa'i, ngaa dhu Lamatua tao èèna mema lèke tare'a. Ladhe sèmi èèna, èdhi peka ngaa hari? Neo peka, na, Lamatua adil boe ladhe Na huku èdhi, do? (Te abhu dhèu cahag'e dhu padhai lii sèmi èèna.)

6 Bisa boe! Lamatua sala boe ladhe Na huku èdhi. Lula Na dènge hak ho huku dhèu dhu tao sala ètu rai-haha ne.

7 De ladhe ja'a padhai lii monya, èèna peka na, hahuku Lamatua lèke tare'a. Ladhe ja'a pad'elo dadedha Na sèmi èèna, nga tao ka Nèngu parisa mamuri ja'a, ka pama'ète lii langu ja'a, na, ngaa dhu ja'a ad'u-ue ne, sala?

8 Baku sèmi èèna! Ladhe mad-hutu ka ngangee sèmi èèna, miu madhutu dhèu dhu peka, na, “Hud'i laa èdhi tao bhelu-katub'a ae risi hari, sèna ka j'ara be'a asa tabha ae kahèi!” Dhèu dhu peka sèmi èèna, pantas abhu huku. Te ngaa abhu dhèu dhu pa'ele iie kolongara ja'a, peka na, ja'a ka aj'a dhèu sèmi èèna.

Abhu boe ca dhèu sa dhu d'ara mola, te dhèu aa'i-aa'i tao sala

9 De tasamia? Miu pangee, na, èdhi dhèu Yahudi be'a risi nèti dhèu Yahudi boe, do? Aad'o! Te ja'a peka le dènge miu, na, dhèu aa'i-aa'i dhu manahu le asa d'ara sasala, masi ka dhèu Yahudi, do dhèu Yahudi boe.

10 Te dhu suri mema ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua dhu Mola-Mèci, na,

“Abhu boe ca dhèu sa dhu mamuri mola taruu.
Èci sa aad'o!
11 Abhu boe ca dhèu sa dhu re'a mèu j'ara-j'ara Ama Lamatua.
Abhu boe èci sa dhu neo patadha dènge Lamatua.
12 Rèngu pakaj'èu le nèti j'ara ma-muri dhu mola.
Ka rèngu se guna heka mi ngaa èci sa.
Abhu boe ca dhèu sa dhu pad'elo d'ara be'a.
Èci sa aad'o hèi!✡
13 Lii padhai ra dhu hèu bhob'o,
nuka sèmi ro'a dhèu madhe dhu ra kèi hari.
Nèti d'ara hèb'a ra kalua dhoka lii kapod'e-kabèli di.
Lii dhu kalua nèti d'ara hèb'a ra,
nuka sèmi raco mege.✡
14 Hèb'a ra re'a dhoka padhèd'a di,
aa lii padhai ra karehe, dhu papèd'a d'ara dhèu,
te èèna ka dhu mai nèti d'ara rèngu dhu karehe.✡
15 Re'a boe madha'u ladhe pamadhe dhèu.
16 Sad'i rèngu ètu mia èèna ka, na,
lii langu, muri ètu èèna,
aa pasusa rupa-rupa mi dedha dhèu.
17 Mamuri ra dhu re'a boe padame,
aa re'a boe mamuri dènge d'ara dhu mau.✡
18 Rèngu se bisa boe taha rare d'ara ra,
lula dènge boe d'ara madha'u ciki sa mi Ama Lamatua.”✡

19 De èdhi te'a, na, Lamatua hia Atora Na mi dhèu dhu pahaha iisi mi Atora sèra. Dènge sèmi èèna, dhèu abhu boe alasan ho siri iisi, peka na, rèngu se, dhèu d'ara mola. Ladhe dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne hud'i paraga ku dènge Ama Lamatua, te Nèngu ka dhu j'ue lii langu dhu peka na, sala do aad'o.

✡ **3:4** Lii Sod'a Koa-Kio 51:4 ✡ **3:12** Lii Sod'a Koa-Kio 14:1-3, 53:1-3 ✡ **3:13** Lii Sod'a Koa-Kio 5:10, 140:4 ✡ **3:14** Lii Sod'a Koa-Kio 10:7 ✡ **3:17** Yesaya 59:7-8 ✡ **3:18** Lii Sod'a Koa-Kio 36:2 ✡ **3:20** Lii Sod'a Koa-Kio 143:2, Galati 2:16

20 Nèti èèna ka, abhu boe ca dhèu
sa dhu bisa peka, na, “Ama Lamatua
cap ja'a, dhèu d'ara mola, lula ja'a
tao madhutu aa'i Atora Lamatua.”
Bisa boe! Te Atora Lamatua ka dhu
pad'elo, na, èdhi aa'i-aa'i ti tao sala.✡

Hud'i parcaya uuru ku Lamatua Yesus, heka Ama Lamatua cap èdhi, dhèu d'ara mola

21 Baku malaa dènge naneo
Lamatua dhu paj'uj'u j'ara, ho èdhi
bisa pabe'a hari dènge Nèngu. Dhu
lèke, ladhe èdhi bisa pabe'a dènge
Lamatua, te ngaa lula boe nèti èdhi
tao madhutu Atora Na. Te Atora Na
dhu suri le sèmi èèna, aa dhèu rèti
lii padhai Na uru-uru sèra, peka
sèmi èèna kahèi ètu d'ara Sasuri
Mola-Mèci Na.
22 Ama Lamatua peka, na, èdhi
dhèu d'ara mola dhu pabe'a dènge
Ne, ropa èdhi parcaya Yesus Kristus.
Nèngu dhu hag'e boe rèhu dhèu, te
Na tao sèmi èèna mi dhèu aa'i-aa'i
dhu parcaya Yesus.✡
23 Te dhèu aa'i-aa'i tao sala. Nèti
èèna ka, dhèu dhu tenge-tenge j'ara
ho neo pabe'a ngi'u rèngu dènge
Ama Lamatua, bisa boe pamèci
dènge dadedha Lamatua.
24 Masi ka sèmi èèna, te ngaa Ama
Lamatua mesa Na ka dhu pad'elo
d'ara hua iia Na, aa pama'ète, peka
na, èdhi dènge heka sasala. Na
sèmi nare èdhi, lula Yesus Kristus
sui nare le èdhi nèti sasala-sasigo
èdhi.
25-26 Ama Lamatua paj'uj'u le
Yesus, sèna ka j'aj'i korban papo
makae ho saku eele sasala-sigo èdhi.
Te ngaa èdhi hud'i parcaya Ne, na,
Nèngu ka dhu tago nare hahuku
èdhi. Ka Na pasuti raa Na, aa
madhe gati èdhi. Dènge j'ara ne'e,
Ama Lamatua peka na, ngaa dhu Na
pama'ète ne, lèke tare'a. Uru èèna,
d'ara Lamatua taleo titu kèna, hèia
Na pama'ète ho pabhèlu eele sasala-
sasigo dhu dhèu ad'u-ue le. Te ngaa
ladhe Na huku boe dhèu dhu tao
sala, Nèngu adil boe. De Na bhoke
j'ara, sèna ka Yesus Kristus dui nare
hahuku nèti dhèu sala. Limuri ne,
Lamatua pad'elo mi dhèu aa'i-aa'i,
peka na, Nèngu tao dhu be'a taruu.
Ka dhèu sala aa'i-aa'i ra dhu parcaya
Yesus, Na cap si dhèu mola.
27 De tasamia? Ele boe miu
pangee, na, miu bisa padhai lii lela
dedha, lula Ama Lamatua sèmi nare
miu, do? Bisa boe! Miu neo pad'elo
Atora èci dhu tao pabe'a miu dènge
Lamatua, do? Miu pangee, na,
Lamatua sèmi nare miu lula miu tao
dhu be'a, do? Bisa boe! Èdhi te'a
dhoka paj'uj'u mi Atora dhu peka
na, Ama Lamatua sèmi nare èdhi,
lula èdhi parcaya Yesus. Nèngu na,
kèna!
28 Nèti èèna ka, èdhi te'a sèmi
ne'e: dhèu bisa pabe'a dènge
Lamatua, nèti ra parcaya Yesus, nèti
boe rèngu tao madhutu Atora di.
29 De ja'a neo karèi sèmi ne'e:
Ama Lamatua sèmi nare dhoka
dhèu Yahudi di, do Nèngu sèmi nare
dhèu leo kahèi? Lèke! Na sèmi nare
aa'i!
30 Te Ama Lamatua ne, dhoka èci
di. Aa dhoka j'ara èci di, dhu Na
sèmi nare sèna ka èdhi dhèu rai-
haha ne bisa pabe'a dènge Ne. Nuka
èdhi hud'i parcaya Kristus. J'ara ne
pala mi dhèu Yahudi dènge dhèu
Yahudi boe kahèi.✡
31 De ja'a neo karèi sèmi ne'e:
ladhe èdhi parcaya Lamatua, èèna
na tao Atora Na j'aj'i heka ngaa-
ngaa, do? Aad'o! Dhu lèke ka, par-
caya èdhi èèna ka dhu tao pamèci
Atora Na.

4

Conto sèmi baki Abraham: nèngu pabe'a dènge Lamatua lula parcaya Ne

1 Èdhi tare conto nèti Abraham,
baki ji'i dhèu Yahudi. Èdhi bisa te'a
ngaa nèti nèngu lula-nèti dhèu bisa
pabe'a dènge Lamatua, lula parcaya
Kristus?
2 Èdhi bisa te'a sèmi ne'e:
ladhe Abraham bisa pabe'a dènge
Lamatua, lula na tao j'ara be'a,

✡ **3:22** Galati 2:16 ✡ **3:30** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:4, Galati 3:20

nèngu kahèi abhu hak ho koa iisi ètu madha dhèu rai-haha. Te ngaa ètu madha Lamatua, nèngu bisa boe bhoka hèb'a.
3 Te dhu suri ètu Sasuri Lamatua dhu Mola-Mèci, peka na,
"Lula Abraham parcaya Ama Lamatua,
nèti èèna ka, Lamatua peka na,
Abraham ne dhèu d'ara mola dhu pabe'a dènge Nèngu."✡
4 Dhèu sab'a, tatu abhu gaji. Èèna na doi iia d'ara boe, te ngaa doi dhu lamatua na b'ae ne gati rui-j'aj'èra. Te sèra sa hak nèti dhèu sab'a.
5 Lamatua ka dhu unu hak, ho peka na, dhèu cee dhu parcaya Yesus Kristus bisa pabe'a hari dènge Ne, masi ka uru èèna, dhèu ne tao sala aa pahae boe Lamatua. Abhu boe j'ara èci sa, dhu dhèu bisa ad'u-ue, ho pabe'a ngi'u nèngu dènge Lamatua. Te dhèu hud'i parcaya uuru ku Yesus Kristus, heka Lamatua peka na, nèngu dhèu d'ara mola, aa Lamatua sèmi nare ne.
6 Dhèu aae Daud peka kahèi, na, d'ara dhèu karèj'e-karae, ropa Ama Lamatua peka na, dhèu se dhu d'ara mola, masi ka rèngu tao boe ngaa-ngaa. Te Daud suri, na,
7 "Masi ka dhèu se sisu Atora Lamatua,
te ngaa Na saku eele sasala-sasigo si.
Nèti èèna ka, rèngu oto titu kèna!
Dhèu dhu tao bhabhelu,
Lamatua pabhèlu eele sasala si.
8 Te ladhe Lamatua pa'iga heka sasala dhèu,
na, dhèu sèra oto tare'a!"✡
9 De ele boe miu pangee, na, dhodhoka dhèu Yahudi dhu suna di, dhu bisa oto, ho ra pabe'a dènge Lamatua, si? Aa dhèu suku leo dhu suna boe, bisa boe, si? Aad'o! Ngangee sèmi sèra sala! Nèti èèna ka, ji'i dhu peka mema-mema le, lula Abraham parcaya Lamatua, ka Lamatua cap ne, dhèu d'ara mola dhu pabe'a dènge Nèngu.
10 Lod'o mia Lamatua cap Abraham sèmi èèna? Lod'o dhu na suna le, do dhae? Dhu mola-mola, nuka lèke lod'o dhu na suna mèka.
11 Tare'a! Lod'o Abraham suna mèka, Ama Lamatua cap nare le nèngu dhèu d'ara mola dhu pabe'a dènge Lamatua. Nèbhu ku, heka na suna kèna, ho j'aj'i tadha, na, nèngu j'aj'i le dhèu dhu lèka Lamatua. Dènge sèmi èèna ka, Abraham j'aj'i dhèu oti j'ara hia dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya Lamatua. Te Lamatua sèmi nare dhèu dhu parcaya, ho ra pabe'a dènge Lamatua, masi ka ra suna, do aad'o.✡
12 Abraham bhoke j'ara kahèi hia èdhi dhèu Yahudi dhu suna le. Lula boe nèti èdhi suna, te ngaa lula èdhi parcaya Kristus sama sèmi Abraham parcaya Lamatua lod'o dhu na suna mèka.

Ladhe èdhi lèka Ama Lamatua, èdhi sèmi tare ngaa dhu Na pajaji

13 Ama Lamatua dhu pa'èki pajaji dènge Abraham, dènge ana-èpu na, peka na, nèbhu-nèbhu rai-haha kateme j'aj'i mi pusaka rèngu. Lamatua pajaji sèmi èèna, lula Abraham parcaya Ne, aa Lamatua cap ne dhèu d'ara mola dhu pabe'a dènge Ne. Te ngaa Lamatua pajaji boe sèmi èèna, ladhe dhoka Abraham tao madhutu Atora Lamatua.✡
14 Te ladhe dhèu dhu madhutu dhoka Atora Lamatua di, bisa sèmi rare pusaka dhu Lamatua moa, sasoa na, parcaya mi Lamatua par-cuma di. Aa lii pajaji Lamatua èèna guna boe ngaa-ngaa.✡
15 Ètu era mia abhu Atora Lamatua, ètu èèna kahèi dhèu sisu Atora èèna. Aa ladhe dhèu sisu Atora Lamatua, na, Lamatua nasa, hèia Na huku si. Aa ladhe Atora Lamatua aad'o, tatu dhèu sisu boe.
16 Nèti èèna ka, èdhi hud'i parcaya ku Lamatua. Èèna ka dhu risi eele nèti aa'i-aa'i. Te Lamatua d'èi

✡ **4:3** Lii Lolo dhu Uru Tèka 15:6, Galati 3:6 ✡ **4:8** Lii Sod'a Koa-Kio 32:1-2 ✡ **4:11** Lii Lolo dhu Uru Tèka 17:10 ✡ **4:13** Lii Lolo dhu Uru Tèka 17:4-6, 22:17-18, Galati 3:29 ✡ **4:14** Galati 3:18

pad'elo dènge mola-mola d'ara hua iia Na mi dhèu dhu parcaya Ne. Aa ladhe èdhi lèka Ne, sama sèmi Abraham, tatu èdhi abhu ngaa dhu Na moa, masi ka èdhi dhèu Yahudi dhu tao madhutu Atora Na, do aad'o. De èdhi aa'i-aa'i dhu parcaya Ne, sama sèmi ana-èpu Abraham.✡

17 Lamatua dhu peka tèke le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Na, aku Nèngu na, “Ja'a ad'u-ue sèna ka èu j'aj'i bèi-baki nèti suku ae-ae.” Abraham parcaya Ama Lamatua. Nèbhu-nèbhu ka Ama Lamatua tao paj'aj'i lii moa Na. Nèngu kahèi dhu pamamuri hari dhèu madhe. Lamatua dhoka padhai lii di, ka ngaa-ngaa dhu aad'o, j'aj'i dènge.✡

18 Masi ka Abraham dènge mèka ana, te ngaa na lèka Ama Lamatua, aa tatae Lamatua tao madhutu lii pajaji Na. Nèti parcaya èèna ka, Lamatua tao ne j'aj'i mi “bèi-baki nèti suku ae-ae.” Èèna nuka sèmi dhu suri ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci, na, “Ana-èpu ae-ae bèli-camèd'a mai nèti èu.”✡

19 Abraham lèka èra Lamatua, masi ka ne'a nèngu dhu heka bhora le, umur dhu cangasu tèu kèna. Era ana nèti Sara dhu bèdho mèno le, aa na heka d'ai seli le.✡

20 Te ngaa lalèka Abraham kura boe, ho pangee na, Lamatua bisa boe tao madhutu lii padadha Na. Parcaya na asa tabha èra mi Lamatua, aa na ded'e padedha kolongara Lamatua.

21 Abraham lèka tare'a-re'a, ngaa dhu Lamatua padhadha le, Nèngu bisa tao.

22 Nèti èèna ka, Ama Lamatua cap Abraham, peka na, dhèu d'ara mola dhu pabe'a dènge Nèngu.

23 Sasuri Mola-Mèci Lamatua peka na, Lamatua ige boe sèmi èèna hia Abraham mesa na,

24 te ngaa mi èdhi kahèi! Te ladhe èdhi parcaya Lamatua, Na cap èdhi kahèi dhèu d'ara mola dhu pabe'a dènge Ne. Lamatua ka dhu pamamuri hari Kètu èdhi, Yesus nèti mamadhe Na.

25 Yesus madhe, lula èdhi ad'u-ue sasala-sasigo. Hèia Na mamuri hari, ho bhoke j'ara, sèna ka èdhi bisa pabe'a hari dènge Ama Lamatua.✡

5

Dhèu bisa pabe'a hari dènge Ama Lamatua sad'i dhoka ra parcaya Yesus Kristus

1 De, lula èdhi parcaya Ama Lamatua, nèti èèna ka Na cap èdhi dhèu d'ara mola. Hèia d'ara èdhi j'aj'i mola-mèci hia Lamatua, lula Kètu èdhi, Yesus Kristus, dhu Lamatua pua mai, bhoke j'ara ho èdhi bisa padame dènge Ama Lamatua.

2 Kristus pad'elo d'ara hua iia Na mi èdhi, lula èdhi parcaya le Nèngu. Nèti èèna ka, d'ara èdhi j'aj'i èra. Aa d'ara èdhi karae kahèi, lula te'a, na, bèli-camèd'a Lamatua neo ded'e èdhi, sèna ka te'a mèu dadedha Na.

3 Masi ka èdhi abhu rupa-rupa sasusa, te ngaa d'ara èdhi karej'e-karae taruu. Te èdhi te'a, na, j'èra uuru ku heka bisa taha dènge èra risi hari.

4 Ladhe èdhi èra ka ètu d'ara j'aj'èra, èèna ka dhu tao èdhi manahu boe, aa mamuri èdhi pakarej'e d'ara Lamatua. Ladhe èdhi mamuri sèmi èèna, èèna ka dhu pa'èra parcaya èdhi, peka na, pe Lamatua neo pad'elo d'ara hua iia Na mi èdhi.

5 Ladhe lalèka èdhi asa èra sèmi èèna, èdhi makae boe. Te Lamatua dhu bagi le hia èdhi, Roh Na dhu Mola-Mèci, sèna ka èdhi te'a mèu, na, Nèngu dhu sue èdhi titu kèna.

6 Nèngu pad'elo sasue Na sèmi ne'e ka: ropa èdhi mampu boe pabe'a dènge Lamatua, te'a boe, na, Lamatua dhu pua Kristus madhe pala èdhi. Te ngaa èdhi dhu mamuri pusi-pahae boe Lamatua. Lamatua pili lod'o dhu lèke sèna ka tao aa'i-aa'i sèra.

✡ **4:16** Galati 3:7 ✡ **4:17** Lii Lolo dhu Uru Tèka 17:5 ✡ **4:18** Lii Lolo dhu Uru Tèka 15:5 ✡ **4:19** Lii Lolo dhu Uru Tèka 17:17 ✡ **4:25** Yesaya 53:4-5

7 Pangee paie-iie ku! Te cadhui
ku abhu dhèu dhu sadia madhe hia
angalai na dhu d'ara mola. Ele
boe abhu dhèu cahag'e dhu sadia
madhe, ho soru dhèu d'ara be'a.
8 Te ngaa Ama Lamatua pad'elo le
sasue Na ae-ae mi dedha èdhi. Lula,
lod'o èdhi mamuri ètu d'ara sasala
era, Kristus madhe le gati èdhi.
9 Ama Lamatua cap èdhi, dhèu
d'ara mola dhu pabe'a dènge Ne,
lula Kristus pasuti raa Na, sèna ka
madhe gati èdhi. Aa te ngaa, ladhe
dhèu ue sasala, Lamatua nasa. Te
ngaa nèti mamadhe Kristus, èdhi
dhu tao sala abhu heka huku.
10 Uru èèna, èdhi pamusu dènge
Lamatua. Te ngaa Ana Ama
Lamatua mesa Na madhe, ho cuhi
d'ara Lamatua, sèna ka èdhi bisa
padame dènge Lamatua. De limuri
ne, èdhi pamusu heka, te ngaa
pabe'a hari le. Risi-risi hari, Kristus
dhu mamuri hari le, pe d'ai lod'o
èle rai-haha ne, Na hia èdhi mamuri,
sèna ka èdhi baku lèke hahuku.
11 Mesa boe èèna di! D'ara èdhi
bisa karae, peka na, “Lamatua ne,
dedha risi eele!” lula èdhi pa'èki
dènge Ne. Èdhi bisa j'aj'i dhèu unu
Na, lula Kètu èdhi, Yesus Kristus,
madhe le pala èdhi, sèna ka èdhi
padame dènge Ama Lamatua.

Ladhe èdhi pasoro Adam dènge Kristus, abhu dhu sama, aa abhu dhu sama boe

12 De karèi nèti uuru èèna ka,
Adam ka dhu tao uru sasala-sasigo.
Nèti èèna ka, Ama Lamatua hia boe
ne mamuri taruu. Hèia karèi nèti
lod'o èèna ka, dhèu aa'i-aa'i ètu
rai-haha ne madhutu ad'u-ue sasala
kahèi, èci èèna ka dènge nèngu. Aa,
lula rèngu tao sala sama sèmi Adam,
ka rèngu aa'i-aa'i ra hud'i madhe ku
nuka sèmi nèngu kahèi.✡
13 Uru-uru sèra, lod'o Ama
Lamatua papuru mèka Atora Na,
dhèu tao le sasala dhu pale-lème le
rai-haha ne. Te ngaa, lula dènge
mèka Atora, ka abhu boe dhu ige
sasala-sasigo dhèu sèra.
14 Mulai nèti Adam toke d'ai Musa
sèmi rare Atora Lamatua èèna, dhèu
aa'i-aa'i tatu madhe. Masi ka
rèngu sisu boe paredha Lamatua
dhu pangèd'u mi Adam, te ngaa ra
tao rupa-rupa sasala. Nèti èèna ka,
rèngu hud'i madhe ku, nuka sèmi
Adam.

Ladhe èdhi pasoro Adam dènge
Lamatua Yesus, abhu dhu sama, aa
abhu dhu sama boe. Te Adam èci
èèna ka dènge rupa dhu paj'uj'u
asa raropa Yesus, dhu bèli-camèd'a
èèna cèu mai.
15 Te ngaa sasala Adam, sama boe
dènge babe'a dhu Yesus hia èdhi. Te
dhèu èci, nuka Adam, sisu paredha
Lamatua. Nèti èèna ka, dhèu aa'i-
aa'i ra hud'i madhe ku. Te ngaa
Dhèu èci hari, nuka Yesus Kristus,
tao rupa-rupa babe'a hia mi èdhi,
aa pamata boe dhèu b'ala babe'a Na.
Nèti tatao ca Dhèu ne'e ka, pad'ai mi
dhèu aa'i-aa'i ra, te Ama Lamatua
d'èi tao be'a hia èdhi.
16 Dhu Ama Lamatua pangèd'u mi
èdhi, sama boe dènge sasala dhu
Adam tao èèna. Ropa Adam tao
sasala, Ama Lamatua pama'ète lii
langu, peka na “Èu sala. De èu
hud'i abhu huku!” Te ngaa masi ka
dhèu ue sasala ae titu kèna, Ama
Lamatua, dhu parisa mamuri dhèu
aa'i-aa'i, neo pad'elo d'ara hua iia
Na era, aa pama'ète, na, “Èu sala
boe. De èu bebas le, aa mu abhu
heka huku. Mai, sèna ka pabe'a hari
dènge Ja'a!”
17 De ca dhèu nuka Adam dhu
tao sala, aa sisu paredha Lamatua.
Nèti èèna ka, limuri ne dhèu aa'i-
aa'i hud'i madhe ku. Te ngaa Dhèu
èci hari, nuka Yesus Kristus dhu
tao be'a. Lula tatao Na dhu be'a
èèna ka, èdhi bisa pabe'a hari dènge
Lamatua. Èèna nuka sèmi mèdha
èci dhu Na hia iia d'ara mi èdhi.
Na neo hia èdhi mamuri dhu lèke,
sama sèmi èdhi j'aj'i angalai Dhèu
Aae.
18 De nèti ca dhèu dhu ad'u-
ue sasala, na bhoke j'ara ho Ama
Lamatua babège eele dhèu aa'i-aa'i

✡ **5:12** Lii Lolo dhu Uru Tèka 3:6

nèti madha Na. Aa nèti ca Dhèu leo hari dhu tao j'ara dhu lèke, Na bhoke j'ara ho dhèu aa'i-aa'i bisa pabe'a hari dènge Lamatua, sèna ka mamuri mola dènge Ne.

19 Madhutu a'abhu ja'a sèmi ne'e: Adam ne, ca dhèu dhu d'èi boe nanene Lamatua, ka sisu paredha Lamatua. Aa dhèu ae kahèi madhutu tao sasala, sama sèmi Adam. Aa Yesus ne, ca Dhèu dhu nanene Lamatua, ka tao madhutu dad'èi Lamatua. Nèngu ka dhu bhoke j'ara, sèna ka dhèu ae bisa pabe'a hari dènge Lamatua.

20 Ama Lamatua papuru Atora Na re Musa, ho dhèu aa'i-aa'i re'a mèu, mia dhu sala. Te ngaa èdu mia-mia sasala dhèu asa tabha ae. Èdu èèna kahèi, Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na ae risi hari.

21 Uru èèna, bhabhelu èdu d'ara dhèu abhu koasa dhu uri rèngu, toke ra tao sasala dhu nèti ma-madhe. Te ngaa limuri ne, j'ara be'a dhu Kètu èdhi, Yesus Kristus tao èèna, Ama Lamatua pake ho pad'elo d'ara hua iia Na mi èdhi. Aa j'ara be'a ne dènge koasa sèna ka ator èdhi kahèi, hèia èdhi bisa pabe'a dènge Ama Lamatua, aa mamuri mola taruu dènge Ne.

6

Èdhi hud'i tèke eele sasala-sasigo, ho mamuri madhutu dad'èi Lamatua

1 De èdhi peka ngaa hari? Ele boe miu pangee, na, “Ama Lamatua pabhèlu eele le sasala èdhi, lula d'ara hua iia Na. Nèti èèna ka, hud'i laa èdhi tino tao sala, sèna ka Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na risi hari mi èdhi.”

2 Aad'o sèmi èèna! Lèke boe ladhe èdhi tao sala taruu. Te èdhi dhu pama'ète tare le, peka na, èdhi tèke eele aa'i le sasala-sasigo èdhi. Lula èdhi pa'èki heka dènge bhabhelu-katub'a, èèna nuka sèmi èdhi dhu madhe le! Te dhèu dhu madhe le bisa heka tao sala, si? Ladhe èdhi madhe le, tasamia hari èdhi bisa mamuri ad'u-ue sasala? Bisa boe, sina ma?

3 Ele boe miu me'a boe, na, ropa sarani èdhi, èèna j'aj'i tadha, na, èdhi tèke eele le mamuri dhui, ho abhu mamuri hiu, nuka dhu pa'èki dènge Yesus Kristus. Èèna sama sèmi èdhi madhe le palere-lere dènge Ne.

4 Lod'o Kristus madhe, ra padhane Ne. Aa lod'o ra sarani èdhi, èèna nuka sèmi èdhi madhe kahèi, tèke eele mamuri dhui, hèia ra padhane èdhi. De Ama Lamatua pake koasa Na dhu kapai aae èèna, ho pama-muri hari Kristus nèti mamadhe Na. Ama Lamatua d'èi ladhe èdhi sèmi tare koasa Na kahèi, ho mamuri hari j'aj'i dhèu dhu hiu.✡

5 Te èèna sama sèmi èdhi madhe palere dènge Yesus. De èdhi dhu pa'èki dènge Ne, tatu bèli-camèd'a èdhi mamuri hari nèti mamadhe, sama sèmi Nèngu mamuri hari.

6 Uru èèna, èdhi j'aj'i dhèu dhu tao rupa-rupa sasala. Te ngaa mamuri èdhi dhu dhui èèna, madhe le, èci èèna ka dènge paku pamadhe èdhi ètu aj'u palolo-palèbha palere-lere dènge Kristus. Limuri ne, bhabhelu ètu d'ara èdhi dènge heka koasa ho uri èdhi. Limuri ne, èdhi aad'o heka ètu d'ara a'èki sèna ka tao hari sasala. Te èdhi sèmi heka ènu dhu dènge boe hak ho pili neo tao ngaa.

7 Ladhe dhèu dhu madhe le, nèngu bebas le, si? Abhu heka ngaa èci sa laka-seti ne, ho ad'u-ue hari sasala.

8 De, lula èèna nuka sèmi èdhi madhe le palere-lere dènge Kristus, na, èdhi parcaya, peka na, bèli-camèd'a èdhi mamuri taruu dènge Ne kahèi.

9 Èdhi te'a, na, lula Yesus Kristus mamuri hari le nèti mamadhe Na, de Nèngu bisa heka madhe hari. Te abhu boe èci sa dhu dènge koasa ho pamadhe hari Ne.

10 Na madhe ca tèka èèna ka, ho segi koasa nèti sasala. Te ngaa limuri ne Na mamuri ho pakab'ua Ama Lamatua.

✡ **6:4** Kolose 2:12

11 Miu hud'i tao ku iisi sèmi èèna.
Nuka sèmi miu dhu madhe le, nèti
èèna ka sasala dènge heka koasa
mi dedha miu. De limuri ne, miu
hud'i mamuri ku ho pakab'ua Ama
Lamatua, lula miu dhu pa'èki le
dènge Yesus Kristus.
12 Bhabhelu ètu d'ara èu dhu
dènge koasa. Baku soro tèke bhab-
helu èèna ator èu, ka èu dhoka
madhutu dad'èi ngi'u aae sèna ka
èu tao bhabhelu-katub'a. Te èèna na
ngi'u aae èu madhe.
13 Aa baku soro isi èu sèna ka
tao j'ara dhu lèke boe, te èèna sala
kahèi. Te ngaa pangèd'u mamuri èu
mi Ama Lamatua di, sèna ka Nèngu
ka dhu uri mamuri èu. Sama sèmi
èu dhu madhe le, ka mamuri hari.
De pake la mamuri èu kateme aa'i,
sèna ka tao j'ara dhu lèke sèra, hia
mi Lamatua.
14 Baku soro tèke sèna ka sasala
ator miu, sama sèmi sasala ka dhu
j'aj'i lamatua miu. De limuri ne miu
hud'i mamuri madhutu ia ka atora
Musa, sèna ka pabe'a hari dènge
Ama Lamatua. Te miu dhu mamuri
mola le, lula Lamatua dhu pad'elo le
d'ara hua iia Na mi miu. De limuri
ne d'ara hua iia Lamatua ka dhu uri
mamuri miu.

Èdhi nuka sèmi ènu dhu sab'a madhutu dad'èi Lamatua

15 De tasamia? Ele boe miu ngee,
na, “Èdhi madhutu ia ka atora Musa,
ho pabe'a hari dènge Ama Lamatua.
De hud'i laa èdhi tao sala taruu di.
Te Lamatua neo pad'elo d'ara hua
iia Na era mi èdhi!” Miu pangee
sèmi èèna ka, si? Ja'a pasanèd'e,
èèna na sale!
16 Ja'a kore upama nèti ènu dènge
lamatua na. Ladhe miu soro ngi'u
mi ho sab'a hia dhèu èci, na, miu
hud'i nanene, aa sab'a madhutu
dad'èi na. Te nèngu èèna kètu miu,
aa miu j'aj'i ènu na. Sèmi èèna
kahèi, miu bisa pili neo madhutu
mia. Te miu bisa pili, sèna ka ad'u-
ue sasala, hèia miu j'aj'i mi ènu nèti
sasala ne. Te ngaa ladhe miu pili
sèmi èèna, miu tao iisi mi pacèri
nèti Ama Lamatua. Do, miu bisa pili
tao dhu lèke, dènge j'aj'i ènu dhu
tao madhutu ngaa dhu Lamatua pua
mi. Ladhe pili sèmi èèna, miu bisa
pabe'a dènge Ne!
17 Uru èèna, miu soro tèke sèna ka
sasala uri miu, te ngaa limuri ne miu
nanene d'ara iiki miu, sèna ka tao
madhutu ngaa dhu dhèu sarani aj'a-
nori miu. Nèti èèna ka ja'a manèngi
makasi mi Lamatua.
18 Te Lamatua dhu patalale le miu
nèti koasa sasala, toke sasala sèra
uri heka miu. De limuri ne, j'ara dhu
lèke ka dhu uri miu.
19 Ja'a peka ne'e, pake conto dhu
j'aj'i bèli-bèli, nèti lamatua dènge
ènu, sèna ka miu me'a malai ngaa
dhu ja'a peka-padhai. Uru èèna,
miu hia ngi'u miu j'aj'i ènu sèna ka
tao sala, dhu pakaj'alu miu madhutu
atora Musa. Te ngaa limuri ne, miu
hud'i hia ngi'u miu j'aj'i ènu dhu
me'a dhoka tao dhu be'a di, dhu
hia miu j'aj'i dhèu mola-mèci ètu
madha Ama Lamatua.
20 Uru èèna, ropa miu dhoka
nanene aa tao madhutu dad'èi
sasala, miu mo'o boe nanene aa tao
dhu lèke.
21 De ja'a neo karèi sèmi ne'e: Miu
abhu ngaa dhu be'a nèti tatao miu
sèra? Aad'o, sina ma? Aa te ngaa,
ngaa dhu miu abhu sèra tao miu
mi'e makae di. Lula miu tao sala
sèmi èèna, ka dhu miu abhu, nuka
Lamatua soro kabodho mi miu.
22 Te ngaa limuri ne, Ama
Lamatua patalale eele le miu nèti
lamatua uru èèna, de miu parluu
ia ka tao sasala. De ne'e ne miu
hud'i j'aj'i ku dhèu sab'a nèti Ama
Lamatua. Lèpa lod'o limuri, pe miu
j'aj'i mola-mèci hia Ne, aa abhu
mamuri mola-mèci dhu d'ai mia-
mia.
23 Te ropa èdhi tao sasala,
Lamatua tule eele èdhi toke d'ai
mia-mia. Èèna ka dhu èdhi abhu.
Èdhi madhe kèna! Te ngaa Ama
Lamatua bhoke le j'ara èci hia èdhi.
Te Na neo hia iia èdhi mamuri mola
dhu ma'ète boe. Èdhi abhu mamuri
èèna, ladhe èdhi j'aj'i dhèu unu
Kètu èdhi, Yesus Kristus.

7

Ladhe dhèu madhe le, atora huku dènge heka hak

1 A'ari aa'i-aa'i! Ja'a neo padhai
lii dènge miu dhu me'a mèu atora
huku sèra. Sèmi ne'e ka: ladhe miu
mamuri era, atora huku dènge hak
ho ator miu. Te ngaa ladhe miu
madhe le, atora huku dènge heka
hak mi miu.
2 Ja'a kore pakasame nèti atora
dhèu èmu-kamali. Ladhe dhèu
bhèni èci leo le èmu dènge mone
èci, na, madhutu atora huku, dua ra
j'aj'i dhèu èmu-kamali toke madhe.
Te ngaa ladhe dhèu mone madhe
uuru, bhèni balu ne pa'èki heka
dènge atora deo na. Nèngu bisa
hari leo-èmu.
3 Te ngaa ladhe bhèni ne leo hari
èmu lod'o dhèu èmu na mamuri
era, nèngu bersina. Te ngaa ladhe
dhèu èmu na madhe le, atora nèti
laleo èmu lèke heka nèngu. Bhèni
ne j'aj'i dhèu kalora iisi. De ladhe
na madhèdi hari dènge dhèu leo,
madhutu atora, nèngu bersina boe.
4 Sèmi èèna kahèi dènge miu dhèu
parcaya! Sèmi ne'e: Kristus madhe
le. Èèna nuka sèmi miu madhutu
madhe dènge Ne kahèi, hèia tèke
eele mamuri miu dhu dhui. Ka atora
huku lèke heka mi miu. Limuri ne
atora huku lèke heka miu, te ngaa
mamuri miu pa'èki dènge Kristus,
dhu mamuri hari nèti mamadhe Na.
Èèna cakaraa dènge bhèni balu dhu
leo hari èmu. Ngaa-ngaa tao boe. De
limuri ne aa'i-aa'i dhu miu ad'u-ue
sèra, hia mi Lamatua.
5 Te uru èèna, èdhi tao dhoka
madhutu dad'èi ngi'u aae èdhi di.
Lula èdhi te'a atora, èèna ka dhu
hia èdhi sisu atora sèra, ho tao j'ara-
j'ara dhu lèke boe. De sasala èdhi
sèra ka dhu tao Ama Lamatua soro
kabodho mi èdhi.
6 Uru èèna, èdhi hud'i tao mad-
hutu ku atora. Te ngaa limuri ne,
atora ne lèke heka èdhi, dhu tèke
eele le mamuri dhu dhui. Madhutu
dad'èi j'ara dhui, na, Atora Musa
dhu suri ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci
èèna, dhu èki tèke èdhi. Te ngaa
madhutu dad'èi j'ara hiu, na, èdhi
pa'èki heka dènge atora èèna. Te
Roh Lamatua ka dhu uri èdhi! Nèti
èèna ka, limuri ne èdhi sab'a dhoka
hia Lamatua.

Atora Musa paj'uj'u bhabhelu ètu d'ara èdhi

7 De èdhi neo peka ngaa? Neo
peka, na, “Atora dhu Lamatua hia
re Musa ne, sala!” Aad'o! Te ladhe
ja'a ke'a mèu boe atora ne, tatu ja'a
bisa boe ke'a j'ara-j'ara dhu lèke boe
ètu d'ara ja'a. Nuka sèmi, abhu
atora dhu peka na, “Mage d'ara
neo mere mèdha-panyau dhèu.” Te
ngaa dènge j'ara tasamia ka, ja'a
bisa ke'a, na, d'ara neo sèmi èèna,
sala, ladhe ke'a boe atora èèna? Bisa
boe!✡
8 Te ngaa lula abhu atora dhu
peka sèmi èèna, èèna nuka sèmi
j'ara-j'ara bhelu ètu d'ara ja'a, sèna
ka ja'a neo kore rupa-rupa mèdha-
panyau dhèu. Ladhe dènge boe
atora dhu kai, sasala na abhu boe
koasa ho ator dhèu.
9 Ètu mamuri ja'a uru èèna, ja'a
ke'a mèu mèka dad'èi nèti Atora
Lamatua. Nèbhu-nèbhu ku, heka
ke'a kèna. Nèti èèna ka, ja'a mulai
mase'a, na, ja'a sisu le Atora sèra ka
ad'u-ue sasala. De hua nèti sasala
èèna ka, ja'a hud'i madhe ku.
10 Hèia d'ara ja'a roe bhilu, te
ke'a na, ja'a mesa ku bisa boe
pabe'a ja'a dènge Lamatua, ladhe
tao madhutu dhoka Atora Na. De
pantas ladhe ja'a abhu nanasa nèti
Lamatua, nuka huku madhe èèna,
lula ja'a sisu le Atora Na. Aa te ngaa
Lamatua hia atora ne, sèna ka dhèu
bisa mamuri dhu lèke. Te ngaa bagi
ja'a, Atora ne ka dhu pa'ele iie ja'a,
ka Lamatua soro kabodho mi ja'a.
11 Atora ne mema pad'elo j'ara
mamuri dhu mola. Te ngaa abhu
bhabhelu dhu sub'u ètu d'ara ja'a.
Nèti èèna ka, ja'a tipu hari ngi'u ja'a
mesa ku, ho pangee na, ja'a bisa
pabe'a ja'a dènge Ama Lamatua,
sad'i ja'a tao madhutu Atora Na.

✡ **7:7** Kalua nèti Masir 20:17, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:21

Hèia èèna nuka sèmi Atora mesa èèna ka dhu tao toke Lamatua mad'enge dènge ja'a.✡

12 De ladhe deo na dhèu peka na, “Atora dhu Lamatua hia re Musa èèna, sala,” na, ja'a dhaa na, “Aad'o! Atora Lamatua ne, mola-mèci!” Aa paredha aa'i-aa'i ètu d'ara Atora ne mola-mèci, lèke, aa be'a kahèi.

13 Ele boe miu pangee, na, Atora ne ka dhu tao Lamatua soro ka-bodho mi ja'a, do? Aad'o! Te masi ka ja'a ke'a Atora sèra, te ngaa ja'a nanene taruu bhabhelu ètu d'ara ja'a, nèti èèna ka ja'a tao sala. De nèti sasala ja'a èèna ka Lamatua soro kabodho mi ja'a. Atora ne mema be'a, te èèna ka dhu pad'elo j'ara-j'ara bhelu-katub'a dhu tao èdhi pacèri nèti Ama Lamatua. De ropa Lamatua pad'elo j'ara ma-muri dhu lèke, Atora èèna ka dhu peka paled'a, na, bhabhelu ètu d'ara èdhi èèna, be'a boe.

Babe'a dènge bhabhelu patula-pajuku ètu d'ara èdhi

14 Èdhi te'a, na, Atora dhu Lamatua pangèd'u re Musa, puru mai nèti Roh Lamatua. Te ngaa ja'a ne dhoka dhèu rai-haha biasa di, dhu dènge d'ara dhu èra boe. Hèia ja'a nanene j'ara-j'ara bhelu ètu d'ara ja'a, toke ja'a manahu asa d'ara sasala. Èèna nuka sèmi sasala dhu j'aj'i lamatua ja'a, aa ja'a j'aj'i mi ènu nèti sasala.

15 Pamalaa ja'a. Ja'a ke'a boe ngaa ka dhu ja'a tao. Te ja'a tao boe madhutu ngaa dhu ja'a neo tao. Te ngaa ja'a tao madhutu ngaa dhu ja'a d'èi boe tao.✡

16 Ladhe ja'a tao ngaa dhu ja'a neo boe tao, ja'a mangaku, na, Atora Lamatua ne lèke.

17 De ja'a boe ka dhu uri ngi'u ja'a. Te bhabhelu dhu muri ètu d'ara ja'a ka dhu uli ja'a!

18 Ja'a ke'a le, na, abhu boe j'ara dhu be'a muri ètu d'ara ja'a. Te ja'a ne dhèu rai-haha dhu d'ara karehe. D'èi do d'èi boe, ja'a bisa boe pakaseti iisi sèna ka tao dhu lèke. Ja'a d'èi tao dhu be'a, te ngaa j'aj'i boe!

19 Te ja'a d'èi tao dhu be'a, te ngaa j'aj'i boe tao. Aa ko'o boe tao dhu bhelu, te ngaa cèku tao!

20 De ladhe ja'a ad'u-ue ngaa dhu ko'o boe tao, èèna mai boe nèti ja'a mesa ku, te ngaa lula sasala dhu muri ètu d'ara ja'a.

21 Ne'e ne j'aj'i mi tate'a èci, sèmi ne'e ka: masi ka ja'a neo tao dhu be'a, te ngaa abhu bhabhelu dhu palab'a ètu d'ara ja'a.

22 Aa te ngaa madhutu iia-iia ètu d'ara ja'a karej'e titu kèna, ladhe ja'a pangee Atora Lamatua.

23 Te ngaa nuka sèmi abhu koasa ètu d'ara ja'a dhu pa'ele iie ja'a. Te ja'a neo tao dhu be'a, te ngaa j'aj'i boe. Èèna nuka sèmi koasa bhabhelu ètu d'ara ja'a dhu kèpe nare ja'a, ho laka-seti madhutu ne.

24 Ira ii, kasian, ee! Ja'a ne dhèu j'èra! Dhèu cee ka dhu bisa patabuli ja'a nèti koasa bhabhelu dhu muri ètu d'ara ja'a ne, dhu tao Lamatua mad'enge dènge ja'a?

25 Te ngaa malo-malo ka! Ama Lamatua unu Na ka dhu bhoke j'ara ho patabuli eele ja'a! Ja'a manèngi makasi ae-ae mi Lamatua, lula Kètu èdhi Yesus Kristus bisa hia mamuri mi ja'a! De ladhe ja'a mamuri maena dhoka mi ngi'u ja'a di, na, ja'a j'èra. Masi ka ja'a neo tao madhutu Atora Lamatua, te ngaa abhu koasa bhabhelu ètu d'ara ja'a, dadugu ja'a, sèna ka tao taruu dhoka bhabhelu-katub'a di.

8

Èdhi bisa mamuri mola, ladhe pa'èki dènge Roh Lamatua

1 De Ama Lamatua huku boe dhèu dhu pa'èki dènge Yesus Kristus!

2 Te abhu dua lii tate'a dhu lèke: ka èci peka na, ladhe èdhi pa'èki dènge Yesus Kristus, Roh Lamatua hia koasa mi èdhi ho bisa ma-muri mola. Ka dua peka na, abhu

✡ **7:11** Lii Lolo dhu Uru Tèka 3:13 ✡ **7:15** Galati 5:17

bhabhelu ètu d'ara èdhi dhu kakèj'i èdhi ho tao sala. Aa ladhe èdhi tao sala, Ama Lamatua mad'enge dènge èdhi. Aa ladhe èdhi abhu Roh Lamatua, Na patalale èdhi nèti koasa sasala.

3 Masi ka èdhi tao madhutu atora Musa, èèna bisa boe patabuli èdhi nèti koasa sasala, lula èdhi se dhoka dhèu rai-haha biasa di dhu tao bhabhelu katub'a taruu. Te ngaa Lamatua ka dhu bhoke j'ara. Te Nèngu pua Ana Mone mesa Na mai, sèna ka j'aj'i dhèu rai-haha biasa, sama sèmi èdhi kahèi. Masi ka èdhi dhèu rai-haha biasa tao rupa-rupa sasala, te ngaa Yesus mesa-mesa Na dhu tao nèdhi boe sasala ngaa-ngaa. Ngaa hari, Nèngu j'aj'i korban, ho saku eele sasala-sasigo dhèu.

4 Ama Lamatua hia Kristus mai, sèna ka Na madhe, ho hud'i laa èdhi bisa tao j'ara aa'i-aa'i dhu lèke, madhutu Atora Lamatua. Ka limuri ne, èdhi tao j'ara-j'ara dhu mola madhutu dad'èi Roh Lamatua, aa tao heka madhutu dad'èi d'ara unu ti.

5 Dhèu dhu mamuri madhutu dad'èi d'ara unu ra, tao sèmi èèna lula ra pangee dhoka j'ara bhabhelu di. Te ngaa dhèu dhu mamuri madhutu dad'èi Roh Lamatua, rèngu dhoka pangee j'ara-j'ara dhu pakarej'e d'ara Roh Lamatua di.

6 Dhèu dhu soro tèke bhabhelu ator ngangee na, sama sèmi dhèu dhu nanene boe Roh Lamatua, nuka sèmi d'ara nèngu aad'o heka dènge Lamatua. Te ngaa dhèu dhu soro tèke Roh Lamatua ator ngangee na, mamuri na mola, aa d'ara na meramilu.

7 Dad'èi èdhi dhèu rai-haha ne, palab'a bia dènge dad'èi Lamatua. Hèia èdhi to'o boe pahaha iisi ho nanene Lamatua, lula èdhi mesa ti bisa boe.

8 Te dhèu dhu soro tèke dad'èi ra ator rèngu, d'èi do d'èi boe, èèna bisa boe pakarej'e d'ara Lamatua.

9 Te ngaa miu se, dhèu dhu mamuri bhelu heka, madhutu dad'èi d'ara mi. Te ladhe abhu Roh Lamatua dhu mamuri ètu d'ara miu, miu tao j'ara-j'ara dhu pakarej'e d'ara Nèngu. (Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu Roh Kristus pea boe ètu d'ara na, nèngu j'aj'i boe dhèu unu Lamatua.)

10 Ngi'u aae miu bèli-camèd'a madhe, lula sasala dhu miu tao uru sèra. Te ngaa, lula limuri ne Kristus mamuri ètu d'ara miu, roh miu mamuri taruu, lula Ama Lamatua cap le miu dhèu d'ara mola, hèia miu pabe'a hari le dènge Ne.

11 Te Ama Lamatua ka dhu pamamuri hari Yesus Kristus nèti mamadhe Na. De masi ka èdhi madhe, te ngaa ladhe Roh Lamatua dhu mamuri ètu d'ara èdhi, pe Nèngu pamamuri hari èdhi kahèi. Sasoa na, Na pamamuri èdhi sama sèmi Na pamamuri hari Kristus.✡

Roh Lamatua peka na, èdhi j'aj'i ana-ana Ama Lamatua

12 De sèmi ne'e a'ari aa'i-aa'i! Èdhi dhu dènge kèlu-g'ètu. Mage nèti kèlu-g'ètu ne, ho mamuri èdhi madhutu dad'èi dhèu rai-haha di, te ngaa èdhi hud'i mamuri madhutu dad'èi Ama Lamatua.

13 Te ladhe èdhi mamuri madhutu dhoka bhabhelu ètu d'ara èdhi di, tatu Lamatua soro kabodho mi èdhi, aa èdhi pasae tare huku madhe! Te ngaa ladhe èdhi soro tèke Roh Lamatua palaho koasa sasala ètu d'ara èdhi, èèna na èdhi heka bisa mamuri dhu mola kèna.

14 Dhèu dhu nanene Roh Lamatua, sèna ka Na ator si, na, dhèu se'e ka dhu j'aj'i ana-ana Ama Lamatua.

15 Ladhe èdhi soro tèke Roh Lamatua ator èdhi, Na tao boe èdhi sèmi ènu dhu mamuri dhoka dènge d'ara madha'u di. Uru èèna, èdhi mamuri sèmi èèna ka. Te ngaa, lula èdhi sèmi tare le Roh Lamatua ho uri èdhi, èdhi te'a le, na, èdhi j'aj'i le ana-ana Ama Lamatua. Nèti èèna ka, Nèngu d'èi tadèngi, ladhe èdhi paroa Ne, “Ama Pasue!”✡

✡ **8:11** 1 Korintus 3:16 ✡ **8:15** Markus 14:36, Galati 4:6

16 D'ara èdhi unu ti ka dhu peka
na, èdhi j'aj'i ana-ana Lamatua. Aa
Roh Lamatua kahèi peka sèmi èèna.
17 Ladhe èdhi j'aj'i ana-ana
Lamatua, èèna sasoa na, bèli-
camèd'a èdhi sèmi tare pusaka Na,
lula Nèngu j'aj'i Ama èdhi. Aa
ladhe Ama hia pusaka mi Ana Na
Kristus, èdhi kahèi sèmi palere-lere
dènge Ne. Te ngaa abhu ca j'ara
era: èdhi hud'i abhu ku j'aj'èra,
sama sèmi Kristus kahèi dhu abhu
le j'aj'èra, sèna ka bèli-camèd'a
Lamatua ded'e èdhi padedha-dedha,
nuka sèmi Nèngu ded'e padedha-
dedha le Kristus.✡

Bèli-camèd'a Lamatua ded'e èdhi padedha-dedha

18 Te ngaa madhutu a'abhu ja'a,
j'aj'èra dhu èdhi pasae ne'e ne,
kab'ua na aad'o, ladhe pasoro dènge
dadedha dhu Lamatua neo pad'elo
mi èdhi.
19 Madhutu iia-iia na, aa'i-aa'i dhu
Ama Lamatua paj'aj'i ètu dedha-liru
dènge rai-haha, dhu mate tatae neo
rèdhi Na pad'elo ana-ana Na sèra,
nuka cee! Te Na neo pad'elo dènge
ra, dènge d'ara karej'e-karae.
20 Te Ama Lamatua paj'aj'i dedha-
liru dènge rai-haha, aa dènge isi
ra aa'i-aa'i, sèna ka tao madhutu
dad'èi Na. Te ngaa ra madhutu boe,
lula boe dad'èi rèngu, te ngaa nèti
dad'èi Lamatua, te Na huku si sèna
ka pa'ele iie si. Masi ka sèmi èèna,
te ngaa abhu era maena era.✡
21 Te limuri ne aa'i-aa'i dhu
Lamatua paj'aj'i sèra ele iie, aa
abhu boe j'ara kalua. Te ngaa èèna
na, Lamatua neo patabuli si, sèna
ka ra ele iie heka, te ngaa rèngu
bisa j'aj'i kapai titu kèna madhutu
dad'èi Na. Lamatua kahèi neo
ded'e padedha-dedha ana-ana Na,
ho patabuli rèngu nèti dhu ele iie
sèra.
22 Te èdhi te'a le, na, abhu j'aj'èra
ae ètu rai-haha ne. Karèi nèti uru ka
d'ai doe ne'e, aa'i-aa'i dhu Lamatua
paj'aj'i sèra, taraa pèd'a, dhu ra
tatae ho Lamatua tao aa'i-aa'i j'aj'i
hiu. Èèna nuka sèmi bhèni dhu
taraa kabake pèd'a neo nara iisi.
23 Mesa boe rai-haha di dhu tatae,
te ngaa èdhi kahèi mate sèmi èèna.
Masi ka Lamatua hia uru le Roh
Na mi èdhi, èdhi taraa d'ara pèd'a
kahèi. Te èdhi dhu tatae mate Ama
Lamatua ded'e nare èdhi j'aj'i ana-
ana dhu mola, dènge patabuli ngi'u
èdhi aa'i-aa'i nèti dhu ele iie.✡
24 Lod'o Lamatua hia èdhi ma-
muri, Na peka kahèi, bèli-camèd'a
Na tao sèmi ngaa. Te ngaa limuri
ne, èdhi dhu tatae era lula dhae j'aj'i
mèka. Ladhe èdhi tèdhi ka j'ara èci
dhu j'aj'i le, èdhi pamata heka neo
tèdhi j'ara èèna. Te dhèu parluu
heka mate, sèna ka rèdhi j'ara dhu
j'aj'i le, sina ma?
25 Te ngaa ladhe èdhi dhu tatae
ho neo tèdhi ca j'ara dhu dhae j'aj'i
mèka, èdhi pa'èra d'ara taruu.
26 Sèmi èèna kahèi, lod'o èdhi
mate tae-tae èèna, Roh Lamatua ka
dhu soru-bara èdhi, lula èdhi se dhu
roe-bhilu, aa te'a boe sabaj'a dhu
lèke. Te ngaa Roh Lamatua unu Na
ka dhu sabaj'a gati èdhi, masi ka te'a
dhoka taraa di, aa te'a boe sabaj'a
peka lii ngaa.
27 Ama Lamatua mesa Na ka dhu
ne'a aa'i mèu-mèu, dhu èdhi neo
peka nèti d'ara èdhi. Nèngu ne'a
ngangee Roh Na kahèi. Nèti èèna
ka, Nèngu ne'a aa'i j'ara-j'ara dhu
Roh Na neo peka ho soru-bara èdhi.
Te ngangee Roh Lamatua, èci èèna
ka dènge ngangee Ama Lamatua
mesa Na. Aa Roh Na dhu sabaj'a
mi Ama Lamatua, manèngi sèna
ka Lamatua soru-bara dhèu parcaya
sèra. Te Roh ne sabaj'a madhutu
dad'èi Lamatua.
28 De limuri ne èdhi te'a le sèmi
ne'e: Ama Lamatua tao aa'i-aa'i j'aj'i
mi be'a hia dhèu dhu sue Nèngu. Te
karèi nèti uru ka, Lamatua dhu ator
nare le j'ara tasamia dhu Na neo tao
hia mi rèngu. Aa Na paroa le rèngu,
peka na, “Mai ka! Mai j'aj'i dhèu
unu Ja'a!”

✡ **8:17** Galati 4:5-7 ✡ **8:20** Lii Lolo dhu Uru Tèka 3:17-19 ✡ **8:23** 2 Korintus 5:2-4

29 Lula uru-uru sèra, Na tadhe le
rèngu aa hag'e nare si, sèna ka j'aj'i
ca ropa dènge Ana Na, nuka Kristus.
Te Kristus ka dhu Ana uuru, aa dhu
leo sèra j'aj'i mi ari Na.
30 Dhèu dhu Lamatua tadhe karèi
nèti uru sèra, Na paroa nare le,
sèna ka j'aj'i dhèu unu Na. Aa
rèngu kahèi, dhu uru èèna dhèu
sala, Na tao si j'aj'i dhèu mola, sèna
ka pabe'a hari dènge Ne. Aa Na
ded'e si padedha-dedha.

Ama Lamatua sue èdhi titu kèna

31 De èdhi peka ngaa hari nèti j'ara
se aa'i-aa'i ra? Ama Lamatua dhu
bhiri nare èdhi. Aa ladhe sèmi èèna,
dhèu cee dhu bisa lab'a hari èdhi?
Abhu boe, sina ma?
32 Ama Lamatua taha boe Ana Na.
Te ngaa soro Ana Na ho madhe j'aj'i
korban, sèna ka soru-bara èdhi aa'i-
aa'i ti. Lula Ama Lamatua taha
boe Ana Na, èdhi bisa te'a, na, bèli-
camèd'a Na hia iia èdhi j'ara aa'i-
aa'i dhu be'a. Lèke, si?
33 Ele boe miu pangee, na, abhu
dhèu dhu bisa pèci sasala asa dhèu
dhu Lamatua hag'e nare sèra? Te
ngaa aad'o, si? Te Lamatua mesa Na
ka dhu cap èdhi j'aj'i dhèu mola dhu
dènge heka sasala, ho èdhi pabe'a
hari dènge Ne.
34 Ele boe miu pangee, na, abhu
dhèu era dhu peka na, hud'i
Lamatua huku ku dhèu dhu Na
hag'e nare sèra. Te ngaa bisa
boe! Te Yesus Kristus dhu madhe
le. Risi-risi hari, Lamatua ka dhu
pamamuri hari Ne nèti mamadhe
Na. Hèia Lamatua ded'e Ne, sèna ka
pamadhèdi Ne ètu era dhu kab'ua
risi re baboa g'ana Na. Aa ètu èèna,
Nèngu loe boe sabaj'a hia èdhi.
35 Ele boe miu pangee, na, abhu
dhèu do, j'ara dhu leo, dhu bisa tao
Kristus sue heka èdhi, do? Bisa
boe! Masi ka èdhi paraga dènge
lii langu do, sasusa do, manganga-
mad'èu do, unu boe mèdha-papake
do, mamadhe-mamopo do, dhèu neo
pamadhe do, te ngaa Kristus sue
èdhi taruu. Abhu boe èci sa dhu bisa
pacèri èdhi nèti sasue Kristus.
36 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci
Lamatua suri tèke, peka na,
"Dhèu loe boe tenge j'ara neo pa-
madhe èdhi,
lula èdhi j'aj'i dhèu unu
Lamatua.
Rèngu tao èdhi,
nuka sèmi kalèbho dhu ra neo
roro."✡
37 De masi ka èdhi paraga dènge
sasusa sèmi ngaa èèna ka, te ngaa
èdhi segi le, lula Kristus sue èdhi titu
kèna!
38 Ja'a ke'a mèu le, na, abhu boe
j'ara èci sa dhu bisa hag'e eele sasue
Lamatua nèti dedha èdhi. Masi ka
èdhi mamuri do, èdhi madhe do,
abhu ana pajuu nèti sorga do, dhu
rèd'u paredha do, abhu koasa do, lii
langu dhu j'aj'i limuri do, dhu j'aj'i
bèli-camèd'a do,
39 koasa ètu dedha-liru do, koasa
ètu rai-haha do, mèdha leo dhu
Lamatua tao nare le — abhu boe èci
sa dhu bisa pacèri èdhi nèti Ama
Lamatua, dhu kai Ne, sèna ka sue
ia ka èdhi! Lula èdhi dhu pa'èki le
dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus, dhu
Lamatua pua mai.

9

Ama Lamatua hag'e nare dhèu Isra'el sèra

1 Èdhi dhu pa'èki dènge Kristus,
padhai lii dhu lèke. De ja'a monya
boe miu. D'ara iiki ja'a kahèi, peka
na, Roh Lamatua dhu ator d'ara ja'a.
2-3 Ja'a peka sèmi ne'e ka: d'ara
ja'a susa. Ja'a rasa bia, lula ja'a
ngee kèdhi dhèu-dhèu ja'a mesa
ku. Te ja'a neo sèna ka dhèu ja'a,
dhèu Yahudi* sèra, pa'èki dènge
Kristus kahèi, te ngaa ae dhu par-
caya boe Nèngu. Ladhe sèmi ja'a
dhu bisa bhoke j'ara hia rèngu, ja'a
sadia manèngi ho Lamatua huku
ja'a, sèna ka gati si. Aa ja'a sadia

✡ **8:36** Lii Sod'a Koa-Kio 44:23 * **9:2-3** Dhèu *Yahudi*, èci èèna ka dènge bangsa Isra'el, nuka dhèu Yahudi dhu pea ètu rai Isra'el; aa dhu ètu era-era leo kahèi. Te ngaa suku *Yahuda* sama boe dènge suku Yahudi. Te suku Yahuda, nuka èci nèti canguru dua suku Isra'el.

manèngi kahèi, sèna ka Lamatua hag'e eele ja'a nèti Kristus, ho rèngu bisa pa'èki dènge Ne.

4 Aa te ngaa, rèngu se dhèu Isra'el, nuka bangsa èci dhu kalua hua iia titu kèna. Lamatua dhu ded'e le rèngu se, j'aj'i ana-ana Na karèi nèti katanga rai ka. Na pad'elo dadedha Na mi rèngu. Na pa'èki dènge ra rupa-rupa lii pajaji. Na pangèd'u si Atora Na. Rèngu ka dhu re'a mèu pahaha iisi mi Lamatua, aa sab'a hia Ne. Lamatua dhu pamoa le, neo pad'elo d'ara hua iia Na mi rèngu.✡

5 Dhèu Yahudi j'aj'aj'i ra nèti bèi-baki ji'i, nuka: Abraham, Isak dènge Yakob (dhèu rare ngara ‘Isra'el’ nèti Yakob). Aa Kristus, dhu Lamatua pajaji mema karèi nèti uru-uru ka ho pua mai èèna, j'aj'aj'i Na nèti bèi-baki ji'i dhèu Yahudi kahèi. Kristus ne'e ka, Ama Lamatua kahèi dhu nèd'u paredha mi aa'i-aa'i se. De lèke, ladhe dhèu ded'e koa-kio hia Ne toke d'ai mia-mia. Lèke tare'a!✡

6 Masi ka abhu dhèu Isra'el ae ka dhu sèmi mèka Kristus, te ngaa dhèu bisa boe peka, na, lii pajaji Lamatua èèna j'aj'i boe. Baku ngee, na, dhèu aa'i-aa'i dhu j'aj'i nèti bèi-baki Isra'el sèra, j'aj'i bangsa Isra'el dhu Ama Lamatua hag'e nare ho j'aj'i dhèu unu Na.

7 Nuka sèmi, dhèu ae-ae j'aj'aj'i ra nèti bèi-baki ji'i, Abraham. Te ngaa rèngu aa'i-aa'i j'aj'i boe ana-èpu d'èlu Abraham dhu Ama Lamatua hag'e nare. Te Lamatua dhu peka le dènge Abraham, aku Nèngu na, “Ana-èpu èu dhu Ja'a tadhe, dhoka rèngu dhu j'aj'i nèti ana mu Isak di.”✡

8 Sasoa na, karèi nèti uru d'ai sange ne'e, ana-èpu aa'i-aa'i boe nèti baki ji'i Abraham, dhu j'aj'i ana-ana Ama Lamatua. Dhodhoka ana-èpu dhu j'aj'i nèti lii pajaji Lamatua dènge Abraham di, dhu Lamatua tadhe. Rèngu ka di dhu j'aj'i ana-ana Lamatua dhu lèke.

9 Te Lamatua pa'èki lii pajaji dènge Abraham, peka na, “Pe d'ai tèu mai nèi, Ja'a lèpa hari mai. Lod'o èèna dhèu èmu èu Sara nara iisi le ana mone ca dhèu.”✡

10 Mesa boe èèna di. Te Isak dènge dhèu èmu na Ribka, nara iisi ana kajari dua.

11-12 Lod'o Ribka nara iisi mèka ana na si, rèngu se dhae tao mèka j'ara dhu mola, do dhu bhelu. Masi ka sèmi èèna, te ngaa Lamatua peka uuru le dènge Ribka lula-nèti ana kajari dhu kalua uuru, peka na, “Bèli-camèd'a a'a ne sab'a hia ari na.” Lamatua peka sèmi èèna ho pad'elo, na, ladhe Nèngu hag'e nare le dhèu èci, Nèngu dhu ne'a le, neo pake dhèu ne sèna ka tao tasa mera mia. Hèia Lamatua pili ari na, j'aj'i dhèu unu Na. Lamatua parluu heka pamata, ho laladhe ari ne neo tao ngaa, lula Lamatua dhu ne'a mema le.✡

13 Te Lamatua dhu peka le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Na, aku Nèngu na,

“Ja'a pili kore le Yakob,
te ngaa Ja'a tule eele Esau.”✡

14 De èdhi peka tasamia? Ele boe cahag'e peka na, “Lamatua pama'ète lii langu, bia cabèka, do?” Bisa boe!

15 Te uru èèna, Ama Lamatua dhu peka le dènge Musa, na,

“Ladhe abhu dhèu dhu paraga dènge sasusa,
Ja'a ka dhu pili neo pad'elo rasa kasia mi cee, aa Ja'a ka dhu pili neo bhoke d'ara Ja'a mi dhèu dhu Ja'a paj'uj'u unu Ku.”✡

16 De dhèu ne'e rasa boe d'ara taleo Lamatua, lula dad'èi nèngu unu na, do, lula tatao unu na. Te ngaa lula Lamatua mesa Na ka dhu neo pad'elo d'ara taleo Na mi dhèu ne'e.

17 Te ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci, Lamatua padhai lii dènge dhèu aae Masir, peka na, “Ja'a ded'e kore èu

✡ **9:4** Kalua nèti Masir 4:21, 14:22 ✡ **9:5** Lii Lolo dhu Uru Tèka 32:22-32 ✡ **9:7** Lii Lolo dhu Uru Tèka 21:12 ✡ **9:9** Lii Lolo dhu Uru Tèka 18:10 ✡ **9:11-12** Lii Lolo dhu Uru Tèka 25:23 ✡ **9:13** Meliaki 1:2-3 ✡ **9:15** Kalua nèti Masir 33:19

j'aj'i dhèu aae, lula Ja'a neo pake èu ho pad'elo koasa Ja'a mi dhèu ae-ae. Dènge sèmi èèna, dhèu dhu pale-lème rai-haha ne, bisa koa-kio kolongara Ja'a."✡

18 De ladhe Lamatua neo pad'elo rasa kasia Na mi dhèu èci, na, Nèngu tao. Aa ladhe Na neo tao d'ara ca dhèu adhu sèmi hadhu, na, Nèngu tao sèmi èèna kahèi.✡

Lamatua bisa pad'elo rasa kasia Na, te ngaa Na sèmi nare boe bhabhelu

19 Ladhe sèmi abhu dhèu dhu sisu ja'a, peka na, "Kèri sèmi èèna, ladhe Lamatua neo ad'u j'ara èci, cee ka dhu bisa lab'a Ne? Aad'o, sina ma? De nga tao ka Nèngu neo pèci sasala mi dedha èdhi? Èèna adil boe!"

20 Ladhe abhu dhu pangee sèmi èèna, ja'a dhaa sèmi ne'e ka: "Èu pangee na, èu ne cee?! Èu neo padhai lii lab'a Lamatua, do?" Baku sèmi èèna! Te ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci, abhu dhu suri, peka na, "Ladhe dhèu tao mèdha èci, abhu ètu mia mèdha ne karèi hari dhèu dhu tao ne peka na, 'Nga tao ka èu tao ja'a sèmi ne'e!?' "✡

21 Nuka sèmi dhèu tao èru rai. Nèti rai mea ca kahore, nèngu dènge hak tao g'ala dhu kale'e cue, sèna ka dhèu koa ne. Dhèu ne dènge hak kahèi, pake rai mea ca kahore ne tao era kaboko maruru èci, madhutu dad'èi na.

22 Sèmi èèna kahèi dènge Ama Lamatua. Nèngu dènge hak ho tao madhutu dad'èi Na. Nèngu neo pad'elo mi dhèu aa'i-aa'i, na, Nèngu nasa, aa tule eele bhabhelu-katub'a dhu dhèu tao. Nèngu neo ho dhèu re'a kahèi, na, Nèngu unu koasa ae-ae. Sèna ka dhèu bisa re'a, Nèngu taha d'ara dènge dhèu dhu tao rupa-rupa bhabhelu-katub'a. Te ngaa mi dhèu bhelu-katub'a, dhoka mate lod'o di, ho ra ele iie aa'i.

23 Lamatua ad'u-ue j'ara ne, ho paj'uj'u mi dhèu ae, na, Nèngu neo pad'elo rasa kasia Na mi dhèu cahag'e. Rèngu se'e ka dhu Na hag'e nare mema le, sèna ka ded'e si padedha-dedha. Aa Na neo sèna ka dhèu re'a, na, Nèngu mesa Na ka dhu dedha risi aa'i.

24 Te èdhi se dhu Na pili nare le, ho j'aj'i dhèu unu Na. Èdhi se, cahag'e nèti dhèu Yahudi, aa cahag'e hari nèti dhèu leo rai kara.

25 Uru èèna, Lamatua pake dhèu nèti lii padhai Na, ngara na Hosea, ho suri dhèu leo rai kara sèra, peka na,

"Abhu dhèu dhu uru èèna, unu boe
Ja'a,
te ngaa Ja'a neo paroa kore si,
na,
'Miu se, dhèu Ja'a.'
Aa abhu suku dhu uru èèna, Ja'a sue
boe,
te ngaa Ja'a neo paroa kore si,
na,
'Miu se, suku dhu Ja'a
sue.' "✡

26 Hosea suri kahèi, na,

"Ètu èèna,
ètu era dhu Lamatua peka
dènge si, na,
'Miu se, j'aj'i boe dhèu Ja'a!'
Pe Lamatua dhu Mamuri èèna, neo
peka dènge si, aku Nèngu na,
'Limuri ne, miu j'aj'i le ana-ana
Ja'a!' "✡

Na peka sèmi èèna, lula Na kasia mi dhèu Yahudi boe sèra.

27 Dhèu nèti lii padhai Lamatua èci hari, nuka Yesaya, peka nèdhi le lula-nèti suku Isra'el, na,

"Masi ka dhèu Isra'el ca nau-ca
nadha,
nuka sèmi salae dhasi,
te ngaa bèli-camèd'a Ama Lamatua
patabuli rèngu nèti koasa
sasala-sasigo ra,
dhoka dhèu ciki di.

28 Te èèna d'ai lod'o na,
ho Ama Lamatua pama'ète lii
langu nèti dhèu aa'i-aa'i ètu
rai-haha ne,
sama sèmi dhu Na peka
mema le.

✡ **9:17** Kalua nèti Masir 9:16 ✡ **9:18** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 7:7-9 ✡ **9:20** Yesaya 29:16, 45:9 ✡ **9:25** Hosea 2:23 ✡ **9:26** Hosea 1:10 ✡ **9:28** Yesaya 10:22-23

Te ngaa Na pamata heka,
te Na pamèci nare lai-lai!”✡

29 Lod'o uru èèna, Yesaya peka
le lula-nèti dhèu Yahudi sèra, aku nèngu na,
“Èdhi oto,
lula Ama Lamatua dhu Koasa Risi Aa'i èèna,
soro tèke sèna ka ana-èpu èdhi cahag'e abhu sod'a.
Te ladhe aad'o sèmi èèna,
na, èdhi se aad'o heka le,
nuka sèmi dhèu kota Sodom dènge kota Gomora sèra.”✡

Lii Lolo Be'a hia suku Isra'el dhu ro'o boe nanene Lamatua

30 De èdhi neo peka ngaa? Èdhi neo peka, na, “Dhèu dhu Yahudi boe sèra mai nèti mia-mia. Uru èèna rèngu tenge boe j'ara ho pabe'a rèngu dènge Lamatua. Te ngaa limuri ne, ra pabe'a le dènge Ne, lula parcaya Yesus Kristus.
31 Te ngaa dhèu Isra'el sèra, neo ae le tenge j'ara sèna ka tao madhutu atora Musa, ho pabe'a rèngu dènge Lamatua, te ngaa j'aj'i boe.”
32-33 Nga tao ka rèngu bisa boe pabe'a dènge Lamatua? Lula rèngu dhodhoka neo tao madhutu atora di, sèna ka Na sèmi nare si nuka sèmi dhèu dhu d'ara mola, te ngaa rèngu parcaya boe Yesus Kristus. Hèia rèngu oe sèmi kadhunu sa, lèke “hadhu kadhunu” cue. Ne'e ne ka naneo nèti Sasuri Mola-Mèci Lamatua, dhu peka na,
“Ladhe ku sa ne'e!
Te Ja'a pamadhèdi le ca Dhèu ètu ledhe Sion, nuka kota Yerusalem.
Dhèu ne nuka sèmi hadhu cue,
dhu dhèu kadhunu lèke Ne.
Te ngaa cee dhu parcaya Ne,
nèngu parluu boe makae.”
Hadhu ne, nuka Yesus. Te ngaa dhèu Isra'el tule eele Ne. Èèna na sama sèmi rèngu kadhunu, ka bèbha lula hadhu deo na.✡

10

1 A'ari aa'i-aa'i! Ja'a neo dhèu Isra'el abhu ngaa? Ja'a sabaj'a ho hud'i laa Lamatua patalale rèngu nèti koasa sasala-sasigo ra. Ladhe j'aj'i ka sèmi èèna, d'ara ja'a heka karej'e kèna!
2 Ja'a bisa peka j'ara-j'ara nèti tatao dhèu se'e: rèngu se maj'èni neo madhutu Ama Lamatua. Masi ka ra maj'èni sèmi èèna, te ngaa re'a mèu boe j'ara dhu lèke.
3 Lula rèngu re'a boe j'ara mamuri dhu mola, dhu bisa pabe'a dhèu dènge Lamatua, nèti èèna ka dhèu se bhoke j'ara unu ra, ho neo sèku pabe'a dènge Lamatua. Dènge sèmi èèna, rèngu ro'o boe nanene Ne.
4 Ladhe dhèu madhutu dhoka atora di, sèna ka Lamatua sèmi nare si, na, èèna d'ai mèka. Nèti èèna ka, Kristus pamèci nare aa'i mèu-mèu le, sèna ka èdhi bisa pabe'a dènge Lamatua. Ka limuri ne dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya Kristus bisa pabe'a dènge Ama Lamatua.

Lamatua neo patabuli dhèu aa'i-aa'i nèti koasa sasala-sasigo ra

5 Uru èèna, Musa pad'elo le j'ara ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci, sèna ka dhèu bisa pabe'a dènge Ama Lamatua, sad'i ra tao madhutu aa'i mèu-mèu Atora Lamatua. Nèngu suri, peka na, “Dhèu cee dhu tao madhutu aa'i Atora ne, bèli-camèd'a rèngu abhu mamuri mola.”✡
6 Te ngaa Sasuri Mola-Mèci Lamatua pad'elo j'ara leo, peka na, dhèu bisa pabe'a dènge Ama Lamatua sad'i rèngu parcaya Yesus Kristus. Dhu suri tèke, na, “Mage karèi, peka na, ‘Cee ka dhu bisa ca'e asa sorga?’ ” (Èèna, nuka sèmi dhèu neo ca'e la'e peka dènge Kristus, na, èdhi dhèu rai-haha d'èi ladhe Nèngu puru mai sèna ka hia mamuri mi èdhi.)
7 Sasuri Mola-Mèci suri kahèi, peka na, “Mage karèi, na ‘Cee ka dhu neo puru la'e asa d'ara naraka,

✡ **9:29** Yesaya 1:9 ✡ **9:32-33** Yesaya 28:16 ✡ **10:5** Atora nèti Ama-ama Agama 18:5

ètu era dhèu madhe sèra?’ ” (Èèna, nuka sèmi dhèu dhu puru la'e ho paca'e Kristus nèti era mamadhe Na, sèna ka hia mamuri mi èdhi.)

8 Baku sèmi èèna! Te ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci suri, na, “Lii moa nèti Lamatua ètu katanga madha èu! Te lii moa èèna abhu le ètu hèb'a dènge d'ara èu.” Lii moa ne dhu èdhi peka-padhai dènge dhèu, peka na, “Ladhe èu neo abhu mamuri, na, hud'i parcaya ku Kristus!”✡

9 Ladhe èu mangaku dènge hèb'a mu, peka na, “Kristus èèna, Kètu ja'a,” aa parcaya ètu d'ara èu, na, Ama Lamatua pamamuri hari le Yesus Kristus nèti mamadhe Na, ka Ama Lamatua patabuli èu nèti koasa sasala-sasigo èu.

10 Te ladhe èu parcaya Kristus dènge d'ara kateme, Ama Lamatua cap èu, peka na, èu dhèu d'ara mola dhu pabe'a dènge Ne. Aa ladhe èu mangaku dènge hèb'a mu, peka na, Yesus j'aj'i Kètu èu, Ama Lamatua patabuli èu nèti koasa sasala-sasigo èu kahèi.

11 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Lamatua, dhu suri, peka na, “Cee dhu parcaya Ama Lamatua, bèlicamèd'a, na'e boe makae, lula Lamatua neo tao j'aj'i aa'i mèu-mèu, ngaa dhu Na peka nare le.”✡

12 Dhèu Yahudi dènge dhèu Yahudi boe, èci èèna ka. Beda boe. Abhu dhoka Kètu èci di, aa Nèngu ka Kètu nèti suku aa'i-aa'i. Nèngu neo pad'elo d'ara hua iia Na ae-ae mi dhèu aa'i-aa'i dhu manèngi bara nèti Nèngu.

13 Te ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci dhu suri, na, “Dhèu aa'i-aa'i dhu manèngi Lamatua soru-bara si, pe Nèngu patabuli si nèti koasa sasala-sasigo ra.”✡

14 Te ngaa tasamia dhèu bisa manèngi bara nèti ca dhèu, ladhe rèngu dhae parcaya mèka ne? Aa tasamia rèngu bisa parcaya ne, ladhe rèngu dhae tadèngi mèka j'ara mamuri dhèu ne? Tasamia rèngu bisa tadèngi lula-nèti nèngu ne, ladhe abhu boe dhèu dhu lole dènge ra?

15 Aa tasamia rèngu bisa lole dènge dhèu, ladhe abhu boe dhu pua-paleha si? Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci, peka na, “Ladhe dhèu rèti mai Lii Lolo Be'a, mamai dhèu se'e se be'a titu kèna!”✡

16 Te ngaa miu kahèi me'a, na, abhu dhèu Isra'el cahag'e ro'o boe nanene Lii Lolo Be'a Lamatua. Te Yesaya, ca dhèu dhu nèti lii padhai Lamatua, suri peka na,

“Lamatua!
Dhèu se'e ro'o boe lèka lii moa
dhu rèngu tadèngi le nèti
ji'i!”✡

17 De ladhe neo parcaya Ama Lamatua, na, hud'i nanene uuru ku Lii Holo-Nori Na. Aa neo me'a lii moa Na, hud'i tadèngi uuru ku lula-nèti Kristus.

18 Ja'a karèi sèku, sèmi ne'e: ele boe miu pangee, na, dhèu Isra'el sèra tadèngi rèdhi mèka lula-nèti Kristus, do? Tatu ra tadèngi le! Nuka sèmi dhèu dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Lamatua, peka na,

“Dhèu rèti lii padhai Lamatua, dhu
palolo lula-nèti Lamatua ne
pale-palème le rai-haha;
Lii rèngu
d'ai aa'i le palème rai-haha toke
d'ai suu-suu rai.”✡

19 Ja'a neo karèi hari ca j'ara, “Dhèu Isra'el sèra dhane rare mèka j'ara Ama Lamatua, do?” Musa ka, dhèu uru j'ara dhu suri peka na, Lamatua peka mi dhèu Isra'el sèmi ne'e:

“Ja'a neo tao j'ara èci
hia dhèu nèti suku leo sèra.
J'ara ne tao miu tèka d'ara.
Aa Ja'a neo tao j'ara èci,
hia dhèu dhu mi pangee na
kahadhu ènyu.
J'ara ne tao miu kadhi ngutu.”✡

✡ **10:8** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 30:12-14 ✡ **10:11** Yesaya 28:16 ✡ **10:13** Yoel 2:32 ✡ **10:15** Yesaya 52:7 ✡ **10:16** Yesaya 53:1 ✡ **10:18** Lii Sod'a Koa-Kio 19:5 ✡ **10:19** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 32:21

20 Limuri hari, Yesaya suri dhu
paled'a risi lula-nèti dhèu Yahudi
boe, dhu peka na,
“Abhu dhèu dhu uru èèna tenge boe
Ja'a,
te ngaa rèngu paraga le dènge
Ja'a.
Abhu dhèu dhu uru èèna manèngi
boe ho rèdhi Ja'a,
te ngaa Ja'a pad'elo iisi le mi
rèngu.”✡
21 Te ngaa, lula-nèti dhèu Isra'el
sèra, Lamatua peka le sèmi ne'e:
“Mèda-mèu, ai Ja'a dhu pakabhèle
tèke,
sèna ka tatae mamai dhèu
Isra'el asa Ja'a.
Te ngaa ro'o boe nanene Ja'a,
aa ra d'èi palab'a dènge Ja'a.”✡

11

Ama Lamatua rasa kasia mi dhèu Isra'el sèra

1 De ja'a neo karèi sèmi ne'e:
ele boe miu pangee, na, “Lula
dhèu Isra'el ro'o boe nanene Ama
Lamatua, nèti èèna ka Na tule eele
le si.” Sèmi èèna ka, do? Aad'o!
Te j'aj'aj'i ja'a nèti rèngu kahèi!
Ja'a ne, nèti suku Benyamin. Ama
Benyamin, nuka Yakob. Baki na,
Isak, Ama Isak, ka Abraham, dhu
j'aj'i bèi-baki nèti dhèu Isra'el aa'i-
aa'i.✡
2 Ama Lamatua tule eele nèdhi
boe dhèu unu Na sèra. Rèngu se'e
ka dhu Na tadhe karèi nèti uru-
uru ka. Miu sanèd'e era, ngaa dhu
suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci
lula-nèti Elia, si? Elia ka'uu-kamuki
mi Lamatua lula-nèti dhèu Isra'el
sèra, hèia na manèngi, sèna ka
Lamatua huku si,
3 peka na,
“Ama! Dhèu se pamadhe dhèu rèti
lii padhai,
dhu Ama pua mai.
Ra pa'ele iie le mei korban kahèi,
ètu era dhu dhèu tema pahaha
iisi mi Ama.
Nèti dhèu rèti lii padhai Lamatua
aa'i-aa'i,
ate dhoka ja'a mesa-mesa ku di
dhu mamuri.
Te ngaa rèngu tenge j'ara,
ho neo pamadhe ja'a
kahèi!”✡
4 Te ngaa Lamatua dhaa, peka na:
“Lii èu èèna, sala! Te dhèu dhu
pahaha iisi mi Ja'a, abhu pidhu riho
dhèu era. Rèngu se taha dènge èra,
aa sogo-tagu boe Ba'al!”✡
5-6 Sèmi èèna kahèi limuri ne. Te
dhèu Yahudi aa'i-aa'i boe dhu soro
kabodho mi Ama Lamatua. Abhu
ciki nèti ji'i era dhu Lamatua pili
nare, sèna ka hia mamuri, lula Na
neo pad'elo d'ara hua iia Na mi ji'i,
lula boe nèti tatao ji'i dhu be'a! Te
ladhe Nèngu *hud'i* pili nare ku ji'i
lula tatao ji'i dhu be'a, sasoa na,
Nèngu bisa boe pama'ète sèna ka
neo pad'elo, do pad'elo boe, d'ara
hua iia Na mi ji'i. Ladhe sèmi èèna,
peka iia ka, na, ‘Nèngu pad'elo d'ara
hua iia Na’.✡
7 De lala'e na sèmi ne'e ka: dhèu
Yahudi ae ka dhu tenge-tenge j'ara
ho Ama Lamatua pad'elo d'ara hua
iia Na mi rèngu, sèna ka rèngu
bisa pabe'a kahèi dènge Lamatua.
Te ngaa abhu boe, lula d'ara rèngu
adhu sèmi hadhu, dènge ro'o boe
nanene Lamatua. Te ngaa cahag'e
nèti dhèu se abhu. Dhèu se'e ka dhu
Lamatua hag'e nare si.
8 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci
Lamatua, dhu suri lula-nèti dhèu
kètu hadhu sèra, peka na,
“Lamatua hia si,
musi madha dhu bisa boe ladhe
rèdhi,
ro'a dhilu dhu bisa boe tadèngi,
aa kahadhu dhu bisa boe
pangee.
De rèngu re'a mèu iia boe,
toke d'ai sange ne'e.”✡
9 Dhèu aae Daud suri le kahèi
lula-nèti dhèu Yahudi se, ètu Sasuri
Mola-Mèci, na,

✡ **10:20** Yesaya 65:1 ✡ **10:21** Yesaya 65:2 ✡ **11:1** Pilipi 3:5 ✡ **11:3** 1 Dhèu Aae sèra 19:10, 14 ✡ **11:4** 1 Dhèu Aae sèra 19:18 ✡ **11:5-6** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 7:7-8 ✡ **11:8** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 29:4, Yesaya 29:10

“Hud'i laa ho ra tao pesta ètu mei
unu ra.
Te tatao rèngu ne'e ka dhu j'aj'i
sasii ho sii hari rèngu,
ka ra ngee na aa'i-aa'i se
be'a le.
Aa nèti mèdha-panyau unu ra,
ka dhu pasaleku rèngu.
10 Hud'i laa sèna ka musi madha ra
maroga,
ho rèdhi boe ngaa-ngaa!
Hud'i laa rèngu dui bia taruu,
sèna ka kabodho ra asa kab-
huku!”✡

Lamatua neo hia mamuri mi dhèu Yahudi boe kahèi

11 De ja'a neo karèi sèmi ne'e:
Nga tao ka dhèu Yahudi sèra kad-
hunu? Ra bèbha le, do? Aad'o! Te
ngaa, lula rèngu ro'o boe nanene
Ama Lamatua, aa ro'o boe parcaya
Kristus, ne'e ne ka dhu bhoke j'ara
hia dhèu Yahudi boe, sèna ka ra
bisa abhu mamuri, lula Lamatua
patabuli si nèti sasala ra. Nèti tatao
Lamatua sèmi èèna, Nèngu neo ho
dhèu Yahudi sèra tèka d'ara, hèia ra
lèpa hari ho madhutu Ne.
12 De dhu mola na kèna, peka
na, dhèu Yahudi se sisu ngaa dhu
lèke. Nèti èèna ka, dhèu leo nèti
palème rai-haha ne bisa rasa kakee-
mamènyi d'ara hua iia Lamatua. De
dhèu Yahudi rugi kapai. Te ngaa
èèna tao dhèu Yahudi boe sèra oto
titu kèna. De nèbhu-nèbhu, ladhe
dhèu Yahudi aa'i-aa'i ra pabe'a hari
dènge Lamatua, èèna be'a risi hari!
13 Ja'a neo peka j'ara èci dènge
miu dhèu Yahudi boe, sèmi ne'e:
Lamatua pua ja'a sèna ka, laku
peka-padhai dènge miu, lula-nèti Lii
Lolo Be'a Na. Nèti èèna ka, ja'a
pa'èra ngi'u, sèna ka pakako sasab'a
dhu be'a aae ne.
14 Te ladhe ja'a pakako sasab'a ne
dènge be'a, ja'a sanao sèna ka dhèu
Yahudi unu ku tèka d'ara. Dènge
j'ara sèmi ne'e, ja'a bisa bara rèngu
cahag'e sèna ka abhu mamuri.
15 Ropa Lamatua tule eele dhèu
unu Na, lod'o èèna kahèi Lamatua
bhoke j'ara, sèna ka dhèu leo
abhu j'ara ho maso j'aj'i dhèu unu
Lamatua. Te ngaa èle èèna, ladhe
sèmi rèngu padame hari dènge
Lamatua, èèna be'a risi. Te èèna
sama sèmi rèngu mamuri hari nèti
mamadhe ra!
16 Nuka sèmi dhèu neo tao roti.
Ladhe nare tarigu ciki saraka mi
Lamatua, èèna na roti se j'aj'i mola-
mèci unu Lamatua. Aa ladhe dhèu
hia amo aj'u èci, ho j'aj'i bua sulung
mi Lamatua, èèna na aj'u ca kapua
ne j'aj'i mola-mèci unu Lamatua
kahèi.
17 Ja'a neo pakasame dhèu Yahudi
dènge aj'u saitun ca kapua dhu ra
piara ètu d'ara oka. Ama Lamatua
dhu tutu eele le dadana cahag'e nèti
aj'u ne. Te ngaa miu dhu Yahudi
boe, nuka sèmi saitun j'ami. Hèia,
nèti dadana miu cahag'e, Lamatua
pare nare ka la'e patapa mi aj'u dhu
ètu d'ara oka deo na. Dènge j'ara
ne, dadana nèti aj'u dhu ètu li'u oka,
sakid'o nare mamuri nèti aj'u ètu
d'ara oka deo na. Ne'e ne, èci èèna
ka dènge miu dhu Yahudi boe, dhu
sèmi mere d'ara hua iia Lamatua
kahèi, dhu Na neo hia mi dhèu unu
Na, dhèu Yahudi sèra.
18 Te ngaa baku pamud'e! De
mage mi padedha iisi, ho pangee
na, miu dhu nèti li'u, be'a risi nèti
dadana dhu Lamatua tutu eele sèra!
Ladhe èu neo padedha iisi, mage èu
bhèlu, te, èu ne dhoka ca dadana di!
Èu boe ka dhu pa'èra kapua aj'u ne.
Te amo ka dhu pa'èra aj'u ne!
19 Ele boe èu neo peka, na,
“Lamatua pare eele dadana èci nèti
aj'u dhu muri ètu d'ara oka Na, sèna
ka Na pakaj'èpe ja'a mi era deo na,
ho gati dadana deo na.”
20 Mema lèke. Te ngaa baku
bhèlu, na, Lamatua tutu eele dadana
sèra, lula rèngu parcaya boe Ne. Aa
èu gati si, lula èu parcaya Nèngu. De
baku padedha iisi! Be'a risi loe aa
baku lela dedha!
21 Te dhèu Yahudi sèra nuka sèmi
dadana dhu muri mema, dhu cèu

✡ **11:10** Lii Sod'a Koa-Kio 69:23-24

uru tèka. Te ngaa Lamatua tèke eele boe si toke panèbhu ètu èèna. De ladhe èu parcaya boe taruu mi Lamatua, mage èu maena ho Na soro tèke èu taruu ètu èèna!
22 De miu hud'i pangee pabe'a-be'a ku. Ama Lamatua mema d'ara hua iia. Te ngaa ne'a hia huku dhu bia kahèi. Pe Nèngu huku dhèu dhu manahu le, dhu pabe'a heka dènge Ne. Te ngaa mi miu dhèu Yahudi boe, Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na, sad'i miu pa'èki taruu dènge Ne, aa miu sèmi mere babe'a Na. Te ngaa ladhe miu sèmi mere boe j'ara sèmi èèna, Lamatua pare eele kahèi miu nèti aj'u Na.
23 Sama sèmi èèna kahèi dènge dhèu Yahudi sèra. Ladhe ra ele-ho'a ka, ho mulai parcaya Kristus, pe Lamatua tape hari rèngu mi aj'u uru èèna. Te Nèngu dènge koasa ho bisa tao j'ara sèmi èèna!
24 Te miu dhu dhèu Yahudi boe, nuka sèmi dadana nèti aj'u saitun hui, dhu muri tab'a ètu li'u oka. Te ngaa Lamatua hag'e nare miu, ka pakaj'èpe laa mi aj'u saitun dhu hua iia, dhu Na sèle ètu d'ara oka Na, sèna ka hud'i laa aj'u hui èèna leko-leo, aa aj'u ètu d'ara oka leko-leo. Te ladhe dhèu Yahudi boe, bisa j'aj'i sèmi sèra, ngaa hari dhèu Yahudi. Rèngu bisa risi eele hari, ladhe Lamatua pakaj'èpe hari si mi laa aj'u rèngu unu ra.

Bèli-camèd'a dhèu Yahudi pabe'a hari dènge Lamatua

25 A'ari ètu Roma! Miu hud'i me'a ku ngaa dhu uru èèna j'aj'i mi rahasia. Te ladhe miu me'a, miu mage pakapai iisi, dhu peka na, miu d'èlu-mèu risi. Te j'ara na sèmi ne'e: limuri ne d'ara dhèu Yahudi, adhu sèmi hadhu, aa ro'o boe parcaya Kristus. Te ngaa rèngu bisa boe sèmi èèna taruu. Te ladhe dhèu Yahudi boe aa'i-aa'i dhu Ama Lamatua pili nare si, parcaya le Kristus, bèli-camèd'a dhèu Yahudi sèra parcaya Ne kahèi.
26 De ladhe d'ai ka lod'o na, pe Lamatua patalale dhèu Yahudi aa'i-aa'i nèti koasa sasala-sasigo ra. J'ara ne'e j'aj'i, nuka sèmi dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci, dhu peka na,
"Bèli-camèd'a Dhèu èci mai,
dhu patabuli èdhi nèti mamadhe-mamopo.
Nèngu mai nèti ledhe Sion, nuka kota Yerusalem.
Èèna na, Nèngu ka dhu tao ho ana-èpu Yakob ele-ho'a.
Te rèngu mamuri pusi-pahae boe Ja'a,
aa ra soro kabodho mi j'ara mamuri Ja'a dhu mola.✡
27 Ja'a neo saku eele sasala-sasigo ra.
Te Ja'a pa'èki le lii padhadha dènge rèngu sèmi èèna ka."✡
28 Lod'o-lod'o dhèu Yahudi tadèngi Lii Lolo Be'a Lamatua, ra tao iisi ra nuka sèmi musu dhu palab'a dènge Ne. Dènge sèmi ne'e ka, rèngu hia j'ara mi miu dhu Yahudi boe! Masi ka sèmi èèna, te ngaa Lamatua sue si era, lula Na sue bèi-baki ra, aa Na hag'e nare si j'aj'i dhèu unu Na.
29 Te ladhe Ama Lamatua hia le mèdha èci, Na nare heka. Aa ladhe Na paroa nare le dhèu, peka na, "Mai madhutu Ja'a! Mai asa d'ara ho j'aj'i dhèu Ja'a!" Na babège eele heka si.
30 Uru èèna, miu dhèu Yahudi boe, mo'o boe nanene Lamatua. Te ngaa limuri ne, miu sèmi mere rasa kasia nèti Lamatua, lula dhèu Yahudi ro'o boe nanene Ne.
31 De rèngu se'e ka dhu limuri ne ro'o boe tao madhutu dad'èi Lamatua. Nèti èèna ka, Lamatua neo pad'elo rasa kasia Na mi miu era. Aa bèli-camèd'a Nèngu neo pad'elo rasa kasia Na mi dedha rèngu kahèi.
32 Limuri ne, Lamatua tao ai-hèb'a mi dedha dhèu Yahudi, èci èèna ka dènge dhèu Yahudi boe. Te aa'i-aa'i ra tao boe madhutu dad'èi Na, nuka sèmi rèngu ètu d'ara babèdho, aa re'a boe j'ara kalua. Lamatua soro

✡ **11:26** Yesaya 59:20-21 ✡ **11:27** Yermia 31:33-34

tèke si sèmi èèna, sèna ka Na bisa
pad'elo rasa kasia Na mi dhèu aa'i-aa'i ra.

Lamatua ne be'a seli eele!

33 Ama Lamatua d'èlu-mèu titu kèna!
Aa Na pake mamèu Na, sèna ka tao j'ara hua iia.
Abhu boe ca dhèu sa dhu tadhe mèu Ne.
Abhu boe dhèu èci sa dhu ne'a mèu j'ara-j'ara dhu Lamatua pama'ète lii langu.
Abhu boe ca dhèu sa kahèi dhu ne'a mèu,
nga tao ka Lamatua ad'u-ue j'ara èci.✡
34 Abhu boe dhèu èci sa dhu ne'a mèu ngangee Ama èdhi.
Abhu boe ca dhèu sa dhu bisa holo Ne.✡
35 Abhu boe dhèu dhu bisa hia iia Lamatua mèdha èci.
Abhu boe dhèu èci sa dhu bisa laka-seti Lamatua sèna ka Na b'ala hari!✡
36 Te aa'i-aa'i kapua ra nèti Ama Lamatua!
Aa'i-aa'i j'aj'i, lula Nèngu ka!
Aa'i-aa'i dhu èdhi tao,
èdhi sab'a hia Ne.
Èdhi koa-kio Ne,
taa-taa toke d'ai mia-mia!
Lèke tare'a-re'a!✡

12

Ladhe èdhi pa'èki dènge Kristus, mamuri hiu èdhi j'aj'i sèmi ngaa sa?

1 A'ari dhu pasue! Ama Lamatua pad'elo le d'ara hua iia Na mi èdhi. Nèti èèna ka, ja'a manèngi sèna ka saraka mamuri miu kateme mi Lamatua, sama sèmi korban dhu mamuri. J'ara sèmi ne'e ka dhu pakarej'e d'ara Lamatua. Pa'èra ngi'u miu ho madhutu dad'èi Na, aa mamuri mola, te j'ara sèmi èèna ka dhu pad'elo sasue miu aa pakab'ua Ne. Mema lèke, ladhe miu pahaha iisi mi Nèngu sèmi èèna.

2 Baku soro tèke ho dhèu rai-haha ne pua miu tao sèmi ne'e, do sèmi èèna, do mamuri sèmi ngaa sa, madhutu dad'èi d'ara ra. Baku sad'i madhutu iia d'ara di, j'ara ngangee ra, j'ara mamuri ra, do ad'a tatao ra. Te ngaa dhu be'a risi eele, ladhe miu soro tèke Lamatua ub'a ngangee miu j'aj'i hiu, sèna ka miu laladhe aa'i-aa'i se, madhutu j'ara hiu. Dènge j'ara ne'e, miu bisa me'a dad'èi Lamatua mi dedha miu. Te dad'èi Lamatua èèna, be'a, pamèci, dènge pakarej'e d'ara Na.

3 Lula Lamatua pajuu le ja'a, aa pad'elo d'ara hua iia Na mi ja'a, nèti èèna ka, ja'a peka dènge miu sèmi ne'e ka: lee ngi'u miu dènge j'ara dhu lèke! Baku padedha ngi'u risi nèti dhu lèke. Baku pake j'ara dhu dènge boe kolo-kapua. Dhèu èci-èci hud'i tenge j'ara ho ne'a mèu a'èra dènge karunya dhu Lamatua hia le mi nèngu, lula na parcaya Kristus.

4 Tare pakasame dènge ngi'u dhèu. Ètu ngi'u ne, abhu bagian-bagian, dhu dènge sasab'a-la'a baka-leo.

5 Sèmi èèna kahèi, èdhi dhu pa'èki dènge Kristus. Èdhi se dhèu ae-ae, te ngaa pa'èki j'aj'i mi ngi'u èci. Aa dhèu èci-èci ka dènge sasab'a-la'a na, nuka sèmi bagian nèti ngi'u ne. Èci parluu èci. Tare conto nèti kacui-aai dhu poro pama'ète nèti ngi'u ne, gaguna na aad'o heka, si?✡

6 A'abhu ja'a sèmi ne'e: Lamatua pangèd'u èdhi aa'i-aa'i ti koasa, sèna ka pakako rupa-rupa sasab'a-la'a Na, lula Na d'èi pad'elo d'ara hua iia Na mi èdhi. Nuka sèmi, ladhe Lamatua hia èu koasa sèna ka èu peka lii moa Na, èu hud'i peka aa'i lii moa deo na. Te ngaa baku peka risi nèti lii moa èèna.✡

7 Ladhe Lamatua hia èu a'èra dènge karunya, ho lalau-lalo'o dhèu leo, èu hud'i lalau-lalo'o pake koasa deo na. Ladhe Na pala hia èu a'èra dènge karunya ho aj'a-nori dhèu lula-nèti Nèngu, na, èu hud'i aj'a-nori ku pake koasa deo na.

✡ **11:33** Yesaya 55:8 ✡ **11:34** Yesaya 40:13 ✡ **11:35** Ayub 41:11 ✡ **11:36** 1 Korintus 8:6 ✡ **12:5** 1 Korintus 12:12 ✡ **12:6** Mateos 24:11,24, 1 Korintus 14:29, 1 Yohanis 4:1-6

8 Ladhe Na pala hia èu a'èra dènge karunya, ho pa'èra d'ara dhèu, èu hud'i pa'èra si pake koasa deo na. Ladhe Na hia èu koasa ho soru-bara dhèu leo dènge mèdha-panyau dhu èu unu, hia la mèdha-panyau sèra mi dhèu sèna ka èu soru-bara si. Ladhe Na hia èu a'èra dènge karunya ho pad'elo j'ara mi dhèu leo, sèna ka ra pakako sasab'a Lamatua dènge be'a, na, èu hud'i maj'èni ho pimpin si pake koasa deo na. Ladhe Na pala hia èu rasa kasia ho soru-bara dhèu dhu ètu d'ara sasusa, èu hud'i bara si dènge d'ara karej'e-karae.✡

Dhèu unu Kristus hud'i mamuri tasamia ku?

9 Ladhe miu pad'elo sasue mi dhèu, na, tao dènge d'ara mola; baku peka leo tao leo. Core eele bhelu-katub'a, aa kèpe pa'èra-èra j'ara dhu be'a.

10 Miu dhèu sarani hud'i mamuri pasue ku èci dènge èci. Pa'èra iisi ho pad'elo pakab'ua miu èci dènge èci.

11 Ladhe miu sab'a, sab'a dènge d'ara kateme, baku dènge paloa-pad'ui. Hud'i laa sèna ka d'ara miu karae, lod'o miu ètu d'ara sasab'a-la'a. Aa miu hud'i sab'a hia Kètu èdhi, Yesus Kristus.

12 D'ara miu hud'i karej'e mèda-mèu, te miu me'a le, bèli-camèd'a Lamatua neo tao tasamia hia miu. Pa'èra d'ara ladhe abhu sasusa. Baku roca sabaj'a mèda-mèu.

13 Pake mèdha-panyau miu, ho bara dhèu sarani dhu parluu miu bara si. Ladhe abhu dhèu dhu mai nèti rae leo, hia ra'a-rinu, aa sèmi mere si sèna ka manubha ètu d'ara èmu mi. Dènge j'ara ne'e, miu pad'elo le sasue miu mi dedha rèngu.

14 Ladhe abhu dhèu tino paj'èra miu, manèngi sèna ka Ama Lamatua hia si mèngi-nale. Tare'a! Baku dhoo si!✡

15 Ladhe abhu dhu d'ara karej'e, na, karej'e sama-sama dènge ra. Aa ladhe abhu dhu tangi roma iisi, lula d'ara pèd'a, na, tangi sama-sama dènge ra.

16 Mamuri pasue dènge d'ara èci. Baku padedha iisi. Be'a risi miu pa'angalai dènge dhèu haha. Baku padedha iisi ho pangee, na, dhoka èu di dhu me'a.✡

17 Ladhe abhu dhèu dhu tao bhelu mi dedha èu, na, èu baku b'ala dènge bhabhelu kahèi. Te ngaa èu hud'i tenge j'ara dhu be'a, dhu dhèu aa'i-aa'i bisa sèmi rare dènge d'ara karej'e.

18 Ladhe bisa, na, tenge j'ara ho mamuri padame dènge dhèu aa'i-aa'i ra.

19 A'ari dhu pasue! Ladhe dhèu tao sala mi miu, na, baku b'ala ne. Soro tèke, sèna ka Lamatua ka dhu ator. Te Lamatua nasa ladhe dhèu tao bhelu-katub'a sama sèmi dhu suri ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci, peka na,

“Ama Lamatua mesa Na ka dhu
peka, na,
Ja'a ka dhu dènge hak ho b'ala
sasala dhèu.
Te Ja'a ka dhu huku bhabhelu
dhèu.”✡

20 Dhu be'a risi ka, tao madhutu ngaa dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci, peka na,

“Ladhe musu èu manganga, na,
hia ne na'a.
Ladhe musu èu koko-kamango, na,
hia ne ninu.
Te ladhe tao ka sèmi èèna, nèngu
makae unu na,
aa na pakab'ua hari èu.”* ✡

21 Baku soro tèke bhabhelu ator èu. Be'a risi ladhe j'ara-j'ara dhu be'a ka dhu uli èu. Dènge j'ara ne'e, èu bisa segi madha j'ara dhu bhelu sèra.

✡ **12:8** 1 Korintus 12:4-11 ✡ **12:14** Mateos 5:44, Lukas 6:28 ✡ **12:16** Lii Hini 3:7 ✡ **12:19** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 32:35 * **12:20** Alkitab lii Yunani suri, peka na, “nuka sèmi tao kadhu ai karoo mi kètu na.” Madhutu dhèu d'èlu-mèu Alkitab, sasoa na, “nèngu makae aa pakab'ua hari èu.” ✡ **12:20** Lii Sod'a Koa-Kio 140:10, Lii Hini 25:21-22

13

Nanene dhèu dhu rèd'u paredha

1 Dhèu aa'i-aa'i hud'i nanene ku
atora nèti dhèu paredha. Te rèngu
dènge hak aa koasa ho paredha
dhèu. Te ngaa koasa èèna, mai nèti
Ama Lamatua. Lula Lamatua ka
dhu ded'e si, nèti èèna ka rèngu
abhu koasa ho rèd'u paredha.
2 De ladhe dhèu lab'a dhèu dhu
rèd'u paredha, èci èèna ka rèngu
lab'a dhu Lamatua ded'e nare
le. Ladhe ra ad'u-ue j'ara sèmi
èèna, bèli-camèd'a abhu huku nèti
Lamatua.
3 Ladhe miu tao j'ara dhu lèke,
baku madha'u dènge dhèu dhu
rèd'u paredha. Te ngaa ladhe
miu ad'u j'ara bhelu, be'a risi miu
madha'u dènge ra! De j'aga ngi'u
ho tao dhu lèke, sèna ka miu baku
madha'u dènge ra. Aa ladhe miu tao
ka j'ara sèmi èèna, pe ra koa-kad'iri
miu.
4 Te dhèu dhu rèd'u paredha,
rèngu sèra ka dhu Lamatua hag'e
nare si, ho ladhe-leru miu. Te ngaa
ladhe miu loe boe nèti tao sala,
be'a risi miu madha'u! Te rèngu
dènge hak dhu iia d'ara boe ho huku
miu. Rèngu, nuka sèmi ana pua-
paleha Lamatua, sèna ka huku dhèu
dhu ad'u-ue bhabhelu-katub'a. Te
Lamatua sèmi nare boe bhabhelu
dhu dhèu tao; Na nasa dènge ra.
5 Nèti èèna ka, miu hud'i nanene
ku, mi dhèu dhu rèd'u paredha. Te
miu dhu me'a mèu le, èèna ka dhu
lèke mola-mola. Aa miu me'a kahèi,
na, Lamatua nasa, ladhe èdhi tao
boe dhu lèke.
6 Sèmi èèna kahèi, miu hud'i b'ae
bea dhu madhutu atora, lula dhèu
dhu rèd'u paredha sèra, pakako
sasab'a Lamatua.
7 De miu hud'i b'ae aa'i-aa'i dhu
lèke madhutu atora. B'ae hia dhèu
roro bea sèra, bea aa'i-aa'i dhu
miu hud'i b'ae ku. Pakab'ua mi
dhèu aa'i-aa'i dhu mema nia sèmi lii
pakab'ua. Aa ladhe abhu dhèu dhu
tao j'ara be'a taruu, ded'e padedha
kolongara si, sèna ka dhèu re'a, na,
rèngu tao j'ara dhu be'a.✡

Mamuri pasue èci dènge èci

8 B'ae pama'ète kèlu èu aa'i-aa'i,
sèna ka baku mamuri ètu d'ara
kèlu-g'ètu. Te èdhi pakèlu dhoka
ètu ca madha j'ara di, nuka pasue.
Ladhe miu sue dhèu, miu tao le
madhutu Atora-atora nèti Lamatua.
9 Te Atora sèra peka na, “Baku tao
j'ara makae dènge dhèu dhu j'aj'i
boe dhèu èmu-kamali mu; baku
pamadhe dhèu; baku mana'u; baku
d'èi leli neo unu mèdha-panyau
dhèu,” aa dhu leo hari. Ladhe neo
madhutu aa'i Atora se'e, hud'i tao
madhutu ku Atora èci ne'e, dhu
peka na, “Èu hud'i sue ku dhèu
leo, nuka sèmi èu sue ngi'u èu unu
mu.”✡
10 Te ladhe èdhi pad'elo sasue mi
dhèu leo, èdhi tao boe bhelu mi
nèngu, si? De ladhe èdhi loe boe
pad'elo sasue èdhi, èdhi bisa tao
madhutu aa'i Atora Lamatua.

Kristus nèbhu heka lèpa hari mai

11 Ama Lamatua neo patabuli
èdhi nèti bhabhelu-katub'a dhèu
rai-haha. Aa limuri ne, lod'o sèna
ka dhèu abhu mamuri nèti Lamatua
dètu ae le, ladhe èdhi pasoro dènge
lod'o dhu èdhi heka parcaya Yesus
Kristus. Nèti èèna ka, èdhi hud'i ma-
muri pasue, lula èdhi te'a le madha
j'ara ne'e. Nuka sèmi uru èèna, èdhi
dhu bhèj'i era. Te ngaa limuri ne
d'ai le lod'o na, ho èdhi kèd'i ka nèti
bhabhèj'i èdhi!
12 Nèbhu boe, te mèda oe èle
kèna, aa lod'o rea kèna. De be'a
risi èdhi ae eele ka nèti bhabhelu-
katub'a èdhi. J'ara ne, nuka sèmi
dhèu dhu mamuri ètu d'ara maroga,
aa ad'u-ue madha j'ara bhabhelu,
te rèngu pangee, na, abhu boe dhu
ladhe rèdhi tatao rèngu sèra. Te
ngaa limuri ne, èdhi hud'i j'aj'i ku
sama sèmi sordad'u dhu bori mema
mèdha-papake pamusu, ho pa'èra
ngi'u sèna ka tao j'ara dhu be'a,

✡ **13:7** Mateos 22:21, Markus 12:17, Lukas 20:25 ✡ **13:9** Kalua nèti Masir 20:13-15, 17, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:17-19, 21, Atora nèti Ama-ama Agama 19:18, Mateos 22:39, Markus 12:29-31

nuka sèmi dhèu dhu mamuri ètu d'ara saraa.
13 Èdhi hud'i mamuri mola ku,
sèna ka dhèu aa'i-aa'i bisa rèdhi, na,
èdhi dhu tao j'ara be'a. Be'a boe
ladhe èdhi mamuri dhoka ètu d'ara
tao pesta, dènge tinu mahu di. Be'a
boe ladhe èdhi tao j'ara makae. Be'a
boe ladhe bau lii langu g'ana-kariu.
Aa be'a boe ladhe èdhi tèka d'ara,
lula èdhi d'èi boe dhèu risi èdhi.
14 Te ngaa dhu be'a risi ka,
miu ub'a d'ara miu, ho j'aj'i sama
sèmi Kètu èdhi, Yesus Kristus, dhu
Lamatua pua mai. Aa ladhe èu
neo ad'u-ue j'ara dhu lèke boe, na,
taha d'ara mu! Mage soro tèke ho
madhutu dad'èi mu dhu lèke boe
j'ara.

14

Baku kahèti leli a'ari miu dhèu Kristen

1 Abhu dhu parcaya Lamatua, te
ngaa parcaya na èra mèka, aa j'ara
ae ka dhu ne'a mèka. Pakabhèle
ai èu ho sèmi more ne dènge
d'ara kateme. Baku sisu ngaa dhu
na peka-padhai. Hud'i laa nèngu
pa'angalai dènge miu.
2 Abhu dhu parcaya Lamatua, dhu
pangee na, dhèu sarani bisa ra'a
ngaa sa, nuka sèmi sisi, do ngaa
èèna ka. Te ngaa abhu dhèu sarani
leo, dhu parcaya ra èra mèka, dhu
ra'a dhoka sayur di. Te ra luri sisi.
3 Te ngaa nanene, ee! Dhèu sarani
dhu bisa ra'a ngaa èèna ka, baku
pahahe dhèu dhu neo boe ra'a sisi.
Sèmi èèna kahèi dènge dhèu sarani
dhu neo boe ra'a sisi, baku peka
dènge dhèu dhu bisa ra'a sisi, na,
“Weh! Mu'a sisi, sala!” Lula Ama
Lamatua sèmi nare le dua ra ho j'aj'i
dhèu unu Na!
4 Ladhe èu me'a dhoka karitik
a'ari mu dhèu parcaya sèra, te èu
ngee na, èu ne cee? Èu dènge hak
ngaa, ho pèci sasala mi dhèu leo?
Dhèu ne ènu èu boe, si! Aa èu ne,
lamatua boe nèngu, si. Te dhodhoka
Lamatua nèngu di dhu unu hak,
sèna ka peka paled'a, tatao na èèna
lèke, do sala. Te ngaa baku bhèlu,
bèli-camèd'a Lamatua na sèmi nare
dhèu ne'e dènge be'a, lula Lamatua
na bisa pa'èra ne, sèna ka na bisa
titu èra.
5 Abhu dhèu cahag'e dhu
pama'ète rare, peka na, lod'o èci
be'a risi nèti lod'o leo. Abhu kahèi
cahag'e dhu peka na, lod'o aa'i-
aa'i ra èci èèna ka, lod'o èci sa risi
boe nèti lod'o leo. Dhèu èci-èci ka
pama'ète unu na j'ara ne'e.
6 Ladhe dhèu pangee, na, abhu
lod'o dhu be'a risi nèti lod'o leo,
nèngu tao sèmi èèna, sèna ka
pakab'ua Kètu èdhi, Yesus Kristus.
Dhèu dhu na'a sisi dènge nganga'a
dhu leo, bisa na'a ho pakab'ua
Kètu èdhi, Yesus Kristus, lula na
manèngi makasi mi Lamatua. Sèmi
èèna kahèi dènge dhèu dhu na'a
boe sisi. Nèngu neo pakab'ua
kahèi Kètu èdhi, Yesus Kristus, aa
nèngu manèngi makasi mi Lamatua
kahèi.✡
7 Lod'o èdhi mamuri, èdhi ma-
muri boe dhoka hia ngi'u èdhi mesa
ti. Aa ladhe èdhi madhe, madhe boe
dhoka pala ngi'u mesa ti.
8 Te ladhe èdhi mamuri era, èdhi
pa'èki dènge Lamatua èdhi. Sèmi
èèna kahèi, ladhe èdhi madhe, èdhi
pa'èki era dènge Kètu èdhi, Yesus
Kristus. De masi ka èdhi mamuri,
do madhe, èdhi j'aj'i dhèu unu Na
era.
9 Nèti èèna ka, Kristus madhe,
hèia mamuri hari. Na tao sèmi
èèna, sèna ka Na bisa j'aj'i Kètu bagi
mi dhèu dhu madhe le, dènge dhèu
dhu mamuri era kahèi.
10 De, nga tao ka èu ded'e iisi mu,
tao sèmi dhèu pama'ète lii langu, ho
karitik leli lii padhai a'ari mu dhèu
sarani? Nga tao ka èu pahahe ne? Te
bèli-camèd'a èdhi aa'i-aa'i ti hud'i
lati asa madha Ama Lamatua, ho Na
parisa mamuri èdhi èci-èci.✡
11 Abhu dhu suri tèke ètu d'ara
Sasuri Ama Lamatua, dhu peka na,
“Ama èdhi mesa Na dhu peka, na,

✡ **14:6** Kolose 2:16 ✡ **14:10** 2 Korintus 5:10

‘Dhèu aa'i-aa'i pe patitu kètu uru-
tuu, ho pahaha iisi mi Ja'a,
dènge pakab'ua Ja'a.
Bèli-camèd'a, nèti d'ara hèb'a dhèu
èci-èci, ra mangaku, na,
Ja'a j'aj'i Kètu rèngu,
lula Ja'a ne, Ama Lamatua.’ ”✡
12 De èdhi aa'i-aa'i ti, bèli-camèd'a
hud'i dhaa ètu madha Lamatua, ho
peka na, èdhi tao tasamia, aa nga tao
ka èdhi tao sèmi èèna.

Baku ad'u-ue j'ara ho pamanahu a'ari dhèu sarani

13 Uru èèna, miu ètu Roma pèci
sasala taruu mi a'ari miu dhèu
sarani sèra. Tao ia ka sèmi èèna!
Be'a risi èdhi pama'ète sèmi ne'e:
èdhi baku tao sèna ka a'ari èdhi
kadhunu. Èdhi baku tenge j'ara
ho sii pamanahu si, sèna ka ra tao
sasala.
14 Lula ja'a dhu pa'èki dènge Kètu
èdhi, Yesus Kristus, ja'a ke'a mèu,
sèmi ne'e: abhu boe ngaa èci sa dhu
bisa pakaj'alu dhèu, toke na bisa
boe sabaj'a mi Lamatua. Te ngaa
ladhe abhu dhèu èci dhu pangee,
na, mèdha èci tao ne kaj'alu, toke
nèngu ngee na, bisa heka dènge hak
sèna ka sabaj'a, na, hud'i laa mèdha
ne j'aj'i mèdha luri hia nèngu.
15 Conto sèmi èu mu'a sisi, aa
papèd'a d'ara a'ari mu, na, èu
pad'elo boe sasue èu mi nèngu, si?
Ladhe sèmi èèna, baku mu'a! Baku
pa'ele iie a'ari mu, lula èu neo mu'a
nganga'a èci! Te Kristus madhe pala
mi dhèu ne'e kahèi.
16 Be'a boe ladhe èu ad'u-ue j'ara
èci dhu madhutu a'abhu èu, be'a, te
ngaa dhèu leo padhai kakoli kolon-
gara èu, lula ra pangee na, tatao èu
deo na, karehe.
17 Ngee paie-iie! Te Ama Lamatua
ka, Dhèu Aae èdhi. Te ngaa èdhi
j'aj'i boe dhèu unu nèti Dhèu Aae,
lula èdhi ta'a-tinu madhutu dhoka
atora di. Aad'o! Ladhe èdhi neo
j'aj'i dhèu unu nèti Dhèu Aae, èdhi
hud'i tao dhu lèke, d'ara mola-mèci,
mamuri mola dènge mera-milu, aa
d'ara dhu karej'e-karae. Aa'i-aa'i se
bisa j'aj'i, ladhe èdhi pa'èki taruu
dènge Roh Lamatua dhu Mola-Mèci.
18 Dhèu dhu lalau-lalo'o hia Kris-
tus sèmi èèna, pakarej'e d'ara Ama
Lamatua. Aa dhèu leo lee kahèi
mamuri dhèu ne'e, hèia padedha ko-
longara dhèu ne'e, peka na, “Nèngu
ne, be'a!”
19 De èdhi hud'i pa'èra ètu d'ara
mamuri padame, aa maj'èni pa'èra
èci dènge èci.
20 Baku pa'ele iie sasab'a Lamatua
ètu d'ara mamuri dhèu leo, lula
dhoka nèti j'ara ta'a-tinu di.
Lamatua dhu peka le, èdhi bisa
ta'a ngaa èèna ka, te aa'i-aa'i dhu
mola-mèci. Te ngaa ladhe èu patao-
palaha dènge a'ari mu lula j'ara
nganga'a-nganginu di, èu sala le.
Baku sèmi èèna!
21 Hua iia taha iisi mu. Mu'a ia
ka sisi, do minu ia ka èi anggor, do
baku mu'a-minu ngaa dhu leo, dhu
tao a'ari mu kadhunu.
22 Madhutu a'abhu ja'a sèmi ne'e
ka: ladhe èu more lii èci dènge
Lamatua, hèia èu pama'ète, na, èu
neo parcaya Ne lula-nèti nganga'a-
nganginu, na, èu oto aa dènge heka
lii langu. Pangee ia ka ngaa-ngaa
dhu peka na, èu tao sala, do aad'o.
Te èu dhu pama'ète more le sèmi
èèna.
23 Te ngaa ladhe d'ara èu kajari,
ka mu'a mèdha èci dhu èu ngee
na pakaj'alu èu, Lamatua pasala èu,
lula èu madhutu boe ngaa dhu èu
parcaya lod'o dhu èu mu'a. Te ladhe
èu neo ad'u-ue ngaa sa èci, te ngaa
èu parcaya, peka na, èèna lèke boe
ètu madha Lamatua, na, èèna èu
sala le.

15

Tenge j'ara ho pa'èra lalèka dhèu leo

1 Èdhi dhu parcaya èra, hud'i
dènge d'ara maho'o ho bara dhèu
dhu parcaya èra mèka, sèna ka
rèngu taha ètu d'ara sasusa. Be'a
boe, ladhe èdhi dhoka pakarej'e
ngi'u èdhi mesa ti.

✡ **14:11** Yesaya 45:23

2 Madhutu a'abhu ja'a hud'i sèmi
ne'e ku: èdhi èci-èci ka tenge j'ara,
sèna ka tao dhu be'a hia a'ari èdhi
dhèu sarani, ho parcaya ra asa tabha
èra. Dènge j'ara ne'e, rèngu bisa
karej'e dènge èdhi.
3 Te Yesus Kristus mesa Na, pakako
boe sasab'a Na ho pakarej'e d'ara
Nèngu unu Na, te ngaa Na neo
pakarej'e d'ara Ama Lamatua kahèi.
Èèna nuka sèmi dhu suri tèke ètu
d'ara Sasuri Lamatua lula-nèti ngaa
dhu bèli-camèd'a j'aj'i mi dedha
Yesus, dhu peka na,

“Lii pa-aape rèngu hia mi Èu,
noto mi dedha Ja'a kahèi.”✡

4 Aa'i-aa'i dhu uru èèna dhèu suri
ètu d'ara Sasuri Lamatua, sèna ka
nori èdhi. Nèngu pad'elo j'ara sèna
ka asa pa'èra èdhi, taha pa'èra-èra,
aa Lii Holo-Nori Na pa'èra d'ara
èdhi kahèi. Dènge j'ara sèmi èèna
ka, èdhi bisa taha ètu d'ara tatae neo
tèdhi Lamatua pad'elo d'ara hua iia
Na mi èdhi.
5 Lamatua ka dhu hia dhèu a'èra,
sèna ka ra bisa taha ètu d'ara
j'aj'èra. Aa Nèngu ka dhu pa'èra
d'ara èdhi kahèi. Ja'a sabaj'a,
manèngi Lamatua pad'elo j'ara, ho
miu mamuri d'ara èci madhutu
dad'èi Yesus Kristus.
6 Te ladhe miu mamuri d'ara èci,
miu bisa sama-sama koa-kio Ama
Lamatua. Nèngu èèna, Ama nèti
Kètu èdhi, Yesus Kristus.

Lii Lolo Be'a Lamatua hia mi dhèu Yahudi dènge dhèu Yahudi boe

7 De miu isi-aanga mi hud'i sèmi
mere èci dènge èci, sama sèmi Kris-
tus sèmi nare le miu. Te ladhe miu
mamuri sèmi èèna, pe dhèu ae j'oka
padedha-dedha kolongara Lamatua.
8 Ja'a peka sèmi ne'e: Kristus tao
iisi Na nuka sèmi Ana pua-paleha,
sèna ka hia dhèu Yahudi re'a mèu,
peka na, Ama Lamatua padhai lii
lèke mola-mola. Aa Kristus tao iisi
Na nuka sèmi Ana pua-paleha kahèi,
ho pamèci aa'i mèu ngaa-ngaa dhu
Lamatua padhadha neo tao, hia mi
bèi-baki èdhi sèra.
9 Dènge j'ara ne'e, dhèu Yahudi
boe aa'i-aa'i koa-kio Ama Lamatua.
Te rèngu re'a, na, Nèngu dhu rasa
kasia mi èdhi aa'i-aa'i ti. Sèra nuka
sèmi dhu Daud suri uru èèna ètu
Sasuri Mola-Mèci, peka na,
“Nèti èèna ka, ja'a neo ded'e
padedha-dedha kolongara Èu,
mi suku dhu leo sèra.
Ja'a neo sod'a lii koa-kio kolongara
Èu
ètu katanga madha udhu rasa
dhu leo sèra.”✡
10 Ètu era leo, d'ara Sasuri Mola-
Mèci suri kahèi, na,
“We! Miu dhèu leo rai kara dhu nèti
rai leo.
Tao d'ara miu karej'e kea rae-
rae,
palere-lere dènge dhèu unu
Lamatua sèra.”✡
11 Ètu era leo, d'ara Sasuri Mola-
Mèci, Daud suri, peka na,
“Miu dhu nèti suku leo sèra.
Lami peka palème mi dhèu
aa'i-aa'i lula-nèti dadedha
Lamatua,
sèna ka rèngu koa-kio
Kètu èdhi, Yesus Kristus
kahèi.”✡
12 Ètu era leo hari, d'ara Sasuri
Mola-Mèci, Yesaya suri, peka na,
“Nèti dhèu aae Daud, ana Isai,
bèli-camèd'a cèu mai ana-èpu
na ca dhèu.
Nèngu ka dhu nèd'u paredha mi
suku leo sèra.
Rèngu dhu re'a le, naneo mamai
Nèngu èèna.
Hèia rèngu mate tatae Ne,
te rèngu re'a mèu, na,
Nèngu ne, cee.”✡
13 Ama Lamatua ka dhu j'aj'i mi
kapua nèti aa'i-aa'i dhu èdhi sanao-
maena. Ladhe miu parcaya Ne,
Nèngu ka dhu pakarej'e d'ara miu
aa pamau d'ara miu. Hud'i laa
sèna ka koasa nèti Roh Lamatua dhu
Mola-Mèci, tao miu asa me'a mèu
lula-nèti ngaa dhu Nèngu neo tao.

✡ **15:3** Lii Sod'a Koa-Kio 69:8 ✡ **15:9** 2 Samuel 22:50, Lii Sod'a Koa-Kio 18:50 ✡ **15:10** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 32:43 ✡ **15:11** Lii Sod'a Koa-Kio 117:1 ✡ **15:12** Yesaya 11:10

Lamatua pua Paulus la'e peka-padhai Lii Lolo Be'a Na

14 A'ari aa'i-aa'i! Ja'a ke'a tare'a,
na, d'ara miu pènu dènge madha
j'ara-madha j'ara dhu be'a, j'ara ae-
ae dhu miu me'a mèu le, aa me'a
holo èci dènge èci.
15 Ja'a suri paled'a-led'a ètu d'ara
sasuri ne'e, ho pasanèd'e miu catèka
hari nèti rupa-rupa madha j'ara.
Ja'a suri sèmi ne'e, lula Lamatua
pad'elo d'ara hua iia Na mi ja'a,
16 ropa Na ded'e ja'a j'aj'i mi dhèu
pajuu-paleha Yesus Kristus, ho laku
peka-padhai Lii Lolo Be'a Nèngu asa
dhèu Yahudi boe sèra. Ja'a pakako
sasab'a ja'a èèna, nuka sèmi ama
agama èci dhu neo pa'èra dhèu ae-
ae dhu j'aj'i mi persembahan èci
dhu pamaho'o d'ara Lamatua. Te
Roh Lamatua dhu Mola-Mèci ka dhu
tao si j'aj'i mola-mèci, sèna ka Ama
Lamatua sèmi nare si.
17 Lula ja'a dhu pa'èki le dènge
Yesus Kristus, nèti èèna ka ja'a bisa
boti kètu ètu madha Ama Lamatua.
18 Ja'a bani boe padhai lii j'ara
leo. Ja'a dhoka lole tatao dhu Kristus
ad'u-ue, aa dènge j'ara sèmi ngaa
Na pake ja'a. Limuri ne, abhu dhèu
Yahudi boe dhu madhutu Kristus,
lula Lamatua pake ja'a ho pad'elo
j'ara pake lii padhai dènge tatao
ja'a.
19 Kristus pangèd'u le mi ja'a
koasa nèti Roh Lamatua, sèna ka
bisa tao rupa-rupa tadha malaa. Na
pangèd'u koasa èèna mi ja'a, sèna
ka neo pad'elo, peka na, Kristus ne
cee. Dènge j'ara ne'e, ja'a peka-
padhai le aa'i-aa'i lula-nèti Lii Lolo
Be'a Kristus dènge dhèu ètu mia-
mia. Nèti èèna ka, ja'a lole nèti kota
Yerusalem, pale-lème toke d'ai rai
Ilirikum dètu dènge Italia.
20 Karèi nèti uru ka, ja'a dhu
pangee, na, “Ja'a d'èi titu kèna lole
lula-nèti Kristus mi dhèu-dhèu dhu
tadèngi rèdhi mèka Lii Lolo Be'a
Na!” Te ja'a d'èi boe aj'a-nori ètu
era dhu dhèu leo aj'a le.
21 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci
Lamatua, dhu suri, peka na,
“Suku dhu tadèngi rèdhi mèka lula
Lamatua,
rèngu sèra ka dhu bèli-camèd'a
ladhe rèdhi Ne.
Dhèu dhu tadèngi rèdhi mèka ngaa-
ngaa,
rèngu sèra ka dhu pe re'a mèu
lula Nèngu.”✡

Paulus nelu neo la'e asa kota Roma

22 Lula sasab'a ja'a ae sèmi èèna,
ka lake kore mèka dhiu pa'asu-
pareo dènge miu.✡
23 Te ngaa limuri ne, sasab'a ja'a
ètu ne'e èla aa'i le. Aa ja'a nelu
nèbhu ae le pèri-pèri tèu kèna, dhiu
paraga dènge miu.
24 De ladhe ja'a laku asa Spanyol,
ja'a neo dhuli miu. Aa ladhe ja'a
dhuli taha ètu era miu, miu bisa ogo
ja'a kahèi laku asa Spanyol.
25 Te ngaa limuri ne ja'a neo laku
uru asa Yerusalem, ho lalau-lalo'o
dhèu parcaya Lamatua ètu nèi.
26 Te a'ari èdhi ètu propensi Make-
donia dènge propensi Akaya, hia le
doi kolete, sèna ka soru-bara dhèu
dhu dènge boe ngaa-ngaa dhu par-
caya Lamatua ètu Yerusalem.✡
27 Rèngu neo tao sèmi ne'e, lula
ra pangee, na, rèngu oe sèmi pakèlu
sa, mi a'ari èdhi ètu Yerusalem. Te
dhèu-dhèu nèti suku leo ètu mia-
mia, rèngu abhu le j'ara hua iia
kahèi dhu uru èèna Roh Lamatua
hia le mi dhèu Yahudi sèra. De
lèke mola-mola ladhe dhèu sarani
dhu dhèu Yahudi boe, pake mèdha-
panyau ra ho soru-bara a'ari ra
dhèu Yahudi sèra.✡
28 De ladhe ja'a pabagi kore ka doi
se'e mi a'ari èdhi ètu Yerusalem, ja'a
neo dhuli pangad'o dènge miu, ropa
laku asa Spanyol.
29 Ladhe ja'a dhiu, kèti dènge
mèngi-nale ae-ae nèti Kristus.
30 A'ari aa'i-aa'i! Lula Yesus Kris-
tus j'aj'i Kètu miu, aa lula Roh
Lamatua ka tao miu pasue èci dènge

✡ **15:21** Yesaya 52:15 ✡ **15:22** Roma 1:13 ✡ **15:26** 1 Korintus 16:1-4 ✡ **15:27** 1 Korintus 9:11

èci, nèti èèna ka ja'a manèngi ho miu sabaj'a patare'a-re'a, sèna ka Lamatua soru-bara ja'a.

31 Manèngi sèna ka Lamatua bhiri-sarobho ja'a ètu propensi Yudea, ho dhèu dhu ro'o boe parcaya Lamatua baku tao bhelu mi dedha ja'a. Aa manèngi ho ladhe ja'a lalau-lalo'o dhèu sarani ètu Yerusalem, rèngu sèmi rare ja'a dènge be'a.

32 Èle èèna, ladhe madhutu dad'èi Lamatua, ja'a bisa dhiu asa miu dènge d'ara karej'e, lula ja'a neo ae kore ciki dènge miu.

33 Ja'a sabaj'a sèna ka Lamatua bera-bera dènge miu. Te Nèngu ka dhu bisa tao ho dhèu mamuri dame dènge mera-milu. Lèke tare'a!

16

Paulus pa'adhu lii maho'o asa a'ari ètu Roma

1 Dènge sasuri ne'e, ja'a neo patadha miu dènge ana hèni èdhi Febe, aa manèngi ho miu sèmi mere ne. Nèngu ka dhu ra ded'e ho ladheleru juma'at ètu kota Kengkrea.

2 Ja'a manèngi ho miu sèmi mere ne dènge be'a. Tao dhu pantas mi nèngu, nuka sèmi hia dhèu sarani sèra, lula nèngu ne pa'èki dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus. Ladhe na parluu ngaa, soru-bara ne. Te nèngu biasa soru-bara le ja'a dènge dhèu ae-ae, karèi nèti uru ka.

3 Hia lii maho'o ja'a mi ana hèni èdhi, Priskila* dènge dhèu èmu na, Akila. Ji'i ka dhu sama-sama pakako sasab'a ae-ae nèti Yesus Kristus.✡

4 Dua ra oe madhe sad'i neo pamamuri ja'a. Te ngaa mesa boe ja'a di dhu manèngi makasi mi dua ra. Te dhèu Yahudi boe dhu j'aj'i le dhèu sarani, nèti juma'at aa'i-aa'i buli mia-mia, manèngi makasi kahèi, lula tatao ra dhu be'a.

5 Hia lii maho'o ja'a mi dhèu aa'i-aa'i dhu pakaboko ho manèngi-mangaj'i ètu d'ara èmu Priskila dènge Akila.

Hia lii maho'o ja'a mi angalai ja'a, Epenetus. Nèngu ka, dhèu uru tèka parcaya Kristus ètu propensi Asia.

6 Hia lii maho'o ja'a mi ana hèni èdhi, Maria. Nèngu dhu sab'a ne'a boe j'èra ètu talora aae miu.

7 Hia lii maho'o ja'a mi Andronikus dènge ana hèni èdhi, Yunia.† Dua ra dhèu Yahudi, sama sèmi ja'a kahèi. Dua ra parcaya uuru Kristus nèti ja'a. Uru èèna, rèngu sama-sama dènge ja'a ètu d'ara bèdho. Dua ra j'aj'i dhèu pajuu-paleha Lamatua, aa dhèu ae tadhe si.

8 Hia lii maho'o ja'a mi Ampliatus. Ja'a sue ne, lula nèngu dhu pa'èki dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus.

9 Hia lii maho'o ja'a mi Urbanus. Nèngu kahèi pakako sasab'a Kristus sama-sama dènge èdhi.

Hia lii maho'o ja'a mi Stakis, dhu ja'a sue.

10 Hia lii maho'o ja'a mi Apeles. Masi ka nèngu lèke dadugurariu, te ngaa na segi ka nare li'u, lula lèka èra Kristus.

Hia lii maho'o mi a'ari aa'i-aa'i nèti Aristobulus.

11 Hia lii maho'o ja'a mi a'a Herodion. Nèngu dhèu Yahudi kahèi, sama sèmi ja'a.

Hia lii maho'o ja'a mi isi èmu Narkisus dhu parcaya Kristus.

* **16:3** Alkitab lii Yunani ètu ne'e, suri, peka na, “Priska”. Priska dènge Priskila èèna, ngara nèti ca dhèu èèna ka. ✡ **16:3** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:2 † **16:7** Alkitab lii Yunani dhu be'a risi, aa dhu uru tèka, suri peka na, *Yunia* (ngara dhèu bhèni). Abhu cahag'e kahèi dhu suri, peka na, *Yulia* (ngara dhèu bhèni). Karèi nèti abad ka-13, abhu cahag'e hari dhu suri, peka na, *Yunias* (ngara dhèu mone). Dhèu heka-dhèu heka Kristen, karèi nèti uru-uru, pangee na, a'a Andronikus dènge susi Yunia ne, dhèu èmu-kamali dhu sab'a hia Ama Lamatua, nuka sèmi a'a Akila dènge susi Priskila.

12 Hia lii maho'o mi ana hèni èdhi, Trifena dènge Trifosa. Rèngu pakako kahèi sasab'a nèti Kètu èdhi, Yesus Kristus.
Hia lii maho'o mi angalai ja'a, ana hèni èdhi, Persis. Te nèngu kahèi sab'a bia hia Kètu èdhi, Yesus Kristus.
13 Hia lii maho'o mi Rufus. Kètu èdhi, Yesus Kristus ka dhu hag'e nare ne.
Hia lii maho'o mi ina na kahèi. Te nèngu ne, nuka sèmi ina d'èlu ja'a.✡
14 Hia lii maho'o ja'a mi Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas dènge a'ari aa'i-aa'i dhu pea dènge rèngu.
15 Hia lii maho'o ja'a mi Filologus, ana hèni èdhi, Yulia, Olimpas, Nereus dènge ana hèni na, dènge dhèu-dhèu sarani aa'i dhu sama-sama dènge rèngu.
16 Ladhe miu pakaboko, na, mi pa'uu èci dènge èci, dhu pantas mi dhèu parcaya. Juma'at Kristus aa'i-aa'i ètu se'e, hia lii maho'o mi miu kahèi.✡

Lii pasanèd'e nèti Paulus

17 A'ari aa'i-aa'i! Ja'a manèngi sèna ka miu mage-mage! J'aga paie-iie, te abhu dhèu dhu tao miu mae-manyèla, aa dhu neo sii pabèbhe miu. Ngaa dhu rèngu peka dènge miu sèra, palab'a dènge ngaa dhu ji'i aj'a-nori le miu. De baku pa'angalai dènge dhèu sèmi sèra!
18 Dhèu sèra sab'a boe hia Kètu èdhi, Yesus Kristus. Rèngu sèra dhoka sab'a ho pa'oto ngi'u rèngu unu ra. Dhèu sèra dhoka hèb'a mènyi mi dhèu dhu dhae re'a mèka mia ka dhu be'a, aa mia ka dhu karehe. Rèngu hèb'a mènyi ho kapod'e-kabèli dhèu.
19 Dhèu aa'i-aa'i dhu tadèngi le, na, miu loe boe madhutu dad'èi Lamatua. Nèti èèna ka d'ara ja'a karej'e titu kèna lula miu. Dad'èi ja'a ka, ladhe miu d'èlu-mèu ètu j'ara-j'ara be'a, aa baku pakihu kee dènge j'ara-j'ara karehe.
20 Ama Lamatua ka dhu bisa hia èdhi mamuri dame dènge mera-milu. Nèngu ka dhu èèna na palaho koasa nèti dhèu aae nidhu, aa pad'elo, peka na, miu ka dhu segi. Se'e se nèbhu heka j'aj'i. Ja'a sabaj'a, manèngi sèna ka Kètu èdhi, Yesus Kristus, pad'elo d'ara hua iia Na mi dedha miu.
21 Ari èdhi, Timotius, dhu sab'a sama-sama dènge ja'a, hia lii maho'o mi miu kahèi.
Lukius, Yason, dènge Sosipater, hia lii maho'o kahèi. Rèngu se dhèu Yahudi, èci èèna ka dènge ja'a.✡
22 (Ja'a ne, Tertius, ka dhu suri sasuri ne'e madhutu ngaa dhu Paulus pua ja'a suri. Lii maho'o nèti ja'a, te ja'a ne dhèu unu Kètu èdhi, Yesus Kristus kahèi.)
23 Ja'a, Paulus, manubha ètu èmu Gayus. Dhèu sarani aa'i-aa'i tema pakaboko ètu èmu na ho manèngi-mangaj'i. Nèngu hia lii maho'o kahèi.
Erastus, dhu j'aj'i bendahara kota, dènge a'ari èdhi Kuartus, hia miu lii maho'o kahèi.✡
24 [Ja'a manèngi, sèna ka Kètu èdhi, Yesus Kristus, pad'elo d'ara hua iia Na mi miu aa'i-aa'i mi! Lèke tare'a!]‡

Ama Lamatua ne, kapai titu kèna!

25 Koa-kio mi Ama Lamatua! Te Nèngu ka dhu unu koasa, sèna ka tao miu j'aj'i èra. Lii Lolo Be'a Na peka sèmi èèna ka, aa ja'a aj'a-nori dhèu sèmi èèna kahèi, ropa ja'a peka dènge rèngu lula-nèti Yesus Kristus. Lamatua ka dhu bhoke paled'a hia mi èdhi j'ara aa'i-aa'i lula-nèti Kristus, dhu uru-uru sèra dhèu dhae re'a mèka, lula dhu pahuni era.

✡ **16:13** Markus 15:21 ✡ **16:16** 1 Korintus 16:20, 1 Tesalonika 5:26 ✡ **16:21** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 16:1 ✡ **16:23** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 19:29, 1 Korintus 1:14, 2 Timotius 4:20
‡ **16:24** Alkitab lii Yunani dhu uru tèka aa dhu be'a risi, dènge boe ayat 24 ne.

26 Te ngaa j'ara-j'ara dhu uru sèra
dhèu rèti lii padhai Lamatua suri
ètu Sasuri Mola-Mèci, limuri ne mèu
aadha-aadha le. Ama Lamatua dhu
madhe nèdhi boe, Nèngu ka ator
sèna ka dhèu nèti suku aa'i-aa'i, re'a
mèu madha j'ara dhu pahuni uru
sèra. Dènge j'ara ne'e, dhèu sèra
bisa parcaya Ne, aa tao madhutu
dad'èi Na.
27 Dhodhoka Nèngu mesa-mesa
Na di, Ama Lamatua. Dhodhoka
Nèngu mesa-mesa Na, dhu ne'a
aa'i mèu-mèu j'ara. Ja'a d'èi j'oka
padedha-dedha Ne, lula tatao Yesus
Kristus! Lèke tare'a!
Sasuri ja'a d'ai sange ne'e ka,
Saloom,
Paulus

Sasuri Paulus ka èci hia dhèu parcaya ètu kota Korintus
1 Korintus

Saloom

1 Sasuri ne nèti ja'a, Paulus. Ama
Lamatua hag'e nare le ja'a, sèna
ka j'aj'i dhèu pajuu-paleha Yesus
Kristus. Sostenes hia miu lii maho'o
kahèi.
2 Ja'a suri sasuri ne hia miu dhèu
parcaya Ama Lamatua ètu kota Ko-
rintus. Na hag'e nare le miu ho j'aj'i
dhèu mola-mèci Nèngu, lula miu
parcaya le Yesus Kristus, dhu Ama
Lamatua pajaji mema le karèi nèti
uru ka ho Na mai. Ama Lamatua
tao miu mola-mèci kahèi, èci èèna
ka dènge dhèu parcaya aa'i-aa'i ètu
mia-mia. Te rèngu manèngi le sèna
ka Kètu èdhi, Yesus Kristus soru-
bara si. Nèngu ne j'aj'i Kètu mi
dedha èdhi aa rèngu kahèi.✡
3 Ja'a manèngi-mangaj'i mi Ama
èdhi, Ama Lamatua, dènge Kètu
èdhi, Yesus Kristus. Ja'a manèngi
sèna ka Rèngu pad'elo d'ara hua iia
Ra mi miu, ho miu mamuri dame
dènge mera-milu.

Paulus manèngi makasi mi Lamatua lula dhèu Korintus

4 Lod'o-lod'o ja'a ngee kèdhi miu,
ja'a padhai lii dènge Lamatua ja'a,
peka na, “Makasi ae-ae lula parcaya
dhèu Korintus sèra!” Te Lamatua
dhu pad'elo le d'ara hua iia Na
mi miu, lula miu lèka taruu Yesus
Kristus, dhu Lamatua pua Na mai.
5 Hèia Na hia miu a'èra, ka miu
bisa pakako sasab'a-la'a aa'i-aa'i,
lula miu pa'èki dènge Ne. Èèna ka
dhu tao d'ara miu kaja-su'i dènge
j'ara-j'ara dhu be'a. Nèti èèna ka
miu me'a mèu madha j'ara aa'i-
aa'i dhu hua iia risi, lula-nèti j'ara
mamuri Nèngu. Miu me'a kahèi
j'ara mia dhu be'a risi, ladhe miu
lole mi dhèu lula-nèti Yesus Kristus.
6 J'ara aa'i-aa'i ne'e ka dhu padelo,
na, j'ara-j'ara dhu ji'i peka le dènge
miu lula-nèti Kristus èèna, dhu amo
le ètu d'ara miu. Nèti èèna ka, miu
me'a tare'a-re'a, na, j'ara sèra lèke.
7 De miu abhu le j'ara aa'i-aa'i
dhu be'a, dhu Roh Lamatua pala-
bagi hia dhèu unu Na. Kura boe ciki
sa. Hèia miu tatae lod'o dhu bèli-
camèd'a Lamatua bhoke ho pad'elo
Kètu èdhi, Yesus Kristus mi dhèu
aa'i-aa'i.
8 Kristus èèna ka dhu neo pa'èra
miu sèna ka miu taha taruu, toke
Na mai hari asa rai-haha ne. Dènge
j'ara ne'e, miu manahu boe, aa abhu
boe ca dhèu sa dhu bisa pèci sasala
mi dedha miu.
9 Èdhi bisa parcaya Lii Holo-Nori
Ama Lamatua, lula ngaa dhu Nèngu
peka, èèna ka dhu j'aj'i. Tatu Nèngu
neo tao j'ara se aa'i-aa'i hia miu. Te
Nèngu ka dhu bhoke j'ara, sèna ka
miu bisa tadhe Ana Na, nuka Kètu
èdhi, Yesus Kristus èèna.

Miu dhèu parcaya hud'i j'aj'i èci ku, aa baku mae-manyèla

10 A'ari dhu pasue! Ètu d'ara aa'i-
aa'i se, ja'a padhai lii pake kolongara
Kètu èdhi, Yesus Kristus. De ja'a
manèngi tare'a-re'a, sèna ka miu loe
ka nèti padhèto ètu d'ara lii padhai.
Te ngaa miu hud'i tenge j'ara sèna
ka mamuri d'ara èci, aa baku mae-
manyèla. Miu hud'i pake ngangee
madhera, ho me'a, na, miu neo d'ai
too-lane dhu èci èèna ka di.
11 Te abhu dhèu nèti isi èmu ana
hèni èdhi Kloe dhu mai peka dènge
ja'a, na, ètu talora miu abhu dhèu
cahag'e dhu patao-palaha taruu.
12 A'abhu ja'a sèmi ne'e: miu
cahag'e peka na, “Ja'a re Paulus!”
Aa cahag'e peka na, “Ja'a re Apolos!”
Aa abhu kahèi dhu paka'uu, na,
“Ja'a re Petrus!”* Aa dhu leo hari
peka na, “Ja'a ne, nanene dhoka
Kristus di!”✡

✡ **1:2** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:1, Yoel 2:32 * **1:12** Alkitab lii Yunani suri, peka na, “Kefas”. Kefas èèna, ngara leo nèti Petrus. ✡ **1:12** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:24

13 Miu pangee tasamia, ee? Dhèu
unu Kristus bisa boe mae-manyèla.
Do, miu pangee, na, ja'a ka dhu
madhe pala miu ètu aj'u palolo-
palèbha? Aad'o! Do, lod'o ra sarani
miu, rèngu pake ngara ja'a, ho miu
j'aj'i dhèu unu ja'a, do? Bisa boe, si?
14 Ja'a manèngi makasi mi Ama
Lamatua, te lod'o ja'a ètu èèna
dènge miu, ja'a sarani boe dhèu
ae. Dhu ja'a sarani ètu nèi dhoka
Krispus dènge Gayus di.✡
15 Dènge j'ara ne'e, abhu boe dhèu
dhu bisa peka na, "Ra sarani ja'a
pake ngara Paulus, ka ja'a j'aj'i dhèu
unu Paulus."
16 (Ee, ja'a heka sanèd'e kèna.
Ja'a sarani isi èmu Stefanus cahag'e
kahèi. Te ngaa ja'a sanèd'e heka,
abhu dhèu era dhu ja'a sarani, do
aad'o.)✡
17 Te Kristus pua boe ja'a ho laku
sarani dhèu. Kapua sasab'a ja'a,
nuka peka-padhai dènge j'ara-j'ara
lula-nèti Lii Lolo Be'a Na. Te ngaa
ladhe ja'a lole mi dhèu, Nèngu
d'èi boe ja'a peka mamèu ja'a, do,
pad'elo j'ara-j'ara dhu kapai. Te
ladhe ja'a padhai lii sèmi èèna, èèna
pakura koasa nèti lii lolo mamadhe
Kristus ètu aj'u palolo-palèbha.

Koasa Kristus mai nèti Ama Lamatua

18 Abhu dhèu dhu pangee, na,
madha j'ara aa'i-aa'i dhu èdhi peka-
padhai lula-nèti mamadhe Kristus
ètu aj'u palolo-palèbha èèna, goa
titu kèna. Te ngaa dhèu sèmi
sèra, bèli-camèd'a cèri eele nèti
Ama Lamatua. Aa te ngaa, bagi mi
èdhi, mamadhe Kristus ne, sèna ka
pad'elo koasa Lamatua ho patabuli
èdhi nèti koasa sasala-sasigo èdhi.
19 J'ara ne'e nuka sèmi dhèu nèti
lii padhai Ama Lamatua, ngara na
Yesaya, suri tèke, peka na,

"Ama Lamatua peka na,
'Madha j'ara aa'i-aa'i dhu dhèu
d'èlu-mèu re'a,
bèli-camèd'a Ja'a pa'ele iie aa'i
si,
sèna ka j'aj'i mi mèdha dhu
dènge boe kab'ua.
Rupa-rupa mamèu rèngu,
bèli-camèd'a Ja'a core eele aa'i
si,
sèna ka j'aj'i mi mèdha dhu
guna boe.' "✡
20 Uru èèna, mema Lamatua pad-
hai lii sèmi èèna ka. Te ngaa limuri
ne, tasamia hari? Dhèu d'èlu-mèu
sèra, sèmi ngaa sa? Mese agama
sèra, j'aj'i sèmi ngaa? Aa tuka tao
lii langu sèra, tasa mera mia? Miu
nanene sèku! Lamatua tao si nuka
sèmi dhèu goa! Nèngu bete eele
aa'i le mamèu dhu amo ètu d'ara
kahadhu dhèu rai-haha ne, aa tao
mamèu sèra nuka sèmi mèdha dhu
dènge boe kab'ua.✡
21-22 Mamèu Ama Lamatua lènge
aa'i mèu-mèu. Masi ka dhèu rai-
haha ne pangee, na, rèngu d'èlu-
mèu, te ngaa j'ara ngangee rèngu
mesa ra d'ai mèka ho ra tadhe
hua iia Ama Lamatua. Masi ka
sèmi èèna, te ngaa Lamatua pake le
mamèu Na ho bhoke j'ara hia dhèu
rai-haha. Te uru èèna, Lamatua
pangee, peka na, "Masi ka dhèu rai-
haha pangee, na, dhèu pajuu-paleha
Ja'a sèra goa, te ngaa tasamia èèna
ka, hud'i Ja'a pua ku dhèu lasi lole
dènge ra j'ara dhu lèke nèti Ja'a."
Te Lamatua pua dhèu rèti lii padhai
Na ho lasi lole dènge dhèu. Na
pama'ète nare le neo pake lii moa
èèna, sèna ka dhèu bisa parcaya Ne.
Nèngu pake j'ara ne, ho patabuli
dhèu nèti koasa sasala-sasigo ra.

Te ngaa dhèu rai-haha ne pangee,
na, j'ara Ama Lamatua ne, goa.
Nèti èèna ka, rèngu pusi-pahae boe
dhèu pajuu-paleha Na. Te dhèu
Yahudi neo manèngi dhoka tadha-
tadha malaa di, sèna ka bisa rèdhi
koasa Lamatua. Aa dhèu Yunani
neo nanene dhoka j'ara-j'ara hua
iia dhu maso asa d'ara kahadhu ra,
madhutu ngangee rèngu mesa ra.

✡ **1:14** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:8, 19:29, Roma 16:23 ✡ **1:16** 1 Korintus 16:15 ✡ **1:19** Yesaya 29:14 ✡ **1:20** Ayub 12:17, Yesaya 19:12, 33:18, 44:25

23 Masi ka sèmi èèna, te ngaa
èdhi dhu j'aj'i dhèu pajuu-paleha
Lamatua lati peka dènge dhèu, na,
“Lamatua pua le Kristus, nuka Dhèu
dhu Nèngu pajaji mema karèi nèti
uru ka, mai asa rai-haha ne. Ka
dhèu leo paku pamadhe Ne ètu aj'u
palolo-palèbha.” Ropa dhèu Yahudi
tadèngi lii lolo ne'e, rèngu sisu,
te madhutu a'abhu ra, Dhèu dhu
Lamatua neo pua mai èèna, bisa
boe madhe sèmi èèna. Ropa dhèu
Yunani tadèngi lii lolo ne, ra pangee
na, “Lii lolo dhèu goa!”
24 Te ngaa abhu dhèu dhu Ama
Lamatua hag'e nare le ho j'aj'i dhèu
unu Na. Rèngu sèra cahag'e nèti
dhèu Yahudi, aa cahag'e nèti dhèu
Yahudi boe. Madhutu a'abhu rèngu,
mamadhe Kristus dhu pad'elo le
mi rèngu, na, koasa Ama Lamatua
dènge boe too-lane, aa mamèu Na
risi aa'i mèu-mèu.
25 Masi ka dhèu rai-haha pangee,
na, j'ara Lamatua ne unu dhèu goa,
te ngaa Nèngu mèu risi eele rèngu.
Aa masi ka ra pangee, na, Lamatua
dènge boe koasa, te ngaa koasa Na
dedha risi eele nèti rèngu.
26 A'ari pasue! Sèna ka miu bisa
me'a mèu lii padhai ja'a ne, sanèd'e
mamuri miu, lod'o Lamatua hag'e
nare miu, ho j'aj'i dhèu unu Na.
Madhutu a'abhu dhèu rai-haha, ètu
talora aae miu, abhu boe dhèu ae
dhu d'èlu-mèu, abhu boe dhèu ae
dhu dènge pangaru kapai, aa abhu
boe dhèu ae dhu a'ari ra dhu dènge
kolongara kapai.
27 Te ngaa Lamatua hag'e nare
dhèu dhu madhutu ngangee dhèu
rai-haha, na, tabhènga ana liku,
sèna ka pamakae dhèu dhu pangee,
na, rèngu d'èlu-mèu. Aa Na hag'e
nare dhèu dhu madhutu dhèu rai-
haha, dhèu dhu dènge boe koasa,
sèna ka pamakae dhèu dhu pangee,
na, rèngu dènge koasa.
28 Hèia Na hag'e nare dhèu haha
dhu dènge boe kolongara, aa dhu
biasa dhèu pahaha si. Te Lamatua
neo pake si, sèna ka dhèu dhu
pangee, na, rèngu dhèu kapai, j'aj'i
sèmi dhèu dènge boe pangaru ngaa-
ngaa.
29 Dènge j'ara èèna, bèli-camèd'a
abhu boe dhèu èci sa dhu bisa tèb'a
kakara ètu madha Ama Lamatua,
peka na, nèngu dhèu kapai.
30 Te Ama Lamatua mesa Na ka
dhu bhoke pataleo j'ara, sèna ka miu
bisa maso j'aj'i dhèu unu Kristus.
Lamatua ka pake Yesus j'aj'i Dhèu
dhu pala-bagi mamèu Na mi dedha
èdhi. Yesus èèna ka dhu oti j'ara
ho èdhi bisa padame dènge Ama
Lamatua. Yesus èèna ka dhu tao
èdhi ho bisa mamuri mola dènge
mèci. Aa Nèngu ka dhu patabuli
èdhi nèti koasa sasala.
31 Èèna nuka sèmi dhu suri tèke
ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua, peka na,
“Cee ka dhu d'èi pakapai kolongara
dhèu,
be'a risi pakapai kolongara
Lamatua èdhi.
Baku pakapai iisi!”✡

2

Èdhi hud'i lole paled'a-led'a ku mi dhèu aa'i-aa'i, mamadhe Lamatua Yesus ètu aj'u palolo-palèbha

1 A'ari pasue aa'i-aa'i! Uru èèna,
lod'o ja'a dhiu asa miu, ja'a bhoke
paled'a j'ara-j'ara Lamatua dhu uru
èèna dhèu rai-haha ne re'a mèka.
Te ngaa ja'a kèti boe lii sèra ho
padedha iisi. Aa ja'a padhai boe
pake lii dhu carui, sèna ka pad'elo
mamèu ja'a unu ku.
2 Lod'o ja'a bera-bera dènge miu,
ja'a pangee sèmi ne'e ka: ja'a
pad'elo dhoka ca j'ara di, nuka Yesus
Kristus. Nèngu ne, Dhèu dhu Ama
Lamatua pajaji mema karèi nèti uru
ka, ho hia mai. Te ngaa ropa Yesus
mai, dhèu paku pamadhe Ne ètu aj'u
palolo-palèbha. Dhoka j'ara ne'e di,
dhu ja'a ke'a mèu.
3 Uru èèna, lod'o ja'a bera-bera
dènge miu, ja'a rasa mamèu ja'a

✡ **1:31** Yermia 9:24 ✡ **2:3** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:9

d'ai boe, aa ja'a madha'u ka isi karèbha.✡
4 J'ara lii padhai ja'a, aa ngaa dhu
ja'a lole, mud'a di. Te ja'a ko'o boe
pake lii dhu karisi sèna ka pamako
miu. Aad'o! Te ngaa ropa ja'a peka-
padhai, na, lii padhai ja'a j'aj'i led'a,
lula Roh Lamatua dhu Mola-Mèci ka
dhu ator ja'a, aa koasa Na sab'a ètu
ja'a kahèi.
5 Te ja'a pangee, na, be'a boe ladhe
miu parcaya Ama Lamatua, lula miu
nanene lii padhai dhèu d'èlu-mèu
di. Dhu be'a risi, ladhe miu parcaya
Lamatua, lula Na pad'elo koasa Na
mi dedha miu.

Ama Lamatua aj'a-nori èdhi j'ara-j'ara mamèu dhu lèke

6 Aa te ngaa, ladhe ji'i padhai lii
dènge dhèu dhu parcaya èra le, ji'i
aj'a rèngu pake lii padhai dhu dhèu
bisa re'a mèu. Te ngaa dhu re'a mèu
èèna, madhutu boe ngangee dhèu
ètu rai-haha ne, do, madhutu ngaa
dhu dhèu paredha sèra aj'a limuri
ne. Te sèra sa, bèli-camèd'a ele iie
aa'i si.
7 Te ngaa ji'i aj'a dhoka j'ara
mamèu dhu mai nèti Ama Lamatua.
Lula uru-uru sèra, lod'o rai-haha
j'aj'i mèka, Lamatua pahuni j'ara
sèra. Te ngaa limuri ne, Nèngu
pama'ète le, sèna ka neo bhoke
patalele lii pahuni èèna hia èdhi,
ho èdhi kahèi abhu pala ètu d'ara
kolongara Na dhu kapai risi eele.
8 Te ngaa dhèu paredha limuri ne,
re'a mèu iia boe mamèu Lamatua.
Te ladhe re'a tare'a, tatu ra paku
pamadhe boe Kètu èdhi dhu dedha
risi èèna, ètu aj'u palolo-palèbha.
9 Ètu d'ara sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua dhu suri lula-nèti rahasia
Lamatua dhu uru èèna pahuni tèke,
peka na,
“Abhu j'ara dhu dhèu rai-haha
dhae rèdhi mèka dènge musi
madha ra,
aa abhu j'ara dhu dhèu rai-haha
dhae tadèngi rèdhi mèka
dènge ro'a dhilu ra,
dhu dhèu rai-haha bisa ngee
rèdhi boe.
Aa te ngaa, madhutu iia-iia na
Lamatua sadia tèke le j'ara
sèra aa'i-aa'i,
bagi mi dhèu dhu sue Nèngu.”✡
10 Uru èèna, mema dhèu re'a boe
j'ara sèra, te ngaa limuri ne Ama
Lamatua pake Roh Na ho bhoke
paled'a hia èdhi.
Roh Lamatua èèna ne'a aa'i mèu-
mèu. Te Nèngu parisa toke lutu
d'ara iiki Lamatua kahèi.
11 Èdhi èci-èci ka dènge roh ètu
d'ara èdhi. Nèti èèna ka, èdhi dhèu
rai-haha, èci-èci ka dènge ngangee
aa tatao na. Aa abhu boe dhèu
leo èci sa dhu ne'a mèu d'ara iiki
èdhi, dhoka roh èdhi unu ti dhu
ne'a. Sèmi èèna kahèi dènge Ama
Lamatua. Abhu boe ca dhèu sa
kahèi dhu ne'a d'ara iiki Lamatua.
Dhoka Roh Nèngu mesa Na ka dhu
ne'a mèu.
12 Èdhi dhu sèmi tare le Roh
Lamatua, ka Nèngu ka dhu ator
èdhi. Nèti èèna ka, èdhi madhutu
boe ngangee dhèu ètu rai-haha ne.
Lula Roh Lamatua ètu d'ara èdhi,
nèti èèna ka èdhi tadhe aa'i j'ara
dhu be'a, dhu Nèngu tao le hia èdhi.
13 J'ara sèra ka dhu èdhi tema
padhue-padhai. Te ji'i lole j'ara-
j'ara dhu Roh Lamatua aj'a-nori ji'i.
Ka ji'i se aj'a boe pake lii dhu nèti
mamèu madhutu a'abhu dhèu rai-
haha. Te ngaa ji'i aj'a-nori pake lii
dhu mai nèti Roh Lamatua mi dhèu
dhu tadhe Nèngu.
14 Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu
tadhe boe Roh Lamatua, ropa na
nanene lii padhai ji'i, nèngu d'èi boe
sèmi. Lula nèngu ngee, na, “Ngaa
kèna? Maso boe d'ara kahadhu!”
Aa te ngaa, masi ka tasamia èèna
ka, dhèu ne bisa boe ne'a j'ara sèra,
te nèngu dhu mamuri pa'èki boe
dènge Roh Lamatua.
15 Dhèu dhu mamuri pa'èki dènge
Roh Lamatua, heka re'a j'ara sèra
aa'i-aa'i, aa bisa re'a mia ka dhu
lèke. Te ngaa dhèu leo pajiko rare
boe ngangee dhèu sèmi sèra.

✡ **2:9** Yesaya 64:4

16 Bisa tasamia? Te abhu dhu
suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci
Lamatua, peka na:
“Cee ka dhu bisa re'a ngangee Ama
Lamatua?
Do, cee ka dhu bisa ator
Lamatua,
ho Ama Lamatua tao mad-
hutu lii holo-nori dhèu
èèna?
Abhu boe ca dhèu sa!”✡
Madhutu iia-iia na, èdhi te'a j'ara
se'e, lula Kristus ka dhu soru-bara
sèna ka èdhi bisa pangee madhutu
ngangee Nèngu.

3

Dhèu parcaya hud'i sab'a d'ara èci hia Lamatua, aa baku patao-palaha

1 A'ari pasue aa'i-aa'i! Lod'o ja'a
ètu èèna era, miu nuka sèmi dhèu
dhu dhae pa'èki èra mèka dènge
Roh Lamatua. Lula miu madhutu
dhodhoka dad'èi d'ara miu dhoo-
dhoo di, èci èèna ka dènge dhèu rai-
haha dhu leo sèra. Nèti èèna ka, ja'a
bisa boe padhai lii dènge miu, nuka
sèmi padhai lii dènge dhèu ee'a, te
miu nuka sèmi ana iiki sa.
2 Ja'a hud'i aj'a miu j'ara-j'ara dhu
carui boe, lula miu bisa mèka sèmi
mere j'ara dhu carui, nuka sèmi ana
iiki dhu bisa mèka ra'a sisi. Miu
hud'i kadhii ku, sama sèmi dhèu
ee'a dhu tema ra'a sisi. Te ngaa
limuri ne, miu nuka sèmi ana rara
iisi hiu era, dhu me'a dhoka minu
susu di.✡
3 Lula ngangee miu cakaraa dhèu
dhu neo dhoka madhutu dad'èi
d'ara di. Ladhe abhu dhèu dhu risi
nèti miu, miu tèka d'ara aa patao-
palaha leli! Nèti èèna ka, ja'a peka
na, miu me'a dhoka madhutu dad'èi
miu dhoo-dhoo. De sèmi èèna na,
miu sama sèmi dhèu leo ètu rai-
haha ne.
4 Lula miu cahag'e peka na, “Ja'a
ne, re Paulus!” Aa cahag'e dhu peka
na, “Ja'a ne, re Apolos!” Lod'o-
lod'o miu padhai lii sèmi èèna, miu
pad'elo, na, miu èci èèna ka dènge
dhèu leo ètu rai-haha ne.✡

Miu nuka sèmi oka

5 Madhutu iia-iia na, Apolos èèna,
cee? Aa ja'a, Paulus ne, cee? Te
ji'i dua mi se, dhoka ana pua-paleha
di. Ji'i dhoka pad'elo j'ara ho
miu bisa parcaya Kristus. Apolos
pakako sasab'a madhutu paredha
Kètu èdhi. Aa ja'a sèmi èèna kahèi!
6 Ja'a ka dhu uru tèka lole dènge
miu lula-nèti Kristus. Èèna nuka
sèmi ja'a ka dhu sèle hini. Hèia
Apolos mai aj'a-nori miu. Èèna nuka
sèmi nèngu ka dhu bui-tatee hini
dhu ja'a sèle kore sèra. Te ngaa Ama
Lamatua ka dhu tao hini sèra muri
j'aj'i kapai aae.✡
7 De dhèu dhu sèle hini sèra
dènge boe kab'ua. Sèmi èèna kahèi
dènge dhèu dhu bui. Dhodhoka
èci di dhu dènge kab'ua, nuka Ama
Lamatua. Lula Nèngu ka tao hini
sèra muri, ka sub'u dènge sega.
8 Dhèu dhu sèle, aa dhèu dhu bui-
tatee, sab'a sama-sama, te sasab'a
rèngu èci èèna ka. Aa dhèu aa'i-aa'i
dhu pakako sasab'a Lamatua, bèli-
camèd'a Na b'ae rui-j'aj'èra ra.
9a Te ji'i sama-sama dhèu sab'a
nèti Lamatua. Aa miu nuka sèmi
oka Lamatua, dhu Nèngu neo uri.

Miu nuka sèmi èmu

9b Sèmi èèna kahèi, miu nuka sèmi
èmu dhu Ama Lamatua patitu.
10 De Lamatua pad'elo le d'ara hua
iia Na mi ja'a. Nèti èèna ka ja'a
sama sèmi dholu. Ka Lamatua soru-
bara ja'a ho ke'a mèu j'ara-j'ara nèti
kapua, sèna ka ja'a tao era padhèdi
dhu èra ètu d'ara mamuri miu. Hèia
dhèu leo aj'a-nori miu kahèi, ho
rèngu patitu mi era padhèdi dhu
ja'a tao kore èèna. Te ngaa tuka
èci-èci hud'i sab'a ku dènge d'ara
kateme, ho rèngu patitu èmu dhu
èra.
11 Era padhèdi dhu èra èèna, abhu
le. Nuka Yesus Kristus. Nèti èèna ka,
dhèu leo bisa boe tao era padhèdi

✡ **2:16** Yesaya 40:13 ✡ **3:2** Ibrani 5:12-13 ✡ **3:4** 1 Korintus 1:12 ✡ **3:6** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:4-11,24-28

leo ètu d'ara miu, te Lamatua dhu tao tèke le era padhèdi dhu lèke.
12 Tatu abhu dhèu dhu neo patitu kahèi ètu era padhèdi èèna pake rupa-rupa nèu. Abhu dhu neo pake nèu dhu kab'ua, sèmi hualaa, doi pudhi do hadhu kale'e. Abhu dhu pake nèu biasa, nuka sèmi aj'u, j'u'u do rèu hidhu.
13 Te ngaa sasab'a tuka èci-èci ka bisa te'a, aa dhèu aa'i-aa'i ra bisa re'a sasab'a rèngu èèna, be'a do aad'o. Te lod'o èle rai-haha, Lamatua neo sèku ne, sama sèmi Na pake ai ho pad'elo, na, sasab'a dhèu sèra, bisa taha do aad'o.
14 Ladhe uji nare sasab'a nèti ca dhèu pake ai, aa nèu dhu na pake bisa taha, bèli-camèd'a Lamatua b'ae rui-j'aj'èra na ètu sorga.
15 Te ngaa ladhe uji nare sasab'a dhèu pake ai, aa ai na'e aa'i nèu dhu nèngu pake patitu ètu era padhèdi èèna, na, Lamatua hia boe dhèu ne ngaa-ngaa. Te ngaa tuka ne abhu mamuri era, masi ka sèmi dhèu dhu rai kalua nèti d'ara èmu ai na'e.

Miu sama sèmi èmu sabaj'a unu Lamatua

16 Miu hud'i me'a ku, dhu peka na, miu sama sèmi èmu sabaj'a Lamatua, aa Roh Na dhu pea ètu d'ara.✡
17 Aa ladhe abhu dhèu dhu pa'ele iie èmu sabaj'a Lamatua, nuka era pea Na, na mage-mage! Bèli-camèd'a Lamatua pa'ele iie ne kahèi! Te èmu sabaj'a Lamatua èèna mola-mèci. De miu hud'i mola-mèci ku kahèi.
18 Miu baku tipu ngi'u miu unu mi! Ladhe abhu ca dhèu dhu pangee, na, nèngu d'èlu-mèu aa ne'a aa'i madhutu mamèu dhèu ètu rai-haha lod'o limuri ne, èèna peka na, nèngu ne'a boe ngaa-ngaa èci sa. Ladhe èu mase'a le, peka na, èu me'a boe ngaa-ngaa èci sa, heka èu mulai me'a kèna.
19 Ngangee dhèu ètu rai-haha taa limuri ne, Ama Lamatua peka na, goa. Te ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci dhu suri tèke, peka na:
“Abhu dhèu dhu pangee, na, nèngu
d'èlu-mèu,
te ngaa èèna na Lamatua pake
hari ngangee na dhu karehe
sèra,
j'aj'i mi sasii, ho sii pa'ele iie
hari nèngu!”✡
20 Ètu era leo dhu suri kahèi, peka na,
“Lamatua èdhi dhu ne'a le ngaa dhu
dhèu d'èlu-mèu sèra pangee,
aa dhèu dhu hud'i re'a ku neo
tao ne tasa mere mia,
Nèngu dhu ne'a nare le, na, rèngu
dhoka ngee iia d'ara di.”✡
21-22 De miu baku padedha dhèu èci sa, dhu peka na, nèngu èèna lènge aa'i dhèu. Te Lamatua ka dhu ded'e dhèu, ho ator miu. Aa'i-aa'i sèra j'aj'i le unu miu. De dhèu dhu ator miu sèra, sama sèmi: ja'a, Apolos, dènge Petrus,* ji'i se j'aj'i unu miu. Aa aa'i-aa'i ètu rai-haha ne unu miu kahèi, masi ka miu mamuri do miu madhe, masi ka deo ne'e do lod'o dhu mai, aa'i-aa'i j'aj'i unu miu kateme aae.
23 Aa miu j'aj'i dhèu unu Kristus. Aa Kristus unu Ama Lamatua!

4

Kristus pua dhèu pajuu-paleha Na lasi asa mia-mia

1 De miu baku koa-kad'iri ji'i, te ji'i dhoka ana pua-paleha Kristus di. Aa Ama Lamatua lèka ji'i, sèna ka j'aga paie-iie j'ara-j'ara dhu uru èèna pahuni tèke.
2 Dhèu dhu madhenga mèdha-panyau lamatua na, nèngu hud'i j'aj'i ku dhèu dhu tao madhutu ngaa dhu lèke.
3 Tasamia dènge ja'a? Ja'a sab'e madhutu ngaa dhu lèke, do aad'o? Ja'a ko'o boe ke'a, miu nile ja'a tasa mera mia. Aa ja'a pusi-pahae boe kahèi dhèu leo nile ja'a sèmi ngaa sa. Ja'a ke'a boe nile ngi'u ja'a unu ku kahèi.

✡ **3:16** 1 Korintus 6:19, 2 Korintus 6:16 ✡ **3:19** Ayub 5:13 ✡ **3:20** Lii Sod'a Koa-Kio 94:11
* **3:21-22** Alkitab lii Yunani, suri peka na, *Kefas*. Kefas èèna, ngara leo nèti Petrus.

4 Te masi ka d'ara iiki ja'a peka na,
ja'a be'a le, tatu boe sasoa na, ja'a
be'a. Dhu mèci ka, Lamatua ka dhu
nile ja'a tasa mera mia.
5 De miu baku tao ngi'u sèmi
dhèu pama'ète lii langu ho nile
dhèu leo sèra. Mate mamai hari
Lamatua, te Nèngu ka dhu èèna
na bhoke patalele aa'i mèu-mèu.
Nèngu ka pasabhoka aa'i bhabhelu-
katub'a dhu dhèu tao pahuni ètu
d'ara maroga. Nèngu neo bhoke
paled'a j'ara-j'ara dhu dhèu ngee ètu
d'ara ra. Hèia Ama Lamatua neo
peka aa'i j'ara-j'ara dhu be'a, dhu
dhèu tao le.
6 A'ari aa'i-aa'i! Ja'a dhu padhai
lii lula-nèti ja'a dènge Apolos, nuka
sèmi ja'a j'aj'i mi conto ho miu bisa
aj'a nèti ji'i, nuka: *Tao madhutu
j'ara-j'ara dhu suri tèke ètu d'ara
Sasuri Ama Lamatua. Baku tao dhu
leo*. Ladhe miu madhutu ka j'ara
se'e, miu baku bia re èci sa, aa
padedha iisi lula madhutu ca dhèu,
aa pahahe dhèu leo.
7 De tasamia? Miu pangee, na, miu
risi nèti dhèu leo, do? Baku! Te
aa'i-aa'i dhu miu unu, miu abhu nèti
Ama Lamatua. De ladhe sèmi èèna,
nga tao ka miu nged'e ej'a ai, nuka
sèmi miu ad'u-ue unu mi?
8 Nuka sèmi aa'i-aa'i dhu miu par-
luu, miu abhu le. Nuka sèmi miu
kaja le! Miu tao ngi'u mi, èci èèna ka
dènge dhèu kapai sama sèmi dhèu
aae sa, aa ji'i soru-bara boe ciki
sa. Madhutu iia-iia na, Lamatua ka
dhu hia aa'i-aa'i dhu miu parluu.
Te ngaa ladhe miu tare'a-re'a j'aj'i
dhèu aae, ele boe ji'i ngèd'u paredha
sama-sama dènge miu, si?
9 Ama Lamatua ka dhu pua-paleha
ji'i, ho la'a asa mia-mia ètu rai-haha
ne, sèna ka lole dènge dhèu j'ara-
j'ara Kristus. Te ngaa ca tèka-ca
tèka sa ja'a pangee, na, Lamatua pua
ji'i titu re limuri tèka, sama sèmi
ana bèdho dhu tatae abhu huku
madhe. Hèia Na hia dhèu aa'i-aa'i
ètu rai-haha ne, aa dènge ana-ana
pajuu Na ètu sorga mai laladhe ji'i.
10 Miu kapai titu kèna, nga! Te
abhu dhèu dhu pangee, na, miu
d'èlu-mèu, lula pa'èki dènge Kris-
tus. Te ngaa rèngu pangee, na, ji'i
goa titu kèna, lula ji'i j'aj'i dhèu unu
Kristus. Ele boe rèngu ngee, na, miu
èra risi, aa ji'i se roe aala-aala. Ele
boe ra ded'e miu padedha-dedha, te
ngaa ro'o boe pusi-pahae ji'i ciki sa
hèi. Seli-kolane, nga!
11 Toke d'ai deo ne'e, ji'i manganga
dènge koko-kamango. Mèdha-
papake ji'i kaha'i-kaheru. Dhèu loe
boe game ji'i. Ji'i nuka sèmi dhèu
dhu dènge boe era pea.
12 Ji'i sab'a dènge kacui-aai ji'i unu
mi toke d'ai èi kabhèsu hae. Ladhe
dhèu padhai-kakoli ji'i, ji'i dhoka
b'ala, peka na, "Ji'i manèngi, sèna
ka Ama Lamatua tao j'ara-j'ara dhu
be'a hia miu." Ladhe dhèu paj'èra
ji'i, na, ji'i b'ala boe, dhoka mau-
mau di.✡
13 Ladhe dhèu padhai pa'ele iie
kolongara ji'i, ji'i dhoka dhaa dènge
rèhu mare di. Masi ka sèmi èèna,
te ngaa abhu dhèu dhu pangee, na,
ji'i se nuka sèmi kaj'alu do mamumu
dhu core eele.✡
14 Ja'a suri j'ara se'e, neo boe
pamakae miu. Te ngaa ja'a neo
pasanèd'e miu, lula ja'a sue miu
nuka sèmi ana matana ja'a sa. Nèti
èèna ka, ja'a peka dènge miu, ho
lèpa asa j'ara dhu mola.
15 Masi ka dhèu riho-riho dhu
bisa pad'elo j'ara hia miu lula-nèti
Kristus, te ngaa dhoka ja'a mesa ku
dhu j'aj'i ama miu. Te ja'a ka dhèu
uru j'ara dhu peka-padhai dènge
miu Lii Lolo Be'a nèti Yesus Kristus.
Nèti èèna ka, miu parcaya Ne. Ja'a
tao j'ara èèna, lula ja'a dhu pa'èki
mèno dènge Ne.
16 De ja'a manèngi, sèna ka miu
madhutu j'ara mamuri ja'a ne.✡
17 Nèti èèna ka ja'a pua Timo-
tius dhiu soru-bara miu. Ja'a sue
ne, sama sèmi ana matana ja'a.
Ja'a lèka ne, te nèngu kahèi ma-
muri pa'èki dènge Lamatua èdhi.

✡ **4:12** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:3 ✡ **4:13** Ibrani 11:38 ✡ **4:16** 1 Korintus 11:1, Pilipi 3:17

Èèna na nèngu soru-bara miu ho pasanèd'e miu nèti mamuri ja'a. J'ara mamuri ja'a sèmi èèna, lula ja'a pa'èki dènge Yesus Kristus, dhu Ama Lamatua hia mai. Èèna ka dhu ja'a aj'a-nori dènge dhèu sarani dhu pakaboko ètu mia-mia.

18 Abhu nèti miu dhu pangee, na, ja'a lake kore boe dhiu dènge miu. Nèti èèna ka rèngu nged'e titu kèna.

19 Te ngaa ladhe Lamatua èdhi d'èi, nèbhu boe ja'a d'ai kota Korintus. Ho èèna na ja'a ke'a mèu, na, dhèu sèra padhai lii padedha iisi, do, rèngu tare'a dènge koasa!

20 Te Ama Lamatua èèna Dhèu Aae dhu unu koasa. Ka dhèu Nèngu hèb'a mènyi boe, ho pa'èra dhèu ètu d'ara lalèka ra, te ngaa rèngu pake koasa dhu lèke.

21 De dad'èi miu tasamia? Ladhe ja'a dhiu, na, ja'a tao lii sakaa aa huku miu? Do, ja'a dhiu pad'elo sasue dènge d'ara be'a?

5

Abhu dhèu ètu talora juma'at dhu ad'u j'ara karehe dènge dhèu bhèni

1 Ja'a tadèngi, na, ca dhèu nèti juma'at miu dhu ad'u j'ara karehe dènge dhèu bhèni. Ngaa dhu nèngu ad'u-ue ne bhelu risi nèti dhèu dhu tadhe boe Ama Lamatua. Lula nèngu j'unu pa'èci dènge ina bhala na!✡

2 Te ngaa miu pamone-pabhèni, sèmi juma'at miu mola-mèci le! Te ngaa madhutu iia-iia na, miu hud'i makae ku, aa d'ara pèd'a. Dhèu sèmi èèna, babège eele ne pakaj'èu!

3 Masi ka èdhi pakaj'èu èci dènge èci, te ngaa d'ara ja'a dhoka ètu miu di. De ja'a pama'ète kore le lii langu dhèu dhu tao j'ara makae èèna, nuka sèmi ja'a dhu ètu èèna le.

4 Ja'a dènge hak ho pama'ète sèmi èèna, lula Yesus j'aj'i Kètu èdhi, aa ja'a dhèu pajuu-paleha Na. De miu hud'i madhèdi pa'èci ku ho pama'ète lii langu èèna pake kolongara Kètu èdhi. Aa d'ara ja'a samasama dènge miu kahèi.

5 Hèia miu hud'i saraka dhèu ne asa dhèu aae nidhu, sèna ka nèbhunèbhu na core eele j'ara bhelukatub'a nèti d'ara na. Sèna ka ladhe Kètu èdhi mai hari, na, Nèngu patabuli dhèu ne'e nèti koasa sasalasasigo na.

6 Be'a boe ladhe miu nged'e! Baku bhèlu, na, èdhi pakihu bibit roti ciki di ho bisa pakapai adonan aa'iaa'i. Bibit roti, nuka sèmi bhabhelu dhèu. De ladhe soro tèke dhèu ad'uue bhabhelu ètu talora aae miu, bèli-camèd'a dhèu sarani leo sèra madhutu tao bhelu kahèi!✡

7 Babège eele dhèu bhelu èèna nèti juma'at miu, sèmi uru èèna dhèu Yahudi sèra core eele ragi aa'i-aa'i nèti èmu rèngu sèra ho neo ra'a kalela Paska. Dènge j'ara ne, miu bisa j'aj'i hari nuka sèmi dhèu dhu d'ara na abhu heka bhelukatub'a. Miu hud'i j'aj'i ku sèmi èèna. Uru èèna, dhèu roro ana kahib'i-kalèbho sèna ka tao badha korban kalela Paska. D'ai limuri ku, rèngu pamadhe Dhèu Mola-Mèci Ama Lamatua, sèna ka j'aj'i korban dhu pamèu d'ara èdhi.✡

8 Uru èèna, dhèu Yahudi ra'a gee-j'ara nèti roti dhu pake boe ragi ètu d'ara lod'o kalela Paska. Limuri ne, èdhi nuka sèmi roti dhu pake boe ragi èèna. Nèti èèna ka, èdhi hud'i j'aga paie mamuri èdhi sèna ka baku tao ia ka j'ara-j'ara dhu bhelu, aa baku papèd'a d'ara dhèu leo. Èdhi hud'i padhai lii dhu lèke taruu. Hèia ropa dhèu ladhe rèdhi mamuri èdhi, ra peka na, tatao èdhi madhutu d'ara mola.✡

9 Ca hari ni, ja'a suri kèdhi le sasuri dhu peka na, “Baku pa'èci dènge dhèu dhu tao j'ara makae dènge dhèu dhu dhèu èmu nèngu boe.”

10 A'abhu ja'a ne peka boe, na, miu baku pa'èci dènge dhèu *aa'i-aa'i*

✡ **5:1** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 22:30 ✡ **5:6** Galati 5:9 ✡ **5:7** Kalua nèti Masir 12:5 ✡ **5:8** Kalua nèti Masir 13:7, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 16:3

ètu rai-haha ne, dhu pusi-pahae boe Ama Lamatua, do dhèu manga'a, do dhèu kapod'e-kabèli dhu mana'u rare mèdha-panyau dhèu, do dènge dhèu sogo-tagu nidhu. Te ladhe sèmi èèna, miu hud'i tao iisi mi pakaj'èu nèti dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne.
11 Te ngaa dhu ja'a peka ne nuka: miu baku pa'èci dènge dhèu dhu peka na, nèngu dhèu sarani, aa te ngaa nèngu tao j'ara makae dènge dhèu dhu dhèu èmu nèngu boe, do dhu manga'a, do dhu sogo-tagu nidhu, do dhu pahahe kolongara dhèu, do dhu mahu, do dhu kapod'e mèdha-panyau dhèu. Èdhi baku pa'èci dènge dhèu sèmi sèra. Aa loe eele ka madhèdi mi'a-minu pa'èci dènge dhèu sèmi sèra!
12 Miu dènge hak ho lee mamuri dhèu sarani. Te ngaa ja'a dènge boe hak, sèna ka pama'ète lii langu dhèu dhu parcaya boe Ama Lamatua.
13 Te Ama Lamatua mesa Na ka bèli-camèd'a pama'ète hia dhèu dhu parcaya boe Ne. De miu baku bhèlu, ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua dhu suri, peka na, “Dhèu dhu peka na, nèngu dhèu unu Lamatua, te ngaa loe boe tao bhab-helu, na, babège eele ne!”✡

6

Dhèu parcaya baku pagalaa èci dènge èci ètu madha hakim

1 Ladhe ca dhèu sarani pagalaa dènge a'ari na dhèu sarani, nga tao ka lami asa pengadilan ètu madha hakim dhu tadhe boe Ama Lamatua? Tasamia ka j'aj'i sèmi èèna? Be'a risi lami asa madha dhèu-dhèu parcaya, sèna ka rèngu uri lii langu miu!
2 Nuka sèmi dhu dhae me'a mèka, peka na, dhèu-dhèu parcaya, bèli-camèd'a rèngu ka dhu pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne. De tasamia ka miu mesa mi bisa boe uri lii langu dhu ana iiki-iiki?
3 Dhu mola-mola ka, ladhe bèli-camèd'a èdhi ka dhu uri lii langu ana pajuu Lamatua nèti sorga. De tatu hud'i miu ku dhu uri lii langu dhu bèli-bèli j'aj'i ètu talora aae miu.
4 Risi-risi hari, ladhe miu dhèu parcaya pagalaa lula-nèti j'ara dhu ana iiki-iiki sèra, nga tao ka miu pake dhèu pama'ète lii dhu dhèu-dhèu sarani pakab'ua boe si?
5 De ja'a neo peka ca j'ara dhu pamakae miu. Sèmi ngaa? Nuka sèmi ètu talora aae miu abhu boe ca dhèu sa dhu d'èlu-mèu uri lii langu dhu ana iiki-iiki sèra, sèmi lii langu dhu cèu nèti a'ari èdhi.
6 Te ngaa nèti talora miu abhu dhèu parcaya dhu ère nèti a'ari na dhèu parcaya asa madha dhèu pama'ète lii langu! Aa te ngaa dhèu pama'ète lii langu ne dhu parcaya boe Lamatua!
7 Lèke boe, sina ma? Miu dhu segi boe le èèna, ladhe miu èci dènge èci lami pagalaa asa era pama'ète lii langu. Be'a risi, a'ari èu èèna soro tèke ne, ladhe na tao sala mi dedha èu. Aa ladhe a'ari èu dhèu parcaya mana'u nare mèdha-panyau èu, be'a risi hud'i laa nare!
8 Te ngaa miu dhèu parcaya èci tao sala mi a'ari miu. Aa èci mana'u èci. Aa te ngaa miu sama-sama dhèu parcaya!
9 Miu nuka sèmi me'a boe j'ara se'e aa'i-aa'i! Te dhèu dhu ro'o boe tao dhu lèke, tatu bisa boe j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua. Mage soro tèke dhèu tipu miu, sèna ka miu ad'u-ue sasala! Dhèu dhu tao j'ara makae dènge dhèu dhu dhèu èmu nèngu boe, dhu sogo-tagu nidhu, dhu bersina, mone dhèu dua dhu pa'èci nuka sèmi dhèu èmu-kamali,
10 dhèu mana'u, dhèu manga'a, dhèu rinu mahu, dhu padhai lii pakarehe kolongara dhèu, dhu pakapod'e ho rare mèdha-panyau dhèu, te dhèu aa'i-aa'i sèmi se'e se, tatu bisa boe j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua!
11 Mema, uru èèna miu cahag'e sèmi èèna kahèi! Te ngaa Ama

✡ **5:13** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 13:5, 17:7, 19:19, 22:21,24, 24:7

Lamatua saku eele sasala-sasigo miu, hèia pamèu miu. Aa Nèngu bhoke le j'ara kahèi, sèna ka miu bisa pabe'a hari dènge Ne. Na tao j'ara se'e, lula miu pa'èki dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus, aa lula miu pa'èki dènge Roh Lamatua kahèi.

Ladhe èu j'aga paie ngi'u èu, èu pakab'ua Lamatua

12 Ja'a dènge hak sèna ka tao aa'i mèu-mèu. Te ngaa aa'i-aa'i dhu ja'a neo tao sèra, tatu boe be'a hia ja'a. De masi ka ja'a dènge hak sèna ka tao aa'i mèu-mèu, te ngaa ja'a ko'o boe j'ara dhu karehe koasa nare ja'a.✡

13 Conto sèmi, dhèu peka na, “Nganga'a parluu kabake, aa kabake parluu nganga'a.” Te ngaa sanèd'e, te bèli-camèd'a Lamatua palaho aa'i dua-dua ra. Conto dhu leo hari, èdhi bisa boe soro ngi'u èdhi sèna ka bisa tao j'ara makae dènge dhèu dhu dhèu èmu-kamali èdhi boe. Èdhi unu ngi'u ne, sèna ka sab'a hia Lamatua èdhi. Aa Lamatua èdhi ladhe-leru ngi'u èdhi.

14 Ropa Kètu èdhi, Yesus Kristus madhe, Ama Lamatua ka pamamuri hari Ne. De ladhe èdhi madhe, Nèngu dènge koasa kahèi ho pamamuri hari èdhi.

15 Ngi'u miu j'aj'i mi unu Kristus, nuka sèmi miu bagian nèti ngi'u Kristus. Tatu j'ara ne, miu me'a le! De ladhe ja'a pake bagian nèti ngi'u Kristus, ho laku pa'èci dènge ngi'u nèti bhèni kajeo, na tasamia? Baku sèmi èèna! Te èèna na lèke boe!

16 Tatu miu me'a le, ladhe dhèu tao j'ara makae ho j'unu pa'èci dènge bhèni kajeo, na, dua-dua pakihu kee j'aj'i mi èci. Te dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci, peka na, “Rèngu dua ra pa'èki le j'aj'i mi èci.”✡

17 Te ngaa dhèu dhu mamuri d'ara èci dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus, j'aj'i le èci dènge Nèngu, sama sèmi dua ra dhu pa'èki ètu d'ara roh èci.

18 Ladhe èu abhu tebho tao j'ara makae dènge dhèu dhu dhèu èmu èu boe, na, rai pakaj'èu! Dhèu ad'u-ue sasala rupa-rupa dhu pa'ele iie rèngu unu ra, aa pa'ele iie dhèu leo kahèi. Te dhèu dhu karihu kaj'alu pa'ele iie ngi'u nèngu unu na.

19 Ngi'u èu èèna, nuka sèmi èmu sabaj'a Roh Lamatua dhu Mola-Mèci. Roh Nèngu èèna ka, dhu pea ètu d'ara miu, te Ama Lamatua mesa Na ka hia Roh Na mi dedha miu. Nèti èèna ka, miu dènge boe hak ciki sa hèi, ho j'aj'i lamatua dhu ator ngi'u miu unu mi. Te ngaa, nga tao ka miu mamuri sèmi pame'a boe sa dènge j'ara se'e?✡

20 Kristus sui nare le miu dènge kab'ua titu kèna. De miu hud'i mamuri ku dènge pakab'ua ngi'u miu unu mi, ho pad'elo, na, miu pakab'ua Ama Lamatua kahèi.

7

Dhèu èmu-kamali

1 Ja'a neo suri j'ara-j'ara dhu miu pakarèi ètu d'ara sasuri miu èèna, dhu peka na, “Tasamia? Dhu be'a ka, dhèu mone baku leo-èmu, do?”

2 Sèmi ne'e: lula abhu lod'o taleo ae, dhu dhèu bisa manahu asa d'ara tatao dhu sala ètu d'ara pa'èci mone dènge bhèni, nèti èèna ka be'a risi dhèu mone èci hud'i dènge ku dhèu èmu nèngu mesa na. Sèmi èèna kahèi, dhèu bhèni hud'i pa'èci ku dènge dhèu èmu nèngu mesa na.

3 Mone dhu dènge le dhèu èmu! Mage mo'o boe j'unu pa'èci dènge dhèu èmu èu. Aa dhèu bhèni dhu dènge le dhèu èmu! Mage mo'o boe j'unu pa'èci dènge dhèu èmu èu.

4 Te bhèni dhu leo le èmu, hia le ngi'u na sèna ka j'aj'i unu dhèu èmu na. Aa mone dhu leo le èmu, hia le ngi'u na ho j'aj'i unu dhèu èmu na.

5 De miu baku patula-pajuku, lula dua-dua mi dhu dènge hak hua! Te ngaa ladhe miu neo sabaj'a di, ho mo'o boe ngee j'ara dhu leo-leo, na, j'unu pa'èci boe d'ara ciki oo'e èèna

✡ **6:12** 1 Korintus 10:23 ✡ **6:16** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:24 ✡ **6:19** 1 Korintus 3:16, 2 Korintus 6:16

ka, ngaa-ngaa tao boe. Sad'i dua mi mere lii èci ku. Aa ladhe sabaj'a mere, na, be'a risi pakaboko hari dènge ka. Te ladhe aad'o, na, bisa j'aj'i be'a boe! Te dhèu aae nidhu bisa dadugu-rariu dhèu dhu taha rare boe d'ara.

6 J'ara ne mai nèti a'abhu ja'a di, nèti boe atora Lamatua.

7 Madhutu ngangee ja'a, be'a risi dhèu baku leo-èmu, nuka sèmi ja'a dhu dènge boe dhèu èmu. Te ngaa Ama Lamatua hia dhèu karunya pamèci dènge nèngu. Nèti èèna ka, abhu dhèu dhu Ama Lamatua hia si leo-èmu, aa abhu cahag'e dhu Na hia si leo boe èmu.

8 Ja'a neo peka dènge dhèu mone do dhèu bhèni dhu leo mèka èmu, aa dènge bhèni balu, na, be'a risi miu baku leo-èmu, nuka sèmi ja'a ne.

9 Te ngaa ladhe taha mere boe, hua iia leo èmu ka. Dhu hua iia risi ladhe dhèu leo-èmu, te aad'o na, dad'èi d'ara na pa'ele iie ngi'u nèngu unu na.

10 Ne'e ne mai boe nèti ngangee ja'a mesa ku. Te ja'a neo peka ngaa dhu Lamatua èdhi paredha le mi dhèu dhu leo le èmu, na, bhèni bisa boe pa'ia-pa'ela dènge dhèu èmu-kamali na.

11 Te ngaa ladhe nèngu tèke eele dhèu èmu na, be'a risi leo ia ka èmu. Hua iia nèngu la'e padame dènge mone dhu j'aj'i dhèu èmu na. Sèmi èèna kahèi mone, bisa boe pa'ia-pa'ela dènge dhèu èmu-kamali na.✡

12 Ne'e ne madhutu ngangee ja'a, mai boe nèti Lamatua èdhi. Aa mi dhèu leo, ja'a neo padhai lii sèmi ne'e: ladhe abhu mone dhèu sarani dhu dhèu èmu na parcaya boe Kristus, na, baku ia eele ne, ladhe dhèu èmu na neo mamuri taruu dènge nèngu.

13 Sèmi èèna kahèi, dènge bhèni dhu dhèu èmu na parcaya boe Kristus, na, baku ia eele ne, ladhe mone ne d'èi era sèna ka dua ra mamuri pa'èci taruu.

14 Te mone dhu parcaya boe Kristus, bisa mola-mèci, lula nèngu dhu pa'èki le dènge bhèni dhu j'aj'i dhèu èmu na. Aa bhèni dhu parcaya boe Kristus, bisa j'aj'i mola-mèci kahèi, lula nèngu dhu pa'èki dènge mone dhu j'aj'i dhèu èmu na. Te ladhe aad'o, na, ana-ana rèngu bisa boe mola-mèci. Te ngaa dènge j'ara ne, rèngu bisa mola-mèci ètu madha Ama Lamatua.

15 Te ngaa ladhe dhèu bhèni do dhèu mone dhu parcaya boe Kristus, dhu la'e tèke eele dhèu èmu-kamali na dhu parcaya, na hud'i nèngu sène. Ka dhèu èmu dhu parcaya, pa'èki heka dènge ne. Te Ama Lamatua paroa miu sèna ka j'aj'i dhèu unu Na, ho miu mamuri padame èci dènge èci.

16 Dhèu bhèni dhu parcaya, dhu leo le èmu aa'i-aa'i! Ele boe miu bisa hia mamuri mi dhèu èmu miu. Aa bisa aad'o kahèi. Sèmi èèna kahèi dhèu mone dhu parcaya dhu leo le èmu sèra! Ele boe miu bisa hia mamuri mi dhèu èmu miu. Aa bisa aad'o kahèi. Miu me'a iia mèka.

Madhutu paie-iie j'ara mamuri Lamatua

17 Masi ka sèmi èèna, te ngaa mamuri dhèu èci-èci tasa mera mia lod'o Ama Lamatua paroa nare miu j'aj'i dhèu unu Na, mamuri taruu sèmi èèna. Baku ub'a hari, te Ama Lamatua dhu ator nare le sèmi èèna. Ja'a aj'a-nori atora ne ètu juma'at aa'i-aa'i ra.

18 Conto, ladhe miu suna le sèna ka pad'elo, na, miu dhèu Yahudi, hèia lod'o limuri miu tadèngi Ama Lamatua paroa nare miu, na, baku pasili, peka na, miu suna le. Aa dhèu dhu dhae suna mèka ropa tadèngi Ama Lamatua paroa si, sèna ka j'aj'i dhèu unu Na, na, suna ia ka. Lula rèngu dhu j'aj'i le dhèu unu Lamatua.

19 Ladhe dhu suna le, èèna j'aj'i boe mi ngaa èci sa. Aa suna mèka èèna ka, ngaa-ngaa tao boe. Dhu

✡ **7:11** Mateos 5:32, 19:9, Markus 10:11-12, Lukas 16:18

dènge kab'ua ka, nuka èdhi madhutu lii paredha Ama Lamatua.
20 Lod'o Ama Lamatua hag'e nare miu j'aj'i dhèu unu Na, Lamatua pua boe miu suna, do baku suna. De hud'i ka laa sèmi èèna. Baku ub'a ia ka.
21 Ja'a hia hari conto èci. Ladhe èu j'aj'i ènu lod'o Ama Lamatua paroa èu, na, hud'i laa sèmi èèna, ngaa-ngaa tao boe. Te ngaa ladhe sèmi èu dhu ènu boe, na, hud'i laa! Ladhe bisa boe j'aj'i dhèu bebas, ngaa-ngaa tao boe kahèi.
22 Te ropa Lamatua paroa ca dhèu ènu j'aj'i dhèu unu Na, ènu ne j'aj'i le sèmi ca dhèu dhu bebas, dhu sab'a hia Lamatua na ètu sorga. Aa lod'o Ama Lamatua paroa ca dhèu bebas j'aj'i dhèu unu Na, dhèu ne j'aj'i ana pua-paleha Kristus.
23 Kristus tihe pama'ète nare le miu dènge kab'ua titu kèna! De miu baku j'aj'i ènu hia dhèu leo.

24 A'ari pasue aa'i-aa'i! Lod'o Ama Lamatua paroa nare miu j'aj'i dhèu unu Na, mamuri miu tasamia èèna ka, hud'i laa sèmi èèna. Baku ub'a ia ka. Hud'i laa sèmi èèna ka, hia mi Lamatua.

Dhèu dhu leo mèka èmu

25 Miu karèi ja'a lula-nèti dhèu kalora iisi dhu j'unu pa'èci rèdhi mèka dènge dhèu èci sa. Ama Lamatua peka boe ngaa-ngaa dènge ja'a nèti j'ara èèna. Te ngaa miu bisa sèmi ngaa dhu ja'a peka-padhai, lula Ama Lamatua pad'elo rasa kasia mi ja'a. Madhutu a'abhu ja'a sèmi ne'e ka:
26 limuri ne èdhi abhu j'aj'èra rupa-rupa. De mamuri dhèu tasa mera mia èèna ka, hud'i laa sèmi èèna. Dad'èi ja'a sèmi ne'e ka:
27 ladhe èu pa'èki dènge dhèu èmu èu, na, baku ia eele ne. Ladhe èu dhu pa'èki heka dènge dhèu èmu èu, na, tenge ia ka bhèni leo, sèna ka leo ia ka èmu.
28 Te ngaa ladhe èu leo hari èmu, na, èu sala boe ngaa-ngaa. Aa ladhe bhèni dhu pa'èci rèdhi mèka dènge dhèu mone leo-èmu, nèngu ad'u-ue boe sasala ngaa-ngaa. Te ngaa sanèd'e, dhèu dhu paleo èmu, bèlicamèd'a paraga dènge j'aj'èra rupa-rupa ètu rai-haha ne. Dad'èi ja'a sèna ka miu baku susa sèmi èèna.
29 A'ari pasue aa'i-aa'i! Madhutu ngangee ja'a, nuka: lod'o oe èle rai-haha ne dètu ae le. De mone dhu dènge dhèu èmu, mage ladhe dhoka dhèu èmu nèngu di, te ngaa laladhe kahèi asa Lamatua.
30 Sèmi èèna kahèi, ladhe abhu dhu tangi, be'a risi pa'èra d'ara ho baku tangi, sèna ka laladhe asa Ama Lamatua. Ladhe abhu dhu karej'e-karae, be'a risi baku karej'e seli, te ngaa laladhe asa Ama Lamatua. Ladhe abhu dhu hèli ngaa-ngaa, be'a risi tao mamuri na nuka sèmi dhèu dhu dènge boe unu, sèna ka laladhe asa Ama Lamatua.
31 Ladhe abhu dhu pake mèdha-panyau nèti rai-haha ne, be'a risi tao ngi'u na, nuka sèmi dhèu dhu mamuri na dhu maena boe mi mèdha-panyau rai-haha ne, sèna ka na laladhe dhoka asa Ama Lamatua di. Lula j'ara mamuri rai-haha ne bèli-camèd'a ele.

32 Ja'a d'èi sèna ka miu baku pangee ae-ae. Te dhèu dhu leo boe èmu, lod'o nèngu ae ho na tao madhutu dad'èi Ama Lamatua. Sèna ka nèngu bisa tenge j'ara ho sab'a pakarej'e d'ara Lamatua.
33-34 Te ngaa dhèu dhu leo le èmu, hud'i taru kira dad'èi rai-haha ne. Nèngu kahèi hud'i taru kira ku mi dad'èi Ama Lamatua, te ngaa nèngu hud'i tenge j'ara ho pakarej'e d'ara dhèu èmu na kahèi. J'ara se'e se ka tao ngangee na j'aj'i mi kajari.

Sèmi èèna kahèi, bhèni dhu dènge heka dhèu èmu, aa bhèni kalora iisi. Rèngu taru kira dad'èi Ama Lamatua, sèna ka bisa mamuri mola-mèci ètu d'ara dènge ngi'u aae. Te ngaa bhèni dhu leo le èmu, d'ara na kajari. Nèngu taru kira ka mi dad'èi Lamatua, te ngaa na tenge j'ara ho pakarej'e d'ara dhèu èmu na kahèi.

35 Ja'a lole j'ara se'e, sèna ka nèti
babe'a hia miu. Ja'a ko'o boe ho miu
lèke sasii. Dad'èi ja'a ka, miu tao
dhu lèke, aa tangare asa dad'èi Ama
Lamatua, sèna ka ngangee miu baku
kajari.
36 Ladhe dhèu mone dhu lii d'ai le
bhèni dhu d'ai umur paleo èmu, na,
hud'i laa ra paleo, ladhe mone ne
d'èi heka pamata. Dènge j'ara sèmi
èèna, rèngu tao boe j'ara sala. Te
ladhe ra mate panèbhu, mage dhoka
mone èèna taha nare boe d'ara, hèia
nèngu tao j'ara dhu lèke boe.
37 Te ngaa ladhe mone ne bisa taha
nare d'ara, nèngu baku laka-seti ho
kab'i lai-lai. Te ne'a ngaa dhu nèngu
neo tao. Masi ka nare nèbhu, dènge
boe ngaa-ngaa.
38 De dhèu mone dhu leo dènge
bhèni na, èèna be'a. Aa dhu leo boe
èmu èèna, be'a risi hari.

Bhèni balu

39 Bhèni dhu leo le èmu, pa'èki
toke madhe dènge dhèu èmu na.
Te ngaa ladhe dhèu èmu na madhe,
nèngu bisa leo hari dènge dhèu
mone leo, sad'i mone ne dhèu dhu
parcaya Kristus kahèi.
40 Madhutu a'abhu ja'a, be'a risi
bhèni balu ne, leo ia ka èmu. Ja'a
pangee, na, lii holo ne cèu nèti Roh
Lamatua dhu ètu d'ara ja'a kahèi.

8

Nganga'a dhu dhèu pake ropa sogo-tagu nidhu

(Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 4:35,39, 6:4)

1 Ja'a neo lole lula-nèti sisi dhu
dhèu pake sogo-tagu nidhu. Èdhi
aa'i-aa'i ti dhu te'a ae le j'ara se'e.
Dhu j'aj'i mi lii langu, ka ladhe dhèu
ne'a ae, na, nèngu bisa nged'e, te
na pangee, na, nèngu d'èlu-mèu risi
nèti dhèu leo sèra. De be'a risi, èdhi
mamuri dènge pasue di. Te j'ara
pasue ne'e ka tao dhèu aa'i-aa'i asa
tabha èra ètu d'ara parcaya ra.
2 Ladhe abhu dhèu dhu pangee,
na, ne'a mèu, èèna peka na, mamèu
nèngu dhae d'ai mèka.
3 Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu sue
Ama Lamatua, tatu Lamatua tadhe
ne. Ne'e ka dhu lèke mola-mola.
4 De ladhe dhèu na'a sisi dhu
sogo-tagu le mi nidhu, èdhi aa'i-
aa'i te'a, na, nèngu dhoka pahaha
iisi mi mèdha sogo-tagu ètu rai-
haha di, te ngaa pahaha boe iisi mi
Lamatua dhu lèke. Te èdhi te'a,
na, “Abhu dhoka Ama Lamatua èci
di dhu lèke” aa, “mèdha sogo-tagu
aa'i-aa'i dhu dhèu sogo-tagu, dènge
boe kab'ua.”
5 Abhu mèdha ae-ae ètu dedha-
liru dènge rai-haha ne, dhu dhèu
peka, na, ‘lamatua rèngu’ do aad'o
na, ‘kètu rèngu’.
6 Te ngaa bagi èdhi, Ama Lamatua
dhoka èci di.
Nèngu èèna, Ama èdhi.
Aa'i-aa'i ra j'aj'i nèti Nèngu.
Aa'i-aa'i dhu èdhi tao hia mi
Nèngu.
Aa Kètu èdhi dhoka èci di,
nuka Yesus Kristus.
Ama Lamatua pake Yesus,
lod'o Na paj'aj'i aa'i-aa'i.
Aa èdhi mamuri,
lula Yesus ka dhu hia èdhi.
7 Te ngaa abhu dhèu dhu re'a boe
j'ara se'e. Rèngu loe boe pangee
mèdha sogo-tagu sèra, hèia ngangee
rèngu èci èèna ka dènge ngangee
rèngu uru sèra. Nèti èèna ka, ropa
ra'a sisi dhu sogo-tagu nidhu, rèngu
pangee, na, “Nganga'a ne j'aj'i le
korban ho pake sogo-tagu nidhu!
Ladhe ja'a ku'a mèdha ne'e, na,
ja'a pa'èki era dènge j'ara-j'ara dhu
bhelu!” De ne'e ne ka dhu pa'ele
iie ngangee rèngu, toke rèngu bisa
heka unu ngangee madhera, lula
d'ara rèngu èra boe.
8 Nga tao ka sèmi èèna? Nganga'a
bisa boe nèti èdhi asa madha Ama
Lamatua, si? Ladhe ta'a boe, èdhi
asa boe bhelu, sina ma? Aa ladhe
ta'a, tao boe èdhi j'aj'i dhèu be'a, si?
9 Te ngaa mage-mage! Masi ka èu
dènge hak sèna ka ad'u-ue madha
j'ara èci, tatu boe j'ara ne nèti

babe'a hia èu. Ladhe sèmi abhu a'ari ca dhèu dhu parcaya èra boe, ladhe nèdhi èu tao j'ara èèna, hèia na manahu, na, èèna be'a boe!
10 Èu dhu me'a le, j'ara ne j'aj'i boe mi ngaa èci sa. Te ngaa ladhe a'ari dhèu parcaya dhu d'ara na èra boe, ladhe nèdhi èu mu'a ètu d'ara èmu sogo-tagu, na pangee sèmi ngaa? Tatu na pangee, na, “Ladhe ja'a ku'a nganga'a sogo-tagu èèna, ngaa-ngaa tao boe, masi ka nganga'a èèna ra pae'a le nidhu.”
11 Èu me'a le j'ara ae-ae. Te ngaa ladhe èu tao sèmi èèna, èu asa paroe d'ara dhèu dhu èra mèka. Aa te ngaa dhèu èèna, a'ari èu dhèu parcaya. Kristus madhe hia nèngu kahèi!
12 Hua iia pangee sèmi ne'e: ladhe a'ari èu dhu d'ara èra mèka ad'u-ue j'ara èci dhu madhutu ngangee rèngu sala lula tatao èu, na, èu tao le sasala hia rèngu. Aa èu tao sasala mi Kristus kahèi.
13 De ladhe ja'a ku'a nganga'a dhu tao a'ari ja'a dhèu parcaya manahu asa d'ara sasala, be'a risi ja'a baku ku'a sisi sèmi sèra, toke d'ai ja'a madhe. Te ja'a ko'o boe rèngu manahu asa d'ara sasala.

9

Lod'o Lamatua pua dhèu unu Na, Nèngu hia hak dènge koasa kahèi

1 Baku pangee, na, ja'a dènge boe hak ho suri sèmi ne'e hia miu. Te Ama Lamatua pua ja'a laku lole dènge dhèu lula-nèti Nèngu. Ja'a dhu kèdhi le Kètu èdhi, Yesus èèna. Ja'a dhu pa'èki mèno dènge Ne. Hèia miu aa'i-aa'i parcaya Nèngu kahèi, lula sasab'a-la'a ja'a ne.
2 Masi ka dhèu leo ro'o boe sèmi rare ja'a j'aj'i dhèu pajuu-paleha Lamatua, te ngaa tatu miu me'a, na, Lamatua ka dhu pua ja'a dhiu peka-padhai lii moa Na asa miu. Ladhe miu neo me'a mèu, na, lee mamuri miu di. Te miu dhu pa'èki era dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus!
3 Ja'a neo dhaa mi dhèu dhu pèci sasala mi dedha ja'a, sèmi ne'e:
4 miu ngee, na, ja'a dènge Barnabas dènge boe hak ho abhu nganga'a-nganginu nèti dhèu dhu ji'i aj'a-nori si, do?
5 Miu pangee, na, ji'i dènge boe hak ho leo dènge dhèu bhèni Kristen, dhu la'a sama-sama pakako sasab'a Lamatua ètu era leo, do? Madhutu iia-iia na, dhèu pajuu-paleha Lamatua dhu leo sèra, rèti kahèi dènge dhèu èmu ra. Ari Lamatua Yesus sèra tao sèmi èèna. Petrus mesa na sèmi èèna kahèi!*
6 Do, miu ngee na, dhoka ja'a dènge Barnabas di dhu hud'i sab'a tenge doi-dhari, sèna ka bisa ma-muri ho aj'a-nori dhèu?
7 Ngangee miu sèmi èèna, mai nèti mia? Ladhe sèku sordad'u sèra. Rèngu pusi boe hèli nganga'a-nganginu dènge mèdha-papake. Ladhe sèku dhèu sab'a ètu oka anggor. Abhu boe ca dhèu sa dhu kai, peka na, “Èu baku mu'a hua anggor sèra!” Aa ladhe sèku dhèu madhenga badha. Dhèu ne dènge hak ho nare susu nèti kahib'i-kalèbho dhu nèngu j'aga.
8 Ja'a padhai lii ne madhutu boe ngangee ja'a dhèu rai-haha ne. Te Atora sèra nèti Ama Lamatua dhu peka sèmi èèna kahèi.
9 Ètu atora Musa, dhu suri peka na, “Ropa sapi j'èli are ho hag'e eele lamusi nèti huri na, baku kape hèb'a na, sèna ka bisa na'a.” Miu pangee, na, Lamatua soro tèke sèna ka dhoka sapi di dhu bisa na'a, do?✡
10-11 Aad'o! Lamatua peka na, Nèngu taru kira èdhi kahèi. Te dhu suri tèke, peka na, “Dhèu dhu kabèli rai, aa dhèu dhu hag'e eele lamusi nèti huri na, ropa ra sab'a, rèngu re'a kahèi, èèna na abhu pala ra.” Sèmi èèna kahèi, be'a risi dhèu pajuu-paleha dhèu Kristen sèra, bisa abhu pala nèti rui-j'aj'èra ra. Te lod'o ji'i aj'a-nori miu j'ara-

* **9:5** Alkitab lii Yunani suri, peka na, ‘Kefas’. Kefas èèna, ngara leo nèti Petrus. ✡ **9:9** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 25:4, 1 Timotius 5:18

j'ara nèti Roh Lamatua èèna, ji'i nuka sèmi ca dhèu sab'a oka-tedhe dhu sèle hini. De lod'o ji'i aj'a ngare, ladhe ji'i abhu nganga'a-nganginu do ngaa hari nèti miu, ngaa-ngaa tao boe. Te j'ara na sèmi èèna ka!✡

12 Dhèu leo dhu aj'a-nori miu, dènge hak sèna ka abhu dhua-èi dènge mèdha-panyau nèti miu, si? Aa ji'i tasamia? Ji'i dènge hak risi eele nèti rèngu!

Te ngaa miu me'a le. Ji'i se pake ngèdhi boe hak ho laka-seti miu. Ji'i pa'èra ètu rupa-rupa j'ara, sèna ka baku magee miu. Te, dènge j'ara ne'e, miu d'èi nanene Lii Lolo Be'a Yesus Kristus dhu ji'i peka-padhai dènge miu.

13 Pangee ku laa! Ama-ama agama dhu sab'a ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i dhèu Yahudi, mamuri nèti persembahan dhu dhèu rèti. Aa dhèu dhu sab'a ètu mei korban, ra'a sisi nèti badha dhu dhèu rèti.✡

14 Sèmi èèna kahèi, Lamatua dhu moa, na, dhèu dhu sasab'a ra peka-padhai Lii Lolo Be'a Kristus, rèngu bisa mamuri nèti rui-j'aj'èra nèti sasab'a-la'a ra. Dhu lèke kèna.✡

15 Masi ka ja'a dènge hak ho mamuri sèmi èèna, te ngaa ja'a d'èi boe tao sèmi èèna. Ja'a suri boe sasuri ne sèna ka miu hia ja'a ngaa-ngaa. Nèbhu nare sange ne'e, ja'a pakako sasab'a Lamatua hia miu, te ngaa manèngi boe ngaa-ngaa nèti miu. De hua iia risi ja'a madhe, ladhe dhèu pangee, na, ja'a manèngi ngaa-ngaa nèti miu.

16 Masi ka ja'a lole taruu dènge dhèu lula-nèti Lii Lolo Be'a Lamatua, te ngaa èèna j'aj'i boe mi ngaa sa èci, dhu ja'a bisa padedha iisi. Ja'a hud'i lole ku dènge dhèu lula-nèti Lamatua, te Lamatua ka dhu pua ja'a sèmi èèna. Ladhe ja'a sab'a boe madhutu sasab'a ja'a, na dui kore j'aj'èra! Te tatu pasae kore hahuku.

17 Ladhe ja'a sab'a sasab'a ne lula madhutu dhoka dad'èi ja'a mesa ku, na, ngaa dhu ja'a abhu sèra, nuka sèmi gaji dhu dhèu sab'a sèra abhu. Te ngaa ladhe ja'a sab'a sasab'a ne, lula Lamatua pua ja'a, èèna leo. Te Lamatua lèka ja'a ho j'aga mèdha-panyau Na dhu kab'ua.

18 De ladhe sèmi èèna, upa ja'a ngaa? Ja'a parluu boe gaji. Ja'a padhue-padhai Lii Lolo Be'a Lamatua, dhu manèngi boe ngaa-ngaa. Ne'e ka dhu tao ja'a karae, nuka sèmi ja'a abhu le upa. De masi ka ja'a unu rupa-rupa hak, nuka sèmi dhèu leo dhu sasab'a ra padhue-padhai Lii Lolo Be'a èèna, te ngaa ja'a pake aa'i boe hak sèra.

19 Ja'a ne, dhèu bebas dhu sab'a madhutu dad'èi d'ara ja'a. Dhèu dènge boe hak ho pua ja'a tao ne'e, do, tao èèna. Masi ka sèmi èèna, te ngaa ja'a tao ngi'u nuka sèmi ènu, ho dhèu aa'i-aa'i abhu hak ho paleha ja'a. Dènge j'ara ne, ja'a bisa soru-bara dhèu ae, sèna ka ra madhutu Ama Lamatua taruu.

20 De ladhe ja'a pa'èci dènge dhèu Yahudi, na, ja'a tao iisi sèmi dhèu Yahudi, sèna ka soru-bara dhèu Yahudi ho ra tadhe Lamatua. Ladhe ja'a pa'èci ka dènge dhèu dhu kèpe pa'èra Atora Lamatua, ja'a tao madhutu Atora Lamatua, ho ja'a bisa soru-bara si, sèna ka ra tadhe mèu Lamatua, (masi ka ja'a ke'a, na, tao madhutu Atora èèna, bisa boe pabe'a ja'a dènge Lamatua).

21 Ladhe ja'a pakaboko dènge dhèu dhu re'a boe Atora Lamatua, ja'a j'aj'i sèmi rèngu ho lere kèti si asa Lamatua. (Ja'a patabuli boe Atora Lamatua dhu Na hia mai re Musa, te ngaa ja'a mamuri pake Atora Kristus)✡

22 Dènge dhèu dhu d'ara èra boe, na, ja'a tao iisi sèmi dhèu dhu d'ara èra boe kahèi, ho ja'a bisa pamako si sèna ka mai asa Ama Lamatua. Dènge dhèu aa'i-aa'i ra, ja'a tao iisi sèmi rèngu, sèna ka, ladhe bisa, kèti

---

✡ **9:10-11** Roma 15:27 ✡ **9:13** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 18:1 ✡ **9:14** Mateos 10:10, Lukas 10:7
✡ **9:21** Mateos 22:34-40, Markus 12:28-34, Lukas 10:25-28, 1 Korintus 13:1-8

cahag'e asa madha Lamatua.
23 Ja'a tao j'ara aa'i-aa'i se, sèna
ka dhèu aa'i-aa'i bisa lèka Lii Lolo
Be'a Lamatua. Dènge j'ara ne'e,
èdhi bisa abhu pala dhu be'a nèti
madha j'ara aa'i-aa'i, dhu Lamatua
hia èdhi.
24 Ja'a pakasame dènge pa'uji rai.
Dhèu ae-ae madhutu pa'uji rai, te
ngaa dhu abhu juara dhoka dhèu
èci di. De miu èci-èci mi hud'i
rai pa'èra-èra ku ho j'aj'i juara hia
Lamatua.
25 Dhèu aa'i-aa'i dhu madhutu
pa'uji, hud'i madhutu ku paredha
nèti dhèu dhu aj'a rèngu, si? Dhèu
se sab'a bia sèmi èèna, lula neo
abhu solo juara dhu bèli-camèd'a
ele iie. Te ngaa èdhi sab'a sèna ka
abhu upa dhu taha toke d'ai mia-
mia.
26 De ja'a rai leli boe. Te ngaa
ja'a tenge j'ara ho rai pa'èra-èra toke
d'ai lane. Ladhe pasoro ja'a sèmi
dhèu tuka paj'ubhu, na, ja'a j'ubhu
leli boe, te ngaa hud'i j'ubhu palèke
ku.
27 Ja'a pa'èra d'ara, aa aj'a ngi'u
sèna ka bisa taha taruu. Te be'a boe
ladhe ja'a peka dènge dhèu leo lula-
nèti Ama Lamatua, aa te ngaa ja'a
mesa ku sisu atora, hèia Lamatua
kalua eele ja'a nèti d'ara pa'uji rai
èèna.

10

Mage pamud'e dènge mèdha pae'a nidhu

1 A'ari pasue aa'i-aa'i! Mage miu
bhèlu eele lii lolo dhu uru èèna,
lod'o bèi-baki èdhi ètu era dhu dhèu
pea boe. Ama Lamatua paj'uj'u j'ara
hia rèngu aa'i-aa'i ra, pake ra'i-liru
dhu kako uuru nèti rèngu. Aa Ama
Lamatua hag'e eele èi dhasi, hèia
ra kako d'ai cabèka dhasi dènge
sod'a.✡
2 Dhasi dènge ra'i-liru se, nuka
sèmi lii pakasame sa. Te bèi-baki
èdhi sèra lèka Musa nuka sèmi ama
ho lere si, ka ra madhutu ra'i-liru,
aa maso asa d'ara dhasi palere-lere
dènge ne. Èèna sama sèmi èdhi dhu
parcaya Kristus hèia abhu sarani,
dhu peka na, èdhi j'aj'i dhèu unu Na,
aa ti nanene Ne.
3 Bèi-baki èdhi aa'i-aa'i ra, ra'a
nganga'a dhu Roh Lamatua sadia
tèke hia ra.✡
4 Aa rinu nèti èi dhu Roh Lamatua
sadia hia ra kahèi. Èi dhu rinu
èèna kalua nèti hadhu aae dhu Roh
Lamatua paj'uj'u tèke. Rèngu lasi
asa mia-mia èèna ka, hadhu èèna
dhu ètu èèna le. Madhutu iia-iia na,
hadhu èèna, nuka Kristus.✡
5 Te ngaa Ama Lamatua d'èi boe
dènge tatao dhèu ae sèra. Ka ropa
ra kako palème era mamoo dhu
taleo èèna, dhèu ae madhe. Ka ra
padhane si palème era.✡
6 J'ara aa'i-aa'i se ho j'aj'i mi conto,
sèna ka èdhi baku d'èi tao j'ara
bhelu sama sèmi rèngu.✡
7 Baku pae'a nidhu sèmi rèngu
cahag'e. Ètu d'ara Sasuri Mola-
Mèci, dhu suri, peka na, “Dhèu
Isra'el madhèdi ra'a-rinu pesta ètu
madha patung sapi iiki ci'u. Ka ra
sogo-tagu ne.”✡
8 Èdhi baku tao j'ara makae dènge
dhèu dhu dhèu èmu-kamali boe
èdhi. Te uru-uru sèra, rèngu tao
j'ara makae sèmi sèra ka, hèia dua
nguru tèlu riho dhèu madhe ètu
d'ara ca lod'o doko èèna ka.✡
9 Èdhi baku ad'u-ue bhabhelu
rupa-rupa, ho neo te'a, Kristus huku
èdhi, do aad'o. Te dhèu Isra'el ca-
hag'e neo sèku Ama Lamatua sèmi
èèna ka, ka Na hia mege ae-ae dhu
dènge raco sèna ka kadhi pamadhe
si.✡
10 Èdhi baku ka'uu-kamuki kahèi.
Te dhèu Isra'el cahag'e re'a dhoka
ka'uu-kamuki di, ka Ama Lamatua
pua ana pajuu Na èci nèti sorga mai
pamadhe si.✡
11 J'ara ne lèke mi dhèu Isra'el,
sèna ka j'aj'i tadha hia mi èdhi. Ra

✡ **10:1** Kalua nèti Masir 13:21-22, 14:22-29 ✡ **10:3** Kalua nèti Masir 16:35 ✡ **10:4** Kalua nèti Masir 17:6, Sensus 20:11 ✡ **10:5** Sensus 14:29-30 ✡ **10:6** Sensus 11:4 ✡ **10:7** Kalua nèti Masir 32:6 ✡ **10:8** Sensus 25:1-18 ✡ **10:9** Sensus 21:5-6 ✡ **10:10** Sensus 16:41-49

suri se'e se, ho èdhi bisa te'a, sèna ka baku tao madhutu sasala rèngu. Te lod'o èle rai-haha ne dètu ae le.
12 Sanèd'e paie! Limuri ne èu ngee, na, èu èra le. Te ngaa baku pamud'e, sèna ka baku manahu.
13 Lod'o-lod'o ngee mèdhi neo tao bhabhelu, te ngaa sanèd'e, te dhèu leo dhu paraga rèdhi le kahèi, dadugu-rariu sèmi sèra. Te ngaa èu bisa parcaya Ama Lamatua, sèna ka Na tao madhutu ngaa dhu Nèngu peka. Te Lamatua soro tèke boe èu ho abhu dadugu-rariu risi nèti a'èra èu. Ropa èu paraga dènge dadugu-rariu, Nèngu pad'elo j'ara kalua hia èu. Nèngu neo pa'èra èu, ho baku manahu.
14 De a'ari pasue aa'i-aa'i! Ladhe dhèu neo laka-seti miu sèna ka sogo-tagu nidhu, na, pakeso nèti era èèna! Baku pamata!
15 Ja'a padhai lii dènge miu dhu me'a ngee madhera. Hud'i laa miu mesa mi dadoo unu mi, ngaa dhu ja'a neo peka-padhai èèna, lèke tare'a.
16 Pangee sèku j'ara ne: ladhe èdhi pakaboko sèna ka ta'a-tinu ètu mei Ama Lamatua, hèia tare galaa ho manèngi makasi mi Lamatua, ka tinu nèti galaa èèna, sasoa na, èdhi dhu pa'èki dènge Kristus. Ropa Na pasuti raa Na ka Na madhe, èèna sama sèmi èdhi madhutu madhe kahèi. Ladhe èdhi pamae roti èèna, hèia ta'e, sasoa na, èdhi dhu pa'èki dènge Kristus. De ropa Kristus madhe, èèna sama sèmi èdhi kahèi madhe sama-sama dènge Ne.✡
17 Èdhi aa'i-aa'i ti ta'e nèti roti cue. De aa'i-aa'i dhu rare pala nèti roti cue ne, nuka sèmi èdhi dhu pa'èki j'aj'i mi ngi'u èci, masi ka èdhi dhèu ae-ae.
18 Pangee sèku dhèu Isra'el uru sèra. Ropa rèngu roro badha ètu dedha mei korban sèna ka pahaha iisi mi Ama Lamatua, ama agama dhu roro ne ka dhu bisa na'e sisi èèna. Sasoa na, rèngu pa'èki dènge Lamatua, aa pa'èki kahèi dènge dhèu dhu rèti badha ho j'aj'i mi korban.✡
19-20 Madhutu a'abhu ja'a, tasamia? Lod'o dhèu dhu tadhe boe Lamatua neo hia mèdha-panyau rèngu j'aj'i mi mèdha sogo-tagu ra, èèna dènge boe kab'ua, do? Te mèdha sogo-tagu sèra, dhoka patung dhu madhe di! Aad'o! A'abhu ja'a sèmi ne'e ka: lod'o dhèu roro badha ho j'aj'i badha sogo-tagu, rèngu sogo-tagu nidhu bhelu. Te ngaa rèngu pahaha boe iisi mi Ama Lamatua dhu lèke. De ja'a ko'o boe ho miu pa'èki dènge nidhu bhelu sèmi sèra.✡
21 Ladhe miu pa'èki dènge Lamatua, ka minu nèti galaa ètu mei Lamatua, na, miu bisa boe pa'èci dènge nidhu bhelu sèra, aa baku minu nèti galaa dhu ra pake pae'a nidhu. Te ladhe miu minu sèmi èèna, sasoa na, miu pa'èki dènge nidhu bhelu. Sèmi èèna kahèi, ladhe mi'a ètu mei Lamatua, miu bisa boe mi'a ètu mei nidhu. Goa, ee! Te sasoa na, miu pa'èki dènge nidhu bhelu sèra!
22 Madhutu a'abhu miu sèmi ngaa? Neo papèd'a d'ara Lamatua èdhi, do? Èèna bahaya! Ele boe miu ngee, na, miu èra risi Lamatua, do?✡

Tao aa'i mèu-mèu, sèna ka ded'e padedha-dedha kolongara Lamatua

23 Ele boe miu pangee, na, “Ja'a neo tao ngaa èèna ka, bisa. Te èèna hak ja'a.” Tare'a. Te ngaa sanèd'e, tatu boe j'ara aa'i-aa'i sèra nèti babe'a hia èu. Aa tatu boe j'ara aa'i-aa'i sèra, bisa soru-bara èu ho pa'èra d'ara mu.✡
24 Baku tenge dhoka leto pala ngi'u èu di. Be'a risi tenge oto hia dhèu leo kahèi.
25 De ja'a manèngi sèmi ne'e: ladhe hèli sisi ètu d'ara pasa, na, mu'a laa. Baku pakarèi ia ka, peka na, “Sisi pae'a nidhu, do?” Do

✡ **10:16** Mateos 26:27-28, Markus 14:22-24, Lukas 22:19-20 ✡ **10:18** Atora nèti Ama-ama Agama 7:6 ✡ **10:19-20** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 32:17 ✡ **10:22** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 32:21 ✡ **10:23** 1 Korintus 6:12

pangee, na, “Ja'a bisa ku'a sisi ne, do aad'o?”
26 Lula ètu d'ara Sasuri Lamatua dhu suri tèke, peka na, “Rai-haha dènge isi na aa'i-aa'i, unu Lamatua èdhi.”✡
27 Ladhe abhu dhèu dhu parcaya mèka Kristus nèru miu, peka na, “Mai lati ta'a asa èmu ja'a!” Ladhe miu lami, na, mi'a ngaa dhu na hia miu. Baku pakarèi ia ka, na, “Ja'a bisa ku'a nganga'a ne'e, do aad'o?”
28 (Te ngaa ladhe abhu dhu mai paka'uu, peka na, “Baku mu'a ne'e ne, te sisi ne sisi sogo-tagu nidhu,” be'a risi èu baku mu'a. Èu hud'i taru kira ku mi dhèu dhu mai peka lii deo na, ho baku pabia ne.
29 A'abhu ja'a, na, pangee paie-iie, madhutu ngangee dhèu deo na, bisa ku'e do aad'o. Baku ngee dhoka dhu be'a madhutu ngangee èu mesa mu.)
Aa te ngaa, ja'a bisa tao madhutu d'èi d'ara ja'a. Te ngaa ladhe dhèu leo pangee, na, be'a boe ladhe nèngu ad'u-ue ca madha j'ara, nga tao ka ja'a bebas boe sa hèi tao madhutu dad'èi d'ara ja'a, lula be'a boe bagi mi dhèu leo?
30 Ladhe ja'a manèngi makasi mi Ama Lamatua, hèia ja'a ku'a, na, nga tao ka dhèu padhai pamanahu ja'a?
31 De miu neo mi'a do, minu do, tao ngaa èèna ka, na, tao aa'i-aa'i sèna ka pakapai kolongara Ama Lamatua.
32 Baku pasusa dhèu Yahudi, do dhèu Yahudi boe, do dhèu unu Lamatua dhu parcaya sèra.
33 Tao nuka sèmi ja'a tao. Te ja'a neo cob'a pakarej'e si ètu madha j'ara aa'i-aa'i ra. Ja'a mesa boe tao dhu be'a hia ja'a di, te ngaa neo tao dhu be'a bagi rèngu aa'i-aa'i, sèna ka rèngu abhu sod'a kahèi.

11

1 Miu ladhe mi ja'a, aa tao madhutu j'ara mamuri ja'a. Te ja'a ladhe mi Kristus, aa tao madhutu tatao Nèngu.✡

Ladhe tao ibadat, na, dhèu mone dènge dhèu bhèni hud'i pakab'ua ku madhutu atora ad'a

2 Ja'a koa-kad'iri miu, lula tasamia èèna ka miu sanèd'e taruu ja'a. Aa j'ara aa'i-aa'i dhu ja'a aj'a-nori le miu, miu tao madhutu era. Be'a titu kèna!
3 Te ngaa ca j'ara dhu ja'a neo pasanèd'e miu nuka: baku bhèlu j'aj'aj'i miu nèti mia. Dhèu mone dhu parcaya sèra, kèni na nèti Kristus, dhu j'aj'i Kètu ra. Dhèu bhèni j'aj'i nèti dhèu mone. Aa Kristus mai nèti Ama Lamatua.*
4 Dhèu mone baku pahutu kètu na lod'o nèngu manèngi-mangaj'i, do, ropa na peka-padhai lii moa Lamatua. Te èèna sama sèmi nèngu pamakae Kristus, lula ne'a boe pakab'ua madhutu ad'a èdhi.
5 Te ngaa bhèni hud'i pahutu kètu na lod'o sabaj'a, do ropa nèngu lole lii moa Lamatua. Te ladhe aad'o na, èèna sama sèmi nèngu pamakae dhèu èmu na, lula ne'a boe pakab'ua madhutu ad'a èdhi. Aa nèngu pamakae ngi'u nèngu unu na, nuka sèmi dhèu bhèni dhu lusu pakahoni kètu na.
6 Te ladhe abhu dhèu bhèni dhu d'èi boe pahutu kètu na, sèna ka j'aj'i tadha nèngu pakab'ua dhèu èmu na, be'a risi nèngu g'ute pabab'a rèu kètu na. Te ngaa ladhe nèngu rasa kètu na kahoni pamakae nèngu, hua iia nèngu pahutu kètu na.
7 Ngee sèku sèmi ne'e: dhèu mone parluu boe hutu kètu na, te Ama Lamatua paj'aj'i dhèu mone madhutu raropa Na. Nèti èèna ka, dhèu mone j'aj'i mi hua-hela dhu pad'elo dadedha Ama Lamatua. Aa dhèu bhèni kahèi j'aj'i mi hua-hela dhu pad'elo dadedha dhèu mone.✡

✡ **10:26** Lii Sod'a Koa-Kio 24:1 ✡ **11:1** 1 Korintus 4:16, Pilipi 3:17 * **11:3** Dhèu d'èlu-mèu lii Yunani peka na, *kefale* “kapala” sasoa na, 1) ngi'u unu kètu, dènge 2) j'aj'aj'i, kapua (sumber), kèni. Te ngaa lii Yunani, *kefale* sasoa na, bukan “dhèu rèd'u paredha”. ✡ **11:7** Lii Lolo dhu Uru Tèka 1:26-27

8 Te lod'o Ama Lamatua paj'aj'i
rai-haha ne, Na tao boe dhèu mone
nèti dhèu bhèni. Te ngaa paj'aj'i
dhèu bhèni nèti dhèu mone.
9 Aa Lamatua tao boe dhèu mone
hia mi dhèu bhèni. Te ngaa
Na pangèd'u dhèu bhèni mi dhèu
mone.✡
10 De hua iia risi dhèu bhèni
pahutu kètu ho dhèu re'a, na, nèngu
pake hak na ho sabaj'a aa lole lii
moa Lamatua, madhutu j'ara dhu
lèke. Ana pajuu nèti sorga re'a sèmi
èèna kahèi.
11 Te ngaa ladhe rèngu pa'èki
dènge Lamatua, bhèni dènge mone
bisa boe èci-èci ka tao unu na.
12 Ama Lamatua paj'aj'i uuru ku
dhèu mone. Hèia Na paj'aj'i dhèu
bhèni nèti dhèu mone. Te ngaa èle
èèna ka, dhèu bhèni ka dhu nara iisi
dhèu mone. Aa Ama Lamatua ka
dhu tao aa'i-aa'i, j'aj'i.
13 Miu pangee sèku! Ladhe dhèu
bhèni pahutu boe kètu ho sabaj'a
mi Ama Lamatua, madhutu a'abhu
miu, na, be'a, do aad'o?
14 Madhutu ad'a miu ètu kota Ko-
rintus, ladhe dhèu mone rèu kètu
madhera, èèna pamakae nèngu, do?
15 Te ngaa bhèni dhu rèu kètu
na madhera, be'a titu kèna, si?
Lamatua hia ne rèu kètu madhera
ho pa'abhe kab'a kètu na. Èèna ka
dhu lèke mola-mola.
16 Te ngaa ladhe abhu dhu loe boe
pakarèi nèti j'ara ne'e, sanèd'e, te
nèti ji'i dhu j'aj'i kètu juma'at, aa
nèti juma'at-juma'at, ne'e ne dhu
tema le j'aj'i ètu talora èdhi.

Baku tao rupa-rupa ladhe ta'a ètu mei Lamatua

17 Limuri ne, ja'a neo padhai lii ca
j'ara. Te ngaa lii ne koa-kad'iri boe
miu. Te ropa miu pakaboko, miu tao
boe j'ara dhu lèke, te ngaa miu asa
tao maruru.
18 Partama, dhu ja'a tadèngi, na,
lod'o miu pakaboko tao kasasi, miu
dhu mae-manyèla. Nèti lii dhu ja'a
tadèngi sèra, tatu abhu cahag'e dhu
lèke tare'a.
19 (Mema, lula mamae-manyèla
miu èèna ka, bisa te'a cee ka dhu
tare'a-re'a nanene Lamatua èdhi, aa
mia dhu nanene boe.)
20 Te lod'o miu dhèu sarani pak-
aboko ho mi'a ètu mei Lamatua, miu
hud'i sanèd'e ku mi Lamatua Yesus.
Èèna ka dhu lèke. Te ngaa miu tao
boe sèmi èèna.
21 Tadha na, nuka ropa miu
madhèdi mi'a, abhu dhu mate boe
dhèu leo, abhu dhu ra'a dènge ga-
goo, aa abhu leo dhu rinu mahu.
Toke abhu dhèu cahag'e dhu abhu
boe pala, ka ra manganga.
22 Tasamia ka ne!? Miu dènge
boe èmu ho mi'a-minu, do? Do,
miu neo pa'ele iie kolongara juma'at
Lamatua? Do, miu neo pamakae
dhèu dhu unu aad'o sèra? Miu
neo ja'a padhai lii tasamia hari?
Neo sèna ka ja'a koa-kad'iri miu
ètu d'ara tatao miu ne, do? Baku
maena!

Roti dènge èi anggor èèna, j'aj'i mi tadha ho pasanèd'e èdhi nèti mamadhe Yesus

(Mateos 26:26-29, Markus 14:22-25, Lukas 22:14-20)

23 Lamatua Yesus ka dhu peka Unu
na dènge ja'a j'ara ne, de ja'a peka
hari dènge miu. Peka na, ropa dhèu
pa'èra neo pamadhe Ne, mèda èèna
Nèngu nare roti cue.
24 Hèia Na sabaj'a manèngi
makasi mi Ama Lamatua. Ka Yesus
peka dènge ana madhutu Na sèra,
aku Nèngu na, “Mi'a roti ne, te ne'e
ne ngi'u Ja'a, dhu mae hia miu.
De miu hud'i mi'a roti ne, sèna ka
sanèd'e Ja'a.”
25 Ropa ra'a rare, Na tao sèmi èèna
kahèi dènge galaa dhu isi èi anggor,
aku Nèngu na, “Èi anggor ne, sasoa
na, Ama Lamatua neo pa'èki lii
padhadha hiu dènge miu. Ka Ja'a
hud'i pasuti raa Ja'a toke madhe,
heka lii padhadha èèna j'aj'i. Lod'o-
lod'o miu minu èi anggor sèmi ne'e,
miu hud'i ngee mèdhi ku mamadhe
Ja'a.”✡

✡ **11:9** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:18-19 ✡ **11:25** Kalua nèti Masir 24:6-8, Yermia 31:31-34

26 Lod'o-lod'o miu tao j'ara sèmi
ne'e, ho mi'a roti dènge minu nèti
galaa sèmi ne'e, toke Kristus lèpa
hari mai, èèna nuka sèmi miu palolo
hari mamadhe Na.

Ladhe d'ara èu mola boe, na, baku madhèdi mu'a ètu mei Lamatua

27 Nèti èèna ka, lod'o dhèu ra'a
roti dènge rinu nèti galaa èèna,
sèna ka sanèd'e Kètu èdhi, Yesus
Kristus, te ngaa ladhe abhu dhèu
dhu d'ara na mola boe dènge dhèu
leo, èèna na Ama Lamatua huku
ne. Lula, èèna ngi'u dènge raa nèti
Lamatua Yesus. De ladhe d'ara dhu
mola mèka, na, nèngu nia boe na'a
dènge ninu, lula j'ara èèna pahahe
Lamatua Yesus.
28 Be'a risi ca dhèu-dhèu ka parisa
uuru ku d'ara na. Ladhe d'ara na
dhu mola le, heka bisa na'a roti aa
ninu èi anggor kèna.
29 Te ngaa abhu dhu ra'a dènge
rinu dhu d'ara ra koe-kapengo. Te ra
pangee, na, “Mamadhe Yesus èèna,
dènge boe kab'ua. Ngi'u Yesus
dènge boe sasoa bagi mi ja'a.” Dhèu
sèmi se'e se, bèli-camèd'a dui rare
pala ra, lula hahuku dhu sadia tèke
le.
30 Nèti èèna ka, ètu talora aae miu
sèra, abhu dhu èra boe, abhu dhu
lèke papèd'a-tarègu, aa abhu dhu
madhe le.
31 Te ngaa ladhe èdhi parisa paie-
iie d'ara èdhi, èdhi abhu boe huku
sèmi sèra.
32 Ladhe Lamatua èdhi huku èdhi,
Na tao sèmi èèna sèna ka aj'a-nori
èdhi ho èdhi madhutu j'ara dhu
lèke. Te Nèngu d'èi boe ladhe èdhi
lèke huku sama sèmi dènge dhèu
aa'i-aa'i ètu rai-haha ne.
33 De a'ari pasue aa'i-aa'i! Ladhe
miu pakaboko ho mi'a-minu ètu mei
Lamatua, èci hud'i mate ku èci.
34 Ladhe abhu dhu taha boe man-
ganga, be'a risi mi'a uuru ku ètu
èmu, sèna ka ropa miu pakaboko
pa'èci, baku abhu dhu lèke huku.

J'ara leo dhu miu karèi sèra, pe
ja'a dhiu ku, heka ator si kèna.

12

Roh Lamatua pangèd'u koasa mi èdhi sèna ka tao rupa-rupa sasab'a-la'a

1 A'ari pasue aa'i-aa'i! Dad'èi ja'a
ka ladhe miu me'a mèu nèti koasa
dènge karunya dhu Roh Lamatua
pangèd'u mi èdhi, sèna ka èdhi
pake.
2 Miu dhu me'a, na, lod'o miu dhae
j'aj'i mèka dhèu unu Lamatua, miu
sogo-tagu mèdha dhu lii aad'o sèra.
Miu madhutu rèngu iia-iia d'ara.
3 Nèti èèna ka, ja'a neo ho miu
me'a, na, tatu boe abhu dhèu
dhu pa'èki dènge Roh Mola-Mèci
Ama Lamatua, peka na, “Dhoo-saseo
Yesus èèna!” Aa tatu dhèu dhu
pa'èki boe dènge Roh Mola-Mèci
Ama Lamatua peka na, “Yesus èèna,
Lamatua ja'a!”
4 Roh Lamatua hia mi dhèu èci-èci
ka dènge karunya na, sèna ka èci-
èci dènge sasab'a-la'a ra. Te ngaa
karunya sèra mai nèti Roh èci di.
5 Dhèu abhu karunya rupa-rupa
ho lalau-lalo'o dhèu leo, te ngaa
rèngu nanene dhoka Lamatua èci
di.
6 Dhèu unu rupa-rupa sasab'a
sèna ka pakako sasab'a Lamatua,
èèna j'aj'i lula Ama Lamatua di
dhu soru-bara rèngu ho ra pakako
sasab'a-la'a sèra aa'i-aa'i ra.
7 Ama Lamatua pad'elo Roh Na mi
mamuri dhèu dènge j'ara dhu baka-
leo hua, te ngaa dad'èi Na sèna ka
aa'i-aa'i ra sama-sama abhu babe'a.
8 Lamatua pangèd'u koasa Roh Na
mi dhèu unu Na. Ka cahag'e abhu
koasa, sèna ka ngangee madhera ho
nori dhu lèke. Cahag'e abhu koasa
ho peka paled'a ngaa dhu rèngu re'a
dènge be'a.
9 Cahag'e hari abhu koasa sèna
ka parcaya pa'èra mi Ama Lamatua,
lula rèngu dhu pa'èki pa'èra dènge
Roh Na. Cahag'e hari abhu koasa ho
puri-pa'èle dhèu pèd'a.
10 Cahag'e hari abhu koasa sèna ka
tao tadha-tadha malaa dhu pad'elo
dadedha Ama Lamatua. Cahag'e

hari lole lii moa Lamatua mi dhèu unu Na. Cahag'e abhu koasa sèna ka re'a, roh mia ka mai nèti Ama Lamatua, aa mia ka dhu aad'o. Cahag'e hari, abhu koasa ho bisa padhai lii pake lii leo. Aa cahag'e hari, bisa peka sasoa nèti lii sèra.

11 Te ngaa dhodhoka Roh èci di dhu bisa tao rèngu, sèna ka bisa pakako sasab'a-la'a ra. Nèngu ne'e ka dhu pangèd'u mi dhèu èci-èci, ka rèngu bisa sab'a madhutu dad'èi Roh Lamatua èèna.✡

Ngi'u èci, te ngaa bagian na ae-ae

12 Ja'a neo pasoro karunya sèra dènge ngi'u dhèu. Ngi'u èci, te ngaa bagian na ae-ae. Te ngaa bagian se, pa'èki j'aj'i ngi'u èci di.✡

Ne'e nuka sèmi dhèu unu Kristus sèra.

13 Èdhi aa'i-aa'i ti pa'èki dènge Roh èci di. Nèti èèna ka, lod'o èdhi abhu sarani, èdhi nuka sèmi ca suku. Masi ka èdhi dhèu Yahudi, do dhèu Yahudi boe, ènu do dhèu bebas, Ama Lamatua pala hia èdhi Roh èci di. Èèna nuka sèmi tinu èi dhu hia mamuri nèti madha èi èci di.

14 Tare'a, ngi'u ne nèti boe ca bagian di. Te na j'aj'i nèti bagian ae-ae.

15 Ladhe sèmi haga èu, peka na, “Ja'a ne, kacui-aai boe. De ja'a j'aj'i boe bagian nèti ngi'u èu.” Masi ka nèngu peka sèmi èèna, te ngaa nèngu j'aj'i bagian nèti ngi'u èu era. Tare'a, si?

16 Aa ladhe dhilu èu peka na, “Ja'a ne, musi madha boe. De ja'a ne j'aj'i boe bagian nèti ngi'u èu.” Masi ka na peka sèmi èèna, te ngaa nèngu bagian nèti ngi'u èu kahèi.

17 Pangee sèku! Ladhe ngi'u èu dhoka musi madha di, tasamia èu bisa tadèngi? Aa ladhe ngi'u èu dhoka rèu dhilu di, tasamia ho èu bisa sangèd'u?

18 Te ngaa miu me'a le, Ama Lamatua tao èdhi j'aj'i mi èci sama sèmi ngi'u èci, ka Nèngu ator bagian se madhutu dad'èi Na.

19 Ladhe ngi'u ne dhoka ca bagian di, ngara na ‘ngi'u’ boe, sina ma?

20 Te dhu lèke ka, ngi'u èdhi ne, dènge bagian ae-ae. Se'e ka tao ne j'aj'i ngi'u kateme aae.

21 Musi madha bisa boe pahahe kacui-aai, dhu peka na, “Ja'a parluu boe èu!” Aa kètu bisa boe peka dènge haga na, “Ja'a dale boe èu!”

22 Dhu lèke mola-mola ka, nuka, abhu bagian nèti ngi'u dhu roe, aa dhu dènge kab'ua ae boe, te ngaa èdhi parluu rèngu kahèi.

23 Abhu bagian dhu èdhi pangee, na, rèngu se gaguna ra ae boe, te ngaa èdhi haduli si paie-iie. Aa abhu bagian dhu èdhi makae pacèu, ka pahutu pabe'a-be'a.

24 Te ngaa bagian dhu pamakae boe èdhi, èdhi tao boe si ngaa-ngaa.

Te ngaa Ama Lamatua oru nare bagian aa'i-aa'i se ho j'aj'i mi ngi'u èci. Ka Nèngu ator sèna ka bagian dhu èdhi pangee, na, dhu dènge boe kab'ua, èdhi ladhe-leru si be'a-be'a,

25 te Lamatua d'èi boe ngi'u èdhi pahag'a. Dad'èi Na sèna ka bagian se èci soru-bara èci.

26 Te ladhe bagian èci paraga dènge susa, na, aa'i-aa'i ra susa kahèi. Aa ladhe ra pakab'ua èci, na, aa'i-aa'i karej'e kahèi.

27 Èci èèna ka dènge miu. Te miu sama sèmi ngi'u Kristus dhu kateme. Dhèu parcaya èci-èci nuka sèmi ca bagian nèti ngi'u Kristus.

28 Te ètu talora miu dhèu parcaya, Ama Lamatua hia koasa sèna ka pakako rupa-rupa sasab'a, nuka:

Partama, Lamatua pua-paleha dhèu cahag'e ho lasi lole lii moa Na.

Ka dua, Na pake dhèu cahag'e, j'aj'i dhèu rèti lii padhai Nèngu.

Ka tèlu, Na hia dhèu cahag'e d'èlu-mèu ho aj'a-nori dhèu leo lula-nèti Nèngu.

Aa Na hia koasa mi dhèu cahag'e, sèna ka bisa tao tadha-

✡ **12:11** Roma 12:6-8 ✡ **12:12** Roma 12:4-5

tadha malaa ho pad'elo dad-
edha Na.
Cahag'e hari abhu koasa ho
puri-pa'èle dhèu pèd'a.
Cahag'e hari abhu karunya ho
soru-bara dhèu.
Cahag'e hari abhu karunya sèna
ka uri dhèu ho sab'a sama-
sama dènge be'a.
Aa Lamatua pangèd'u koasa mi
dhèu cahag'e hari, ho bisa
padhai pake rupa-rupa lii.✡

29 De ngangee miu tasamia? Ama Lamatua pua dhèu aa'i-aa'i ho lasi peka-padhai lii moa Na, do? Aad'o. Na hia dhèu aa'i-aa'i j'aj'i mi dhèu rèti lii padhai Na, do? Aad'o. Na hia dhèu aa'i-aa'i d'èlu-mèu ho aj'a-nori, do? Aad'o. Na hia koasa mi dhèu aa'i-aa'i, sèna ka tao tadha-tadha malaa, do? Aad'o.

30 Na hia koasa mi dhèu aa'i-aa'i sèna ka puri-pa'èle dhèu pèd'a, do? Aad'o. Na hia dhèu aa'i-aa'i ho bisa padhai pake rupa-rupa lii, do? Aad'o. Na hia dhèu aa'i-aa'i, ho bisa bhoke paled'a sasoa nèti lii se'e, do? Aad'o.

31 De miu hud'i bori mema-mema ho sèmi mere aa pake karunya dènge be'a dhu hia gaguna mi dhèu ae.

Masi ka sèmi èèna, te ngaa ja'a neo pad'elo j'ara dhu hua iia risi hia miu.

13

Sasue dhu lèke

1 Ladhe sèmi ja'a bisa padhai lii pake lii aa'i-aa'i, nèti dhèu rai-haha do, lii nèti ana pajuu Lamatua nèti sorga, te ngaa dènge boe sasue ciki sa ètu d'ara ja'a, kolo-karisi na ngaa? Lii padhai ja'a sèra mola mèu lao, sama sèmi babha dhu lii cère-cère, do nuka sèmi dere dhu lii dhèru-dhèru di.

2 Ladhe sèmi ja'a dènge karunya ho lole peka lii moa Lamatua mi dhèu unu Na, aa dhu ke'a aa'i ra-hasia, dènge ke'a aa'i j'ara-j'ara dhu dhèu d'èlu-mèu se re'a, aa ladhe lalèka ja'a èra mi Lamatua toke ja'a bisa pahari eele ledhe nèti era na, te ngaa ja'a dènge boe sasue ciki sa, na, gaguna na ngaa? Rui-j'aj'èra ja'a guna boe mi ngaa èci sa.✡

3 Ladhe ja'a pahie eele aa'i mèdha-panyau ja'a, ho sèna ka kab'ua ra panga'a dhèu unu aad'o, do, soro ngi'u ja'a sèna ka j'aj'i mi korban,* te ngaa ladhe ja'a dènge boe sasue ciki sa, gaguna na ngaa? Ja'a dènge boe j'ara dhu tao ja'a nged'e. Te sèra sa parcuma! Guna boe ngaa-ngaa.

4 Te sasue èèna, d'ara taleo.
Sasue èèna, lii mako.
Sasue èèna, d'ara kura boe.
Sasue èèna, padedha boe iisi.
Sasue èèna, pamone-pabhèni
boe.
5 Sasue èèna, lii sakaa boe.
Sasue èèna, neo boe pasegi
ngi'u unu na.
Sasue èèna, nasa malai boe.
Sasue èèna, tèka boe d'ara.
6 Sasue èèna, karej'e dènge
ngaa dhu lèke,
aa d'èi boe bia ca bèka.
7 Sasue èèna, taha taruu ètu
d'ara madha j'ara aa'i-aa'i.
Sasue èèna, parcaya taruu.
Sasue èèna, sanao-maena taruu.
Sasue èèna, ma'ète boe.
8 Sasue dènge boe too-lane.

Te, ngaa dhu dhèu rèti lii padhai Lamatua peka le, nèbhu-nèbhu par-luu heka. Aa dhu dhèu padhai pake lii rupa-rupa, bèli-camèd'a parluu heka kahèi. Aa ladhe ngaa dhu dhèu d'èlu-mèu sèra re'a, nèbhu-nèbhu guna heka kahèi.

9 Limuri ne dhu te'a dhoka ciki oo'e di. Aa ladhe èdhi j'aj'i dhèu tèti lii padhai Lamatua, èdhi peka dhoka j'ara dhu dhae tesa mèka.

10 Te ngaa ropa d'ai ka lod'o na, aa'i-aa'i sèra tesa dhe'i-dhe'i. Lod'o èèna j'ara-j'ara dhu tesa mèka, guna heka mi ngaa èci sa.

11 Conto sèmi: lod'o ja'a ana iiki era, ja'a padhai lii sama sèmi ana

✡ **12:28** Epesus 4:11 ✡ **13:2** Mateos 17:20, 21:21, Markus 11:23 * **13:3** Abhu sasuri lii Yunani, cahag'e dhu suri tabha, peka na, “soro ngi'u ja'a j'aj'i mi korban tunu”.

iiki. Ngangee ja'a sama sèmi mia dhu ana iiki pangee. Te ngaa limuri ne, ja'a dhèu ee'a le. Nèti èèna ka, tatao ja'a sèmi heka ana iiki.

12 Conto leo: limuri ne, èdhi tèdhi rango-rango era, dhae mèu iia mèka, nuka sèmi èdhi ladhe asa d'ara tèru dhu ahu. Te ngaa nèbhu-nèbhu pe aa'i-aa'i se mèu aadha-aadha, nuka sèmi èdhi ladhe padètu iiki-iiki ètu madha èdhi. Ne'e ne, ja'a ke'a dhoka ciki di. Te ngaa nèbhu-nèbhu bisa ke'a aa'i, nuka sèmi Ama Lamatua ladhe madhore d'ai adhe-usu ja'a.

13 De limuri ne, abhu tèlu j'ara dhu èdhi hud'i tao, dhu taha taruu. Nuka:

èdhi hud'i parcaya taruu Lamatua;
èdhi sanao-maena taruu, na, pe Lamatua ator aa'i-aa'i j'aj'i be'a;
aa èdhi hud'i pasue taruu.

Nèti tèlu j'ara se, dhu dedha risi ka, *sasue*. Lula sasue ka dhu hua risi nèti aa'i-aa'i.

14

Roh Lamatua hia mi dhèu unu Na, sasab'a ra baka-leo

1 Tenge j'ara sèna ka pasue ètu madha j'ara aa'i-aa'i ra. Te abhu heka j'ara leo dhu dedha risi. Aa tenge j'ara kahèi, sèna ka Roh Lamatua hia miu koasa dènge karunya, ho bisa tao j'ara-j'ara dhu be'a. Aa dhu be'a, nuka, ladhe miu abhu karunya sèna ka lole lii moa Lamatua.

2 Te ladhe dhèu dhu abhu karunya ho padhai lii pake lii leo, Roh Lamatua hia ne koasa sèna ka peka paled'a j'ara dhu mèu iia mèka. Te ngaa nèngu padhai lii boe dènge dhèu leo, te padhai lii dhoka dènge Lamatua di. Dhèu dhu pa'èci dènge ne ètu sèra, abhu boe èci sa dhu re'a lii padhai nèngu.

3 Te ngaa ladhe dhèu abhu karunya ho lole lii moa Lamatua, na, nèngu peka lii moa ne mi dhèu aa'i-aa'i ètu sèra. Nèngu pa'èra ku parcaya dhèu mi Lamatua, pa'èra d'ara dhèu, aa pakarej'e d'ara dhèu susa.

4 Dhèu dhu padhai lii pake lii leo, nèngu pa'èra dhoka ngi'u nèngu mesa na di. Te ngaa dhèu dhu padhue-padhai lii moa Lamatua èèna, nèngu pa'èra dhèu aa'i-aa'i dhu pakaboko dènge ne, sèna ka juma'at kateme asa tabha èra.

5 Dad'èi ja'a, ladhe dhèu aa'i-aa'i bisa padhai lii pake lii leo. Te ngaa ja'a d'èi risi, ladhe miu bisa lole lii moa Lamatua. Te dhèu dhu peka lii moa Lamatua èèna, guna risi nèti dhèu dhu dhoka padhai pake lii leo di. Ladhe padhai pake lii leo, èèna be'a, sad'i abhu dhèu dhu bisa peka paled'a sasoa na. Dènge sèmi èèna, lii moa sèra bisa asa pa'èra dhèu aa'i-aa'i ètu juma'at, sèna ka re'a mèu.

6 A'ari pasue aa'i-aa'i! Pangee sèku j'ara ne. Ladhe sèmi ja'a dhiu ngad'o miu ho padhai pake lii dhu miu me'a boe sasoa na, miu abhu oto na ngaa? Aad'o, si? Te ngaa ladhe ja'a padhai lii dènge miu, be'a risi ja'a peka dènge miu dad'èi Lamatua. Be'a risi ja'a bhoke paled'a j'ara-j'ara dhu uru èèna mèu iia mèka. Be'a risi ja'a aj'a-nori miu ho me'a mèu risi hari j'ara sèra. Be'a risi ja'a pasanèd'e miu Lii Holo-Nori Lamatua. Be'a risi aj'a-nori miu. Dènge j'ara sèmi sèra, heka miu abhu oto kèna, si?

7 Sèmi èèna kahèi dènge alat musiik. Se'e se mèdha madhe, te ngaa lii ra rupa-rupa. Pake sakino do, sasadhu do, gitar do, ladhe pangèci boe lii na, tatu dhèu re'a boe lii sod'a sèmi ngaa, si?

8 Ladhe lii tèbhe mèu iia boe, na, tasa mera mia sordad'u bisa re'a, na, rèngu hud'i tao ngaa mi musu ra? Bisa boe, si?

9 Sèmi èèna kahèi dènge miu. Ladhe miu padhai lii, pake lii dhu dhèu bisa boe re'a mèu, èèna nuka sèmi miu padhai lii dènge lai ngèlu. Parcuma, te dhèu bisa boe dhane rare lii padhai èu!

10 Ètu rai-haha ne abhu lii ae titu kèna. Lii se, èci-èci ka dènge sasoa na.
11 Te ngaa ladhe ja'a ke'a boe lii dhèu leo, bagi ja'a lii ne dènge boe kab'ua. Ja'a ke'a boe lii rèngu, aa rèngu re'a boe lii ja'a kahèi. Ji'i baga taa, aa j'aj'i sèmi dhèu leo rai kara sa.
12 Sèmi èèna kahèi dènge miu. Miu neo abhu karunya dènge koasa nèti Lamatua. Èèna be'a. Te ngaa be'a risi ladhe miu tenge j'ara ho abhu koasa dènge karunya dhu miu bisa pake sèna ka pa'èra dhèu parcaya sèra!
13 De dhèu dhu padhai pake lii leo, be'a risi nèngu sabaj'a manèngi sèna ka Lamatua hia ne karunya kahèi, ho peka sasoa nèti lii leo èèna.
14 Ladhe ja'a manèngi-mangaj'i pake lii leo, ja'a sabaj'a pake d'ara ja'a, te ngaa ja'a ke'a boe ngaa dhu ja'a padhai lii èèna.
15 De babe'a na, ja'a tao tasamia? Ja'a pake dua-dua, te ngaa èci-èci ka dènge lod'o na. Ja'a neo manèngi-mangaj'i pake d'ara ja'a, aa ja'a neo manèngi-mangaj'i pake lii dhu ke'a mèu kahèi. Ja'a neo sod'a pake lii sod'a koa-kio mi Lamatua nèti d'ara ja'a. Aa ja'a bisa sod'a kahèi, pake lii dhu ja'a ke'a mèu.
16 Te ladhe èu pake lii leo ho koa-kio Ama Lamatua nèti d'ara èu, te ngaa abhu dhèu ètu sèra dhu re'a boe lii deo na, tasamia nèngu bisa d'ara èci dènge èu? Lod'o èu manèngi makasi mi Lamatua pake lii leo, tasamia dhèu èèna bisa nare lii èci dènge èu, ka na peka na, “Lèke kèna!” Bisa boe, si? Te nèngu ne'a boe lii padhai èu deo na.
17 Èu bisa manèngi makasi sèmi èèna kahèi mi Lamatua. Te ngaa èèna pa'èra boe d'ara dhèu leo.
18 Ele boe miu me'a boe, te ngaa ja'a padhai lii pake lii leo risi nèti miu. Aa ja'a manèngi makasi mi Lamatua, lula Nèngu hia ja'a bisa padhai lii sèmi èèna.
19 Te ngaa ladhe dhèu parcaya pakaboko, na, be'a risi ja'a padhai lii dhoka lèmi hèb'a dhu bab'a te ngaa re'a mèu, sèna ka aj'a-nori si. Te ladhe ja'a padhai lii pamadhera-dhera pake lii leo, dènge pake lii riho-riho hèb'a dhu re'a boe, na, gaguna na aad'o.
20 A'ari pasue aa'i-aa'i! Ladhe miu neo me'a mèu j'ara-j'ara, na, miu hud'i pangee nuka sèmi dhèu ee'a. Mage pangee sèmi ana iiki! Te ngaa re j'ara bhelu-katub'a, miu hud'i nuka sèmi ana iiki dhu re'a boe tao bhabhelu, lula d'ara ra dhu mèu aadha-aadha.
21 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Lamatua, dhu suri peka na,

“Lamatua èdhi peka, aku Nèngu na,
‘Ja'a neo pake dhèu dhu padhai
lii pake lii leo sèra,
ho padhai lii dènge dhèu
Isra'el.
Masi ka Ja'a peka tasamia èèna ka,
te ngaa ro'o boe nanene Ja'a.’ ”✡

22 Nèti èèna ka, ladhe miu paraga dènge dhèu dhu padhai lii pake lii leo, èèna j'aj'i mi tadha hia dhèu dhu parcaya mèka Lamatua, sèna ka bisa rèdhi koasa Lamatua. J'ara ne'e soru-bara boe dhèu dhu parcaya le Kristus. Te ngaa ladhe dhèu lole lii moa Lamatua, na, ne'e ne ka soru-bara rèngu dhu parcaya le Kristus. Te ngaa soru-bara boe dhèu dhu parcaya mèka Kristus.
23 Ladhe sèmi miu aa'i-aa'i mi dhu pakaboko, ka miu padhai lii pake lii baka-leo, hèia dhèu dhu parcaya boe, do, dhu ne'a boe j'ara se'e, maso dhiu asa talora aae miu, dhèu se ngee sèmi ngaa sa? Tatu ra peka na, “Dhèu ètu se'e se, huj'u aa'i mèu-mèu!”
24 Aa ladhe sèmi miu aa'i-aa'i dhu padhue-padhai ho peka paled'a lii moa Lamatua, hèia dhèu dhu parcaya boe, do, dhu ne'a mèu mèka j'ara-j'ara se, maso dhiu asa talora miu. Tatu dhèu ne, neo nanene lii

✡ **14:21** Yesaya 28:11-12

padhai miu. De, ngaa dhu miu peka-padhai sèra, pad'elo sasala na, toke neo parisa mamuri na d'ai lutu.
25 Ka bhabhelu dhu nèngu pahuni ètu d'ara na, èèna na bhoka patalele, sèna ka dhèu aa'i-aa'i re'a. Ka na patitu kètu urutuu na, ho pahaha iisi mi Ama Lamatua, peka na, “Ira ii! Tare'a-re'a Ama Lamatua ètu talora aae miu di!”

Aa'i-aa'i dhu èdhi tao, na, tao mola-mola. Baku dènge maruru

26 De a'ari pasue aa'i-aa'i! Ladhe miu pakaboko, èci-èci ka dènge karunya na. Abhu dhu sod'a koa-kio Ama Lamatua. Abhu dhu aj'a-nori dhèu lula-nèti Lamatua. Abhu dhu peka paled'a j'ara-j'ara Lamatua dhu uru èèna pahuni era. Abhu dhu padhai pake lii leo. Aa abhu dhu bisa peka sasoa nèti lii leo sèra. J'ara aa'i-aa'i se, rèngu hud'i tao ku ho pa'èra parcaya dhèu leo sèra.
27 Ladhe abhu dhu d'èi padhai lii pake lii leo, èèna be'a. Sad'i dua do tèlu dhèu di, baku pa'ae-ae. Dhèu èci padhai lii uuru, èle ku heka dhèu leo kèna. Aa hud'i abhu ku dhèu dhu peka sasoa na.
28 Ladhe sèmi abhu boe dhu bisa peka sasoa nèti lii leo èèna, na, baku padhai lii pake lii leo ètu katanga madha dhèu ae-ae. Hud'i laa rèngu padhai lii ètu d'ara ra. Rèngu bisa padhai lii dènge Lamatua sèmi èèna kahèi.
29 Ladhe miu pakaboko, na, dua do tèlu dhèu di dhu padhai lii, lole lii moa Lamatua. Dhèu leo hud'i dadoo ku lii padhai nèti dhèu dhu padhai sèra.
30 Te ngaa ladhe Lamatua bhoke ca j'ara dhu uru èèna mèu iia mèka mi ca dhèu dhu madhèdi nanene ètu èèna, na, nèngu hud'i peka paled'a lii moa ne mi dhèu aa'i-aa'i dhu madhèdi ètu èèna. Aa dhèu dhu padhai lii ètu madha, hud'i ae eele nèti lii padhai na, sèna ka hia dhèu dhu heka tadèngi lii moa Lamatua, ho na padhai lii.
31 Dhu lèke ka, miu aa'i-aa'i mi bisa lole lii moa Lamatua. Te ngaa ladhe padhai lii, na, èci uru, ladhe èle heka dhèu leo kèna. Dènge j'ara ne, dhèu aa'i-aa'i bisa nanene, bisa re'a j'ara, aa bisa pa'èra d'ara ra.
32 Sanèd'e, te dhèu dhu lole lii moa Lamatua, hud'i ne'a ator ngi'u na. Ka èci pamata dènge èci, aa dhèu leo taha uru.
33 Te abhu boe maruru ètu Ama Lamatua, te ngaa mera dènge milu di.

Ètu mia-mia, ladhe dhèu parcaya pakaboko, hud'i sèmi ne'e ku:
34 dhèu bhèni madhèdi mau-mau, bisa boe padhai lii pa'ae. Rèngu hud'i nanene kètu juma'at sèra. Te Atora Ama Lamatua peka sèmi èèna kahèi, si?
35 Ladhe abhu bhèni dhu neo karèi j'ara èci, pe d'ai èmu ku heka karèi dhèu èmu na kèna. Te ladhe bhèni maruru ètu d'ara èmu sabaj'a, sèra sa pamakae iisi ra!

36 Madhutu a'abhu miu, tasamia? Te Lii Holo-Nori Ama Lamatua mai boe nèti miu. Aa Lii Holo-Nori Na hia boe miu mesa mi ètu kota Korintus di! De pangee paie ku!
37 Ladhe abhu dhèu dhu pangee, na, nèngu bisa lole lii moa Lamatua, do pangee na, nèngu abhu koasa nèti Roh Lamatua, na, nèngu ne'a j'ara-j'ara dhu ja'a suri hia miu sèra, atora dhu ja'a tao boe, te ngaa paredha nèti Kètu èdhi, Yesus Kristus.
38 Ladhe abhu dhèu dhu ro'o boe sèmi rare j'ara se, na, miu baku sèmi mere dhèu ne.

39 A'ari pasue aa'i-aa'i! Tenge j'ara sèna ka miu abhu koasa ho bisa peka paled'a lii moa Lamatua. Aa mage kai dhèu, sèna ka rèngu baku padhai pake lii leo.
40 De ladhe miu pakaboko, na, pakako aa'i-aa'i madhutu mola-mola. Tao uuru ku èci, heka dhu leo kèna. Pakako aa'i-aa'i dènge be'a, madhutu madha j'ara na. Baku dènge maruru.

15

Kristus mamuri hari nèti mamadhe Na

1 A'ari pasue aa'i-aa'i! Ja'a neo
sèna ka miu sanèd'e Lii Lolo Be'a
Lamatua dhu uru èèna ja'a peka-
padhai le dènge miu. Miu sèmi
mere, hèia tao taruu madhutu Lii
Lolo Be'a èèna.
2 Te Lii Lolo Be'a èèna ka dhu
bisa hia miu mamuri, sad'i miu
kèpe pa'èra-èra. Te ngaa ladhe miu
parcaya taruu boe Ama Lamatua,
na, parcaya miu èèna ele iie d'ara.
3 Ja'a aj'a le miu j'ara-j'ara dhu
kapai risi eele, dhu uru èèna dhèu
aj'a-nori ja'a. Nuka: Kristus, dhu
Ama Lamatua pua mai èèna, madhe
le sèna ka patabuli èdhi nèti koasa
sasala-sasigo èdhi. J'ara ne'e j'aj'i
madhutu Sasuri Mola-Mèci Lamatua
dhu suri tèke karèi nèti uru ka.✡
4 Ra padhane Ne. Ka d'ai camèd'a
èèna, Lamatua pamamuri hari Ne,
lèke mola-mola sèmi dhu suri tèke
ètu Sasuri Mola-Mèci Lamatua.✡
5 Èle èèna ka, Kristus pad'elo iisi
Na mi Petrus.* Nèngu pad'elo iisi Na
mi ana madhutu Na dhèu canguru
dua sèra kahèi.✡
6 Aa ca tèka, Na pad'elo iisi Na mi
lèmi ngasu risi dhèu parcaya. Dhèu
aa'i-aa'i se ladhe rèdhi Ne dènge
musi madha rèngu. Nèti rèngu se,
ae dhu mamuri era, aa ciki di dhu
madhe le.
7 Ka Na pad'elo iisi mi Yakobis.
Hèia Nèngu pad'elo iisi kahèi, mi
dhèu pajuu-paleha Na aa'i-aa'i.
8 Ja'a dhèu limuri tèka dhu ladhe
kèdhi Ne. Te ja'a ne nuka sèmi ana
dhu rara iisi limuri tèka.✡
9 Dhèu pajuu-paleha Lamatua dhu
leo sèra kapai risi nèti ja'a ne. Mad-
hutu mola-mola, na, ja'a nia boe
j'aj'i dhèu pajuu-paleha Na. Te uru
èèna, ja'a ka dhu paj'èra dhèu unu
Lamatua ètu mia-mia.✡
10 Te ngaa Ama Lamatua pad'elo
d'ara hua iia Na mi ja'a. Hèia Na tao
ja'a j'aj'i sèmi ne'e ne. Ropa Nèngu
tao j'ara be'a hia ja'a, Na core eele
boe lod'o iia d'ara. Nèti èèna ka,
ne'e ne ja'a sab'a bia risi nèti rèngu
aa'i-aa'i ra! Ja'a mesa ku boe dhu
sab'a, te ngaa d'ara hua iia Lamatua
ka dhu sab'a ètu mamuri ja'a.
11 De ladhe ja'a, do, dhèu pajuu-
paleha dhu leo dhu aj'a-nori èèna
ka, ngaa-ngaa tao boe. Te a'aj'a ji'i
aa'i-aa'i mi èèna dhoka ca j'ara di.
Ji'i peka-padhai taruu Lii Lolo Be'a
Lamatua mi dhèu. Nèti èèna ka,
miu j'aj'i parcaya Lii Lolo Be'a dhu
sama èèna.

Dhèu madhe, èèna na mamuri hari

12 Ji'i tema aj'a-nori, peka na, Kris-
tus dhu Ama Lamatua pua mai èèna,
mamuri hari le nèti mamadhe Na.
De, nga tao ka miu cahag'e peka
na, “Dhèu madhe sèra, mamuri hari
boe?” Ngangee èèna mai nèti mia?
13 Te ladhe dhèu madhe mamuri
hari boe, sasoa na, Kristus mamuri
hari boe kahèi!
14 Aa ladhe Kristus mamuri hari
boe, na, aa'i-aa'i dhu ji'i peka-padhai
dènge dhèu, gaguna aad'o. Aa
lalèka miu mi Kristus, parcuma
kahèi!
15-16 Aa ladhe tare'a dhèu madhe
mamuri hari boe, ji'i j'aj'i sakasii
kapod'e-kabèli mi Ama Lamatua. Te
ji'i tema aj'a-nori, peka na, “Ama
Lamatua ka dhu pamamuri hari
Kristus!” Mema tare'a dhu ji'i lole
sèmi èèna ka. Te ngaa ladhe sèmi
dhèu madhe mamuri hari boe, sasoa
na, Ama Lamatua pamamuri hari
boe Kristus kahèi.
17 Pangee sèku j'ara ne: ladhe
Kristus mamuri hari boe, lalèka miu
mi Ama Lamatua parcuma! Aa miu
pasae taruu sasala-sasigo miu!
18 Mesa boe èèna di, te dhèu aa'i-
aa'i dhu uru èèna pa'èki dènge

✡ **15:3** Yesaya 53:5-12 ✡ **15:4** Lii Sod'a Koa-Kio 16:8-10, Mateos 12:40, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 2:24-32 * **15:5** Alkitab lii Yunani suri, peka, “Kefas”. Kefas èèna, ngara leo nèti Petrus. ✡ **15:5** Mateos 28:16-17, Markus 16:14, Lukas 24:34,36, Yohanis 20:19 ✡ **15:8** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 9:3-6 ✡ **15:9** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 8:3

Kristus, dhu madhe le, ladhe Kristus kèd'i boe nèti mamadhe Na, rèngu madhe pacèri nèti Ama Lamatua kahèi.
19 Kristus j'aj'i era sarai èdhi, lula te'a, na, Nèngu neo tao j'ara hua iia hia èdhi. Te ngaa ladhe èdhi sanao-maena ho Nèngu neo tao sèmi èèna dhoka ètu rai-haha di, na parcuma! Aa èdhi j'aj'i dhèu kasia risi eele nèti dhèu aa'i-aa'i ra!

Lula Kristus mamuri hari, ngaa ka dhu j'aj'i bèli-camèd'a?

20 Aa te ngaa aad'o sèmi èèna, si? Te dhu lèke mola-mola ka: Kristus dhu Ama Lamatua pua mai èèna, mamuri le nèti mamadhe Na! Aa mesa boe Nèngu di, te èèna na dhèu-dhèu parcaya dhu madhe sèra, bèli-camèd'a mamuri hari kahèi. Kristus ne, nuka sèmi hua uru dhu pad'elo, na, rèngu dhu madhe sèra, bèli-camèd'a mamuri hari madhutu Nèngu.
21 Uru-uru èèna, dhoka dhèu èci di, nuka Adam dhu sisu paredha Ama Lamatua. De hahuku na, nuka mamadhe. Hahuku ne noto mi èdhi dhèu rai-haha kahèi. Te ngaa limuri ne, abhu ca dhèu hari, nuka Kristus, dhu mamuri madhutu paredha Ama Lamatua. De, lula babe'a Nèngu ka dhèu madhe bisa mamuri hari!
22 Dhèu aa'i-aa'i dhu sisu paredha Lamatua, lèke huku madhe sama sèmi Adam kahèi. Te ngaa dhèu aa'i-aa'i dhu pa'èki dènge Kristus, èèna na Ama Lamatua pamamuri hari si.
23 Te ngaa èci-èci ka dènge lod'o na. Kristus dhèu partama dhu mamuri hari, nuka sèmi hua uru deo na. Aa pe Na lèpa hari mai asa rai-haha ne, dhèu unu Na sèra heka mamuri hari kèna.
24 Èle ku, heka rai-haha ne èle kèna. Lod'o èèna, Kristus j'aj'i Dhèu Aae dhu pa'ele iie koasa aa'i-aa'i, paredha aa'i-aa'i, aa mamèu aa'i-aa'i dhu pamusu dènge Lamatua. Nèngu j'aj'i kahèi Dhèu Aae dhu pangèd'u hari hak paredha Na mi Ama Na, nuka Ama Lamatua.
25 Te Ama Lamatua hud'i nèd'u paredha taruu, toke Na segi aa'i dhu lab'a Kristus, sèna ka ra pahaha iisi mi Nèngu.✡
26 Abhu ca j'ara dhu pamusu dènge èdhi era, nuka mamadhe. Te ngaa d'ai limuri, ka Lamatua segi kahèi koasa mamadhe. De lèpa lod'o limuri, dhèu madhe heka.
27 Ètu Sasuri Mola-Mèci Lamatua suri, peka na, “Lamatua tao dhu Na segi aa'i-aa'i sèra, sèna ka ra pahaha iisi mi Dhèu dhu Lamatua pua mai èèna.” De dhu suri, peka na, “dhu Na segi aa'i-aa'i sèra, sèna ka ra pahaha iisi mi Dhèu Nèngu”, de lèke, ladhe peka na, Ama Lamatua pahaha boe iisi mi Dhèu unu Nèngu èèna. Lula Ama Lamatua ka dhu ded'e Ne, sèna ka j'aj'i Kètu mi ngaa aa'i-aa'i ra.✡
28 Bèli-camèd'a ladhe aa'i-aa'i nanene tare'a-re'a Ana Ama Lamatua, èèna na Ana ne pangèd'u aa'i-aa'i hari mi Ama Na, dhu ded'e Ne j'aj'i Kètu nèti aa'i-aa'i sèra. Èle èèna, Ama Lamatua paredha taruu ètu madha j'ara aa'i-aa'i, bagi mi dhèu aa'i-aa'i ra.

Ladhe sèmi dhèu madhe mamuri hari boe, na, tasamia?

29 Abhu dhèu dhu neo sarani ho gati dhèu dhu madhe le dhu dhae sarani mèka. Te ngaa ladhe dhèu madhe mamuri hari boe, nga tao ka rèngu neo sarani hia dhèu madhe?†
30 Aa nga tao ka ji'i oe madhe pahari-pahari ètu d'ara sasab'a ji'i, ladhe dhèu madhe mamuri hari boe?
31 Te bèli-bèli ja'a oe madhe! Te ngaa a'ari pasue! Ja'a subha, te ja'a pangee, na, ngaa-ngaa tao boe ladhe ja'a madhe. Te ja'a bisa boti kètu, lula miu pa'èki taruu dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus, dhu Ama Lamatua pua le mai.

✡ **15:25** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1 ✡ **15:27** Lii Sod'a Koa-Kio 8:6 † **15:29** Ayat ne mèu iia boe. Ad'a nuka sèmi “sarani ho gati dhèu madhe” abhu boe ètu ayat leo d'ara *Sasuri Lii Pajaji Hiu Ama Lamatua.*

32 Ca hari ni, lod'o ja'a ètu kota
Epesus era, ja'a patao-palaha dènge
dhèu sèra nuka sèmi badha hui dhu
bhelu. Te ngaa ladhe ja'a dhoka
patao-palaha, ho bisa segi mesa ku,
aa hia boe Lamatua, èèna parcuma.
Guna boe ngaa-ngaa! Te ladhe tare'a
dhèu madhe mamuri hari boe, hua
iia èdhi madhutu dhu dhèu peka,
na,
“Mai èdhi pesta rame-rame,
aa ta'a-tinu be'a-be'a,
te bèli èdhi madhe kèna!”✡
33 Miu baku lèke tipu, ho pangee
sèmi èèna! Te abhu dhu peka na,
“Ladhe èu pa'èci dènge dhèu bhelu,
èèna pakaj'èu èu nèti mamuri
dhu mola.”
34 Ad'u-ue ia ka bhabhelu-katub'a!
Rèno ka! Ator ngi'u mu! Tao dhu
lèke di! Dhu lèke ka, miu hud'i me'a
ku makae, te ètu talora aae miu,
abhu era dhèu dhu tadhe mèka Ama
Lamatua.

Ladhe èdhi mamuri hari, bèli-
camèd'a ngi'u aae èdhi sèmi ngaa
sa?
35 Abhu dhu pakarèi, na, “Ladhe
dhèu madhe mamuri hari, j'ara na
tasamia? Aa ngi'u aae j'aj'i sèmi
ngaa sa?”
36 Goa, ee! Te ladhe sèle hini, hini
ne hud'i roe ètu d'ara rai uuru ku,
heka na bisa muri kèna.
37 Aa hini dhu èdhi sèle, rupa na
leko-leo nèti dhu muri, èli, heka cèu
rèu kèna. Te nèngu èèna hini dhu
mango-meto, nuka sèmi gandum, do
are, do hini dhu leo.
38 Èci-èci ka madhutu raropa ra,
madhutu dad'èi Lamatua. Lula
Nèngu ka dhu ator raropa nèti ana
aaj'u sèra.
39 Badha dènge dhèu rai-haha
sèmi èèna kahèi. Èci-èci ka dènge
raropa ra, madhutu dad'èi Ama
Lamatua. Hèia ngi'u dhèu rai-
haha madhutu raropa dhèu rai-
haha. Ngi'u badha èci-èci ka dènge
raropa ra. Manu-bhui dènge raropa
ra. I'a dènge raropa ra. Dhu leo sèra
dènge raropa ra.
40 Abhu mèdha ètu dedha-liru, aa
abhu ètu rai-haha. Ètu dedha-liru
dènge kolo-karisi na. Te ngaa kolo-
karisi ne, leko-leo nèti dhu ètu rai-
haha. Dhu ètu rai-haha abhu kolo-
karisi kahèi. Te ngaa kolo-karisi se,
leko-leo nèti dhu abhu ètu dedha-
liru.
41 Ètu dedha-liru kolo-karisi
madha lod'o leko-leo; kolo-karisi
hèru leko-leo; aa kolo-karisi hua-
hètu leko-leo kahèi. Èci-èci ka
dènge kolo-karisi ra. De aa'i-aa'i ra
dènge kolo-karisi, si?
42 Ladhe dhèu madhe mamuri
hari, èèna nuka sèmi hini deo na.
Te ladhe padhane ka dhèu madhe,
ngi'u aae na ele iie, si? Te ngaa
ladhe mamuri hari, ngi'u na sèmi
heka uru èèna. Te ladhe mamuri
hari, bisa heka madhe.
43 Ropa èdhi padhane dhèu
madhe, èdhi mad'enge ngi'u aae ne.
Te ngaa ladhe dhèu èèna mamuri
hari, na saraga titu kèna! Te nèngu
j'aj'i mola-mèci! Dhèu dhu madhe
le bisa heka tao ngaa-ngaa lod'o
dhèu padhane ne. Te ngaa ropa na
mamuri hari, nèngu èra titu kèna!
44 Ladhe dhèu mamuri era, ne'a
dhoka ngee dènge rasa di, si? Te
ngaa ropa na madhe, ho mamuri
hari, na, Roh Lamatua hia ne ma-
muri dhu lèke. Ka dhèu ne sèmi
heka uru èèna.
45 Dhèu rai-haha dhu uru-uru
j'ara, dhu sama sèmi èdhi, nuka
Adam. Madhutu Sasuri Mola-Mèci
Lamatua dhu suri tèke, peka na,
“nèngu j'aj'i dhèu rai-haha dhu ma-
muri, dhu ne'a ngee dènge rasa.”
Te ngaa dhèu rai-haha dhu raropa
na sama sèmi Adam, dhu dedha risi
eele, nuka Kristus. Roh Na ka dhu
bisa hia dhèu mamuri dhu lèke.✡
46 Raropa dhèu dhu uru-uru j'ara,
nuka dhèu dhu ne'a dhoka ngee
dènge rasa di, ka bisa madhe. Te
ngaa dhu mamuri hari, nuka dhèu
dhu abhu mamuri dhu lèke nèti Roh
Lamatua.
47 Raropa dhèu dhu uru-uru j'ara
ètu rai-haha ne, dhu tao nèti ahu rai.

✡ **15:32** Yesaya 22:13 ✡ **15:45** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:7

Te ngaa raropa ka dua, nuka Kristus
dhu mai nèti sorga.
48 Èdhi dhu mamuri ètu rai-haha
ne ca ropa dènge dhèu partama dhu
Lamatua paj'aj'i nèti ahu rai. Te
ngaa dhèu dhu pa'èki dènge Ama
Lamatua ètu sorga, ca ropa dènge
Kristus dhu mai nèti sorga.
49 Èdhi dhèu limuri ne, ca ropa
dènge Adam dhu Ama Lamatua
paj'aj'i nèti ahu rai. Te ngaa nèbhu-
nèbhu, gati dènge raropa hiu, sama
sèmi Kristus dhu mai nèti sorga.
50 A'ari pasue aa'i-aa'i! Dhu ja'a
neo peka dènge miu, sèmi ne'e:
èdhi dhu ca ropa dènge dhèu par-
tama, ngi'u èdhi j'aj'i nèti sisi dènge
raa. Dènge j'ara ne'e, èdhi bisa
boe abhu pusaka ho j'aj'i ana-ana
Ama Lamatua ètu sorga. Bisa boe!
Te raropa dhèu sèmi èèna, bèli-
camèd'a ngi'u ra ele iie, ka bisa
boe sèmi rare ngaa dhu taha nare
nèbhu.
51 De nanene paie-iie! Te ja'a neo
bhoke paled'a rahasia èci. Èèna
na abhu dhèu parcaya cahag'e dhu
madhe boe. Te ngaa èdhi aa'i-aa'i ti,
èèna na gati raropa hiu.
52 Ropa lii tiu tèbhe limuri tèka,
aa'i-aa'i se j'aj'i dènge sahèka.
Malai risi nèti ate musi madha. Te
ropa tèbhe limuri tèka lii, cag'ag'a
laa dhèu madhe mamuri hari. Aa
ladhe ra mamuri hari, dhèu se
madhe heka, aa ele iie heka. Sèmi
èèna kahèi dènge èdhi dhu mamuri
era. Èdhi aa'i-aa'i ti abhu raropa
hiu.✡
53-54 Te ngi'u aae èdhi dhu bisa ele
iie ne'e ne, j'aj'i ngi'u hiu dhu ele iie
heka! Aa èdhi dhu bisa madhe ne'e
ne, neo ub'a j'aj'i raropa hiu dhu
madhe heka! Èèna madhutu ngaa
dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-
Mèci, peka na,
"Lamatua palaho eele le koasa ma-
madhe,
aa segi le mamadhe!
Nèti èèna ka èdhi madhe heka."✡
55 "He, mamadhe!
Koasa èu ètu mia?
He, mamadhe!
Dhudhu èu ètu mia?"✡
56 Nga tao ka mamadhe nèti rasa
pèd'a hia èdhi dhèu rai-haha? Lula
èdhi ad'u-ue sasala. Tasamia ka
sasala sèra dènge koasa? Lula Atora
Ama Lamatua peka na, sasala èdhi,
nuka sisu paredha Na!
57 Te ngaa limuri ne, aa'i-aa'i se
j'aj'i leko-leo le! De èdhi hud'i
manèngi makasi ae-ae mi Ama
Lamatua. Te Nèngu ka tao èdhi
bisa segi bhabhelu-katub'a lula Kètu
èdhi, Yesus Kristus. Mema tare'a, te
Kristus ka dhu segi aa'i!
58 De a'ari pasue aa'i-aa'i! Pa'èra
d'ara! Baku roe! Sasab'a miu hia mi
Ama Lamatua hud'i asa be'a, aa asa
ae. Te miu me'a le, na, sab'a bia hia
Lamatua èdhi èèna, iia d'ara boe.

16

Dhèu pa'oru doi sèna ka soru-bara dhèu unu Lamatua

1 Ne'e ne, ja'a suri hia miu lula-
nèti doi dhu miu pakaboko hia dhèu
unu Lamatua ètu Yerusalem. Ja'a
peka le dènge dhèu parcaya ètu
propensi Galati, j'ara tasamia rèngu
hud'i pakaboko doi èèna. Miu hud'i
tao sèmi èèna kahèi.✡
2 Ladhe hari Migu, dhèu aa'i-aa'i
hud'i pa'oru doi ciki nèti rui-j'aj'èra
rèngu. Baku mate ja'a dhiu ku, heka
miu parai-oru kèna.
3 De ladhe ja'a dhiu, miu paj'uj'u
dhèu dhu miu lèka, sèna ka rèti
doi soru-bara sèra asa dhèu unu
Lamatua ètu Yerusalem. Pe ja'a suri
sasuri ho patadha rèngu dènge kètu
juma'at ètu nèi.
4 Aa ladhe miu ngee, na, be'a ladhe
ja'a madhutu hèi, na, ji'i la'a palere.

Paulus neo kako palème era

5 Ladhe ja'a kako palème le
propensi Makedonia, ja'a heka dhiu
asa miu kèna. De mo'o do mo'o

✡ **15:52** 1 Tesalonika 4:15-17 ✡ **15:53-54** Yesaya 25:8 ✡ **15:55** Hosea 13:14 ✡ **16:1** Roma 15:25-26 ✡ **16:5** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 19:21

boe, ja'a hud'i laku uuru ku asa Makedonia.✡
6 Èle èèna, pe ja'a dhiu pea taha
dènge miu ako panèbhu ciki; ele
boe d'ai èle hèru pacuhi. Hèia miu
bisa lere ja'a asa era leo hari.
7 A'abhu ja'a, na, ja'a dhiu ne ca
lod'o boe di. Te ja'a neo pea dènge
miu ako panèbhu, ladhe Lamatua
d'èi.
8 Te ngaa ja'a neo pea era ètu
kota Epesus ne, toke lod'o babe'a
Pantekosta, [nuka lèmi nguru lod'o
èle kalela Paska].✡
9 Lula ètu ne'e ja'a abhu lod'o ta-
leo ae, ho sab'a taruu, masi ka abhu
dhèu ae dhu lab'a sasab'a Lamatua.✡
10 Ladhe Timotius j'aj'i dhiu
paraga dènge miu, sèmi mere ne
dènge be'a, sèna ka baku na ngee
rupa-rupa. Te nèngu ne dhèu sab'a
nèti Kètu èdhi, Yesus Kristus, sama
sèmi ja'a ne kahèi.✡
11 Mage soro tèke dhèu laladhe ne
dènge hui madha di. Soru-bara ne
toke na lèpa asa ja'a dènge be'a. Te
ja'a dènge a'ari dhu leo se, dhu mate
tatae ne.
12 Ca j'ara era dhu miu hud'i me'a
ku. Ja'a dhu pamako le angalai èdhi
Apolos, ho na dhiu pangad'o dènge
a'ari dhu leo. Te ngaa no'o mèka
dhiu. De mi mate, pe na abhu lod'o
taleo, heka na dhiu kèna.

Tao hari ku ca j'ara

13 Miu hud'i j'aga ngi'u miu paie-
iie! Miu hud'i pa'èra-èra ho par-
caya taruu Ama Lamatua! Mage
madha'u! Pa'èra iisi!
14 Sad'i miu sab'a ngaa èèna ka,
pad'elo la sasue.
15 A'ari pasue aa'i-aa'i! Miu aa'i-
aa'i mi dhu me'a, na, Stefanus
dènge isi èmu na ka dhèu partama
dhu parcaya Kristus ètu propensi
Akaya nèi. Rèngu sab'a re'a boe
j'èra, sèna ka ladhe-leru dhèu par-
caya ètu nèi. De ja'a manèngi ho✡
16 miu nanene dhèu sèmi sèra.
Nuka rèngu dhu sab'a bia ho sama-
sama lalau-lalo'o dhèu parcaya sèra.
17 D'ara ja'a neo dhiu pa'asu-pareo
dènge miu. D'ara ja'a karej'e titu
kèna, lula mamai Stefanus, Fortuna-
tus dènge Akaikus asa ne'e. Dènge
j'ara ne, rèngu bisa gati miu.
18 Tèlu ra pa'èra d'ara ja'a, sama
sèmi ra pa'èra d'ara miu kahèi. Miu
hud'i pakab'ua dhèu sèmi sèra.

Paulus hia lii maho'o mi dhèu aa'i-aa'i

19 Juma'at-juma'at ètu propensi
Asia hia miu lii maho'o. Akila dènge
dhèu èmu na, Priskila,* aa dhèu
leo dhu tema pakaboko ètu èmu ra,
pa'adhu lii maho'o kahèi. Rèngu se
dhu pa'èki kahèi dènge Kètu èdhi,
Yesus Kristus.✡
20 Dhèu parcaya aa'i-aa'i ètu ne'e,
pa'adhu lii maho'o kahèi.
Ladhe miu pakaboko, na, pa'uu
èci dènge èci, pake uu dhu nia hia
dhèu parcaya sèra.
21 Mi laladhe! Te ja'a, Paulus, suri
dènge kacui-aai unu ku: *Saloom!*
22 Dhèu cee dhu sue boe Kètu èdhi,
pe Ama Lamatua huku ne.
Ja'a d'èi tabea dhèu madhutu
lii Aram èdhi dhèu Yahudi, dhu
peka, *“Marana ta!”* dhu sasoa na,
“Lamatua! Mai ka!”
23 Ja'a manèngi sèna ka Kètu èdhi,
Yesus Kristus, pad'elo d'ara hua iia
Na mi miu aa'i-aa'i mi.
24 Ja'a sue miu aa'i-aa'i mi, lula
èdhi pa'èki dènge Kristus, dhu Ama
Lamatua hia mai.
Sasuri ja'a sèmi ne'e ka. Saloom!
Nèti ja'a,
Paulus

✡ **16:8** Atora nèti Ama-ama Agama 23:15-21, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 16:9-11 ✡ **16:9** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 19:8-10 ✡ **16:10** 1 Korintus 4:17 ✡ **16:15** 1 Korintus 1:16 * **16:19** Alkitab lii Yunani ètu ne'e, suri peka na, “Priska”. Priska dènge Priskila èèna, nèti ngara èci. ✡ **16:19** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:2

Sasuri Paulus ka dua hia dhèu parcaya ètu kota Korintus
2 Korintus

Lii Maho'o

1 Sasuri ne nèti ja'a, Paulus. Ama
Lamatua pua-paleha ja'a sèna ka
laku lole lula-nèti Yesus Kristus
dènge dhèu asa mia-mia. Yesus
Kristus èèna, dhu Ama Lamatua
paj'uj'u karèi nèti uru-uru ka. Ari
èdhi Timotius ètu ne'e kahèi. Na hia
lii maho'o.

Ja'a pa'adhu sasuri ne'e mi dhèu
parcaya aa'i-aa'i dhu biasa pak-
aboko ètu kota Korintus dènge
propensi Akaya.✡

2 Ja'a sabaj'a mi Ama èdhi, nuka
Ama Lamatua, dènge Kètu èdhi,
Yesus Kristus. Ja'a manèngi ho
Rèngu pad'elo d'ara hua iia Ra
dènge miu, sèna ka miu mamuri
dame dènge mera-milu.

Paulus manèngi makasi mi Ama Lamatua

3 Dad'èi ji'i ka ladhe dhèu aa'i-
aa'i ded'e padedha-dedha kolongara
Ama Lamatua. Te Nèngu èèna, Ama
nèti Kètu èdhi, Yesus Kristus. Rasa
kasia aa'i-aa'i kapua nèti Nèngu, aa
Nèngu ka dhu pa'èra d'ara èdhi.

4 Nèngu ka pamaho'o d'ara èdhi
ladhe èdhi ètu d'ara sasusa. Nèti
èèna ka, èdhi kahèi bisa pamaho'o
dhèu leo dhu paraga dènge sasusa.
Te èdhi bisa pa'èra d'ara rèngu,
sama sèmi Lamatua pa'èra le d'ara
èdhi.

5 Kristus abhu le susa ae-ae hia
èdhi. De, lula Kristus rasa le susa
sèmi èèna, nèti èèna ka Ama Na
pa'èra d'ara èdhi taruu, ladhe èdhi
paraga dènge susa.

6 Ladhe ji'i ètu ne'e abhu susa,
Ama Lamatua pa'èra d'ara ji'i. Aa
ladhe ji'i paraga dènge j'aj'èra, hèia
taha dènge d'ara taleo, na, miu
hud'i me'a kahèi, Lamatua pake
j'ara sèmi ne'e sèna ka pa'èra d'ara
miu, ho patalale miu nèti koasa
bhabhelu-katub'a. Te ladhe miu
abhu sasusa sama sèmi ji'i, Lamatua
pa'èra d'ara miu, sèna ka miu bisa
taha mere dènge d'ara taleo kahèi.

7 Nèti èèna ka, ji'i nge'a mèu, na,
miu bisa taha mere dènge èra. Te
ji'i nge'a, na, ladhe miu abhu j'aj'èra
sama sèmi ji'i, Lamatua pa'èra d'ara
miu, aa Nèngu pa'èra d'ara ji'i
kahèi.

8 A'ari aa'i-aa'i! Dad'èi ji'i sèna ka
miu me'a mèu sasusa dhu ji'i abhu
ètu propensi Asia. Ji'i rasa bia, risi
nèti dhu ji'i bisa pasae, toke ji'i oe
ele ngangee, lula ji'i pangee, na, ji'i
madhe kèna.✡

9 Ji'i rasa bia, nuka sèmi dhèu
èci ropa tadèngi hakim pama'ète
hahuku pamadhe ne. Te ngaa aa'i-
aa'i se j'aj'i, sèna ka ji'i parcaya Ama
Lamatua, aa baku parcaya ngi'u ji'i
unu mi. Te Lamatua èèna ka dhu
unu koasa ho pamamuri hari dhèu
madhe.

10 Nèngu ka dhu pakaj'èu *le* ji'i
nèti bhabhelu, lod'o ji'i oe madhe.
Bèli-camèd'a Nèngu *neo* pakaj'èu ji'i
nèti bhabhelu-katub'a kahèi. Aa
ji'i ma'ète boe sanao, sèna ka Na
pakaj'èu *taruu* ji'i nèti bhabhelu-
katub'a.

11 Ladhe miu loe boe sabaj'a hia
ji'i, èèna ka soru-bara ji'i kahèi, te
Ama Lamatua neo tao j'ara dhu be'a
ae-ae hia mi ji'i. Nèngu tao j'ara
èèna, lula dhèu ae dhu sabaj'a hia
ji'i. Hèia lod'o dhèu ae sanèd'e
ji'i, rèngu manèngi makasi ae-ae mi
Ama Lamatua kahèi.

Paulus nelu tao dhu hiu

12 Ji'i bisa koa-kad'iri iisi ji'i, lula
ji'i nge'a ètu d'ara iiki ji'i, ngaa dhu
ji'i ad'u-ue ètu rai-haha ne, madhutu
dad'èi Lamatua dhu Na pangèd'u mi
ji'i. Ji'i rai boe nèti sasab'a-la'a ne,
sèna ka dhèu aa'i-aa'i bisa rèdhi ji'i
sab'a dènge d'ara mola. Ji'i pakako

✡ **1:1** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:1 ✡ **1:8** 1 Korintus 15:32

sasab'a ji'i, pake boe mamèu* dhu mai nèti rai-haha ne, te ngaa mamèu dhu kapua na nèti Ama Lamatua. Te Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na mi ji'i. Nèti èèna ka, ji'i bisa asa tabha èra ètu d'ara sasab'a-la'a lod'o ji'i bera-bera dènge miu.

13 Ja'a suri hia miu dhodhoka j'ara-j'ara dhu miu bisa baca aa bisa me'a mèu. Limuri ne miu me'a le naneo ja'a cahag'e. Te ngaa ja'a sanao, sèna ka bèli-camèd'a miu bisa me'a mèu risi hari.

14 Ne'e ne, miu me'a ciki era lula-nèti ji'i se. Te ngaa èèna na, lod'o Kètu èdhi, Yesus Kristus mai hari ka, ja'a ke'a, na, miu me'a j'ara ae-ae. Dènge j'ara ne'e, miu bisa koa-kad'iri ji'i, sama sèmi ji'i koa-kad'iri miu kahèi.

15 Lula ja'a ke'a, na, miu me'a j'ara aa'i-aa'i se, nèti èèna ka ca hari na, ja'a pama'ète kore le, ho dhiu ngad'o hari miu, sèna ka miu bisa abhu mèngi-nale dua hari.

16 De uru èèna ja'a dhu pangee, ladhe j'aj'i laku asa propensi Makedonia, na, ja'a bisa dhuli ngad'o miu. Ho ladhe ja'a lèpa nèti Makedonia, ja'a bisa dhuli hari pa'asu-pareo dènge miu. Dènge sèmi èèna, miu bisa soru-bara ja'a, ho bisa laku taruu asa propensi Yudea.✡

17 Te ngaa tasamia? Lod'o-lod'o ja'a peka, neo dhiu pangad'o dènge miu, ele boe mi pangee, na, ja'a uri kore mèka, si? Do, miu pangee, na, ja'a dhodhoka pama'ète madhutu dad'èi d'ara ja'a di, sama sèmi dhèu leo ètu rai-haha ne, si? Do, miu pangee, na, ja'a ne dhèu dhu peka leo, tao leo, ho d'èi, peka na, "Oo." Aa te ngaa ja'a ngee ètu d'ara ja'a, na, "Aad'o!" Ele boe miu pangee, na, ja'a sèmi èèna ka, si?

18 Èdhi bisa parcaya Ama Lamatua, lula Nèngu peka ca j'ara, tatu Na tao madhutu. Nèti èèna ka, ji'i sama sèmi èèna kahèi. Ladhe ji'i dhaa, peka na, "Oo," na ji'i pangee boe, na, "Aad'o."

19 Ja'a, Silas dènge Timotius dhu aj'a le miu lula-nèti Yesus Kristus, Ana Ama Lamatua. Nèngu dhu kapod'e-kabèli boe, peka na, "oo", te ngaa a'abhu na, "aad'o". Nèngu ne ub'a boe, te ladhe Na peka na, "oo", a'abhu Na tare'a-re'a, "oo".✡

20 Madha j'ara aa'i-aa'i dhu Ama Lamatua pajaji tèke, èèna na Na paj'aj'i si. Nèti èèna ka, ladhe Yesus pamoa ca j'ara, peka na, "oo", èdhi bisa dhaa, na, "Tare'a! Lèke sèmi èèna!" Lula ji'i nge'a le ngaa dhu Yesus neo tao. Ji'i peka j'ara ne, sèna ka pad'elo dadedha Ama Lamatua.

21 Lamatua ne'e ka dhu hag'e nare miu dènge ji'i. Nèngu ka dhu ded'e nare èdhi, sèna ka j'aj'i dhèu unu Na. Nèngu kahèi dhu tao èdhi taha taruu.

22 Nèngu ka dhu hia Roh Na, ho uri èdhi, aa pad'elo hia èdhi ngaa dhu Nèngu neo tao. Èèna nuka sèmi dhèu èci dhu tao tadha mi mèdha èci, sèna ka peka na, mèdha èèna unu nèngu.

23 Ja'a manèngi, sèna ka Lamatua mesa Na j'aj'i sakasii mi lii padhai ja'a ne. Te Lamatua ne'a d'ara ja'a. Nèngu ne'a, nga tao ka ja'a lake kore mèka dhiu asa Korintus. Ja'a ko'o boe pamakae miu, nèti èèna ka ja'a dhae dhiu mèka.

24 Ji'i ngo'o boe pakapai ngi'u j'aj'i dhèu kapai, ho laka-seti miu, peka na, miu hud'i parcaya mi cee. Te ngaa ji'i sab'a sama-sama dènge miu, sèna ka d'ara miu bisa karej'e-karae. Te miu bisa taha pa'èra, lula miu lèka Ama Lamatua.

2

1 De ja'a unu ku dhu pama'ète, na, ja'a bisa mèka dhiu ngad'o miu, sèna ka baku pabia miu aa'i-aa'i mi.

2 Te ladhe ja'a pabia d'ara miu, na, cee hari ka dhu pakarej'e d'ara ja'a?

* **1:12** A'abhu Paulus ètu ne'e, nuka 'mamèu dhu tao dhèu ngangee madhera, do re'a j'ara-j'ara madhutu ngangee Lamatua'. Dènge sèmi èèna 'mamèu' ne, mesa boe nèti kahadhu di, te ngaa nèti d'ara kahèi. ✡ **1:16** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 19:21 ✡ **1:19** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:5

Dhoka miu di. Te ngaa ladhe ja'a
dhiu d'ara lai-lai ne, ja'a pabia miu.
3 Nèti èèna ka, sasuri ja'a dhu uru
èèna, peka na, ja'a lake kore mèka
dhiu asa miu. Ja'a tatae era, sèna
ka miu pamola mere ku lii langu
miu. Hèia ropa ja'a dhiu, ja'a rasa
bia heka, lula lii langu miu sèra. Te
dhu lèke mola-mola, na, miu se ka
dhu pakarej'e d'ara ja'a. Ja'a tadhe
mèu miu se aa'i-aa'i mi. Ka ja'a
ke'a mèu ladhe d'ara ja'a karej'e, na,
d'ara miu sèmi èèna kahèi.
4 Lod'o ja'a suri sasuri dhu uru
èèna hia miu, ja'a rasa susa dènge
d'ara ja'a roe. Ja'a pahaa èi madha
ae-ae. Te ngaa ja'a suri sèmi èèna,
sèna ka miu me'a sasue ja'a mi
dedha miu. Te ja'a suri boe j'ara ne,
ho pasusa miu.

Pabhèlu eele sasala dhèu (1 Korintus 5:1-13)

5 Ètu talora juma'at miu sèra,
abhu ca dhèu dhu pasusa d'ara dhèu
ae. D'ara ja'a susa kahèi lula tatao
dhèu èèna. Masi ka tatao nèngu ne
lèke iia boe mi ja'a, te ngaa dhu lèke
ae mi miu.
6 Ja'a padhai lii pa'ae heka, te ae
ka nèti miu dhu pasanèd'e nèngu le,
hèia na ele-ho'a le.
7 De limuri ne miu pabhèlu eele ka
sasala na, aa padhai lii pabe'a-be'a
ka dènge ne. Te mage dhoka dhèu
ne pakaj'èu iisi.
8 Nèti èèna ka, ja'a manèngi sèna
ka miu pa'asu-pareo dènge ne, ho
pa'èra d'ara na, peka na, miu sue
nèngu taruu.
9 Ja'a suri sasuri ja'a dhu uru
èèna, ho neo uji miu. Te neo ke'a,
na, miu tao dhu lèke, dènge tao
madhutu aa'i-aa'i dhu ja'a paredha
mi miu.
10 Ladhe miu tèka heka d'ara,
aa pabhèlu eele sasala dhèu, na,
ja'a madhutu kahèi ngaa dhu miu
pama'ète mere le. Ladhe abhu
sasala na dhu ja'a parluu pabhèlu,
na, ja'a pabhèlu eele sasala dhèu
èèna kahèi. Ja'a tao sèmi èèna ka
ètu madha Kristus, sèna ka j'aj'i
conto dhu be'a hia miu.
11 Te ja'a d'èi boe ladhe dhèu aae
nidhu sii nare èdhi, sèna ka segi
èdhi. Èdhi hud'i te'a ku naneo aapa
nèngu. De baku pagoa iisi!

D'ara Paulus mau boe ètu Troas

12 Uru èèna, lod'o ja'a ètu kota
Troas, ho aj'a dhèu lula-nèti Lii Lolo
Be'a Yesus Kristus, Lamatua bhoke
j'ara hia ja'a.
13 Te ngaa d'ara ja'a mau boe, lula
ja'a paraga boe dènge ari ja'a Titus
ètu nèi. Hèia ja'a palangu lii dènge
dhèu parcaya ètu Troas sèra, ka
pakèd'i asa propensi Makedonia.✡

Kristus ka hia èdhi segi

14 Te ngaa, masi ka ja'a ètu mia
èèna ka, ja'a manèngi makasi ae-ae
mi Ama Lamatua. Te Kristus lab'a
le j'ara-j'ara dhu bhelu-katub'a, ka
Na segi le. Aa èdhi pa'èki dènge Ne
kahèi. Nèti èèna ka, Ama Lamatua
pad'elo taruu, peka na, èdhi j'aj'i
dhèu unu Na. De ropa èdhi peka
dènge dhèu lula-nèti Kristus, èèna
nuka sèmi hèu mèngi èci, dhu dhèu
aa'i-aa'i sangèd'u rare.
15-16 Uru-uru sèra, lod'o dhèu
Yahudi tao korban tunu, sèb'u hèu
gèmu na ca'e asa Lamatua, ho
pakarej'e d'ara Na. Èdhi èci èèna
kahèi dènge hèu mèngi èci, dhu
pasanèd'e Lamatua lula-nèti Kris-
tus. Te ngaa bagi mi dhèu ca-
hag'e, èdhi èci èèna ka dènge hèu
badha madhe. Te ladhe dhèu
dhu mamuri pakaj'èu nèti Lamatua
rèdhi mamuri èdhi, èèna pasanèd'e
rèngu, peka na, bèli-camèd'a rèngu
madhe, aa cèri eele nèti Lamatua.
Te ngaa mi dhèu cahag'e hari, èdhi
èci èèna ka dènge hèu mèngi èci.
Te ladhe dhèu dhu mamuri mola
rèdhi mamuri èdhi, èèna pasanèd'e
rèngu tasa mera mia Kristus hia
mamuri mi èdhi, aa pala-bagi hia
rèngu mamuri toke d'ai mia-mia.
Dhèu rai-haha cee ka dhu bisa ad'u-
ue j'ara se aa'i-aa'i? Aad'o, sina ma?

✡ **2:13** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 20:1

17 Sanèd'e, te ji'i se sama boe
dènge dhèu leo dhu aj'a Lii Holo-
Nori Lamatua, sèna ka abhu oto
nuka sèmi pahia-pahèli pake Lii
Holo-Nori Lamatua. Ji'i se sèmi
boe èèna! Ladhe ji'i padhai lii,
dhèu aa'i-aa'i bisa ladhe rèdhi iia-
iia, peka na, ji'i aj'a-nori dènge d'ara
mola. Lii padhai ji'i kapua nèti
Ama Lamatua. Aa mamuri ji'i pa'èki
dènge Kristus.

3

Dhèu unu Lamatua dhu pakako Lii Pajaji Hiu

1 Baku pangee, na, ji'i mulai pad-
hai lii padedha iisi. Aad'o! Tao-
tao miu pangee, na, ji'i sama sèmi
dhèu leo dhu parluu ngèti sasuri
hia miu dhu manèngi, ho miu sèmi
ji'i dènge be'a, heka ji'i bisa pakako
sasab'a-la'a ji'i, do? Do, ji'i parluu
manèngi sasuri sèmi èèna kahèi
nèti miu, ho ngèti asa dhèu leo?
Aad'o, si?
2 Te sasuri ijin ji'i dhu abhu le.
Sasuri ijin èèna nuka miu se. Te
ji'i nge'a j'ara ae-ae nèti mamuri
miu. J'ara se dhu tèke le ètu d'ara
ji'i. Dhèu aa'i-aa'i bisa baca mamuri
miu; nèti j'ara ne'e ra tadhe hua-
hela nèti sasab'a-la'a èdhi.
3 Te dhu lèke le, na, miu nuka sèmi
sasuri èci dhu Kristus suri nare le.
Hèia Na pangèd'u mi ji'i. Kristus
pake boe tinta ho Na suri sasuri ne,
te ngaa Na pake Roh Mola-Mèci nèti
Lamatua dhu Mamuri. Kristus kahèi
dule boe Lii Lolo Be'a Na ètu hadhu
kabela, nuka sèmi Ama Lamatua tao
hia Musa. Te ngaa Kristus dule ètu
d'ara èdhi dhu mamuri.✡
4 Ji'i bisa parcaya mi Ama
Lamatua, na, j'ara se'e mema lèke
tare'a, lula Kristus ka dhu pad'elo
sèmi èèna.
5 Ladhe dhoka nèti ngi'u ji'i mesa
mi, na, ji'i se unu boe koasa ho
ad'u-ue ngaa-ngaa. Te koasa dènge
hak dhu ètu ji'i, kapua na nèti Ama
Lamatua.
6 Lamatua ka dhu ded'e ji'i j'aj'i
dhèu sab'a Na, dhu lole dènge dhèu
lula-nèti Lii Pajaji Hiu Na. Te ngaa
Lii Pajaji Hiu Na èèna lula boe mad-
hutu atora rupa-rupa, te ngaa lula-
nèti dhèu pa'èki dènge Roh Mola-
Mèci. Ladhe dhoka tao madhutu
iia d'ara di atora sèra, èèna nuka
sèmi d'ara rèngu dhu madhe le
dènge unu boe mamuri dhu lèke,
dhu ma'ète boe èèna. Te ngaa
ladhe dhèu mamuri pa'èki dènge
Roh Lamatua, nèngu unu mamuri
dhu lèke.✡
7 Uru-uru sèra, ropa Ama
Lamatua dule Atora Na ètu hadhu
kabela sèra, èèna mema be'a seli
eele. Te ngaa masi ka dhèu madhutu
aa'i Atora sèra, rèngu pacèri era
dènge Ama Lamatua. Ka ropa
Musa sèmi nare Atora se'e, rèhu na
kaha'a. Nèti èèna ka, dhèu Isra'el
bisa boe ladhe patae rèhu na. Te
ngaa nèbhu-nèbhu ka, kaha'a ne
ele.✡
8 De ladhe dhu suri tèke ètu hadhu
bisa abhu kale'e sèmi èèna, na,
tasamia hari dènge ngaa dhu Roh
Lamatua tao tèke le ètu d'ara èdhi?
Tatu risi hari, si?
9 De Atora ne paj'uj'u, na, èdhi
hud'i pasae tare ku huku madhe, ho
pacèri nèti Lamatua, lula èdhi tao
boe madhutu Atora aa'i-aa'i sèra.
Masi ka sèmi èèna, te ngaa Atora
ne èra taruu era nèti Lamatua. Te
ngaa Roh Lamatua èra risi eele hari
nèti èèna, te Nèngu ka pad'elo j'ara
sèna ka èdhi pabe'a hari dènge Ama
Lamatua.
10 De Atora dhu uru èèna dhèu
pangee, na, dedha titu kèna, limuri
ne dadedha na sèmi heka uru èèna,
te ne'e ne abhu le dhu dedha risi.
11 Atora se dhu uru èèna, kaha'a
nuka sèmi rèhu Musa, nèbhu-nèbhu
ku heka kaha'a na ele. Musa dènge
Atora se mema dedha tare'a, te ngaa
dhu dedha risi hari, nuka dhu taha
taruu dhu ma'ète boe.
12 Ji'i aa'i-aa'i mi nge'a mèu, na, Lii
Pajaji Hiu Lamatua èèna taha taruu,
dhu ma'ète boe ciki sa. Nèti èèna ka,

✡ **3:3** Kalua nèti Masir 24:12, Yermia 31:33, Yeskial 11:19, 36:26 ✡ **3:6** Yermia 31:31 ✡ **3:7** Kalua nèti Masir 34:29

ji'i padhai lii mola-mola dhu pa'abhe boe.
13 Ji'i tao boe sama sèmi Musa. Te nèngu hud'i pa'abhe ku rèhu na dènge bèla, sèna ka dhèu Isra'el bisa boe rèdhi rèhu na, ho re'a na, kaha'a èèna ele le, do dhae.✡
14 Te ngaa Ama Lamatua tao ngangee dhèu Isra'el sèra topo. Te toke d'ai sange ne'e, ladhe rèngu baca ètu Sasuri Lamatua nèti Lii Pajaji dhu dhui èèna, nuka sèmi bèla èci dhu hutu nare kètu ra, ka ro'o boe nanene aa ro'o boe re'a. Abhu boe ca dhèu sa dhu bisa bhoke d'ara rèngu, sèna ka rèngu bisa re'a mèu. Dhodhoka Kristus mesa Na.
15 Toke d'ai sange ne'e, ladhe dhèu Yahudi baca Sasuri Musa, rèngu nanene, te ngaa re'a iia boe. Ne'e ne j'aj'i lula rèngu nanene pake boe d'ara ra, lula abhu dhu pa'abhe d'ara rèngu.
16 Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu mulai parcaya Kètu èdhi, Yesus Kristus, na, Kristus ka dhu bhoke d'ara dhèu èèna, sèna ka nèngu bisa ne'a mèu. Èèna sama sèmi dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Lamatua, peka na, “Nèngu bhoke eele le bèla dhu pahutu rèhu na.”✡
17 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Lamatua, lod'o Musa padhai lii, peka na, “Lamatua”, sasoa na, Roh Ama Lamatua. Ladhe èdhi abhu le Roh ne, Nèngu tao èdhi j'aj'i mi dhèu bebas.
18 Dènge j'ara sèmi èèna, Na tao èdhi asa tabha èra, sama sèmi Nèngu. Rèhu èdhi parluu heka pahutu. Aa èdhi pangee dhoka dadedha Lamatua èdhi, te Roh Na ka dhu soru-bara èdhi.

4

Mèdha kab'ua dhu tèke ètu d'ara èru rai

1 Ama Lamatua ka dhu pad'elo le rasa kasia Na mi dedha ji'i. Nèti èèna ka, Na pua le ji'i ho lole dènge dhèu lula-nèti Lii Pajaji Hiu Na. Nèti èèna ka, ji'i taha taruu, dhu nge'a boe roe.
2 De karèi nèti uru ka ji'i pama'ète ngare le, na: ji'i peka-padhai mola-mola, na, ji'i tao boe j'ara-j'ara bhabhelu-katub'a sama sèmi dhèu leo. Dhèu sèra tao pahuni-pahuni sèna ka dhèu baku ladhe rèdhi. Aa rèngu dhu re'a boe makae. Te ngaa ji'i ngo'o boe kapod'e dhèu. Ji'i kahèi padhai lii hèb'a hua boe lula Lii Holo-Nori Ama Lamatua, te ngaa ji'i aj'a-nori dènge mola-mola madhutu ngaa dhu lèke. Dènge j'ara ne'e, dhèu aa'i-aa'i bisa parisa unu ra lii padhai ji'i ètu madha Lamatua, aa nile unu ra, ji'i se dhèu sèmi ngaa sa.
3 Ladhe dhèu ro'o boe sèmi rare Lii Lolo Be'a Lamatua dhu ji'i aj'a sèra, rèngu laho kahèi, lula rèngu cèri eele nèti Ama Lamatua.
4 Dhèu aae nidhu, nuka sèmi lamatua èci dhu dhèu lasi sogo-tagu. Na ad'u-ue pa'ele iie kahadhu dhèu cahag'e, ka d'ara dhèu se j'aj'i maroga kiu-kiu. Rèngu se dhèu dhu parcaya boe Ama Lamatua èdhi. Lula rèngu bèdhu, bisa boe ladhe rèdhi saraa nèti Ama Lamatua. Nèti èèna ka rèngu bisa boe re'a Lii Lolo Be'a lula-nèti Kristus. Rèngu re'a boe kahèi dadedha Kristus. Te Kristus ne, ca ropa dènge Ama Lamatua.
5 Ji'i padhai lii boe padedha iisi ji'i. Te ngaa ji'i padhai lii padedha Kètu èdhi, Yesus Kristus. Dhu ji'i padhai lula ngi'u ji'i dhodhoka sèmi ne'e di: nuka ji'i tao iisi ji'i nuka sèmi ana pua-paleha, sèna ka laladhe-leru miu lula ji'i j'aj'i dhèu unu Yesus.
6 Uru-uru sèra Ama Lamatua dhu peka nèdhi le, na, “Hud'i dènge ku saraa dhu heo ètu era maroga.” Hèia Na tao saraa Na ho pasaraa d'ara èdhi. Te Nèngu d'èi pala-bagi èdhi saraa Na. Sasoa na, ropa èdhi pangee lula-nèti Kristus, èdhi sanèd'e kahèi dadedha Ama Lamatua.✡
7 Masi ka ji'i se dhèu rai-haha,

✡ **3:13** Kalua nèti Masir 34:33-35 ✡ **3:16** Kalua nèti Masir 34:34 ✡ **4:6** Lii Lolo dhu Uru Tèka 1:3

te ngaa Lamatua hia mèdha dhu kab'ua ètu d'ara ji'i. Ne'e nuka sèmi dhèu èci tèke mèdha na dhu kab'ua ètu d'ara èru rai. Mèdha dhu kab'ua ne, nuka saraa Ama Lamatua. De dhu lèke ka, koasa dhu kapai dhu ji'i unu, mai boe nèti ji'i, te ngaa kapua na nèti Ama Lamatua.
8 De masi ka dhèu ènyi raruri ji'i ètu mia-mia, te ngaa ji'i taha taruu. Masi ka ji'i nge'a aa'i boe, te ngaa ji'i ele boe ngangee.
9 Masi ka dhèu paj'èra ji'i ae-ae, te ngaa Ama Lamatua pa'ana-lalu eele boe ji'i. Masi ka dhèu dhedhe ji'i, te ngaa rèngu bisa boe palaho ji'i.
10 Lula ji'i abhu j'aj'èra ae-ae, nèti èèna ka ladhe ji'i ètu mia, ji'i bisa lolo dènge dhèu, peka na, Yesus abhu j'aj'èra ae-ae kahèi, lod'o Na madhe. Te masi ka dhèu paj'èra ji'i rupa-rupa, te ngaa ji'i madhe boe. Ne'e ne pasanèd'e dhèu, peka na, Yesus mamuri taruu ètu d'ara ji'i.
11 Mema tare'a! Ae le mamuri ji'i dhu abhu j'aj'èra oe madhe, lula ji'i j'aj'i dhèu unu Yesus. Dènge j'ara ne'e, dhèu aa'i-aa'i bisa re'a, na, Yesus pala mamuri dhu lèke mi ji'i, masi ka bèli-camèd'a ji'i madhe.
12 De masi ka lèpa limuri ji'i madhe, te ngaa ji'i madha'u boe padhue-padhai lula-nèti Kristus. Te ji'i sadia madhe sèmi èèna, sèna ka miu abhu mamuri dhu lèke.

13 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Lamatua dhu suri, na, “Lula ja'a parcaya Lamatua, nèti èèna ka ja'a padhai lii.” Ngangee ji'i sama kahèi. Lula ji'i lèka Lamatua, nèti èèna ka ji'i hud'i lole ku dènge dhèu lula-nèti Yesus Kristus.✡
14 Ji'i nge'a, na, Ama Lamatua ka dhu pamamuri hari Kètu èdhi, Yesus Kristus nèti mamadhe Na. Èèna na Nèngu kahèi ka dhu pamamuri hari èdhi, lula èdhi pa'èki dènge Yesus. Bèli-camèd'a Ama Lamatua patitu èdhi aa'i-aa'i ti ètu madha Na, sèna ka sèmi nare èdhi.
15 Lamatua tao j'ara se'e aa'i-aa'i, sèna ka soru-bara miu. Nèngu neo pad'elo d'ara hua iia Na kahèi mi dhèu dhu asa tabha ae. Èèna na lii manèngi makasi rèngu mi Lamatua asa tabha ae, aa ra mangaku dad-edha Na kahèi.

Èdhi parcaya taruu Lamatua

16 Nèti èèna ka, èdhi taha taruu, aa ele boe ngangee. Masi ka ngi'u èdhi asa roe-bhilu, te ngaa Ama Lamatua asa pa'èra d'ara èdhi nèti ca lod'o asa ca lod'o.
17 Te madhutu ngangee èdhi, lod'o limuri ne èdhi dhu abhu sasusa rupa-rupa. Te ngaa èdhi hud'i sanèd'e ku, bèli-camèd'a Lamatua neo ded'e èdhi padedha-dedha. Nèti èèna ka èdhi hud'i te'a, na, ngaa dhu j'aj'i se'e dènge boe sasoa!
18 De èdhi hud'i ngee paie-iie ku mi j'ara-j'ara dhu tèdhi mèka. Baku pangee dhoka mi dhu ladhe tèdhi di. Te j'ara-j'ara dhu ladhe tèdhi, taha boe nare nèbhu. Te ngaa j'ara dhu tèdhi mèka sèra ka dhu taha taruu, aa dhu ma'ète boe.

5

1 Te èdhi te'a, na, ngi'u aae ne, èdhi pake taha ètu rai-haha di, nuka sèmi paleo dhu èdhi patitu taha. Masi ka ngi'u aae èdhi ele iie, te ngaa èdhi baku pangee, lula Ama Lamatua dhu sadia tèke le era dhu be'a èci hia èdhi ètu sorga. Era ne'e, j'aj'i boe nèti pa'ue-ai dhèu rai-haha, te ngaa j'aj'i nèti pa'ue-ai Lamatua. Nèti èèna ka, era ne'e taha taruu.
2 Te ngi'u aae èdhi ne roe-bhilu ètu rai-haha ne. Ka èdhi neo titu kèna abhu ngi'u hiu dhu èdhi pake ètu sorga.
3 Hèia ropa èdhi d'ai era nèi, èdhi sama boe sèmi dhèu dhu dènge boe mèdha-papake ètu ngi'u, te ngaa pake mèdha hiu ètu ua èdhi.* Te èdhi j'aj'i boe samanga di, te ngaa ètu nèi èdhi abhu ngi'u hiu kahèi.

✡ **4:13** Lii Sod'a Koa-Kio 116:10 * **5:3** Abhu sasuri Lii Yunani, peka na, “pake mèdha-papake”. Te ngaa cahag'e suri na, “bhoke mèdha-papake”

4 Ngi'u aae èdhi dhu ele iie ne, tao
èdhi mangeta, lula rasa j'èra. Masi
ka sèmi èèna, to'o boe madhe, ho
tèke eele ngi'u aae ne. Aad'o! Èdhi
neo abhu ngi'u dhu hiu, sèna ka tèke
eele ngi'u dhui, gati dènge mamuri
hiu dhu lèke.
5 Ama Lamatua ne'e ka dhu pa'èra
èdhi ho sèmi tare mamuri dhu hiu.
Nèngu kahèi bagi hia èdhi Roh Na,
sèna ka j'aj'i mi tadha nèti Lii Pajaji
Na.
6 Nèti èèna ka, èdhi taha dènge
d'ara èra taruu. Èdhi te'a, na, lod'o
èdhi mamuri era ètu d'ara ngi'u aae
ne'e ne, èdhi pakaj'èu nèti Lamatua.
7 Nèti èèna ka èdhi mamuri dènge
parcaya mi Ama Lamatua. Èdhi
mamuri boe dènge ngaa dhu èdhi
ladhe tèdhi ètu rai-haha ne di.
8 Te ngaa èdhi te'a tare'a-re'a
kahèi, na, ladhe èdhi madhe tèke
eele ngi'u aae ne, ho lati mamuri
sama-sama dènge Ama Lamatua ètu
sorga, na, tatu èdhi karej'e risi eele
hari.
9 Masi ka èdhi mamuri taruu ètu
rai-haha ne, do madhe ètu ne'e sèna
ka mamuri ètu nèi, te ngaa dhu lèke
ka, èdhi hud'i pakarej'e ku d'ara
Lamatua. Te dad'èi èdhi kèna.
10 Baku bhèlu. Bèli-camèd'a
dhèu aa'i-aa'i hud'i lasi paraga
dènge Kristus. Nèngu ne'e ka dhu
Pama'ète Lii Langu madhutu tatao
dhèu aa'i-aa'i dhu mamuri ètu rai-
haha. Hèia Kristus b'ala dhu pamèci
dènge tatao dhu dhèu ad'u-ue. Te
Kristus ne'a, dhèu ne tao be'a do tao
dhu karehe.✡

Èdhi pabe'a dènge Ama Lamatua, lula Kristus

11 Lula ji'i nge'a, na, bèli-camèd'a
Kristus parisa mamuri ji'i, nèti èèna
ka ji'i hud'i madha'u, aa pakab'ua
Ne. Ka ji'i sab'a pa'èra-èra ho
pamako dhèu, sèna ka ra parcaya
Kristus. Ama Lamatua dhu ne'a
d'ara mola ji'i. Ja'a d'èi kahèi, ladhe
miu me'a d'ara mola ji'i se.
12 Ji'i padedha boe iisi ji'i ètu
madha miu. Aad'o! Te ngaa ji'i
dhoka hia miu j'ara dhu be'a, sèna
ka miu bisa pakab'ua ji'i dhu dènge
boe makae. Dènge j'ara sèmi èèna,
miu bisa dhaa lii dhèu dhu hèb'a
aae. Te rèngu dhèu dhu koa iisi lula
sasab'a-la'a rèngu dhu dhèu ladhe
rèdhi, aa te ngaa d'ara rèngu mola
boe.
13 Ladhe miu pangee, na, ji'i se
huj'u, hèia ji'i padhai lii sèmi èèna
ho pakako sasab'a Lamatua. Masi ka
miu me'a boe, te ngaa Lamatua ne'a.
Ladhe ji'i padhai lii pake ngangee
dhu mola, na, ji'i padhai lii sèmi
èèna, ho soru-bara miu.
14 Kristus sue èdhi titu kèna. Ne'e
ne ka dhu pa'èra d'ara ji'i, ho
pakako sasab'a-la'a ji'i. Te ji'i par-
caya, na, Dhèu èci, nuka Kristus,
madhe gati dhèu aa'i-aa'i. Sasoa
na, èèna sama sèmi èdhi aa'i-aa'i ti
madhe tèke eele mamuri dhui, aa
dhu dènge heka hak ngaa-ngaa ètu
rai-haha ne.
15 Kristus madhe pala dhèu aa'i-
aa'i ra, sèna ka dhèu aa'i-aa'i dhu
mamuri ètu rai-haha ne, mamuri
heka madhutu dad'èi mesa ra. Te
ngaa rèngu hud'i mamuri madhutu
dad'èi Kristus, lula Nèngu madhe le
gati rèngu, hèia Na mamuri hari.
16 De karèi nèti deo ne'e, èdhi
baku nile dhèu madhutu dad'èi
dhèu rai-haha. Masi ka uru èèna
èdhi nile Kristus pake ngangee dhèu
biasa. Te ngaa limuri ne, ji'i nile
heka Nèngu sèmi èèna.
17 Nèti èèna ka, dhèu dhu pa'èki
dènge Kristus j'aj'i le dhèu hiu, dhu
unu mamuri hiu. Dhèu ne sèmi
heka uru èèna, lula mamuri dhui na
ele le. Te limuri ne, dhu hiu abhu le.
18 Aa'i-aa'i se, Ama Lamatua ka
dhu tao. Nèngu ka dhu padame,
sèna ka èdhi bisa pabe'a hari dènge
Ne, lula Kristus saku eele le sasala-
sasigo èdhi. Hèia Na pangèd'u èdhi
sasab'a, ho èdhi pad'elo j'ara sèna
ka dhèu leo kahèi bisa padame hari
dènge Ama Lamatua.
19 Sanèd'e, te lod'o Kristus pea
ètu rai-haha ne era, Ama Lamatua
dhu pake Ne ho lere nèti dhèu

✡ **5:10** Roma 14:10

padame hari dènge Ama Lamatua. De Nèngu ige heka sasala dhèu, ka rèngu dui heka hahuku nèti sasala. Hèia Na pua èdhi lati peka dènge dhèu, na, rèngu bisa pabe'a dènge Nèngu.
20 Te èdhi j'aj'i duta Kristus. De Ama Lamatua pake èdhi ho tèti dhèu mai, sèna ka padame dènge Ne. Lula ji'i j'aj'i duta Kristus, nèti èèna ka ji'i manèngi miu kahèi, na, “Lamatua d'èi titu kèna, ladhe miu pabe'a hari dènge Ne.”
21 Kristus mesa Na tao nèdhi boe sala. Te ngaa Ama Lamatua hia Ne pasae sasala-sasigo èdhi. Lamatua tao j'ara ne hia èdhi, lula ma-madhe Kristus bhoke j'ara, sèna ka èdhi bisa mamuri dènge d'ara mola, sama sèmi Lamatua d'ara mola kahèi.

6

Lamatua tao dhu hua iia hia èdhi

1 Lula ji'i sab'a sama-sama dènge Lamatua, ji'i pasanèd'e miu sèmi ne'e: Ama Lamatua pad'elo le d'ara hua iia Na ae-ae mi dedha miu. De miu baku sèmi mere d'ara hua iia Na iia-iia d'ara.
2 Te ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Na dhu suri tèke, peka na,
“Ropa d'ai ka lod'o na, Ja'a nanene lii èu.
Ja'a soru-bara èu kahèi, ropa Ja'a pala-bagi mamuri mi dhèu.”
De nanene pabe'a-be'a! Ne'e ne, d'ai lod'o dhu hua iia èèna kèna. Te ne'e ne, d'ai lod'o Lamatua kèna ho pala-bagi mamuri mi dhèu.✡
3 Nèti èèna ka, ji'i j'aga mamuri ji'i pabe'a-be'a sèna ka mamuri mola. Te ji'i ngo'o boe bhabhae dhèu dhu neo mai asa j'ara mamuri Lamatua. Aa ji'i neo padhai mola-mola kahèi, sèna ka dhèu baku pa'ele iie kolon-gara ji'i.
4 Aa aa'i-aa'i dhu ji'i sab'a, ji'i tenge j'ara ho pad'elo, na, ji'i dhèu sab'a dhu be'a nèti Ama Lamatua. De masi ka ji'i abhu susa, do paraga dènge j'aj'èra, do mamuri ètu d'ara talora aae patao-palaha, ji'i taha taruu.
5 Ji'i taha kahèi ètu d'ara lod'o dhèu gama ji'i, lod'o ra pamaso ji'i asa d'ara bèdho, lod'o ra patao-palaha, lod'o ji'i sab'a bia, lod'o ji'i abhu boe pasaruru musi madha, aa lod'o ji'i manganga.✡
6 Ji'i taha dènge d'ara mola kahèi. Ji'i nge'a ae lula-nèti Ama Lamatua. Ji'i taha dènge d'ara taleo. Ji'i tao dhu be'a hia dhèu. Ji'i soro tèke Roh Lamatua ator ji'i. Sasue ji'i mola-mola mi dedha dhèu.
7 Ladhe ji'i padhai lii, ji'i padhai dhu lèke, dhu nge'a boe monya. Ji'i sèmi ngare koasa nèti Lamatua kahèi, sèna ka tao dhu be'a. Ji'i nuka sèmi sordad'u dhu ngèd'u rèka dhu tesa nèti Lamatua, sèna ka lab'a musu, aa segi taruu.
8 Ji'i taha kahèi masi ka dhèu pakab'ua, do pahahe ji'i; masi ka dhèu padhai lii pamanahu ji'i, do ra j'aga kolongara ji'i; masi ka dhèu monya, peka na, ji'i kapod'e-kabèli dhèu, do ra peka na, ji'i padhai lii dhu lèke.
9 Abhu dhu tadhe boe ji'i, te ngaa abhu dhèu ae kahèi dhu re'a ngara ji'i. Pèri-pèri hari kèna, ji'i se oe madhe, te ngaa ji'i mamuri era. Dhèu huku ji'i bia pèri-pèri hari kèna, te ngaa ji'i madhe boe.
10 Masi ka ji'i rasa bia, te ngaa ji'i karej'e-karae taruu kahèi. Masi ka ji'i dènge boe doi-dhari, te ngaa ji'i tao dhèu ae j'aj'i kaja ètu d'ara ra. Èèna nuka sèmi ji'i unu boe ngaa-ngaa, te ngaa ji'i unu aa'i mèu-mèu kahèi.
11 Ji'i padhai lii paled'a-led'a hia miu dhu ètu kota Korintus ne. Aa ji'i sue miu tare'a-re'a.
12 Ji'i pad'elo le sasue ji'i mi dedha miu dènge d'ara kateme. Te ngaa sasue miu mi ji'i kura, lula dènge boe d'ara kateme.
13 De ja'a neo holo miu nuka sèmi holo ana-ana ja'a. Be'a risi miu sue

✡ **6:2** Yesaya 49:8 ✡ **6:5** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 16:23

ji'i dènge d'ara kateme.

Baku pakadheb'e dènge dhèu dhu parcaya boe Lamatua

14 Baku pakadheb'e dènge dhèu
dhu parcaya boe Kristus. Te miu
sama boe dènge rèngu. Dhèu par-
caya dhu mamuri mola, sama boe
dènge dhèu dhu lab'a Lamatua, de
nia boe ladhe ra tenge j'ara ho sab'a
pa'èci. Dhèu be'a dènge dhèu be'a
boe, pantas boe pa'èci. Èèna nuka
sèmi saraa bisa boe pa'èci dènge
maroga.
15 Kristus bisa boe d'ara èci
dènge dhèu aae nidhu, si?* Sèmi
èèna kahèi, dhèu dhu parcaya Ama
Lamatua abhu pusaka, te ngaa dhèu
dhu parcaya boe abhu boe pala.
16 De a'abhu miu, sa mia? Ele
boe miu pangee, na, miu bisa lami
asa d'ara èmu sabaj'a Ama Lamatua
sèna ka pahaha iisi mi Nèngu, èle
na lami sogo-tagu hari asa èmu sogo-
tagu nidhu, do? Bisa boe, si? Te
Lamatua èèna, Ama Lamatua dhu
mamuri. Nèngu j'aj'i Kètu èdhi
kahèi. Ka èdhi j'aj'i le sama sèmi
èmu sabaj'a Na, lula Nèngu pea ètu
d'ara èdhi. Te Lamatua suri tèke ètu
d'ara Sasuri Mola-Mèci Na, peka na,
“Èmu Ja'a ètu talora aae dhèu-dhèu
Ja'a.
Ja'a laku-mai nèti talora aae
rèngu kahèi.
Ja'a neo j'aj'i Ama Lamatua rèngu.
Rèngu j'aj'i dhèu unu Ja'a
kahèi.”✡
17 Nèti èèna ka, Lamatua suri sèmi
ne'e kahèi, na,
“Miu hud'i kalua nèti talora aae
rèngu, aa pacèri nèti rèngu,
sèna ka miu baku j'aj'i sama
sèmi rèngu.
D'ara miu hud'i mola-mèci.
Aa miu hud'i pakaj'èu nèti aa'i-
aa'i dhu pakaj'alu d'ara miu,
dènge sèmi èèna, Ja'a sèmi kore
miu dènge be'a.✡
18 Ja'a neo j'aj'i Ama miu;
aa miu j'aj'i ana-ana Ja'a.
Se'e se ka dhu Kètu èdhi peka tèke,
Nèngu ka dhu unu Koasa Risi
Aa'i.”✡

7

1 A'ari pasue aa'i-aa'i! Lula Ama
Lamatua padhadha tèke le ho pala-
bagi èdhi j'ara se aa'i-aa'i, nèti èèna
ka èdhi hud'i pamèu ku d'ara dènge
mamuri èdhi. Baku tèke eele ha-
hera ciki sa hèi ètu mamuri èdhi.
Te èdhi neo sèna ka mamuri èdhi
mola-mèci tare'a-re'a hia mi Ama
Lamatua, sèna ka pad'elo, na, èdhi
madha'u dènge pakab'ua Nèngu.

J'ara dhu pakarej'e d'ara Paulus

2 A'ari aa'i-aa'i! Hia ji'i tebho.
Bhoke d'ara miu ho sèmi mere ji'i
dènge be'a. Baku soro kabodho
mi ji'i. Te uru èèna, lod'o ji'i ètu
talora aae miu, ji'i tao ngèdhi boe
sala ngaa-ngaa mi dhèu èci sa. Ji'i
dadugu ngèdhi mèka dhèu ho ad'u-
ue sasala. Ji'i kapod'e-kabèli ngèdhi
mèka dhèu, sèna ka abhu oto nèti
rèngu kahèi.
3 Lii padhai ja'a ne, neo boe pèci
sasala asa dedha miu. Te ja'a dhu
peka le, na, ji'i sue miu. De tasa
mera mia èèna ka, ji'i se dhu pa'èki
dènge miu, masi ka ji'i madhe do
mamuri.
4 Ne'e ne ja'a parluu heka pangee
ae-ae, te ja'a lèka miu. Ja'a koa miu,
aa miu pa'èra d'ara ja'a kahèi. De
masi ka ji'i abhu susa rupa-rupa, te
ngaa d'ara ja'a karej'e-karae taruu,
lula miu.
5 Uru èèna, lod'o ji'i dhiu asa
propensi Makedonia, ngi'u ji'i roe-
bhilu. Te ji'i abhu susa nèti g'ana-
kariu. Ji'i pab'ala d'ara lii dènge
dhèu dhu parcaya boe. D'ara ji'i
madha'u kahèi.✡
6 Te ngaa Ama Lamatua ka dhu
pa'èra dhèu dhu ele ngangee. Hèia

* **6:15** Lii Yunani ètu ne'e suri na, *Beliar*. Beliar ne, ra pija nèti lii Ibrani *Belial*. Sasoa na, “dhu bhelu, dhu karehe, dhu guna aad'o, aa dhèu aae nidhu”. ✡ **6:16** Atora nèti Ama-ama Agama 26:11-12, Yeskial 37:26-27, 1 Korintus 3:16, 6:19, Epesus 2:21 ✡ **6:17** Yesaya 52:11 ✡ **6:18** 2 Samuel 7:14, 1 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 17:13, Yesaya 43:6, Yermia 31:9 ✡ **7:5** 2 Korintus 2:13

Nèngu pa'èra d'ara ji'i, ropa Na pua Titus mai dènge ji'i.

7 Nèti mamai Titus ne'e ka d'ara ji'i èra hari. Te nèngu peka na, lod'o nèngu ètu nèi era, miu dhu pa'èra d'ara na. Lii lolo nèngu ne'e ka, pa'èra d'ara ji'i. Nèngu lolo kahèi, na, miu neo titu kèna mèdhi rèhu ja'a, aa miu manyasa kahèi lula lii langu dhu uru èèna j'aj'i ètu talora aae miu. Aa Titus peka kahèi, na, miu tenge j'ara ho soru-bara ja'a. Nèti èèna ka, d'ara ja'a karej'e-karae.✡

8 Ja'a ke'a, na, isi sasuri ja'a uru èèna dhu pasanèd'e miu dènge lii sakaa, èèna ka dhu papèd'a d'ara miu. Te ngaa ja'a manyasa boe ja'a suri sasuri èèna. (Aa te ngaa lod'o èèna ja'a ako manyasa, ropa ke'a, na, nèti sasuri ja'a ka d'ara miu pèd'a, masi ka nare boe nèbhu.)

9 Te ngaa limuri ne, d'ara ja'a karej'e. Ja'a karej'e boe lula uru èèna miu ètu d'ara susa. Aad'o! Ja'a karej'e lula lod'o èèna, sasuri ja'a dhu pamako miu sèna ka ele-ho'a. Hèia miu mangaku sasala miu, aa tèke eele j'ara-j'ara dhu karehe, sèna ka kabèli hari ho madhutu j'ara mamuri mola nèti Lamatua. Te Lamatua ka dhu tao miu manyasa. J'ara ne, nèti boe ji'i dhu tao miu j'aj'i maruru.

10 Te ladhe èdhi manyasa ètu d'ara èdhi, madhutu dad'èi Lamatua, na, èdhi ae eele nèti tao j'ara dhu bhèlu, hèia lèpa hari madhutu j'ara mamuri dhu mola. Ne'e ne ka dhu pakaj'èu èdhi nèti hahuku Ama Lamatua, ka èdhi mamuri heka dènge d'ara manyasa taruu. Te ngaa ladhe èdhi dhoka manyasa ètu hèb'a di, sama sèmi dhèu ètu rai-haha ne, èèna na èdhi cèri eele nèti Ama Lamatua.

11 Miu pangee sèku! Lod'o miu baca sasuri ja'a, ja'a ke'a na, miu manyasa kahèi. Èèna palèke dènge dad'èi Lamatua. Ne'e ne ka pa'èra miu ho miu core eele bhabhèlu nèti mamuri miu. Miu roe-bhilu le ètu d'ara bhabhelu miu. Miu madha'u kahèi, mage dhoka manahu hari asa d'ara bhabhelu-katub'a. Miu neo mèdhi ja'a, aa pa'èra taruu ho tao j'ara be'a. Miu pa'èra kahèi ho neo huku dhèu dhu ad'u-ue sasala. Lula miu tao j'ara dhu lèke sèmi èèna, nèti èèna ka miu mola-mèci. Dènge j'ara ne'e, abhu boe dhu bisa pèci sasala asa miu.

12 De sasuri ja'a uru èèna, hia boe mi dhèu dhu tao bhabhelu, do, mi dhèu dhu lèke j'aj'èra nèti bhabhelu na. Te ngaa ja'a suri sasuri èèna hia miu, sèna ka ja'a pad'elo, na, lii padhai miu ètu madha Lamatua èèna tare'a-re'a. Aa miu tare'a-re'a sue ji'i.

13 Se'e se aa'i-aa'i ra pa'èra d'ara ja'a.

Miu pa'èra d'ara Titus kahèi, sèna ka d'ara na bisa mera-milu. Sèra sa, asa pakarej'e d'ara ji'i.

14 Ja'a koa-kad'iri miu ètu madha Titus, lula tatao miu dhu be'a. Ja'a peka kahèi dènge ne, na, miu pa-makae mèdhi mèka ja'a. Te j'ara aa'i-aa'i dhu ji'i lolo ngèdhi dènge miu sèra lèke tare'a. Aa j'ara aa'i-aa'i dhu ji'i lolo dènge Titus lula-nèti miu lèke tare'a kahèi.

15 De lod'o-lod'o na ngee nèdhi tatao dènge lii padhai miu, sasue na mi dedha miu asa tabha. Aa nèngu sanèd'e kahèi ropa na dhiu asa miu, ka miu sèmi mere ne dènge be'a, te ngaa isi sasuri ja'a j'aj'i ngangee mi miu.

16 D'ara ja'a karej'e-karae, lula ja'a bisa parcaya miu ètu madha j'ara aa'i-aa'i ra. De d'ara ja'a kabèdhi heka dènge miu!

8

Rèngu hia sumbangan dènge d'ara mola

1 A'ari pasue aa'i-aa'i! Dad'èi ji'i ka ladhe miu me'a mèu d'ara hua iia Ama Lamatua, dhu Na pad'elo mi dedha juma'at-juma'at ètu propensi Makedonia.

✡ **7:7** 2 Korintus 2:5

2 Te masi ka rèngu abhu susa
ae-ae, te ngaa d'ara rèngu karej'e
taruu. Nèti èèna ka, masi ka rèngu
unu boe ngaa-ngaa, te ngaa ra hia
doi ae-ae dènge d'ara mola-mèci, ho
soru-bara dhèu parcaya dhu abhu
sasusa.
3 Ja'a bisa lole kahèi, na, dhu
rèngu hia sèra, hia aa'i nèti dhu
rèngu bisa hia. Aa ra hia risi nèti
sèra sa kahèi. Abhu boe dhèu dhu
laka-seti si.
4 Rèngu mesa ra ka dhu tare'a-re'a
manèngi, sèna ka ji'i bhoke j'ara
hia si. Dènge j'ara ne'e, rèngu bisa
abhu bagian ho soru-bara dhèu dhu
abhu susa ètu Yerusalem.✡
5 Uru èèna, ji'i sanao sèna ka ra
tao sèmi ne'e, te ngaa dhu ra tao
èèna, risi nèti dhu ji'i sanao! Dhu
uru j'ara, rèngu hia mamuri ra asa
Ama Lamatua. Hèia ra peka kahèi,
na, “Ji'i neo soro mamuri ji'i, sèna
ka lalau-lalo'o miu, lula èèna ka dhu
madhutu dad'èi Lamatua.”
6 Lula conto nèti juma'at-juma'at
ètu Makedonia sèmi èèna, nèti èèna
ka ji'i manèngi Titus lèpa hari asa
miu ètu Korintus, sèna ka miu soru-
bara kahèi dhèu unu Lamatua dhu
abhu sasusa ètu Yerusalem. Te uru
èèna, nèngu ka dhu mulai pakaboko
doi-dhari ho hia si. Hèia limuri
ne, ji'i manèngi sèna ka nèngu bisa
tao pamèci sasab'a-la'a miu ho soru-
bara dhèu.✡
7 Sasab'a miu hia Ama Lamatua
èèna, be'a titu kèna. Conto
sèmi: parcaya miu èra, lii padhai
miu be'a; miu me'a ae j'ara-j'ara
Lamatua; miu sab'a dènge maj'èni;
aa miu sue ji'i d'ai seli. Nèti
èèna ka, ja'a neo ho miu soru-bara
kahèi dhèu unu Lamatua dhu abhu
sasusa, dènge j'ara hia si doi ae-ae.

8 Ja'a paredha boe miu ètu Kor-
intus, sèna ka hia si doi ae-ae, te
ngaa ja'a neo cob'a miu. Te juma'at-
juma'at ètu Makedonia neo le soru-
bara dhèu sèra. De dènge j'ara ne'e
miu bisa pad'elo, na, miu tare'a-re'a
sue dhèu dhu ètu d'ara sasusa kahèi.
9 Te miu me'a, na, Kètu èdhi, Yesus
Kristus pad'elo le d'ara hua iia Na
mi miu. Mema Nèngu kaja. Te ngaa
Na pama'ète nare ho tao iisi Na j'aj'i
dhèu unu boe ngaa-ngaa sèna ka
soru-bara miu, ho miu j'aj'i kaja ètu
madha j'ara ae-ae.
10 Ranga-jahi na, miu mulai pak-
aboko le doi ho hia rèngu. Mesa boe
miu hia doi-dhari di, te ngaa miu
soru-bara nèti d'ara miu kahèi. De
madhutu a'abhu ja'a, miu hud'i tao
ku sèmi ne'e:
11 Uru èèna, miu pama'ète mere
le neo soru-bara dhèu unu Lamatua
dhu abhu sasusa ètu Yerusalem nèi.
De ja'a manèngi sèna ka ngaa dhu
miu dhae pakaboko mere mèka, na,
pa'oru aa'i si ho hia ka. Aa ca ngaa
dhu miu bisa hia, na, hia laa. Dhu
lèke ka, hia dènge d'ara kateme.
12 Te ladhe èdhi hia dènge d'ara
kateme madhutu ngaa dhu èdhi bisa
hia, èèna be'a kèna. Sad'i madhutu
dad'èi èdhi. Te dhèu baku hia ngaa-
ngaa dhu pabia nèngu, lula laka-seti
nèti dhèu leo.
13 Ja'a d'èi boe pabia miu, sèna ka
dhèu leo abhu samaa. Te dad'èi ja'a
ka, èdhi aa'i-aa'i ti tago sama-sama
sasusa dhèu se'e.
14 Te limuri ne, miu dhu unu risi,
aa rèngu dhu unu ciki. Lod'o limuri,
rèngu bisa b'ala kahèi, ladhe miu
dhu unu ciki. Dènge j'ara ne'e, èdhi
bisa tago sama-sama.
15 Èèna nuka sèmi dhu suri
tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci
Lamatua, na,
“Dhèu dhu abhu ae,
risi boe nèti ngaa dhu rèngu
parluu.
Aa dhèu dhu abhu ciki,
kura boe nèti ngaa dhu rèngu
parluu.”✡

Titus, dènge dhèu leo dhu neo rèti bantuan

16 Ja'a manèngi makasi mi Ama
Lamatua, lula Nèngu ka dhu pa-
mako Titus, sèna ka neo soru-bara
miu, sama sèmi ja'a neo soru-bara
miu.

✡ **8:4** Roma 15:26 ✡ **8:6** Titus 2:14 ✡ **8:15** Kalua nèti Masir 16:18

17 Mema ji'i manèngi sèna ka
nèngu dhiu ngad'o miu. Aa te ngaa,
èèna madhutu dad'èi nèngu mesa
na. Nèti èèna ka, nèngu mesa na
neo dhiu soru-bara miu, nèti boe lii
manèngi ja'a.
18 Te ngaa nèngu dhiu boe mesa
na. Te ji'i pua le a'ari ji'i ca dhèu,
ho kako palere dènge ne. Juma'at
aa'i-aa'i ètu ne'e tadhe mèu dhèu ne,
lula nèngu sab'a bia ho peka-padhai
dènge dhèu Lii Lolo Be'a Lamatua.
19 Kètu juma'at se dhu pili ne
kahèi, ho palere-lere dènge ji'i, sèna
ka soru-bara ji'i ètu d'ara sasab'a-
la'a ji'i dhu hua iia ne. Ji'i pakako
sasab'a ne, sèna ka pad'elo dadedha
Lamatua èdhi, aa tao dhu be'a hia
dhèu susa sèra ètu Yerusalem.
20 Ji'i tenge j'ara sèna ka tao dhu
lèke, ho baku abhu dhèu dhu pasala
ji'i, peka na, ji'i sab'a lèke boe lod'o
ji'i ngèti doi sèra papala mi dhèu
dhu parluu.
21 Te ji'i pangee paie-iie, sèna ka
tao dhu lèke nèti d'ara dhu mola-
mèci ètu madha Ama Lamatua, aa
ètu madha dhèu ae kahèi.✡
22 Abhu a'ari èci hari dhu ji'i
pua dhiu palere dènge Titus si, ho
rèti doi sèra. Ji'i ladhe paie-iie le
mamuri nèngu. Aa ji'i nge'a, na,
nèngu neo sab'a bia hia miu kahèi.
Dhèu ne maj'èni, lula ne'a le, na,
miu tao dhu lèke.
23 Ladhe dhèu karèi miu lula-nèti
Titus, peka mi rèngu, na, Titus èèna
a'ari ja'a dhu sab'a taruu dènge ja'a
hia miu. Dhèu parcaya ètu era leo
kahèi hag'e rare le dhèu rèngu, sèna
ka rèngu kahèi rèti doi sèra asa
Yerusalem. Rèngu pakaboko le ho
neo dhiu. Titus sama-sama dènge
rèngu kahèi. Rèngu aa'i-aa'i ra
pad'elo dadedha Kristus sèmi èèna.
24 De miu hud'i pad'elo sasue miu
mi dhèu dhu rèti doi sèra. Aa
pad'elo dènge ra, tasamia ka ji'i koa-
kad'iri miu. Dènge j'ara èèna, dhèu-
dhèu parcaya nèti juma'at ètu mia-
mia re'a, na, miu sue rèngu.

✡ **8:21** Lii Hini 3:4

9

Doi bantuan hia dhèu Kristen ètu Yerusalem

1 Dhu lèke, ja'a parluu heka suri
hia miu, ho manèngi miu soru-bara
dhèu parcaya unu Lamatua.
2 Te ja'a ke'a le, miu d'èi titu
kèna soru-bara dhèu sèmi sèra. Ja'a
d'èi palolo dènge dhèu parcaya ètu
Makedonia kahèi, lula-nèti babe'a
d'ara miu. Ja'a palolo le, peka
na, miu nèti propensi Akaya dhu
pa'èra le karèi nèti ranga-jahi ni,
ho pa'adhu doi bantuan. Ja'a lolo
le kahèi, lula-nèti maj'èni miu ka
dhu pamako dhèu leo, ho soru-bara
dhèu-dhèu susa.
3 Ka ja'a pua le a'ari èdhi, sèna ka
ra pad'elo, na, ngaa dhu ji'i palolo
lula-nèti miu se, leko-monya boe.
Ja'a peka sèmi èèna, sèna ka miu
pa'èra mema.
4 Te ladhe abhu dhèu Makedonia
mai palere dènge ja'a, aa miu dhae
pa'èra mèka, na, èdhi ta'e makae.
Mage dhoka lalèka ja'a mi dedha
miu dènge boe kolo-kapua.
5 Nèti èèna ka, ja'a pangee, na,
be'a risi ladhe a'ari èdhi dhiu uuru
asa miu, sèna ka miu aa'i-aa'i mi
bisa ator uuru ku doi bantuan sèra,
madhutu lii pamoa miu uru èèna.
Miu hud'i hia nèti babe'a d'ara miu,
baku hia dènge d'ara cabèka.
6 Dhu mola-mola, sèmi ne'e ka:
“Dhèu dhu sèle hini ciki, èèna na
abhu hua-hela ciki kahèi. Aa dhèu
dhu sèle hini pa'ae-ae, èèna na abhu
hari hua-hela ae-ae kahèi.”
7 Ca dhèu-dhèu ka hud'i pama'ète
unu na, nèngu neo hia ca ngaa.
Baku hia dènge d'ara cabèka. Baku
hia lula dhèu laka-seti. Te Ama
Lamatua sue dhèu dhu hia dènge
d'ara karej'e.
8 Lamatua bisa hia miu mèngi-
nale rupa-rupa. Nèngu bisa hia
miu ae risi eele kahèi, sèna ka miu
baku kura ngaa-ngaa. Te ladhe miu
parluu, èèna na miu abhu risi nèti
dhu miu parluu. Dènge j'ara ne,
miu bisa papala dhu karisi, sèna ka

soru-bara sasab'a aa'i-aa'i dhu nèti babe'a.
9 Dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri
Mola-Mèci Ama Lamatua, na,
“Ama Lamatua d'èi pala-bagi hia
dhèu unu aad'o,
nèti d'ara hua iia Na.
Nèngu tao dhu lèke taruu,
te d'ara mola Na èèna, taha
taruu.”✡
10 Lamatua ka dhu hia hini,
sèna ka dhèu sab'a sèle oka-tedhe.
Lamatua ka dhu hia nganga'a, sèna
ka èdhi ta'a. Lamatua èèna kahèi,
ka dhu hia miu mèngi-nale, ho
miu bisa tao dhu lèke. Èèna sama
sèmi miu dhèu sab'a oka-tedhe, hèia
Lamatua hia miu hini, ho miu sèle.
Aa hua-hela dhu miu abhu sèra,
Lamatua hia hari ae-ae, nèti ca lod'o
asa ca lod'o.✡
11 Te Lamatua neo pala-bagi hia
miu risi nèti dhu miu parluu, sèna
ka miu bisa soru-bara dhèu leo,
dènge d'ara be'a miu. De ladhe miu
soru-bara le dhèu leo, tatu dhèu se
manèngi makasi mi Ama Lamatua.
12 Te bantuan dhu miu hia mi
dhèu unu Lamatua ètu nèi, tatu
pasamaa si. Aa dènge j'ara ne'e
kahèi, miu manèngi makasi mi
Lamatua.
13 Te lod'o miu soru-bara dhèu leo
sèra, èèna j'aj'i mi tadha dhu peka
na, miu parcaya tare'a-re'a. J'ara
ne'e kahèi tao dhèu leo sèra koa-kio
Ama Lamatua. Te rèngu bisa rèdhi
dènge re'a, na, parcaya miu mi Lii
Lolo Be'a Kristus leko-monya boe.
Èèna, lula miu tao madhutu lalèka
miu. Hèia ropa miu hia bantuan
dènge d'ara kateme mi rèngu, aa
hia mi dhèu leo kahèi, na, èèna
ka dhu tao rèngu koa-kio kolongara
Ama Lamatua.
14 Aa dhèu dhu sèmi rare bantuan
nèti miu sèra, èèna na ra sabaj'a hia
miu. Rèngu neo rèdhi miu kahèi,
lula Ama Lamatua dhu pad'elo le
d'ara hua iia Na ae-ae mi dedha miu.
15 Te ngaa Ama Lamatua ka dhu
hia iia èdhi Hadia èci dhu be'a titu
kèna, nuka Yesus! Kab'ua Na risi
aa'i ngaa-ngaa! Nèti èèna ka, èdhi
aa'i-aa'i ti sama-sama peka dènge
Ama Lamatua, na, “Makasi!”

10

Paulus siri iisi na, lula sasab'a-la'a na hia Kristus

1 Ja'a, Paulus, ka dhu suri sasuri
ne. Tatu abhu nèti miu dhu pangee,
na, ladhe ja'a sama-sama dènge
miu, ja'a makae padhai lii paled'a.
Te ngaa ladhe miu dènge boe ja'a,
na, ja'a bani padhai lii dhu pa'abhe
boe. Sèmi èèna ka, si? Aa te
ngaa, ja'a dhu pasanèd'e le miu, na,
Kristus ne dhu lii mako dènge d'ara
hua iia mi dedha miu.
2 Te ngaa abhu cahag'e nèti miu
dhu ro'o boe nanene lii ja'a. Rèngu
peka, tatao ji'i beda boe dènge tatao
dhèu leo ètu rai-haha ne. De ladhe
ja'a dhiu, ele boe ja'a padhai lii
dènge rèngu pake boe pa'abhe. Nèti
èèna ka, ja'a peka mema dènge miu
aa'i-aa'i mi, sèna ka ladhe ja'a d'ai
èèna, ja'a tao heka lii taka dènge
rèngu.
3 Masi ka èdhi se dhèu rai-haha,
te ngaa ladhe èdhi pab'ala lii dènge
dhèu leo, èdhi pakadhii boe, sèmi
dhèu ètu rai-haha ne dhu tadhe boe
Ama Lamatua.
4 Ladhe èdhi patao dènge dhèu,
baku bhèlu, te rèka èdhi sama boe
dènge rèka dhèu rai-haha ne. Aa
ladhe èdhi patao dènge dhèu kètu
hadhu, na, èdhi unu koasa Lamatua,
dhu bisa palaho ngangee rèngu.
5 Koasa Lamatua bisa palaho aa'i
ngangee dènge tatao dhu palab'a
dènge Lamatua, dhu tao dhèu ho
ro'o boe tadhe Lamatua. Koasa
Nèngu kahèi bisa pad'elo j'ara, ho
gati j'ara ngangee èdhi dhu dhui,
dènge j'ara ngangee dhu hiu. Dènge
j'ara ne'e, èdhi bisa pangee mad-
hutu a'aj'a Kristus.✡
6 Ae ka nèti miu mulai d'èi nanene
Kristus, aa tao madhutu dad'èi Na
aa'i-aa'i. Te ngaa abhu cahag'e nèti
miu dhu ro'o boe nanene Ne. De ji'i
dhu pa'èra le ho huku si.

✡ **9:9** Lii Sod'a Koa-Kio 112:9 ✡ **9:10** Yesaya 55:10 ✡ **10:5** Roma 12:2

7 Miu d'èi laladhe ngaa dhu ladhe mèdhi ètu li'u di. Te ngaa miu hud'i ladhe ku d'ara dhèu. De ladhe dhèu pangee, na, nèngu dhèu pajuu-paleha Kristus, sanèd'e paie-iie, te ji'i se dhèu pajuu-paleha Kristus kahèi, sèmi nèngu.
8 Ele boe miu pangee, na, ja'a padhai lii ae risi eele lula-nèti koasa dhu ji'i abhu nèti Lamatua. Sèmi èèna ka, si? Aad'o! Te Lamatua hia koasa èèna ho pa'èra miu, aa pa'ele iie boe miu. De ja'a soro tèke eele boe dhèu dhu pamakae ja'a, lula rèngu pa'ele iie sasab'a-la'a ja'a.
9 Ja'a neo boe pamadha'u miu dènge sasuri ja'a sèra.
10 Te ngaa dhèu sèra peka, na, “Baku pusi-pahae dènge Paulus. Te masi ka isi sasuri na bia dènge sakaa, te ngaa ladhe patoo madha, nèngu roe aala-aala, aa lii padhai dhu dènge boe koasa.”
11 Te ngaa sèna ka dhèu dhu padhai lii omo koso sèra re'a, na, ngaa dhu ji'i suri ètu d'ara sasuri nèti kaj'èu, beda boe dènge ngaa dhu ji'i peka-padhai, ladhe ji'i ètu talora aae miu.
12 Dhèu sèra sa d'èi padedha iisi, peka na, rèngu ka dhèu pajuu-paleha dhu kapai nèti Kristus. Ji'i bani boe pasoro ngi'u ji'i dènge dhèu sèmi sèra. Me'a, sina ma? Ele boe ji'i se èra boe sama sèmi rèngu! Dhèu sèmi sèra sa, dhodhoka tenge dhèu dhu sama sèmi rèngu di. Sèna ka rèngu pa'èra èci dènge èci, lula rèngu se ca ropa! Gagoa ra sèmi èèna ka!
13 Aa te ngaa ji'i padedha boe iisi, ladhe dènge boe kolo-kapua na. Ji'i dhoka padhai lii sèmi èèna lula-nèti sasab'a dhu Lamatua pangèd'u mi ji'i. Ngaa dhu ji'i tao hia miu sèra, dhoka tao madhutu ngaa dhu Lamatua pua ji'i sab'a. Te ji'i sab'a boe dhu leo nèti èèna.
14 Dhu lèke ka, ji'i se padhai lii karisi boe, lod'o ji'i koa-kad'iri miu. Te ji'i ka dhu mai lole Lii Lolo Be'a Kristus hia miu. Ka miu sèmi mere lii padhai ji'i kahèi. Ladhe Lamatua pua boe ji'i, te ngaa ji'i koa-kad'iri miu, na, èèna mema lèke boe.
15 Ladhe dhèu leo ka dhu sab'a, na, ji'i padedha boe iisi, peka na, èèna rui-j'aj'èra ji'i na. Te madhutu mola-mola na, parcaya miu hud'i asa tabha èra. Dènge j'ara ne'e, rui-j'aj'èra ji'i ètu dedha miu karèi nèti uru ka asa tabha taruu.
16 Hèia ji'i bisa la'a peka-padhai Lii Lolo Be'a Kristus asa era-era dhu pakaj'èu nèti era miu, dhu abhu mèka dhèu sab'a ètu era sèra. Dènge j'ara ne'e, sasab'a ji'i patogo boe dènge sasab'a dhèu dhu ra pakako le ètu èèna.
17 Te abhu ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, dhu suri, na, “Ladhe dhèu neo padedha iisi, na, hud'i padedha iisi dhoka lula-nèti Kètu èdhi, Ama Lamatua di.”✡
18 Ladhe abhu ca dhèu dhu padhai lii dedha lula-nèti mamuri nèngu unu na, èèna sasoa na hèb'a-hua. Te ngaa ladhe Lamatua ka dhu koa-kad'iri dhèu ne'e, heka lèke kèna!

11

Dhèu pajuu-paleha Kristus dhu mola, dènge dhu mola boe

1 Ja'a neo padhai lii sama sèmi dhèu goa. De miu nanene sèku! Lii ja'a sèmi ne'e ka:
2 ja'a nuka sèmi ama miu, aa miu nuka sèmi ana bhèni ja'a dhu dhèu lii d'ai le. Dhèu dhu lii d'ai miu èèna, nuka Kristus. Ka ja'a ate sale boe miu, sèna ka ladhe d'ai lod'o miu kab'i, miu kalora iisi era. Hèia ja'a j'aga miu, sèna ka dhèu leo baku gagai miu, ho pa'ele iie parcaya miu.
3 Ne'e ne miu madhutu j'ara mamuri Kristus dènge d'ara mola. Te ngaa ja'a madha'u, mage dhoka dhèu tipu rare, miu sèna ka miu piku eele nèti j'ara mola èèna, nuka sèmi uru èèna mege tipu nare Hawa. Mege ne bisa tipu sèmi èèna, lula nèngu baki nèti kapod'e-kabèli!✡

✡ **10:17** Yermia 9:24 ✡ **11:3** Lii Lolo dhu Uru Tèka 3:1-5, 13

4 Ladhe lod'o-lod'o miu paraga dènge dhèu sèmi sèra sa, ho ra aj'a-
nori miu lula-nèti Yesus ropa leo
dhu sama boe dènge Yesus dhu ji'i
aj'a-nori miu, na, tasamia ka miu
lèka lii padhai ra? Uru èèna, miu
bhoke le d'ara miu ho sèmi mere
Roh Mola-Mèci Lamatua, sèna ka Na
ator miu. Te ngaa tasamia ka limuri
ne, miu neo hari sèmi mere roh ropa
leo èci? Uru èèna, miu lèka Lii
Lolo Be'a Kristus dhu ji'i aj'a miu.
Te ngaa tasamia ka limuri ne miu
parcaya hari a'aj'a ropa leo?

5 Dhèu se padedha iisi ra, peka
na, rèngu ka dhèu pajuu-paleha
Lamatua dhu kapai risi. Madhutu
ngangee miu, hak rèngu se risi nèti
hak ja'a, do? Aad'o! Ja'a pake boe
ngangee sèmi sèra.

6 Masi ka ja'a d'èlu-mèu boe ètu
d'ara lii padhai pake lii dedha, te
ngaa ke'a mèu sasoa nèti ngaa dhu
ja'a padhue-padhai. Miu dhu me'a
le j'ara se'e, lula ja'a peka pahari-
pahari le dènge miu.

7 Lod'o ja'a aj'a miu Lii Holo-Nori
Ama Lamatua, ja'a manèngi boe
miu ogo-oru hia ja'a. Ja'a tao iisi
nuka sèmi ana iiki sa, sèna ka bisa
ded'e padedha miu. Teko-teko nèti
j'ara ne'e ka miu neo pasala ja'a, do?

8 Te dhèu parcaya nèti juma'at era
leo sèra ka dhu tago ja'a, sèna ka
ja'a bisa ladhe-leru miu. Ne'e èci
èèna ka dènge ja'a kore nèti rèngu
ho soru-bara miu.

9 Lod'o ja'a bera-bera dènge miu,
ladhe ja'a parluu ngaa-ngaa, na, ja'a
manèngi boe miu, aa pabia boe miu.
A'ari èdhi dhu mai nèti propensi
Makedonia ka dhu soru-bara ja'a.
Te ngaa ja'a pabia kèdhi mèka miu,
aa bèli-camèd'a ja'a pabia boe miu
sèmi èèna kahèi.✡

10 Lii Holo-Nori Kristus ne lèke
tare'a-re'a. Ja'a lèka mèu, na, lii
padhai ja'a lèke kahèi, lula ja'a
pa'èki dènge Kristus. Abhu boe ca
dhèu sa ètu propensi Akaya dhu bisa
kutu hèb'a ja'a, aa kai ja'a sèna ka
baku padhai lii padedha, peka na,
ja'a pabia boe miu sèmi èèna.

11 Nga tao ka ja'a peka sèmi ne'e?
Ele boe, lula ja'a sue boe miu, do?
Masi ka miu pangee sèmi èèna, te
ngaa Ama Lamatua ne'a, na, ja'a sue
miu.

12 J'ara-j'ara dhu ja'a tao kèdhi le,
ja'a tao taruu. Dènge sèmi èèna,
dhèu dhu tema padedha iisi, peka
na, tatao rèngu sèra èci èèna ka
dènge tatao ji'i, na, padhai lii rèngu
dènge boe kolo-kapua.

13 Rèngu peka, na, Lamatua ka
dhu pajuu-paleha rèngu. Rèngu
se, dhèu sab'a dhu d'èi leko-monya
dhèu! Dhèu se tao iisi ra nuka
sèmi dhèu pajuu-paleha dhu lèke
nèti Kristus. Aa te ngaa rèngu se
dhoka padhai lii hèb'a-hua!

14 Miu baku cag'ag'a! Te dhèu aae
nidhu kahèi tao iisi na sama sèmi
ana-ana pajuu Ama Lamatua nèti
sorga dhu nèti saraa aa d'ara be'a.

15 Nèti èèna ka, miu baku malaa
ladhe dhèu sab'a na neo tao iisi ra
nuka sèmi dhèu dhu sab'a dènge
d'ara mola. Sanèd'e, te èèna
na Ama Lamatua b'ala bhabhelu-
katub'a rèngu.

Dhèu pajuu-paleha Kristus dhu lèke, pasae j'aj'èra rupa-rupa lod'o ra peka-padhai lula-nèti Lamatua Yesus

16 Ladhe mo'o, na, ja'a padhai lii
hari ciki sama sèmi dhèu goa. Te ja'a
neo padhai lii padedha iisi ciki.

17 Dhu ja'a suri padedha iisi ne,
dhoka neo padhai lii sama sèmi
dhèu goa sa. Te lii padhai ja'a ne
kapua na nèti boe Lamatua èdhi.

18 Abhu dhèu ae dhu d'èi ded'e
padedha ngi'u ra madhutu tatao
dhèu rai-haha ne. De ja'a neo
padhai lii padedha iisi kahèi sama
sèmi rèngu.

19 Te miu dhu pangee, na, ngangee
miu mola ladhe paraga dènge ca
dhèu dhu kahadhu bia, na, miu soro
tèke ne, si?

20 Ladhe dhèu leo tao miu mad-
hutu dad'èi rèngu, na, miu soro

✡ **11:9** Pilipi 4:15-18

tèke si. Nuka sèmi: ladhe dhèu tao miu sèmi ènu sa, miu soro tèke ne, do? Ladhe abhu dhu mana'u mèdha miu, miu soro tèke ne, do? Ladhe abhu dhèu tipu miu, miu soro tèke ne, do? Ladhe dhèu tao iisi nuka sèmi dhèu kapai, aa pahahe miu nuka sèmi ana iiki sa, na, miu soro tèke ne, do? Sèmi èèna kahèi, ladhe abhu dhèu dhu tèb'e miu, na, miu soro tèke ne sène.

21 Te ngaa baku nasa! Te ja'a makae, lula ji'i roe aala-aala. Te ji'i lake ngare boe tao sèmi èèna, sama sèmi dhèu sèra tao mi dedha miu.

Te ngaa ladhe rèngu neo padedha iisi lula ngaa sa, ja'a bani padedha iisi sèmi èèna kahèi. (Te ngaa baku bhèlu, te ja'a padhai lii sèmi dhèu goa na!)

22 Rèngu se dhèu Ibrani tare'a-re'a, do? Oo! Ja'a kahèi dhèu Ibrani. Rèngu dhèu Isra'el, do? Oo! Ja'a kahèi. Rèngu sèra ana-èpu Abraham, do? Oo! Ja'a kahèi.

23 Rèngu sèra dhèu sab'a hia Kristus, do? Oo! Ja'a kahèi sèmi èèna. (Baku bhèlu, te ja'a padhai lii paleko ne!) Mema, ja'a peka na, ja'a sama sèmi rèngu. Aa te ngaa ja'a risi nèti rèngu. Te ja'a sab'a bia risi. Ra bèdho ja'a ae risi. Ra game ja'a ae risi. Ja'a kahèi oe madhe pahari-pahari ae risi nèti rèngu.✡

24 Ètu d'ara adhe-aai dhèu ja'a, dhèu Yahudi, ra hake paparu ja'a lèmi hari. Lod'o-lod'o ra hake paparu ja'a, na, ra hake tèlu nguru ceo hari pake gui.✡

25 Tèlu hari, dhèu hake ja'a pake aj'u. Ca tèka dhèu pèci neo pamadhe ja'a. Ja'a molo dènge kapa tèlu hari. D'ara ca mèu ca mèda, ja'a leb'o-leb'o ètu d'ara dhasi.✡

26 Ja'a laku kaj'èu asa mia-mia pahari-pahari. Ètu d'ara kakako ne, ja'a paraga dènge j'aj'èra rupa-rupa, dhu tao ja'a oe madhe. Nuka sèmi: nèti èi aae lala ètu d'ara loko aae, nèti parapo, nèti dhèu ja'a dhèu Yahudi, nèti dhèu Yahudi boe, aa nèti dhèu dhu tao ngi'u ra sama sèmi a'ari dhèu parcaya, aa te ngaa rèngu leko-monya. Ja'a oe madhe kahèi ètu talora lèu, ètu d'ara kota, dènge era dhèu pea boe.✡

27 Ja'a sab'a bia, aa paraga dènge sasusa ae-ae. Lod'o ae ka dhu ja'a bisa boe bhèj'i. Ja'a manganga dènge koko-kamango kahèi. Pahari-pahari ku'a boe ngaa-ngaa. Abhu kahèi lod'o dhu ja'a unu boe mèdha-papake, ka maringi oe madhe.

28 Aa ladhe mo'o boe ige j'ara se'e, na, ige sèmi ne'e ka: te bèli-bèli ja'a j'aj'i ngangee kapai, lula ngee kèdhi a'ari èdhi dhèu parcaya dhu pakaboko ètu mia-mia.

29 Ladhe abhu dhèu dhu rasa roe-bhilu dhu bisa boe sab'a ngaa-ngaa, na, sanèd'e ja'a. Te ja'a sèmi èèna kahèi. Ladhe abhu dhèu dhu dadugu dhèu-dhèu parcaya sèna ka tao j'ara karehe sama-sama dènge rèngu, na, ja'a makae, aa nasa.

30 Ladhe ja'a neo padedha iisi, na, be'a risi ja'a padedha iisi lula-nèti j'ara-j'ara dhu pad'elo raroe ja'a. Tare'a!

31 Kètu èdhi Yesus, dènge Ama Na, Ama Lamatua re'a, na, ja'a monya boe. Dhu lèke, ladhe dhèu koa-kio Ne toke d'ai mia-mia.

32 Conto nuka sèmi, uru èèna ètu kota Damsik, gubernur nèti dhèu aae Aretas pua dhèu mate ho kèpe ja'a ètu hèb'a tedhe kota.

33 Te ngaa angalai ja'a pamaso ja'a asa d'ara karogo èci. Ka ra dulu ja'a dènge dhari re li'u tembok kota. Hèia gubernur kèpe nare boe ja'a. De sanèd'e, ladhe ja'a mesa-mesa ku, tatu bisa boe, si?✡

12

Paulus ladhe nèdhi ngaa èci, nuka sèmi tanila sa

✡ **11:23** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 16:23 ✡ **11:24** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 25:3 ✡ **11:25** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 16:22, 14:19 ✡ **11:26** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 9:23, 14:5 ✡ **11:33** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 9:23-25

1 Ladhe miu mo'o, na, ja'a pad-
edha iisi hari ciki, masi ka ga-
guna aad'o. Te ngaa ja'a neo peka
dènge miu j'ara-j'ara dhu Lamatua
èdhi pad'elo le dènge ja'a ètu d'ara
tanila.
2-4 Ja'a tadhe ca dhèu unu Kristus.
Canguru èpa tèu dhu la'e, abhu dhu
ded'e ne asa dedha-liru dhu dedha
aae. Te ngaa ja'a ke'a boe, na
ca'e dènge ngi'u aae, do dhoka roh
nèngu di. Dhodhoka Lamatua di
ne'a. Ja'a ke'a kahèi, na, ropa ded'e
ne asa era hua iia Lamatua èèna,
nèngu tadèngi lii padhai dhu be'a
titu kèna, dhu dhèu rai-haha bisa
boe peka-padhai.
5 De mi dhèu sèmi èèna, ja'a neo
padhai lii padedha. Te ngaa ja'a
ko'o boe padedha iisi lula-nèti ngi'u
ja'a unu ku. Ja'a ded'e dhoka raroe-
bhilu ja'a, aa j'ara-j'ara dhu ja'a bisa
boe tao kore.
6 Ladhe ja'a neo padedha iisi, na,
ja'a parluu boe monya, te ja'a dhu
dènge j'ara ae dhu lèke, dhu ja'a
bisa peka-padhai. Te ngaa ja'a mau-
mau, sèna ka dhèu baku pangee, na,
ja'a dènge kolo-karisi nèti ngaa dhu
rèngu tadèngi aa ladhe rèdhi nèti
ja'a.
7 Risi-risi hari, Lamatua dhu
pad'elo le dènge ja'a j'ara-j'ara dhu
kapai titu kèna.

Te ngaa ja'a abhu susa kahèi, sèna
ka ja'a baku pamone. Te dhèu aae
nidhu pua ana pajuu na èci, ho mai
kakèj'i taruu ja'a, nuka sèmi dhudhu
dhu pakèj'i ètu d'ara isi ja'a ne.
Waa! Ja'a j'èra titu kèna!
8 Tèlu hari kèna, ja'a manèngi
sèna ka Ama Lamatua pakaj'èu eele
j'aj'èra ne nèti ja'a.
9 Te ngaa Lamatua peka na, “Ja'a
pad'elo le d'ara hua iia Ja'a mi èu,
de èèna d'ai le, sèna ka èu me'a,
na, nèti d'ara raroe ka koasa Ja'a
asa tabha.” Nèti èèna ka ja'a d'èi
padedha iisi ètu d'ara raroe ja'a,
sèna ka ja'a ke'a, na, koasa Kristus
ètu d'ara mamuri ja'a.
10 Nèti èèna ka, ladhe a'èra ja'a
mesa ku bisa boe sab'a ngaa èci sa,
na, d'ara ja'a mau-mau sène. De
ropa dhèu pahahe ja'a, do pasusa
ja'a, do paj'èra ja'a, do game ja'a,
lula ja'a j'aj'i dhèu unu Kristus, na,
d'ara ja'a mau-mau sène. Te ladhe
ja'a mesa ku bisa boe, na, ja'a abhu
koasa nèti Kristus, ho bisa èra tao
j'ara sèra.

Paulus j'aj'i ngangee, lula tatao dhèu parcaya ètu Korintus

11 Miu mamuri nuka sèmi me'a
boe, na, Lamatua pua nèdhi mèka
ja'a dhiu peka-padhai dènge miu.
Nèti èèna ka, mo'o do mo'o boe,
ja'a ako padhai lii ciki sèmi dhèu
goa. Madhutu iia-iia na, miu se'e
ka dhu padhai lii padedha ja'a. Ja'a
ne mema dènge boe kab'ua, te ngaa
ladhe pasoro ja'a dènge “dhèu kapai
sèra” dhu peka na, Lamatua pua-
paleha rèngu, na, rèngu sèra risi
boe ja'a.
12 Ladhe Lamatua pua dhèu ho
lole lula-nèti Nèngu, dhèu ne tao
tadha malaa rupa-rupa pake koasa,
sèna ka j'aj'i mi tadha, na, Lamatua
ka dhu pua-paleha nèngu. Te ngaa
baku bhèlu, te lod'o ja'a ètu talora
aae miu, ja'a tao tadha malaa kahèi
sèmi sèra. Aa ja'a sab'a mau-mau.
13 Te ngaa baku nasa! Dhodhoka
ca j'ara di, dhu ja'a tao boe ètu talora
miu, dhu dhèu leo tao ètu juma'at
leo. Nuka ja'a manèngi boe miu ogo
ja'a.
14 Sèmi ne'e! Ja'a dhu tèlu hari
kèna pa'èra kore le ho dhiu ngad'o
miu. Ja'a parluu boe miu ogo ma-
muri ja'a. Ja'a ko'o boe mèdha-
panyau miu kahèi. Te madhutu ad'a
èdhi, lèke boe ladhe ana iiki tèka
mèdha-panyau hia ina-ama ra. Dhu
lèke nuka ina-ama ka dhu sadia tèke
mèdha-panyau hia ana niki ra. De
ja'a parluu boe ladhe miu sadia tèke
mèdha-panyau hia ja'a, te miu se
sama sèmi ana-ana ja'a! Dhu ja'a
parluu, dhoka mamuri dènge sasue
miu.
15 Ja'a d'èi hèli mèdha hia miu.
Ja'a d'èi sab'a bia kahèi, sèna ka

miu bisa mamuri madhutu dad'èi Lamatua. Ladhe ja'a sue miu d'ai seli, na, miu hud'i sue ja'a sèmi èèna kahèi. Nga tao ka miu papènyi sasue miu? Lèke boe, sina ma?

16 Ètu talora miu, abhu dhu peka na, ja'a pabia boe miu. Te ngaa abhu kahèi dhu peka na, ja'a dhèu dhu mèu pakapod'e miu, sèna ka miu madhutu dad'èi ja'a.

17 De tasamia? Ele boe dhèu dhu ja'a pua dhiu asa miu sèra, tipu rare miu, do? Aad'o!

18 Te ja'a dhu pamako Titus ho dhiu asa miu. Ja'a pua a'ari dhèu parcaya èci sèna ka dhiu palere dènge Titus kahèi. Titus pakapod'e miu, do? Aad'o, si? Te Titus dènge ja'a ne, ca ropa. Ji'i sab'a j'ara dhu sama, te ngangee ji'i dua mi sama kahèi.

19 A'ari dhu pasue! Tao-tao miu dhu pangee, na, ji'i siri iisi ji'i ètu madha miu, do? Aad'o! Te aa'i-aa'i dhu ji'i peka-padhai se, Ama Lamatua dhu ne'a le. De ji'i bisa boe pahuni ngaa-ngaa nèti Nèngu. Ji'i pa'èki kahèi dènge Kristus. Lula ji'i sue miu, nèti èèna ka aa'i-aa'i dhu ji'i tao sèra, sèna ka bisa pa'èra miu.

20 Bèli-camèd'a, ladhe ja'a j'aj'i dhiu ngad'o miu, ja'a pangee mage dhoka miu j'aj'i boe sama sèmi dad'èi ja'a. Te mage dhoka abhu dhu patao-palaha, d'èi boe dhèu karisi nèngu, tèka d'ara, abhu dhu pangee dhoka mamuri nèngu mesa na, abhu dhu pa'ele iie kolongara dhèu, abhu dhu padhai-kakoli dhèu, abhu dhu padedha iisi, aa abhu dhu maruru jahu lulu-lulu. Mage dhoka ja'a kahèi j'aj'i boe sama sèmi dad'èi miu.

21 Ladhe ja'a dhiu ka asa miu, ja'a j'aj'i ngangee, lula tatao-tatao miu. Mage dhoka Ama Lamatua neo pamakae ja'a ètu madha miu. Mage dhoka ja'a pabia dhèu, lula, nèti miu abhu dhu mamuri ètu d'ara bhelu-katub'a era, te ngaa eleho'a boe, sèna ka madhutu j'ara mola nèti Lamatua. Rèngu se dhèu kaj'alu! Te abhu dhu ad'u j'ara makae dènge mone do bhèni dhu dhèu èmu nèngu boe. Ra ad'u-ue j'ara makae rupa-rupa dhu re'a heka makae d'ara.

13

J'aga paie-iie mamuri miu

1 De ne'e ne kali ka tèlu kèna ja'a neo dhiu ngad'o miu. Ladhe abhu dhu neo galaa dhèu, na, baku bhèlu atora na. Te Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua dhu suri, peka na, “Ladhe abhu dhu neo galaa dhèu èci, hud'i dènge ku dua do tèlu sakasii dhu lii èci, heka sèmi mere kèna. Te ladhe abhu boe lii èci sèmi èèna, baku sèmi mere lii galaa èèna.”✡

2 Lod'o dhu ja'a dhiu kali ka dua asa miu uru èèna, ja'a pasanèd'e le dhèu dhu mamuri ètu d'ara bhabhelu-katub'a sèra. Limuri ne, ja'a pasanèd'e hari rèngu sama-sama dènge dhèu aa'i-aa'i dhu mamuri ètu d'ara bhelu-katub'a sèra. Nuka sèmi uru èèna, dhu ja'a peka kore le, na, ladhe ja'a j'aj'i mai hari, ja'a soro tèke boe rèngu sèra.

3 Miu tenge bukti, dhu peka na, Kristus padhai lii re ja'a. Ladhe Kristus neo ator miu, Na tao dènge koasa kapai ètu talora aae miu. Te Nèngu sab'a boe dènge roe.

4 Lod'o dhèu pamadhe Ne ètu aj'u palolo-palèbha, mema Na roe aala-aala, lula Na patalale eele koasa Na. Te ngaa Ama Lamatua pangèd'u le Kristus koasa, hèia Na mamuri hari le. Ka masi ka ji'i j'aj'i dhèu unu Na, dhu rasa na, ji'i ètu d'ara raroe era, te ngaa Ama Lamatua hia le ji'i mamuri hiu. Nèti èèna ka, ji'i bisa ladhe-leru miu pake koasa Nèngu.

5 Parisa d'ara miu unu mi dhu peka na, miu parcaya tare'a mi Kristus, do aad'o. Koasa Na bisa tèdhi ètu d'ara mamuri miu, do aad'o? Uji mamuri miu sèmi èèna. Te ladhe Kristus pa'èki boe dènge miu, miu j'aj'i boe dhèu unu Na.

✡ **13:1** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 17:6, 19:15

6 Ladhe miu parisa ji'i, na, miu
bisa ladhe mèdhi koasa Kristus ètu
d'ara mamuri ji'i. Dènge j'ara ne'e,
ji'i lolos.
7 Ji'i sabaj'a kahèi manèngi Ama
Lamatua, sèna ka miu baku manahu
asa d'ara sasala ngaa-ngaa. Ji'i pusi-
pahae boe dhèu d'èi, do d'èi boe,
nèti sasab'a-la'a ji'i. Te ngaa ji'i d'èi
ladhe miu tao dhu lèke, masi ka
dhèu cahag'e tule eele ji'i. Masi ka
dhèu tule eele ji'i sèmi èèna, ngaa-
ngaa tao boe.
8 Te ji'i bisa boe tao ngaa-ngaa, ho
lab'a j'ara dhu lèke. Ji'i nge'a dhoka
tao dhu lèke di.
9 Ladhe miu j'aj'i èra, aa ji'i j'aj'i
roe èèna ka, ji'i karej'e-karae. Te
ji'i sabaj'a, ho manèngi Lamatua tao
pamèci miu.
10 Nèti èèna ka, masi ka ja'a
pakaj'èu dènge miu, ja'a suri tèke
le j'ara se'e se, ho ladhe d'ai ka
lod'o ja'a dhiu, ja'a tao heka lii sakaa
dènge miu. Ja'a j'aj'i dhèu pajuu-
paleha Lamatua èdhi. Te ngaa Na
pangèd'u hak dènge koasa mi ja'a,
sèna ka pa'ele iie boe miu, te ngaa
pa'èra miu.

Paulus pa'èle sasuri na

11 A'ari dhu pasue aa'i-aa'i! Lii
ja'a dhu limuri tèka ne, dhoka lii
maho'o di. Pamola j'ara aa'i-aa'i
ra. Nanene paie-iie lii holo-nori ja'a.
Mamuri d'ara èci. Miu èci dènge èci
hud'i pabe'a-be'a. Kapua sasue nèti
Ama Lamatua. Ja'a manèngi sèna
ka Ama Lamatua bera-bera taruu
dènge miu, aa Na soru-bara miu, ho
miu mamuri padame èci dènge èci.
12 Miu hud'i pamaho'o aa pa'uu
dhu pantas dènge dhèu mola-mèci
unu Ama Lamatua. Dhèu-dhèu
unu Lamatua ètu se'e, pa'adhu lii
maho'o kahèi hia miu.
13 Ja'a manèngi sèna ka Kètu èdhi,
Yesus Kristus pad'elo d'ara hua iia
Na mi dedha miu. Ja'a manèngi ho
Ama Lamatua pad'elo sasue Na mi
dedha miu. Ja'a manèngi kahèi sèna
ka Roh Mola-Mèci Lamatua pad'elo
d'ara be'a Na, ho hud'i laa miu
mamuri d'ara èci.

Sange ne'e ka,
Paulus

Sasuri Paulus hia juma'at-juma'at ètu propensi Galati

Lii maho'o

1-2 Lii maho'o nèti ja'a, Paulus. Ja'a pa'adhu sasuri ne asa a'ari aa'i-aa'i dhu parcaya Yesus Kristus ètu juma'at-juma'at ètu propensi Galati. A'ari dhu sama-sama dènge ja'a ètu ne'e, pa'adhu lii maho'o kahèi hia miu.

Ja'a pasanèd'e miu, na, Ama Lamatua dènge Yesus Kristus ka dhu pua-paleha ja'a. Nèti boe dhèu rai-haha ne. Yesus Kristus èèna, nuka Dhèu dhu Ama Lamatua pua mai le. Kristus madhe, te ngaa Lamatua pamamuri hari Ne. Hèia Ra pua-paleha ja'a, ho laku peka-padhai Lii Lolo Be'a dènge dhèu-dhèu.

3 Ja'a sabaj'a mi Ama èdhi, Ama Lamatua, aa Kètu èdhi, Yesus Kristus. Ja'a manèngi ho Rèngu pad'elo d'ara hua iia Ra mi miu, sèna ka miu mamuri padame èci dènge èci.

4 Kristus madhe, sèna ka saku eele aa'i sasala èdhi aa pakaj'èu èdhi nèti bhabhelu-katub'a rai-haha ne. Aa'i-aa'i dhu Kristus ad'u-ue sèra, madhutu dad'èi Ama Lamatua.

5 Nèti èèna ka, èdhi hud'i koa-kio Ne taruu! Dhu lèke kèna!

Paulus nasa, lula dhèu Galati pusi-pahae boe Lii Lolo Be'a dhu lèke

6 A'ari aa'i-aa'i! Ja'a ke'a heka tao miu sa mia! Ama Lamatua hag'e nare le miu, lula Na neo ho miu me'a d'ara hua iia Na. Te ngaa tasamia ka miu malai titu kèna lami madhutu lii lolo leo

7 dhu lèke boe? Uuru èèna, ja'a aj'a le dhu mola-mola Lii Lolo Be'a nèti Yesus Kristus. Te ngaa limuri ne, dhèu kapod'e-kabèli sèra mai pakapod'e Lii Lolo Be'a èèna, toke miu malaa-maloha.

8 Sanèd'e, ee! Te bèli-camèd'a Lamatua huku dhèu dhu aj'a Lii Lolo Be'a dhu sama boe dènge dhu ji'i aj'a-nori uru èèna. Masi ka dhèu nèti ji'i do, ana pajuu nèti sorga do, hud'i laa Lamatua hia ne mamadhe-mamopo!

9 Ji'i dhu peka le karèi nèti uru ka. Te ngaa limuri ne, ja'a neo hari pasanèd'e sèmi ne'e: ladhe abhu dhèu dhu aj'a leo nèti Lii Lolo Be'a dhu miu abhu le uru èèna, hud'i laa Lamatua hia ne mamadhe-mamopo.

10 Ja'a bani peka sèmi èèna, lula ja'a neo pakarej'e d'ara Ama Lamatua, neo boe pakarej'e dhèu rai-haha ne. Miu ngee, na, ja'a tenge kolongara nèti dhèu rai-haha, do? Aad'o! Te ladhe ja'a tao sèmi èèna, ja'a pantas boe j'aj'i ana pua-paleha nèti Kristus.

Paulus lole hari tasamia ka na j'aj'i dhèu pajuu-paleha Lamatua Yesus

11 A'ari aa'i-aa'i! Ja'a peka paled'a dènge miu, na, Lii Lolo Be'a dhu ja'a aj'a-nori miu, nèti boe tatao dhèu rai-haha.

12 Ja'a abhu boe nèti dhèu rai-haha, aa abhu boe ca dhèu sa dhu aj'a-nori ja'a. Te Yesus Kristus mesa Na ka dhu bhoke sasoa na mi ja'a.

13 Tatu miu tadèngi le lii lolo nèti j'ara mamuri ja'a, lod'o ja'a madhutu agama Yahudi era, si? Lod'o èèna, ja'a paj'èra titu kèna dhèu-dhèu unu Lamatua, aa neo pa'ele iie aa'i si.✡

14 Aa lod'o èèna kahèi, d'ara ja'a neo titu kèna aj'a j'ara-j'ara agama Yahudi, risi nèti dhèu Yahudi dhu leo dhu ca dadena dènge ja'a. Aa ja'a ne maj'èni risi pakako ad'a bèi-baki èdhi dènge atora agama aa'i-aa'i.✡

15-16 Masi ka sèmi èèna, Ama Lamatua dhu pama'ète nare le ho patadhe Ana Na mi ja'a. Ina ku dhae nara iisi mèka ja'a, te Nèngu

✡ **1:13** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 8:3, 22:4-5, 26:9-11 ✡ **1:14** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 22:3

dhu hag'e mema le ja'a, lula Na neo pad'elo d'ara hua iia Na mi ja'a. Nèngu kahèi pua ja'a ho laku peka-padhai dènge dhèu Yahudi boe sèra. Lod'o Na pua ja'a èèna, laku boe manèngi a'abhu nèti dhèu leo.✡
17 Aa laku boe paraga dènge dhèu heka-dhèu heka Kristen dhu j'aj'i mema le dhèu pajuu-paleha Yesus ètu kota Yerusalem. Te ngaa laku dènge ka asa rai Arab. Èle ka, ja'a lèpa hari asa kota Damsik.
18 Hèia lalu eele tèlu tèu ku, heka laku paraga dènge Petrus* ètu Yerusalem, ho pakarèi j'ara-j'ara nèti nèngu. Ka ja'a manubha taha canguru lèmi lod'o ètu nèi.✡
19 Lod'o èèna, ja'a paraga kahèi dènge Yakobis, ari d'èlu Lamatua Yesus. Te ngaa ja'a paraga boe dènge dhèu pajuu-paleha Lamatua dhu leo sèra. Dhoka dua ra di.
20 Ngaa dhu ja'a suri ne, mema tare'a sèmi èèna! Ja'a kapod'e boe! Lamatua ne'a aa'i!
21 Èle èèna, hèia ja'a laku asa propensi Siria dènge propensi Ki-likia.
22 Lod'o èèna, dhèu-dhèu unu Kristus ètu propensi Yudea, dhae tadhe mèka ja'a.
23 Dhèu se'e dhoka tadèngi lii palolo, dhu peka na, “Dhèu dhu uru èèna paj'èra èdhi, limuri ne nuka aj'a Lii Lolo Be'a Kristus. Nèngu ka dhu uru èèna, neo pa'ele iie aa'i èdhi.”
24 Ropa ra tadèngi sèmi èèna, aa'i-aa'i ra koa-kio Ama Lamatua, lula ja'a parcaya le Yesus Kristus.

2

Dhèu pajuu-paleha dhu leo sèra, sèmi rare a'aj'a Paulus dènge be'a

1 D'ai èle canguru èpa tèu, hèia ja'a lèpa asa kota Yerusalem sama-sama dènge Barnabas. Aa ji'i ngèti dènge Titus, ca dhèu parcaya dhu Yahudi boe.✡
2 Ja'a laku asa nèi, lula lii paredha Ama Lamatua. D'ai nèi, ka ja'a lole mi dhèu heka-dhèu heka Kristen, Lii Lolo Be'a dhu ja'a aj'a-nori le mi dhèu Yahudi boe sèra. Lod'o èèna, ja'a peka unu ku mi rèngu se, ho ra parisa pabe'a-be'a ngaa dhu ja'a aj'a le sèra, lèke do aad'o. Te ladhe ra pama'ète, peka na, a'aj'a ja'a èèna sala, na, dhèu bisa ngee, na, ja'a sab'a iia d'ara di!
3 Ropa dhèu se'e tadèngi rare lii ja'a sèmi èèna, hèia ra sèmi rare dènge be'a. Aa ra d'èi sèmi rare Titus dènge be'a kahèi. Masi ka Titus dhèu Yahudi boe, te ngaa ra laka-seti boe sèna ka na suna.
4 Te ngaa lod'o èèna, abhu a'ari dhèu pèri dhu d'èi boe a'aj'a ja'a, lula rèngu se aj'a dhu leo. Rèngu se, dhèu Kristen kapod'e-kabèli. Ka rèngu mau-mau mai laka-seti dhèu unu Kristus sèra dhu dhèu Yahudi boe, ho madhutu aa'i atora agama Yahudi. Te ngaa, lula Yesus Kristus patalale eele le èdhi, nèti èèna ka atora sèra èki heka èdhi, sèmi ènu sa.
5 Masi ka ra laka-seti sèmi èèna, te ngaa ciki sa ji'i ngo'o boe sèmi ngare. Dènge j'ara ne'e, miu bisa parcaya taruu Lii Lolo Be'a dhu ja'a nori le. Te dhu mola-mola na kèna!
6 Dhèu heka-dhèu heka se sèmi rare lii a'aj'a ja'a ne, aa ra patabha heka ngaa-ngaa. Te ngaa Ama Lamatua hag'e boe dhèu. De masi ka rèngu dhèu kapai do ana iiki, ngaa-ngaa tao boe.✡
7 Te dhu lèke, nuka: rèngu re'a, na, Ama Lamatua pili nare le ja'a, ho kèti Lii Lolo Be'a mi dhèu-dhèu Yahudi boe. Nuka sèmi dhu Na paredha mi Petrus kahèi, sèna ka nèti Lii Lolo Be'a asa dhèu Yahudi.
8 Te Ama Lamatua pangèd'u koasa mi Petrus ho j'aj'i dhèu pajuu-paleha

✡ **1:15-16** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 9:3-6, 22:6-10, 26:13-18 * **1:18** Lii Yunani dhu suri ètu ayat ne'e pake ngara *Kefas*. Èèna ngara leo nèti Petrus madhutu lii Aram. Petrus ne, ngara madhutu lii Yunani. Te ngaa dua ngara se, sasoa na èci èèna ka, nuka “hadhu”. ✡ **1:18** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 9:26-30 ✡ **2:1** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 11:30, 15:2 ✡ **2:6** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 10:17

mi dhèu Yahudi. Sèmi èèna kahèi,
Na hia ja'a koasa sèna ka j'aj'i
dhèu pajuu-paleha mi dhèu-dhèu
dhu Yahudi boe.
9 Lod'o èèna, madhutu ngangee
dhèu sèra, Yakobis, Petrus,* dènge
Yohanis, dhu j'aj'i le ama-ama
gareja. Ropa rèngu tèlu ra re'a, na,
Ama Lamatua pad'elo le d'ara hua
iia Na mi ja'a, hèia ra kèd'i paj'ola
ai dènge ja'a, aa dènge Barnabas,
sèna ka j'aj'i mi tadha, peka na, ji'i
aa'i-aa'i mi d'ara èci le. Rèngu ro'o
kahèi, ji'i ngèti Lii Lolo Be'a asa
dhèu Yahudi boe, aa rèngu rèti asa
dhèu Yahudi.
10 Dhoka ca j'ara di, dhu ra
pasanèd'e ji'i, nuka ji'i baku bhèlu
soru-bara dhèu dhu unu aad'o sèra.
Mema j'ara ne'e ka dhu ja'a neo tao.

Paulus kai Petrus ètu Antiokia, lula na pakaj'èu nèti dhèu Yahudi boe

11 Ka ca tèka, Petrus mai asa kota
Antiokia. Hèia ja'a kai ne patoo
madha dènge madha, lula nèngu
tao sala.
12 Lod'o na heka mai, nèngu
karèj'e madhèdi na'a dènge dhèu-
dhèu unu Kristus dhu dhèu Yahudi
boe. Te ngaa ropa angalai Yako-
bis dhèu Yahudi sèra mai, hèia
Petrus mulai pakaj'èu nèti a'ari
dhèu Yahudi boe, ka na na'a pa'èci
heka dènge rèngu. Te lula na
madha'u dènge a'aj'a nèti dhèu
Yahudi dhu peka na, dhèu unu
Kristus hud'i kèpe pa'èra-èra atora
agama Yahudi aa'i-aa'i, aa hud'i
pakaj'èu ku dènge dhèu-dhèu dhu
Yahudi boe.
13 Ropa rèdhi tatao Petrus ne, ka
dhèu Yahudi dhu leo sèra tao mad-
hutu kahèi. Toke Barnabas kahèi
madhutu tatao ra dhu peka leo, tao
leo.
14 Te ngaa ropa ja'a patigi kèdhi,
rèngu madhutu be'a heka dad'èi Lii
Lolo Be'a, hèia ja'a kai dènge ka
Petrus ètu katanga madha rèngu
aa'i-aa'i ra, peka na, "Eee, Petrus!
Èu ne, mema dhèu Yahudi. Te
ngaa Ama Lamatua bhoke le j'ara,
ho dhèu dhu parcaya Yesus Kristus
pa'èki heka madhutu atora agama
Yahudi sèra. Aa èu dhu sèmi more
le j'ara ne'e, nga tasamia ka, èu laka-
seti dhèu Yahudi boe, sèna ka tao iisi
ra sama sèmi dhèu Yahudi?"
15 Ja'a kai Petrus sèmi èèna, lula
ji'i dua mi dhèu Yahudi. Suku ji'i
dua mi se dhèu Yahudi, sama boe
dènge suku leo sèra, lula suku ji'i
dhu nèbhu le tadhe Ama Lamatua.
16 Te ngaa limuri ne, ji'i nge'a
kahèi, na, Lamatua sèmi nare boe
ca dhèu sa j'aj'i mi dhèu mola, lula
nèngu tao madhutu atora agama
dènge be'a. Te ngaa Lamatua sèmi
nare dhèu, ladhe nèngu parcaya
Yesus Kristus, lula boe nèti nèngu
madhutu atora agama. Sèmi èèna
ku, heka Lamatua peka na, dhèu ne
dènge heka sasala-sasigo.✡
17 Nèti èèna ka, ji'i aj'a, na,
Lamatua sèmi nare dhèu j'aj'i mi
dhèu mola, lula na parcaya Yesus
Kristus. Te ngaa abhu dhèu Yahudi
dhu pasala ji'i. Ra peka na, ji'i
parcaya Yesus Kristus, te ngaa kèpe
heka atora agama Yahudi. Miu neo
pèci sasala sèmi èèna mi ji'i kahèi,
do?
18 Te ladhe ja'a kèpe kore hari
atora agama dhu ja'a patabuli eele
le, èèna heka peka na ja'a sala kèna!
19-20 Mema uru èèna, ja'a tenge
j'ara ho madhutu dènge be'a atora
agama Yahudi, sèna ka ja'a pabe'a
dènge Lamatua. Te ngaa bisa boe
kahèi. Nèti èèna ka, ja'a tèke eele
le atora agama sèra, ho mamuri
pa'èki dènge Kristus. Dènge j'ara
sèmi ne'e, heka Ama Lamatua sèmi
nare ja'a j'aj'i mi dhèu mola. Peka
sèmi ne'e ka: ja'a madhe lèke paku
ètu aj'u palolo-palèbha sama-sama
dènge Kristus. De limuri ne, ja'a
boe ka dhu mamuri, te ngaa Kris-
tus ka dhu mamuri ètu d'ara ngi'u
ja'a. Ja'a abhu mamuri dhu hiu ne,
lula parcaya Ana nèti Lamatua. Te

* **2:9** Sasuri madhutu lii Yunani ètu ayat ne'e pake ngara *Kefas*. Ngara leo nèti Petrus. ✡ **2:16** Lii Sod'a Koa-Kio 143:2, Roma 3:20,22

Nèngu sue ja'a titu kèna, toke Na madhe gati ja'a.
21 Hèia Ama Lamatua sèmi nare ja'a, lula d'ara hua iia Na, lula boe nèti ja'a madhutu atora agama sèra. Te ladhe dhèu bisa pabe'a dènge Lamatua lula madhutu atora agama, èèna sasoa na, mamadhe Kristus iia-iia d'ara di.
Sèra sa ka dhu ja'a peka dènge Petrus si ètu Antiokia.

3

Ama Lamatua sèmi nare èdhi j'aj'i mi dhèu mola, lula èdhi parcaya Yesus Kristus

1 Heh! Dhèu Galati sèra! Uru èèna, ja'a unu ku lole dènge miu patoo madha dènge madha, lula-nèti mamadhe Yesus Kristus ètu aj'u palolo-palèbha. Te ngaa limuri ne dhèu monya miu mamadha iia-iia! Miu se, goa titu kèna!
2 Ja'a neo dhoka karèi ca j'ara di. Miu sèmi mere le Roh Lamatua èèna, lula miu madhutu atora agama, do? Aad'o, si! Roh Na mai asa miu, lula miu lèka Lii Lolo Be'a dhu miu nanene èèna.
3 De, nga tao ka miu goa sèmi èèna, ee? Uru èèna, miu mamuri le madhutu dad'èi Roh Mola-Mèci. Te ngaa limuri ne, miu kabèli hari, mamuri madhutu dad'èi dhèu rai-haha.
4 Lod'o hiu-hiu dhu miu parcaya Kristus èèna, miu abhu j'aj'èra ae titu kèna. Mage dhoka j'ara sèra ele iia d'ara di! (Te ngaa madhutu mola-mola na, parcaya mi Kristus ele boe iia d'ara.)
5 Lod'o Ama Lamatua hia Roh Na, aa pad'elo rupa-rupa tadha malaa ètu madha miu, miu ngee, na, Lamatua tao sèmi èèna, lula miu madhutu atora agama, do? Aad'o, si! Na tao sèmi èèna, lula miu lèka Lii Lolo Be'a dhu miu nanene èèna.
6 Sanèd'e mèdhi era sina ma, bèi-baki dhèu Yahudi, nuka Abraham. Te Sasuri Mola-Mèci Lamatua suri, peka na, "Lula na parcaya Ama Lamatua, ka Lamatua sèmi nare ne j'aj'i mi dhèu mola."✡
7 De miu hud'i me'a pabe'a-be'a ku j'ara ne'e! Dhèu dhu parcaya sama sèmi Abraham, rèngu j'aj'i mi dhèu unu Ama Lamatua dhu tare'a-re'a.*
8 Lamatua dhu peka tèke le ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Na, peka na, Nèngu sèmi nare kahèi dhèu nèti suku leo j'aj'i mi dhèu mola, ladhe ra parcaya Ne. Te uru èèna, Na peka mema le mi Abraham Lii Lolo Be'a, na, "Bèli-camèd'a suku aa'i-aa'i ètu rai-haha ne, abhu mèngi-nale lula èu ne."✡
9 Lula lii moa Ama Lamatua èèna, ka Na papuru kahèi berkat mi dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya Ne, nuka sèmi dhu Na hia mi Abraham.
10 Dhèu dhu madhutu atora agama, sèna ka Lamatua sèmi nare ne j'aj'i mi dhèu mola, nèngu hud'i pasae nare ku babia nèti atora sèra aa'i-aa'i, nuka sèmi nèngu lèke le dhoo. Te dhu suri ètu Sasuri Mola-Mèci, peka na, "Dhèu dhu madhutu boe taruu atora agama d'ai lutu, nèngu lèke le dhoo èèna!"✡
11 Te ngaa te'a, na, Ama Lamatua sèmi nare boe ca dhèu sa, lula na madhutu atora agama. Te dhu suri tèke, peka na, "Dhèu hud'i parcaya ku Ja'a, heka sèmi kore ne j'aj'i mi dhèu mola, ho na abhu mamuri dhu lèke."✡
12 De ladhe dhèu neo mamuri madhutu dad'èi atora agama, nèngu hud'i tao madhutu ku aa'i-aa'i toke lutu! Te Lamatua dhu peka mema le ètu Sasuri Mola-Mèci, na, "Dhèu dhu neo mamuri madhutu atora, èèna na nèngu bhute dhoka dènge atora sèra di."✡
13 Te ngaa Kristus b'ae pama'ète le, ho patabuli èdhi nèti atora agama dhu èki èdhi. Uru èèna, èdhi mamuri oe madhe, dènge pasae

---

✡ **3:6** Lii Lolo dhu Uru Tèka 15:6, Roma 4:3 * **3:7** Sasuri lii Yunani uru sèra, peka na, "rèngu j'aj'i ana-ana Abraham". Dhèu Yahudi biasa pake lii pakasame 'ana-ana Abraham' dènge sasoa na, 'dhèu unu Ama Lamatua'. Baca kahèi ètu *Roma* 4:16. ✡ **3:8** Lii Lolo dhu Uru Tèka 12:3 ✡ **3:10** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 27:26 ✡ **3:11** Habakuk 2:4 ✡ **3:12** Atora nèti Ama-ama Agama 18:5

babia atora agama, nuka sèmi dhèu dhu lèke dhoo. Te ngaa limuri ne Lamatua Yesus ded'e eele le babia èèna nèti èdhi. Te dhu suri tèke ètu Sasuri Mola-Mèci, na, “Ladhe dhèu madhe lèke kadhoe ètu agarii, sasoa na, nèngu madhe aapa.”✡

14 Ropa Yesus Kristus madhe, sèna ka pala-bagi mamuri mi èdhi, berkat èèna ka dhu Ama Lamatua pangèd'u mi Abraham, aa hia kahèi mi suku leo. Dènge j'ara ne'e, dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya Kristus, bisa abhu Roh Ama Lamatua dhu Na jaji le.

Ama Lamatua kèpe pa'èra lii padhadha Na

15 A'ari aa'i-aa'i! Doe ne'e ja'a neo kore pakasame nèti mamuri èdhi bèli-mai bèli-mai. Ladhe abhu dhèu dhu suri sasuri lii padhadha nèti pusaka, ka dhu ènyi le ngara na ètu sasuri ne, sasoa na, sasuri ne lèke tare'a. Dhèu leo bisa boe ère eele ngaa dhu suri ètu d'ara sasuri èèna, aa bisa boe suri tabha hari ngaa-ngaa asa d'ara sasuri èèna.

16 Sama sèmi èèna kahèi, lod'o Ama Lamatua patari lii padhadha dènge Abraham, aa dènge ana-èpu na. Ama Lamatua peka boe, na, “Ja'a patari lii padhadha ne dènge ana-èpu èu sèra”, lula Na padhadha boe dènge dhèu ae-ae. Te ngaa Na padhadha dhoka dènge ana-èpu Abraham ca dhèu di, nuka Kristus.†

17 A'abhu ja'a sèmi ne'e ka: Ama Lamatua paj'ari uru lii padhadha dènge Abraham. Hèia èpa ngasu tèlu nguru tèu ku, heka Na papuru atora agama hia dhèu Yahudi kèna, re baki ra Musa. Te ngaa masi ka sèmi èèna, Lamatua ère heka lii padhadha dhu Na tao uru èèna.✡

18 Te Lamatua hia boe mèngi-nale mi Abraham, lula na tao madhutu atora ne. Te ngaa Lamatua hia berkat lula Na moa tèke le, karèi nèti uru ka, ho hia hadia mi Abraham. Èèna nuka sèmi ana ca dhèu abhu pusaka nèti ama na. Ana ne abhu pusaka na, lula ama na dhu padhadha uru le, lula boe nèti ana ne tao madhutu atora.✡

19 De ja'a neo karèi sèmi ne'e: ladhe Ama Lamatua sèmi nare Abraham j'aj'i mi dhèu mola lula lalèka na, nga tao ka Lamatua tabha hari atora agama re Musa? Lamatua tabha atora agama sèra, sèna ka aj'a dhèu rai-haha lula-nèti sasala-sasigo ra. Dad'èi Na sèna ka dhèu rai-haha mamuri madhutu dad'èi atora sèra, toke ana-èpu Abraham ca dhèu mai. Hèia ladhe dhèu ne mai ka, nuka Kristus èèna, na, atora ne parluu heka.

Lod'o Lamatua papuru atora agama Yahudi, Nèngu j'ole mema boe mi dhèu Yahudi sèra. Te ngaa Na hia re ana pajuu Na nèti sorga, mai pangèd'u mi adhe-aai Musa, heka Musa hia asa dhèu Yahudi kèna. Dènge j'ara ne'e, Musa j'aj'i nuka sèmi kalete sa nèti Lamatua dènge dhèu-dhèu unu Na.

20 Te ngaa ropa Ama Lamatua tao lii pajaji dènge Abraham, Na pake boe kalete. Te Lamatua peka unu Na dènge Abraham! Dènge sèmi èèna, èdhi te'a, na, lii pajaji Lamatua ne kab'ua risi eele nèti atora sèra.

Atora agama aj'a dhèu rai-haha lula-nèti sasala-sasigo ra

21 Lod'o Lamatua hia atora agama asa Musa èèna, pasala dènge lii-lii pajaji Na, do? Aad'o! Te ladhe abhu atora dhu dhèu rai-haha bisa tao madhutu ne, ho Lamatua sèmi nare ne sèna ka na bisa mamuri, tatu atora dhèu Yahudi bisa tao sèmi èèna kahèi. Madhutu iia-iia na, abhu boe atora èci sa dhu dhèu bisa tao madhutu ne, sèna ka cuhi d'ara Lamatua ho Lamatua sèmi nare ne j'aj'i mi dhèu mola.

✡ **3:13** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 21:23 † **3:16** Sasuri lii Yunani ètu ne'e, suri peka na, “peka boe, na, ‘patari lii padhadha ne dènge hini èu sèra (jamak)”, te ngaa “dènge dhoka hini èu èci di (tunggal)”. Ètu lii padhadha ne, sasoa lii Yunani nèti “hini” ne, na, “ana-èpu”. Ladhe kahèi mi *Lii Lolo dhu Uru Tèka* 12:7. ✡ **3:17** Kalua nèti Masir 12:40 ✡ **3:18** Roma 4:14

22 Te ètu Sasuri Lamatua dhu
Mola-Mèci èèna, suri peka na, dhèu
aa'i-aa'i ra pa'èki madhe dènge
rupa-rupa sasala ra. Nèti èèna ka,
dhodhoka dhèu dhu parcaya Yesus
Kristus di, bisa abhu ngaa dhu Ama
Lamatua moa tèke èèna.
23 Lod'o Kristus dhae mai mèka,
ji'i dhèu Yahudi pa'èki madhe dènge
atora sèra, toke bisa boe kalau. Te
ngaa ropa d'ai lod'o na, Lamatua
bhoke j'ara ho ji'i kalua nèti atora
sèra, ladhe ji'i parcaya Kristus.
24-25 De atora agama sèra, sama
sèmi dhèu madhenge dhu aj'a paie-
iie èdhi toke Kristus mai. Te ngaa
ropa Na mai ku, heka èdhi bisa
parcaya Ne, sèna ka èdhi mamuri
pabe'a dènge Ama Lamatua. Nèti
èèna ka, limuri ne èdhi parluu heka
dhèu madhenge èèna.

Dhèu parcaya j'aj'i le a'ari Kristus

26 Limuri ne, miu j'aj'i le ana-
ana Ama Lamatua, lula miu parcaya
Yesus Kristus.
27 Miu aa'i-aa'i mi dhu sarani èle
le, ho j'aj'i dhèu unu Na dhu pa'èki
madhe dènge Ne.
28 Dhèu dhu lèka Kristus, aa'i-aa'i
ra èci èèna ka, beda boe. De masi
ka miu dhèu Yahudi, do dhèu Yahudi
boe, ènu do ènu boe, dhèu mone do
dhèu bhèni, aa'i-aa'i mi dhu pa'èki
le dènge Yesus Kristus, ca ropa èèna
ka.
29 Kristus ne, ana-èpu Abraham
dhu Ama Lamatua padhadha karèi
nèti uru ka. Lula miu pa'èki le
dènge Kristus, nèti èèna ka miu
j'aj'i le tare'a-re'a ana-èpu Abra-
ham. Dènge j'ara sèmi èèna, miu
bisa kahèi abhu berkat dhu Ama
Lamatua moa tèke le mi Abraham.✡

4

1 Ja'a pakasame dhu leo hari. Ca
dhèu ana dhu dènge hak ho abhu
pusaka nèti ama na, ladhe ama na
madhe. Te ngaa ladhe ana ne ana
iiki ae era, nèngu bisa mèka abhu
pusaka èèna, masi ka èèna na aa'i-
aa'i se unu nèngu. Lula nèngu d'ai
mèka umur, nèngu ne nuka sèmi
ènu dhu dènge boe hak, sèna ka
nare mèdha-panyau lamatua na.
2 Nèti èèna ka, hud'i dènge ku
dhèu dhu pa'uri ana ne dènge
pusaka na. Ana ne hud'i mad-
hutu ku dad'èi nèti dhèu madhenge
nèngu, toke d'ai lod'o dhu ama na
pama'ète nare èèna, heka na sèmi
nare pusaka na kèna.
3 Sèmi èèna kahèi dènge èdhi.
Lod'o Yesus Kristus dhae mai mèka,
èdhi nuka sèmi ana iiki èèna. Te
èdhi dhu pa'èki madhe dènge dad'èi
rai-haha, nuka sèmi ènu ca dhèu.
4-5 Te ngaa ropa d'ai lod'o na, Ama
Lamatua pua mai Ana d'èlu Na dhu
j'aj'i dhèu rai-haha èèna, sèna ka
dhèu rai-haha bisa kahèi j'aj'i dhèu
dhu Ama Lamatua ded'e nare j'aj'i
ana-ana Na. Ana d'èlu Na èèna
mamuri madhutu atora agama dhèu
Yahudi, sèna ka Nèngu bisa patabuli
dhèu aa'i-aa'i dhu uru èèna pa'èki
dènge atora se.
6 Lula miu j'aj'i le ana-ana Ama
Lamatua, nèti èèna ka Na hia le Roh
Ana Na mai asa d'ara miu. Dènge
j'ara ne'e, miu dènge hak paroa
Ama Lamatua, na, “Ama Pasue”.
7 De limuri ne miu j'aj'i heka ènu
dhu dènge boe hak ho abhu pusaka.
Te ngaa miu j'aj'i le ana-ana Ama
Lamatua dhu dènge hak, sèna ka
abhu pusaka aa'i-aa'i dhu Na pajaji
tèke le.✡

Paulus ngee bia dènge dhèu Galati

8 Uru èèna, lod'o miu tadhe mèka
Ama Lamatua, miu tao iisi mi j'aj'i
ènu, ho sogo-tagu ngaa-ngaa dhu
lèke boe.
9 Te ngaa limuri ne, miu tadhe le
Ama Lamatua. Be'a risi, ja'a peka,
na, Ama Lamatua ka dhu tadhe miu.
De tasamia ka miu neo lèpa hari
asa sogo-tagu ngaa dhu guna boe,
aa dhu dènge boe koasa ngaa-ngaa
sèra? Miu neo tao iisi mi pa'èki
dènge j'ara-j'ara sèra, sèna ka j'aj'i
hari ènu ra, do?

✡ **3:29** Roma 4:13 ✡ **4:7** Roma 8:15-17

10 Ja'a tadèngi, na, miu kèpe atora
ho pakab'ua risi lod'o-lod'o hua iia
madhutu lod'o, hèru, èj'i lai, hèru
hadhu, dènge tèu, ho neo pakarej'e
d'ara Ama Lamatua.
11 Ne'e ne ka dhu pa'ele iie
ngangee ja'a! Mage dhoka j'aj'èra
ja'a aj'a-nori miu nèbhu nare sange
ne'e, ele iie d'ara di.
12 A'ari dhu pasue! Ja'a manèngi
sèna ka miu mamuri pa'èki ia ka
dènge madha j'ara sèra, sèmi ja'a
ne. Te mamuri ja'a ne pa'èki heka
le dènge atora agama, èci èèna ka
dènge miu dhèu Yahudi boe. Uru
èèna, lod'o èdhi bera-bera era, miu
pasusa boe ja'a.
13 Miu aa'i-aa'i mi me'a, na, ca
hari ni, lod'o ja'a mai hiu-hiu èèna,
ho peka-padhai Lii Lolo Be'a dènge
miu, ngi'u aae ja'a ne roe-bhilu.
14 Masi ka sèmi èèna, te ngaa miu
tule eele boe ja'a, lula miu sèmi
mere ja'a nuka sèmi ana pajuu Ama
Lamatua nèti sorga. Risi-risi hari,
miu sèmi mere ja'a ne, nuka sèmi
Yesus Kristus mesa Na.
15 Lod'o èèna, èdhi aa'i-aa'i ti
karej'e titu kèna. Te ngaa, nga tao
ka limuri ne, sèmi heka èèna? Uru
èèna, miu sue ja'a titu kèna, ka miu
toke neo ed'o eele ana madha miu
ho hia ja'a.
16 Te ngaa limuri ne, miu ngee,
na, ja'a j'aj'i le musu miu, lula ja'a
padhai dhu mola dènge miu, do?
17 Dhèu kapod'e-kabèli sèra, ro'o
boe ja'a pa'angalai dènge miu, ka ra
dadugu miu ho madhutu aa'i atora
agama Yahudi. Dad'èi d'ara ra, sèna
ka miu bhute madhutu dad'èi rèngu
di.
18 Te ngaa ladhe miu maj'èni tao
j'ara dhu be'a, èèna be'a kahèi!
Masi ka ja'a sama-sama dènge miu,
do aad'o, ngaa-ngaa tao boe. Sad'i
miu tao j'ara dhu be'a.
19 Ana-ana pasue! Ne'e ne, ja'a
sab'a bia risi hari hia miu, nuka
sèmi bhèni dhu kabake pèd'a neo
nara iisi. Te ja'a ae kora boe ciki sa
nèti sasab'a, toke d'ara miu èci èèna
ka dènge d'ara Kristus.
20 Te ngaa limuri ne, ja'a ke'a
heka neo tao miu tasamia hari! Ja'a
d'èi titu kèna, dhiu padhai lii patoo
madha dènge miu, sèna ka ja'a baku
padhai lii taka sèmi ne'e ne.

Paulus pasoro lii lolo ana Hagar dènge ana Sara

21 Ladhe miu neo mamuri mad-
hutu atora agama dhèu Yahudi, be'a
risi miu me'a uuru ku dad'èi nèti
atora sèra.
22 Ètu Sasuri Mola-Mèci Lamatua
abhu lii lolo dhu lole, peka na, ana
mone Abraham, dhèu dua. Nèngu
abhu ana ca dhèu nèti bhèni dhu
ènu na, aa ca dhèu hari nèti dhèu
èmu-kamali na, dhu ènu boe.✡
23 Ènu ne nara iisi ana na, lula
madhutu dad'èi dhèu rai-haha. Te
ngaa dhèu èmu Abraham nara iisi
ana na, lula madhutu lii moa dhu
Ama Lamatua peka mema le.
24 Bhèni dhèu dua se, nuka sèmi
tadha dhu pad'elo dua lii pajaji
dhu Ama Lamatua padhadha dènge
dhèu rai-haha. Lii pajaji èci,
Lamatua pangèd'u mi Musa ètu
ledhe Sinai, lod'o Nèngu papuru
atora agama dhèu Yahudi. Dhèu
dhu pa'èki dènge atora agama sèra,
rèngu j'aj'i ènu sama sèmi Hagar
kahèi.
25 Èra ètu ledhe Sinai ètu rae
Arab èèna, nuka sèmi Hagar ne
kahèi. Dhèu Yerusalem aa'i-aa'i
lod'o limuri ne, dhu pa'èki era
dènge atora agama Yahudi, rèngu
sèra ènu kahèi nuka sèmi Hagar.
26 Te ngaa lii pajaji dhu leo hari,
paj'uj'u asa kota Yerusalem dhu leo
èci ètu sorga. Ana-ana unu Ama
Lamatua dhu pea ètu èèna, ènu boe.
Te rèngu dhèu bebas dhu pa'èki boe
dènge atora agama èèna. Nèti èèna
ka, rèngu se èci èèna ka dènge ina
ji'i Sara, dhèu èmu Abraham.
27 Ètu Sasuri Mola-Mèci, dhu suri
tèke, peka na,
“Wee! Bhèni dhu nara iisi nèdhi
boe!

✡ **4:22** Lii Lolo dhu Uru Tèka 16:15, 21:2

Pakarej'e d'ara mu!
Wee! Bhèni dhu rasa nèdhi boe
kabake pèd'a nara iisi!
Sod'a pakarej'e d'ara mu!
Bhèni dhu d'ara roe-bhilu, lula dhèu
èmu na pusi-pahae heka ne,*
pe na abhu ana ae risi nèti
bhèni dhu dènge dhèu èmu-
kamali."✡
28 De a'ari aa'i-aa'i! Uru èèna Ama
Lamatua dhu padhadha le hia ana
mi Abraham. Te ngaa nèbhu ku,
heka Lamatua tao madhutu lii pajaji
Na kèna, hèia Sara nara iisi Isak
hia Abraham. Èdhi sama sèmi Isak
kahèi, lula Ama Lamatua pajaji hia
Abraham ana-èpu dhu leo kahèi.
29 Lod'o èèna, ana ènu dhu j'aj'i
madhutu dad'èi dhèu rai-haha èèna,
ropa na kapai, na paj'èra Isak, dhu
j'aj'i madhutu dad'èi Roh Lamatua.
Èèna sama kahèi dènge ngaa dhu
j'aj'i limuri ne.✡
30 Sasuri Mola-Mèci Lamatua suri
kahèi, peka na, "Babège eele ènu
dènge ana na. Te ana nèti ènu
ne dènge boe hak ho abhu pusaka.
Dhodhoka ana nèti dhèu èmu kab'i
na dhu dènge hak."✡
31 De sèmi ne'e a'ari aa'i-aa'i! Èdhi
sama boe dènge ana nèti ènu, lula
èdhi pa'èki heka dènge atora agama
dhèu Yahudi. Te èdhi nuka sèmi ana
nèti dhèu èmu kab'i Abraham, lula
èdhi parcaya Yesus Kristus.

5

Kristus hia le èdhi bebas

1 Uru èèna dhèu Yahudi j'èra bia
pasae atora agama ra. Te ngaa
limuri ne, Kristus ded'e eele le babia
èèna nèti dhèu dhu parcaya Ne.
Nèti èèna ka, limuri ne èdhi pasae
heka babia. De miu baku lèke
kapod'e-kabèli, ho pasae hari atora
sèra, tao nuka sèmi ènu sa!
2 De nanene, ee! Ja'a ne, Paulus,
ka dhu peka lii ne'e. Ladhe miu
suna ho madhutu atora agama dhèu
Yahudi, na, mamadhe Kristus dhu
hia miu bebas èèna, gaguna na
aad'o!
3 Ladhe dhèu suna ho madhutu
atora agama sèmi èèna, nèngu hud'i
pasae hari ku atora sèra aa'i-aa'i ra.
Miu sanèd'e era, do aad'o? Te uru
èèna, ja'a dhu peka mema le.
4 Dhèu dhu neo pake atora, sèna
ka Ama Lamatua sèmi nare ne j'aj'i
mi dhèu mola, nèngu tao iisi na
pakaj'èu nèti Kristus. Te dènge j'ara
ne'e, nèngu core eele d'ara hua iia
Ama Lamatua.
5 Te ngaa Roh Lamatua dhu Mola-
Mèci ka dhu bhoke j'ara hia èdhi,
ho èdhi parcaya Yesus Kristus. Nèti
èèna ka èdhi sanao, bèli-camèd'a
Ama Lamatua pama'ète, na, èdhi
dhèu mola.
6 Masi ka dhèu suna, do aad'o,
ngaa-ngaa tao boe. Te ngaa dhu
hua iia risi, nuka dhèu dhu parcaya
Kristus aa sue dhèu leo.
7 Uru èèna, miu mamuri le mad-
hutu j'ara dhu lèke. Te ngaa limuri
ne, dhèu cee ka dhu kapod'e-kabèli
miu, ka miu madhutu heka j'ara
èèna?
8 Te a'aj'a-nanori kapod'e-kabèli
dhu miu nanene èèna, mai boe nèti
Ama Lamatua. Madhutu iia-iia na,
Nèngu ka dhu paroa nare miu ho
j'aj'i dhèu unu Na.
9 Ngaa dhu ra aj'a, hiu-hiu èèna
dhoka ca hèb'a-dua hèb'a di. Te
ngaa nèbhu-nèbhu, lii a'aj'a ne tao
ngangee miu ele iie. Nuka sèmi
ragi ciki dhu dhèu pakihu dènge
tarigu ho neo tao roti. Nèbhu-nèbhu
hèia ragi ne'e ka paca'e tarigu dhu
pakihu èèna.✡
10 Lula èdhi j'aj'i le èci dènge Kètu
èdhi, Yesus Kristus, nèti èèna ka
ja'a ke'a mèu, Nèngu èèna hia miu
parcaya hari mi ngaa dhu ja'a nori le
sèra. Aa Ama Lamatua mesa Na, pe
huku dhèu cee dhu pa'ele iie lalèka
miu.
11 Sèmi ne'e a'ari! Ladhe ja'a aj'a,
peka na, dhèu hud'i suna ku, tatu

* **4:27** Dhèu bhèni dhu d'ara na susa lula dhèu èmu na dhu pahae heka ne, nuka Sara. Te Abraham la'e leo dènge Hagar ho abhu kolo. ✡ **4:27** Yesaya 54:1 ✡ **4:29** Lii Lolo dhu Uru Tèka 21:9 ✡ **4:30** Lii Lolo dhu Uru Tèka 21:10 ✡ **5:9** 1 Korintus 5:6

ja'a abhu boe j'aj'èra sèmi ne'e ne. Aa dhèu Yahudi tule eele boe a'aj'a ja'a lula-nèti mamadhe Yesus ètu aj'u palolo-palèbha.
12 Te ngaa dhèu dhu kapod'e-kabèli miu sèra lula j'ara suna, na soro tèke si sèna ka rèngu unu ra pake tud'i ho ari eele mèdha nèti isi ra!
13 A'ari aa'i-aa'i! Lamatua patabuli le miu, ho miu mamuri pa'èki heka dènge dad'èi atora agama. Te ngaa mage pangee, na, miu bisa tao leli ho mamuri madhutu dad'èi miu di! Te dhu lèke, nuka miu hud'i mamuri pasue ku, aa paladha-leru èci dènge èci, sèmi ènu lalau-lalo'o lamatua na.
14 Ètu Sasuri Mola-Mèci, peka na, “Èu hud'i sue ku dhèu leo, sama sèmi èu sue ngi'u èu unu mu.” Ladhe miu tao madhutu dhoka atora sasue ne di, na, miu tao aa'i le madhutu dad'èi atora agama dhèu Yahudi.✡
15 Te ngaa ladhe miu èci pataopalaha dènge èci, do, èci pakèji dènge èci, pe mèdhi unu mi! Nèbhu boe, te miu palaho ngi'u miu unu mi.

Mamuri madhutu dad'èi dhèu rai-haha, do, madhutu dad'èi Roh Mola-Mèci

16 Madhutu a'abhu ja'a sèmi ne'e ka: ladhe miu mamuri madhutu dad'èi Roh Lamatua, miu madhutu heka dad'èi dhèu rai-haha.
17 Te dad'èi dhèu rai-haha madhutu boe dad'èi Roh. Aa dad'èi Roh madhutu boe dad'èi dhèu rai-haha. Dua ra bisa boe pa'èci, te ngaa palab'a taruu! Nèti èèna ka, miu bisa heka tao hari madhutu dad'èi d'ara mi!✡
18 Te ngaa ladhe Roh Lamatua ator miu, na, miu pa'èki heka dènge atora sèra.
19 Dhèu dhu loe boe madhutu dad'èi dhèu rai-haha, nuka sèmi: dhèu dhu ad'u-ue j'ara karehe dènge dhèu dhu j'aj'i boe dhèu èmu-kamali na, dhèu dhu ngangee kaj'alu, dhu re'a boe d'ara makae,
20 dhu sogo-tagu nidhu ho suagi dhèu, dhu pamusu, dhu d'èi pasibha d'ara lii, dhu tèka d'ara, dhu nasa leli, dhu ngee dhoka ngi'u na, dhu d'èi kakèj'i dhèu, dhu d'èi tao maruru,
21 dhu d'èi boe dhèu leo risi ne, dhu d'èi mahu paa-paa, dhu d'èi madhutu pesta toke re'a heka makae, aa d'èi tao sasala dhu leo hari. Uru èèna, dhu ja'a pasanèd'e le, na, dhèu dhu tema tao j'ara-j'ara sèmi sèra, rèngu bisa boe j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua.
22 Te ngaa dhèu dhu mamuri madhutu dad'èi Roh Lamatua, èèna na Roh tao ne ho j'aj'i dhèu dhu d'èi pasue, d'ara dhu karej'e-karae, dhu d'èi padame, taha nare d'ara, d'ara be'a dènge dhèu leo, dhu d'èi sorubara dhèu, dhu d'èi kèpe pa'èra-èra lii pajaji,
23 dhu lii mako dènge dhèu aa'i-aa'i, aa bisa j'aga paie-iie mamuri na. Abhu boe atora èci sa dhu magee j'ara se'e se.
24 Dhèu dhu j'aj'i le dhèu unu Yesus Kristus, nèngu dhu pakaj'èu le nèti dad'èi dhèu rai-haha. Te d'ara dhu d'èi tao bhelu èèna, dhu na paku pamadhe le ètu aj'u palolo-palèbha palere-lere dènge Yesus.
25 De ladhe Roh Lamatua hia le mamuri hiu mi èdhi, na, èdhi hud'i madhutu taruu ku dad'èi Nèngu.
26 Nèti èèna ka, baku padedha iisi, baku d'èi èci kakèj'i èci, aa baku patèka d'ara èci dènge èci.

6

Èci soru-bara èci

1 A'ari aa'i-aa'i! Ladhe abhu dhèu parcaya ca dhèu dhu tao sala, na, miu dhu me'a tare'a-re'a dad'èi Roh Lamatua, lami padhai lii mako-mako dènge ne dènge d'ara mola. Hèia mèti hari ne, sèna ka madhutu j'ara dhu lèke nèti Lamatua. Te ngaa j'aga ngi'u mi, sèna ka baku manahu asa sasala na èèna.

✡ **5:14** Atora nèti Ama-ama Agama 19:18 ✡ **5:17** Roma 7:15-23

2 Ladhe dhèu paraga dènge
sasusa, na, miu dhu leo lami
soru-
bara ne. Te dènge sèmi èèna, miu
tao le madhutu atora nèti Kristus.
3 Ladhe abhu dhèu padedha iisi,
peka na, nèngu risi nèti dhèu leo, aa
te ngaa aad'o sèmi èèna, na, nèngu
tipu ngi'u nèngu unu na.
4 De ca dhèu-dhèu ka hud'i parisa
ku ngaa dhu nèngu ad'u-ue. Ladhe
ngaa dhu nèngu tao ne be'a le, pe
ne'a unu na. Mage pasèku dènge
tatao dhèu leo.
5 Ja'a peka sèmi èèna, lula ca
dhèu-dhèu ka dhu tago nare unu na,
ngaa dhu nèngu tao.
6 Te ngaa dhèu dhu sèmi nare le
lii holo-nori Lamatua, nèngu hud'i
pabagi ku rui-j'aj'èra na, ho soru-
bara dhèu dhu aj'a-nori nèngu.
7 Sanèd'e, ee! Ama Lamatua
ne'a aa'i mèu-mèu. De baku tipu
ngi'u miu unu mi, aa baku neo tipu
Lamatua. Lula, ngaa dhu dhèu sèle
ètu d'ara oka-tedhe, pe nèngu abhu
hari hua-hela na.
8 Sèmi èèna kahèi, ladhe dhèu
ad'u-ue j'ara bhelu-katub'a mad-
hutu dad'èi na, pe na dui nare hari
mamuri dhu ele iie. Te ngaa ladhe
dhèu tao j'ara be'a madhutu dad'èi
Roh Mola-Mèci, pe nèngu abhu hari
mamuri dhu lèke toke d'ai mia-mia.
9 Nèti èèna ka, miu baku roca tao
j'ara dhu be'a. Te ropa d'ai lod'o na,
èdhi abhu hari j'ara dhu be'a, sad'i
èdhi taha taruu.
10 De ropa èdhi abhu lod'o dhu
taleo, na, èdhi tao mema ka j'ara-
j'ara dhu be'a hia mi dhèu aa'i-
aa'i ra, risi-risi mi a'ari èdhi dhèu
parcaya sèra.

Paulus pa'èle sasuri na

11 Sasuri ne'e, ja'a ka suri unu ku,
pake huruf dhu kapai aae hua.
12 Sanèd'e, ee! Dhèu kapod'e-
kabèli sèra lèka kahèi mi Yesus
Kristus dhu madhe ètu aj'u palolo-
palèbha. Te ngaa rèngu laka-seti
miu ho suna, lula ra madha'u dènge
dhèu Yahudi leo, rèngu mage dhèu
se paj'èra si, ladhe rèngu aj'a, peka
na, Ama Lamatua sèmi nare kahèi
dhèu dhu madhutu boe atora suna.
Nèti èèna ka, rèngu se d'èi solo-
mako dhèu Yahudi sèra.
13 Masi ka rèngu dhu suna le, te
ngaa rèngu unu ra madhutu aa'i
boe atora agama sèra. Rèngu d'èi
ho miu madhutu suna, sèna ka j'aj'i
dhèu rèngu. Dènge j'ara ne'e, partei
ra ded'e padedha-dedha rèngu.
14 Te ngaa ja'a ne d'èi dhoka
ded'e padedha-dedha Kètu èdhi,
Yesus Kristus. Nèngu madhe ètu
aj'u palolo-palèbha, sèna ka pa-
madhe aa'i bhabhelu-katub'a dhu
dhèu ad'u-ue madhutu dad'èi rai-
haha ne. Nèti èèna ka, ja'a pusi-
pahae heka dènge dad'èi rai-haha.
Aa dad'èi rai-haha ne èki heka ja'a.
15 Suna, do aad'o, ngaa-ngaa tao
boe. Te ngaa dhu karisi, nuka èdhi
abhu mamuri hiu nèti Lamatua.
16 Ja'a manèngi sèna ka Ama
Lamatua pad'elo sasue Na mi dhèu
aa'i-aa'i dhu madhutu a'aj'a ja'a
ne, ho rèngu mamuri padame, aa
pad'elo rasa kasia èci dènge èci. Te
rèngu j'aj'i le suku dhu hiu nèti Ama
Lamatua.
17 Ja'a peka mola-mola kèna, na,
ja'a d'èi sèna ka dhèu sèku ia ka ja'a
dènge lii langu suna ne. Te ètu ngi'u
ja'a ne dènge tadha nu'a era, lula
ja'a sab'a hia Yesus Kristus.
18 A'ari aa'i-aa'i! Ja'a manèngi
sèna ka Kètu èdhi, Yesus Kristus,
pad'elo d'ara hua iia Na asa miu aa'i-
aa'i mi.

D'ai sange ne'e ka.
Lii maho'o nèti ja'a,
Paulus

Sasuri Paulus hia dhèu parcaya ètu Epesus

Lii maho'o

1 Lii maho'o nèti ja'a, Paulus. Ja'a suri sasuri ne, hia miu aa'i-aa'i mi, dhu j'aj'i le dhèu unu Yesus Kristus ètu kota Epesus,* aa dhu taha ètu d'ara mamuri mola-mèci madhutu dad'èi Na. Nèngu mesa Na ka dhu pua-paleha ja'a madhutu dad'èi Ama Lamatua.✡
2 Ama Lamatua ne, Ama èdhi. Aa Yesus Kristus, Kètu èdhi. Ja'a manèngi sèna ka Rèngu pad'elo d'ara hua iia Ra ho miu mamuri dènge mera-milu.

Paulus koa-kio Ama Lamatua dènge Yesus Kristus

3 Koa-kio mi Ama Lamatua! Nèngu ka Ama nèti Kètu èdhi, Yesus Kristus. Te Ama Lamatua pala-bagi le mi èdhi mèngi-nale aa'i-aa'i nèti sorga, lula èdhi j'aj'i le dhèu unu Yesus Kristus.
4 Te lod'o rai-haha dhae j'aj'i mèka, Ama Lamatua sue aa hag'e nare le èdhi, sèna ka j'aj'i dhèu unu Yesus Kristus. Na d'èi sèna ka èdhi mamuri mola-mèci. Dènge sèmi èèna, dhèu bisa boe pasala èdhi.
5 Nèngu ka dhu pama'ète mema karèi nèti uru ka, ho ded'e èdhi j'aj'i ana Na, lula Yesus Kristus. Ne'e ne ka dhu pakarej'e d'ara Na.
6 Nèti èèna ka, èdhi koa-kio Ne. Te Nèngu pad'elo le d'ara hua iia Na mi èdhi, ho èdhi bisa mamuri pa'èci dènge Ana pasue Na.
7 Masi ka èdhi uru èèna mamuri mola-mèci boe madhutu j'ara ma-muri Ama Lamatua, te ngaa Na pad'elo d'ara hua iia Na, aa hia Ana Na mai, sèna ka pasuti raa Na toke madhe. Dènge j'ara ne'e, Ana Na sui nare èdhi nèti sasala-sasigo èdhi.✡
8 Lula Na dutu-bhori sasue Na mi èdhi, Nèngu pasaraa d'ara èdhi kahèi, ka bisa te'a mèu dad'èi d'ara Na.
9 Uru èèna, Ama Lamatua dhae peka aa'i mèka dad'èi d'ara Na mi dhèu rai-haha ne. Te ngaa limuri ne, madhutu dad'èi Na, Na hia le èdhi te'a, peka na, karèi nèti uru ka, Na pama'ète nare le ho neo pake Yesus Kristus sèna ka padame dhèu rai-haha dènge Ama Lamatua.
10 Aa, pe d'ai lod'o na, Yesus Kris-tus j'aj'i Kètu ho uri aa'i ngaa-ngaa ètu rai-haha dènge ètu sorga.
11-12 Lula èdhi dhu pa'èki le dènge Kristus, nèti èèna ka èdhi abhu pusaka kahèi nèti Ama Lamatua. Te karèi nèti uru j'ara ka, Na hag'e nare ji'i dhèu Yahudi, ho j'aj'i dhèu unu Na. Dad'èi Nèngu ka, neo pake ji'i ho bhoke j'ara hia dhèu-dhèu leo, sèna ka dhèu aa'i-aa'i bisa parcaya Kristus. Aa'i-aa'i se j'aj'i, madhutu ngaa dhu Na pama'ète nare le. Dènge j'ara ne, èdhi aa'i-aa'i ti bisa ded'e padedha-dedha risi hari, kolongara Ama Lamatua.
13 Lula ji'i bhoke le j'ara, nèti èèna ka miu nèti suku leo bisa mai j'aj'i dhèu unu Kristus, sad'i miu parcaya Lii Lolo Be'a Na dhu mola. Te Lii Lolo Be'a èèna ka dhu pamamuri miu.

Ladhe miu parcaya sèmi èèna, miu sèmi mere kahèi Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci dhu Na moa mema le. Te Roh Lamatua Mola-Mèci ne, nuka sèmi cap ho patadha, peka na, miu tare'a-re'a j'aj'i le dhèu unu Lamatua.
14 Roh Mola-Mèci ne'e j'aj'i mi jaminan kahèi, dhu peka na, pe Ama Lamatua hia aa'i mèu-mèu dhu Na moa mema sèra, toke Na sui nare èdhi, sèna ka j'aj'i dhèu unu Na. Nèti èèna ka, èdhi koa-kio dadedha Na.

Paulus sabaj'a hia dhèu Epesus

* **1:1** Abhu sasuri lii Yunani cahag'e dhu ra suri boe “ètu kota Epesus”. Nèti èèna ka, dhèu d'èlu-mèu cahag'e pangee, na, sasuri ne'e nèti Paulus hia mi dhèu sarani aa'i-aa'i ètu mia-mia.
✡ **1:1** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:19-21, 19:1 ✡ **1:7** Kolose 1:14

15 Ja'a tadèngi ae le, j'ara-j'ara
lalèka miu mi Kètu èdhi, Yesus
Kristus, aa nèti sasue miu mi dhèu
parcaya sèra. Nèti èèna ka,
16 ja'a loe boe manèngi makasi mi
Ama Lamatua.
17 Ja'a sabaj'a, peka na, “Ama
Pasue! Ama ku, Ama Lamatua nèti
Kètu ja'a, Yesus Kristus. Aa Ama ku
ka dhu kapai risi aa'i. Ja'a manèngi
sèna ka Ama hia Roh Ama mi dhèu
Epesus, ho re'a j'ara-j'ara dhu lèke,
aa bisa tadhe Ama mèu risi hari.
18 Ja'a manèngi ho Ama Lamatua
bhoke ngangee dènge pasaraa d'ara
ra, sèna ka bisa re'a aa'i ngaa dhu
Ama padhadha neo hia si. Ja'a neo
kahèi sèna ka rèngu re'a pusaka
dhu Ama moa neo hia si bèli-
camèd'a. Te pusaka èèna kab'ua titu
kèna.
19 Ja'a manèngi kahèi, ho Ama
bhoke j'ara hia si, sèna ka bisa
re'a mèu koasa Ama dhu dedha risi
èèna. Te Ama pake koasa èèna,
ho soru-bara dhèu parcaya dhu unu
Ama sèra.
20 Te koasa Ama Lamatua èèna,
risi aa'i mèu-mèu. Nèti koasa ne'e
ka Na pamamuri Kristus nèti ma-
madhe Na. Hèia Ama Lamatua
ded'e Kristus asa sorga, ka hia Ne
madhèdi ètu era dhu kab'ua risi
eele, ètu baboa g'ana Na.✡
21 Nèngu dedha risi nèti aa'i-aa'i
dhu ètu rai-haha dènge ètu sorga.
Te Nèngu dedha risi nèti koasa aa'i-
aa'i, aa dènge dhu rèd'u paredha
aa'i-aa'i ra. Na kèpe koasa Na dhu
risi nèti aa'i-aa'i sèra, mesa boe doe
ne'e ne di. Te Na nèd'u koasa ne
taruu toke d'ai mia-mia.
22 Ama Lamatua unu Na ka dhu
tao sèna ka aa'i-aa'i se pahaha iisi
mi Kristus. Aa Nèngu kahèi ded'e
Kristus j'aj'i Kètu, sèna ka uri aa'i-
aa'i dhu pa'èki dènge dhèu parcaya
sèra.✡
23 De ladhe Na j'aj'i Kètu, èdhi
dhèu parcaya j'aj'i nuka sèmi ngi'u
Na. Bèli-camèd'a èdhi ka dhu sab'a
pa'èle aa'i mèu sasab'a dhu Na
pakako lod'o Na ètu rai-haha ne era.
Te Nèngu ka dènge koasa ho paj'aj'i
aa'i mèu-mèu madhutu dad'èi Ama
Lamatua.”✡
Lii sabaj'a ja'a sèmi ne'e ka hia
miu.

2

Dhèu dhu parcaya Yesus Kristus abhu mamuri hiu

1 Uru èèna, miu sisu paredha
Ama Lamatua, aa ad'u-ue rupa-rupa
sasala. Nèti èèna ka Lamatua peka
na, miu nuka sèmi dhèu dhu madhe
le.
2 Uru èèna, mamuri miu mad-
hutu dad'èi rai-haha ne, dènge
dad'èi dhèu aae nidhu. Toke d'ai
sange ne'e, nidhu loe boe dadugu-
rariu dhèu rai-haha, sèna ka palab'a
dènge Ama Lamatua.
3 Uru èèna, èdhi mamuri sèmi
èèna kahèi, ka ngaa dhu èdhi rasa
do, pangee do, èdhi tao madhutu
dad'èi d'ara di. Te èdhi dhèu bhelu,
èci èèna ka dènge dhèu rai-haha
aa'i-aa'i. Nèti èèna ka Ama Lamatua
nasa titu kèna dènge èdhi,
4-5 aa pangee na, èdhi nuka sèmi
dhèu madhe kahèi dhu cèri eele
nèti Nèngu. Masi ka sèmi èèna,
te ngaa d'ara Na la'e boe lula Na
sue èdhi titu kèna. Nèti èèna ka,
Na pad'elo d'ara hua iia Na, aa pua
Yesus Kristus mai sèna ka pala-bagi
mamuri hiu hia èdhi. De Lamatua
ka dhu hia mamuri mi èdhi lula
d'ara hua iia Na.✡
6 Yesus Kristus madhe, te ngaa
Ama Lamatua pamamuri hari Ne.
Hèia Lamatua ded'e Ne ho nèd'u
paredha ètu sorga. Lamatua tao
sèmi èèna kahèi mi dedha èdhi, Na
pala-bagi mamuri hiu mi èdhi, hèia
Na ded'e èdhi, ka tèd'u paredha
sama-sama dènge Kristus ètu sorga.
7 Nèti èèna ka, mulai nèti doe ne'e,
d'ai mia-mia la'e, Ama Lamatua
pad'elo d'ara sasue Na ae-ae, dènge
d'ara hua iia Na dhu risi aa'i èèna,
lula èdhi parcaya Yesus Kristus.
8-9 Ropa miu parcaya Kristus, Ama
Lamatua hia miu mamuri, lula d'ara
hua iia Na. Na hia mamuri sèmi

✡ **1:20** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1 ✡ **1:22** Lii Sod'a Koa-Kio 8:6 ✡ **1:23** Kolose 1:18 ✡ **2:4-5** Kolose 2:13

èèna, baku pangee, na, Nèngu b'ala ngaa dhu miu tao. Lula mamuri èèna j'aj'i hadia dhu Na hia iia d'ara mi miu. Nèti èèna ka, miu baku padedha iisi nèti ngaa dhu miu tao.✡
10 Èdhi mamuri, lula Ama Lamatua ka dhu paj'aj'i èdhi. Hèia Yesus Kristus hia èdhi mamuri hiu, sèna ka èdhi tao j'ara-j'ara dhu be'a, dhu Lamatua pama'ète nare le karèi nèti uru ka.

Ama Lamatua sèmi nare dhèu nèti suku aa'i-aa'i

11 A'ari aa'i-aa'i! Miu me'a le, na, dhèu Yahudi kèpe pa'èra-èra atora suna rèngu, aa ra pusi-pahae boe miu dhèu Yahudi boe, lula mo'o boe madhutu atora èèna! Madhutu iia-iia na, atora suna ne dhoka nèti ngi'u aae di, nèti boe d'ara dhèu.
12 Lod'o miu dhae parcaya mèka Yesus Kristus, miu dènge mèka hak ho j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua. Te uru èèna, miu dhae maso mèka asa d'ara lii pajaji Ama Lamatua dhu Na pa'èki tèke mi Abraham, aa dènge ana-èpu na. Lod'o èèna, miu mamuri ètu rai-haha, te ngaa bisa boe maena mi Ama Lamatua, lula miu j'aj'i dhèu leo rai kara era,
13 dhu cèri nèti Lamatua. Te ngaa limuri ne, Yesus Kristus bhoke nare le j'ara, sèna ka miu bisa pa'èki dènge Ama Lamatua. Te Kristus madhe sèna ka cuhi d'ara Lamatua, ho miu bisa padame dènge Ne, aa bisa j'aj'i dhèu unu Na.
14 Uru èèna, ji'i dhèu Yahudi ngo'o boe mamuri dame dènge miu dhèu leo rai kara. Nuka sèmi kadidhi dhu hag'e eele èdhi. Te ngaa lula mamadhe Yesus ètu aj'u palolo-palèbha, ka Na paguri eele le kadidhi èèna, sèna ka èdhi dhu uru èèna pamusu, bisa padame hari ho j'aj'i mi ca suku.
15 Te uru èèna, dhèu Yahudi tenge j'ara ho pake atora agama rèngu sèna ka pabe'a dènge Ama Lamatua. Te ngaa ropa Yesus Kristus madhe, Na pa'ele iie le j'ara dhui, aa bhoke j'ara hiu, sèna ka dhèu Yahudi dènge dhèu leo kara, dua-dua ra bisa mamuri pabe'a dènge Ama Lamatua. Dènge sèmi èèna, rèngu aa'i-aa'i ra pa'èki j'aj'i mi ca suku dhu hiu, dhu mamuri mera-milu.✡
16 De Kristus madhe ètu aj'u palolo-palèbha sèna ka tao dua suku sèra j'aj'i mi èci, aa nèti hari si asa Ama Lamatua. Te Kristus palaho eele aa'i le ngaa dhu uru èèna tao rèngu ho pamusu.✡
17 Nèngu mai asa rai-haha ne, nèti Lii Lolo Be'a hia dhèu Yahudi dènge dhèu leo kara sèra, dhu lole na, "Uru èèna miu mamuri pamusu, te ngaa limuri ne abhu le j'ara sèna ka miu bisa mamuri padame èci dènge èci."✡
18 De ji'i dhèu Yahudi dènge miu dhèu Yahudi boe, aa'i-aa'i ti abhu j'ara ho lati asa Ama Lamatua èdhi, lula Yesus bhoke le j'ara hia èdhi aa'i-aa'i ti. Aa Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci pad'elo j'ara mi èdhi aa'i-aa'i ti kahèi.

Dhèu unu Yesus Kristus nuka sèmi èmu sabaj'a

19 Lula pa'ue-ai Yesus Kristus, nèti èèna ka miu dhèu Yahudi boe j'aj'i heka dhèu leo rai kara dhu dènge boe hak ngaa-ngaa. Te limuri ne, miu unu le hak ho j'aj'i ana kabarai sorga, lula Ama Lamatua ded'e le miu j'aj'i ana-èpu Na.
20 Ne'e ne, nuka sèmi Ama Lamatua neo patitu èmu cue. Na patitu hadhu dhu padhèdi uru, nuka Yesus Kristus. Hèia Na tao fanderen, nuka dhèu rèti lii padhai Na dènge dhèu pajuu-paleha Na. Ka Na padhèdi hadhu se pagod'o-god'o ètu dedha sèra aa'i-aa'i. Hadhu se, nuka èdhi aa'i-aa'i ti dhu j'aj'i le ana-èpu Na.
21 Èmu ne titu èra bia, lula hadhu se dhu pagod'o si dènge be'a ètu dedha hadhu dhu padhèdi uru sèra. Aa èmu èèna nèbhu-nèbhu asa ka-pai, ka dhèu lasi asa d'ara èmu èèna,

✡ **2:8-9** Titus 3:5 ✡ **2:15** Kolose 2:14 ✡ **2:16** Kolose 1:20 ✡ **2:17** Yesaya 57:19

sèna ka manèngi-mangaj'i mi Ama Lamatua.
22 De limuri ne, Ama Lamatua tao sèna ka miu dhèu Yahudi boe kahèi j'aj'i nuka sèmi hadhu, sama-sama dènge ji'i dhèu Yahudi. Ama Lamatua padhèdi pagod'o-god'o èdhi aa'i-aa'i ti, ho j'aj'i era pea Roh Na.

3

Paulus nèti Lii Lolo Be'a asa dhèu Yahudi boe

1 Lula Ama Lamatua hag'e boe dhèu Yahudi dènge dhèu Yahudi boe, nèti èèna ka Na pua ja'a, Paulus, ho lole Lii Lolo Be'a Yesus Kristus dènge miu dhèu Yahudi boe ètu d'ara kota Epesus. Ja'a pakako le sasab'a ja'a, toke ja'a j'aj'i ana bèdho.
2 Tatu miu me'a kahèi, na, Ama Lamatua pua-paleha ja'a mai, lula Na neo pad'elo d'ara hua iia Na mi miu.
3 Uru èèna, mema Ama Lamatua dhae peka mèka dènge dhèu rai-haha ne, lula-nèti ngaa dhu Na pama'ète hia mi dhèu dhu Yahudi boe. Te ngaa limuri ne, Nèngu peka le dènge ja'a, j'ara ne aa'i-aa'i ra. Aa ne'e ne, ja'a dhu suri pabab'a-bab'a le ètu sasuri ne hia miu.
4 Ladhe miu baca mere, tatu miu bisa me'a kahèi dad'èi Ama Lamatua mi Yesus Kristus, dhu Na bhoke hia ja'a.
5 Te uru èèna, dhèu rai-haha re'a mèka dad'èi Na. Te ngaa limuri ne, Na pake le Roh Na, sèna ka peka dad'èi Na mi dhèu rèti lii padhai Na, dènge dhèu pajuu-paleha Na.
6 Te karèi nèti uru ka, Ama Lamatua pama'ète le sèmi ne'e: ladhe dhèu Yahudi boe parcaya Lii Lolo Be'a Yesus Kristus, rèngu bisa j'aj'i kahèi ana-ana Ama Lamatua, sama sèmi dhèu Yahudi sèra. Nèti èèna ka, limuri ne èdhi aa'i-aa'i ti pa'a'ari le, aa èdhi sama-sama bisa abhu mèngi-nale nèti Ama èdhi, Ama Lamatua.
7 Ama Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na, ka hag'e nare ja'a j'aj'i dhèu pajuu-paleha Na. Aa Na pangèd'u koasa Na mi ja'a kahèi, sèna ka pakako sasab'a Na.
8 Nèti dhèu unu Lamatua aa'i-aa'i, ja'a ne haha d'ai seli. Masi ka sèmi èèna, te ngaa Lamatua hag'e nare ja'a, ho pakako sasab'a Na dhu kapai risi eele èèna. Dad'èi Na sèna ka ja'a lole dènge dhèu Yahudi boe, lula-nèti d'ara hua iia Yesus Kristus dhu dènge boe too-lane.
9 Te karèi nèti Ama Lamatua paj'aj'i rai-haha ne, dad'èi Na neo hia Kristus mai èèna, dhu pahuni era. Te ngaa limuri ne, Nèngu neo, sèna ka ja'a lole dènge dhèu aa'i-aa'i, ho ra re'a mèu dad'èi Na èèna.
10 Te dad'èi Na èèna, d'èlu-mèu risi eele. Hèia Nèngu neo pake dhèu unu Na, ho pad'elo mamèu Na mi koasa-koasa dhu leo, aa mi aa'i-aa'i dhu rèd'u paredha ètu dedha-liru.
11 Lod'o dhu Na paj'aj'i mèka rai-haha ne, Nèngu pama'ète nare le neo bhoke j'ara ho patabuli eele dhèu rai-haha nèti koasa sasala-sasigo ra. Nèti èèna ka, Na pake Kètu èdhi, Yesus Kristus, sèna ka tao madhutu sèmi èèna.
12 Nèti èèna ka, èdhi dhu parcaya Yesus Kristus, parluu heka madha'u padhai lii dènge Ama Lamatua. Te Nèngu dhu pakabhèle mema ai Na, sèna ka sèmi nare èdhi lod'o mia èèna ka.
13 Sanèd'e, ee! Ja'a j'èra lula lalau-lalo'o miu dhèu Yahudi boe. Masi ka sèmi èèna, te ngaa d'ara miu mage èra boe kahèi. Ja'a pasae kore j'aj'èra ne, lula neo pa'èra miu ho sèmi mere babe'a na.

Paulus sabaj'a manèngi makasi mi Ama Lamatua

14 Lod'o dhu ja'a ngee kèdhi d'ara hua iia Ama Lamatua dhu risi eele èèna, hèia ja'a patitu kètu urutuu ho manèngi makasi.
15 Te a'ari aa'i-aa'i ètu rai-haha dènge ètu sorga unu dhoka Ama èci di, nuka Ama Lamatua.
16 Ja'a sabaj'a sèna ka Na hia mèngi-nale ae-ae mi dedha miu, madhutu dad'èi d'ara Na dhu hua iia risi èèna.

Aa ja'a manèngi kahèi ho Na hia Roh
Na, dènge koasa Na, sèna ka
pa'èra d'ara miu.
17 Ja'a manèngi ho Yesus Kristus
pea ètu d'ara miu, lula miu
parcaya Ne taruu.
Aa ja'a sabaj'a kahèi sèna ka miu
mamuri pa'èki dènge sasue
Na, nuka sèmi ana aaj'u
asa èra, lula amo na maso
marèma asa d'ara rai.✡
18-19 Ja'a sabaj'a kahèi ho miu dènge
dhèu unu Lamatua aa'i-aa'i
bisa me'a mèu sasue Kristus
dhu dhèu rai-haha ne d'èu
rare boe. Te sasue ne, ka-
pai titu kèna, taleo titu kèna,
marèma titu kèna, aa ae titu
kèna!
Ja'a sabaj'a kahèi sèna ka miu rasa
sasue Na, toke sasue ne maso
papènu d'ara dènge mamuri
miu.✡
20 Koasa Ama Lamatua kapai titu
kèna, risi aa'i nèti dhu èdhi
manèngi dènge dhu èdhi bisa
ngee. Aa Na pake koasa Na
dhu kapai aae èèna, ho sab'a
ètu d'ara èdhi.
21 Nèti èèna ka, èdhi dhu pa'èki le
dènge Kristus, ti ded'e Ne padedha-
dedha! Koa-kio Ne taruu, mulai nèti
doe ne'e, toke d'ai mia-mia la'e. Ne'e
ka dhu lèke!

4

Dhèu unu Lamatua Yesus hud'i mamuri d'ara èci nuka sèmi rèngu j'aj'i ngi'u Na

1 Ja'a pakako le sasab'a Lamatua
ja'a, toke ja'a j'aj'i ana bèdho. De
limuri ne ja'a pamako miu, sèna ka
mamuri mola madhutu dad'èi Ama
Lamatua, lula Na paroa nare le miu,
sèna ka j'aj'i dhèu unu Na.
2 Nèti èèna ka, miu hud'i mamuri
dènge pahaha iisi, aa pamaho'o èci
dènge èci. Miu hud'i taha mere
d'ara, aa tadhe mèu èci dènge èci,
ho mamuri pasue dhu tare'a. Ladhe
nèti miu, abhu dhu tenge lii langu
dènge angalai na, baku tèka d'ara
dènge ne kahèi.✡
3 Tenge j'ara ho muri dame èci
dènge èci, lula Roh Ama Lamatua
dhu èki le miu j'aj'i mi èci.
4 Te dhèu unu Yesus Kristus dhu
j'aj'i le èci, nuka sèmi ngi'u Kristus
unu Na. Aa rèngu aa'i-aa'i ra sèmi
rare le Roh Lamatua dhu dhoka èci
èèna di. Aa rèngu aa'i-aa'i ra sanao-
maena dhoka mi Ama Lamatua di,
lula Nèngu ka dhu paroa nare si ho
j'aj'i dhèu unu Na.
5 Lamatua èdhi, dhoka èci di;
Parcaya èdhi, dhoka ca j'ara di,
sèna ka bisa padame dènge Ne.
Aa èdhi aa'i-aa'i ti abhu sarani,
sèna ka pa'èki dènge Ne.
6 Ama Lamatua, dhoka èci di,
Aa Ama èdhi, dhoka Nèngu di.
Dhoka Nèngu di dhu paredha èdhi
aa'i-aa'i ti.
Dhoka Nèngu di dhu bera-bera
dènge èdhi.
Aa Nèngu mesa Na di dhu mamuri
ètu d'ara èdhi.

Kristus hia rupa-rupa sasab'a-la'a, sèna ka dhèu unu na asa èra

7 Te ngaa Yesus Kristus pala-bagi
le koasa Na mi èdhi, sèna ka èdhi
èci-èci ka pakako sasab'a Na.
8 Nèti èèna ka Sasuri Ama
Lamatua, peka na,
“Nèngu ca'e la'e asa era dedha,
sèna ka Na pamusu ètu èèna
toke segi.
Hèia ère nèti dhèu ae-ae dhu lèke
taha,
aa papala hadia mi dhèu rai-haha.”✡
9 (Sanèd'e lii-lii dhu peka na,
“Nèngu ca'e la'e”. Ladhe Na ca'e
la'e, sasoa na, uru èèna Na puru
nèdhi le asa rai-haha ne.
10 De Dhèu dhu puru mai èèna,
nuka Kristus. Te Nèngu ca'e hari asa
sorga, sèna ka bisa uri aa'i dhu ètu
dedha-liru dènge ètu rai-haha.)
11 Kristus dhu pangèd'u koasa mi
dhèu unu Na, sèna ka ra pakako
sasab'a-la'a dhu Na pala-bagi hia
rèngu. Abhu cahag'e dhu Na hia

✡ **3:17** Kolose 2:7 ✡ **3:18-19** Kolose 1:19, 2:9-10 ✡ **4:2** Kolose 3:12-13 ✡ **4:8** Lii Sod'a Koa-Kio 68:18

si koasa ho j'aj'i dhèu pajuu-paleha Na; cahag'e j'aj'i dhèu rèti lii padhai Na; cahag'e j'aj'i sèmi ca dhèu ama sa,* ho lalau-lalo'o dhèu unu Kristus; cahag'e j'aj'i dhèu d'èlu-mèu ho aj'a dhèu unu Na; aa cahag'e hari j'aj'i dhèu dhu tema rèti Lii Lolo Be'a asa era-era dhu hiu.

12 Ca dhèu-dhèu ka sèmi rare sasab'a ra, sèna ka pa'èra dhèu-dhèu parcaya ho aa'i-aa'i ra bisa pakako sasab'a Lamatua. Dènge j'ara ne'e, èdhi aa'i-aa'i ti dhu parcaya Yesus Kristus asa tabha èra,

13-14 toke èdhi aa'i-aa'i ti parcaya d'ara èci. Aa èdhi aa'i-aa'i ti tadhe tare'a-re'a Ana Ama Lamatua. Èdhi sèmi heka ana iiki, lula èdhi madhutu mola-mola le j'ara Nèngu, aa j'aj'i le dhèu dhu mamuri madhutu dad'èi Na. Ladhe èdhi mamuri ka sèmi èèna, èdhi sèmi heka koha dhu dènge boe uli, ka madhutu dhoka rii di. Te ladhe dhèu kapod'e-kabèli mai aj'a pagoa èdhi, ra tao rare boe.

15 Te ngaa èdhi dènge lii mako lole dhoka ngaa dhu lèke hia mi a'ari èdhi sèra, lula èdhi sue rèngu. Aa ladhe èdhi mamuri sèmi èèna ètu d'ara ngaa èèna ka, èdhi j'aj'i ca ropa dènge Kristus. Te Nèngu ne Kètu èdhi dhu uri èdhi.

16 Aa èdhi j'aj'i nuka sèmi ngi'u Na. Sama sèmi ngi'u dhèu èci, dhu dènge musi madha, hèb'a, kacui-aai, aa haga, ladhe sab'a sama-sama madhutu sasab'a ra èci-èci, na, ngi'u na asa tabha èra. Sèmi èèna kahèi dènge dhèu unu Yesus Kristus sèra. Ladhe èdhi pasue aa soru-bara èci dènge èci, tatu èdhi aa'i-aa'i ti asa tabha èra kahèi.✡

Tèke eele j'ara mamuri dhui, sèna ka madhutu mamuri hiu

17 Nanene paie-iie, ngaa dhu ja'a neo peka, lula Kètu ja'a, Yesus Kristus ka dhu nori ja'a. Miu mamuri ia ka sèmi dhèu dhu tadhe boe Ama Lamatua. Lula ngaa dhu ra tao sèra madhutu dhoka gagoa ra.

18 Rèngu raga leli, nuka sèmi dhèu kako ètu d'ara maroga. Ra mamuri pacèri nèti Ama Lamatua, lula ra kètu hadhu, aa pusi-pahae boe Ne.

19 Rèngu re'a heka makae. Nèti èèna ka, ra madhutu dhoka dad'èi d'ara ho ad'u-ue j'ara makae dènge mamuri kaj'alu. Te ngaa re'a boe roca kahèi.

20 Te ngaa dhèu aj'a-nori boe miu j'ara mamuri Kristus sèmi èèna!

21 Te, ngaa dhu miu me'a le lula-nèti Yesus Kristus, a'aj'a èèna ka dhu mola. Tatu miu tadèngi le!

22 De tèke eele j'ara mamuri miu dhu dhui èèna! Te ladhe miu mamuri kaj'alu madhutu dad'èi dhèu rai-haha, na, miu dhu lèke le tipu. Miu dènge heka hak mamuri sèmi uru èèna.✡

23 Te ngaa hud'i laa Ama Lamatua tao d'ara dènge ngangee miu j'aj'i hiu,

24 ho miu j'aj'i dhèu hiu, madhutu ropa Na. Nèti èèna ka, miu hud'i pad'elo ku d'ara hiu miu, dhu mola-mèci dènge mera-milu.✡

25 De limuri ne, loe eele ka nèti kapod'e-kabèli! Padhai lii èci dènge èci dhu mola, te èdhi dhu pa'èki le j'aj'i mi èci, nuka sèmi ngi'u èci dhu dènge musi madha, hèb'a, kacui-aai, aa dènge haga.✡

26 Ladhe nasa, baku ad'u sasala kahèi. Hua iia miu pabe'a hari! Baku tèke nanasa toke lod'o cèna!✡

27 Dènge j'ara ne, dhèu aae nidhu bisa boe dadugu-rariu miu. Baku golo ne!

28 Dhèu dhu d'èi mana'u, ae eele ka! Be'a risi dhèu sèmi sèra sab'a pake kacui-aai unu ra, sèna ka rui-j'aj'èra na soru-bara dhèu dhu unu aad'o sèra.

29 Ladhe padhai lii, na, baku hia lii karehe, masi ka ca hèb'a doko-doko di! Hua iia risi padhai lii dhu be'a

* **4:11** Ètu ne'e, sasuri lii Yunani suri, peka na, “dhèu madhenga badha”. Sasoa na, ca dhèu dhu uri aa lalau-lalo'o dhèu unu Kristus, sama sèmi ca dhèu madhenga badha uri aa ladhe-leru badha na. ✡ **4:16** Kolose 2:19 ✡ **4:22** Kolose 3:9 ✡ **4:24** Lii Lolo dhu Uru Tèka 1:26, Kolose 3:10, Roma 12:1-2 ✡ **4:25** Sakaria 8:16 ✡ **4:26** Lii Sod'a Koa-Kio 4:4

di. Aa holo dhèu sèna ka ra soru-
bara dènge be'a, aa pa'èra d'ara si.
30 Baku papèd'a d'ara Roh Ama
Lamatua, te Nèngu pea ètu d'ara
miu. Aa Na cap nare miu, peka na,
miu j'aj'i le dhèu unu Ama Lamatua.
Roh Na j'aj'i mi tadha, peka na, toke
d'ai èle rai-haha ne, Ama Lamatua
sui nare miu, sèna ka mamuri taruu
dènge Ne.
31 De baku tèka d'ara dènge dhèu
leo! Bqku kadhi ngutu dènge dhèu!
Baku panasa! Baku patao-palaha!
Baku padhai kakoli pa'ele iie kolon-
gara dhèu! Aa baku ad'u-ue j'ara
bhabhelu dhu leo-leo hèi!
32 Te ngaa be'a risi mi pasue, aa
tao j'ara dhu be'a èci dènge èci.
Miu hud'i pabhèlu eele ku sasala
dhèu, aa hia si abho, sama sèmi Ama
Lamatua saku eele sasala miu, lula
miu pa'èki le dènge Kristus.✡

5

Mamuri pasue dènge mamuri mola-mèci

1 Miu ana pasue Ama Lamatua.
Nèti èèna ka, miu hud'i madhutu ku
dad'èi Na.
2 Aa miu hud'i mamuri pasue ku
èci dènge èci, sama sèmi Kristus
sue miu. Te Na soro le ngi'u
Na, ho madhe gati èdhi. Dènge
j'ara ne'e, Nèngu j'aj'i nuka sèmi
badha sogo-tagu dhu ra tunu ka hèu
mèngi, sèna ka pakarej'e d'ara Ama
Lamatua.✡
3 Miu dhèu mola-mèci unu Ama
Lamatua kahèi. De baku mamuri
dènge d'ara kaj'alu! Baku ngee
madha j'ara kaj'alu kahèi! De baku
tao j'ara karehe dènge dhèu dhu
j'aj'i boe dhèu èmu-kamali èu! Baku
manga'a dèu ngara!
4 Baku padhai lii kaj'alu! Aa
baku padhai lii leli! Te dhèu unu
Ama Lamatua, ladhe padhai lii sèmi
sèra, lèke boe. Hua iia risi miu
padhai lii be'a aa manèngi makasi
mi Lamatua.
5 Sanèd'e paie-iie! Te Ama
Lamatua nare boe dhèu dhu ma-
muri kaj'alu, aa dhèu dhu tao j'ara
karehe dènge dhèu dhu j'aj'i boe
dhèu èmu-kamali nèngu! Rèngu
bisa boe j'aj'i dhèu unu Kristus, aa
Ama Lamatua j'aj'i boe Dhèu Aae
rèngu. Ama Lamatua sèmi nare
boe kahèi dhèu dhu manga'a dèu
ngara, lula rèngu seti eele Ne, ka ra
pakab'ua risi j'ara dhu leo sèra.

Mamuri ètu d'ara saraa

6 Mage dhèu pagoa miu dènge
padhai lii hèb'a hua, peka na, “Ma-
muri kaj'alu ciki di, ngaa-ngaa tao
boe, we!” Te tatu Ama Lamatua
nasa mi dhèu dhu mamuri madhutu
boe dad'èi Na.
7 Nèti èèna ka, baku pa'èki ngi'u
dènge dhèu sèmi sèra.
8 Uru èèna, miu nuka sèmi dhèu
dhu mamuri ètu d'ara maroga, lula
miu tadhe mèka Ama Lamatua. Te
ngaa limuri ne, Na hia le saraa, sèna
ka tao miu j'aj'i ana-ana Na. Nèti
èèna ka, miu hud'i mamuri ètu d'ara
saraa Na.
9 Te dhèu dhu mamuri taruu ètu
d'ara saraa, dhèu ne tao j'ara dhu
be'a, mamuri mola, aa leko-monya
boe.
10 Tenge taruu j'ara ho pakarej'e
d'ara Ama Lamatua, lula Nèngu ne
Dhèu Aae èdhi.
11 Baku pa'èki ngi'u dènge dhèu
dhu mamuri ètu d'ara maroga.
Te tatao ra, gaguna aad'o. De
mi pasanèd'e si, aa bhoke paled'a
sasala-sasigo ra.
12 Te, ngaa dhu ra ad'u-ue pahuni-
pacub'i, kaj'alu titu kèna, toke èdhi
makae, ladhe neo padhai lii j'ara-
j'ara sèra.
13 Ja'a pakasame sèmi ne'e: ladhe
dhèu d'elo mèdha èci ètu d'ara
maroga, tatu dhèu bisa rèdhi mèu.
14 Sèmi èèna kahèi, ladhe èdhi
peka paled'a j'ara bhelu dhu dhèu
ad'u-ue, nèngu bisa ne'a, na, j'ara
dhu na ad'u-ue ne, karehe. Abhu lii
sod'a èci, peka na,
“Wee! Miu dhu bhèj'i, kèd'i ka!

✡ **4:32** Kolose 3:13 ✡ **5:2** Kalua nèti Masir 29:18, Lii Sod'a Koa-Kio 40:6

Miu dhu madhe, mamuri hari ka!
Te Kristus neo hia saraa mi miu.”

Mamuri d'ara èci dènge Roh Lamatua

15 Nèti èèna ka, miu èci-èci parisa paie mamuri mi, sèna ka baku sèmi dhèu goa. Be'a risi pake ngangee dhu be'a nèti Ama Lamatua.
16 Limuri ne dhèu loe boe tao j'ara-j'ara bhabhelu. De ladhe abhu lod'o tao j'ara dhu be'a, na baku pamata!✡
17 Pangee paie-iie, ho me'a mèu dad'èi Lamatua èdhi, sèna ka baku mi goa.
18 Baku mahu, te, ngaa dhu miu minu èèna ka dhu uli miu, sèna ka tao j'ara dhu karehe. Te ngaa bhoke d'ara miu, sèna ka Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci èèna ka dhu uli miu.
19 De padhai lii èci dènge èci pake Lii Holo-Nori Ama Lamatua, mèti lii koa-kio mi Nèngu, aa mèti lii sod'a dhu miu abhu nèti Roh Mola-Mèci Na. Aa ladhe sod'a, baku dhoka ètu hèb'a di, te ngaa koa-kio Ama Lamatua dènge d'ara kateme.
20 Te Yesus Kristus j'aj'i le Kètu èdhi, aa Ama Lamatua dhu tao le j'ara-j'ara ae titu kèna hia èdhi. Nèti èèna ka, èdhi baku loe manèngi makasi mi Lamatua.✡

Dhèu parcaya aa'i-aa'i hud'i mamuri èci nanene èci

21 Miu aa'i-aa'i mi, hud'i mamuri èci nanene èci. Dènge j'ara ne'e, miu pakab'ua Yesus Kristus.

Èci hud'i nanene èci, nuka sèmi: dhèu èmu-kamali sèra

22 Bhèni dhu dènge dhèu èmu! Miu hud'i mamuri nanene dhèu èmu mi, sama sèmi miu nanene Yesus Kristus, Kètu miu.
23 Te dhèu èmu miu èèna, nuka sèmi kètu nèti miu bhèni se. Aa Yesus Kristus kahèi j'aj'i Kètu nèti dhèu unu Na. Te Nèngu ka dhu bhoke j'ara ho dhèu abhu mamuri.✡
24 Nèti èèna ka, dhèu unu Kristus hud'i mamuri nanene paie-iie Nèngu. De sèmi èèna kahèi, bhèni dhu dènge dhèu èmu, hud'i nanene pabe'a-be'a ku dhèu èmu na, ètu madha j'ara aa'i-aa'i ra.
25 Mone dhu dènge le dhèu èmu, sèmi èèna kahèi! Miu hud'i sue dhèu èmu miu, èci èèna ka dènge Kristus sue dhèu unu Na, toke Na soro ngi'u Na, sèna ka madhe gati rèngu.✡
26 Nèngu tao sèmi èèna ka, ho rèngu j'aj'i mola-mèci ètu madha Ama Lamatua, lula rèngu madhutu le Lii Holo-Nori Na, aa sarani le.
27 Dhèu unu Yesus Kristus èci èèna ka dènge bhèni dhu neo kab'i dhu pagaa iisi na, te dhèu mone dhu neo kab'i èèna neo mai nare ne. Sama sèmi èèna kahèi, Kristus neo mai nare dhèu unu Na sèra. Nèti èèna ka, rèngu hud'i mamuri dènge be'a aa mola-mèci, toke abhu boe sasala ciki sa.
28 Èci èèna kahèi dènge mone dhu dènge dhèu èmu! Miu hud'i sue ku dhèu èmu mi, nuka sèmi miu sue ngi'u miu mesa mi. Te ladhe dhèu mone sue dhèu èmu na, sasoa na, nèngu sue ngi'u nèngu unu na.
29 Abhu boe dhèu dhu sue boe ngi'u na. Te ngaa na lalau-lalo'o ngi'u na pabe'a-be'a, sèmi Yesus ladhe-leru dhèu unu Na paie-iie,
30 lula èdhi nuka sèmi ngi'u Nèngu.
31 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci suri, peka na, “Nèti èèna ka, dhèu mone hud'i tèke eele ku ina-ama na, ho la'e mamuri d'ara èci dènge dhèu èmu-kamali na, te dua ra j'aj'i le èci.”✡
32 Te mamuri pasue dhèu èmu-kamali ne, Lamatua bhoke le ètu d'ara Lii Holo-Nori Na nèti uru ka mai. J'ara ne'e ne, ka dhu kapai. Te ngaa limuri ne, èdhi te'a kahèi, na, Lii Holo-Nori ne pad'elo sasue Kristus mi dhèu unu Na sèra.
33 De dhèu mone hud'i sue ku dhèu èmu na, nuka sèmi sue ngi'u nèngu unu na. Aa dhèu bhèni hud'i pakab'ua ku dhèu èmu na.

✡ **5:16** Kolose 4:5 ✡ **5:20** Kolose 3:16-17 ✡ **5:23** Kolose 3:18, 1 Petrus 3:1 ✡ **5:25** Kolose 3:19, 1 Petrus 3:7 ✡ **5:31** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:24

6

Èci hud'i nanene èci, nuka sèmi: ana-ana dènge ina-ama ra

1 Sèmi èèna kahèi ana-ana! Miu
hud'i mamuri nanene ku ina-ama
mi, te èèna ka dhu pamèci dènge
dad'èi d'ara Lamatua èdhi.✡
2 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua, suri tèke le, peka na, "Èu
hud'i pakab'ua ku ina dènge ama
mu." Ne'e ne lii paredha Ama
Lamatua dhu uru tèka, dhu dènge
lii pajaji.
3 Te lod'o Lamatua hia paredha
èèna, Nèngu moa kahèi, peka na,
"Ladhe èu tao madhutu sèmi èèna,
pe èu abhu mèngi-nale ae-ae, aa
mamuri èu madhii-manèro."✡
4 Sèmi èèna kahèi, ina-ama sèra!
Miu baku ènyi aa lii taka leli ana-ana
miu, te aad'o na, ra nasa ka ra parui.
Be'a risi miu lalau-lalo'o si paie-
iie, aa nori si nèti ana iiki mai ho
madhutu j'ara Lamatua. Ladhe ra
tao sala, nori si dènge be'a madhutu
dad'èi Lamatua.✡

Èci hud'i nanene èci, nuka sèmi: dhèu sab'a dènge lamatua ra

5 Sèmi èèna kahèi dènge dhèu-
dhèu sab'a! Miu hud'i madha'u
ku dènge lamatua dhu paredha
miu ètu rai-haha ne, aa nanene
ne. Baku sab'a dènge d'ara cabèka,
te ngaa madhutu dad'èi lamatua
dènge d'ara kateme, nuka sèmi miu
madhutu dad'èi Kristus dènge be'a.
6 Te miu dhèu sab'a unu Kristus.
De ètu rai-haha ne miu baku sad'i
sab'a di, lula lamatua dhu ladhe
miu. Te ngaa sab'a dènge d'ara
maj'èni hia lamatua mi, masi ka
nèngu aad'o ètu madha. Te èèna ka
dhu madhutu dad'èi Ama Lamatua.
7 De sab'a sasab'a miu dènge d'ara
kateme hia lamatua miu ètu rai-
haha ne, nuka sèmi miu sab'a hia
Ama Lamatua, Kètu èdhi.
8 Lula èdhi te'a, na, bèli-camèd'a
Ama Lamatua b'ala hia dhèu dhu
tao j'ara be'a. Masi ka rèngu dhèu
sab'a do, lamatua do, ènu do, ènu
boe do, Nèngu b'ala aa'i mèu-mèu
si.✡
9 Sèmi èèna kahèi, lamatua sèra!
Baku miu j'ege pamadha'u leli dhèu
dhu sab'a hia miu sèra. Te rèngu
dènge Lamatua ètu sorga kahèi, èci
èèna ka dènge miu. Ama Lamatua
ladhe boe rèhu dhèu, te ngaa Na
nanene dhèu cee èèna ka. Masi
ka lamatua do, dhèu sab'a do, Na
nanene si aa'i-aa'i.✡

Pake rèka nèti Ama Lamatua, sèna ka titu dènge èra

10 Nanene pabe'a-be'a lii padhai
ja'a dhu limuri tèka ne. Miu hud'i
kèpe pa'èra-èra ku parcaya miu mi
Ama Lamatua, lula Nèngu ka Kètu
miu, aa koasa Na dhu dedha risi eele
aa'i si. Èèna na dhu bisa pa'èra miu!
11 Sordad'u dènge rèka ho lab'a
musu ra. Sèmi èèna kahèi, Lamatua
neo pake miu sèmi sordad'u. Te
Nèngu neo miu lab'a aa'i j'ara-j'ara
bhelu-katub'a dhu dhèu aae nidhu
ad'u-ue. Nèti èèna ka, miu hud'i
pa'èra ku, sèna ka pake aa'i rèka
nèti Ama Lamatua.
12 Te èdhi ètu d'ara pamusu! Èdhi
lab'a boe musu dhèu rai-haha, te
ngaa èdhi lab'a koasa bhabhelu dhu
èdhi tèdhi boe, lab'a dhu rèd'u
paredha, lab'a koasa maroga, aa
lab'a j'ara-j'ara bhelu-katub'a.
13 De miu hud'i pa'èra pake rèka
aa'i-aa'i nèti Ama Lamatua sèna ka
bèli-camèd'a, ropa d'ai lod'o-lod'o
bhabhelu-katub'a, miu bisa lab'a
taruu. Te ladhe miu taha, miu bisa
segi.
14 De miu hud'i titu pa'èra-
èra! Parcaya dhoka Lii Holo-Nori
Lamatua dhu lèke, te èèna nuka
sèmi miu dhu bori dhari hake sor-
dad'u.* Mamuri mola, te èèna sama
sèmi miu silu kodho bèsi pa'abhe
kakara.✡

✡ **6:1** Kolose 3:20 ✡ **6:3** Kalua nèti Masir 20:12, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:16 ✡ **6:4** Kolose 3:21 ✡ **6:8** Kolose 3:22-25 ✡ **6:9** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 10:17, Kolose 3:25, 4:1, Yakobis 5:4

* **6:14** Ladhe sordad'u Roma se neo pake rèka, na, rèngu pake uuru ku kodho d'ara. Hèia ra pake dhari hake, sèna ka kodho d'ara baku parai. Èèna na, heka ra pake rèka sordad'u kèna. ✡ **6:14** Yesaya 11:5, 59:17

15 Pa'èra ho lami peka-padhai Lii
Lolo Be'a dhu pad'elo j'ara, sèna ka
dhèu bisa mamuri padame dènge
Ama Lamatua, te èci èèna ka dènge
miu pake salapa sordad'u.✡
16 Parcaya taruu mi Lamatua, te
parcaya èèna sama sèmi mèdha èci
dhu sordad'u pake ho sili iisi nèti
rèka musu. Dènge parcaya sèmi
èèna, miu bisa pamadhe ai ètu isi
kataki nidhu bhelu, dhu ra siri mi
miu.
17 Kèpe pa'èra-èra lalèka miu dhu
peka na, miu unu le mamuri nèti
Ama Lamatua, te èèna sèmi sor-
dad'u pake solo bèsi. Kèpe pa'èra-
èra Lii Holo-Nori Ama Lamatua
nèti Roh Na dhu Mola-Mèci, te
èèna sama sèmi sordad'u dhu kèpe
samala.✡
18 Ladhe miu neo titu èra, na,
miu baku loe sabaj'a pake koasa
nèti Roh Mola-Mèci Ama Lamatua.
J'aga taruu aa baku bhèlu sabaj'a
hia dhèu unu Lamatua buli mia-mia.
19 Aa baku bhèlu kahèi sabaj'a hia
ja'a. Manèngi sèna ka Ama Lamatua
hia kahèi lii holo-nori Na, sèna ka
ja'a bisa peka mola-mola naneo Na
mi dhèu leo.✡
20 Masi ka ja'a j'aj'i ana bèdho,
te ngaa Lamatua Yesus pua-paleha
ja'a, sèna ka j'aj'i mi ai g'ana Nèngu.
De sabaj'a hia ja'a, ho ja'a baku
madha'u padhai dhu lèke, te èèna
ka dhu j'aj'i sasab'a-la'a ja'a!

Paulus suri pa'èle sasuri na

21 Ja'a d'èi sèna ka miu me'a mèu
mamuri ja'a. Nèti èèna ka, ja'a
pua Tikikus dhiu asa miu. Nèngu
ne, a'ari pasue ja'a, aa na maj'èni
pakako sasab'a Kètu èdhi, Yesus
Kristus.✡
22 Hud'i laa na lole j'ara-j'ara ma-
muri èdhi ètu ne'e. Aa ja'a neo, sèna
ka na pa'èra d'ara miu kahèi.✡
23 Ja'a manèngi Ama èdhi, Ama
Lamatua, dènge Kètu èdhi, Yesus
Kristus, ho tao miu mamuri padame
èci dènge èci, aa pasue èci dènge
èci, lula miu parcaya mi Rèngu.
24 Ja'a manèngi-mangaj'i kahèi,
sèna ka Kètu èdhi, Kristus pad'elo
d'ara hua iia Na mi dhèu aa'i-aa'i
dhu sue Ne taruu.
Sasuri ja'a, d'ai sange ne'e ka.
Saloom,
Paulus

✡ **6:15** Yesaya 52:7 ✡ **6:17** Yesaya 59:17 ✡ **6:19** Kolose 4:4 ✡ **6:21** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 20:4, 2 Timotius 4:12 ✡ **6:22** Kolose 4:7-8

Sasuri Paulus hia dhèu parcaya ètu kota Pilipi

Lii maho'o nèti Paulus si (Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 16:12)

1 Sasuri ne, nèti ja'a, Paulus. Aa angalai ja'a, Timotius pa'adhu hia miu lii maho'o kahèi. Ji'i dua mi se, ana sab'a nèti Yesus Kristus.

Ji'i pa'adhu sasuri ne, hia mi dhèu unu Ama Lamatua dhu parcaya Yesus Kristus ètu kota Pilipi. Ji'i neo kahèi, ho dhèu dhu j'aj'i kètu juma'at dènge dhèu dhu sorubara kètu juma'at sèra, re'a mèu isi sasuri ne'e.

2 Ama Lamatua èèna, Ama èdhi. Aa Yesus Kristus èèna, Kètu èdhi. Ji'i manèngi sèna ka Rèngu pad'elo d'ara hua iia Ra mi miu, ho bisa mamuri dènge mera-milu.

Paulus sabaj'a ho Lamatua j'aga dhèu unu Na sèra ètu kota Pilipi

3 Masi ka nèbhu le ja'a paraga heka dènge miu, te ngaa ja'a bhèlu boe miu! Lod'o-lod'o ja'a sanèd'e miu, ja'a manèngi makasi mi Lamatua, lula miu parcaya Ne taruu.

4 Lod'o ja'a sabaj'a hia miu, d'ara ja'a karej'e-karae,

5 lula karèi nèti hiu-hiu miu sèmi mere Lii Lolo Be'a Lamatua, miu pakako taruu sasab'a Na, sama-sama dènge ja'a.

6 Èèna j'aj'i mi tadha, peka na, Ama Lamatua mulai sab'a ètu d'ara miu kèna. Aa ja'a ke'a tare'a, na, Lamatua pakako taruu sasab'a Na dhu be'a èèna, toke pamèci aa'i mèu-mèu, toke d'ai lod'o Yesus Kristus mai hari.

7 Mema lèke tare'a ladhe ja'a sue miu, lula d'ara ja'a dhu pa'èki le dènge miu karèi nèti uru ka. Ca hari nèi, miu sab'a le bera-bera dènge ja'a, lod'o ja'a lole dènge dhèu Lii Lolo Be'a Lamatua, aa ropa ja'a dhaa mi dhèu dhu lab'a Lii Lolo Be'a èèna. Masi ka ja'a maso bui, te ngaa miu hari boe nèti baboa ja'a.

8 Ama Lamatua dhu ne'a, na, d'ara ja'a neo taruu paraga dènge miu. Te sasue ja'a mi dedha miu, èci èèna ka dènge sasue Yesus Kristus.

9-10 De ja'a sabaj'a hia miu sèmi ne'e ka: ja'a manèngi ho miu asa tabha pasue èci dènge èci. Ja'a manèngi kahèi sèna ka Ama Lamatua hia miu me'a mèu, mia dhu be'a, sèna ka miu mamuri mola-mèci. Pe d'ai lod'o Kristus pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i, Na peka na, miu sala boe ngaa-ngaa,

11 lula Nèngu mesa Na ka dhu tao d'ara miu mola-mèci, ho bisa mamuri mola. Dènge mamuri mola sèmi èèna ka, dhèu leo ded'e padedha-dedha aa koa-kio kolongara Ama Lamatua.

Masi ka èdhi abhu sasusa, te ngaa èdhi parcaya taruu Lamatua Yesus

12 A'ari pasue aa'i-aa'i! Ja'a d'èi sèna ka miu me'a, na, abhu dhèu dhu pasusa ja'a, toke pamaso ja'a asa d'ara bèdho. Te ngaa te'a boe, na, Lii Lolo Be'a Lamatua pale-lème le ètu mia-mia,

13 toke sordad'u dhu madhenga èmu dhèu aae, dènge dhèu leo aa'i-aa'i re'a, na, ja'a maso bui lula madhutu Yesus Kristus.✡

14 Ka dhèu unu Ama Lamatua ètu se'e se rèdhi, na, Lamatua ka dhu tao j'ara èèna lod'o ja'a ètu d'ara bui ne. Nèti èèna ka, rèngu asa tabha bani, toke re'a heka madha'u. Hèia ra padhai paled'a-led'a Lii Holo-Nori Lamatua ètu mia-mia.

15-17 Ètu ne'e abhu dua rupa dhèu dhu maj'èni aj'a j'ara-j'ara lula-nèti Kristus. Nèti èèna ka, abhu dhu sab'a dènge d'ara mola, aa abhu dhu sab'a dènge d'ara koe-kapengo. Dhu sab'a dènge d'ara mola, rèngu be'a dènge ja'a. Dhèu se re'a mèu, na, ja'a dui sasusa ne, lula pakako

✡ **1:13** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 28:30

sasab'a ja'a, dhu hari boe kabodho ciki sa.

Te ngaa dhu sab'a dènge d'ara koe-kapengo, d'èi boe dhèu risi nèti rèngu aa tenge kolongara di. Rèngu pamae-pamanyèla dhèu-dhèu par-caya, sad'i abhu dhèu dhu madhutu ra. Te ra tenge j'ara ho bisa padedha iisi ra, peka na, rèngu risi ja'a. Rèngu pangee, na, ladhe abhu dhèu dhu madhutu rèngu, èèna na asa tabha paj'èra ja'a ètu d'ara bui.

18 Te ngaa hud'i rèngu sène! Ja'a pusi-pahae boe, ladhe dhèu aj'a dènge d'ara mola, do aad'o. Sad'i dhu rèngu aj'a, dhoka lula-nèti Yesus Kristus di! Èèna ka dhu pakarej'e d'ara ja'a.

Aa ja'a karej'e tare'a-re'a,
19 lula ja'a ke'a, na, miu sabaj'a hia ja'a, aa Roh Yesus Kristus dhu soru-bara ja'a. Nèti èèna ka, ja'a ke'a, na, lèpa lod'o limuri, aa'i-aa'i se èle dènge sod'a-mole!
20 Masi ka ja'a muri do, madhe do, ngaa-ngaa tao boe. Sad'i Ama Lamatua pake ja'a, sèna ka ded'e padedha-dedha kolongara Yesus Kristus, aa aj'a mola-mola lula-nèti Nèngu, toke abhu boe ngaa èci sa dhu pamakae ja'a. Se'e se ka dhu ja'a sanao karèi nèti uru, toke doe ne'e ne.
21-23 Te ja'a pangee sèmi ne'e ka: ladhe ja'a mamuri, na, hud'i laa pa'èki dènge Kristus, aa pakako taruu sasab'a-la'a Na. Èèna ka dhu be'a. Te ngaa ladhe ja'a madhe, ja'a oto risi hari, lula ja'a tèke eele rai-haha ne, aa mamuri hari ho pea pa'èci dènge Kristus ètu sorga. Nèti èèna ka, d'ara ja'a kajari, aa ke'a boe mia ka dhu be'a risi eele!
24 De sèmi ne'e ka laa! Lula miu parluu ja'a era ètu ne'e, be'a risi ja'a pea pa'èci dènge miu ètu rai-haha ne.
25 Ja'a ke'a, na, mamuri ja'a mad-hera era, sèna ka paraga hari dènge miu. Te Lamatua neo ho ja'a pa'èra d'ara miu, hèia miu asa lèka Ne dènge d'ara karej'e.
26 De bèli-camèd'a miu ded'e padedha-dedha kolongara Yesus Kristus, lula Na bhoke le j'ara sèna ka ja'a lèpa pa'asu-pareo hari dènge miu.

Mamuri mola taruu

27-28 Masi ka tasa mera mia, ma-muri miu hud'i lèke ku, te miu dhèu unu Lamatua. De miu hud'i mamuri dhu mèci ku, aa tao madhutu Lii Lolo Be'a Yesus Kristus dhu peka le dènge miu. Aa ladhe bèli-camèd'a ja'a lèpa hari dhiu pangad'o dènge miu, do tadèngi dhoka lii nèti dhèu di, peka na, miu mamuri mola, na, d'ara ja'a karej'e. Te ja'a bisa ke'a, na, miu dhu mamuri d'ara èci, lula pa'èki dènge Roh èci di. Aa bisa ke'a, na, miu pa'èra ho pakako sama-sama Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus, sèna ka dhèu leo parcaya kahèi. Aa miu me'a boe madha'u kahèi, masi ka abhu dhèu dhu lab'a miu. Ne'e ne j'aj'i mi tadha hia musu, na, Ama Lamatua neo lalèta eele si. Te ngaa Ama Lamatua hia miu mamuri, ho bèli-camèd'a miu mamuri taruu dènge Nèngu.
29 Te, lula Ama Lamatua d'ara hua iia risi, nèti èèna ka Na bhoke le j'ara, sèna ka miu bisa parcaya Kristus, aa j'aj'i dhèu unu Na. Mesa boe parcaya di, te ngaa Lamatua soro tèke miu abhu sasusa kahèi, lula miu madhutu Nèngu.
30 Te dhu ja'a tadèngi, abhu dhèu ètu sèra dhu lab'a miu, lula miu pakako Lii Lolo Be'a Kristus. Sanèd'e, te ca hari ni rèngu lab'a le ja'a kahèi, toke d'ai doe ne'e ne.✡

2

Èdhi hud'i pahaha iisi nuka sèmi Yesus Kristus

1 A'ari pasue aa'i-aa'i, unu Yesus Kristus! Na pangèd'u le miu j'ara be'a ae-ae. De miu bisa pa'èra d'ara èci dènge èci. Miu bisa holo dhu mai nèti sasue miu. Miu bisa ma-muri pabe'a èci dènge èci, lula Roh

✡ **1:30** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 16:19-40

Lamatua dhu sab'a ètu talora aae
miu. Aa miu bisa pad'elo rasa kasia
miu dènge d'ara be'a èci dènge èci.
2 Ladhe miu tao sèmi èèna, na,
d'ara ja'a karej'e kea rae-rae. Risi-
risi hari, ladhe miu pasue dènge
d'ara èci, mamuri ètu ca j'ara, aa
mere lii èci ètu d'ara sasab'a-la'a.
3 Baku tao ngaa-ngaa dhu tenge
dhoka pa'oto ngi'u èu risi nèti dhèu
leo. Aa baku pangee, na, èu risi nèti
dhèu leo. Te pamone do pabhèni
èu èèna, dènge boe kolo-kapua. Te
ngaa èdhi hud'i pahaha iisi ku, sèna
ka te'a, na, dhèu leo risi nèti èdhi.
4 Aa baku dhoka uri mamuri miu
mesa-mesa mi. Te ngaa èdhi hud'i
ladhe kahèi, ngaa dhu dhèu leo
parluu.
5 Te d'ara èdhi hud'i sama ku sèmi
d'ara Yesus Kristus.
6 Masi ka Nèngu ca ropa dènge Ama
Lamatua,
aa Nèngu Kètu èdhi kahèi, èci
èèna ka dènge Ama Lamatua,
te ngaa Na tèke eele hak Na,
aa pake boe dadedha dènge ka-
pai Na.
7 Hèia Na puru mai asa rai-haha ne,
ca ropa dènge dhèu rai-haha.
Na tèke eele hak Na aa'i-aa'i,
sèna ka tao iisi Na j'aj'i
nuka sèmi ènu sa.
8 Mesa boe j'aj'i dhèu haha d'ai seli
di,
te ngaa Na tao ngi'u Na j'aj'i
dhèu dhu laku-laku boe
kahèi,
sèna ka tao madhutu dad'èi
Ama Lamatua.
Masi ka ra pamadhe Ne ètu aj'u
palolo-palèbha, Na sèmi nare
kahèi,
aa madhe, nuka sèmi dhèu
bhelu.
9 Lula Nèngu pahaha iisi sèmi èèna,
nèti èèna ka Ama Lamatua
ded'e Ne padedha-dedha.
Aa pangèd'u Ne ngara dhu kapai
aae.
Te abhu boe ngara èci sa dhu
kapai aae risi nèti Nèngu.
10 Ama Lamatua ded'e padedha-
dedha ngara Na èèna,
sèna ka dhèu aa'i-aa'i pakab'ua
Ne.
Nuka: dhèu ètu dedha-liru,
dènge dhèu ètu rai-haha
ne.
Dhèu mamuri dènge dhèu
madhe.
Bèli-camèd'a dhèu aa'i-aa'i pat-
itu kètu urutuu, ho pahaha
iisi mi Nèngu.
11 Aa bèli-camèd'a dhèu aa'i-aa'i
peka na, “Yesus Kristus èèna,
tare'a-re'a Lamatua!”
Dènge sèmi èèna, rèngu koa-kio
Ama Lamatua kahèi.✡

Èdhi nuka sèmi hua-hètu dhu pasaraa rai-haha

12 A'ari pasue aa'i-aa'i! Nanene
paie-iie! Uru èèna, lod'o ja'a pea
ètu kota Pilipi era, miu nanene lii
padhai ja'a, ka miu madhutu j'ara
mola Ama Lamatua. Limuri ne, èdhi
pahag'a, te ngaa ja'a manèngi ho
miu titu èra ètu d'ara mamuri mola.
Sanèd'e, te ladhe miu nanene boe
Nèngu, bèli-camèd'a pe mèdhi unu
mi! Lula Nèngu ka dhu patalale miu
nèti koasa sasala-sasigo mi. Hèia
miu mamuri dhu mèci, te miu j'aj'i
le dhèu unu Na.
13 Te Ama Lamatua mesa Na ka
dhu sab'a ètu d'ara miu. Nèngu
ka dhu bhoke j'ara, sèna ka miu
neo nanene Ne. Aa Nèngu ka dhu
hia koasa kahèi, ho miu d'èi sab'a
pakarej'e d'ara Na.
14 De ladhe sad'i miu tao ngaa
èèna ka, na, baku ka'uu-kamuki, aa
baku pasibha d'ara lii.
15 Tao sèmi èèna, sèna ka miu j'aj'i
dhèu dhu d'ara mola-mèci, aa dhèu
dhu dènge boe sasala. Miu mamuri
ètu d'ara talora aae dhèu bhelu
dènge dhèu kapod'e-kabèli. Te ngaa
baku madhutu si! Te mamuri miu
hud'i mola-mèci ku, lula miu ana-
ana Lamatua. Hèia mamuri miu
hud'i heo ku, ho pad'elo j'ara hia
rèngu, nuka sèmi hua-hètu dhu
pasaraa ètu d'ara maroga.✡

✡ **2:11** Yesaya 45:23 ✡ **2:15** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 32:5

16 Hèia miu mamuri mola dènge
pakako Lii Holo-Nori Lamatua.
Dènge sèmi èèna, bèli-camèd'a miu
tao d'ara ja'a kea rae-rae, lod'o Yesus
Kristus lèpa hari mai. Aa rui-j'aj'èra
ja'a core eele boe iia d'ara, te ngaa
dènge kab'ua.
17-18 Te ngaa ladhe sèmi ja'a dutu
pa'èle aa'i mèu-mèu mamuri ja'a,
ho j'aj'i nuka sèmi korban èi anggor,
sèna ka miu bisa parcaya asa èra, aa
pakako sasab'a Lamatua, ja'a sèmi
kore mamadhe dènge karej'e. [Èèna
nuka sèmi ama agama tiko èi anggor
ètu mei korban, ho pahaha iisi mi
Lamatua.] Dènge j'ara ne, èdhi bisa
sama-sama karej'e, lula korban ne,
iia d'ara boe.✡

Sasab'a Timotius

19 Ja'a sanao, nèbhu heka,
Lamatua Yesus bhoke j'ara, ho ja'a
pua Timotius dhiu, sèna ka na
pa'èra d'ara miu. Èle èèna, na lèpa
hari mai sa ne'e, ho na lolo dènge
ja'a kakako miu, aa pakarej'e d'ara
ja'a.
20 Ja'a pua boe dhèu leo, dhoka
Timotius di, lula nèngu ne d'ara èci
dènge ja'a. Aa na sue tare'a-re'a
miu.
21 Nèngu ne, sama boe dènge a'ari
dhu leo sèra. Te rèngu sèra pangee
dhoka ngi'u rèngu unu ra, te ngaa
uri boe ngaa-ngaa dhu pamèci hia
Yesus Kristus.
22 Te ngaa miu me'a le, na,
Timotius sab'a d'ai madhe, pakako
sasab'a Ama Lamatua. Na sab'a
dènge ja'a nuka sèmi ana dhu sab'a
hia ama na. Ji'i dua mi la'a peka-
padhai Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus
ètu mia-mia.
23 Ladhe rèngu pama'ète rare ku
lii langu ja'a, ja'a heka pua Timotius
dhiu asa miu kèna.
24 Te ngaa limuri ne, Lamatua
pa'èra d'ara ja'a, na, nèbhu heka
ja'a bisa dhiu paraga dènge miu.

Sasab'a Epaproditus

25 Uru èèna, lod'o ja'a ètu d'ara
j'aj'èra era, miu pua a'ari èdhi
Epaproditus mai ladhe-leru ja'a.
Na pakako sasab'a Lamatua sama-
sama dènge ja'a, nuka sèmi ca
dhèu sordad'u dhu maj'èni madhutu
paredha komedhaa na. Te ngaa ne'e
ne, ja'a neo pua na lèpa hari asa
miu.
26 Te d'ara na neo ae le nèdhi miu.
Aa na ngee miu, lula ne'a, na, miu
tadèngi le nèngu dhu pèd'a.
27 Mema lèke tare'a. Ca hari ni,
na pèd'a aae oe madhe. Te ngaa
Ama Lamatua sue ne, aa Lamatua
sue ja'a kahèi, ka Na puri-pa'èle
Epaproditus, sèna ka ja'a baku asa
susa.
28 Nèti èèna ka, ja'a neo pua
hari na lèpa, ho bisa paraga hari
dènge miu dènge d'ara karej'e-
karae. Ladhe sèmi èèna, d'ara ja'a
heka mau kèna.
29-30 De miu hud'i sèmi mere ne
dènge be'a, te nèngu ne dhèu unu
Lamatua. Aa miu hud'i pakab'ua
ku dhèu aa'i-aa'i ra dhu ca ropa
dènge ne. Te nèngu pakako sasab'a
Kristus, toke oe madhe. Aa nèngu
hari boe kabodho ciki sa, lula na neo
soru-bara ja'a, gati miu. De sèmi
mere hari ne dènge d'ara karej'e.

3

Ama Lamatua sèmi nare dhèu, lula ra parcaya Yesus Kristus

1 A'ari aa'i-aa'i! Nanene paie-iie!
D'ara miu hud'i karej'e ku, lula miu
pa'èki dènge Kristus. Masi ka ja'a
suri pahari-pahari, te ngaa ja'a roca
boe pasanèd'e miu sèna ka baku
lèke tipu!
2 Baku pamud'e dènge dhèu ka-
pod'e-kabèli, dhu laka-seti dhèu,
peka na, “Miu hud'i suna ku, ho
j'aj'i tadha, na, miu se dhèu unu
Lamatua.” Madhutu iia-iia na,
Lamatua paredha boe sèmi èèna!
Rèngu sala le èèna! Te ngaa masi
ka sèmi èèna, ra bata-magèla dhèu
nuka sèmi busa pakadhi sa.

✡ **2:17-18** Sensus 28:7

3 Te rèngu peka, na, Lamatua sèmi
nare dhèu lula rèngu suna. Te ngaa
èèna sala! Èdhi te'a le, na, Lamatua
sèmi nare dhèu lula ra parcaya
Yesus. Ka dhèu dhu tare'a-re'a unu
Lamatua, nuka èdhi dhu parcaya
Yesus! Èdhi dhu pahaha iisi mi
Nèngu, madhutu Roh Na dhu Mola-
Mèci. Èdhi ka dhu ded'e padedha-
dedha Yesus Kristus, lula Na bhoke
nare le j'ara, ho èdhi bisa j'aj'i dhèu
unu Lamatua. Te èdhi bisa boe abhu
mamuri, lula madhutu tatao dhèu
rai-haha di.
4 Uru èèna, ja'a pangee dhu
èci èèna ka dènge rèngu kahèi,
peka na, dhèu bisa j'aj'i dhèu unu
Lamatua, sad'i ra suna. Madhutu
iia-iia na, sèra sa sasab'a dhèu rai-
haha di! Ladhe neo padhue sasab'a
dhèu rai-haha, na, ja'a bisa padhai
lii padedha iisi risi nèti dhèu aa'i-
aa'i, lula uru èèna sasab'a ja'a lèke
mola-mola dènge atora agama dhèu
Yahudi aa'i-aa'i.
5-6 Madhutu atora agama, ina-
ama ja'a suna ja'a, ropa ja'a d'ai
aru lod'o. Ja'a ne dhèu Yahudi
tare'a-re'a, lula j'aj'aj'i ja'a nèti suku
Benyamin, ana-èpu nèti baki Isra'el.
Ja'a maj'èni titu kèna, madhutu
mola-mola atora aa'i-aa'i nèti partei
agama Parisi, toke abhu boe ca dhèu
sa dhu bisa pasala ja'a. Risi-risi hari,
ja'a d'èi titu kèna, paj'èra dhèu-
dhèu dhu madhutu Kristus, lula
madhutu a'abhu ja'a, na, dhèu se rai
eele le atora agama èdhi.✡
7-8 Te ngaa nèbhu-nèbhu, ka
ngangee ja'a kabèli, ropa ja'a mad-
hutu Kristus. De limuri ne, ja'a
padedha heka iisi dènge j'ara ma-
muri dhu uru sèra, lula dènge heka
sasoa ngaa-ngaa hia mi mamuri ja'a.
Madhutu a'abhu ja'a, na, dhu dedha
risi nuka: ja'a tadhe Kristus, Kètu
ja'a èèna. J'ara leo aa'i-aa'i ra, nuka
sèmi mamumu di.
9 Ja'a neo mamuri pa'èki dènge
Yesus Kristus. Te masi ka ja'a
madhutu aa'i atora agama Yahudi,
tatu mèka Ama Lamatua sèmi nare
ja'a. Aa masi ka ja'a pangee, na,
ngi'u ja'a mola, tatu boe Lamatua
sèmi nare ja'a kahèi. Te ngaa ja'a
hud'i parcaya ku Kristus, heka Ama
Lamatua sèmi nare ja'a kèna, peka
na, “Lula Kristus saku eele le sasala
èu, nèti èèna ka èu j'aj'i mola-mèci.”
10 Ka dad'èi ja'a sèmi ne'e: ja'a
neo tadhe pamèu-mèu Kristus. Ja'a
neo ke'a mèu kahèi koasa Ama
Lamatua dhu Na pake ho pamamuri
hari Yesus Kristus nèti mamadhe
Na. Ladhe sèmi abhu dhèu dhu
neo paj'èra ja'a, lula ja'a madhutu
Kristus, na, hud'i nèngu sène. Te
dhèu paj'èra Kristus kahèi. Aa ladhe
abhu dhèu neo pamadhe ja'a, lula
ja'a lalau-lalo'o dhèu leo, na, ja'a
sèmi kore kahèi. Te Kristus madhe
hia ja'a sèmi èèna kahèi.
11 Aa ladhe ja'a madhe, pe Nèngu
pamamuri hari ja'a kahèi.

Èdhi pa'èra ngi'u, ho madhutu j'ara Lamatua dènge tare'a-re'a

12-13 A'ari aa'i-aa'i! Ja'a neo titu
kèna madhutu j'ara mamuri Kristus
dènge dad'èi Na aa'i-aa'i. Te ngaa
ladhe peka dhu mola-mola, ja'a tao
lèke mèka sèmi èèna. Nèti èèna ka,
ja'a pa'èra ngi'u, lula Yesus Kristus
hag'e nare le ja'a ho madhutu Ne.
Ja'a nuka sèmi dhèu dhu rai pa'èra-
èra, sèna ka bisa d'ai lane. De
ja'a rai mola-mola asa madha, dhu
kabib'a boe kabodho, ho ngee j'ara
uru sèra. Ja'a pabhèlu eele aa'i si.
14 Te ngaa ja'a rai pamèdhu-
mèdhu toke d'ai lane, sèna ka abhu
piala. Hadia ja'a èèna nuka: bèli-
camèd'a Ama Lamatua sèmi nare
ja'a ètu sorga, lula ja'a parcaya
Yesus Kristus.
15 De ja'a manèngi ho miu aa'i-
aa'i mi dhu mamuri sega dènge amo
dhu èra ètu d'ara Kristus, bisa d'ara
èci dènge j'ara se aa'i-aa'i ra. Te
ngaa ladhe abhu dhu ngee leo, na,
hud'i laa Ama Lamatua paj'uj'u j'ara
dhu hua iia hia nèngu.

✡ **3:5-6** Roma 11:1, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 8:3, 22:4, 23:6, 26:5,9-11

16 Te ngaa masi ka sèmi èèna, èdhi
hud'i kèpe pa'èra-èra ku, aa tao
palèke j'ara aa'i-aa'i dhu Lamatua
aj'a le èdhi.
17 A'ari aa'i-aa'i! Miu hud'i lal-
adhe ku j'ara mamuri ja'a sèna ka
tao madhutu. Miu cahag'e ètu sèra,
j'ara mamuri èci èèna ka dènge ja'a.
Te ngaa miu dhu leo bisa laladhe
nèti rèngu, sèna ka tao madhutu
sèmi èèna kahèi.✡
18 Baku pamud'e dènge dhèu ae
dhu lab'a Kristus aa dhu sèmi boe
dènge be'a mamadhe Na ètu aj'u
palolo-palèbha. J'ara mamuri unu
ra ka dhu peka na, rèngu lab'a
Kristus. Ja'a peka kèdhi le miu lula-
nèti dhèu dhu ca ropa dènge rèngu,
te ngaa limuri ne ja'a pasanèd'e hari
miu dènge pahaa èi madha.
19 Te bèli-camèd'a Lamatua tule
eele si, hèia pèci si asa d'ara ai
naraka, lula d'ara rèngu dhu pa'èki
boe dènge Ne. Rèngu mamuri
dhoka ètu d'ara bhabhelu-katub'a
di, aa tenge j'ara sèna ka pakasee
d'ara iisi unu ra, toke ra padedha iisi
dènge bhabhelu rèngu sèra. Dhèu
sèra dhu re'a heka makae. Ngangee
rèngu nuka sèmi dhèu dhu tadhe
boe Lamatua.
20 Miu baku madhutu si, te ngaa
madhutu la ji'i. Lula èdhi j'aj'i dhèu
unu Lamatua, dhu dènge hak j'aj'i
ana-ana kabarai sorga. Limuri ne
èdhi tatae Kètu èdhi, Yesus Kristus.
Te bèli-camèd'a Na lèpa hari mai
nèti sorga, ho pakaj'èu èdhi nèti
nanasa Ama Lamatua.
21 Èèna na, Kristus ub'a ngi'u èdhi
dhu roe dhu bisa madhe ne, j'aj'i mi
ngi'u hiu dhu madhe boe nuka sèmi
ngi'u Na dhu èra aae èèna. Na ub'a
ngi'u aae èdhi ne, pake koasa Na
dhu kapai seli eele èèna. Aa Na pake
kahèi koasa èèna, sèna ka tao aa'i-
aa'i dhu ètu mia-mia, ho madhutu
paredha Na.

4

1 A'ari pasue aa'i-aa'i! Nèti se'e
se, ka ja'a manèngi ho miu mamuri
mola taruu, aa baku koe-kapengo.
Ja'a neo taruu kèdhi miu. Te miu se
ka dhu j'aj'i parcaya nèti rui-j'aj'èra
ja'a. Miu pamaho'o dènge pakarej'e
d'ara ja'a. Aa ja'a bisa boti kètu, lula
miu.

Lamatua neo pa'èra d'ara èdhi, ladhe èdhi mamuri mola taruu

2 Ja'a manèngi sèna ka bhèni dhèu
dua sèra, nuka Yodia dènge Sinteke,
ho loe eele ka nèti patao-palaha.
Rèngu hud'i padame ku, ho pabe'a
èci dènge èci. Lula Lamatua rèngu
èci di, nèti èèna ka pa'èki rèngu èci
dènge èci.
3 Angalai, ee! Ja'a manèngi ho èu
uri ku ana hèni èdhi bhèni dhèu dua
sèra, toke ra pabe'a hari. Te uru
èèna, rèngu sab'a rèdhi le, ho soru-
bara ja'a ètu peka-padhue dènge
dhèu Lii Lolo Be'a Lamatua. Rèngu
sab'a rèdhi sèmi èèna kahèi sama-
sama dènge Klemens, dènge angalai
dhu leo. Ngara rèngu aa'i-aa'i ra
suri le ètu d'ara sasuri Lamatua
dhu suri ngara-ngara dhèu dhu bèli-
camèd'a mamuri sama-sama dènge
Ne ètu sorga.
4 Lula miu j'aj'i le dhèu unu
Lamatua, nèti èèna ka d'ara miu
hud'i karej'e ku mèda-mèu. Ja'a
peka hari catèka: pakarej'e taruu
d'ara miu!
5 D'ara miu hud'i maho'o kahèi
dènge dhèu aa'i-aa'i ra. Aa baku
bhèlu, peka na, Lamatua Yesus
nèbhu heka mai hari.
6 Ladhe miu paraga dènge j'aj'èra,
na, baku d'ara miu roe dènge ngaa
èci sa. Te ngaa sabaj'a ho manèngi
Ama Lamatua soru-bara miu ètu
madha j'ara aa'i-aa'i ra. Aa aa'i-aa'i
dhu miu manèngi se, baku bhèlu
manèngi makasi mi Lamatua.
7 Ladhe miu tao sèmi èèna, pe
Lamatua pamau d'ara miu. Mema
dhèu rai-haha ne, re'a mèu mèka
d'ara dhu mau, dhu èdhi abhu nèti
Lamatua. Te ngaa, lula miu parcaya
Yesus Kristus, Lamatua dhu pamau
d'ara miu, neo j'aga miu sèna ka

✡ **3:17** 1 Korintus 4:16, 11:1

d'ara dènge ngangee miu baku ka-jari.
8 A'ari aa'i-aa'i! J'ara na sèmi ne'e ka: baku ngee dhu rupa-rupa. Te ngaa j'aga ngangee miu, sèna ka ngee j'ara-j'ara dhu pamèci dènge d'ara Lamatua, aa ngee j'ara-j'ara dhu be'a, dhu pakarej'e d'ara dhèu leo. Miu hud'i ngee dhu mola dènge dhu mola-mèci. Ngee j'ara-j'ara dhu lèke, dènge dhu hua iia. Tenge j'ara ho ra pakab'ua dhèu leo kahèi. Tenge j'ara ho pad'elo j'ara-j'ara dhu hua iia. Aa baku loe pangee nèti j'ara dhu be'a se aa'i-aa'i ra.
9 Ja'a aj'a-nori le miu madhutu j'ara mamuri Lamatua. Mamuri miu kahèi hud'i madhutu j'ara mamuri ja'a, aa tao madhutu aa'i-aa'i dhu ja'a padhue-padhai aa dhu tao kèdhi le. Ladhe miu madhutu sèmi èèna, na, Ama Lamatua pa'èra d'ara miu, sèna ka d'ara miu karej'e-karae, aa bisa mamuri dènge mera-milu.

Paulus manèngi makasi lula dhèu Pilipi soru-bara ne

10 Ja'a manèngi makasi dènge koa-kio Ama Lamatua, lula miu bhèlu boe ja'a. Ja'a ke'a, na, uru èèna miu dhu sanèd'e taruu ja'a, te ngaa abhu mèka lod'o ho bara ja'a.
11 Ja'a pangee boe manèngi miu ngaa-ngaa. Te ja'a kura kèdhi mèka ngaa-ngaa èci sa, lula ja'a dhu tema le mamuri dènge ngaa dhu ja'a unu.
12 Ja'a mamuri kèdhi le dènge boe ngaa-ngaa. Ja'a mamuri kèdhi le kahèi dènge katei-kabheca. Ja'a paraga le dènge kabake manganga, dènge kabake bècu. Ètu d'ara ngaa èèna ka, ja'a dhu ke'a kore le rasia na ho bisa taha mamuri.
13 Te ja'a bisa tago kore aa'i j'ara sèra, lula Kristus ka dhu pa'èra ja'a!
14 Masi ka tasa mera mia èèna, ja'a manèngi makasi, lula miu pad'elo le d'ara be'a miu, aa soru-bara ja'a ètu d'ara j'aj'èra.
15 Uru èèna, ropa ja'a kèd'i eele nèti propensi Makedonia, ho laku pakako Lii Lolo Be'a Lamatua asa era leo, dhodhoka miu di nèti kota Pilipi dhu ogo-oru ja'a. Juma'at leo sèra, aad'o. Te ngaa miu dhu me'a le lii lolo èèna.
16 Lod'o dhu ja'a ètu kota Tesalonika èèna, miu pa'adhu doi catèka-dua hari, ho soru-bara ja'a.✡
17 Limuri ne, baku pangee, na, ja'a neo manèngi ngaa-ngaa nèti miu. Te ja'a neo sèna ka Lamatua pala-bagi miu mèngi-nale, lula miu d'ara be'a dènge ja'a.
18 Ja'a sèmi kore le nèti Epaproditus, aa'i-aa'i dhu miu pa'adhu mai bara ja'a. Se'e se j'aj'i mi berkat hia ja'a, toke d'ai sange ne'e, ja'a kura boe ngaa-ngaa. Se'e se j'aj'i nuka sèmi korban tunu dhu hèu mèngi, ho pahaha iisi mi Ama Lamatua. Aa Lamatua sèmi nare korban èèna, lula pakarej'e d'ara Nèngu.✡
19 Ama Lamatua dhu ja'a pahaha iisi èèna, kaja seli eele. Aa ne'a mèu ngaa dhu miu parluu. De Na pad'elo d'ara hua iia Na, aa pala hia miu mèngi-nale dhu risi eele, lula miu dhu pa'èki tèke le dènge Yesus Kristus.
20 De hud'i laa èdhi ded'e padedha-dedha taruu kolongara Ama Lamatua toke d'ai mia-mia la'e. Ne'e ne ka dhu lèke mola-mola!

Paulus suri pa'èle sasuri na

21 Ja'a pa'adhu lii maho'o ja'a hia dhèu aa'i-aa'i dhu madhutu Yesus Kristus ètu kota Pilipi.
Angalai ja'a ètu se'e se, hia miu lii maho'o kahèi.
22 Dhèu parcaya aa'i-aa'i ètu kota Roma ne, hia lii maho'o kahèi.
Sèmi èèna kahèi dènge a'ari sèra dhu sab'a ètu d'ara èmu dhèu aae kapai ne. Ra pa'adhu lii maho'o hia miu kahèi.
23 Ja'a manèngi sèna ka Kètu èdhi, Yesus Kristus, pad'elo d'ara hua iia Na mi miu aa'i-aa'i mi.

Sasuri ja'a tèja mi ne'e ka,
Paulus

✡ **4:16** 2 Korintus 11:9, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 17:1 ✡ **4:18** Kalua nèti Masir 29:18

Sasuri Paulus hia dhèu parcaya ètu kota Kolose

Lii maho'o nèti Paulus si

1 Lii maho'o nèti ja'a, Paulus. Ama Lamatua mesa Na ka dhu hag'e nare ja'a, ho j'aj'i dhèu pajuu-paleha Yesus Kristus. Ètu ne'e, abhu kahèi a'ari èdhi Timotius dhu pa'adhu lii maho'o hia miu.

2 Ja'a suri sasuri ne hia miu, dhèu unu Ama Lamatua ètu kota Kolose, dhu tao madhutu taruu j'ara mamuri Yesus Kristus.

Ji'i manèngi sèna ka Ama èdhi, Ama Lamatua, pad'elo d'ara hua iia Na mi miu aa'i-aa'i mi, ho miu mamuri dènge mera-milu.

Paulus sabaj'a hia dhèu parcaya ètu Kolose

3 Lod'o-lod'o dhu ji'i sabaj'a hia miu, ji'i manèngi makasi mi Ama Lamatua dhu j'aj'i Ama nèti Kètu èdhi, Yesus Kristus.

4 Te ji'i tadèngi ae le, nèti parcaya miu mi Yesus Kristus, aa nèti sasue dènge d'ara hua iia miu mi dhèu parcaya aa'i-aa'i.

5 Miu tao sèmi èèna, lula miu me'a mèu madha j'ara dhu be'a dhu tao tèke le hia miu ètu sorga. J'ara-j'ara sèra, miu tadèngi mèdhi le nèti lii holo-nori dhu lèke, nuka Lii Lolo Be'a Lamatua,

6 dhu dhèu peka le dènge miu karèi nèti uru ka. Lii Lolo Be'a ne, pale-lème le buli mia-mia ètu rai-haha ne, aa abhu hua-hela dhu be'a, lula lii ne ub'a mamuri dhèu j'aj'i be'a. Mamuri miu j'aj'i be'a sèmi èèna kahèi, karèi nèti hiu-hiu èèna miu tadèngi Lii Lolo Be'a, dènge me'a mèu d'ara hua iia Ama Lamatua.

7 Miu se abhu le a'aj'a ne'e nèti Epapras, angalai d'ara sasab'a ji'i dhu ji'i sue. Te nèngu maj'èni pakako taruu sasab'a Yesus ètu talora aae miu.✡

8 Na lolo hia ji'i ètu ne'e lula-nèti sasue miu dhu Roh Lamatua pala-bagi hia miu.

9 Nèti èèna ka, karèi nèti lod'o hiu-hiu ji'i tadèngi j'ara mamuri miu, ji'i loe boe sabaj'a hia miu. Ji'i manèngi Ama Lamatua, ho miu bisa me'a mèu dad'èi Na, aa bisa me'a madha j'ara ae-ae, madhutu ngaa dhu Roh Na aj'a miu.

10 Dènge j'ara ne'e, miu bisa mamuri dhu lèke, dènge mèti kolon-gara hua iia Ama Lamatua. Aa miu bisa pakarej'e d'ara Lamatua ètu madha j'ara aa'i-aa'i ra kahèi. Ladhe miu pad'elo d'ara be'a mi dhèu, pe Lamatua hia miu hua-hela dhu be'a. Dènge sèmi èèna, miu asa tadhe mèu Lamatua.

11-13 Ji'i manèngi-mangaj'i kahèi mi Ama Lamatua, sèna ka Nèngu hia miu koasa Na dhu dedha risi èèna, ho miu bisa tago j'ara aa'i-aa'i ra dènge taha d'ara. Ji'i manèngi ho d'ara miu dènge karej'e-karae, sèna ka miu manèngi makasi taruu mi Ama Lamatua. Te Na bhoke le j'ara, sèna ka miu sèmi mere pusaka pala miu ètu sorga. Pusaka èèna ka dhu Na pala-bagi mi dhèu aa'i-aa'i ra dhu parcaya Yesus Kristus. Te Na patabuli eele le èdhi nèti koasa maroga, hèia Na pamaso èdhi j'aj'i dhèu unu Yesus Kristus sèna ka pea ètu d'ara saraa. Ama Lamatua ka dhu ded'e Yesus Kristus j'aj'i Dhèu Aae èdhi. Yesus ne, Ana Pasue Ama Lamatua.

14 Te Ama Lamatua hia Ana Na, sèna ka sui nare èdhi, dènge saku eele sasala-sasigo èdhi.✡

Kristus ne, dedha risi aa'i

15 Kristus ne, ca ropa dènge Ama Lamatua,
dhu dhèu rai-haha bisa boe ladhe rèdhi.
Nèngu dhu mema le, uru nèti aa'i-aa'i,

✡ **1:7** Kolose 4:12, Pilmon 23 ✡ **1:14** Epesus 1:7

aa Nèngu j'aj'i Kètu nèti
aa'i-aa'i dhu Ama Lamatua
paj'aj'i.
16 Te Ama Lamatua pake Ne,
ho paj'aj'i aa'i isi nèti dedha-liru
dènge rai-haha.
Na paj'aj'i j'ara-j'ara dhu dhèu rai-
haha bisa ladhe rèdhi,
dènge dhu bisa boe ladhe rèdhi.
Nuka, rèngu dhu rèd'u
paredha, rèngu dhu rèd'u
koasa,
dhèu aae-dhèu aae, dènge
dhèu kapai-dhèu kapai
sèra.
Aa'i-aa'i dhu Ama Lamatua neo tao
sèra,
Na tao hia mi Yesus Kristus,
aa Yesus dhu sab'a sèra aa'i-
aa'i kahèi.
17 Lod'o aa'i-aa'i se dhae j'aj'i mèka,
te Nèngu ka dhu mema-mema
le.
Aa'i-aa'i se pa'èki dènge Ne.
Aa Nèngu ka dhu uri si.
18 Nèngu ka dhu j'aj'i Kètu mi dhèu
parcaya aa'i-aa'i.
Aa dhèu parcaya sèra, nuka
sèmi ngi'u Na.
Te Nèngu ka dhu pakako aa'i-aa'i si.
Nèti aa'i-aa'i dhu madhe, hèia ma-
muri hari,
Nèngu ka dhu kapai risi,
ho sèna ka Nèngu ka dhu
dedha risi aa'i mèu-mèu.✡
19 Aa'i-aa'i dhu ètu d'ara Ama
Lamatua,
abhu kahèi ètu d'ara Kristus,
aa èèna ka dhu pakarej'e
d'ara Lamatua.
20 Ama Lamatua pake Yesus Kristus,
ho padame dènge aa'i-aa'i dhu
Na paj'aj'i le.
Na hia Ana Na,
ho j'aj'i korban dhu pasuti raa
Na,
aa madhe ètu aj'u palolo-
palèbha,
sèna ka aa'i-aa'i ètu dedha-
liru,
aa aa'i-aa'i ètu rai-haha ne,
bisa padame hari dènge
Ama Lamatua.✡

21 Uru èèna, miu mamuri ètu li'u,
pakaj'èu nèti Ama Lamatua. Miu pa-
musu dènge Ne, ka mamuri pacèri
nèti Nèngu, lula d'ara miu karehe
dènge tatao dhu bhelu èèna ka, miu
lab'a taruu Ne.
22 Masi ka sèmi èèna, te ngaa
limuri ne Nèngu ka dhu bhoke le
j'ara, ho èdhi bisa padame hari
dènge Ne. Te Nèngu ka dhu pua
Ana Na, ho j'aj'i dhèu rai-haha. Aa
Nèngu ka dhu hia Ana Na èèna j'aj'i
mi korban, aa madhe ètu aj'u palolo-
palèbha, sèna ka èdhi bisa padame
hari dènge Ne. Yesus Kristus tao
j'ara ne'e, ho bisa lere nèti èdhi
lati titu ètu katanga madha Ama
Lamatua, sèna ka j'aj'i dhèu mola-
mèci dènge d'ara mola, dhu dènge
heka sasala ngaa-ngaa.
23 Sad'i miu taha taruu dènge
lalèka miu. Kèpe pa'èra-èra, sèna
ka baku kalau! Baku pakaj'èu nèti
Lii Lolo Be'a èèna, dhu miu sèmi
mere ropa miu nanene hiu-hiu Lii
èèna. Te Lii Lolo Be'a èèna j'aj'i
mi era sarai miu. Dhèu lasi palolo
lème le Lii Lolo Be'a èèna ètu mia-
mia ètu rai-haha ne. Aa Lamatua ka
pua ja'a, Paulus, sèna ka laku lole Lii
Lolo Be'a ne kahèi.

Paulus sab'a sèna ka ladhe-leru dhèu unu Lamatua

24 Lod'o Kristus mamuri ètu rai-
haha ne, Na dui j'aj'èra ae d'ai seli.
Aa limuri ne, ja'a pasae rupa-rupa
j'aj'èra kahèi. Masi ka sèmi èèna,
te ngaa d'ara ja'a karej'e taruu.
Ladhe abhu dhèu dhu hud'i abhu ku
j'aj'èra, na, hud'i laa ja'a dui j'aj'èra
èèna sama-sama dènge ra, nuka
sèmi Kristus pasae nare j'aj'èra nèti
dhèu-dhèu unu Na. Te dhèu unu Na,
j'aj'i sama sèmi ngi'u Nèngu.
25 Ama Lamatua hia ja'a sasab'a
Na kahèi, ho ladhe-leru dhèu-dhèu
unu Na. Nèti èèna ka, ja'a aj'a Lii
Holo-Nori Na, toke lutu-sela hia miu.
26-27 Dhèu tadèngi Lii Holo-Nori
Lamatua karèi nèti uru ka. Te ngaa
dhae re'a mèu mèka naneo nèti Lii
Holo-Nori se'e dènge be'a, te naneo

✡ **1:18** Epesus 1:22-23 ✡ **1:20** Epesus 2:16

na dhu pahuni era. Te ngaa limuri
ne, Lamatua bhoke le naneo ne hia
dhèu unu Na. Aa naneo Na èèna,
lii dhu kapai titu kèna pala mi suku
aa'i-aa'i ètu rai-haha ne. Lii babe'a
dhu kapai risi èèna, nuka:
Kristus mamuri ètu d'ara miu!
Èèna na ka dhu tao miu parcaya
taruu, peka na,
bèli-camèd'a Nèngu tao
j'ara dhu hua iia risi hia
miu ètu sorga.
Ne'e ne ka dhu èdhi dhèu rai-
haha ne mate tae-tae karèi
nèti uru-uru j'ara ka.
28 De ji'i peka dènge dhèu aa'i-
aa'i lula-nèti Kristus. Ji'i aj'a-nori
dènge pasanèd'e dhèu aa'i-aa'i ra,
pake ngangee lii padhai dhu Ama
Lamatua hia mi ji'i. Ji'i tao j'ara se'e,
ho pa'èra dhèu aa'i-aa'i dhu mad-
hutu Kristus, sèna ka bèli-camèd'a
rèngu bisa titu ètu madha Na, dhu
dènge boe makae, lula ra mamuri
mola taruu.
29 Nèti èèna ka, ja'a titu pa'èra, aa
sab'a j'èra titu kèna hia miu. Ja'a
bisa taha sab'a bia sèmi èèna, lula
koasa Kristus ka pa'èra ja'a. Aa
koasa Na èèna, kapai titu kèna!

2

1 Miu dhu pea ètu kota Kolose, aa
miu ètu kota Laodikia, dènge rèngu
dhu paraga rèdhi mèka dènge ja'a.
Nanene paie-iie! Ja'a d'èi sèna ka
miu aa'i-aa'i mi me'a mèu sasab'a
ja'a dhu bia ne hia miu, aa hia mi
rèngu kahèi.
2 Dad'èi ja'a ka, neo pa'èra d'ara
rèngu aa'i-aa'i ra, sèna ka rèngu
bisa pa'èki j'aj'i mi èci, lula ra ma-
muri pasue. Hèia ra j'aj'i re'a mèu,
lula rèngu re'a tare'a, na, uru èèna
naneo Lamatua pahuni era. Dhu
pahuni èèna, nuka Kristus!
3 Ladhe miu pa'èki j'aj'i d'ara èci
dènge Kristus, heka Na hia miu
d'èlu-mèu dhu miu parluu, aa aj'a
miu pake mamèu se, sèna ka tao
j'ara-j'ara dhu be'a. Mamèu se'e
se, nuka sèmi mèdha-panyau dhu
kab'ua.
4 Ja'a peka dènge miu j'ara se
aa'i-aa'i, sèna ka mage dhoka dhèu
mai kapod'e-kabèli miu dènge hèb'a
mènyi.
5 Ja'a mema kaj'èu nèti miu. Masi
ka sèmi èèna, te ngaa ja'a bhèlu
boe miu, lula d'ara ja'a dhu pa'èki
le dènge miu. Aa ja'a karej'e, lula
ke'a, na, miu mamuri dhu lèke, aa
miu dhu kèpe pa'èra parcaya miu
mi Kristus era.

Èdhi dhu pa'èki dènge Kristus, unu mamuri dhu lèke

6 Lula uru èèna miu sèmi mere
le Yesus Kristus j'aj'i Kètu miu, nèti
èèna ka limuri ne, miu hud'i nanene
Ne taruu. Aa Nèngu èèna j'aj'i Kètu
miu era.
7 Ladhe miu pa'èki taruu dènge
Ne sèmi èèna, miu nuka sèmi ana
aaj'u dhu asa tabha èra, lula amo
la'e asa marèma aae. Aa miu nuka
sèmi èmu dhu èra, lula dhu patitu
ètu fanderen dhu èra. Miu pa'èra
taruu ètu d'ara lalèka miu, sama
sèmi a'aj'a dhu miu abhu mèdhi
le. Hud'i laa, sèna ka d'ara miu
pasoa-pasoka ètu d'ara manèngi
makasi, lula j'ara aa'i-aa'i ra dhu
Ama Lamatua tao tèke le hia miu.
8 J'aga paie-iie, sèna ka baku mad-
hutu dhèu leo dhu pake d'èlu-mèu
dhèu rai-haha, ho ère rèti miu nèti
j'ara mola. Aa mage madhutu a'aj'a
dhèu rai-haha dhu dènge boe kolo-
kapua. Te a'aj'a rèngu sèra dhoka
mai nèti d'èlu-mèu dhèu rai-haha di,
aa nèti atora-atora rai-haha ne. Te
ngaa a'aj'a sèra mai boe nèti Kristus.
9 Aa'i-aa'i dhu ètu d'ara Ama
Lamatua, abhu kahèi ètu d'ara Kris-
tus. Aa Kristus kahèi j'aj'i dhèu rai-
haha, èci èèna ka dènge èdhi.
10 Lula miu pa'èki le dènge Kris-
tus, aa j'aj'i dhèu unu Na, nèti èèna
ka, Na tao pamèci miu. Te Nèngu
dedha risi eele nèti koasa aa'i-aa'i
dènge aa'i-aa'i dhu rèd'u paredha,
masi ka dhu be'a do dhu bhelu.
11 Lod'o suna dhèu Yahudi, ra j'ue
eele ka'uri dhu karisi nèti era makae
ra, sèna ka j'aj'i tadha, na, rèngu
j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua. Lod'o

miu maso j'aj'i dhèu unu Kristus, miu suna kahèi. Sasoa na sèmi ne'e ka: suna ne, lula boe nèti dhèu j'ue eele ka'uri nèti ngi'u aae ne, te ngaa Kristus j'ue eele j'ara-j'ara bhabhelu-katub'a nèti d'ara èdhi. Nuka j'ara-j'ara bhabhelu dhu èdhi d'èi ad'u-ue, lula èdhi dhèu rai-haha.

12 Lod'o ra sarani miu pake èi, èèna nuka sèmi padhane miu, sama-sama dènge Kristus. Hèia miu abhu mamuri dhu hiu, sèmi Nèngu unu mamuri hiu kahèi. Miu abhu sèmi èèna, lula miu parcaya, peka na, Ama Lamatua pake koasa Na dhu kapai aae èèna, ho pamamuri hari Yesus Kristus nèti mamadhe Na. Lamatua pake kahèi koasa ne'e ho sab'a ètu d'ara miu.✡

13 Uru èèna, miu nuka sèmi dhèu dhu madhe le, lula miu dhu tao sasala rupa-rupa, aa miu dhae j'aj'i mèka dhèu unu Ama Lamatua. Masi ka sèmi èèna, te ngaa Na saku eele aa'i-aa'i sasala-sasigo miu, aa bagi hia miu mamuri hiu, sama sèmi Na pamamuri hari Yesus Kristus.✡

14 Dhu mola-mola ka, èdhi hud'i abhu ku huku, lula èdhi sisu le atora-atora Ama Lamatua. Te ngaa Na saku eele le hahuku se'e ropa ra paku Yesus Kristus ètu aj'u palolo-palèbha.* ✡

15 Ètu aj'u palolo-palèbha ne, Na segi aa'i le koasa maroga, aa aa'i-aa'i dhu paredha dènge bhabhelu. Ka Na pamakae si ètu madha dhèu ae-ae. Aa'i-aa'i se, nuka sèmi sor-dad'u dhu segi musu, dhu lèpa kako palème rae dènge lii sod'a, sèna ka pad'elo sasegi ra aa pamakae musu ra.

16 Ladhe abhu dhèu dhu neo pamanahu miu, nèti j'ara-j'ara ta'a-tinu, mage mi pusi-pahae si. Aa ladhe dhèu neo tao lii dènge miu, nèti j'ara-j'ara lod'o be'a, do tao pesta hèru hiu, do atora lod'o ae sasab'a, na, baku pusi-pahae si.✡

17 J'ara sèmi sèra sa, guna boe! Te sèra sa nuka sèmi mamaho di, dhu èèna na ele. Te ngaa Kristus ne ka dhu asli. Nèngu ne ele boe aa taa-taa.

18 Ladhe dhèu neo pamanahu miu, lula miu mo'o boe madhutu atora dhu rèngu tao unu ra, baku nanene si. Te ladhe miu nanene si, miu bisa heka abhu j'ara-j'ara hua iia dhu Ama Lamatua neo hia miu. De mage-mage! Te mema abhu dhèu dhu d'èi tenge j'ara ho pamanahu miu. Dad'èi ra, ladhe miu pahaha iisi miu, aa sogo-tagu ana pajuu Lamatua ètu sorga, lula ra pangee, na, abhu tanila dhu peka sèmi èèna. Rèngu tao iisi ra be'a risi nèti dhèu leo aa'i-aa'i ra. Madhutu iia-iia na, sèmi boe èèna. Te ngangee ra sama sèmi dhèu rai-haha biasa di.

19 Kristus èèna Kètu, te ngaa rèngu ro'o boe pa'èki dènge Ne. Aa dhèu unu Kristus, nuka sèmi ngi'u Na dhu Na ator si. Na tao dhèu unu Na asa tabha èra, pake koasa Ama Lamatua. Dènge j'ara ne'e, rèngu j'aj'i nuka sèmi kalua dènge rui dhu pa'èki pa'èra-èra, sèna ka èci bara èci, toke ngi'u dhu kateme bisa sab'a dènge be'a.✡

Ladhe èdhi pa'èki dènge Kristus, èdhi unu mamuri hiu

20 Miu madhe le sama-sama dènge Kristus. Hèia miu pa'èki heka dènge koasa-koasa maroga ètu rai-haha ne. De nga tao ka miu loe boe madhutu rupa-rupa atora rai-haha? Rèngu peka sèmi ne'e ka:

21 “Mage kèpe ne'e; baku mi'e èèna, mage goi ne'e.”

22 Te ngaa atora sèra, dhoka pa'ue-ai nèti dhèu rai-haha, ho ra aj'a mi dhèu aa'i-aa'i. Madhutu iia-iia na, atora sèra dhodhoka uri j'ara-j'ara dhu èèna na ele iia d'ara di!

23 Ladhe sèmi dhèu bisa tao madhutu atora sèra, ra pangee, na, bèli-camèd'a dhèu pakab'ua si, aa peka na, rèngu se d'èlu-mèu titu kèna;

✡ **2:12** Roma 6:4 ✡ **2:13** Epesus 2:1-8 * **2:14** Lii Yunani suri, peka na, “Te ngaa Nèngu saku eele le hahuku èdhi sèra, lula Na paku nare le ètu aj'u palolo-palèbha Kristus.” ✡ **2:14** Epesus 2:15 ✡ **2:16** Roma 14:1-6 ✡ **2:19** Epesus 4:16

dhèu dhu tao iisi ra sèmi dhèu kèpe pa'èra atora agama; dhèu dhu d'ara mako; dhèu dhu paj'èra ngi'u unu ra, dènge dhèu dhu maj'èni sogotagu. Madhutu iia-iia na, aad'o! Atora sèra bisa boe pamèu ngangee dhèu rai-haha, dènge d'ara dhu d'èi ad'u-ue bhabhelu!

3

1 Ama Lamatua hia le miu mamuri hiu, nuka sèmi Nèngu pamamuri hari miu sama-sama dènge Kristus. Limuri ne, Kristus madhèdi le ètu era dhu kab'ua risi ètu baboa g'ana Ama Lamatua. Nèti èèna ka, miu hud'i pangee dhoka j'ara-j'ara dhu pakarej'e d'ara Lamatua.✡

2 Pangee dhoka j'ara-j'ara dhu Lamatua d'èi. Baku pusi-pahae dènge j'ara dhu dhodhoka pakarej'e d'ara dhèu rai-haha di.

3 Te miu madhe kahèi, ropa Kristus madhe. Hèia mamuri hiu miu èèna kalau boe, lula miu pa'èki le dènge Kristus, dhu bera-bera dènge Ama Lamatua ètu sorga.

4 Kristus mamuri ètu d'ara miu, aa Na pabe'a mamuri miu. Bèli-camèd'a, ropa Na lèpa hari mai, miu cèu palere-lere dènge Ne kahèi ètu d'ara dadedha dènge kapai Na!

Mamuri rupa dhui, aa mamuri rupa hiu

5 Nèti èèna ka, miu hud'i pèci eele ku dad'èi d'ara dhu neo tao bhabhelu-katub'a. Nuka sèmi: d'ara d'èi tao j'ara karehe dènge dhèu dhu j'aj'i boe dhèu èmu-kamali èu; d'ara d'èi tao j'ara-j'ara kaj'alu; d'ara d'èi dhu neo tao madhutu dad'èi d'ara di; d'ara d'èi tao bhabhelu rupa-rupa, aa manga'a dhu d'èi dhoka aa'i-aa'i j'aj'i unu èu di (madhutu iia-iia na, sèra sa nuka sèmi èu sogotagu, lula èu ded'e padedha-dedha j'ara leo dhu seti eele Lamatua).

6 J'ara se'e se ka dhu tao Ama Lamatua nasa titu kèna, toke Na neo huku dhèu aa'i-aa'i dhu ro'o boe nanene Ne.

7 Uru èèna, miu mamuri sèmi èèna ka, lula d'ara miu pa'èki dènge j'ara bhelu sèra.

8 Te ngaa limuri ne, miu hud'i pèci eele ku dad'èi d'ara dhu neo ad'u-ue bhabhelu aa'i-aa'i. Nuka sèmi: d'èi nasa; d'ara pana-mag'oro; tèka d'ara dènge dhèu; padhai lii pa'ele iie kolongara dhèu; dènge padhai lii kaj'alu.

9-10 Aa miu èci dènge èci baku kapod'e-kabèli. Lula miu core eele le dad'èi d'ara dhu neo tao bhelu, aa tèke eele j'ara mamuri dhui sèra.✡

Aa limuri ne, miu gati dènge d'ara dhu hiu. Èèna nuka sèmi dhèu core eele le mèdha-papake dhui dhu kaj'alu, sèna ka silu mèdha hiu dhu mèu. Ama Lamatua ka dhu paj'aj'i miu. Aa limuri ne, Na tao miu asa tadhe pabe'a-be'a Nèngu, aa tao miu j'aj'i ca ropa dènge Ne.✡

11 Ètu d'ara mamuri hiu ne, èdhi hag'e boe, na, rèngu sèra dhèu Yahudi, do dhèu Yahudi boe; dhèu dhu madhutu suna, do dhèu dhu suna boe; dhèu leo rai kara, do dhèu dhu ad'a aad'o;* dhèu ènu, do ènu boe. Se'e se kolo-karisi na, aad'o! Te ngaa dhu lèke ka, ladhe rèngu pa'èki dènge Kristus, aa Nèngu mamuri ètu d'ara ra.

12 Ama Lamatua hag'e nare le miu, lula Na sue miu. Dad'èi Na sèna ka miu j'aj'i dhèu mola-mèci Na dhu leko-leo nèti dhèu rai-haha leo sèra. Nèti èèna ka, miu hud'i j'aj'i ku dhèu d'ara hua iia, d'ara be'a, pahaha iisi, lii mako, dènge taha mere d'ara.

13 Miu hud'i taha mere d'ara, aa èci tadhe mèu èci. Ladhe nèti miu, abhu dhu tenge lii langu dènge angalai na, na, baku tèka d'ara dènge ne. Te ngaa miu hud'i pabhèlu eele sasala na, aa abho ne, nuka sèmi Lamatua dhu pabhèlu eele le sasala miu.✡

✡ **3:1** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1 ✡ **3:9-10** Epesus 4:22 ✡ **3:9-10** Lii Lolo dhu Uru Tèka 1:26, Epesus 4:24 * **3:11** Ètu d'ara Alkitab lii Yunani, peka na, “dhèu Barbar dènge dhèu Skutia”. Ra peka, dhèu Barbar se, dhèu leo rae kara dhu pea ètu li'u koasa paredha Roma. Aa ra cap dhèu Skutia sèra, dhèu dènge boe ad'a. ✡ **3:13** Epesus 4:2,32

14 Sanèd'e, ee. Te sasue èèna risi
aa'i nèti ngaa-ngaa. De miu hud'i
pake sasue ne ètu d'ara miu, nuka
sèmi mèdha-papake ètu ua. Te
sasue èèna, nuka sèmi loa hèngu
dhu èdhi manènu, sèna ka j'aj'i sig'i
dhu saraga titu kèna. Ne'e ne ka dhu
pa'èki èdhi j'aj'i mi èci.
15 Èdhi bisa padame dènge Ama
Lamatua, lula Kristus. De miu hud'i
soro tèke kahèi dadame Kristus ne,
uri d'ara miu. Te Lamatua d'èi ka,
miu aa'i-aa'i mi mamuri mera-milu
èci dènge èci, lula miu pa'èki j'aj'i
ngi'u èci. Aa d'ara miu hud'i me'a
manèngi makasi, lula Lamatua unu
Na ka hag'e nare miu.
16 Hud'i laa Lii Holo-Nori Kristus
uri d'ara miu dènge mamuri miu
kahèi. Lii Holo-Nori se'e, nuka sèmi
mèdha-panyau dhu kab'ua, dhu Na
pangèd'u mi miu. Lii se'e pad'elo
j'ara ho miu bisa me'a madha j'ara
ae-ae, madhutu ngangee Lamatua.
Ka miu bisa pake Lii se'e, sèna
ka aj'a-nori, aa pasanèd'e miu èci
dènge èci. Ladhe nori dhèu-dhèu
miu, mage dènge sakaa, te ngaa
pake lii dènge d'ara dhu taleo moro-
moro dhu pènu dènge rasa makasi.
Pake lii sod'a koa-kio, lii sod'a
dhu miu abhu nèti Roh Mola-Mèci
Lamatua, aa lii sod'a dhu miu mesa
mi suri ho koa-kio Ama Lamatua.
17 Miu j'aj'i le ai g'ana nèti Yesus
Kristus. De sanèd'e, te aa'i-aa'i
dhu miu padhue-padhai sèra, mèti
kolongara Lamatua. Aa aa'i-aa'i
dhu miu tao sèra mèti kolongara
Lamatua kahèi. De baku bhèlu tao
aa'i-aa'i dènge kolongara Kètu miu,
Yesus Kristus. Aa manèngi makasi
taruu mi Ama Na, Ama Lamatua.✡

Mamuri dhèu Kristen èci dènge èci hud'i sèmi ngaa sa?

18 Bhèni dhu dènge dhèu èmu!
Miu hud'i mamuri nanene ku dhèu
èmu miu, lula èèna ka dhu lèke
mi dhèu-dhèu dhu madhutu Yesus
Kristus.✡
19 Mone dhu dènge dhèu èmu!
Miu hud'i sue ku dhèu èmu miu, aa
baku sakaa dènge ne, ka papèd'a
d'ara na.✡
20 Ana-ana aa'i-aa'i! Miu hud'i
nanene ina-ama miu, ètu madha
j'ara aa'i-aa'i ra, te èèna ka dhu
pakarej'e d'ara Ama Lamatua.✡
21 Ina-ama aa'i-aa'i! Miu baku
ènyi aa lii taka leli mi ana-ana miu,
te aad'o na, ra nasa ka ra parui.
Mage-mage d'ara ra ta'u'a dènge
miu.✡
22 Dhèu sab'a sèra! Ètu rai-haha
ne miu hud'i tao ku madhutu dad'èi
lamatua miu ètu d'ara sasab'a aa'i-
aa'i ra. Mage dhoka mere d'ara di,
lod'o dhu lamatua miu ètu madha
miu. Te ngaa tenge la j'ara, ho
pakarej'e taruu d'ara ra. Sab'a
dènge be'a, lula miu dhu me'a, na,
Ama Lamatua dhu ladhe patae miu.
23-24 Miu sad'i sab'a ngaa èèna
ka, na, sab'a la mola-mola. Miu
hud'i sab'a sasab'a miu dènge d'ara
kateme hia lamatua miu ètu rai-
haha ne, nuka sèmi miu sab'a hia
Kètu èdhi, Yesus Kristus. De miu
lalau-lalo'o Ne, te Nèngu ka dhu
b'ala rui-j'aj'èra miu, dènge hia miu
pusaka.
25 Te ngaa ladhe miu sab'a lèke
boe j'ara, bèli-camèd'a Na huku
miu. Lula Nèngu èèna dhu bia boe
cabèka, aa ladhe boe rèhu dhèu.✡

4

1 Miu lamatua sèra! Miu hud'i
uri ku dhèu dhu sab'a hia miu sèra
dènge mola, aa bia boe cabèka.
Sanèd'e ee, te miu dènge Lamatua
ètu sorga dhu uri miu kahèi.✡

Lii holo-nori

2 Miu hud'i maj'èni sabaj'a. Aa
miu hud'i mase'a ku dènge j'ara-
j'ara dhu miu padhai dènge Ama
Lamatua, aa manèngi-mangaj'i dhu
pènu dènge d'ara makasi.
3 Baku bhèlu sabaj'a hia ji'i, aa
manèngi ho Ama Lamatua bhoke
j'ara, sèna ka ji'i bisa lole dènge

✡ **3:17** Epesus 5:19-20 ✡ **3:18** Epesus 5:22, 1 Petrus 3:1 ✡ **3:19** Epesus 5:25, 1 Petrus 3:7 ✡ **3:20** Epesus 6:1 ✡ **3:21** Epesus 6:4 ✡ **3:25** Epesus 6:5-8, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 10:17, Epesus 6:9 ✡ **4:1** Epesus 6:9

dhèu, j'ara-j'ara dhu uru èèna pahuni lula-nèti Kristus. Sanèd'e, te ja'a ètu d'ara bui ne, lula ja'a padhue-padhai Kristus mi dhèu.
4 Sabaj'a sèna ka ja'a bisa lole paled'a Lii Lolo Be'a ne, sèna ka dhèu bisa re'a mèu.
5 Mamuri dènge mola ètu talora aae dhèu dhu parcaya mèka Kristus. Pake paie-iie lod'o dhu taleo dhu Ama Lamatua hia miu.✡
6 Ladhe miu padhai lii, padhai dènge lii mako, dhu palèke dènge d'ara dhèu. Mage padhai dhu paroca dhèu. Pake lii-lii dhu lèke, sèna ka miu bisa dhaa hari dènge be'a, ladhe abhu dhèu pakarèi dènge miu.

Paulus suri pa'èle sasuri na

7 Pe Tikikus dhiu lole dènge miu, j'ara mamuri ja'a. Nèngu ne a'ari pasue èdhi dhu ladhe-leru dhèu-dhèu unu Lamatua dhu ne'a boe roca. Uru èèna, nèngu pakako sasab'a Lamatua sama-sama dènge ja'a kahèi.✡
8 Ja'a pua na dhiu, sèna ka pa'èra d'ara miu, aa lole dènge miu j'ara mamuri ji'i ètu ne'e.✡
9 Ja'a pua Onesimus kahèi lèpa palere dènge ne. Onesimus ne a'ari pasue dhu sab'a ne'a boe roca kahèi. Nèngu ne, dhèu miu. Dua ra, pe lole dènge miu j'ara-j'ara dhu j'aj'i le ètu ne'e.✡
10 Aristarkus hia lii maho'o kahèi hia miu. Ra taha ne ètu d'ara bui sama-sama dènge ja'a. Markus, a'ari nèti Barnabas, hia lii maho'o kahèi. Uru èèna, ja'a moa mema le dènge miu, na, ladhe Markus dhiu pangad'o dènge miu, na, sèmi mere ne dènge be'a.✡
11 Yesus, (dhu èdhi pangare ne, “Yustus”) hia lii maho'o kahèi mi miu. Nèti angalai aa'i-aa'i dhu sama-sama pakako sasab'a Ama Lamatua, dhoka rèngu tèlu ra se'e ka dhu j'aj'i dhèu sarani nèti suku Yahudi. Aa rèngu se'e ka dhu pa'èra d'ara ja'a.
12 Angalai miu Epapras ètu ne'e, aa na hia miu lii maho'o kahèi. Nèngu ne dhèu sab'a hia Yesus Kristus. Nèngu ne ka dhu loe boe sabaj'a hia miu dènge a'èra na, aa na manèngi sèna ka Ama Lamatua pa'èra dènge tao pamèci miu, aa tao miu j'aj'i me'a mèu dad'èi Na.✡
13 Ja'a pasanèd'e mema miu, na, Epapras ne, dhu sab'a bia hia miu dènge dhèu-dhèu Kristen ètu kota Laodikia dènge kota Herapolis.
14 Abhu lii maho'o kahèi nèti Demas dènge dote Lukas dhu èdhi sue.✡
15 Ja'a hia lii maho'o mi a'ari dhèu parcaya ètu kota Laodikia. Baku bhèlu hia lii maho'o ja'a mi mama Nimfa dènge dhèu-dhèu parcaya dhu tema pakaboko ètu d'ara èmu na.
16 Pe, ladhe miu aa'i-aa'i mi ètu kota Kolose baca mere sasuri ne, na, mi pa'adhu hia dhèu-dhèu parcaya ètu kota Laodikia, sèna ka rèngu baca kahèi. Aa miu hud'i baca kahèi sasuri dhu ja'a pa'adhu kèdhi hia rèngu uru sèra.
17 Pasanèd'e Arkipus, peka na, “Èu baku bhèlu pakako toke pa'èle, sasab'a dhu èu sèmi more nèti Lamatua.”✡
18 Baku bhèlu, peka na, ra taha ja'a ètu d'ara bui ne era.

Ja'a manèngi sèna ka Ama Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na mi dedha miu.

Sasuri ne, ja'a ènyi ai pake kacui-aai ja'a unu ku.

Salam nèti ja'a,
Paulus

✡ **4:5** Epesus 5:16 ✡ **4:7** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 20:4, 2 Timotius 4:12 ✡ **4:8** Epesus 6:21-22 ✡ **4:9** Pilmon 10-12 ✡ **4:10** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 19:29, 27:2, Pilmon 24, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 12:12, 25, 13:13, 15:37-39 ✡ **4:12** Kolose 1:7, Pilmon 23 ✡ **4:14** 2 Timotius 4:10,11, Pilmon 24 ✡ **4:17** Pilmon 2

1 Tesalonika
Sasuri Paulus ka èci hia dhèu sarani ètu kota Tesalonika

Lii maho'o nèti Paulus si

1 Lii maho'o nèti ja'a Paulus, dènge angalai ja'a Silas dènge Timotius.

Sasuri ne, ji'i pa'adhu hia miu dhèu sarani aa'i-aa'i mi ètu kota Tesalonika. Miu ka dhu pama'ète mere le, ho madhutu Ama Lamatua èdhi, dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus.

Ji'i manèngi, sèna ka Ama Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na hia miu, ho miu mamuri dènge mera-milu.✡

Paulus manèngi makasi lula dhèu Tesalonika parcaya taruu

2 Ji'i loe boe manèngi makasi mi Ama Lamatua, lula parcaya miu. Mèu-mèda ji'i sabaj'a hia miu aa'i-aa'i mi.

3 Ji'i sanèd'e sasab'a dhu miu sab'a, lula miu parcaya Ama Lamatua, aa sue Ne. Miu loe boe nèti j'ara èèna, lula era sarai miu ka Lamatua Yesus. Ji'i loe boe kahèi ngèti j'ara se'e aa'i-aa'i asa katanga madha Ama Lamatua.

4 A'ari aa'i-aa'i! Ji'i nge'a Ama Lamatua sue miu. Nèti èèna ka, Na hag'e nare miu j'aj'i dhèu Nèngu.

5 Uru èèna, lod'o ji'i dhiu asa Tesalonika, ji'i peka-padhai dènge miu Lii Lolo Be'a Ama Lamatua. Lod'o èèna, miu pasa dhilu paie-iie ho nanene lii padhai lii ji'i. Miu mesa boe dhoka nanene lii ji'i di, te ngaa miu mèdhi unu mi kahèi koasa Ama Lamatua nèti Roh Na dhu Mola-Mèci èèna. J'ara èèna ka dhu tao miu tare'a-re'a sèmi mere Lii Lolo Be'a èèna. Lod'o èèna, miu mèdhi unu mi j'ara mamuri ji'i dhu tasa mera mia, sèna ka me'a tare'a-re'a, j'ara-j'ara Lamatua.

6 Lula miu pama'ète mere le ho madhutu dad'èi Lamatua, nèti èèna ka miu mamuri madhutu tatao ji'i, aa madhutu j'ara mamuri Lamatua Yesus kahèi. Te ngaa lod'o miu heka sèmi mere Lii Lolo Be'a èèna, abhu dhèu dhu pasusa miu. Masi ka sèmi èèna, te ngaa d'ara miu kalau boe-karèto boe, lula Roh Lamatua dhu Mola-Mèci pakarej'e d'ara miu.✡

7 Dènge sèmi èèna, miu pad'elo j'ara hia dhèu parcaya aa'i-aa'i ètu propensi Makedonia dènge propensi Akaya.

8 Mesa boe ètu sèi di. Te Lii Lolo Be'a Lamatua dhu pale-lème le Tesalonika nèti miu se'e ka toke mia-mia. De ji'i peka ngaa hari, lula dhèu aa'i-aa'i tadèngi le lalèka miu mi Lamatua.

9 Ètu mia-mia dhèu palolo, peka na, miu uru na sèmi mere ji'i dènge d'ara kateme. Ka miu core eele mèdha-mèdha sogo-tagu mi, hèia mai madhutu Lamatua dhu tare'a-re'a. Te miu me'a le, na, Lamatua èèna nuka Ama Lamatua dhu mamuri. Nèti èèna ka, èdhi aa'i-aa'i ti madhutu Ne.

10 Rèngu palolo kahèi, na, miu tatae mamai Ana Ama Lamatua nèti sorga, nuka Yesus. Uru èèna dhèu pamadhe Ne, te ngaa Ama Lamatua ka dhu pamamuri hari Ne. Lod'o Ama Lamatua huku dhèu rai-haha ne, na, Lamatua Yesus ka dhu pakaj'èu èdhi nèti nanasa Ama Lamatua.

2

Paulus sanèd'e sasab'a na ètu Tesalonika

1 A'ari aa'i-aa'i! Miu aa'i-aa'i mi me'a le lod'o ji'i dhiu sab'a ètu Tesalonika, èi kabhèsu ji'i suti boe iia d'ara.

2 Miu sanèd'e kahèi lod'o ji'i dhiu mèka asa Tesalonika, dhèu nèti kota Pilipi dhu tao le pasusa dènge paj'èra ji'i. Te ngaa lula Lamatua pa'èra d'ara ji'i, ka ji'i bani lole Lii

✡ **1:1** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 17:1 ✡ **1:6** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 17:5-9 ✡ **2:2** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 16:19-24, 17:1-9

Lolo Be'a Lamatua dènge miu, masi
ka dhèu ae dhu pamusu dènge ji'i.✡
3 Lod'o èèna, ji'i ngèti Lii Lolo
Be'a hia miu asa Tesalonika, ngèti
boe lii aj'a-nori dhu koe-kapengo.
Te ji'i dhiu tao boe pagoa dènge
pakapod'e-kabèli miu.
4 Aad'o! Uru èèna ji'i dhiu dènge
d'ara mola. Ama Lamatua mesa
Na dhu paj'uj'u ji'i, ho ngèti Lii
Lolo Be'a Na asa miu. Ji'i se neo
boe pakarej'e d'ara dhèu rai-haha,
te ngaa pakarej'e d'ara Lamatua, te
Nèngu ka dhu patigi nèdhi d'ara ji'i,
sèna ka ne'a, mola do koe.
5 Miu me'a kahèi, na, ji'i se hèb'a
mènyi boe, ngaa hari tenge leto ca
doi sa nèti miu. Ama Lamatua dhu
ne'a d'ara ji'i.
6 Sasab'a ji'i ne tenge boe lii koa-
kad'iri nèti dhèu rai-haha, do nèti
miu, aa nèti dhèu leo kara kahèi.
7 Ji'i se dhèu pajuu-paleha Kristus.
Ji'i dènge hak kahèi, tao ngi'u sama
sèmi dhèu aae-dhèu kapai, te ngaa
ji'i ngo'o boe padedha iisi sèmi èèna.
Lod'o sèra, ji'i tao ngi'u ji'i èci èèna
ka dènge ana iiki ètu talora aae
miu. Ji'i pad'elo sasue mi dedha miu
kahèi, nuka sèmi ina dhu pasusu
ana na.
8 Ji'i dhiu ho mesa boe dhoka ngèti
Lii Lolo Be'a hia miu di, te ngaa ji'i
soro iisi kateme aae kahèi, lula ji'i
sue miu seli eele.
9 A'ari aa'i-aa'i! Ele boe miu
sanèd'e era, ji'i sab'a dhu nge'a boe
j'èra mèu-mèda, ho abhu unu mi
nganga'a-nganginu. Te ji'i d'èi boe
paj'èra miu lod'o ngèti Lii Lolo Be'a
asa miu.
10 Miu mèdhi unu mi, sèmi èèna
kahèi Ama Lamatua, ropa dhu ji'i
bera-bera dènge miu aa'i-aa'i mi
dhu parcaya le, ji'i mamuri dènge
d'ara mola, dhu tao boe sala ngaa-
ngaa.
11 Miu me'a kahèi, ji'i lalau-lalo'o
miu, èci èèna ka dènge ama matana
ladhe-leru ana-ana na,
12 nuka sèmi: pa'èra d'ara miu
aa'i-aa'i mi, pasanèd'e dènge pa-
mako miu sèna ka mamuri dhu
mèci, ho pakarej'e d'ara Lamatua.
Te Nèngu ka j'aj'i Dhèu Aae, dhu
paroa le miu sèna ka j'aj'i ana
kabarai Na, aa abhu pakab'ua bera-
bera dènge Nèngu.

Lamatua sab'a ètu d'ara miu

13 Ji'i ma'ète boe manèngi makasi
mi Ama Lamatua, lula lod'o miu
tadèngi lii lolo nèti ji'i, miu sèmi
mere boe lii holo-nori nèti dhèu rai-
haha, te ngaa Lii Holo-Nori èèna
kapua na nèti Ama Lamatua. Nèngu
unu Na ka dhu sab'a ètu d'ara miu
dhèu parcaya.
14 A'ari aa'i-aa'i! Miu heka mad-
hutu j'ara Lamatua kèna, te ngaa
dhèu-dhèu miu pasusa le miu. De
miu se abhu j'aj'èra èci èèna ka
dènge dhèu parcaya ètu propensi
Yudea, dhu dhèu Yahudi rèngu
mesa ra paj'èra rèngu lula ra lèka
Yesus Kristus.✡
15 Abhu dhèu Yahudi dhu pusi-
pahae boe dad'èi Ama Lamatua.
Nèti èèna ka, ropa Ama Lamatua
pua dhèu rèti lii padhai Na mai asa
rèngu, ka rèngu paj'èra dènge hake
pamadhe si. Ra pamadhe Lamatua
Yesus dènge j'ara sèmi èèna kahèi.
Limuri ne, ra tenge j'ara ho babèga
eele ji'i kahèi. Rèngu pamusu dènge
dhèu aa'i-aa'i ra, ka Ama Lamatua
d'èi boe rèngu.✡
16 Ngaa hari, ra tenge j'ara ae-ae
sèna ka ji'i pakako ia ka Lii Lolo Be'a
hia dhèu leo. Dhèu Yahudi se ro'o
boe ho Lamatua pala-bagi mamuri
hia dhèu leo kara kahèi. Dènge j'ara
èèna ka, sasala rèngu sèmi tao udhu
sa. Hèia Ama Lamatua nasa, ka
huku si.

Paulus neo paraga hari dènge dhèu sarani ètu Tesalonika

17 A'ari aa'i-aa'i! Masi ka èdhi
pakaj'èu, te ngaa pakaj'èu boe ètu
d'ara. Ji'i tenge-tenge j'ara, ho ladhe
abhu lod'o dhu taleo, ji'i dhiu hari

✡ **2:14** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 17:5 13:45,50, 14:2,5,19, 17:5,13, 18:12

✡ **2:15** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 9:23,29,

pa'asu-pareo dènge miu, te d'ara ji'i neo ae le.
18 Ja'a mesa ku neo ae le kahèi dhiu pangad'o dènge miu, te ngaa dhèu aae nidhu loe boe bhabhae ja'a.
19 Miu me'a, nga tao ka ji'i neo dhiu paraga dènge miu, sina ma? Lula ji'i maena miu. Miu ka dhu pakarej'e dènge pa'adhu d'ara ji'i. Ladhe miu aad'o, cee hari ka dhu kèpe pa'èra kolongara Lamatua Yesus! Ladhe Lamatua lèpa hari mai, d'ara ji'i taleo, lula miu se'e ka.
20 Mema tare'a! Miu se'e se ka dhu pakab'ua sasab'a ji'i aa pataleo d'ara ji'i.

3

Paulus pama'ète sèna ka Timotius la'e asa Tesalonika

1-2 Sèna ka miu me'a, ca hari ni ji'i kako tèke eele miu èèna, madhutu boe dad'èi ji'i. Ji'i neo ae le dhiu paraga dènge miu, te ngaa bisa mèka. Lula ji'i ngo'o heka mate panèbhu, hèia ji'i pama'ète le ho pua Timotius dhiu. Te ngaa ja'a dènge Silas pea ètu kota Atena. Timotius ne a'ari ji'i. Nèngu ne angalai ji'i ètu d'ara sasab'a-la'a, dhu berabera pakako Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus. Ji'i pua na dhiu, ho na aj'a miu aa pa'èra d'ara miu, sèna ka miu asa parcaya èra Ama Lamatua.✡
3 Dènge j'ara ne'e, ladhe miu paraga dènge sasusa, d'ara miu roe boe. Kèpe pa'èra-èra lalèka miu. Te miu me'a le, dhèu cee dhu parcaya Kristus, tatu na paraga dènge j'aj'èra.
4 Ca hari ni, lod'o ji'i dènge miu era, ji'i pasanèd'e le miu, peka na, dhèu cee dhu parcaya Lamatua Yesus, bèli-camèd'a paraga dènge rupa-rupa sasusa. Limuri ne j'aj'i le, si!
5 Lula ja'a susa titu kèna nèti j'aj'èra miu se'e ka, nèti èèna ka ja'a pua Timotius dhiu asa Tesalonika, ho ji'i nge'a mèu kèna, miu parcaya era Lamatua, do aad'o. Te ja'a mage-mage, dhèu aae nidhu dadugu miu, ho miu soro kabodho mi Lamatua. Ladhe j'aj'i ka sèmi èèna, sasab'a ji'i uru sèra, ele iie d'ara!

Timotius lèpa nèti Tesalonika

6 Lai-lai ne, Timotius lèpa hari mai nèti Tesalonika. Ka nèti lii dhu pakarej'e d'ara ji'i. Na lolo, na, miu parcaya Kristus era, aa miu èci pasue dènge èci. Na peka kahèi, na, miu ngee ji'i sèmi mia dhu ji'i sanèd'e miu kahèi.✡
7-8 A'ari aa'i-aa'i! Masi ka ètu ne'e ji'i ako rasa bia, lula abhu susa ae nèti mia-mia, te ngaa ropa tadèngi lii lolo Timotius, ka d'ara ji'i tare'a-re'a abhu karej'e. Lula limuri ne ji'i nge'a le miu parcaya Lamatua era.

Paulus sabaj'a hia dhèu sarani ètu Tesalonika

9 De ji'i manèngi makasi ae-ae mi Lamatua dènge d'ara dhu karej'e titu kèna, lula miu madhutu Ne taruu.
10 Mèu-mèda ji'i loe boe sabaj'a sèna ka catèka sa èdhi paraga hari. Ji'i neo aj'a miu sèna ka pamèci d'ara miu ètu j'ara mamuri Lamatua.
11 Ji'i sanao sèna ka Ama Lamatua èdhi, aa Kètu èdhi, Yesus Kristus, bhoke j'ara sèna ka ji'i dhiu paraga hari dènge miu.
12 Ji'i manèngi sèna ka Lamatua hia miu asa pasue risi eele hari. Nuka sèmi èèna kahèi miu dènge dhèu aa'i-aa'i ra asa pasue, sèmi dhu ji'i sue miu.
13 Dènge sèmi èèna Lamatua pa'èra d'ara miu, ho mamuri mola dènge mera-milu, toke bèli-camèd'a Lamatua Yesus lèpa hari mai dènge dhèu unu Na, miu bisa titu kahèi ètu katanga madha Ama Lamatua èdhi, dènge dui heka sasala-sasigo.

✡ **3:1-2** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 17:15 ✡ **3:6** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:5

4

J'ara mamuri dhu pamaho'o d'ara Ama Lamatua

1 De a'ari, sèmi ne'e ka! Ji'i pamako miu sèna ka miu mamuri pamaho'o d'ara Ama Lamatua, sèmi dhu ji'i aj'a le miu. Mema mamuri miu madhutu le j'ara sèra aa'i-aa'i, te ngaa lula èdhi j'aj'i le dhèu unu Lamatua Yesus, ka ji'i manèngi miu ho tenge j'ara dhu be'a risi hari.

2 Miu aa'i-aa'i mi me'a le ngaa dhu ji'i aj'a miu, pake koasa nèti Lamatua Yesus.

3 Dad'èi Ama Lamatua nuka: mamuri mola-mèci! Baku mamuri kaj'alu ètu d'ara pa'èci bhèni-mone.

4 Miu hud'i me'a lalau ngi'u miu unu mi, sèna ka mamuri mola-mèci ho dhèu pakab'ua miu.*

5 Baku mamuri madhutu dad'èi d'ara mi, sèmi dhèu dhu dhae tadhe mèka Ama Lamatua.

6 Mage abhu dhèu dhu neo tao karehe, aa neo tenge oto dhu risi nèti dhèu dhu sama-sama parcaya Ama Lamatua. Te Ama Lamatua ka, Kètu dhu èèna na b'ala bhabhelu-katub'a aa'i-aa'i sèra. J'ara se'e, ji'i peka le dènge miu pèri-pèri hari, aa pasanèd'e le miu karèi nèti uru ka.

7 Te Ama Lamatua paroa nare le èdhi sèna ka j'aj'i mi dhèu unu Na. Madhutu dad'èi Na, èdhi hud'i mamuri dènge mola-mèci, baku dènge kaj'alu, sèmi dhèu dhu tao j'ara makae. Baku sèmi èèna!

8 Nèti èèna ka, dhèu cee ka dhu madhutu boe lii holo-nori ne, nèngu èèna sèmi boe ji'i, aa tule eele Ama Lamatua kahèi dhu hia le miu Roh Na dhu Mola-Mèci.

9 Madhutu ngangee ja'a, suri hari ia ka hia miu j'ara-j'ara pasue a'ari dènge a'ari, lula Ama Lamatua mesa Na ka dhu peka le, na, miu hud'i pasue ku èci dènge èci.

10 Ji'i tadèngi le, miu sue a'ari aa'i-aa'i ètu propensi Makedonia nèi. Te ngaa a'ari aa'i-aa'i! Ji'i manèngi sèna ka miu sue dhèu leo risi eele hari.

11 Tenge j'ara sèna ka miu mamuri dènge mera-milu. Baku soro iisi sa d'ara lii langu dhèu leo, te ngaa èci-èci ka laladhe mamuri na. Miu hud'i sab'a tenge nganga'a-nganginu dènge kacui-aai miu mesa mi. Baku maena dhèu leo. Se'e se ji'i pasanèd'e le miu, karèi nèti uru ka.

12 Ladhe miu mamuri sèmi èèna, miu pabia boe dhèu leo. Ladhe dhèu dhu lèka boe Kristus rèdhi miu mamuri sèmi èèna, tatu ra peka na, “Waa! Dhèu dhu madhutu Lamatua Yesus sèra, mamuri ra mola tare'a, nga!”

Mamai hari Lamatua Yesus

13 A'ari! Limuri ne, ja'a neo peka ngaa èci, sèna ka miu me'a mèu, j'ara-j'ara lula-nèti dhèu madhe. Èdhi te'a, na, dhèu dhu madhe le, bèli-camèd'a, na mamuri hari. De ladhe nèti dhèu unu Lamatua èci madhe, miu baku tao ngi'u mi j'èra nuka sèmi dhèu leo dhu re'a boe j'ara èèna.

14 Te èdhi te'a, na, Yesus dhu madhe le, ka Ama Lamatua pamamuri hari Ne. De ladhe sèmi èèna, tatu Ama Lamatua pamamuri hari kahèi dhèu parcaya dhu madhe sèra, aa oru nare si aa'i-aa'i ra bera-bera dènge Lamatua Yesus.

15-17 De ladhe Lamatua Yesus mai hari, Na puru nèti sorga asa rai-haha ne, èèna na dènge paredha dhu lii mèdhu aae. Ka kètu kapai nèti ana-ana pajuu ètu sorga hia paredha ho tiu tèbhe. Hèia dhèu unu Lamatua dhu madhe sèra, mamuri hari. Ka rèngu dènge èdhi dhu mamuri era, lèke ded'e asa ra'i-liru, ho aa'i-aa'i ti soru mamai Lamatua Yesus. Èle èèna na, èdhi aa'i-aa'i ti mamuri pa'èci dènge Ne taa-taa.✡

Mi nanene pabe'a-be'a, lula ngaa dhu ji'i peka ne, Lamatua unu Na ka dhu peka-padhai.

---

* **4:4** Lii Yunani peka na, “Miu èci-èci ka hud'i me'a lalau ‘era kanata’ miu unu mi.” ‘Era kanata’ ètu nèi, sasoa na bisa ‘ngi'u aae’ do ‘ngi'u (diri)’. Abhu kahèi dhu peka na, ètu ayat ne'e, ‘era kanata’ sasoa na, ‘dhèu èmu’. Ladhe sèmi èèna, sasoa ayat ne, peka na, “Mamuri mola dènge dhèu èmu èu”. ✡ **4:15-17** 1 Korintus 15:51-52

18 De ladhe sèmi èèna, miu hud'i
pa'èki lii aj'a-nori ne, sèna ka pa'èra
d'ara miu èci dènge èci.

5

Pa'èra ho sèmi mamai Lamatua

1 De a'ari aa'i-aa'i! Ji'i suri ia ka
laa, peka na, mamai Lamatua lèke
hake pèri, do tanggal pèri.
2 Lula miu aa'i-aa'i mi me'a, na,
mamai Na dènge sahèka, sèmi dhèu
mana'u dhu mai re mèda.✡
3 Lod'o èèna, dhèu ae dhu
madhèdi mau-mau, te ngaa cag'ag'a
laa paraga dènge j'aj'èra. Mamai
Na sama kahèi dènge dhèu bhèni
dhu cag'ag'a laa kabake pèd'a neo
nara iisi. Ladhe paraga le j'ara ne'e,
èdhi pakaj'èu iisi tasamia hari! Èci
èèna ka dènge mamai Lamatua.
4-6 A'ari aa'i-aa'i! Mage dhoka
mamai Na nuka sèmi dhèu mana'u
dhu mai re talora mèda, lèke dènge
miu dhu bhèj'i luu. Mage lèke miu
sèmi èèna kahèi! Èdhi mamuri heka
ètu d'ara maroga, sèmi dhèu leo dhu
bhèj'i luu era. De èdhi dhu lèka le
Lamatua Yesus, mamuri le ètu d'ara
saraa, ti pa'èra soru mamai Ne, aa
j'aga paie mamuri èdhi. J'ara se'e
aa'i-aa'i miu me'a le!
7 Te dhèu dhu bhèj'i, na, bhèj'i
re mèda. Aa dhèu dhu mahu, na,
mahu re mèda.
8 Te ngaa miu baku sèmi èèna,
lula èdhi dhu mamuri le ètu d'ara
saraa. Miu hud'i j'aga paie mamuri
miu. Ladhe miu parcaya taruu
Lamatua aa mamuri pasue, èèna
sama sèmi sordad'u dhu pake kodho
bèsi dhu pa'abhe kakara. Aa ladhe
miu maena taruu mi Lamatua Yesus
dhu hia miu pakaj'èu nèti nanasa
Ama Lamatua, èci èèna ka dènge
sordad'u dhu pa'abhe kètu na dènge
solo bèsi.✡
9 Ama Lamatua hag'e boe èdhi ho
Na huku ti. Te ngaa Na hag'e èdhi
sèna ka abhu mamuri, sad'i èdhi
lèka Kètu èdhi, Yesus Kristus.
10 Te Na madhe le gati èdhi. De
ladhe Na lèpa hari mai, èdhi ma-
muri taa-taa dènge Ne, masi ka èdhi
madhe le, do mamuri era.
11 Nèti èèna ka, pake lii-lii ja'a se'e,
sèna ka hia karej'e dènge pa'èra èci
dènge èci, sèmi dhu miu tao le karèi
nèti uru èèna ka.

Paulus aj'a-nori dhèu sarani ètu Tesalonika

12 A'ari aa'i-aa'i! Sanèd'e ho
pakab'ua ina-ama dhu j'aj'i kètu ètu
juma'at. Te rèngu sèra sab'a dhu
re'a boe j'èra hia miu, aa pasanèd'e
miu, sèna ka miu baku manahu asa
d'ara sasala.
13 Pad'elo sasue miu dènge ra,
sèna ka re'a, na, miu pakab'ua si,
lula rèngu sab'a bia hia miu. Ma-
muri dame èci dènge èci.
14 A'ari aa'i-aa'i! Abhu pèri-pèri
j'ara era dhu ji'i neo pasanèd'e
miu: dhèu dhu bai-eed'a sèra, peka
si sèna ka ra sab'a dènge d'ara
maj'èni. Dhu d'ara roe, pa'èra si.
Dhu haha, sarimu mere si. Taha
d'ara aa lii mako mi dhèu aa'i-aa'i
ra.
15 Sanèd'e, bhabhelu baku b'ala
dènge bhabhelu. Te ngaa tenge j'ara
sèna ka tao be'a dènge dhèu aa'i-
aa'i ra. Baku tao be'a dhoka dènge
dhèu èdhi di, te ngaa dènge dhèu
leo kara kahèi.
16 Pakarej'e d'ara taruu.
17 Sabaj'a mèu-mèda.
18 Sad'i paraga dènge ngaa
èèna ka, j'aj'èra, do karej'e-karae,
manèngi makasi mi Lamatua. Te
Ama Lamatua d'èi dhèu aa'i-aa'i
dhu madhutu Yesus Kristus tao sèmi
èèna.
19 Baku magee sasab'a Roh
Lamatua.
20 Ladhe abhu ca dhèu nèti talora
dhèu parcaya dhu peka na, nèngu
abhu le lii moa nèti Ama Lamatua,
mage miu pusi-pahae boe lii padhai
na!
21 Te ngaa miu hud'i kanucu ku
paie-iie lii èèna mai tare'a nèti

✡ **5:2** Mateos 24:43, Lukas 12:39, 2 Petrus 3:10 ✡ **5:8** Yesaya 59:17, Epesus 6:13-17

Lamatua, do aad'o. Ladhe tare'a, na,
madhutu.
22 Te ngaa pakaj'èu nèti ngaa-ngaa
dhu karehe.

Paulus pa'èle sasuri na

23-24 Ja'a sabaj'a manèngi Ama
Lamatua ho pamèu d'ara dènge ma-
muri miu aa'i-aa'i mi. Nèngu èèna
ka dhu uri ho èdhi bisa mamuri
dame èci dènge èci. Dènge j'ara
sèmi èèna, ladhe d'ai lod'o mamai
hari Lamatua èdhi, Yesus Kristus,
miu bisa titu ètu katanga madha
Na dènge ngi'u aae miu, d'ara miu,
dènge samanga miu dhu dènge boe
sasala ngaa-ngaa. J'ara na sèmi èèna
ka! Te Lamatua Yesus dhu paroa
miu j'aj'i dhèu unu Na, dhu monya
boe. Ngaa dhu Na peka, Na tao
madhutu sama sèmi èèna ka. De
èèna na, Na lere nèti miu dènge
mola-mèci asa katanga madha Ama
Lamatua.
25 A'ari aa'i-aa'i! Baku bhèlu
manèngi-mangaj'i hia ji'i ètu ne'e.
26 Ja'a manèngi sèna ka miu hia
lii maho'o ji'i kahèi mi dhèu sarani
aa'i-aa'i ètu sèra!
27 Ja'a manèngi dènge kolongara
Lamatua Yesus, ho miu baca hia
juma'at aa'i-aa'i ra isi sasuri ja'a ne.
28 Ja'a manèngi sèna ka Kètu èdhi,
Yesus Kristus, pad'elo d'ara hua iia
Na mi dedha miu aa'i-aa'i mi.
D'ai sange ne'e ka.

Saloom,
Paulus

2 Tesalonika
Sasuri Paulus ka dua hia dhèu sarani ètu kota Tesalonika

Lii maho'o

1 Lii maho'o nèti ja'a Paulus, aa angalai ja'a, Silas dènge Timotius.

Sasuri ne'e, ji'i pa'adhu hia miu dhèu sarani aa'i-aa'i ètu kota Tesalonika. Miu ka dhu pama'ète mere le, ho madhutu Ama Lamatua èdhi, dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus.✡

2 Ji'i manèngi sèna ka Rèngu pad'elo d'ara hua iia Ra hia miu, ho miu mamuri dènge mera-milu.

Paulus manèngi makasi mi Ama Lamatua

3 A'ari aa'i-aa'i! Dhu lèke, ladhe èdhi loe boe manèngi makasi mi Ama Lamatua, lula miu asa parcaya Ne, aa asa pasue èci dènge èci.

4 Nèti èèna ka, ji'i palolo dènge dhèu sarani ètu mia-mia, lula-nèti mamuri miu. Ji'i palolo, peka na, masi ka dhèu leo paj'èra miu, te ngaa miu rai boe nèti parcaya mi.

5 Se'e se peka na, bèli-camèd'a Ama Lamatua j'ue lii langu miu dènge mola. Te j'aj'èra dhu miu pasae èèna ka, hia miu nia j'aj'i mi dhèu unu Na. Aa Nèngu èèna, Dhèu Aae miu.

6 Baku madha'u, te Lamatua pama'ète lii langu dènge boe bia cabèka. Mi ladhe, ee! Bèli-camèd'a Na b'ala mi dhèu dhu paj'èra miu.

7 Aa Nèngu hia miu ae mere d'ara nèti j'aj'èra dhu mi pasae kahèi. Sèmi èèna mi dedha ji'i kahèi.

Se'e se j'aj'i, lod'o Lamatua Yesus puru mai nèti sorga, palere-lere dènge ana pajuu Na sèra dhu èra titu kèna.

8 Rèngu puru mai dènge ai dhu heo robhe-robhe. Hèia Na b'ala mi dhèu aa'i-aa'i dhu ro'o boe tadhe Ama Lamatua, aa dhu madhutu boe Lii Lolo Be'a nèti Lamatua Yesus.

9 Na hia huku dhu bia titu kèna mi rèngu aa'i-aa'i ra, ka palaho si taa-taa. Na babège si nèti katanga madha Na, ka ra rasa heka koasa Lamatua dhu kapai.✡

10 Lod'o Na mai èèna, dhèu parcaya aa'i-aa'i ra paca'e padedhadedha kolongara Na, aa ra pakab'ua Ne. Bèli-camèd'a miu ètu talora aae dhèu-dhèu parcaya sèra kahèi, lula miu sèmi mere le Lii Lolo Be'a dhu uru èèna ji'i peka le dènge miu.

11 Nèti èèna ka, mèu-mèda ji'i ma'ète boe manèngi-mangaj'i hia miu, sèna ka madhutu a'abhu Ama Lamatua, na, miu nia j'aj'i dhèu unu Na. Ji'i manèngi sèna ka Na hia koasa Na mi miu kahèi, ho miu bisa tao madha j'ara aa'i-aa'i dhu be'a madhutu ngaa dhu miu parcaya, aa madhutu ngaa dhu miu neo tao.

12 Ladhe miu mamuri dènge j'ara sèmi èèna, dhèu ded'e padedhadedha kolongara Lamatua Yesus. Aa miu abhu koa-kad'iri kahèi, lula miu madhutu Ne. Se'e aa'i-aa'i ra, mai nèti babe'a d'ara Ama Lamatua èdhi, dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus.

2

Dhèu bhelu-katub'a hud'i mai uuru ku, heka Lamatua Yesus lèpa hari kèna

1 A'ari aa'i-aa'i! Ne'e ne ji'i neo peka dènge miu pèri lod'o Kètu èdhi, Yesus Kristus puru mai, aa dènge j'ara tasamia èdhi bisa pa'èci dènge Ne.✡

2 Dhèu baku pagoa miu ho mi ele ngangee ropa tadèngi dhèu peka, na, Lamatua dhu mai hari le. Masi ka ra peka, na, rèngu tadèngi nèti Roh Lamatua, do nèti dhèu, do abhu sasuri nèti ji'i, mage miu lèka kahèi. Te sèra sa ra leko-monya!

3 Baku soro tèka dhèu pagoa miu. Te bèli-camèd'a ca dhèu dhu bhelu-katub'a cèu uuru mai, heka Lamatua Yesus lèpa hari kèna. Dhèu ne'e ne, palab'a dènge Lamatua, toke dhèu ae madhutu ne

✡ **1:1** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 17:1 ✡ **1:9** Yesaya 2:10 ✡ **2:1** 1 Tesalonika 4:15-17

ho palab'a dènge Lamatua kahèi. Dhèu ne'e ne mema seli-kolane! Nèti èèna ka, nèngu hud'i maso ku asa d'ara naraka.
4 Na padedha iisi na risi nèti dewa aa'i-aa'i ra, aa palab'a aa'i-aa'i dhu dhèu sogo-tagu. Toke na maso asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua, ka na pad-edha iisi, aku nèngu na, “Ja'a ne, Lamatua!”✡
5 Miu sanèd'e, do aad'o? Uru èèna ja'a dhu peka le dènge miu, lula dhèu èèna, lod'o dhu ja'a bera-bera dènge miu era, si?
6 Limuri ne, d'ai mèka lod'o ho dhèu bhelu-katub'a èèna pacèu iisi na, lula abhu dhu pahèb'e ne era. Aa miu me'a kahèi ngaa ka dhu pahèb'e ne!
7 Limuri ne dhèu bhelu èèna sab'a pahuni-pahuni era, lula abhu dhu pahèb'e ne. Te ngaa ladhe bèli-camèd'a dhu pahèb'e na, patabuli ka ai na,
8 hèia dhèu bhelu ne cèu mai dènge pahuni heka sasab'a na. Te ngaa lèke dènge lod'o kapai mamai Lamatua Yesus, ka Na palaho dhèu bhelu-katub'a ne dènge pake lii ca hèb'a doko di.✡
9 Te ngaa lod'o Lamatua Yesus dhae d'ai mèka, dhèu aae nidhu hia koasa kapai hia mi dhèu bhelu ne, sèna ka bisa na tao tadha malaa rupa-rupa, hèia dhèu pangee, na, nèngu ne pake koasa nèti Ama Lamatua.✡
10 Dènge sèmi èèna, dhèu ae ka dhu lèke tipu nèti dhèu bhelu-katub'a ne. Rèngu se'e ka dhu d'èi palaho iisi ra. Ama Lamatua dhu bhoke j'ara hia si mamuri, te ngaa ro'o boe sèmi dad'èi Na dhu hua iia èèna, aa ro'o boe parcaya ngaa dhu lèke.
11 Nèti èèna ka, Ama Lamatua pabèdhu d'ara ra nèti ngaa dhu lèke, sèna ka hud'i laa ra parcaya mi kapod'e-kabèli sèra.
12 Dènge j'ara ne'e ka, Ama Lamatua hia si huku dhu bia, lula rèngu lèka boe ngaa dhu tare'a. Te rèngu d'èi risi tao dhu karehe.

Dhèu parcaya hud'i pa'èra ku d'ara

13 A'ari aa'i-aa'i! Ji'i loe boe manèngi makasi mi Ama Lamatua, lula Na sue miu. Te lod'o Na paj'aj'i mèka rai-haha ne, Nèngu pama'ète nare le, sèna ka hia miu mamuri. Ka Na hia Roh Na ho pamèu miu, lula miu parcaya ngaa dhu tare'a.
14 Lod'o ji'i lole Lii Lolo Be'a dènge miu, Ama Lamatua pake Lii Lolo Be'a Na ho ère miu, sèna ka miu me'a dadedha dènge kapai nèti Lamatua Yesus Kristus.
15 A'ari aa'i-aa'i! Taha d'ara dènge kèpe pa'ère-ère lii holo-nori dhu ji'i peka le dènge miu. Sanèd'e kahèi aa'i-aa'i dhu ji'i suri tèke ètu d'ara sasuri ji'i.
16-17 Ji'i manèngi-mangaj'i taruu mi Ama Lamatua èdhi, dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus. Ji'i manèngi sèna ka Rèngu pa'èra d'ara miu, ho miu bisa tao j'ara-j'ara dhu be'a. Ji'i manèngi sèmi èèna, lula ji'i nge'a Ama Lamatua sue titu kèna mi èdhi aa'i-aa'i ti. Lula d'ara Na hua iia, nèti èèna ka Nèngu loe boe pa'èra d'ara èdhi. Dènge j'ara ne'e, èdhi bisa sanao-maena taruu mi Nèngu.

3

Paulus manèngi ho dhèu sarani ètu Tesalonika sabaj'a hia rèngu

1 A'ari aa'i-aa'i! Baku bhèlu sabaj'a hia ji'i. Sabaj'a sèna ka Lii Lolo Be'a Lamatua, pale-palème asa mia-mia dènge malai, sèna ka dhèu aa'i-aa'i bisa pakab'ua Lii Lolo Be'a èèna, sèmi dhu lod'o miu abhu Lii Lolo Be'a ca hari ni.
2 Sabaj'a sèna ka ji'i pakaj'èu nèti dhèu-dhèu dhu tao kaco, aa nèti dhèu bhelu leo sèra, te dhèu aa'i boe dhu parcaya Lii Lolo Be'a èèna.
3 Te ngaa Lamatua kèpe pa'ère lii padhai Na. Nèngu tao pa'èra miu, aa Na bhiri miu nèti dhu bhelu-katub'a.

✡ **2:4** Daniel 11:36, Yeskial 28:2 ✡ **2:8** Yesaya 11:4 ✡ **2:9** Mateos 24:24

4 Aa ji'i nge'a tare'a kahèi, na,
Lamatua Yesus hia miu madhutu
ngaa dhu ji'i lole le dènge miu. Ka
tatu miu tao madhutu le sèmi èèna
kahèi.
5 Ji'i sanao ho Lamatua Yesus
sanoro miu, sèna ka asa me'a, na,
Ama Lamatua sue miu, ka miu èra
ètu d'ara j'aj'èra, nuka sèmi Kristus
uru èèna taha ètu d'ara j'aj'èra Na.

Dhèu aa'i-aa'i hud'i sab'a ku, baku bai-eed'a

6 A'ari aa'i-aa'i! Ja'a peka mema
miu dènge ale ngara Lamatua Yesus
Kristus! Baku lami pa'èci dènge
dhèu dhu bai-eed'a dhu re'a dhoka
rodha di. Te rèngu sèra madhutu
boe èdhi dhu maj'èni sab'a bia.
7 Miu aa'i-aa'i mi me'a, na, miu
hud'i laladhe ku j'ara mamuri ji'i,
lod'o ji'i pea ètu talora aae miu. Miu
mèdhi unu mi. Ji'i ngo'o boe core
eele lod'o iia d'ara.
8 Ji'i sab'a bia mèu-mèda, sèna ka
ji'i baku pabia miu. Ji'i sèmi boe iia
d'ara, nganga'a-nganginu nèti dhèu.
9 Ji'i se dhèu sab'a nèti Lamatua.
De ji'i dènge hak kahèi manèngi
ngaa-ngaa nèti miu. Te ngaa ji'i
ngo'o boe tao sèmi èèna. Ji'i neo
pad'elo j'ara dhu be'a sèna ka miu
madhutu.
10 Uru èèna, ji'i hia le kahèi atora
dhu peka na, “Dhèu cee dhu ro'o boe
sab'a, baku hia ra'a-rinu”.
11 Ji'i tadèngi lii, peka na, nèti
talora aae miu abhu dhèu dhu bai-
eed'a, ro'o boe sab'a. Rèngu sèra
re'a dhoka bhute dènge soro iisi ra
asa d'ara lii langu dhèu leo.
12 Ji'i pasanèd'e dhèu sèmi sèra,
dènge kolongara Lamatua Yesus
Kristus, sèna ka rèngu ele-ho'a. Be'a
risi rèngu sab'a tenge nganga'a-
nganginu dènge èi kabhèsu unu ra.
13 A'ari aa'i-aa'i! Miu baku roca
tao j'ara dhu be'a!
14 Miu patadhe paie-iie dhèu-dhèu
dhu ro'o boe madhutu ngaa dhu ji'i
suri ètu d'ara sasuri ne. Hud'i rèngu
sène, sèna ka ra'e makae.
15 Sad'i miu baku tao si nuka sèmi
musu miu. Te ngaa kai si dènge
be'a, sèmi miu kai a'ari miu mesa
mi.

Paulus pa'èle sasuri na

16 Lamatua èèna, Dhèu Aae Mera-
Milu. Ja'a manèngi ho Na hia miu
mera-milu ètu madha j'ara aa'i-aa'i
ra. Ja'a maena, sèna ka Lamatua
bera-bera dènge miu.
17 Ja'a pa'èle sasuri ne dènge
kacui-aai ja'a unu ku, sèna ka miu
me'a, na, sasuri ne tare'a-re'a nèti
ja'a. Lii limuri tèka, oe pa'èle sasuri
leo aa'i-aa'i sèra, ja'a ka dhu suri
kahèi.
18 Ja'a manèngi sèna ka d'ara hua
iia Lamatua Yesus Kristus rai eele
boe nèti miu aa'i-aa'i mi.

Sasuri ne d'ai sange ne'e ka,
Paulus

1 Timotius
Sasuri Paulus ka èci hia angalai na Timotius

Lii maho'o

1-2 Timotius dhu be'a.
Lii maho'o nèti ja'a, Paulus. Ama Lamatua ded'e le ja'a j'aj'i dhèu pajuu-paleha Yesus Kristus. Aa Lamatua Yesus, era sanao-maena dhu hia èdhi mamuri taa-taa dènge Nèngu, lula Ama Lamatua pakaj'èu èdhi nèti koasa sasala-sasigo.

Timotius! Èu ne, nuka sèmi ana matana ja'a, lula ja'a ka dhu pad'elo j'ara ka èu parcaya Kristus. Ja'a sabaj'a sèna ka Ama Lamatua èdhi, dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus, pad'elo d'ara hua iia Rèngu, aa hia èu mamuri dènge mera-milu.✡

Baku pamud'e dènge dhèu dhu aj'a lii lolo lèke boe

3 Uru èèna, dua ti ètu kota Epesus. Lod'o ja'a neo laku asa propensi Makedonia, ja'a manèngi èu ho pea ètu Epesus. Te lod'o èèna, abhu dhèu dhu pab'ingu dhèu sarani sèra dènge aj'a j'ara-j'ara dhu lèke boe. De ja'a manèngi sèna ka èu lamu kai si, ho ra loe eele ka.
4 Aa dhèu sèra core eele lod'o iia d'ara kahèi lasi palolo nanuku, pab'ala lii dènge kapod'e-kabèli nèti bèi-baki toke lai ana lai èpu. J'ara sèmi sèra, dhoka hia dhèu patao-palaha, aa hia boe ra mamuri dènge parcaya mi Ama Lamatua.
5 Ja'a holo èu, sèna ka èu aj'a dhèu parcaya sèra ho mamuri pasue èci dènge èci kahèi. Sasue ra hud'i mai nèti d'ara dhu mèu, nèti ngangee dhu mola, aa nèti parcaya dhu koe-kapengo boe.
6 Te ngaa abhu mese cahag'e dhu kako sala le j'ara, ra tèke eele lii holo-nori. Hèia lasi core eele lod'o iia d'ara dènge padhue-padhai j'ara-j'ara dhu dènge boe kolo-kapua.
7 Rèngu padedha iisi ra, peka na, rèngu mese dhu aj'a madhutu atora Musa. Ra tao iisi ra sèmi mese aae, te ngaa re'a boe ngaa dhu rèngu aj'a-nori èèna.
8 Èdhi aa'i-aa'i ti te'a, huku Musa èèna be'a, sad'i èdhi pake ne madhutu dad'èi Ama Lamatua.
9 Atora sèra suri boe hia mi dhèu dhu mamuri mola le. Te ngaa pala mi dhèu palab'a, dhu d'èi boe nanene paredha, dhu mamuri pakaj'èu nèti Lamatua, dhu d'èi ad'u-ue bhelu-katub'a, dhu pusi-pahae boe Lamatua, dhu pamud'e j'ara-j'ara dhu hua iia, dhu tuka pamadhe dhèu, dènge dhu pamadhe ina dènge ama ra.
10 Atora sèra suri kahèi hia dhèu kajeo dènge bhèni do dènge mone, aa mone dhu tao j'ara makae dènge mone, dhu rai rèti dhèu ho sui dènge doi-dhari, dhèu dhu kapod'e-kabèli, dhu j'aj'i sakasii omo koso, aa hia dhèu aa'i-aa'i dhu d'èi palab'a lii aj'a dhu lèke.
11 A'aj'a dhu lèke sèra, mai nèti Lii Lolo Be'a Ama Lamatua dhu Na pangèd'u mi ja'a. Aa Lamatua èèna, Ama Lamatua dhu kapai risi eele. Nèti èèna ka, dhèu ded'e Ne padedha-dedha.

Manèngi makasi mi Ama Lamatua, lula d'ara Na hua iia

12 Ja'a manèngi makasi ae-ae mi Kètu èdhi, Yesus Kristus, lula Na lèka ja'a, ka Na hia ja'a bisa pakako sasab'a Na.
13-14 Masi ka uru èèna, ja'a d'èi padhai pa'ele iie kolongara Yesus, aa paj'èra dhèu-dhèu dhu madhutu j'ara mamuri Na. Ja'a d'èi ènyi raruri si. Bhabhelu ja'a sèmi èèna, lula uru èèna, ja'a ke'a boe ngaa dhu ja'a tao, aa parcaya mèka Yesus Kristus. Te ngaa Ama Lamatua core eele boe ja'a. Ka Na pad'elo sasue Na mi ja'a.✡ Mia hari Kètu èdhi, Yesus Kristus, loe boe pad'elo d'ara hua iia Na mi ja'a! Nèngu hia mèngi-nale dhu ae hia ja'a, sèna ka ja'a bisa

✡ **1:1-2** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 16:1 ✡ **1:13-14** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 8:3, 9:4-5

parcaya Ne, aa ja'a bisa sue dhèu leo
kahèi nuka sèmi Nèngu sue ja'a.
15 Èdhi biasa tadèngi le, peka na,
“Yesus Kristus mai le asa rai-haha,
ho pala-bagi mamuri mi dhèu dhu
ad'u-ue sasala.” Mema tare'a sèmi
èèna! Nèti dhèu aa'i-aa'i ra dhu
ad'u-ue sasala, ja'a ka dhu bhelu risi
eele.
16 Masi ka ja'a bhelu sèmi èèna, te
ngaa Ama Lamatua huku boe ja'a.
Te nare ja'a j'aj'i mi tadha sena ka
pad'elo sasue Yesus Kristus mi dhèu
dhu bhelu risi eele, nuka sèmi ja'a
ne'e ne. Dènge j'ara ne'e ka, dhèu
leo dhu tao sala sèra bisa parcaya
Ne kahèi, ka ra abhu mamuri taa-
taa dènge Ne.
17 Koa-kio kolongara Lamatua!
Lula dhoka Nèngu di, Ama
Lamatua;
dhu leo aad'o!
Nèngu ne, Dhèu Aae dhu paredha
taa-taa.
Mamuri Na dènge boe too-lane.
Mamadhe aad'o ètu Nèngu.
Dhèu bisa boe rèdhi Ne dènge
musi madha.
Pakab'ua dènge koa-kio aa'i-aa'i hia
mi Nèngu di!
Tare'a-re'a sèmi èèna.
18 Ana Timotius dhu be'a! Ja'a
neo peka dènge èu ngaa dhu hud'i
èu tao ku ètu d'ara sasab'a-la'a
èu. Aa'i-aa'i se, madhutu ngaa
dhu dhèu rèti lii padhai Lamatua
peka tèke le lula-nèti èu ne. Ladhe
èu madhutu lii se'e dènge mola-
mola, èu sèmi ca dhèu sordad'u dhu
bisa pamusu dènge be'a, ho lab'a
bhabhelu-katub'a.
19 Kèpe pa'èra-èra lalèka èu mi
Yesus Kristus. Aa j'aga paie, sèna ka
d'ara èu mola taruu. Te abhu kahèi
dhèu leo dhu ro'o heka nanene d'ara
iiki ra, dhu pa'ele iie parcaya rèngu,
nuka sèmi kapa rage nare hadhu
aae.
20 Himeneus dènge Aleksander si,
ra sèmi èèna ka! Nèti èèna ka, ja'a
soro le rèngu asa dhèu aae nidhu.
Ja'a tao sèmi èèna, sèna ka aj'a si loe
eele pakarehe kolongara Lamatua,

2

Atora pakaboko dhèu sarani

1 Dhu uru tèka miu tao: ja'a
manèngi miu sabaj'a hia dhèu aa'i-
aa'i. Ladhe miu mangaj'i mi Ama
Lamatua, manèngi sèna ka Na
ladhe-leru dhèu aa'i-aa'i ètu d'ara
j'aj'èra. Aa manèngi makasi, lula Na
tao le babe'a mi rèngu aa'i-aa'i ra.
2 Sabaj'a sèmi èèna kahèi hia dhèu
aae-dhèu aae, dènge dhèu dhu rèd'u
paredha. Dènge j'ara ne'e èdhi bisa
mamuri mera-milu, dènge dame,
madhutu dad'èi Lamatua, mamuri
pamèci dènge dhèu dhu pahaha iisi
mi Lamatua.
3 Manèngi-mangaj'i sèmi èèna ka
dhu be'a. J'ara ne'e ne ka pakarej'e
d'ara Lamatua, dhu hia èdhi ma-
muri.
4 Dad'èi Lamatua ka dhèu aa'i-aa'i
ra abhu mamuri, aa re'a mia ka dhu
lèke. Nuka sèmi:
5 Ama Lamatua èèna, dhoka èci di.
Aa kalete dhoka èci di dhu
padame èdhi dhèu rai-haha
dènge Ama Lamatua, nuka,
Yesus Kristus.
Aa Yesus tare'a-re'a dhèu rai-
haha.
6 Na soro iisi Na, ho sui èdhi aa'i-aa'i
ti nèti sasala-sasigo èdhi.
Lèke dènge lod'o na, ka Ama
Lamatua bhoke le pasaraa lii lolo
be'a èèna hia dhèu aa'i-aa'i.
7 Hèia Ama Lamatua hag'e nare
ja'a j'aj'i dhèu pajuu-paleha Na, sèna
ka laku peka-padhai dènge dhèu
Yahudi boe ètu mia-mia, aa nori si
sèna ka ra parcaya Lamatua Yesus,
dènge mamuri madhutu j'ara dhu
lèke. Ngaa dhu ja'a peka ne, tare'a-
re'a sèmi èèna. Ja'a leko-monya
boe.✡
8 Dad'èi ja'a sèmi ne'e ka: ladhe
ètu mia-mia miu pakaboko ho
manèngi-mangaj'i, hud'i dènge
ku d'ara dhu mola-mèci. Baku
panasa. Baku patao-palaha. Ladhe
sabaj'a, bisa ded'e kacui-aai asa Ama
Lamatua, ho j'aj'i mi tadha, peka na,
d'ara miu mola-mèci tare'a-re'a.

✡ **2:7** 2 Timotius 1:11

9-10 Dad'èi ja'a kahèi ladhe dhèu-dhèu bhèni re'a lalau iisi ra pake mèdha-papake dhu pantas. Dhu tao bhèni j'aj'i bhèni iia, lula boe nèti pasaraga rèu kètu, do pake mèdha-papake dhu kab'ua aae dhu nèti makae, do pake risi eele mèdha hualaa, doi pudhi dènge mutiara.✡ Te dhu tao bhèni sèra j'aj'i bhèni iia, nuka d'ara dhu hua iia, aa rèngu tao dhoka j'ara dhu be'a. Èèna ka pamèci dènge dhèu bhèni dhu pahaha iisi mi Ama Lamatua.

11 Ladhe dhèu sarani pakaboko ho nanene lii holo-nori, na, bhèni sa kahèi madhutu atora, sèna ka pasa dhilu ra be'a-be'a ho nanene lii holo-nori dènge d'ara kateme. Baku pagagai sèna ka tao maruru.

12 Madhutu ngangee ja'a, lèke boe ladhe dhèu bhèni ded'e ngi'u ra ho paredha aa aj'a dhèu mone. Be'a risi bhèni sèra taha d'ara.

13 Te Ama Lamatua paj'aj'i uuru Adam, heka Hawa kèna.✡

14 Aa Adam dhu uru boe lèke ag'o nèti dhèu aae nidhu, te ngaa dhèu bhèni. Karèi nèti lod'o èèna, dhèu rai-haha mulai lab'a paredha Ama Lamatua.✡

15 Masi ka sèmi èèna, te ngaa dhèu bhèni abhu mamuri lula rèngu rara iisi ana. Sad'i rèngu parcaya tare'a-re'a mi Kristus, mamuri pasue, mamuri dènge d'ara mola-mèci, aa mamuri madhutu j'ara dhu lèke.

3

Atora ho ded'e ca dhèu kètu juma'at

1 Mema tare'a sèmi lii dhèu, dhu peka na, “Dhèu dhu neo j'aj'i kètu juma'at, nèngu hag'e nare le sasab'a èci dhu hua iia titu kèna.”

2 Kètu juma'at èèna, hud'i dhèu dhu kolongara be'a. Nèngu hud'i satia dènge dhèu èmu na ca dhèu di. Nèngu hud'i taha nare d'ara na, dhèu dhu patao-palaha boe, dhu dhèu pakab'ua ne, dhu d'èi bhoke babèdho èmu ho dhèu lasi pangad'o dènge ne, aa bisa aj'a-nori dhèu leo.

3 Baku dhèu dhu tema mahu, baku dhèu dhu nasa dènge kacui-aai malai. Dhu lèke ka, dhèu dhu d'ara hua iia, dhu d'èi tenge dame, aa dhu manga'a boe doi-dhari.

4 Nèngu hud'i ne'a uri d'ara èmu na dènge be'a. Ana-ana na re'a pakab'ua dènge d'èi nanene ne.

5 Te ladhe dhèu èèna ne'a boe lalau-lalo'o d'ara èmu na, na, tasa mera mia nèngu bisa ladhe-leru juma'at Lamatua.

6 Be'a risi, pili dhèu dhu mamuri palèke dènge dad'èi Kristus. De baku ded'e kètu juma'at nèti dhèu dhu parcaya nèbhu mèka mi Yesus. Te èèna na, rèngu sèra bisa padedha iisi malai. Mage dhoka Lamatua huku si, sama sèmi Lamatua huku dhèu aae nidhu.

7 Dhèu dhu j'aj'i kètu juma'at sèra hud'i dhèu dhu rai lesa re'a pakab'ua ne kahèi. Dènge sèmi èèna nèngu makae boe. Aa dhèu aae nidhu bisa boe pabèbhe ne kahèi.✡

Dhèu dhu soru-bara kètu juma'at

8 Sèmi èèna kahèi dènge dhèu dhu soru-bara kètu juma'at. Rèngu sèra hud'i dhèu dhu dènge kolongara be'a, dhèu dhu he'o kajari boe, dhu tema boe rinu mahu, aa dhu d'èi boe ra'e a'oto ae-ae.

9 D'ara rèngu hud'i mola-mèci, aa rèngu hud'i kèpe pa'èra ku Lii Holo-Nori dhu Lamatua bhoke pasaraa hia èdhi, dhèu parcaya se'e.

10 Ladhe paie-iie mamuri dènge sasab'a ra. Ladhe abhu boe sasala si, heka ded'e si ho soru-bara kètu juma'at sèra.

11 Sèmi èèna kahèi dènge dhèu èmu ra. Rèngu sèra hud'i bhèni dhu mamuri madhutu madha j'ara dènge tatao dhu be'a. Mage dhèu dhu tema padhai-kakoli pa'ele iie kolongara dhèu leo. Rèngu hud'i dhèu dhu re'a taha rare d'ara, aa dhèu lèka si kahèi.

✡ **2:9-10** 1 Petrus 3:3 ✡ **2:13** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:7, 2:21-22 ✡ **2:14** Lii Lolo dhu Uru Tèka 3:1-6 ✡ **3:7** Titus 1:6-9

12 Aa dhu soru-bara kètu juma'at
sèra hud'i mone dhu satia dènge
dhèu èmu na ca dhèu di. Nèngu
èèna hud'i ne'a uri d'ara èmu na, aa
uri ana-ana na dènge be'a.
13 Rèngu dhu lalau-lalo'o dhèu
sarani dènge be'a, tatu dhèu asa
pakab'ua si. Aa rèngu asa bani,
dènge boe madha'u lole parcaya
rèngu mi Yesus Kristus.

Kapua nèti lalèka èdhi

14-15 Timotius! Ja'a sanao sèna
ka nèbhu boe ja'a dhiu ngad'o èu.
Ladhe ja'a pakai, do ako nena ciki,
na, ele boe sasuri ne d'ai uuru èu.
Sasuri ne ja'a suri ho peka dènge èu,
na, dhèu unu Lamatua sèra hud'i
ra mamuri tasa mera mia ku. Baku
bhèlu, peka na, Lamatua èèna, Ama
Lamatua dhu mamuri. Dhèu unu
Na nuka sèmi èmu dhu dènge era
padhèdi, aa dènge agarii talora dhu
èra. Èmu sèmi èèna ka dhu titu
èra, sama sèmi dhèu unu Lamatua
dhu kèpe pa'èra Lii Holo-Nori Ama
Lamatua dhu tare'a, aa rèngu bisa
bara ho pakako dènge be'a.

16 Lamatua pasabhoka le rahasia
dhu kapai nèti lalèka èdhi. Kapua
na sèmi ne'e ka:

Kristus èèna, ca Dhèu dhu Ama
Lamatua hag'e nare le karèi
nèti uru ka.
Aa Kristus èèna mai le asa rai-haha
ne, pake rupa dhèu rai-haha
sèmi èdhi.
Roh Lamatua ka dhu j'aj'i
sakasii, peka na, Yesus èèna,
nuka Kristus.
Aa ana pajuu Lamatua ètu sorga
sèra rèdhi Na kahèi.
Ama Lamatua dhu ded'e nèti le asa
sorga,
ka nedhe padedha-dedha Ne.
Lii Lolo Na pale-lème le suku-suku
ètu rai-haha ne.
Ètu mia-mia ètu rai-haha ne,
dhèu aa'i-aa'i parcaya le
Nèngu.

Kapua lalèka èdhi sèmi èèna ka!

4

Baku pamud'e dènge dhèu dhu aj'a pakapod'e dhèu sarani

1 Te ngaa ne'e ne, Roh Ama
Lamatua dhu peka paled'a le, na,
bèli-camèd'a dhèu sarani cahag'e
patalale eele ngaa dhu èdhi parcaya.
Ho lasi madhutu roh-roh dhu sala aa
dhu leko-monya, aa lasi madhutu lii
holo-nori nidhu bhelu sèra.
2 Dhèu dhu mai nori sèmi sèra,
padhai lii leo, tao leo. Dhèu sèra
mema dhèu dhu kapod'e-kabèli!
Dhèu sèra sa, d'ara iiki ra dhu
bèdhu le.
3 Ra aj'a dhèu, baku paleo èmu.
Aa ra aj'a dhèu luri rupa-rupa
nganga'a. Te ngaa Ama Lamatua
ka dhu tao nganga'a-nganginu sèra,
ho ladhe dhèu parcaya ra'a, rèngu
manèngi makasi mi Nèngu. Te
rèngu re'a mia dhu lèke.
4 Ngaa aa'i-aa'i dhu Ama Lamatua
tao sèra, tare'a-re'a be'a. De baku
luri rupa-rupa. Dhèu hud'i sèmi
rare aa'i-aa'i sèra dènge manèngi
makasi mi Lamatua.
5 Te èdhi te'a, na, Lii Holo-Nori
Ama Lamatua dènge lii manèngi-
mangaj'i èdhi sèra ka pamèu si.

Dhèu sab'a dhu be'a nèti Lamatua Yesus

6 Timotius! Pasanèd'e j'ara se'e
aa'i-aa'i mi a'ari èdhi dhèu parcaya
sèra. Ladhe èu tao madhutu sèmi
èèna, èu j'aj'i dhèu sab'a dhu be'a
nèti Yesus Kristus. Lii Holo-Nori
Ama Lamatua sèra ka dhu tao èu
parcaya Ne, aa hia me'a mèu, mia
ka lii holo-nori dhu lèke. Èu kèpe
pa'èra-èra le Lii Holo-Nori Lamatua
sèra! Sèra nuka sèmi nganga'a dhu
pa'èra ngi'u èu.
7 Baku core eele lod'o iia d'ara
dènge palolo omo koso dhu lèke boe
dènge dad'èi Ama Lamatua. Baku
pusi-pahae dènge lii lolo bhèni heka
dhu nèti laluri rupa-rupa. Be'a
risi pa'èra taruu ngi'u dènge d'ara
èu pabe'a-be'a, sèna ka mamuri
madhutu dad'èi Lamatua ètu madha
j'ara aa'i-aa'i.
8 Olaraga pa'èra ngi'u na, be'a.

Masi ka babe'a na ciki oo'e di.
Te ngaa pa'èra ngi'u dènge d'ara
ho mamuri madhutu dad'èi
Lamatua ètu j'ara aa'i-aa'i
sèra,
babe'a na ae seli eele.
Babe'a na
mesa boe mamuri ètu rai-haha
deo ne'e di,
te ngaa mamuri lèpa limuri
kahèi.

9 Lii se'e se, lèke tare'a-re'a! De
tèke paie mi d'ara, ho baku bhèlu
eele.
10 Èdhi tao era maena mi Ama
Lamatua dhu mamuri. Nèngu na
ka dhu hia mamuri mi dhèu aa'i-
aa'i, risi-risi mi èdhi dhu parcaya
Na. Nèti èèna ka, èdhi sab'a dènge
d'ara kateme.
11 Nori lii se'e aa'i-aa'i. Aa pua
dhèu sèra ho madhutu lii holo-nori
sèra.
12 Baku soro tèka dhèu sèra pahae
boe èu, lula èu ana ngèru era. Èu
hud'i j'aj'i conto hia dhèu parcaya
sèra, nèti lii padhai èu, nèti kakako
èu, nèti d'ara sasue èu mi dedha
dhèu, nèti parcaya èu mi Yesus Kris-
tus, dènge mamuri èu dhu mola-
mèci.
13 Ètu d'ara miu tatae mamai
ja'a, baku bhèlu baca Lii Holo-Nori
Lamatua hia mi dhèu parcaya sèra.
Pa'èra d'ara si, aa nori si paie-iie.
14 Pake pabe'a-be'a karunya dhu
Lamatua pangèd'u le mi èu, dhu èu
sèmi lod'o kètu-kètu juma'at sabaj'a
dènge tao kacui-aai mi dedha kètu
èu. Lod'o èèna, rèngu peka lii
moa Lamatua kahèi lula-nèti j'ara
mamuri dènge sab'a-la'a èu. De
baku soro tèke karunya dhu èu
abhu èèna.
15 Pakako dènge maj'èni j'ara
sèra. Sèna ka dhèu aa'i-aa'i ra ladhe
rèdhi mamuri dènge sab'a-la'a èu
asa be'a.
16 J'aga sèna ka èu mamuri dènge
mola. Aa j'aga sèna ka èu loe boe
aj'a dhu lèke j'ara. Ladhe èu pa'èra
dènge j'ara sèra, pe Lamatua bhoke
j'ara hia èu, dènge dhèu-dhèu dhu
nanene lii padhai èu, sèna ka miu
pakaj'èu nèti bhabhelu-katub'a.

5

Tatao Timotius mi dhèu sarani

1 Baku tao lii sakaa dènge dhèu
mone dhu heka risi nèti èu. Te
ngaa dènge lii mako, nuka sèmi èu
padhai lii dènge ama mu. Aa mi
dhèu dhu ngèru risi, pa'èra d'ara si,
tao nuka sèmi ari mu.
2 Sèmi èèna kahèi mi dhèu bhèni
dhu heka risi sèra. Padhai lii dènge
rèngu, nuka sèmi èu padhai lii
dènge ina mu. Aa ladhe padhai lii
dènge ana bhèni ngèru, tao si nuka
sèmi ana hèni èu. D'ara èu hud'i
mola dènge si.

Bhèni balu

3-5 Dhèu sarani hud'i soru-bara
bhèni balu dhu dènge heka a'ari
sèna ka ladhe-leru si. Te ngaa bhèni
balu dhu ana-èpu era, na, rèngu ka
dhu hud'i ladhe-leru ne. Aj'a si, sèna
ka re'a b'ala sasue ina ra dhu rèngu
abhu sèra. Dènge sèmi èèna ka,
rèngu sab'a hia Ama Lamatua, ho
pakarej'e d'ara Na. Te ngaa bhèni
balu dhu tare'a-re'a mamuri mesa
di, nèngu dènge boe ca dhèu sa dhu
ladhe-leru ne. Nèngu dhoka maena
mi Ama Lamatua di. Mèu-mèda na
manèngi sasue Ama Lamatua. Dhèu
sarani hud'i ladhe-leru ku bhèni
balu sèmi sèra sa.
6 Te ngaa bhèni balu dhu d'èi
dhoka mamuri na karej'e-karae di,
masi ka na mamuri era, te ngaa
dènge heka kab'ua, sama sèmi dhèu
dhu madhe le.
7 Pasanèd'e j'ara se'e aa'i-aa'i mi
dhèu sarani sèra, sèna ka dhèu leo
baku pa'ele iie kolongara rèngu.
8 Aa ladhe abhu dhèu dhu ro'o
boe ladhe-leru a'ari na, risi-risi hari
isi èmu na, èèna sama sèmi nèngu
pèci eele lalèka nèngu mi Lamatua.
Nèngu bhelu risi nèti dhèu dhu
tadhe boe Ama Lamatua.
9 Ladhe neo ded'e bhèni balu
ho soru-bara kètu juma'at, j'ara na
sèmi ne'e ka: umur nèngu bisa boe
kura nèti 60 tèu; uru na nèngu satia
dènge dhèu èmu na ca dhèu di;
10 dhèu re'a, na, nèngu ca dhèu
dhu tema tao babe'a mi dhèu; dhu
ladhe-leru ana-ana na dènge be'a;

dhu bhoke tèke kacui-aai ho leru dhèu leo; dhu soru-bara dhèu parcaya sèra ètu d'ara sasab'a, masi ka dhu samaa èèna ka; dhu d'èi soru dhèu ètu d'ara sasusa; aa dhu bhori mema ho soru-bara ètu madha j'ara dhu be'a.

11 Baku pili bhèni balu dhu ngèru era, ho sab'a ètu d'ara juma'at. Te mage dhoka cèu ètu d'ara na, ho neo hari leo-èmu. Ladhe sèmi èèna, rèngu se abhu heka lod'o dhu taleo, ho lalau dhèu sarani dènge be'a.

12 Te ladhe lod'o dhu rèngu pake hia juma'at èèna kura, èci èèna ka dènge rèngu pa'ele iie lii pajaji rèngu ètu katanga madha Lamatua. Èèna na, dhèu pasala si.

13 Mage dhoka rèngu bai-eed'a, aa maso-kalua èmu dhèu, padhai-kaked'u pa'ele iie kolongara dhèu. Aa dhu karehe risi eele hari, rèngu soro iisi asa d'ara lii langu dhèu leo, dènge padhai dhu lèke boe.

14 Be'a risi eele, bhèni balu dhu ngèru era leo hari èmu, sèna ka rara iisi, aa ladhe-leru d'ara èmu rèngu. Dènge sèmi èèna, dhèu dhu pamusu dènge èdhi abhu boe j'ara ho pa'ele iie kolongara èdhi.

15 Abhu bhèni balu ngèru cahag'e dhu kako sala j'ara. Rèngu se madhutu j'ara dhèu aae nidhu.

16 Ladhe abhu bhèni dhu parcaya Lamatua, dhu a'ari ra j'aj'i le bhèni balu, na, bhèni ne hud'i ladhe-leru ku bhèni balu èèna. Baku soro tèke hia juma'at ladhe-leru. Dènge j'ara sèmi èèna juma'at bisa ladhe-leru bhèni balu dhu leo, dhu tare'a-re'a dènge heka a'ari.

Tatao dhu pakab'ua kètu juma'at

17 Dhèu dhu ladhe-leru juma'at dènge be'a, miu hud'i pakab'ua risi ne, aa b'ae gaji dènge be'a. Risi-risi rèngu dhu sab'a dènge d'ara kateme, ho lole pataraa Lii Holo-Nori Lamatua, aa aj'a j'ara mamuri dhu lèke.

18 Te dhu suri ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Lamatua, peka na, “Ladhe pake sapi j'èli puru are nèti huri, mage mi kape hèb'a na kahèi, sèna ka bisa na'a.” Aa dhu suri kahèi, peka na, “Cee ka dhu sab'a, na, nèngu hud'i abhu gaji ku.”✡

19 Ladhe abhu dhèu dhu galaa kètu juma'at, baku sad'i sèmi mere di! Hud'i abhu ku dua do tèlu sakasii dhu lii èci, heka mi sèmi mere ho parisa ne.✡

20 Ladhe miu kai ne, te ngaa na mamuri taruu madhutu d'ara sasala èèna, kai hari ne ètu madha juma'at. Dènge j'ara sèmi èèna, dhèu leo bani boe madhutu tatao èèna.

21 Pakako aa'i atora se'e mi juma'at dhu hag'e boe, aa baku bia cabèka. Ja'a pangèd'u sasab'a ne'e mi d'ara kacui-aai èu, ètu katanga madha Ama Lamatua dènge Yesus Kristus. Ana pajuu dhu Ama Lamatua hag'e nare ètu sorga, j'aj'i sakasii kahèi!

22 Baku pamèri ded'e dhèu j'aj'i kètu juma'at. Ladhe uuru ku paie-iie ne. Te ladhe miu ded'e sad'i ngara di, hèia dhèu ne tao sala, na, miu pasae sasala èèna kahèi, lula tatao na. J'aga paie ngi'u èu sèna ka mamuri mola taruu.

23 Ja'a tadèngi èu kabake pèd'a taruu. Be'a risi nèti deo ne'e, èu pab'ali èi dènge anggor ciki tao sèmi èi na'i. Baku minu dhoka èi iia di.

24 Ladhe paie-iie! Abhu sasala dhèu dhu cèu mema. Rèngu d'ai mèka madha hakim, te ngaa dhèu aa'i-aa'i dhu re'a le èèna. Te ngaa abhu dhèu leo kahèi dhu nèbhu-nèbhu ku, heka sasala ra cèu kèna.

25 Sèmi èèna kahèi dènge dhèu dhu tao be'a sèra. Abhu mema dhu led'a. Te ngaa cahag'e pahuni-pahuni tao dhu be'a. Te ngaa masi ka sèmi èèna, ngaa dhu rèngu tao sèra, nèbhu-nèbhu cèu asa li'u kahèi. Bisa boe pahuni tatao dhu be'a.

✡ **5:18** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 25:4, Mateos 10:10, Lukas 10:7 ✡ **5:19** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 17:6, 19:15

6

Ènu dènge lamatua na

1 Abhu lamatua dhu ènu na parcaya Lamatua Yesus. Rèngu hud'i pakab'ua lamatua ra, sèna ka dhèu leo abhu boe j'ara ho padhai lii pamanahu kolongara Ama Lamatua, aa pamud'e dènge lii aj'a-nori èdhi.

2a Abhu ènu dhu lamatua na parcaya le Lamatua Yesus. Ènu ne bisa boe pahaha lamatua na, lula lamatua na dhu parcaya Lamatua Yesus. Masi ka tasamia èèna ka, rèngu hud'i lalau ku pabe'a risi hari lamatua ra, lula rèngu dènge rèngu sèra aa'i-aa'i ra, dhèu parcaya dhu hud'i mamuri pasue ku.

Lii aj'a-nori dhu sala, dènge a'oto dhu be'a

2b Timotius! Aj'a aa'i-aa'i se, aa pa'èra d'ara dhèu sarani sèra, sèna ka tao madhutu aa'i-aa'i ra.

3 Lii aj'a-nori èdhi dhu lèke èèna, j'aj'i kapua nèti d'ara mamuri èdhi dhu pakarej'e d'ara Lamatua. Te ngaa dhèu dhu nori leo nèti lii aj'a se'e, dhèu sèra dhu core eele le lii Lamatua Yesus Kristus dhu lèke.

4 Dhèu sèmi èèna, padedha iisi, te ngaa goa. Papèd'a rèngu ka d'èi dhoka tenge lii langu, aa pab'ala d'ara lii. J'ara se'e se ka dhu tao dhèu ho: tèka d'ara, patao-palaha, pa'ele iie kolongara dhèu leo, aa pangee dhu lèke boe mi dhèu leo.

5 Dhèu sèmi se'e, loe boe patao-palaha. Ngangee ra karehe bia. Re'a heka mia ka dhu be'a.

Rèngu ngee, ladhe rèngu maj'èni dènge j'ara-j'ara agama, rèngu bisa j'aj'i dhèu kaja-su'i.

6 Mema, agama bisa hia a'oto mi dhèu. Te mamuri dènge Lamatua èèna ka dhu hia dhèu karej'e nèti ngaa dhu rèngu unu. Èèna, heka agama dhu lèke kèna.

7 Sanèd'e paie-iie! Lod'o rara iisi èdhi, èdhi tèti boe ngaa-ngaa èci sa asa rai-haha ne. Aa ladhe lod'o madhe, tèti boe ngaa-ngaa èci sa kahèi nèti rai-haha ne.

8 De sad'i dènge nganga'a, mèdha-papake sèra sa nia le!

9 Te ngaa dhèu dhu neo kaja, mud'a titu kèna lèke dadugu-rariu rupa-rupa, aa lèke sasii g'ana-kariu, lula rèngu pangee dhoka mèdha-panyau di. J'ara se'e se ka dhu pa'ele iie mamuri rèngu.

10 Te sue doi-dhari, èèna j'aj'i mi amo nèti rupa-rupa bhabhelu. Abhu dhèu cahag'e magèle dhoka doi-dhari di, toke ra pakaj'èu nèti parcaya ra dhu lèke. Hèia rèngu mesa ra pa'ele iie mamuri ra.

Kèpe pa'èra-èra parcaya èu

11 Timotius! Èu ne, dhèu unu Ama Lamatua. De pakaj'èu iisi nèti bhabhelu-katub'a aa'i-aa'i. Mamuri mola-mèci. Mamuri madhutu dad'èi Lamatua ètu madha j'ara aa'i-aa'i ra. Parcaya taruu mi Yesus Kristus. Sue dhèu aa'i-aa'i ra. Pa'èra ètu d'ara j'aj'èra. Mamuri d'ara be'a dènge dhèu aa'i-aa'i ra.

12 Sab'a pa'èra-èra dènge d'ara kateme, sèna ka pakako lii holo-nori aa'i-aa'i dhu èdhi parcaya. Lamatua paroa le èu, ho abhu mamuri taa-taa. De liku pa'èra-èra mamuri èèna, baku patalale eele. Aa èu dhu peka le ètu madha dhèu ae, lula-nèti parcaya èu mi Lamatua Yesus.

13-14 De nèti deo ne'e, ja'a manèngi èu pa'èki lii pajaji sèmi ne'e: tao madhutu lii paredha aa'i-aa'i nèti Lamatua Yesus. Baku sisu èci sa hèi, sèna ka dhèu baku rèdhi sasala èu. Tao madhutu aa'i-aa'i ra dènge mola-mola toke lod'o mamai hari Kètu èdhi, Yesus Kristus. Ja'a manèngi èu jaji sèmi èèna ètu madha Ama Lamatua. Nèngu ka dhu hia le samanga mi dhu mamuri aa'i-aa'i ra. Ja'a manèngi kahèi èu jaji sèmi èèna ètu madha Yesus Kristus. Nèngu dhu peka paled'a le, lula-nèti ngi'u Nèngu, ètu madha gubernur Pontius Pilatus.✡

✡ **6:13-14** Yohanis 18:37

15 Lamatua Yesus dhu kapai risi,
Nèngu ka dhu nèd'u koasa!
Nèngu èèna, Dhèu Aae Kapai
nèti dhèu aae aa'i-aa'i ra.
Aa Nèngu èèna, Lamatua Kapai
nèti lamatua aa'i-aa'i ra.
Ropa d'ai lod'o na,
Lamatua paled'a aa'i-aa'i si.
16 Dhoka Nèngu mesa Na di, dhu
madhe boe.
Nèngu mamuri ètu d'ara saraa
dhu dhèu rai-haha taha boe
laladhe.
Abhu boe dhèu èci sa ladhe
rèdhi Ne.
Lii-lii pakab'ua dhodhoka mi Nèngu
di!
Koasa aa'i-aa'i, ètu kacui-aai Na,
toke d'ai mia-mia!
D'ai sange ne'e ka! Tare'a!

Lii pasanèd'e hia dhèu kaja

17 Peka mi dhèu kaja ètu rai-haha
ne, ho rèngu baku padedha iisi, aa
baku dhoka maena mèdha-panyau
rèngu di. Te mèdha-panyau sèra,
bèli-camèd'a èla aa'i. De dhu lèke
ka, maena dhoka mi Ama Lamatua
dhu mamuri di. Te Nèngu ka dhu
pala-bagi èdhi ngaa-ngaa dhu èdhi
parluu, sèna ka èdhi mamuri dènge
karej'e.
18 Peka dènge ra, ho pake kakaja
sèra sèna ka tao dhu be'a. Rèngu
hud'i maj'èni tao dhu be'a. Rèngu
hud'i bhoke kacui-aai ho soru-bara
dhèu leo, aa d'èi pala-bagi mèngi-
nale dhu rèngu abhu nèti Lamatua.
19 Hèia ra pakaboko mèdha-
panyau ho j'aj'i mi kapua dhu
èra, hia mamuri ra bèli-camèd'a.
Ka rèngu unu mamuri dhu dènge
kab'ua.

Paulus pa'èle sasuri na

20 Timotius! J'aga paie aa'i-aa'i
dhu Ama Lamatua pangèd'u le mi
èu. Baku lamu padhai lii dhu
dènge boe kolo-kapua. Baku padhai
lii kaj'alu dhu pakab'ua boe Ama
Lamatua. Sanèd'e, ee! Te abhu dhèu
dhu pangee, na, rèngu dhèu d'èlu-
mèu. Te ngaa ‘mamèu’ rèngu sèra
dhu hèb'a hua. Baku lamu pab'ala
lii padhai dènge ra.

21 Abhu dhèu cahag'e lèka lii aj'a-
nori dhu kapod'e-kabèli sèra, toke
ra sero eele nèti parcaya ra dhu lèke
mi Ama Lamatua.
Ja'a manèngi sèna ka Ama
Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na
mi dedha èu dènge angalai mu si
aa'i-aa'i ra.
Saloom,
Paulus

2 Timotius
Sasuri Paulus ka dua hia angalai na Timotius

Lii maho'o

1-2 Timotius dhu be'a!

Sasuri ne nèti ja'a, Paulus, dhu Ama Lamatua mesa Na hag'e nare j'aj'i dhèu pajuu-paleha Yesus Kristus. Ra pua ja'a ho laku lole nèti mamuri dhu lèke, dhu Lamatua moa le hia dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya Yesus Kristus.

Timotius! Èu dhu j'aj'i le sèmi ana ja'a. De ja'a manèngi sèna ka Ama Lamatua dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus, sue èu, pad'elo d'ara hua iia Ra mi èu, aa hia èu mamuri dènge mera-milu.✡

Paulus manèngi makasi mi Ama Lamatua

3 Mèu-mèda ja'a sabaj'a hia èu. Ja'a manèngi taruu makasi mi Ama Lamatua, lula èu madhutu taruu Ne. Èu me'a! Ja'a sab'a hia Nèngu dènge d'ara mola-mèci, èci èèna ka dhu bèi-baki èdhi sèra sab'a hia Ne.

4 Ja'a sanèd'e lod'o èdhi pacèri uru èèna, èu pahaa èi madha. Nèti èèna ka, ja'a neo titu kèna paraga hari dènge èu, sèna ka d'ara ja'a karej'e.

5 Ja'a ngee kèdhi uru èèna, lod'o èu heka parcaya tare'a Lamatua Yesus. Parcaya sèmi èèna na dhu amo le ètu d'ara bèi mu Luisa dènge ina mu Yunike. Aa ja'a ke'a mèu, na, parcaya sèmi èèna muri le ètu d'ara èu kahèi.✡

Paulus manèngi Timotius sèna ka pake karunya dhu Lamatua hia

6 Uru èèna, lod'o dhu ja'a bane ai ètu kètu èu aa sabaj'a hia èu, lod'o èèna kahèi Lamatua hia karunya mi èu, sèna ka èu bisa sab'a hia Ne. De ne'e ne, ja'a manèngi sèna ka èu pakaroo hari karunya èu dhu nuka sèmi ai dhu oe madhe sa.

7 Te Roh Ama Lamatua tao boe èdhi j'aj'i dhèu madha'u. Te ngaa Na tao, sèna ka èdhi j'aj'i dhèu dhu d'ara èra, dhu te'a pasue, aa te'a taha tare d'ara.

8 De baku makae peka-padhai j'ara-j'ara lula-nèti Lamatua èdhi. Aa baku makae lula ja'a ne ana bèdho. Te ja'a maso bui lula ja'a pakako sasab'a Na. De ladhe lamu lole Lii Lolo Be'a, èu hud'i pa'èra ku iisi, ho dui j'aj'èra nuka sèmi ji'i dui. Ladhe èu paraga dènge j'aj'èra sèmi èèna, èèna na Lamatua pa'èra d'ara èu.

9-10 Lula Lamatua ka dhu patabuli èdhi nèti koasa sasala-sasigo èdhi.
Aa Na hag'e nare èdhi ho j'aj'i dhèu unu Na dhu mola-mèci.
Na pad'elo d'ara hua iia Na mi èdhi, lula Na sue èdhi,
masi ka èdhi tao boe ngaa-ngaa ho nia sèmi babe'a Na.
Lod'o Lamatua paj'aj'i mèka rai-haha ne, te ngaa pama'ète nare le ho hia Yesus Kristus mai,
sèna ka Na pad'elo d'ara hua iia Na, aa pala mamuri hia èdhi.
Ka Yesus Kristus mai le, aa bhoke paled'a ngaa dhu uru èèna Ama Lamatua nelu tao,
aa pad'elo d'ara hua iia Nèngu mi èdhi.
Na palaho le koasa ma-madhe!
Ne'e ka dhu j'aj'i Lii Lolo Be'a!
De cee dhu parcaya Lamatua Yesus, madhe heka taa-taa, te ngaa mamuri manèro toke d'ai mia-mia dènge Ama Lamatua.

11 Nèti èèna ka, Ama Lamatua ded'e nare ja'a j'aj'i dhèu pajuu-paleha Yesus Kristus, sèna ka ja'a lole Lii Lolo Be'a Na, aa aj'a-nori dhèu ètu mia-mia.✡

12 Sèra sa ka dhu paj'èra ja'a ètu d'ara èmu bèdho ne. Te ngaa ja'a makae boe! Lula ja'a ke'a le cee ka dhu ja'a parcaya, nuka Lamatua

✡ **1:1-2** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 16:1 ✡ **1:5** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 16:1 ✡ **1:11** 1 Timotius 2:7

Yesus. Aa ja'a ke'a kahèi, peka na, Nèngu ka dhu pangèd'u sasab'a ne'e mi adhe-aai ja'a, Nèngu ka dhu bisa j'aga sasab'a ne'e, aa Nèngu ka dhu pa'èra ja'a sèna ka pakako sasab'a ne'e, toke Nèngu mai hari.
13 De madhutu ka, j'ara mamuri nèti a'aj'a dhu lèke dhu ja'a pad'elo le dènge èu. Ladhe èu parcaya taruu, aa sue dhèu aa'i-aa'i sèmi èèna, ne'e peka na, èu j'aj'i le èci dènge Yesus Kristus.
14 Ama Lamatua pangèd'u le ètu d'ara adhe-aai èu kakaja èci dhu kab'ua, nuka a'aj'a dhu lèke. De ladhe-leru pabe'a kakaja èèna! Pake Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci dhu ètu d'ara èdhi, sèna ka hud'i laa Na pa'èra èu ho ladhe-leru kakaja èèna paie-iie.

Onesiforus ladhe-leru Paulus ètu d'ara èmu bèdho

15 Ele boe èu tadèngi le, na, Figelus, Hermogenes dènge dhèu leo nèti propensi Asia sèra,* pusi-pahae heka ja'a.
16-18 Te ngaa Onesiforus leko-leo nèti rèngu. Na pakaj'èu boe nèti ja'a. Èu mesa mu me'a, lod'o ja'a ètu kota Epesus era, nèngu ka dhu ladhe-leru ja'a. Limuri ne, na pea ètu kota Roma ne'e. Ropa na d'ai ne'e, na patangi-tenge ja'a ètu mia-mia. Ka na abhu ja'a ètu d'ara èmu bèdho ne. Te ngaa na makae boe. Na mai taruu ngad'o ja'a ho pa'èra d'ara ja'a.
De ja'a manèngi sèna ka Ama Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na mi Onesiforus dènge a'ari na aa'i-aa'i ra. Ladhe lod'o èle rai-haha ne, ho Lamatua pama'ète lii langu dhèu rai-haha, ja'a sanao ho Lamatua pama'ète dhu be'a hia mi Onesi-forus si.

2

Èdhi hud'i mamuri ku nuka sèmi sordad'u dhu parai eela boe dènge komedhaa

1 Ana Timotius dhu ja'a sue! Yesus Kristus d'ara hua iia titu kèna. Limuri ne, èu èci le dènge Nèngu. Na pa'èra èu. De èu me'a dhoka sèmi more di!
2 Uru èèna, ja'a aj'a le èu ètu madha dhèu ae lula-nèti j'ara ma-muri Lamatua dhu mola. De limuri ne ja'a manèngi èu, ho aa'i-aa'i dhu èu tadèngi nèti ja'a, lamu aj'a hari hia dhèu dhu èu bisa lèka si. Dhèu sèra hud'i bisa lasi aj'a hari sèmi èèna kahèi mi dhèu leo.
3 Èdhi aa'i-aa'i ti, nuka sèmi sor-dad'u Yesus Kristus. De èdhi pasae j'aj'èra sèmi Nèngu kahèi. Lula èu ne sordad'u dhu be'a, èu hud'i pasae more ku pala unu mu.
4 Sordad'u dhu pakako sasab'a bisa boe sab'a pab'ali dènge sasab'a dhu leo. Dènge j'ara sèmi ne'e, nèngu ne'a pakarej'e d'ara komed-haa na.
5 Tare conto leo sèmi olaraga. Ladhe madhutu lomba, hud'i mad-hutu ku atora na. Te ladhe aad'o, na, kalua! Bisa boe abhu juara. Sèmi èèna kahèi, ladhe neo pakako sasab'a Lamatua, madhutu ku atora Na.
6 Ladhe kahèi dhèu sab'a oka-tedhe. Na sab'a dènge tèku rui na ètu d'ara oka na. De nèngu ka dhu uru tèka abhu hua-hela.
7 Pangee paie-iie conto sèra. Pe Ama Lamatua hia me'a mèu j'ara sèra aa'i-aa'i ra.
8 Pangee pabe'a-be'a mi Yesus Kristus. Nèngu èèna ana-èpu dhèu aae Daud. Na madhe, te ngaa Ama Lamatua pamamuri Ne. Èèna ka j'aj'i Lii Lolo Be'a dhu ja'a laku peka-padhai ètu mia-mia.
9 Lula ja'a lole Lii Lolo Be'a, èèna ka ja'a j'èra sèmi ne'e ne. Risi-risi hari ra èki-karadhe ja'a dènge rate, tao ja'a sèmi dhèu bhelu-katub'a sa. Te ngaa rèngu taha rare boe Lii Lolo Be'a Ama Lamatua.
10 De ja'a sadia pasae rupa-rupa j'aj'èra. Sad'i dhèu unu Lamatua

* **1:15** Propensi Asia èèna, limuri ne j'aj'i negara Turki re bèka haa.

dhu Na hag'e nare sèra abhu mamuri. Pe Ama Lamatua ded'e si padedha-dedha, lula rèngu j'aj'i dhèu unu Yesus Kristus.
11 Aa lii se'e mema lèke tare'a:
“Ladhe èdhi mangaku, na, Kristus
madhe ho gati èdhi,
èci èèna ka èdhi madhe tèke
eele mamuri dhui,
hèia èdhi kahèi mamuri bera-
bera dènge Ne.
12 Ladhe èdhi taha ètu d'ara j'aj'èra,
èdhi tèd'u paredha sama-sama
dènge Nèngu kahèi.
Te ngaa ladhe èdhi pasili Ne,
Nèngu pasili èdhi kahèi.✡
13 Masi ka d'ara èdhi satia boe,
te ngaa Nèngu satia taa-taa,
lula Nèngu bisa boe leko-
monya. Ngaa dhu Na
peka, èèna ka dhu Na
tao.”

Dhèu sab'a dhu Lamatua pakab'ua

14 Pasanèd'e dhèu parcaya, sèna ka rèngu baku bhèlu j'ara se'e aa'i-aa'i ra. Kai si dènge kolongara Ama Lamatua, ho ra loe eele ka nèti pa'uji lii padhai lii. Te aa'i-aa'i sèra guna boe ngaa-ngaa. Dhodhoka pa'ele iie ngangee nèti dhèu dhu nanene.
15 Tenge j'ara dhu be'a, sèna ka tao iisi èu nuka sèmi dhèu sab'a dhu nia abhu koa nèti Ama Lamatua. Dhèu sèmi èèna parluu boe makae, lula nèngu èèna sab'a sasab'a na dènge be'a. Èu hud'i j'aj'i dhèu dhu aj'a dènge mola Lii Holo-Nori Lamatua mi dhèu, aa baku dènge koe-kapengo. Lula Lii Holo-Nori Na, mola!
16 Pakaj'èu nèti lii padhue dhu dènge boe kolo-kapua, aa nèti lii padhai dhu pakab'ua boe Lamatua. Te sèra sa dhoka tao dhèu asa bhelu-katub'a.
17 Lii padhai dhu bhelu-katub'a sèra paj'ala sèmi èi papèd'a kangker. Lii padhai Himeneus dènge Filetus sèmi sèra ka!
18 Dua ra aj'a sala, peka na, dhèu madhe mamuri aa'i hari le. Te ngaa èèna lèke boe! Dènge j'ara sèmi èèna, rèngu se piku eele nèti ngaa dhu lèke. Ngaa dhu rèngu aj'a se'e, pa'ele iie parcaya nèti dhèu cahag'e.
19 Te ngaa kapua dhu Ama Lamatua padhèdi nare èèna, kalau-karèto boe. Ètu kapua èèna, dhu suri peka na, “Lamatua tadhe mèu dhèu unu Na,” aa, “Dhèu cee dhu pahaha iisi mi Ama Lamatua, hud'i pakaj'èu ku nèti bhelu-katub'a.” Kapua èèna, dhèu unu Lamatua.✡
20-21 Ètu d'ara èmu dhèu kaja, abhu rupa-rupa mèdha-panyau. Abhu dhu tao nèti hualaa iia dènge hualaa pudhi. Te ngaa abhu kahèi dhu tao nèti aj'u dènge rai kalili. Mèdha dhu kab'ua, lamatua èmu na d'èi pake ètu d'ara iia-aala. Te ngaa mèdha dhu biasa sèra, lamatua èmu makae pake ètu madha dhèu. Sèmi èèna kahèi dènge dhèu rai-haha. Ladhe abhu dhu pakaj'èu iisi ra nèti bhelu-katub'a, nèngu èci èèna ka dènge mèdha-panyau dhu kab'ua sèra. Lamatua èmu d'èi pake ne, lula nèngu dènge gaguna sèna ka tao rupa-rupa sasab'a dhu be'a.
22 Ana ngèru sèra manahu malai lula madhutu dad'èi ra. Te ngaa èu, Timotius, hud'i j'aga ngi'u mu paie-iie, ho baku madhutu dad'èi d'ara sèmi èèna. Tenge j'ara ho tao dhu be'a taruu. Parcaya taruu Lamatua. Mamuri pasue aa padame dènge dhèu leo. Dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya Lamatua, dhu mamuri dènge d'ara mola-mèci, rèngu d'èi dhoka tao j'ara dhu be'a. De èu, Timotius, hud'i mamuri ku sama sèmi rèngu sèra!
23 Ja'a pasanèd'e hari èu ca tèka! Baku lamu soro iisi asa d'ara lii langu dhu dènge boe kolo-kapua. Te sèra sa dhodhoka tao dhèu ho patao-palaha di.
24 Dhèu dhu sab'a hia Lamatua nia boe j'aj'i dhèu dhu tenge lii langu, sina ma? Te ngaa rèngu sèra hud'i d'ara be'a dènge dhèu aa'i-aa'i ra, dhu d'èlu-mèu aj'a-nori dhèu, dhu

✡ **2:12** Mateos 10:33, Lukas 12:9 ✡ **2:19** Sensus 16:5

taha rare d'ara ropa paraga dènge dhèu dhu tema tenge lii langu.
25 Rèngu hud'i holo paie-iie dhèu dhu palab'a sèra. Dènge sèmi èèna, ele boe Lamatua hia si ele-ho'a, hèia ra sèmi rare ngaa dhu lèke.
26 Hèia ra mase'a, ka ra rai nèti kacui-aai dhèu aae nidhu, dhu uru èèna èki si ho madhutu dad'èi na.

3

D'ai lod'o èle rai-haha, dhèu rai-haha j'aj'i sèmi ngaa sa?

1 Timotius! Ladhe dètu dènge lod'o èle rai-haha ne, j'aj'èra na ae titu kèna. Ja'a peka mema dènge èu sèmi èèna.
2 Dhèu dhoka sue ngi'u ra, aa manga'a doi-dhari. Rèngu padedha iisi, aa d'èi pahaha dhèu leo, d'èi pakarehe kolongara Lamatua, d'èi boe nanene ina-ama ra, re'a boe manèngi makasi, kètu hadhu, d'èi boe madha j'ara Lamatua,
3 re'a boe sue dhèu, d'èi boe mamuri padame, d'èi pa'ele iie kolongara dhèu, taha rare boe iisi ra, bhelu-katub'a dhu risi eele, d'èi boe dhu be'a,
4 d'èi pahie mone aanga-angalai ra, ngangee bab'a, aa tao ngi'u ra d'èlu-mèu risi, madhutu dhoka dad'èi d'ara risi nèti dad'èi Lamatua.
5 Rèngu tao iisi ra dhèu d'èlu-mèu, te ngaa dhu mola-mèu lao. Koasa Lamatua abhu boe ètu d'ara ra. Baku padètu dènge dhèu sèmi sèra kahèi!
6 Rèngu maso asa d'ara èmu dhèu dènge rèhu mare, ho lasi kakèj'i d'ara dhèu bhèni dhu èra boe, aa mud'a lèke god'a. Dhèu bhèni sèmi sèra sa, mamuri ètu d'ara sasala-sasigo dhu udhu sobhu-sobhu, aa madhutu dhoka rupa-rupa dad'èi d'ara ra.
7 Ropa ra tadèngi mese hiu mai nori j'ara dhu hiu, na, rèngu madhutu rii. Te ngaa re'a boe hag'e mia ka dhu lèke, aa mia dhu sale.
8 Èu sanèd'e era lii lolo Yanes dènge Yamres, si?* Lod'o èèna, dua ra palab'a dènge Musa. Mese taa limuri se'e, tatao ra èci èèna ka. Rèngu palab'a dènge lii holo-nori dhu be'a. Ngangee ra ele iie le, aa parcaya rèngu lèke boe.
9 Mese dhu lèke boe sèmi sèra sa, bisa boe taha rare nèbhu. Nèbhu-nèbhu dhèu aa'i-aa'i re'a gagoa rèngu! Nuka sèmi uru èèna dhèu re'a kapod'e-kabèli lula-nèti Yanes dènge Yamres.

Kèpe pa'èra-èra lii holo-nori dhu èu sèmi more le

10 Timotius! Èu me'a aa'i le mamuri ja'a. Èu me'a aa'i ngaa dhu ja'a aj'a. Èu me'a j'ara mamuri ja'a. Èu me'a d'ara dad'èi ja'a. Èu me'a ngaa dhu ja'a parcaya. Èu mèdhi unu mu le, ja'a taha kore d'ara, aa sasue ja'a mi dhèu. Aa èu me'a tasamia ja'a taha ètu d'ara j'aj'èra dènge be'a.
11 Èu me'a kahèi ra hake-paparu ja'a, aa dui rupa-rupa j'aj'èra. Ja'a abhu j'aj'èra sèmi èèna ètu kota Antiokia, Ikonium, dènge Listra. Te ngaa Ama Lamatua patalale eele ja'a nèti j'ara sèra aa'i-aa'i.✡
12 Mema dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya Yesus Kristus, aa neo mamuri mola-mèci madhutu dad'èi Ama Lamatua, tatu dhèu paj'èra rèngu.
13 Ngaa hari, dhèu bhelu dènge dhèu kapod'e-kabèli sèra, asa tabha bhelu. Rèngu kapod'e-kabhèli ho pamanahu dhèu leo, te ngaa rèngu sèra lèke kapod'e kahèi.
14 Te ngaa èu hud'i kèpe pa'èra-èra lii holo-nori dhu èu abhu le. Aa ngaa dhu èu parcaya èèna, madhutu taruu. Te èèna ka dhu lèke! Èu me'a

* **3:8** Ngara ‘Yanes dènge Yamres’ abhu boe ètu d'ara sasuri *Lii Moa Uru*. Te ngaa abhu dhèu d'èlu-mèu cahag'e peka, na, ele boe dua ra dhèu mèu nèti Masir dhu palab'a dènge Musa lod'o Musa lere nèti dhèu Isra'el kalua nèti Masir. Baca lii lolo èèna ètu sasuri *Kalua nèti Masir* 7:11.
✡ **3:11** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 13:14-52, 14:1-7,8-20 ✡ **3:14** 2 Timotius 1:5, 2:2

mèu cee ka dhu aj'a aa'i-aa'i sèra mi èu! Èu bisa lèka si!✡
15 Karèi nèti èu ana iiki era, èu abhu a'aj'a le isi nèti Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua. Nèti Sasuri se'e, èu me'a rahasia mamuri dhu lèke, dhu tao èu me'a mèu j'ara mamuri. Nèti èèna ka, èu parcaya Yesus Kristus.
16 Aa'i-aa'i dhu ra suri ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci, mema Ama Lamatua ka dhu uri ho dhèu suri sèra. Gaguna Sasuri èèna, nuka: aj'a dhèu ngaa dhu lèke, pad'elo sasala dhèu, ère hari dhèu asa j'ara dhu mola, aa nori dhèu ho bèli-bèli mamuri madhutu dad'èi Lamatua.
17 Dènge sèmi èèna, Sasuri Mola-Mèci èèna bisa tao pamèci dhèu unu Lamatua sèra, sèna ka rèngu re'a sasab'a dhu be'a aa'i-aa'i.

4

Lamu peka Lii Holo-Nori Ama Lamatua

1-2 Bèli-camèd'a Yesus Kristus mai hari asa rai-haha ne, ho nèd'u paredha nuka sèmi Dhèu Aae. Masi ka dhèu dhu mamuri era, do dhèu dhu madhe le, aa'i-aa'i ra lasi asa katanga madha Na, sèna ka Na pama'ète lii langu ra èci-èci. Nèti èèna ka, ètu madha Ama Lamatua dènge Yesus Kristus, ja'a manèngi mi èu ho lamu peka-padhai dènge dhèu-dhèu, Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Èu pa'èra taruu! Baku pangee, na, lod'o dhu be'a, do aad'o. Pad'elo sasala dhèu, te ngaa kai si pabe'a-be'a dènge lii mako. Pa'èra d'ara dhèu pake lii holo-nori dhu lèke.
3 Te bèli-camèd'a, dhèu ro'o heka nanene lii holo-nori dhu lèke. Pe ra kaboko rare mese-mese dhu d'èlu-mèu padhue-padhai madhutu dad'èi ra, sèna ka pabe'a ro'a dhilu ra.
4 Ra hutu dhilu ra ho tule eele lii holo-nori dhu lèke. Te ngaa pasa dhilu ra, ho nanene lii lolo nanuku dhu leko-monya sèra!
5 Masi ka tasamia èèna ka, èu hud'i taha d'ara. Pa'èra ètu d'ara j'aj'èra. Lamu lole Lii Lolo Be'a, sèna ka dhèu sèmi rare Yesus Kristus. Soru-bara dhèu dènge d'ara kateme, toke pa'èle sasab'a. Baku dènge d'ara cabèka.
6 Baku pusi dènge ngi'u ja'a ne, te lod'o mamadhe ja'a dètu le. Èci èèna ka dènge galaa dhu isi na oe èle kèna.*
7 Te ngaa ja'a segi le ètu d'ara pa'uji èèna dènge be'a. Ja'a rai d'ai le lane. Ja'a madhutu taruu le Yesus Kristus dènge be'a.
8 De ne'e ne, di èci ka dhu ja'a tatae. Nuka piala juara dhu Lamatua tao tèke le hia dhèu aa'i-aa'i dhu mamuri mola. Lamatua èdhi èèna, nuka Dhèu pama'ète lii langu dhu mola. Dhu ne'a boe bia cabèka. Ladhe d'ai ka lod'o na, Na pangèd'u mi ja'a piala juara èèna. Te ngaa mesa boe ja'a di. Dhèu aa'i-aa'i dhu sue Ne, aa dhu mate mamai Na, rèngu sèra abhu piala sèmi èèna kahèi.

Paulus moa pèri-pèri j'ara

9 Timotius! Mai ka lai-lai ngad'o ja'a!
10 Te limuri ne ja'a kaliu bia. Krekes la'e le asa propensi Galati. Aa Titus la'e le asa rai Dalmatia. Aa Demas sue risi j'ara-j'ara dhu lèke boe ètu rai-haha ne, la'e le sa kota Tesalonika.✡
11 Dhodhoka Lukas di dhu pea dènge ja'a ètu ne'e. Tenge more Markus sèna ka dua mi mai palere-lere. Te nèngu èèna bisa ladhe-leru ja'a ètu ne'e.✡
12 Ja'a hia le Tikikus la'e asa kota Epesus.✡

* **4:6** Lod'o dhèu Yahudi sèra tao korban ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, abhu korban ca macam dhu hud'i bhori anggor mi dedha mei korban. Ele boe Paulus pakasame mamuri nèngu nuka sèmi èi anggor dhu bhori oe èle kèna, j'aj'i persembahan hia Lamatua. ✡ **4:10** Kolose 4:14, Pilmon 24, 2 Korintus 8:23, Galati 2:3, Titus 1:4 ✡ **4:11** Kolose 4:14, Pilmon 24, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 12:12, 25, 13:13, 15:37-39, Kolose 4:10 ✡ **4:12** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 20:4, Epesus 6:21-22, Kolose 4:7-8

13 Ladhe èu mai, baku bhèlu mèti
kodho pana ja'a dhu tèke eele ètu
èmu Karpus ètu kota Troas. Aa
baku bhèlu mèti dènge sasuri ja'a
sèra, risi-risi dhu ja'a suri ètu ka'uri
badha.✡
14 Aleksander, tuka tabaga èèna,
tao bhelu dhu ciki boe mi dedha ja'a.
Hud'i nèngu sène, te bèli-camèd'a,
Lamatua ka dhu b'ala ne, sèmi dhu
nèngu tao mi dedha ja'a.✡
15 Èu hud'i mage-mage ku dènge
dhèu èèna, lula nèngu na d'èi
palab'a lii-lii dhu èdhi aj'a-nori.
16 Lod'o hiu-hiu ja'a titu ètu
madha hakim ho siri iisi ja'a, abhu
boe ca dhèu sa dhu re ja'a. Rèngu
aa'i-aa'i ra kako tèke eele ja'a mesa
ku. Te ngaa hud'i rèngu sène! Pe
Lamatua pabhèlu eele sasala ra.
17 Masi ka sèmi èèna, te ngaa Ama
Lamatua tèke eele boe ja'a. Na
pa'èra ja'a, sèna ka ja'a bisa peka-
padhai Lii Lolo Be'a Na dhu pakura
boe ciki sa. Ja'a lolo sèmi èèna ka
mi dhèu Yahudi boe, ho ra nanene
Lii Lolo Be'a. Aa pakaj'èu le nèti
mamadhe-mamopo.
18 Aa èèna na Ama Lamatua
pakaj'èu ja'a nèti bhabhelu-katub'a
aa'i-aa'i ra. Aa lere nèti ja'a dènge
sod'a-mole laku asa sorga. Ètu era
nèi, Nèngu ka dhu nèd'u paredha.

Lamatua èèna, kapai seli eele!
Ja'a koa-kio ded'e padedha-dedha
Ne, dhu ma'ète boe! Tare'a sèmi
èèna.

Paulus katange sasuri na

19 Baku bhelu mèti lii maho'o ja'a
mi ina Priskila dènge dhèu èmu na
Akila. Sèmi èèna kahèi, mi a'ari
Onesiforus.✡
20 Erastus pea ètu kota Korintus.
Ca hari ni, ja'a tèke eele Trofimus
ètu kota Miletus, lula na pèd'a aae.✡
21 Tenge j'ara sèna ka lod'o d'ai
mèka hèru pacuhi, èu dhu d'ai le
ne'e. Angalai ètu se'e se, nuka: Ebo-
lus, Pudes, Linus dènge ina Klaudia
pa'adhu lii maho'o hia miu. Sèmi
èèna kahèi, dènge a'ari dhèu Kris-
ten dhu leo sèra.
22 Ja'a sanao sèna ka Ama
Lamatua sama-sama dènge èu
taruu. Sèna ka Lamatua pad'elo
d'ara hua iia Na mi miu aa'i-aa'i mi.

D'ai sange ne'e ka,
Paulus

✡ **4:13** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 20:6 ✡ **4:14** 1 Timotius 1:20, Lii Sod'a Koa-Kio 62:12, Roma 2:6 ✡ **4:19** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:2, 2 Timotius 1:16-17 ✡ **4:20** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 19:22, Roma 16:23, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 20:4, 21:29

Sasuri Paulus hia angalai na Titus

Lii maho'o

1-4 Ana Titus dhu be'a!
Sasuri ne'e nèti ja'a, Paulus, ana pua-paleha Ama Lamatua, aa dhèu pajuu-paleha Yesus Kristus. Na pua ja'a sèna ka pa'èra parcaya dhèu dhu Na hag'e nare sèra. Na pua ja'a ho pad'elo j'ara mola kahèi, sèna ka ra mamuri madhutu dad'èi Lamatua. Dènge sèmi èèna, dhèu unu Ama Lamatua re'a, na, bèli-camèd'a rèngu mamuri taa-taa dènge Ne. Lod'o Ama Lamatua paj'aj'i mèka rai-haha ne, te ngaa Na moa mema, bèli-camèd'a dhèu unu Na mamuri taa-taa dènge Ne. Nèngu ne'a boe leko-monya. D'ai lod'o na, ka Ama Lamatua peka paled'a, na, Nèngu saku eele sasala-sigo dhèu, sèna ka ra mamuri taa-taa dènge Ne. Aa Na paredha ja'a ho laku peka Lii Lolo Be'a hia dhèu aa'i-aa'i ètu mia-mia.
Titus! Èu ne nuka sèmi ana d'èlu ja'a sa, lula èu dènge ja'a ne sama-sama parcaya Kristus. De ja'a sabaj'a mi Ama Lamatua dènge Yesus Kristus dhu hia mamuri mi èdhi, sèna ka Ra pad'elo d'ara hua iia Ra mi èu, ho èu mamuri dènge mera-milu.✡

J'ara-j'ara ho j'aj'i kètu juma'at

5 Ca hari ni, ja'a pama'ète kore le, ho èu pea ètu pulu Kreta, sèna ka uri pèri-pèri j'ara dhu èdhi parluu era ètu èèna. Aa hud'i laa èu ded'e dhèu dhu re'a lalau-lalo'o juma'at ètu d'ara rae-rae. Baku bhèlu atora dhu ja'a peka le dènge èu, lula-nèti dhèu dhu j'aj'i kètu juma'at. Peka na:
6 Ladhe neo ded'e dhèu ho j'aj'i kètu juma'at, nèngu hud'i mamuri ku dènge boe sasala. Nèngu hud'i satia dènge dhèu èmu na ca dhèu di. Ana-ana na parcaya kahèi Yesus Kristus. Mage dhoka dhèu peka, na, rèngu sèra ana-ana dhu tenge patao-palaha di, aa palab'a dènge dhèu.
7 Lula kètu juma'at sèra pakako sasab'a Lamatua, de rèngu hud'i mamuri dènge mola, aa dènge ko-longara hua iia. Baku ded'e dhèu dhu d'èi padedha iisi; dhu nasa malai, d'èi mahu, dhu d'èi pagama, aa dhu manga'a doi-dhari.
8 Dhèu dhu j'aj'i kètu juma'at sèra hud'i d'èi sèmi rare dhèu asa d'ara èmu ra. Dhu d'èi j'ara-j'ara dhu be'a, dhu taha rare d'ara, dhu bia boe cabèka, dhu d'ara mola-mèci, aa dhu re'a taha rare ngi'u.
9 Rèngu hud'i kèpe pa'èra-èra ku Lii Holo-Nori Ama Lamatua, dhu uru èèna èdhi nori si. Dènge sèmi èèna, rèngu pad'elo j'ara Lamatua dhu mola hia dhèu leo, aa bisa pamola lii lolo dhu lèke boe j'ara sèra.✡

Dhèu dhu aj'a-nori lèke boe

10 Te abhu dhèu ae dhu d'èi palab'a a'aj'a dhu lèke. Abhu dhu peka-padhai dènge boe kolo-kapua. Aa abhu kahèi dhu d'èi kapod'e-kabèli. Risi-risi dhèu Yahudi dhu peka, na, dhèu aa'i-aa'i dhu neo abhu mamuri hud'i suna ku.
11 Ra pake a'aj'a rèngu dhu sala ho nuni rèti a'ari èdhi pakaj'èu nèti lii holo-nori Lamatua dhu lèke. Rèngu sèra d'èi dhoka tenge doi-dhari dènge j'ara kapod'e-kabèli di! Kai dhèu sèmi sèra sa, sèna ka ra loe nèti aj'a j'ara-j'ara dhu lèke boe.
12 Ca tèka, dhèu èci nèti pulu Kreta, dhu tema padhai pake lii hini, lole dhèu nèngu unu na, aku nèngu na,
“Dhèu pulu Kreta d'èi dhoka padhai
lii hèb'a hua di,
dhu manga'a, nuka sèmi badha
hui dhu re'a boe atora, aa bai-
eed'a mèje adhe!”
13 Mamuri dhèu sèra mema sèmi èèna ka! De èu hud'i lamu ère more hari dhèu dhu lèke kapod'e-kabèli

✡ **1:1-4** 2 Korintus 8:23, Galati 2:3, 2 Timotius 4:10 ✡ **1:9** 1 Timotius 3:2-7

sèra, ho pa'èra hari parcaya ra mi Lamatua.
14 Èle èèna, ra nanene ia ka nanuku nèti dhèu Yahudi sèra, aa rèngu hud'i ae eele ku nèti lii paredha dhèu-dhèu dhu tule eele lii holo-nori dhu lèke.
15 Sanèd'e paie-iie! Bagi dhèu dhu d'ara mola-mèci, aa'i-aa'i mola-mèci. Te ngaa bagi dhu d'ara kaj'alu aa dhu parcaya boe Lamatua, abhu boe ngaa èci sa dhu mola-mèci. Lula d'ara dènge ngangee rèngu dhu kaj'alu mema le.
16 Rèngu mangaku tadhe Ama Lamatua. Te ngaa mamuri ra nuka sèmi dhèu dhu tadhe boe Ne. Rèngu padhai lii leo, tao leo. Rèngu mema tare'a-re'a dhèu karehe di! Rèngu ro'o boe madhutu dad'èi Lamatua. Baku maena dhèu sèmi sèra re'a tao dhu be'a!

2

Lii holo-nori dhu lèke, j'aj'i mi kapua mamuri dhu mola

1 Te ngaa èu ne, Titus, baku j'aj'i sèmi rèngu kahèi! Èu hud'i pa'èra d'ara dhèu, sèna ka ra mamuri madhutu lii holo-nori Lamatua dhu lèke.
2 Peka dènge ama-ama dhèu heka sèra ho mamuri madhutu atora, j'aga paie kolongara, aa taha rare d'ara. Rèngu hud'i kèpe pa'èra aa taha taruu madhutu lii holo-nori Ama Lamatua dhu lèke. Aa rèngu hud'i sue dhèu leo kahèi.
3 Sèmi èèna kahèi dènge ina-ina dhu heka sèra. Peka dènge ra j'aga paie kakako dènge lii padhai ra, aa mamuri taruu madhutu dad'èi Lamatua. Baku padhai-kakoli kolongara dhèu. Baku j'aj'i ènu dhua ara-dhua pèd'u. Te ngaa rèngu hud'i aj'a dhèu, sèna ka ra mamuri dènge mola.
4 Dènge j'ara sèmi èèna, rèngu j'aj'i dhèu pad'elo j'ara mi ina-ina dhu ngèru era, sèna ka ra sue dhèu èmu-kamali dènge ana-ana ra.
5 Rèngu hud'i aj'a kahèi dhèu ho ra mamuri dènge taha rare d'ara, mola-mèci, re'a lalau d'ara èmu, re'a pahae dhèu èmu ra, aa d'èi nanene lii dhèu èmu ra. Ladhe mamuri rèngu sèmi èèna, dhèu bisa heka padhai lii pahaha Lii Holo-Nori Ama Lamatua.
6 Sèmi èèna kahèi, holo mone ngèru sèra, sèna ka ra mamuri dènge taha rare d'ara.
7 Titus! Èu ne hud'i mamuri dènge be'a ku, ho bisa j'aj'i dhèu pad'elo j'ara mi dhèu leo. Sad'i èu tao ngaa èci sa, sab'a dènge be'a, sama sèmi dhu èu aj'a dhèu sèra. Ladhe èu aj'a ngaa sa èci, na, tao madhutu ngaa dhu èu aj'a sèra. Mage pamud'e dènge sasab'a èu.
8 Ladhe èu nori dhèu, pake lii holo-nori dhu lèke, sèna ka dhèu abhu boe j'ara ho pamanahu èu. Dènge j'ara sèmi ne'e, dhèu-dhèu dhu lab'a èdhi ra'e makae, lula rèngu abhu boe j'ara ho segi èdhi.
9 Aj'a ènu sèra ho ra nanene lamatua rèngu ètu j'ara ngaa èèna ka, aa pakarej'e d'ara lamatua ra. Baku ra pab'ala lii padhai dènge lamatua ra.
10 Rèngu baku mana'u mèdha-panyau lamatua ra. Rèngu hud'i pad'elo ku dhu peka, na, lamatua ra bisa parcaya rèngu tare'a-re'a. Rèngu sèra hud'i j'aj'i dhèu dhu be'a aa satia. Ladhe dhèu leo neo pakasame mamuri ènu rèngu dènge aa'i-aa'i dhu èdhi aj'a, tatu ra dhaa, peka na, lii a'aj'a èdhi be'a titu kèna. Te a'aj'a èdhi se'e, madhutu j'ara-j'ara Ama Lamatua dhu hia le mamuri mi èdhi.
11 Te Ama Lamatua pad'elo le babe'a d'ara Na mi dhèu aa'i-aa'i ra, aa bhoke j'ara ho patabuli dhèu nèti koasa sasala-sasigo ra.
12 Nèti èèna ka, mamuri dhu pamèci boe, aa dad'èi dhu karehe, ti core eele si. Èdhi mamuri ètu rai-haha ne, hud'i te'a taha tare d'ara, mamuri dènge mola-mèci, aa satia dènge Ama Lamatua.
13 Limuri ne èdhi sanao-maena mamai hari Yesus Kristus dhu kapai risi eele! Èèna j'aj'i mèngi-nale mi èdhi aa'i-aa'i ti. Nèngu èèna,

Lamatua èdhi dhu kapai risi dhu pala-bagi le mamuri mi èdhi.
14 Nèngu hia le ngi'u aae Na j'aj'i mi korban, sèna ka patabuli eele èdhi nèti koasa sasala-sasigo èdhi aa'i-aa'i ti, sèna ka tao èdhi j'aj'i dhèu unu Na dhu mamuri mola-mèci, dhu d'èi dhoka tao j'ara hua iia di.✡
15 De Titus, aj'a aa'i-aa'i se mi dhèu sarani sèra. Pa'èra d'ara si, sèna ka madhutu a'aj'a sèra. Dhèu cee dhu tao sala, na, pad'elo j'ara be'a hia ne. Dhèu bisa boe pahaha èu, lula èu dènge hak ho tao paie rèngu.

3

Mamuri dhu lèke nèti dhèu Kristen

1 Pasanèd'e dhèu sarani sèra, ho nanene dhèu paredha aa dhèu-dhèu dhu rèd'u koasa. Rèngu hud'i madhutu ku atora sèra. Aa rèngu hud'i pa'èra tao j'ara-j'ara dhu be'a.
2 Baku lasi padhai pa'ele iie kolongara dhèu. Baku d'èi pasibha d'ara lii. Be'a risi, mamuri mola, dènge d'ara hua iia mi dhèu aa'i-aa'i ra.
3 Te uru èèna, lod'o èdhi tadhe mèka Lamatua Yesus, èdhi te'a boe ngaa-ngaa, aa dènge mud'a lèke tipu. Èdhi to'o boe nanene dhèu leo. Èdhi dhoka mamuri madhutu d'ara bhelu di, ka èki ngi'u èdhi dènge rupa-rupa dad'èi d'ara ti. Èdhi d'ara karehe dènge dhèu leo. Èdhi mamuri dhoka dènge jeluus. Èdhi d'èi tèka d'ara mi dhèu leo, hèia ra kab'èli tèka d'ara dènge èdhi.
4 Masi ka mamuri èdhi ne ele iie le, te ngaa Ama Lamatua dhu hia mamuri mi èdhi, pad'elo le sasue dènge d'ara hua iia Na mi dedha èdhi.
5 Na hia èdhi mamuri lula boe nèti tatao èdhi dhu be'a, te ngaa lula sasue Na mi èdhi. Nèngu rase pamèu-mèu sasala èdhi sèra pake Roh Na dhu Mola-Mèci, sèna ka pahiu mamuri èdhi, nuka sèmi rara iisi hari èdhi.
6 Lula Yesus Kristus madhe le ho pakaj'èu èdhi nèti koasa sasala sèra, nèti èèna ka Ama Lamatua hia dènge boe too-lane Roh Na dhu Mola-Mèci mi èdhi.
7 Lula d'ara hua iia Yesus, ka Na pabe'a pa'èci èdhi dènge Ama Lamatua, nuka sèmi ana Na. Hèia èdhi te'a, na, bèli-camèd'a èdhi mamuri taa-taa dènge Ne. Se'e se j'aj'i mi pusaka èdhi!
8 Dhu ja'a peka ne, lèke tare'a.

Ngaa dhu ja'a aj'a ne, dènge kab'ua hia mi dhèu aa'i-aa'i. Nèti èèna ka, èu hud'i pasanèd'e dhèu ho madhutu lii aj'a dhu mola. Dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya Lamatua, loe boe tenge j'ara sèna ka tao j'ara dhu be'a.
9 Baku soro iisi asa d'ara lii langu dhu leko-monya, nuka sèmi: pasibha d'ara lii langu dhu dènge boe kolo-kapua, patao iia d'ara dènge dhèu leo, patula-pajuku nèti j'aj'aj'i mia dhu dedha risi, aa patao nèti atora ad'a Yahudi. Tao ngaa? Sèra sa aa'i-aa'i, èci sa gaguna na aad'o. Pèci eele lod'o iia d'ara!
10 Lamu holo dhèu dhu tema pamae juma'at sèra. Ladhe nèngu tao taruu, kai ne. Aa ladhe na loe boe, soro tèke ne sène.
11 Dhèu sèmi èèna, ngangee na mola heka. Nèti tatao unu na ka, dhèu aa'i-aa'i ra re'a mèu sasala na.

Paulus pa'èle sasuri na

12 Ja'a neo hia Artemas do Tikikus, dhiu paraga dènge èu asa pulu Kreta. Ladhe na d'ai, èu tenge j'ara sèna ka mai lai-lai paraga dènge ja'a ètu kota Nikopolis. Te ja'a neo pea ètu nèi d'ara hèru pacuhi ne.✡
13 Èu tadhe le dhèu dhu d'èlu-mèu hukum, ngara na Senas, aa angalai na Apolos, do? Ra neo lasi asa era kaj'èu. De mu bara si, sèna ka ra baku kura ngaa-ngaa ètu talora j'ara.✡

✡ **2:14** Lii Sod'a Koa-Kio 130:8, Kalua nèti Masir 19:5, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 4:20, 7:6, 14:2, 1 Petrus 2:9 ✡ **3:12** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 20:4, Epesus 6:21-22, Kolose 4:7-8, 2 Timotius 4:12 ✡ **3:13** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 18:24, 1 Korintus 16:12

14 Te dhèu dhu madhutu Lamatua
Yesus baku madhèdi iia d'ara di.
Rèngu hud'i maj'èni tao dhu be'a,
aa bara dhèu dhu tare'a-re'a parluu.
Dènge sèmi èèna, mamuri ra dènge
kab'ua.
15 Titus. Ji'i aa'i-aa'i ètu ne'e
pa'adhu lii maho'o hia èu. Aa hia
kahèi mi angalai ji'i dhu sama-sama
parcaya Lamatua Yesus.

Ja'a sabaj'a manèngi sèna ka
Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na mi
dedha miu aa'i-aa'i mi.

D'ai sange ne'e ka,
Paulus

Sasuri Paulus hia Pilmon

Lii maho'o

1 Sasuri ne nèti ja'a, Paulus. Angalai ja'a, Timotius, hia lii maho'o kahèi. Sèna ka èu me'a, ra taha ja'a ètu d'ara èmu bèdho ne, lula ja'a peka-padhai dènge dhèu lula-nèti Yesus Kristus.

Ja'a suri sasuri ne
hia èu, Pilmon, dhu ji'i sue, aa dhu j'aj'i angalai ètu d'ara sasab'a;
2 hia ina Apfia,* dhu ji'i tadhe nuka sèmi ana hèni ji'i;
hia Arkipus, dhu sab'a sama-sama dènge ji'i ètu d'ara sasab'a ne'e;
dènge hia juma'at dhu tema sabaj'a sama-sama ètu d'ara èmu èu.✡
3 Ja'a manèngi sèna ka Ama Lamatua, dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus, pad'elo d'ara hua iia Ra mi dedha miu, sèna ka miu bisa mamuri padame èci dènge èci.

D'ara Paulus karej'e lula mamuri Pilmon

4 Pilmon! Lod'o-lod'o dhu ja'a sabaj'a hia èu, ja'a manèngi makasi mi Lamatua, lula mamuri èu.
5 Te ja'a tadèngi ae le nèti parcaya èu mi Lamatua Yesus, dènge sasue èu mi dhèu-dhèu parcaya.
6 Lula lalèka èu, èu bisa mamuri d'ara èci dènge dhèu parcaya dhu leo sèra. Ja'a manèngi-mangaj'i ho ladhe miu pad'elo d'ara be'a miu èci dènge èci, miu bisa me'a mèu madha j'ara aa'i-aa'i dhu be'a, dhu èdhi bisa tao hia Lamatua Yesus.
7 Sasue èu èèna ka pakarej'e d'ara ja'a, aa pa'èra d'ara ja'a kahèi. Aa sasue èu èèna ka, pa'èra kahèi d'ara dhèu parcaya sèra.

Paulus manèngi sèna ka Pilmon pad'elo d'ara sasue na mi Onesimus kahèi

8-9 A'a, ee! Ja'a parluu ciki, sèmi ne'e: ja'a j'aj'i dhèu pajuu-paleha Kristus. Nèti èèna ka, ja'a dènge hak kahèi ho paredha èu, sèna ka tao j'ara ne'e. Te ngaa ja'a ko'o boe tao paredha di, dhoka neo manèngi èu bantu di, nuka sèmi dhèu heka dhu to'a mi dedha èu. Ja'a j'aj'i ana bèdho lula madhutu Yesus Kristus. Nèti èèna ka ja'a bani manèngi èu soru-bara ja'a, lula ja'a ke'a sasue èu mi dhèu aa'i-aa'i ra.
10 Ja'a manèngi sèna ka èu pad'elo sasue èu mi ana ja'a, Onesimus. Nèngu èèna, nuka sèmi ana d'èlu ja'a, te nèngu parcaya Yesus nèti sasab'a ja'a, ropa ja'a ètu d'ara bui ne.✡
11 Ja'a ke'a, Onesimus ne, ènu èu dhu rai nèti èu. Ja'a ke'a, na, uru èèna nèngu dhu laku boe ètu katanga madha èu. Te ngaa limuri ne, ja'a parcaya nèngu nèti gaguna ae-ae hia èdhi dua ti.†
12 Ja'a sue ne titu kèna. Te ngaa hud'i laa, ja'a pua na lèpa hari asa èu.
13 Madhutu ngangee ja'a, na, ja'a taha Onesimus sèna ka gati èu, ho nèngu ladhe-leru ja'a ètu ne'e. Te ja'a bisa boe tao ngaa-ngaa ètu d'ara bèdho ne. Ja'a j'aj'i ana bèdho, lula peka-padhai dènge dhèu Lii Lolo Be'a Lamatua Yesus.
14 Ja'a ko'o boe sèna ka èu sad'i madhutu di, ladhe èu rasa dhèu laka-seti èu. Dad'èi ja'a, na, èu tao dhu be'a madhutu dad'èi èu unu mu. De ladhe èu mo'o mèka sèmi dènge be'a lii manèngi ja'a, na, ja'a ko'o boe tao ngaa ciki sa mi Onesimus ne, lula dhu hak dhoka èu di.
15 Ele boe èu pangee sèmi ne'e: Lamatua soro tèke Onesimus ele nèti èu d'ara ciki oo'e ne, sèna ka na mai hari ho pea taruu dènge èu.

---

* **1:2** Abhu dhèu d'èlu-mèu nèti Sasuri Mola-Mèci, dhu peka na, Apfia na, dhèu èmu Pilmon. Nèti èèna ka nèngu dènge hak ho ator ènu kahèi. ✡ **1:2** Kolose 4:17 ✡ **1:10** Kolose 4:9 † **1:11** Ngara *Onesimus*, sasoa na ‘dènge gaguna’. De Paulus pab'unge lii padhai ètu ne'e.

16 Lod'o na rai èèna, nèngu dhoka
j'aj'i dhèu ènu èu di. Te ngaa ladhe
nèngu lèpa hari dhiu, nèngu j'aj'i
mi ari pasue èu. Ja'a sue ne titu
kèna kahèi. De ne'e ne, gaguna na
hia mi èu asa tabha. Te nèngu ne
mesa boe j'aj'i ènu èu di, te ngaa
nèngu j'aj'i kahèi ari dhu sama-
sama parcaya Kristus.
17 De sèmi ne'e ka. Ladhe èu tadhe
ja'a ne angalai èu ètu d'ara sasab'a
èci, na, ja'a manèngi ho èu sèmi
more nèngu, nuka sèmi ja'a ka dhu
dhiu èèna.
18 Te ngaa ladhe Onesimus tao
nèdhi sala mi dedha èu, do, na
pakèlu era, hud'i laa pe ja'a ka tago
kore.
19 Ladhe laa! Sasuri pakèlu ne,
ja'a suri unu ku. *Ja'a, Paulus, èèna
na b'ae pama'ète kèlu Onesimus mi
Pilmon.* D'ai le, sina ma? De
ja'a parluu heka pasanèd'e, na, èu
pakèlu ja'a ae risi. Te èu j'aj'i dhèu
unu Lamatua, lula ja'a.
20 Lèke kèna! Hud'i laa sèna ka
èu bantu ja'a ètu j'ara ne'e, lula
èdhi pa'a'ari ètu d'ara Lamatua.
Pakarej'e d'ara ja'a sèmi èèna, lula
èdhi aa'i-aa'i ti sama-sama dhèu unu
Kristus.

Paulus suri pa'èle sasuri na

21 Pilmon! Ja'a suri sasuri ne hia
èu, lula ja'a parcaya èu bisa taru
kira mi ja'a dènge be'a. Ja'a rasa,
èèna na èu tao risi nèti ngaa dhu ja'a
sanao.
22 J'ara èci era. Sadia ku kama èci
hia ja'a. Te ja'a parcaya Lamatua
tadèngi lii sabaj'a miu, aa pe Na
bhoke j'ara ho kalua eele ja'a nèti
d'ara bui, sèna ka dhiu hari pa'asu-
pareo dènge miu ètu nèi.
23 Epapras ètu ne'e. Nèngu
j'aj'i dhèu bui kahèi, lula nèngu
lole j'ara-j'ara lula-nèti Yesus Kristus
sèmi ja'a kahèi. Na pa'adhu lii
maho'o kahèi hia èu.✡
24 Markus, Aristarkus, Demas,
dènge Lukas ètu ne'e kahèi. Sasab'a
rèngu èci èèna ka dènge ja'a.
Rèngu hia lii maho'o kahèi.✡
25 Ja'a manèngi Kètu èdhi, Yesus
Kristus, sèna ka pad'elo d'ara hua iia
Na mi miu aa'i-aa'i mi.
D'ai sange ne'e ka!
Saloom,
Paulus

✡ **1:23** Kolose 1:7, 4:12 ✡ **1:24** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 12:12, 25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2, Kolose 4:10, 4:14, 2 Timotius 4:10,11

Sasuri hia dhèu Ibrani dhu heka parcaya Yesus Kristus aa tèke eele agama bèi-baki ra

Ama Lamatua pua Ana Na dhu kapai risi nèti dhèu rèti lii padhai Na uru sèra

1 Uru èèna, Ama Lamatua pake
dhèu rèti lii padhai Na, ho padhai
lii dènge bèi-baki èdhi dhèu Ibrani.*
Nèngu pake rupa-rupa j'ara, sèna ka
peka pahari-pahari dènge rèngu.†
2 Te ngaa limuri ne, Na pua le Ana
Na mai, sèna ka padhai lii dènge
èdhi.
Karèi nèti uru-uru j'ara ka, Ama
Lamatua hag'e nare le Ana
Na,
ho nèd'u paredha sama-sama
dènge Nèngu.
Te lod'o Na paj'aj'i liru dènge rai-
haha dènge isi ra aa'i-aa'i,
Ana Na dhu sab'a sama-sama
dènge Ne kahèi.
3 Ana Lamatua ne, pad'elo dadedha
Ama Na,
nuka sèmi saraa madha lod'o
dhu lèke tèru.
Te Nèngu ne, ca ropa dènge
Ama Na.
Aa nèti Lii Holo-Nori Na dhu èra titu
kèna,
Na pakako aa'i-aa'i ètu dedha-
liru dènge rai-haha.
Nèngu bhoke j'ara kahèi,
ho saku eele sasala-sasigo dhèu,
sèna ka ra j'aj'i mola-mèci.
Hèia Na lèpa hari asa sorga,
ho madhèdi ètu baboa g'ana
Ama Lamatua,
ètu era dhu kab'ua aae.

Ana Ama Lamatua kapai risi nèti ana pajuu ètu sorga

4 Ana-ana pajuu Ama Lamatua ètu
sorga mema kapai. Te ngaa Ana Na
kapai risi eele nèti rèngu aa'i-aa'i ra.
Kapai dènge dadedha Ama Lamatua
risi eele nèti aa'i-aa'i ra. Aa kapai
dènge dadedha èèna, Na pangèd'u
le mi Ana Na. Nèti èèna ka, Ana Na
kapai risi eele nèti ana-ana pajuu Na
ètu sorga.
5 Ama Lamatua peka nèdhi mi
Ana Na, aku Nèngu na,
"Doe ne'e, Ja'a ded'e Èu ho mèd'u
paredha."✡
Ama Lamatua, peka kahèi, na,
"Ja'a ne, Ama Na.
Aa Nèngu ne, Ana Ja'a."✡
Ama Lamatua peka dènge Ana Na
sèmi èèna, te ngaa Ama Lamatua
peka nèdhi boe sèmi èèna, mi ana-
ana pajuu Na ètu sorga.
6 Lod'o Ama Lamatua pua mai
Ana Na dhu kapai risi eele èèna,
Na paredha ana-ana pajuu Na ètu
sorga, aku Nèngu na,
"Miu ana pajuu aa'i-aa'i!
Lami ho pakab'ua,
aa pahaha iisi mi Ana
Ja'a!"✡
7 Ama Lamatua padhai lii kahèi mi
ana pajuu Na ètu sorga, peka na,
"Ja'a tao ana-ana pajuu Ja'a ètu
sorga,
j'aj'i malai sama sèmi lai ngèlu.
Ja'a tao ènu-ènu Ja'a,
j'aj'i nuka sèmi ai."✡
Ama Lamatua peka dènge ra sèmi
èèna, lula rèngu dhoka ana pua-
paleha Na di.
8 Te ngaa mi Ana d'èlu Na, Nèngu
peka dhu leo, na,
"Èu ne, Ama Lamatua.

---

* **1:1** a: Kata *Ibrani* èèna, ngara leo nèti suku Yahudi. Dhèu Yahudi dhu parcaya le Yesus Kristus, dhèu peka na, "dhèu Kristen Ibrani", lula rèngu leko-leo nèti a'ari ra dhèu Yahudi dhu kèpe pa'ère atora agama Yahudi dhu dhui. † **1:1** b: Ama Lamatua peka lii moa Na dènge rupa-rupa j'ara. Conto sèmi: Na peka dènge Abraham pake lii pajaji, mi Musa pake atora agama, mi Daud pake lii sod'a koa-kio, mi Yermia pake lii pakasame. ✡ **1:5** Lii Sod'a Koa-Kio 2:7 ✡ **1:5** 2 Samuel 7:14, 1 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 17:13 ✡ **1:6** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 32:43, Lukas 2:13-14 ✡ **1:7** Lii Sod'a Koa-Kio 104:4

Èu, èèna na madhèdi ètu
kadera paredha toke d'ai mia-
mia.
Èu èèna na mèd'u koasa, ho
paredha dènge d'ara mola.
9 D'ara Èu karej'e, ladhe mèdhi
dhèu dhu mamuri mola.
Te ngaa d'ara Mu susa, ladhe
mèdhi dhèu dhu mamuri koe-
kapengo.
Nèti èèna ka, d'ara Èu karej'e,
ka Ja'a pasuti èi lèngi mi kètu
Èu,
ho ded'e Èu j'aj'i Dhèu Aae,
dhu risi nèti dhèu aae leo
sèra."✡
10 Ama Lamatua peka mi Ana Na
kahèi, na,
"Ana, ee!
Èu ne, Kètu dhu mèd'u paredha
karèi nèti uru ka.
Èu ne'e ka dhu pua liru
j'aj'i, hèia na j'aj'i dènge.
Èu ne'e ka dhu paredha rai-
haha, hèia na j'aj'i dènge.
11-12 Bèli-camèd'a liru dènge rai-
haha laho aa'i si.
Bèli-camèd'a liru dènge rai-
haha ele aa'i si.
Te ngaa Èu mesa mu, ma-
muri toke d'ai mia-mia.
Èèna na Èu core eele liru dènge rai-
haha,
nuka sèmi dhèu core eele kaha'i
soho dhasi.
Bèli-camèd'a Èu gati eele liru aa rai-
haha,
nuka sèmi dhèu silu mèdha-
papake hiu.
Te ngaa Èu mesa Mu sèmi boe èèna.
Lula Èu mamuri toke d'ai mia-
mia."✡
13 Ama Lamatua peka kahèi dènge
Ana Na, aku Nèngu na,
"Ana, ee!
Mai madhèdi asa era dhu kab'ua titu
kèna,
ètu baboa g'ana Ja'a ne.
Pe Ja'a tao musu Èu sèra,
toke ra pahaha iisi mi Èu."✡

Ama Lamatua peka-padhai mi
Ana Na sèmi èèna, te ngaa Na pad-
hai lii nèdhi boe sèmi èèna mi ana-
ana pajuu Na ètu sorga.
14 Ana pajuu Na sèra mema pant-
ing. Te Nèngu paleha si lasi lalau-
lalo'o dhèu unu Na aa'i-aa'i dhu
èèna na Nèngu patabuli eele si nèti
koasa sasala-sasigo ra. Masi ka sèmi
èèna, te ngaa Ana Ama Lamatua risi
nèti rèngu era.

2

Baku tule eele lii holo-nori Ama Lamatua dhu nèti mamuri

1 Nèti èèna ka, èdhi hud'i kèpe ku
pa'èra-èra ngaa dhu èdhi tadèngi le
nèti j'ara-j'ara Ana Ama Lamatua,
sèna ka èdhi baku bhèlu eele.
2 Lod'o uru-uru sèra, Lamatua
pake ana pajuu Na nèti sorga, ho lole
lii moa Na mi bèi-baki èdhi. Te'a
boe na, lii moa sèra aa'i-aa'i ra lèke.
Ladhe ra sisu paredha Na, rèngu
tatu abhu huku dhu palèke dènge
tatao ra.
3 Mema uru èèna, sèmi èèna
ka. Te ngaa limuri ne, Ana Ama
Lamatua bhoke le j'ara hiu, sèna
ka hia mamuri mi dhèu rai-haha.
Na peka le j'ara mamuri dhu be'a
aae ne mi dhèu unu Na dhu pakako
sasab'a Na ètu rai-haha ne. Hèia
ra peka dènge èdhi, sèna ka èdhi
parcaya. Te ngaa ladhe èdhi pusi-
pahae boe, dui tare pala ti!
4 Te Ama Lamatua pangèd'u si
koasa kahèi, sèna ka ra tao rupa-
rupa tadha malaa. Na papuru Roh
Na mi rèngu kahèi, ho ra ad'u-ue
j'ara-j'ara leo dhu madhutu dad'èi
Na. Nèti èèna ka èdhi te'a, na, aa'i-
aa'i se j'ara mamuri dhu lèke tare'a-
re'a.

Nga tao ka Ana Ama Lamatua pahaha iisi Na ho j'aj'i dhèu rai-haha?

5 Ja'a lole lula-nèti rai-haha rupa
hiu dhu bèli-camèd'a j'aj'i. Te
ngaa Ama Lamatua peka nèdhi boe
dènge ana-ana pajuu Na ètu sorga,

✡ **1:9** Lii Sod'a Koa-Kio 45:7-8 ✡ **1:11-12** Lii Sod'a Koa-Kio 102:26-28 ✡ **1:13** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1

na, pe rèngu ka dhu ator rai-haha
hiu èèna. Te dhu lalau ka, dhèu rai-
haha.
6 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama
Lamatua, na, Daud dhu karèi nèdhi
le kab'ua nèti dhèu rai-haha, aku
nèngu na,
"Ama Lamatua!
Nga tao ka Ama tao madha-dhilu mi
dhèu rai-haha?
Nga tao ka Ama sue si?
Te rèngu dhoka dhèu rai-haha
biasa di!
7 Te ngaa Lamatua pangèd'u si
koasa,
ka rèngu oe sèmi ana pajuu ètu
sorga.
Lamatua pakab'ua si hèi,
aa ded'e si,
8 ho ra paredha aa'i dhu
Lamatua paj'aj'i."✡
De madhutu sasuri Daud, Ama
Lamatua ded'e dhèu rai-haha j'aj'i
kètu, sèna ka ra uri aa'i-aa'i dhu Na
paj'aj'i. Te ngaa èdhi tèdhi mèka na,
dhèu rai-haha èci sa dhu paredha
aa'i-aa'i sèmi èèna.
9 Te ngaa abhu ca Dhèu dhu bisa
paredha aa'i-aa'i se. Nèngu èèna,
nuka Yesus. Na mai pea taha ètu rai-
haha ne, sèna ka j'aj'i dhèu rai-haha
dhu pasae j'aj'èra, ka Na madhe hia
mi èdhi. Nèti mamadhe Na, Ama
Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na mi
dhèu rai-haha. Èle èèna ka, Ama
Lamatua koa-kad'iri Ne, aa ded'e Ne
padedha-dedha, sèna ka Na paredha
aa'i-aa'i dhu Ama Lamatua paj'aj'i
nare sèra.
10 De lèke, ladhe Ama Lamatua
hia Yesus pasae j'aj'èra, ho Yesus
bisa bhoke j'ara mamuri pala mi
dhèu rai-haha. Te Ama Lamatua
neo sèna ka dhèu ae bisa mamuri
bera-bera dènge Nèngu ètu sorga.
Ama Lamatua ka dhu paj'aj'i aa'i
mèu-mèu. Aa aa'i-aa'i dhu mamuri,
mamuri lula Nèngu ka.
11 Ama Lamatua tatu sèmi nare
si dènge be'a dhèu dhu Yesus tao
mola-mèci, ho j'aj'i ana-ana Na.
Ama Lamatua èèna, Ama nèti Yesus.
Dènge sèmi èèna, Yesus dènge
rèngu, ca Ama. Nèti èèna ka, Yesus
makae boe paroa mi dhèu se'e, na,
"Miu se, a'ari Ja'a."
12 Te Yesus peka le dènge Ama Na,
"Ja'a neo peka dènge a'ari Ja'a,
lula-nèti babe'a Ama!
Ja'a neo sod'a ètu talora aae rèngu,
lula-nèti dadedha Ama!"✡
13 Yesus tuhu hari lii padhai Na,
aku Nèngu na,
"Ja'a sarai-maena mi Ama Lamatua
toke d'ai mia-mia."
Hèia Yesus peka hari, na,
"Ladhe ku! Ja'a ka ne'e,
sama-sama dènge ana-ana Ama
Lamatua,
dhu Na pangèd'u le mi Ja'a,
ho uri si."✡
14 Lula ana-ana Lamatua se, dhèu
rai-haha biasa, nèti èèna ka Yesus
hud'i j'aj'i ku dhèu rai-haha sama
sèmi rèngu kahèi. Te Nèngu hud'i
j'aj'i uuru ku dhèu rai-haha, heka Na
bisa madhe. Ho nèti mamadhe Na,
heka Nèngu bisa parame nare koasa
nèti dhèu aae nidhu. Te dhèu aae
bhabhelu-katub'a ne'e ka dhu nèd'u
koasa, ho uri j'ara-j'ara dhu pa'èki
dènge mamadhe.
15 Aa nèngu kahèi tao dhèu rai-
haha madha'u dènge mamadhe,
toke ra madhutu dad'èi na, nuka
sèmi ènu sa. Te ngaa limuri ne,
Yesus bisa patalale le dhèu rai-haha
nèti d'ara madha'u.
16 Te dhu lèke, nuka Yesus mai
boe ho soru-bara ana-ana pajuu ètu
sorga. Te ngaa Na mai sèna ka soru
nare èdhi, nuka ana-èpu Abraham.
17 Nèti èèna ka, Yesus j'aj'i sama
sèmi èdhi, dhu j'aj'i le a'ari Na.
Dènge j'ara ne'e Nèngu j'aj'i mi kètu
agama èdhi dhu kapai risi eele, ho
soru-bara èdhi sèna ka madhutu
dad'èi Ama Lamatua. Yesus pad'elo
d'ara hua iia Na kahèi mi èdhi. Aa
ladhe Na peka ngaa, Na tao mad-
hutu sèmi èèna kahèi. Uru èèna,
bèi-baki èdhi manèngi kètu kapai
risi agama Yahudi, sèna ka tao ko-
rban, ho Lamatua saku eele sasala-
sasigo rèngu. Limuri ne, Yesus mesa

✡ **2:8** Lii Sod'a Koa-Kio 8:5-7 ✡ **2:12** Lii Sod'a Koa-Kio 22:23 ✡ **2:13** Yesaya 8:17, 18

Na ka dhu j'aj'i korban, sèna ka
Lamatua saku eele sasala èdhi.
18 Lod'o Yesus mamuri ètu rai-
haha ne, Na abhu j'aj'èra ae-ae.
Abhu kahèi dhu dadugu Ne, sèna ka
ad'u-ue sasala. Masi ka sèmi èèna,
te ngaa Nèngu manahu boe. Nèti
èèna ka, ladhe abhu dhu dadugu-
rariu èdhi, sèna ka tao sasala, Yesus
ka dhu bisa soru-bara èdhi ho baku
manahu.

3

Ana Ama Lamatua kapai risi nèti Musa

1 De sèmi ne'e, a'ari! Ama
Lamatua hag'e nare le miu, aa cap
miu dhèu d'ara mola, sèna ka èèna
na miu mamuri bera-bera dènge
Ne ètu sorga. Nèti èèna ka, miu
hud'i pangee ku pabe'a-be'a lula-
nèti Yesus ne. Te èdhi dhu mangaku
le, na, Nèngu ne Dhèu Pajuu-paleha
Ama Lamatua, aa Nèngu kahèi Kètu
Kapai Risi Agama èdhi.
2 Lod'o Ama Lamatua pua Yesus
mai, Yesus tao madhutu aa'i dad'èi
Lamatua. Dènge j'ara ne, Nèngu
nuka sèmi Musa. Te Musa tao mad-
hutu dad'èi Lamatua kahèi, lod'o na
ladhe-leru bèi-baki èdhi uru sèra.✡
3 Masi ka sèmi èèna, te ngaa Yesus
kapai risi nèti Musa. Te Yesus sama
sèmi lamatua èmu. Aa mema lèke,
lula lamatua èmu kapai risi nèti ana
pua-paleha ètu d'ara èmu.
4 Dhèu èci-èci ka pa'uri d'ara èmu
na. Te ngaa Ama Lamatua ka dhu
uri aa'i mèu-mèu.
5 De Musa tao madhutu dad'èi
Ama Lamatua, lod'o na j'aj'i ana
pua-paleha nèti isi èmu Lamatua. Te
lod'o èèna, na peka mema le ngaa
dhu bèli-camèd'a Ama Lamatua neo
tao.
6 Masi ka Yesus madhutu kahèi
dad'èi Ama Lamatua, te ngaa Nèngu
ana pua-paleha dhu sama boe sèmi
Musa. Lula Nèngu ne, Kristus, Ana
Ama Lamatua dhu Ama Lamatua
hag'e nare le karèi nèti uru ka, sèna
ka pua mai asa rai-haha ne. Aa
Kristus ne'a mèu uri isi èmu Ama
Na. De ladhe èdhi kèpe pa'èra-èra
lalèka èdhi, aa ma'ète boe sanao-
maena èdhi mi Kristus, èdhi bisa
j'aj'i isi èmu Na kahèi.

Baku tèke eele parcaya miu sama sèmi bèi-baki miu, lula rèngu bisa boe ae rare d'ara ra ètu rai dhu Ama Lamatua pajaji tèke le

7 Nèti èèna ka, miu hud'i pasa
dhilu paie-iie, ho nanene pabe'a
ngaa dhu Roh Ama Lamatua dhu
Mola-Mèci peka, na,
“Doe ne'e, ropa miu tadèngi lii Ama
Lamatua,
8 mage miu kètu hadhu,
sama sèmi dhèu sèra,
dhu lasi-mai èpa nguru tèu
ètu pad'a sod'a.
Te rèngu ro'o heka puai-pahae
Musa,
toke Ama Lamatua mesa Na
oe taha nare heka d'ara Na.
9-10 Pangee ku laa!
Èpa nguru tèu kateme Ja'a tao rupa-
rupa tadha malaa
ètu katanga madha ra!
Te ngaa ra loe boe sèku Ja'a.
Nèti èèna ka, Ja'a nasa dènge ra,
peka na,
‘Miu se, seli-kolane!
Te miu soro kabodho tèke eele
j'ara Ja'a,
ho madhutu j'ara miu dhu
koe-kapengo!’
11 Ropa kèdhi bhabhelu miu,
Ja'a ru'a.
Nèti èèna ka, Ja'a dhoo miu,
peka na,
‘Miu bisa boe mai ho ae
mere d'ara mi, sama-
sama dènge Ja'a.’ ”✡
12 De a'ari aa'i-aa'i! Mage nèti
miu abhu ca dhèu dhu tao bhelu,
toke nèngu parcaya heka, hèia na
soro kabodho mi Ama Lamatua dhu
mamuri toke d'ai mia-mia.
13 Be'a risi bèli-bèli miu pa'èra
d'ara, èci dènge èci. Baku pamata
ia ka! Lula miu dhu malai lèke tipu
ka tao sasala, toke miu kètu hadhu
aa pusi-pahae boe Ama Lamatua.

✡ **3:2** Sensus 12:7 ✡ **3:11** Lii Sod'a Koa-Kio 95:7-11

14 Èdhi bisa pa'angalai dènge
Yesus Kristus, sad'i baku pama'ète
sanao mi Nèngu, nuka sèmi ropa
èdhi heka parcaya Nèngu.
15 Te Roh Ama Lamatua dhu Mola-
Mèci, peka le kahèi, na,
"Doe ne'e, ladhe miu tadèngi lii Ama
Lamatua,
miu baku kètu hadhu sama
sèmi dhèu se'e se,
dhu lasi-mai toke èpa nguru
tèu ètu pad'a sod'a,
te rèngu lab'a Musa."✡
16 De ja'a neo karèi sèmi ne'e: cee
ka dhu uru èèna nanene Musa, hèia
ra pusi-pahae heka ne? Dhèu sèra
nuka bèi-baki èdhi dhu Musa lere si
nèti rai Masir.
17 Aa dhèu cee ka dhu tao d'ara
Ama Lamatua pana magoro d'ai èpa
nguru tèu èèna? Dhèu sèra nuka
bèi-baki èdhi. Te mamuri ra koe-
kapengo ètu d'ara pad'a sod'a, toke
ra madhe, ka padhane si ètu nèi.
18 Aa cee ka dhu lèke kutuk nèti
Ama Lamatua, toke bisa boe maso
asa rai èèna, sèna ka ae rare d'ara ra
sama-sama dènge Lamatua? Dhèu
sèra nuka bèi-baki èdhi. Te rèngu
se ro'o boe nanene Ama Lamatua."✡
19 De me'a le, si? Bèi-baki èdhi
bisa boe maso asa d'ara rai èèna, ho
ae rare d'ara ra sama-sama dènge
Ama Lamatua, lula ra parcaya boe
Ne.

4

Ladhe èdhi parcaya Yesus Kristus, èdhi bisa mamuri padame dènge Ama Lamatua, nuka sèmi èdhi ae tare d'ara dènge Ne

1 Te ngaa èdhi hud'i pangee mad-
hera ku, lula Lamatua dhu pajaji
era, na, dhèu unu Na bisa ae rare
d'ara ra sama-sama dènge Nèngu.
De mage dhoka abhu nèti miu dhu
tule eele lii pajaji Lamatua ne.
2 Te èdhi dhu tadèngi le Lii Lolo
Be'a, sama sèmi bèi-baki èdhi uru
sèra tadèngi. Te ngaa, lula rèngu
lèka boe lii èèna, rèngu abhu boe
oto ngaa-ngaa.
3 Te ngaa ladhe èdhi parcaya, èdhi
bisa ae tare d'ara bera-bera dènge
Ama Lamatua. Te uru èèna, Nèngu
dhu pajaji le dènge bèi-baki èdhi,
te ngaa lula Na nasa, hèia Na peka
dènge ra, na,
"Ja'a taha heka ladhe kèdhi tatao
bhabhelu miu ne.
Nèti èèna ka, Ja'a dhoo miu, peka na,
'Miu bisa boe maso,
ho ae mere d'ara sama-sama
dènge Ja'a.'"
Aa te ngaa èdhi te'a le, na, lod'o
Ama Lamatua paj'aj'i liru dènge
rai-haha, Nèngu ator nare le, sèna
ka dhèu-dhèu unu Na bisa ae rare
d'ara, ho mamuri bera-bera dènge
Ne.✡
4 Ètu lii lolo nèti Ama Lamatua
paj'aj'i liru dènge rai-haha, dhu
suri, Ama Lamatua ae nare d'ara,
peka na,
"Lamatua sab'a nare aa'i le,
hèia asa bèli èèna, lèke dènge
lod'o ka pidhu,
Na ae nare d'ara."✡
5 Aa dhu suri ètu era leo hari, Ama
Lamatua peka dènge bèi-baki èdhi,
na,
"Miu bisa heka maso,
ho ae mere d'ara mi sama-sama
dènge Ja'a."✡
6 De dad'èi Ama Lamatua ka, dhèu
unu Na ae rare d'ara ra sèna ka ma-
muri sama-sama dènge Ne. Te ngaa
bèi-baki èdhi dhu tadèngi uuru lii
lolo be'a ne, rèngu bisa boe maso,
lula rèngu tao boe madhutu dad'èi
Lamatua.
7 Te ngaa nèbhu-nèbhu, Lamatua
hag'e nare lod'o èci, sèna ka dhèu
unu Na bisa ae rare d'ara ra sama-
sama dènge Nèngu. Te Na pake
Daud ho padhai lii, peka na,
"Doe ne'e, ladhe miu tadèngi lii Ama
Lamatua,
mage miu tao d'ara mi adhu
sèmi hadhu,
te ngaa nanene paie-iie."✡

✡ **3:15** Lii Sod'a Koa-Kio 95:7-8 ✡ **3:18** Sensus 14:1-35 ✡ **4:3** Lii Sod'a Koa-Kio 95:11 ✡ **4:4** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:2 ✡ **4:5** Lii Sod'a Koa-Kio 95:11 ✡ **4:7** Lii Sod'a Koa-Kio 95:7-8

8 Lod'o Daud peka na, “doe ne'e”,
nèngu paj'uj'u boe asa lod'o dhu
Yosua lere ana-èpu nèti bèi-baki se
asa rai Kana'an. Te lod'o Daud
padhai lii ne, rèngu aa'i-aa'i dhu
madhe nèbhu le.✡
9 Nèti èèna ka èdhi te'a, na,
Lamatua ator le lod'o dhu leo èci,
sèna ka dhèu-dhèu unu Na bisa ae
rare d'ara ra, ho mamuri pa'èci
dènge Ne.
10 Aa dhèu dhu maso le sèna ka
ae nare d'ara na sama-sama dènge
Ama Lamatua, nèngu dhu ae nare
le nèti sasab'a-la'a na, sama sèmi
Lamatua kahèi ae nèti sasab'a-la'a
Na, lèke dènge lod'o ka pidhu.✡
11 De bori pa'èra ho miu bisa maso
ae mere d'ara, sèna ka mamuri
sama-sama dènge Ama Lamatua.
Mage dhoka abhu dhu j'aj'i boe
maso, lula nèngu nanene boe Lii
Holo-Nori Lamatua, cakaraa bèi-
baki èdhi sèra.
12 Te Lii Holo-Nori Ama Lamatua
ka dhu paj'uj'u j'ara mamuri dhu
lèke. Lii se'e dhu dènge koasa ho
maso asa d'ara èdhi, sèna ka pasoro
ngangee dènge dad'èi èdhi aa'i-aa'i.
Te Lii Holo-Nori se, dhu madèka
titu kèna, risi nèti hela madèka dhu
bisa sabhi eele isi, aa j'ue eele kalua
dènge sèg'i rui, sèna ka pasabhoka
aa'i.
13 Ètu dedha-liru dènge rai-haha,
abhu boe èci sa dhu pahuni nèti
Ama Lamatua, te Nèngu bisa nèdhi
aa'i mèu-mèu. Aa bèli-camèd'a èdhi
hud'i lati asa katanga madha Na,
sèna ka ti dhaa aa'i, ngaa dhu èdhi
ad'u-ue.

Yesus j'aj'i le kètu kapai risi agama dhu risi nèti ama agama dhu uru sèra

14 Èdhi hud'i kèpe ku pa'èra-èra
lalèka èdhi, lula Ana Ama Lamatua,
Yesus, dhu j'aj'i le kètu kapai risi
agama èdhi. Te Nèngu ètu le madha
Ama Lamatua ètu sorga, sèna ka
sarii èdhi.
15 Na bisa sarii èdhi dènge be'a,
lula ne'a, èdhi dhèu rai-haha bi-
asa. Ladhe abhu dhu dadugu-rariu
èdhi ho tao sala, na, èdhi manahu
malai. Yesus abhu dadugu-rariu
kahèi sama sèmi èdhi, te ngaa Na
manahu nèdhi boe.
16 Nèti èèna ka, mai ti pabani d'ara
ho ara lati asa madha Ama Lamatua
dhu ètu kadera paredha Na. Te
Nèngu ne, d'ara hua iia. De ladhe
èdhi sabaj'a mi Nèngu, tatu Na neo
pad'elo rasa kasia Na, ho soru-bara
èdhi lèke dènge lod'o na.

5

1 Dhèu dhu ded'e rare j'aj'i kètu
kapai risi agama, sasab'a na, hud'i
soru-bara dhèu, sèna ka rèngu
pabe'a dènge Ama Lamatua. Nèngu
hud'i sèmi nare ku mèdha persem-
bahan dènge badha korban, ho
saraka asa Lamatua. Nèngu kahèi
hia badha korban, sèna ka Lamatua
saku eele sasala-sasigo dhèu.
2 Ladhe abhu dhèu dhu re'a boe
j'ara mamuri dhu lèke, do dhèu dhu
rai eele nèti j'ara èèna, kètu agama
ne pasusa boe rèngu. Nèti d'ara
hua iia na, nèngu lii mako dènge ra,
lula nèngu kahèi dhèu rai-haha dhu
mud'a manahu, sama sèmi rèngu.
3 Lula nèngu kahèi dhèu rai-haha
sama sèmi rèngu, nèti èèna ka
kètu agama ne hud'i hia badha kor-
ban, ho Lamatua saku pamèu sasala
nèngu mesa na.✡
4 Dhèu bisa boe ded'e iisi na, sèna
ka j'aj'i kètu kapai risi agama. Te
dhoka Ama Lamatua di dhu dènge
hak, sèna ka hag'e nare dhèu sèmi
èèna, nuka sèmi uru-uru sèra Na
ded'e Harun, a'a Musa.✡
5 Sèmi èèna kahèi dènge Kristus.
Na ded'e boe iisi Na, ho j'aj'i kètu
kapai risi agama. Te uru èèna, Ama
Lamatua mesa Na ka dhu ded'e Ne,
peka na,

“Èu ne, Ana Ja'a,

✡ **4:8** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 31:7, Yosua 22:4 ✡ **4:10** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:2 ✡ **5:3** Atora nèti Ama-ama Agama 9:7 ✡ **5:4** Kalua nèti Masir 28:1 ✡ **5:5** Lii Sod'a Koa-Kio 2:7

Doe ne'e, Ja'a ded'e Èu ho mèd'u
paredha.”✡
6 Ètu era leo nèti Sasuri Lamatua
dhu Mola-Mèci, dhu suri kahèi,
peka na,
“Èu j'aj'i kètu agama dhu ca ropa
dènge ca dhèu dhu mamuri
uru èèna, nuka Melkisedek,
te ngaa Èu j'aj'i kètu agama toke
d'ai mia-mia.”✡
7 Ètu lod'o oe èle mamuri Yesus
ètu rai-haha ne, Na loe boe sabaj'a
dènge tangi d'ara pèd'a, manèngi
Ama Lamatua sèna ka hia Ne
a'èra. Te ne'a, na, koasa Lamatua
bisa hia Ne mamuri. Hèia Ama
Lamatua sèmi nare lii manèngi
Yesus, lula Na madhutu mola-mola
dad'èi Lamatua.✡
8 Te Yesus ne, Ana Ama Lamatua.
Masi ka sèmi èèna, te ngaa Nèngu
hud'i pasae ku j'aj'èra, ho ne'a mad-
hutu dad'èi Ama Lamatua.
9 Èle èèna ka, Na tao madhutu
mola-mola dad'èi Lamatua aa'i-aa'i.
Nèti èèna ka, Nèngu j'aj'i le Kapua
Mamuri bagi dhèu aa'i-aa'i dhu par-
caya Ne, ho mamuri taruu dènge
Ama Lamatua.
10 Te Lamatua ded'e nare le Yesus
j'aj'i kètu kapai risi agama, ca ropa
dènge Melkisedek, dhu j'aj'i kètu
kapai risi agama uru sèra.

Baku tèke eele parcaya miu mi Kristus

11 J'ara ae era dhu ja'a neo
lole dènge miu lula-nèti Kristus
dènge Melkisedek, te ngaa ako carui
paled'a j'ara se'e, lula miu nuka
sèmi ana iiki dhu me'a mèu mèka
dènge be'a.
12 Aa te ngaa, miu dhu parcaya
nèbhu le. Madhutu iia-iia na, miu
j'aj'i le mese ho aj'a-nori dhèu leo.
Te ngaa te'a boe na, miu cakaraa ana
rara iisi hiu, dhu ne'a mèka na'a,
te ne'a dhoka ninu susu di. Miu
parluu dhèu era ho aj'a miu lula-
nèti j'ara-j'ara dhu carui mèka nèti
Sasuri Lamatua dhu Mola-Mèci.
13 Ja'a pakasame miu dènge ana
rara iisi hiu, lula miu me'a mèka
j'ara-j'ara dhu carui boe nèti Kristus,
sèna ka miu bisa mamuri mola.✡
14 Te ngaa lod'o ana iiki ne kapai,
nèngu ninu heka susu, te ngaa na'a
nganga'a dhu sakaa. Èèna èci èèna
ka, dènge dhèu aj'a ne toke ne'a
mèu a'aj'a Lamatua, sèna ka ne'a
mia ka dhu be'a, aa mia ka dhu
karehe.

6

1 De miu hud'i aj'a paie-iie ku
a'aj'a dhu carui risi, lula miu dhu
aj'a nèbhu ae le a'aj'a dhu carui
mèka lula-nèti Kristus. Nèti èèna ka
limuri ne, baku dhoka aj'a pahari-
pahari a'aj'a dhu carui mèka sèra,
nuka sèmi: dhèu hud'i tèke eele
ku sasala rèngu aa'i-aa'i; a'aj'a lula-
nèti dhèu hud'i parcaya ku Ama
Lamatua;
2 a'aj'a lula-nèti sarani; a'aj'a lula-
nèti bane ai mi dhèu sèna ka
dhèu èèna sèmi nare Roh Lamatua
dhu Mola-Mèci; a'aj'a lula-nèti Ama
Lamatua pamamuri hari dhèu nèti
mamadhe ra; aa a'aj'a dhu èèna
na dhèu lasi asa katanga madha
Lamatua, ho sèmi rare lii pama'ète,
dhu peka na, cee ka dhu bisa ma-
muri taa-taa dènge Ne, aa cee ka
dhu bisa boe.
3 Te ngaa ladhe Lamatua hia ijin,
na, èdhi j'aj'i heka ana iiki dhu te'a
dhoka tinu susu di. Te ja'a neo aj'a
j'ara-j'ara dhu carui risi hari.
4-6 Aa te ngaa, abhu le dhèu dhu
re'a mèu lii a'aj'a Kristus, aa dhu
rasa le d'ara hua iia Lamatua kahèi,
toke Na hia si Roh Na dhu Mola-
Mèci. Rèngu re'a le Lii Holo-Nori
Lamatua, aa rasa le koasa Na dhu
Na neo pake lod'o èle rai-haha ne.
Masi ka sèmi èèna, te ngaa dhèu
se tèke eele le parcaya ra, aa ra
soro kabodho mi Kristus. Nèti èèna
ka, bisa heka abhu j'ara ho rèngu
bisa lèpa hari manèngi abho, sèna
ka mamuri pabe'a hari dènge Ama
Lamatua. Te ladhe dhèu ro'o boe
ele-ho'a, èèna sama sèmi rèngu ka
dhu paku pamadhe hari Ana Ama

✡ **5:6** Lii Sod'a Koa-Kio 110:4 ✡ **5:7** Mateos 26:36-46, Markus 14:32-42, Lukas 22:39-46 ✡ **5:13** 1 Korintus 3:2

Lamatua ètu aj'u palolo-palèbha,
hèia ra nyanyèi Ne ètu madha dhèu
ae-ae.
7 Dhèu sèmi sèra, èci èèna ka
dènge rai dhu hèu mèngi boe, nèti
èèna ka abhu boe hua-hela dhu
be'a. Te ngaa ladhe abhu ka èj'i,
rai dhu hèu mèngi bisa hia hua-
hela dhu dènge guna mi lamatua
oka. Hèia Ama Lamatua papuru
mamèngi-nale, sèna ka hua-hela
nèti rai ne asa tabha ae.
8 Te ngaa dhèu dhu soro kabodho
mi Kristus, nuka sèmi rai dhu pènu
dènge dhudhu dènge sete di. Aa
dhudhu-sete se guna boe mi ngaa-
ngaa èci sa. Nèbhu boe, Ama
Lamatua mai ho huku rai èèna.
Hèia Na labhu pakèpu aa'i dhudhu
dènge sete se, dhu gaguna ra aad'o.✡
9 A'ari pasue! Masi ka ja'a ako
padhai lii bia ciki, te ngaa ja'a ke'a
kahèi, na, miu rai eele boe Kristus.
Te miu parcaya Ne kahèi, aa ma-
muri miu kahèi abhu hua-hela dhu
be'a.
10 De sanèd'e, te d'ara Ama
Lamatua mola, aa Na bhèlu boe èi
kabhèsu miu. Te miu sab'a bia
le, sèna ka soru-bara dhèu unu Na
sèra, aa mi sue si. Mema karèi nèti
uru ka, miu pakako le sasab'a Na.
Aa miu pakako taruu sasab'a Na era.
11 Te limuri ne, ja'a d'èi ladhe
miu sab'a èra risi hari, sèna ka tao
madhutu taruu toke pa'èle. Dènge
sèmi èèna, miu bèli-camèd'a sèmi
mere babe'a aa'i-aa'i dhu miu sanao
nèti Ama Lamatua.
12 Sad'i miu baku bai-eed'a! Miu
hud'i laladhe nèti dhèu dhu parcaya
nèbhu le mi Ama Lamatua. Te
rèngu tino sanao-maena mi Nèngu,
toke ra sèmi rare aa'i dhu Lamatua
pajaji le.
13-16 Conto nuka sèmi Abraham.
Uru èèna, Ama Lamatua pa'èki lii
pajaji dènge ne pake lii subha.
Ladhe dhèu rai-haha ded'e subha,
nèngu tema pake kolongara Ama
Lamatua, sèna ka Lamatua j'aj'i
sakasii na, lula Lamatua risi nèti
nèngu. Aa ladhe paraga dènge
lii langu, dhèu aa'i-aa'i re'a, na,
lii dhu dhèu ne peka èèna lèke
tare'a, lula na subha pake kolongara
Ama Lamatua. Èèna mema j'ara
dhèu rai-haha kèna. Te ngaa lod'o
Ama Lamatua ded'e subha dènge
Abraham, Lamatua pake kolongara
Nèngu unu Na, lula abhu boe dhu
risi nèti Nèngu. Na jaji, peka na,

"Èèna na, Ja'a hia mèngi-nale ae-ae,
mi èu dènge ana-èpu mu,
Bèli-camèd'a rèngu bèba-kacanga,
toke dhèu bisa boe ige rare si."✡

Ama Lamatua padadha nare sèmi
èèna, hèia Abraham parcaya, aa
sanao-maena taruu mi Lamatua,
masi ka d'ai nèbhu ae ku, heka sèmi
nare ngaa dhu Lamatua pajaji sèra.
17 Dènge j'ara ne, èdhi te'a, ladhe
Lamatua pa'èki lii pajaji dènge dhèu
unu Na, Nèngu pa'èki lii pajaji ne
pake subha, ho j'aj'i mi tate'a, ngaa
dhu Na moa èèna, mema lèke aa
ub'a boe.
18 Te abhu dua j'ara dhu bisa boe
ub'a. Ka èci, nuka lii pajaji Ama
Lamatua. Aa èci hari, nuka lii subha
Lamatua, dhu Na pake j'aj'i mi tate'a
nèti lii pajaji Na. De ladhe Ama
Lamatua dhu moa le j'ara èci, tatu
Na tao madhutu, lula Nèngu bisa
boe omo koso. Nèti èèna ka, èdhi
baku pangee rupa-rupa dènge lii
pajaji Na. Èdhi dhu rai lati le, sèna
ka tenge mamuri nèti Nèngu, de
limuri ne, èdhi dhoka mate di, ho
sanao dhoka mi Nèngu di.
19 Dènge j'ara ne'e, d'ara èdhi ta-
leo nuka sèmi koha dhu rai eele nèti
d'ara rii, ho la'e panahu ètu hèb'a-
namo. Te era maena èdhi dhoka
Kristus di, dhu j'aj'i le kètu kapai risi
agama èdhi. Uru èèna, lèke dènge
lod'o kalela dhèu Yahudi, kètu kapai
risi agama rèngu maso asa Kama
Luri Mola-Mèci re bèla gorden, sèna
ka paraga dènge Ama Lamatua ètu
èèna.✡
20 Te ngaa limuri ne, Yesus dhu la'e
uuru le, ho bhoke j'ara hia èdhi. Te

✡ **6:8** Lii Lolo dhu Uru Tèka 3:17-18 ✡ **6:13-16** Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:16-17 ✡ **6:19** Atora nèti Ama-ama Agama 16:2

Nèngu kètu kapai risi agama kahèi, dhu ca ropa dènge Melkisedek, dhu uru èèna. Te ngaa Yesus kapai risi nèti kètu agama uru èèna, lula Na ae nèdhi boe pakako sasab'a-la'a Na.✡

7

Melkisedek, kètu kapai risi agama, dedha risi nèti kètu agama Lewi dènge ana-èpu na

1-3 Uru èèna, Melkisedek j'aj'i dhèu aae kota Salem. Nèngu kahèi kètu agama nèti dhèu-dhèu dhu pahaha iisi mi Ama Lamatua dhu Dedha Risi Eele èèna. Ngara Melkisedek ne, sasoa na, “Dhèu Aae D'ara Mola”. Aa dhèu aae Salem, sasoa na, “Dhèu Aae Dame”. Èci sa re'a boe j'aj'aj'i Melkisedek ne nèti mia. Èci sa re'a boe kahèi ina dènge ama na, aa bèi-baki na. Abhu boe ca dhèu sa dhu re'a lod'o rara iisi na, aa lod'o mamadhe na. Dhèu re'a dhoka, nèngu dhèu aae kota Salem, aa kètu agama nèti Ama Lamatua. Te ngaa nèngu ne, nuka sèmi Ana Ama Lamatua, lula nèngu ama agama dhu pakako taruu sasab'a na kahèi.

Ca tèka, pèri-pèri dhèu aae dènge sordad'u ra mai parame rèti mèdha-panyau angalai Abraham. Ka Abraham dènge angalai na lasi pamusu dènge dhèu aae se, toke Abraham segi si. Hèia mèdha-panyau nèti angalai na sèra, Abraham nèti aa'i hari. Ropa Abraham lèpa asa rai na, hèia Melkisedek kalua nèti kota Salem, ho la'e soru ne. Ka na hia Abraham berkat, peka na, “Hud'i laa Ama Lamatua dhu Dedha Risi Eele èèna, hia èu mèngi-nale.” Èle ka Abraham hia Melkisedek ca pala nèti canguru pala, nèti mèdha aa'i-aa'i dhu na parame nare hari sèra. Abraham pabagi hia ne, lula Melkisedek ne kètu agama nèti Ama Lamatua dhu Dedha Risi Eele.✡

4 De pangee paie-iie Melkisedek ne! Abraham bagi hia ne ca pala nèti canguru pala, nèti mèdha aa'i-aa'i dhu be'a risi dhu na parame nare hari. De dhu lèke, nuka Melkisedek ne dhèu kapai.

5 Aa te ngaa lod'o sèra, Ama Lamatua ded'e mèka dhèu j'aj'i ama agama. Toke d'ai ku lod'o Lewi, ana-èpu èci nèti Abraham, heka Ama Lamatua ded'e ne dènge ana-èpu na, sèna ka j'aj'i ama agama hia mi ana-èpu Abraham aa'i-aa'i ra. Èle èèna ka, Ama Lamatua papuru atora Na dhu peka na, dhèu nèti suku Lewi dènge hak ho abhu ca pala nèti canguru pala nèti rui-j'aj'èra a'ari ra suku leo sèra ètu Isra'el.✡

6 Te ngaa Melkisedek ne, ana-èpu boe nèti Lewi. Masi ka sèmi èèna, te ngaa Abraham bagi hia ne ca pala nèti canguru pala, lula na pangee, na, Melkisedek ne dhèu kapai. Lod'o èèna Abraham dhu sèmi nare le lii pajaji nèti Ama Lamatua ho hia ne berkat. Masi ka sèmi èèna, te ngaa Melkisedek peka kahèi, na, “Hud'i laa Ama Lamatua dhu Dedha Risi Eele èèna, hia èu mèngi-nale.”

7 Ne'e ne ka j'aj'i mi tadha, na, Melkisedek ne, dhèu kapai. Lula dhèu dhu hia berkat tatu kapai risi nèti dhèu dhu sèmi nare berkat.

8 Ama agama aa'i-aa'i ra dènge hak abhu ca pala nèti canguru pala. Te ngaa, lula rèngu dhèu rai-haha biasa, nèbhu-nèbhu ra madhe kahèi. Kètu agama Melkisedek abhu kahèi ca pala nèti canguru pala. Te ngaa na mamuri taruu, lula Sasuri Mola-Mèci Lamatua peka boe na, nèngu madhe.

9-10 Lula Abraham bagi hia Melkisedek ca pala nèti canguru pala nèti mèdha na sèra, dhèu bisa pangee, na, Abraham tago nare kahèi ana-èpu na dhu rara iisi mèka. Dènge j'ara sèmi èèna, èdhi bisa pangee, na, nèngu b'ae mema le unu ana-èpu na Lewi, ca pala nèti

✡ **6:20** Lii Sod'a Koa-Kio 110:4 ✡ **7:1-3** Lii Lolo dhu Uru Tèka 14:17-20 ✡ **7:5** Sensus 18:21

* **7:9-10** Dhèu Yahudi pangee, na, hini ana-èpu abhu le ètu d'ara ngi'u bèi-baki ra.

canguru pala.*

Èdhi parluu kètu agama rupa hiu, lula kètu agama rupa dhui bisa boe saku eele sasala dhèu

11 Lod'o ana-èpu Lewi sèra j'aj'i
ama agama, Lamatua pili nare
Harun, a'a Musa, ho j'aj'i kètu kapai
risi agama dhu partama. Sasab'a
nèti ama agama sèra, nuka soru-
bara dhèu, sèna ka mamuri mola,
pabe'a dènge Ama Lamatua. Masi
ka rèngu mamuri madhutu atora
agama aa'i-aa'i sèra, te ngaa kètu
agama ca ropa dènge Harun, lake
nare boe tao dhèu se mola-mèci.
Nèti èèna ka, rèngu parluu kètu
agama leo, dhu ca ropa dènge
Melkisedek.
12 Te ngaa ladhe kètu agama rupa
hiu gati eele kètu agama rupa dhui,
tatu atora dhui hud'i gati eele kahèi.
13 De te'a mèu le, kètu agama rupa
hiu èèna, nuka Yesus. Te rara iisi
Ne, nèti boe suku Lewi, te ngaa nèti
suku leo. Madhutu atora Musa, kètu
agama ca ropa dènge Harun, dhoka
mai nèti suku Lewi di, bisa boe nèti
suku leo.
14 Te ngaa dhèu aa'i-aa'i dhu re'a,
na, Kètu èdhi, Yesus Kristus, j'aj'i
nèti suku Yahuda. Madhutu atora
Musa, abhu mèka dhu j'aj'i kètu
agama nèti suku ne'e.
15 Te ngaa Ama Lamatua pake
heka atora dhui, lula abhu le Yesus
dhu j'aj'i kètu agama rupa hiu, nuka
sèmi Melkisedek.
16 Te madhutu atora Musa, kètu
agama rupa dhui hud'i mai ku nèti
suku Lewi. Te ngaa Yesus mai boe
nèti suku èèna. Masi ka sèmi èèna,
te ngaa Ama Lamatua ded'e Ne, sèna
ka j'aj'i kètu agama rupa hiu, lula
Nèngu dènge koasa ho mamuri toke
d'ai mia-mia, aa abhu boe dhu bisa
palaho Ne.
17 Te Sasuri Lamatua suri, peka na,

“Èu j'aj'i kètu agama ca ropa dènge
Melkisedek, dhu uru èèna,
te ngaa Èu j'aj'i kètu agama toke
d'ai mia-mia.”✡

18 Sasoa na, atora dhui dènge boe
koasa, sèna ka soru-bara dhèu rai-
haha. Nèti èèna ka, Ama Lamatua
pake heka atora dhui, dhu uru èèna
Na pangèd'u mi Musa.
19 Te masi ka dhèu mamuri mad-
hutu atora dhui sèra, te ngaa sasala
ra era. Nèti èèna ka, limuri ne, Ama
Lamatua bhoke le j'ara dhu be'a risi,
ho èdhi bisa mamuri padame dènge
Ne.

Yesus ne Kètu Agama dhu kapai risi nèti kètu agama rupa dhui sèra aa'i-aa'i

20-21 Uru èèna, lod'o Ama Lamatua
ded'e ana-èpu Lewi ho j'aj'i ama
agama, Lamatua pajaji boe, aa
subha boe ngaa-ngaa dènge rèngu.
Te ngaa lod'o Ama Lamatua ded'e
Yesus j'aj'i kètu agama, Na pajaji,
peka na,
“Ja'a ne, Lamatua!
Ja'a subha, Ja'a ub'a boe ngaa-ngaa
dhu Ja'a pajaji le.
Ja'a ded'e Èu j'aj'i kètu agama,
sèna ka Èu pakako taruu
sasab'a-la'a Mu.”✡
22 Dènge lii pajaji sèmi èèna, Ama
Lamatua pake Yesus j'aj'i mi tate'a
hia èdhi, dhu peka na, Nèngu neo
pa'èki lii pajaji dhu be'a risi dènge
èdhi.
23 Uru èèna, kètu agama rupa
dhui gati taruu, lula ra madhe. Nèti
èèna ka, hud'i abhu ku kètu agama
ae-ae.
24 Te ngaa Yesus, kètu agama rupa
hiu dhu mamuri taa-taa, aa Na loe
boe pakako sasab'a-la'a Na. Nèti
èèna ka, parluu boe dhèu gati Ne.
25 Nèti èèna ka, Yesus bisa hia ma-
muri mi dhèu aa'i-aa'i dhu neo mai
re Nèngu asa madha Ama Lamatua.
Nèngu bisa tao sèmi èèna, toke d'ai
mia-mia la'e. Aa Nèngu j'aj'i dhèu
d'ara, dhu loe boe manèngi Ama
Lamatua ho soru-bara rèngu.
26 Yesus kètu kapai risi agama dhu
lalau-lalo'o èdhi. Te Nèngu ne, Dhèu
mola-mèci dhu dènge boe sasala
ngaa-ngaa. Nèngu ne, sama boe

✡ **7:17** Lii Sod'a Koa-Kio 110:4 ✡ **7:20-21** Lii Sod'a Koa-Kio 110:4

dènge dhèu rai-haha biasa, dhu re'a dhoka ad'u-ue sasala di. Te Ama Lamatua dhu nedhe Ne padedha-dedha, risi nèti aa'i-aa'i dhu ètu sorga dènge rai-haha.
27 Nèti èèna ka, Yesus be'a risi nèti kètu agama rupa dhui aa'i-aa'i ra. Uru sèra, rèngu bèli-bèli hud'i roro badha tao korban, sèna ka Ama Lamatua saku eele sasala-sasigo rèngu unu ra. Èle ku, heka ra tao korban hia dhèu biasa kèna. Te ngaa Yesus parluu boe tao korban pahari-pahari sèmi èèna, lula Na saraka ngi'u Na ca tèka èèna ka di, sèna ka j'aj'i korban. Ne'e ne d'ai aa'i kèna, ho Lamatua saku eele sasala-sasigo dhèu aa'i-aa'i ra.✡
28 Madhutu atora Musa, rèngu ded'e dhèu rai-haha biasa ho j'aj'i kètu kapai risi agama. Te ngaa sasala ra era. Nèti èèna ka, Ama Lamatua tao lii pajaji hiu, peka na, Nèngu ded'e Ana Na j'aj'i kètu kapai risi agama. Te Ana Na, madhutu taruu dad'èi Na.

8

Ama Lamatua pake Kristus sèna ka pa'èki lii pajaji hiu dhu be'a risi nèti lii pajaji dhui

1 De lii padhai ja'a dhu kab'ua, sèmi ne'e ka: limuri ne, èdhi dènge le kètu kapai risi agama dhu be'a risi nèti uru sèra. Nèngu ne'e, nuka Yesus. Nèngu dhu madhèdi nèd'u paredha ètu sorga, ètu baboa g'ana Ama Lamatua dhu Dedha Risi Eele.✡
2 Aa Na pakako sasab'a Na ètu era sabaj'a dhu asli ètu sorga. Era ne'e ne, pa'ue-ai Ama Lamatua mesa Na, nèti boe dhèu rai-haha.
3 Kètu kapai risi agama tema nèti mèdha persembahan dènge korban hia Ama Lamatua. Nèti èèna ka, Yesus hud'i nèti korban kahèi.
4 Te ngaa Yesus pakako boe sasab'a Na ètu rai-haha. Lula ètu rai-haha ne, abhu le ama agama dhu hia mèdha persembahan dènge korban asa Ama Lamatua madhutu atora Musa.
5 Ra pakako sasab'a ra ètu d'ara Paleo Manèngi-Mangaj'i, dhu ca ropa dènge era sabaj'a dhu asli ètu sorga. Te lod'o Musa neo tao Paleo ne, Ama Lamatua pasanèd'e ne, peka na, “Sanèd'e paie-iie! Èu hud'i tao ku palèke mola-mola dènge rupa dhu Ja'a pad'elo dènge èu ètu kolo ledhe nèi!”✡
6 Te ngaa sasab'a Yesus ne, kapai risi nèti ama agama rupa dhui aa'i-aa'i ra. Te limuri ne, Ama Lamatua pa'èki le lii pajaji dhu be'a risi, lula Na pake Yesus j'aj'i kalete kahèi, sèna ka dhèu rai-haha bisa padame dènge Ama Lamatua.
7 Uru èèna, Na pa'èki lii pajaji dènge Musa, ropa Na papuru atora sèra. Masi ka sèmi èèna, te ngaa dhèu rai-haha bisa boe mamuri mola-mèci madhutu atora ne. Nèti èèna ka, rèngu bisa boe pabe'a dènge Ama Lamatua. Nèti èèna ka, limuri ne, parluu abhu lii pajaji dhu be'a risi hari.
8 Te lod'o uru sèra, Ama Lamatua dhu kai le dhèu unu Na, lula rèngu sisu pahari-pahari atora Na. Ropa Na taha nare heka d'ara, hèia Na nasa, ka peka, aku Nèngu na,

“Nanene paie-iie, te Ja'a ne Lamatua!
Tatu Ja'a neo pa'èki hari lii pajaji hiu
dènge dhèu Isra'el sèra,
aa dènge suku Yahuda.
9 Lii pajaji dhu Ja'a neo pa'èki dènge rèngu èèna,
sama boe dènge lii pajaji uru èèna
dhu hia mi bèi-baki ra.
Te uru èèna, Ja'a kadhèi kacui-aai ra,
ho lere si kalua nèti rai Masir.
Te ngaa rèngu tao boe
madhutu ngaa dhu ra pajaji dènge Ja'a.
Nèti èèna ka, Ja'a pusi-pahae heka si.
10 Lii pajaji dhu èèna na Ja'a pa'èki dènge suku Isra'el,

✡ **7:27** Atora nèti Ama-ama Agama 9:7 ✡ **8:1** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1 ✡ **8:5** Kalua nèti Masir 25:40

isi na sèmi ne'e ka:
Pe Ja'a tao atora Ja'a ètu d'ara ngangee ra.
Pe Ja'a suri paredha Ja'a, ètu d'ara rèngu.
Hèia Ja'a j'aj'i Lamatua ra,
aa rèngu j'aj'i dhèu unu Ja'a.
11 Bèli-camèd'a rèngu parluu heka aj'a-nori angalai ra,
dènge a'ari ra, peka na,
‘Miu hud'i tadhe ku Lamatua!’
te rèngu aa'i-aa'i ra tadhe mèu Ja'a,
mulai nèti ana iiki-iiki toke d'ai kapai aae.
12 Lula Ja'a neo pad'elo rasa kasia Ja'a mi rèngu,
nèti èèna ka Ja'a pabhèlu eele sasala-sasigo ra aa'i-aa'i.”✡
13 Lod'o Lamatua padhai lii nare, Na neo pa'èki lii pajaji hiu dènge ra, sasoa na, lii pajaji dhui pake heka. Nèbhu heka, na ele.

9

Yesus j'aj'i korban dhu be'a risi nèti korban dhu dhui sèra

1 Ja'a neo pasanèd'e miu sèmi ne'e: lod'o Ama Lamatua pa'èki hiu-hiu lii pajaji dènge bèi-baki èdhi, Nèngu papuru atora kahèi, sèna ka ra tao era manèngi-mangaj'i, ho ra bisa pahaha iisi mi Nèngu madhutu dad'èi atora sèra.
2 Ètu era manèngi-mangaj'i ne, abhu madha èmu dènge paleo aae cue. Ètu d'ara kama re madha nèti paleo ne, abhu era tatèka labhu dènge mei èci dhu ama agama tèke roti dhu rèngu neo hia Ama Lamatua. Kama re madha ne, ra peka na, *Kama Mola-Mèci Ama Lamatua.*✡
3 Abhu kahèi bèla bhabhiri kapai ca bèla dhu pa'abhe kama leo èci, dhu ra peka na, *Kama Luri Mola-Mèci Ama Lamatua.*✡
4 Re madha bèla bhabhiri ne, abhu mei hualaa cue, era tunu raa aj'u hèu mèngi hia Ama Lamatua. Aa ètu d'ara Kama Luri Mola-Mèci èèna, abhu boaraka hualaa èci, dhu ra peka na, *Boaraka Pajaji.* Ètu d'ara boaraka ne, rèngu tao mèdha uuru sèra, sèna ka pasanèd'e dhèu lula-nèti j'ara lii pajaji Ama Lamatua dhu Na pa'èki dènge rèngu. Ètu era ne'e, abhu kahèi toples hualaa cue dhu isi roti *manna.* Roti ne'e ka dhu uru èèna Ama Lamatua papuru mai nèti dedha-liru hia mi bèi-baki èdhi, lod'o rèngu manganga ètu d'ara pad'a sod'a. Ètu d'ara boaraka ne, abhu kahèi tatea unu Harun, dhu uru èèna sub'u dadana hiu. Abhu kahèi hadhu kabela, dhu uru èèna Ama Lamatua pake ho dule atora Na dhu pangèd'u mi Musa.✡
5 Ètu katanga boaraka ne, abhu dhu dule rupa dua ana dhèu dhu saraga titu kèna. Ana dhèu se, rupa ra nuka sèmi ana pajuu nèti sorga dhu dènge èla, dhu titu baa èla, ho bhiri boaraka ne, lula era ne j'aj'i mi tadha, ho pad'elo rasa kasia Ama Lamatua mi dhèu rai-haha. Te ngaa limuri ne, ja'a pamadhera heka lii lole nèti mèdha-panyau se.*
6 Rèngu pangèci mèdha-panyau ètu d'ara Paleo Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua mema sèmi èèna ka. Bèli-bèli, ama agama sèra maso-kalua kama re madha ne, sèna ka ra pakako sasab'a ra ètu èèna.✡
7 Te ngaa dhodhoka kètu kapai risi agama Yahudi di, dhu bisa maso la'e asa d'ara Kama Luri Mola-Mèci èèna. Aa nèngu maso leli boe, te ngaa maso sa d'ara dhoka ca tèu ca tèka. Aa ladhe na maso, nèngu hud'i nèti dènge raa badha korban, ho pici asa katanga Boaraka

✡ **8:12** Yermia 31:31-34 ✡ **9:2** Kalua nèti Masir 26:1-30, 25:23-40 ✡ **9:3** Kalua nèti Masir 26:31-33 ✡ **9:4** Kalua nèti Masir 30:1-6, 25:10-16, 16:33, Sensus 17:8-10, Kalua nèti Masir 25:16, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 10:3-5 * **9:5** Sasuri lii Yunani peka na, ana pajuu nèti sorga dhu dènge èla, ètu ne'e, ngara na *‘kerubim’*. Ana pajuu nèti sorga biasa, ra pangare na, *‘anggelos’*. Rèngu se, dènge boe èla. Ladhe ètu *Lii Lolo dhu Uru Tèka* 3:24, dènge *Kalua nèti Masir* 25:18-22. ✡ **9:6** Sensus 18:2-6

Pajaji ne. Sasoa nèti raa ne, sèna ka Ama Lamatua saku eele sasala-sasigo nèti kètu agama dènge dhèu-dhèu unu na aa'i-aa'i, masi ka sasala dhu rèngu ad'u-ue dènge boe d'ara mase'a.✡

8 Ama Lamatua pake le Roh Mola-Mèci Na, sèna ka hia èdhi te'a, na, ladhe bèla bhabhiri abhu era ètu j'ara maso asa d'ara Kama Luri Mola-Mèci èèna, sasoa na, dhèu rai-haha bisa mèka maso asa madha Ama Lamatua, ladhe pake atora dhui era.
9 Se'e se j'aj'i mi conto dhu Roh Lamatua pake, sèna ka aj'a-nori èdhi dhu mamuri limuri ne. Uru èèna, bèi-baki èdhi rèti mèdha persembahan dènge badha korban rèngu asa ama agama, sèna ka Ama Lamatua saku eele sasala ra. Masi ka rèti korban ae-ae sèmi èèna, te ngaa korban sèra bisa boe pamèu d'ara ra, aa bisa boe pa'ele rasa sala ètu d'ara rèngu.
10 De, ngaa dhu rèngu tao sèra, dhoka madhutu atora agama di. Abhu atora dhu paredha, peka na, rèngu bisa boe ra'a ne'e, aa bisa boe rinu èèna. Abhu atora dhu leo peka na, rèngu hud'i pamèu ku ngi'u ra dènge mèdha dhu ra pake madhutu dad'èi atora. Aa te ngaa, madhutu iia-iia na, atora aa'i-aa'i sèra, ator dhoka ngi'u re li'u di, te ngaa ator boe d'ara dhèu. Masi ka sèmi èèna, te ngaa atora sèra hud'i pakako taruu, toke Ama Lamatua gati dènge atora dhu hiu.

11 Te ngaa limuri ne abhu le Dhèu dhu uru èèna Ama Lamatua pad-hadha tèke, nuka Kristus. Na mai le sèna ka j'aj'i kètu agama kapai risi èdhi, aa Na tao le j'ara dhu be'a hia èdhi.† Na pakako sasab'a-la'a Na, sama sèmi kètu agama rupa dhui, te ngaa Na sab'a ètu era sabaj'a dhu be'a risi eele. Era manèngi-mangaj'i Na, ètu boe rai-haha ne, te j'aj'i boe nèti pa'ue-ai dhèu rai-haha.
12 Kristus maso asa d'ara Kama Luri Mola-Mèci èèna kahèi, ho paraga dènge Ama Lamatua, sama sèmi dhu kètu kapai risi agama dhu rupa dhui se tao ca tèu ca tèka. Aa lod'o Na maso la'e, Na nèti raa hia Ama Lamatua kahèi. Te ngaa raa ne leko-leo. Te Kristus nèti boe raa badha korban. Dhu nèti, nuka raa Nèngu unu Na, lula Nèngu madhe le j'aj'i korban hia èdhi. Te ngaa Kristus maso, nèti raa Na dhoka ca tèka di, sèna ka patabuli eele èdhi nèti koasa sasala-sasigo èdhi toke d'ai mia-mia la'e.
13 De raa Kristus èèna, mema kab'ua risi nèti raa badha. Te madhutu atora Musa, dhèu dhu tao sala sèra, kaj'alu, ka nia boe maso ho manèngi-mangaj'i mi Ama Lamatua. Rèngu hud'i lasi ku asa kètu agama ho tao korban, sèna ka raa korban se pamèu hari rèngu. Nèti korban sèra, ae ka dhu pake raa kahib'i dènge raa sapi. Abhu kahèi atora èci, dhu peka na, ladhe dhèu goi lèke dhèu madhe, nèngu kaj'alu ètu madha Lamatua. Ladhe na neo hari j'aj'i mola-mèci, kètu agama hud'i nare ku ahu sisa nèti sapi èni dhu ra tunu. Èle, na nèti ahu èèna, ho la'e ceb'e asa dhèu dhu kaj'alu èèna, ho sèna ka na mola-mèci hari.✡
14 De ladhe raa badha bisa tao dhèu j'aj'i mola-mèci, risi-risi hari dènge raa Kristus! Te raa Kristus èèna ka dhu patalale èdhi nèti koasa sasala-sasigo, aa pamèu d'ara èdhi kahèi. Te sasala èdhi ka dhu cèri eele èdhi nèti Ama Lamatua. Lod'o Yesus Kristus madhe sèmi èèna, Roh Ama Lamatua dhu mamuri taa-taa, soru-bara Ne, sèna ka Na soro iisi Na asa Lamatua, nuka sèmi badha korban dhu dènge boe tadha karehe ciki sa hèi ètu ngi'u na. De limuri ne èdhi bisa le pahaha iisi dènge d'ara kateme mi Ama Lamatua dhu mamuri dènge boe too-lane.
15 Lula raa Kristus dhu kab'ua risi

✡ **9:7** Atora nèti Ama-ama Agama 16:2-34 † **9:11** Sasuri lii Yunani dhu be'a risi, suri na, “Na tao *le* j'ara dhu be'a hia èdhi.” Te ngaa abhu sasuri cahag'e hari dhu suri na, “Na *neo* tao j'ara dhu be'a hia èdhi.” ✡ **9:13** Atora nèti Ama-ama Agama 16:15-16, Sensus 19:9,17-19

eele èèna, ka Ama Lamatua pake Ne, ho ator lii pajaji hiu hia mi dhèu aa'i-aa'i dhu Ama Lamatua paroa nare si, j'aj'i dhèu unu Na. Te lod'o Kristus madhe ho hia mamuri mi dhèu, Nèngu sui nare kahèi bèi-baki èdhi nèti sasala dhu ra ad'u-ue uru-uru sèra, lod'o Ama Lamatua pa'èki lii pajaji dhui dènge ra. Nèti èèna ka, rèngu bisa mamuri taa-taa dènge Ama Lamatua kahèi.

16 Ja'a pakasame dènge dhèu abhu pusaka, nuka sèmi ca dhèu ama dhu tao sasuri pajaji, ho hia ana na pusaka. Te ngaa ladhe ama na madhe, heka ana èèna abhu pusaka sèra.
17 Te ladhe ama na dhae madhe mèka, ana na bisa mèka abhu pusaka dhu ama na padhadha ètu d'ara sasuri pajaji èèna.

18 Èci èèna ka dènge lii pajaji Ama Lamatua dhu partama, dhu Na pa'èki dènge bèi-baki èdhi sèra. Ladhe abhu dhu madhe uuru, heka rèngu abhu ngaa dhu Lamatua jaji. Nèti èèna ka, korban rèngu pake raa badha ho j'aj'i mi tadha, peka na, abhu dhu madhe le.
19 Uru èèna, Musa oru nare bèi-baki èdhi, ka na peka aa'i paredha dhu abhu ètu d'ara atora dhu Lamatua papuru mai. Èle èèna ka, Musa roro sapi dènge kahib'i sèna ka nare raa, ka na pab'ali dènge èi. Musa nare dhari mea kahèi, ka na pa'èki dènge pèri-pèri ana aaj'u dhu rèu lutu. Hèia na cèb'u asa d'ara raa èèna, ka pici mi Sasuri Lamatua, aa mi dhèu unu na aa'i-aa'i si.‡
20 Lod'o Musa pici raa ne, na padhai lii kahèi, peka na, “Raa ne'e ne j'aj'i mi tadha, dhu peka na, Ama Lamatua dhu pa'èki lii pajaji dènge miu. Ladhe miu madhutu aa'i paredha Na, bèli-camèd'a Nèngu hia aa'i dhu Na pajaji le sèra.”✡
21 Musa pici raa asa Paleo Manèngi-Mangaj'i kahèi, dènge asa mèdha aa'i-aa'i ètu sèra, dhu ra pake ho pahaha iisi mi Ama Lamatua.✡
22 Te madhutu atora Lamatua, aa'i-aa'i dhu kaj'alu hud'i pamèu ku pake raa. Nèti èèna ka, ladhe dhèu rai-haha neo j'aj'i mola-mèci nèti sasala ra, hud'i dènge ku raa korban.✡

23 Ngaa dhu ja'a lole nèti j'ara bèi-baki èdhi dènge Paleo Manèngi-Mangaj'i, se'e se dhoka conto di, sèna ka èdhi bisa te'a mèu, era manèngi-mangaj'i Ama Lamatua dhu asli ètu sorga. Te ladhe kètu agama rupa dhui neo lasi asa d'ara Paleo èèna ho manèngi-mangaj'i mi Ama Lamatua, rèngu hud'i pamèu aa'i-aa'i ku pake raa badha korban. Era manèngi-mangaj'i Ama Lamatua ètu sorga kahèi hud'i mèu taruu-taruu. Te ngaa hud'i pake ku raa korban dhu kab'ua risi eele nèti raa badha.
24 Kama Luri Mola-Mèci dhu Kristus maso èèna, ètu boe d'ara Paleo Manèngi-Mangaj'i dhu dhèu rai-haha tao. Te Paleo dhu ètu rai-haha èèna, dhoka conto di nèti dhu asli. Te ngaa Kristus la'e unu Na asa sorga ho sarii èdhi ètu madha Ama Lamatua.
25 Uru èèna, kètu kapai risi agama hud'i maso ku la'e asa d'ara Kama Luri Mola-Mèci èèna ca tèu ca tèka, aa nèti dènge raa badha hia Ama Lamatua. Te ngaa Kristus aad'o sèmi èèna. Te Nèngu parluu maso dhoka ca tèka di, nèti dènge raa Nèngu unu Na.
26 Te ladhe tèu mai-tèu mai, hud'i Na maso sama sèmi kètu agama dhu uru sèra, sasoa na, Nèngu hud'i madhe ku pahari-pahari karèi nèti j'aj'aj'i rai-haha toke deo ne'e, sèna ka saku eele aa'i sasala nèti dhèu èci-èci. Te ngaa Na tao boe sèmi èèna. Te ropa d'ai lod'o na, Nèngu madhe j'aj'i korban dhoka ca tèka èèna di, ho core eele aa'i sasala dhu dhèu ad'u-ue.
27 Dhu lèke ka, dhèu rai-haha

‡ **9:19** Alkitab lii Yunani, peka na, rèu ne, ngara na ὕσσωπος (*hussopos*). Baca ètu d'ara *Kamus Pengantar Alkitab* sasuri nèti 'hisop'. ✡ **9:20** Kalua nèti Masir 24:6-8 ✡ **9:21** Atora nèti Ama-ama Agama 8:15 ✡ **9:22** Atora nèti Ama-ama Agama 17:11

madhe dhoka ca tèka di. Èle èèna, nèngu hud'i la'e asa madha Ama Lamatua ho Ama Lamatua parisa ne.
28 Sèmi èèna kahèi Kristus. Nèngu madhe, aa saraka ngi'u Na ho j'aj'i korban ca tèka èèna ka. Aa bèli-camèd'a Na lèpa hari mai. Te ngaa Na mai uri heka sasala dhèu, lula Na tao pa'èle aa'i le sasab'a èèna. Te ngaa dhu Na uri, nuka pala mamuri hia mi dhèu aa'i-aa'i dhu sanao-maena mi Nèngu.✡

10

Kristus madhe dhoka ca tèka di, sèna ka dhèu bisa mamuri pabe'a taruu dènge Ama Lamatua

1 Ladhe tare'a-re'a dhèu neo re'a mèu dad'èi Ama Lamatua, atora dhu Na pangèd'u asa bèi-baki èdhi sèra, dhae led'a iia mèka. Te aa'i-aa'i se nuka sèmi sanabhu nèti j'ara-j'ara hua iia dhu Lamatua neo hia èdhi. De masi ka dhèu madhutu aa'i atora, aa rèti dènge badha korban taruu-taruu, te ngaa bisa boe saku pamèu sasala rèngu.
2 Te ladhe atora ne bisa tao eele sasala dhèu, na, rèngu rèti heka badha korban, lula rèngu rasa heka sala. Te ngaa sèmi boe èèna.
3 Te tèu mai-tèu mai rèngu manèngi pahari-pahari ho Ama Lamatua saku eele sasala ra,
4 lula, tatu boe raa badha dènge koasa, sèna ka saku eele sasala dhèu toke d'ai mia-mia.
5-6 Nèti èèna ka, Kristus peka sèmi ne'e, lod'o Na mai asa rai-haha ne, aku Nèngu na,
“Ama Lamatua!
Ama d'èi boe badha korban dènge
mèdha persembahan dhu
rèngu rèti.
Rèngu roro pamadhe badha ae-
ae,
sèna ka j'aj'i korban.
Ka rèngu tunu badha sèra,
ho manèngi abho.
Masi ka sèmi èèna, te ngaa d'ara
Ama karej'e boe.
Nèti èèna ka, Ama pua Ja'a mai
asa rai-haha ne,
sèna ka j'aj'i dhèu rai-haha
sama sèmi rèngu.”
7 Hèia Kristus tuhu hari lii, aku Nèngu na,
“Ama! Ja'a ka ne'e le!
Ja'a mai sèna ka tao madhutu
dad'èi Ama,
nuka sèmi dhèu rèti lii pad-
hai Ama dhu suri mema
lula-nèti Ja'a.”✡
8 De dhu Kristus peka partama, nuka:
“Ama Lamatua karej'e boe dènge
badha korban, aa mèdha
persembahan dhu rèngu rèti.
Rèngu roro pamadhe badha ae-
ae,
sèna ka j'aj'i korban.
Hèia ra tunu badha sèra,
ho manèngi abho.
Te ngaa masi ka sèmi èèna, d'ara
Lamatua karej'e boe.”
De masi ka rèngu tao madhutu le pamèci dènge atora Musa, te ngaa d'ara Ama Lamatua karej'e boe ciki sa.
9 Lod'o Kristus padhai lii, peka na,
“Ja'a mai, sèna ka tao madhutu
dad'èi Lamatua.”
Sasoa na, Kristus mai sèna ka tao eele j'ara dhui, ho gati dènge j'ara hiu.
10 Te dad'èi Lamatua ka, Yesus Kristus j'aj'i korban ho madhe dhoka ca tèka di hia èdhi dhèu rai-haha. Dènge j'ara ne'e, Na pamèu èdhi toke d'ai mia-mia.
11 Bèli-bèli kètu agama rupa dhui pakako taruu sasab'a ra, aa roro pamadhe badha korban. Aa te ngaa korban se, dènge boe koasa sèna ka saku eele sasala dhèu.✡
12 Te ngaa Kètu Kapai Risi Agama èdhi, nuka Kristus, saraka ngi'u Na ho madhe sèna ka j'aj'i korban hia èdhi. Nèngu j'aj'i korban dhoka ca tèka èèna di. Dènge tao sèmi èèna, Na bhoke j'ara sèna ka saku eele sasala èdhi dhèu rai-haha aa'i-aa'i ti. Èle èèna, heka Nèngu la'e madhèdi

✡ **9:28** Yesaya 53:12 ✡ **10:7** Lii Sod'a Koa-Kio 40:7-9 ✡ **10:11** Kalua nèti Masir 29:38

ètu baboa g'ana Ama Lamatua, ètu
era dhu kab'ua risi eele.
13 Ètu era nèi, Na mate toke Ama
Lamatua tao musu Na sèra mai
pahaha iisi mi Nèngu.✡
14 Korban Nèngu dhu ca tèka
èèna, pama'ète eele koasa sasala-
sasigo nèti dhèu dhu Kristus pamèu
si.
15 Roh Ama Lamatua dhu Mola-
Mèci peka j'ara dhu sèmi èèna kahèi
hia mi èdhi. Te Na padhai lii nèdhi,
peka na,
16 "Lamatua miu peka sèmi ne'e:
Ja'a pa'èki lii pajaji hiu dènge
dhèu unu Ja'a,
Ja'a tao atora Ja'a ètu d'ara
ngangee ra,
dènge suri paredha Ja'a ètu
d'ara ra."✡
17 Hèia Na peka hari, na,
"Èèna na Ja'a sanèd'e heka sasala ra.
Aa Ja'a pabhèlu eele tatao rèngu
dhu karehe,
lod'o rèngu sisu atora
Ja'a."✡
18 Sasoa na, ladhe Ama Lamatua
saku eele le sasala dhèu, èèna
na rèngu parluu heka rèti badha
korban, sèna ka pamaho d'ara
Lamatua.

Èdhi madha'u iia ka lati asa katanga madha Ama Lamatua

19 De sèmi ne'e a'ari aa'i-aa'i!
Yesus pasuti le raa Na, sèna ka cuhi
d'ara Ama Lamatua. Nèti èèna ka,
limuri ne èdhi madha'u ia ka lati asa
katanga madha Na ètu Era Na dhu
Mola-Mèci ètu sorga.
20 Pangee ku Kama Luri Mola-
Mèci dhu dhui èèna. Ètu era èèna,
abhu bèla bhiri ca bèla dhu bhèla
aae, dhu pa'abhe sèna ka dhèu
baku lasi asa katanga madha Ama
Lamatua. Te ngaa dènge mamadhe
Yesus èèna, Na bhoke j'ara hiu, ho
dhèu bisa padhai lii patoo madha
dènge Ama Lamatua.
21 Risi-risi hari, Yesus j'aj'i kètu
agama dhu kapai risi, dhu uri dènge
lalau-lalo'o isi èmu Ama Lamatua.
22 De limuri ne èdhi dènge hak.
Nèti èèna ka, mai ti maso ho pad-
hai lii patoo madha dènge Ama
Lamatua. Te ngaa èdhi hud'i par-
caya Ne tare'a-re'a dènge d'ara
mola. Te mamadhe Yesus ka
dhu pamèu le d'ara èdhi, toke
èdhi pangee heka j'ara-j'ara bhelu-
katub'a. Aa èdhi hud'i mamuri
mola, nuka sèmi ama agama rupa
dhui sèra, hud'i diu ku èi, heka
maso lasi pakako sasab'a Lamatua.✡
23 Mai ho èdhi kèpe pa'èra-èra
kahèi, aa'i-aa'i dhu èdhi mangaku
le lula-nèti Ama Lamatua. Aa èdhi
hud'i sanao-maena mi Nèngu kahèi,
aa pangee ia ka dhu leo, te tatu Na
tao madhutu lii pajaji Na.
24 De mai èdhi patangi-tenge j'ara
ho pamako a'ari èdhi dhèu parcaya
sèra, sèna ka èdhi aa'i-aa'i ti pad'elo
sasue ae-ae, aa dènge tao rupa-rupa
j'ara dhu be'a.
25 Te ja'a tadèngi le, abhu dhèu
cahag'e dhu ro'o heka pakaboko
dènge a'ari ra dhèu parcaya. Te
ngaa mage miu sèmi èèna! Te miu
hud'i pa'asu-pareo ku, ho pa'èra
d'ara èci dènge èci. Risi-risi, lula
lod'o mamai hari Lamatua dètu le.
Pasanèd'e si sèmi èèna!
26 A'ari pasue! Èdhi te'a le toke
lutu-sela, j'ara-j'ara Yesus Kristus
dhu mola. Te ngaa ladhe èdhi soro
kabodho mi Yesus, aa ad'u-ue taruu
sasala, sasoa na, abhu heka korban
leo dhu bisa saku eele sasala èdhi.
27 Èdhi dhoka mate dènge d'ara
madha'u, lula Ama Lamatua mai
huku èdhi. Te ai naraka heo robhe-
robhe le, ho pakèpu dhèu aa'i-aa'i
dhu lab'a Lamatua.✡
28 Uru èèna, ladhe abhu ca dhèu
dhu tule eele atora Musa, aa abhu
dua do tèlu dhèu dhu j'aj'i sakasii,
na, dhèu èèna hud'i abhu huku
madhe, hia boe ne abho.✡
29 Te ngaa limuri ne, ladhe

✡ **10:13** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1 ✡ **10:16** Yermia 31:33 ✡ **10:17** Yermia 31:34 ✡ **10:22** Atora nèti Ama-ama Agama 8:30, 16:4, Yeskial 36:25 ✡ **10:27** Yesaya 26:11 ✡ **10:28** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 17:6, 19:15

abhu dhèu dhu pahahe Ana Ama Lamatua, èèna sama sèmi nèngu pakab'ua boe raa Yesus dhu Na pasuti sèna ka pamèu dhèu èèna. Aa no'o boe pane'a dènge lii pajaji dhu Ama Lamatua pa'èki dènge nèngu pake raa èèna ka. Aa nèngu tao Roh Ama Lamatua nasa kahèi. Te Roh èèna ka dhu pad'elo le d'ara hua iia Na mi nèngu. Pangee ku laa! Te dhèu sèmi ne'e ne, tatu pasae nare hahuku dhu bia risi nèti dhèu dhu tule eele atora Musa.✡

30 Ama Lamatua peka nèdhi le, na.

“Ja'a dènge hak ho b'ala bhelu-
katub'a dhèu.
Aa tatu Ja'a hud'i tao ku mad-
hutu sèmi èèna.”

Aa dhu suri kahèi, na,

“Lamatua ne, Ama.
Bèli-camèd'a Na huku dhèu unu
Na.”✡

31 Sanèd'e te Ama Lamatua mamuri taa-taa! Dhèu tatu madha'u titu kèna, ladhe Lamatua kèpe nare si!

32 Miu hud'i sanèd'e ku lod'o miu mulai me'a j'ara-j'ara Kristus, ka ngangee miu mulai mèu. Te lod'o èèna, masi ka miu dhoka muri ètu d'ara sasusa dènge j'aj'èra ae-ae, te ngaa miu taha dènge parcaya taruu Kristus.

33 Abhu dhu pamakae dènge pahahe miu ètu madha dhèu ae. Abhu kahèi dhu ra tao sèmi èèna mi angalai miu, dhèu parcaya sèra.

34 Miu rasa kasia aa pad'elo d'ara be'a mi dhèu dhu ra pamaso si asa d'ara bèdho. Ladhe dhèu mana'u rèti mèdha-panyau miu, miu maumau sène, lula miu me'a, na, bèlicamèd'a miu abhu dhu be'a risi, dhu dhèu bisa heka mana'u rare.

35 Nèti èèna ka, miu hud'i kèpe pa'èra-èra lalèka miu. Te èèna na Lamatua b'ala hia miu, ae-ae.

36 De taha taruu! Te ladhe miu tao madhutu aa'i dad'èi Lamatua, èèna na miu abhu aa'i dhu Na jaji le hia miu.

37 Dhèu rèti lii padhai Lamatua suri le lula-nèti Dhèu dhu neo mai, peka na,

“Baku paroe d'ara, te nèbhu boe,
Dhèu dhu neo mai èèna, cèu,
aa Na pamate heka.
38 Dhèu dhu d'ara mola,
èèna na nèngu abhu mamuri,
lula na parcaya Ja'a.
Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu
pakaj'èu nèti Ja'a,
d'ara Ja'a karej'e boe.”✡

39 Te ngaa èdhi, dhèu dhu pakaj'èu boe nèti Ama Lamatua. Te dhèu dhu pakaj'èu nèti Lamatua, bèli-camèd'a cèri eele nèti Nèngu. Te ngaa èdhi dhèu dhu parcaya Ama Lamatua. Ka Nèngu patabuli èdhi nèti koasa sasala-sasigo èdhi, ho mamuri taruu dènge Ne.

11

Èdhi hud'i parcaya taruu Ama Lamatua, sama sèmi dhèu uru-uru sèra

1 Ladhe èdhi parcaya Ama Lamatua, sasoa na, èdhi lèka tare'a-re'a Nèngu taruu. Te ladhe Na moa le hia èdhi j'ara èci, èdhi te'a, na, tatu Na tao madhutu lii pajaji Nèngu èèna. Masi ka èdhi abhu mèka ngaa-ngaa, èdhi parcaya Ne taruu.

2 Abhu bèi-baki èdhi dhu parcaya sèmi èèna kahèi. Nèti èèna ka, Ama Lamatua sèmi nare si dènge be'a.

3 Rai-haha dènge liru dhu èdhi ladhe tèdhi ne, èdhi te'a, na, Ama Lamatua ka paj'aj'i aa'i mèu-mèu. Te ngaa Na tao boe nèti mèdha dhu j'aj'i le, dhu dhèu bisa rèdhi. Aa'i-aa'i dhu j'aj'i se, j'aj'i nèti lii padhai Na di.✡

Habel

4 Habel parcaya Ama Lamatua. Nèti èèna ka, nèngu nèti mèdha persembahan dhu be'a risi nèti a'a na Kaen. Ama Lamatua sèmi nare Habel dènge mèdha persembahan na, lula d'ara na mola. De masi

✡ **10:29** Kalua nèti Masir 24:8 ✡ **10:30** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 32:35,36 ✡ **10:38** Habakuk 2:3-4 ✡ **11:3** Lii Lolo dhu Uru Tèka 1:1, Lii Sod'a Koa-Kio 33:6, 9, Yohanis 1:3 ✡ **11:4** Lii Lolo dhu Uru Tèka 4:3-10

ka na madhe nèbhu le, te ngaa èdhi bisa tare conto nèti nèngu, lula lalèka na.✡

Henok

5 Henok parcaya Ama Lamatua kahèi. Nèti èèna ka, Ama Lamatua nedhe nèti ne asa sorga, sèna ka baku madhe. Dhèu patangi-tenge ne, te ngaa rage boe, lula Lamatua dhu paca'e le. Lamatua sèmi nare ne dènge be'a, te Lamatua dhu peka, na, “Henok ne, dhèu dhu pakarej'e d'ara Ja'a.”✡

6 De sèmi ne'e a'ari! Dhu lèke ka, Ama Lamatua sèmi nare boe dhèu dhu parcaya boe Nèngu. Te dhèu dhu neo la'e asa madha Ama Lamatua hud'i parcaya, peka na, Lamatua dhu mema-mema. Aa nèngu hud'i parcaya kahèi, peka na, Lamatua soru nare dhèu dhu patangi-tenge Ne.

Noh

7 Noh parcaya Ama Lamatua kahèi. Nèti èèna ka, Noh parcaya Lamatua ropa Lamatua peka mema dènge ne, “Noh! Sanèd'e, ee! Èèna na Ja'a palaho eele rai-haha ne, pake èi aae lala dhu dhèu rai-haha ne rèdhi mèka ca tèka sa.” Masi ka Noh paraga nèdhi mèka sèmi èèna, te ngaa nèngu nanene ka tao madhutu lii Lamatua, hèia na tao kapa, sèna ka nèngu dènge isi èmu na abhu sod'a. Lula lalèka na, ka Lamatua cap ne dhèu d'ara mola. Te ngaa dhèu aa'i-aa'i dhu lèka boe sèra, Lamatua hia si hahuku dhu bia.✡

Abraham tèke eele rai èta-èsu na

8 Abraham parcaya Ama Lamatua kahèi. Nèti èèna ka, Ama Lamatua paroa ne, peka na, “Abraham! Kalua nèti rai èta-èsu èu ne, ho lamu asa era dhu pe Ja'a pad'elo dènge mu. Te rai èèna, bèli-camèd'a j'aj'i mi pusaka ana-èpu èu.” Tadèngi nare sèmi èèna, Abraham tao madhutu, masi ka nèngu ne'a boe la'e asa era mia.✡

9 Ropa Abraham d'ai era èèna, na patitu paleo, ho pea nuka sèmi dhèu tao mai ètu rai èèna dhu Lamatua pajaji le dènge ne. Ka ana na Isak dènge èpu na Yakob pea ètu èèna, te Lamatua dhu padhadha le hia rai ne j'aj'i pusaka rèngu.✡

10 Na sanao, sèna ka nèngu pea ètu kota cue dhu saraga titu kèna. Te Ama Lamatua mesa Na ka dhu gambar ho pakèd'i kota ne.

Sara

11 Dhèu èmu Abraham, ngara na Sara, parcaya Ama Lamatua kahèi. Masi ka nara iisi nèdhi mèka, aa dhu heka bhora le, te ngaa Lamatua tao ne j'aj'i bèi-baki nèti dhèu ca nau-ca nadha. Te nèngu parcaya, na, tatu Ama Lamatua tao madhutu ngaa dhu Na jaji le.✡

12 Nèti èèna ka, masi ka nèngu heka bhora le, nèngu bisa nara iisi era, ka abhu ana-èpu ae-ae, toke ige rare boe. Te dhèu se ae, nuka sèmi hua-hètu ètu dedha-liru, aa sèmi salae nebhe dhasi.✡

Bèi-baki dhu parcaya aa sanao abhu rai èta-èsu cue

13 Bèi-baki èdhi Abraham, Isak dènge Yakob parcaya taruu Ama Lamatua, toke madhe. Te ngaa rèngu dhae abhu mèka rai dhu Lamatua pajaji èèna. Masi ka sèmi èèna, te ngaa rèngu ma'ète boe sanao dènge d'ara karej'e, te rèngu rèdhi le nèti kaj'èu. Te rèngu dhu mangaku, na, rèngu se dhèu leo rai kara dhu pea manubha ètu rai-haha ne.✡

14 Aa te ngaa, ladhe dhèu peka sèmi èèna, èdhi te'a, na, rèngu d'èi titu kèna abhu rai cue dhu j'aj'i unu rèngu.

15 Ladhe rai dhu bèi-baki èdhi d'èi, nuka rai èta-èsu Abraham, na,

✡ **11:5** Lii Lolo dhu Uru Tèka 5:21-24 ✡ **11:7** Lii Lolo dhu Uru Tèka 6:13-22 ✡ **11:8** Lii Lolo dhu Uru Tèka 12:1-5 ✡ **11:9** Lii Lolo dhu Uru Tèka 35:27 ✡ **11:11** Lii Lolo dhu Uru Tèka 18:11-14, 21:2 ✡ **11:12** Lii Lolo dhu Uru Tèka 15:5, 22:17, 32:12 ✡ **11:13** Lii Lolo dhu Uru Tèka 23:4, 1 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 29:15, Lii Sod'a Koa-Kio 39:13

tatu rèngu bisa lèpa hari asa era nèi, lod'o mia èèna ka.
16 Te ngaa rai èta-èsu dhu rèngu d'èi titu kèna, nuka rai èta-èsu dhu saraga bia ètu sorga. Nèti èèna ka, Ama Lamatua sèmi nare si dènge be'a, sèna ka j'aj'i dhèu unu Na. Te Na pamèci nare le kota cue hia si ètu sorga.

Abraham saraka ana na Isak

17-18 Parcaya Abraham hali boe nèti Ama Lamatua, ropa Lamatua uji parcaya na. Nèti èèna ka, na tao madhutu paredha Lamatua, ho saraka ana na Isak j'aj'i korban.✡ Aa te ngaa uru èèna, Lamatua dhu moa le, lula-nèti ana ne, peka na, “Nèti ana mu Isak ne, bèli-camèd'a èu abhu ana-èpu udhu sobhu-sobhu, toke ra j'aj'i suku dhu kapai titu kèna.”✡
19 Te ngaa Abraham pangee le, na, Ama Lamatua dhu dènge koasa, ho pamamuri hari dhèu madhe. Mema, èèna ka dhu lèke, te lod'o èèna, sama sèmi nèngu abhu hari ana na j'aj'i le mi korban.

Isak

20 Isak parcaya Ama Lamatua kahèi. Nèti èèna ka, na manèngi ho Lamatua hia mèngi-nale mi ana na, Yakob dènge Esau.✡

Yakob

21 Yakob parcaya Ama Lamatua kahèi. Nèti èèna ka, lod'o nèngu oe madhe, pakaseti kèd'i titu dènge kabodho kabhuku dènge kèpe tatea na, pahaha iisi mi Ama Lamatua. Hèia manèngi ho Lamatua hia mèngi-nale mi èpu na, ana nèti Yusuf.✡

Yusuf

22 Yusuf parcaya Ama Lamatua kahèi. Lod'o na oe madhe, nèngu parcaya, na, Ama Lamatua pe lere nèti dhèu Na, dhèu Isra'el sèra, kalua nèti rai Masir. Nèti èèna ka, na moa tèke mi rèngu, ho rèti rui na ropa rèngu tèke eele rai Masir.✡

Ina-ama Musa

23 Ina-ama Musa parcaya Ama Lamatua kahèi. Lod'o ina na nara iisi ne, ra pahuni ne toke d'ai tèlu hèru kateme, lula ra ladhe na mone iia. Aa ra madha'u boe dhèu aae Masir, masi ka paredha le dhèu, peka na, “Pamadhe aa'i ana-ana mone Ibrani dhu rara iisi hiu!”✡

Musa

24 Ropa Musa kapai mai, na parcaya Ama Lamatua kahèi. Te uru èèna, ana bhèni dhèu aae Masir, dhu ded'e nare le nèngu sèna ka j'aj'i mi ana na. Masi ka sèmi èèna, te ngaa Musa d'èi boe ladhe dhèu pangee, na, nèngu ne a'ari nèti dhèu aae Masir.✡
25 Te na pangee, na, be'a risi nèngu mamuri j'èra sama-sama dènge dhèu unu Lamatua sèra. Sad'i nèngu baku mamuri karej'e dènge j'ara bhelu-katub'a, dhu dhoka ètu d'ara ciki oo'e di.
26 Nèngu soro tèke dhèu pahahe ne, lula nèngu sanao-maena taruu mi Kristus, nuka Dhèu dhu Ama Lamatua pajaji le neo hia Na mai. Nèngu taha sèmi èèna, lula ne'a, na, bèli-camèd'a Lamatua bagi hia ne hadia dhu be'a risi nèti mèdha aa'i-aa'i ètu rai Masir.
27 Musa parcaya Ama Lamatua kahèi, lod'o na manèngi isin nèti dhèu aae Masir, ho lere nèti bèi-baki èdhi kalua nèti rai Masir. Masi ka dhèu aae nasa titu kèna, te ngaa Musa madha'u boe dènge ne. Musa lèka taruu Ama Lamatua, masi ka tèdhi boe senu-salao Na, te ngaa nuka sèmi Musa dhu nèdhi.✡
28 Musa parcaya Lamatua kahèi, ropa rèngu pa'èra neo kalua nèti rai Masir. Te nèngu madhutu mèno paredha Lamatua, aa pua bèi-baki èdhi tao Paska hiu-hiu, dènge roro kahib'i-kalèbho, sèna ka tao badha

✡ **11:17-18** Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:1-14 ✡ **11:17-18** Lii Lolo dhu Uru Tèka 21:12 ✡ **11:20** Lii Lolo dhu Uru Tèka 27:27-29,39-40 ✡ **11:21** Lii Lolo dhu Uru Tèka 47:31—48:20 ✡ **11:22** Lii Lolo dhu Uru Tèka 50:24-25, Kalua nèti Masir 13:19 ✡ **11:23** Kalua nèti Masir 2:2, 1:22 ✡ **11:24** Kalua nèti Masir 2:10-12 ✡ **11:27** Kalua nèti Masir 2:15

korban. Hèia rare raa kahib'i-kalèbho sèra, sèna ka tao tadha mi babèdho èmu ra. Mèda èèna, ana pajuu Lamatua nèti sorga puru mai pamadhe ana uuru aa'i-aa'i ètu rai Masir. Te ngaa na pamadhe boe ana uuru ètu èmu dhèu Isra'el, lula ladhe nèdhi raa dhu ra pici ètu babèdho èmu.✡

Bèi-baki èdhi

29 Lod'o bèi-baki èdhi kalua nèti rai Masir, rèngu parcaya Ama Lamatua kahèi. Lula lalèka ra, ka Lamatua cèri eele èi dhasi mi dua ètu Dhasi Mea, sèna ka rèngu kako asa cabèka dènge be'a, ètu dedha rai mango. Te ngaa sordad'u Masir dhu bata si sèra, madhe aa'i ètu d'ara dhasi, ropa neo pège asa cabèka.✡

Rahab

30 Lod'o bèi-baki èdhi maso asa rai Kana'an, rèngu parcaya Ama Lamatua kahèi. Te rèngu madhutu paredha Na, dènge kako rai-reo re li'u tembok ètu kota Jeriko, toke pidhu lod'o kateme. Ka tembok ne guri laho mae-mae.✡

31 Lod'o èèna, Rahab ètu kota èèna kahèi. Uru èèna, nèngu j'aj'i bhèni kajeo. Lula na parcaya Ama Lamatua, nèti èèna ka na sèmi nare mata-mata dhèu Isra'el, aa palu'u si ètu d'ara èmu na. Hèia Lamatua pamadhe aa'i dhèu Jeriko, lula ro'o boe nanene Nèngu. Te ngaa Lamatua hia mamuri mi Rahab, lula na lèka Ne.✡

Dhèu leo, ae ka dhu parcaya Ama Lamatua kahèi

32 Ja'a bisa padhai lii madhera hari era, j'ara-j'ara dhèu leo dhu parcaya Ama Lamatua. Te ngaa ja'a abhu boe lod'o taleo, ho lole toke lutu, lula-nèti Gideon, Barak, Simson, Yefta, Daud, Samuel, dènge dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu leo sèra.✡

33 Rèngu se aa'i-aa'i ra parcaya Ama Lamatua. Nèti èèna ka, abhu dhu segi dhèu aae-dhèu aae. Abhu dhu pakako paredha dènge d'ara mola, ho sarii dhèu dhu sala boe, aa huku dhèu dhu sala. Abhu dhu sèmi rare ngaa dhu Lamatua jaji le. Aa abhu kahèi segi badha singa.✡

34 Abhu dhu pamadhe ai dhu heo robhe-robhe. Abhu dhu Ama Lamatua ère nare si nèti dhèu dhu neo pamadhe si pake samala. Abhu dhu roe, te ngaa Ama Lamatua pa'èra si. Abhu dhu Lamatua tao si ho èra aae ètu d'ara pamusu, toke musu rai.✡

35 Abhu kahèi ina-ina dhu paraga hari dènge dhèu rèngu dhu Ama Lamatua pamamuri hari si nèti ma-madhe ra.

Te ngaa abhu dhèu dhu lèke j'aj'èra, lula parcaya Ama Lamatua. Rèngu d'èi risi madhe, sèna ka baku tèke eele parcaya rèngu mi Ama Lamatua. Te rèngu pa'èci taruu dènge Ne. De rèngu dhu sanao-maena, na, bèli-camèd'a Lamatua neo ded'e ra, sèna ka abhu mamuri dhu be'a risi hari ètu sorga.✡

36 Abhu dhu pa-aape si, aa abhu dhu lèke gama. Abhu dhu leo dhu lèke ngapi haga ra dènge ngangapi ètu d'ara bui.✡

37 Abhu dhu madhe, lula lèke pèci dènge hadhu. Abhu dhu roro pamadhe si, pake rarоro. Abhu dhu dhèu pare pamadhe si pake samala. Abhu dhu mamuri dènge boe unu, toke ra pake ka'uri badha, lula abhu dhèu dhu paj'èra dènge pasusa si, toke babèga eele si,✡

38 ka rai lasi asa pad'a sod'a, ledhe-ledhe, d'ara loe, dènge asa d'ara ro'a rai. Ra tao dhèu se'e dhu laku-laku boe, aa babège-lalèta si asa era dhu karehe. Aa te ngaa lalèka ra èra titu

✡ **11:28** Kalua nèti Masir 12:21-30 ✡ **11:29** Kalua nèti Masir 14:21-31 ✡ **11:30** Yosua 6:12-21 ✡ **11:31** Yosua 6:22-25, 2:1-21 ✡ **11:32** Tuka Pama'ète Lii 6:11—8:32, 4:6—5:31, 13:2—16:31, 11:1—12:7, 1 Samuel 16:1—1 Dhèu Aae sèra 2:11, 1 Samuel 1:1—25:1 ✡ **11:33** Daniel 6:1-27 ✡ **11:34** Daniel 3:1-30 ✡ **11:35** 1 Dhèu Aae sèra 17:17-24, 2 Dhèu Aae sèra 4:25-37 ✡ **11:36** 1 Dhèu Aae sèra 22:26-27, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 18:25-26, Yermia 20:2, 37:15, 38:6 ✡ **11:37** 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 24:21

kèna, toke dhèu ètu rai-haha ne nia
boe pa'èci dènge dhèu sèmi se'e se.
39 Lamatua koa dhèu sèmi se'e se,
lula ra parcaya Ne. Te ngaa toke ra
madhe, rèngu abhu mèka ngaa dhu
Lamatua padhadha tèka.
40 Lamatua neo tao madhutu lii
padhadha Na dènge j'ara dhu be'a
risi. Lula Na d'èi, sèna ka èdhi aa'i-
aa'i ti bisa mamuri toke d'ai mia-
mia dènge Ne: nuka èdhi tadhe mèu
le Kristus, dènge rèngu dhu madhe
uuru sèra.

12

1 De tasamia dènge èdhi dhu
mamuri lod'o limuri ne? Èdhi
cakaraa dhèu dhu madhutu pa'uji
rai. Bèi-baki èdhi dhu parcaya Ama
Lamatua, rèngu aa'i-aa'i ra nuka
sèmi dhèu dhu titu lingu rare èdhi,
ho pa'èra d'ara èdhi. Te ngaa èdhi
dhu pa'èki dènge sasala era, sèra
sa ka dhu pabia haga èdhi ka rai
tara boe. Nèti èèna ka, èdhi hud'i
core eele ku sasala sèra aa'i-aa'i,
sèna ka èdhi bisa rai èra. Te Ama
Lamatua mesa Na ka dhu pili èdhi,
ho madhutu pa'uji rai ne, de èdhi
hud'i taha ku, sèna ka rai taruu toke
d'ai lane.
2 Aa èdhi hud'i rai, mage piku
g'ana-kariu, te ngaa ladhe dhoka asa
Yesus di. Te Nèngu ka dhu bhoke
j'ara, ho èdhi bisa parcaya Ama
Lamatua. Aa èèna na Nèngu soru-
bara èdhi, sèna ka èdhi parcaya
taruu toke èle. Sanèd'e, do aad'o?
Lod'o Yesus dui j'aj'èra ètu aj'u
palolo-palèbha, dhèu pahahe Ne, te
ngaa Na taha taruu, lii boe-ugu boe.
Te ne'a, na, j'aj'èra Na èle kèna,
ka d'ara Na j'aj'i karae. Èèna ka
dhu lèke. Te Na madhe, hèia Ama
Lamatua pamamuri hari Ne, èle ka
Na nedhe pamadhèdi Kristus ètu
baboa g'ana Na, ho paredha sama-
sama dènge Ne.
3 Masi ka dhèu paj'èra bia Ne, te
ngaa Na taha taruu. De miu baku
bhèlu dènge j'aj'èra Yesus, sèna ka
miu bisa taha mere, aa baku roe.

Ama Lamatua neo kai èdhi, sèna ka nori ti sama sèmi ama aj'a ana na

4 Miu lab'a le j'ara bhabhelu-
katub'a, te ngaa lalab'a miu èra
mèka, toke raa miu suti. Tare'a si!
5 Ele boe miu bhèlu Lii Holo-Nori
Ama Lamatua dhu Na peka le dènge
miu, nuka sèmi ca dhèu ama padhai
lii dènge ana na, peka na,
"Ana, ee!
Ladhe Ama èdhi dhu huku ho aj'a
èu, sèna ka èu mamuri mad-
hutu j'ara dhu lèke, na,
èu baku pamud'e!
Aa ladhe Na kai ho aj'a èu, na,
èu baku paroe d'ara.
6 Te Ama èdhi kai ho aj'a dhèu dhu
Na sue.
Mema dhèu-dhèu dhu Na sèmi
nare j'aj'i ana Na,
Nèngu kai ho aj'a si."✡
7 De ladhe Ama Lamatua kai ho
aj'a miu sèna ka mamuri madhutu
j'ara dhu lèke, na, taha taruu aa
sèmi mere. Na tao sèmi èèna, lula
miu j'aj'i le ana Na. Te ama aa'i-aa'i
hud'i kai ho aj'a ana na, toke ana
na bisa mamuri madhutu j'ara dhu
lèke.
8 Te ladhe Ama Lamatua kai boe
ho aj'a miu sama sèmi ana Na dhu
leo sèra, sasoa na, miu se ana Nèngu
boe.
9 Èdhi tema pakab'ua ama matana
èdhi ètu rai-haha ne, lula na kai ho
aj'a-nori ti, lod'o èdhi dhu ana iiki
era. Dhu lèke na kèna. Te ngaa
dhu be'a risi hari, èdhi hud'i nanene
ku Ama Lamatua dènge be'a, lula
Nèngu ne, Ama èdhi ètu sorga, aa
Na kai ho aj'a-nori èdhi, sèna ka
èdhi mamuri madhutu j'ara Na dhu
lèke.
10 Ama matana èdhi kai ho aj'a
èdhi, dhoka d'ara ciki oo'e di, mad-
hutu ngaa dhu na ngee na be'a. Te
ngaa Ama Lamatua dhu ne'a risi,
ngaa dhu èdhi parluu te'a. Nèti
èèna ka, Na kai ho aj'a èdhi, sèna
ka mamuri mola-mèci sama sèmi
Nèngu.
11 Mema èdhi d'èi boe ladhe abhu
lii kai. Te ngaa nèbhu-nèbhu, d'ara

✡ **12:6** Ayub 5:17, Lii Hini 3:11-12

èdhi j'aj'i mau, lula te'a tare le mamuri madhutu dad'èi Ama Lamatua.
12-13 A'ari aa'i-aa'i! Pa'èra kacuiaai miu dhu roe, aa pasamaa haga miu dhu bia. Baku rai piku g'anakariu, te ngaa rai mola taruu, sèna ka pa'èra d'ara rèngu dhu roe-bhilu ho bisa rai taruu. Miu hud'i pa'èra d'ara miu, sèna ka taha taruu ètu d'ara parcaya mi Kristus.✡

Baku tule eele d'ara hua iia Ama Lamatua

14 A'ari dhu parcaya Kristus! Miu hud'i pa'èra ngi'u mi, sèna ka mamuri padame èci dènge èci. Aa baku loe tenge j'ara ho mamuri mola-mèci. Te dhèu dhu mola-mèci boe, bisa boe rèdhi Ama Lamatua.
15 Pa'èra d'ara èci dènge èci, sèna ka mage dhoka abhu nèti miu dhu rai, toke rasa heka d'ara hua iia Ama Lamatua. Aa j'aga paie ho baku soro tèke ladhe abhu dhu papèd'a d'ara ètu talora aae miu. Te èèna nuka sèmi raco dhu pa'ele iie dhèu ae.✡
16 Mage-mage aa j'aga ho baku abhu dhèu nèti miu dhu tao j'ara makae dènge dhèu dhu j'aj'i boe dhèu èmu-kamali nèngu. Aa mage-mage aa j'aga ho baku abhu dhèu nèti miu dhu pusi-pahae boe Ama Lamatua, nuka sèmi Esau. Esau ne, ana uuru Isak. Ca lod'o, Esau lèpa dènge kabake manganga. Na manèngi nganga'a ca pega nèti ari na Yakob, ho b'ae pake hak ana uuru.✡
17 Te ngaa èdhi te'a, nèbhu boe ka, Esau manyasa. Te ropa Isak neo manèngi Lamatua hia mèngi-nale mi ana uuru na Esau, te ngaa bisa heka, lula Esau dhu hia iia d'ara le hak ana uuru na. Nèti èèna ka, masi ka na tangi roma iisi, tasamia èèna ka, nèngu bisa heka abhu ngaa dhu uru èèna nèngu core eele.✡
18 Sèmi ne'e a'ari! Èdhi bisa lati le asa madha Ama Lamatua, madhutu j'ara hiu dhu Na bhoke nare le hia èdhi. Te ngaa uru-uru sèra, bèi-baki èdhi bisa mèka sèmi èèna. Te lod'o Ama Lamatua pa'èki lii pajaji dènge rèngu, rèngu padètu dènge ledhe Sinai. Ètu dedha ledhe ne, abhu ai dhu heo. Abhu ngèlu aae kahèi. Aa maroga saguru nare ledhe ne, ka dhèu se madha'u titu kèna.
19 Rèngu tadèngi lii tiu tèbhe kahèi, hèia lii dhu mèdhu aae nèti Lamatua kalua nèti ledhe ne. Ropa tadèngi lii Lamatua, hèia asa ra madha'u, toke ra manèngi Musa, peka na, “Ira ii! Ji'i bisa heka taha dènge lii nèi!”✡
20 Rèngu mema bisa boe taha, lula ngaa dhu Lamatua paredha èèna, bia titu kèna. Te Na peka, na, “Ca dhèu sa bisa boe j'èli ledhe ne! Masi ka dhèu, do badha! Te dhèu cee dhu j'èli ledhe ne, hud'i lèke pèci toke madhe.”✡
21 Ngaa dhu rèngu ladhe rèdhi ètu ledhe ne, mema pamadha'u tare'a, toke Musa karèbha kahèi.✡

22 Te ngaa limuri ne, j'ara asa Lamatua bhoke tèke le, aa èdhi bisa patoo madha padhai lii dènge Ne. Limuri ne, èdhi lati asa ledhe cue, ngara na Sion. Ètu era ne'e, abhu kota Yerusalem. Kota Yerusalem ne, ètu boe rai-haha ne, te ngaa kota Yerusalem hiu ètu sorga, era pea Ama Lamatua. Ètu nèi, abhu ana pajuu Ama Lamatua ae-ae, toke riho-riho, dhu loe boe tao pesta.

23 Ètu kota nèi kahèi, j'aj'i le era pakaboko dhèu aa'i-aa'i dhu parcaya Kristus. Te Ama Lamatua dhu tao nare le daftar, ho suri ngara ra èci-èci ètu sorga. Ètu era nèi kahèi, Ama Lamatua neo parisa aa tai-dadoo mamuri dhèu aa'i-aa'i ra. Aa ètu nèi kahèi, pakaboko dhèu aa'i-aa'i dhu uru èèna Ama Lamatua sèmi nare si dènge be'a, lula ra parcaya Ne. Ètu nèi, rèngu j'aj'i kateme ètu madha Lamatua.

✡ **12:12-13** Yesaya 35:3, Lii Hini 4:26 ✡ **12:15** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 29:18 ✡ **12:16** Lii Lolo dhu Uru Tèka 25:29-34 ✡ **12:17** Lii Lolo dhu Uru Tèka 27:30-40 ✡ **12:19** Kalua nèti Masir 19:16-22, 20:18-21, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 4:11-12, 5:22-27 ✡ **12:20** Kalua nèti Masir 19:12-13 ✡ **12:21** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 9:19

24 Aa Yesus kahèi ètu era nèi, dhu
j'aj'i mi kalete hia Ama Lamatua
dènge dhèu rai-haha. Yesus madhe,
pasuti raa Na, sèna ka Ama Lamatua
bisa pa'èki lii pajaji hiu dènge èdhi.
Nèti èèna ka, raa Yesus ne, cuhi
d'ara Ama Lamatua. Te ngaa raa
Yesus leko-leo nèti raa Habel ètu
d'ara Sasuri Lii Lolo dhu Uru Tèka.
Te lod'o Kain pamadhe Habel, raa
Habel dhu suti èèna, papana d'ara
Ama Lamatua, toke Na huku Kain.✡
25 Pasa dhilu pabe'a-be'a, ho
nanene ngaa dhu Ama Lamatua neo
peka dènge miu. Baku tao sèmi
bèi-baki èdhi dhu ro'o boe nanene
lii padhai Musa, lod'o na j'aj'i dhèu
nèti lii padhai Ama Lamatua ètu rai-
haha ne. Nèti èèna ka Lamatua
huku si. Ngaa hari dènge èdhi se!
Ladhe èdhi to'o boe nanene lii Na
nèti sorga, tatu Nèngu huku èdhi bia
risi eele!✡
26 Lod'o bèi-baki èdhi titu ètu
ledhe Sinai, lii Lamatua dhu mèdhu
èèna, tao rai opo. Limuri ne Na moa,
na,
“Bèli-camèd'a Ja'a tao ne opo ca
tèka hari.
Mesa boe rai di opo,
te ngaa liru opo kahèi.”✡
27 Lod'o Lamatua peka, na, Nèngu
neo tao opo aa'i-aa'i “ca tèka hari”,
sasoa na, Lamatua neo pagaged'o
aa'i-aa'i dhu Na paj'aj'i ètu dedha-
liru dènge ètu rai-haha ne, toke
abhu dhu bisa boe taha. Ele aa'i si.
Te dhu taha di, nuka dhu pea taruu.
28 Ama Lamatua nèd'u paredha
ètu sorga. Èèna bisa boe laho. Ngaa-
ngaa tao boe! Lula Na neo sèmi
nare, na, miu maso j'aj'i mi dhèu
unu Na ètu nèi. De mai ho èdhi
manèngi makasi mi Nèngu, pahaha
iisi mi Nèngu, aa ded'e padedha-
dedha Ne, lula dadedha Na.
29 Te ngaa èdhi baku pamud'e
kahèi, lula nanasa Ama Lamatua
nuka sèmi ai dhu na'e pakèpu aa'i
mèu-mèu.✡

13

Èdhi hud'i mamuri pabe'a èci dènge èci

1 De a'ari aa'i-aa'i! Abhu pèri-pèri
j'ara dhu ja'a neo pasanèd'e miu.
Baku bhèlu pasue taruu a'ari dhèu
parcaya.
2 Baku bhèlu bhoke d'ara sèna ka
sèmi mere dhèu dhu miu tadhe boe
asa d'ara èmu mi. Te abhu pèri-pèri
a'ari dhu sèmi rare dhèu, te ngaa
re'a boe, na, dhèu sèra, ana pajuu
Ama Lamatua nèti sorga.✡
3 Baku bhèlu tao ai-hèb'a mi dhèu
ètu d'ara bui, te ra kèpa si lula ra
parcaya Kristus. Nèti èèna ka, miu
hud'i soru-bara si, nuka sèmi miu ka
dhu ra kèpe rare.
Aa mage bhèlu soru-bara dhèu
dhu lèke j'aj'èra nèti dhèu. Lalau
si pabe'a-be'a, nuka sèmi miu mesa
mi ka dhu abhu j'aj'èra èèna.
4 Paleo èmu èèna, mola-mèci. Te
ngaa mage paleo èmu dhu mola-
mèci ne, j'aj'i mi kaj'alu. Te tatu
Ama Lamatua huku dhèu aa'i-aa'i
dhu tao j'ara makae dènge dhèu
èmu nèngu boe.
5 Baku manga'a doi-dhari. Te ngaa
miu hud'i mamuri nèti ngaa dhu
miu abhu, te èèna d'ai le. Ama
Lamatua dhu peka le, na,
“Ja'a bhèlu boe miu.
Ja'a soro tèke boe miu.”✡
6 De pa'èra d'ara miu, nuka sèmi
dhu ra suri, na,
“Lula Lamatua ja'a neo soru-bara
ja'a,
nèti èèna ka, ja'a madha'u boe.
Te abhu boe ca dhèu sa hèi,
dhu bisa cèri eele ja'a nèti Ama
Lamatua.”✡

Madhutu ia ka atora agama dhu dhui, te ngaa parcaya taruu Yesus

7 Baku bhèlu dhèu-dhèu dhu uru
sèra aj'a-nori miu Lii Holo-Nori Ama
Lamatua. Pajiko paie-iie j'ara ma-
muri ra, aa madhutu lalèka ra. Te,
dhu rèngu parcaya, nuka:

✡ **12:24** Lii Lolo dhu Uru Tèka 4:10 ✡ **12:25** Kalua nèti Masir 20:22 ✡ **12:26** Hagai 2:6 ✡ **12:29** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 4:24 ✡ **13:2** Lii Lolo dhu Uru Tèka 18:1-8, 19:1-3 ✡ **13:5** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 31:6, 8, Yosua 1:5 ✡ **13:6** Lii Sod'a Koa-Kio 118:6

8 Yesus Kristus ub'a nèdhi boe.
Nèti uru, doe ne'e, toke d'ai mia-mia la'e,
Nèngu hali boe.

9 Nèti èèna ka, miu baku madhutu rii nèti a'aj'a dhu sala. Ama Lamatua tao pa'èra le d'ara miu, lula Na pad'elo le d'ara hua iia Na dènge miu. Lula boe nèti miu madhutu atora nganga'a-nganginu dhu guna boe.

10 Uru-uru sèra, ètu madha Paleo Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua, abhu mei èci dhu era tèka badha korban. Ama agama ka dhu lalau ètu sèra, dhu dènge hak ra'a sisi dhu sisa nèti dedha mei ne. Te ngaa limuri ne, èdhi dhu dènge le mei leo.* Aa ama agama rupa dhui dènge boe hak ra'a ètu mei èèna.

11 Uru èèna, tèu mai-tèu mai kètu kapai risi agama nèti raa badha korban, sèna ka tèke asa d'ara Kama Luri Mola-Mèci Ama Lamatua. Dènge j'ara ne'e, Lamatua pabhèlu eele sasala ra. Èle na, pasae rèti badha ne lasi tunu asa li'u rae.✡

12 Sèmi èèna kahèi dènge Yesus. Nèngu j'aj'i korban kahèi, sèna ka Ama Lamatua bisa saku eele sasala dhèu rai-haha. Aa lod'o j'aj'èra Na èèna, ra nuni rèti Ne kahèi, ho pamadhe Ne asa li'u kota Yerusalem.

13 Nèti èèna ka, mai ka èdhi lati asa Yesus, ho parcaya Ne taruu. Masi ka dhèu pahahe èdhi, èdhi hud'i pa'èra sèmi tare ne, nuka sèmi Yesus.

14 Te èdhi dhoka manubha taha ètu rai-haha ne. Te ngaa èdhi sanao-maena, sèna ka pea ètu kota hiu cue ètu sorga toke d'ai mia-mia la'e.

15 Lula Yesus j'aj'i le korban pala èdhi, nèti èèna ka èdhi parluu heka tèti badha korban asa Ama Lamatua. Te ngaa abhu mèdha korban dhu leo era, dhu èdhi hud'i tèti ku hia Ne, nuka, koa-kio dhu ded'e padedha-dedha kolongara Na.

16 Aa mage bhèlu tao j'ara be'a hia dhèu leo. Ladhe ra parluu ngaa, lami soru-bara si. Te sèra sa, j'aj'i nuka sèmi mèdha persembahan dhu pakarej'e d'ara Ama Lamatua.

17 Miu hud'i nanene ku dhèu aa'i-aa'i dhu uri miu. Te dhèu se'e ka dhu j'aga miu mèda-mèu ètu d'ara mamuri miu dènge Ama Lamatua. Bèli-camèd'a rèngu hud'i lapor ku sasab'a rèngu asa Ama Lamatua. De nanene paie si, sèna ka ra bisa sab'a aa lapor dènge d'ara karej'e. Mage dhoka ra peka dènge d'ara dhu laho mae-mae, lula miu tèke eele j'ara mamuri Yesus Kristus. Te ladhe sèmi èèna, na, miu oto boe.

Dhu suri sasuri ne, manèngi makasi dènge sabaj'a hia dhèu Ibrani

18 Sabaj'a taruu hia ji'i. Te d'ara ji'i mema mola, aa ji'i neo tao j'ara be'a taruu.

19 Aa be'a risi hari, sabaj'a sèna ka ja'a bisa lèpa malai asa miu.

20-21 Ama Lamatua ka dhu pamau d'ara èdhi. Ja'a manèngi sèna ka Na soru-bara miu, ho miu bisa madhutu aa'i dad'èi Na. Ja'a manèngi kahèi, ho Na soru-bara èdhi aa'i-aa'i ti, sèna ka te'a pakarej'e d'ara Na. Te Ama Lamatua pake le raa Yesus Kristus dhu suti èèna, sèna ka pa'èki lii pajaji hiu dènge èdhi. Lii pajaji ne j'aj'i taruu toke d'ai mia-mia. Ka Ama Lamatua pamamuri hari Kètu èdhi, Yesus Kristus. De Yesus ka dhu ladhe-leru èdhi limuri ne, nuka sèmi dhèu madhenga badha dhu be'a risi. Nèti èèna ka, èdhi ded'e kolongara Na padedha-dedha, aa koa-kio Ne taa-taa! Èèna ka dhu lèke.

Saloom

22 A'ari pasue! Ja'a manèngi sèna ka miu sèmi mere lii holo ja'a ne dènge d'ara kateme. Te sasuri ne bab'a iiki di.

* **13:10** Abhu dhèu cahag'e dhu peka na, mei ne, mei perjamuan, aa te ngaa aad'o sèmi èèna. Mei ne'e paj'uj'u mi mamadhe Yesus ètu aj'u palolo-palèbha. Èdhi b'ala korban Nèngu èèna, dènge tèti persembahan lii koa-kio taruu mi Ama Lamatua. Ladhe ayat 15 re haha ne. ✡ **13:11** Atora nèti Ama-ama Agama 16:27

23 Abhu lii lolo dhu ja'a neo miu
aa'i-aa'i mi me'a, nuka: a'ari èdhi
Timotius dhu kalua le nèti d'ara bui.
Ladhe na mai malai paraga dènge
ja'a, èèna na ji'i dua mi palere-lere
dhiu asa miu.
24 Ja'a pa'adhu lii maho'o hia kètu
miu sèra, aa lii maho'o hia miu
aa'i-aa'i dhu parcaya Yesus Kristus.
A'ari nèti propensi Italia hia miu lii
maho'o kahèi.
25 Ja'a manèngi sèna ka Ama
Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na
dènge miu aa'i-aa'i mi.
D'ai sange ne'e ka!

Sasuri nèti kapala gareja, ngara na Yakobis

Lii maho'o

1 Lii maho'o nèti ja'a, Yakobis. Ja'a ne'e ana pua-paleha nèti Ama Lamatua dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus.

Ja'a tao sasuri ne'e hia miu dhèu Yahudi dhu pea ètu kabarai dhèu, dhu d'èi madhutu Lamatua Yesus.* ✡

Ladhe abhu j'aj'èra, na, pa'èra d'ara dènge parcaya Lamatua di

2 A'ari! Ja'a neo peka sèmi ne'e: ladhe miu abhu rupa-rupa j'aj'èra, na, baku paroe d'ara. Sèmi mere dènge d'ara karej'e, te bèli-camèd'a abhu babe'a.

3 Te èdhi te'a, na, ladhe miu pa'èra-èra ètu d'ara j'aj'èra sèmi èèna, aa pakaj'èu le nèti dadugu, aa miu parcaya Lamatua era, èèna ka dhu asa tabha pa'èra d'ara miu, ladhe mi paraga hari dènge dadugu dhu leo.

4 Baku hari kabodho nèti j'aj'èra. Te ngaa miu hud'i taha ètu d'ara j'aj'èra, toke miu abhu mamèci, aa kura boe ngaa-ngaa èci sa.

Ladhe manèngi ngaa nèti Lamatua, baku dènge d'ara kacanga

5 Ladhe abhu nèti miu dhu re'a mèka j'ara kalua nèti j'aj'èra, miu bisa pakarèi mi Lamatua dhu ne'a aa'i ngaa-ngaa. Nèngu ka dhu bisa pad'elo j'ara kalua hia miu. Nèngu ka dhu bhoke j'ara dènge d'ara karej'e, aa dhu ne'a boe nasa, ladhe miu manèngi.

6 Te ngaa ladhe manèngi mi Nèngu, na, baku dènge d'ara kacanga. Miu hud'i parcaya tare'a ku, na, Nèngu bisa hia ngaa dhu miu manèngi. Te ladhe dhèu manèngi dènge d'ara kacanga, èèna na nuka sèmi laka dhasi dhu pahaka la'e-mai ladhe lèke ngèlu.

7-8 Dhèu dhu parcaya kalili boe sèmi èèna, èra boe ètu d'ara j'ara aa'i-aa'i ra. Baku maena, na, nèngu abhu ngaa-ngaa nèti Lamatua.

Dhèu unu aad'o dènge dhèu kaja

9 Dhèu unu aad'o dhu parcaya Lamatua Yesus, nèngu hud'i pakarej'e d'ara na, lula Ama Lamatua ded'e le nèngu j'aj'i dhèu unu Na.

10-11 Aa dhèu kaja dhu parcaya le Lamatua Yesus, nèngu hud'i karèj'e kahèi, lula Lamatua aj'a ne sèna ka baku padedha iisi. Limuri ne nèngu ne'a, na, bèli-camèd'a mèdha-panyau na ele aa'i mèu-mèu, nuka sèmi hela bunga dhu saraga, te ngaa ladhe lèke lod'o pana, na kamale eele. Sèmi èèna kahèi dènge dhèu kaja sèra. Masi ka rèngu bhute dènge urusan ra, te ngaa rèngu ele kahèi.✡

Aa'i-aa'i dhu be'a mai nèti Lamatua, aa dhu karehe aad'o

12 Lamatua hia berkat mi dhèu dhu taha ètu d'ara dadugu-rariu. Hèia na sèmi nare bab'ae rui-j'aj'èra na, nuka mamuri dhu Lamatua padhadha le ho pala-bagi mi dhèu dhu sue Ne. Èèna nuka sèmi dhèu dhu segi ètu pa'uji olaraga dhu abhu solo juara.†

13 Sanèd'e paie-iie! Ladhe nèti miu abhu dhu paraga dènge dadugu-rariu, aa neo ad'u-ue madha j'ara dhu sala, baku peka, na, “Ama Lamatua ka dhu sèku ja'a”. Te Ama Lamatua neo boe tao sala. Aa Na sèku nèdhi boe dhèu, sèna ka tao sala.

14 Te sasala mai nèti d'ara dhèu. Ropa d'ara na neo ad'u-ue j'ara

* **1:1** Sasuri lii Yunani suri, peka na, “Hia mi 12 suku bangsa dhu mamuri pacèri”. Dènge sèmi èèna, èdhi te'a sasuri nèti Yakobis ne'e, hia dhèu Kristen Yahudi. ✡ **1:1** Mateos 13:55, Markus 6:3, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 15:13, Galati 1:19 ✡ **1:10-11** Yesaya 40:6-7 † **1:12** Sasuri lii Yunani suri, peka na, “nèngu sèmi στέφανος *(stefanos)* mamuri”. *Stefanos* ne, solo dhu ra hia mi dhèu dhu abhu juara èci.

karehe, hèia na kapod'e kahadhu na, sèna ka tao j'ara kaj'alu.
15 Hèia na tao madhutu ngangee na dhu kaj'alu èèna. D'ai lod'o limuri, Ama Lamatua huku pamadhe dhèu dhu tao bhabhelu.
16 A'ari pasue! Baku lèke tipu nèti j'ara se'e aa'i-aa'i.
17 J'ara karehe sèra mai boe nèti Lamatua. Te ngaa Nèngu ka dhu pala-bagi mèngi-nale aa'i-aa'i, dènge ngaa aa'i-aa'i dhu mola-mèci. Nèngu ka dhu paj'aj'i madha lod'o, hèru dènge hua-hètu. Aa'i-aa'i ra pea boe kalili mi ca'era ètu dedhaliru, aa tao mamaho ra dhu ub'a-ub'a. Dhoka Ama Lamatua di dhu ub'a boe.
18 Dad'èi Lamatua hia mi èdhi sèmi ne'e: Na hia mi èdhi Lii Holo-Nori Na dhu lèke. Aa Na pake Lii Holo-Nori Na ho hia èdhi mamuri. Nèti ngaa aa'i-aa'i dhu Na paj'aj'i ètu rai-haha ne, Na hag'e nare le èdhi j'aj'i mi hua-hela dhu uru tèka.

Nanene aa tao madhutu Lii Holo-Nori Lamatua

19 A'ari pasue! Sanèd'e, ee! Dhu be'a èèna sèmi ne'e ka: dhèu baku padhai lii leli di. Be'a risi, ropa dhèu leo peka dhu be'a, nèngu pasa dhilu ho nanene uuru ku! Aa dhèu baku nasa malai.
20 Te ladhe dènge nasa, dhèu bisa boe tao ngaa-ngaa dhu be'a madhutu dad'èi Ama Lamatua.
21 De miu hud'i tunu eele ku sasala mi aa'i-aa'i, sèmi dhèu dhu ko'o pamèu oka-tedhe, ka ra tunu maruru sèra. Aa miu hud'i sèmi dènge pahaha iisi mi Lii Holo-Nori Lamatua. Lii Holo-Nori sèra, nuka sèmi hini dhu sèle ètu d'ara miu. Ladhe miu tao sèmi èèna, bèlicamèd'a Lamatua saku eele sasala mi, aa Na sèmi nare miu, sèna ka mamuri taa-taa dènge Ne.
22 Ladhe miu me'a le Lii Holo-Nori Lamatua, miu hud'i tao madhutu. Baku dhoka nanene di! Ladhe miu d'èi dhoka nanene di, te ngaa tao madhutu boe, miu kapod'e-kabèli ngi'u miu unu mi.
23-24 Ladhe dhèu tadèngi le Lii Holo-Nori èèna, te ngaa madhutu boe, èci èèna ka dènge dhèu dhu lee rèhu na ètu d'ara tèru. Ropa na hari kabodho nèti tèru, nèngu bhèlu eele dènge ka, rèhu na.
25 Te ngaa miu baku loe parisa paie-iie Lii Holo-Nori Ama Lamatua dhu tesa, dhu bisa pakaj'èu dhèu nèti koasa sasala ra. Pe Lamatua hia mèngi-nale mi ngaa-ngaa dhu miu tao, sad'i miu nanene, aa tao madhutu lii-lii sèra. Baku maso dhoka re dhilu kariu, aa kalua re dhilu g'ana!
26 Ladhe dhèu ngee, nèngu maj'èni ètu d'ara agama, te ngaa ne'a boe j'aga hèb'a na, nèngu monya ngi'u nèngu unu na. Agama nèngu parcuma.
27 Te ngaa agama dhu lèke, nuka dhu dènge boe kaj'alu. Èèna ka dhu pakarej'e d'ara Ama Lamatua. Agama dhu lèke èèna, tao d'ara dhèu d'èi soru-bara bhèni balu dènge ana lalu. Dhèu dhu dènge agama sèmi sèra, hia boe dhèu ètu rai-haha ne dadugu rèngu asa j'ara karehe.

2

Baku pa'iga mia ka dhèu kapai aa mia ka dhèu ana iiki

1 A'ari! Tasamia ka miu peka, na, miu parcaya Yesus Kristus, Kètu èdhi dhu Kapai èèna, ladhe miu patema hag'e rèhu dhèu? Baku sèmi èèna!
2 Sèmi abhu dhèu dua dhu lasi asa d'ara èmu sabaj'a miu. Ca dhèu pake mèdha-papake dhu kale'e dènge kadheli hualaa pènu kacui-aai na. Ca dhèu hari pake kodho kaj'alu.
3 Hèia miu bhute lami soru dhèu dhu pake mèdha-papake kale'e èèna, ho hia ne madhèdi ètu era be'a re madha. Te ngaa dhu pake mèdha-papake kaj'alu èèna, miu pua ne, peka na, “Lamu titu sa kabodho nèi, ee! Do aad'o na, madhèdi ètu rai ne!”
4 Dènge j'ara miu laladhe rèhu dhèu sèmi èèna, miu nuka sèmi dhèu pama'ète lii dhu bia cabèka.

Èèna mai nèti ngangee karehe dhu uli miu.
5 A'ari pasue! Ama Lamatua hag'e
nare le dhèu unu aad'o ètu rai-haha
ne'e, sèna ka ra parcaya pa'èra mi
Nèngu. Masi ka rèngu dhu dènge
boe unu, te ngaa d'ara ra kaja. Aa Na
hag'e si, ho ra abhu unu kahèi ètu
d'ara paredha Ama Lamatua, dhu
Na pajaji hia mi dhèu-dhèu dhu sue
Ne.
6 Te ngaa dènge miu ladhe rèhu
dhèu sèmi èèna, miu pahaha le
dhèu unu aad'o sèra. Te ngaa rèngu
tao boe ngaa-ngaa dhu karehe mi
dedha miu. Bhèlu le, do? Dhèu kaja
sèra ka dhu jajuku mi la'e-mai. Aa
rèngu sèra ka dhu tenge j'ara ho
nuni pa'oro miu asa era pama'ète lii
langu. Rèngu abhu dhu kee, aa miu
abhu sota na.
7 Miu se, dhèu unu Lamatua Yesus.
Te ngaa dhèu kaja sèra ka dhu
padhai pa'ele iie kolongara Lamatua
Yesus! Nga tao ka miu lami pahaha
iisi mi rèngu?
8 Heka lèke kèna, ladhe miu tao
madhutu atora èci dhu dedha risi,
dhu peka na, “Èu hud'i sue ku dhèu
leo, nuka sèmi èu sue ngi'u èu unu
mu.” Atora ne dhu suri le ètu d'ara
Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua.✡
9 Te ngaa ladhe miu pili madhutu
rèhu dhèu, aa mere d'ara dhèu kaja
di, miu sisu le atora èèna. Madhutu
Atora Lamatua, miu sala le.
10 Dhèu dhu tao madhutu aa'i
Atora Ama Lamatua, te ngaa sisu
atora èci di, èci èèna ka dènge
nèngu sisu aa'i Atora Lamatua.
11 Lamatua hia le atora dhu peka,
na, “Miu bhèni-mone baku tao j'ara
karehe dènge dhèu dhu j'aj'i boe
dhèu èmu-kamali miu.” Aa Na hia
atora dhu leo kahèi, peka na, “Baku
pamadhe dhèu.” De ladhe miu
tao boe j'ara karehe, te ngaa miu
pamadhe dhèu, èci èèna ka, miu
sisu le Atora Lamatua.✡
12 De ladhe miu neo padhai lii,
ho neo tao madha j'ara èci, miu
hud'i sanèd'e sèmi ne'e ku: pe
Ama Lamatua ka dhu pama'ète, na,
èdhi madhutu atora Na ho sue dhèu
leo, do aad'o. Lula atora èèna ka
dhu bisa patabuli èdhi nèti hahuku
Lamatua.
13 Te Lamatua pusi-pahae boe
dhèu dhu sue boe dhèu leo. Te
ngaa ladhe miu sue dhèu leo, tatu
Lamatua pahae miu kahèi. Miu
baku madha'u ladhe abhu hahuku
nèti Lamatua, lula Na ige nare le
sèra aa'i-aa'i ra.

Ladhe èdhi parcaya tare'a Lamatua, hud'i madhutu ku Lii Holo-Nori Na

14 A'ari! Ladhe dhèu peka, na,
nèngu parcaya Lamatua, te ngaa
tao boe ngaa-ngaa èci sa ho pad'elo
parcaya na, èèna dènge boe guna
ngaa-ngaa. Parcaya sèmi èèna, bisa
boe hia nèngu mamuri.
15 Ladhe abhu dhèu sarani ca
dhèu dhu dènge boe mèdha-papake
do nganga'a dhu na'a bèli-bèli,
16 te ngaa miu dhoka dènge lii
padhai lii di, peka na, “Kako paie-
iie, oo! Hud'i laa Lamatua hia èu
berkat! Mage lèke lai ngèlu toke
pèd'a! Baku madhe manganga!”
Guna ngaa padhai lii sèmi èèna,
ladhe tao boe ngaa èci sa ho soru-
bara si?
17 De d'ai mèka ladhe peka, èu
parcaya di! Dènge parcaya di, aa
dhu palèke boe dènge tatao, èèna
peka mèka, na, ‘parcaya’. Te tatao
sèmi èèna, nuka sèmi parcaya dhu
madhe le, dhu gaguna na aad'o ciki
sa.
18 Abhu dhèu dhu tao lii langu,
peka na, “Sad'i dhèu parcaya dhoka
Lamatua di, parluu heka tao j'ara
dhu be'a. Dhèu leo dhu tadhe boe
Lamatua, re'a tao j'ara dhu be'a
kahèi.” Te ngaa j'ara nèngu sèmi
ne'e: tadha nèti parcaya èu èèna,
nuka tatao èu dhu be'a. Te ngaa
ladhe èu tao boe dhu be'a, ja'a
kèdhi boe tadha nèti parcaya èu ne.
Ja'a bisa pad'elo parcaya ja'a, dènge
j'ara ad'u-ue dhu be'a.

✡ **2:8** Atora nèti Ama-ama Agama 19:18 ✡ **2:11** Kalua nèti Masir 20:13, 14, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:17, 18

19 Èu madhutu a'aj'a dhu peka, na, “Ama Lamatua èèna, dhoka Nèngu di. Dhu leo aad'o.” Be'a kahèi! Te ngaa nidhu sèra be'a risi nèti èu, lula rèngu parcaya sèmi èèna kahèi, toke ra karèbha. De baku ngee, na, te'a dènge dhoka kahadhu di, d'ai le èèna. Dhae!
20 Goa, ee! De me'a mèu le, si? Parcaya dhu pad'elo boe dènge tatao be'a, gaguna na aad'o kahèi.
21 Tare conto nèti Abraham. Uru èèna, na sab'a madhutu ngaa dhu Lamatua paredha ne, ho nèti ana na Isak, sèna ka tao asa dedha mei sogo-tagu ho j'aj'i mi korban. Nèti èèna ka, Ama Lamatua peka na, “Abraham tao le dhu lèke.”✡
22 Abraham parcaya Ama Lamatua, ka na sèmi nare paredha èèna, hèia na tao madhutu. De èdhi te'a, na, nèngu lèka tare'a-re'a Lamatua, lula na tao madhutu lii paredha èèna.
23 De se'e se j'aj'i sèmi dhu suri ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci, dhu peka na, “Abraham parcaya Ama Lamatua, hèia Ama Lamatua sèmi nare nèngu ho j'aj'i dhèu dhu d'ara mola.” Aa dhu suri kahèi, peka na, “Abraham èèna, angalai Lamatua.”✡
24 Me'a mèu le, si? Èdhi te'a, na, Ama Lamatua sèmi nare dhèu, ladhe parcaya na mi Lamatua dhu tao nèngu d'èi sab'a madha j'ara hua iia. Te ngaa ladhe dhoka parcaya di, d'ai mèka.
25 Conto leo, nuka Rahab, dhu uru èèna bhèni kajeo. Lod'o dhèu kota Jeriko tenge neo pamadhe dhèu mata-mata nèti Isra'el, Rahab ka pahuni si. Hèia na pua si rai asa li'u re j'ara leo, sèna ka dhèu Jeriko baku kèpe rare si. Hèia Lamatua sèmi nare ne, nuka sèmi dhèu bhèni dhu d'ara mola, lula na tao dhu be'a.✡
26 Parcaya dhu nèti boe hua-hela, èci èèna ka dènge ngi'u dhu dènge boe a'ae. Sasoa na, madhe. Sèmi èèna kahèi, ladhe dhèu peka, na, nèngu parcaya Lamatua, te ngaa tao boe ngaa-ngaa dhu be'a, sèra dhu leko-monya! Èèna peka mèka, na, parcaya dhu mamuri.

3

J'aga paie hèb'a, sèna ka baku padhai leli

1 A'ari aa'i-aa'i! Abhu dhèu ae dhu neo aj'a-nori dhèu parcaya sèra. Be'a kahèi! Te ngaa sanèd'e paie-iie, bèli-camèd'a Ama Lamatua parisa toke lutu dhèu dhu aj'a dhèu parcaya sèra. De dhèu baku sad'i aj'a di.
2 Èdhi aa'i-aa'i ti ae ka padhai lii sala. Te ngaa dhèu dhu taha nare hèb'a na, ho baku padhai leli, ne'a kahèi uri mamuri na.
3 Tare conto sèmi jara. Èdhi te'a uri jara dhu kapai ho madhutu dad'èi èdhi, dhoka dènge ère rarapa na.
4 Conto leo hari, nuka kapa. Ngèlu mèdhu tiu kapa aae madhutu dad'èi na. Te ngaa uli dhu ana iiki-iiki bisa pod'e kad'uru kapa ne madhutu dad'èi juraga.
5 Èci èèna kahèi dènge he'o èdhi. Masi ka he'o ana iiki, te ngaa tatao na kapai titu kèna!

Èèna nuka sèmi he'o ai dhu ana iiki te ngaa bisa tunu eele j'ami dhu kapai aae.
6 Hèb'a ne nuka sèmi he'o ai. Re hèb'a, èdhi bisa pa'ele iie madha j'ara ae-ae. Hèb'a èdhi bisa pa'ele iie kateme mamuri èdhi. Bhelu-katub'a ae-ae ètu rai-haha ne, mai nèti d'ara hèb'a dhèu. Aa dhèu aae nidhu pake hèb'a dhèu ho pakako sasab'a na.
7 Dhèu pamau rare rupa-rupa badha hui, badha dhu rod'o re rai, manu-bhui, dènge i'a ètu d'ara dhasi.
8 Te ngaa abhu mèka ca dhèu sa dhu pamau rare he'o na. Te he'o ne, mèdha dhu bhelu, dhu uri tare boe. Nèngu èci èèna ka dènge raco dhu

✡ **2:21** Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:1-14 ✡ **2:23** Lii Lolo dhu Uru Tèka 15:6, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 20:7, Yesaya 41:8 ✡ **2:25** Yosua 2:1-21

lale lème d'ara ngi'u, toke pamadhe dhèu.
9-10 Dènge hèb'a èèna ka, dhèu koa-kio, aa dhèu padhèd'a. Se'e se, lèke boe! Èdhi pake hèb'a ho koa-kio Ama Lamatua. Aa dènge hèb'a èèna kahèi, èdhi padhèd'a aapa dhèu dhu Lamatua paj'aj'i madhutu rupa Na. Tasamia ka j'aj'i sèmi èèna?✡
11 Abhu ètu mia èi ca madha, bisa kalua èi nèta dènge èi sèro.
12 Bisa boe, sina ma, nèti kanana kalua hua dhimu? Aa tarae sina bisa kalua hua anggor? Te aj'u ladhe hua na, hua madhutu rupa ra.* Èci èèna ka, èdhi bisa boe dhui èi nèta nèti dano èi sèro.

Ngangee madhera dhu mai nèti Lamatua

13 Dhèu dhu ngangee madhera, aa ne'a j'ara dhu madhutu dad'èi Lamatua, baku padedha iisi. Te ne'a, mamèu na mai nèti Lamatua. Hud'i laa nèngu pad'elo mamèu na dènge j'ara mamuri dhu mola.
14-15 Baku padedha iisi, peka na, èu dhèu dhu dènge ngangee madhera, ladhe èu tèka d'ara era ho pabèbhe dhèu leo. Èci èèna ka èu ne, dhèu kapod'e-kabèli. Te mamuri sèmi èèna, peka boe, ‘ngangee madhera’. Tatao nuka sèmi, tèka d'ara, d'èi pabèbha dhèu, sèra sa mai boe nèti Ama Lamatua. Èèna na tatao dhèu rai-haha. Sèra sa lèke mi dhèu dhu soro boe mamuri ra mi Ama Lamatua. Tatao sèra madhutu dad'èi nidhu.
16 Te ladhe tèka d'ara aa d'èi pabèbha dhèu, tatu abhu kahèi patao-palaha dènge rupa-rupa bhabhelu-katub'a.
17 Te ngaa ngangee madhera dhu mai nèti Ama Lamatua, nuka: dhu tao èdhi mamuri mola, pamau d'ara èdhi, d'èi pa'uru dhèu, taha tare d'ara, dènge lii mako. Hua-hela nèti ngangee madhera èèna, nuka: tao èdhi d'ara hua iia, d'èi soru-bara dhèu, bia boe cabèka, aa kapod'e-kabèli boe dhèu leo.
18 Dhèu dhu uri padame, bèli-camèd'a nèngu abhu babe'a. J'ara èèna nuka sèmi dhèu dhu sèle hini, ho nèbhu-nèbhu na puu hua dhu be'a.

4

Baku madhutu dad'èi rai-haha

1 Miu loe boe patao-palaha aa pagama èci dènge èci. Tasamia ka sèmi èèna? Èèna, lula ètu talora aae miu abhu dhèu dhu dhoka tenge j'ara ho pakarej'e d'ara na.
2 Miu neo ae le abhu mèdha èci, te ngaa ai d'ai boe. Hèia mi tèke d'ara, patao-palaha, dènge pagama, toke mangingi boe pamadhe dhèu.

Lula miu sabaj'a boe, aa manèngi boe nèti Lamatua, nèti èèna ka miu abhu boe.
3 Te ngaa masi ka miu sabaj'a toke padhe aj'u-hadhu, miu abhu boe ngaa dhu miu manèngi, lula manèngi madhutu dhodhoka dad'èi d'ara miu di.
4 Mema miu satia boe! Miu nuka sèmi dhèu èmu-kamali dhu èci pusi-pahae boe èci, aa tao j'ara makae di. Ladhe miu pa'angalai dènge dad'èi rai-haha, miu pamusu dènge Ama Lamatua. J'ara èèna la'e sèmi èèna ka!
5 Nèti èèna ka, Sasuri Mola-Mèci Lamatua, peka na, “Lamatua hia le Roh Na ètu d'ara èdhi. Aa madhutu dad'èi Roh, èdhi madhutu Ne taa-taa. Te Ama Lamatua ne d'ara kura kahèi.”
6 Ngaa hari, Ama Lamatua neo hia tabha hari babe'a d'ara Na. Ka Sasuri Mola-Mèci, peka na,

“Lamatua lab'a dhèu dhu padedha
iisi ra,

✡ **3:9-10** Lii Lolo dhu Uru Tèka 1:26 * **3:12** Sasuri lii Yunani suri, peka na, dhèu bisa boe puu hua aj'u συκῆ *(sukei)* nèti aj'u ἐλαία *(elaia)*, aa bisa boe puu hua aj'u ἄμπελος *(ampelos)* nèti aj'u συκῆ *(sukei)*. Sasoa na, aj'u rupa èci bisa boe hua nèti aj'u rupa leo. Te aad'o sèmi èèna! Sèmi èèna kahèi mi dhèu dhu pake hèb'a nèngu ho koa-kio kolongara Ama Lamatua, èle èèna na pake hèb'a na padhèd'a dhèu. Pantas boe. ✡ **4:6** Lii Hini 3:34

te ngaa Na pad'elo d'ara hua iia
Na mi dhèu dhu pahaha iisi
ra.”✡

7 De soro iisi mi asa adhe-aai Ama
Lamatua, sèna ka madhutu dad'èi
Na. Miu baku madhutu dad'èi dhèu
aae nidhu. Lab'a ne pa'èra-èra;
baku golo. Dènge sèmi èèna, na rai
tèke eele miu.
8-9 Tenge j'ara sèna ka mamuri
d'ara èci dènge Ama Lamatua.
Ladhe sèmi èèna, Nèngu padètu-
dètu dènge miu kahèi.

Wee, miu dhu mamuri ètu d'ara
kaj'alu sèra! Miu hud'i pamola ku
j'ara mamuri miu. Aa miu dhu d'ara
kajari sèra! Miu hud'i kako mola-
mola madhutu Lamatua, aa baku
piku hari g'ana do kariu. Nèbhu
nare sange ne'e, miu mamuri karae
dènge pasoa-pasoka di. De hua
iia, ae eele ka! Miu me'a le, na,
d'ara miu kajari lula sasala-sasigo
miu sèra. Be'a risi miu ele-ho'a aa
tangi dènge d'ara manyasa.
10 Ladhe tare'a-re'a miu me'a,
na, miu dhu nia boe ètu katanga
madha Ama Lamatua, bèli-camèd'a
Na ded'e nare miu, sèna ka j'aj'i mi
dhèu dhu nia ètu madha Na.

Baku padhai pakarehe dhèu

11 A'ari! Baku padhai pakarehe
kolongara èci dènge èci. Te ladhe
miu padhai le sèmi èèna, aa d'èi
pèci sasala nèti èci asa èci, miu
lab'a le atora nèti Lamatua dhu peka
na, “Èu hud'i sue ku a'ari èu, nuka
sèmi èu sue ngi'u èu unu mu.” Aa
ladhe miu madhutu boe atora ne,
miu ded'e iisi mi dedha risi nèti
Atora Ama Lamatua.
12 Dhodhoka Lamatua mesa Na
dhu tao Atora èèna, dhu dènge hak
ho pama'ète lii langu èdhi. Dhoka
Nèngu di mesa Na dhu dènge hak,
sèna ka hia mamuri mi èdhi, do
huku pamadhe ti. Miu dènge boe
hak ho pama'ète lii langu dhèu, do
padhai pakarehe kolongara dhèu.

Nelu tao ngaa, baku bhèlu Lamatua

13 Sèmi ne'e! Madhutu iia-iia na,
miu me'a le ho baku peka na, “Deo
ne'e, do bèli, ji'i neo la'a sa kota nèi!
Ji'i neo pea mi era nèi pe d'ai ca tèu
sa. Aa ji'i neo d'aga sèna ka abhu ku
leto d'ai ciki sa.”
14 Èu me'a ngaa dhu j'aj'i lod'o
bèli? Dhèu èci sa re'a boe tasamia
mamuri na. Mamuri èdhi dhèu ne
nuka sèmi sèb'u dhu tèdhi dhoka
ètu d'ara ciki oo'e èèna, kaca'a laa
ele.✡
15 Be'a risi miu peka na, “Ladhe
Lamatua sue, na, ji'i mamuri mad-
hera. Aa ladhe Lamatua d'èi, hud'i
laa ji'i tao ne'e.”
16 Te ladhe peka boe sèmi èèna,
miu dhodhoka padedha iisi di. Èci
èèna ka dènge miu bhèlu eele
Lamatua ètu d'ara nanelu miu sèra.
Èèna sala kapai titu kèna!
17 Sanèd'e paie-iie! Dhèu dhu re'a
le ngaa dhu lèke, te ngaa tao boe
madhutu, èci èèna ka dènge nèngu
tao sala le.

5

Lii pasanèd'e mi dhèu kaja dhu kapod'e-kabèli

1-6 Miu dhèu kaja sèra, sanèd'e,
ee! Pasa dhilu ho nanene paie-iie!
Dhèu sab'a hia miu toke èi kabhèsu
hae, te ngaa miu taha mere gaji
ra. Limuri ne rui-j'aj'èra ra pa'oo-
parodha dhu peka nèti kapod'e-
kabèli miu. Tatu Ama Lamatua dhu
Kapai Risi eele èèna, tadèngi le lii
roma iisi dhèu sab'a sèra.✡

Sasab'a miu ètu rai-haha ne,
dhoka tao pagaa ngi'u miu mesa mi,
ka mamuri mi ha'a-ha'a, hèti-hèti.
Limuri ne miu nuka sèmi sapi kab'oi
dhu neo lèke roro. Miu huku dènge
pamadhe le dhèu be'a sèra, dhu re'a
boe siri iisi ra ètu madha miu.

Miu dhèu kaja sèra! Tangi ka
laa! Pe miu pasae mere rupa-rupa
j'aj'èra. Mèdha-panyau miu, ele iia
kèna. Aa mèdha-papake miu dhu
be'a sèra, ana ca ngèpi na'e aa'i si.
Hualaa iia dènge hualaa pudhi miu

✡ **4:14** Lii Hini 27:1 ✡ **5:1-6** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 24:14-15

sèra, dènge heka kab'ua. Aa bèlicamèd'a hualaa miu sèra ra'e hari miu, sèmi ai na'e aj'u mango. Raihaha oe èle kèna, te ngaa tasamia ka miu kabhèsu lutu pakaboko taruu mèdha dhu madhe sèra? Mèdhapanyau miu unu mi ka dhu j'aj'i tadha, peka na, miu me'a boe mia ka dhu dènge kab'ua ètu madha Lamatua!✡

Taha d'ara ètu d'ara sasusa

7 A'ari aa'i-aa'i! Miu hud'i taha d'ara ku, tatae mamai hari Lamatua. Ladhe ku laa dhèu sab'a oka-tedhe, dhu tatae hèru puu-g'ètu. Èj'i hua hiu, na sèle hini. Mate hari èj'i limuri, ho na pamangèru ana nganga'a sèra. Nèbhu-nèbhu ku heka hua kèna. D'ai lod'o puu-g'ètu, dhèu ne la'e puu.

8 Miu hud'i taha d'ara sèmi èèna kahèi. Pa'èra ngi'u, te nèbhu heka Lamatua mai!

9 A'ari aa'i-aa'i! Baku ka'uukamuki èci dènge èci. Ka'uukamuki taruu, pe Lamatua ka dhu huku èu! Ladhe ka, te Ama Hakim ètu dedha nèi, titu le ètu madha miu.

10 A'ari aa'i-aa'i! Madhutu conto nèti dhèu rèti lii padhai Lamatua sèra. Masi ka rèngu paraga dènge susa rupa-rupa, te ngaa rèngu taha taruu ètu d'ara sasusa.

11 Ladhe abhu dhèu dhu taha ètu d'ara sasusa, èdhi d'èi padedha ngara dhèu ne. Nuka sèmi Ayub. Masi ka na abhu susa rupa-rupa, te ngaa na kalau-karèto boe. Hèia Lamatua sue ne, ka Na ator aa'i-aa'i j'aj'i mi be'a hia Ayub. Lamatua tao sèmi èèna, lula d'ara Na hua iia, pènu dènge sasue.✡

Lii subha

12 A'ari aa'i-aa'i! Dhu be'a risi miu baku j'oka subha. Ladhe neo peka, “oo”, na, dhaa la “oo”. Aa ladhe peka “aad'o” na, dhaa la “aad'o”. Sèmi èèna, d'ai le! Baku parisi dènge j'oka subha dhu ale ngara dhèu madhe ètu rai-haha ne. Ngaa hari pasubha dènge “kolongara Lamatua” dhu mamuri ètu dedha-liru. Gaguna na aad'o dènge pasubha rupa-rupa. De ladhe taruu sèmi èèna, miu pasae mere huku, lula lii subha sèra.✡

Sabaj'a dhu nèti babe'a

13 Ladhe nèti miu abhu sasusa, be'a risi na sabaj'a. Aa dhu ètu d'ara karej'e, be'a risi na sod'a koakio Lamatua.

14 Ladhe ètu talora miu abhu dhu pèd'a, be'a risi paroa ina-ama juma'at. Manèngi sèna ka ra pasuti èi lèngi mi dhèu pèd'a ne, aa sabaj'a pake kolongara Lamatua, ho hud'i laa Lamatua ka dhu puri-pa'èle ne.✡

15 Aa ladhe miu sabaj'a dènge lèka tare'a-re'a Lamatua hia dhèu pèd'a, èèna na Lamatua puri-pa'èle ne. Aa ladhe na tao sala, pe Lamatua saku eele sasala na sèra.

16 Ladhe nèti talora miu abhu dhu manahu asa d'ara sasala, na, miu mangaku sasala èci dènge èci. Dènge j'ara èèna, miu èci sabaj'a hia èci, sèna ka miu j'aj'i be'a.

Dhèu dhu d'ara na mola-mèci, lii manèngi na pènu dènge koasa, aa nèti babe'a.

17 Tare conto nuka sèmi Elia. Nèngu ne dhèu rai-haha cakaraa èdhi kahèi. Te ngaa ropa na sabaj'a, manèngi èj'i mai boe, ka èj'i puru heka toke tèlu tèu dènge ca èta.✡

18 Hèia na sabaj'a hari ho èj'i mai, hèia èj'i mai dènge. J'u'u mangèru bidhu-bidhu, aa oka-tedhe hia hari isi rai.✡

19 A'ari sèra! Ladhe abhu nèti miu dhu bèbhe asa d'ara sasala, ka rai eele nèti j'ara dhu lèke, hèia abhu dhèu dhu pamako ho na lèpa hari asa j'ara dhu mola nèti Lamatua, èèna na be'a!

20 Sanèd'e ne'e paie-iie! Ladhe miu soru-bara dhèu dhu tao sala, hèia na lèpa hari asa Lamatua ka na tao heka sala, miu se pasod'a le dhèu èèna, hèia na mamuri taa-taa dènge Lamatua. Dènge j'ara ne'e

✡ **5:1-6** Mateos 6:19 ✡ **5:11** Ayub 1:21-22, 2:10, Lii Sod'a Koa-Kio 103:8, Yakobis 1:2-3,12 ✡ **5:12** Mateos 5:34-37 ✡ **5:14** Markus 6:13 ✡ **5:17** 1 Dhèu Aae sèra 17:1, 18:1 ✡ **5:18** 1 Dhèu Aae sèra 18:42-45

ka, Lamatua saku eele aa'i sasala
na.✡
D'ai sange ne'e ka!
Nèti ja'a,
Yakobis

✡ **5:20** Lii Hini 10:12, 1 Petrus 4:8

1 Petrus
Sasuri Petrus ka èci

Lii maho'o

1-2 Sasuri ne, nèti ja'a, Petrus, dhèu pajuu-paleha Yesus Kristus.

Ja'a suri sasuri ne'e hia miu aa'i-aa'i mi dhu Ama Lamatua hag'e nare le. Nuka miu dhu mamuri pahag'a palème era ètu propensi Pontus, propensi Galati, propensi Kapadokia, propensi Asia, dènge propensi Bitinia.

A'ari pasue aa'i-aa'i! Karèi nèti uru j'ara ka, Ama Lamatua hag'e nare mema le miu ho j'aj'i dhèu unu Na. Roh Na ka dhu pamèu miu j'aj'i mola-mèci hia Nèngu, sèna ka miu bisa tao madhutu paredha aa'i-aa'i dhu Yesus Kristus hia miu. Aa ladhe miu madhutu aa'i paredha Na sèra, èèna nuka sèmi Lamatua pici miu dènge raa Yesus, sèna ka j'aj'i tadha, peka na, miu j'aj'i le dhèu unu Na dhu mola-mèci hia Nèngu.

Ja'a sabaj'a sèna ka Ama Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na mi dedha miu, ho mamuri miu asa tabha dame dènge mera-milu.

Ladhe èdhi parcaya Lamatua, na, pasarai mamuri èdhi mi Nèngu

3 Koa-kio hia aa'i mi Ama Lamatua! Nèngu èèna, Ama nèti Kètu èdhi, Yesus Kristus. Lula d'ara Lamatua hua iia titu kèna, nèti èèna ka Nèngu kasia èdhi seli eele. Yesus Kristus madhe, te ngaa Na mamuri hari. De ladhe Kristus pamamuri èdhi, Na hia èdhi mamuri hiu, nuka sèmi rara iisi hari èdhi. Nèti èèna ka, èdhi parcaya taruu Kristus, lula èdhi sanao dènge èra, bèli-camèd'a Nèngu ladhe-leru èdhi dènge be'a.

4 Sama sèmi èdhi dhèu rai-haha, ladhe ca dhèu ama madhe, tatu nèngu tèke eele mèdha-panyau na hia ana niki na. Sèmi èèna kahèi, Yesus dhu tèke le pusaka hia èdhi ètu sorga. Te ngaa pusaka se dhu ele iie boe, laho boe, aa ele boe.

5 Miu parcaya, na, Ama Lamatua dènge koasa ho soru-bara miu. Na piara dènge madhenga miu, sèna ka baku abhu dhu palaho miu. Aa ladhe èle ka rai-haha ne, Na neo pad'elo dènge j'ara tasamia Nèngu hia miu mamuri.

6 Nèti èèna ka, d'ara miu karej'e, masi ka limuri ne miu rasa bia lula miu sili mere boe rupa-rupa sasusa.

7 Ama Lamatua soro tèke èdhi paraga dènge dadugu-rariu, sèna ka Na sèku neo ne'a mèu parcaya èdhi mi Nèngu. Ladhe èdhi taha ètu d'ara dadugu ne, èèna j'aj'i mi tadha, peka na, parcaya èdhi lèke aa èra. Èdhi bisa pakasame dènge hualaa. Èdhi hud'i tunu pamèu hualaa ètu d'ara ai karoo, sèna ka ai na'e aa'i kaj'alu na, heka èdhi abhu hualaa isi adhu kèna. Aa te ngaa, madhutu ngangee Ama Lamatua, lalèka èdhi kab'ua risi nèti hualaa. De ladhe parcaya èdhi taha ètu d'ara dadugu-rariu sèmi èèna, bèli-camèd'a ropa Yesus Kristus lèpa hari mai, Ama Lamatua koa-kad'iri èdhi, hèia Na pad'elo kolo-karisi èdhi, aa Na pakab'ua èdhi kahèi.

8 Masi ka miu ladhe mèdhi mèka Yesus, te ngaa miu sue Ne. Masi ka limuri ne miu mèdhi mèka Nèngu, te ngaa miu parcaya Ne. Miu karej'e risi eele, masi ka abhu boe lii dhu pamèci, dhu bisa peka dènge dhèu lula-nèti d'ara karej'e miu.

9 Lula miu parcaya Ne, ka upa miu, nuka Ama Lamatua patalale miu nèti koasa sasala-sasigo miu.

10 Dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua uru-uru sèra, pakanucu ho neo re'a mèu, j'ara tasa mera mia Lamatua patabuli dhèu nèti koasa sasala ra. Dhèu rèti lii padhai sèra dhu peka tèke le j'ara-j'ara Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na mi dedha miu, lula Nèngu dhu pa'èra mema le, sèna ka Na hia miu mamuri.

11 Roh Kristus dhu sab'a ètu d'ara rèngu, sèna ka peka mema, na, bèli-camèd'a Kristus hud'i pasae ku sasusa, aa dènge j'ara tasamia Nèngu dui j'aj'èra. Ladhe èle aa'i

ku se'e, heka Ama Lamatua ded'e Ne padedha-dedha kèna. Nèti èèna ka, dhèu rèti lii padhai sèra neo re'a lod'o mia madha j'ara se'e j'aj'i.

12 Ka Roh Kristus èèna peka dènge dhèu rèti lii padhai se kahèi, na, rèngu rèdhi boe, te ngaa miu ka dhu mèdhi j'ara se j'aj'i. Aa miu tadèngi j'ara se kahèi, lula Roh Lamatua dhu Mola-Mèci nèti sorga pua le dhèu leo ho lole dènge miu Lii Lolo Be'a Lamatua. Aa te ngaa, ana pajuu Ama Lamatua ètu sorga neo rèdhi j'ara se'e se kahèi.

Lamatua pua sèna ka èdhi mamuri mola-mèci

13 Nèti èèna ka, miu hud'i pa'èra sèna ka me'a mèu j'ara se aa'i-aa'i. J'aga paie-iie sèna ka ngangee miu mola. Bori pa'èra ho parcaya taruu Yesus Kristus toke Na lèpa hari mai. Lula lod'o èèna, Ama Lamatua neo pad'elo d'ara hua iia Na mi dedha miu.

14 Miu hud'i nanene paie-iie ku Ama Lamatua, sama sèmi ana-ana nanene lii ina-ama ra. Uru èèna, miu me'a iia mèka j'ara mamuri Lamatua dhu mola. Te ngaa limuri ne me'a mèu le. De baku mamuri madhutu dad'èi miu dhu neo tao bhabhelu. Te èèna, j'ara mamuri miu dhu dhui.

15 Nèti èèna ka, limuri ne miu hud'i mamuri mola-mèci. Te Ama Lamatua èèna, mola-mèci. Nèngu ka dhu paroa nare miu ho j'aj'i ana-ana Na. Nèti èèna ka, mamuri miu kateme aae hud'i mola-mèci ku.

16 Te dhu suri tèke ètu d'ara sasuri Lamatua, peka na, “Miu hud'i mola-mèci ku, lula Ja'a ne mola-mèci.”✡

17 Miu d'èi padhai lii dènge Ama Lamatua nuka sèmi Ama miu. Nèngu Dhèu Pama'ète Lii Langu kahèi, dhu parisa mamuri dhèu èci-èci. Te ngaa Nèngu baka-leo nèti dhèu pama'ète lii langu dhu leo sèra. Te Na pama'ète lii langu dhèu dènge mola, dhu dènge boe koe-kapengo. Nèti èèna ka, miu hud'i j'aga paie ku mamuri miu. Te miu nuka sèmi dhèu tao-mai dhu dhoka manubha ètu rai-haha ne.

18 Miu me'a kahèi, na, Kristus ka dhu tihe pama'ète le miu nèti mamuri miu dhu dènge boe kolo-kapua. J'ara mamuri rupa sèmi sèra ka dhu miu sèmi mere nèti bèi-baki miu, nuka sèmi pusaka. Te ngaa sanèd'e, te Kristus sui nare le miu, b'ae boe pake doi pudhi do hualaa dhu ele bèli-camèd'a.

19 Te ngaa Na b'ae-baj'a pake raa Nèngu unu Na. Ne'e ne, kab'ua titu kèna! Nèngu madhe nuka sèmi ana kahib'i-kalèbho dhu ad'u-ue nèdhi boe sasala, dhu ra roro Ne tao j'aj'i korban.

20 Lod'o Ama Lamatua paj'aj'i mèka rai-haha ne, Nèngu ne'a aa'i le aa'i-aa'i dhu èèna na Kristus tao. Te ngaa uru èèna, Ama Lamatua dhae patadhe mèka Kristus mi dhèu rai-haha. Limuri ku, heka Nèngu pad'elo Kristus sèna ka j'aj'i berkat hia miu.

21 Lula tatao Kristus, ka miu bisa parcaya Ama Lamatua. Te Nèngu pamamuri hari Kristus, aa ded'e Ne padedha-dedha. Ama Lamatua ad'u-ue j'ara sèmi èèna, sèna ka miu parcaya Ne, aa sanao ho Na tao madhutu ngaa dhu Nèngu pad-hadha tèke.

22 Miu tao madhutu j'ara dhu lèke. De limuri ne miu bisa sab'a pa'èra-èra hia Lamatua. J'ara èèna ka tao miu pasue dènge d'ara kateme mi a'ari miu dhu parcaya sèra. Sasue miu hud'i asa tabha èra, lula d'ara miu mola-mèci.

23 Miu limuri ne, abhu le mamuri hiu. Te ngaa mamuri hiu ne, mai boe nèti ina-ama miu dhu bèli-camèd'a madhe ètu rai-haha ne, te ngaa miu abhu nèti Ama èdhi ètu sorga dhu madhe boe. Mamuri hiu unu mi ne, miu abhu re Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Lii Holo-Nori Nèngu ne, nèti mamuri dhu lèke, aa taha taruu.

24 Ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, dhu suri, peka na,

✡ **1:16** Atora nèti Ama-ama Agama 11:44-45, 19:2, 20:7

“Dhèu rai-haha sama sèmi j'u'u, do
hela-bunga.
Te saraga ra taha nèbhu boe.
J'u'u kamale dhae-dhae.
Hela-bunga kabhui eele kahèi.
Nèbhu boe madhe, hèia ela aa'i si.
25 Te ngaa Lii Holo-Nori Lamatua èdhi,
taha taruu, dhu bisa boe ele.”
Lii Holo-Nori Lamatua èèna, nuka Lii Lolo Be'a dhu ji'i peka le dènge miu.✡

2

Èdhi j'aj'i dhèu mola-mèci unu Ama Lamatua

1 De miu baku tao bhabhelu èci sa. Baku padhai-kakoli do kapod'e-kabèli dhèu. Baku padhai lii leo tao leo. Baku tèka d'ara ladhe mamuri dhèu leo risi èu. Baku pa'ele iie kolongara dhèu. Core eele tatao se'e se!
2 Ana rara iisi hiu d'èi dhoka èi susu ina ra. Sèmi èèna kahèi d'ara miu hud'i d'èi dhoka me'a mèu Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Te ne'e ne ka dhu asa pa'èra parcaya miu nèti ca lod'o asa ca lod'o. Dènge j'ara ne'e, miu juu noo-noo j'aj'i kapai, dhu mamuri madhutu dad'èi Lamatua.
3 Te miu dhu rasa mèdhi le d'ara hua iia Lamatua èdhi.✡
4 Pa'èki ngi'u miu dènge Kristus. Te Nèngu nuka sèmi hadhu cue dhu mamuri. Tuka hadhu core eele ne, lula ra ngee, na, hadhu ne guna boe. Te ngaa madhutu ngangee Ama Lamatua, na, hadhu ne kab'ua titu kèna, hèia Na pili nare ne, tao mi hadhu padhèdi dhu kab'ua risi eele.
5 Miu hud'i pa'èki ku dènge Kristus, sèna ka Ama Lamatua pake miu kahèi. Dènge j'ara ne, miu sama sèmi hadhu dhu Ama Lamatua hag'e nare ho patitu èmu hia Roh Na. Miu nuka sèmi hadhu dhu mamuri kahèi, sama sèmi Kristus. Miu èci èèna ka dènge ama agama sèra, dhu mamuri mola-mèci hia mi Ama Lamatua. Èèna nuka sèmi miu mèti mèdha korban hia Ne. Mèdha korban dhu miu mèti ne pakarej'e d'ara Ama Lamatua, lula Yesus Kristus madhe le hia miu aa'i-aa'i mi.
6 Te dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Lamatua, peka na,
“Ladhe ku laa! Te Ja'a padhèdi le
hadhu uuru,
ètu kota Yerusalem ne'e,
dhu ra pangare, na, ‘kota Sion’.
Ja'a pili kore hadhu ne kahèi.
Madhutu Ja'a, nèngu kab'ua bia.
De dhèu dhu parcaya Ne,
bèli-camèd'a ra'e boe makae.”✡
7 Hadhu ne, nuka Yesus. Ka Nèngu kab'ua titu kèna bagi mi dhèu dhu parcaya Ne. Te ngaa bagi mi dhèu dhu parcaya boe Yesus Kristus, Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua suri, peka na,
“Hadhu dhu tuka sèra core eele,
limuri ne j'aj'i le hadhu uuru,
dhu kab'ua titu kèna.”✡
8 Abhu dhu suri kahèi, peka na,
“Abhu hadhu dhu pakadhunu dhèu.
Abhu hadhu dhu pabèbhe dhèu.”✡
Rèngu bèbha lula ro'o boe tao madhutu Lii Holo-Nori Lamatua. Te Ama Lamatua dhu ator mema le, sèna ka ra bèbha.
9 Te ngaa miu aad'o sèmi èèna. Te miu j'aj'i dhèu dhu Ama Lamatua hag'e unu Na. Miu j'aj'i dhèu unu Nèngu. Miu sama sèmi ama agama dhu ladhe-leru dhèu aae. Miu èci èèna kahèi dènge dhèu ca suku dhu mamuri mola-mèci hia mi Ama Lamatua. Miu j'aj'i sèmi èèna, sèna ka miu bisa lole dènge dhèu aa'i-aa'i lula-nèti d'ara hua iia Ama Lamatua dhu Na pala-bagi hia miu. Te Lamatua pua le miu ho tèke eele bhabhelu-katub'a, sèna ka mamuri madhutu j'ara dhu be'a. Se'e se nuka sèmi miu kalua nèti d'ara maroga, ho mamuri ètu d'ara saraa Na dhu be'a risi eele.✡

✡ **1:25** Yesaya 40:6-8 ✡ **2:3** Lii Sod'a Koa-Kio 34:10 ✡ **2:6** Yesaya 28:16 ✡ **2:7** Lii Sod'a Koa-Kio 118:22 ✡ **2:8** Yesaya 8:14-15 ✡ **2:9** Kalua nèti Masir 19:5-6, Yesaya 43:20,21, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 4:20, 7:6, 14:2, Titus 2:14, Yesaya 9:2

10 Uru èèna, miu sama sèmi ca
suku dhu dènge boe kolongara. Te
ngaa limuri ne miu j'aj'i le dhèu unu
Ama Lamatua. Uru èèna, miu pahae
boe rasa kasia Lamatua. Te ngaa
limuri ne, miu sèmi mere le.✡

J'aga paie-iie sèna ka èdhi ma-
muri mola

11 A'ari pasue aa'i-aa'i! Miu
dhoka mai manubha ètu rai-haha
ne. Te miu nuka sèmi dhèu tao-mai
dhu mamuri ètu dedha rai dhèu.
Nèti èèna ka, ja'a loe boe manèngi
sèna ka miu baku mamuri sama
sèmi dhèu leo ètu rai-haha ne, dhu
ad'u-ue bhabhelu-katub'a madhutu
dad'èi d'ara ra. Te ètu d'ara miu
nuka sèmi pamusu sa. D'ara dhu
neo tao karehe lab'a dènge d'ara
dhu neo tao be'a. De baku soro tèke
d'ara neo tao karehe èèna segi miu.
Te ladhe j'aj'i ka sèmi èèna, na, miu
laho mae-mae!

12 J'aga paie, sèna ka miu mamuri
mola ètu madha dhèu dhu tadhe boe
Lamatua. Dènge j'ara ne, ladhe ra
galaa leli miu, na, dhu rèngu rèdhi,
dhoka babe'a miu di. Hèia ropa
Yesus Kristus lèpa hari mai, rèngu
unu ra ka dhu ded'e padedha-dedha
Ama Lamatua, lula tatao miu dhu
be'a sèra.

Èdhi hud'i nanene ku dhèu dhu
rèd'u paredha

13 Dad'èi Lamatua èdhi, sèna ka
miu nanene dhèu aa'i-aa'i dhu rèd'u
paredha. Nuka sèmi: nanene mi
dhèu aae, te nèngu ka ama paredha
dedha.

14 Nanene mi gubernur, te dhèu
aae ka dhu pua ne, ho huku dhèu
dhu ad'u-ue bhabhelu, aa na koa-
kad'iri dhèu dhu tao j'ara dhu lèke.

15 Nèti èèna ka, Ama Lamatua d'èi
miu tao dhu lèke, sèna ka dhèu goa
dhu re'a boe ngaa-ngaa sèra, abhu
boe j'ara ho galaa miu.

16 Masi ka miu dhèu bebas dhu
dènge hak sèna ka madhutu dad'èi
d'ara mi, te ngaa miu baku tao
leli hak ne ho ad'u-ue bhabhelu.
Pake hak ne sèna ka sab'a hia Ama
Lamatua, te miu j'aj'i le dhèu unu
Na.

17 Miu hud'i pakab'ua ku dhèu
aa'i-aa'i. Miu hud'i sue ku dhèu
aa'i-aa'i dhu parcaya Kristus. Miu
hud'i mamuri dhu lèke ètu madha
Lamatua, te Nèngu ka dhu pama'ète
lii langu miu. Aa miu hud'i
pakab'ua ku rèngu aa'i-aa'i dhu
rèd'u paredha.

Èdhi hud'i taha ku ètu d'ara
sasusa madhutu j'ara mamuri Kris-
tus

18 Ana pua-paleha sèra! Nanene
paie-iie lamatua miu sèra, aa
pakab'ua si. Mage nanene dhoka
lamatua dhu d'ara be'a aa lii mako
di. Masi ka lamatua miu bhelu titu
kèna, te ngaa miu hud'i nanene paie
ne kahèi.

19 Ladhe nèti miu abhu huku dhu
lèke boe j'ara nèti lamatua miu masi
ka miu sala boe ngaa-ngaa, aa ladhe
miu taha ètu d'ara sasusa èèna, lula
miu ngee mèdhi dad'èi Lamatua, pe
Ama Lamatua pad'elo d'ara hua iia
Na mi dedha miu.

20 Ladhe sèmi miu tao sala, hèia
abhu gama, na, a'oto na ngaa, ladhe
miu taha ètu d'ara j'aj'èra èèna?
Abhu boe, si? Te ngaa ladhe miu
abhu susa lula tao dhu be'a, hèia
miu taha mere d'ara, na, Lamatua
ladhe-leru miu.

21 Te Kristus neo kahèi sèna ka
miu mamuri mola, masi ka miu
abhu susa. Te Nèngu dui j'aj'èra
kahèi pala èdhi. Dènge sèmi èèna,
Nèngu j'aj'i mi conto, sèna ka èdhi
madhutu Ne, èci èèna ka èdhi mad-
hutu kab'a-j'èla Na.

22 Sasuri Mola-Mèci Lamatua,
peka na,
“Nèngu tao nèdhi boe sala.
Abhu boe lii kapod'e-kabèli
kalua nèti hèb'a Na.”✡

23 Lod'o ra padhai lii pa-aape Ne,
Nèngu bhoka boe hèb'a. Ropa dhèu
pasusa Nèngu, Na b'ala boe. Te ngaa
Na soro ngi'u Na asa d'ara adhe-aai
Ama Lamatua. Te ne'a, na, Ama
Lamatua èèna Dhèu Pama'ète Lii
Langu dhu mola.✡

✡ **2:10** Hosea 2:23 ✡ **2:22** Yesaya 53:9 ✡ **2:23** Yesaya 53:7

24 Kristus ka dhu pasae nare sasala èdhi ropa madhe ètu aj'u palolo-palèbha. Na ad'u-ue j'ara ne, ho patabuli èdhi nèti koasa sasala, sèna ka èdhi mamuri ia ka dènge tao sasala. Ka limuri ne èdhi mamuri heka tao sasala, dhoka mamuri dènge tao dhu lèke di. Te Nèngu gati èdhi, sèna ka pasae nare hahuku èdhi. Hahuku ne'e ka dhu panu'a Nèngu toke madhe. Te nu'a dhu pamadhe Yesus èèna ka puri-pa'èle miu.✡
25 Te miu nuka sèmi kahib'i-kalèbho dhu uru èèna sigo eele nèti j'ara. Te ngaa limuri ne miu lèpa hari le asa j'ara Lamatua dhu mola. Te Nèngu ka dhu madhenga dènge kab'oi miu, nuka sèmi dhèu madhenga badha dhu j'aga dènge ladhe-leru kahib'i-kalèbho na sèra.

3

Lii holo hia mi dhèu èmu-kamali

1 Bhèni aa'i-aa'i dhu leo le èmu! Deo na ja'a peka, na, èdhi hud'i nanene paie-iie ku dhèu dhu rèd'u koasa. De miu hud'i nanene ku dhèu èmu miu. Sanèd'e, te abhu dhèu mone cahag'e dhu leo le èmu, ro'o boe tao madhutu Lii Holo-Nori Lamatua. Masi ka rèngu ro'o boe nanene lii padhai miu, te ngaa èèna na, rèngu neo parcaya Lamatua, lula rèdhi j'ara mamuri miu.✡
2 Te rèngu rèdhi miu sab'a aa'i-aa'i dènge d'ara mola-mèci aa mamuri dhu pakab'ua Ama Lamatua.
3 Bhèni dhu bhèni iia, mai boe nèti ngaa dhu tèdhi nèti li'u. Nuka sèmi: sageri kètu madhutu rupa-rupa mod'e, do, pake mèdha hualaa dhu risi eele, do, pake mèdha-papake dhu kab'ua aae dhu lèke boe j'ara.✡
4 Te ngaa dhu tao bhèni iia dhu lèke, nuka: d'ara dhu tèdhi boe nèti li'u. Conto sèmi: d'ara hua iia, dènge lii mako. Te bhèni iia sèmi èèna ka dhu taha taruu, masi ka toke d'ai heka bhora. Madhutu a'abhu Lamatua, bhèni iia sèmi èèna ka dhu kab'ua risi.
5 Te uru-uru sèra, dhèu bhèni dhu d'ara mola-mèci, dhu parcaya Ama Lamatua, rèngu sèra ka dhu bhèni iia. Rèngu nanene aa madhutu dhèu èmu ra dènge be'a.
6 Tare conto nèti Sara. Nèngu nanene mi dhèu èmu na Abraham. Nèngu soro iisi na, sèna ka dhèu èmu na ator nèngu. Miu bhèni aa'i-aa'i hud'i madhutu ku j'ara nèti Sara ne. Ladhe miu tao dhu lèke, na, miu madha'u boe.✡
7 Mone aa'i-aa'i dhu leo le èmu! Mamuri d'ara èci dènge dhèu èmu miu. Ngee paie-iie ngaa dhu be'a hia mi nèngu, aa tao madhutu. Pakab'ua ne ètu j'ara aa'i-aa'i, lula a'èra bhèni sama boe dènge a'èra dhèu mone. Te miu sama-sama abhu pusaka dhu Ama Lamatua neo hia miu. Nuka, mamuri hiu dhu Lamatua hia miu nèti d'ara hua iia Na. Te ngaa miu mone dhu ngara na dhèu èmu-kamali, hud'i mamuri d'ara èci dènge dhèu èmu miu, sèna ka ladhe miu dua mi sabaj'a d'ara èci manèngi ngaa èèna ka nèti Lamatua, na, Lamatua nanene lii manèngi miu.✡

Masi ka miu tao dhu lèke, te ngaa bèli-camèd'a miu abhu sasusa kahèi

8 A'ari pasue aa'i-aa'i! Ja'a pab'ab'e lii holo ja'a aa'i-aa'i sèra sèmi ne'e ka: miu hud'i mamuri ku d'ara èci. Ladhe ca dhèu abhu susa do karej'e, na, miu dhu leo hud'i rasa sèmi èèna kahèi. Sue dhèu dhu parcaya Kristus. Pad'elo d'ara hua iia èci dènge èci. Baku padedha iisi, te miu hud'i pahaha iisi ku.
9 Baku b'ala bhabhelu dènge bhabhelu. Ladhe dhèu padhai lii padhèto dènge miu, baku b'ala kahèi. Te ngaa manèngi sèna ka Lamatua hia dhu be'a mi nèngu. Te Lamatua dhu paroa nare le miu j'aj'i mi dhèu unu Na, sèna ka miu bisa sèmi mere dhu hua iia nèti Nèngu.
10 Te dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci Lamatua, na,

✡ **2:24** Yesaya 53:6 ✡ **3:1** Epesus 5:22, Kolose 3:18 ✡ **3:3** 1 Timotius 2:9-10 ✡ **3:6** Lii Lolo dhu Uru Tèka 18:12 ✡ **3:7** Epesus 5:25, Kolose 3:19

“Dhèu dhu tenge mamuri be'a,
aa dhu tenge mamuri madhera,
dhèu èèna hud'i j'aga hèb'a na sèna
ka baku ore leli,
aa baku pakapod'e d'ara lii.
11 Nèngu hud'i ele-ho'a, sèna ka tao
heka bhelu,
te ngaa tao dhu lèke di.
Nèngu hud'i patema mamuri
padame dènge dhèu aa'i-aa'i,
aa tenge j'ara ho pabe'a taruu
dènge ra.
12 Te Lamatua èdhi dhu haduli
dhèu dhu mamuri mola.
Aa Nèngu kahèi neo nanene lii
manèngi-mangaj'i rèngu.
Te ngaa Lamatua èdhi loe boe lab'a
dhèu dhu ad'u-ue taruu
bhabhelu-katub'a.”✡
13 Ladhe miu d'èi tao dhu lèke, cee
ka dhu neo paj'èra hari miu? Abhu
boe, si?
14 Te ngaa masi ka miu tao dhu
lèke, hèia abhu dhu pasusa miu,
miu oto. Ladhe abhu dhèu dhu
tadhe boe Kristus j'aj'i madha'u
lula madha j'ara èci, na, miu baku
madhutu ho madha'u sèmi èèna.
Ngangee miu baku kahèlu, aa d'ara
miu baku susa èci èèna ka dènge
rèngu.✡
15 Pamau d'ara miu, lula miu dhu
ded'e le Kristus ètu d'ara miu ho
j'aj'i Lamatua miu dhu mola-mèci.
Ladhe sèmi dhèu manèngi sèna
ka miu lole parcaya miu aa sanao-
maena miu, dhu peka na, bèli-
camèd'a Kristus tao aa'i j'aj'i mi
be'a, na, miu hud'i pa'èra ku ho
dhaa lii karèi rèngu sèra.✡
16 Te ngaa miu hud'i dhaa ku nèti
d'ara dhu hua iia, aa pakab'ua si,
sèna ka re'a, na, miu tao dhu lèke
mai nèti d'ara dhu mola. Masi
ka miu tao dhu be'a sèmi èèna,
te ngaa tatu abhu dhu padhai lii
neo pamanahu miu, lula miu pa'èki
dènge Kristus. De ladhe miu tao
taruu dhu be'a, na, rèngu dhu pa-
aape miu èèna na ra'e makae.
17 Ladhe èèna palèke dènge dad'èi
Lamatua, na, baku bhèlu, te be'a risi
miu abhu j'aj'èra nèti tao j'ara dhu
lèke; baku nèti miu ad'u-ue j'ara
karehe.
18 Te Kristus madhe ca tèka di,
lula èdhi dhèu rai-haha tao sala.
Nèngu dhu mamuri mola,
madhe le pala èdhi dhu mamuri
koe-kapengo.
Nèngu madhe sèna ka miu bisa
pabe'a hari dènge Ama
Lamatua.
Kristus èèna, dhèu rai-haha sama
sèmi èdhi kahèi,
Dhèu pamadhe Ne,
te ngaa Roh Lamatua pamamuri
hari Ne.
19 Roh èèna kahèi lere nèti Nèngu
la'e aj'a-nori mi roh-roh dhu lèke
bèdho ètu era èci, nuka sèmi d'ara
bui.
20 Roh se, nuka samanga nèti dhèu
dhu uru-uru sèra ro'o boe nanene
Lamatua. Lod'o èèna, Noh tao kapa
aae cue. Lamatua tatae sèna ka neo
nèdhi dhèu sèra tao madhutu dad'èi
Na, te ngaa rèngu pusi-pahae boe.
Nèti èèna ka, abhu dhoka dhèu aru
di, dhu mamuri nèti èi aae lala.✡
21 Èi aae lala ne j'aj'i conto, nuka
sèmi lod'o sarani miu. Sarani ne
j'aj'i tadha, peka na, Lamatua patab-
uli eele miu nèti koasa sasala-sasigo
miu, lula Kristus mamuri hari le.
Lod'o sarani miu, ra padiu boe miu,
ho pamèu ngi'u mi. Te dhu lèke ka,
nuka, miu padhadha mi Lamatua,
ho neo tao pamèu d'ara miu. Dènge
sèmi èèna, na, miu bisa mamuri
mola.
22 Limuri ne, Yesus lèpa hari le asa
sorga. Ètu nèi, Na madhèdi ètu era
dhu kab'ua risi eele, re baboa g'ana
Ama Lamatua. Ka ana-ana pajuu
ètu sorga, koasa aa'i-aa'i, dènge
dhu rèd'u koasa, hud'i nanene ku
Kristus.

4

Dhèu unu Kristus hud'i mamuri mèci ku

1 Kristus èèna, dhèu rai-haha èci
èèna ka dènge èdhi. Lula Nèngu

✡ **3:12** Lii Sod'a Koa-Kio 34:12-17 ✡ **3:14** Mateos 5:10 ✡ **3:15** Yesaya 8:12-13 ✡ **3:20** Lii Lolo dhu Uru Tèka 6:1—7:24

abhu le j'aj'èra ae-ae, miu hud'i pa'èra dui sasusa sama sèmi Nèngu kahèi. Te ngaa sanèd'e, te dhèu dhu abhu susa lula pa'èki dènge Kristus, nèngu pama'ète nare le ho ad'u-ue heka sasala.
2 Masi ka nèngu mamuri era ètu rai-haha ne, te ngaa nèngu mamuri heka ètu d'ara sasala sama sèmi dhèu rai-haha leo sèra. Te nèngu mamuri madhutu dad'èi Ama Lamatua.
3 Uru èèna, lod'o ae le ka dhu miu bisa pake ho ad'u-ue bhabhelu ngaa èèna ka, sama sèmi dhèu dhu tadhe boe Lamatua. Nuka sèmi: rèngu tao j'ara dhu lèke boe. Tao j'ara makae. Tao bhabhelu madhutu dad'èi d'ara ra. Rinu mahu. Rèngu tao pesta liar. Rèngu tao pesta j'ara makae rupa-rupa. Ra sogo-tagu nidhu dènge j'ara dhu pamamuru iisi èdhi.
4 Rèngu padhai pa'ele iie kolongara miu, lula rèngu re'a boe, nga tao ka miu tao boe madhutu bhabhelu sèmi rèngu dhu seli-kolane èèna.
5 Te ngaa sanèd'e, bèli-camèd'a rèngu hud'i lasi ku asa madha Ama Lamatua, dhu j'aj'i Dhèu Pama'ète Lii Langu. Rèngu hud'i lole dènge Ama Lamatua nga tao ka rèngu mamuri ètu d'ara bhelu-katub'a sèmi sèra. Baku bhèlu, te dhèu aa'i-aa'i bèli-camèd'a hud'i lasi ku asa madha Nèngu. Dhèu dhu mamuri era, do dhu madhe le, aa'i-aa'i hud'i lasi ku asa madha Lamatua.
6 Lèke tare'a! Ama Lamatua neo parisa dhèu dhu madhe le, nuka sèmi dhu Nèngu parisa dhèu rai-haha leo sèra. Te Nèngu neo ne'a j'ara mamuri rèngu uru sèra. Nèti èèna ka, Yesus la'e le peka-padhai Lii Lolo Be'a Lamatua mi dedha rèngu, sèna ka rèngu kahèi bisa abhu mamuri dhu lèke ho tao madhutu dad'èi Lamatua.

Èdhi hud'i haduli paie ku aa'i-aa'i dhu Lamatua pangèd'u le mi èdhi

7 Lod'o èle rai-haha ne oe dètu ae le. Nèti èèna ka, miu hud'i pajiko paie-iie dènge d'ara dhu mau, sèna ka Lamatua sèmi nare lii manèngi miu.
8 Dhu lèke ka, miu hud'i mamuri pasue taruu èci dènge èci. Te masi ka dhèu leo tao sasala ae-ae, te ngaa miu bisa pa'angalai era dènge ne, lula miu sue ne.✡
9 Pakabhèle ai sèna ka sèmi mere dhèu tao-mai ho manubha ètu d'ara èmu miu. Te ngaa sanèd'e, baku sèmi mere si dènge d'ara ka'uu-kamuki.
10 Èdhi dhèu parcaya aa'i-aa'i abhu le karunya nèti Lamatua. De èdhi hud'i pake karunya ne ho lalau-lalo'o a'ari dhèu parcaya. Haduli aa pake pabe'a-be'a karunya èèna, te èèna ka dhu dènge guna hia mi Lamatua.
11 Nuka sèmi: ladhe abhu karunya aj'a-nori dhèu, na, sanèd'e te miu hud'i lole dènge dhèu aa'i-aa'i pake Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Ladhe abhu karunya ho ladhe-leru dhèu, na, sab'a pake a'èra dhu Lamatua pala-bagi mi miu. Dènge j'ara ne, dhèu aa'i-aa'i tadhe, na, miu dhèu unu Yesus Kristus. Dènge sèmi èèna, rèngu ded'e padedha-dedha Ama Lamatua. Te Nèngu èèna, kapai titu kèna! Aa koasa nèd'u paredha Na dhu dènge boe too-lane! Lèke tare'a-re'a sèmi èèna!

Èdhi abhu j'aj'èra lula j'aj'i dhèu Kristen

12 A'ari pasue aa'i-aa'i! Mage malaa ladhe paraga dènge dadugu-rariu dhu bia. Te èèna neo uji parcaya miu. Baku pangee, na, dhoka èu di dhu abhu dadugu-rariu sèmi èèna.
13 Te ngaa d'ara miu bisa karej'e-karae, lula miu abhu j'aj'èra sama sèmi Kristus dhu abhu j'aj'èra kahèi. Dènge j'ara ne, èèna na d'ara miu asa karej'e-karae ropa dhèu aa'i-aa'i ladhe rèdhi dadedha Kristus.
14 Ropa dhèu pahahe miu, lula pa'èki dènge Kristus, miu oto, lula dadedha Roh Lamatua pa'èra miu.
15 Te ngaa ladhe miu abhu j'aj'èra, na, baku lula miu pamadhe dhèu,

✡ **4:8** Lii Hini 10:12, Yohanis 13:34-35

do, dhèu mana'u, dhèu bhelu-katub'a, do, dhèu dhu d'èi soro iisi asa lii langu dhèu.
16 Te ngaa ladhe dhèu pasae j'aj'èra lula j'aj'i dhèu unu Kristus, nèngu baku makae. Hua iia risi rèngu koa-kio Ama Lamatua, lula rèngu j'aj'i dhèu Kristen.
17 Lod'o d'ai le ho dhèu lasi asa madha Ama Lamatua. Na parisa uuru mamuri dhèu-dhèu unu Na. De pangee paie-iie! Ladhe Na mulai nèti èdhi dhèu Kristen, na, tasa mera mia dènge rèngu dhu ro'o boe sèmi Lii Lolo Be'a Na? Tatu hahuku rèngu bia risi hari!
18 Te abhu dhu suri ètu Sasuri Mola-Mèci Lamatua, na,
“Ladhe dhèu dhu mamuri mola oe abhu boe mamuri sa hèi,
tasamia hari dènge rèngu dhu ro'o boe pahae Lamatua?
Aa tasamia hari dènge dhèu dhu mamuri ètu d'ara sasala?”✡
19 De ladhe Ama Lamatua soro tèke dhèu unu Na abhu susa madhutu dad'èi Lamatua, na, rèngu bisa lèka, peka na, èèna na Nèngu j'aga si kahèi. Te Nèngu ka paj'aj'i si. Nèngu kahèi tao madhutu ngaa dhu Na peka le. Lula Nèngu j'aga si sèmi èèna, nèti èèna ka rèngu bisa tao taruu j'ara dhu lèke.

5

Lii holo hia kètu juma'at sèra

1 Ja'a ne, ca dhèu kètu kahèi. Uru èèna, lod'o Kristus pasae j'aj'èra Na, ja'a kèdhi unu ku dènge musi madha ja'a. Aa bèli-camèd'a ladhe dhèu aa'i-aa'i laladhe rèdhi dadedha Ama Lamatua, ja'a kahèi neo kèdhi dènge musi madha ku. De ja'a neo holo kètu juma'at dhu leo sèra, na:
2 miu nuka sèmi dhèu madhenga badha dhu ladhe-leru kahib'i-kalèbho ra. De miu hud'i leru paie-iie dhèu dhu Lamatua pangèd'u asa miu. Uri si paie-iie. Mage miu ladhe-leru si, lula dhoka sasab'a miu di, te ngaa lula miu d'èi tao sèmi èèna. Uli si madhutu dad'èi Lamatua. Baku d'èi tenge oto, te ngaa sab'a dènge karej'e ho soru-bara dhèu unu Lamatua.✡
3 Baku paredha leli, ho pabia dhèu dhu Lamatua hia miu ladhe-leru si. Te ngaa miu hud'i j'aj'i conto dhu be'a, dhu bisa paj'uj'u j'ara hia rèngu.
4 Yesus, nuka sèmi Kètu nèti Dhèu Madhenga badha. Bèli-camèd'a ladhe Na lèpa hari mai, Ama Lamatua neo b'ae rui-j'aj'èra miu, lula miu uri dhèu miu dènge be'a. Upa ne, bisa boe ele iie, te ngaa taha taa-taa d'ai mia-mia.

Lii holo hia ana-ana ngèru

5 Ana ngèru aa'i-aa'i! Miu kahèi hud'i nanene ku kètu juma'at sèra. Miu aa'i-aa'i mi baku padedha iisi. Te ètu Sasuri Mola-Mèci Lamatua, dhu suri, peka na,
“Lamatua lab'a dhèu dhu padedha iisi,
te ngaa Nèngu d'èi pad'elo d'ara hua iia Na mi dhèu dhu pahaha iisi.”✡
6 Nèti èèna ka, miu hud'i sanèd'e ku koasa Lamatua, sèna ka miu baku pamone-pabhèni. Hèia ropa d'ai lod'o na, Lamatua koa-kad'iri miu.✡
7 Pataleo d'ara miu, sèna ka Lamatua uri j'ara aa'i-aa'i dhu tao miu madha'u. Te Nèngu ka dhu haduli miu.
8 Mage-mage! Pake ngangee madhera. Aa j'aga paie-iie, te musu èdhi, nuka dhèu aae nidhu, neo palaho miu. Neo dhèle aa'i miu, nuka sèmi singa dhu manganga, dhu patangi-tenge badha neo na'a.
9 Te ngaa baku madha'u. Miu hud'i lab'a dhèu aae nidhu èèna. Miu hud'i pa'èra lalèka miu mi Lamatua kahèi. Te miu me'a le, na, a'ari miu dhèu parcaya buli mia-mia ètu rai-haha ne, abhu sasusa sama sèmi miu kahèi.
10 Te ngaa sanèd'e, te Ama Lamatua d'èi pad'elo d'ara hua iia Na mi èdhi kahèi. Nèngu ka dhu

✡ **4:18** Lii Hini 11:31 ✡ **5:2** Yohanis 21:15-17 ✡ **5:5** Lii Hini 3:34 ✡ **5:6** Mateos 23:12, Lukas 14:11, 18:14

paroa le miu, sèna ka j'aj'i dhèu unu
Na, lula miu sèmi mere le Kristus.
Nèti èèna ka, Nèngu neo ded'e miu
padedha-dedha, sèna ka miu bisa
mamuri taruu dènge Nèngu. Te
ngaa ladhe miu abhu le j'aj'èra
dhoka ètu d'ara ciki oo'e di ètu rai-
haha ne, Lamatua neo pabe'a hari
miu. Na neo pa'èra miu, aa tao miu
bisa taha. Nèngu pamadhèdi miu
kahèi mi dedha fanderen dhu èra.
11 Ji'i manèngi sèna ka Lamatua
nèd'u koasa aa'i-aa'i toke d'ai mia-
mia. Lèke tare'a!

Petrus suri pa'èle sasuri na

12 Silas* ka dhu soru-bara ja'a ho
suri sasuri dhu bab'a ne. Nèngu ne,
a'ari èdhi dhèu parcaya, aa ai g'ana
ja'a. Ja'a holo-nori miu sèna ka miu
taha pa'èra, te Lamatua d'èi pad'elo
d'ara hua iia Na taruu mi èdhi. De
miu hud'i èra ku, sèna ka baku hari
kabodho.
13 Dhèu parcaya dhu pakaboko ètu
kota Babel† hia miu lii maho'o. Ama
Lamatua hag'e nare le rèngu, sama
sèmi Na pili miu.
Ana ja'a Markus pa'adhu lii
maho'o kahèi.✡
14 Ladhe miu paraga, na, pa'uu èci
dènge èci ho pad'elo pasue miu.
Ja'a d'èi ladhe miu aa'i-aa'i mi dhu
parcaya Kristus bisa mamuri dame
dènge mera-milu.

Saloom,
Petrus

---

* **5:12** Ètu ne'e, sasuri lii Yunani suri, *Silvanus*. Silvanus ne, ngara leo nèti Silas. Baca lii lolo na mulai nèti *Lii Lolo Dhèu Pajuu-Paleha* 15:22, 40. † **5:13** Dhèu d'èlu-mèu Alkitab, peka na, ngara Babel èèna, lii pacele nèti kota Roma. ✡ **5:13** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 12:12, 25, 13:13, 15:37-39, Kolose 4:10, Pilmon 24

2 Petrus
Sasuri Petrus ka dua

Lii maho'o

1 Sasuri ne nèti ja'a, Simon
Petrus.* Ja'a j'aj'i ana pua-paleha
Yesus Kristus. Ja'a j'aj'i dhèu pajuu-
paleha Na kahèi, dhu Na pua laku
asa mia-mia ho lole dènge dhèu
lula-nèti Nèngu.

Ja'a suri sasuri ne hia miu, dhu
parcaya le Yesus Kristus. Lula d'ara
mola Ama Lamatua, ka Na bhoke
j'ara ho miu bisa parcaya Kristus
kahèi, sama sèmi ji'i. Parcaya ne
kab'ua titu kèna hia èdhi aa'i-aa'i
ti. Kristus èèna j'aj'i Ama Lamatua
èdhi, aa Nèngu kahèi j'aj'i Dhèu
dhu patalale èdhi nèti koasa sasala-
sasigo.

2 Ja'a manèngi sèna ka miu tadhe
mèu Ama Lamatua, aa tadhe Kètu
èdhi, Yesus, dènge be'a. Hud'i laa
sèna ka Rèngu pad'elo d'ara hua
iia Ra mi miu, ho miu bisa mamuri
dènge dame aa mera-milu èci dènge
èci.

Lamatua pili nare dhèu unu Na, ka paroa si ho mai asa Nèngu

3 Yesus dhu dènge koasa èci èèna
ka dènge Ama Lamatua. Nèti èèna
ka, Yesus papala èdhi aa'i-aa'i ti
ngaa-ngaa dhu èdhi parluu, sèna
ka mamuri mola madhutu dad'èi
Lamatua. Nèngu tao sèmi èèna, lula
èdhi tadhe mèu Ne. Aa Na paroa
èdhi ho j'aj'i dhèu unu Na, lula d'ara
hua iia dènge dadedha Na.

4 Yesus hia le èdhi j'ara aa'i-aa'i
dhu hua iia. Te uru èèna, Na
padhadha tèke le ho neo hia j'ara
se'e. Lii padhadha Na, aa'i-aa'i be'a
titu kèna. Yesus hia aa'i mèu-mèu
se'e mi èdhi, sèna ka d'ara èdhi bisa
sama sèmi d'ara Lamatua. Aa èdhi
bisa lehe tare j'ara-j'ara karehe dhu
dhèu ètu rai-haha ne d'èi ad'u-ue,
lula rèngu mamuri d'èi dhoka tao
madhutu dad'èi unu ra, aa dhu taha
rare boe d'ara ra.

5 Nèti èèna ka, ja'a manèngi sèna
ka miu pa'èra tao j'ara dhu be'a.
Mema miu parcaya le Yesus, te ngaa
èèna dhae d'ai mèka.
Sab'a taruu j'ara dhu be'a.
Tadhe Lamatua dènge be'a risi
hari.
6 Te ngaa mage d'ai dhoka sange
èèna di.
Patema mamuri ho taha mere
d'ara.
Te ngaa sèra dhae d'ai mèka kahèi.
Lod'o-lod'o miu abhu sasusa,
na, miu hud'i pa'èra d'ara ho
baku hari kabodho.
Te ngaa tao parisi hari nèti èèna.
Tao aa'i mèu-mèu madhutu
dad'èi Lamatua.
7 Te ngaa mage dhoka d'ai sange
èèna di.
Pad'elo sasue mi a'ari èdhi dhèu
parcaya sèra.
Te ngaa èèna dhae d'ai mèka kahèi.
Te miu hud'i mamuri pasue
taruu.

8 Ladhe mamuri miu sèmi sèra ka,
aa j'ara dhu be'a asa tabha taruu, na,
sèra sa hia miu asa tadhe mèu Kètu
èdhi, Yesus Kristus. Te j'ara dhu be'a
ele boe iia d'ara, aa core eele boe
lod'o kahèi. Te j'ara be'a se'e ka dhu
tao d'ara miu ho me'a mèu Nèngu.

9 Ladhe abhu dhèu dhu d'èi boe
tao sèmi sèra, sasoa na, ngangee
nèngu bab'a. Nèngu nèdhi boe ngaa
ètu madha nèngu, nuka sèmi dhèu
bèdhu. Te Lamatua dhu saku eele le
sasala na, sèna ka d'ara nèngu bisa
mola-mèci. Te ngaa dhèu ne bhèlu
eele!

10 A'ari pasue aa'i-aa'i! Miu limuri
ne hud'i bori dhari asa pa'èra.
Lamatua hag'e nare le miu j'aj'i
dhèu unu Na, ka miu lami asa
madha Na. De miu hud'i pad'elo ku,
na, miu j'aj'i le ana-èpu Na. Ladhe
j'ara dhu ja'a peka se tabha taruu
ètu mamuri miu, na, miu manahu
boe.

* **1:1** Sasuri lii Yunani cahag'e suri, peka na, “Simon Petrus”. Cahag'e hari suri, “Simeon Petrus”. *Simeon* èèna, nèti lii Ibrani. Lii Yunani na, nuka *Simon*. Ka dhèu d'èlu-mèu peka na, Simon Petrus do Simeon Petrus èèna, nuka ngara nèti dhèu èci.

11 Dènge j'ara ne, Ama Lamatua
bagi hia miu j'ara èci dhu kapai titu
kèna. Nuka Na bhoke pataleo j'ara,
dènge pangèd'u miu hak, ho sèmi
mere Yesus Kristus j'aj'i Dhèu Aae
miu, sèna ka miu mamuri toke d'ai
mia-mia dènge Ne. Te Yesus Kristus
ne, Kètu èdhi. Aa Nèngu kahèi,
Dhèu dhu patalale èdhi nèti koasa
sasala-sasigo èdhi.

Nga tao ka Petrus pasanèd'e sèmi èèna?

12 Miu me'a le j'ara-j'ara dhu ja'a
peka deo sa, aa miu taha pa'èra, lula
miu parcaya ngaa dhu lèke. Masi
ka sèmi èèna, te ngaa ja'a loe boe
pasanèd'e miu pahari-pahari, sèna
ka miu baku bhèlu eele.
13 Ja'a ko'o boe ladhe miu pabhèlu
eele j'ara sèra. Ja'a d'èi pasanèd'e
miu taruu, sèna ka miu pajiko taruu
j'ara se'e se, ètu d'ara kahadhu miu.
Te lod'o ja'a mamuri ètu rai-haha ne
era, mema sala boe ladhe ja'a loe
boe pasanèd'e j'ara se'e mi miu.
14 Nèbhu heka, ja'a madhe, sama
sèmi Kètu èdhi, Yesus Kristus peka
le dènge ja'a. Nèti èèna ka, ja'a ke'a
le.
15 Masi ka bèli-camèd'a ja'a
madhe, te ngaa limuri ne, ja'a tenge
j'ara ho miu sanèd'e taruu j'ara se'e.

Ji'i ngèdhi le dadedha Yesus

16 Ca hari na, ja'a dènge angalai
ja'a lole le dènge miu, lula-nèti Kètu
èdhi, Yesus Kristus. Ji'i peka kahèi,
na, bèli-camèd'a ladhe Kristus lèpa
hari mai, mamai Nèngu èèna dènge
koasa dhu kapai titu kèna. Lèke, si?
Dhu ji'i lolo se, nanuku boe. Lula
ji'i lole dhoka dhu ji'i ladhe ngèdhi
dènge musi madha ji'i unu mi! Nèti
èèna ka, ji'i nge'a, na, dadedha Yesus
Kristus ne nuka sèmi dhèu aae kapai
sa.
17-18 Ca tèka, ji'i sama-sama dènge
Yesus ètu ledhe mola-mèci Lamatua.
Hèia Ama Lamatua mesa Na ka dhu
peka lula-nèti dadedha Yesus ne. Te
lod'o èèna, ji'i tadèngi lii dhu be'a
titu kèna mai nèti dedha-liru, peka
na,
"Ne'e ne, Ana pasue Ja'a.
Nèngu ka dhu pakarej'e d'ara
Ja'a."✡
19 Èèna ka dhu tao ji'i asa lèka
èra lula-nèti j'ara-j'ara dhu uru sèra
ji'i abhu nèti dhèu rèti lii padhai
Lamatua. De hua iia risi miu tao
madhutu lii moa dhèu se'e! Te lii
moa rèngu sèra, nuka sèmi labhu
èci dhu pasaraa ètu d'ara maroga.
De miu hud'i nanene paie-iie ku lii
moa se, toke d'ai Yesus mai hari.
Dènge j'ara ne'e, miu asa tabha
me'a mèu. Te èèna na nuka sèmi
miu mèdhi uuru ku hua-hètu aae
dhimu, hèia lod'o heka rea kèna ho
pasaraa aa'i mèu-mèu.
20 Sanèd'e, te dhèu rèti lii padhai
Lamatua peka mema le j'ara ae-ae.
Te ngaa j'ara-j'ara dhu rèngu peka-
padhai se nèti boe dad'èi rèngu.†
21 Lula ngaa dhu rèngu suri se,
mai boe nèti ngaa dhu rèngu neo
padhai lii. Te ngaa mai nèti Ama
Lamatua, madhutu ngaa dhu Roh
Mola-Mèci Na pad'elo dènge rèngu.

2

Dhèu dhu aj'a kapod'e-kabèli

1 Uru èèna, dhèu Isra'el cahag'e
peka na, rèngu dhu j'aj'i dhèu rèti
lii padhai Ama Lamatua. Aa te ngaa
rèngu se kapod'e-kabèli di. Pe miu
paraga dènge dhèu sèmi sèra ètu
talora aae miu. Te abhu cahag'e
dhu peka na, rèngu aj'a j'ara-j'ara
Lamatua, te ngaa ra leko-monya di.
Rèngu aj'a pahuni-pahuni ngangee
rèngu dhu karehe. Nèti èèna ka,
rèngu bisa pamaso a'aj'a rèngu
dhu koe-kapengo sèra. Ladhe miu
nanene lii aj'a-nori rèngu, bèli-
camèd'a miu abhu calaka. Rèngu

✡ **1:17-18** Mateos 17:1-5, Markus 9:2-7, Lukas 9:28-35 † **1:20** Lii Yunani ètu ne'e bisa tèlu sasoa. 1) Dhèu dhu nèti lii padhai Lamatua madhutu boe dad'èi nèngu mesa na; 2) abhu boe ca dhèu sa dhu re'a mèu sasoa nèti lii moa aa'i-aa'i sèra; 3) ladhe èdhi neo te'a sasoa lii moa sèra, hud'i èdhi pasoro ku dènge Lii Holo-Nori Lamatua aa'i-aa'i, lula sasoa na nèti boe dad'èi dhèu dhu nèti lii padhai Lamatua èèna.

pasili, peka na, Lamatua Yesus èèna, lamatua rèngu boe. Aa te ngaa, Yesus ka dhu sui nare rèngu dènge kab'ua titu kèna. Lula tatao rèngu sèmi ne'e ne ka, nèbhu boe rèngu unu ra laho malai.

2 Masi ka sèmi èèna, te ngaa bèli-camèd'a abhu kahèi dhèu ae dhu madhutu rèngu, aa tao leli dhu re'a heka makae. Bèli-camèd'a dhèu pakarehe a'aj'a dhu lèke, lula tatao rèngu.

3 Mese dhu kapod'e-kabèli sèra manga'a-dèu ngara. Rèngu ad'u-ue rupa-rupa lii padhai, sèna ka tipu rare doi-dhari miu. Te ngaa baku bhèlu, te Ama Lamatua dhu Pama'ète Lii Langu dhu pasaruru nèdhi boe musi madha. Karèi nèti uru ka, Nèngu pa'èra mema le ho huku si. Bèli-camèd'a ra laho aa'i.

4 Conto sèmi, uru èèna, abhu ana pajuu Ama Lamatua cahag'e ètu sorga dhu tao sala. Te ngaa Lamatua dhu Pama'ète Lii Langu soro tèke boe si. Na pèci si asa d'ara naraka, aa bèdho si ètu d'ara Ro'a Maroga dhu Marèma aae. Rèngu pea taha ètu èèna toke d'ai lod'o lasi asa madha Ama Lamatua.

5 Sèmi èèna kahèi dènge dhèu dhu mamuri uru-uru sèra. Tèu èèna, rèngu ad'u-ue bhelu-katub'a dènge pusi-pahae boe Ama Lamatua. Te ngaa Lamatua dhu ator le dhèu Na èci dhu d'ara mola, ngara na Noh, pad'elo j'ara sèna ka dhèu bisa mamuri mola. Te ngaa ro'o boe nanene ne kahèi. Nèti èèna ka, Ama Lamatua hia èi aae lala, ka palaho aa'i dhèu dhu pusi-pahae boe Ne. Te ngaa Lamatua hia mamuri dhoka Noh dènge isi èmu na. Rèngu aa'i-aa'i ra aru dhèu.✡

6 Ca tèka hari, dhèu uru-uru sèra ètu kota Sodom dènge kota Gomora, mamuri dhoka ad'u-ue bhabhelu-katub'a. Hèia Ama Lamatua huku si. Nèngu labhu pakèpu aa'i si j'aj'i ahu, ka dhèu ètu sèra madhe aa'i mèu-mèu. Se'e se j'aj'i mi conto hia mi dhèu leo dhu d'èi mamuri ètu d'ara bhabhelu-katub'a dènge dhu pusi-pahae boe Ama Lamatua. Rèngu bisa re'a mema le mamadhe-mamopo ra, ladhe ele boe ho'a.✡

7 Te ngaa lod'o èèna, abhu ca dhèu ngara na Lot, dhu mamuri mola. Nèngu roca le dènge tatao dhu seli-kolane nèti dhèu bhelu se'e, dhu ro'o boe nanene Ama Lamatua. Ka Ama Lamatua pakaj'èu Lot nèti era èèna.✡

8 Lot ne ca dhèu dhu d'èi tao dhu lèke, te ngaa na pea ètu talora aae dhèu Sodom. Bèli-bèli èèna, Lot nèdhi aa tadèngi kahèi rèngu sisu Atora Ama Lamatua. Se'e se ka dhu pasusa d'ara Lot.

9 Conto sèra sa pad'elo, peka na, Ama Lamatua ne'a j'ara hia mamuri mi dhèu dhu d'èi nanene Nèngu, ka Na pakaj'èu si nèti rupa-rupa dadugu-rariu. Nèngu ne'a pamanahu hahuku dhu bia kahèi mi dhèu dhu mamuri koe-kapengo. Aa Lamatua tao j'ara se'e toke d'ai lod'o Na pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i.

10 Hahuku dhu bia èèna, lèke risi-risi mi dhèu dhu d'èi dhoka mamuri kaj'alu, madhutu dad'èi d'ara ra. Rèngu ro'o boe nanene ca dhèu sa, aa pahahe dhèu dhu rèd'u koasa. Tatu Ama Lamatua huku si.

De mese kapod'e-kabèli sèra bani titu kèna, aa padedha iisi seli eele. Rèngu ro'o boe pakab'ua aa madha'u boe padhai lii pa'ele iie kolongara Ama Lamatua dènge ana pajuu Na ètu sorga.

11 Madhutu mola-mola na, ana pajuu Lamatua ètu sorga sèra èra risi nèti rèngu mese-mese kapod'e-kabèli se. Masi ka sèmi èèna, te ngaa ana-ana pajuu se pad-hai lii pa'ele iie boe kolongara mese kapod'e-kabèli sèra ètu madha Lamatua rèngu. Aa ra pèci boe sasala asa mese sèra kahèi.

12 Te ngaa mese kapod'e-kabèli sèra re'a dhoka padhai lii pa'ele iie j'ara-j'ara dhu rèngu mesa ra re'a boe. Te rèngu èci èèna ka dènge badha dhu dènge boe ngangee na!

✡ **2:5** Lii Lolo dhu Uru Tèka 6:1—7:24 ✡ **2:6** Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:24 ✡ **2:7** Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:1-6

Be'a risi, kèpe ho palaho eele si! Te kalua aapa rèngu, sèmi èèna ka. Tatu bèli-camèd'a rèngu laho aa'i, lula tatao rèngu dhu karehe sèra.

13 Rèngu paj'èra ae le dhèu. Pe, Ama Lamatua pasusa rèngu kahèi, lula tatao rèngu dhu lèke boe sèra. Rèngu d'èi dhoka tao pesta liar. Ladhe re mèu, rèngu d'èi tao leli kahèi, sèna ka dhèu bisa rèdhi bhabhelu rèngu. Rèngu re'a boe makae, ka pa'ele iie kolongara miu. Ladhe rèngu ra'a pesta sama-sama dènge miu, rèngu d'èi dhoka neo tao madhutu bhabhelu ra.

14 Musi madha ra seru lee, ho patangi-tenge dhèu bhèni dhu neo karihu kaj'alu dènge rèngu. Ma-muri rèngu dhoka bhelu-katub'a di. Rèngu tenge dhèu dhu parcaya èra boe mi Lamatua, ka pamako si, sèna ka pa'èci dènge rèngu ho tao bhabhelu. Rèngu manga'a, aa re'a boe roca. Tatu Ama Lamatua huku si!✡

15-16 Mese kapod'e-kabèli sèra, uru èèna, rèngu dhèu dhu madhutu j'ara mola, te ngaa nèbhu-nèbhu ka ra sero eele j'ara. Dènge sèmi èèna, rèngu sèra nuka sèmi Bal-aam, ana Bosor.* Nèngu ne, dhèu nèti lii padhai Lamatua. Te ngaa nèngu d'èi dhoka tenge doi-dhari di, nèti èèna ka na tao j'ara dhu lèke boe. Ca tèka, Balaam manya'e badha keled'ei. Keled'ei dhu bisa boe padhai lii. Te ngaa lod'o èèna, Lamatua hia keled'ei ne padhai lii sama sèmi dhèu! Ka keled'ei ne kai Balaam, lula bhabhelu na. Dad'èi keled'ei ne, sèna ka Balaam ae eele ka nèti tatao na dhu koe-kapengo, nuka sèmi dhèu huj'u sa.✡

17 Mese kapod'e-kabèli sèra, èci èèna ka dènge madha èi dhu guna boe, lula mèti eele. Rèngu cakaraa kahèi dènge bhuru dhu guna boe, lula lai ngèlu tiu eele. Ama Lamatua tao tèke le era dhu maroga aatu-aatu èci, sèna ka taha si.

18 Te rèngu padhai lii hèb'a-hua dhu dènge boe sasoa. Rèngu dadugu dhèu, sèna ka madhutu tao j'ara dhu lèke-lèke boe. Rèngu d'èi pamako dhèu dhu heka lèpa hari asa j'ara mola, sèna ka tao hari j'ara karehe.

19 Dhèu kapod'e-kabèli se pad-hadha, peka na, “Ladhe miu nanene ji'i, na, miu neo tao ngaa èèna ka madhutu dad'èi miu, na, tao laa!” Te ngaa dhèu dhu peka sèmi sèra sa, sama sèmi ènu dhu bisa boe pakaj'èu iisi ra nèti bhelu-katub'a. Te dhèu dhu soro tèke j'ara èci ator nèngu, nèngu j'aj'i le ènu ètu j'ara èèna.

20 Ladhe neo pakaj'èu nèti bhab-helu ètu rai-haha dhu pakaj'alu èdhi, na, èdhi hud'i tadhe dènge be'a ku Kètu èdhi, Yesus Kristus. Te ngaa ladhe abhu dhu pakaj'èu nèti Nèngu, hèia pa'èki hari dènge bhabhelu sama sèmi uru sèra, èèna nuka sèmi bhabhelu sèra ka dhu ator rèngu. D'ai lod'o limuri, rèngu asa tabha j'èra!

21 Be'a risi, ladhe dhèu re'a rèdhi mèka j'ara mola. Te ladhe dhèu re'a le j'ara mamuri dhu lèke, te ngaa ra pakaj'èu iisi ra, ka tao boe madhutu j'ara dhu be'a dènge dhu mola, dhu Ama Lamatua paredha le mi èdhi, èèna be'a boe.

22 Abhu lii tate'a dhu palèke dènge mese kapod'e-kabèli se, dhu peka na, “Ladhe busa mèdhu, na'e hari mèdhu na.” Dhu leo hari peka na, “Masi ka padiu tare le hahi ci'u, te ngaa la'e hari loli èi lobho.”✡

3

Kètu èdhi, Yesus Kristus neo lèpa hari mai

1 A'ari pasue aa'i-aa'i! Ne'e ne, sasuri ka dua kèna nèti ja'a dhu ja'a pa'adhu hia miu. Ètu d'ara sasuri

✡ **2:14** Lii Lolo dhu Uru Tèka 6:5 * **2:15-16** Sasuri lii Yunani dhu be'a risi, peka na, *Bosor*. Abhu sasuri dhu leo hari suri peka na, *Beor*. Sasuri aa'i-aa'i ètu d'ara lii Yunani suri, na, *Balaam*. Alkitab lii Idhonesia suri, na, *Bileam*. ✡ **2:15-16** Sensus 22:4-35 ✡ **2:22** Lii Hini 26:11

dua se, ja'a pasanèd'e le miu ho bisa
pangee j'ara-j'ara dhu mola.
2 Sanèd'e paie-iie lii lolo nèti
dhèu mola-mèci dhu rèti lii
padhai Lamatua uru-uru sèra.
Sanèd'e kahèi dhèu pajuu-paleha
Yesus. Pangee paie ngaa-ngaa dhu
Lamatua èdhi paredha mi rèngu
ho peka mi miu. Te Nèngu ka dhu
patalale miu nèti koasa sasala mi!
3 Sanèd'e sèmi ne'e: d'ara lod'o
èle rai-haha sèra, abhu le dhèu
dhu padhèto d'ara lii, dhu tao leli
madhutu dad'èi ra. Rèngu padhai lii
pa'ele iie aa'i j'ara-j'ara dhu lèke.✡
4 Dhèu se, peka na, “Baku pusi-
pahae! Yesus padhadha, na, Nèngu
neo mai hari, do? Ladhe sèmi èèna,
Nèngu buli mia? Te karèi nèti
bèi-baki èdhi madhe, toke d'ai doe
ne'e ne, ngaa-ngaa èci sa dhu ub'a
boe. Ngaa aa'i-aa'i sama sèmi uru-
uru sèra, karèi nèti Ama Lamatua
paj'aj'i liru dènge rai-haha.”
5-7 Te ngaa abhu ca j'ara dhu dhèu
kapod'e-kabèli se ro'o boe sanèd'e.
Nuka, karèi nèti uru j'ara ka, Ama
Lamatua dhoka padhai lii di, ka
liru j'aj'i dènge. Ka Na paj'aj'i
èi. Hèia Na hag'e èi nèti rai-
dedha, ka rai-dedha cèu nèti d'ara
èi. Ladhe Lamatua padhai lii sèmi
mia, na, j'aj'i dènge sèmi èèna ka.✡
Nèbhu ae ku, lod'o Noh mamuri
era, Ama Lamatua pake èi aae lala
ho palaho aa'i mèu-mèu dhèu ètu
rai-haha ne.✡ Te ngaa limuri ne,
Lamatua dhu peka tèke le ngaa
dhu bèli-camèd'a Na tao ètu dedha-
liru dènge rai-haha ne. Limuri ne
Lamatua tatae era, te ngaa ropa d'ai
lod'o èèna, tatu Na neo tunu pakèpu
aa'i si. Te Lamatua bèli-camèd'a
papuru hahuku, sèna ka palaho
dhèu dhu pusi-pahae boe Nèngu.
Masi ka sèmi èèna, te ngaa dhèu
kapod'e-kabèli se ro'o boe re'a, na,
bèli-camèd'a Ama Lamatua tatu tao
madhutu ngaa dhu Na peka sèra.
8 A'ari pasue aa'i-aa'i! Baku bhèlu
j'ara ne'e. Lamatua èdhi ige boe
lod'o sama sèmi dhu èdhi ige. Te
madhutu Nèngu, na, ca lod'o bisa
sama sèmi ca riho tèu. Aa ca riho
tèu bisa nuka ca lod'o doko di.✡
9 Ladhe Lamatua èdhi pajaji neo
tao ngaa èci sa, Na tao pamèci
dènge lod'o na, aa pamata boe.
Abhu dhèu cahag'e dhu pangee, na,
Nèngu sab'a nena di. Madhutu
iia-iia na, sèmi boe èèna! Te Na
taha d'ara, ho tatae d'ai ku lod'o
na. Dad'èi Lamatua èdhi, ho dhèu
aa'i-aa'i hud'i ele-ho'a ku, sèna ka
tèke eele sasala-sasigo ra, hèia lèpa
madhutu Nèngu. Te d'ara Na la'e
boe, ladhe dhèu pacèri nèti Nèngu.
10 Te ngaa lod'o Kètu èdhi, Yesus
Kristus, lèpa hari mai, abhu boe ca
dhèu sa dhu re'a mema. Te mamai
Na dènge sahèka, nuka sèmi dhèu
mana'u maso asa d'ara èmu. Lod'o
èèna, aa'i-aa'i dhu ètu dedha-liru
kèpu aa'i mèu-mèu, nuka madha
lod'o, liru dènge hua-hètu. Aa'i-aa'i
ra ele! Sèmi èèna kahèi, rai-haha ne
dènge isi na aa'i-aa'i. Kèpu eele!✡
11 De ladhe aa'i-aa'i kèpu ladhu ai
sèmi èèna, na, mamuri miu hud'i
sèmi ngaa sa? Miu hud'i pa'èra-èra
mamuri madhutu dad'èi Lamatua.
Miu hud'i mamuri mola-mèci!
12 Miu hud'i tatae mamai Lamatua
kahèi. De miu hud'i pa'èra taruu,
sèna ka lod'o èèna j'aj'i malai risi
hari. Lod'o èèna, liru kèpu ladhu ai
kahèi. Aa ngaa aa'i-aa'i ètu dedha-
liru kèpu toke roe eele aa'i si.
13 Te ngaa èèna na, abhu liru rupa
hiu dènge rai-haha rupa hiu. Ama
Lamatua dhu moa tèke le sèmi èèna
ka. J'ara se'e se ka dhu èdhi mate
tae-tae. Ètu era nèi abhu dhoka
dhèu dhu mamuri mola di.✡
14 De a'ari pasue aa'i-aa'i! Lod'o
miu tatae j'ara se'e se era, miu
hud'i bori pa'èra dhari ho j'aj'i dhèu
be'a madhutu a'abhu Ama Lamatua.
Dènge sèmi èèna, abhu boe ca dhèu
sa dhu bisa pèci sasala asa miu.

✡ **3:3** Yudas 1:18 ✡ **3:5-7** Lii Lolo dhu Uru Tèka 1:6-9 ✡ **3:5-7** Lii Lolo dhu Uru Tèka 7:11 ✡ **3:8** Lii Sod'a Koa-Kio 90:5 ✡ **3:10** Mateos 24:43, Lukas 12:39, 1 Tesalonika 5:2, Rai-haha Rupa Hiu 16:15 ✡ **3:13** Yesaya 65:17, 66:22, Rai-haha Rupa Hiu 21:1

Pa'èra sèna ka mamuri padame èci
dènge èci.
15a Te Lamatua èdhi taha d'ara,
ho Nèngu patalale miu nèti koasa
sasala-sasigo miu.

Petrus suri pa'èle sasuri na

15b A'ari èdhi Paulus suri nèdhi
le hia miu madha j'ara ae-ae dhu
sama hua, si? Lamatua ka dhu
hia ne mamèu sèmi èèna, nèti èèna
ka nèngu suri madhutu sèmi èèna
kahèi.
16 Lod'o-lod'o dhu Paulus suri
sasuri, na peka kahèi j'ara se'e se.
Nèti sasuri na, abhu kahèi dhu èdhi
te'a tare mèka sasoa na. Abhu
kahèi dhèu dhu pakapod'e asa j'ara
leo nèti naneo Paulus. Dhèu se'e
kahèi pakapod'e j'ara-j'ara dhu leo
nèti isi Sasuri Mola-Mèci Lamatua.
Dhèu sèra, nuka dhèu bai-eed'a dhu
ro'o boe pakanucu Lii Holo-Nori
Lamatua dhu lèke, aa rèngu dhèu
dhu parcaya èra boe. Dhèu sèmi se'e
se, bèli-camèd'a laho unu ra.
17 A'ari pasue aa'i-aa'i! Miu me'a
le j'ara mamuri nèti mese kapod'e-
kabèli sèra. De baku pamud'e! Te
rèngu d'èi boe nanene atora èci sa.
Rèngu neo cob'a ho kapod'e miu
nèti j'ara dhu mola. Te ngaa baku
soro tèke si segi miu. Miu hud'i
pakadhii ku lalèka miu.
18 Be'a risi parcaya miu asa tabha
èra. Te miu me'a le Kètu èdhi, Yesus
Kristus ka dhu patalale èdhi nèti
koasa sasala-sasigo èdhi. Nèngu neo
pad'elo d'ara hua iia Na mi dedha
miu. Aa Nèngu neo miu tadhe Ne
be'a risi hari kahèi.
Ja'a d'èi ladhe dhèu aa'i-aa'i ded'e
padedha-dedha Yesus Kristus nèti
doe ne'e toke d'ai mia-mia la'e!*
Saloom,
Petrus

* **3:18** Sasuri lii Yunani cahag'e suri tabha ètu ne'e, “Amin!”.

1 Yohanis
Sasuri Yohanis ka èci

Yohanis suri lula-nèti Yesus Kristus

1 Ja'a suri sasuri ne, lula-nèti *Lii Holo-Nori dhu Hia Mamuri.*
Lii Holo-Nori dhu Hia Mamuri ne, abhu mema le karèi nèti rai-haha j'aj'i. Ne'e ne, ja'a dènge angalai ja'a ladhe ngèdhi le Nèngu dènge musi madha ji'i. Ji'i tadèngi le lii Na dènge ro'a dhilu ji'i. Aa ji'i g'ag'e ngèdhi le Nèngu dènge kacui-aai ji'i unu mi. Ji'i ladhe ngèdhi Ne sèmi èèna ka,✡
2 lula Na cèu mai ètu talora aae ji'i. Uru èèna, Nèngu pea dènge Ama Na, te ngaa limuri ne Na pad'elo le ngi'u aae Nèngu mi ji'i. Nèti èèna ka, ji'i bani lole dènge miu tasa mera mia dhèu rai-haha bisa abhu mamuri mola dhu dènge boe toolane. Te Nèngu ne *Lii Holo-Nori dhu Hia Mamuri.*✡
3 Ji'i neo peka dènge miu, aa'i-aa'i dhu ji'i ngèdhi le aa aa'i-aa'i dhu ji'i tadèngi le, sèna ka miu dènge ji'i sama-sama bisa mamuri d'ara èci. Te èdhi aa'i-aa'i ti dhu pa'èki le dènge Ama Lamatua, aa dènge Ana Na dhu Nèngu pua mai, nuka Yesus Kristus.
4 De ji'i suri sasuri ne, sèna ka pamaho'o d'ara miu. Dènge j'ara ne'e, d'ara ji'i asa tabha karej'e kahèi.

Dhèu parcaya hud'i mamuri ku ètu d'ara saraa

5 A'aj'a dhu Yesus lole dènge ji'i, èèna ka dhu limuri ne ji'i neo peka dènge miu. Sèmi ne'e: Ama Lamatua be'a seli eele. Bhabhelukatub'a ciki sa abhu boe ètu Nèngu. Te Nèngu ne nuka sèmi saraa dhu heo lo'a-lo'a, dhu pab'ali boe dènge maroga ciki sa.
6 Ladhe èdhi padhai lii, peka na, "Èdhi mamuri d'ara èci dènge Lamatua," aa te ngaa èdhi mamuri tao bhelu era, na, èèna sama sèmi èdhi mamuri ètu d'ara maroga. Te èdhi padhai lii kapod'e-kabèli aa mamuri madhutu boe j'ara dhu mola.
7 Te ngaa ladhe èdhi mamuri madhutu j'ara mola, èdhi èci èèna ka dènge dhèu dhu mamuri ètu d'ara saraa Ama Lamatua. Dènge j'ara ne, èdhi aa'i-aa'i ti bisa mamuri d'ara èci. Aa d'ara èdhi mola-mèci, lula mamadhe Yesus Kristus, Ana Ama Lamatua, aa raa Nèngu rase pamèumèu sasala èdhi.

Dhèu dhu mamuri ètu d'ara saraa, mamuri heka dènge tao sala

8 Ladhe èdhi padhai lii, peka na, "Èdhi tao boe sala," èèna j'aj'i tadha, peka na, èdhi tipu ngi'u èdhi unu ti, aa te'a boe mia ka dhu lèke.
9 Te ngaa ladhe èdhi mangaku sasala èdhi, tatu Ama Lamatua dhu d'ara mola, saku eele sasala èdhi madhutu lii pajaji Na, aa Na pamèu d'ara èdhi.
10 Ladhe èdhi peka, na, "Èdhi tao tèdhi boe sasala," sasoa na, èdhi tao Ama Lamatua dhèu leko-monya! Te Nèngu ka dhu peka tèke, na, dhèu aa'i-aa'i dhu manahu asa d'ara sasala-sasigo. Aa ladhe lii padhai èdhi sèmi èèna, tadha na, Lii Holo-Nori Nèngu abhu boe ètu d'ara èdhi.

2

1 Ana pasue aa'i-aa'i! Ja'a suri se'e aa'i-aa'i, sèna ka miu mamuri dènge tao ia ka sasala. Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu tao sala, èèna na abhu kahèi dhu sarii èdhi ètu madha Ama Lamatua. Dhu sarii èdhi èèna, nuka Yesus Kristus, Dhèu Mola-Mèci dhu Ama Lamatua pua mai le asa rai-haha ne.
2 Nèngu madhe j'aj'i korban pala èdhi, sèna ka Ama Lamatua saku eele sasala-sasigo èdhi. Madha j'ara ne hia boe mi èdhi mesa ti di, te ngaa hia mi dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne kahèi.

Dhèu dhu mamuri ètu d'ara saraa, tao madhutu paredha Ama

✡ **1:1** Yohanis 1:1 ✡ **1:2** Yohanis 1:14

Lamatua, risi-risi paredha lula-nèti sasue

3 Èdhi te'a, na, èdhi tadhe mèu
Ama Lamatua ladhe èdhi madhutu
paredha Nèngu.
4 Dhèu bisa peka, na, “Ja'a
tadhe Ama Lamatua.” Te ngaa
ladhe nèngu madhutu boe paredha
Lamatua, èèna j'aj'i mi tadha, na,
nèngu dhèu kapod'e-kabèli dhu
padhai lii leo tao leo.
5 Te ngaa dhèu dhu tao madhutu
paredha Lamatua, èèna j'aj'i tadha,
peka na, sasue nèngu mi Lamatua
èèna, dhu lèke tare'a. Dènge j'ara
ne'e, èdhi te'a, na, èdhi dhèu unu
Lamatua.
6 De ladhe dhèu padhai lii, peka
na, “Ja'a mamuri pa'èki dènge Ama
Lamatua,” sasoa na, nèngu hud'i
mamuri ku sama sèmi Yesus Kristus.

7 Ana pasue aa'i-aa'i! Lii paredha
dhu ja'a suri hia miu ne, j'ara hiu
boe. Te paredha ne dhu suri le
ètu d'ara Lii Holo-Nori Lamatua dhu
miu tadèngi le karèi nèti uru ka.✡
8 Masi ka sèmi èèna, te ngaa abhu
j'ara hiu dhu ja'a neo suri lula-nèti
paredha Lamatua. Lii paredha ne,
j'aj'i le dènge be'a ètu d'ara mamuri
Yesus. Aa paredha ne mulai sab'a le
ètu d'ara miu, lula maroga ètu d'ara
miu mulai ele, aa saraa dhu tare'a
èèna, pasaraa le ètu d'ara mamuri
miu.

9 Dhèu bisa padhai lii, peka na,
“Ja'a mamuri ètu d'ara saraa.” Te
ngaa ladhe nèngu tèka d'ara dènge
a'ari na, sasoa na, nèngu mamuri
ètu d'ara maroga era.
10 Lula dhèu dhu mamuri ètu
d'ara saraa, nèngu hud'i pasue
ku dènge a'ari na, aa abhu boe
bhabhelu-katub'a ètu d'ara na dhu
pamanahu nèngu.
11 Nèti èèna ka, ladhe abhu dhèu
dhu tèka d'ara dènge a'ari na, èèna
j'aj'i tadha, na, nèngu mamuri ètu
d'ara maroga. Nèngu gogo ai lae-lae,
lula maroga pabèdhu le musi madha
na.

Dhèu dhu mamuri ètu d'ara saraa, mamuri boe madhutu dad'èi rai-haha

12 Ana-ana! Ja'a suri sasuri ne hia
miu,
lula Kristus madhe le gati miu,
hèia Ama Lamatua saku eele le
sasala miu.
13 Dhèu-dhèu heka! Ja'a suri sasuri
ne hia miu,
lula miu tadhe Yesus Kristus,
dhu abhu mema le karèi nèti
uru ka.
Ana-ana ngèru! Ja'a suri sasuri ne
hia miu,
lula miu lab'a le bhabhelu-
katub'a,
toke segi.
14 Ana-ana! Ja'a suri sasuri ne hia
miu,
lula miu tadhe Ama Lamatua.
Dhèu-dhèu heka! Ja'a suri sasuri ne
hia miu,
lula miu tadhe Yesus Kristus,
dhu abhu mema le karèi nèti
uru ka.
Ana-ana ngèru! Ja'a suri sasuri ne
hia miu,
lula miu tèka le Lii Holo-Nori
ètu d'ara miu,
toke miu j'aj'i èra,
aa miu lab'a le bhabhelu-
katub'a,
toke miu segi.

15 Miu baku sue dad'èi rai-haha,
dènge mèdha-panyau na. Te dhèu
dhu sue rai-haha, bisa boe sue Ama
Lamatua.
16 Madha j'ara dhu abhu ètu rai-
haha ne, pa'èki boe dènge Ama
Lamatua. Nuka sèmi, dhèu dhu
mamuri pakarej'e dhoka ngi'u na;
dhèu manga'a; aa dhèu dhu d'èi
padedha iisi lula kakaja-sasu'i na.
J'ara sèmi se'e se mai boe nèti Ama
Lamatua, te ngaa mai dhoka nèti
rai-haha di.
17 Aa te ngaa rai-haha ne bèli-
camèd'a ele, palere-lere dènge ngaa
aa'i-aa'i dhu dhèu neo unu. Te ngaa
dhèu dhu d'èi madhutu dad'èi Ama
Lamatua, dhèu ne ele boe, te nèngu
mamuri toke d'ai mia-mia.

✡ **2:7** Yohanis 13:34

Dhèu dhu mamuri ètu d'ara saraa mage pamud'e, sèna ka baku lèke tipu

18 Ana-ana! Lod'o-lod'o èle rai-haha ne oe d'ai kèna. Miu tadèngi le, peka na, dhèu dhu lab'a Kristus, bèli-camèd'a cèu mai. Madhutu iia-iia na, rèngu mai le. Te ètu mia-mia, abhu le dhu lab'a Kristus. Se'e se j'aj'i mi tadha, na, lod'o-lod'o èle rai-haha ne dètu ae le.✡
19 Dhèu palab'a sèra cèu nèti talora aae èdhi. Te ngaa rèngu se dhèu èdhi boe. Te, ladhe rèngu tare'a-re'a dhèu èdhi, tatu ra tèke eele boe èdhi, te ngaa ra taha taruu dènge èdhi. Aa te ngaa rèngu rai aa'i le nèti èdhi. De lèke tare'a, rèngu se dhèu èdhi boe, si?

20 Te ngaa miu sama boe sèmi rèngu. Te miu dhu sèmi mere le Roh nèti Dhèu Mola-Mèci Ama Lamatua. Aa Nèngu soru-bara le miu, sèna ka me'a mèu ngaa dhu lèke.
21 Miu pangee, na, ja'a suri sasuri ne'e, lula ja'a pangee, na, miu me'a boe ngaa dhu lèke, do? Aad'o! Te miu me'a mèu le mia ka dhu lèke, aa mia ka dhu leko-monya.

22 Madhutu mola-mola na, abhu le ètu rai-haha ne dhèu kapod'e-kabèli. Tasamia sèna ka èdhi tadhe si? Rèngu sèra, nuka dhèu dhu pad-hai lii, peka na, Yesus èèna Kristus boe. Madhutu a'abhu rèngu, Yesus èèna, Dhèu Mola-Mèci boe, dhu Lamatua pajaji tèke hia mai. Dhèu dhu padhai lii sèmi sèra palab'a dènge Kristus, te rèngu tule eele Ama Lamatua dènge Ana Na.
23 Dhèu dhu tule eele Ana Ama Lamatua, rèngu tule eele Ama Na kahèi. Te ngaa ladhe dhèu mangaku Ana Ama Lamatua, sasoa na, dhèu sèra j'aj'i le ana-ana Ama Lamatua.

24 De miu hud'i kèpe ku pa'èra-èra ngaa dhu miu tadèngi mere le karèi nèti uru sèra. Dènge j'ara ne'e, miu pa'èki taruu dènge Ama Lamatua, aa dènge Ana Na kahèi.
25 Aa Nèngu unu Na ka dhu pad-hadha le dènge èdhi, peka na, pe èdhi mamuri taa-taa dènge Ne.
26 Ja'a suri sasuri ne, sèna ka miu tadhe dhèu dhu neo leko-monya miu.
27 Miu sèmi mere le Roh Mola-Mèci Lamatua, aa miu mamuri pa'èki le dènge Nèngu kahèi. De miu parluu heka dhèu leo aj'a-nori hari miu. Te Roh Lamatua nia le, lula Nèngu ka dhu bisa aj'a aa'i-aa'i dhu lèke. Roh ne kapod'e-kabèli boe, sèmi dhèu leko-monya sèra. De kèpe pa'èra-èra mi ngaa dhu Nèngu nori le, ho miu mamuri d'ara èci taruu dènge Kristus.
28 De sèmi ne'e ana-ana! Miu hud'i mamuri pa'èki taruu dènge Kristus. Sèna ka ropa Na mai hari, miu madha'u boe, aa dènge boe d'ara makae lami titu ètu madha Na.
29 Lula miu dhu me'a le, na, Nèngu tao dhoka ngaa dhu lèke, nèti èèna ka bisa me'a kahèi, peka na, dhèu aa'i-aa'i, ladhe tao ngaa dhu lèke, rèngu j'aj'i ana-ana Lamatua.

3

Dhèu dhu j'aj'i ana-ana Ama Lamatua, hud'i mamuri ku dènge mola

Ana-ana Lamatua mamuri heka dènge tao sala

1 Miu pajiko sèku sasue Ama ètu sorga mi dedha èdhi! Te sasue Na kapai titu kèna, toke Na ded'e nare èdhi j'aj'i ana-ana Nèngu. Lèke si! Te ngaa dhèu dhu mamuri madhutu dad'èi rai-haha, re'a boe, na, èdhi se cee, lula rèngu tadhe boe Ama Lamatua.✡
2 Ana-ana pasue! Èdhi j'aj'i le ana-ana Ama Lamatua, te ngaa te'a tare mèka, bèli-camèd'a èdhi j'aj'i sèmi ngaa sa. Dhu te'a, sèmi ne'e ka: bèli-camèd'a ropa Kristus mai hari, èdhi j'aj'i sama sèmi Nèngu kahèi, lula èdhi ladhe tèdhi Nèngu iia-iia.
3 Dhèu aa'i-aa'i dhu tatae ma-mai Kristus, tatu ra pamèu mamuri

✡ **2:18** 2 Tesalonika 2:1-12 ✡ **3:1** Yohanis 1:12

rèngu, sèna ka mamuri ra mola-mèci sama sèmi Kristus.
4 Sasala aa'i-aa'i ra ka dhu sisu paredha Lamatua. Nèti èèna ka, dhèu aa'i-aa'i dhu tao sala, sisu paredha Ama Lamatua aa palab'a dènge Ne.
5 Miu me'a le, peka na, Kristus j'aj'i dhèu rai-haha sèna ka saku eele sasala-sasigo èdhi. Nèngu bisa tao j'ara èèna, lula Nèngu mesa Na tao nèdhi boe sasala.✡
6 De dhèu dhu mamuri pa'èki taruu dènge Ne, mamuri heka dènge tao sala. Te ngaa ladhe dhèu loe boe ad'u-ue sasala, sasoa na, nèngu tadhe boe aa pa'èki boe dènge Kristus.
7 Ana-ana pasue! Baku lèke tipu. Te dhèu dhu mamuri madhutu ngaa dhu lèke, nèngu dhèu d'ara mola èci èèna ka dènge Kristus.
8 Te ngaa dhèu dhu mamuri ad'u-ue sasala, j'aj'aj'i ra nèti dhèu aae nidhu. Te dhèu aae nidhu ne, baki nèti bhabhelu-katub'a karèi nèti uru j'ara ka. Nèti èèna ka, Ana Ama Lamatua mai ho dhedhe palaho bhabhelu nèti dhèu aae nidhu.
9 Dhèu dhu j'aj'i le ana Lamatua mamuri heka tao sala, lula Lamatua dhu pea le ètu d'ara nèngu. Nèngu bisa heka ad'u-ue sasala taruu, lula j'aj'aj'i na nèti Lamatua.
10 Dènge j'ara ne'e, èdhi bisa tadhe mèu, cee ka dhu j'aj'i nèti Lamatua, aa cee ka dhu mai nèti dhèu aae nidhu. Te dhèu dhu madhutu boe j'ara dhu lèke, aa dhu sue boe a'ari na, sasoa na, j'aj'aj'i na nèti boe Ama Lamatua.

Ana-ana Ama Lamatua hud'i pasue ku èci dènge èci

11 Karèi nèti uru ka, miu tadèngi le lii moa dhu peka na, “Pasue èci dènge èci!”✡
12 Miu sanèd'e era lii lolo Kaen dènge Habel, si? Baku tao madhutu Kaen, te nèngu ne dhèu bhelu-katub'a, ka nèngu pamadhe ari na, Habel. Nga tao ka nèngu tao sèmi èèna? Lula Kaen tao j'ara-j'ara dhu bhelu, te ngaa ari na tao j'ara-j'ara dhu mola.✡
13 A'ari aa'i-aa'i! Baku malaa ladhe dhèu dhu madhutu dad'èi rai-haha d'èi boe miu.
14 Èdhi te'a le dhu peka na, dhèu dhu mamuri ètu d'ara sasala, ladhe madhe, nèngu cèri eele nèti Ama Lamatua. Te ngaa, lula èdhi pasue dènge a'ari èdhi, èèna j'aj'i mi tadha, peka na, ropa èdhi madhe, èdhi mamuri taruu dènge Lamatua. Te, ladhe dhèu aa'i-aa'i dhu mamuri dènge boe sasue, bèli-camèd'a madhe, na, rèngu pakaj'èu nèti Ama Lamatua.✡
15 Te dhèu dhu sue boe a'ari na, nèngu cakaraa dènge dhèu dhu pamadhe dhèu. De me'a le, na, dhèu dhu sèmi sèra sa, abhu boe mamuri taruu dènge Ama Lamatua.
16 Èdhi bisa te'a conto sasue dhu lèke nèti Kristus. Te Nèngu sue èdhi, ka soro ngi'u Na, sèna ka madhe gati èdhi. Nèti èèna ka, èdhi hud'i soro ngi'u èdhi kahèi bagi a'ari èdhi.
17 Ladhe abhu dhèu dhu unu d'ai, nèdhi a'ari na ca dhèu dhu mamuri susa, te ngaa na tao boe madha-dhilu mi dhèu susa ne, na, tasamia ka nèngu peka na, “Ja'a sue Ama Lamatua!” Lèke boe!
18 Ana-ana pasue! Baku dhoka sue ètu hèb'a di, te ngaa tao j'ara dhu be'a, ho pad'elo sasue dhu lèke.
19 Te, ladhe èdhi pad'elo sasue dènge ad'u-ue j'ara dhu be'a sèmi èèna, èdhi te'a, na, èdhi abhu mamuri dhu lèke. Dènge sèmi èèna, èdhi madha'u heka, aa èdhi bisa doa kètu ropa èdhi ara lati asa madha Ama Lamatua.
20 Masi ka d'ara iiki èdhi galaa èdhi lula-nèti j'ara dhu lèke boe dhu èdhi ad'u-ue uru èèna, èdhi madha'u ia ka. Te rasa kasia Ama Lamatua kapai risi nèti rasa kasia èdhi. Aa Nèngu dhu ne'a aa'i mèu-mèu kahèi.
21 Ana-ana pasue! Ladhe d'ara iiki èdhi galaa boe èdhi, na, èdhi bisa

✡ **3:5** Yohanis 1:29 ✡ **3:11** Yohanis 13:34 ✡ **3:12** Lii Lolo dhu Uru Tèka 4:8 ✡ **3:14** Yohanis 5:24

bani aa makae boe, ropa èdhi ara
lati asa madha Ama Lamatua.
22 Lula èdhi tao madhutu paredha
Lamatua, aa pakarej'e d'ara Na, nèti
èèna ka èdhi bisa abhu ngaa aa'i-aa'i
dhu èdhi manèngi nèti Nèngu.
23 Lii paredha Na sèmi ne'e ka:
parcaya taruu Ana Na Yesus Kristus,
dhu Nèngu pua mai. Aa baku loe
pasue èci dènge èci, sama sèmi lii
paredha Yesus.✡
24 Dhèu dhu tao madhutu lii
paredha Ama Lamatua sèra, ma-
muri na pa'èki dènge Ne, aa Ama
Lamatua pa'èki dènge ne kahèi.
Èdhi te'a, na, Ama Lamatua ètu
d'ara èdhi, lula Roh Na mamuri ètu
d'ara èdhi.

4

Ana-ana Ama Lamatua hud'i mage-mage ku, sèna ka baku lèke tipu

1 Ana-ana pasue! Baku lèka leli
lii padhai ladhe dhèu mai, peka na,
nèngu nèti lii moa Ama Lamatua. Te
ngaa miu hud'i dadoo ne paie-iie, ho
me'a mèu lii padhai na tare'a-re'a
nèti Lamatua, do aad'o. Te limuri
ne, ae le dhèu kapod'e-kabèli dhu
kako pale-lème rai-haha ne. Dhèu se
tipu dhèu, peka na, rèngu sèra dhèu
rèti lii padhai Ama Lamatua.
2 Èdhi bisa te'a mèu lii moa dhu
tare'a-re'a mai nèti Roh Lamatua,
dènge j'ara sèmi ne'e: Ama
Lamatua padhadha tèke le karèi
nèti uru ka, sèna ka neo hia Ana Na
mai asa rai-haha ne. Ladhe dhèu
dhu nèti lii moa èèna mangaku,
peka na, Yesus Kristus èèna tare'a-
re'a Ana Ama Lamatua, dhu j'aj'i
dhèu rai-haha sama sèmi èdhi, na,
lii moa èèna mema nèti Lamatua.
3 Te ngaa dhèu dhu mangaku boe
Yesus sèmi èèna, nèngu mai boe
nèti Ama Lamatua. Te èèna mai nèti
dhu lab'a Kristus. Miu tadèngi le
dhu peka na, dhu lab'a Kristus èèna,
bèli-camèd'a cèu mai. Madhutu
mola-mola na, dhu sèmi èèna abhu
le ètu rai-haha ne.
4 Ana-ana pasue! Miu se, mema
mai nèti Ama Lamatua, aa koasa Na
ètu d'ara miu. Nèti èèna ka, miu
segi le dhèu dhu lab'a Lamatua. Te
Roh Na dhu pea ètu d'ara miu, èra
risi nèti koasa dhu ètu rai-haha ne.
5 Dhèu dhu lab'a Lamatua sèra,
j'aj'aj'i ra nèti rai-haha. Nèti èèna
ka, lii padhai lii ra pa'èki mèno
madhutu dad'èi rai-haha. Hèia dhèu
rai-haha ne d'èi nanene si.
6 Te ngaa j'aj'aj'i èdhi nèti Ama
Lamatua. Nèti èèna ka, dhèu dhu
tadhe Lamatua d'èi nanene lii pad-
hai èdhi. Te ngaa dhèu dhu mai
boe nèti Lamatua, ro'o boe nanene
lii padhai èdhi. Dènge j'ara ne'e,
ladhe dhèu peka na, nèngu nèti lii
moa Lamatua, bisa te'a mia ka dhu
lèke dhu mai nèti Roh Lamatua, aa
mia ka dhu kapod'e-kabèli.

Sasue dènge Parcaya — Sasue èèna, ngaa?

7 Ana-ana pasue! Èdhi hud'i pasue
ku èci dènge èci, lula kapua sasue
nèti Ama Lamatua. Dhèu aa'i-aa'i
dhu mamuri pasue mai nèti Ama
Lamatua kahèi, aa ra tadhe mèu Ne.
8 Te ngaa dhèu dhu dènge boe
sasue tadhe boe Lamatua. Lula
Lamatua èèna, nuka sasue.
9 Lamatua pad'elo sasue Na mi
èdhi sèmi ne'e: Na pua Ana Na dhu
dhodhoka ca Dhèu èèna ka, mai asa
rai-haha ne sèna ka bhoke j'ara hia
èdhi. Dènge j'ara sèmi èèna, èdhi
bisa mamuri taruu dènge Lamatua.
10 Ladhe neo me'a sasue dhu
lèke tare'a, baku pasoro sasue èdhi
dènge sasue Lamatua. Te ngaa
ladhe sasue Lamatua mi dedha èdhi,
lula Ama Lamatua pua Ana Na mai,
ho j'aj'i korban sèna ka gati èdhi.
Dènge j'ara ne'e, Lamatua saku eele
sasala-sasigo èdhi, sèna ka èdhi bisa
pabe'a hari dènge Nèngu.
11 Ana-ana pasue! Lula Ama
Lamatua sue èdhi seli eele, na, èdhi
hud'i pasue ku èci dènge èci kahèi.
12 Abhu boe ca dhèu sa dhu ladhe
nèdhi mèu Ama Lamatua. Masi
ka sèmi èèna, te ngaa ladhe èdhi

✡ **3:23** Yohanis 13:34, 15:12, 17

pasue èci dènge èci, sasoa na, Ama Lamatua bera-bera dènge èdhi. Aa sasue Na asa tabha ètu d'ara ma-muri èdhi, toke j'aj'i sasue dhu kateme.✡

13 Ama Lamatua pangèd'u le Roh Na ètu d'ara èdhi. Nèti èèna ka, te'a, na, èdhi mamuri d'ara èci dènge Ne, aa Nèngu mamuri d'ara èci dènge èdhi kahèi.
14 Ja'a dènge angalai ja'a ngèdhi le Ana Ama Lamatua dènge musi madha ji'i. Ka ji'i peka palème dènge dhèu aa'i-aa'i, na, Ama Lamatua hia le Ana Na mai, sèna ka patabuli dhèu ètu rai-haha ne nèti koasa sasala-sasigo ra.
15 Dhèu aa'i-aa'i dhu mangaku, peka na, Yesus, Ana Ama Lamatua, nèngu mamuri pabe'a dènge Ama Lamatua, aa Ama Lamatua pabe'a dènge nèngu kahèi.
16 Èdhi te'a kahèi, peka na, Lamatua sue èdhi titu kèna. Nèti èèna ka, èdhi parcaya, Nèngu sue èdhi taruu.

Lamatua sue dhèu rai-haha ne titu kèna. De dhèu dhu mamuri pasue, nèngu mamuri d'ara èci dènge Ama Lamatua, aa Lamatua mamuri d'ara èci dènge nèngu kahèi.
17 Aa ladhe èdhi d'ara èci dènge Lamatua, sasue èdhi j'aj'i kateme. Hèia, ropa d'ai lod'o èle ka rai-haha ne, Lamatua parisa mamuri dhèu aa'i-aa'i, na, èdhi madha'u boe ara lati asa madha Na, lula èdhi dhu j'aj'i le sèmi Kristus, lod'o dhu Na mamuri ètu rai-haha ne.
18 Ladhe èdhi mamuri pasue, na, èdhi dènge heka d'ara madha'u ciki sa. Te ladhe èdhi pasue dènge mola, èèna nuka sèmi èdhi pakaj'èu eele aa'i le madha'u nèti d'ara èdhi. Ladhe dhèu madha'u, d'ara na susa, lula nèngu madha'u lèke huku. Dhèu ne, nuka sèmi ana iiki dhu ne'a mèka sue dhèu dènge mola.
19 Èdhi pasue, lula Ama Lamatua dhu sue uuru le èdhi.
20 Ladhe dhèu padhai lii, peka na, “Ja'a sue Ama Lamatua”, te ngaa nèngu tèka d'ara dènge a'ari na, nèngu monya di. Te ladhe dhèu sue boe a'ari na dhu ètu katanga madha nèngu, tasamia hari nèngu sue Ama Lamatua dhu nèdhi mèka? Bisa boe, sina ma?
21 Te Ama Lamatua unu Na ka dhu papuru paredha, peka na, èdhi baku sue dhodhoka Nèngu di, te ngaa sue ku a'ari èdhi dhèu parcaya sèra.

5

1 Dhèu parcaya aa'i-aa'i dhu peka na, Yesus, tare'a-re'a Kristus dhu Ama Lamatua pua mai, dhèu sèra j'aj'i le ana-ana Ama Lamatua. Te dhèu dhu sue ca dhèu ama, tatu sue ana na kahèi.
2 Ladhe èdhi sue Lamatua, aa sab'a madhutu paredha Na, èèna peka na, èdhi sue ana-ana Lamatua kahèi.
3 De ladhe èdhi sue Nèngu, èdhi hud'i tao madhutu ku paredha Na sèra. Aa paredha Na bia boe.✡
4 Èdhi dhu j'aj'i le ana-ana Lamatua, bisa segi dad'èi rai-haha ne, lula èdhi parcaya Ne.
5 Te dhèu dhu segi dad'èi rai-haha, nuka dhèu dhu parcaya, peka na, Yesus, Ana Ama Lamatua.

Parcaya Yesus, gaguna na ngaa?

6 Sad'i miu me'a, na, Yesus, dhèu rai-haha kahèi, aa Nèngu ne, Kris-tus kahèi dhu Ama Lamatua hia mai asa rai-haha ne. Lod'o Nèngu neo pakako sasab'a-la'a Na, Yoha-nis sarani Ne pake èi. Èle èèna ka, Nèngu madhe aa pasuti raa Na kahèi. De dhu lèke ka, mesa boe èi di dhu Yohanis pake sarani Nèngu, te ngaa raa Na dhu suti eele èèna dhu kab'ua risi. Te Roh Ama

✡ **4:12** Yohanis 1:18 ✡ **5:3** Yohanis 14:15 * **5:7** Abhu Alkitab dhu suri tabha, peka na, [“(7b) ètu sorga, nuka Ama, Lii Holo-Nori, dènge Roh Mola-Mèci. (8a) Ka tèlu j'ara se, j'aj'i mi èci. Aa abhu tèlu j'ara dhu j'aj'i sakasii ètu rai-haha,”]. Aa te ngaa, lii se'e abhu boe ètu d'ara sasuri lii Yunani uru tèka. Lii se'e ra suri tabha ètu èci-dua Alkitab leo, karèi nèti abad ka-14.

Lamatua mesa Na ka dhu peka sèmi èèna, aa dhu ne'a boe leko-monya.
7 Te abhu tèlu j'ara dhu j'aj'i
sakasii:*
8 nuka Roh Lamatua, èi dhu Yoha-
nis pake sarani Yesus, aa raa Yesus
unu Na. Tèlu j'ara se'e ka, pad'elo
ca j'ara dhu sama lula-nèti Yesus.
9 Ladhe dhèu rai-haha ka j'aj'i
sakasii, na, èdhi bisa parcaya ne.
Risi-risi hari ladhe Ama Lamatua
unu Na ka dhu j'aj'i sakasii lula-nèti
Ana Nèngu unu Na. Aa te ngaa tèlu
j'ara se'e dhu Ama Lamatua pake,
ho j'aj'i mi tadha dhu peka na, Yesus
mesa boe dhèu rai-haha biasa di, te
ngaa Nèngu ne Kristus kahèi.
10 Dhèu dhu parcaya Ana Ama
Lamatua, sasoa na, dhèu ne sèmi
nare le Lii Holo-Nori Lamatua, lula-
nèti Ana Na. Te ngaa dhèu dhu
lèka boe Lamatua, nèngu nuka sèmi
dhèu dhu padhai lii, peka na, "Ama
Lamatua leko-monya!" Dènge j'ara
ne'e, nèngu sèmi boe Lii Holo-Nori
Lamatua lula-nèti Ana Na.
11 Isi nèti Lii Holo-Nori Lamatua
nuka sèmi ne'e: Lamatua hia le èdhi
mamuri dhu lèke, toke d'ai mia-mia.
Aa èdhi abhu mamuri ne, lula èdhi
parcaya Ana Na.✡

12 De dhèu dhu pa'èki dènge Ana
Ama Lamatua abhu mamuri toke
d'ai mia-mia dènge Ne. Te ngaa
dhèu dhu pa'èki boe dènge Ana
Ama Lamatua, abhu boe mamuri
sèmi èèna.

Nga tao ka Yohanis suri sasuri ne?

13 Ja'a suri madha j'ara se'e aa'i-
aa'i hia miu dhèu parcaya Ana Ama
Lamatua, sèna ka me'a mèu, na, miu
unu mamuri toke d'ai mia-mia.

Yohanis suri tabha j'ara-j'ara sabaj'a

14 Ladhe èdhi sabaj'a mi Ama
Lamatua, sad'i èdhi manèngi ngaa
èèna ka madhutu dad'èi Na, èdhi
bisa te'a tare'a-re'a, na, Nèngu
tadèngi lii manèngi èdhi sèra.
15 Aa ladhe èdhi parcaya tare'a-
re'a sèmi èèna, èdhi te'a kahèi,
na, èdhi abhu ngaa-ngaa dhu èdhi
manèngi nèti Ama Lamatua.
16 Ladhe èu mèdhi a'ari mu tao
sala dhu nèti boe mamadhe, be'a
risi èu sabaj'a sèna ka Ama Lamatua
soru-bara a'ari èu èèna ho na abhu
sod'a. A'abhu ja'a sèmi ne'e ka:
abhu sasala dhu nèti boe dhèu asa
d'ara mamadhe. Abhu kahèi sasala
dhu nèti dhèu asa mamadhe. Te
ngaa ja'a pua boe miu ho sabaj'a
ladhe abhu sasala sèmi èèna.
17 Tatao karehe aa'i-aa'i, sala ètu
madha Ama Lamatua. Te ngaa abhu
kahèi sasala dhu nèti boe mamadhe.

Yohanis pasanèd'e hari j'ara-j'ara dhu kab'ua risi

18 Dhèu dhu pa'èki le dènge Ama
Lamatua, mamuri heka tao sala, te
Ana Ama Lamatua dhu ladhe-leru
ne. Aa dhu bhelu-katub'a bisa boe
segi ne kahèi.
19 Èdhi te'a, na, èdhi kapua ètu
d'ara Ama Lamatua. Te ngaa èdhi
te'a kahèi, na, dhu bhelu-katub'a
dènge koasa ho ator dhèu aa'i-aa'i
ètu rai-haha ne.
20 Èdhi te'a, na, Ana Ama Lamatua
mai le, sèna ka hia èdhi te'a
mèu j'ara se'e, ho èdhi bisa tadhe
mèu Ama Lamatua dhu tare'a.
Limuri ne, èdhi bisa mamuri pabe'a
dènge Ne, lula èdhi mamuri d'ara
èci dènge Ana Na, Yesus Kristus.
Te Yesus Kristus èèna, tare'a-re'a
Lamatua kahèi.† Aa Nèngu ka hia
dhèu abhu mamuri toke d'ai mia-
mia la'e.
21 Ana-ana, ee! J'aga paie-iie ma-
muri miu. Mage abhu dhu seti eele
ho gati Ama Lamatua nèti d'ara miu.

D'ai sange ne'e ka.
Nèti ja'a, Yohanis

✡ **5:11** Yohanis 3:36 † **5:20** Sasuri Lii Yunani suri, peka na, "Ama èèna, θεός (*theos*, nuka Allah)." Aa "Ana Na, Yesus Kristus, θεός (*theos*, nuka Allah) kahèi."

2 Yohanis

Lii maho'o

1 Ina pasue! Sasuri ne nèti ja'a,
Yohanis, dhu j'aj'i ama gareja.

Ja'a suri sasuri ne hia mi ina, dhu
Ama Lamatua hag'e nare le j'aj'i
dhèu unu Na, aa dènge ana-ana ina
sèra.* Ja'a sue miu aa'i-aa'i mi, dhu
d'ara miu pa'èki dènge j'ara-j'ara
dhu lèke. Dhèu leo aa'i-aa'i, dhu
re'a j'ara-j'ara dhu lèke, ra sue miu
kahèi.
2 Ji'i sue miu, lula j'ara-j'ara dhu
lèke sèle ètu d'ara èdhi, aa èèna na
muri taruu ètu d'ara èdhi.
3 Ja'a sabaj'a, manèngi sèna ka
Ama Lamatua, dènge Ana Na Yesus
Kristus, pad'elo d'ara hua iia dènge
rasa kasia Ra mi èdhi, sèna ka èdhi
mamuri dame, mamuri pasue, aa
pa'èki taruu dènge j'ara-j'ara dhu
lèke.

Mamuri pasue, aa kèpe pa'èra j'ara-j'ara dhu lèke

4 Ja'a karej'e titu kèna, lod'o ja'a
paraga dènge ana ina cahag'e, dhu
ra mamuri dènge be'a, madhutu
j'ara mamuri dhu lèke, sama sèmi
dhu Ama Lamatua hia le paredha mi
èdhi.
5 Ina pasue! Ne'e ne, ja'a manèngi
sèna ka èdhi aa'i-aa'i ti mamuri
ètu d'ara pasue. Dhu ja'a manèngi
èèna, paredha hiu boe, te ngaa ja'a
dhoka pasanèd'e di nèti paredha
dhu èdhi unu le karèi nèti uru ka
mai.✡
6 Èdhi bisa pad'elo sasue èdhi,
ladhe èdhi tao madhutu paredha
Ama Lamatua. Karèi nèti uru ka,
Na paredha le èdhi, sèna ka èdhi
mamuri pasue èci dènge èci. Ne'e
ne j'ara hiu boe, te miu tadèngi le
karèi nèti uru ka mai.
7 Dhèu kapod'e-kabèli ae kako
palème le rai-haha ne. Rèngu aj'a,
na, Yesus Kristus mai asa rai-haha
ne, te ngaa Nèngu dhèu rai-haha
tare'a-re'a boe. Dhèu se'e dhèu
kapod'e-kabèli kahèi dhu lab'a Kris-
tus, aa ro'o boe sèmi rare, peka
na, Yesus, nuka Kristus dhu Ama
Lamatua hag'e nare karèi nèti uru
ka.
8 J'aga paie-iie, ho èi kabhèsu èdhi
baku core eele iia d'ara. De miu
hud'i maj'èni sab'a taruu, sèna ka
miu bisa sèmi mere mèngi-nale aa'i-
aa'i dhu Lamatua moa neo hia miu
ètu sorga.
9 Te dhèu dhu sigo eele nèti
aj'a-nori Kristus, nèngu pa'èki boe
dènge Ama Lamatua. Te ngaa
dhèu dhu kèpe pa'èra a'aj'a Na,
nèngu pa'èki dènge Ama Lamatua,
aa dènge Ana Na, Yesus Kristus.
10 Ladhe abhu dhèu dhu mai
aj'a j'ara-j'ara dhu leko-leo lula-nèti
Kristus, na, baku sèmi mere ne asa
d'ara èmu miu, aa baku soro-suu hia
ne.
11 Te ladhe pusi-pahae ne, na, miu
sèmi mere le sasab'a na dhu bhelu-
katub'a èèna.

Yohanis suri pa'èle sasuri na

12 Madha j'ara ae era, dhu ja'a neo
peka dènge miu, te ngaa be'a risi
ja'a baku suri ètu d'ara sasuri. Te
nèbhu heka, ja'a neo dhiu padhai lii
dènge miu, sèna ka èdhi sama-sama
bisa karej'e-karae tare'a-re'a.
13 Ama Lamatua hag'e nare kahèi
a'a ina. Ana-ana na hia lii maho'o
mi ina si aa'i-aa'i ètu èèna.

Sange ne'e ka.

Salam nèti ja'a,
Yohanis

---

* **1:1** Abhu dhèu d'èlu-mèu cahag'e, peka na, ina ne dènge ana-ana na, nuka ca dhèu dhu Yohanis tadhe be'a nèti uru ka, aa rèngu dua ra sama-sama pakako sasab'a Lamatua. Abhu cahag'e hari, dhu pangee na, Yohanis dhu haji ngara na, peka na, mama ne dènge ana-ana èèna, nuka juma'at èci dènge dhèu rèngu. ✡ **1:5** Yohanis 13:34, 15:12, 17

3 Yohanis

Lii maho'o

1 Angalai Gayus dhu ja'a sue
tare'a-re'a. Lii maho'o nèti ja'a,
Yohanis, ama gareja!✡
2 Ja'a manèngi sèna ka Ama
Lamatua j'aga èu, ho èu baku isi-
noso kètu-kabo'o, aa d'ara èu be'a-
be'a.
3 Abhu pèri-pèri a'ari dhu mai lolo
dènge ja'a, peka na, èu madhutu
taruu j'ara mamuri dhu lèke nèti
Ama Lamatua. Ropa tadèngi sèmi
èèna, d'ara ja'a karej'e titu kèna.
4 Te ja'a karej'e risi eele, ladhe
tadèngi ana-ana ja'a mamuri mad-
hutu j'ara dhu lèke.

Yohanis koa-kad'iri Gayus, lula pakako sasab'a dènge be'a

5 Angalai pasue! Èu pakako le
sasab'a Ama Lamatua dènge be'a,
ropa èu sèmi more dènge hua iia
a'ari dhu kako palème ho pakako
sasab'a Kristus. Masi ka èu tadhe
mèka si, te ngaa sèmi more si dènge
be'a.
6 Dhèu dhu lèpa hari mai, palolo
hia juma'at ètu ne'e, peka na, èu
sèmi more dènge be'a, aa sue si.
Limuri ne, ja'a manèngi ho èu
soru-bara taruu dhèu sèmi sèra, te
èèna ka dhu pakarej'e d'ara Ama
Lamatua.
7 Rèngu loe boe kako palème sèna
ka aj'a-nori dhèu nèti j'ara mamuri
Yesus Kristus. Te ngaa rèngu sèmi
boe bantuan ngaa-ngaa nèti dhèu
dhu parcaya boe Kristus.
8 De mema dhu lèke kèna, ladhe
èdhi ka dhu soru-bara si. Te
dènge j'ara ne, èdhi pakako sasab'a
Lamatua sama-sama dènge rèngu.

Diotrefes tema tao maruru

9 Uru èèna, ja'a pa'adhu le sasuri
hia juma'at ètu èèna, te ngaa Diotre-
fes padedha iisi na nuka sèmi dhèu
aae-dhèu kapai. Aa na d'èi boe
nanene ja'a.
10 De ladhe ja'a dhiu, èèna na ja'a
bhoke paled'a-led'a ngaa dhu nèngu
ad'u-ue. Te na padhai lii pod'e-ed'o
sèna ka neo pamanahu èdhi. Risi-
risi hari, na tule eele dhèu-dhèu unu
Lamatua dhu dhiu asa èèna. Hèia
na kakèj'i a'ari ètu èèna kahèi, ho
baku sèmi rare dhèu sèra.

Demetrius pakako sasab'a Lamatua dènge be'a

11 Angalai pasue! Èu hud'i mad-
hutu ku tatao dhèu dhu tao j'ara
be'a. Baku madhutu dhèu dhu ad'u-
ue bhelu-katub'a. Te dhèu dhu tao
j'ara be'a, rèngu sèra dhèu unu Ama
Lamatua. Te ngaa dhèu dhu ad'u-ue
j'ara bhelu-katub'a, tadhe boe Ama
Lamatua.
12 Ladhe sèku Demetrius. Dhèu
aa'i-aa'i koa-kad'iri ne lula na
madhutu mola-mola j'ara mamuri
Lamatua dhu lèke. Ja'a koa ne
kahèi, aa èu me'a, na, ja'a monya
boe.

Yohanis suri pa'èle sasuri na

13 Abhu j'ara ae-ae era dhu ja'a
neo peka dènge èu, te ngaa ja'a suri
boe ètu d'ara sasuri.
14 Te ja'a sanao, nèbhu heka èdhi
paraga, sèna ka èdhi dua ti bisa pad-
hai lii patoo madha dènge madha.
15 D'ai uuru ku sange ne'e. A'ari
ètu ne'e pa'adhu lii maho'o. Mèti ku
lii maho'o ja'a hia mi a'ari aa'i-aa'i
ètu èèna, ca dhèu-dhèu ka dènge
ngara na.

Saloom,
Nèti ja'a, Yohanis

✡ **1:1** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 19:29, Roma 16:23, 1 Korintus 1:14

Sasuri nèti Yudas

Lii maho'o

1 Lii maho'o nèti ja'a, Yudas, ari Yakobis. Ja'a ne, ana pua-paleha nèti Kètu èdhi, Yesus Kristus.
Ja'a suri sasuri ne hia dhèu aa'i-aa'i dhu Ama Lamatua hag'e nare, dhu Na sue, aa dhu Yesus Kristus loe boe j'aga si toke d'ai Nèngu mai hari.✡
2 Ja'a manèngi ho Ama Lamatua pad'elo rasa kasia aa pad'elo d'ara hua iia Na ae-ae mi miu, sèna ka miu bisa mamuri padame èci dènge èci.

Yudas pasanèd'e dhèu parcaya lula-nèti dhèu dhu aj'a sala

3 A'ari dhu pasue! Uru èèna ja'a neo suri sasuri hia miu, lula-nèti j'ara aa'i-aa'i dhu Ama Lamatua tao, sèna ka hia mamuri mi èdhi. Te ngaa limuri ne, abhu lii langu, de ja'a hud'i suri hari j'ara dhu leo. Ama Lamatua pangèd'u le mi èdhi j'ara mamuri dhu mola. Nèngu hia j'ara mamuri ne ca tèka di, aa Na ub'a boe. Nèngu hia j'ara mamuri ne mi dhèu-dhèu parcaya. De ja'a manèngi sèna ka miu pa'èra-èra d'ara, ho dhèu baku pakapod'e j'ara mamuri nèti Lamatua.
4 Te ngaa abhu le pèri-pèri dhèu dhu mai pahuni-pahuni ètu talora aae miu. Dhèu sèra madhutu boe j'ara mamuri Ama Lamatua dhu mola, te ngaa ra madhutu dad'èi d'ara unu ra. Rèngu peka na, d'ara hua iia Lamatua ka dhu bhoke j'ara ho rèngu bisa tao leli. Èèna na omo koso! Rèngu se dhèu dhu peka leo, tao leo! Dad'èi rèngu ka, ho èdhi nanene ia ka Dhèu Aae èdhi dènge Kètu èdhi, Yesus Kristus. Te ngaa sanèd'e, te dhu suri tèke ètu Sasuri Mola-Mèci, na, Lamatua unu Na ka dhu tao tèke le hahuku dhu j'èra karèi nèti uru ka.

Lamatua huku dhèu dhu aj'a-nori lèke boe, nuka sèmi uru èèna Na huku ana pajuu nèti sorga dènge dhèu bhelu-katub'a

5 Abhu j'ara ae dhu miu me'a le, te ngaa ja'a pasanèd'e hari, ho miu baku pamud'e.

Sanèd'e ku lii lolo uru-uru sèra, lod'o dhèu Isra'el kalua nèti Masir. Masi ka Ama Lamatua hia mamuri le dhèu ca nau kateme, te ngaa d'ai loo-limuri, Na palaho eele aa'i dhu ro'o boe parcaya Ne.✡

6 Conto leo, nuka ana pajuu Lamatua ètu sorga. Ama Lamatua pangèd'u si koasa, te ngaa dènge lane kahèi. Te ngaa rèngu cahag'e roca boe, hèia ra tao risi nèti hak rèngu. Hèia Lamatua èki si, pake rate dhu bisa boe ma'ète, aa taha si ètu era maroga sèna ka mate d'ai Lod'o dhu Ama Lamatua neo pama'ète sasala dhèu aa'i-aa'i ra.
7 Aa mage bhèlu kota Sodom dènge kota Gomora, dènge rae-rae leo dhu padètu ètu sèra. Dhèu-dhèu ra d'èi dhoka ad'u-ue rupa-rupa bhabhelu-katub'a dènge dhèu dhu dhèu èmu rèngu boe. Rèngu d'èi titu kèna pa'èci dhu lèke-lèke boe kahèi. Te ngaa Lamatua pakèpu aa'i si pake ai. Lii lolo ne pasanèd'e èdhi, peka na, bèli-camèd'a Lamatua pake ai naraka dhu madhe boe èèna, sèna ka huku aa'i-aa'i dhu bhelu-katub'a.✡
8 Masi ka sèmi èèna, te ngaa dhèu dhu maso asa talora aae miu sèra, mamuri ad'u-ue sasala taruu. Aa te ngaa, lii nii ra, ka rèngu pake j'aj'i mi alasan ho pakaj'alu iisi ra, ho lab'a leli dhèu dhu rèd'u koasa, aa pahahe koasa-koasa dhu hua iia ètu sorga.
9 Te ngaa Mikael tao boe sèmi rèngu. Nèngu èèna, madho nèti ana pajuu Lamatua ètu sorga. Lod'o

✡ **1:1** Mateos 13:55, Markus 6:3 ✡ **1:5** Kalua nèti Masir 12:51, Sensus 14:29-30 ✡ **1:7** Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:1-24

Musa heka madhe èèna, Mikael dhu pab'ala dènge dhèu aae nidhu lula-nèti ngi'u aae Musa. Te ngaa Mikael pasala boe ne, do pahahe boe ne kahèi. Dhoka na peka na, “Pe Lamatua ka ator èu, heka èu sèmi more pala mu kèna!”✡

10 Te ngaa dhèu dhu maso asa talora aae miu, sama boe sèmi èèna. Dhèu se pahahe aa pusi-pahae boe j'ara aa'i-aa'i dhu rèngu re'a boe. Rèngu dhoka madhutu dad'èi d'ara di, nuka sèmi badha sa. Nèti èèna ka, rèngu pa'ele iie ngi'u unu ra.

11 Mata unu ra! Pe sèmi rare pala ra. Te tatao rèngu nuka sèmi Kaen, dhu hake pamadhe ari d'èlu na. Ra tao nuka sèmi Balaam, dhu sab'a ngaa èèna ka, sad'i abhu doi. Rèngu tao kahèi sama sèmi Kora, dhu unu mamadhe-mamopo lula palab'a dènge Lamatua. Lula bhabhelu-katub'a ra, èèna na rèngu pakaj'èu nèti Lamatua kahèi.✡

12 Ladhe rèngu pakaboko dènge miu ho sanèd'e sasue Lamatua, lod'o miu mi'a sama-sama, na, rèngu re'a boe makae, aa manga'a dèu ngara. De miu baku pamud'e. Te rèngu nuka sèmi hadhu aae ètu d'ara dhasi dhu bisa pamae kapa.* Rèngu cakaraa liru mèdhi ètu dedha rai mango dhu papuru boe èj'i ca pasuti sa. Rèngu dhoka lii padhai di dhu kapai, te ngaa tao rare boe ngaa èci sa dhu be'a. Rèngu èci èèna ka dènge ana aaj'u dhu guna boe ngaa-ngaa. Ladhe d'ai hèru hua, hua boe cue sa hèi; te'a boe, na, dhu bete eele le toke d'ai amo-èsu kateme.

13 Sasab'a ra dhoka pamakae èdhi di. Te rèngu nuka sèmi naha dhasi dhu tèke eele horo dhu pènu dènge kaj'alu dhutu-dhutu ètu sebhe dhasi. Rèngu sama sèmi hua-hètu kahèi dhu la'e-mai ètu dedha-liru dhu abhu huku, ka Lamatua tèke si ètu era èci dhu maroga aatu-aatu, hèia ele aa'i si.

14 Henok, ana-èpu ka pidhu, ige mulai nèti Adam. Nèngu peka mema le, lula-nèti dhèu sèmi se'e se. Te na peka na,

“Miu ladhe sèku.
Lamatua èdhi mai dènge ana pajuu Na nèti sorga dhu mola-mèci.
Rèngu sèra, ae titu kèna toke ige tare boe.✡
15 Nèngu mai ho pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i ra.
Èèna na Nèngu pad'elo sasala nèti ca dhèu-ca dhèu,
dènge bhoke paled'a-led'a tatao-tatao rèngu dhu lèke boe.
Na pabèbhe hahuku mi dhèu bhelu-katub'a sèra,
lula padhai lii rèngu dhu lèke boe mi Lamatua.”

16 Dhèu se'e se re'a dhoka loe boe ka'ugu di. Rèngu muri dhoka pasasei di. Ra pusi-pahae boe dad'èi Lamatua, aa madhutu dhoka dad'èi d'ara rèngu di. Rèngu dhoka padhai lii padedha iisi ra. Ra d'èi pahie rèhu dènge mangojo d'ara dhèu, sèna ka hud'i laa rèngu abhu pala madhutu dad'èi ra.

Padhèdi mamuri miu mi dedha fanderen nèti lalèka miu dhu mola-mèci

17-18 A'ari pasue aa'i-aa'i! Baku bhèlu lii padhadha Kètu èdhi, Yesus Kristus, dhu dhèu pajuu-paleha Na peka-padhai mema mi miu, na, ladhe oe èle rai-haha, dhèu dhu tema pa-aape dhèu, èèna na, cèu mai. Rèngu d'èi pahahe dad'èi Lamatua, ho madhutu dad'èi rèngu unu ra dhu koe-kapengo.✡

19 Limuri ne, abhu le dhèu sèra. Rèngu ka dhu kakèj'i dhèu ètu mia-mia, sèna ka pamae-pamanyèla miu. Mamuri ra dhoka madhutu dad'èi dhèu rai-haha di, lula Roh Lamatua dhu Mola-Mèci abhu boe ètu d'ara rèngu.

✡ **1:9** Daniel 10:13,21, 12:1, Rai-haha Rupa Hiu 12:7, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 34:6, Sakaria 3:2

✡ **1:11** Lii Lolo dhu Uru Tèka 4:3-8, Sensus 22:1-35, 16:1-35 * **1:12** Sasuri lii Yunani ètu ne'e bisa dua sasoa. Ka èci, Yudas pasoro dhèu bhelu se dènge “hadhu aae”. Do, na pasoro rèngu dènge “noda dhu pakaj'alu”. ✡ **1:14** Lii Lolo dhu Uru Tèka 5:18,21-24 ✡ **1:17-18** 2 Petrus 3:3

20 Te ngaa a'ari pasue! Miu hud'i
padhèdi ku mamuri miu mi dedha
fanderen nèti lalèka miu dhu mola-
mèci. Aa ladhe miu sabaj'a, mad-
hutu ngaa dhu Roh Mola-Mèci peka
dènge miu.
21 Sanèd'e, Ama Lamatua sue miu
titu kèna. De j'aga ngi'u miu, aa
sanèd'e sasue Na. Aa miu hud'i
tatae taruu, sèna ka Kètu èdhi, Yesus
Kristus, pad'elo rasa kasia mi miu,
aa hia miu mamuri dènge Ama
Lamatua toke d'ai mia-mia la'e.
22 Miu hud'i pad'elo ku rasa kasia
mi dhèu dhu d'ara kajari.
23 Miu hud'i bantu dhèu aa'i-aa'i
dhu parluu abhu mamuri, sama
sèmi miu ère dhèu nèti d'ara ai
karoo. Abhu dhèu leo hari dhu
miu hud'i pad'elo ku d'ara be'a miu
dènge rèngu. Te ngaa, mage-mage!
Masi ka miu rasa kasia mi rèngu, te
ngaa miu kahèi hud'i madenge ku
dènge kaj'alu ra, nuka sèmi dhèu
madenge dènge kodho dhu kaj'alu.†

Koa-kio mi Lamatua!

24 Mai ti koa-kio padedha-dedha
Ama Lamatua!
Te Nèngu ka dhu bisa madhenga
miu,
sèna ka baku manahu.
Aa Nèngu ka dhu bisa lere miu,
sèna ka miu titu ètu madha
Lamatua,
te Nèngu ka dhu pamèu
miu,
toke hahera abhu boe ciki
sa hèi.
Miu mai dènge d'ara karae,
te dadedha Na kapai titu kèna!
25 Dhodhoka Ama Lamatua mesa-
mesa Na,
dhu j'aj'i Lamatua dhu lèke,
dhodhoka Nèngu di dhu bisa
pamamuri èdhi!
Hèia Na pake Kètu èdhi, Yesus Kris-
tus,
ho pala-bagi èdhi mamuri.
De lii koa-kad'iri hia aa'i mi Nèngu.
Dadedha dènge kapai aa'i-aa'i
unu Nèngu.
Koasa Na kapai titu kèna.
Aa hak paredha Nèngu,
karèi nèti uru ka,
deo ne'e,
toke d'ai mia-mia la'e.
Tare'a-re'a! Nèngu èèna kèna!
Nèti ja'a,
Yudas

† **1:23** Sasuri lii Yunani peka na, “Baku g'ag'e mèdha-papake rèngu dhu kaj'alu sèra.” Lii ne'e, sasoa na, “Mamuri bhelu rèngu dènge a'aj'a rèngu baku pangaru miu.”

Sasuri Yohanis lula-nèti ngaa dhu j'aj'i ropa èle rai-haha toke Rai-haha Rupa Hiu

1-2 Lii maho'o nèti ja'a, Yohanis, ana pua-paleha nèti Yesus Kristus.

Ja'a suri ètu d'ara sasuri ne'e, ngaa dhu j'aj'i bèli-camèd'a. Ja'a ke'a j'ara se'e se, sèmi ne'e ka: Ama Lamatua mesa Na ka dhu peka tèke mi Yesus Kristus. Hèia Ama Lamatua pua Yesus ho lole mi dhèu unu Na sèra. Èle èèna ka, Yesus pua ana pajuu Na ca dhèu nèti sorga, mai bhoke pad'elo j'ara se'e aa'i-aa'i mi ja'a, sèna ka ja'a suri mema. Te nèbhu heka j'ara aa'i-aa'i se, tatu j'aj'i. De nanene paie-iie Lii Holo-Nori Ama Lamatua dhu Yesus peka ne.

3 Dhèu aa'i-aa'i dhu baca sasuri ne'e toke dhèu bisa nanene, na, rèngu oto titu kèna. Aa dhèu dhu nanene isi na, aa tao madhutu sèmi dhu na moa, rèngu oto kahèi. Te lod'o mamai na dètu ae le.

Yohanis suri lii maho'o ho pa'adhu asa pidhu juma'at ètu propensi Asia

4 Lii maho'o nèti ja'a, hia mi pidhu juma'at ètu propensi Asia.

Ja'a manèngi sèna ka Ama Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na hia miu, ho miu mamuri padame dènge mera-milu. Te Ama Lamatua abhu mema le, karèi nèti uru ka. Nèngu dhu deo ne'e, bèli-camèd'a, toke d'ai mia-mia. Ja'a manèngi kahèi sèna ka Roh Na dhu Mola-Mèci pad'elo d'ara hua iia Na hia miu, ho miu mamuri padame dènge mera-milu. Ja'a ladhe kèdhi Roh Mola-Mèci ne, nuka sèmi abhu pidhu roh sa dhu patangara dènge kadera paredha Ama Lamatua.* ✡

5 Ja'a manèngi kahèi ho Yesus Kristus pad'elo d'ara hua iia Na hia miu, sèna ka miu mamuri padame dènge mera-milu. Nèngu ne loe boe padhai lii paled'a j'ara-j'ara dhu Ama Lamatua peka dènge Ne. Uru èèna Na madhe, te ngaa Ama Lamatua pamamuri hari Ne, ka Na j'aj'i dhèu uru tèka, dhu mamuri hari nèti mamadhe. Pe Nèngu ka dhu paredha dhèu aae aa'i-aa'i ètu rai-haha ne.

Lula Yesus sue èdhi, nèti èèna ka Na pasuti raa Na hia mi èdhi. Nèti mamadhe Na, Na bhoke j'ara sèna ka patabuli èdhi nèti koasa sasala-sasigo èdhi. ✡

6 Ka Na ded'e nare èdhi, j'aj'i ana kabarai Na, sèna ka èdhi sab'a hia Ama Na, Ama Lamatua. Yesus Kristus ne, kapai titu kèna, lula koasa Na èle boe. Lèke sèmi èèna! ✡

7 De bhoke musi madha ho ladhe paie-iie! Yesus dènge Ama Na, limuri ne ètu sorga nèi. Te ngaa nèbhu heka Na puru mai d'ara ra'i-liru. Dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha, èèna na ladhe rèdhi Ne, sèmi èèna kahèi dènge rèngu dhu uru na kèj'i Ne. Bèli-camèd'a dhèu aa'i-aa'i nèti mia-mia ètu rai-haha ne manyasa, aa tangi d'ara pèd'a, lula tadhe Ne. Se'e se, mema tare'a-re'a j'aj'i. Lèke tare'a sèmi èèna. ✡

8 Ama Lamatua peka na,

“Ja'a ne,
Alpa toke d'ai Omega.
Ja'a ne,
A toke d'ai Z.
Aa'i-aa'i ra kapua nèti Ja'a,
karèi nèti uru tèka toke d'ai èle.

* **1:4** Sasuri lii Yunani ètu ne'e, suri, peka na, “pidhu roh dhu patangara dènge kadera paredha Ama Lamatua”. Madhutu dhèu d'èlu-mèu Alkitab, nomer pidhu, sasoa na, nuka j'ara dhu mèci aa dhu tesa. Nèti èèna ka, dhèu d'èlu-mèu cahag'e peka na, pidhu roh se'e, sasoa na, Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci. Dènge j'ara ne'e, ètu ayat èpa toke lèmi, Yohanis padhai lii mèngi-nale 1) nèti Ama Lamatua, 2) nèti Roh Na, aa 3) nèti Yesus Kristus. ✡ **1:4** Kalua nèti Masir 3:14, Rai-haha Rupa Hiu 4:5 ✡ **1:5** Yesaya 55:4, Lii Sod'a Koa-Kio 89:27 ✡ **1:6** Kalua nèti Masir 19:6, Rai-haha Rupa Hiu 5:10 ✡ **1:7** Daniel 7:13, Mateos 24:30, Markus 13:26, Lukas 21:27, 1 Tesalonika 4:17, Sakaria 12:10, Yohanis 19:34,37

Ja'a ne dhu abhu mema le karèi nèti
uru ka mai.
Ja'a dhu deo ne'e.
Aa Ja'a dhu bèli-camèd'a, toke d'ai
mia-mia.
Ka Ja'a mesa-mesa Ku dhu
dènge koasa kapai risi eele!”✡

Yohanis ladhe nèdhi Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a

9 Lula èdhi aa'i-aa'i ti parcaya, na,
Yesus ne Dhèu Aae èdhi, nèti èèna
ka èdhi pa'a'ari. Abhu dhèu leo
dhu nasa kahèi lula èdhi madhutu
Yesus, ka rèngu paj'èra èdhi aa'i-aa'i
ti. Te ngaa Yesus pa'èra d'ara èdhi,
ka bisa taha taruu. Lula ja'a aj'a-
nori le dhèu lula-nèti Lii Holo-Nori
Ama Lamatua aa lole j'ara-j'ara lula-
nèti Yesus, ka abhu dhèu dhu tèka
d'ara. Nèti èèna ka, limuri ne ra
kèpe rare ja'a, ka hue eele asa pulu
Patmos ne'e.
10 Ka d'ara ca lod'o, lèke dènge
lod'o manèngi-mangaj'i, ja'a abhu
Roh Ama Lamatua. Kaca'a laa, ja'a
tadèngi lii rodhe nèti kabodho. Lii
èèna nuka sèmi lii tiu tèbhe sa.
11 Lii ne, pua ja'a, peka na, “Yoha-
nis! Ja'a neo bhoke j'ara èci, ho
pad'elo dènge èu. Aa'i-aa'i dhu èu
ladhe mèdhi se, èu hud'i suri more
ku. Èle èèna, èu hud'i pa'adhu
hia pidhu juma'at, nuka ètu kota
Epesus, kota Smirna, kota Perga-
mus, kota Tiatira, kota Sardis, kota
Piladelfia, dènge kota Laodikia.”
12 Ropa tadèngi kore lii ne'e, ja'a
kabib'a asa kabodho, neo ke'a cee
ka dhu lii deo na. Te ngaa ja'a
kèdhi labhu èi mènyi pidhu bua dhu
pamadhèdi ètu dedha tatèka labhu,
dhu tao nèti hualaa.
13 Abhu Dhèu èci dhu titu ètu
talora aae labhu se'e. Rèhu Na nuka
sèmi Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Na
pake kodho èci dhu robho d'ai rai,
aa dhu cape dènge saledha hualaa
ca bèla ètu kakara Na.✡
14 Rèu kètu Na pudhi lao-lao nuka
sèmi rèu kahib'i-kalèbho pudhi.†
Musi madha Na heo lo'a-lo'a sèmi
ai.✡
15 Haga Na mea gèu-gèu sèmi
tabaga dhu tunu ètu d'ara ai karoo.
Lii Na kadèru sèmi lii bèbhe naha
dhasi kapai.✡
16 Ètu ai g'ana, Na kèpe dènge
hua-hètu pidhu bua. Nèti hèb'a Na,
bhodho samala èci dhu dua rèka
dhu madèka. Rèhu Na cèb'a-cèb'a
nuka sèmi madha lod'o dhu re mèu
rai.
17 Ropa ja'a ladhe kèdhi Dhèu ne'e,
hèia ja'a bèbhe dènge ka sèmi dhèu
dhu madhe ètu haga Na. Te ngaa Na
gai ja'a dènge ai g'ana Na, hèia Na
lii peka na, “Ana, ee! Baku madha'u!
Te aa'i-aa'i se kapua ra nèti Ja'a,
karèi nèti uru toke d'ai èle.✡
18 Uru èèna, mema Ja'a madhe, te
ngaa limuri ne, èu ladhe ku laa! Ja'a
mamuri hari le, aa èèna na mamuri
taa-taa. Aa Ja'a ka dhu kèd'u gagoe
dhu bisa bhoke era pea dhèu madhe,
sèna ka pamamuri hari si.
19 Èu hud'i suri more aa'i ku dhu
ladhe mèdhi se, aa suri kahèi ngaa
dhu j'aj'i bèli-camèd'a.
20 Ja'a peka uuru ku sasoa na:
labhu hualaa pidhu bua se, nuka
pidhu juma'at. Aa pidhu hua-hètu
dhu èu mèdhi ètu ai g'ana Ja'a ne,
nuka ana pajuu dhèu pidhu nèti
sorga dhu rèti lii Ama Lamatua hia
mi pidhu juma'at sèra.”

2

Lamatua Yesus pa'adhu lii moa hia juma'at ètu kota Epesus

1 Èle èèna ka, Dhèu Rai-haha
Tare'a-re'a èèna paredha ja'a, aku
Nèngu na, “Yohanis, èu suri more ku
sasuri èci. Isi na sèmi ne'e:
‘Mi juma'at ètu kota Epesus:
Sasuri ne, nèti Ja'a, Yesus. Ja'a
ka dhu kèd'u pidhu hua-hètu

✡ **1:8** Rai-haha Rupa Hiu 22:13, Kalua nèti Masir 3:14 ✡ **1:13** Daniel 7:13, 10:5 † **1:14** Sasuri lii Yunani suri, peka na, “Kètu dènge rèu kètu Na pudhi nuka sèmi rèu kahib'i-kalèbho pudhi, aa nuka sèmi salju.” Dua-dua ra peka mi mèdha èci dhu pudhi lao-lao. ✡ **1:14** Daniel 7:9 ✡ **1:15** Daniel 10:6, Yeskial 1:24, 43:2 ✡ **1:17** Yesaya 44:6, 48:12, Rai-haha Rupa Hiu 2:8, 22:13

ètu ai g'ana Ja'a. Ja'a dhu kako palème kahèi laladhe pidhu labhu hualaa se cue-cue. Nanene paie lii padhai Ja'a.

2 Ja'a ladhe kèdhi le, j'ara ma-muri miu ètu kota Epesus, peka na, miu sab'a bia hia Lamatua. Ladhe abhu dhèu bhelu ètu talora aae miu, miu soro tèke boe ne. Ladhe dhèu mai dadugu, peka na, nèngu dhèu pajuu-paleha Lamatua, miu parisa paie-iie mamuri na, sèna ka me'a na, nèngu ne dhèu kapod'e-kabèli. Hèia miu tule eele, aa nanene boe ne.

3 Masi ka dhèu paj'èra miu lula miu parcaya Ja'a, te ngaa miu taha taruu aa hari boe ciki sa.

4 Te ngaa Ja'a ladhe, na, miu manahu ètu ca madha j'ara. Lula uru èèna, lod'o miu hiu-hiu par-caya Ja'a, miu mamuri pasue èci dènge èci. Te ngaa limuri ne, miu sèmi heka èèna.

5 De miu hud'i sanèd'e hari ku j'ara uru èèna! Te limuri ne, miu pakaj'èu ae nèti j'ara uru èèna. De miu ae eele ka nèti sasala miu se'e, sèna ka mi pasue hari sèmi uru èèna. Te aad'o na, bèli-camèd'a Ja'a mai kore hari labhu hualaa èèna nèti miu.

6 Te ngaa d'ara Ja'a ako karej'e, lula miu tule eele lii aj'a-nori nèti Nikolai, dhu ana madhutu na sèra tao madhutu. Ja'a tule eele kahèi tatao kapod'e-kabèli ra sèra.*

7 Nanene paie-iie, ngaa dhu Roh Lamatua neo peka dènge juma'at Na sèra. Dhèu cee dhu taha pa'èra madhutu Ja'a toke na madhe, pe Ja'a soro tèke na'a hua aj'u ètu d'ara talora oka Ama Lamatua. Te dhèu dhu na'a hua aj'u èèna, nèngu abhu mamuri taa-taa dènge Lamatua.' "✡

Lamatua Yesus pa'adhu lii moa hia juma'at ètu kota Smirna

8 Èle èèna ka, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a èèna, tuhu hari lii Na, aku Nèngu na, "Yohanis, èu suri more hari ku sasuri leo èci, dhu isi na sèmi ne'e:

'Mi juma'at ètu kota Smirna:

Sasuri ne, nèti Ja'a, Yesus. Aa'i-aa'i ra j'aj'i nèti Ja'a, karèi nèti uru ka toke d'ai èle. Uru èèna mema Ja'a madhe, te ngaa limuri ne, Ja'a mamuri hari le. De miu nanene lii padhai Ja'a ne.✡

9 Ja'a ke'a le j'aj'èra mamuri miu ètu kota Smirna. Masi ka ètu madha dhèu rai-haha, miu unu aad'o, te ngaa ètu madha Lamatua miu kaja. Abhu dhèu dhu mangaku, na, rèngu sèra dhèu unu Lamatua, te ngaa padhai lii pakarehe ko-longara miu. Te ngaa mad-hutu iia-iia na, rèngu se unu boe Lamatua. Rèngu mad-hutu dhoka dhèu aae nidhu di.

10 De nanene paie-iie. Miu baku madha'u, ladhe abhu j'aj'èra era. Sad'i miu me'a, na, dhèu aae nidhu neo tenge dhèu ho kèpe miu ca-hag'e, sèna ka pamaso asa d'ara bèdho d'ai canguru lod'o. Dad'èi na, sèna ka miu rai tèke eele Ja'a. Masi ka nidhu neo pamadhe miu èèna ka, te ngaa miu baku bhèlu Ja'a kahèi. Te dhèu cee dhu taha madhutu Ja'a toke madhe, bèli-camèd'a Ja'a pala-bagi ne mamuri, sèna ka na mamuri taa-taa dènge Ja'a.

11 Nanene paie-iie, ngaa dhu Roh Lamatua neo peka dènge juma'at Na sèra. Dhèu cee dhu madhutu Ja'a toke madhe, èèna na nèngu abhu boe j'aj'èra ètu d'ara dhasi ai dhu heo robhe-robhe kura boe ciki sa èèna. Dènge

* **2:6** Dhèu d'èlu-mèu Alkitab peka na, èdhi te'a boe ngaa dhu Nikolai aj'a-nori sèra. ✡ **2:7** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:9, Rai-haha Rupa Hiu 22:2, Yeskial 28:13, 31:8 ✡ **2:8** Yesaya 44:6, 48:12, Rai-haha Rupa Hiu 1:17, 22:13 ✡ **2:11** Rai-haha Rupa Hiu 20:14, 21:8

sèmi ne'e, nèngu abhu boe
mamadhe ka dua hari.' "✡

Lamatua Yesus pa'adhu lii moa mi juma'at ètu Pergamus

12 Hèia Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a
ne, tuhu hari lii padhai Na, peka
na, "Yohanis, èu suri more hari ku
sasuri leo èci, dhu peka sèmi ne'e
ka:
'Mi juma'at ètu kota Pergamus:
Sasuri ne, nèti Ja'a, Yesus. Ja'a ka
dhu kèd'u samala rèka dua
dhu madèka. Nanene lii pad-
hai Ja'a.
13 Ja'a ke'a mèu le kota Pergamus
miu èèna. Te, dhu nèd'u
paredha ètu èèna, nuka dhèu
aae nidhu. Masi ka sèmi èèna,
te ngaa miu kèpe pa'èra ko-
longara Ja'a, aa parcaya taruu
Ja'a. Uru èèna abhu dhèu Ja'a
èci ètu èèna, ngara na An-
tipas. Nèngu aj'a lèke mola-
mola j'ara mamuri Ja'a, te
ngaa ra pamadhe ne. Masi ka
sèmi èèna, te ngaa miu pasili
boe Ja'a.
14 Te ngaa Ja'a ladhe, na, miu man-
ahu ètu ca j'ara dua j'ara.
Abhu nèti miu pèri-pèri dhèu
dhu d'èi madhutu lii aj'a-nori
nèti Balaam. Uru èèna Bal-
aam aj'a Balak ho kakèj'i dhèu
Isra'el, toke ra sisu dad'èi
Lamatua. Balak kakèj'i dhèu
Isra'el sèra, ho pae'a dènge
ra'a-rinu mèdha sogo-tagu, aa
ra tao j'ara makae dènge
dhèu dhu j'aj'i boe dhèu èmu-
kamali ra.✡
15 Abhu kahèi pèri-pèri dhèu nèti
miu dhu madhutu lii aj'a-nori nèti
Nikolai.✡
16 De miu hud'i loe ku nèti sasala-
sasigo miu sèra. Ladhe aad'o, na,
nèbhu heka Ja'a dhiu pad'ui miu
dènge lii sakaa dhu nuka sèmi pare
dènge samala.
17 Nanene paie-iie, ngaa dhu Roh
Lamatua peka dènge juma'at
Na. Dhèu cee ka dhu taha
madhutu Ja'a toke madhe, pe
Ja'a hia ne na'a roti *manna*
nèti sorga dhu tèke paie iie
ne. Pe Ja'a pangèd'u ne hèi,
hadhu pudhi cue dhu suri
tèke ngara hiu na. Dhod-
hoka nèngu mesa na di dhu
ne'a ngara na; dhèu leo re'a
boe.' "✡

Lamatua Yesus pa'adhu lii moa hia juma'at ètu Tiatira

18 Ka Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a
èèna, tuhu hari lii padhai Na, peka
na, "Yohanis, èu suri more hari ku
sasuri leo èci, dhu peka sèmi ne'e
ka:
'Mi juma'at ètu kota Tiatira:
Sasuri ne nèti Ja'a, Yesus, nuka Ana
Ama Lamatua. Musi madha
Ja'a heo lo'a-lo'a sèmi ai, aa
haga Ja'a mea gèu-gèu sèmi
tabaga ètu d'ara ai. Nanene
ku lii padhai Ja'a.
19 Ja'a kèdhi le mamuri miu. Miu sue
Ja'a tare'a, aa parcaya èra Ja'a
kahèi. Miu madhutu taruu
lii paredha Ja'a ho lalau-lalo'o
dhèu. Masi ka dhèu paj'èra
miu, te ngaa miu taha taruu.
Ja'a ke'a kahèi, limuri ne miu
sab'a bia risi hari hia Ja'a.
20 Te ngaa miu manahu ètu ca j'ara:
miu sèmi mere dènge be'a,
bhèni dhu ngara na Isabel,
dhu padedha iisi peka na,
nèngu èèna dhèu nèti lii pad-
hai Lamatua. Ka miu hud'i
na sène, aj'a j'ara-j'ara dhu
lèke boe mi dhèu Ja'a. Lula lii
a'aj'a na dhu kapod'e-kabèli
èèna ka, dhèu Ja'a tao j'ara
karehe dènge dhèu dhu j'aj'i
boe dhèu èmu-kamali ra, aa
ra'a nganga'a sogo-tagu.
21 Ja'a dhu kai le bhèni èèna pèri-
pèri hari le, sèna ka ele-ho'a nèti
sasala na, te ngaa na d'èi boe.
22 De ladhe paie-iie. Te Ja'a pama'ète
kore le, ho hia ne lèke papèd'a

✡ **2:14** Sensus 22:5, 7, 25:1-3, 31:16, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 23:4 ✡ **2:15** Rai-haha Rupa Hiu 2:6 ✡ **2:17** Kalua nèti Masir 16:14-15, 16:33-34, Yohanis 6:48-50, Yesaya 62:2, 65:15

èci, toke na bisa boe puru nèti
era j'unu na. Sèmi èèna kahèi
dènge rèngu dhu j'unu pa'èci
dènge ne. Ladhe rèngu tèke
eele boe bhèni aapa ne, nèbhu
boe Ja'a huku si kahèi.
23 Èèna na Ja'a pamadhe aa'i ana-
ana nèti bhèni aapa ne. Dènge j'ara
ne'e, dhèu-dhèu parcaya sèra re'a,
na, Ja'a ne ke'a aa'i d'ara dhèu. Pe
Ja'a b'ala miu madhutu tatao dhu
miu ad'u-ue.✡
24 Te ngaa miu cahag'e ètu Tiatira
sèra, dhu madhutu boe lii
a'aj'a bhèni aapa ne. Miu tule
eele le a'aj'a dhu pahuni èèna,
dhu ra peka na, ‘ilmu maroga
nèti dhèu aae nidhu’. Nèti
èèna ka, Ja'a parluu heka kai
miu,
25 sad'i miu kèpe pa'èra-èra lalèka
miu mi dedha Ja'a, toke Ja'a lèpa
hari mai.
26-28 Dhèu cee dhu taha madhutu
Ja'a toke madhe, pe Ja'a hia ne
koasa. Koasa èèna kapai, nuka sèmi
koasa dhu Ja'a abhu nèti Ama Ku, ho
paredha dhèu ètu rai-haha ne dènge
tatea bèsi. Ladhe abhu dhu lab'a ne,
pe na ab'o palaho si, nuka sèmi dhèu
pamae èru rai.✡ Èèna na, Ja'a hia
miu hua-hètu dhimu kahèi.
29 Nanene paie-iie, ngaa dhu Roh
Lamatua neo peka dènge
juma'at Na sèra.’ ”

3

Lamatua Yesus pa'adhu lii moa hia juma'at ètu Sardis

1 Hèia Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a
ne lii hari dènge ja'a, aku nèngu Na,
“Èu suri more hari ku sasuri leo èci,
dhu isi na sèmi ne'e:
‘Mi juma'at ètu kota Sardis:
Sasuri ne, nèti Ja'a, Yesus. Roh
Ama Lamatua ètu Ja'a. Aa
Roh ne, pidhu rupa. Ja'a dhu
kèpe kahèi pidhu hua-hètu
ètu d'ara ai Ja'a. Nanene lii
padhai Ja'a.
Ja'a ke'a le tatao miu ètu Sardis.
Dhèu peka, na, miu se ma-
muri madhutu dad'èi Ja'a, te
ngaa miu nuka sèmi samanga
aad'o ètu kètu.
2 De kèd'i ka! Pa'èra parcaya miu
dhu oe èle na. Te Ja'a dhu parisa le
ngaa dhu miu sab'a, abhu boe dhu
mèci ètu madha Ama Lamatua.
3 De baku bhèlu lii aj'a-nori dhu
mola, dhu miu nanene aa abhu nèti
uru èèna. Madhutu paie-iie dad'èi
Ama Lamatua, aa tèke eele sasala-
sasigo miu sèra. Ladhe miu kèd'i
malai boe, ho mi tao madhutu j'ara
sèra, cag'ag'a laa Ja'a dhiu nuka
sèmi dhèu mana'u dhu miu me'a
mere boe.✡
4 Te ngaa abhu cahag'e era nèti miu
ètu Sardis dhu mamuri mola,
nuka sèmi dhèu dhu pakaj'alu
boe mèdha-papake ra. Lula
miu mamuri mola, ka miu nia
kako palere-lere dènge Ja'a,
pake mèdha-papake pudhi.
5 Dhèu cee dhu taha madhutu Ja'a
toke madhe, bèli-camèd'a nèngu
pake mèdha-papake pudhi kahèi.
Bèli-camèd'a Ja'a roso eele boe
ngara na nèti d'ara sasuri dhu
suri ngara dhèu aa'i-aa'i dhu èèna
na mamuri taa-taa dènge Lamatua.
Èèna na Ja'a mangaku ne ètu madha
Ama Ku, dènge ètu madha ana
pajuu Ama Ku ètu sorga, peka na,
nèngu ne dhèu Ja'a.✡
6 Nanene paie-iie, ngaa dhu Roh
Lamatua peka dènge juma'at
Na sèra.’ ”

Lamatua Yesus pa'adhu lii moa hia juma'at ètu Piladelfia

7 Ka Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne
lii hari, peka na, “Yohanis, èu hud'i
suri more hari ku sasuri leo èci, dhu
lii na sèmi ne'e ka:
‘Mi juma'at ètu kota Piladelfia:

✡ **2:23** Lii Sod'a Koa-Kio 7:10, 62:12, Yermia 17:10 ✡ **2:26-28** Lii Sod'a Koa-Kio 2:8-9 ✡ **3:3** Mateos 24:43-44, Lukas 12:39-40, Rai-haha Rupa Hiu 16:15 ✡ **3:5** Kalua nèti Masir 32:32-33, Lii Sod'a Koa-Kio 69:29, Rai-haha Rupa Hiu 2:7, 20:12, Mateos 10:32, Lukas 12:8

Sasuri ne nèti Ja'a, Yesus. Ja'a dhu
Mola-Mèci dènge dhu Lèke
Tare'a. Ja'a ka dhu kèd'u
gagoe dhèu aae Daud. Ladhe
Ja'a bhoke kore babèdho,
abhu boe ca dhèu sa bisa
bèdho hari. Ladhe Ja'a bèdho
kore, abhu boe ca dhèu sa bisa
bhoke.✡
8 Ja'a ke'a aa'i ngaa dhu miu tao.
Ja'a ke'a kahèi, pangaru miu
kapai boe. Masi ka sèmi
èèna, miu pasili boe Ja'a,
aa madhutu taruu lii a'aj'a
Ja'a. Sanèd'e paie, te Ja'a dhu
conge le babèdho hia miu, de
dhèu èci sa bisa boe bèdho
hari.
9 Nanene paie-iie! Te abhu
dhèu leko-monya dhu peka
na, rèngu sèra dhèu unu
Lamatua. Te ngaa rèngu
sèra, dhèu kapod'e-kabèli
dhu madhutu dhèu aae nidhu.
Pe me'a unu mi! Ja'a tao si,
sèna ka ra dhiu patitu kètu
urutuu ètu madha miu, aa ra
mangaku na, Ja'a tare'a-re'a
sue miu.✡
10 Lula miu madhutu le paredha Ja'a,
ka miu taha madhutu Ja'a, nèti èèna
ka, Ja'a bhabhae miu nèti j'aj'èra
dhu Lamatua neo hia mai, ho sèku
dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne.
11 Nèbhu heka, Ja'a dhiu. De
miu kèpe pa'èra-èra lii aj'a-
nori Ja'a, dhu miu abhu le
karèi nèti uru ka. Te mage
dhoka abhu dhu parame rare
rui-j'aj'èra dhu Lamatua neo
b'ala hia miu.
12 Dhèu cee ka dhu taha mad-
hutu Ja'a toke madhe, bèli-camèd'a
nèngu pea taruu dènge Lamatua,
sama sèmi agarii aae dhu titu mèno
ètu d'ara Èmu Ama Lamatua. Pe
Ja'a suri ngara Lamatua Ja'a, dènge
ngara kota Lamatua ètu ngi'u dhèu
ne. Kota èèna ra pangare, na,
'Yerusalem Hiu', dhu bèli-camèd'a
Lamatua papuru mai nèti sorga. Aa
èèna na, Ja'a suri kahèi ngara hiu
Ja'a mi ngi'u dhèu ne.✡
13 Nanene paie-iie, ngaa dhu
Roh Ama Lamatua peka mi
juma'at Na sèra.' "

Lamatua Yesus pa'adhu lii moa hia juma'at ètu Laodikia

14 Èle ka, Dhèu Rai-haha Tare'a-
re'a ne, tuhu hari lii, peka na, "Yoha-
nis, èu hud'i suri more ku sasuri dhu
limuri tèka, dhu isi na sèmi ne'e ka:
'Mi juma'at ètu kota Laodikia:
Sasuri ne nèti Ja'a, Yesus, dhu
dhèu paroa na, 'Tare'a sèmi
èèna'. Ja'a ne loe boe pad-
hai lii dènge mola Lii Holo-
Nori Ama Lamatua. Dènge
aa'i-aa'i dhu Lamatua ad'u-ue
sèra, j'aj'aj'i ra nèti Ja'a.✡
15 Ja'a ladhe kèdhi le tatao miu ètu
Laodikia. Te ngaa miu sèmi
ngaa mèro?! Pana aad'o, aa
pacuhi aad'o kahèi. Ladhe
pana, na, hud'i tare'a-re'a
pana! Aa ladhe pacuhi, na,
hud'i tare'a-re'a pacuhi!
16 Te ngaa, lula d'ara miu kajari,
bèli-camèd'a Ja'a sabhuu eele miu
nèti d'ara hèb'a Ja'a, sama sèmi
dhèu sabhuu ilu.
17 Miu padhai lii padedha iisi, peka
na, 'Ji'i se, kaja-su'i. Ji'i
mamuri be'a, kura boe ngaa-
ngaa!' Te ngaa madhutu iia-
iia na, d'ara miu dhu bèdhu
le, ka me'a heka mia ka dhu
be'a. Nèti èèna ka, miu
j'aj'i mi dhèu dhu dènge boe
ngaa-ngaa, aa dhu dènge boe
mèdha ètu ua mi.
18 De hua iia mai ho hèli mere poe-
pai nèti Ja'a, sèna ka miu tare'a-re'a
j'aj'i dhèu kaja-su'i. Aa hèli mere
mèdha-papake pudhi, ho pahutu
era makae mi. Aa hèli mere kahèi
èi na'i musi madha, sèna ka roso
mi musi madha miu, ho mèdhi mèu
hari.
19 Ladhe dhèu pasue Ja'a tao sala,
Ja'a kai aa huku si, sèna ka

✡ **3:7** Yesaya 22:22, Ayub 12:14 ✡ **3:9** Yesaya 49:23, 60:14, 43:4 ✡ **3:12** Rai-haha Rupa Hiu 21:2, Yesaya 62:2, 65:15 ✡ **3:14** Lii Hini 8:22

ra j'aj'i be'a. De miu hud'i pamola d'ara mi, ho madhutu Ja'a dènge d'ara kateme.✡

20 Nanene paie-iie. Te Ja'a nuka titu ètu hèb'a èmu ne, aa Ja'a paroa taruu ho neo maso asa d'ara èmu. Ladhe dhèu cee dhu tadèngi lii Ja'a, ho na conge èmu, Ja'a dhiu asa d'ara, sèna ka madhèdi ta'a-tinu pa'èci.

21 Dhèu cee dhu taha madhutu Ja'a toke madhe, bèli-camèd'a Ja'a pangèd'u ne hak, ho nèd'u paredha bera-bera dènge Ja'a. Te Ja'a taha le madhutu Ama Ku kahèi, nèti èèna ka limuri ne Ja'a kèd'u paredha sama-sama dènge Ne.

22 Nanene paie-iie, ngaa dhu Roh Lamatua peka mi juma'at Na sèra.'"

4

Rèngu pahaha iisi mi Ama Lamatua ètu sorga

1 Ropa Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, peka nare lii moa Na mi pidhu juma'at sèra, hèia Lamatua bhoke pad'elo dènge ja'a, ngaa-ngaa dhu leo hari. Ètu d'ara ciki oo'e èèna kahèi, ja'a kèdhi babèdho èci dhu bhoke le tangare la'e asa sorga. Ka ja'a tadèngi hari lii dhu mèdhu nèti dhèu deo na, nuka sèmi lii tiu tèbhe, peka na, "Mai ku! Ca'e asa ne'e, sèna ka Ja'a pad'elo dènge èu ngaa-ngaa dhu j'aj'i bèli-camèd'a."

2 Lod'o èèna kahèi, Roh Lamatua ded'e nèti ja'a asa sorga. Cag'ag'a laa, ja'a kèdhi kadera paredha èci, aa abhu dhu madhèdi ètu dedha.

3 Dhu madhèdi ètu kadera èèna heo mangèru dènge mea, èci èèna ka dènge hadhu kale'e dhu kab'ua, dhu ra peka na, *yaspis* dènge *sardius*. Abhu kahèi saroo èci dhu reo nare kadera paredha Na. Saroo ne heo na mangèru sama sèmi hadhu kale'e *samrud*.✡

4 Ètu èèna kahèi, abhu 24 (dua nguru èpa) kadera paredha iiki, dhu reo rare kadera paredha dhu ètu talora aae èèna. Ètu dedha kadera paredha iiki se'e, madhèdi katua 24 (dua nguru èpa) dhèu. Aa'i-aa'i ra pake mèdha-papake pudhi, dènge solo paredha dhu tao nèti hualaa.

5 Nèti kadera paredha ètu talora aae èèna, abhu bela dhu kacèb'a, dènge d'oro dhu lii mèdhu patuu ma'èta boe. Abhu kahèi ob'o pidhu bua dhu heo ètu madha kadera paredha èèna. Rèngu se, nuka sèmi Roh Ama Lamatua dhu pidhu rupa.✡

6 Ètu madha kadera paredha ne, ja'a kèdhi èi, oe sèmi dhasi dhu mèu aadha-aadha nuka sèmi tèru.

Hèia ja'a kèdhi badha èpa ngi'u dhu dhae kèdhi mèka ciki sa rai-reo kadera èèna. Ngi'u ra nèti madha toke kabodho, pènu dènge musi madha. Badha se'e ka dhu lalau-lalo'o Lamatua.✡

7 Badha ka èci, rèhu na sèmi singa. Ka dua, rèhu na sèmi sapi mone. Ka tèlu, rèhu na sèmi dhèu. Aa ka èpa, rèhu na nuka sèmi manea luji dhu lela.* ✡

8 Badha èpa ngi'u se, ci'u-ci'u ka dhu dènge èla ra, èna. Re li'u dènge re d'ara èla se, pènu dènge musi madha kahèi. Mèu-mèda, badha se loe boe sod'a, peka na,

"Ji'i koa-kio kolongara Ama Lamatua!
Ji'i ded'e padedha-dedha kolongara Lamatua!
Lamatua èèna, dhu mola-mèci risi eele!
Koasa Lamatua dhu kapai risi eele.
Lamatua èèna karèi nèti uru ka mai.
Lamatua dhu deo ne'e ne.
Aa Lamatua dhu taa-taa toke d'ai mia-mia la'e!"✡

✡ **3:19** Lii Hini 3:12, Ibrani 12:6 ✡ **4:3** Yeskial 1:26-28, 10:1 ✡ **4:5** Kalua nèti Masir 19:16, Rai-haha Rupa Hiu 1:4, 8:5, 11:19, 16:18, Yeskial 1:13, Sakaria 4:2 ✡ **4:6** Yeskial 1:22 * **4:7** Madhutu dhèu d'èlu-mèu Sasuri Mola-Mèci, ra peka na, èpa badha se nuka: Singa ka dhu koasa risi eele. Sapi ka dhu èra risi eele. Dhèu ka dhu d'èlu-mèu risi eele. Aa manea luji ka dhu mèri risi eele. ✡ **4:7** Yeskial 1:5-10, 10:14 ✡ **4:8** Yeskial 1:18, 10:12, Yesaya 6:2-3

9 Dènge ra sod'a sèmi èèna,
rèngu koa-kio dènge pakab'ua Ama Lamatua, aa ra manèngi makasi mi
Nèngu kahèi, lula Nèngu ka dhu
madhèdi ètu dedha kadera paredha
èèna, aa Nèngu ka dhu taa-taa toke
d'ai mia-mia. Ropa rèngu sod'a,
10 hèia 24 (dua nguru èpa) katua
sèra pabèbha iisi ra, ka patitu kètu
urutuu ètu madha Ama Lamatua,
dhu madhèdi ètu kadera paredha
èèna. Katua se bhoke eele solo
paredha ra, ka ra tèke mi madha
kadera paredha èèna, ho pahaha
iisi mi Nèngu dhu mamuri taa-taa
dènge boe too-lane. Èle ka, ra koa-
kio Ne, peka na,
11 “Ooo, Ama Lamatua!
Ji'i koa-kio kolongara Lamatua!
Ji'i ded'e padedha-dedha kolongara
Lamatua.
Lamatua ne, Kètu ji'i.
Lamatua ne, Ama Lamatua ji'i!
Lamatua ka dhu nia sèmi more koa-
kio ji'i.
Lamatua ka dhu pantas sèmi lii
pakab'ua ji'i.
Lula Lamatua ka dhu koasa ka-
pai risi eele.
Aa Lamatua ka dhu dedha risi
eele.
Lamatua ka dhu paj'aj'i aa'i-aa'i.
Lamatua ka dhu hia mamuri aa'i-
aa'i.
Aa'i-aa'i dhu tesa,
j'aj'i, lula Lamatua ka dhu
ad'u-ue.
Aa'i-aa'i dhu mamuri,
dènge a'ae, lula Lamatua ka
dhu hia.”

5

Lalulu sasuri dhu segel madhe

1 Èle èèna ka, ja'a ladhe hari
Nèngu dhu madhèdi ètu dedha
kadera paredha èèna. Na kèpe
dènge sasuri ca lulu ètu ai g'ana
Na. Ètu lalulu sasuri ne, dhu suri le
re li'u dènge d'ara. Ra segel le ètu
pidhu era.✡
2 Hèia ja'a kèdhi ana pajuu nèti
sorga ca dhèu dhu kapai aae. Dènge
lii aae, na karèi, “Dhèu cee ka dhu
dènge hak ho bisa bhoke segel aa
baca sasuri ne?”
3 Na karèi sèmi èèna ka, te ngaa
ra abhu boe ca dhèu sa dhu dènge
hak, ho bisa bhoke dènge baca isi
sasuri ne. Masi ka ètu sorga, do ètu
rai-haha ne, abhu boe èci sa hèi dhu
dènge hak. Ètu era dhèu madhe,
aad'o kahèi.
4 Ropa kèdhi sèmi èèna, hèia ja'a
tangi d'ara pèd'a, lula abhu boe ca
dhèu sa dhu dènge hak ho bisa
bhoke sasuri aa baca isi na.
5 Èle ka, ca dhèu nèti dua nguru
èpa katua se'e, lii dènge ja'a, peka
na, “Baku tangi, we. Te ana-èpu
dhèu aae Daud ca dhèu dhu kapai
risi eele, dhu ra haji ngara Na, ‘Singa
nèti udhu-rasa Yahuda’. Nèngu ka
dhu ab'o palaho le aa'i-aa'i dhu
bhelu-katub'a. De Nèngu ka dhu
dènge hak, sèna ka bisa bhoke segel
aa baca isi sasuri ne.”✡
6 Ropa tadèngi kore lii ne'e, ja'a
kèdhi Ana Kahib'i-Kalèbho dhu titu
ètu talora aae badha èpa ngi'u sèra,
dènge 24 (dua nguru èpa) katua dhu
madhèdi reo rare kadera paredha
èèna. Ana Kahib'i-Kalèbho ne, oe
sèmi dhu ra pamadhe le. Nèngu ne
dènge tadhu pidhu, aa musi madha
Na pidhu kahèi. Musi madha pidhu
sèra, nuka sèmi Roh Na dhu dènge
pidhu rupa, dhu Na papuru mai
palème rai-haha ne.✡
7 Hèia ja'a ladhe kèdhi Ana
Kalèbho ne, kako la'e asa madha
Nèngu dhu madhèdi ètu kadera
paredha èèna, sèna ka sèmi nare
lalulu sasuri nèti ai g'ana Na.
8 Ropa Ana Kalèbho ne sèmi nare
sasuri, cag'ag'a laa badha èpa ngi'u,
dènge 24 (dua nguru èpa) katua
sèra, pabèbha iisi ra, ka ra patitu
kètu urutuu ètu madha Na. Rèngu
se èci-èci ka kèpe mèdha lii sod'a
oe sèmi sasadhu sa, dènge mago
hualaa dhu isi dènge raa aj'u hèu

✡ **5:1** Yeskial 2:9-10, Yesaya 29:11 ✡ **5:5** Lii Lolo dhu Uru Tèka 49:9, Yesaya 11:1, 10 ✡ **5:6** Yesaya 53:7, Sakaria 4:10

mèngi, sèna ka ra pasèbu ho pahèu mèngi. Raa aj'u hèu mèngi se'e ka, nuka lii manèngi-mangaj'i nèti dhèu unu Lamatua.✡
9 Ka rèngu aa'i-aa'i sod'a lii sod'a hiu èci, peka na:
"Ana Kalèbho ne'e ka dhu nia sèmi nare sasuri ne.
Ana Kalèbho ne'e ka dhu dènge hak ho bisa bhoke segel sèra.
Te Nèngu ne'e ka dhu ra pamadhe le.
Hèia Ama Lamatua pake raa Na,
ho sui nare dhèu nèti suku aa'i-aa'i ètu rai-haha ne,
sèna ka dhèu cahag'e bisa j'aj'i dhèu unu Lamatua.
Dènge sèmi èèna, dhèu rai-haha nèti lii aa'i-aa'i dènge rai aa'i-aa'i,
bisa j'aj'i ana-ana Lamatua.✡
10 Ana Kalèbho ne'e ka, oru nare si aa'i-aa'i,
j'aj'i mi ca rae-ca nadha.
Ana Kalèbho ne'e ka, hag'e nare si,
j'aj'i dhèu sab'a Lamatua.
Bèli-camèd'a rèngu se'e ka dhu rèd'u paredha ètu rai-haha.
Pe rèngu sab'a hia Lamatua ètu rai-haha."✡
11 Èle ka, ja'a boti kètu, hèia tadèngi lii mèdhu aae èci. Hèia ja'a ladhe badha aae èpa ngi'u, dènge 24 (dua nguru èpa) katua se, tabha hari dènge ana pajuu nèti sorga ae titu kèna. Ana pajuu se d'ai juta-kehi.✡
12 Rèngu aa'i-aa'i ra sod'a dènge lii mèdhu, peka na,
"Ji'i ded'e padedha-dedha Ana Kalèbho dhu ra pamadhe le,
Lula Nèngu ka dhu nia sèmi nare lii koa-kio ji'i!
Koasa Na, kapai risi eele.
Kakaja Na, lale-kabèle.
Ngangee lii padhai Na, lèke mola-mola.
A'èra Na, èci sa risi boe.
Ji'i j'oka padedha-dedha kolongara Na.
Ji'i pakab'ua Ne.
Ji'i koa-kio Ne."
13 Èle èèna ka, ja'a tadèngi hari lii sod'a dhu leo èci. Lii sod'a ne, mai nèti aa'i-aa'i dhu mamuri ètu: sorga, dedha-liru, rai-haha, dènge d'ara dhasi. Rèngu aa'i-aa'i ra sod'a. Nèti era dhèu madhe kahèi, ra madhutu sod'a. Aa'i-aa'i ra sod'a, peka na,
"Ji'i koa-kio Ama Lamatua dhu madhèdi ètu dedha kadera paredha.
Ji'i nedhe padedha-dedha kahèi Ana Kalèbho ne.
Ji'i pakab'ua Rèngu.
Ji'i pahaha iisi mi Rèngu.
Lula Rèngu ka dhu rèd'u paredha taa-taa!
Aa koasa Ra dhu dènge boe too-lane!"
14 Hèia èpa badha aae se, loe boe dènge lii dhaa, peka na, "Tare'a-re'a! Lèke kèna!" Ka 24 (dua nguru èpa) katua se'e pabèbha hari iisi ra, hèia ra patitu kètu urutuu, ho ra pahaha iisi mi Ama Lamatua, dènge Ana Kalèbho èèna.

6

Ana Kalèbho bhoke eele segel se èci-èci Segel ka èci — Kapala pamusu kalua mai

1 Èle ka, ja'a ladhe kèdhi Ana Kalèbho bhoke segel ka èci nèti lalulu sasuri èèna. Hèia ja'a tadèngi, na, èci nèti èpa badha aae sèra parodha dènge lii mèdhu, nuka sèmi lii d'oro. Na paredha, peka na, "Lamu dènge ka!"
2 Cag'ag'a laa, ja'a kèdhi jara pudhi ci'u. Dhèu èci dhu manya'e pake dènge solo kapala musu, lula nèngu ka dhu segi taruu ètu d'ara pamusu. Limuri ne na kèpe le kataki-hahusu, la'e ho segi hari musu na ètu rai-haha.✡

Segel ka dua — patao-palaha ètu rai-haha

3 Hèia Ana Kalèbho ne bhoke segel ka dua. Ka ja'a tadèngi badha aae ka

✡ **5:8** Lii Sod'a Koa-Kio 141:2 ✡ **5:9** Lii Sod'a Koa-Kio 33:3, 98:1, Yesaya 42:10 ✡ **5:10** Kalua nèti Masir 19:6, 1 Petrus 2:5,9, Rai-haha Rupa Hiu 1:6 ✡ **5:11** Daniel 7:10 ✡ **6:2** Sakaria 1:8, 6:3, 6

dua paredha, peka na, “Lamu dènge ka!”
4 Ka jara ci'u dhu mea gèu-gèu kalua mai. Dhèu dhu manya'e jara ne sèmi nare samala aae èci. Ra hia ne koasa ho la'e pamaruru ètu rai-haha, sèna ka dhèu rai-haha èci pamadhe èci.✡

Segel ka tèlu — tèu manganga-mad'èu

5 Ka Ana Kalèbho bhoke segel ka tèlu. Hèia ja'a tadèngi lii paredha nèti badha aae ka tèlu, peka na, “Lamu dènge ka!” Kaca'a laa, ja'a kèdhi jara mèdhi ci'u. Dhèu dhu manya'e jara ne nèd'u dènge ka-batai cue, sèna ka tai nganga'a dhu oe kura kèna.✡
6 Hèia ja'a tadèngi hari, nuka sèmi lii èci mai nèti talora aae badha èpa ngi'u se, peka na, “Bèli-camèd'a, abhu manganga-mad'èu dhu kapai titu kèna ètu rai-haha. Gaji dhèu ca lod'o nia dhoka hèli laludhu tèlu moo di; te ngaa neo laludhu be'a, abhu dhoka ca moo di. Masi ka sèmi èèna, dhèu bisa boe pa'ele iie aj'u saitun dènge aj'u anggor ètu d'ara oka ra.”*

Segel ka èpa — dhèu ae madhe

7 Èle èèna ka, Ana Kalèbho ne bhoke segel ka èpa. Hèia ja'a tadèngi lii nèti badha aae ka èpa hia paredha, peka na, “Lamu dènge ka!”
8 Kaca'a laa, ja'a ladhe kèdhi jara ci'u dhu rèu na sanama karara. Dhèu dhu manya'e jara ne, ngara na ‘Mamadhe’. Aa abhu dhu mad-hutu ne re limuri, ngara na ‘Era pea Samanga Dhèu Madhe’. Rèngu dua ra abhu koasa ho lasi pamadhe dhèu ètu rai-haha pake samala, tèu manganga-madèu, papèd'a-tarègu, dènge pasoku badha hui dhu bhelu. Ladhe ige aa'i dhèu dhu madhe, aa'i-aa'i ra ca kaboko nèti èpa kaboko nèti dhèu dhu pea ètu rai-haha.✡

Segel ka lèmi — dhèu unu Lamatua tatae toke Na pama'ète lii langu si

9 Hèia Ana Kalèbho ne bhoke segel ka lèmi. Ka ja'a kèdhi samanga dhèu dhu ra pamadhe uru sèra ètu ro'a mei korban. Ra pamadhe rèngu lula parcaya Ama Lamatua, aa aj'a-nori dhèu taruu lula-nèti Lii Holo-Nori Na.
10 Ra pa'oo-parodha, peka na, “Oo Lamatua, Ama dhu kapai risi! Ama dhu mola-mèci! Ji'i parcaya ngaa dhu Lamatua peka-padhai. Te ngaa ji'i hud'i tatae d'ai pèri lod'o hari, heka Lamatua pama'ète lii langu, sèna ka huku dhèu dhu pamadhe ji'i ètu rai-haha nèi?”
11 Ropa rèngu karèi rare sèmi èèna, hèia rèngu èci-èci ka abhu kodho pudhi robho d'ai rai. Abhu dhu peka dènge ra, “Tatae hari ku ciki oo'e, toke miu tesa aa'i. Te abhu anga miu era dhu ra pamadhe sèmi miu kahèi.”

Segel ka èna — mamadhe-mamopo ètu dedha-liru dènge rai-haha

12 Ka Ana Kalèbho ne bhoke segel ka èna. Kaca'a laa, ja'a ladhe kèdhi rai-haha ne opo kapai titu kèna. Hèia madha lod'o maroga kiu-kiu, nuka sèmi bèla mèdhi, aa hèru mea sama sèmi raa.✡
13 Hua hètu-hua hètu nèti dedha-liru bèbhe mai asa rai-haha, nuka sèmi hua aj'u hoa dhu kabhui, lula lèke ngèlu aae.
14 Hèia ja'a ladhe, na, liru mae bagi mi dua, ka lulu nuka sèmi dhèpi, toke ele. Aa ledhe-ledhe dènge pulu aa'i-aa'i ra gaged'o, toke ele nèti era ra.✡
15 Ropa j'ara se j'aj'i, dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha, mulai nèti dhèu aae-dhèu kapai, komedhaa sordad'u, dhèu kaja-su'i, toke d'ai ènu sèra, aa'i-aa'i ra madha'u titu kèna. Ka

✡ **6:4** Sakaria 1:8, 6:2 ✡ **6:5** Sakaria 6:2, 6 * **6:6** Ètu rai nèi, dhèu sèra mamuri nèti aj'u dua se. De masi ka ra abhu manganga-mad'èu dhu kapai titu kèna, te ngaa sad'i aj'u dua se era ètu nèi, rèngu bisa mamuri taruu. ✡ **6:8** Yeskial 14:21 ✡ **6:12** Rai-haha Rupa Hiu 11:13, 16:18, Yesaya 13:10, Yoel 2:10,31, 3:15, Mateos 24:29, Markus 13:24-25, Lukas 21:25 ✡ **6:14** Yesaya 34:4, Rai-haha Rupa Hiu 16:20

rai lasi lu'u ètu ro'a-ro'a loe, dènge sasanga-sasanga hadhu ètu ledhe.✡
16 Dhèu sèra pua ledhe-ledhe aa hadhu aae sèra, peka na, “Saguru mere ka ji'i laa! Pahuni ji'i sèna ka Nèngu dhu madhèdi ètu dedha kadera paredha aae èèna, baku nèdhi ji'i. Aa Ana Kalèbho èèna huku ia ka ji'i.✡
17 Ira ii! Ji'i laho mae-mae le, te lod'o d'ai mamadhe-mamopo kèna! Ama Lamatua dènge Ana Kalèbho èèna, neo dutu nanasa Rèngu mi dedha ji'i. Te ngaa èci sa bisa boe sili rare, hèia tatu madhe aa'i mèu-mèu!”✡

7

Ama Lamatua tao cap mi 144.000 (cangasu èpa nguru èpa riho) dhèu

1 Hèia ja'a ladhe kèdhi ana pajuu Lamatua dhèu èpa puru mai nèti sorga, titu ètu èpa madha ngèlu ètu rai-haha ne, ho taha ngèlu. Ka ngèlu bisa boe tiu asa d'ara dhasi, rai-dedha, dènge aj'u-aj'u.✡
2 Lamatua hia si koasa, ho ra pa'ele iie rai-dedha dènge d'ara dhasi. Ka ja'a kèdhi hari ana pajuu dhu leo ca dhèu nèti sorga, mai nèti dhimu. Na mai nèti dènge cap Ama Lamatua dhu mamuri taa-taa. Hèia na rodhe mi ana pajuu dhèu èpa sèra, peka na,
3 “Mate ku! Baku pa'ele iie ku rai-dedha, do d'ara dhasi, do aj'u sèra. Mate toke ji'i tao ngare ku cap mi katangarèi dhèu unu Lamatua sèra.”✡
4 Èle èèna ka, rèngu peka dènge ja'a, na, ana pajuu ne tao le tadha mi dhèu unu Lamatua sèra. Dhèu sèra aa'i-aa'i ra 144.000 (cangasu èpa nguru èpa riho) dhèu, dhu mai nèti suku Isra'el. Nuka:
5 nèti suku Yahuda, 12.000 (can-guru dua riho) dhèu;
suku Ruben, 12.000 dhèu;
suku Gad, 12.000 dhèu;
6 suku Aser, 12.000 dhèu;
suku Naftali, 12.000 dhèu;
suku Manase, 12.000 dhèu;
7 suku Simeon, 12.000 dhèu;
suku Lewi, 12.000 dhèu;
suku Isaskar, 12.000 dhèu;
8 suku Sebulon, 12.000 dhèu;
suku Yusuf, 12.000 dhèu;
aa nèti suku Benyamin, 12.000 dhèu.

Dhèu mola-mèci koa-kio Ama Lamatua dènge Ana Kalèbho

9 Èle èèna ka, ja'a kèdhi dhèu ae titu kèna, dhu ige kore boe. Rèngu mai nèti suku aa'i-aa'i, nèti udhu-rasa aa'i-aa'i, nèti kabarai aa'i-aa'i, aa nèti lii aa'i-aa'i ètu rai-haha. Rèngu pakaboko tangara asa kadera paredha, aa asa Ana Kalèbho kahèi. Dhèu sèra pake kodho pudhi, aa ra kèpe dènge rèu palam.
10 Ka aa'i-aa'i ra koa-kio, aku rèngu na,
“Ji'i koa-kio Ama Lamatua ji'i,
dhu madhèdi ètu kadera paredha Na.
Ji'i ded'e padedha-dedha Ana Kalèbho ne kahèi!
Rèngu se'e ka dhu pala mamuri hia ji'i.
Rèngu se'e ka dhu bhoke j'ara ma-muri hia ji'i.”
11 Ropa padhai lii rare sèmi èèna, ana pajuu Lamatua nèti sorga dhu rai-reo rare kadera paredha ne, pat-itu kètu urutuu ra, toke rèhu d'ai rai, tangare asa kadera paredha aae ne. Katua-katua dènge èpa badha aae sèra, tao madhutu sèmi èèna kahèi. Rèngu aa'i-aa'i ra pahaha iisi mi Ama Lamatua,
12 aa ra peka na,
“Tare'a! Èèna tare'a-re'a!
Ji'i koa-kio Ama Lamatua kahèi!
Ji'i j'oka padedha-dedha kolongara Lamatua kahèi!
Ngangee dènge lii padhai Lamatua, dhu lèke mola-mola.
Koasa Lamatua dhu kapai risi eele.
A'èra Lamatua seli eele.

✡ **6:15** Yesaya 2:19, 21 ✡ **6:16** Hosea 10:8, Lukas 23:30 ✡ **6:17** Yoel 2:11, Meliaki 3:2 ✡ **7:1** Yermia 49:36, Daniel 7:2, Sakaria 6:5 ✡ **7:3** Yeskial 9:4, 6

Ji'i loe boe manèngi makasi mi Ama
Lamatua.
Ji'i loe boe pakab'ua Lamatua.
Lèke! Tare'a sèmi èèna!”
13 Ropa rèngu koa-kio rare sèmi
èèna, hèia nèti 24 (dua nguru èpa)
katua se, èci karèi ja'a, aku nèngu
na, “Dhèu ae-ae dhu pake kodho
pudhi se, èu tadha si, do? Rèngu se
mai nèti mia?”
14 Te ngaa ja'a dhaa, peka na,
“Aad'o, ama. Ja'a tadhe boe rèngu
se, cee. Ama ka dhu tadhe risi.”
Ka na peka dènge ja'a, aku nèngu
na, “Rèngu se, dhèu dhu bhodho
nèti d'ara j'aj'èra aae.
Rèngu se, dhèu dhu pake le raa Ana
Kalèbho ne,
sèna ka rase mèdha-papake ra,
aa tao papudhi kodho ra.✡
15 Nèti èèna ka, rèngu titu ètu
madha kadera paredha Ama
Lamatua.
Mèu-mèda rèngu lalau-lalo'o
Lamatua ètu d'ara Èmu
Manèngi-Mangaj'i Na.
Lamatua dènge si taa-taa.
Lamatua madhenge si taa-taa.
16 Pe rèngu re'a heka manganga.
Pe rèngu koko-kamango heka.
Pe madha lod'o pakèpu heka si.
Pe ka'uri rèngu carici heka lèke
lod'o pana.✡
17 Ana Kalèbho dhu padètu dènge
kadera paredha èèna,
Pe Nèngu ka j'aj'i dhèu bata-magee
kètu rèngu.
Èèna na Nèngu ka eo nèti si,
lasi rinu asa madha èi dhu nèti
mamuri hia dhèu.
Pe Lamatua saku eele sasusa ra,
sèna ka ra tangi ia ka.”✡

8

Segel ka pidhu — ana pajuu Lamatua sèmi rare tèbhe pidhu bua

1 Hèia Ana Kalèbho ne bhoke segel
ka pidhu. Kabèdhi laa, aa'i-aa'i ètu
sorga kalau-karèto boe. Abhu boe lii
èci sa, pe d'ai catenga jam sa.
2 Ka ja'a ladhe kèdhi ana pajuu
dhèu pidhu nèti sorga, titu taruu ètu
madha Ama Lamatua, dhu pa'èra
lalau Ne. Rèngu èci-èci ka sèmi rare
tèbhe ra.
3 Ka ana pajuu dhu leo ca dhèu,
titu ètu madha mei era tunu raa
aj'u hèu mèngi. Nèngu dhu nèd'u
dènge mago hualaa cue, era isi raa
aj'u hèu mèngi. Hèia ra hia ne raa
aj'u hèu mèngi ae-ae, sèna ka na
pab'ali dènge lii manèngi-mangaj'i
nèti dhèu unu Ama Lamatua. Ka
na nèti mago hualaa, ho tao sèmi
korban dhu hèu mèngi, sèna ka
la'e tèke asa dedha mei hualaa ètu
madha kadera paredha aae.✡
4 Ka na tunu raa aj'u hèu mèngi
ne. Hèia hèu mèngi na ca'e asa
madha Ama Lamatua, palere-lere
dènge lii manèngi-mangaj'i nèti
dhèu unu Lamatua.
5 Èle èèna ka, ana pajuu ne nare ai
nèti dedha mei ne, la'e tao asa d'ara
mago hualaa èèna. Hèia na pèci
mago ne asa rai-haha. Kaca'a laa,
ja'a ladhe kèdhi bela kacèb'a lolo
aae nèti g'ana-kariu ètu rai-haha.
Ka lii tea ma'ète boe, aa rai opo
kapai titu kèna.✡
6 Èle ka, ana pajuu dhèu pidhu
nèti sorga sèra, pa'èra ho tiu tèbhe
ra.

Tiu tèbhe ka èci — ana aaj'u kèpu-ladhu ai

7 Ropa ana pajuu ka èci tiu tèbhe
na, hèia èj'i es aa ai pab'ali dènge
raa, sabhori mai asa rai-haha. J'u'u
aa'i-aa'i ètu mia-mia kèpu-ladhu ai.
Ca era nèti tèlu era ètu rai-haha ne,
kèpu-ladhu ai. Aa ca kaboko nèti
tèlu kaboko ana aaj'u ètu rai-haha
ne, dhu kèpu-ladhu ai kahèi.✡

Tiu tèbhe ka dua — ngaa-ngaa ètu d'ara dhasi madhe

✡ **7:14** Daniel 12:1, Mateos 24:21, Markus 13:19 ✡ **7:16** Yesaya 49:10 ✡ **7:17** Lii Sod'a Koa-Kio 23:1-2, Yeskial 34:23, Yesaya 49:10, Yesaya 25:8 ✡ **8:3** Amos 9:1, Kalua nèti Masir 30:1, 3 ✡ **8:5** Atora nèti Ama-ama Agama 16:12, Yeskial 10:2, Kalua nèti Masir 19:16, Rai-haha Rupa Hiu 11:19, 16:18 ✡ **8:7** Kalua nèti Masir 9:23-25, Yeskial 38:22

8 Ropa ana pajuu ka dua tiu tèbhe
na, ka mèdha èci sama sèmi ledhe
aae cue dhu heo robhe-robhe, pèci
la'e asa d'ara dhasi, toke ca era nèti
tèlu era ètu d'ara dhasi j'aj'i raa.
9 Hèia ca kaboko nèti tèlu kaboko
badha ètu d'ara dhasi, madhe aa'i
mèu-mèu. Ca kaboko nèti tèlu
kaboko kapa aa'i-aa'i ètu d'ara
dhasi, laho eele aa'i si.

Tiu tèbhe ka tèlu — èi j'aj'i pèd'u

10-11 Ropa ana pajuu ka tèlu tiu
tèbhe na, hèia nèti dedha-liru hua-
hètu aae cue bèbhe mai, nuka sèmi
ob'o kapai aae èci dhu heo. Hua-
hètu ne, ngara na ‘Pèd'u’. Ropa na
bèbhe mai, èi loko dènge madha
èi, j'aj'i pèd'u. Hèia nèti dhèu dhu
rinu, ae ka dhu madhe. Ladhe sèmi
loko dènge èi madha ètu rai-haha
ne hag'e mi tèlu, na, ca hag'e j'aj'i
pèd'u.✡

Tiu tèbhe ka èpa — madha lod'o, hèru dènge hua-hètu maroga

12 Hèia ana pajuu ka èpa tiu tèbhe
na. Kaca'a laa, madha lod'o, hèru
dènge hua-hètu lèke hake, hèia
maroga. Ladhe re mèu, maroga èpa
jam, lula madha lod'o heo iia heka.
Aa ladhe re mèda, maroga kiu-kiu
èpa jam kahèi, lula hèru dènge hua-
hètu heo iia heka kahèi.✡
13 Èle ka, ja'a doa kètu, ka ladhe
kèdhi manea luji ci'u dhu lela dedha
titu kèna. Na parodha, peka na,
“Kasian! Kasian! Bèli-camèd'a
j'aj'èra kapai lèke dhèu aa'i-aa'i dhu
mamuri ètu rai-haha. Te ana pajuu
dhèu tèlu era, dhu tiu mèka tèbhe
ra.”

9

Tiu tèbhe ka lèmi — kabara paj'èra dhèu rai-haha

1 Èle èèna ka, ana pajuu ka lèmi
tiu tèbhe na. Hèia ja'a kèdhi hua-
hètu cue bèbhe asa rai-haha. Ra
pangèd'u hua-hètu ne gagoe èci, ho
na bhoke babèdho ro'a j'aj'èra dhu
marèma na dènge boe too.
2 Lod'o na bhoke nare babèdho
ro'a ne, kaca'a laa sèb'u dhu mèdhi
guru-guru kalua mai, nuka sèmi
sèb'u ai na'e j'ami. Sèb'u ne kalua
mai dhu kahore-kahore, ca'e la'e asa
dedha, ka dedha-liru dènge madha
lod'o maroga.✡
3 Hèia kabara ae titu kèna, lela
nèti d'ara sèb'u ai ne, ka bèbhe
asa rai-haha. Ama Lamatua dhu
pangèd'u le koasa mi rèngu, sama
sèmi karakarai.✡
4 Te ngaa Ama Lamatua peka
dènge si, ho baku pa'ele iie j'u'u,
aj'u-aj'u, dènge ana aaj'u ètu rai-
haha. Te ngaa ra hud'i paj'èra ku
dhèu dhu dènge boe tadha Lamatua
ètu katangarèi ra.✡
5 Lamatua soro tèke kabara se
paj'èra dhèu sèra toke d'ai lèmi
hèru, te ngaa bisa boe pamadhe si.
Dhodhoka tao papèd'a di, sama sèmi
karakarai tèpu.
6 Ètu d'ara lèmi hèru èèna, rarii
aa j'èra titu kèna, toke ra manèngi
madhe. Masi ka sèmi èèna, ra
madhe boe.✡
7 Ja'a ladhe rupa kabara se sama
sèmi jara pamusu. Rèngu pake solo
kapala musu dhu tao nèti hualaa.
Rèhu ra sama sèmi rèhu dhèu.✡
8 Rèu kètu ra madhera èci èèna ka
dènge rèu kètu dhèu bhèni. Ngutu
ra mariu sèmi ngutu singa.✡
9 Rèngu se oe sèmi pake kodho
bèsi ètu sangasa ra. Lii kahaku èla
ra mèdhu sama sèmi jara sordad'u
ae titu kèna dhu ère kareta pamusu
ra.✡
10 Rèu lai ra èra titu kèna, aa
dhu dènge raco nuka sèmi raco
karakarai. Rèngu se abhu koasa, ho
paj'èra dhèu pake raco ra, toke d'ai
lèmi hèru.
11 Dhèu aae kabara se, nuka kètu
nèti rèngu aa'i-aa'i dhu ra babège
si nèti d'ara ro'a j'aj'èra dhu dènge
boe too-lane. Ngara na ètu d'ara
lii Ibrani, *Abadon*, aa madhutu lii

✡ **8:10-11** Yesaya 14:12, Yermia 9:15 ✡ **8:12** Yesaya 13:10, Yeskial 32:7, Yoel 2:10,31, 3:15 ✡ **9:2** Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:28 ✡ **9:3** Kalua nèti Masir 10:12-15 ✡ **9:4** Yeskial 9:4 ✡ **9:6** Ayub 3:21, Yermia 8:3 ✡ **9:7** Yoel 2:4 ✡ **9:8** Yoel 1:6 ✡ **9:9** Yoel 2:5

Yunani, *Apolion*. Sasoa na, “Dhu d'èi pa'ele iie”.
12 Dènge j'ara ne'e, seli le j'aj'èra ka èci. Te ngaa baku pamud'e! Te dua j'aj'èra dhu leo era, dhu bèli-camèd'a j'aj'i hari.

Tiu tèbhe ka èna — tèlu rupa j'aj'èra ètu rai-haha

13 Ka ana pajuu ka èna tiu tèbhe na. Hèia ja'a kèdhi mei hualaa, era dhu pake tunu raa aj'u hèu mèngi, dhu patangara dènge Lamatua. Ka lii èci kalua nèti èpa tadhu ètu kabicu mei èèna,✡
14 ho peka dènge ana pajuu dhu heka tiu nare tèbhe na, “Abhu ana pajuu dhèu èpa, dhu nèbhu nare sange ne'e lèke èki ètu d'ara loko aae èci, dhu ngara na Efrat. Lamu patabuli eele si!”
15 Hèia la'e patabuli si, sèna ka ana pajuu èpa se lasi pamadhe dhèu, dhu lèke dènge tèu na, hèru na, lod'o na, dènge jam na, dhu Lamatua pama'ète nare le. Ladhe èdhi bagi dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne mi tèlu kaboko, na, dhu madhe, ca kaboko.
16 Rèngu peka dènge ja'a, na, sordad'u ana pajuu dhu ca'e jara pamusu sèra aa'i-aa'i ra, dua ngasu juta dhèu.
17 Hèia ja'a ladhe kèdhi sordad'u dènge jara ra. Sordad'u se dhu pake kodho bèsi pa'abhe sangasa ra. Kodho se nuka, dhu mea gèu-gèu, mangèru kale'e, dènge karara oe sèmi èi nasu. Rupa kètu jara se, sama sèmi kètu singa. Nèti hèb'a jara se, kalua ai, sèb'u, aa èi nasu,
18 ho hia j'aj'èra tèlu rupa asa rai-haha, toke dhèu ètu rai-haha ne madhe aa'i ca kaboko nèti tèlu kaboko.
19 Èle èèna, hèia jara se lasi paj'èra dhèu pake hèb'a dènge rèu lai ra. Ètu rèu lai ra, abhu kètu sèmi kètu mege.
20 Te ngaa abhu dhèu cahag'e ètu rai-haha, dhu ra pamadhe boe nèti j'aj'èra se'e. Masi ka sèmi èèna, rèngu neo boe tèke eele bhabhelu-katub'a ra. Rèngu sogo-tagu taruu nidhu aa mèdha-panyau dhu ra tao nèti hualaa, doi pudhi, tabaga, hadhu, dènge aj'u. Masi ka mèdha se bisa boe rèdhi ngaa-ngaa, bisa boe tadèngi ngaa-ngaa, aa bisa boe kako, te ngaa ra loe boe sogo-tagu si.✡
21 Dhèu se'e ro'o boe loe kahèi nèti sasala dhu leo, nuka sèmi pa-madhe dhèu, pake na'i nidhu, tao j'ara karehe dènge dhèu dhu j'aj'i boe dhèu èmu-kamali ra, aa mana'u pagogo-pagero.

10

Ana pajuu nèti sorga dhu nèd'u dènge lalulu sasuri iiki

1 Hèia ja'a ladhe kèdhi ana pajuu Lamatua dhu kapai èci puru mai nèti sorga. Ra'i-liru sarimu nare ngi'u na. Kètu na dhu poi dènge saroo. Rèhu na heo sama sèmi madha lod'o, aa haga na heo èci èèna ka dènge heo ai.
2 Nèngu ne kèpe dènge lalulu sasuri iiki, dhu bhoke tèke. Na titu, haga g'ana na ètu d'ara dhasi, haga kariu na ètu dedha-rai.
3 Hèia na pa'oo-parodha, sèmi lii taraa singa. Ropa na pa'oo-parodha nare, hèia d'oro lii pagod'o-god'o pidhu hari.
4 Ropa d'oro lii, ka ja'a neo suri lii padhai ra. Te ngaa ja'a tadèngi lii èci nèti sorga, peka na, “Èu baku lolo dènge dhèu lii padhai lula-nèti pidhu d'oro se'e! Mage mu suri ngaa-ngaa kahèi.”
5 Ka ana pajuu dhu titu haga calaa ètu dedha-rai, aa haga calaa ètu d'ara dhasi èèna, j'oka ai g'ana na asa dedha-liru,
6 hèia na subha, peka na, “Lii dhu ja'a peka ne, lèke tare'a! Ja'a subha dènge kolongara Ama Lamatua, lula Nèngu ka dhu taa-taa! Nèngu ka dhu paj'aj'i liru dènge rai-haha, aa

✡ **9:13** Kalua nèti Masir 30:1-3 ✡ **9:20** Lii Sod'a Koa-Kio 115:4-7, 135:15-17, Daniel 5:23

isi ra aa'i-aa'i. Nanene paie-iie! Lod'o dhu èdhi tatae èèna, mamai na oe dètu le.
7 Te ladhe ana pajuu Lamatua ka pidhu èèna neo tiu tèbhe na, pe Lamatua tao madhutu ngaa dhu uru èèna dhèu dhae re'a mèka. Te ngaa, ngaa dhu Na neo tao ne, Na peka le dènge dhèu rèti lii padhai Na dhu lalau-lalo'o Ne. De nanene paie-iie, te lii padhai Ja'a ne lèke tare'a."✡
8 Ka lii dhu ja'a tadèngi nèti dedha-liru èèna, peka hari dènge ja'a, aku nèngu na, "Yohanis, lamu ka asa ana pajuu nèti sorga nèi, dhu titu haga na calaa ètu rai-dedha, aa calaa ètu d'ara dhasi. More nèti kacui-aai na, lalulu sasuri iiki dhu bhoke tèke èèna."
9 Hèia ja'a laku dènge ka asa ana pajuu ne, manèngi kore sasuri iiki èèna. Ka na lii dènge ja'a, aku nèngu na, "More ho mu'a ka! Èèna na d'ara hèb'a èu, rasa kee nuka sèmi dhua nasu oni, te ngaa ètu d'ara kabake èu, rasa pèd'u."
10 Ropa na padhai lii nare sèmi èèna, ka ja'a sèmi kore sasuri iiki èèna nèti kacui-aai na. Hèia ja'a ku'e dènge ka. Ètu d'ara hèb'a ja'a ne kee sèmi dhua nasu oni. Te ngaa ropa ja'a dhèle, ja'a rasa na ètu d'ara kabake ja'a pèd'u.✡
11 Ka abhu dhu pua ja'a, peka na, "Èu hud'i lamu hari ku, ho peka dènge ka ngaa dhu bèli-camèd'a Lamatua neo tao ètu rai-haha. Peka j'ara-j'ara dhu bèli-camèd'a j'aj'i mi dhèu aae aa'i-aa'i, mi dhèu nèti suku aa'i-aa'i, nèti udhu-rasa aa'i-aa'i, aa dènge nèti lii aa'i-aa'i ètu rai-haha."

11

Dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhèu dua dhu kapai risi

1 Hèia ra j'ole hia ja'a aj'u a'uku calaa dhu madhera nuka sèmi tatea. Ka Ama Lamatua paredha ja'a, peka na, "Yohanis, lamu ho uku Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ja'a dènge mei sogo-tagu na ètu kota Yerusalem. Aa ige dhèu-dhèu dhu sabaj'a ètu d'ara Èmu èèna.✡
2 Te ngaa madha Èmu Manèngi-Mangaj'i èèna, mage mu uku, te era èèna dhu hag'e eele le hia suku-suku leo dhu tadhe boe Ja'a. Èèna na rèngu mai j'aj'èli leli ho pakaj'alu kota Ja'a ne, d'ai tèlu tèu dènge cabèka (nuka, 1.260 [ca riho dua ngasu èna nguru] lod'o).✡
3 Pe Ja'a pua dhèu Ja'a dhèu dua lasi asa era èèna, sèna ka rèti lii padhai Ja'a. Dhèu dua se pake mèdha sasusa, aa ra lole lii moa nèti Ja'a, toke èle 1.260 (ca riho dua ngasu èna nguru) lod'o èèna."
4 Sakaria, ca dhèu nèti lii padhai Lamatua, dhu suri mema le nèti uru ka, lula-nèti dhèu dua se. Na pakasame sèmi aj'u saitun dua ka-pua, aa era tatèke labhu dua, dhu patitu tangare asa Ama Lamatua, dhu j'aj'i Kètu mi dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha.✡
5 Ladhe dhèu neo paj'èra dhèu dua dhu rèti lii padhai Lamatua, èèna na ai bhodho nèti d'ara hèb'a ra, ho pakèpu aa'i musu ra. Dènge j'ara sèmi ne'e, dhèu dhu neo paj'èra si, tatu madhe.
6 Lod'o dua ra j'aj'i dhèu rèti lii padhai Lamatua ètu rai-haha ne, Lamatua pangèd'u ra koasa ho ra bisa taha èj'i, koasa sèna ka tao madha èi j'aj'i raa, aa koasa ho ad'u-ue rupa-rupa mamadhe-mamopo ètu rai-haha, madhutu dad'èi ra.✡
7 Lod'o d'ai èle sasab'a-la'a ra, èèna na badha bhelu ci'u bhodho mai nèti ro'a j'aj'èra dhu dènge boe too-lane. Badha ne'e lab'a rèngu dua ra, toke na segi si, aa na pa-madhe dua ra.✡
8-9 Dènge j'ara ne'e, dua ra madhe ètu kota kapai, dhu uru èèna era

✡ **10:7** Kalua nèti Masir 20:11, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 32:40, Daniel 12:7, Amos 3:7 ✡ **10:10** Yeskial 2:8—3:3 ✡ **11:1** Yeskial 40:3, Sakaria 2:1-2 ✡ **11:2** Lukas 21:24 ✡ **11:4** Sakaria 4:3,11-14 ✡ **11:6** 1 Dhèu Aae sèra 17:1, Kalua nèti Masir 7:17-19, 1 Samuel 4:8 ✡ **11:7** Daniel 7:7, Rai-haha Rupa Hiu 13:5-7, 17:8, Daniel 7:21

dhèu paku pamadhe Lamatua rèngu ètu aj'u palolo-palèbha. Te kota ne'e j'aj'i le kota bhelu, sèmi kota Sodom dènge rai Masir uru èèna. Èèna na, dhèu core eele ngi'u aae dua ra, toke d'ai tèlu lod'o dènge ca èta. Ka dhèu-dhèu nèti suku aa'i-aa'i, nèti udhu-rasa aa'i-aa'i, aa dènge nèti kabarai aa'i-aa'i ra, mai lingu. Dhèu se ro'o boe hia ijin ho padhane si,✡
10 lula ra karej'e laladhe ngi'u aae
dhèu dua se, dhu mai lalai ngangee
dhèu ae ètu rai-haha ne. Ka dhèu se
aa'i-aa'i ra tao pesta, aa ra pa'adhu
hadia èci dènge èci.
11 Te ngaa ropa èle tèlu lod'o
dènge ca èta, hèia Ama Lamatua
hia si a'ae, ka dua ra mamuri hari.
Hèia dhèu-dhèu dhu ladhe rèdhi si,
madha'u toke isi ra rèbha-rèbha.✡
12 Ka dhèu dua se tadèngi lii dhu
mèdhu èci nèti dedha-liru pua ra,
peka na, “Dua mi ca'e ka asa ne'e
mai!” Hèia dua ra ca'e asa dedha-
liru lasi dènge ra'i-liru dhu sarimu
nare si. Ropa rèdhi sèmi èèna, ka
musu ra malaa ko'a-ko'a sène.✡
13 Kaca'a laa, rai opo dhu kapai
titu kèna. Ladhe ige èmu aa'i-aa'i
ètu d'ara kota, nèti canguru èmu,
dhu guri, cue. Aa dhèu dhu madhe,
pidhu riho dhèu. Dhu madhe boe,
ra madha'u bia. Te ngaa rèngu èèna
na pakab'ua kahèi kolongara Ama
Lamatua, lula Nèngu ka dhu nèd'u
paredha ètu sorga.✡
14 Dènge sèmi ne'e, j'aj'èra ka dua
seli le. Te ngaa baku pamud'e! Te
calaka ka tèlu oe mai kèna.

Tiu tèbhe ka pidhu — Ama Lamatua dènge Yesus Kristus rèd'u paredha ètu rai-haha

15 Hèia ana pajuu Lamatua ka
pidhu tiu tèbhe na. Kaca'a laa,
ja'a tadèngi lii ae-ae nèti sorga, dhu
peka na,
“Limuri ne, dhu rèd'u paredha ètu
rai-haha,
dhodhoka Ama Lamatua dènge
Kristus,
nuka Dhèu dhu Lamatua
hag'e nare karèi nèti uru
ka mai.
Èèna na Lamatua nèd'u
paredha taa-taa, sama sèmi
Dhèu Aae.”✡
16 Ka 24 (dua nguru èpa) katua
dhu madhèdi ètu dedha kadera
paredha ètu madha Ama Lamatua,
tadèngi lii èèna kahèi. Hèia ra
patitu kètu urutuu, toke rèhu ra d'ai
rai, ka ra koa-kio Ama Lamatua,
17 aa sod'a, peka na,
“Oo Ama Lamatua!
Kètu ji'i!
Ama Lamatua ji'i!
Lamatua ka dhu paredha aa'i-
aa'i.
Lamatua ka dhu koasa nare aa'i.
Lamatua ka dhu karèi nèti uru ka
mai.
Lamatua ka dhu deo ne'e ne.
Ji'i manèngi makasi mi Lamatua,
Lula Ama pake le koasa Mu dhu
kapai risi,
sèna ka mèd'u paredha ètu
rai-haha.
18 Te ngaa dhèu nèti suku-suku nasa
titu kèna,
lula rèngu ro'o boe madhutu
Lamatua.
Te ngaa limuri ne, Lamatua nasa
kahèi,
lula rèngu ro'o boe tadhe Ne.
Limuri ne, d'ai le lod'o na,
sèna ka Lamatua huku dhèu
dhu pusi-pahae boe Ne.
Limuri ne, d'ai le lod'o na,
ho Lamatua palaho dhèu dhu
palaho dhèu leo.
Limuri ne, d'ai le lod'o na,
ho Lamatua parisa lii langu
dhèu madhe.
Limuri ne, d'ai le lod'o na,
ho Lamatua b'ae-baj'a èi
kabhèsu dhèu sab'a Na.
Nuka: dhèu rèti lii padhai
Lamatua,
dènge dhèu unu Lamatua,

✡ **11:8-9** Yesaya 1:9-10 ✡ **11:11** Yeskial 37:10 ✡ **11:12** 2 Dhèu Aae sèra 2:11 ✡ **11:13** Rai-haha Rupa Hiu 6:12, 16:18 ✡ **11:15** Kalua nèti Masir 15:18, Daniel 2:44, 7:14,27 ✡ **11:18** Lii Sod'a Koa-Kio 2:5, 110:5, 115:13

Ana iiki-dhèu kapai, dhèu
ngèru-dhèu heka.
Lamatua b'ae rui-j'aj'èra mi dhèu
aa'i-aa'i ra,
dhu pakab'ua kolongara Na.”✡

19 Èle èèna ka, ja'a ladhe kèdhi
babèdho Èmu Manèngi-Mangaj'i
Lamatua ètu sorga, dhu conge tèke.
Ka ja'a kèdhi boaraka dhu uru èèna
era tèke lii paredha Ama Lamatua
dhu suri ètu lei hadhu. Hèia
bela kacèb'a lolo aae nèti haa, nèti
dhimu, d'oro lii pagod'o-god'o, rai-
haha ne karedha, dènge èj'i es
hadhu dhu bia, kabhui mai nèti
dedha-liru.✡

12

Mege naga pamusu dènge dhèu bhèni aa dènge ana na

1 Ka cag'ag'a laa, ja'a kèdhi tadha
èci dhu kapai titu kèna cèu ètu
dedha-liru, dhu dhèu dhae rèdhi
mèka ca tèka sa. Tadha ne, nuka
sèmi: bhèni ca dhèu dhu ngi'u na
pahutu dènge madha lod'o. Hèru
j'aj'i mi era pacapa haga na. Nèngu
pake solo dhèu aae, dhu dènge hua-
hètu canguru dua bua.

2 Bhèni ne dènge babia, ka dhu
tangi, te abhu le tadha ho nara iisi.

3 Kaca'a laa, ja'a kèdhi hari tadha
èci dhu kapai aae, dhu cèu ètu
dedha-liru kahèi. Tadha ne, nuka
mege naga mea ci'u dhu kapai. Kètu
na pidhu, aa tadhu na canguru bua.
Ètu kètu na sèra, dhu pake solo
dhèu aae.✡

4 Na pake rèu lai na, ho saku eele
hua-hètu ca kaboko nèti tèlu kaboko
ètu dedha-liru. Hèia na core hua-
hètu se asa rai-haha. Ka la'e titu ètu
madha bhèni ne, na tatae toke bhèni
ne nara iisi. Te na neo dhèle dènge
ka ana nèti bhèni ne.✡

5 Hèia bhèni ne nara iisi Ana Mone
ca dhèu. Te ngaa ana pajuu Ama
Lamatua ca dhèu nèti sorga, mai
parame nare Ana ne, ka rai nèti
asa Lamatua, sèna ka nèd'u paredha
sama-sama dènge Ama Lamatua ètu
sorga. Te bèli-camèd'a Ana ne
paredha suku aa'i-aa'i ètu rai-haha
dènge koasa dhu kapai risi eele.✡

6 Te ngaa bhèni ne rai la'e asa
d'ara mamoo èci dhu Lamatua tao
tèke hia ne. Pe ra ladhe-leru ne,
toke tèlu tèu dènge ca èta, (nuka,
1.260 [ca riho dua ngasu èna nguru]
lod'o).

Mikael pamusu dènge mege naga ètu sorga

7 Èle èèna ka, j'aj'i pamusu aae
ètu sorga. Ana pajuu Ama Lamatua
nèti sorga, dènge kapala musu ra
Mikael, lab'a mege naga dènge ana
pajuu na.✡

8 Ka Mikael si segi mege naga ne
dènge ana pajuu na sèra. Èle ka, ra
kai mege naga ne dènge ana pajuu
na sèra, ho pea ia ka ètu sorga.

9 Nèti èèna ka, ra bhabhoo eele
si nèti sorga, hèia core si asa rai-
haha. Mege naga ne, nuka dhèu
aae nidhu, dhu ngara na ‘Lamatua
nidhu’. Karèi nèti uru ka, nèngu
ne'e ka dhu leko-monya dhèu ho
ad'u-ue sasala.✡

10 Hèia ja'a tadèngi hari lii dhu
mèdhu èci nèti dedha-liru, peka na,
“Uru èèna, mege naga ne'e ka dhu
titu dhii-dhii ètu madha Ama
Lamatua.
Sasab'a nèngu, nuka pèci sasala
asa a'ari èdhi, dhèu parcaya
sèra.
Na loe boe galaa si mèu-
mèda.
Te ngaa limuri ne, ra bhabhoo eele
ne nèti sorga.
De limuri ne aa'i-aa'i tesa le.
Te d'ai lod'o na kèna, sèna ka
Lamatua hia mamuri mi dhèu
rai-haha.
Limuri ne Lamatua nèd'u le
paredha dènge koasa Na dhu
kapai.
Aa Na ded'e le Kristus,
Dhèu dhu hag'e nare ho
j'aj'i Dhèu Aae dhu

✡ **11:19** Rai-haha Rupa Hiu 8:5, 16:18, 16:21 ✡ **12:3** Daniel 7:7 ✡ **12:4** Daniel 8:10 ✡ **12:5** Yesaya 66:7, Lii Sod'a Koa-Kio 2:9 ✡ **12:7** Daniel 10:13,21, 12:1, Yudas 9 ✡ **12:9** Lii Lolo dhu Uru Tèka 3:1, Lukas 10:18

paredha suku aa'i-aa'i ra.✡
11 A'ari èdhi sèra ka dhu segi mege
naga èèna, dhu uru èèna pèci
sasala mi rèngu,
lula raa Ana Kalèbho dhu suti
sèna ka saku eele sasala-
sasigo ra.
A'ari èdhi segi ne kahèi,
lula rèngu bani lole Lii Holo-
Nori Lamatua.
Masi ka dhèu nasa ho neo pamadhe
si,
te ngaa ra bege boe.
12 De aa'i-aa'i dhu mamuri ètu sorga
hud'i karej'e-karae ku!
Te ngaa aa'i-aa'i dhu mamuri ètu
rai-haha hud'i bori pa'èra ku,
lula mamadhe-mamopo oe
bèbhe mai lèke miu.
Dhèu aae nidhu puru mai le ètu
talora aae miu.
Nèngu nasa titu kèna,
lula ne'a, na, lod'o ho nèngu tao
bhabhelu, oe èle kèna!”

Mege naga patangi-tenge bhèni èèna ètu rai-haha

13 Ropa mege naga ne'a, na, nèngu dhu ra core le asa rai-haha, ka la'e dènge tenge bhèni dhu nara iisi Ana èèna, ho neo paj'èra ne.
14 Te ngaa ra hia bhèni ne èla dua, nuka sèmi èla manea luji, sèna ka na lela la'e lu'u asa d'ara mamoo dhu pakaj'èu nèti mege naga. Ètu era nèi, ra ladhe-leru ne, toke tèlu tèu dènge ca èta.*
15 Ropa nèdhi nare sèmi èèna, hèia mege naga ne sabhuu èi, nuka sèmi èi aae lala, ho neo hae nèti bhèni ne.
16 Te ngaa rai-haha bara bhèni ne, dènge j'ara pacangange rai, ho dhèla aa'i mèu-mèu èi ne, dhu kalua nèti d'ara hèb'a mege naga, sèna ka baku d'ai bhèni ne.
17 Ka mege naga ne nasa titu kèna dènge bhèni ne. Hèia la'e pamusu dènge ana-ana leo nèti bhèni ne, nuka dhèu-dhèu dhu madhutu lii paredha Ama Lamatua, aa dhu loe boe nèti peka-padhai Lii Lolo Be'a lula-nèti Yesus.
18 Èle èèna ka, mege naga ne la'e titu ka ètu sebhe dhasi, dènge kadhi ngutu kèru-kèru.

13

Badha bhelu dhu kalua nèti d'ara dhasi

1 Hèia ja'a kèdhi badha bhelu ci'u dhu kalua nèti d'ara dhasi. Badha ne, kètu na pidhu, aa tadhu na canguru. Ètu kolo tadhu na sèra, dhu pake solo dhèu aae. Ètu kètu na sèra, dhu suri lii-lii pakarehe Ama Lamatua.✡
2 Ngi'u na, sama sèmi meo aasu. Haga na, èci èèna ka dènge haga kiu aau. Hèb'a na sèmi hèb'a singa. Mege naga èèna pangèd'u koasa na mi badha bhelu ne, ho madhèdi ètu dedha kadera paredha, aa pake koasa na aa'i-aa'i.✡
3 Ètu kètu èci nèti badha bhelu ne, abhu era hisu aae èci, nuka sèmi dhu ra pare ne ka oe madhe, te ngaa madhe boe. Dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne malaa, ropa ladhe rèdhi a'èra na, ka dhèu se madhutu ne.
4 Dhèu se pahaha iisi ra mi mege naga ne, dènge ded'e padedha-dedha ne nuka sèmi Lamatua, lula mege ne ka dhu pangèd'u koasa na mi badha bhelu èèna. Dhèu sèra koa-kio kahèi badha bhelu ne, peka na, “Nèngu ne kapai titu kèna! Abhu boe èci sa dhu bisa segi ne!”
5 Ama Lamatua soro tèke badha bhelu ne, sèna ka na padedha iisi na, aa padhai lii pakarehe Lamatua. Hia ne ijin kahèi, ho nèd'u paredha toke d'ai tèlu tèu dènge ca èta (nuka 42 [èpa nguru dua] hèru).
6 Nèti èèna ka, na padhai lii pa-manahu kolongara Ama Lamatua,

---

✡ **12:10** Ayub 1:9-11, Sakaria 3:1 * **12:14** Alkitab lii Yunani uru tèka, suri peka na, “ca lod'o, dua lod'o, dènge ca'èta lod'o”. Lii se'e, sama sèmi ètu sasuri *Daniel* 7:25, 12:7. Lod'o èèna, nuka 42 (èpa nguru dua) hèru, do, 1.260 (ca riho dua ngasu èna nguru) lod'o ètu fasal 11:2-3. ✡ **13:1** Daniel 7:3, Rai-haha Rupa Hiu 17:3,7-12 ✡ **13:2** Daniel 7:4-6 ✡ **13:6** Daniel 7:8,25, 11:36

dènge pakarehe kolongara dhèu-dhèu unu Lamatua dhu pea ètu sorga.✡
7 Ama Lamatua soro tèke ne kahèi, ho pamusu lab'a dhèu-dhèu unu Lamatua, toke na segi. Na abhu koasa kahèi, sèna ka paredha suku aa'i-aa'i, udhu-rasa aa'i-aa'i, lii aa'i-aa'i, aa kabarai aa'i-aa'i ètu rai-haha ne.✡
8 Nèti èèna ka, dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne, sogo-tagu badha bhelu èèna, nuka rèngu aa'i-aa'i dhu ngara ra suri boe ètu d'ara Sasuri Ana Kalèbho. Uru èèna dhèu pamadhe Ana Kalèbho èèna, te ngaa Lamatua pamamuri hari Ne. Lod'o Ama Lamatua paj'aj'i mèka rai-haha ne, Nèngu dhu suri nare le ngara-ngara nèti dhèu parcaya aa'i-aa'i ra ètu d'ara sasuri Na. Dhu peka na, pe rèngu sèra ka dhu unu mamuri taa-taa, toke d'ai mia-mia dènge Nèngu.✡
9 “Nanene paie-iie!
10 Ladhe Lamatua pama'ète nare le,
dhèu cee ka dhu hud'i lèke kèpe,
pe ra kèpe rare ne.
Aa ladhe Lamatua pama'ète nare le,
dhèu cee ka dhu hud'i madhe ku dènge samala,
pe ra pamadhe nèngu pake samala kahèi.”
Nèti èèna ka, dhèu-dhèu unu Lamatua baku hari kabodho, te èèna hia ra tebho ho madhutu taruu dènge parcaya Na taa-taa!✡

Badha bhelu dhu bhodho nèti rai-haha

11 Èle, hèia ja'a kèdhi badha bhelu dhu leo ci'u, bhodho nèti rai-haha. Tadhu na dua, nuka sèmi tadhu kahib'i-kalèbho. Lii na nuka sèmi lii mege naga.
12 Nèngu nèti lii padhai lamatua na, nuka badha bhelu dhu uru èèna, dhu lèke pare ka oe madhe. Na abhu koasa nèti lamatua na, sèna ka na laka-seti dhèu rai-haha aa'i-aa'i ho sogo-tagu lamatua na.
13 Nèngu tao tadha-tadha malaa dhu kapai kahèi, toke na bisa papuru ai nèti dedha-liru, ètu madha dhèu ae-ae.
14 Dènge j'ara sèmi ne'e, ka badha bhelu ka dua ne, pake koasa nèti lamatua na, ho kapod'e-kabèli dhèu rai-haha. Na paredha dhèu ho tao mèdha sogo-tagu cue, rupa na nuka sèmi lamatua na, sèna ka ra pakab'ua lamatua na, dhu uru èèna dhèu pare ne, ka oe madhe.
15 Ama Lamatua soro tèke kahèi, badha dhu kapod'e-kabèli ne, ho na hia a'ae, sèna ka pamamuri mèdha sogo-tagu ne. Nèti èèna ka, mèdha sogo-tagu ne bisa padhai lii, ho pua pamadhe dhèu dhu ro'o boe pahaha iisi mi nèngu.
16 Badha dhu kapod'e-kabèli ne laka-seti dhèu kahèi, sèna ka tao tadha mi ai g'ana ra, do mi katan-garèi ra. Dhèu aa'i-aa'i, nuka ana iiki-dhèu kapai, dhèu kaja-dhèu unu aad'o, dhèu ènu, do dhèu mardeka, rèngu aa'i-aa'i ra hud'i abhu ku cap èèna.
17 Te ladhe aad'o, dhèu sèra bisa boe pahia do pahèli ngaa-ngaa. Ètu d'ara cap ne, dhu suri ngara badha bhelu ka èci, dènge nomer na.
18 De hud'i pangee paie-iie! Dhèu dhu d'èlu-mèu bisa re'a sasoa nèti nomer èèna. Nuka “666” (èna ngasu èna nguru èna), dhu paj'uj'u mi dhèu rai-haha.*

14

Ana Kalèbho dènge dhèu Na 144.000 (cangasu èpa nguru èpa riho) dhèu

1 Èle èèna ka, ja'a boti kètu, kaca'a laa, ja'a ladhe kèdhi Ana Kalèbho dhu titu ètu kolo ledhe iiki èci. Ngara na ledhe Sion. Na titu dènge dhèu Na 144.000 (cangasu èpa nguru èpa riho) dhèu. Ètu

✡ **13:7** Daniel 7:21 ✡ **13:8** Lii Sod'a Koa-Kio 69:29 ✡ **13:10** Yermia 15:2, 43:11 * **13:18** Madhutu dhèu d'èlu-mèu Alkitab, uru èèna ètu nèi, nomer “èna”, sasoa na, ca j'ara dhu be'a boe, dhu tesa boe, dhu mèci boe, aa dhu bhelu-katub'a. De nomer “èna ngasu èna nguru èna”, sasoa na, “dhu bhelu risi eele”.

katangarèi dhèu se'e, dhu suri ngara
Ana Kalèbho, dènge ngara Ama Na.✡
2 Hèia ja'a tadèngi lii èci nèti
dedha-liru. Lii ne kadèru sèmi lii
bèbhe naha dhasi kapai, aa dou
sèmi lii d'oro. Te ngaa lii ne culi
be'a titu kèna, nuka sèmi dhèu ae
dhu karihu sasadhu.
3 Ka ja'a kèdhi 144.000 (can-
gasu èpa nguru èpa riho) dhèu
se, dhu titu tangare asa madha
Ama Lamatua, dènge badha aae
èpa ngi'u dhu reo rare kadera
paredha Lamatua, aa dènge katua-
katua sèra. Dhèu ae-ae se sod'a
lii sod'a hiu èci. Lii sod'a ne,
dhodhoka rèngu di dhu re'a, dhèu
leo aad'o. Te rèngu dhu pabe'a le
dènge Lamatua, lula Lamatua pake
raa Ana Na, ho sui si nèti sasala-
sasigo ra.
4 Mamuri rèngu mola-mèci le,
nuka sèmi mone kalora iisi dhu
pa'èci nèdhi mèka dènge dhèu
bhèni. Rèngu parai eele boe dènge
Ana Kalèbho èèna, sad'i asa era
mia èèna ka, lula Ama Lamatua sui
le rèngu pake raa Ana Na, sèna
ka rèngu j'aj'i dhèu unu Lamatua.
Rèngu èci èèna ka dènge hua hela
dhu uru tèka nèti d'ara oka hia mi
Lamatua dènge Ana Kalèbho.
5 Rèngu dhu re'a boe padhai lii
leko-monya, lula d'ara ra mola.✡

Tèlu ana pajuu nèti sorga rèti lii

6 Ka ja'a kèdhi ana pajuu Lamatua
ca dhèu hari mai nèti sorga. Ana pa-
juu ne dhu lela dedha titu kèna, ho
rodhe palème Lii Lolo Be'a Lamatua,
dhu ma'ète boe ciki sa. Na lela
palème era, ho peka dènge dhèu
aa'i-aa'i ètu rai-haha, nèti suku aa'i-
aa'i, nèti udhu-rasa aa'i-aa'i, nèti lii
aa'i-aa'i, dènge negara aa'i-aa'i.
7 Na pa'oo-parodha, peka na,

"Miu hud'i pakab'ua ku Ama
Lamatua!
Miu hud'i j'oka padedha-dedha ko-
longara Na dhu dedha risi
eele!
Lula lod'o na d'ai le,
ho Lamatua parisa lii langu
dhèu aa'i-aa'i madhutu
tatao ra.
Koa-kio Ne!
Ded'e padedha-dedha kolongara Na!
Lula Nèngu ka paj'aj'i liru
dènge rai-haha.
Aa nèti paredha Na, ka dhasi dènge
madha èi j'aj'i aa'i mèu-mèu."

8 Ropa padhai lii nare sèmi èèna,
hèia ja'a kèdhi hari ana pajuu dhu
leo ca dhèu nèti sorga, dhu mai
madhutu ana pajuu dhu mai uru
èèna. Na lii, aku nèngu na, "Laho
eele le! Laho mae-mae le! Kota
Babel dhu kapai na, laho le! Kota
dhu bhelu èèna, guri eele le pamera
dènge rai. Uru èèna, kota ne, nuka
sèmi bhèni kajeo dhu laka-seti suku
aa'i-aa'i ètu rai-haha ne ho rinu
mahu, aa madhutu dad'èi na, ka
ad'u-ue j'ara makae. Te ngaa limuri
ne kota ne, pasae nare le pala na
nèti nanasa Lamatua."✡
9 Hèia ja'a kèdhi hari ana pajuu
dhu leo ca dhèu nèti sorga, mai mad-
hutu ana pajuu ka dua deo na. Na
pa'oo-parodha, peka na, "Mata unu
mi! Dhèu aa'i-aa'i dhu sogo-tagu
badha bhelu dènge mèdha sogo-
tagu na, do abhu cap ètu katangarèi,
do ètu kacui-aai, pe rèngu pasae
rare nanasa Lamatua!
10 Bèli-camèd'a Lamatua mesa Na
sabhori mai nanasa Na mi dedha
rèngu, nuka sèmi Na panginu si èi
uuru nèti èi anggor pèd'u. Èèna
Na core si asa d'ara èi nasu dhu
heo robhe-robhe dhu loe boe ciki sa.
Ana pajuu Na nèti sorga sèra, aa
Ana Kalèbho èèna kahèi ladhe rèdhi
j'ara ne'e.✡
11 Peka ka laa, dhèu aa'i-aa'i
dhu sogo-tagu badha bhelu dènge
mèdha sogo-tagu na, do rèngu dhu
lèke le cap na, pe dui rare j'aj'èra

✡ **14:1** Yeskial 9:4, Rai-haha Rupa Hiu 7:3 ✡ **14:5** Sefanya 3:13 ✡ **14:8** Yesaya 21:9, Yermia 51:8, Rai-haha Rupa Hiu 18:2 ✡ **14:10** Yesaya 51:17, Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:24, Yeskial 38:22 ✡ **14:11** Yesaya 34:10

taa-taa. Sèb'u nèti j'aj'èra rèngu bhodho mai loe boe mèu-mèda.”✡

12-13 De se'e se, sasoa na, dhèu unu Ama Lamatua, hud'i nanene ku paie-iie lii paredha Na, aa parcaya taruu mi Yesus, aa baku hari ka-bodho.

Hèia ja'a tadèngi lii èci nèti dedha-liru, peka na, “Yohanis! Èu hud'i suri ku sèmi ne'e: karèi nèti deo ne'e, dhèu dhu parcaya Lamatua Yesus, ladhe ra madhe, rèngu abhu oto.”

Hèia Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci dhaa, peka na, “Tare'a! Bèli-camèd'a rèngu sèra oto tare'a-re'a! Lula rèngu j'èra le ètu rai-haha, te ngaa ra taha ho madhutu taruu Lamatua. De èèna na, Lamatua b'ala j'aj'èra rèngu, ka rèngu ma-muri j'èra heka ètu sorga.”

Hahuku Ama Lamatua ètu rai-haha nuka sèmi puu-g'ètu dhu pake hela pare j'u'u

14 Èle èèna ka, ja'a padoa kètu. Kaca'a laa, kèdhi ra'i-liru dhu pudhi lao-lao, aa ca dhèu dhu madhèdi ètu dedha na. Dhèu ne, oe sèmi Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Na pake dènge solo juara dhu tao nèti hualaa, aa nèd'u dènge hela pare j'u'u madèka èci.✡

15 Hèia ja'a kèdhi ana pajuu dhèu èci hari nèti sorga, kalua nèti d'ara Èmu Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua. Na rodhe dhèu dhu madhèdi ètu dedha ra'i-liru èèna, peka na, “Pake hela èu èèna ho lamu puu-g'ètu ka! Te d'ai le hèru pakaboko isi rai.”✡

16 Ka Dhèu dhu madhèdi ètu dedha ra'i-liru ne, kèpe nare hela na, ka na la'e puu-g'ètu. Hèia na oru kaboko isi rai nèti rai-haha.

17 Ka ana pajuu dhu leo hari ca dhèu kalua nèti d'ara Èmu Manèngi-Mangaj'i ètu sorga. Nèngu nèd'u dènge hela pare j'u'u madèka èci, ho neo g'ètu hua aj'u.

18 Hèia ana pajuu dhu leo hari èci kalua nèti era tunu raa aj'u hèu mèngi ètu d'ara Èmu Manèngi-Mangaj'i ètu sorga. Sasab'a ana pajuu ne, nuka j'aga ai ètu era tunu raa aj'u hèu mèngi. Na pa'oo pua ana pajuu dhu nèd'u hela pare j'u'u deo na, aku nèngu na, “Pake ka hela èu èèna, ho lamu ka g'ètu hua aj'u ètu rai-haha! Te ètu nèi, hua anggor dhu madhasa aa'i le.”

19 Ka ana pajuu ne kèpe nare ka hela pare j'u'u na la'e asa rai-haha, ho na g'ètu hua anggor, j'ue dènge ii kateme. Hèia na pamaso hua anggor se asa d'ara bak pacèli anggor. Ka ra j'èli marèu anggor se, sèna ka rare èi. J'èli marèu hua anggor ètu d'ara bak pacèli ne, sasoa na, nanasa Lamatua.

20 Bak pacèli ne ètu li'u kota. Ropa ra j'èli marèu anggor se, hèia raa kalua ae-ae. Raa ne hae sama sèmi loko cue, dhu madhera na 300 (tèlu ngasu) kilo, aa marèma na d'ai ca meter ca èta.* ✡

15

Ana pajuu dhèu pidhu nèti sorga rèti pidhu calaka kapai asa rai-haha

1 Hèia ja'a ladhe kèdhi tadha èci ètu dedha-liru, dhu kapai titu kèna, toke ja'a malaa bia. Abhu ana pajuu dhèu pidhu nèti sorga, èci-èci ka dènge koasa ra, ho hia calaka kapai asa rai-haha. Pidhu calaka se, nuka j'aj'èra dhu limuri tèka. Ladhe j'ara se aa'i-aa'i ra j'aj'i ka, d'ara Ama Lamatua pacuhi, ka nasa heka dènge dhèu rai-haha.

2 Ka ja'a kèdhi dhasi dhu ha'a-ha'a, nuka sèmi tèru dhu pab'ali dènge ai. Ja'a kèdhi kahèi dhèu ae dhu titu ètu sebhe dhasi èèna. Dhèu se'e ka dhu madhutu boe badha

✡ **14:14** Daniel 7:13 ✡ **14:15** Yoel 3:13 * **14:20** Alkitab lii Yunani suri madhera loko ne, “1.600 (ca riho èna ngasu) *stadia*”, sama sèmi 296 (dua ngasu ceo nguru èna) toke 300 (tèlu ngasu) kilometer. Aa marèma loko ne, ra suri, peka na, “katitu na, sèmi madhera dhari rarapa jara”, nuka ca meter dènge ca'èta. Jara ra kapai risi nèti jara Edha. ✡ **14:20** Yesaya 63:3, Tangi Lii Ngob'i-ngob'i 1:15, Rai-haha Rupa Hiu 19:15

bhelu èèna, aa ra sogo-tagu boe mèdha sogo-tagu na, aa dhu sèmi boe cap na hèi. Rèngu aa'i-aa'i dhu kèpe dènge mèdha lii sod'a èci nuka sèmi sasadhu, dhu ra abhu nèti Ama Lamatua.
3 Ka ra sod'a lii sod'a èci dhu Musa suri. Musa ne, ana pua-paleha Ama Lamatua uru-uru sèra. Dhèu se'e se sod'a kahèi lii sod'a èci dhu koa-kio Yesus. Te uru èèna, dhèu pamadhe Ne, sama sèmi dhèu roro pamadhe ana kalèbho ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua, sèna ka pamaringi d'ara Na. Dhèu se sod'a, peka na,*
“Ji'i koa-kio Ama Lamatua!
Ji'i j'oka padedha-dedha kolongara Na!
Lula koasa Lamatua kapai risi eele.
Dènge a'èra Na kapai titu kèna.
Lamatua ka dhu nèd'u le paredha mi suku aa'i-aa'i ètu rai-haha.
Lamatua ka dhu j'aj'i Dhèu Aae mi udhu-rasa aa'i-aa'i ètu rai-haha.
Tatao Lamatua mola sèmi isi pupu.
Sasab'a Lamatua be'a seli eele!
J'ara Lamatua mèu rèd'e-rèd'e.
Mamuri Lamatua lèke mola-mola!✡
4 Dhèu aa'i-aa'i ra j'oka padedha-dedha kolongara Lamatua,
Dhèu aa'i-aa'i ra koa-kio babe'a Lamatua.
Lula Lamatua mesa Na dhu mola-mèci.
Aa Lamatua mesa Na di, dènge boe sasala.
Pe suku aa'i-aa'i mai pahaha iisi mi Lamatua.
Pe udhu-rasa aa'i-aa'i mai manèngi makasi mi Lamatua.
Lula dhèu aa'i-aa'i re'a rèdhi le tatao Lamatua dhu be'a.
Aa dhèu aa'i-aa'i re'a le mamola d'ara Lamatua.”✡
5 Ropa dhèu se èle sod'a, ja'a kèdhi Kama Luri Mola-Mèci ètu d'ara Èmu Manèngi-Mangaj'i Lamatua ètu sorga, dènge bhèla bhabhiri dhu bhoke pataleo tèke.✡
6 Ka ja'a kèdhi ana pajuu dhèu pidhu nèti sorga dhu rèti dènge pidhu calaka sèra. Rèngu kalua mai nèti Èmu Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua. Rèngu pake mèdha-papake dhu kale'e pudhi mèu, aa pake salalu dhu tao nèti poe dènge pai.
7 Hèia ja'a ladhe kèdhi badha aae èci nèti èpa ngi'u sèra ètu sebhe kadera paredha Lamatua, dhu papala pidhu bokor hualaa mi ana pajuu dhèu pidhu sèra. Pidhu bokor se, èci-èci ka dhu isi ra hahuku nèti Ama Lamatua dhu taa-taa toke d'ai mia-mia. Te Na pa'èra le, ho sabhori nanasa Na asa rai-haha.
8 Nèbhu boe, hèia Èmu Manèngi-Mangaj'i ne pènu dènge sèb'u dhu bodho mai nèti dadedha dènge koasa Ama Lamatua. Abhu boe ca dhèu sa dhu bisa maso asa era èèna. Ana pajuu dhèu pidhu se hud'i sabhori pa'èle ku pidhu calaka asa rai-haha ne, heka dhèu bisa maso asa era èèna kèna.✡

16

Nanasa Ama Lamatua bhori mai asa rai-haha

1 Hèia ja'a tadèngi lii parodha èci kalua nèti d'ara Èmu Manèngi-Mangaj'i, ho peka dènge ana pajuu dhèu pidhu se, na, “Lami ka! Nedhe mèti ka bokor se'e, ho bhori ka nanasa Lamatua asa rai-haha.”
2 Ropa tadèngi rare, hèia ana pajuu ka èci la'e bhori isi bokor na asa rai-haha. Kaca'a laa, papèd'a-tarègu lèke dènge dhèu aa'i-aa'i dhu uru sèra abhu cap nèti badha bhelu, dènge dhèu-dhèu dhu sogo-tagu mèdha sogo-tagu na. Rèngu se lèke èi papèd'a hisu huu dhu rarii titu kèna.✡

* **15:3** Musa tao lii sod'a ne, lod'o Lamatua lere nèti dhèu Isra'el sèra nèti Mesir, era j'aj'èra rèngu.
✡ **15:3** Kalua nèti Masir 15:1-18 ✡ **15:4** Yermia 10:7, Lii Sod'a Koa-Kio 86:9 ✡ **15:5** Kalua nèti Masir 38:21 ✡ **15:8** Kalua nèti Masir 40:34, 1 Dhèu Aae sèra 8:10-11, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 5:13-14, Yesaya 6:4 ✡ **16:2** Kalua nèti Masir 9:10

3 Èle èèna ka, ana pajuu ka dua
la'e bhori isi bokor na asa d'ara
dhasi. Kaca'a laa, èi ètu d'ara dhasi
j'aj'i raa dhu hèu mau, cakaraa hèu
raa dhèu madhe. Ka aa'i-aa'i dhu
mamuri ètu d'ara dhasi madhe aa'i
si.
4 Hèia ana pajuu ka tèlu la'e bhori
isi bokor na asa d'ara loko dènge
madha èi. Ka èi aa'i-aa'i ra j'aj'i
raa.✡
5 Hèia ja'a tadèngi ana pajuu ca
dhèu nèti sorga, dhu uri èi aa'i-aa'i
ètu rai-haha ne. Na koa-kio Ama
Lamatua, peka na,
"Oo Lamatua!
Lamatua dhu mola-mèci!
Lamatua dhu sala nèdhi boe!
Lamatua mema-mema karèi
nèti uru ka.
Aa Lamatua taa-taa toke d'ai
mia-mia.
Lamatua pama'ète lii langu dhu
mola isi pupu.
Lamatua hia le huku dhu kasii-
kasore boe.
6 Dhèu-dhèu pasuti le,
raa nèti dhèu unu Lamatua.
Dhèu-dhèu pamadhe le,
dhèu rèti lii padhai Lamatua.
Nèti èèna ka, Lamatua laka-seti si,
ho rinu raa kahèi.
Nèti èèna ka, Lamatua b'ala si,
dènge huku dhu lèke."
7 Èle ka, ja'a tadèngi lii èci kalua
nèti mei sogo-tagu, peka na,
"Tare'a! Ama Lamatua dhu koasa
kapai risi eele.
Tare'a! Ama Lamatua dhu èra risi
aa'i.
Lamatua dhu pama'ète lii langu
dhu koe boe kapengo boe.
Lamatua dhu pamanahu huku
dhu lèke mola-mola."
8 Hèia ana pajuu ka èpa la'e bhori
isi bokor na asa madha lod'o. Kaca'a
laa, lod'o pana titu kèna, ka dhèu
ètu rai-haha ne kèpu-ladhu ai.
9 Dhèu aa'i-aa'i dhu lèke tunu se,
dhoo kolongara Ama Lamatua, lula
Nèngu ka dhu papuru calaka ne hia
mai asa rèngu. Masi ka sèmi èèna,
te ngaa abhu boe ca dhèu sa dhu ele-
ho'a, ka lèpa asa Lamatua ho koa-
kio kolongara Na.
10 Ka ana pajuu ka lèmi la'e bhori
isi bokor na asa kadera paredha
badha bhelu se. Kaca'a laa, maroga
kiu-kiu saguru nare dhèu aa'i-aa'i
dhu sogo-tagu ne, toke j'èra titu
kèna hèia ra gègu-ria.✡
11 Dhèu se'e kahèi dhoo Ama
Lamatua ètu sorga, lula hisu ra rarii
titu kèna. Masi ka sèmi èèna, te
ngaa abhu boe ca dhèu sa dhu ae
eele nèti bhabhelu ra, ka lèpa asa
Ama Lamatua.
12 Hèia ana pajuu ka èna bhori isi
bokor na asa loko aae, dhu ngara
na Efrat. Ka loko ne mango-meto
dènge ka. Hèia ra tao j'ara ètu
d'ara loko ne, hia dhèu aae-dhèu aae
dènge sordad'u-sordad'u dhu bèli-
camèd'a mai nèti cabèka dhimu.✡
13 Ka ja'a ladhe kèdhi nidhu bhelu
tèlu. Rupa ra sama sèmi ana
gaged'e. Ci'u bhodho nèti d'ara
hèb'a mege naga. Ci'u kalua nèti
d'ara hèb'a badha bhelu. Aa ci'u
hari bhodho nèti hèb'a dhèu ka-
pod'e-kabèli, dhu nèti lii padhai
mege naga èèna.
14 Nidhu tèlu se dènge koasa ho
tao rupa-rupa tadha malaa. Ra
kalua, lasi paraga dènge dhèu aae
aa'i-aa'i ètu rai-haha, ka ra pajaji ho
ètu d'ara ca lod'o sa lasi pamusu,
lab'a Ama Lamatua dhu koasa kapai
risi eele èèna. Te ngaa lod'o dhu
ra pajaji èèna, lèke dènge lod'o dhu
Ama Lamatua hag'e nare le, ho Na
segi musu Na aa'i-aa'i ra.
15-16 Era dhu ra pakaboko ho pa-
musu èèna, lii Ibrani peka na, *Ar-
magedon*.

Yesus Kristus peka kahèi, na,
"Sanèd'e paie-iie! Te kaca'a laa, Ja'a
mai nuka sèmi dhèu mana'u, dhu
dhèu èci sa re'a boe. Dhèu dhu oto,
nuka rèngu dhu beke dènge dhu
bori mema dhari. Te ladhe Ja'a mai,

✡ **16:4** Kalua nèti Masir 7:17-21, Lii Sod'a Koa-Kio 78:44 ✡ **16:10** Kalua nèti Masir 10:21 ✡ **16:12** Yesaya 11:15 ✡ **16:15-16** Mateos 24:43-44, Lukas 12:39-40, Rai-haha Rupa Hiu 3:3 ✡ **16:15-16** 2 Dhèu Aae sèra 23:29, Sakaria 12:11

nèngu na'e boe makae, lula dhèu rèdhi boe era makae na.”✡✡
17 Hèia ana pajuu ka pidhu la'e
bhori isi bokor na asa madha ngèlu.
Ka Ama Lamatua padhai lii mèdhu
nèti kadera paredha Na ètu d'ara
Èmu Manèngi-Mangaj'i, peka na,
“Èle le! Nanasa Ja'a bhori aa'i mèu-
mèu le!”
18 Hèia bela heo ha'a-ha'a, dènge
d'oro lii gasi-gasi. Aa rai opo dhu
kapai titu kèna, dhu j'aj'i nèdhi
mèka karèi nèti rai-haha ne j'aj'i.✡
19 Lod'o èèna, Ama Lamatua
bhèlu boe bhabhelu dhèu ètu kota
Babel. Ka Na pake rai opo dhu
kapai aae, sèna ka tao kota kapai ne
masèke mi tèlu. Ama Lamatua ad'u-
ue sèmi èèna, sèna ka dhèu Babel
re'a nanasa Na. Kota-kota leo ètu
rai-haha ne, laho eele aa'i si kahèi.✡
20 Lod'o èèna pulu-pulu cène aa'i
si, aa ledhe-ledhe ela aa'i kahèi.✡
21 Abhu kahèi èj'i es hadhu dhu
kapai, bèbhe nèti dedha-liru, kabhie
nare dhèu-dhèu ètu rai-haha. Es
hadhu se, babia ra abhu kahèi d'ai
èpa nguru kilo.* Lula èj'i es ne
dhu paj'èra dhèu, ka ra dhoo Ama
Lamatua.✡

17

Ana pajuu Ama Lamatua pasoro kota Babel dènge bhèni kajeo

1 Èle ka, ana pajuu èci nèti rèngu
dhèu pidhu dhu rèd'u bokor dhu
dènge heka isi, mai peka dènge ja'a,
aku nèngu na, “Mai ku sa ne'e!
Ja'a neo pad'elo dènge èu, j'ara
tasamia Ama Lamatua huku bhèni
kajeo dhu bhelu aae èèna. Nèngu
ne, nuka kota kapai èèna, dhu ra
patitu padètu dènge èi ae-ae.✡
2 Uru èèna, dhèu aae-dhèu aae
nèti mia-mia, mai ad'u-ue j'ara
makae dènge ana kabarai d'ara kota
ne. Dhèu leo kahèi mai rinu mahu,
aa madhutu tatao j'ara makae ra.”✡
3 Èle èèna ka, Roh Ama Lamatua
maso asa ja'a, hèia ana pajuu nèti
sorga ded'e nèti ja'a asa d'ara
mamoo èci. D'ai nèi, ja'a ladhe
kèdhi dhèu bhèni ca dhèu dhu
madhèdi ètu dedha kabodho badha
bhelu mea ci'u. Kètu badha ne
pidhu, dènge tadhu na canguru.
Palème ètu ngi'u na dhu suri lii-lii
dhu pakarehe Ama Lamatua.✡
4 Bhèni ne pake bèla manii mea
dènge mea sanama mangèru. Na
pagaa ngi'u na dènge nèu mèdha
hualaa, hadhu kale'e dhu kab'ua,
dènge mutiara. Ètu ai g'ana na,
nèd'u dènge cangkir hualaa èci dhu
pènu dènge èi anggor. Anggor ne,
sasoa na, j'ara makae, aa bhabhelu
dènge tatao kaj'alu aa'i-aa'i dhu leo,
dhu na ad'u-ue.✡
5 Ètu katangarèi na, dhu suri
ngara èci, dhu dhèu re'a boe. Lii
dhu ra suri èèna, sèmi ne'e ka:
Ja'a ne, Babel!
Ja'a ne, kota dhu kapai risi!
Rupa-rupa bhabhelu ètu rai-haha,
j'aj'aj'i ra nèti ja'a ka.
J'ara makae aa'i-aa'i dhu j'aj'i ètu
rai-haha ne,
kapua ra nèti ja'a.
6 Ja'a laladhe, na, bhèni ne dhu
mahu bia, lula nèngu dhu ninu le
raa dhèu unu Ama Lamatua sèra.
Sasoa na, na pamadhe le dhèu unu
Ama Lamatua, lula rèngu loe boe
peka j'ara mamuri Yesus.

Ropa ja'a kèdhi tatao bhèni ne
sèmi èèna, hèia hèb'a ja'a nganga-
nganga sène, lula malaa bia.
7 Hèia ana pajuu ne karèi ja'a,
peka na, “Nga tao ka èu naa-naa,
aa malaa sèmi èèna? Mai ho ja'a
peka dènge èu sasoa na nèti bhèni
kajeo ne. Sèmi èèna kahèi, dènge
sasoa nèti badha bhelu dhu nèngu
manya'e èèna. Badha ne'e ka dhu
kètu pidhu dènge tadhu canguru.

✡ **16:18** Rai-haha Rupa Hiu 8:5, 11:13, 19 ✡ **16:19** Yesaya 51:17 ✡ **16:20** Rai-haha Rupa Hiu 6:14
* **16:21** Alkitab lii Yunani suri, peka na, “babia na sama dènge *talenta* èci”. Babia *talenta* èci, nuka tèlu nguru èpa d'ai èpa nguru kilogram. ✡ **16:21** Kalua nèti Masir 9:23, Rai-haha Rupa Hiu 11:19
✡ **17:1** Yermia 51:13 ✡ **17:2** Yesaya 23:17, Yermia 51:7 ✡ **17:3** Rai-haha Rupa Hiu 13:1 ✡ **17:4** Yermia 51:7

8 Uru èèna, badha bhelu ne dhu
mamuri le ètu rai-haha, te ngaa
limuri ne aad'o heka. Te ngaa
nèbhu heka, na kalua hari mai nèti
ro'a j'aj'èra dhu dènge boe too-lane
èèna. Lod'o èèna, abhu dhèu dhu
mamuri ètu rai-haha, dhu ngara ra
dhae suri mèka ètu d'ara Sasuri Ana
Kalèbho, dhu Ama Lamatua suri
tèke le karèi uru ka, nèti Na paj'aj'i
rai-haha ne. Bèli-camèd'a, dhèu se'e
se malaa-maloha, lula rèdhi badha
bhelu ne lèpa hari mai. Te ngaa
ladhe na mai hari, pe Ama Lamatua
pèci ne asa d'ara dhasi ai èi nasu
dhu heo na taa-taa.✡
9 Dhèu cee dhu d'èlu-mèu, na,
nèngu bisa ne'a sasoa j'ara se'e.
Badha bhelu dhu kètu pidhu, sasoa
na, nuka ledhe pidhu bua. Bhèni
kajeo èèna, dhu madhèdi ètu dedha
ledhe sèra. Aa sasoa nèti kètu pidhu
sèra, nuka dhèu aae dhèu pidhu.
10 Lèmi nèti dhèu aae pidhu se,
madhe le. Ca dhèu dhu nèd'u
paredha limuri ne. Aa ca dhèu hari
dhae mai mèka. Te ngaa ladhe mai,
nèngu nèd'u paredha nèbhu boe.
11 Ne'e ne ja'a lole dènge èu, nèti
badha bhelu dhu uru èèna mamuri,
te ngaa limuri ne madhe le. Lod'o
èèna, nèngu ne ca dhèu nèti pidhu
dhèu aae sèra, te ngaa èèna na mai
hari nèd'u paredha, ho j'aj'i dhèu
aae ka aru. Pe na laho mae-mae
kahèi.
12 Canguru tadhu se, sasoa na,
nuka canguru dhèu aae. Rèngu se
dhae rèd'u mèka paredha. Bèli-
camèd'a rèngu abhu koasa, ho rèd'u
paredha sama-sama dènge badha
bhelu ne, te ngaa dhoka ciki-diki di.*
✡
13 Te rare lii èci, ho pangèd'u
koasa ra mi badha bhelu èèna.
14 Dhèu aae sèra, bèli-camèd'a
lasi pamusu, lab'a Ana Kalèbho. Te
ngaa Ana Kalèbho dènge dhèu unu
Na segi aa'i si. Dhèu-dhèu dhu mad-
hutu Ana Kalèbho ne, nuka rèngu
dhu Na hag'e nare le, aa Na paroa
si ho madhutu Ne taa-taa. Pe rèngu
segi, lula Ana Kalèbho ne èra titu
kèna. Dhodhoka Nèngu di dhu j'aj'i
Dhèu Aae nèti dhèu aae aa'i-aa'i ra,
aa Lamatua nèti lamatua aa'i-aa'i ra.
15 Aa èi ae-ae dhu padètu dènge
bhèni kajeo ne, nuka dhèu-dhèu
nèti suku aa'i-aa'i, nèti udhu-rasa
aa'i-aa'i, aa dènge dhèu ae-ae nèti
lii aa'i-aa'i ètu rai-haha.
16 Canguru dhèu aae dènge badha
bhelu se, èèna na ra tèka d'ara
dènge bhèni kajeo dhu ne'a boe
makae ne. Èèna na parame
rare mèdha-papake dènge mèdha-
panyau na aa'i-aa'i, ka tèke eele ne
dènge boe mèdha-papake ètu ua
na. Èle èèna ka, ra'e sisi bhèni ne
kahèi. Aa ngi'u na dhu ate, core asa
d'ara ai.
17 Ama Lamatua mesa Na ka dhu
tao, toke canguru dhèu aae se rare lii
èci, ho pangèd'u koasa ra mi badha
bhelu ne, toke na palaho bhèni ne.
Dènge j'ara ne'e, ngaa dhu Ama
Lamatua neo ad'u-ue, bèli-camèd'a
aa'i-aa'i ra j'aj'i.
18 Bhèni kajeo dhu èu mèdhi èèna,
nuka dhèu aae-dhèu kapai nèti kota
kapai dhu paredha dhèu aae aa'i-
aa'i ètu rai-haha.”

18

Ana pajuu Ama Lamatua lole gaguri kota Babel

1 Hèia ja'a ladhe kèdhi ana pajuu
dhu leo ca dhèu, mai nèti sorga.
Nèngu ne dhu dènge koasa aa saraa
dhu kapai, ho pasaraa palème rai-
haha.
2 Dènge lii aae, na peka,
“Laho le! Laho le! Kota Babel laho
mae-mae le!
Guri le! Guri le! Kota kapai ne, guri
dolu-dolu le!
Nèngu j'aj'i le era pea nidhu.
Nèngu j'aj'i le rai èta-èsu roh
bhelu-katub'a aa'i-aa'i.
Nèngu j'aj'i le era pakaboko nèti
manu-bhui aa'i-aa'i dhu ra'a
sisi hèu.

✡ **17:8** Daniel 7:7, Rai-haha Rupa Hiu 11:7, Lii Sod'a Koa-Kio 69:29
* **17:12** Alkitab lii Yunani ètu ne'e, bisa abhu dua sasoa. Èci: dhoka ciki-diki di; dua: ca jam di.
✡ **17:12** Daniel 7:24

Nèngu j'aj'i le oka nèti badha
aa'i-aa'i dhu dhèu madenge.✡
3 Nèngu guri le, lula suku aa'i-aa'i
ètu rai-haha ne,
loe boe mai rinu mahu èi anggor
na.
Nèngu laho le, lula udhu-rasa aa'i-
aa'i ètu rai-haha ne,
loe boe mai ad'u-ue j'ara makae
dènge ana kabarai kota ne.
Dhèu aae-dhèu aae nèti negara aa'i-
aa'i,
mai j'unu pa'èci ètu èèna.
Dhèu d'aga nèti kota aa'i-aa'i,
mai pahia toke rèngu j'aj'i kaja.
Lula kota ne nuka sèmi
dhèu bhèni dhu d'èi hèli
mèdha dhu kab'ua aae.
Lula kota ne sama sèmi
bhèni kajeo dhu d'èi
dhoka tenge ngaa-ngaa
dhu hua iia di."✡
4 Hèia ja'a tadèngi hari lii leo èci,
paroa nèti dedha-liru, peka na,
"Wee! Dhèu Ja'a aa'i-aa'i!
Rai eele ka era èèna!
Tèke eele ka kota èèna!
Baku tao madhutu bhabhelu
ana kabarai kota ne,
sèna ka baku lèke hahuku ra
kahèi.✡
5 Lula bhabhelu ra,
ae seli eele.
Aa sasala ra,
tanga-tanga d'ai dedha-liru.
Limuri ne Ama Lamatua bhèlu
heka,
j'ara mamuri ra dhu bhelu-
katub'a èèna.
Limuri ne Ama Lamatua dhu pa'èra
le,
ho neo huku si.✡
6 De miu hud'i b'ala ku bhabhelu ra,
sama sèmi rèngu tao le bhab-
helu mi dhèu leo.
Te ngaa miu hud'i b'ala si,
toke d'ai babia na dua-dua hari.
Uru èèna, rèngu tipu le dhèu,
ho rinu nèti d'ara cangkir
hualaa ra, dhu pènu dènge
èi anggor j'aj'èra.
Te ngaa limuri ne rèngu mesa ra
hud'i rinu ku
anggor j'aj'èra èèna, toke dua-
dua hari.✡
7 Rèngu se tao ngi'u ra kapai.
Aa ra padedha-dedha ngi'u unu ra.
Rèngu d'èi dhoka mamuri
karej'e-karae di.
Rèngu d'èi dhoka dhu be'a-be'a
di.
Nèti èèna ka, rèngu hud'i abhu ku
sasusa dhu bia.
De rèngu hud'i mamuri j'èra bia ku.
Te uru èèna, ra padhai lii padedha
iisi sama sèmi bhèni kajeo,
peka na,
'Ja'a ne, ina bhèni aae!
Ja'a ne, èèna na j'aj'i boe bhèni
balu!
Ja'a èèna na roma iisi boe.
Ja'a èèna na silu boe mèdha
balu dhèu madhe.'
8 Ra padhai lii sèmi èèna, toke Ama
Lamatua nasa le dènge ra.
Ka Ama Lamatua neo huku si.
Èèna na, d'ara ca lod'o di,
rèngu manganga titu kèna,
rèngu tangi roma iisi,
aa ra madhe aapa.
Toke dhèu core eele si asa d'ara
ai.
Toke ai na'e pakèpu ngi'u aae si.
Te Lamatua dhu koasa kapai risi, ka
dhu papuru huku ne.
Aa Lamatua dhu èra risi eele, dhu
pama'ète lii langu ne.✡
9 Dhèu aae-dhèu aae uru sa,
mai j'unu pa'èci dènge ana
kabarai kota ne,
aa mamuri karej'e-karae ètu
èèna.
Pe ladhe rèdhi sèb'u dhu ca'e nèti
d'ara ai,
pe re'a, na, kota ne dhu ai na'e aa'i
le.
Ka ra tangi ne dènge d'ara pèd'a.
10 Ka ra mangingi, ladhe j'aj'èra
dhèu sèra.
Te ngaa ra bani dhoka titu ètu
kaj'èu di.

✡ **18:2** Yesaya 21:9, Yermia 51:8, Rai-haha Rupa Hiu 14:8, Yesaya 13:21, Yermia 50:39 ✡ **18:3** Yesaya 23:17, Yermia 51:7 ✡ **18:4** Yesaya 48:20, Yermia 50:8, 51:6, 45 ✡ **18:5** Lii Lolo dhu Uru Tèka 18:20-21, Yermia 51:9 ✡ **18:6** Lii Sod'a Koa-Kio 137:8, Yermia 50:29 ✡ **18:8** Yesaya 47:7-9

Aa rèngu bani dhoka laladhe nèti nèi di.
Hèia ra padhai lii, peka na,
‘Ira ii! Kasian èu Babel!
Ira ii! Kasian kota kapai!
Te dhoka d'ara ca jam di, èu abhu huku le.
Te dhoka d'ara ciki oo'e di, èu laho le.’ ✡
11 Tadèngi sèmi èèna, dhèu-dhèu dhu uru sèra, mai nèti mia-mia ho d'aga ètu èèna,
rèngu tangi roma iisi kahèi.
Te abhu boe ca dhèu sa,
dhu neo lasi hèli mèdha d'aga ra. ✡
12 Abhu heka dhu neo lasi hèli mèdha ra dhu tao nèti hualaa, doi pudhi,
hadhu kale'e, do mutiara.
Abhu heka dhu neo lasi hèli bèla lenan, do bèla sutra rèngu,
do bèla alus dhu leo, dhu mea oe sèmi mangèru sa.
Abhu heka dhu neo lasi hèli mèdha ra dhu tao nèti aj'u hèu mèngi, aa mèdha dhu d'ule nèti èli gajah,
do aj'u dhu d'ule dhu leo sèra.
Abhu heka dhu neo lasi hèli mèdha ra dhu tao nèti tabaga, bèsi, do hadhu marmar.
13 Abhu heka dhu neo lasi hèli kayu manis, do bubhu lara dhu leo sèra.
Abhu heka dhu neo lasi hèli raa aj'u hèu mèngi ra, do èi hèu mèngi dhu leo sèra.
Abhu heka dhu neo lasi hèli èi anggor ra, èi mènyi saitun ra,
tarigu, do are-gandum ra.
Abhu heka dhu neo lasi hèli sapi ra, kahib'i-kalèbho ra, do jara ra.
Abhu heka dhu neo lasi hèli kareta mèdha ra,
do ènu ra sèra. ✡
14 Èèna na dhèu d'aga sèra manyasa, ka ra peka na,
‘Ira ii, Babel, ee!
Ira ii, kota kapai, ee!
Mèdha-panyau èu dhu hua iia sèra, dhu kabarai èu d'èi risi,
aad'o heka èci sa.
Aa'i-aa'i ra ela aa'i mèu-mèu, toke kabarai èu dènge boe ngaa-ngaa,
toke rod'o kakara d'ai rai.’
15 Uru èèna, dhèu d'aga se j'aj'i kaja, lula kota ne dhu nuka sèmi bhèni kajeo.
Te ngaa limuri ne, ra loe boe manyasa.
Rèngu j'aj'i madha'u titu kèna,
laladhe j'aj'èra ana kabarai kota ne.
Rèngu j'aj'i mangingi titu kèna, laladhe hahuku ra.
Te ngaa rèngu dhoka bani laladhe nèti kaj'èu di.
Rèngu bani dhoka titu nèti era nèi di.
16 Hèia ra padhai lii, peka na,
‘Ira ii! Kasian èu Babel, ee!
Ira ii! Kasian kota kapai, ee! ✡
Uru èèna, ana kabarai èu pake mèdha bèla alus, dhu mea oe sèmi mangèru sa,
nèti bèla dhu kab'ua titu kèna.
Uru èèna, ana kabarai èu d'èi panèu mèdha hualaa, mutiara,
dènge hadhu kale'e dhu kab'ua titu kèna.
17 Te ngaa d'ara ca jam di,
mèdha-panyau èu sèra èla aa'i mèu-mèu si.
Dhodhoka d'ara ciki oo'e èèna di,
kakaja èu saku hani-hani!’
Uru èèna juraga kapa, dènge mataroo sèra,
kako lasi-mai nèti kota èèna.
Te ngaa limuri ne, rèngu bani dhodhoka panahu nèti kaj'èu di.
Te ngaa limuri ne rèngu bani dhoka laladhe nèti nèi di. ✡

✡ **18:10** Yeskial 26:16-17 ✡ **18:11** Yeskial 27:31, 36 ✡ **18:13** Yeskial 27:12, 13, 22 ✡ **18:16** Yeskial 27:31, 36 ✡ **18:17** Yesaya 23:14, Yeskial 27:26-30

18 Rèngu ladhe sèb'u kalua nèti
d'ara ai èèna.
Ka re'a, na, ai na'e aa'i le.
Hèia ra manyasa, ka peka na,
‘Ira ii, kasian! Abhu heka kota
leo
dhu kapai sèmi kota Babel
ne.
Aduu, kasian! Abhu heka kota
dhu leo,
dhu babe'a na sama sèmi
nèngu ne.’ ✡
19 Rèngu soke ahu ho ceb'e mi kètu
ra,
lula d'ara ra susa.
Rèngu tangi d'ara pèd'a,
lula d'ara ra laho mae-mae.
Ka ra peka na,
‘Ira ii! Kasian èu Babel, ee!
Ira ii! Kasian kota kapai!
Ji'i dènge kapa la'a-mai ngèti
mèdha hia kabarai èu,
toke ji'i d'ai kaja-su'i kahèi.
Ji'i hua ngèti le mèdha kabarai
èu,
toke ji'i mamuri hua iia
kahèi.
Te ngaa dhoka d'ara ca jam di,
aa'i-aa'i se saku hani-hani.
Te ngaa dhoka ètu d'ara ciki
oo'e di,
laho aa'i si mèu-mèu.’ ✡
20 Hèia ja'a tadèngi lii aae èci peka
tabha hari, sèmi ne'e ka:
‘He, miu dhu mamuri ètu sorga!
miu parluu heka d'ara pèd'a.
He, miu dhu j'aj'i le dhèu unu
Lamatua!
D'ara miu parluu heka susa.
Miu dhu j'aj'i le dhèu pajuu-paleha
Lamatua,
hud'i laa d'ara miu karae.
Miu dhu j'aj'i le dhèu rèti lii padhai
Lamatua,
hud'i laa d'ara miu maho'o.
Uru èèna, Babel pasusa le miu.
Uru èèna, kabarai kota ne paj'èra
miu.
Te ngaa limuri ne Lamatua
pama'ète le lii langu miu
dènge mola.
Te limuri ne Na b'ala le
bhabhelu-katub'a kabarai
kota èèna.’ ” ✡
21 Ka ja'a ladhe kèdhi ana pajuu
èci nèti sorga dhu èra titu kèna. Na
mai ded'e nare hadhu aae cue, dhu
kapai na sange dhèu èci. Hèia na
pèci hadhu ne asa d'ara dhasi. Ka
na peka,
“Pe ra palaho eele Babel sèmi èèna
kahèi.
Pe ra pa'ele kota kapai èèna,
sèmi èèna kahèi. ✡
22 Abhu heka ca dhèu sa,
dhu karihu musiik ètu d'ara
kota èèna.
Abhu heka dhèu,
dhu tadèngi lii gai sasadhu, tiu
sakino,
aa lii tiu tèbhe ètu d'ara
kota èèna.
Abhu heka tuka èci sa,
dhu sab'a ètu d'ara sab'a-la'a ra.
Abhu heka dhèu,
dhu gili are ètu kota èèna. ✡
23 Abhu heka dhèu,
dhu paheo labhu ètu d'ara kota
èèna.
Abhu heka dhèu,
dhu tao pesta kab'i ètu èèna.
Uru èèna, ètu kota ne, dhèu pahia-
pahèli mèdha ra,
toke j'aj'i kaja-su'i.
Uru èèna, dhèu d'aga ètu Babel,
mamuri hua iia.
Te ngaa rèngu pake na'i nidhu,
ho leko-monya dhèu ètu rai-
haha.
Rèngu pake seher,
ho kapod'e-kabèli dhèu ètu rai-
haha. ✡
24 Babel abhu le huku dhu bia,
lula kabarai na loe boe pa-
madhe dhèu rèti lii padhai
Lamatua.
Kota kapai ne laho le,
lula kabarai na paj'èra toke
madhe dhèu unu Lamatua.
Abhu kahèi dhèu-dhèu Lamatua
dhu ra pamadhe ètu era-era
leo.
Te ngaa Babel ka dhu hud'i dui
nare sasala sèra.

✡ **18:18** Yeskial 27:32 ✡ **18:19** Yeskial 27:30-34 ✡ **18:20** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 32:43, Yermia 51:48 ✡ **18:21** Yermia 51:63-64, Yeskial 26:21 ✡ **18:22** Yeskial 26:13, Yesaya 24:8 ✡ **18:23** Yermia 7:34, 25:10 ✡ **18:24** Yermia 51:49

Kota kapai èèna ka dhu hud'i
tago nare aa'i.”✡

19

Dhèu ae-ae sod'a ètu sorga

1 Ropa ana pajuu ne padhai lii
nare, ka ja'a tadèngi lii dhèu ae-ae
sod'a ètu sorga. Ra sod'a, peka na,
“Haleluya! Haleluya!
Èdhi koa-kio Ama Lamatua
èdhi,
lula Nèngu ka dhu dedha
risi eele.
Haleluya! Haleluya!
Èdhi koa-kio Ama Lamatua
èdhi,
lula Nèngu ka dhu koasa kapai
risi.
Lamatua ka dhu patabuli èdhi,
nèti koasa sasala-sasigo èdhi.
Lamatua ka dhu pamèci èdhi,
nèti sasala-sasala èdhi.
2 Èdhi koa-kio Ama Lamatua,
lula Nèngu ka dhu pama'ète lii
langu dènge mola.
Èdhi koa-kio Ama Lamatua,
lula Nèngu ka dhu hia hahuku
dhu lèke.
Lamatua dhu huku le bhèni kajeo
èèna,
lula nèngu ka dhu dadugu dhèu
ètu rai-haha,
sèna ka madhutu tao j'ara
makae sama-sama dènge
ne,
aa madhutu bhabhelu na.
Lamatua b'ala le bhèni aapa èèna,
lula nèngu loe boe pamadhe
ana pua-paleha Lamatua.”✡
3 Èle èèna ka, ra sod'a lii sod'a leo
hari ètu sorga, peka na,
“Haleluya! Koa-kio Lamatua!
Haleluya! J'oka padedha-dedha ko-
longara Na!
Lula sèb'u ai dhu tunu pakèpu
ngi'u aae bhèni èèna,
ca'e taruu dhu loe boe ciki
sa.
Aa sèb'u nèti ai dhu tunu eele kota
kapai èèna,
ca'e taruu dhu loe boe ciki sa.”✡
4 Hèia dua nguru èpa katua,
dènge badha aae èpa ngi'u sèra,
patitu kètu urutuu, ho pahaha iisi
mi Ama Lamatua dhu madhèdi ètu
dedha kadera paredha Na. Ra
pakab'ua Ne, peka na,
“Tare'a sèmi èèna! Mai ti koa-kio
kolongara Ama Lamatua!
Haleluya! Mai ti j'oka padedha-
dedha kolongara Na!”

Pesta kab'i Ana Kalèbho

5 Hèia ja'a tadèngi hari lii èci dhu
mai nèti kadera paredha èèna, peka
na,
“He, miu aa'i-aa'i mi dhu j'aj'i le ana
pua-paleha Ama Lamatua!
He, miu aa'i-aa'i mi dhu j'aj'i le
ana-ana Ama Lamatua!
Mai sèna ka ti j'oka padedha-dedha
kolongara Ama Lamatua.
Mai aa'i-aa'i, ana iiki-dhèu ka-
pai, koa-kio Ne.”✡
6 Hèia ja'a tadèngi oe sèmi dhèu
ae-ae dhu padhai lii. Lii ra mèdhu
nuka sèmi lii èi dhu hae nèti kolo
ledhe, aa dou sèmi lii d'oro, ra peka
na,
“Haleluya! Ji'i koa-kio Ama
Lamatua.
Haleluya! Ji'i j'oka padedha-
dedha kolongara Na.
Lula Nèngu ka dhu koasa kapai risi.
Aa Nèngu ka dhu paredha aa'i-
aa'i.✡
7 Limuri ne, d'ara èdhi karej'e le.
Limuri ne, d'ara èdhi kea rae-
rae.
Èdhi koa-kio Ne.
Lula d'ai le lod'o kab'i Ana
Kalèbho kèna.
Èdhi j'oka padedha-dedha kolon-
gara Na,
lula bhèni dhu neo j'aj'i dhèu
èmu Ana Kalèbho, dhu pa'èra
le.
8 Ama Lamatua hia ne kodho kab'i
na nèti bèla alus.
Ama Lamatua pangèd'u na
mèdha-papake dhu pudhi
kale'e.”

✡ **19:2** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 32:43, 2 Dhèu Aae sèra 9:7 ✡ **19:3** Yesaya 34:10 ✡ **19:5** Lii Sod'a Koa-Kio 115:13 ✡ **19:6** Yeskial 1:24, Lii Sod'a Koa-Kio 93:1, 97:1, 99:1

(Mèdha-papake dhu pudhi kale'e èèna, sasoa na, tatao dhu be'a nèti dhèu unu Ama Lamatua.)

9 Ka ana pajuu nèti sorga èèna,
peka dènge ja'a, na, “Yohanis! Èu
hud'i suri more ku, sèmi ne'e:
‘Dhèu aa'i-aa'i dhu abhu nèru
ho mai asa pesta kab'i Ana
Kalèbho ne, rèngu oto tare'a-
re'a!’ ”
Hèia na peka hari dènge ja'a, “Lii
Holo-Nori Ama Lamatua ne, lèke
tare'a-re'a!”✡
10 Ka ja'a patitu kètu urutuu ho
neo pahaha iisi mi ana pajuu ne.
Te ngaa na kai, peka na, “Èu baku
tao sèmi ne'e! Te ja'a ne ènu Ama
Lamatua, èci èèna dènge èu ne, aa
sama sèmi a'ari èu dhu lasi peka-
padhai lii aj'a-nori Yesus. Te dhèu
rèti lii padhai Ama Lamatua peka-
padhai lula-nèti Yesus kahèi, sèna
ka dhèu pahaha iisi mi Nèngu. Te
naneo Roh Ama Lamatua sèmi èèna.
De baku pahaha iisi mi ja'a ne.
Te ngaa pahaha iisi dhoka mi Ama
Lamatua di.”

Lamatua Yesus mai manya'e jara pudhi

11 Hèia ja'a doa kètu, ka ladhe
kèdhi babèdho sorga dhu bhoke
tèke. Cag'ag'a laa, ja'a kèdhi jara
pudhi ci'u kalua mai. Dhèu dhu
manya'e na, ngara na “Dhèu dhu
kèpe pa'èra lii pajaji” aa “Dhèu dhu
Mola.” Lod'o Na parisa lii langu,
Na pama'ète dènge mola. Ladhe
Nèngu la'e pamusu, la'e dènge d'ara
mola.✡
12 Musi madha Na heo sama sèmi
ai. Na pake solo dhèu aae dhu ae,
ètu kètu Na. Ngara Na dhu suri ètu
ngi'u Na, te ngaa Nèngu mesa Na di,
dhu ne'a sasoa ngara èèna.✡
13 Mèdha-papake Na, dhu cèb'u le
asa d'ara raa. Dhèu paroa Ne, “Lii
Holo-Nori Ama Lamatua”.
14 Ja'a kèdhi kahèi sordad'u-
sordad'u nèti sorga dhu manya'e
jara pudhi, dhu madhutu Ne.
Sordad'u se pake mèdha alus dhu
pudhi mèu kahèi.
15 Abhu samala èci dhu madèka,
kalua nèti d'ara hèb'a Na. Na pake
samala ne, ho la'e pamusu, lab'a
suku aa'i-aa'i ètu rai-haha. Hèia
Na segi si. Ka Na j'aj'i Dhèu Aae
rèngu. Na paredha si dènge ai bèsi,
toke rèngu re'a nanasa Lamatua
dhu koasa kapai risi. J'ara ne'e
ne, sama sèmi dhèu j'èli marèu hua
anggor, ho pacèli rare èi na.✡

16 Aa ètu kodho dènge ètu haree
Na, dhu suri sèmi ne'e:
Dhèu Aae nèti dhèu aae aa'i-aa'i
ra,
Lamatua nèti lamatua aa'i-aa'i
ra.

Lamatua Yesus segi badha bhelu dènge sordad'u na sèra

17 Ka ja'a ladhe kèdhi ana pajuu ca
dhèu nèti sorga dhu titu ètu dedha
madha lod'o. Hèia na rodhe manu-
bhui aa'i-aa'i dhu lela re talora liru,
peka na, “Mai aa'i-aa'i mi pakaboko
mi era ne'e, ho mi'a pesta kapai dhu
Ama Lamatua tao!
18 Sisi dhèu madhe aa'i-aa'i ra,
miu bisa mi'a. Nuka sisi nèti: dhèu
aae-dhèu aae, komedhaa, dènge sor-
dad'u sèra. Miu mi'a kahèi sisi jara
dènge sisi sordad'u dhu manya'e
si. Miu mi'a kahèi sisi ènu-ènu,
do dhèu mardeka, do ana iiki-dhèu
kapai. Peka ka laa, ngara na ngaa
dhu dènge sisi, mi'e si.”✡

19 Hèia ja'a kèdhi badha bhelu dhu
uru èèna bodho nèti d'ara dhasi.
La'e pane'a lii dènge dhèu aae aa'i-
aa'i ètu rai-haha, dènge sordad'u
ra. Ka lasi pamusu, lab'a Dhèu dhu
manya'e jara pudhi èèna, dènge
sordad'u dhu palere-lere dènge Ne
nèti sorga.
20 Te ngaa Dhèu manya'e jara
pudhi ne, kèpe nare badha bhelu
dènge dhèu nèti lii padhai na dhu
kapod'e-kabèli sèra. Dhèu dhu
nèti padhai lii na, nuka dhèu dhu

✡ **19:9** Mateos 22:2-3 ✡ **19:11** Yeskial 1:1, Lii Sod'a Koa-Kio 96:13, Yesaya 11:4 ✡ **19:12** Daniel 10:6 ✡ **19:15** Lii Sod'a Koa-Kio 2:9, Yesaya 63:3, Yoel 3:13, Rai-haha Rupa Hiu 14:20 ✡ **19:18** Yeskial 39:17-20

tao tadha malaa rupa-rupa ho leko-monya dhèu, dhu ra sèmi rare cap nèti badha bhelu ne, aa sogo-tagu mèdha sogo-tagu na. Te ngaa limuri ne, Dhèu dhu manya'e jara pudhi ne, pèci eele le badha bhelu dènge dhèu dhu nèti lii padhai na, asa d'ara dhasi ai èi nasu dhu heo na madhe boe.✡

21 Èle èèna ka, Dhèu dhu manya'e jara pudhi ne, la'e pamadhe aa'i sordad'u dhu leo sèra, pake dènge samala dhu kalua nèti d'ara hèb'a Na. Hèia manu-bhui dhu ra'a sisi hèu, mai ra'e aa'i ngi'u aae dhèu madhe sèra.

20

Ra èki mege naga dènge rate toke ca riho tèu

1 Hèia ja'a kèdhi ana pajuu èci nèti sorga puru mai nèti dedha-liru. Na kèpe dènge rate aae èci, aa nèd'u dènge gagoe nèti ro'a j'aj'èra dhu dènge boe too-lane.

2 Ka na la'e kèpe mege naga, nuka dhèu aae nidhu, dhu ra peka na, “Lamatua nidhu”. Nèngu ne'e ka dhu leko-monya dhèu rai-haha karèi nèti uru ka mai. Hèia ana pajuu ne èki mege naga ne dènge rate, ho taha ne ètu d'ara ro'a j'aj'èra dhu dènge boe lane èèna, toke ca riho tèu.✡

3 Hèia ana pajuu ne tule eele mege naga na asa d'ara ro'a j'aj'èra èèna. Ka na segel pamadhe hèb'a ro'a èèna, sèna ka taha mege naga ne ètu d'ara ro'a, toke èle ca riho tèu. Dènge j'ara ne'e ka, mege naga ne bisa heka leko-monya suku-suku ètu rai-haha ne, ètu d'ara ca riho tèu. Èle èèna ka, heka patabuli ne kèna, te ngaa nare boe nèbhu.

4 Èle ka, ja'a kèdhi kadera paredha ae-ae, dènge dhèu madhèdi ètu dedha. Ama Lamatua dhu ded'e si j'aj'i hakim. Rèngu se dhu uru èèna lasi lole Lii Lolo Be'a nèti Yesus, dènge Lii Holo-Nori Ama Lamatua, toke dhèu pamadhe si. Rèngu se ka dhu sogo-tagu boe badha bhelu dènge mèdha sogo-tagu na. Rèngu se dhu ro'o boe sèmi cap nèti badha bhelu ne ètu katangarèi ra, do ètu kacui-aai ra. Dhèu pamadhe si, te ngaa Ama Lamatua pamamuri hari si, sèna ka ra rèd'u paredha bera-bera dènge Kristus toke ca riho tèu.✡

5-6 Dènge sèmi ne'e, rèngu se'e ka dhu uru j'ara Ama Lamatua pa-mamuri hari si nèti mamadhe. De rèngu oto titu kèna, te rèngu j'aj'i le dhèu unu Lamatua. Ra core boe si asa era j'aj'èra èèna, ka ra abhu boe mamadhe ka dua. Te rèngu se nuka sèmi ama agama dhu bèli-camèd'a lalau-lalo'o Ama Lamatua dènge Kristus. Aa rèngu rèd'u paredha kahèi bera-bera dènge Kristus toke d'ai ca riho tèu.

Te ngaa dhèu madhe dhu leo sèra, hud'i mate ku d'ai ca riho tèu, heka Ama Lamatua pamamuri hari si kèna.

Ra core dhèu aae nidhu asa d'ara dhasi ai

7 Ropa èle ca riho tèu ku, pe Lamatua pua patalale mege naga nèti d'ara ro'a j'aj'èra.

8 Hèia la'e leko-monya dhèu nèti suku-suku dhu ra peka na, Gog dènge Magog, dhu mai nèti mia-mia ètu rai-haha ne. Pe na pakaboko dhèu ra ho lasi pamusu. Dhèu se ae titu kèna, sama sèmi salae ètu nebhe dhasi.✡

9 Hèia sordad'u Gog dènge Magog kako lasi kaj'èu d'ai rae-rae ètu d'ara rai-haha. Ka ra reo rare kota Lamatua dènge dhèu dhu Na sue sèra. Te ngaa Ama Lamatua papuru ai nèti dedha-liru ka na'a pakèpu aa'i sordad'u se'e.

10 Ka dhèu unu Lamatua sèra kèpe rare dhèu aae nidhu dhu kapod'e nare le dhèu ae. Hèia ra core ne asa d'ara dhasi ai èi nasu, dhu heo na loe boe. Èèna na, ra bèdho tèke ne sama-sama dènge badha bhelu, aa

✡ **19:20** Rai-haha Rupa Hiu 13:1-18 ✡ **20:2** Lii Lolo dhu Uru Tèka 3:1 ✡ **20:4** Daniel 7:9,22
✡ **20:8** Yeskial 7:2, 38:2, 9, 15

dènge dhèu nèti lii padhai kapod'e-kabèli èèna. Ètu era ne'e, rèngu abhu j'aj'èra loe boe mèu-mèda toke d'ai mia-mia.

Ama Lamatua pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i

11 Èle èèna ka, ja'a ladhe kèdhi kadera paredha pudhi aae cue. Aa Ama Lamatua ka dhu madhèdi ètu kadera èèna. Cag'ag'a laa, rai-haha dènge liru, rai pakaj'èu ka ele aa'i si toke tèdhi heka senu-salao sa hèi.
12 Ka ladhe kèdhi dhèu dhu madhe sèra. Rèngu aa'i-aa'i ana iiki-dhèu kapai, titu tangara asa kadera paredha. Hèia ana pajuu nèti sorga mai, ka bhoke sasuri-sasuri dhu suri tatao aa'i-aa'i dhu dhèu rai-haha ad'u-ue. Ka ra bhoke hari sasuri leo èci, dhu suri ngara-ngara dhèu dhu bèli-camèd'a mamuri taa-taa dènge Ama Lamatua. Hèia Na pama'ète lii langu nèti dhèu madhe, madhutu ngaa dhu rèngu èci-èci ad'u-ue, nuka sèmi dhu suri tèke ètu d'ara sasuri sèra.✡
13 Ka dhèu madhe sèra mai titu patangara dènge kadera paredha èèna. Rèngu se aa'i-aa'i dhu madhe le ètu rai-dedha dènge ètu d'ara dhasi. Hèia Ama Lamatua pama'ète lii langu rèngu èci-èci, madhutu tatao ra.
14 Èle èèna ka, Ama Lamatua pèci eele Mamadhe asa d'ara dhasi ai. Aa Na core eele kahèi Era Pea Samanga Dhèu Madhe asa d'ara dhasi ai. Te dhasi ai ne, era mamadhe ka dua.
15 Dhèu dhu ngara ra suri boe ètu d'ara sasuri ne'e, lèke core kahèi asa d'ara dhasi ai. Te sasuri èèna, nuka dhu suri ngara-ngara dhèu dhu mamuri dènge Ama Lamatua taa-taa toke d'ai mia-mia la'e.

21

Yohanis ladhe nèdhi liru dènge rai-haha rupa hiu

1 Hèia ja'a ladhe kèdhi liru dènge rai-haha rupa hiu, te liru dènge rai-haha dhu dhui ele aa'i le. Dhasi aad'o heka kahèi.✡
2 Ka ja'a kèdhi kota mola-mèci unu Ama Lamatua, nuka Yerusalem Hiu, puru mai nèti sorga. Kota ne, dhu pa'èra mema, sama sèmi bhèni dhu neo leo-èmu hiu, dhu lalau nare le iisi, ho la'e soru mone dhu neo j'aj'i dhèu èmu na.✡
3 Ka ja'a tadèngi lii dhu kapai èci mai nèti kadera paredha ne, peka na,
“Ladhe paie-iie!
Karèi nèti deo ne'e ne, Èmu Ama
Lamatua ètu talora aae dhèu
rai-haha.
Karèi nèti deo ne'e ne, Lamatua
mamuri pa'èci dènge dhèu
unu Na.
Te Nèngu j'aj'i le Ama Lamatua
ra.
Aa rèngu j'aj'i le ana-ana Na.
Bèli-camèd'a Nèngu bera-bera
dènge ra.
Aa Na palere-lere dènge rèngu
taa-taa.✡
4 Bèli-camèd'a Na seka pamango èi
madha aa'i-aa'i ra,
sèna ka rèngu roma iisi heka.
Lula ètu era èèna, abhu
heka papèd'a-tarègu.
Aa ètu era èèna, abhu heka
mamadhe.
Ngaa-ngaa dhu uru èèna rèti sasusa,
aad'o heka èci sa.
Ngaa-ngaa dhu uru èèna rèti
j'aj'èra, ele aa'i si le.”✡
5 Hèia Nèngu dhu madhèdi ètu kadera paredha èèna, peka na, “Ladhe paie-iie, te Ja'a tao pahiu aa'i le.” Ka Na padhai lii hari dènge ja'a, peka na, “Suri ka! Dhèu aa'i-aa'i bisa parcaya Lii Holo-Nori Ja'a ne, te aa'i-aa'i se mema lèke tare'a-re'a!”
6 Ka Na peka hari dènge ja'a, na,
“Aa'i-aa'i dhu Ja'a pajaji sèra, j'aj'i
aa'i le.
Te Ja'a ne,
Alpa toke Omega,
Aa Ja'a ne,

✡ **20:12** Daniel 7:9-10 ✡ **21:1** Yesaya 65:17, 66:22, 2 Petrus 3:13 ✡ **21:2** Yesaya 52:1, Rai-haha Rupa Hiu 3:12, Yesaya 61:10 ✡ **21:3** Yeskial 37:27, Atora nèti Ama-ama Agama 26:11, 12 ✡ **21:4** Yesaya 25:8, 35:10, 65:19

A toke Z,
Aa'i-aa'i ra j'aj'i nèti Ja'a,
karèi nèti uru ka, toke d'ai èle.
Dhèu aa'i-aa'i dhu koko-kamango,
pe Ja'a hia ra rinu iia-iia d'ara,
nèti madha èi dhu nèti mamuri hia dhèu, sèna ka dhèu sèra bisa mamuri dènge tare'a.✡
7 Dhèu aa'i-aa'i dhu taha madhutu j'ara Lamatua dhu mola,
bèli-camèd'a rèngu unu mèngi-nale aa'i-aa'i ra.
Pe Ja'a j'aj'i Ama Lamatua ra,
aa rèngu j'aj'i ana-ana Ja'a.✡
8 Te ngaa abhu kahèi dhèu dhu èèna na lèke core si,
asa d'ara dhasi ai èi nasu dhu heo na ma'ète boe ciki sa.
Nuka sèmi: dhèu dhu madha'u leli,
dhèu dhu soro kabodho mi Lamatua Yesus,
dhèu d'ara kaj'alu,
dhèu dhu tao j'ara makae dènge dhèu dhu j'aj'i boe dhèu èmu-kamali ra,
dhèu pamadhe dhèu,
dhèu sogo-tagu nidhu,
dhèu suagi,
aa dhèu kapod'e-kabèli.
Bèli-camèd'a rèngu aa'i-aa'i lèke pèci asa d'ara dhasi ai,
dhu ra peka na, ‘era mamadhe ka dua.’ ”

Yohanis ladhe nèdhi kota Yerusalem rupa hiu

9 Ka ja'a ladhe kèdhi ca dhèu nèti ana pajuu dhèu pidhu nèti sorga, dhu uru èèna rèd'u bokor dhu isi dènge nanasa Lamatua. Na mai paraga dènge ja'a, ka na lii, peka na, “Mai ku sa ne'e! Te ja'a neo pad'elo dènge èu bhèni dhu neo kab'i dènge Ana Kalèbho.”
10 Hèia ja'a abhu Roh Lamatua, ka ana pajuu ca dhèu nèti sorga mai nedhe nèti ja'a asa kolo ledhe dhu dedha aae èci. Nèti era ne'e, na pad'elo ja'a kota Yerusalem, nuka kota Ama Lamatua dhu mola-mèci, dhu puru mai nèti Ama Lamatua ètu sorga.✡
11 Kota ne saraga titu kèna! Abhu saraa dhu kalua nèti dadedha Ama Lamatua sèmi hadhu intan dhu kale'e, toke kota aa'i-aa'i heo lo'a-lo'a.
12 Abhu tedhe dhu dedha aae oke nare kota ne, dènge canguru dua babèdho. Abhu kahèi canguru dua ana pajuu nèti sorga dhu madhenge babèdho kapai se. Ètu canguru dua babèdho se, dhu suri ngara-ngara nèti canguru dua udhu-rasa Isra'el.*
13 Tèlu babèdho tangara asa dhimu. Tèlu tangara asa haa. Tèlu tangara asa badae. Aa tèlu hari tangara asa balèu.✡
14 Tedhe ne dhu patitu ètu canguru dua hadhu fanderen dhu kapai. Ètu hadhu se èci-èci dhu suri ngara nèti canguru dua dhèu pajuu-paleha Ana Kalèbho dhu lalau-lalo'o Ne ètu rai-haha.
15 Ka ana pajuu dhu padhai lii dènge ja'a, kèpe nare tatea a'uku nèti hualaa èci, ho neo uku kota ne dènge hèb'a babèdho kapai, aa dènge tedhe na.✡
16 Na uku uru tedhe kota. Madhera, bhabhèla dènge katitu na, èci èèna ka. Nuka, aa'i-aa'i ra, 2.220 (dua riho dua ngasu dua nguru) kilometer.†
17 Hèia na uku ma'aa tedhe, madhutu a'uku dhèu rai-haha. Ma'aa na, èna nguru lèmi meter.‡
18 Tedhe ne, tao nèti hadhu kale'e, ngara na *yaspis*. Aa aa'i-aa'i ètu d'ara kota ne, tao nèti poe dènge pai, dhu mèu aadha-aadha nuka sèmi tèru.
19 Canguru dua hadhu fanderen sèra, tao nèti rupa-rupa hadhu

✡ **21:6** Yesaya 55:1 ✡ **21:7** 2 Samuel 7:14, Lii Sod'a Koa-Kio 89:26-27 ✡ **21:10** Yeskial 40:2
* **21:12** Madhutu dhèu d'èlu-mèu Alkitab, angka canguru dua èèna, peka na, dhèu mèci. ✡ **21:13** Yeskial 48:30-35 ✡ **21:15** Yeskial 40:3 † **21:16** Alkitab lii Yunani peka canguru dua riho *stadia*.
‡ **21:17** Akitab lii Yunani suri, peka na, “144 (ca ngasu èpa nguru èpa) *peihon*”. Ca *peihon*, sama sèmi dua èg'a. Canguru dua kali canguru dua, nuka cangasu èpa nguru èpa. De ladhe canguru dua èèna, sasoa na, tesa, na, 144 sasoa na, dhu tesa risi eele.

kale'e dhu kab'ua. Fanderen ka èci, tao nèti hadhu *yaspis*, dhu mangèru kale'e. Ka dua, nèti hadhu *nilam* dhu kale'e mangèru bhidhu-bhidhu. Ka tèlu, tao nèti hadhu *mirah* dhu mea kale'e. Ka èpa, tao nèti hadhu *samrud*, dhu mangèru kale'e.

20 Ka lèmi, tao nèti hadhu *unam* dhu pakatanga dènge karara mea sanama pudhi. Ka èna, dhu tao nèti hadhu *sardius*, dhu mea kale'e. Ka pidhu, tao nèti *ratna cempaka* dhu karara hualaa. Ka aru, dhu tao nèti hadhu *beril*, dhu kale'e mangèru aae. Ka ceo, tao nèti hadhu *krisolit*, dhu karara moce-moce. Ka canguru, tao nèti hadhu *krisopras* dhu mangèru mud'a. Ka canguru èci, tao nèti hadhu *lasuardi*, dhu mangèru dhasi. Aa ka canguru dua, tao nèti hadhu *kecubung*, dhu kale'e mea sanama mangèru.

21 Aa babèdho kapai canguru dua bua sèra, tao nèti canguru bua mutiara. Babèdho èci tao nèti mutiara cue. J'ara oka-hoo ètu d'ara kota ne, tao nèti poe-pai dhu kale'e sèmi tèru.✡

22 Te ngaa ja'a kèdhi boe Èmu Manèngi-Mangaj'i ètu d'ara kota ne. Lula Ama Lamatua dhu koasa kapai risi dènge Ana Kalèbho pea taa-taa ètu d'ara kota ne. Nèti èèna ka, dhèu pahaha iisi mema mi Rèngu.

23 Kota èèna, parluu boe madha lod'o dènge hèru ho pasaraa ne, lula saraa Ama Lamatua ka dhu pasaraa ne. Aa Ana Kalèbho ne j'aj'i nuka sèmi labhu dhu heo.✡

24 Dhèu nèti suku aa'i-aa'i ètu rai-haha, èèna na kako lasi mai ètu d'ara saraa èèna. Dhèu aae-dhèu aae nèti rai-haha, rèti kakaja-sasu'i ra asa nèi kahèi.✡

25 Ètu era nèi, abhu boe mèda. Nèti èèna ka, parluu boe bèdho hèb'a tedhe.

26 Pe asa d'ara kota ne, dhèu rèti aa'i-aa'i dhu be'a kahèi, dènge hormat aa'i-aa'i nèti rai-rai ètu rai-haha.✡

27 Te ngaa dhu bisa boe maso asa nèi, nuka aa'i-aa'i dhu karehe, nuka sèmi: dhèu sogo-tagu nidhu, dhèu dhu tao j'ara makae, dènge dhèu ka-pod'e-kabèli. Dhu bisa maso, nuka rèngu dhu ngara ra abhu ètu d'ara sasuri Ana Kalèbho. Rèngu se'e ka dhu mamuri taa-taa dènge Ama Lamatua.✡

22

Èi loko dènge aj'u dhu rèti mamuri

1 Èle ka ana pajuu nèti sorga pad'elo dènge ja'a loko èci, dhu èi ne nèti mamuri. Èi ne mèu aadha-aadha nuka sèmi tèru. Na hae mai nèti kadera paredha Ama Lamatua dènge Ana Kalèbho.✡

2 Hèia hae la'e asa talora aae j'ara oka-hoo ètu d'ara kota ne. Nèti sebhe-sebhe loko ne, abhu aj'u dhu hua na nèti mamuri. Aj'u ne d'ara ca tèu, hua canguru dua hari; ca hèru, ca tèka. Rèu na bisa j'aj'i èi na'i ho puri-pa'èle suku-suku ètu rai-haha nèti papèd'a ra.✡

3 Te ngaa rèngu dhu Ama Lamatua tule eele aa dhoo si, abhu boe ètu d'ara kota ne. Dhu ètu ne'e, nuka Ama Lamatua dènge Ana Kalèbho dhu madhèdi ètu dedha kadera paredha, aa dènge ana pua-paleha Ra dhu pahaha iisi mi Rèngu.✡

4 Rèngu aa'i-aa'i bisa ladhe rèdhi rèhu Ama Lamatua. Ètu katangarèi dhèu se'e, dhu suri ngara Lamatua.

5 Mèda abhu boe ètu kota ne'e. De dhèu unu Lamatua parluu boe madha lod'o, do labhu, lula Ama Lamatua ka dhu pasaraa kota ne. Bèli-camèd'a rèngu sama-sama rèd'u paredha toke d'ai mia-mia la'e.✡

Lamatua Yesus katange lii padhadha Na

✡ **21:21** Yesaya 54:11-12 ✡ **21:23** Yesaya 60:19-20 ✡ **21:24** Yesaya 60:3 ✡ **21:26** Yesaya 60:11 ✡ **21:27** Yesaya 52:1, Yeskial 44:9 ✡ **22:1** Yeskial 47:1, Sakaria 14:8 ✡ **22:2** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:9 ✡ **22:3** Sakaria 14:11 ✡ **22:5** Yesaya 60:19, Daniel 7:18

6 Ka ana pajuu ne peka dènge
ja'a, na, “Aa'i-aa'i dhu ja'a peka kore
dènge èu se'e, lèke tare'a-re'a. Dhèu
aa'i-aa'i bisa parcaya lii ja'a se. Uru
èèna, Ama Lamatua pake Roh Na
ho peka-padhai Lii Holo-Nori Na mi
dhèu rèti lii padhai Na. Te ngaa
limuri ne, Na pake ana pajuu Na
nèti sorga ho lole mi dhèu unu Na,
lula-nèti j'ara aa'i-aa'i se dhu nèbhu
heka hud'i j'aj'i ku.”
7 Hèia Yesus padhai lii, peka na,
“Sanèd'e paie-iie! Nèbhu heka, te
Ja'a neo mai. Ètu d'ara sasuri ne,
dhu suri aa'i mèu-mèu le, ngaa dhu
bèli-camèd'a j'aj'i. Dhèu aa'i-aa'i
dhu madhutu isi sasuri ne, pe rèngu
abhu a'oto.”
8 Dhu suri sasuri ne, nuka ja'a,
Yohanis. Aa'i-aa'i se ja'a nanene
dènge ro'a dhilu ja'a, aa kèdhi
dènge musi madha ja'a. Ropa
tadèngi kore, hèia ja'a patitu kètu
urutuu ho pahaha iisi ètu madha
ana pajuu nèti sorga ne, dhu pad'elo
le aa'i-aa'i se mi ja'a.
9 Te ngaa na kai ja'a, peka na, “Ee!
Èu baku tao sèmi èèna! Èu dhod-
hoka pahaha iisi mi Ama Lamatua
di! Baku mi ja'a ne. Te ja'a ne ènu
Lamatua kahèi, èci èèna ka dènge
èu dènge a'ari èu dhu j'aj'i dhèu
rèti lii padhai Na, aa dènge dhèu leo
aa'i-aa'i ra dhu tao madhutu ngaa
dhu suri ètu d'ara sasuri ne'e.
10 Èu baku pahuni isi sasuri ne
dènge dhèu leo. Te nèbhu heka,
aa'i-aa'i dhu suri ètu d'ara sasuri ne,
hud'i j'aj'i ku.
11 Dhèu aa'i-aa'i dhu ad'u-ue bhab-
helu, na,
hud'i rèngu sène ra tao kaj'alu
taruu.
Te ngaa aa'i-aa'i dhu mamuri mola-
mèci,
hud'i laa ra mamuri mola taruu.
Dhèu aa'i-aa'i dhu tao karehe,
hud'i rèngu sène ra tao bhelu
taruu.
Te ngaa aa'i-aa'i dhu tao be'a,
hud'i laa ra tao taruu dhu
be'a.”✡
12 Èle èèna ka, Yesus lii hari, aku
Nèngu na, “Sanèd'e paie! Te nèbhu
heka, Ja'a dhiu. Pe Ja'a b'ala hia
dhèu aa'i-aa'i, madhutu ngaa dhu ra
ad'u-ue.✡
13 Ja'a ne,
Alpa toke Omega.
Ja'a ne,
A toke Z.
Aa'i-aa'i j'aj'aj'i ra nèti Ja'a,
karèi nèti uru, toke d'ai èle.✡
14 Dhèu dhu rase pamèu le mèdha-
papake ra, rèngu ka dhu oto.
Te rèngu ka abhu hak ho maso
re babèdho kapai dhu la'e asa
d'ara kota ne.
Dhèu dhu mamuri mola, rèngu ka
dhu oto.
Te bèli-camèd'a rèngu abhu ijin
ho ra'a hua dhu hia dhèu
mamuri taa-taa.✡
15 Te ngaa dhèu leo bisa boe maso
asa era èèna.
Dhèu dhu unu boe Lamatua, bisa
boe pea ètu era èèna.
Nuka rèngu dhu parcaya boe
Lamatua,*
dhèu dhu tao j'ara makae dènge
dhèu dhu j'aj'i boe dhèu èmu-
kamali ra, tuka sogo-tagu,
tuka pamadhe dhèu, tuka suagi,
dènge rèngu dhu leko-monya.
Rèngu aa'i-aa'i ra bisa boe ara asa
d'ara.
Rèngu aa'i-aa'i ra pea dhoka mi li'u
di.
16 Ja'a ne, Yesus. Ja'a ka dhu
paleha ana pajuu Ja'a nèti sorga, ho
bhoke j'ara se'e aa'i-aa'i ra, sèna ka
pe miu lami lole peka lii pajaji Ja'a
se'e mi pidhu juma'at sèra.

✡ **22:11** Daniel 12:10 ✡ **22:12** Yesaya 40:10, 62:11, Lii Sod'a Koa-Kio 28:4, Yermia 17:10 ✡ **22:13** Rai-haha Rupa Hiu 1:8, Yesaya 44:6, 48:12, Rai-haha Rupa Hiu 1:17, 2:8 ✡ **22:14** Lii Lolo dhu Uru Tèka 2:9, 3:22 * **22:15** Alkitab lii Yunani suri, peka na, “busa”. Dhèu Yahudi d'èi pakasame dhèu Yahudi boe dènge “busa”. Dhèu se'e nuka “dhèu leo dhu parcaya boe Lamatua”. Ètu d'ara ayat ne'e, Yohanis padhue lula-nèti rupa-rupa dhèu dhu j'aj'i boe maso asa d'ara sorga. Risi-risi, nuka “dhèu dhu parcaya boe Lamatua”. J'ara ne'e lai lula boe busa maso sorga, do aad'o. Te ngaa peka mi rèngu dhu parcaya boe Lamatua.

Ja'a ne, ana-èpu dhèu aae Daud.
Ja'a ne, Dhèu Aae dhu kèd'u paredha.
Saraa nèti Ja'a heo lo'a-lo'a,
nuka sèmi Hua-hètu Oe Mèu.
Saraa nèti Ja'a madèka titu kèna,
nuka sèmi hua-hètu èèna.”✡
17 Roh Ama Lamatua mai paroa, peka na, “Mai asa ne'e!”
Bhèni dhu neo kab'i paroa kahèi, peka na, “Mai ka!”
Aa'i-aa'i dhu tadèngi peka kahèi, “Mai ka!”
Dhèu cee dhu koko-kamango, mai ho minu!
Dhèu cee dhu neo ninu èi dhu nèti mamuri,
mai mere ka!
Dhèu bisa rare èi ne
dhu iia-iia d'ara.
Dhèu bisa rinu èi ne
dhu b'ae boe.”✡

Lii moa Yohanis dhu limuri tèka

18 Ja'a, Yohanis, pasanèd'e dhèu aa'i-aa'i dhu èèna na tadèngi ngaa dhu Ama Lamatua bhoke mema hia ja'a ètu d'ara sasuri ne: ladhe abhu dhèu dhu patabha hari ngaa-ngaa ètu d'ara sasuri ne, èèna na Ama Lamatua pabie hari hahuku Na mi nèngu dènge pidhu calaka sèra dhu Na dutu mai asa rai-haha.
19 Aa ladhe abhu dhu pakura hari isi sasuri ne, pe Ama Lamatua tao eele hak nèngu, sèna ka bisa boe maso asa d'ara kota dhu mola-mèci, aa bisa boe na'a hua aj'u dhu hia dhèu mamuri taa-taa.✡
20 Yesus mesa Na ka dhu bhoke j'ara aa'i-aa'i sèra. Na moa le, peka na, “Tare'a-re'a sèmi èèna! Nèbhu heka, Ja'a neo dhiu.”

De mai ka, Lamatua Yesus!

21 Ja'a manèngi sèna ka Lamatua Yesus pad'elo d'ara hua iia Na mi dhèu unu Na aa'i-aa'i. Lèke tare'a sèmi èèna! Amin!
Nèti ja'a,
Yohanis

✡ **22:16** Yesaya 11:1, 10 ✡ **22:17** Yesaya 55:1 ✡ **22:19** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 4:2, 12:32